

Kálaad Zembî : Sə,
á Gúgwáan

New Testament in Makaa

Kálad Zembî : Sɔ́ á Gúgwáan

New Testament in Makaa

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makaa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makaa

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
d1606f4a-0ada-5be8-9b44-23b40e4b3495

Contents

Matiyô	1
Márkus	50
Lúkas	81
Yuánes	133
Misóólúgá	171
Buud ó Róma	219
1 Buud ó Korênt	243
2 Buud ó Korênt	265
Buud ó Galátia	279
Buud ó Ifêz	288
Buud ó Filipî	296
Buud ó Kolósia	302
1 Buud ó Tesaloníka	308
2 Buud ó Tesaloníka	313
1 Timotê	316
2 Timotê	323
Títus	328
Falmôñ	332
Wəheburə	334
Zhâk	352
1 Pyêr	358
2 Pyêr	365
1 Yuánes	370
2 Yuánes	376
3 Yuánes	378
Yúda	380
Mbúgúlú	383

Jɔɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí

Nə Matiyô, nə Márkus, nə Lúkas zə bəd Yuánes wə bwə á cilə Jɔɔɔ Kéel mə Yésus-Kríst. Matiyô nyə nyə á tééd fwo bul bwiing mətéédulé mə cug mə Yésus, nə ntáán nyé, nə byélé dé, nə ikágə byé. Nyə á bul cilə shú ná Oyúden bwə mpúg nə Yésus wə jí Cí Zembí nyə á kaag yé. Matiyô mə cwééd ciyá «Faan» cɔɔ ija məwúm mətáon.

Jɔɔɔ Kéel mə Matiyô jí nə jé nkúmba sâ nə nyə á seeng fwámé məma kəw lú minjígúlá mí Yésus tɔɔ icé í kaand itáon:

- (1) Kaand nyə á lás mbáɔ dí gwów yí ngə lwágulə nda búúd bwə jálá nə bwánd Faan mə Zembí nə (lúu 5 kə kumə 7).
- (2) Minjígúlá myá váál bwə jálá nə jaaw búúd Faan mə Zembí dəong yí (lúu 10).
- (3) Mikanda zəngbá mí ngə lwágulə ndimba sâ á Faan mə Zembí yí (lúu 13).
- (4) Cug á omínyəɔɔ í jálá nə bə Faan mə Zembí dəong dí yí (lúu 18).
- (5) Nə váál múúd mə jálá nə jí mpwándád nə Faan mə Zembí í bá ntɔ yí (lúu 24 kə kumə 25).

Matiyô ngə lwágulə nyə dí Jɔɔɔ Kéel dí nə Yésus jí Cí í á zə cwíy Faan ágúgwáan yí, nyə á zə sá nə buud bwə nyíng Faan dəong dí, bwə bəg nə icug í ngə kala minjígúlá.

*Impáámbá í Yésus
(Luk 3.23-38)*

¹ Sə mə zə tɔɔlə impáámbá í Yésus-Kríst, mbyél mə *Dávid, mbyél mə *Aburaham.

² Aburaham nyə a byə *Izaag. Izaag mú byə *Yákwab. Yákwab mú byə Yúda bəndə omínyəɔɔ bə. ³ Yúda mú byə Fares bá Zára, nyəngú wəng wə Tamar. Fares mú byə Esrom. Esrom byə Aram. ⁴ Aram byə Aminadab. Aminadab byə Naáson. Naáson byə Salamon. ⁵ Salamon bá Ráhab bwə mú byə Bowaz. Bowaz bá Rut bwə mú byə Obəd. Obəd mú byə Yése, ⁶ Yése ka byə Dávid.

Njwú-buud Dávid bá kúsə mə Uri bwə mú byə Səlámun. ⁷ Səlámun mú byə Robwam. Robwam byə Abiya. Abiya byə Azaf. ⁸ Azaf byə Zhwozafat. Zhwozafat byə Zhworam. Zhworam byə Oziyas. ⁹ Oziyas byə Yótam. Yótam byə Akwaz. Akwaz byə Ezekyas. ¹⁰ Ezekyas byə Manase. Manase byə Amon. Amon byə Zhwoziyas. ¹¹ Zhwoziyas músə byə Zhekoniyas bəndə omínyəɔɔ bə. Ja jəngú wə buud ó *Izəɔyél bwə á kə míkwám mí dósmb dí *Babilon yí.

¹² Nún Babilon, Zhekoniyas músə byə Salátiyel. Salátiyel mú byə Zorobábel. ¹³ Zorobábel byə Abyúd. Abyúd byə Eliyakim. Eliyakim byə Azor. ¹⁴ Azor byə Sadog. Sadog byə Ashim. Ashim byə Eliyud. ¹⁵ Eliyud byə Elyazar. Elyazar byə Mátan. Mátan byə Yákwab. ¹⁶ Yákwab byə Yóseb, ngwúm mə Mariya. Mariya wəngú wə nyə a byə Yésus, bwə du jəw nə Kríst, Cəgye buud Zembí nyə á bwey kaag yé.

¹⁷ Ntə ikala í búúd í á byél wúm nə inə, téédulé wə Aburaham kə jé wə Dávid. Í á bə wúm nə inə wúlə wə Dávid kə jé ja buud ó Izəɔyél bwə á kə míkwám mí dósmb dí Babilon yí.

Bíl wûm nâ inî í á nyingə byêl tééd ja bwá á kə míkwám dí yí kə jé wá Kríst.

Byélé má Yésus-Kríst

¹⁸ Byélé má Yésus-Kríst í á bə ntága: Nyɔɔŋgú yé Mariya bá Yóseb bwá á bə nə cɛɛlá bā. Nji bwá kú fwo mpúya, Mariya mú ŋwa bum nə ŋkul má Nkɛŋkɛ Shíshim. ¹⁹ Yóseb nyé mú táduga ná a wēny cɛɛlá bā wɔɔŋgá. Nji nda nyə á bə tútəlí muud ná nyə á cɛɛl béégya nə Mariya shwoó, kú wá nyə shwón. ²⁰ A ŋgá táduga ntó, *éŋgales má Yawé mú zə lésa nə nyə ntámád ná: «Yé Yóseb Mwân má *Dávid, wo kú fúndə bálə Mariya, nəcə mwán jí nyə mwɔ́ dí éne ŋgə zhu wá Nkɛŋkɛ Shíshim. ²¹ A bá byá mwámudúm, wo bá gwiid nyə ná Yésus, nəcə nyə wá má bá cug kúl búúd jé nə *misám.»* ²² Sólógú ní wēsh í á bwəma nə ciyá Zembí nyə á bwey ci mpu má *múúd micúndá yé dí yí, ná:

²³ Sás lú mudá njúl ná ncwíyê í bá ŋwa bum, í mú byá mwámudúm.

Bwá bá dū jŋw nyə ná Imanuwêl. Jínə dɔɔŋg í kə ná Zembí jisə sádí.

²⁴ Ja Yóseb má juum yí, a mú sá nda éŋgales má Yawé nyə áma ci nə nyə ná. Nyə á shwal bá Mariya, ²⁵ nji bá bwá kú cɛɛŋgya, kə jé ja Mariya má byá mwámudúm yí. Yóseb mú námá gwiid Mwân wɔɔŋg ná Yésus.

2

Ompuye ó isâ bwá kə gúmál Yésus

¹ Yésus nyə a byêl ŋgwála á Betulehem, shí á Yudéa, Herod ŋgá jwú nə lɔɔm. Ja Yésus má shín byêl yí, bósól búúd bwá á zhu ŋgeɛ kóómb jwôw í dū cúwo yí, zə jé Yurúsalem. Buud bɔɔŋgú bwá á bə məma ómpuye ó isâ, bwá á dū bigas wəacén-cení. ² Bwá á ka ŋgá jì ná: «Njwú *Oyúden ŋgá kúnɔw byêl yé,

jí ŋgow? Sə á dúg acén-cení yé kóómb jwôw í dū cúwo yí. Sə má ká zə yə nyə gúmá.» ³ Lân ní í á ka zə tí Njwú-buud Herod məkuú shí, bəndŋ buud wá Yurúsalem bēsh. ⁴ Ntó a mú jŋw mílúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó máccɛɛ wá kúl búúd *Izurəyêl. A mú jì bwo ná bwá jááwug nyə kúl í á bə ná *Kríst mə bá byêl yí. ⁵ Bwá nə né ná: «Betulehem, ŋgwála á Yudéa.» Sə jɔɔŋgá wá *múúd micúndá nyə á cilə yí, ná:

⁶ Yé Betulehem, ŋgwála á Yudéa, Wo kú dúg ná wo wá má búl cwáágwəo míŋgwála myá Yudéa myēsh dí, nəcə wúl mbyágá wô í bá bə cí ánní. Nyə wá má bá wíl kúl búúd jām Izurəyêl.

⁷ Ntó Herod mú jŋw ómpuye ó isâ óni shwoó, ná bwá mpúg jaaw nyə baan ácén-cení wɔɔŋgú nyə á tééd nyínúlə jɔŋ dí yí. ⁸ Ná ndéé nyə mú kənd bwo Betulehem. Nyə ná: «Kagá. Bi kág mpu wámbulə kúl Mwân wɔɔŋg jisə yí. Bí má ká kwey nyə, bi músə zə jaaw mə, mə bāg námá kə yə nyə gúmá.»

⁹ Ja bwá má shín gwáglə njwú-buud yí, bwá mú kyey. Bwá mú kwo dúg ácén-cení bwá á fwo dúg kóómb jwôw í dū cúwo yé, a ŋgá kə bwo shwóg. A mú kə ná ndéé, kə jé kúl mwán nyə á bə yí, a mú shígala cínɔŋ gwôw. ¹⁰ Ja bwá má dúg ntó yí, bwá mú bul shwas. ¹¹ Bwá mú nyí njŋw, dúg mwán bá nyɔɔŋgú yé Mariya. Bwá mú kúd mámpwoombú shí, yə mwán gúmá. Ná ndéé bwá mú juw íwólə byán, ŋwa isâ í gúmá bwá á zə nə ndí yí, cwámbulə nyə. Isâ byɔɔŋg í á bə, nə or, nə *cáá nə *mír.

¹² Ná ndéé, Zembí mú kéwəli bwo ntámád ná bwá kú ná kwo kə wá Herod. Ntó bwá mú kyey zhí shúsú, nyingələ kə bwádí.

Bwá ká shwaaw nə mwân Igípten

¹³ Ja ómpuye ó isâ bwá má shîn kyey yí, *éngales mə Yawé mú zə lésha nə Yóseb ntámád. Nyə ná: «Wóólúg, wo ηwág Mwân bá nyóɔngá, wo wúg nə bwo wa, bi kyéyag, kə shwaaw shí á Igípten, nəcé Herod nyə e sɔ́ ná a gwú mwân. Bí é kə ji nûη, kə wóós ja má bá ci ná bi nyíngəg zə yí.» ¹⁴ Yóseb mú wóol, ηwa Mwân bá nyóɔngá námá búlu níid, bwá mú kyey kə shwaaw shí á Igípten. ¹⁵ Bwá á ji wu, kə jé ja Herod nyə á yə yí. Sóólúgá ni wêsh í á bwəma nda Yawé nyə á bwey lás wə *muud micúndá yé ná, ná: «Mə a jŵw Mwân wáam, ná a wúg shí á Igípten.»

¹⁶ Ja Herod má dúg ná ompuye ó isâ bwá má shüig nyə yí, a mú jág gwág bŵw. A mú kənd buud bé Betalehem nə mánd má kúnə-kúnə, ná bwá kág gwú bwábudúm bēsh, tééd ikény kə jé bɔɔng wá mimbú mimbá. Nyə a féésh ntó bɛxlə baan ómpuye ó isâ bwá á jaaw nyə yí. ¹⁷ Ntó sâ múúd micúndá Zheremi nyə á bwey ci yí í mú zə bwəma. Nyə á ci ná:

¹⁸ Buud bwá á gwág oηkwiimbyé ηgwála á Rama
nə məyə nə mimbúgú mí áyíyáág.
Rashel nyə á ηgə jii bwân bé,
a ηgə ban ná muud kú cweel nyə
mpimba,
nəcé bwân bwá cúgə ná.

¹⁹ Mpúsə shwiy má Herod, Yóseb njúl ná shí á Igípten, éngales mə Yawé mú kə lésha nə nyə ntámád. ²⁰ Nyə nə né ná: «Tówúg! Nwanη Mwân bá nyóɔngá, wo nyíngəg nə bwo, kə shí á *Izərayél, nəcé buud bwá á ηgə cəel gwú Mwân wá, bwá má shîn yə.» ²¹ Yóseb mú tŵw, ηwa Mwân bá nyóɔngá, a mú nyíngə nə bwo, kə shí á Izərayél. ²² Nji a mú gwág ná Mwân má Herod bwá á də

jŵw nə Arkeláwos yé wə má shúgala nə icí yá Yudéa. A mú fúndə kələ wu. Zembí nyə á zə kéwəli nyə ntámád, a mú kə shí á Galilé, ²³ kə ji ηgwála á Nazarət. Í á sŷy ntó shú ná bwo bəg də jŵw nyə ná: «Muud á Nazarət». Ntó, sâ búúd ó micúndá bwá á bwey ci yí, í músə bwəma.

3

Iséy í Yuánes Nduu-buud

(Mak 1.1-8; Luk 3.1-18; Yuá 1.19-28)

¹ Na dúl fwála dí, Yuánes Nduu-buud nyə á wóós shí a shwéeshá á Yudéa. A mú ηgə cúndə ná: ² «Céndúgá mitédúgá nəcé Faan á gwów mú kúnə-kúnə.»

³ Muud micúndá Izayí nyə á shí bwey jaaw lāη má Yuánes ni ná: Muud ηgə cúndə shí a shwéeshád, a ηgə ci ná: «Kwambəlagá zhíí má Cwamba,
bí sá íkwúη byé ná səndôη.»

⁴ Káándó Yuánes nyə á də bwáád yí, í á bə síyá nə mimyɔɔ mí *shamô, kandá yé á kug nə kúúdu cúdu. Nyə á də də ikájala nə kwaan. ⁵ Ntó buud ó Yurásəlem nə bɔɔng wá shí á Yudéa tɔɔ bɔɔng wá fuundú ηgwɔɔ Zhurdɛ bēsh bwá á də kə nyádí, ⁶ kə də magələ *mísəm tām buud, Yuánes músə ka də duu bwo ηgwɔɔ Zhurdɛ.

⁷ Ná ndéé, nə *Ofarizyēη nə *Os-adwisyēη bwá á də zə ηkí bulya ná Yuánes dúug bwo. Nda nyə á dúg ntó ná, nyə á ka ηkáánd nə bwo ná: «Yé iyələkag íga! Bí má bəle fúndə mpimba Zembí má bá lwóya yí? Zó amə kéwəli bí éne? ⁸ Wúmagá fwámé mpúmó*, í lwágúlá ná bi má cénd mítédúgá yí. ⁹ Kúgá bɛ nji dúlə téduga ná: “Sə bāη sə bí mɔwəŋ buud má *Aburaham” nəcé mə mpú jaaw bí ná Zembí ji nə ηkul

2:15 Ozê 11.1 2:18 Zhe 31.15-16 2:23 Luk 1.26; 2.39, 51; Yuá 1.46 3:2 4.17; Luk 3.3 3:3 Iza 40.3 3:4 20j 1.8 3:7 iyələkag: 12.34; 23.33 mpimba Zembí má bá lwóya yí: 24.15-25, 37-39 * 3:8 Mpumə nyóɔngə wə misóólúgá. 3:9 Luk 1.54-55; Yuá 8.39; Rom 2.28-29; 4.12 3:10 7.19

shwɔ̀ɔla mákwóógú mága, sá mwo bwân ó Aburaham. ¹⁰ Mpugá ná zâñ í wál zə sámb míkɔ̀lɔ́ mí ílɔ́ máshugəd. Bwá é cal lí jêsh í áde wúmə fwámé mpúmá yí, bwá kul gwo kudad. ¹¹ Mee mə ɲgə duu bí nə məjúwó shú lwólə ná bí má cénd mítádúgá. Nji ɲgwól múúd ɲgə zə mə mpúsə. A ji nə mpífá cɔ́ mə. Mə ampíyáyé ná mə yílúg nyə mənɲwub mákuúd. Nywáá má bá duu bí nə Ɗkɛ̀ɲkɛ̀ Shíshim nə kuda. ¹² A mbid fyafuga mbwád. A bá zə béég búúd nda bwá du fyafɲkwáándə ná. A ɲwa fwámé mpúmá nyé wá ɲkundád; a yíl ílwáásə, shwu kuda jí kú bwɛle jímə yíid.»

Nduwán má Yésus
(Mak 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ Ntó Yésus nyə a wú shí á Galilé, kə ɲgwɔ̀ɔ Zhurdɛ̀ wə Yuánes shú ná Yuánes dúúg nyə. ¹⁴ Nji Yuánes kú magulə. Nyə nə Yésus ná: «Í yida jəla ná wo wə dúúg mə, kú bə ná mə wə dúúg wo.» ¹⁵ Yésus mú bɛsa ná: «Maguləg ná í yídag bə nda má ɲgə ci ná, nəcé í jəla ná sá jêsh í síyúg nda Zembí má céel ná.» Yuánes músə magulə. ¹⁶ Nji Yuánes nyə á shín duu Yésus yí, Yésus ɲgə ná wú májúwó dí, jɔñ í mú bāñ. A mú dúg Shíshim má Zembí í ɲgə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúləd. ¹⁷ Námə wəla dɔ̀ɲgú, kəl í mú cúwo jɔñəd, í ɲgə ci ná: «Mwân waamə alám wə éga. Nyádí wə lám wām wêsh wúsó yé.»

4

Sátan mə bwówálá Yésus
(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ Shíshim mú kə nə Yésus shí a shwéeshád ná Njwú məjamb kəg bwówulə nyə. ² Yésus mú ci idáw wu tãñ mwôw məwúm mánɔ́, nə mwásə nə bulú. A mú ka gwág zha. ³ Mása məbwəbúlán mú zə wóós nyádí. Nyə

nə né ná: «Ɗkí wo jí *Mwân má Zembí, ciğ nə məkwóógú mága ná má nyéég idáw.» ⁴ Yésus mú yidá bɛsa ná nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: Muud cugé nə ɲkul cugə nji nə idáw. Nji muud má cugə nə ciyá jêsh í wú mpu má Zembí dí yí.»

⁵ Njwú məjamb mú kə nə nyə ɲgwála má Zembí. A mú kə tál nyə zhwááɲgɛ̀ *Mpáánzə Zembí dí gwôw. ⁶ Nyə nə né ná: «Ɗkí wo jí Mwân má Zembí, bídúg nyúul, kə kud shí. Nəcé jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: Zembí mə bá lésə nə *wəéɲgəles bə shú dwô.

Bwá é ɲkɛ̀ny wo mábwád shú ná kuú wô í nda bwɛim bɔ̀ɔgú.»

⁷ Yésus mú bɛsa nə né ná: «Jí námə cilyá ná: “Wo ajáláyé nə bwówulə Zembí woó Yawé.”»

⁸ Njwú məjamb mú nyiɲgə ɲwa nyə, kə nə nyə wúl məma mbáñ dí gwôw. A mú lwágulə nyə məfaan mêsh má shí nə gúmá jáñ. ⁹ Nyə nə né ná: «Ɗkí wo kúd mpwoombú shí wa mádí míshád, yə mə gúmá, mə yə wo isá íni byêsh.» ¹⁰ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «*Sátan, wúg mə míshád! Jí námə cilyá ná:

Dugú kúd mpwoombú shí nji wə Zembí woó Yawé.

Nji nyə wə wó dúg yə gúmá yé.»

¹¹ Ja Njwú məjamb má gwág ntáni yí, a mú bíd Yésus. Wəéɲgəles bwá mú wóós, bwá mú ka zə sɛy nə Yésus.

Mətéédulé má ísɛy má Yésus
(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)

¹² Ja Yésus nyə a gwág ná bwá má wá Yuánes mímbwug dí yí, nyə á kə shí á Galilé. ¹³ Nji nyə a shígé ná kwo kə ɲgwála á Nazarêt. Nyə á yida kə jí ɲgwála á Kapernawúm wúsə mǎñ dí koogú, mpwəmə má məshí má Zabulon nə Nɛftali yí. ¹⁴ Yésus nyə á

kə ji nûŋ shú ná iciyá í Izayí *muud micúndə í bwəmag. Izayí nyə á ci ná:

¹⁵ Məshí mâ Zabulon nə Nəftali, məəŋg mí ŋgeé mǎŋ dí má, mǎsə nǎmǎ fuundú ŋwəqə Zhurdə má,

kóəmb Galilè ikûl ishús í njúl yí.

¹⁶ Buud ó mǎshí məəŋgǎ, bwə á də ji yídúgúđ.

Bwə má dúg mǎŋkenya!

Bwə á də cugə shwagə shwiy dí.

Məŋkenya má má kwan bwo.

¹⁷ Ja Yésus nyə á shín jé Galilè yí, nyə a tééd ŋgələ cúndə ná: «Céndúgá mǐtédúgá nəcé Faan á gwów í mú kúná-kúnə.»

Yésus má jəw oshweye ó óshú ónə
(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)

¹⁸ Dúl jwəw, Yésus ŋgə kyey ncindyə mǎŋ mâ Galilè, nyə a dúg omínyəŋǎ óbá, Shímun, bwə də jəw ná Pyèr yé, bá mínyəŋǎ yé André bwə ŋgə wusə wód mǎjúwód. Bwə á də julə oshú nə məwód. ¹⁹ A mú ci nə bwo ná: «Bəgá mə, mə é sá ná bí dúg julə búud.» ²⁰ Nǎmǎ cé nə cé, bwə mú lúgə mǎwód, bə nyə. ²¹ Bwə mú cə kə shwóg. Yésus mú nyingə dúg bóól ómínyəŋǎ óbá, Yuánes bá Zhák, bwân ó Zhébedé. Bǎnəŋ sóŋgú wǎŋ bwə á bə byóólúđ, bwə ŋgə kwambulə məwód mǎŋ. Yésus mú jəw bwo. ²² Cé nə cé, bwə mú lúgə byóól dán, nə sóŋgú wǎŋ, bə nyə.

Yésus má lwag ncúlyá buud
(Luk 6.17-19)

²³ Ná ndéé Yésus nyə á ŋgə kyey shí á Galilè nyēsh, a ŋgə jígúli buud *mǎmpáanzə má mǐnjígúlá má *Oyúden dí, a ŋgə cúndə Jəjə Kéél á Faan má Zembí, a ŋgə nǎmǎ lwag buud məbwəs mǐmbí myēsh, tə ijâm. ²⁴ Lǎŋ yé í á jwə shí á Sirí nyēsh. Buud bwə mú zə nyə nə mǐmbəl myēsh, buud bwə á

bə nə məvǎál má məbwəs mēsh nə məvǎál má ófímál mēsh, tə mǐmbúmbwúgú, tə wəáfudə íbwúg, tə bəəŋg bwə á ŋgə lwáf nə məjamb wá. A mú lwag bwo. ²⁵ Buud bwə mú ka zə bə Yésus áncuncuma, bóól bwə ŋgə wú shí á Galilè, bóólúgá shí á Dekapwól. Bóólúgá bwə mú wú Yurásalem nə shí á Yudéa, nə nyəəŋg shí nyísə ŋwəqə Zhurdə faŋwíny yí.

5

Fwámé mpwogé
(Luk 6.20-23)

¹ Ja Yésus má dúg áncuncuma buud éne yí, a mú bád mbámbúnúđ, kə ji shí. *Ompwíin bé bwə mú shísh nyádí.

² A mú tééd jígúliłə ntúga:

³ Buud bwə ŋgə mpu ná

*mishíshim myǎŋ mǐsə nə məbúwa wá Zembí wá, bwə má jəla, nəcé bwə wá búəsə búúd wá Faan á gwəw.

⁴ Buud bí nə mǎcey mǐlámúđ wá, bwə má jəla, nəcé Zembí mə bá cweel bwo mǐlám.

⁵ Buud bwə áde *búgula məŋkul mǎŋ wá, bwə má jəla, nəcé bwə bá lúgə nə shí ga.

⁶ Buud bwə ŋgə gwág cug á tǎtǎli zha nə yēsh wá, bwə má jəla, nəcé bwə bá jílə.

⁷ Buud bwə ŋgə gwág búúd ŋkúŋkwóŋúłə wá, bwə má jəla,

nəcé Zembí mə bá nǎmǎ gwág bwo ŋkúŋkwóŋúłə.

⁸ Buud bí nə mǐlám fúbán wá, bwə má jəla,

nəcé bwə wá bwə bá dúg Zembí.

⁹ Buud bwə də sá nə buud bwə cúgəg nə shee wá, bwə má jəla,

nəcé bwə bá jəw bwo ná «Bwân ó Zembí».

10 Buud bwá ngá bwəma nə cúwálí nəcə otátəlí ó Zembí wá, bwá má jəla,

nəcə bwá wá búsə búúd wá Faan á gwôw.

11 «Ja buud bwá lwîy bì, bwá lwágulə bì cúwálí, bwá lás nə bí ilís-lís nəcə mə yí, bì má jəla.

12 Gwágúgá məshusəg, bí kəəs, nə bì mə bá kə bə nə məma mwəna gwôw.

Nəcə ntúni námá wá bwá á sá nə *buud ə mícúndá bwá á tééd zə nə bí wá; bwá á lwágulə bwo cúwálí.»

Kaaná ca

(Mak 9.49-50; Luk 14.34-35)

13 «Bí bí nə buud námá nda ca dúś nə idəw nə. Nkí ca í cwál, ye bí bí nə nkul kwo sá nə í gwámúg? Mbô, í cúgé nə nkul nyingə sêy. Bwá yida shwu dwo shí, buud jee nyaal.»

Kaaná mənkenya

(Mak 4.21-22; Luk 8.16; 11.33)

14 «Bí bí mənkenya shú búúd ó shí ga. Ngwála wúsə mbámúnj dí gwôw yí, í cúgé nə nkul bə kú nyîn. 15 Mbií ngwúd nə lámba, ja bwá də jida dwo yí, bwá ádé kúd dwo mpííd. Bwá yida də təl dwo cé lámba dí, í ngá faan, buud ə njów bēsh bwá dúg mənkenya. 16 Ntó, mənkenya mán má jəlá nə nyîn búúd dí. Bwá dúgúg jəjə mísóólúgú mín, bwá mú ságusə Sóónjú wán jí gwôw yé.

Məcəx mə Zembí

17 «Bí kú ngə téduga nə mə mə zə nyaal Məcəx mə Moyíz nə minjígulá mí *búúd ə mícúndá. Mə azəyé nyaal myo, mə á yida zə sá nə mí bwámag. 18 Búbálé mə jaaw bí ná, té wēsh gwôw nə shí í ngá ná bə yí, təə kanjá ngwúd á *mbwoomb məcəx nkí cúcwán í ábálé bwele wú, kə jé jwów byēsh í bá fwo bwəma yí. 19 Ntó wá jí ná, múúd mə ká mpyēny

cúcxé ngwúd, nkí nə á julə búúd nə bwá sáag ntó, muud wəngə mə bá bul bə bíbíyá Faan á gwówád. Nji muud mə bá bə məcəx, a julə búúd nə bwá sáag ntó yé, a bá bə fwámé múúd Faan á gwówád. 20 Mə mpú jaaw bí nə Zembí ji nə nkul magulə múúd Faan déd nji muud tətəlí yé mə cə nyəng ə *Ofarizyēn nə *Oyíguli ó məcəx yé.»

Sá í dúgyá nə milámusa yí

(Mak 11.25; Luk 12.57-59)

21 «Bí a shí gwág nə bwá á ci nə odá nə: “Muud kú gwú múúd. Muud mə ká gwú múúd, bwá təl nyə kəədud.”

22 Nji məe mə ci nə bí nə múúd mə ká gwág mpimbə nə mínyəñə yé, a tów námá kəədud. Múúd mə ká lwîy mínyəñə yé, bwá kə nə né *Mpáanzé milésú á Zembí. Múúd mə ká jów mínyəñə yé nə mpúfú, á jəlá nə kə *Gehēn kuda á kandugəd.

23 Í ká wós nə wo ngá kə *alatār dí nə wo ká yá Zembí gúl sá, wo ka téduga nə ngwól mínyəñə woó ngə gwág wo mpimbə, 24 lúgág sá jəngú na kúná-kúnə nə alatār, wo tééd fwo kə kwambulə nə mínyəñə woó. Cínəngú, wo mú ka tēem zə yá Zembí sá wó yá nyə yí.

25 «Nkí wo mə byaagulə nə ngwól múúd nə ndéé á cēel kə nə wo mpáanzé milésú, lēelug kwambulə nə né té bí bí ná zhíid ngálə kə yí. Nəcə nyə a bá kənd wo wə sémbye milésú, sémbye milésú mú kənd wo wə fulísh, fulísh kə wá wo mímbwugəd. 26 Búbálé mə jaaw wo nə, wo cugé nə nkul wú mímbwug nyəngú, té wēsh wo afwóyé shîn jəna tār nyēsh, fáda ngwúd kú lúg yí.»

Nyá minəəmb

(Mat 18.8-9; Mak 9.43, 47-48)

27 «Bi a shí gwág ná bwé á ci ná: “Muud kú sá minɔɔmb.” 28 Nji má jaaw bí ná múdúm má ká dúg múdá ηkán mædúgya má wímbúla nyə, a má bwey sá minɔɔmb nə mudá wɔɔŋ nyádí lámúd. 29 Nə ndeé, í ká bə ná jús dwô á mæncwúm í dɔ sá nə wo sáág *sám, tíg dwo, wo wusə dwo shwóg-shwóg. Nəcə í bul jəla nə wo jimbálúg gúl kúl nyúul gwô, ntɔ nə bwé wúsəg nyúul nywô ncindí kuda á kandugəd. 30 Ntó ηkí mbwə wô á mæncwúm í dɔ sá nə wo sáág sám, sámbúg wə, wo wusə wə shwóg-shwóg. Nəcə í bul jəla nə wo jimbálúg gúl kúl nyúul gwô, ntɔ nə nyúul nywô ncindí í kág kuda á kandugəd.»

Məgwú mə bā

(Mat 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18)

31 «Gúl ciyá jí námə ná: “Nkí mudúm mə cɛel yíl mudá yé bā, á jəlá nə yá mudá wɔɔŋgú fəb lú məgwú mə bā.” 32 Nji mɛɛ má jaaw bí ná, muud yəsh mə yíl múdá yé báád, mudá kú fwo sá minɔɔmb yé, mudá wɔɔŋg mə ká ká dúl báád í, ηgwúm yé wə mə cindal nyə nə a sáág minɔɔmb. Múúd mə ká bá múdá bwé ámə yíl bā yé, muud wɔɔŋg mə sá námə minɔɔmb.»

Nyá məŋkaanə

33 «Bi a shí námə gwág ná bwé á ci nə odá ná: “Wó ká kɛen Zembî gúl sá dí, ság sá jɔɔŋgú kú bíd.” 34 Nji mɛɛ má jaaw bí nə bi kú ná dɔ kɛen tɔɔ sá. Bi kú kɛen jɔŋ lɔ gwôw nəcé dúsə *caɔŋgá mə Zembî. 35 Bi kú kɛen shí nəcé cínɔŋg wə á dɔ təl məkuú yé. Bi kú kɛen Yurəsəlem nəcé jísə dánd mə Zembî, Njwú-buud ánúnî. 36 Wó kú kɛen lúu wô, nəcé wo cúgə nə ηkul shwɔɔla tɔɔ ntand shilú ηgwúd nə í fúmæg ηkí nə í yíndəg. 37 Ntó jí

nə wó ká ci nə wo sá gúl sá, ciŋg nji ná: “Haaw, mə é sá”. Wó ká ci nə wo asáyé gúl sá, ciŋg nji ná: “Mbô, mə asáyé”. Ciyá jəsh wó kwádulə na gwôw yí, í zhu wə Mbúwúlú múúd.»

Muud nda dɔ bweel

38 «Bi a shí gwág ná bwé á ci ná: “Jús í cé jús, jə í cé jə”. 39 Nji mɛɛ má ci ná, muud kú kə nə lal lúu wə sósəl məbôw. Nkí muud mə nyífə wo bóonz mbáŋ á mæncwúmúd, yég námə nyə wúl mbáŋ. 40 Nkí muud mə kə nə wo njów mílású nə a mánda wo nə wama gwô á cwú, bídúg a kág námə nə kúúd. 41 Múúd mə ká zə nə mpəl zə yímbulí wo nə wo ηkényúg nyə mbag, cé kilomáda ηgwúd, wɛɛ kaág nə nyə okílomáda óbá. 42 Múúd mə ká gwáám wo sá, yég nyə; nyɔɔŋg mə zə kwalád wódí yé, wo kú ban.»

Dúla cɛel mízhízhíŋ

(Luk 6.27-28; 32-36)

43 «Bi a shí gwág ná bwé á ci ná: “Wó jəlá nə cɛel múúd yəsh jísə wo kúnə-kúnə yé, wo mpíi zhízhíŋ wô”. 44 Nji mɛɛ má ci nə bí nə cɛelugá mízhízhíŋ mín, bí jəgala nə Zembî shú bɔɔŋg bwə ηgə lwágalə bí cúwálí wá. 45 Ntó í é mpúy nə bí búsa bwân ó Sósŋgú wún jí gwôw yé. Nəcə Zembî mə dɔ sá nə yásə í fáánug shú buud bəsh, tɔɔ bɔɔŋg ó ányunywá tɔɔ bɔɔŋg ó abúbôw. A dɔ námə sá nə mpú nywóg shú búúd bəsh, tɔɔ bɔɔŋg ó átútəlí tɔɔ bɔɔŋg bwə cúgə tútəlí wá. 46 Nkí bí mə cɛel nji buud bwə céel námə bí wá, bi mə mpíyá nə máyé myəna? Nγαá buud bwə dɔ ηwa otóya wá bwə dɔ námə sá ntó? 47 Nkí bi mə dɔ bóda nji omínyəŋú bán, ye gúl sá ágúgwáan wə cí? Nγαá íkúl ishús í dɔ námə sá ntó? 48 Bógá

5:29 18.8-9; Mak 9.43-47 5:31 Mbá 24.1; Mat 19.7; Mak 10.3-4 5:32 19.9; Mak 10.11-12; 1Kr 7.10-11 5:33 23.16-22; Zhk 5.12 5:33 Ləv 19.12; Ilŋ 30.3 5:34 Iza 66.1; Mis 7.49 5:35 Sôm 48.3 5:37 2Kr 1.17-19 5:38 MmN 21.24 5:39 Rom 12.17 5:40 1Kr 6.7; Heb 10.34 5:43 Ləv 19.18; Mat 22.39; Mak 12.31; Luk 10.27 5:44 MmN 23.4-5; Rom 12.20; 1Pr 2.20-23 cɛelugá mízhízhíŋ mín: Luk 6.28; 23.34; Mis 7.60; Rom 12.14; 1Kr 4.12; 1Pr 3.9 5:45 Ifz 5.1 5:48 Ləv 19.2

mbii í jéla yí, námá nda Sóóngú wán jí gwów yé, a jí mbii í jéla yí.»

6

Yála Zembî gúmá

¹ «Ja bí má dá sá misóólúgú myá Zembî yí, sógá ná í kú dá bə lwóyá. Bí má ká dá lwóyá búúd dí, Sóóngú wán jí gwów yé, kú ná kwo yə bí myéna.

² «Í ká bə ná wo yə mbúbúwá *mwaanê, wo kú bəngula nə sá jəngú nda búúd ó mákəŋ bwé dá sá *mámpáanzé má mínjígúalá, nə mázhíí məzhíí ná. Bwé dá sá ntó ná buud bwé yág bwo gúmá. Búbálé má jaaw bí ná, myáŋ myéna myêsh wé míni. ³ Nji wεε, ja wó yé mbúbúwá mwaanê yí, ság ná mbwə məkóól wó í bəg kú mpu sá mbwə məncwúm í ngé sá yí, ⁴ nəcé yána dwô í jəlá nə sɪy shwoód. Sóóngú woó má dá dúg sá jəsh jí shwoód yé, má bá fáágulə wo.»

Sála májəgula

(Luk 11.2-4)

⁵ «Ja bí má sá májəgula yí, kúgá sá nda buud ó mákəŋ. Bwé bul cεel dá sá májəgula, bwé tál ótətəlí *mámpáanzé má mínjígúalá nə mázhíí məzhíí shú ná buud bwé dúg dá g bwo. Búbálé má jaaw bí ná, myáŋ myéna myêsh wé míni. ⁶ Nji wεε, wó ká cεel jəgula nə Zembî, kag nyíi wódí kúl fúm. Wó fad mbê, wo mú ka jəgula nə Sóóngú woó nəcé a jí na kúl búúd bwé cúgé yí. Ntó Sóóngú woó má dá dúg isá í shwoó byêsh yé, a bá fáágulə wo.

⁷ «Ja bí má sá májəgula yí, kúgá bul íciyá bí kú nə wúbúalé yí. Ikúl ishús wé í dá sá ntó. Bwé dá téduga ná Zembî má dá gwágulə bwo nəcé zhwoog íciyá. ⁸ Bí kú sá nda bwo, nəcé Sóóngú wán má dá bwey mpu sá bí

ngə jí yí, bí njúl kú fwo gwáamb nya gwo. ⁹ Bí ó bəŋ dugá jəgula ntúga:

“Yé Sóóngú wúsú jí gwów yé, jíná dwô í bəg nə gúmá ntə sá jəsh.

¹⁰ Ijwúga byô í zəg,

buud bwé bəg micəlá myô shí gaád, námá nda í dá sɪy gwów ná.

¹¹ Yág sá idəw í jəlá nə sá múús yí.

¹² Juug sá nə məbyaagula mássú

námá nda sá ngé juu buud bwé ngé byaagula nə sá ná.

¹³ Wo kú bíd ná məbwəbúalán má ntəg sá ŋkul.

Sáág ná sá fááməg məbwə má Mbáwálu múúd dí.

*[Nəcé ijwúga nə ŋkul nə gúmá bíse isá byô, kandəgə á kandəgə. Amen.]

¹⁴ «Mpugá ná bí má ká dá juu búúd nə iwushi byáŋ, Sóóngú wán jí gwów yé nyə bá námá dá juu bí nə iwushí bín. ¹⁵ Nji bí má ká bə kú juu búúd nə iwushí, Sóóngú wán nyə abúle námá juu bí nə iwushí bín.»

Ici í idəw

¹⁶ «ŋkí bí má ci idəw ná bí mə yé Zembî gúmá, bí ajəláyé nə ngə jí ná shúsúlu-shúsúlu nda buud ó mákəŋ. Buud bəngú bwé dá nywadulə məŋkágé ná bwé lwóyá ná bwé ngə ci idəw. Búbálé má jaaw bí ná, myáŋ myéna myêsh wé míni.

¹⁷ Nji wεε, wó ká ci idəw ná wo yé Zembî gúmá, gusag mísh, wo kwambulə nyúul. ¹⁸ Wó jəlá nə sá ná buud bwé kú mpu ná wo ngə ci idəw. Ntó Sóóngú woó má dá dúg isá í shwoó byêsh yé, mú bá fáágulə wo.»

Fwámé byəog

(Luk 12.33-34)

¹⁹ «Kúgá ŋkúnd byəog shí gaád, kúl óshé nə myáŋgulə í dá dá isá yí, ijúwál dá búgə mímpumbé dá júwo

6:1 23.5 6:8 6.32; Luk 12.30 6:9 Eze 36.23 6:10 4.17; 7.21; 12.50; 18.14; 21.31; 26.39-42; Mak 3.35; 14.36; Luk 22.42; Yuá 4.34; 6.38-40; Mis 21.14 6:11 6.24-34 6:12 6.15 6:13

10.16-25; 24.3-28; Zhk 1.12-15; Yuá 17.15; 2Te 3.3; 2Tm 4.18 * 6:13 Míl mícilyá mí ayág mí cúgé nə íciyá íga. 6:14 5.24; Luk 6.37; Ifz 4.32 6:15 18.35 6:16 Iza 58.5; Mat 4.2; 9.14-15; 17.21; Mak 2.18; 9.29; Luk 2.37; 4.2; 5.33; 18.12; Mis 13.2-3; 14.23; 2Kr 6.5; 11.27 6:19 Zhk 5.2-3

6:20 19.21; Mak 10.21; Luk 12.33

yí. ²⁰ Yidagá ñkúnd byoog gwów, kúl óshê nê myãngulá í ádé dâ isâ yí, ijúwâl kú dâ búgá mímpumbé dâ júwo yí, ²¹ nácé kúl byoog dwô mbwúg yí, cínong wá lâm wô í é bê námá yé.

²² «Jús dúsê lámba á nyúul. Jús í ká bê kú nê bwás í, nyúul nyêsh bê máñkenyad. ²³ Nji, mísh mwô mæ ká bê ñkí bôw, nyúul nywô bê yídúgúd. Ntó, ñkí mísh mwô má adúgé tæem bê sâ, á waguwólâ jãñ yídúgúl.»

Búgúlálâ Zembî

(Luk 12.22-31; 16.13)

²⁴ «Muud cúgé nê ñkul sêy nê omásâ óbá ja ñgwúd, nácé nyê é mpíi ñgwól, a cæel ñgwól; gúl ja nyê e gwág nê ñgwól, a mpyêny ñgwól. Bí cúgé nê ñkul sêy nê Zembî bí ñgá sêy nê *mwaanê ja ñgwúd.»

²⁵ «Má ka ci nê bí ná, bí kú dâ yágawo cug jín ná bí é dâ jíí. Bí kú yágawo mányúul mán ná bí é bwáád jí. Ngaá ná cug í ntô ídâw, nyúul ntô mikáándá. ²⁶ Mpugá dúg ínunú. Í ádé bê mámpæg, kú mwáágulâ mpúmá, kú nê sâ bwá wá ówaag o ídâwud. Nji Sónngú wán jí gwów yé ñgê wíil byo. Ngaá, bí bí nê mfíí cõ ínunú byoongû? ²⁷ Zâ á na bídí jí nê ñkul bê ná, nácé a ñgálâ yágáwó, a kwádulâ jwôw ñgwúd nyádí cug dí yé?

²⁸ «Nácé jí bí má dâ sâ yágawo mímbwéédí yí? Mpugá dúg nda ofuláwa bwá dâ wáy máncugú ná. Bwá ádé yíngá nê iséy, kú tíñ mikáándá. ²⁹ Nji mæ mpú jaaw bí ná cí Sálumun nyê á tæem jág bul bê nê gúmá, nyê a shígé bwêle bwáád nda ofuláwa. ³⁰ Nkámásá Zembî mæ fwó bwééd zhizhe sâ nda akánda á jugú jí ná bwá é wusê kuda dí mán yé, ñkæmusa nê bí. Ye bí wá nyê é bê kú bul mpu bwééd wá? Yé búúd

wâ tag búgá óga! ³¹ Kúgá dâ yágawo ná: “Sá é dâ jí, sá é ñgul jí, sá é bwáád jí?” ³² Ikúl ishús wá í dú ñgê wáduga sô isâ íni byêsh. Bí báá kúgá dâ sô byo, nácé Sónngú wán jí gwów yé mæ mpú ná í jii bí isâ byoong. ³³ Yidagá dâ fwo tâl isâ í dúgyá nê Faan má Zembî yí shwóg, bí cugê tâtálí mísh méd, Zembî ka dâ kwádulâ bí isâ íni byêsh. ³⁴ Ntó bí kú yágawo sâ í bá síy mán yí, nácé isâ yá mán í é bá námá mpûy mán. Mícúñ myâ ñkúmba jwôw mí kwaga nê dâñ jwôw.»

7

Ságá buud mænywa

(Luk 6.37-38, 41-42; 11.9-13; 13.25-27)

¹ «Kúgá dâ jéég búúd minjagá, bwá bâg námá dâ bê kú jéég bí minjagá. ² Bwá bá dâ jéég bí minjagá mbií ñgwúd bí é dâ jéég bóól búúd minjagá yí. Nácé yuug bí é dâ yigula bóól búúd nê ndí yí, gwá námá wá bwá bá dâ yigula bí nê ndí yí. ³ Nácé jí wó ñgá mpu dúg ntand shwú jí mínyonâ wóó jús dí yí, ñji wo kú dúg mbwûñ wí dwó jús dí yí? ⁴ Ntudelê wó jí nê ñkul ci nê wo yíl mínyonâ wóó ntand shwú júsúd yé, wæe ñjúl nê mbwûñ dwó júsúd? ⁵ Yé múúd makán, fwog yíl mbwûñ wódí júsúd; ja jooñgá wá wó é ka dúg nda wó jí nê ñkul yíl mínyonâ wóó ntand shwú júsúd ná.

⁶ «Kúgá yê ompyê isâ í Zembî, nácé bwá á bá yid zæ kwagulâ bí. Bí kú kul ñkuú ijimá í mákwóógú má álal-kus bwá dâ jôw ná pêrlâ yí, bwá á bá nyaal byo.

⁷ «Gwáámbúgá Zembî, nyê é yê bí; sógá, nyê e lwó bí; kudégá mbê, nyê é juw. ⁸ Nácé muud mæ gwáámb yé, nyê é bii. Muud mæ sô yé, nyê é kwey. Múúd mæ ká kudê mpumbé, bwá juw nyê wæ. ⁹ Nda bí, mwán má ká gwáámb sónngú buléd, ye sónngú

6:24 6.11 6:25 Flp 4.6; 1Pr 5.7 † 6:25 Míl mícilyá mí ayág mí á kwádulâ na ná «bí ñgul jí?»
6:26 10.29-31; Luk 12.6-7 6:29 10j 10 6:30 14.31 6:32 6.8 6:33 10j 3.11-14; Sôm 37.4-5 6:34 MmN 16.4, 19-20 7:1 Zhk 4.11-12; 1Kr 4.5 7:2 Mak 4.24; Rom 2.1; 14.10-12
7:7 Zhe 29.12-14; Mat 18.19; 21.22; Mak 11.24; Yuá 14.13-14; 15.7; 16.24; Zhk 1.5; 1Yn 5.14-15

nyə é yə nyə kwóógú? ¹⁰ Nkí ná a gwáámb shú, ye sónǵú nyə é yə nyə kuwó nywá? ¹¹ Nkámúsá bî, tɛɛm bæ nda bí búsə nə mbiya milám ni, bí má dɛ yə bwân bún isâ í ányunywaâ. Nkəmusa nə Sónǵú wán a gwów, bí má ká gwáámb nyə sâ ányunywaâ, a yə bî.

¹² «Ságá buud sâ jêsh bí má céél ná bwá sáág bí yí. Ntó wə *mbwoomb máccɛɛ nə micilyá mí *búúd ó micúndá mí nǵə cɪ yé.»

Məzhî məsə məbá

¹³ «Nyílgá mpumbé ámámánda dí, nəcé mpumbé í ká micúny myâ kandugə dí yí wúsə nkí bwaag; zhíí á wu nkí laasəwo. Bulyálə búúd bwá nǵə kə wu wá. ¹⁴ Nji mpumbé ámámánda nə zhíí ákukwowalá, í kənd búúd cug á kandugə dí. Buud bwá kə wu wá, bwá ábúlyáyé.»

Bwá dɛ mpu lí nə mpumə nyé

¹⁵ «Bí ɔ káálúgə nə *buud ɔ micúndá wá məshúigá. Bwá dɛ zə nyíi gwoonǵ jínád, bwá njúl ná shɛɛ nda incwəmbɛ, í njúl ná búsə nkí wagəwo nda onkweny. ¹⁶ Bí mə bá dɛ mpu bwo nə kuú njəənd wán. Ye bwá dɛ mwáág məbudá nǵwúdáánzə dí, nkí ná ifumbí byaag dí? ¹⁷ Mpugá ná fwámé lí í dɛ wúmə fwámé íbumá, líí ábúbəw í wúmə nji íbumá í abúbəw. ¹⁸ Fwámé lí í cúgə nə nkul wúmə íbumá í abúbəw; líí abúbəw kú nómá wúmə fwámé íbumá. ¹⁹ Muud fambə mə dɛ cal líí jêsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, a wusə gwo kudad. ²⁰ Bí mə bá ka dɛ mpu bwo nə kuú njəənd wán.

²¹ «Buud bwá nǵə cɪ nə mə ná: “Yé Cwámabá! Yé Cwámabá!” óni, bêsh dí Zembî mə bá magulə nyádí Faan dí wá. Nji bəonǵ bwá nǵə cugə nda Sónǵú wám jí gwów yé má céél ná, bwá wə á bá magulə

wá. ²² Nəcə jwəw Zembî mə bá sámb búúd milású yí, zhwog buud bwá bá cɪ nə mə ná: “Yé Cwámabá! Yé Cwámabá! Dugí, sá á shí cúndə micúndá mí Zembî nə nkul nywô. Sə yíl məjamb nə nkul nywô, sá sá nómá zhwog *məshimbá.” ²³ Nji mə bá bɛsa nə bwo ná nǵəny ná: “Mə a shígé bwelɛ mpu bî buud wá kú bish máccɛɛ óga, wúgá mə na.”»

Yuug kəny bá lad (Luk 6.46-49)

²⁴ «Múúd mə ká gwág lású mə má lás ni, a sá nda mə nǵə cɪ ná, a ji nda kəny nyə á shumə njów kwóógú d gwów yé. ²⁵ Ompú bwá á nywə, mpuw wós məncúwód, onkwə bwá á kung, isâ ini byêsh dɛ nyífa njów wəonǵú d, nji njów kú búg, nəcé nyə á shumə wə málal dí, kwóógú d gwəw. ²⁶ Njií, múúd mə ká gwág lású mə má lás ni, a kú sá nda mə nǵə cɪ ná, a ji nda lad nyə á shumə njów shɛ dí yé. ²⁷ Ompú bwá á nywə, mpuw wós məncúwód, onkwə bwá kung. Isâ ini byêsh dɛ nyífa njów wəonǵú d, njów í mú búg, shugulə shí ná mpuu.»

Yésus mə lwóyá nkul ijwúga

²⁸ Ja Yésus mə shín lás yí, ncúlyá buud bwá á bə cínəng wá bwá mú bul káam mbií nyə á nǵə jíguli yí, ²⁹ nəcé nyə á nǵə jíguli nə kéénd, kú bə nda *Oyíguli ó máccɛɛ bəny.

8

Yésus mə lwag zúzaamə (Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)

¹ Yésus mú shulə, wú mbám bənyád, buud bwá mú bɛ nyə áncuncuma. ² Bwá nǵə shulə, wúl zúzaamə mú cúwo, shísh wə Yésus, zə kú dɔw shí, yə nyə gúmá. A mú cɪ nə Yésus ná: «Cwámabá, nkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná səndôny.» ³ Yésus

7:11 Zhk 1.17 7:12 5.17; Rom 13.8-10; Gal 5.14 7:14 Mis 14.22 7:15 Mbá 13.2-4; Mat 24.11, 24; Mis 20.29; 2Kr 11.13-15; 2Pr 2.1; 1Yn 4.1 7:16 12.33 7:16 Zhk 3.12 7:17 Gal 5.19-23 7:19 3.10; Luk 3.9; Yuá 15.2, 6 7:21 6.10; 7.24-27; 21.28-31; Rom 2.13; Zhk 1.22-25; 2.14-26 7:23 25.12; 2Tm 2.19 7:24 7.21 7:28 Mak 1.22; Luk 4.32 7:28 11.1; 13.53; 19.1; 26.1; Luk 7.1

mú séém mbwê, kúnnya nə nyə, ci nə nyə ná: «Mə magulə. Nyúúl í bág wo ná səndôŋ!» Cé nə cé, zaamə í mú shîn wú muud éne nyúúlád. Nyúúl í mú bə nyə ná səndôŋ. ⁴ Yésus mú ci nə né ná: «Ci wo kú jaaw múúd sâ í má sŷy yí. Yidagú kə lwágulə fada nda wó músə ná, wo ka wá *mátúnuga Moyíz nyə á cilə má. Bwə mpúg ná wo mú mpwogé.»

Búgá má lúúú ózimbi təd
(Luk 7.1-10; Yuá 4.46-54)

⁵ Yésus nyə á ka kə wós Kapernawúm. A ká námə wós ntáni, wúl lúúú á izimbi təd í mú zə téég nyə məbwə, ⁶ ná: «Yé Cwamba, sół məsáal waamə mbwug kága njów; a músə mbúmbwúgú, a ngə bul jug.» ⁷ Yésus músə ci nə né ná: «Mə é kə lwag nyə.» ⁸ Nji lúúú á izimbi mú bəsa ná: «Cwamba, mə ampíyáyé ná wo nyíg mádí njów. Jeg lás lásúg, sół məsáal waamə yálúg. ⁹ Nəcə mə ji nə omása bwə ngə jwú nə mə wá. Mə ji námə nə ozimbi má ngə jwú nə ndí wá. Nyəŋg yəsh má é ci ná a kyéyug yé, a kə; nyəŋg má é ci ná a zág yé, a zə. Má ká ci nə lwaá dām ná í ság gúl sâ, í sá gwo.»

¹⁰ Ja Yésus má gwág ntáni yí, a mú bul bí. Nyə nə buud bwə á ngə bə nyə wá ná: «Búbálé má jaaw bí ná, mə afwóyé bwele dúg múúd nə fwámé búgá nda nyíga, tɛm bə kúl búúd *Izəyél dí. ¹¹ Mə mpú jaaw bí ná zhwog ikúl í búúd í bá zhu kóómb jwəw í də cúwo yí, zhu kóómb í də jímə yí, bwə zə sɛɛngya nə impáámé bisú *Aburaham nə *Izaag, nə *Yákwb Faan á gwówúd, bánón ngə mú də dína. ¹² Nji buud bwə á jəla nə bə nə nkəw Faan a gwów dí wá, bwə bá wusəw yídúgúd tóón. Bwə bá bə cínəng, nji bwə ngə bwam nə məyá.»

¹³ Yésus músə ci nə lúúú á izimbi éne ná: «Wɛɛ kag njów. Í bág nda

wó ngə *búgula ná.» Námə baan dɔɔngú, sół məsáal mú yál.

Yésus má lwag mimbəl Pyêr dí njów

(Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)

¹⁴ Yésus mú ka zə kə Pyêr dí njów. A mú kə kwey ná Pyêr cii yé á mudá mbwug shí, ayón nə yón má bíi nyə. ¹⁵ Yésus mú kúnnya nə nyə mbwád. Ayón nə yón mú shîn nyə. A mú wəól, a tééd ntəg séyála nə Yésus.

¹⁶ Mpwo-kugú shí, buud bwə mú zə nə zhwog mimbəl mí májamb. Yésus mú ngə yíl bwo bów-bów míshíshim myəŋgú nji nə iciyá yá mpu, a shîn námə lwag míl mimbəl myésh. ¹⁷ Nyə á ngə cug buud ntó shú ná cúndá má Zembí Izayí nyə á cúndə yí, í bwəmag. Izayí nyə á ci ná: «Nyə á cug buud ó íjám, a yíl sé ofimál ó məbwə.»

Bɛɛlə Yésus
(Luk 9.57-62)

¹⁸ Dúgá Yésus nyə á dúg buud bwə á lyɛ nyə ná kəsh yí, a mú ci nə *ompwín bə ná bánón bwə línág mán kə faŋwiny. ¹⁹ Ngwól Yíguli məcɛɛ mú ntəg shísh zə ci nə né ná: «Yé Yíguli, mə zə bá də bə wo kúl jəsh wó bá də kə yí.» ²⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ontó bí nə mikú, inunú nə maage, nji *Mwán mə Múúd cugé nə nkúmba kúl á dúg já yí.»

²¹ Ngwól *mpwín má Yésus mú ci nə né ná: «Cwamba, fwog bíd mə, mə kág dul sóŋgú waamə.» ²² Yésus mú yidá bəsa nə nyə ná: «Wɛɛ bəg mə. Bídúg mímbimbə mí dúlɛg mim-bimbə myáj.»

Yésus má nkáánd nə nkəw
(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)

²³ Yésus mú kə kəwa byóólúd, ompwín bə bwə mú bə nyə. ²⁴ Nə ndéé nkəw mú zə kung mán nə nkulú, ikwó də bád kə gwəw, də shwiy byóólúd, nji Yésus njúl gwád. ²⁵ Ntó,

8:4 Ləv 14.2-32; Mat 12.16; Mak 7.36; Luk 17.14
25.30 **8:13** 9.22; 9.29; 15.28 **8:14** 1Kr 9.5
22; 9.9; 19.21; Mak 1.18, 20; 2.14; 10.21; Luk 5.11, 28;

8:11 Iza 25.6 **8:12** 13.42, 50; 22.13; 24.51;
8:17 Iza 53.4 **8:20** 2Kr 8.9 **8:21** 4.20,
22; 1.43; 21.19, 22

ompwíin bwé mú kə juumushi nyə, bwé nə né ná: «Cugug sê, yé Cwámبال! Sə wál zə yə.» ²⁶ Yésus nə bwo ná: «Wáyé mbií ifwaas ni? Búgə jín í bul ná tag é!» A músə tów, nkáánd nə nkəwə nə mán, byêsh í mú saləwo nə sheε. ²⁷ Buud bəəngú bwé mú bul bí. Bwé ná: «Wáyé mbií muud ga! Təə nkəwə təə mán í bələ sá nyə məgwág í?»

Yésus má yíl məjamb
(Mak 5.1-20; Luk 8.26-39)

²⁸ Ja Yésus má shîn lína mán, jé shí á Gadarên yí, buud obá bwé mú cúwo ban məshwon, məjamb mə ngə lwáfələ bwo, bwé mú zə bwəma nə nyə. Buud bəəngú bwé á də bul wagəwo. Kú ná nə muud nyə a jísəw nə a cə kúl bwé á də bə yí. ²⁹ Bwé mú zə nə onkwimbyé wə Yésus, bwé ngə ci ná: «Shé bān nə inéy, yé *Mwān mə Zembí? Wo wál ləəl zə təl sá cwúnd dí fwála dəəngú kú fwo wós í?»

³⁰ Na, məma səənz óhkuú í á bə fwámé cícé nə bwo, í ngə də. ³¹ Məjamb mə mú ka téég Yésus məbwé ná: «Hkí wo yíl sê wa búúd óga dí, kəndúg sá nūn óhkuúd.» ³² Yésus músə ci nə mwo ná: «Kəgá!» Məjamb mə mú wú búúd óni mányúúlád, kə nyí óhkuúd. Səənz óhkuú ni jêsh mú bumb nə mikúlá, wú kúl í á bə mbámბən dí yí, kə juwa mán, bəsh bwé mú ngul məjúwó, fudə.

³³ Ná ndéé, buud bwé á ngə baagələ onkuú wá, bwé mú wəənz kə kwáádá, kə bwiing búúd sá í ámə s̄y nə onkuú yí. Bwé bwiing námé lān búúd bwé á bə nə məjamb wá. ³⁴ Buud ə ngwála bəsh bwé mú t̄i, kə bwəma nə Yésus. Ja bwé mə dúg nyə yí, bwé mú téég nyə məbwé ná a wúg bwádí ləəməd.

9

Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)

¹ Ntə Yésus mú kə kəwa byóólád, nyiingə lína mán, kə nyádí ngwála. ² A ngə námé jé, buud bwé mú zə nyádí, bwé ngə nkény mbúmbwúgú táádád. Yésus mú dúg ná buud bəəngú búsə nə fwámé búgə, a mú ci nə mbúmbwúgú ná: «Mwān waam! Səlug lám shí! Mə mə juu wo nə *misəm myô.» ³ Bóól *Oyíguli ó máccε bwé mú ngə nyímbala bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ngə *lás nə Zembí bwaasələ mpu.» ⁴ Yésus músə mpu sá bwé á ngə téduga yí, a mú lás nə bwo ná: «Nəcé jí bí mə bəw mitádúgá ntáni yí? ⁵ Jí í búl bə kúná-kúnə? Ye cílə nə muud ná: “Mə mə juu wo nə misəm myô”, ye ná: “Wəólúg, wo kyéyug?” ⁶ Má ka cəel ná bí mpúg nə *Mwān mə Múúd jí nə nkul ijwúga ná a juu búúd nə misəm myán.» Ntə, a mú yid wə mbúmbwúgú. Nyə ná: «Wəólúg, wo nkényúg táádá gwó, wo nyiingəg kə njów.» ⁷ Muud wəəngú mú wəól, kyey kə njów. ⁸ Ja áncuncuma buud mə dúg sóólúgú ní yí, bwé mú gwág íkukwende, bwé mú ságusə Zembí, nəcé a yələ búúd mbií nkúl ijwúga nyəəng.

(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Yésus mú wú na, kyey. A ngə cə kúl búúd bwé də jəna tóya yí, a mú dúg ngwól múúd njúl cínəng shí. Muud wəəngú nyə á bə nə jíná nə Matiyô. Yésus mú ci nə nyə ná: «Bεg mə.» A mú tów, bε nyə.

¹⁰ Í á ka zə bə ná, Yésus njúl njów a ngə də, zhwog onwenye ə tóya nə bóól ósól ó mábəw bwé mú námé zə, bənənyə nə *ompwíin bε zə də.

¹¹ Ja *Ofarizyēn bwé á ka dúg ntáni yí, bwé á ci nə ompwíin ó Yésus ná: «Nəcé jí Yíguli wán ngə bələ də nə onwenye ə tóya nə bóól ósól ó mábəw

yí?»¹² Yésus mú gwág sâ bwé á ηγḡ cí yí, nyə nə bwo ná: «Mikanz dí mí ðu jii jwówuda, í ðu bæ mímbâl.¹³ Mpugá táduga sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí ná: “Má bul jii ná buud bwé gwágúg buud cey lámúd, ntḡ ná bwé dúg sâ mə *mətúnuga.” Ntḡ jí ná mə a shígé zə jḡw ótútəlí ɔ búúd. Mə á yida zə jḡw osóol ɔ məbḡw.»

Nyá ici í idâw

(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)

¹⁴ *Ompwíin ó YuáneS Nduu-buud bwé á ka zə wé Yésus zə jí nyə ná: «Sánónη *Ofarizyēη sá mə ðu cí idâw yələ Zembî gúmá nji ompwíin bwō bāη kú cí. Jí í sá ntḡ?»¹⁵ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ja múúd mə ηwa bā yí, a tál zāη, a jḡw óshwé bé; ye oshwé bé bwé yidá zə nə məcey lámúd bánḡη muud bā bwé ηjúl kál ηgwúd? Mbḡ! Nji mósł mwḡw mə ηgə zə, bwé bá yíl bwo muud bā yí. Mwḡw məcḡgú dí wé óshwé bé bwé ka bá cí idâw.¹⁶ Mpugá ná bwé ádé ηwa kúl káándá ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándád. Nəcə bágá dḡcḡη í ká juli, í tâw, í yida bweeg luun lə káándá.¹⁷ Ntḡ námá, bwé ádé ηwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†; lenya í é bá nyey, wáan shwiy shí, lenya ntáma. Bwé ðu wá wáan ágúgwáan ílenya í ágúgwáanud. Né ndeé, nə lenya nə məlwəg byēsh í mú cugə.»

Yésus mə gwúmushi shilə mə Zharus

(Mak 5.21-43; Luk 8.40-56)

¹⁸ Yésus ηgḡ ná lás ntúni, ηgwól njwú *Oyúden mú jē. A mú kúḡw shí, yə Yésus gúmá. Nyə nə né ná: «Súsás jām mə kúnḡw yə. Má cēel ná wo zág kə kēel nyə mbwə, a cúgəg.»¹⁹ Yésus mú tḡw shí bánḡη ompwíin bé bwé músə bḡ nyə.²⁰ Bwé ηgḡ

ná kə, ηgwól múdá mú lēel bḡ nyə mpəsə. Mudá məcii mə á ðu wú nyə nyúúléd té mímbú wúm nə mímbá. Mudá éne mú shísh Yésus mpəsə kwon, kúnya nə nyə lwé lú káándá,²¹ a ηgḡ táduga ná: «Mə ká jisəw kúnya nə káándá mə Yésus, mə e yál.»²² Yésus mú yid mpəsə, dúg mudá éne, nyə nə né ná: «Shilə wām, səlug lám shí. Wo mə *dúg cug nəcé búgḡ gwō.» Mudá mú yál námá cé nə cé.

²³ Yésus mú ka kə ná ndeé, kə nyii njwú dí njḡw. A mú kwey, buud bwé ηgḡ lwḡ milaag, bwo ηgḡ sá saaguwo mímbii mímbii.²⁴ Yésus mú ηkáánd nə buud ná bwé cúwḡg tḡón. Nyə nə bwo ná: «Súsás ga í afwóyé yə, á yidá bæ gwád.» Bwé mú yida ηgḡ cágulə nyə.²⁵ Ja bwé mə shín wéesh buud ḡni tḡón yí, Yésus mú nyii fúm, a mú bii súsás mbwəd, súsás í mú wəol.²⁶ Ntḡ, lāη ni í mú zə jwḡ shí nyḡcḡη nyēsh.

Yésus mə bēny wəancím-ncím mísh

²⁷ Yésus mú kyey. A ηgḡ kə ntúni, wəancím-ncím óbá bwé mú bḡ nyə nə onkwimbyē. Bwé ná: «Yé Mwān mə *Dávid, bwḡgúg sá nə ηkwoná!»

²⁸ Ntḡ, Yésus mú kə jé njḡw, wəancím-ncím bwé mú shísh nyádí. Yésus mú jí bwo ná: «Ye bí ηgḡ *búgula ná mə jí nə ηkul sá ntḡ?» Bwé ná: «Haaw, yé Cwám̄ba, sá mə búgula.»²⁹ Yésus músə ka kúnya nə bwo míshád. Nyə nə bwo ná: «Í bág nda bí ηgḡ búgula ná.»³⁰ Mísh mə músə bāη bwo. Yésus mú mpu báásulə bwo ná: «Mpugá gwágula. Bì kú jaaw tḡo muud sâ í mə bæ ga.»³¹ Nji bwé bāη, wúlə bwé á wú cínḡη yí, bwé á shwal kə ηgḡ bāηgula nə lāη wḡcḡη kúkúl jēsh.

Yésus mə lwag fífi

9:14 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 **9:15** 22.2; 25.10; Yuá 2.1-12; 3.29; Mbú 19.7 * **9:16** Na jí

kúl káándá í afwóyé kə məjúwó ná ndeé í juli yí. † **9:17** Oyúden bwé á ðu sá lenya nə kúúúú cúúú.

9:20 Ləv 15.25-27; Mat 14.36; Mak 5.27; 6.56; Luk 6.19; 8.44 **9:22** 8.13; Mak 5.34; 10.52; Luk 7.50; 8.48; 17.19; 18.42; Mís 3.16 **9:24** Yuá 11.11-13 **9:25** Mak 5.41 **9:27** 20.29-34 **9:29** 8.13 **9:30** 12.16; Mak 7.36 **9:31** Mak 7.36 **9:32** 12.22-24

32 Nə ndeé cúwólə bwé á cúwo tón yí, bóól búúd bwé mú zə nə wúl fífi wá Yésus. Jamb í á wá nyə mənəkədad nə a bég fífi. 33 Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú tééd lásála. Buud bwé á bə cínəŋg áncuncuma wá, bwé mú bul káam ná: «Sá a bwélé dúg mbií sá ga shí *Izəryél.» 34 *Ofarizyên bân, bwé mú ci ná: «A ηgə yíl məjamb nə ηkul mə njwū məjamb.»

Osól ó másáal bwé ηgə fífə

35 Ntó Yésus nyə á ηgə kə míŋgwála míŋgwála, nə mákwáádá məkwáádá. Nyə á ηgə jíŋguli buud *mámpáanzá mə míŋgúgála mə *Oyúden dí, á ηgə cúndə Jəjə Kéél á Faan mə Zembí, a ηgə námə lwag buud məbwəs mímbíí myêsh, tə ijám. 36 Yésus nyə á də ηgə dúg buud bēsh nyə á də bwəma nə bwo wá. A mú gwág bwo cey lámúd nə dúgúle nə bwé á ηgə cəgə mántágula dí, bwé mə shín námə tag nda səənz íncwəmbə í cúgé nə mbaagulé yí. 37 Ntó nyə á ci nə *ompwíín bé ná: «Dúgá, idáw í má tí fambá məŋkund məŋkund, nji buud bwé kə saag wá búsə cíg-cíg. 38 Ntó wé mə cí nááa: jégulagá nə amádí fambá nə a ntúg buud, bwé kág saag.»

10

Buud ə lwámá wūm nə óbá
(Mak 3.13-19; 6.7-13; Luk 6.12-16; 9.1-6)

1 Ntó Yésus mú jəw *ompwíín wūm nə óbá bé. A mú yə bwo ηkul á dúlə yíl búúd bów-bəw míshíshim, lwag məbwəs mímbíí myêsh, tə ijám. 2 *Buud ə lwámá wūm nə óbá Yésus nyə á jəw wá, mínə mán wé mága: tééd nə Shímun bwé á də jəw nə Pyêr yé, kala nə mínyəŋə yé André; zə keel Zhák bá mínyəŋə yé Yuánes

bwān ó Zhébedé. 3 A jəw námə Fílíp bá Batəlamí nə Tómas bá Matiyô ηwenye tóya. A jəw námə Zhák, Mwān mə Alfê bá Tadé, 4 nə Shímun kambəle ləəm bá Yúdas Iskariyót, muud nyə á kusha nə Yésus yé.

5 Nə ndeé Yésus mú kənd búúd wūm nə óbá óni lwámád, a mə fwo shín cwīny bwo ná: «Ja bí mə kə yí, bí kú kə ikúl í cúgé *Oyúden yííd. Bí kú kə míŋgwála mí búúd ó Samariya. 6 Yidagá kə búúd ó *Izəryél dí, bwé mə jág zhíí nda íncwəmbə bí kú nə mbaagulé yí. 7 Ja bí ηgə kə yí, bí ə kə ηgə cúndə nə Faan mə Zembí mú kúnə-kúnə. 8 Lwagəgá mimbál, bí gwúmashi mimbimbə, bí lwag námə mízúzaamá, bí yíl búúd məjamb. Bí mə ηwa ηkul a ashwá, kəgá námə séy nə ndí ashwá. 9 Muud kú kə nə *mwaané bwúgúd, tə or, tə wúl mbií mwaané wēsh. 10 Muud kú ηwa baamətálá, ηkí ishimí íbá, ηkí bóól ósilúfaas, ηkí wagatíg, nəcé muud ηgə séy yé mə jələ nə yéyow ídāw.

11 «Ja bí mə jé wúl ηgwála ηkí wúl ləəm dí yí, bí fwo sə ηkí bí bí nə ηkul kwey múúd jí nə lám mə báágúlə bí, bí ó ji nyədəí kə wósə jwəw bí mə bá cə yí. 12 Njəw wēsh bí mə nyíí yí, bí ə bódá ná: “Zembí sáág nə bí bég nə shee.” 13 Nkí buud ə njəw wəəŋə, bwé ləg bí, Zembí bále sá nə bwé bég nə shee. Nji ηkí bwé bé kú ləg bí, Zembí kú námə sá nə bwé bég nə shee. 14 Búúd ó wúl njəw ηkí wúl ηgwála bwé ká bə kú ləg bí, kú gwágulé kéel dán, ja bí mə wú cínəŋg yí, bí kudə fumbyá í amə nada bí mákuú dí yí.* 15 Bábálé mə jaaw bí nə, jwəw Zembí mə bá zə sámb búúd mílúsú yí, a bá jagulé búúd ə Sódóm nə Gomor ntə ηgwála wəəŋə.»

9:34 10.25; 12.24, 27; Mak 3.22; Luk 11.15, 19

Mat 14.14; 15.32; Mak 8.2

10:2 Yuá 1.40-44; Mis 1.13

10:5 Luk 10.4-12

10:5 Luk 10.33

10:6 Zhe 50.6; Mat 15.24; Mis 13.46

10:7 4.17

10:10 1Kr 9.14; 1Tm 5.18

10:13 Luk 2.14

10:14 Mis 13.51

* 10:14 Ja Oyúden bwé á də kudə fumbyá mákuú dí yí, bwé á də lwágulé nə, kákúl shí bwé amə təl mákuú máy yí, bwé mə kál gwo nə buud bí cínəŋg wá nə bwé músə sá nyéé.

10:15 Mat 18.20; 19.1-29; Mat 11.24

*Yésus ngə kéwuli buud ɔ lwámá bé
(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)*

¹⁶ «Owey, mə mə kənd bí nda íncwambe mpádúgá onkweny. Bí mə jəlá nə kə nda onywá, bí kə nə tádúgá ngwúd nda məfəf. ¹⁷ Dúgá jí nə buud kuú kalá; bwə bá du kusha nə bí məbwə mə osəmbye ɔ mílśúd, bwə du fyáməsə bí milwón *mámpáanzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dí. ¹⁸ Bí mə bá du kaad mísh mə búúd ɔ anání nə ojwú ɔ ləom dí ná, nə bí kəg bwaagulə sá bí mə mpú shú jínə dām yí, bí bwaagulə námə ikúl í cúgə Oyúden yí. ¹⁹ Ja bwə bá du kusha nə bí yí, bí kú bá du yágwə mbií bí mə bá du kaad yí, kú yágwə íciyá í kəod. Iciyá í bá námə du jé bí cé jəonjád, ²⁰ nəcé bí dí mə bá du lás, Shíshim mə Sónjé wán Zembí wə mə bá lás mímpu mínúd.

²¹ «Mínyonə mə bá kusha nə mínyonə yé ná bwə kəg gwú nyə. Sónjé mə bá kusha nə mwán; bwán bwə lúmbuli nə obyól, ngə gwú bwo. ²² Buud bəsh bwə bá mpii bí nəcé jínə dām. Nji, muud mə bá jísow kə wós məshínéd yé, a bá cugə.» ²³ Bwə ká lwágulə bí cúwúli wúl ngwəla dí, fúndágá, bí kə ngwəla shúsúd. Búbələ mə jaaw bí ná, *Mwán mə Múúd mə bá nyinjə zə, bí njúl kú fwo shín jaand míngwəla myá *Izəyél myəsh.

²⁴ «*Mpwíin nyə áde bwele ntə yíguli, lwaá kú ntə mása. ²⁵ Buud bwə du dúg *ompwíin námə nda bwə dúg yíguli ná, bwə dúg námə lwaá nda bwə dúg mása yé ná. Nkəməsá bwə lwíy sónjé njów ná Beluzəbul, nkəməsa nə bwán.»

*Muud fúndəg nji Zembí
(Luk 12.2-9)*

²⁶ «Bí kú du fúndə bwo; nəcé kú nə sá á mbúdúlá í bá bwén kú búguli, nkí sá á *ndimba í bwén kú mpúy. ²⁷ Sá mə jaaw bí yídúgúd yí, kəgá lás gwo mánkənyad. Sá mə nyímbúlá nə bí lwəd yí, kəgá ngə cúndə gwo íkwəlúminúd. ²⁸ Kúgá du fúndə búúd bí nə nkul gwú nji nyúul, nji kú nə nkul gwú *jím wá. Yídagá fúndə Zembí. Nyə wə jí nə nkul gwílya múúd ncindí, nə nyúul nə jím, a wusə byəsh kuda á kandugəd. ²⁹ Njəá nə bwə du kusha mímbá-kwáádə mímbá susán *mwaanə ngwúd. Təem bə ntə mbá-kwáádə ngwúd cúgə nə nkul kud shí, Sónjé wán kú fwo magulə. ³⁰ Bí bəh ntəg íí, Zembí mə mpú bímbí lú íntand í shílú bíśə bí mílúúd yí. ³¹ Nə ndeé, kúgá du fúndə. Mpugá nə bí mə cey Zembí lámúd cə mímbá-kwáádə nkí bulya.

³² «Muud yəsh mə mágúlə mə mísh mə búúd dí yé, mə é magulə námə nyə mísh mə Dá jí gwów yéd. ³³ Nji muud mə kúlyá mə mísh mə búúd dí yé, mə é kúlyá námə nyə mísh mə Dá jí gwów yéd.»

*Bəxlə Yésus wúsə dəomb
(Luk 12.51-53; 14.26-27)*

³⁴ «Bí kú ngə təduga nə mə mə zə sá ná buud bwə cúgəg ná shə shí gaád. Mbô! Mə azáyé sá ntə. Mə mə yida zə nə dəomb. ³⁵ Mə mə zə wá ífamuga mínjów mí búúdəd, mwán nyə é lúmbuli nə sónjé, sás lúmbuli nə nyəonjé, cól lúmbuli nə mpóómbúlú. ³⁶ Nə ndeé, buud ɔ njów mə múúd ɔ bwə bá lúmbuli nə muud.

³⁷ «Múúd mə céél sónjé nkí nyəonjé cə mə yé, a cúgə nə nkul bə *mpwíin waamə. Nyəonjə mə céél ncwámá dé nkí sás dé cə mə yé,

10:16 Luk 10.3 **10:17** 24.9-14; Mak 13.9-13; Luk 21.12-19; Yuá 16.1-4 **10:17** Mis 5.40; 2Kr 11.24 **10:18** Mis 24-26 **10:19** Luk 12.11-12 **10:21** Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53
10:22 5.11; Yuá 15.18 **10:23** 16.28; Mis 8.1 **10:24** Luk 6.40; Yuá 13.16; 15.20 **10:25** 9.34
10:26 Mak 4.22; Luk 8.17 **10:28** Heb 10.31 **10:30** Luk 21.18 **10:32** Mbú 3.5 **10:33** Mak 8.38; Luk 9.26; 2Tm 2.12 **10:34** Luk 2.14 **10:35** Msh 7.6 **10:35** 10.21; 24.10; Mak 13.12; Luk 21.16 **10:37** Mbá 13.7-10; 33.9; Mat 19.29; Mak 10.29; Luk 18.29

a cùgé nà ñkul bə mpwíín waamê.
³⁸ Múúd mə ká bə kú ñkény kwolós
 jé bə mə, a cùgé nà ñkul bə mpwíín
 waamê. ³⁹ Muud mə sɔ ná a
 kaambələ nə cug jé yé, a jímbal gwo.
 Nyɔɔng mə jímbál cug jé nəc é myé,
 a mə yidá kaambələ nə gwo.»

Lágúlə búúd ó Zembí
 (Mak 9.41)

⁴⁰ «Muud mə lág bí yé mə lág mə.
 Muud mə lág ntág mə yé mə lág
 múúd nyə á nti mə yé. ⁴¹ Múúd mə
 ká lág *múúd micúndá mə Zembí
 nəc é mpúlə ná muud micúndá,
 muud wɔɔngá mə ñwa myána mí
 jé lá nə búúd ɔ micúndá myá. Nyɔɔng
 mə lág múúd jí tátəlí mísh mə Zembí
 dí yé nəc é mpúlə ná tátəlí muud íí,
 nyâñ ñwa myána mí jé lá nə otátəlí
 ó búúd myá. ⁴² Muud mə bá yána
 tɔɔ ñji láá májúwó má tá lá ñgwúð,
 ñgulal ñgwól zhizhe muud éga nəc é
 bələ *mpwíín waamé yé, búbá lé mə
 jaaw bí ná, muud wɔɔngá nyə abále
 shúb myána myá cínɔng.»

11

¹ Yésus mə shín cwîny *ompwíín
 wúm nə óbá bé ntáni. A músə kyey,
 kə ñgə yə buud minjígú lá, ñgə cúndə
 bwádí míngwála.

Yésus bánêñ ompwíín ó Yuánes
 (Luk 7.18-35; 10.13-15)

² Ja Yuánes Nduu-buud nyə á
 bə mímbwug dí yí, nyə a gwág
 misóólúgú *Kíst nyə á ñgə sá myá.
 A mú kənd bóól ómpwíín bé ná bwá
 kág jí Yésus ná:

³ «Ye wo wá muud sá ñgə bwánd
 ná a bá zə yé? Ye sá kwóg ná bwánd
 íshús?»

⁴ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Kəgá
 jaaw Yuánes sá bí mə gwág yí nə sá
 bí mə dág yí. ⁵ Wəancím-ncím bwá
 ñgə mpu dáyə; mímbúmbwúgú
 mí ñgə kyey tátəlí, mizúzaamá mí

ñgə yál, wəakúmá lwə bwá ñgə mpú
 gwág, mímbimbə mí ñgə gwúm,
 ñkúnkwónú lá í búúd í mú ñgə gwág
 Jɔjɔ Kéel. ⁶ Muud nyé é bə kú bwəma
 nə bɔɔgú mádí yé, nywáá mə jəla.»

⁷ Ja ompwíín ó Yuánes bwá mə
 nyíngə yí, Yésus mú zə lésha nə buud
 bwá á bə cínɔng áncuncuma wá; a mú
 ci nə bwo shú mə Yuánes ná: «Ja bí
 á də kə shí a shwééshá dí yí, bí á də
 kə dág jí? Ye gúl ká í dágə ntəñ nə
 fufó? ⁸ Nkí í á shígé bə ntó, bí á də kə
 dág jí? Ye ñgwól múud dágə bwáád
 íjímə í mímbwéedí? Mbê, buud bwá
 dá bwáád íjímə í mímbwéedí wá bwá
 də bə mínjów mí ójwú-buud. ⁹ Ká
 bí á də kə dág jí? Ye *muud micúndá
 mə Zembí? Haaw, mə jaaw bí ná
 nyɔɔng bí á kə də dág yé mə ntə
 ñkwóñ múúd micúndá mə Zembí.
¹⁰ Nəc é nyə wá Zembí nyə á ci nda
 jísə cilyá nyádí Kálaad dí ná, ná:
 “Dugí! Mee mə zə kənd mbwiingye
 ləñ waamə ná a kág wo shwóg kə
 kwambələ wo zhií.”»

¹¹ Yésus mú nyíngə ci ná: «Búbá lé
 mə jaaw bí ná, mpádúgá buud bəsh
 bwá mə byél mímwə mí búdad wá,
 kú nə nyɔɔng mə fwo bwəle ntə
 Yuánes. Nji tɛem bə ntó, muud
 mə búl bə zhizhe Faan á gwów
 dí yé, á ntə Yuánes. ¹² Nə ndeé,
 wúlə fwála mə Yuánes Nduu-buud
 zə wós múús íí, Faan á gwów í mú
 ñgə bə sá ñkúl, buud bwá ñgə ləl
 ñkúnkwanz wá, bwá wá bwá ñgə
 ñwa dwo. ¹³ Mbwoomb mácéxə nə
 micilyá mí búúd ɔ micúndá bəsh mí
 á ñgə cúndə Faan mə Zembí zə jé
 baan mə Yuánes. ¹⁴ Nkí bí búś cəñ
 nə mə, mpugá ná Yuánes wá jísə Eli
 bwá á bwiing ná a bá zə yé. ¹⁵ Muud
 jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág.

¹⁶ «Mə kág yíiga kala búúd á múús
 nə ozá? Jí nda ikágə bíś shishé
 ísɛɛngyá dí yí, bíl í ñgə kámbəla nə

bílúgá ná: ¹⁷ “Sá má lwɔ́ bí ilúlwón ǀ ábulya mækâl, bí kú sáág; sá má nyingə wá míngwa mí shwiy, bí kú tэдəwa.” ¹⁸ Ntó wá í ngó bə éga; Yuánes nyə á zə, kú də ídíy-díy, a kú ngul; buud ná: “A ji nə jamb.” ¹⁹ *Mwân mə Múúud mə zə, a ngó də, a ngó ngul; bwó ná: “Nyíne nye jisə ndəl dəg, ngule məlwəg, a ji námə shwə onwenye ɔ tóya nə osóol ɔ *mísám.” Nji mə jaaw bí ná fəg í ngə nyín mísóólúgú myéd ná sən.»

Yésus mə nkáánd nə míl míngwála

²⁰ Yésus nyə a nkáánd nə buud ɔ míl míngwála nəcé, nyə á tɛem ngə sá ncúlyá *məshimbá bwédí, bwó á shígé cénd mítédúgá. Nyə a nkáánd nə bwo ná: ²¹ «Məntágula nə bí buud ɔ Korazín. Məntágula nə bí buud ɔ Betusayida námə. Nəcə bímbí lú məshimbá mə mə sɪy bídí má, mə á mbəm sɪy Tir nə Sidon, buud ɔ nūŋ bwó á mbəm námə bwey bwáád míŋkud, ji ífíí dí ná bwó cénd mítédúgá. ²² Ná ndéé, mə jaaw bí ná, jwəw lú cígúlé mílású, intúgúlí í Tir nə Sodom í ábulé bul nyaan nda bí bín. ²³ Bí bəŋ buud ɔ Kapernawúm, bí ngə tэдəga nə bí mə bá kə gwəw? Mbə, bí mə bá yidá shulə kə bəŋ mínjím. Nəcə bímbí lú məshimbá mə mə sɪy bídí má, mə á mbəm sɪy ngwála á Sodom, ŋki ngwála wəŋgá wúsú ná mpwogé. ²⁴ Gwó wó mə mpu jaaw bí ná, jwəw Zembí mə bá zə sámb búúud mílású yí, bí mə bá bə nə intúgúlí ŋkí yáág ntə búúud ɔ Sodom.»

Mbag á yíyúsa
(Luk 10.21-22)

²⁵ Yésus nyə á ka lás jəŋ ja ná: «Pəpa, Cwámə á gwəw nə shí, mə yó wó gúmə nəcé wó á shweel ompuye bəŋŋ buud ɔ fəg isá íga, wó yida lwágulə ozhizhe ɔ búúud.

²⁶ Haaw Pəpa, ntó wə wó á cɛel nə í bəg yé.

²⁷ «Də nyə a cwámbulə mə isá byəsh. Kú nə muud mə wámbulá mpu Zembí Mwân nji Sóŋgú, kú námə nə muud mə wámbulá mpu Zembí Sóŋgú, nji Mwân, nə muud yəsh Mwân mə céél sá nə a mpúg yé.

²⁸ «Bí buud bí ngó wáduga nə mimbəg mí ájjilə wá, zəgá mádí, mə é sá nə bí wógag. ²⁹ Maguləgá nə shé sáág iséy byám fúlá, bí zəg ŋwa njígúlá wám. Mə ji nə jə lām, mə kú nə intúgúlí. Bí é yidá mpu yəwula, ³⁰ nəcé iséy byám í akwówúláyé, mbəg wám wí ŋkí yúsa.»

12

Yésus nə məcɛɛ mə Sábaad
(Mak 2.23-28; 3.1-6; Luk 6.1-11)

¹ Dúl fwála í á bə ná, Yésus bəŋŋ *ompwíin bə bwó á ngə lína ifambé í *blé jwəw lú Sábaad. Ompwíin bwó á ka gwág zha, bwó mú ka ngə búgə míkəŋg mí blé, ngə də. ² *Ofarizyən bwó mú dág sóólúgú wəŋgá. Bwó mú ci nə Yésus ná: «Dugí, ompwíin bwə bwó ngə sá sá məcɛɛ mə amágúláyé nə muud sáág jwəw lú Sábaad yí.» ³ Nji Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ye bí afwóyé bwelə lə sá *Dávid nyə á sá ja bəŋŋ buud bə bwó á gwág zha yí? ⁴ Ná nyə á kə nyíi banda *mátúnuga dí, kə də íbuléd í á də bə ci shú yələ Zembí gúmə yí; í njúl nə təo nyə təo buud bə bwó á shígé bə nə zhíí ná bwó dág byo. Ngaá, məcɛɛ mə də ci nə nji ofada wə bwó dág də byo, kú nə ngwól múúud shús? ⁵ Bí mə də bwey lə məcɛɛ mə Moyíz. Ngaá mə ngə ci nə jwəw lú Sábaad ofada bwó də sɛy *Mpáanzə Zembí dí? Ntó ji nə bwó də ntə cɛɛ á jwəw lú Sábaad, nji Zembí kú yə bwo məbɛɛ. ⁶ Mə jaaw bí ná shé mūsə nə gúl sá shé mə jələ nə ságusə ntə

11:18 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33 **11:19** 9.10; 11.2 **11:21** Tir nə Sidon: 15.21; Iza 23.1-16; Amo 1.9-10; Mís 12.20 **11:23** Iza 14.13, 15 **11:24** 10.15; Luk 10.12 **11:25** Iza 29.14; 1Kr 1.18-29 **11:27** 28.18; Yuá 1.18; 3.35; 10.15; 13.3; 17.2 **11:28** Iza 28.12 **11:29** Zhe 6.16 **12:1** Mbá 23.25 **12:2** MmN 20.8-10 **12:3** 1Sa 21.2-7; Ləv 24.5-9 **12:5** Iŋ 28.9-10 **12:7** 9.13

Mpáánzá Zembî yí. ⁷ Kálaad Zembî ñgə ci ná: “Má bul jii ná buud bwə gwágúg buud cey lámúd, ntə ná bwə dúg sá mə mətúnəga.” Bi mbəm ñgə mpu gwág ciyá ni, ñki bi shígé fándá yə buud òni məbɛɛ ntó. ⁸ Mpugá ná *Mwân mə Múúd ñgə jwú nə məcɛɛ mə Sábaad.»

⁹ Yésus mú wú na jini kúlúd, a mú kyey kə nyíi *mpáánzá minjígú alá dí. ¹⁰ A mú kə kwey ñgwól múúd cínəngá ná mbwə í má shîn shwáámb. Ofarizyên bwə á ka ñgə sɔ zhí ná bwə jéég Yésus njagá, bwə á ka jî nyə ná: «Ye məcɛɛ máshé má magulə ná bwə lwágug mbəl jwôw lú Sábaad?» ¹¹ A mú yida ci nə bwo ná: «Ñki ñgwól múúd á na gwoonj jínúd jî nə təw ñgwúd ná bən, təw jəonjə ka kud bíd jwôw lú Sábaad, ñgá nyə e kə bií gwo, a bən, yíl gwo bíd? ¹² Nğá muud jî nə mfíí cɔ təw? Ntó jî ná, məcɛɛ máshé má magulə ná sá sáág buud mənywa jwôw lú Sábaad.» ¹³ A mú ci nə muud á shwáámbúlə mbwə ná: «Kwéégúg mbwə.» A mú kwéég mbwə, í mú bə mpwogé nda wúlúgá. ¹⁴ Na, Ofarizyên bwə mú wós tón, kə sá shwushwaga, sɔlə zhí ná bwə cɛɛlə Yésus shwiy.

¹⁵ Ja Yésus má mpu yuug jəonj yí, a mú wú cínəng. Buud bwə mú bɛ nyə áncuncuma. Yésus mú ñgə lwag mimbəl myêsh, ¹⁶ a ñgə báásulə bwo ná bwə kú bwele sá ná buud bwə mpúg mbii váal múúd á jisə yí. ¹⁷ Ntó kéel mə Zembî, Izayí nyə á cündə yí, í mú bwəma. Zembî nyə á ci ná:

¹⁸ Sól məsáal wám wə éga, nyə wə má á féesh yé.

A jî abábə waamá, lám wám wêsh wúsə nyádí.

Mə bá yə nyə Shíshim wám.

Nyə wə má bá zə lwágulə ílwoj í búúd tətəlí má Zembî.

¹⁹ Nyə abúlə də shuya nə buud, a kú saagwo,

kú nə muud má bá gwáduga kál dé mánkúmbə má búúd dí yé.

²⁰ Nyə a búle lal lám nda muud má kə casulə mbwu í má bwey lánɡwo yí,

təw nda muud má jímə ñgwiile lámba í má shîn tag yí.

A bá bə nə jə lám ntáni kə jé ja búúd bêsh bwə bá mpu tətəlí má Zembî yí.

²¹ Ilwoj í búúd byêsh í bá ñgə bwánd sósólúgú yé nə búgá.

Bəw á kú nə ijuugá

(Mak 3.20-30; Luk 11.14-24; 12.10)

²² Mpásə na, buud bwə mú zə nə wúl mbəl wə Yésus. Jamb í á wə nyə mánkədád ná a bóg, nyə áncim-ncim, nyə fífi. Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú dágya, a mú námə lás. ²³ Buud bwə á bə cínəng áncuncuma wá, bwə mú bul káam. Bwə ná: «Mwân mə *Dávid dí éga?»

²⁴ Ja *Ofarizyên bwə má gwág ciyá jəonj yí, bwə mú shwána, bwə ná: «Muud éne ñgə yíl məjamb nə ñkul má Beluzebul, njwú məjamb.»

²⁵ Njî, Yésus mú mpu mítádúgá myán, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúd ə dúl faan bwə ká bóóg ñgə lúmbuli bwámé nə bwámé, faan dəonj í é jɛɛ ná mpaá. Buud wə wúl ñgwála bwə ká béégya, lúmbuli bwámé ná bwámé, ñgwála wəonjə í shîn bwíl. Ntó námə, búúd ə wúl njów bwə ká bóóg ñgə lúmbuli bwámé nə bwámé, njów búúd wəonj í ábúlə bwey nə jimbúlə. ²⁶ Nki *Sátan má yida nyinğə cuwo, ñgə yíl nyaméfwó, ntó jî nə a má boog, faan dé í ka təw na ntədél? ²⁷ Nki Beluzebul wə ñgə yə mə ñkul ná mə ñgəg yíl buud məjamb nda bí ñgə ci ná, zə nyé ñgə yə buud bán ñkul nyəonjə? Nğá bwáméfwó bwə ñgə mpu lwágulə bí

12:9 Mak 2.27-28 12:11 Luk 13.15-16; 14.5 12:14 Yuá 5.16, 18 12:16 8.4; 9.30; Mak 7.36 12:17 Iza 42.1-4 12:18 3.17 12:22 9.32-34 12:23 20.30-31 12:24 10.25

12:28 Luk 17.21

ná sáŋ ná bi búsa nà mæbɛɛ? 28 Nji, ŋkí Shíshim má Zembî wá ŋgá yə mæ ŋkul ná mæ yílúg buud mæjamb íí, mpugá ná Faan má Zembî í mú wa.

29 «Muud cúgɛ nà ŋkul nyí njów má ŋkuŋkúl, déég nyə isâ byé, a kú fwo figə ŋkuŋkúl wəɔŋg shí, wóɔlə nyə mæŋkəda. Nji, á ká shîn wóɔlə nyə mæŋkəda, a mú ka tɛem sha nyə njów.

30 «Muud mæ bá kú kɛem mæ yé, a ŋgə lúmbəli nà mæ. Muud mæ bá kú zə wá mæbwə ná sóná sá sééŋgug yé, a ŋgə yida caam. 31 Sâ jəɔŋg wá má jaaw bí ná Zembî mæ bá juu búúd *misám nà *bwaasúlə mpu bwə ŋgá sá yí. Nji, múúd mæ ká kə nà bwaasúlə mpu wá Shíshim, muud wəɔŋgú nyə abúle bwele bə nà ijuugá. 32 Múúd mæ ká jág lás nà *Mwân mæ Múúd, Zembî juu nyə. Nji múúd mæ ká jág lás nà Ŋkɛŋkɛ Shíshim, muud wəɔŋgú nyə abúle bwele bə nà ijuugá təɔ wa cug ga dí, təɔ jəɔŋg í ŋgá zə yíd.

33 «Bí má ká ci ná líí jí fwámé líí, bi má ci ná ibumá byé bisə fwámé íbumá; bí má ká ci ná líí jí bów-bôw líí, bi má ci ná ibumá byé bisə bów-bôw íbumá. 34 Yé iyələkag íga, bi njúl íbów-bôw í búúd, bi búsa nà ŋkul ci fwámé íciyá na ntədəlé? Sâ múúd ŋgá bul táduga lámúdí yí, gwá wá mpu yé í dú lás yí. 35 Jəɔjə múúd lâm yé wúsə nà jəɔjə kwəɔzú, í ka də wééshuli jəɔjə ísâ; bów-bôw múúd yé lâm nà bów-bôw kwəɔzú, ka námá də wééshuli bów-bôw ísâ. 36 Mə mpú jaaw bí ná jwôw Zembî mæ bá zə sámb buud milású yí, muud yêsh mæ bá tôw kəɔdud nà iciyá nyə á lás ilís-lís yí. 37 Wo bá ŋwa ŋkaam ŋkí mæbɛɛ íciyá byô dí.»

Kala búúd amakuu-mə-sómbâ
(Mak 8.11-12; Luk 11.24-26, 29-32)

12:29 Iza 49.24 12:30 Mak 9.40; Luk 9.50
12:36 Zhk 3.6-10 12:38 16.1-4; Mak 8.11-12
Mat 27.63 12:41 Zhn 3.5 12:42 10j 10.1-10
wo é kwey féél-fééli yé ŋkəw á oféél-fééli ó iciyá dí.

38 Ná ndeé, bóól *Oyíguli ó mæcɛɛ bə́nəŋ bóól *Ofarizyɛŋ bwə mú ci nà Yésus ná: «Yé Yíguli sá má cɛel ná wó lwóg sá dúl *shimbá sá dúgúg.» 39 Yésus mú bɛsa nà bwo ná: «Mbeɛ kala búúd í njúl ŋkí bôw, nà mitádúgá olíŋgí í bálé jí ná mæ lwóg bwo shimbá! Bwə abúle dúg dúl shimbá, nji dəɔŋg í á bə nə Zhwónas *muud micúndá má Zembî yí. 40 Nda Zhwónas nyə á já ibulú ílól nə mimwásə mílól shú áńání dí mwɔ dí ná, ntó námá wá *Mwân mæ Múúd mæ bá já ibulú ílól nə mimwásə mílól mándəlú dí cwú yé. 41 Jwôw Zembî mæ bá zə sámb búúd mílósú yí, buud ó Ninivə bwə bá tôw tətəlí yə kala búúd ga mæbɛɛ. Nəcə háá, bwə á cénd mítádúgá ja bwə á gwág cúndá Zhwónas nyə a cúndə yí. Dúgá, sâ í ntə Zhwónas yí jísə wa. 42 Cí ámudá í á wú *mákóól má jwôw* yí í bá námá tôw tətəlí yə kala búúd ga mæbɛɛ. Nəcə nyə á gwaa zhu íjumə í shíd zə gwágulə fug má Səlumun. Dúgá, sâ í ntə Səlumun yí jísə wa.

43 «Ja bów-bôw shíshim í də wú múúd nyúúlád yí, í də kə ŋgə jéɛla máshí má mishwééshá ŋgələ sɔ wogá. Nji ŋkí í bə kú kwey wogá, 44 í mú táduga ná: “Mə zə nyiŋgə kə mádí njów, kúl má á fwo də ji yí.” Í ká zə kwey njów cwúd, nji ŋgwámbúlá, sâ jêsh jə kwambulá, 45 í é kə ŋwa mílúgá míshíshim zangbá mí njúl nə ŋkúd ntə wáméfwó, bə́nəŋ bəsh bwə mú kə nyíi njów, kwambulə jiya cínəŋg. Ná ndeé, cug mæ múúd wəɔŋgú í mú nyiŋgə jág bôw, ntə mbií í á fwó də bə yí. Má jaaw bí ná kala búúd abúbôw ga í bá shúgula mbií wəɔŋgá.»

Fwámé njów búúd má Yésus
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)

12:31 12.24 12:33 7.16-18 12:34 3.7
12:38 Yuá 6.30; 1Kr 1.22 12:40 Zhn 2.1;
* 12:42 məkóól má jwôw: Ciyá ní í kə ná Sud;
12:45 2Pr 2.20

⁴⁶ Yésus ngá ná lésa nà ncúlyá buud ntúni, nyɔɔngá yé bânɔŋ omínyɔŋá bé bwá mú jê. Bwá músá tów tóón, bwá ngá sɔ́ ná bwá lésa nà nya. ⁴⁷ Ngwól múúd mú kə jaaw Yésus ná: «Nyɔɔngá woó bânɔŋ omínyɔŋá bwô bésə na tóón, bwá ngá cɛel lésa nə wo.» ⁴⁸ Yésus mú bɛsa nə né ná: «Nyɔɔngá waamə wə zə? Omínyɔŋá báamə wə ozá?» ⁴⁹ A músá sɛ́emb mbwə ngɛɛ *Ompwíín bé dí. Nyə ná: «Dugá, nyɔɔngá waamə nə omínyɔŋá báamə, bwá wə óga! ⁵⁰ Muud yêsh má də sá sâ Sónngá waamə a gwów mə jii yé, nyə wə jí mínyɔŋá waamə, ŋkí kóól waamə ŋkí ntág nyɔɔngá waamə.»

13

Kanda mbəəl məmpəg (Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Námá jwów ni di, Yésus nyə a wú njów, kə ncindye mən, kə ji shí. ² Buud bwá mú kə sɛɛngya nyádi ŋkí jág bulya nə ndéé, a mú tów kə kəwa byóóléd, kə ji shí, buud bənɔŋ cínú. ³ A mú ngə kənd bwo zhwog mikanda. Nyə nə bwo ná: «Ŋgwól mbəəl məmpəg nyə á zə kə nyɛɛg mpəg, ⁴ Ja á má ngə nyɛɛg yí, nyúl mpúmá í má shugala zhí nə zhí. Inunú í mú zə, zə shín lúú nywô. ⁵ Nyúlúgá í mú shugala shí á məkwoógád, kú nə fwámé məndəlú cínɔŋg. Í mú námá lɛel wéesh míngwu, nəcə məndəlú má á shígé fifə. ⁶ Nji, ja yásá í má faan yí, míngwu mi mpwásá mí mú jígə, shín shwáás nəcə kú nə fwámé míkəól. ⁷ Nyúl mpúmá í mú shugala íbiin-bíinəd. Ibiin-bíin byɔɔng í mú lɛel juwo ná ndéé káda íkəól í mpəg. ⁸ Nji, nyúl mpúmá í á shugala shí átutagú dí, í mú ngə wúmə, dúga shug wúmə íbumə təd, dúga íbumə məwúm məsaman, dúlúgá məwúm

málóól.» ⁹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág.»

Nəcə jí Yésus ngə jíguli mikanda dí yí

(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)

¹⁰ *Ompwíín bé bwá mú shísh nyádi, kə jí nyə ná: «Nəcə jí wó ngə jíguli buud mikanda dí yí.» ¹¹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Jísə nəcə Zembí nyə a má sá ná bi báa mpúg mindimba myā Faan á gwów; nji nyə a shígé sá bóólúgá ntó. ¹² Muud jí nə baalé fug yé, Zembí mə bá kwádələ nyə nywo, a músə bul nyíngə bə nə ndí. Nji nyɔɔng cúgé nə ndí yé, Zembí mə bá mɛel yíl nyə búbaalé á jí nə ndí yí.* ¹³ Mə ngə jíguli bwo nə mikanda nəcə bésə bwá tɛem kənd mísh, bwá kú dúg, bwá tɛem gwágulə, bwá kú gwág kú námá wámbulə. ¹⁴ Ntó kɛel má Zembí, Izayí nyə á cúndə yí, í mú bwəma shú dáj. Kɛel dɔɔng dí ná:

Bi mə bá də kənd málwə, nji bi kú bwelə wámbulə;

bí də kənd mísh, nji bi kú bwelə dúg;

¹⁵ nəcə kúl búúd ga í má shín lal mílám,

bwá má shín juwal málwə,

wə búdal mísh;

nə mísh mán mə á bá dúg,

məlwə mán mə á bá gwág,

mílám myán mí á bá wámbulə.

Ŋkwungá bwá á bá cénd kuú njɔɔnd, nə ndéé mə mú lwag bwo.»

¹⁶ Yésus mú ci nə *ompwíín ná: «Bi bənɔŋ, mísh mún mə má jəla nəcə má ngə dúg; məlwə mún jəla nəcə má ngə gwág. ¹⁷ Búbálé má jaaw bí ná, zhwog *buud ə mícúndə nə otátəlí ó búúd bwá á bə nə yéesh ná bwá dúg sá bí ngə dúg yí, nji bwá áshígé dúg. Bwá á bə nə yéesh ná bwá gwág sá bí ngə gwág yí, nji bwá áshígé gwág.»

12:50 6.10 13:9 11.15 13:12 25.29 * 13:12 Na ngə cɛel ci ná: muud jí nə yéesh ná a kyey nə fug má Zembí yé, nyə é nyíngə bul bə nə fug nyɔɔng; muud cúgé nə yéesh jɔɔng yé, nyə é ngə yida jímbal búbaalé fug á jí nə ndí yí. 13:14 Iza 6.9-10; Yuá 12.40; Mis 28.26-27 13:17 1Pr 1.10-12

Féél-féélí á kanda mbòol mǎmpǎg
(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)

¹⁸ «Kagá gwágúlè nda kanda mbòol mǎmpǎg í ká ná. ¹⁹ Múúud mǎ ká bə ná, a gwágulè Kéel á Faan á gwów nji a kú wámbulə, Mbúwálú múúud nyə é zə, zə yíl nyə mpǎg í ámə kə lámúdí yí: ntó ji né nyíni jisə tâŋ mpǎg í á shugula zhíí nə zhíí yí. ²⁰ Muud jisə tâŋ nda mpǎg í á shugula shí á məkwoógu dí yé, jisə nyooŋg jí ná, a gwág Mílésú mí Zembí, a lég myə nə məshusəg; ²¹ nji a kú nə míkɔɔlɔ nyádí cəgud, a kú wá nadá, á bɛ Mílésú mí Zembí nji kúkúl baan, á ká námé bwəma nə məntágula ŋkí cúwúlí nəcé Mílésú mí Zembí, a julə nyúul. ²² Muud jisə tâŋ nda mpǎg í á shugula íbiin-bíin dí yé, jisə nyooŋg á ná, a gwág Mílésú mí Zembí, njií, yágúwó isá yá mǎŋ mwów, nə wúmbúlə mǎbii í mú zə káda Mílésú mí Zembí, mí mú bə nda wúmə. ²³ Muud nywáá jisə tâŋ nda mpǎg í á shugula shí átutagú dí yé, jisə nyooŋg á ná, a gwág Mílésú mí Zembí, a wámbulə myə, a mú wúmə, dúl shug wúmə íbumé təd, dúl məwúm məsaman, dúlúgá məwúm mǎlólol.»

Kanda bów-bów ká

²⁴ Yésus nyə á nyingə námé kənd buud wúl kanda ná: «Faan á gwów dúsə nda lân ga: Ngwól múúud nyə á zə sá fambá, a myeeg jɔ mpǎg ídǎw. ²⁵ Nji, mpwó-bulú, búúud bəsh bwə njúl ígwéd íí, wúl zhízhíy múšə zə bɛ gúl bów-bów ká na fambá nííd ná ndéé a mú kyey. ²⁶ Ja mpǎg í á kɔ, í wá mǎbəga yí, bów-bów ká í á kɔ námá, í múšə nyín. ²⁷ Ná ndéé, amədí fambá osól ó məsáal bə bwə mú kə jí nyə ná: “Mása, ŋgaá wo á bɛ nji mpǎg ányunywaá wódí fambá? Ká, bów-bów káá jǎŋ í ŋgə wú ŋgow?” ²⁸ A mú bəsa nə bwo ná: “Wúl zhízhíy wám wá í á jəla nə zə sá ntáni.” Bwə nə né ná: “Ye

sə kəg tí yíl íkáá byooŋgá?” ²⁹ Nyə ná: “Mbò! Kúgá kə. Bi á bá ŋgə bóduga íkáá nə fwámé ídǎw, byəsh í mú ŋgə tâw. ³⁰ Bídúgá ídǎw nə káá abúbôw byəsh í wíyág, kə wóos ja búúud bwə bá zə saag ídǎw yí. Mə é bá ci nə buud booŋg nə bwə téédúg tí íkáá í abúbôw, bwə wóolə byo mimbwoomb, kə bá jígal. Bwə ka tɛem zə kwós ídǎw, kə wá ŋkundád.”»

Kaaná búbumá mpǎg
(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)

³¹ Yésus nyə á nyingə kənd bwo wúl kaaná ná: «Faan á gwów dúsə nda búbumá *mutárud ŋgwól múúud nyə á myeeg nyádí fambá yí. ³² Búbumá jooŋg wá í búl cwáágəwo nə bíl íbumé í mǎmpǎg byəsh. Nji ja í dú kɔ yí, í də gwaa cɔ mósólúgá mǎmpǎg mǎ fambá; í bə fwámé lílíí, inunú zə ji nyádí mílówud.»

Kaaná ləvur
(Luk 13.20-21)

³³ A mú nyingə kənd wúl kaaná ná: «Faan á gwów dúsə nda fuú *ləvur. Ja múdá mə ŋwa wə, a fugə nə məmpíí mə ŋgug bələd mǎlólol yí, í é sá nə ŋgug wooŋg wəsh í búndəwug.»

Nəcə jí Yésus ŋgə júguli míkaanád yí
(Mak 4.33-34)

³⁴ Yésus nyə á ŋgə ci buud isá íni byəsh míkaanád, nyə a shígé də bwelə lás nə bwo kú kənd kaaná. ³⁵ Nyə á ŋgə sá ntó ná iciyá í ŋgwól *múúud micúndé í bwəmag mbií nyə á cilə yí, ná: Mə bá ləsha nə bwo míkaanád. Mə bá wéesh isá búúud bwə afwóyɛ bwelə mpu té Zembí nyə á fwɔ shí yí.

Féél-féélí á kanda bów-bów káá

³⁶ Yésus múšə wú kúl búúud bwə á bə áncuncuma yí, kyey kə njów. *Ompwíín bə bwə mú shísh nyádí. Bwə nə nyə ná: «Féélúg sə kanda á bów-bów káá í á bə fambá yí.»

37 A mú bęsa nę bwo ná: «Muud nyę á myeeg ję mpęg idéw yé, nyę wá *Mwân mę Müúd. 38 Fambá wá shí búúd bwá njúl ga. Ję mpęg wá buud búsé Faan á gwówúd wá. Bów-bów íkáá wá buud bwá ęgę bę Mbúwúlú múúd wá. 39 Zhízhín í á bę bów-bów íkáá wá Njwú męjamb. Saagúlę bwá bá saag idéw fambá yí, wá máshíné má shí. Buud bwá bá saag wá, bwá wá *węęgales. 40 Nda bwá du tí íkáá í abúbów, bwá jígal byo bágád ná, ntó námá wá í bá bę męshíné má shí dí yé. 41 Mwân mę Müúd mę bá nti węęgales bé, bwá zó bigas Faan dé, bwá mú yíl búúd bwá ęgę ndény bóól maláamb wá, nę bęęg búsé kú bíš męcęcę wá. 42 Bwá kę kul bęsh kuda ánúní dí. Bwá bá bę cínęg, nji bwá ęgę bwam nę męyę. 43 Ntó otútalı ę búúd wá Zembí bwá bá du faan nda yásé Faan má Sóęgú wánud. Muud jí nę málwę má gwág yé, a gwág.»

Kanda jímé lú sá

44 «Faan á gwów dásę nda gúl jímé lú sá jís shwoó dí gúl fambá yí. Muud má kwey gwo yé a nyęgę mpu shweel gwo. A músę kę nę męshusęg, a kę kusha mębii mé męsh ná ndeé a mú kę kusę fambá jęęg.»

Kaans kwóógú álal-kus

45 «Faan á gwów í nyęgę námá bę nda lân ga: ęgwól múúd nyę á du kusę ijímé í mękwóógú bwá du lúlé isá í nyanęá nę ndí yí, ná a kę du kusha. 46 Muud węęgę mú ka kwey dęęg í búl bę nę mfíí cę móólęgá męsh yí, a músę kę kusha isá byé byęsh nyę á bę nę ndí yí, kę kusę kwóógú dęęg.»

Kaans wód

47 «Faan á gwów í nyęgę námá bę nda wód bwá mé wusę męjúwód yí. Í bii óshú mímbíí mímbíí. 48 Ja

í má lwánd yí, bwá mú julę, kę nę dwo cindú. Bwá mú kę jí shí, féesh fwámé óshú, wá mímanęad. Bwá yíl óshú ó abúbów, myaas. 49 Ntó námá wá í bá bę męshíné má shí dí yé. *Węęgales bwá bá bęęg mímbíya mí búúd bánđę otútalı ó búúd. 50 Bwá bá kul ósól ó mębów kuda ánúní dí. Cínęg mę bá bę bwo, nji bwá ęgę bwam nę męyę.»

51 Yésus mú jí *ompwíin bé ná: «Ye bí shí mpu gwág isá íni byęsh?» Bwá ná: «Haaw.» 52 Nyę nę bwo ná: «Gwá wá má jaaw bí ná, Yíęguli męcęcę yęsh má jíęg isá yá Faan á gwów yé, a jí nda ęgwól sóęgú jísę nę ję kwęzú yé. A jí nę ękul węęsh isá í acwúlú nę í agúgwáan cínęg kwęzú dęęgú.»

Buud ó Nazarët bwá abúgúláyé Yésus

(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)

53 Ja Yésus má shín jíęguli búúd nę mikanda míni yí, a mú wú na, 54 kę nyádí kwáádá. A mú ká du yę búúd mínjíęgúlá bwódí *mpáánzó mínjíęgúlá, mbii í á ná buud bęsh bwá á du káam, bwá ná: «Dúga váál fúg nę dúga váál *męshimbá í á wú nyę ęgow? 55 Mwân má kábíndá dí éga? Nyęęgú dí Maríya? Omínyęđé bé wá *Yákab bánđę Yóseb nę Shímun nę Yúde? 56 Nęaá, okóól bé bęsh búsé wa sádí? Mama isá íni byęsh í á wú nyę ęgow?» 57 A mú bę bwo kwal-bęęgú. A mú ka zę cę nę bwo ná: «*Muud micúndę má du námę bwęma nę mpyóę nji nyádí kwáádá nę nyádí njów búúdud.» 58 Ntó Yésus nyę a shígé bul sá męshimbá cínęg, nęcé buud kú *búgala nyę.

14

Shwiy mę Yuánes Nduu-buud

(Mak 6.14-29; Luk 3.19-20; 9.7-9)

13:40 7.19; Yuá 15.6 13:41 24.31; Mak 13.27 13:42 8.12 13:43 Dan 12.3; OoM 5.31; Mat 11.15 13:44 Flp 3.7-14 13:50 8.12 13:53 7.28 13:54 Yuá 7.15 13:55 Yuá 6.42

13:57 Yuá 4.44 * 14:1 Tatarák: Ciyá ní í cugé ciyá mákaa; nji í ká ná «ęgwámana nyę á ęgę njw nę mpál nę á ękumba faan yé». Déęg námá Luk 3.1; 19; 9.7; Mis 13.1.

¹ Mwôw mæŋgû di, Herod á Tatarâk* nyə á gwág bwiŋgyá má Yésus, a mú ka ci nə osóol ó mäsáal bé ná: ² «Yuánes Nduu-buud má gwúm. Sâ jœŋg wó á músó nə mpífó á ngó sá *mæshimbá ntáni ni.»

³ Herod nyə á ci ntó næcé nyə á bii Yuánes Nduu-buud, wóolə nyə mæŋkəda, wá nyə mimbwug dí næcé lésú má Herodyád, mudá má mínyœŋá yé Fílíp. ⁴ Næcé Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajáláyé nə ŋwa mudá éne ná wo bâ.» ⁵ Herod nyə á ka dæ cœel gwú Yuánes, nji a ká dæ fúndə buud næcé nda bwá á dæ gwóŋ Yuánes ná a jisə *muud micúndá ná.

⁶ Ná ndeé, jwôw Herod nyə a tál zaŋ byélé dé yí, shilə má Herodyád í á zə sáág cwánúd, Herod músə bul gwág nyə nywa. ⁷ A mú kaag shilə ni ná: «Mə é fáágulə wo sá jêsh wó é gwáámə mə yí.» A keen ŋkaanə kaagulə nyə ntó. ⁸ Shilə ni músə bə íshwambulə í nyóóŋgá, nyə nə Njwú-buud ná: «Yág mə lúú má Yuánes Nduu-buud yáásád wa kíkídíga.»

⁹ Njwú-buud músə gwág ŋgwóómbulú wœŋgá cey lámúd; nji nda nyə á bwey keen ŋkaanə mísh má ójóŋ dí ná, a mú magulə ná bwé yág nyə. ¹⁰ A mú kænd múúd njów mimbwug, kə cigə Yuánes cúnj. ¹¹ Bwé músə zə nə lúú yé yáásád, zə yə shilə ni, a músə kə nə wə, kə cwámbulə nyóóŋgá. ¹² Ompwíin ó Yuánes bwé músə kə ŋkény kug nyúul, kə dæl. Bwé mú kə nə lân kə jaaw Yésus.

Yésus mə yá búúd idáw

(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

¹³ Ja Yésus nyə a gwág mbii Herod nyə á ngə téduga yí, nyə a wú cínœŋ, kə kəwa byóólád kyey ná a kə ji nyáméfwó bugád kál búúd bwé cúgé yí. Nji buud bwé mú mpu ntó, bwé músə zə áncuncuma, bwé ngé zhu míngwála, bwé ngé kyey

ncindyə nə ncindyə ŋgólə bə nyə. ¹⁴ Ja á má shulə byóól dí yí, a mú dúg mæŋkúmbə mə búúd máni; a mú gwág bwo cey lámúd, a músə lwag mimbâl myáŋ. ¹⁵ Ja kugú má bii shí yí, *ompwíin bwé mú shísh nyə kúnə-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Sə básə wa bugád, kugú námə óga, bídúg mæŋkúmbə mə búúd mága, bwé kág mákwáádá, kə kusə sá má dâ.» ¹⁶ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Í ajáláyé ná buud óni bwé kág. Bíméfwó, yágá bwo sá má dâ.» ¹⁷ Ompwíin nə né ná: «Sə cugé nə sá wa, nji íbuléd ítóon nə oshú óbá.» ¹⁸ Nyə nə bwo ná: «Zəgá mə nə byo wa.» ¹⁹ A mú ci nə buud bəsh ná bwé jíg shí ákándad. A mú ka ŋwa íbuléd ítóon nə oshú óbá óni, a bân mísh gwôw, yə Zembí akíba. A músə fəy íbuléd, yə ompwíin. Ompwíin bwé músə kə kaaw búúd. ²⁰ Buud bəsh bwé mú də, jílə, idáw lúg. Byœŋg í á lúg yí, í músə lwánd mábwumú wúm nə mábá. ²¹ Buud bwé á də wá, bwé á jee bə budúm otóóshin ótóon, kú ló búdá nə ikágá.

Yésus má kyey májúwó dí gwôw
(Mak 6.45-52; Yuá 6.16-21)

²² Námə nji í á shín yí, Yésus nə *ompwíin ná bwé kəwag byóólád, bwé líínág kə nyə shwóg mæn fajwíny té nyə é ngə fwo bíd zhwog buud bwé á bə óni yí. ²³ Yésus mú shín bíd búúd, a músə bád mbéŋúd nyáméfwó ná a kə jəgula nə Zembí. Bulú mú zə yínd a njúl cínú nyámé. ²⁴ Byóól dân í á bə í má wú bwúŋúd fwámé cé. Nji ikwó í á ngə bul jág ntágulə bwo næcé ŋkwó nyə á ngə yida wú kóómb bwé á ngə kə yí. ²⁵ Ngəe míngwúm mí kúwo mí ashúshwóógú di, a músə zə bə bwo, a ngé kyey nə məkuú májúwó dí gwôw.

²⁶ Ja ompwíin bwé má dúg a ngé kyey nə məkuú májúwó dí gwôw

yí, bwá mú jág bul fúnda, bwá ngá téduga ná jísə *jím. Bwá músə ka ngə bul bwú ònkwiimbyé nə ifwaas. 27 Nji Yésus mú lèl ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí. Mə wə éne, kúgá fúnda.»

28 Pyêr mú ci nə nyə ná: «Ŋkí jísə wo, ciğ ná mə kyéyug májúwó dí gwôw zə nŋj wódí.» 29 Yésus mú ci nə nyə ná: «Zaág.» Pyêr mú wú byóólúd, a músə ngə kyey májúwó dí gwôw, ngə kə wə Yésus. 30 Nji, ja á mə dág nda ŋkwô ngə bul kuŋg ná, a mú nyiŋgə bə nə ifwaas, a mú tééd nyasulálə májúwód, a músə lèl kîm ná: «Yé Dâ, cugug mə.» 31 Yésus mú námá lèl séémə mbwə, kə bií nyə. A mú ci nə nyə ná: «Búgá gwó jí ná ŋkí tag. Nəcə jí wo ámə sá məshwán yí?» 32 Bwá músə kəwa byóólúd, ŋkwô mú ntág shîn. 33 Bəŋg bwá á bə byóólúd wá, bwá mú kúd Yésus məbwón shí, yə nyə gúmá, bwá ná: «Wo jí bále bə *Mwân mə Zembí.»

34 Bwá mə shîn lína m̄n, bwá mú jé ləom á Genezarêt. 35 Buud wá kúkúl jəŋg bwá mə yag Yésus, bwá mú kyey nə lán mánd má kúnə-kúnə mēshəd. Buud bwá mú zə nyə nə nimbəl myēsh. 36 Bwá mú téég nyə məbwə ná a bídúg ná bwá jísówúg ngə kúnnya nji nə *mbwaag káándə yé. Bəŋg bwá á ngə kúnnya nə nyə wá bwá mú ngə yál.

15

Mafúlu mə ímpáámbá nə məcçç mə Zembí

(Mak 7.1-23)

1 Bóól *Ofarizyēn nə *Oyíguli ó mácçç bwá á wú Yurúsələm wá, bwá á ka shísh wə Yésus, kə ci nə nyə ná: 2 «*Ompwíin bwô bwə ngə ntə məcum mə ímpáámbá, bwə ngə də kú gusa məbwə. Jí í sá ntó?» 3 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Nəcə jí bí bân ngə ntə mpándí mə Zembí, bí ngə

yida baagulə məcum mə ímpáámbá yí? 4 Zembí nyə á ci ná: “Gúmálúg sósŋgá woó nə nyəŋgá woó.” A nyiŋgə námá ci ná: “Múúd mə ká lweem sósŋgá yé ŋkí nyəŋgá yé, bwá jəlá nə gwú múúd wəŋgá.”

5 Nji bí bân bí ngə ci ná: “Múúd mə ká jaaw sósŋgá ŋkí nyəŋgá ná: ‘Sá mə ámə nywá kwíind wo nə ndí yí í músə məyána shú mə Zembí,’ 6 í cúgé bwele bə múúd wəŋgá obuluga ná a yág sósŋgá ŋkí nyəŋgá gúmá.” Ngáá nə bí ngə sá ná Milású mí Zembí mí bág ŋkúnjúg, məcum mán yidá mpu yáág? 7 Bí búsə nə məkəŋ! Izayí nyə á bə nə ŋkaam ja nyə á cúndə shú dúnúd ná:

8 Kúl búúd ga í ngə gúmal mə nji mímpu dí,

milám myánj mí njúl shwóg-shwóg nə mə.

9 Wán ngələ ságusə bwə ngə ságusə mə yí wúsə ntó ngwas.

Bwə ngə yida jíguli buud minjígúla myá məmpándí mə búúd.»

10 Yésus músə ka yid, ləsha nə buud bwá á bə cínəŋgá áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bényúgá məlwə, mpu gwágulə. 11 Sá í də nyí múúd mpu dí yí, gwó dí í də wá múúd məlwaagawo mísh Zembí dí; nji sá í də yida wú múúd mpu dí yí, gwó wə í də wá nyə məlwaagawo.»

12 Ompwíin bwə mú shísh nyədí kúnə-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Ye wo mpú ná lésú wó ámə lás ni í ámə bul ntágulə Ofarizyēn?» 13 A mú bəsa nə bwo ná: «Sá jēsh sósŋgá waamə nyə a shígé bə yí, í bá t̄w nə mikqəl. 14 Bídúgá bwo. Búsə wəncím-ncím, bwə ngə bii bóól wəncím-ncím məbwád nə bwə jaand nə bwo. Ŋkí ŋgwól áncím-ncím mə jaand nə ŋgwól, bēsh bwə é búla bíd.»

15 Pyêr músə ci nə nyə ná: «Féélúg sə mpwokwoond ni.»

16 Yésus mú lás ná: «Ye bi búsa námá kú mpu gwág ísá? 17 Ye bi agwágé ná sâ jêsh í nyíi múúd mpu dí yí, í dâ kâ mwô dí, í músê cò kâ búú? 18 Nji isâ í dâ wú múúd mpu dí yí, í dâ zhu lámúd, byó wó í dâ wá múúd málwaaḡwo mísh má Zembí dí. 19 Nacé lámúd wó bów-bôw mítédúgá mí dâ zhu yé, nâ mæḡwú mæ búud, nâ mincômb, nâ janḡa, nâ júwo, nâ yálâ búú ompwene, nâ *bwaasúla mpu. 20 Isâ í dú wá múúd málwaaḡwo mísh má Zembí dí wá íni. Délâ ídâw kú gusa mábwâ í ádé wá múúd málwaaḡwo.»

Búgá má mudá á Kanaan
(Mak 7.24-30)

21 Yésus músê wú na kúl níú. A músê kâ kóómb shí á Tir nâ Sídon. 22 Ngwól mudá á nún, a njúl shilâ Kanaan, mú ngê zâ nyádi a ngó kîm ná: «Yé Cwám̄ba, Mwân má *Dávid, bwíḡgúḡ mæ ná ñkwonjá. Jamb í má jág bul bii shilâ wâm.» 23 Yésus mú ji nyê kúl-kúl. *Ompwíin bwá mú shísh Yésus kúná-kúnâ, zâ ci nâ nyê ná: «Wíinḡgúḡ nyê, a ngê sá kángá bę́lâ sá nâ ñkwimbyê.» 24 Yésus mú bęsa ná: «Zembí nyê á nti mæ shú íncwambe í *Izarayél, í mú ngê cwagwá yí.» 25 Nji mudá éne nyê músê zâ kúd mpwóómbú shí wó Yésus, jægula nâ nyê ná: «Yé Cwám̄ba, shwḡgú má.» 26 Yésus mú bęsa nâ né ná: «Ŋwálâ ídâw í bwân ó njów, wusê yê ómpyê, í anywáyé.» 27 Nyê nâ Yésus ná: «Jísê bále bæ ntó. Ká, Cwám̄ba, ompyê bwá dâ námá cwála mámpulú má dú kud táwuli ómása dí shí má.» 28 Yésus músê ci nâ nyê ná: «Mudá éga, wo ji nâ fwámé búgá. Sâ wó ngê jii yí, í bág námá ntó.» Námá wêla dcoḡgú di, mwân mæ mudá éne músê yál.

29 Yésus músê wú kúl níú. A mú ngê bę ncindye mân má Galilê ná ndeé a kâ bád wúl mbéñú, ká ji shí. 30 Buud bwá mú zâ seḡḡya na nyádi

áncuncuma; bwá ngê zâ nâ buud bwá á dâ nyás wá, nâ wæancím-ncím, nâ wækúmálwâ nâ buud wâ íjâm, nâ míl zhwog mimbâl. Bwá mú zâ ngê bwíḡḡ myo Yésus dí shí makuú, a mú ngê lwag myo. 31 Buud bwá á bul ngê káam ifífi ngólâ bále lás, buud ó íjâm bwá ngê bæ mpwogé, bcoḡḡ bwá á dâ nyás wá bwá ngê kyey kú ná kwo nyás, wæancím-ncím bwá ngê mpu dúḡ; bwá mú ngê sáḡsæ Zembí á Izarayél.

Yésus má nyinḡa yê búúú idâw
(Mak 8.1-10)

32 Yésus músê jôw *ómpwíin bé, nyê nâ bwo ná: «Mæ ngê gwág buud óga ñkúnkwónḡlâ nacé sánôḡ sá má ji mwâw málóol, bwá cúgé ná nâ sâ má dâ. Mæ accéélé nyinḡ bwo ntáni zha, bwá á bá kâ tag nâ mæntambali zhíú.» 33 Ompwíin bwá mú ci nâ nyê ná: «Sá é sá ntudélé ná sá bág nâ bímbí lú ídâw mæ yá zhwog buud óga wa bugád?»

34 Yésus mú jii bwo ná: «Bi búsa nâ íbuléd íné?» Bwá ná: «Zangbá, nâ búbaalé íshúshú.» 35 Yésus músê ka ci ná buud bwá jíg shí. 36 Ná ndeé a músê ḡwa íbuléd zangbá bycoḡḡḡ nâ oshú, a yê Zembí akíba, a fęy byo ikál ikâl, yê ómpwíin bé, bwá mú kâ ngê kaaw buud. 37 Muud yêsh mú dâ ná ndeé jílâ. Zhwog ikál í mú lúḡ tâḡ mækúdá zangbá. 38 Buud bwá á dâ wá, bwá á bæ buud otóshin onḡ, nji budúm kú ló búdá nâ ikágá. 39 A músê ka bíd ná buud bwá nyinḡḡḡ, nyê mú kæwa byóólú, kâ kóómb shí á Magadan.

16

Ofarizyên bwá jii shimbá
(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)

1 Bóól *Ofarizyên nâ *Osadwisyên bwá á zâ jii Yésus njígá mábwâbúlán, bwá ná a lwóg bwo dúl *shimbá í ngê zhu ḡwôw. 2 Yésus mú bęsa nâ

bwo ná: «Bi má ða bæ, bí má ká dúg mpwó-kugá ná jon dúsa títií ná zhwun, bi ná jwôw á mán í bá bæ ná sán. ³ Nkí ná, kúndá mán, bí má ká dúg jon nkí shila, bí mpu ná mpú nyə é nywɔ̂. Bi má ða mpu yag íyuug í jon; nji bi kú mpu yag sá í ngə sɔy mwôw mága dí yí. ⁴ Mbeε kala búúú í njúl nkí bôw, nə mitédúgá olfingí í bálé jí ná mə lwóg bwo shimbá! Bwá ábále dúg dúl shimbá, nji ðəonj í á bæ nə Zhwónas yí*.» A músə wú na bwádí, kyey.

Bôw Ofarizyêñ bânôñ Osadwisyêñ minjígulá

(Mak 8.14-21)

⁵ *Ompwiín bwá á wusa njaále íbuléd ja bânónj bwá á lína mánj kə fanjwíny yí. ⁶ Yésus mú ci nə bwo ná: «Jigá ncê nə *Ofarizyêñ bânónj *Osadwisyêñ *ləvur wánj.» ⁷ Bwá mú ka ngə nyímbala bwámé nə bwámé ná: «A lás ntáni nəcé nda sé shígé zə nə íbuléd ná.» ⁸ Yésus mú ka mpu sá bwá á ngə téduga yí, a mú ci nə bwo ná: «Buud bəm tagúle ná búgə jín é! Jí tédúgá wúsə bí nji ná bi shígé nwa íbuléd yí? ⁹ Jí bí má cá gwág ntáni yí? Ye bi anyíngáyé ná téduga íbuléd ítəon búúú otóóshin otóon bwá á ðə yí, nə bímbí lú məbwumú má íkúl bí á lúg nə ndí má? ¹⁰ Ye bi kú téduga íbuléd zangbá búúú otóóshin onɔ̂ bwá á ðə yí nə bímbí lú məkúú dá má íkúl bí á lúg nə ndí má? ¹¹ Nəcé jí bí mə cá gwág nə mə anjé nə lás lésú íbuléd yí? Mə ngə ci ná: “Jigá ncê nə Ofarizyêñ bânónj Osadwisyêñ ləvur wánj.» ¹² Bwá mú ka tεem mpu gwág ná nyə a shígé ngə lás nə bwo lésú ləvur á íbuléd. Nyə á ngə yida ci ná bwá béyug minjígulá Ofarizyêñ nə Osadwisyêñ bwá ngə jíiguli myá.

Yésus jisə Mesî

(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ Ja bwá má kə jé shí á Sezarê mə Fílíp yí, Yésus mú ngə jí *ompwiín bé ná: «Buud bwá ngə ci ná *Mwân mə Múúú jisə zó?» ¹⁴ Bwá mú bęsa ná: «Bóól búúú bwá ngə ci ná jisə Yuánes Nduu-buud, bóól ná jisə Eli, bóólúgá nə Zheremí nkí ntág ngwól *múúú micúndá.» ¹⁵ Nyə nə bwo ná: «Ká bi bânj, bí ngə ci nə mə jisə zó?» ¹⁶ Shímun Pyêr músə bęsa ná: «Wo jisə *Křist, *Mwân mə Zembí á kuwô» ¹⁷ Yésus músə nyingə lás, nyə nə Pyêr ná: «Wεε má jəla, yé Shímun Mwân mə Zhwónas. Muud dí nyə ámə lwágula wo sá wó má ci ni. Sóónjú wám jisə gwów wə nyə ámə lwágula wo gwo. ¹⁸ Mεε má ka jaaw wo nə wo wə Pyêr. Wo má bále bæ kwóógú. Nda bwá ðə lwɔ̂ njów kwóógú dí gwów ná, mə bá sεεng *Dɔ̂ lú óbúgula dām kwóógú dwô dí gwów. Tεem bæ shwiy í ábále sá bwo sá. ¹⁹ Mə bá yə wo ijuwaga yá Faan á gwów. Sá jêsh wó bá cęglə shí ga dí yí, í bá ntó gwów, jəonj wó bá wiinzh shí ga dí yí, í bá bæ ntó gwów.» ²⁰ Ná ndéé, a mú ka mpu báásulə ómpwiín nə bwá kú bwele jaaw múúú ná a jisə Křist.

Yésus mə bá yə, a nyingə gwúm

(Mak 8.31-33; Luk 9.22-27)

²¹ Tééd na, a músə ka tééd jaawúle *ómpwiín bé ná í jii ná a kág Yurúsalem, nə ocúmbá buud wá ləom nə milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó mácéε bwá jəlá nə kə jág jugushi nyə, bwá gwú ntág nyə. Nji a bá gwúm shwonj dí jwów lú léel. ²² Pyêr músə kə nə nyə koogú, kə lás nə nyə ná: «Mbó! Zembí kyémug wo, Cwámbla! Mbii sá wəonjé í abále bæ nə wo.» ²³ Nji Yésus mú yid, nkáánd nə nyə ná: «Wúg mə na, *Sátan! Wo jí mə məma bəogú. Mitédúgá myô mí cúgé mítédúgá

* **16:4** Sá jəonj jisə nə Zhwónas nyə a já mwôw məlól mwɔ̂ shúú. **16:6** Luk 12.1 **16:7** Mak 6.52 **16:8** 14.31 **16:9** 14.20 **16:10** 15.37 **16:14** 14.2; 17.10-13; Mat 21.11 **16:16** 14.33; Yuá 1.49; 11.27 **16:18** Luk 22.32; Yuá 1.42; 21.15-17; Ifz 2.20 **16:19** Luk 11.52; Mat 18.18; Yuá 21.15-17 **16:20** 17.9 **16:21** 17.22-23; 20.17-19; 26.2 **16:24** 10.38-39; Luk 14.27; 17.33; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21

mí Zembî, mísə nji mitédúgá myá buud.» ²⁴ A músə ka ci nə ompwíin bé ná: «Ŋkí muud má cɛel bɛ mə, a bág kú jagələ nyáméfwó; a ŋkényúg kwolós jé, a bɛ mə. ²⁵ Nəcə, múúd mə ká kaambələ nə cug jé, a yida jímبال gwo. Nyɔɔŋg mə jímبال cug jé nəcé mə yé, a má yidá kaambələ nə gwo. ²⁶ Ŋkí muud má bii mábii mɛsh má shí ga nó ndéé *shíshim yé jímبال, wáyé mfíi nyá é bə nə ndí cínɔŋg yí? Muud ji nə ŋkul wá jí shú ná a nyíŋgəg bii shíshim yé? ²⁷ Nəcə *Mwân mə Múúd mə bá zə a ŋgə ŋkənəwa nda sɔ́ŋgú yé, bánɔŋ *wəéŋgəles, a bá zə yə búúd myána mí misólólúgú bwá á sá myá. ²⁸ Bábálé má jaaw bí ná, bóól búúd búsé wa óga, bwá ábúle bwɛle yə, bwá kú fwo dúg *Mwân mə Múúd má zə ŋwa jiya ici jé.»

17

*Yésus mə lwóyá mílwaná myé
(Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)*

¹ Mpəsə mwðw məsaman, Yésus mú nyə Pyêr nə Zhâk bá mínyɔŋə Yuánes. A mú wú nə bwo búúd dí, bwá kə bád wúl məma mbáŋúd. ² Nyúúl nyé mú shwɔ́ɔla bwo míshúd, mpwoombú í mú ŋgə ŋkənəwa nyə nda jwðw, mikáándə myé mí mú ŋgə faan nda mənkenya. ³ Seegya ná Moyíz bá Eli bwá má wós, zə ŋgə lésha nə nyə. ⁴ Pyêr músə ka ci ná: «Cwámaba, nywaále ŋgələ ji wa. Ŋkí wú magulə, mə shumə məbánda məlól, ŋgwúd shú dwò, dúl shú má Moyíz, dúlúgá shú má Eli.» ⁵ Pyêr ŋgə ná lás ntúni, seegya nji gúndá á ŋkəŋkənəwá í má zə búdal bɛsh. Bwá mú gwág kál í ŋgə wú gúndá jɔɔŋg dí ná: «Mwân waamá abábə wə éga. Nyádí wə lâm wâm wɛsh wús yé. Ságá nyə məgwág.»

⁶ Ja *ómpwíin bwá má gwág kál dɔɔŋg yí, bwá mú bul bə nə ifwaas, bwá mú wusə mányúúl shí ombúbudí. ⁷ Yésus músə shísh, zə kúnya nə bwo, a mú ci nə bwo ná: «Bánúgá! Kúgá ná kwo gwág ifwaas.» ⁸ Bwá mú bân mámpwoombú, bwá mú dúg nji Yésus nyáméfwó.

⁹ Ja bánónŋ bwá má ka ŋgə shulə wú mbún dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bi kú jaaw múúd sâ bí ámə dúg yí, kə wós ja *Mwân mə Múúd mə bá gwúm shwoŋ dí yí.»

¹⁰ Ná ndéé bwá músə jí nyə ná: «Nəcə jí *Oyíguli ó mácéɛɛ bwá də ci ná í jii ná Eli fwóg tééd zə yí?» ¹¹ A mú bɛsa ná: «Jí bále bə ntó ná Eli má jəlá nə fwo zə, zə təl ísâ byésh ícé byáŋúd. ¹² Sâ ŋgwúdú, məe má jaaw bí ná Eli nyə a shí zə. Buud bwá á shígé yag nyə, bwá á sá nyə mbií wɛsh bwá á cɛel yí. Ntó námə Mwân mə Múúd mə bá jug məbwə máŋúd.» ¹³ Ompwíin bwá músə mpu ná Yuánes Nduu-buud wə á ŋgə ci yé.

*Yésus má yíl múúd jamb
(Mak 9.14-32; Luk 9.37-45)*

¹⁴ Ja bwá má kə wós máŋkúmbə mə búúd dí yí, ŋgwól múúd músə zə kúd Yésus məbwónŋ shí, jəgəla nə nyə ná:

¹⁵ «Yé Cwámaba, gwágúg mwân waamá ŋkúŋkwónúlə. A də fudə íbwúg, a ŋgə bul jug. A mú də kul nyúúl tɔɔ kuda dí tɔɔ májújwód. ¹⁶ Mə ámə zə nə nyə *ómpwíin bwó dí, nji bwá shígé kwag lwagúlə nyə.»

¹⁷ Yésus músə bí ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówələ bí mitédúgá e! Mə e bá kə nə bí ntúni kə wós ŋgow? Mə é bá jisəw bí kə kumə jáyé ja? Zagá mə nə mwân wɔɔŋg kâ.»

¹⁸ Yésus mú ŋkáánd nə jamb, í músə wú mwân nyúúlúd,

16:27 Sòm 62.12; Zhb 34.11; Mat 7.23-27; 13.41; 25.31-46; Luk 13.27; Yuá 5.29; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 1Pr 1.17; 2Tm 4.14; Mbú 22.12 16:28 10.23; 24.34; Mak 9.1; 13.30; Luk 9.27; 21.32 17:1 5.1 17:2 2Pr 1.16-18; Mbú 1.16 17:5 3.17 17:9 16.20 17:10 Mal 4.5; Mat 16.14 17:12 11.14; Luk 1.17; Yuá 1.21 17:17 Mbú 32.5, 20

ncúncwámá jəɔŋg músə yâl námá cé nə cé.

¹⁹ Ná ndeé ompwiín bwə músə shísh wə Yésus, zə nyímbula nə nyə ná: «Nacé jí sá bāŋ shígé kwag yílúla jamb ni yí?» ²⁰ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Jísə nacé bi cugé nə fwámé búgá. Búbálé má jaaw bí ná, í mbəm bə nə búgá təɔ nji cíg-cíg bímbí búbumə *mutárud, bí je ci nə mbún ga ná: «Túwúg na, wo kág tów wáádá», mbún bálé kə. Sâ kú ná kwo ntə bi ŋkul. ²¹ *Nji, mbií jamb ni í dū wú nji wo má fwo mpu jəgula nə Zembí, wo ci ídāw.»]

²² Ja bónŋŋ bwə á ŋgə kyey shí á Galilé yí, Yésus nyə á jaaw bwo ná: «Í jii ná *Mwān mə Múúd bāg kaanz məbwə má búúd dí, ²³ bwə bāg gwú nyə. Nji a bá gwúm jwəw álél.» Ompwiín bwə músə ka bul gwág sá jəɔŋgə cey lámúd.

Yésus mə jóná tóya

²⁴ Ja bwə má ka kə wóós Kapernawúm yí, búúd bwə á dū ŋwa tóya á *Mpáanzə Zembí wá bwə mú zə jí Pyêr ná: «Yíguli wún má dū námá jóna tóya éga?» ²⁵ Pyêr mú magulə ná: «Haaw!»

Ja Pyêr má kə nyíi njəw yí, a kú fwo lás, Yésus mú jí nyə ná: «Shímun e, wɛɛ má dúg ná jí? Ozá bwə dū jóna ójwú ɔ shí otóya nə ŋgasumāŋ? Ye mimbyágá mí máshí mán, ye ijigə-jigə?» ²⁶ Pyêr mú bəsa nə nyə ná: «Ijigə-jigə.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Ŋgaá, ntó jí ná mimbyágá mí áde jóna? ²⁷ Nji, shú ná sá kú ntágulə bwo, kaág mán, kə wusə ŋgwéye; shú wó é tééd tí yé, wo bəny nyə mpu, wo mú kwey saŋ *mwaanê í kwágá nə tóya á buud obá yí. Wo músə ŋwa wə, wo kə jóna tóya waamə nə wō.»

17:20 13.31; 14.31; 21.21; Mak 11.23; Luk 17.6 íga. **17:22** 16.21 **17:24** MmN 30.13 **18:1**

18:4 23.12 **18:5** Luk 10.16 **18:8** 5.29-30 ayág mí cugé nə iciyá íga.

18

Muud mə búl bə nə mfíi Faan mə Zembí dí yé

(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Baan dəɔŋgú dí, *ompwiín bwə á shísh wə Yésus zə jí nyə ná: «Zə má búl ná bə fwámé múúd Faan á gwówúd?» ² Yésus mú jəw kúkágə, zə təl bwo míshúd, ³ nyə nə bwo ná: «Búbálé má jaaw bí ná, ŋkí bi mə bə kú cénd kuú njəɔnd ná bi bəg nda ikúkágə, bi abálé bwele nyíi Faan á gwówúd. ⁴ Gwə wə jí ná, muud mə dúg nyáméfwó zhizhe nda kúkágə ga yé nyə wə má bá bul bə fwámé múúd Faan á gwówúd. ⁵ Muud mə lóg ntág gúl kúkágə nda jíga jínə dām dí yé, a má lóg mə. ⁶ Nji, ikúkágə í ŋgə *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bəɔgú, í bul jəla ná bwə kəlɔg muud wəɔŋgú məma kwóógú cúnjád, bwə kul nyə nə dwo mán, a kú ná cwánawo.

⁷ «Ŋkúnkwónálə búúd nacé bu-lyálə mábəɔgú. Cug í cugé nə ŋkul bə kú nə məbəɔgú, nji ŋkwéɛ muud mə kwál búúd mwo yé. ⁸ Ntó, í ká bə ná məbwə wō ŋkí kuú wō í ŋgə kwal wo bəɔgú, sámbúg wə, wo wúsəg wə shwóg-shwóg; nacé í bul jəla ná wo cágəg cug á kandugə wo njúl nə kúl məbwə ŋkí kúl kuú, ntə ná wo bəg nə məbwə nə məkuú mwō mēsh wo mú kə kuda á kandugə dí. ⁹ Ŋkí jús dwō í ŋgə kwal wo bəɔgú, tíg dwo, wo wusə shwóg-shwóg ná wo. Í bul jəla ná wo nyíig cug á kandugə dí wo njúl nə ncwaan jús, ntə ná wo bəg nə mísh mwō mēsh, bwə bá kə kul wo kuda á kandugəd.

¹⁰ «Bi ɔ bey ná bi mpyényúg gúl múmwántombú ga, nacé mə mpú ci nə bí ná *wəəngələs bāŋ bwə təl ja jēsh mísh má Dā jísə gwów yéd. ¹¹ *Nacé *Mwān mə Múúd nyə á zə cug buud bwə á má jimb nə zhíi

* **17:21** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá Luk 22.24 **18:3** 19.14; Mak 10.15; Luk 18.17

18:10 Yuá 10.11-15 * **18:11** Míl mícilyá mí

wá.] ¹² Bi mə tádúgá ná jí? Nkí ñgwól múúd jí nà ñcwəmbə təd, ñgwúd í mú wú səənz dí kə ñgə jéçla. Ngaá ná nyə e lúgə byəəng yá məwúm ibuú nə ibuú kál í ñgə dá yí, a fwo kə sọ jəəng í ámə kə ñgə jéçla yí? ¹³ A ká kwey gwo, búbálé mə jaaw bí ná, nyə é bə nə məshusəg nə gwo ntə yá məwúm ibuú nə ibuú í shígé kə ñgə jéçla yí. ¹⁴ Námá mbiú wəəngú, Sóəngú wún jí gwów yé nyə acéélé ná gúl múmwántombú ga í jimbúg.»

Nkwambulə misám

¹⁵ «Ñkí ñgwól mínyəñə woó mə sá *sám, kaág lás nə nyə biná obá; á ká magulə gwág wo, wo mə sá nyə mpwogé. ¹⁶ Nji ñkí nyə amágúláyé gwág wo, kaág jəw múúd ñgwúd ñkí obá, binəñ bí kəg lás nə nyə, í bəg nda jí cilyá Kálaad Zəmbí dí ná, ná: “Ñkwambulə nyēsh í jəlá nə sīy nə owúshined obá ñkí ólól”. ¹⁷ A ká ban ná nyə agwágé bwo, kaág jaaw *Də lú óbúgula. A ká námá ban gwág Də lú óbúgula, dágúg nyə nda muud nyə ampúyé fwámé Zəmbí yé, nda ñwenyē tóya. ¹⁸ Búbálé mə jaaw bí ná, sá jēsh bí mə cəçlə shí ga dí yí, í bá bə ntó gwów. Jəəng jēsh bí mə bá wiinzh shí ga dí yí, í bá bwey bə ntó gwów. ¹⁹ Búbálé mə nyiñgə jaaw bí ná, ñkí buud obá wá gwoəng jín nı bwá mpú bwəma cūñ ñgwúd shí gaád ná bwá gwáámb Zəmbí gúl sá, tēem bə jí tēem bə jí, Sóəngú waam jí gwów yé nyə é yə bwo gwo. ²⁰ Nəcə kúl búúd obá ñkí olól bwá mə sēəngya shú dām dí yí, sənəñ nə bwo wá búás cínəng.»

Fwámé İjuugá

²¹ Pyēr nyə á ka shísh wə Yésus, kə jí nyə ná: «Cwámə e, ñkí mínyəñə waamə mə sá mə məbəw, mə jəlá nə juu nyə ija iné? Ye ija zəngbá?» ²² Yésus mú bəsa ná: «Mə aciyé nə wo ná kə shúg ija zəngbá, mə ci ná

kə kumə məwúm zəngbá ija zəngbá. ²³ Gwə wə jí ná, Faan á gwəw dəsə nda yuug ga: wúl ñjwú-buud í a zə kə sá osól ó məsáal bə shitóg. ²⁴ Ja á mə ñgə sá shitóg wəəng yí, ñgwól sól məsáal músə biil nə mpwála ñkí jág bulya *mwaanē, tāñ búásə nə ñkul jəna nə ibwēy otóshin otóshin yí. ²⁵ Nda sól məsáal éne nyə á shígé bə nə ñkul nyiñg mpwála ná, məsa músə ci ná bwá biig nyə nə mudá nə bwān bə bēsh, bwá kúshag bwo, tēem bə isá byáñ byēsh, mwaanē wəəngú zəg jəna mpwála. ²⁶ Sól məsáal éne músə zə kəsəwa məsa yé shí məkuú, zə jəgula nə nyə ná: “Dá, jisówúg mə, mə é jəna wo mpwála nı nyēsh.” ²⁷ İñkūñkwəñ í músə bii məsa lám, a músə bíd nyə nə mpwála nyēsh, kú ná jí tēem bə sá. ²⁸ Ja sól məsáal éne mə wós tón yí, a mə bwəma nə ñgwól shwá yé bá bwá á də sēy yé, nyə á bə nə nyə mwaanē nji odanarí təd. A músə bii shwá yé éne cūñəd, yímbəli nyə ná: “Nyíngúg mə mwaanē waam yēsh.” ²⁹ Shwá yé músə téég nyə məbwə ná: “Jisówúg mə, mə é jəna wo mpwála nywō.” ³⁰ Nji sól məsáal éne kú magulə. A mú kənd shwá yé mímbwug dí shú ná a jənáğ nyə mpwála nyé. ³¹ Ja bóól óshwá bāñ bənəñ bwá á də sēy wá bwá mə dág sólúgú wəəngú yí, bwá mú bul gwág cey láməd, bwá mú kə jaaw məsa wāñ sá í mə sīy yí. ³² Ná ndéé məsa músə jəw nyə, zə ci nə nyə ná: “Wo jí bów-bəw sól məsáal. Mə amə bíd wo nə mpwála nywō nyēsh, mə yil lám nəcé nda wo amə téég mə məbwə ná. ³³ Ngaá, wo amə jəlá nə gwág shwá woó ñkūñkwónúla námə nda mə amə gwág wo ñkūñkwónúla ná.” ³⁴ Məsa yé músə kēenzh nyə nə wəálal-məbag ná a fwóg námə nyiñg nyə nyé mpwála nyēsh. ³⁵ Ntó námə

wó Dâ á gwôw má bá ðu sá bi yé, ñkí bi má b́ kú ðu juu ómínyonh́ bún ijuugá ná bi yíl lám kandugá.»

19

Yésus na mægwu má bá
(Mak 10.1-12)

¹ Ja Yésus nyə á shín lás ntúni yí, nyə á ka wú shí á Galilê, kə shí á Yudéa, Zhurdê fanwíny. ² Buud bwó á bɛ nyə nún ñkí jág bulya, a mú ngə lwag mímbál myán, mí shín ngə yál. ³ Bóól *Ofarizyên bwó á zə kə nyádí, kə bwówulə nyə, bwó ná: «Ye mæcɛɛ míshé má ngə ci ná muud ji nə ñkul yíl múdá yé bá nə mbií mábyaagulə wêsh?» ⁴ A mú bɛsa nə bwo ná: «Bi a fwóyé l̩ mícilyád ná ja Zembí nyə á té isâ byêsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá, ⁵ a músə ci ná: “Nda mə má sá bwo ntúní ná, mudúm má bá lágə sóónǵú bá nyonǵá, a kə leedya nə mudá yé, bá obá bwó mú bə nyúul ngwúdá.” ⁶ Nt́o ji ná bwó cúgé ná búúð obá, bwó músə muud ngwúð. Muud nyə ajáláyé nə ka béég sá Zembí má laad yí.» ⁷ Ofarizyên bwó mú nyinǵə jí nyə ná: «Ká nəcé jí Moyíz nye nyə á cilə ná múúð mə ká cɛel yíl múdá yé bá, a yə nyə kálaad mægwu má bá yí?» ⁸ Yésus mú bɛsa ná: «Moyíz nyə á magulə ná muud jéég yíl múdá yé bá nəcé lal bí mílám. Í á shígé ðu fwo s̩y nt́o mátéédúléd. ⁹ Mɛɛ má ka jaaw bí ná, ñkí muud mə yíl múdá yé bá, mudá kú fwo sá mínɔomb, a bá múdá shús í, muud wɔonǵ mə sá mínɔomb.» ¹⁰ *Ompwíín bé bwó mú lás ná: «Ñkí ntúní wó cɛɛ lə bá í ðu bii múdúm yé, í yidá bul jəla ná buud bwó jíg kú béya.» ¹¹ A mú bɛsa nə bwo ná: «Buud b̩sh dí bí nə ñkul gwág lósú ga, ñji bɔonǵ Zembí má yə ñkúl nyonǵ wá. ¹² Nəcé bóól búúð bwó njul mimyáágə zhu byélé dánjúd; bóól bwó á s̩y mimyáágə

kukúg; bóólágá b̩n bwó njul nda mimyáágə shú ná bwó mpúg wá mílám Faan á gwówád. Múúð jí nə ñkul gwág yé, a gwág.»

Ikákágó

(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Bóól búúð bwó á ka zə nə ikákágə wó Yésus ná a bádug byo məbwə, sá məjəgula shú dánjúd. Nji *ompwíín bwó mú lás nə bwo. ¹⁴ Yésus músə ci ná: «Bídúgá ikákágə í zág mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəcé Faan á gwów dúsə sá á mbií búúð wán.» ¹⁵ A mú bəd bwo məbwə ná ndeé a mú c̩y cínonǵ.

Ncwámá á bulya məbii

(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Ngwól múúð nyə á ka shísh wó Yésus zə jí nyə ná: «Yíguli, jáyé j̩ sá má sáág shú ná mə bág nə cug á kandugá kandugá yí?» ¹⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Nəcé jí wó zó jí mə njígá shú j̩ sá yí? Muud ngwúð wó jí j̩ múúð. Ñkí wó cɛel nyíi cug dí ság nda mæcɛɛ má ngə ci ná.» ¹⁸ Nyə nə Yésus ná: «Máyé mæcɛɛ?» Yésus ná: «Kú gwú múúð, kú sá mínɔomb, kú júwo, kú yə múúð mpwene sá nyə ampúyé yí ¹⁹ gúmal sóónǵú woó nə nyonǵú woó, ka námá cɛel múúð yêsh jisə wo kúná-kúnə yé nda wó c̩él wóméfwó ná.» ²⁰ Ncwámá ní nə Yésus ná: «Mə ngə bwey bɛ mæcɛɛ máni m̩sh. Gúl jí í ngə n̩ fúfə mə yí?» ²¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ñkí wó jí mpu bə nda Zembí wó cɛel ná, kaá kusha isá byêsh wó jí nə ndí yí, wo yə mímbúbúwá *mwaanê wɔonǵá, wo ka bá kə bə nə məbii gwôw; ság nt́o wo ka zə bɛ mə.»

²² Nji ncwámá dɔonǵ mə gwág ntúní yí, a mú shúsula, a mú ntág kyey, nəcé nyə á bə nə zhwog məbii. ²³ Yésus mú ci nə ompwíín bé ná: «Bábálé má jaaw bí ná, jisə kwowulála ná buud bí nə məbii wá bwó nyíg Faan á gwówád. ²⁴ Má

nyingə jaaw bi ná, í yida nywá bə kúná-kúnə ná *shamó nyíig luun lú ndundu dí, ntə ná muud á bulya məbii nyíig Faan á gwówád.» ²⁵ Nji ómpwíin bwé á gwág ntáni yí, bwé á bul káam, bwé ná: «Ká zé jí nə ŋkul *dúg cug yé?» ²⁶ Yésus mú kənd mísh bwé dí, a mú ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ŋkul sá jíni jân, nji Zembí nywáá ji nə ŋkul sá sá jêsh.» ²⁷ Pyêr mú ka ci nə Yésus ná: «Sé buud sé á má shín lúgə ísá byêsh, sé zə bɛ wo wá, í bá ka bə nə sé bân ntədəle?» ²⁸ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Bábálé mə jaaw bi ná, ja ísá byêsh í bá bə ógúgwáan yí, ja *Mwân mə Múúd mə bá ji nyé dí *caangé á milwanád yí, bi báá buud ŋgə bɛ mə wá, bi mə bá ji bín ícaangé wúm nə íbáád, bí ka sámb íbɛend wúm nə íbá yá *Izarəyél milósú. ²⁹ Nkí muud mə sá ná, tə minjów, tə məshí, tə omínyəŋə, tə okóól, tə sóónɡú, tə nyəŋɡú, tə bwân, a lúgə byo shú dām, a bá nyingə bii byo, sá ŋgwúd ija təd; muud wəŋɡú ka bá kə cugə cug á kandugə kandugə dí. ³⁰ Bóól ncúlyá buud bwé tál shwóg wá, bwé bá tów mpúsə, bəŋɡ bwé tál mpúsə wá, bwé bá tów shwóg.»

20

Myána myá bímbí ŋgwúd

¹ «Faan á gwôw dúsə nda lân ga: ŋgwólúgá múúd nyə á bə nə fambə *vînyə. Muud wəŋɡú nyə á ka jóóg mpúmán mpúmán ná a kə sɔ búúd bwé kəg sɛy nyádí fambá. ² Bónón bwé mú kwambələ ná a bá jəna nə bwo *danarí ŋgwúd ŋkúmba jwôw nda í də bwey bə ná, a músə kənd bwo ísəyúd nyádí fambá. ³ Muud éne mú nyingə wóós ŋgeé məwəla íbuú. A mú dúg bóól ósól ó məsáal bwé njúl tām dánd kú nə sá bwé sáag yí. ⁴ A mú ci nə bwo ná: “Kəgá námə sɛy mədí fambá, mə é yə bí sá í jála yí.” ⁵ Búni bwé mú kə. A mú

nyingə wóós ŋgeé tólóg dī, a nyingə námə wóós ŋgeé məwəla məlól, a ŋgə námə kənd buud fambá. ⁶ ŋgeé məwəla mətəón mə mpwó-kugú, a mú nyingə wóós, a mú kə kwey bóól bwé tál námə tām dánd. Nyə nə bwo ná: “Nəcé jí bí mə shínal jwôw ncindí na kú nə sá bí ŋgə sá yí?” ⁷ Bwé mú bɛsa nə nyə ná: “Nəcé kú nə muud mə ŋwá sá ísəyúd.” Nyə nə bwo ná: “Kəgá námə sɛy mədí fambá.”

⁸ «Ja kugú í á zə bii shí yí, amádí fambá mú ci nə muud nyə á də vyee nyə júš ísá dí yé ná: “Jówúg ósól ɔ məsáal, wo yég bwo myána myán. Wo é tééd nə bəŋɡ bwé ámə shúgula zə jé mpámpúsə wá, wo ka kə shúgula nə bəŋɡ bwé ámə tééd zə shúshwóógú wá.” ⁹ Bəŋɡ bwé á ŋwa ísəy ŋgeé məwəla mətəón dí wá, bwé mú ŋwa myána myán, muud yêsh danarí ŋgwúd. ¹⁰ Bəŋɡ bwé á tééd zə shúshwóógú wá bwé mú shísh ján ja, bwé ŋgə tədəga nə myán myána mí é ŋwá bulya; nji bwé mú námə ŋwa muud yêsh danarí ŋgwúd. ¹¹ Ja búni bwé mə lág bímbí dəŋɡ yí, bwé mú ŋgə cwaduga nə amádí fambá. ¹² Bwé ná: “Bəŋɡ bwé ámə zə mpámpúsə wá, bwé mə sɛy nji wəla ŋgwúd, wo mú yida yə bwo myána bímbí ŋgwúd nə sá, í njúl ná sá bân sá mə jíəw mwásə ncindí nə lal-lal yásə.” ¹³ Amádí fambá mú bɛsa nə ŋgwól ná: “Wey, kwába cúgé na. Nɡáá shwə ámə bwey bə cún ná wo é sɛy mwásə ncindí, mə mú yə wo danarí ŋgwúd? ¹⁴ Nwagá kəw dwô, wo kyéyug. Má cɛel yə bíná muud a mpámpúsə bímbí ŋgwúd. ¹⁵ Ná ji, mə ajáláyé nə sá byəog dām nda mə cɛel né? Ye wo gwág bôw nə mə bələ nə jə lám?” ¹⁶ Ntó námə wə búúd wá mpúsə bwé bá tów shwóg, bəŋɡ wá shwóg tów mpúsə yé.»

Yésus má jaaw ná a bá yə

(Mak 10.32-34; Luk 18.31-34)

¹⁷ Yésus nyə á ka ngə bád kə Yurúsalem; na zhííd íí, nyə á nwa *ompwíín wûm nə óbá bé, a wú nə bwo búúíd dí, bánón kə ngə kyey koogú, a mú ngə jaaw bwo ná: ¹⁸ «Dugá, sə ngələ bád kə Yurúsalem óga; mpugá ná *Mwân mə Múúíd mə zə kə kaanz mábwə mə mílúlúú nyá ofada nə *Oyígulí ó mǎcǎǎd. Bwə é cǎǎlə nyə shwíy, ¹⁹ bwə mú kǎenzh nyə mábwə mə íkúl ishúsúíd nə bwə kág cágulə nyə, bwə yíd nyə nə milwón, bwə bwambələ nyə kwolós dí. Ná ndéé, jwǔw áléél, a bá gwûm shwónud.»

Ngwóómbálúú má nyəngú mə bwân ó Zhébedé

(Mak 10.35-45)

²⁰ Bwân ó Zhébedé nyəngú wán nyə á nwa bwo, bánón ka shísh wá Yésus. Nda nyə á ngə kə ngwóómbálúú ná, nyə á kúǔw shí yə Yésus gúmá. ²¹ Yésus mú jí nyə ná: «Wó jí jí?» Nyə ná: «Yág bwân bām óbá óga wáda nə bwə bág jí wo, nyíga mbwə mǎncwûm, nyíga mbwə mǎkǔól, Faan dǔwó dí.» ²² Yésus mú bǎsa ná: «Bí ampúyé sá bí ngə jí yí. Ye bí bí nə nkul ngul bálá má wál zə ngul yí?» Bwə ná: «Haaw. Sá bí nə nkul ngul.» ²³ Yésus mú ka cí nə bwo ná: «Jíni kóómb jí ntó. Bí é bá ngul bálá jâm. Njí, kóómb á nə bí jíg mə nyíga mbwə mǎncwûm nyíga mbwə mǎkǔól, mə dí jí nə nkul nwa wúní cígulá, íjya byəng hísa shú bəng Sóóngú waamə nyə á bwey kwəmsa byo wá.»

²⁴ Ja bǔól ómpwíín wûm bwə á gwág ntó yí, bwə á gwág omínyəngú óbá bəng bǔw. ²⁵ Yésus mú jǔw bwo, lás nə bwo ná: «Ŋgáá bí mə mpú ná otǔwe ǔ shwóg ǔ íkúl ishús bwə

ngə nteeng ijwûga byán, ofwó búúíd bwə ngə lwóya nji mpál. ²⁶ Í nda bá dǔ bə ntó bí bǎn dí. Nyəng yēsh mə céél bə fwó múúíd gwoong jín dí yé, yídag sēy nə bǔól. ²⁷ Nyəng mə céél tǔw bí shwóg yé, bág bí lwaá. ²⁸ Sá jəngú wá jisá ná *Mwân mə Múúíd nyəmfwó nyə a shígé zə nə bwə séyág nə nyə. Nyə á yida zə sēy nə buud, a yána námə cǔg jé shú nə ncúlyá buud bwə bág ofalí.* »

Yésus má lwag wǎancím-ncím óbá Zheríko

(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Ja bwə á ngə wú Zheríko yí, buud bwə á bǎ Yésus áncuncuma. ³⁰ Wǎancím-ncím óbá bwə á bə zhíí dí koogú, bwə mú gwáduga nə Yésus ngə cǔ. Bwə mú ngə kím ná: «Cwamba, Mwân mə *Dávid, bwíngúg sə nə nkwoŋú.» ³¹ Buud bwə á bə áncuncuma wá bwə mú ngə nkáand nə bwo ná bwə jíg kál-kál, nji bǎn bwə mú yidá mpu bǎn mákál gwǔw ná: «Cwamba, Mwân mə Dávid, bwíngúg sə nə nkwoŋú.» ³² Yésus mú shígula, a mú jǔw bwo, jí bwo ná: «Bí má jí ná mə sáág bí jí?» ³³ Bwə nə né ná: «Cwamba, ság nə mísh mǎsú mə bǎngúg.» ³⁴ Yésus mú bul gwág bwo cǎylámúíd, a músə kúnya nə bwo mísh; námə cé nə cé mísh má mú nyíngə dǔgya bwo, bwə mú bǎ nyə.

21

Cí Yésus mə wǔós Yurúsalem
(Mak 11.1-11; Luk 19.28-44; Yuá 12.12-19)

¹ Ja bwə á ngə shísh kúná-kúne nə Yurúsalem yí, bwə á kə wǔós ngéé Betufazhe, *Mbǎn wǔolivyé dí. Yésus mú lwám *ómpwíín óbá. ² Nyə nə bwo ná: «Kagá na dǎnd á shwóg nííd. Í é bə, bí ká námə jé bí kwey

20:17 16.21; 27.26-31 **20:22** 26.39; Mak 14.36; Luk 22.42; Yuá 18.11 **20:23** Mis 12.2
20:26 23.11; Mak 9.35; Luk 9.48 **20:28** Iza 53.12; 1Kr 6.20; 7.23; Gal 1.4; 1Tm 2.5-6; 1Pr 1.18-19 * **20:28** Bwə á dǔ jána nkúmba tǎn shú ná nkúmba kwám í bág falí. Tǎn nyəng wá Yésus nyə á jána nə cǔg jé shú búúíd bēsh yí. **20:29** 9.27-30 **20:30** 1.1; 9.27; 12.23; 15.22; 21.9, 15; 22.41-46; Mak 10.47-48; 11.10; Luk 1.32, 69; 2.11; 18.38-39; Yuá 7.42

myoolú jakáás cęlá, nə mwân yé. Bi ó ciny byo, zə mə nə byo. ³ Nkí muud mə jí bí sá, bí bęsa nə nyə ná: “Cwámba wá ngó jii byo.” Muud wəonngá nyə é ləel námá bíd nə bi zóg nə byo.»

⁴ Í á sɿy ntó shú ná ciyá má *muúd micúndá í bwámag ná:

⁵ Cigá nə buud ó Siyôn* ná:

«Dugá, njwú wán nga zə bídí.

A jí nə lám ná shee, a mbád myoolú jakáásud, cwə jakáás, mwân cúdu anjkény mimbag dí.»

⁶ Ompwín bwé mú námá kə sá nda Yésus nyə ámə ci nə bwo ná.

⁷ Bwé mú zə nə myoolú jakáás nə mwân, bwé nga yíl mikáándé myán nga jəel bwo míkwoɲəd. Yésus músə jí gwəw. ⁸ Bóól ncúlyá buud bwé á bə cínəng wá, bwé ngó taalə mikáándé myán zhíi nə zhíi, bóól bwé ngó búgə məmpúnzə mə ílíi nga zə taalə zhíid.

⁹ Shwáanzhá buud bwé á nga kə Yésus shwóg wá nə bəonng bwé á nga bę mpásə wá bwé á nga wá ngwa ná: Hosána nə Mwân mə *Dávid! Gúmá í bəg nə nyəonng ngó zə jínə mə Cwámba dí yé!

Hosána jon lə gwów dí cwú!

¹⁰ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsəlem yí, ngwála wəsh í á tōw otátalı, buud bwé ngó jí ná: «Zə nyə éne?» ¹¹ Bóól zhwoog buud bwé ngó bęsa ná: «Jísə Yésus, *muud micúndá, muud á Nazarət shí á Galilé.»

Yésus mə wńng búúd ó mikus Mpáanzə Zembí

(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-22)

¹² Yésus mú kə nyíi *Luɲ mə Zembí, a mú kə wńng búúd bwé á nga sá mikus cínəng wá. A shín lwág ítáwáli í búúd bwé á ngó sá icénd í *mwaanə wá, nə ishíya í bəonng bwé á nga kusha məfaf wá. ¹³ A mú lás

nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembí dí ná: “Bwé bá də jów njów wám nə njów məjəgala?” Ká bí bāɲ mə yida sá ná í bəg daage lá íjúwál.»

¹⁴ Ná ndéé wəancim-ncim nə wa ijám bwé mú shísh nyédí na Luɲ dí cwú, a músə lwag bwo. ¹⁵ Njí milúluú myá ofada nə *Oyíguli ó məcęę bwé á gwág bōw nə *məshimbá Yésus nyə á nga sá má, bwé gwág námá bōw nə iyánngá íkúkágə í á nga wá Luɲ dí cwú yí ná: «Hosána, Mwân mə Dávid». ¹⁶ Bwé mú ci nə nyə ná: «Ye wo nga námá gwág sá bwé ngó ci yí?» Nyə nə bwo ná: «Haaw. Ye bí bāɲ bí afwóyé lə cilyá ga ná: “Wo a wéesh gúmá mímpu mí íkúkágə nə ikény í bəl dí?»» ¹⁷ Ná ndéé a mú lágə bwo, wú ngwála dí, kə Betaní, kúl nyə é já yí.

Kundú figyé

(Mak 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Mpámán mpámán, ja nyə á nga kə ngwála yí, nyə á ka gwág zha. ¹⁹ A mú dág shug lə *figyé njwón dí koogá, a mú shísh, a músə kə kwey nji ikáá nə ikáá. A músə ci nə figyé ná: «Wo abulé ná nyinngə bwele wúmə tōo bumá.» Cé nə cé, figyé músə shwáás. ²⁰ Ja *ompwín bwé mə dág ntáni yí, bwé mú bul káam, bwé jí Yésus ná: «Figyé éga mə ka ləel shwáás cé nə cé ntədəlé?» ²¹ Yésus mú ntág ci nə bwo ná: «Bábálé, mə jaaw bí ná, bí mbəm bə nə búgə kú nə məshwán, bí sá námá sá mə mə sá figyé éga yí. Kú bə nji gwo, bí jee námá ci nə mbún ga ná: “Túwág na, wo kág juwa mán”, í bále námá sɿy ntó.» ²² Sá jəsh bí mə bá gwáamb məjəgala dí nə búgə yí, bí mə bá bii gwo.

Nkul ijwúga mə Yésus

(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Yésus nyə á ka kə nyíi *Luɲ mə Zembí dí, á mú nga yə buud

21:5 Iza 62.11; Zak 9.9 * **21:5** Siyôn: Nyə á bə məma mbún bwé á lwə ngwála á Yurúsəlem cínəng gwów yí. **21:8** 20j 9.13 **21:9** Sóm 118.26; 148.1; Mat 20.30-31 **21:11** 16.14; 21.46; 26.68; Luk 7.16 **21:13** Iza 56.7; Zhe 7.11 **21:15** 20.30-31 **21:16** Sóm 8.3 **21:19** Luk 13.6 **21:21** 17.20; Luk 17.6 **21:22** 7.7

minjígúlá. Nə ndeé, milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá loom bwá mú kə nyádí kə jí nyə ná: «Nyáyé ŋkul wó ŋgá sá isá ini nə ndí yí? Zé nyə ámə yə wo ŋkul nyəŋgá?» ²⁴ A mūsə bəsa nə bwo ná: «Mə zə nəmá fwo jí bí njígá. Bí má ká bəsa, mə mú jaaw bí ŋkul má ŋgá sá misóólúgú míga nə ndí yí. ²⁵ Nduwán Yuánes nyə á ŋgə duu buud yí, í á bə nə nyáyé ŋkúl? Ye ŋkul á gwów wá Zembí, ye ŋkul á buud?» Bwá mú téduga ná: «Ŋkí sá má ci ná “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nəcé jí bí a shígé *búgula nyə yí?» ²⁶ Sə má ká meel ci ná í á bə ŋkul á buud í, ŋkwéé sə! Buud bəsh bwá ŋgə magulə nə Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ²⁷ Bwá mú bəsa nə Yésus ná: «Sə ampúyé.» A mú nəmá ci nə bwo ná: «Mə ajááwé nəmá bí ŋkul má ŋgá sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

Kanda bwân óbá

²⁸ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Nda wúga lân bi mə téduga wo ná jí? Ngwól múúd nyə á bə nə bwân óbá. A mūsə ci nə ashúshwóógú ná: “Mwân waam, kaag sēy fambá *vīnyə múús.” ²⁹ Mwân mú bəsa ná: “Mə acéélé.” Nji, mpámpúsó, a mú cénd mítédúgá, a mūsə kə fambá. ³⁰ Muud éne mú ləsha nə ŋgwól mwân mbií ŋgwúd. Nyāŋ mú bəsa ná: “Dá, mə zə kə.” Nji a kú kə. ³¹ Bwân óbá ónĭd, nyáyé mə sá nda sóŋgú wāŋ nyə ámə ceel ná?» Bwá mú bəsa ná: «Ashúshwóógú.» Yésus mūsə ci nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, Oŋwenye ó tóya nə budá bwá jángá fulí wá bwá bá cə bí, bwá kə kumə Faan má Zembí dí. ³² Nəcé Yuánes nyə á zə bídí, zə lwágulə bí zhíí a tətəlí, nji bi a shígé *búgula nyə. Oŋwenye ó tóya nə budá ó jaŋga, báá bwá á búgula nyə. Bi á teem dúg ntó, bi a shígé cénd mítédúgá, búgula nyə.»

Kanda ósól ó mäsáal ó abúðw (Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³ «Gwágúlgá wúl kanda. Ngwólúgá múúd nyə á bə nə shí. A mú sá fambá *vīnyə, wá gwo luŋgula dí. A fáág bíí dúlə bá nyáam mpúmá, a lwə cwámbé isándalé, a mú yə búúd fambá joŋg mácéd. A mūsə kə njoondud. ³⁴ Ja māmwaágulə mə á wóós yí, nyə á kənd ósól ó mäsáal bə nə bwá kəg ŋwa nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwá á lúg nə fambá wá dí. ³⁵ Nji, buud bəŋgú bwá mú yida kə bii osól ó mäsáal, bwá dangulə cū ŋgwól, bwá gwú ŋgwól, bwá lúmə ŋgwólúgá məkwóógú nə ndeé a fuda. ³⁶ Muud fambá mú nyingə kənd bóólúgá ósól ó mäsáal ŋkí bulya, cə wá ashúshwóógú. Buud bwá á lúg nə fambá wá bwá mú nəmá sá bwo nji mbií ŋgwúd. ³⁷ Zhúgúlá zhúgúlá, a mūsə kənd mwân yé, a ŋgá téduga nə bwá é gwəŋ nyə ná mwán yé. ³⁸ Ká, ja búúd bwá á lúg nə fambá wá bwá á dúg mwân éne yí, bwá á ŋgə ci bwámé nə bwámé ná: “Dugá! Muud mə bá lúg nə lúgí óni. Shé gwúgá nyə, shé bāg lúg nə lúgí jé.” ³⁹ Bwá mú ntāg bíí nyə, sheenzh júlə wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncā.» ⁴⁰ Yésus mú jí bwo ná: «Ja múúd fambá mə bá zə yí, a bá zə sá búúd bəŋgú ntudel?» ⁴¹ Bwá mú bəsa nə nyə ná: «A bá gwú búúd bəŋgú kú nə inkúnkwəŋ; a mú ŋwa fambá jé, yə búúd oshús, bəŋg bwá bá də yə nyə dé kəw ja í jála wá.» ⁴² Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bi abwélé lə mícilyá mí Kálad Zembí dí ná: Kwóógú ólwəye bwá á myaas yí, dwó wá í mə bə kwóógú lú lámuga †. Cwámba sóólúgú yé wə ni. Jísə *sā mímbúgú sádí míshád í?»

⁴³ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Gwá wə mə jááw bí ná, Zembí mə

bá yîl Faan dé bídí, a kə nə dwo gúl lwoŋ búúd í é bá mpu wúmə mpúmá yííd. ⁴⁴ †[Muud mə bá búl kwóógú dəŋŋ dí yé mə bá kweshəli búg; nyəŋŋ kwóógú dəŋŋ í bá káda yé mə bá cugəli.]»

⁴⁵ Ja mílúlúú myā ofada bənəŋ *Ofarizyēŋ bwə á shīn gwág mikanda míni yí, bwə á ka mpu ná bwə wə Yésus ŋgá lás nə ndí wá. ⁴⁶ Bwə mú tééd ŋgələ sə məzhií ná bwə bíi nyə. Nji, bwə á ka ŋgə fúndə məŋkúmbə mə búúd nəcé buud bəsh bwə á də ŋwa Yésus ná *muud micúndə má Zembí.

22

Kanda zaŋ bā (Luk 14.15-24)

¹ Yésus nyə á nyingə námá lás nə bwo míkandad ŋə ² «Faan á gwəw dásə nda wúl njwú-buud í á kwəməsa ná a sá mwān yé zaŋ bá yí. ³ Nyə á ka kənd osóol ó māsáal bé ná bwə kág jəw búúd nyə á jəw zāŋ dí wá; nji buud bəŋŋgá bwə á shígé cəel zə. ⁴ A mú nyingə kənd bóól ósól ó māsáal, nyə nə bwo ná: “Kəgá ci nə buud má amə jəw wá ná, mə má shīn kwəməsa dína. Mə má cígə ínteny nə ocúdu wá məwóŋ. Isá byēsh í mú kwəməsa, zəgá dínad.” ⁵ Nji buud bəŋŋgá kú bīsh njúwúlú mə cí, bwə mú yida ŋgə bwílya, nyāŋ kə nyədí fambá, nyāŋ kə mákíd méd, ⁶ bóólúgá bwə bíi námá *búúd ə lwámá ó cí, bwə cúg bwo ná ndéé gwú bwo. ⁷ Njwú-buud mú gwág mpimbə. A músə kənd ózimbi bé, kə jaŋgələ ógwúl ə búúd bəŋŋgá ná ndéé jígal ŋgwála wāŋ. ⁸ A músə zə ci nə osóol ó māsáal bé ná: “Dína í má shīn bə kwəməsa, nji buud má á jəw wá bwə á shígé mpiya nə ndí. ⁹ Kəgá mámaan məmaan, bí kəg ŋgə jəw buud bəsh bí é ŋgə kwey wá, bwə zəg zāŋud.” ¹⁰ Osóol ó māsáal óni bwə mú kə məzhií məzhií, kə ŋgə

ŋwa buud bəsh bwə á ŋgə kwey wá, tə mimbúwúlú tə ijəŋ í búúd. Njəw zāŋ í mú lwānd nə buud ná cwóó.

¹¹ «Njwú-buud mú zə nyíi njəw zāŋ ná a zə dág búúd bwə amə zə njúwúlú dí wá. A mú ŋgə dág ná ndéé a músə kwey ŋgwól múúd kú nə káándə zāŋ. ¹² A mú ci nə muud wəŋŋ ná: “Wey e, ntədəlé wo amə mpu zə wa kú nə káándə zāŋ yé?” Muud wəŋŋ nji kúl-kúl ná kufag, kú mpu nda á bəŋsag ná. ¹³ Ntə, njwú-buud mú ci nə osóol ə māsáal bé ná: “Wálúlgá nyə məbwə nə məkuú, bí wúsəg nyə tóon yídúgúd, kúl á bá kə bə nji a ŋgə bwam nə məyə yí.” ¹⁴ Ntə, mpugá ná njúwúlú wúsə shú búúd ŋkí bulya, nji bəŋŋg bí féeshá wá búsə cíg-cíg.»

Tóya mə Káázəl

(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵ Nə ndéé *Ofarizyēŋ bwə mú kə shwushwagád, kələ sə nda búsə nə ŋkul bwéel Yésus ná a bílúg nə iciyá byé ná. ¹⁶ Bwə mú ŋwa bóól *ómpwíin bāŋ nə bóól búúd ó gwoŋŋ í á də ságusə ijwúga í Herod yí, bwə mú kənd bwo, bwə kə ci nə Yésus ná: «Yígəli! Sə ŋgə mpu ná wo ji bábələ muud. Wo ŋgə jígəli sə cug á Zembí bábələ. Wo ádé námá bəemb sá bóól búúd bwə é ci yí, wo kú námá bə nə ifwaas nə mbíi múúd wí nə ŋkul təw wo míshúd yí. ¹⁷ Ntə, jaawag sə. Ye məcəŋ məshé má ŋgə magulə ná sə jəŋag tóya mə *Káázəl, ye má aŋgə nə magulə?» ¹⁸ Ká, Yésus nyə á bwey mpu mbíya lám wāŋ. A mú ci nə bwo ná: «Bí mə zə bwówulə mə nəcé ji, yé búúd ə mákəŋ óga? ¹⁹ Lwógá ná mə *mwaanə bwə də jəna tóya nə ndí yé.» Bwə mú zə nyə nə saŋ *danarí. ²⁰ A mú jí bwo ná: «Zə jí nə vugali mpwoombá nə jíŋə bwə á lúla wa ga?» ²¹ Bwə nə né ná: «Jísə Káázəl». A mú ka ci nə bwo ná: «Yəgá Káázəl isá í Káázəl, bí yə Zembí isá í Zembí.» ²² Ja bwə má

† 21:44 Míl micilyá mí ayág mí cugə nə iciyá íni.

21:35 22:7 21.41

22:11 Mbú 19.8

22:13 8.12

21:46 21.11; 26.4-5

22:2 9.15

22:6

22:21 Rom 13.7

gwág mpɛ́sá ni yí, bwá mú bul káam
bwá mú kyey, béégya nà nyà.

*Osadwisyêṅ bwá láámbulá Yésus
(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)*

²³ Námá jwôw ṅgwúd ni, *Osadwisyêṅ, buud bwá dɔ ci ná mim-bimbə mí ábúle gwúm máshwon dí wá, bwá á ka zə wá Yésus, zə jí nyə ná: ²⁴ «Yííḡuli, Moyíz nyə á ci ná: “Ṃkí muud mə yé kundú, mínyonḡú yé má jəlá nə shúḡula nə kúsá yé, a byág nyonḡ mə yə yé mpwon buud.” ²⁵ Ká ḡul sá í á bə sá wa, bóól omínyonḡú bwá á byél zəḡgbá, budúm nə budúm. Acúmbá mú bá múdá, a mú yə. Nda nyə á yə kú nə mwán ná, a mú lúḡə mínyonḡú yé nə mudá. ²⁶ Nyíne mú námá yə kú nə mwán, a lúḡə ṅgwól nə mudá. Í á ṅə kə ntúni ná ndeé, bəsh zəḡgbá mbíi ṅgwúd. ²⁷ Mudá mú námá zə yə bwá dí mpəsá. ²⁸ Ja búúd bwá bá gwúm yí, nyáyé á omínyonḡú zəḡgbá má bá ka ṅwa mudá? Ṃḡáá nə bəsh bwá á shí bə óḡwúm bə?» ²⁹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bí ṅə kwab nəcə bí ampúyé sá Kálaad Zembí ṅə ci yí, bí kú námá mpu mpífó má Zembí. ³⁰ Ja búúd bwá bá gwúm máshwon dí yí, budúm bwá ábúlé ná bá búdá, budá nda ná kə mábáád. Bwá bá ji nda *wəəḡəles ó Zembí bwá njúl jon dí ná. ³¹ Kóómb á mimbimbə bálə gwúm máshwon dí, ye bí afwóyé lḡ sá Zembí nyə á lás nə bí yí? Ṃḡáá nyə á ci ná: ³² “Mə jí Zembí má *Abərahám, Zembí má *Izaag, Zembí má *Yákwb.” Ntó jí ná Zembí cugé Zembí mimbimbə, a jí yidá bə Zembí á buud bwá ṅə cugə wá.» ³³ Məḡkúmbə má búud má á ṅə gwág nyə má má á ṅə bul káam njíḡulá yé.

22:23 Luk 20.27 **22:24** Mbá 25.5-6; Mat 38.8 **22:32** MmN 3.6 **22:37** Mbá 6.4-5 **22:39** Lav 19.18; Mat 5.43; 19.19; Rom 13.9; Gal 5.14; Zhk 2.8 **22:40** 5.17; Rom 13.10 **22:41** 20.30-31 * **22:42** Kríst: Na jisə “Mesí”, muud Zembí nyə a ḡwáḡulə məwúdá má íjwúḡa ná ndeé a nti yé.

22:44 Sòm 110.1; Mis 2.33-35; 1Kr 15.27; Heb 1.13; 8.1 † **22:44** Cwámba: Wa, jinó lú Cwámba dáse “Yawé”, mbii í ṅə wú Sòm 110.1 dí yí. **22:46** Mak 12.34; Luk 20.40

*Shug lú máççə
(Mak 12.28-34)*

³⁴ Ja *Ofarizyêṅ bwá má gwág ná Yésus má juwal Osadwisyêṅ mimpu yí, bwá mú seṅgya ná ndeé bwá mú kə nyá dí. ³⁵ Ṃḡwól múúd á ḡwoonḡ ján njúl Ṃkume məççə mú zə bwáwulə Yésus, nyə nə né ná: ³⁶ «Yííḡuli, máççə míshé məsh dí, dáyé í ntḡ mósól məsh?» ³⁷ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wó jəlá nə cəel Zembí woó Yawé nə lám wə wəsh, nə *shíshim wə wəsh, nə lúú wə wəsh. ³⁸ Dúni cəç wá í ntḡ mósól məsh, dwó wá í tál shwóg. ³⁹ Dəonḡ í ká námá nyinḡə bə nda dwo yí, dwó wə ḡa: Wo cəel múúd yəsh jisə wo kúnə-kúnə yé nda woméfwó. ⁴⁰ Məççə məbá máni wə mósó shug á *mbwoomb məççə wəsh nə minjíḡulá mí *búúd ə micúndá myəsh.»

*Kríst, Mwán mə Dávid
(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)*

⁴¹ Nda *Ofarizyêṅ bwá á bə seṅgyá ná, Yésus mú jí bwo ná: ⁴² «Bí ṅə ná ci *Kríst* ná jí? A jí Mwán mə zə?» Bwá ná: «Mwán mə *Dávid.» ⁴³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ká ntədəlé Dávid nə ṅkul mə Shíshim, nyə á jəw Kríst ná Cwámba yé? Ṃḡáá Dávid nyə á ci ná:

⁴⁴ Cwámba† nyə á ci nə Cwámba wám ná:

“Jígú shí wa má dí mbwə məncwúm, kə wós ja mə é culəshi mízhízhíḡ myó,

wo nyaál myo nə məkuú yí!”

⁴⁵ «Ṃkí Dávid má bwey jəw Kríst ná Cwámba, nyə é ka bə Dávid mwán na ntədəlé?» ⁴⁶ Kú nə muud nyə á bə nə ṅkul bəsa sá yé. Tééd jwôw ni, muud a shígé ná bwəle jí Yésus njíḡá.

23

Yésus ηγα ηκάánd nα Oyíguli ó máccεε bánôη Ofarizyêη

(Mak 12.38-40; Luk 11.39-52; 20.45-46)

¹ Yésus músə ka ci nə məŋkúmbə mə búúd nə *ompwíin bé ná: ² «*Oyíguli ó máccεε bánôη *Ofarizyêη bwə njúl jiya má Moyíz dí ná bwə dúg jíguli búúd máccεε má Zembí. ³ Ntó, ságá bwo məgwág, bí bε mίνjígúlá myán. Nji, bí kú ηwa kúú njəond wán; nəcé bwə mpú ní məlás, kú ka du sá. ⁴ Bwə du kəplə jilə-jilə mímbag, du zhimb búúd záməbag; nji bwáméfwó kú súsəl tə nyiná nə bwə kwiy myo. ⁵ Misóólúgú myán myēsh mísə nji dúlə sɔ́ mísh. Bwə du bweeg byán *íngwabi í máccεε ntɔ́ bóól búúd byán. Bwə bul námá du gweesh myán mímbwaag mi káándá. ⁶ Bwə cεel du ji nji lúú táwuli dí ja bwə dú kə ídina dí yí; ja búəsá *mámpáanzá má mίνjígúlá má *Oyúden dí yí, bwə cεel kə du ji nji íjiya yá shwóg. ⁷ Bwə cεel nə buud bwə dúg báda bwo məbódá má gúmə məŋkúmbə mə búúd dí. Bwə cεel námá nə buud bwə dúg jəw bwo ná: *Rabi. ⁸ Nji bí bān, kúgá sɔ́ ná buud bwə jówúg bí ná: *Rabi nəcé Rabi wán jí nji ηgwúd; bí búəsə omínyəŋə mpédúgá nyínád. ⁹ Kúgá jəw múúd shí ga dí ná sóŋgá waamə nəcé sóŋgá wán ji ηgwúd, nji nyəŋg jíśá gwów yé. ¹⁰ Kúgá sɔ́ ná buud bwə jówúg bí ná omásá, nəcé mása jisə ηgwúd, nji *Kríst. ¹¹ Nyəŋg yēsh má bul bə fwámé múúd mpédúgá nyín dí yé, á jəlá nə sēy nə bóól. ¹² Muud mə bēn nyáméfwó gwów yé, bwə bá səl nyə shí; nyəŋg mə səl nyáméfwó shí yé, bwə bá bān nyə gwəw.

¹³ «Məntágula nə bí Oyíguli ó máccεε nə Ofarizyêη. Bí bí nə məkəŋ.

Məntágula nəcé bí mə laa búúd zhií á Faan á gwəw. Í músə, bímэфwó kú nyíi, bí kú námá nyiŋgə bíd nə bəŋg bwə ηgə cεel nyíi wá, bwə nyíig.

¹⁴ *[[«Məntágula nə bí *Oŋkume ó máccεε nə Ofarizyêη. Bí bí nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí ηgə mánda mikúsó mí búdá nə mίνjəw myán, bí ka du sá ígwaa-gwaa í məjəgula ná bwə dúgúg ná bí bí íjəɔ́ í búúd. Bí mə bá bwəma nə intágúli í bá bul nyaan yí.]

¹⁵ «Məntágula nə bí Oyíguli ó máccεε nə Ofarizyêη. Bí bí nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí ηgə ntɔ́ míshwú ntɔ́ mákwamb ηgəlá sɔ́ muud ηgwúd jí nə ηkul cénd mítédúgá zə nyíi mísəon wúnúd yé. Ja bí mə ka jíga dúg mbií múúd wəŋg yí, bí mú sá nə a bəg nji muud mə jəlá nə kə kuda á kandəgəd, nəcé bí é sá nə a nyiŋgəg bul sá bów-bəw ísá ntɔ́ bí.

¹⁶ «Məntágula nə bí, wəancím-ncím bí mə təw shwóg ná bí mə lwágulə búúd zhií wá, məntágula nəcé bí ηgə ci ná ηkí muud má kεen *Mpáanzá Zembí, sá nyə ámə kεen yí, í cugé nyə yímbúli. Nji, múúd mə ká kεen or á Mpáanzá Zembí, sá nyə ámə kεen yí, jí nyə yímbúli. ¹⁷ Yé ímpwúfú íga, wəancím-ncím óga! Jí í ntɔ́ gúlúgá, ye or, ye Mpáanzá Zembí í ηgə sá nə or bəg or mə Zembí yí? ¹⁸ Bí ηgə námá ci nə muud mə ká kεen *alatár, sá nyə ámə kεen yí, í cugé nyə yímbúli. Nji, múúd mə ká kεen sá mə Zembí í mbwúg alatár dí yí, sá nyə ámə kεen yí, jí nyə yímbúli. ¹⁹ Yé wəancím-ncím óga! Jí í ntɔ́ gúlúgá, ye sá í mbwúg alatár dí yí, ye alatár mə sá nə sá jəŋg í bəg shú mə Zembí yí? ²⁰ Ntó, muud mə kéén alatár yé, á kεen alatár nə sá jēsh í mbwúg alatár dí yí. ²¹ Muud mə kéén Mpáanzá Zembí yé, á kεen Mpáanzá Zembí nə Zembí

23:3 Rom 2.21-23 **23:5** MmN 13.9; Mbá 6.8; Ilŋ 15.37-41; Mat 6.1 **23:8** Yuá 13.13 **23:11** 20.26-27; Mak 9.35; 10.43-44; Luk 9.48; 22.26 **23:12** Sôm 75.8; Mat 18.4; Luk 1.52; 14.11; 18.14

* **23:14** Míl micilyá mí ayág mí cugé nə icyá íga. **23:16** 5.34-37 **23:16** 15.14 **23:18** MmN 29.37 **23:21** 10j 8.13

muud njúl cínɔŋ yé. ²² Muud mə kéén jon la gwôw yé, mə keen jiya ícǐ mə Zembǐ nə Zembǐ muud njúl cínɔŋ yé.

²³ «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nə bí nəcé bí ηgə yə Zembǐ *ηkəw wûm á isâ nda mânt nə anis nə kumînt, ikáá bí mə du teegushi ídâw nə ndí yí. Nji bí yida mpyêny məɔŋ mácɛɛ mə búl ntɔ má, nda cugálə nə buud tətəlǐ, nə gwágúlə búud cey lámúd nə búgúlálə Zembǐ. Sâ bí á jəla nə sá wə ní, kú yida mpyêny byɔɔŋ bí ηgə bwey sá yí. ²⁴ Yé ólwóye ɔ zhí wəancím-ncím óga. Bi mə du sál málwəg, yíl nc-incǐj jí cínɔŋ yí, nji bí minə *shamô ncindí.

²⁵ «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí ηgə gusa bálá nə shúyá nji kwonud, cwû nyɛ njúl lwándúlá nə isâ í mándá nə íbów-bôw isâ í mə ηwa bí milâm yí. ²⁶ Yé áncím-ncím Farizyêŋ! Fwog tééd gusa bálá cwû shú nə kwon bəg námə ηkǐ ηkɛ.

²⁷ «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bi búsa nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí búsa nda məshwon bwə mə wá fám má, ηkǐ nywa dúg tóón, nji cwû njúl lwándúlá nə iyasé í búud nə bíl isâ í áduđanâ mimbí mímbyí. ²⁸ Bi búsa námə ntó, mísh mə búud dí, bí ηgə nyín nda buud búsa ótətəlǐ wá; í njúl nə milâm mín mísə bí nə kwába nə fúlú a kú bish mácɛɛ nə cwóó.

²⁹ «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bi búsa nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí ηgə lwɔ məshwon mə *búud ɔ mícúndá, bí ηgə lugushi ikúl otətəlǐ ó búud bwə á dɔw yí. ³⁰ Bí ηgə ci nə bí a mbəm bə ja ímpáámbə bín í á cugə yí, bí a shígé nywá du wá məbwə

kúl bwə á du gwú búud ɔ mícúndá yí. ³¹ Ciyá jín jɔɔŋ í ηgə bwaagula nə bí búsa bwân ó búud bwə á du gwú buud ɔ mícúndá wá. ³² Ká jí, məɛluga casulə sâ ímpáámbə bín í á tééd yí. ³³ Bi búsa mbéé ónywá, iyəlukag. Bí mə bá faam kú kə kuda á kandugə dí? Í bá bə ntudele? ³⁴ Gwə wə í bá bə nə, mə é du nti bí buud ɔ mícúndá, mə nti búud ó fug, nti Oyíguli ó mácɛɛ; bí mə bá gwú bóól, bí bwambulə bóól ik-wolós dí, bí yíd bóól nə milwón bídí məmpáanzə mə mínjígúlád, bí mə bá julya nə bóól míŋgwála míŋgwála. ³⁵ Í bá námə du síy ntáni nə ndeé, otətəlǐ ó búud bəsh bwə á gwúyow wá, məcií máŋ shwiy bí mílúúú; tééd məcií mə Abel, tətəlǐ múúú, zə wóós məcií mə Zakarǐ mə Baraki bí á gwú mpádúgá Mpáanzə Zembǐ nə alatâr yé. ³⁶ Búbələé, mə jaaw bí nə, kala buud ga í é bwəma nə íntágúlǐ byɔɔŋ byəsh.»

*Yésus ηgə lígya shú Yurúsələm
(Luk 13.34-35)*

³⁷ «Eéé Yurúsələm ηgə gwú *buud ɔ mícúndá éga! Eéé Yurúsələm! Wo ηgə sá nə, buud Zembǐ ηgə nti lwámád wódí wá, wo ηgə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyúlə mə á tééd nə mə seɛŋg bwân bwô nda ábiyá kúwó mə du seɛŋg bwân bé məfaafugə dí ná! Nji, bí kú magulə ntó. ³⁸ Ká, dugá njów wán í zə lúg wuul. ³⁹ Nəcə mə mpú jaaw bí nə tééd námə kíkídíga, bí ákwolə ná dúg mə. Mə bá nyinŋə nyín nji ja bí mə bá shwas mə ná: “Gúmá í bəg nə nyɔɔŋ ηgə zə jínə mə Cwámba dí yé”.»

24

*Intágúlǐ í bá bəyí
(Mak 13.1-37; Luk 21.5-30;
17.22-37)*

23:23 Ləv 27.30; Msh 6.8; Luk 18.12 † **23:23** jáámə nə ndí yí, isâ nda məsəb. **23:24** 15.14 Luk 16.15 **23:30** 5.12; Mis 7.52 **23:33** 3.7 Eze 10.18-19; 10j 9.7-8 **23:39** Sôm 118.26

mânt nə anis nə kumînt: Jísə ikáá bwə du lugushi **23:25** Mak 7.4 **23:26** Yuá 9.40 **23:28** **23:34** 1Te 2.15 **23:35** Mat 4.8-10 **23:38**

¹ Yésus nyə á ka kyey ná a wú *Luŋ má Zembî, cúwo tóón. A ɲgó kə ntáni, *ompwíín bwə mú shísh nyádí, kálə cɛəl sá ná a dúgúg mbií málwəga búúd bwə á lwə cínɔŋgá Luŋ má Zembî má. ² A mú yida ci nə bwo ná: «Bi má dúg dí isá íni byêsh í? Búbálé, má jaaw bí ná, kú nə kwóógú í bá lúg í mbəd dúlúgá na gwôw. Na yêsh mə bá bə ícímí ícímí.»

³ A mú ka kə *Mbún wáolivyê dí, kə ji shí. Ompwíín bə bwə mú shísh nyádí kə jí nyə bəónɔŋ bwámé ná: «Jaawug sá, isá íni í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sé ná wo wál zə, ná cug á shí ga í wál zə shín?»

⁴ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Bi ó bey ná buud bwə bəg shiig bí, bi mú bɛ bów-bów zhíí. ⁵ Nacé buud ɲkí bulya bwə bá du zə nə jínə dām, zə du ci ná: “Mə wə Kríst”. Məshügá máŋ mɔɔŋg má bá kənd zhwog buud jugú. ⁶ Bi mə bá du gwág mílən mí mɔɔmb, bi gwáduga ncíndá dɔɔmb. Bi kú bá du kənd mílám gwôw; í bá jii ná isá íni í bəg. Nji tɛɛm bə ntó, í ábúlé fwo bə məshíné mə shí. ⁷ Gúl lwonj í bá lúmbəli nə gúl, dúl faan lúmbəli nə dúl. Zha á ifí mpu í bá bə bíl íkúlúd, shí í bá námə du ntaŋusa bíl íkúlúd. ⁸ Isá íni byêsh í bá ná bə nji mətéédúlé mə mácey mə byéyí. ⁹ Bwə bá du kusha nə bí ná bi bwəmag nə məntágula, bwə du gwú bí. Ilwonj byêsh í bá mpii bí nacé jínə dām. ¹⁰ Ntó, zhwog buud bwə bá jimb, bwə cwagəwa zhíí abúbôwəd. Buud bwə bá bə, bóól kusha nə bóól, mpədúgá nyánúd nji zhíj nə zhíj. ¹¹ Zhwog *buud ó micúndá ó məshügá bwə bá zə, zə sá ná buud ɲkí bulya bwə bəg bów-bów zhíí. ¹² Né ndéé, fúlú á kú bish máceɛ í

bá ɲgə mpyáánz, zhwog buud cɛəlí mú bá ɲgə shín. ¹³ Nji muud mə bá jisəw kə wóós məshíné yé, a bá cugə. ¹⁴ Bwə bá cúndə Jɔɔ Kéél ni kúl jêsh shú ná ilwonj byêsh í gwágúg; ná ndéé məshíné mə músə bə.

¹⁵ «Gwá wə jí ná, bi mə bá dúg ájəlɲkúɲkwə múúd micúndá Danyél nyə á bwey jaaw yé. Ja á bá kə ɲwa jiya kúl í búl bə ci yí, muud ɲgá lə cilyá ga yé, kə mpú gwág! ¹⁶ Ja bí má bá dúg isá byɔɔŋg yí, buud bwə bá bə Yúdəa wá, bwə bəg fúndə, kə mímbámúnád! ¹⁷ Muud mə bá bə kwáminú* yé kú bá shulə ná a kə ɲjów kə ɲwa sá. ¹⁸ Nyɔɔŋg mə bá bə fambá yé, kú ná kwo kə kwáádá ná a kə ɲwa kúúd. ¹⁹ ɲkwéé budá bwə bá bə nə məbum, nə bɔɔŋg bwə bá ɲgə nyééŋg bwán mwôw mɔɔŋg dí wá! Bwə bá bul ɲkúɲkwonj. ²⁰ Jəgulagá nə Zembî ná mítúbúg myɔɔŋg mí kú bá bə bí ɲkwánád, ɲkí jwôw lú Sábaad. ²¹ Nacé *incwaw í ntug í bá bə mwôw mɔɔŋg dí mbií í abwélé bə té shí í á tééd yí. Bíl í ábúlé kwo bə mbií wɔɔŋg. ²² Í á mbəm bə Cwámba kú cunal mwôw mə incwaw í ntug mɔɔŋgú, tɔɔ muud kú faam. Nji a bá cunal mwôw mɔɔŋgú nacé buud á mə bwey féesh wá.

²³ «Ntó, ɲkí ɲgwól múúd mə ci nə bí ná: “Dugá! Mesí jisə wá”, ɲkí ná: “a jisə wá”, kúgá magulə. ²⁴ Nacé omesí ó məshügá nə buud ó micúndá wá məshügá bwə bá du wóós. Bwə bá du sá məma *məshimbá, nə *isá í mímbúgú mbií wúsə ná ɲkí gúl sá jí nə ɲkul bə ntó, buud Zembî mə bwey féesh wá bwə bə bów-bów zhíí. ²⁵ Bi ó bey! Mə mə bwey jaaw bí wə ní. ²⁶ Bwə ká ci nə bí ná: “Dugá, Mesí ji núnj shí a shwéeshád”, bi kú kə wu. ɲkí bwə ci ná: “A ji ká nyúl

24:2 Luk 19.44 **24:5** 24.24; 2Te 2.9-10; 1Yn 2.18 **24:7** 2Ib 15.6; Iza 19.2 **24:9** 10.17-22; Yuá 16.1-4 **24:9** 5.11 **24:10** 10.35; Luk 12.52-53 **24:11** 7.15 **24:12** 2Tm 3.1-5 **24:13** Mbú 13.10 **24:14** 28.19 **24:15** Dan 9.27; 11.31; 12.11 **24:17** Luk 17.31 * **24:17** Ja bwə á du lwə minjów yí, bwə á du mə kwáminú námə nda mənyunŋ. Kwáminú í á du bə ɲkí lal, buud kə du ɲgə kyey wu gwôw, muud jee námə kə woga wu. **24:21** Dan 12.1; Mbú 7.14 **24:23** Luk 17.23-24 **24:24** 24.5; 7.15; Mbú 13.13-14

fúmúd”, shwánágá, bi kú magulá, ²⁷ nácé *Mwân mə Múúd mə bá zə nda njəs í du yas kóómb jwôw í du cúwo yí, í nyîn kóómb jwôw í du jímə yí. ²⁸ Kúl mbimbə wúsə yí, cínəŋg wə ómpal ó du seŋgya yé.

²⁹ «Í bá bə, mwôw mə incwaw í ntug məəŋg mə ká námə shîn cə, jwôw í bá shila nə ŋkwed kú ná kwo faan; ŋkwoond kú ná wéeshali máŋkenya; wəacén-céní bwə bá du bí shí; isá byēsh bíśə nə mpífə jon dí yí í bá kúŋgula. ³⁰ Ja jəəŋgá, sá í bá lwágulə nə Mwân mə Múúd wál zə yí í mú cúwo jon dí; ikúl í búúd byēsh yá shí ga í mú ŋgə tədəwa; bwə músə dúg Mwân mə Múúd ŋgə zə míŋkúdí, a zág nə mpífə nə ml-wanó. ³¹ A bá nti *wəéŋgəles bé nə məmá laag í du lás nə ŋkulú yí, bwə zə seŋg búúd Zembí nyə á féésh wá, ikóómb ínə byēsh, tééd bíl íjuma í shíd kə wós bílúgád.

³² «Ŋwagá fug nə yuug bí mə du dúg nə líí *figyē yí. Í du bə, ja mpúnzə nyé í mú nə bud-bud, mənucuug mə agúgwáan mə ŋgə kə yí, bí mú mpu nə ompú bwə mú kúná-kúnə. ³³ Ntó námə, ja bí mə bá dúg isá byəəŋg byēsh í ŋgə sŷy yí, mpugá nə zíyé mə Mwân mə Múúd í mú kúná-kúnə, í mú cé máyíndə mə nyə. ³⁴ Bábálé, mə jaaw bí ná, kala búúd ga í abálé cə, isá íni byēsh kú fwo sŷy. ³⁵ Gwów nə shí í bá cə, nji iciyá byám kú cə.»

Muud mə jəlá nə ji ŋkwəməsá

(Mak 13.32-37; Luk 17.26-30, 34-35)

³⁶ «Shú sá í dúgyá nə jwôw nə wəla isá byəəŋg í bá sŷy yí, kú nə muud mə mpú; tɛm bə wəéŋgəles búśə wə Zembí wá bwə ampúyé; tɛm bə Mwân nyə ampúyé; nji Sóŋgú wə

mə mpú. ³⁷ Ja *Mwân mə Múúd mə bá zə yí, isá í bá sŷy námə nda í á sŷy ja mə *Nówe dí ná. ³⁸ Shúshwóógú nə mpəŋ í búdáług shí nyēsh, buud bwə á du də, du ŋgul, bwə béya, bəlushi námə bwân báj nə ndéé kə wós jwôw *Nówe nyə a nyí məma byóól dí yí. ³⁹ Buud bwə á shígə du beemb təə sá, kə wós ja mpəŋ í á zə jaŋgulə bwo bēsh yí. Ntó námə wə í bá bə ja Mwân mə Múúd mə bá zə yí. ⁴⁰ Í bá bə, budúm óbá bwə ŋgə sŷy fambá, ŋgwúd ŋwiny, ŋgwól lúg. ⁴¹ Budá óbá bwə ŋgə jí isá kwóógú ŋgwúd dí, ŋgwúd ŋwiny, ŋgwól lúg.

⁴² «Ntó, jigá ŋkasə! Bi ampúyé jwôw Cwamba wán mə bá zə yí. ⁴³ Mpugá nə amádí njów mbəm du mpu wəla lə búlú júwál í é zə yí, ŋki á du ji ŋkasə, a kú bíd nə júwál í búgəg nyə njów, júwo isá. ⁴⁴ Ntó, bí mə jəlá nə du ji ŋkwəməsá, nácé Mwân mə Múúd mə bá zə wəla bí abálé ŋgə tədəga nə nyə é zə yí.»

(Luk 12.41-48)

⁴⁵ «Wáyé sół məsáal wúsə abúgúlag a njúl ŋki kə mása mə təl nə a bəg lúluú á buud ə njów a du yə bwo idəw wəla í jəla yí? ⁴⁶ Sół məsáal wəəŋg nywá mə jəla nəcə mása nyə é zə kwey a ŋgə sá iséy byé. ⁴⁷ Bábálé, mə jaaw bí ná, mása nyə é jil nyə nə a jwúg nə bíl isá í njów byēsh. ⁴⁸ Nji ŋki a jisə bəw-bəw sół məsáal, nyə é ci nó: “Cwamba waamə nyə áleleé nyingə”. ⁴⁹ Ná ndéé a mú ka ji yídálə búúd bəŋŋə bwə ŋgə sŷy wá, nə dálə dəg, bəŋŋə oshwégye ó málwəg nji ŋgələ ŋgul. ⁵⁰ Mása yé mə bá zə wós nyə dúl jwówúd məseegyá, wəla á shígə ŋgə tədəga yí. ⁵¹ Mása nyə é yə nyə intúgúlí í ányinyaanə, a kənd nyə kúl búúd ó məkəŋ bwə ŋgə bwəma nə

24:27 24.30, 37; 25.31; 1Kr 15.23; 1Te 3.13; 4.15; 2Te 2.1, 8; Zhk 5.7-8; 2Pr 3.4; 1Yn 2.28 24:28 Zhb 39.30; Mbú 19.17-18 24:29 Iza 13.10; 34.4; Azh 2.6, 21; 2Pr 3.10, 12; Mbú 6.12-14 24:30 Zak 12.10-14; Dan 7.13-14; Mat 24.27; 26.64; Mak 14.62; Mbú 1.7 24:31 13.41 laag; 1Kr 15.52; 1Te 4.16 24:34 16.28 24:36 Mis 1.7 24:37 Mət 6.11-13; 7.7-13; 2Pr 3.6 24:42 24.44, 50; 25.13; Mak 13.33, 35; Luk 12.40; 21.36 24:43 1Te 5.1-2; 2Pr 3.10; Mbú 3.3 24:45 25.21-23 24:48 2Pr 3.4 24:50 24.42 24:51 8.12

ηκâd yî; nyə é bæ cínɔŋgá, nji a ηgá bwam nə məyâ.»

25

Oncwíyê ó mäsás wûm

¹ «Ntô, Faan á gwów í bá bæ nda lâŋ ga: oncwíyê ó mäsás wûm má á ηwa məlámba, zə kə ná má kə lág múúd nyə á bæ ná a zə bwéemb shwá wáŋ yé. ² Mäsás wûm mání dí, mátóon má á bæ ilad, mátóon okáŋ. ³ Məɔŋg má á bæ ilad má má á ηwa məlámba kú bwey ηwa mósól mäsúúdə kə nə mwo. ⁴ Nji okáŋ bá, bwé á ηwa məlámba, bwé kə námə nə ifuundú í mäsúúdə nə bwé bá kə ηgə kwádələ. ⁵ Muud nyə á bæ ná a zə bwéemb múdá yé, nyə á shígé jýwa zə; məsás wûm mání mēsh má mú tag nə jiya ná ndeé má shîn kə gwód. ⁶ Tām bulú, cúndá í mú sîy ná: “Muud bá wá zág ε; kəgá lóg nyə!” ⁷ Oncwíyê ó mäsás wûm mání mēsh má músə juum, má ka zə kwəməsa məlámba. ⁸ Məɔŋg má á bæ ilad má, má mú ci nə okáŋ ná: “Yégá sə baalé məwúde, məsú məlámba má wál jímə.” ⁹ Okáŋ nə bwo ná: “Mbô! Məwúdá má ákwagayé nə shé bēsh; kəgá íkúl bwé də ηgə kusha yí, bi kág kusə mán.” ¹⁰ Té ilad íni í á ηgə kə ná í kə kusə məwúde yí, muud bá mú wós. Bəñŋη bəɔŋg bwé á bæ okáŋ wá, bwé mú nyíi njów zāŋ, bwé fad mbê. ¹¹ Məsás mā ilad má á ka zə wós na mpumpúsá, ka zə ηgə jôw ná: “Mása, Mása, juwúg sə mbê.” ¹² Nyə mú yida bəsa nə bwo ná: “Mə ηgə ci nə bí fwámé ci ná, mə ampúyé bí.” ¹³ Ntô, jigá ηkasə, nəcé bí ampúyé jwôw nə wəla *Mwān mə Múúd mə bá zə yí.»

Osól ó məsáal ólól (Luk 19.12-27)

¹⁴ «Í bá bæ nda muud nyə á kə njəond dí yé. Ja á má bæ ná a zə tí yí, a mú jôw osól ó məsáal bé, zə yə bwo məbii mé tâŋ nda məcé.

¹⁵ A mú ηgə yə bwo námə nda bwé á ηgə bæ nə ηkul iséy ná; a yə nyíga mimbwoomb mí mímbeesh mítóon, a yə nyíga mimbwoomb mímbá, a yə nyíga mbwoomb ηgwúd. Nyə a shîn yə bwo ntáni ná ndeé a músə kyey. ¹⁶ Námə nji bwé á shîn lág *mwaanê yí, nyəɔŋg nyə á bæ nə mimbwoomb mítóon yé mú kə sēy nə yé mwaanê; a músə nyíŋgá bii míl mítóon. ¹⁷ Nyəɔŋg nyə á bæ nə mímbá yé mú námə nyíŋgá bii míl mímbá. ¹⁸ Nyəɔŋg nyə á bæ nə ηgwúd yé nyə nyə á kə fáág bí mändəlúd, a mú shweel mwaanê mə mása yé cínɔŋg. ¹⁹ Ja fwámé fwála í á cý yí, mása nyə á ka zə ná a zə sá ósól ó məsáal bé shitóg. ²⁰ Nyəɔŋg nyə á lág mimbwoomb mí mímbeesh mítóon yé mú shísh, a zág nə míl mimbwoomb mítóon, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbeesh mítóon; dəgí, míl mimbwoomb mítóon mə á bii wá míga.” ²¹ Mása yé mú ci nə nyə ná: “Ʋhúuŋ. Wo ji jəjə sóol məsáal abúgúlág. Wo má bæ mə abúgúlág nə isá cíg-cíg, mə é jil wo isá í ábubulyá dí. Zaá ji məshusəg mə mása woó dí.” ²² Nyəɔŋg nyə á lág mimbwoomb mímbá yé mú námə shísh, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbeesh mímbá; dəgí, míl mimbwoomb mímbá mə á bii wá míga.” ²³ Mása yé mú ci nə nyə ná: “Ʋhúuŋ. Wo ji jəjə sóol məsáal abúgúlág. Wo má bæ mə abúgúlág nə isá cíg-cíg, mə é jil wo isá í ábubulyá dí. Zaá ji məshusəg mə mása woó dí.” ²⁴ Nyəɔŋg nyə á lág nji mbwoomb ηgwúd yé músə námə shísh, nyə ná: “Mása, mə mə á bwey mpu ná wo ji ηkí nyaan, wó də mwáágələ mpúmá kúl wó á shígé bə yí, wó də shwo ídāw kúl wó á shígé myeeg mpəg yí; ²⁵ Gwá wá má á fúndə yí, mə músə kə shweel mbwoomb mímbēesh wô mändəlúd. Lágúg, sá

gwô wá ga.” 26 Mása yé mú ci nà nyâñ ná: “Wo ji mbéé ləm. Nkí wo á mpu ná má ðu mwáágułə mpúmá kúl má á shígé bę yí, mə ðu shwo idâw kúl má á shígé myeeg mpəg yí, 27 ŋgaá, wo á jəla nə kə wá mə mwaañê waamə bāñ dí, ná ja mə wóós yí, mə zə ŋwa nyə nə məbədí gwôw! 28 Déégúgá nyə mbwoomb mímbeesh ni, bi yág nyəñg jí nə nyo wúm yé. 29 Nəcə muud jí nə məbii yé, bwə bá nyiŋgə kwádułə nyə mwo, á mú bul bii, nji nyəñg cúgə nə ndí yé, bwə bá meel déég súsúsá á jí nə ndí yí. 30 Biigá mbéé bów-bów sół masáal ga, bi wúsəg nyə tóón, kúl í bá bə nji a ŋgə bwam nə məyê yí.”»

Sémyé mílású á məzhúgúlá

31 «Ja *Mwân mə Múúd mə bá zə nyádí íjwúga dí, bəññ *wəñgəles bəsh yí, a bá zə ji nyádí *caŋgə á milwanád. 32 Ntó ilwoŋ byəsh yá shí ga í bá sɛɛŋgva nyádí mp-wóómbúd. A bá béég búúd ígwoŋg íbá nda mbaagulé itow mə ðu béég íncwəmbe nə ikálá ná. 33 A bá təl íncwəmbe nyádí mbwə məncwúm, ikálá nyádí mbwə məkóól. 34 Nə ndéé Njwú-buud mə bá ci nə bəñg wá mbwə məncwúm ná: “Zəgá, bí buud Sóñgú wám mə yə ócúncésh wá. Zəgá ji Faan déd, zə ləg lúgí nyə á bwey bwúg bí námə ja nyə á fwə shí nə gwów yí. 35 Nəcə mə a gwág zha, bi á yə mə idâw; mə a gwág shwáásúłə minú, bi á ŋgulał mə; mə á bə njôñ, bi á ŋwa mə bídí; 36 mə á bə shushwáás, bi a bwééd mə mikáándá; mə á bwás, bi á zə dúg mə; mə á bə mímbwugud, bi á kə dúg mə.” 37 Ja jəñgə wə otátəlí ɔ búúd bwə bá bęsa nə né ná: “Cwámba, jáyé ja sá á dúg wo nə zha sá mú yə wo idâw, sá dúg wo nə shwáásúłə

minú sá ŋgulał wo yí? 38 Jáyé ja sá á dúg wo, wo njúl njôñ sá mú ŋwa wo sádí yí; ŋkí ná wo njúl shushwáás sá mú bwééd wo yí? 39 Jáyé ja sá á mpu ná wo ŋgə bwás ŋkí ná wo ji mímbwugud sá mú kə dúg wo yí?” 40 Njwú-buud mə bá bęsa nə bwo ná: “Búbálé, mə jaaw bí ná, ja jəsh bí á sá gúl míminyəññ jám wúl sóólúgú ni yí, mə wə bí á sá wə yé.”

41 «A músə bá ci nə bəñg wá nyádí mbwə məkóól ná: “Wúgá mə míshúd. Bi búsə nə məzhúngúlú mə Zembí. Kyeyúgá kə kuda á kandugə kandugə dí, kuda Zembí nyə á kwəməsa shú Njwú məjamb bəññ wəñgəles bə yí. 42 Nəcə mə á gwág zha, bi a shígé yə mə idâw; mə á gwág shwáásúłə minú, bi a shígé ŋgulał mə məjúwó. 43 Mə á bə njôñ, bi a shígé ŋwa mə bídí; mə shushwáás bi kú bwééd mə mikáándá; mə bwás, mə kə mímbwugud, bi kú kə dúg mə.” 44 Ntó, bwə bá námə jí nyə ná: “Cwámba, jáyé ja sá á bwele dúg wo, wo ŋgə yə nə zha ŋkí shwáásúłə minú, ŋkí ntəg nə sá á dúg wo, wo njúl shushwáás ŋkí ná wo ŋgə bwás, ŋkí ná wo njúl mímbwugud sá kú bísh wo yí?” 45 Ntó, a bá bęsa nə bwo ná: “Búbálé, mə jaaw bí ná, ja jəsh bí á bə kú sá ŋwól míminyəññ waamə wúl sóólúgú ni yí, mə wə bí á bə kú sá mánywa məñg yé.” 46 Nə ndéé, báni bwə bá kə intágúlí yá kandugə kandugə dí; otátəlí ɔ búúd bāñ bwə kə cəg á kandugə kandugə dí.»

26

Shwushwaga shwiy mə Yésus (Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

1 Í á zə bə ná, ja Yésus nyə á shín lás isá íni byəsh yí, nyə á ka ci nə *ompwíín bə ná: 2 «Bi mə mpú ná í mə lúg mwôw məbá ná *Páska bəg. Mpugá ná *Mwân mə Múúd mə bá

25:29 13.12; Mak 4.25; Luk 8.18; 19.26 25:30 8.12 25:31 16.27 25:31 Mbá 33.2; Zak 14.5; Mat 16.27; 19.28; 1Te 3.13; Yúd 14 25:35 Iza 58.7 25:40 Mik 19.17; Mat 10.40, 42; 12.50; 28.10 25:41 Yúd 7; Mbú 20.10, 15 25:46 Dan 12.2; Yuá 5.29; Zhk 2.13 26:1 7.28 26:2 16.21

kaanz shú ná bwá bâg bwambulá nyə kwolós dî.»³ Milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá loom bwá á ka kə seɛŋgya luŋ má Kayíf, Ajáláci á ofada.⁴ Bwá mú kə cwɔ́ ɪyuuɡ ná bwá bii Yésus mákəŋád, gwú nyə.⁵ Nji, bwá á ɲgə ci ná: «Í ajáláyé nə sɪy fwála lə zâŋ, buud bwá á bá bul sá ícucu.»

Ŋgwól múdá má shwu Yésus labínda lúúd

(Mak 14.3-9; Yuá 12.1-8)

⁶ Yésus nyə á ka bə Betanî, Shímun á zázaamá dí ɲjów.⁷ Ŋgwól múdá mbíd fúfuundú *alubátrə* mú shísh wá Yésus. Fúfuundú jooŋɡ í á bə nə labínda álal-kus. Nə ndeé, Yésus ɲgə də, mudá éne mú shwu nyə labínda wəoŋɡ lúúd.⁸ Ja *ómpwíín bwá má dúg ntáni yí, bwá mú gwág bəw, bwá mú ɲgə lás ná: «jí á ntámá labínda éga ntága yí? ⁹ Í ámə jəla nə bwá kúshag labínda ni ɲkí lal kus, bwá mú kwíínd mímúbumbúwá nə *mwaané wəoŋɡ.»¹⁰ Yésus nyə á ka mpu ná bwá ɲgə lás ntó, a mú ci nə bwo ná: «Nəcə jí bí má ntágúlá múdá éne yí? Sá mánywa wá á má sá mə ni.¹¹ Nəcə binəŋ mimbúbumbúwá bí é də jí mwəw mēsh, ɲji sənəŋ bí sá ábúlé jí mwəw mēsh.¹² Ja nyə ámə shwu mə labínda nyúúlád ni, nyə ámə bwey kwəməsa mə dəwála má bá zə dəw yí.¹³ Bábálé, má jaaw bí ná, kúl jēsh bwá bá cúndə Jəjə Kéel ga shí nyēsh dí yí, bwá bá námá də jaaw sá múdá éga má sá mə yí, buud də téduga nyə.»

¹⁴ Mpásə na, ɲgwól múúd á gwooŋɡ ómpwíín wúm nə óbá, nyəoŋɡ bwá á də jəw nə Yúdas Iskariyót yé, músə kə dúgya nə milúlúú myá ofada,¹⁵ nyə nə bwo ná: «Mə ká sá nə bí bííɡ Yésus, bí yə mə jí?» Bwá mú ntág lə misaŋ mí mwaané məwúm məlól, bwá yə

nyə.¹⁶ Tééd baan dəoŋɡú dí, Yúdas músə ɲgə sɔ́ fwámé fwála á jí nə ɲkul sá ná bwá bííɡ Yésus yí.

Yésus bənəŋ ompwíín bé bwá sá Páska

(Mak 14.12-21; Luk 22.7-14, 21-23; Yuá 12.21-30)

¹⁷ Jwəw mátéédúlé má zâŋ mú ka zə wóds, jwəw bwá á jəla nə tééd dólə íbuléd yá kú nə *ləvur yí, *ompwíín bwá á ka jí Yésus ná: «Wó cəel ná sá kəɡ kwísha dína *Páska ɲgow?»¹⁸ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Kagá ɲgwála, wə mbéé; bí kəɡ ci nə nyə ná: “Yígali má ci ná baan dé í mú kúná-kúnə. Bənəŋ ompwíín bé bwá é zə sá Páska wa wódí.”»¹⁹ Ompwíín bwá á kə námá kə sá nda Yésus nyə á ci nə bwo ná, bwá mú kwísha dína Páska.

²⁰ Ja kugú í á bii shí yí, Yésus nyə á kə jí shí, bənəŋ *buud ə lwámá wúm nə óbá bé, kələ də.²¹ Bwá ɲgə də, Yésus mú ci ná: «Bábálé, má jaaw bí ná, ɲgwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə.»²² Ompwíín bwá mú bul gwág sá jooŋɡú cey lámúd, bwá mú ɲgə jí nyə, múúd yēsh ná: «Cwámba, yə mə?»²³ Yésus mú bəsa ná: «Muud səná sá ámə juwo məbwə shúyád yé, nyə wá nyə é kusha nə mə.²⁴ Mwān mə Múúd nywáá, nyə é kə námá nda jísə bwey bə cilyá shú dé dí ná. Nji məntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé; í á yida nywá bul jəla nə muud wəoŋɡú kú byél.»²⁵ Ntó, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé mú námá lás, a jí nyə ná: «*Rabi e, yə mə?» Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wo má ci wə ni.»

²⁶ Bwá ɲgə də ntáni, Yésus mú ɲwa buléd, a yə Zembí cúncəsh nə ndeé, a mú fəy buléd, yə ómpwíín bé, nyə nə bwo ná: «Ŋwagá, bí dág. Nyúul nyām wá ga.»²⁷ Nə ndeé, a mú ɲwa bálá wáan, a yə Zembí cúncəsh, a yə ntág ompwíín bé, nyə nə bwo

26:4 21.46 26:6 Luk 7.37-38 * 26:7 alubátrə: Nyə á bə dúl váál kwóógú, bwá á də mə ífúfuundú í bwíl nə ndí yí. 26:11 Mbá 15.11 26:15 MmN 21.32; Zak 11.12; Yuá 11.57; 13.2 26:17 MmN 12.1-20 26:20 Yuá 13.2, 21-30 26:23 Sóm 41.10 26:24 Sóm 22.7-8, 16-19; Iza 53.9 26:26 1Kr 10.16 26:28 MmN 24.8; Zhe 31.31; Heb 7.22; 9.15-20

ná: «Bi bêsh ηgulugá. ²⁸ Mæcií mām wá máni, mæcií mā sɔ, má zé shwiy shí má, zé cé búúd ηkí bulya, ná bwá bág nê ijuugá í *mísám. ²⁹ Má jaaw bí ná, má abúlé ná kwo ηgul wáan ni kə wóós ja shé má bá ηgul ncuncumbə Faan má Sósóηgú waam dí yí.» ³⁰ Bwá mú ka sey Zembí isusa í gúmá ná ndéé bwá músə kyey kə *Mbāñ wóolivyé dí.

Pyêr nyə e kílya Yésus

(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Yuá 13.36-38)

³¹ Ná ndéé, Yésus mú ci nə *ompwíín bé ná: «Búlu ga dí, bi e lánɣawo búgád nəcé mə. Sâ jooηgú wá jísé cilyá Kálaad Zembí dí yí ná: “Mə é nyífə mbaagulé itow, incwəmbə í soanz í mú shín ciima.” ³² Nji, ja má bá gwúm yí, mə bá tééd kə Galilê, bí kə bá kwey mə nūη.» ³³ Pyêr mú lás, ci ná: «Tɛem bə ná bósólúgá bêsh bwá lánɣawo búgád nəcé wo, mɛɛ mə abúlé bwele lánɣawo.» ³⁴ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Búbólé, má jaaw wo ná, námə búlu ga dí, shúshwóógú ná ηgwúm kúwo kwáágúgi, wo e kílya mə ija ilóol.» ³⁵ Pyêr nə né ná: «Tɛem bə ná í wóós ná shwá yég shwiy ηgwúdú, mə kú bwele kílya wo». Bósól ómpwíín bêsh bwá mú námə ηgə ci ntó.

Yésus má jəgula nə Zembí Getsemane

(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

³⁶ Ná ndéé, Yésus bə́nəñ *ompwíín bé bwá músə kumə kúl bwá də jəw ná Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, má fwo kə wá shwóg, kə sá májəgula.» ³⁷ A músə jəw Pyêr nə bwān ó Zhébedé óbá, bə́nəñ bwá mú kə; a mú tééd ηgálə bul gwág məcəy mə lám, mbəəm í ηgə shwiy nyə nyúúlúd. ³⁸ A mú ka ci nə bwo ná: «Lám wúsə mə nə məcəy ki mə é yə. Jigá ηkasá

wa shí, bi nyéélág mə.» ³⁹ A mú wú na bwádí, a ηwá shísh shwóg, a músə kə wusə nyúúl shí, a kúd mpwoombá mə́ndalúđ, jəgula nə Zembí ná: «Pəpá e, ηkí jí nə ηkul jəla ntó, magulag ná mə bég kú ηgul bálá məcəy ga. Nji, í síyúg nda wó céel ná, kú bə nda má céel ná.» ⁴⁰ A músə zə kóómb ómpwíín bwá á bə yí, a mú zə kwey bwo ígwád. A músə lás nə Pyêr ná: «Ntó nə bí cugé nə ηkul jí ηkasə nə mə təw nji wəla ηgwúdú? ⁴¹ Jigá ηkasə, jəgula nə Zembí, bi bég kú biil mábwəbúlánúd. Lám wúsə nə yéesh mə kyey jə kuu njənd; nji nyúul í cugé nə ηkul kwag kuu njənd wəoηg.» ⁴² A músə nyiηgə shísh shwóg ja ábɛɛ, kə jəgula nə Zembí ná: «Pəpə, ηkí tódúgá wó í cugé ná wo yíl mə bálá ga mə kú ηgul, í síyúg nda wó céel ná.» ⁴³ A músə nyiηgə zə ómpwíín bé dí, zə námə nyiηgə kwey bwo ígwád nəcé mísh má á ηgə ntám bwo. ⁴⁴ A mú wú na bwádí, a shísh shwóg, kə sá májəgula ja álél, májəgula məmpúd á ηgə bwey sá má. ⁴⁵ A músə nyiηgə zə ómpwíín bé dí, a mú ci nə bwo ná: «Ye bi bāñ bi é bə wa nji gwá nə gwá nji ηgálə woga? Dugá! Wəla í mú kúnə-kúnə, wəla *Mwān mə Múúd mə zə kaanz məbwə má ósól ó *mísám dí yí. ⁴⁶ Tówúgá, sá kyeyug. Muud má kusha nə mə wə zág yé.»

Bwá bii Yésus

(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Yuá 18.3-12)

⁴⁷ Yésus ηgə ná lás ntáni, seegya ná, Yúdas nyə á bə námə gwooηg *ompwíín wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ηgə zə nə məma kínda búúd, bwó nə ikafwele nə məbúlə. Milúluł myā ofada nə ocúmbá buud wá loom wə bwá á nti bwo. ⁴⁸ Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwey kwambúlə nə buud óni ná: «Muud má é kə fúlal, sá

sɔnya mímpu yé, nyə wá éne, bi ó bii nyə». ⁴⁹ Námá nji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə á cɔ̄ kə nji wá Yésus, nyə ná né ná: «Rabi, wo ɔ̄ lás ɔ!» A mú fúal nyə. ⁵⁰ Yésus mú ci ná nyə ná: «Wey e, ság sâ wo áma zə sá yí». Buud bwá mú cíg, zə kɔ̄ Yésus, bwá mú bii nyə.

⁵¹ Seegya ná ɲgɔ́l múúd gwoonɲ mə Yésus má wəem kafwele jé, taad ɲgɔ́l sɔ́l məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwá. ⁵² Yésus músə ci ná nyə ná: «Nyɲgág fɛɛn kafwele gwô jiya jéd; nəcé muud yəsh mə bálán nə kafwele yé, a bá námá bwama nə shwiy kafweled. ⁵³ Ye wo ampúyé ná mə ji nə ɲkul gwáámb Dá kwíindyá, a leel námé nti mə məma íkínda í *wəéngəles wúm nə íbá? ⁵⁴ Ká, ɲkí isá í sɲy ntó, micilyá myá Kálaad Zembí mí é ka bwəma ntədəlé? Sâ í ɲgə sɲy ga í ɲgə lwándələ micilyá myəɔ̄ɲg.»

⁵⁵ Yésus músə ka ci ná buud bwá á zə bii nyə wá ná: «Bí ɲgə zə nə ikafwele nə məbúlə zálə bíi mə, mə jisə zhilɲgaanə í? Ngaá ná shé á də bə jwôw dəsh kúl ɲgwúd, mə ɲgə jíiguli buud *Luɲ má Zembí dî, bi kú séemb mbwə ná bi má bíi mə. ⁵⁶ Isá íga byəsh í ɲgə sɲy ntúga ná isá *búúd ɔ̄ micúndá bwá á cilə yí í bwámag.» Mpúsə wəɔ̄ɲgə, ompwíin bé bwá mú myaas nyə, bwá shín fúnda.

Yésus təl kəɔ̄dud wə Kayíf

(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Yuá 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Buud bwá á zə bii Yésus wá bwá mú kə nə nyə wá Kayíf, Ajəláci á ofada, kúl *Oyíguli ó máccɛɛ nə ocúmbá buud wá ləɔ̄m bwá á kə sɛɛɲgya yí. ⁵⁸ Pyər nyɛ nyə á ɲgə bɛ bwo shwóg-shwóg ná ndéé kə wóós nŭɲ luɲ. A mú nyíi ná á cɛel fwo wámbulə sâ í é bə yí. A mú kə ji shí, bəndɲɲ bíl ífulísh kəl ɲgwúd.

⁵⁹ Té ni, milúlúú myá ofada, bəndɲɲ *Gwoonɲ ósəmbye ó milású wá Zembí jəsh bwá á ɲgə sɔ̄ mpwɛne bwá yág nyə ná buud bwá gwú nyə yí. ⁶⁰ Nji, zhwoɲ ndeé bwá á tɛɛm ɲgə zə nə íjɔ̄ ɲgə zə yə nyə ompwɛne, í á shigé bə nə tɔ̄ sá á shwiy. Bóól búúd ɔ̄ ompwɛne óbá bwá mú zə cúwo, bwá ná: ⁶¹ «Wey éne, nyə á ci ná a ji nə ɲkul búgə *Mpáanzá Zembí ná ndéé a kwo sá nji mwów málóól shumələ nyúl.» ⁶² Ajəláci á ofada mú tɔ̄w tətəlí, nyə nə Yésus ná: «Wo abésáyé búúd óga sâ bwá ɲgə bwaagulə wo ni?» ⁶³ Yésus njúl nji kúl-kúl. Ajəláci mú kwo ci ná nyə ná: «Jaawug sá búbále má Zembí á kuwó, ye wo ji *Kříst, *Mwán má Zembí?» ⁶⁴ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo má ci óni. Má ka jaaw bí ná tédé námá kíkídíga, bi é dúg *Mwán mə Múúd njúl shí mbwə mənɔ̄wúm má Zembí á ɲkul nyəsh dí, bi mə bá námá dúg nyə, a ɲgə zə mɲkúdííd.» ⁶⁵ Ajəláci músə nyaa míkáandá, nyə ná: «A má *lás nə Zembí bwaasúle mpu, jí shé má kwo sɔ̄ owúshined yí? Biméfwó bí má gwə ɲgə nda á má lás nə Zembí bwaasúle mpu ná. ⁶⁶ Bi mə dúg ná ji?» Bwá ná: «A jəlá nə yə.» ⁶⁷ Bwá mú ka ɲgə sey nyə məntənd mpwóómbúd, bwá ɲgə wá nyə ikúda; bóól bwá ɲgə tí nyə məmpóónz, ⁶⁸ bwá ɲgə ci ná nyə ná: «Yé Kříst, lwóg ná wo ji *muud micúndá, jaawug sá muud nyə áma yíd wo yé.»

Pyər má kúlya Yésus

(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Yuá 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Pyər njúl ná na tóón mbaadá dî, dúl sás í á də sɛy nə Ajəláci á ofada yí, í músə shísh nyédí zə ci nə nyə ná: «Wo á bə námá gwoonɲ mə Yésus muud á Galilé éga dí.» ⁷⁰ Pyər mú kúlya nyə tám buud, nyə

ná: «Mə ampúyé sâ wó ngə ci yí.»
 71 A mú ka tǝw shí, ngə kə ngεε mbê kósógúlád. Dúl sás í á du námá sēy cínɔŋg yí í mú yag nyə, a mú ci nə buud bwá á bə cínɔŋg wá ná: «Muud éga nyə á bə gwoonŋ mə Yésus á Nazarêt dî.» 72 Pyêr mú kúfílya nyə, a keen ná: «Búbálé, mə ampúyé múúd éne.» 73 Kú námá bwey, buud bwá á bə cínɔŋg wá bwá mú shísh nyádí, zə ci nə nyə ná: «Wo ji bále bə múúd á gwoonŋ jɔɔŋgú; kál lú lésú dwô í ngə bwey lwágulə ntó ná sárj.» 74 Pyêr mú kúfílya nyə nə məma ŋkaaná, nyə ná: «Ŋkí má bwiinŋ ijǝǝ, ŋkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd éne.» Námá nji nyə á ci ntáni yí, ŋgwúm kúwo mú kwáág. 75 Pyêr mú tǝduga ciyá Yésus nyə á ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú ná ŋgwúm kúwo kwáágúg, wo e kúfílya mə ija ílól.» A mú cúwo tóón kə du ság nə yə.

27

Bwá cɛɛlə Yésus shwiy

(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Yuá 18.28-32)

1 Mán mǝlǝm, ná námá mpámán mpámán, milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá lɔɔm bwá mú sá shwushwaga ná ndeé bwá sámb ná Yésus má jǝlá nə yə. 2 Bwá mú wóólə nyə mǝŋkəda ná ndeé bwá kə cwáambələ ŋgwámuna Pilát.

Yúdas má gwáfílya nyúul

3 Ja Yúdas muud nyə á kusha nə nyə yé má dúg ná bwá má sámb ná Yésus má jǝlá nə yə yí, lám í mú cey nyə cwú nə sósólégú nyə á sá yí. A mú kə ná a kə nying milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud misaŋ mí *mwaanê mǝwúm mǝlól myán, 4 nyə nə bwo ná: «Mə má sǝm nə kushálə nə muud njúl kú nə mǝbyaagulə.» Bwá mú ci nə nyə ná: «Sé abíshé. Wóó lésú óni.» 5 Yúdas mú shwu mwaanê cínɔŋg

shí *Mpáánzá Zembî dî, a mú kyey kə kəl kwoolúú cúnád nə ndeé yə.

6 Milúlúú myá ofada mí mú wásulə mwaanê wɔɔŋg, bwá ná: «Mwaanê éga ji mwaanê mǝcií. Í á jǝláyé ná sá wáág nyə mǝŋga á Mpáánzá Zembî dî; mǝcɛɛ mǝsú má amágúláyé ntó.»

7 Bwá mú ka sá shwushwaga ná ndeé bwá mú kə nə mwaanê wɔɔŋg, kə kusə kúl shí má mǝol mǝmpíí, bwá sá kúl shí jɔɔŋgú ban mǝshwon ǝjǝŋ. 8 Sâ jɔɔŋgú í á sá ná bwá dúg jǝw kúl shí jɔɔŋg ná fambá mǝcií. Jínə dɔɔŋg dúsə ná zə kumə múús.

9 Ntó, sâ *múúd micúndá Zheremí nyə á ci yí í mú bwəma. Nəcə nyə á ci ná:

Bwá á ŋwa misaŋ mí mwaanê mǝwúm mǝlól;

tǝŋ bwân ó Izurəyél bwá á cigə ná í kwaga nə muud wɔɔŋgú yí.

10 Bwá mú kusə kúl shí má mǝol mǝmpíí nə ndí,

námá nda Dá Zembî nyə á ci nə mə ná.

Yésus tal kǝɔdud wá Pilát

(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Yuá 18.33-38)

11 Bwá á ka kə nə Yésus wá njwú-buud. Njwú-buud mú ngə jí nyə minjígá; a mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus nə né ná: «Wo má ci óni.» 12 Nji ja milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá lɔɔm bwá búgə Yésus lésú yí, Yésus kú bɛsa. 13 Ntó Pilát mú jí nyə ná: «Ye wo angé nə gwág isá byèsh bwá ngə bwaagulə wo íni?» 14 Nji Yésus kú bɛsa nə nyə tɔɔ sá. Ŋgwámuna mú bul káam.

15 Ŋgwámuna nyə á du bə ná, ja jǝsh zǝŋ nyísó yí, a bíd mbwug ŋgwúd, wɔɔŋg lɔɔm í ámə gwáám nyə yí. 16 Bwá á ka bə nə wúl mbámbén mbwug nə jínə ná Barábas. 17 Nda búúd bwá á bə sɛɛŋgyá ná, Pilát mú jí bwo ná: «Mə bídúg bí wáyé mbwug? Ye Barábas,

ye Yésus jí nã jíná ná *Kríst yé?»
 18 Pilát nyã á jí ntó nãcé nyã á bwey
 mpu ná bwã ngã kusha ná Yésus
 zhínád. 19 Ja Pilát nyã á bã a njúl jiya
 milósú jéd a ngá lás lósú má Yésus ni,
 mudá yé nyã á nti nyã mæcwama ná:
 «Wo kú tééd nyíi lósú níid. Muud éne
 ji tátálí muud. Mã má bul wáduga ná
 ntamá nyé búlu gaád.» 20 Milúlúú
 myã ofada ná ocúmbá buud wã
 lãom bãn bwã má shîn bwey cwîny
 lãom ná bwã gwáámbug Barábas,
 Yésus yág. 21 Ngwámuna mú lás,
 nyã ná: «Búud obá ógad, mã bídúg bí
 nyáyé?» Bwã ná: «Barábas.» 22 Pilát
 mú jí ná: «Ká Yésus jí nã jíná ná Kríst
 éga nyë, mã sáág nyã ntádele?» Bêsh
 bwã mú ci ná: «Bwã bwámbulæg nyã
 kwolós dî.» 23 Ngwámuna mú jí ná:
 «Dáyé bôw á má sã yí?» Bwã mú kãm
 gwów gwôw ná: «Bwã bwámbulæg
 nyã kwolós dî.» 24 Pilát mú dúg ná
 nyã e tæm wá nadã, sã í ábulé cënd,
 icucu í é ngã yáág yáágúg. A mú ka
 ñwa májúwó, zã gusa mæbwã mísh
 má búúdud, nyã ná: «Muud éga cugé
 ná mæbyaagulã, shwiy dé í adúgé
 mã. Í dúg bî.» 25 Buud bêsh bwã
 mú magulã ná: «Ñkwaal á shwiy
 dé bág ná sã, kala ná bwãn búsu.»
 26 Pilát mú bíd bwo Barábas. A mú
 sã ná bwã fyámúság Yésus milwón
 ná ndéé a mú yã bwo nyã ná bwã
 kág bwámbulã nyã kwolós dî.

Ozimbi bwã cágulã Yésus

(Mak 15.16-20; Yuá 19.2-3)

27 Ozimbi ò ngwámuna bwã mú
 ka kã ná Yésus luñ mã ngwámuna.
 Bwã mú jôw ózimbi bêsh bwã zã
 seëngya cínong. 28 Bwã mú yíl nyã
 mikáándó, bwã bwééd nyã fwámé
 jud átítii. 29 Bwã mú ñwa isã yã
 mægwaagulã, bwã lwó *túm gúmá ná
 ndéé jil nyã lúú, bwã wá nyã kúl
 mbwu mbwã mæncwúmád. Bwã ka
 zã ngã kúd nyã mæbwón, ngã cágulã

nyã, ngã ci ná nyã ná: «Yé Njwû
 *Oyúden, sã ngã báág ná wo.» 30 Bwã
 mú sey nyã mæntænd, bwã ñwa kúl
 mbwu, ðã nyífa nyã lúú. 31 Ja bwã
 á ka shîn cágulã nyã ntáni yí, bwã á
 ka yíl nyã jud átítii, bwã bwééd nyã
 mikáándó myé, bwã mú kã ná nyã
 kálã bwámbulã nyã kwolós dî.

Bwã bwámbulã Yésus kwolós dî
(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43;
Yuá 19.17-27)

32 Bwã ngã wú ná nyã ngwála
 ntáni, bwã mú bwãma ná ngwól
 múúd á Sirên ná jíná ná Shimun.
 Ozimbi bwã mú yámbuli nyã ná a
 ñkényúg Yésus kwolós. 33 Bwã mú
 kã kumã kúl bwã ðã jôw ná Gol-
 gota yí. Jíná ðãong í kã ná «kúl á
 bwundú lúu.» 34 Bwã mú ngulal
 nyã wãan fulá ná wúl myámbá í njúl
 ñkí gwul. Nji nyã á kag gwo yí,
 a mú ban ná nyã angúlé. 35 Bwã
 mú bwámbulã nyã kwolós dî, bwã
 mú wusã mpaambá ná bwã kawula
 mikáándó myé. 36 Bwã músã ka ji
 shí ðã nyéelã nyã. 37 Shú ná buud
 bwã mpúg cwoomb bwã gwú nyã
 ná ndí yí, bwã á cilã, bwã bwámbulã
 nyédí lúú dî gwôw ná: «Muud éga
 wó Yésus, Njwû Oyúden.» 38 Bwã á
 bwámbulã bãnõñ izhilunghanã íbã,
 jiga nyédí mbwã mæncwúm, jiga
 mbwã mækóól.

39 Buud bwã á ngã cõ cínong wã
 bwã á ngã lwíy nyã bwã ngã sagusã
 milúu ná mæzhwámã, 40 bwã ngã lás
 ná nyã ná: «Wëe muud ji ná ñkul búgã
 *Mpáanzó Zembí ná ndéé wo kwo
 sã ñji mwów málóól shumãlã nyúl
 yé, cugug wóméfwó na. Ñkí wo ji
 *Mwãn má Zembí, wúg na kwolós
 dî shulã shí.» 41 Milúlúú myã ofada
 bãnõñ *Oyíguli ó mácéx ná ocúmbá
 buud bwã mú námã ngã cágulã nyã,
 bwã ngã ci ná: 42 «Nyã á ðã cug buud
 oshús, ñji a káád cugulã nyáméfwó.

Nkí a ji Njwú-buud á *Izurayél, a shúlæg na kwolós dí sá búgúlág nyə. ⁴³ Nyə a shîn shwu nyúul ná Zembî ji nə nyə, a dū námá cí ná: “Mə ji Mwân má Zembî”. Ntó, nkí Zembî má cɛel nyə, a cúgug nyə ja gaád.» ⁴⁴ Tɛem bæ ízhilunḡaanə bə́nɔ́ŋ bwə́ á bæ íkwolós dí yí, í á ŋə námə lwíy nyə.

Shwiy mə Yésus

(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)

⁴⁵ Yidúgú í á ka shila shí nyêsh ná ŋkwed, tééd tólóg dí kə wóós məwəla məlól m̄ mpwó-kugú. ⁴⁶ Nḡɛ́ məwəla məlól dí, Yésus músə k̄m nə ŋkulú ná: «Eli, Eli, *lemá sabakutáni?*» Ntó má kə ná: «Zembî waam, Zembî waam, wó myaas mə ná ji?» ⁴⁷ Ja bóól búúd bwə́ á bæ cínɔŋ wá bwə́ á gwág ntó yí, bwə́ ná: «A ŋə jōw Eli.» ⁴⁸ Nḡwól múúd wáŋ m̄ tí kúlá kə ŋwa eponzh juwo məlwəg má ábilyenzhá dí, a fɛen gwo lí mbwu dí, a kə dásulə Yésus ná a ŋgúləg. ⁴⁹ Bóólágá búúd bwə́ mú cí ná: «Bwándúg, sá fwóg dúg nkí Eli nyə é zə cug nyə.» ⁵⁰ Ja jɔŋḡá, Yésus mú nyiŋə k̄m nə ŋkulú ná ndéé a mú nyiŋə kənd *j̄im jé wə́ Zembî. ⁵¹ Seegya ná məmá *sanda í á dū kaləwo *Mpáánzə Zembî yí í mú seel tútám ná cāŋ wú gwōw wóós shí. Shí í mú ntaŋusa, məkwoógú má ŋgə seel. ⁵² Məshwəŋ má mú ŋgə bāŋ; bóól zhwog buud bwə́ á yə bwə́ njúl buud ó Zembî wá mimbimbə nyáŋ mí mú gwúm. ⁵³ Bwə́ mú wú məshwəŋ máŋúd ná ndéé, ja Yésus nyə á gwúm yí, bwə́ mú kə nyí Yurúsəlem, ŋwə́la má Zembî. Ncúlyá buud bwə́ á dúg bwo. ⁵⁴ Ja lúlúú ízimbí nə bɔŋḡ bə́nɔ́ŋ bwə́ á ŋgə nyéelə Yésus wá bwə́ má dúg nda shí í má ntaŋusa ná, nə sá jəsh í má s̄y yí, bwə́ mú bæ nə ŋkuŋkúúnd, bwə́ mú lás ná: «Bábálé, muud éga nyə á bæ Mwân má Zembî».

⁵⁵ Bóólágá búdá ŋkí bulya bwə́ á bæ cínɔŋ bwə́ tál shwóg-shwóg ka dū dúg. Budá bɔŋḡ bwə́ á ŋgə bɛ́ Yésus té Galilé, bwə́ ŋgə s̄y nə nyə. ⁵⁶ Nə Mariya á Magudála, nə Mariya nyóŋḡá mə Zhâk bá Yóseb, nə nyɔŋḡá mə bwân ó Zhébedé bwə́ á bæ gwoŋḡ búdá bɔŋḡ dí.

Bwə́ kə dul Yésus

(Mak 15.4-47; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)

⁵⁷ Ja kugú í á bii shí yí, ŋgwól múúd nə jíná ná Yóseb, a njúl big múúd á Arimaté músə zə wóós. Nyə á bæ námə *mpwíin mə Yésus. ⁵⁸ Nyə á ka kə wə́ Pilât, kə j̄i nyə ná á cɛel ŋwa mbimbə mə Yésus. Pilât mú lwâm búúd, bwə́ kə yə nyə wə. ⁵⁹ Yóseb mú ŋwa mbimbə mə Yésus, a músə fúlə wə ndómbó ágúgwáan dí, ⁶⁰ ná ndéé a mú kə dul shwəŋ ágúgwáan nyə á sá ná bwə́ bwáguləg kwóógúd shú dé nyəmfwó yí. A mú bíŋgal məma kwóógú, juwal shwəŋ* ná ndéé a músə kyey. ⁶¹ Mariya á Magudála nə gúlágá Mariya bwə́ á bæ bwə́ njúl cínɔŋ ná bɛendyá nə shwəŋ.

Ozimbí bwə́ kə baagusə shwəŋ

⁶² Mán mələm á mpəsə jwōw bwə́ dū kwəmusa Sábaad yí, milúlúú nyá ofada nə *Ofarizyēŋ bwə́ á kə wə́ Pilât sámbá ⁶³ kə cí nə nyə ná: «Mása e, sá má kə téduga ná muud məshiiḡá éne nyə á dū cí ja nyə á dū ná cugə yí ná: “Mə bá gwúm mpəsə mwōw málól”. ⁶⁴ Cúg ná buud bwə́ kəg baagusə shwəŋ kə wóós jwōw áléel, *ompwíin bé bwə́ á bá kə júwo mbimbə ná ndéé bwə́ kə jaaw búúd ná: “A má gwúm”; máŋ məshiiḡá má á bá bul ntə má ashúshwóógú.» ⁶⁵ Pilât mú cí nə bwo ná: «Ozimbí wə́ óni. Nwagá bwo, bí kəg baagusə shwəŋ nda bí má dúg ná.» ⁶⁶ Bwə́ mú kə kwambulə mbaagusə á shwəŋ; bwə́

27:45 Amo 8.9 27:46 Sóm 22.1 27:48 Sóm 69.22 27:51 MmN 26.3; Heb 10.19-20 27:54 14.33; 26.63; Mak 15.39 27:57 Mbá 21.22-23 11.38 dí. 27:63 12.40 27:64 28.13

* 27:60 Dúgə ivəguli í shwəŋ Mak 16.4 nə Yuá

wá máyígyé mán kwóógú í á bə mpu shwon dí yí, bwá təl ózimbi tən nda isándalé ná bwá mpúg ηgə dág.

28

Yésus má gwúm

(Mak 16.1-10; Luk 24.1-12; Yuá 20.1-10)

¹ Ja Sábaad nyə a cə yí, ná námá mpámán mpámán á jwəw shwéndé má dú tééd yí, Mariya á Magudála bəná ηgwól Mariya bwá á weelya kə ná bwá kə dág shwon. ² Seegya ná shí í mú jág ntaηsa nəcə *əngəles mə Yawé nyə á shulə wú gwəw, zə bínгал məma kwóógú ná ndéé a jí cínəηg gwəw. ³ Əngəles wəəηgú nyə á ηgə ηkənəwa nda ηjəs, mikáándá myé mí njúl ηkí jág fumə. ⁴ Isándalé í mú jág bul fúnda, bwá mú ηgə lilya ná ndéé bwá shín kán nda mim-bimbə. ⁵ Əngəles mú lás, ci nə budá ná: «Bi bāη, kúgá fúnda. Mə mpú ná bí ηgə sə Yésus bwá á bwambulə kwolós dí yé. ⁶ A cugé wa. A má gwúm nda nyə á ci ná. Zəgá dág kúl nyə ámə du bə a mbwúg yí. ⁷ Ná ndéé, ləlugá kə, kə jaaw *ómpwíin bə ná a má gwúm, a má kə shwóg kə bwánd bí Galilé. Nún wə bínón bí é dúgya yé. Sā má ámə bə ná mə jaaw bí óni.»

⁸ Budá bwá mú ləel wú shwon dí, bwá njúl lám nə ifwaas lám nə məshusəg. Bwá mú kə ná bwá kə jaaw ómpwíin bə məkál. ⁹ Seegya ná Yésus mú zə bwəma nə bwo, nyə nə bwo ná: «Bi ɔ lás ɔ.» Bwá mú shísh nyádí kə kúdwə shí bí nyə məkuú, yə nyə gúmə. ¹⁰ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Kúgá fúnda. Kəgá ci nə bwááηg ná bwá kəg Galilé. Nún wə sónón bwo sə é dúgya yé.»

¹¹ Budá bwá njúl ná zhíd íí, bíl isándalé í má ləel kə ηgwála kə jaaw mílúlúú myá ofada sá jəsh í á mə sɔy

yí. ¹² Milúlúú myá ofada mí mú kə sɛəηgya nə ocúmbá buud, bwá mú yə isándalé fwámé bímbí lú *mwaané, ¹³ bwá nə bwo ná: «Bi ɔ bā ηgə jaaw ná: “Wey éne ompwíin bə bwá á mə zə mpwó-bulú zə júwo nyə, sə njúl ígwəd”. ¹⁴ Nkí lāη wəəηg í gwúg məlwə mə ηgwəmuna dí, sə wə mə bā cweel nyə lám, bí bāg bə kú bwəma nə intúgálí.» ¹⁵ Isándalé í mú ηwa mwaané ná ndéé bwá mú námá kə ηgə jaaw nda í á ciy ná bwá ηgəg nə jaaw ná. *Oyúden bwá á ηgə kala lāη wəəηgú zə wós múús.

Lwámá má Yésus

(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Yuá 20.19-23; Mis 1.6-8)

¹⁶ *Ompwíin wúm nə ηgwúd bwá á ka kə Galilé, kə kumə mbəη Yésus nyə á ci ná bwá bāg kə yí. ¹⁷ Ja bwá á dág nyə yí, bwá á kúd məmpwoombú shí, yə nyə gúmə. Nji, bwá á ηgə bə kú fwo mpu *búgala ná jisə nyə. ¹⁸ Yésus músə shísh bwádí kúná-kúnə, zə ci nə bwo ná: «Dá Zembí mə yə mə ηkul nə mə jwúg nə isá byəsh, təə ya jon dí, təə ya shí ga. ¹⁹ Ntó, kagá ηgə sá nə mə bəg nə ompwíin ikúl nə ilwon byəsh dí, bí ηgə duu bwo jíná mə Zembí Sónngú, nə Mwān, nə Nkəηkə Shíshim dí, ²⁰ bí ηgə jíguli bwo ná bwá bəg sá jəsh mə á ci nə bí yí. Mpugá ná mə jí nə bí jwəw dəsh kə kumə məshíné mə shí.»

28:6 16.21 28:7 26.32 28:10 12.50; Yuá 20.17 28:13 27.64 28:16 5.1; 26.32; 28.10 28:17 14.31 28:18 Dan 7.14; Mat 11.27 28:19 ikúl nə ilwon byəsh: 10.5-6; 24.14; Mak 16.15; Luk 24.47; Mis 1.8; Mbá 7.9 duu: Mat 3.15; Mak 16.16; Mis 2.38; 8.36; 1Kr 1.13-16; Ifz 4.5; Yuá 3.22; 4.1-2; Rom 6.3-4 jíná mə Zembí Sónngú, nə Mwān, nə Nkəηkə Shíshim dí: 2Kr 13.13; Mis 2.38; 8.16; Rom 6.3, 4; Gal 3.27; Kol 2.12 28:20 1.23; 5.2-7, 27; 11.28-30; 18.20

Jɔɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí

Márkus ɲə lwó cug múud mə Yésus. A ɲə bul lwó nə Yésus ji sɔ́l məsáal mə Zembî. Nyə á zə shú ikúl nə ilwon byêsh, kú bul bə nji Oyúden.

Kɔw áshúshwóógú di íí, Yésus nyə á fwo kə bwəma nə məkəgələ shwéeshá shíd, a mú ka zə tééd byé ísəy. Márkus ɲə bul lwó ɲkul mə Yésus, tééd nə ɲgələ jɔw buud nə bwə bég nyə, kala nə mínjígúalá di, kumə nə ɲgələ yáləshi buud məbwəs dí.

Kóómb kɔw ábée á micilyá myé di, Márkus ɲə lwó nda Yésus ɲgə kə bwəma nə minjugú ná, nə nda nyə é kə yə a nyiɲə gwúm Yurúsəlem ná.

A kə wóós Yurúsəlem bwə ɲgə lág nyə nda məma cî, a kə wíɲɲ búiúd bwə á də sá mikus Mpáánzə Zembî wá; a mú bwəma nə zhíɲ á shwiy cínɔɲɲ (lúu 11 kə kumə 13).

Jɔɔɔ Kéel mə Márkus ji ná, wó ká shín lɔ́ dwo, wə məm nda njwú ozimbí á mwâ Róma ná: «Yésus á Nazarêt nyə á bəle mpu bə Mwân mə Zembî.»

Cúndá mə Yuánes Nduu-buud
(Mat 3.1-6, 11-12; Luk 3.1-6, 15-18)

¹ Mətéédálé mə Jɔɔɔ Kéel mə Yésus-Krist, *Mwân mə Zembî wə mąga: ² Námə nda jisə cilyá kálaad mə Izayí *muud micúndá dí ná, ná:

Dugí! Mɛɛ mə zə kənd mbwiinjyɛ lāɲ waamə ná a kág wo shwóg kə kwambələ wo zhií.

³ Jisə kál mə múúd ɲgə cúndə shí a shwéeshád yé,

a ɲə cî ná: «Kwambələgá zhíí mə Cwámba, bí sá íkwún byé nə səndón.»

⁴ Nə ndéé Yuánes Nduu-buud nyə á zə cúwo shí a shwéeshá dí, a mú ɲə cúndə nə buud bwə céndúg mitédúgá, bwə zə duwan, Zembî yílúg misám myáɲ lámúd. ⁵ Ntɔ́, buud ɔ́ shí á Yudéa nə bɔɔɲɲ wá Yurúsəlem bəsh bwə á də kə nyádí, kə də magələ misám myáɲ tām buud. Yuánes mú də duu bwo ɲgwɔɔ Zhurdé dí. ⁶ Káándá Yuánes nyə á də bwáád yí í á bə síyá nə mimyɔɔ mí *shamô, kandá yé á kug nə kúúdu cúdu. Nyə á də də ikájala nə kwaan. ⁷ Nyə á də cúndə ná: «ɲgwól múúd ɲə zə mə mpúsə, a ji nə mpífə cɔ́ mə. Nda mɛɛ, mə ampíyáyé nə mə kúddwág shí, ciny nyə mikwoolú mí mánɲgwub. ⁸ Mɛɛ ɲə duu bí nə məjújwó, ɲji nyɛ mə bá duu bí nə ɲkɛɲkɛ Shíshim.»

Yésus mə zə duwan
(Mat 3.13-17; Luk 3.21-22)

⁹ Mwôw məɔɲɲ di, Yésus mú zə wóós, a ɲgə wú Nazarêt, shí a Galilé; Yuánes mú zə duu nyə Zhurdé. ¹⁰ Í mú zə bə ná, Yésus mə shín duwan, a ɲgə cúwo wú məjújwód íí, a mú dúg jɔɲ mə bāɲ, Shíshim mə Zembî mú ɲgə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúlúd. ¹¹ Kál mú cúwo wú jɔɲ dí ná: «Wo wə Mwân waamə alá. Lām wām wəsh wúsə wódí.»

Sátan mə bwówələ Yésus
(Mat 4.1-11; Luk 4.1-13)

¹² Ntɔ́, ja Yésus nyə a shín duwan ntáni yí, kú námə bwey, Shíshim mə Zembî mú cındal kənd nyə shí a shwéeshád. ¹³ A mú kə já wu mwôw məwúm mánɲ, *Sátan ɲgə bwówələ nyə. Bəndɲ ocúdu ɔ́ anyinyaaná wə bwə á də jí, *wəɲgəles bwə ɲgə sɛy nə nyə.

Yésus mə tééd jówələ ómpwíín
(Mat 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11)

14 Bwá á ka wá Yuánes mímbwug dí. Yésus mú gwág, a mú kə Galilé, kə ngə cúndə Jǝǝ Kéél má Zembí. 15 Nyə ná: «Fwála í má wóós. Faan má Zembí í mú kúná-kúnə, céndúgá mitédúgá! *Maguləgá Jǝǝ Kéél!»

16 Dúl jwów, Yésus ngə cǝ ncindyə mâḡ mâ Galilé, nyə a dúg Shímun bá mínyəḡâ yé André, bwá ngə wusə wód májúwód. Bwá á də julə oshú nə məwód. 17 Yésus mú ci nə bwo ná: «Bəgá mə, mə é sá nə bí dúg julə búúd.» 18 Námá cé nə cé bwá mú lúgə máwód, bə nyə. 19 Ja bwá má ḡwá shísh shwóg yí, Yésus músə nyingə dúg Zhák bá mínyəḡâ yé Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwá njúl námə byóólúd, bwá ngə kwambulə məwód. 20 Cé nə cé a mú námə jōw bwo. Bwá mú lúgə sóḡḡgú wāḡ Zhébedé bənḡḡ osóól ó mäsáal byóólúd, bə nyə.

*Yésus mə lwóyá ḡkúl ijwúga
(Luk 4.31-37)*

21 Bənḡḡ bwá mú kə Kapernawúm. Yésus mú fwo kə nyíi *mpáánzə mínjǝgúla jwōw lú Sábaad, kə yə búúd mínjǝgúla. 22 Buud bwá mú bul káam mbií nyə á ngə jíḡguli yí, nəcé nyə á ngə jíḡguli nə kéénd, kú bə nda *Oyíḡguli ó məcəḡ. 23 Cínəḡḡ mpáánzə mínjǝgúla dí, ḡgwólúgá múúd nyə á bə nə bów-bōw shíshim í də lwáfulə nyə. Cé nə cé a mú kím ná: 24 «Yésus, muud Nazarét! Shé bāḡ nə iney? Ye wo ámə zə janḡulə sə? Məe mə mpú wo. Wo wə féeshá múúd máw Zembí.» 25 Yésus mú ḡkáand nə jamb. Nyə nə dwo ná: «Fadəḡ mpu! Wúḡ múúd éne nyúúlúd!» 26 Bów-bōw shíshim wəḡḡḡú í mú junḡ múúd éne nə ḡkulú, í kím məmə ḡkwimbyé nə ndéé wóós tóón. 27 Buud bēsh bwá mú bul káam, bwá ngə nyímbula ná: «Jáyé ga? Míga mínjǝgúla mí má bə gúgwáan ε! Nə məmə kéénd! A ká námə lás, təw íbów-bōw míshíshim

mí ngə bále sá nyə məgwág!» 28 Jínə dé í mú jwǝ ləəm á Galilé wēsh dí.

*Yésus mə lwag ncúlyá mimbál
(Mat 8.14-17; Luk 4.38-41)*

29 Yésus bənḡḡ Zhák nə Yuánes bwá mú zə wú mpáánzə mínjǝgúla, kə Shímun bá André dí njów. 30 Í á bə, Shímun cii yé á mudá mbwúḡ shí, ayḡḡ nə yḡḡ má bií nyə. Bwá ka ləel jaaw Yésus námə ḡḡi bwá á nyíi njów yí. 31 A mú shísh mudá kúnə-kúnə, bií nyə mbwád, təl nyə tátəlí, ayḡḡ nə yḡḡ mú shwal shín. Mudá wəḡḡḡ mú zə tééd séyálə nə bwo. 32 Mpwó-kugú shí, buud ó ḡgwála bwá mú zə nə mimbál myēsh nyádí, təw mimbál mí májamb. 33 Ntə bwá mú zə ḡkúndəw mpumbéd nə jəd. 34 Cínəḡḡ Yésus mú lwag zhwog mimbál mí á bə nə məbwas mímbíi mímbíi myá, myēsh mí yál. A yíl námə zhwog buud məjamb, a kú bíd nə məjamb məḡḡḡú má lásúḡ, nəcé má á ngə mpú nyə.

*Yésus ngə jaaw Jǝǝ Kéél Galilé
(Mat 4.23; Luk 4.42-44)*

35 Ntə, ná mpámán mpámán, jwōw kú fwo sāḡ, Yésus mú zə wəw, wóós tóón, kə gúl kúl í á shíḡé bə nə buud yí, kə jəḡula nə Zembí. 36 Nyə ngə ná jəḡula wu, Shímun bənḡḡ bóól *ómpwíín bwá mú kə sǝ nyə. 37 Ja bwá má kwey nyə yí, bwá mú ci nə né ná: «Buud bēsh, bwá ngə sǝ wo.» 38 Ntə Yésus mú ci nə bwo ná: «Inḡyenā! Shé kəḡ móól mánd məsə wa mákoogú məkoogú má! Má jəlá nə cúndə námə Jǝǝ Kéél wu, nəcé sá jəḡḡḡ wə má á zə sá yí.» 39 Ntə a mú kə shí á Galilé nyēshud, kə ngə cúndə *məmpáánzə má mínjǝgúla má *Oyúden dí, nyə ngə yíl buud məjamb.

*Yésus mə lwag zúzaamá
(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)*

40 Wúl zúzaamá í á ka zə wə Yésus, zə kúd məbwóḡ shí, tééḡ nyə məbwə,

ci nə nyə ná, «ŋkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná səndôŋ.»⁴¹ Yésus mú gwág nyə ŋkúnŋkwon, nyə séémb mbwə, kúnya nə né. Nyə ná: «Má magulə. Nyúúl í bág wo ná səndôŋ!»⁴² Cé nə cé jəŋgú zaamá í mú shín múúd éne nyúúlúd. Nyúúl í mú bə nyə ná səndôŋ,⁴³⁻⁴⁴ Yésus mú báásulə nyə, a ŋgə ŋkáánd ná: «Ci wo kú jaaw múúd sá í má sɿy yí. Yidagú kə lwágulə fada nda wó músá ná, wo ka wá sá Moyíz nyə á ci yí shú yálulə wó má yál ni. Bwə mpúg ná wo mú mpwogé.» Cé nə cé nyə mú nyingə muud éne.⁴⁵ Yésus nyə á tɛɛm báásulə muud éne ntáni, muud éne nyə á kə ŋgə jaaw lán wəŋgú kúl jəsh, a ŋgə bəngula nə sá í á sɿy nə nyə yí. Sá jəŋgú wə Yésus nyə a shígé ná kwo bə nə ŋkul ná a nyíig wúl ŋgwála dí buud bwə ŋgə dúg nyə yí. Nyə á shwal də ji nji íkúl búúd bwə á shígé də bə yí. Buud yidá də wú íkúl íkúl, də zə kwey nyə cínəŋg.

2

*Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)*

¹ Mpúsə baalé mwôw, Yésus mú nyingə zə Kapernawúm. Buud bwə mú zə mpu ná a ji cínəŋg njów. ² Bwə mú zə sɛɛngya áncuncuma, váál á ná kú nə tɔɔ cé kuú tɔ́n balánda dí, Yésus mú ŋgə bwiŋg bwo Milású mí Zembí cínəŋgú. ³ A ŋgə bwiŋg ntáni, bɔ́l búúd onɔ́ bwə mú zə nyédí, bwə ŋgə ŋkény mbúmbwúgú. ⁴ Bwə á shígé dúg kúl bí nə ŋkul cɔ́ nə mbəl wáŋ yí nəcé buud bələ áncuncuma. Bwə mú kə cúwo luun kwáminú ná beendya nə kúl Yésus nyə á bə yí, bwə mú shul mbúmbwúgú wáŋ cínəŋg. ⁵ Yésus mú dúg ná buud bəŋgú búsə nə fwámé búgə, a mú ci nə mbúmbwúgú ná: «Mwán waam! Mə ní juu wo nə *misám myô!» ⁶ Í njúl ná bɔ́l *Oyígúli ó mácéɛ bwə á bə cínəŋg bwə njúl shí, bwə ŋgə

lás mílám dí ná: ⁷ «Nəcé jí múúd éne mə mpú lás ntáni yí? A ŋgə *lás nə Zembí bwaasulə mpu. Zə ŋgwól jí nə ŋkul juu búúd misám myéd kwon Zembí nyáméfwó yé?»⁸ Yésus mú leelú mpu sá bwə á ŋgə lás bwədí mílám dí yí. A mú ci nə bwo ná: «Nəcé jí bí ŋgə lás ntáni bídí mílám dí yí? ⁹ Jí í búl bə kúná-kúnə? Ye cílə nə mbúmbwúgú ná: “Mə má juu wo nə misám myô”, ye cílə nə nyə ná: “Wəólúg wo ŋwág tanɔ́ gwô, wo kyéyug?” ¹⁰ Má ka cɛɛl ná bí mpúg ná *Mwán mə Múúd jí nə ŋkul ijwúga ná a juu búúd nə misám myán wa shí.» Nə ndeé a mú ci nə mbúmbwúgú ná ¹¹ «Má cí nə wo ná wəólúg, wo báágúg tanɔ́ gwô, wo nyíngəg, kə njów». ¹² Cé nə cé, muud wəŋgú mú wəól, báág tanɔ́ jé, kyey buud bəsh bwə ŋgə dúg. Bəsh bwə mú ŋgə káam, bwə mú yə Zembí gúmá, bwə ná: «Sə abwélé dúg gúlúgá sá ntúga!»

Yésus má jəw Lévi

(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³ Mpúsə cínəŋg, Yésus mú nyingə kə ŋgeé mán, áncuncuma buud ŋgə bɛ nyə, a ŋgə jígúli bwo Milású mí Zembí. ¹⁴ Nyə ŋgə kyey, a mú dúg Lévi, mwán má Alfé, ŋgə sɛy wú bwə də jəna ótɔya wá. Yésus mú ci nə né ná: «Bɛg mə.» A mú tɔw, bɛ Yésus. ¹⁵ Í á ka zə bə ná, Yésus njúl Lévi dí njów a ŋgə də, zhwoŋ onwenye ɔ tɔya nə bɔ́l ósɔl ó mábôw bwə mú námá zə, bəŋŋ nyə nə ompwíin bé zə də, nəcé mimbíi mí búúd myəŋgú ŋkí bulya mí á ŋgə bɛ nyə. ¹⁶ *Oyígúli ó mácéɛ bwə á bə *Ofarizyɛŋ wá, bwə á bə námá cínəŋg. Bwə mú dúg ná Yésus ŋgə də kúl ŋgwúd nə osɔl ó mábôw nə onwenye ɔ ótɔya. Bwə mú jí ompwíin bé ná: «Nəcé jí á ŋgə bəle də nə onwenye ɔ tɔya nə bɔ́l ósɔl ó mábôw yí?» ¹⁷ Yésus mú gwág sá bwə á ŋgə cí yí. Nyə mú ci nə bwo

ná: «Mikanz dí mí ðu jii jwówada, í ðu bæ mímbâl. Mə a shígé zə jōw otátalı ɔ búúd. Mə á yida zə jōw osól ɔ məbōw.»

Ici í idâw nə mənɣul

(Mat 9.14-17; Luk 5.33-38)

¹⁸ Ompwíin ó Yuánes bánônɔ Ofarizyên, bwá á ngə ci idâw yálə Zembî gúmá. Buud bwá mú ka kə jî Yésus ná: «Nəcə jí ómpwíin ó Yuánes bánônɔ *Ofarizyên bwá ngə ci idâw yálə Zembî gúmá, wɛɛ bwô bân kú ci yí?» ¹⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ja múúd má nwa bâ yí, a tâl zân, a jōw óshwá bé; ye oshwá bé bwá yidá zə nə məcey lámúð bánônɔ muud bâ bwá njúl kúl ngwúd? Mbô. Té wêsh bánônɔ muud nyá ámə nwa bá yé búśá yí, bwá cúgé nə nɣul ci dólə. ²⁰ Nji móól mwôw mə nɣə zə, bwá bá yíl bwo muud bâ yí. Mwôw mɔɔngá dí ó óshwá bé bwá ka bá ci idâw yí. ²¹ Mpugá ná bwá ádé nwa kúl káándá ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándád; bágá dɔɔng í é bá juli, í tâw, í yida bweeg luun lə káándá. ²² Ntó námá, muud cugé nə nɣul nwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†, wáan í é bá sá ná lenya í búndúg, nə wáan nə lenya byêsh ntáma. Í jii ná bwá dúg wá wáan ágúgwáan í lenya í ágúgwáanud.»

Yésus nə məceɣ mə Sábaad

(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)

²³ Í á wósós dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná Yésus bánônɔ ompwíin bé bwá á ngə lína ifambá í *blé, ompwíin bwá mú ka ngə búgə mikənɣ mí blé. ²⁴ Ná ndéé, bóól *Ofarizyên bwá mú ci nə Yésus ná: «Dúgúg, nəcé jí ómpwíin bwô bwá ngə sá sâ məceɣ mə amágúláyé nə muud sáág jwôw lú Sábaad yí?» ²⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bi afwóyé bwɛɛ lɔ sâ *Dávid nyə á sá ja idâw í á fúfə nyə bánônɔ

buud bé bwá ngə gwág zha yí? ²⁶ Ná nyə á kə nyíi banda *mátúnuga dí Abiyatar njúl Ajəláci á ofada, kə bále də íbáléd í á bæ ci shú yálə Zembî gúmá a yə námá búúd bé bwá də námá; í njúl ná məceɣ mə ðu ci nə nji ofada wá bwá dúg də byo.» ²⁷ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Zembî nyə á tâl jwôw lú sábaad shú mánywa mə múúd. Nyə á shígé kwambələ múúd nəcé jwôw dɔɔngá. ²⁸ Ntó ji ná, *Mwân mə Múúd ngə námá jwú nə məceɣ mə Sábaad.»

3

Yésus mə lwag búúd jwôw lú Sábaad

(Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)

¹ Yésus mú nyingə kə nyíi *mpáánzə mínjígúla. Ngwól múúd nyə á bæ cínɔng nə mbwə í mə shín shwáám. ² Bóólúgá búúd bwá á bæ námá cínɔng, bwá ngə fáf ná ka Yésus nyə é lwag múúd wɔɔngá jwôw lú Sábaad. Nyə ká sá ntó, bwá kə shwáman nyə. ³ Ntó Yésus mú zə ci nə muud á mbwə shwáámblə ná: «Tówúg títəlí na tám buud!» ⁴ Yésus mú jí búúd bwá á bæ mpáánzə wá ná: «Məceɣ məshé mə magulə ná jí í síyúg jwôw lú Sábaad? Ye ná sá sáág mánywa, ye ná sá sáág məbôw, ye ná sá cúgəg buud, ye sá gwúg?» Bêsh bwá mú jí ná kufug! ⁵ A mú cínɣ mpwóómbú ngə dúg bêsh nyádí mákoogá, nə mpimbə nəcé nyə a dúg ná búśə nɣí lal milúu. A mú ci nə muud á shwáámblə mbwə ná: «Kwéégúg mbwə.» A mú kwéég mbwə, í mú bæ mpwogé. ⁶ Ofarizyên bánônɔ buud wá gwoonɣ í á ðu ságusə ijwúga í Herod yí, bwá mú ntág wósós tóón, kə sá shwushwaga, sɔlə zhí ná bwá cɛɛlə Yésus shwiy.

2:18 Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 **2:19** Mat 9.15 * **2:21** Na ji kúl káándá í afwóyé kə

májúwó ná ndéé í juli yí. † **2:22** lenya: Oyúden bwá á ðu sá lenya nə kúúdu cúdí. **2:23** Mbá 23.25 **2:24** MmN 20.8-10 **2:25** 1Sa 21.2-7; 22.20; Ləv 24.5-9 **2:27** Mbá 5.14 **2:27** Mat 12.1-14; Luk 13.10-17; 14.1-6; Yuá 5.1-18; 7.21-24; 9.1-16 **3:1** 2.27-28 **3:6** Yuá 5.16, 18

Buud bwá zə wá Yésus áncuncuma
(*Mat 4.23-25; 12.15-16; Luk 6.17-19*)

⁷ Yésus bən̄n̄h *ompwíin bé bwá mú wú cín̄ng, kə m̄n̄, buud bwá nḡá b̄x nyə áncuncuma. Búga wú shí á Galil̄é, b́ólúgá wú shí á Yudéa, ⁸ búga wú nḡéé ngwála Yurúsəlem, b́ólúgá wú l̄om Idume, b́ólúgá wú cín̄du Zhurd̄é, b́ólúgá wú kún̄á-kún̄á n̄ə m̄ngwála myá Tir n̄ə Sidon. Buud b̄ənḡá bwá á nḡá b̄x nyə áncuncuma nt́ n̄əcé bwá á nḡá gwág isá byēsh nyə á nḡá s̄a yí. ⁹ Nyə a ka ci n̄ə ompwíin n̄ə bwá bwínḡug nyə nk̄umba bíbyóól, nyə é d̄u ji cín̄ng cwú ncúlyá buud óni bwá nda shúsə nyə. ¹⁰ N̄əcé í á d̄u b̄ə n̄ə, nda nyə á d̄u lwag zhwoog buud ná, buud b̄ēsh bwá á b̄ə n̄ə m̄əbwas wá bwá á nḡá shwɔ̄ n̄ə bwá kún̄yá n̄ə nyə. ¹¹ B́ów-b́ów míshishim* mí á ka d̄ug Yésus, mí mú kə wusə m̄ányúúl nyádí shí mákuú, mí nḡá k̄im n̄ə: «Wo wá Mwān má Zembi.» ¹² N̄ji Yésus mú mpu báásulə myə n̄ə mí kú bwele sá ná buud bwá mpúg mbii váál múúd á jísə yí.

Yésus m̄ə féesh búúd ɔ lwámá b̄é
(*Mat 10.1-4; Luk 6.12-16*)

¹³ Yésus mú wú na, kə bád mbábmb̄n̄júd. A mú j̄ów búúd nyə á c̄eel wá. Bwá mú kə nyádí. ¹⁴ A mú féesh búúd w̄um n̄ə óbá, gwiid bwo n̄ə *buud ɔ lwámá b̄é, n̄ə bwá d̄u námá b̄ə nyádí koogá, a d̄u k̄ənd bwo kə d̄u cún̄d̄ə J̄ɔ̄ɔ Kéél. ¹⁵ A mú námá yə bwo nk̄ul ná bwá kág nḡá yíl buud məjamb. ¹⁶ Nyə a féesh bwo nt̄uga: a féesh Shímun, a mú gwiid nyə n̄ə Pyēr, ¹⁷ a féesh Zhák, bá m̄inȳn̄h̄ yé, Yuánes, bwān ɔ Zhébedé, a mú gwiid bwo n̄ə «Bowanerges», nt́ mə ká n̄ə «Bwān ɔ Nk̄el Mpú», ¹⁸ a féesh námá André bən̄n̄h̄ Fílíp n̄ə Batəlumí, n̄ə Matiyó bən̄n̄h̄ Tómas n̄ə Zhák, mwān má

Alfē, n̄ə Tadē n̄ə Shímun muud nyə á b̄ə «Kambule l̄om» yé, ¹⁹ ka zə k̄eel Yúdas Iskariyót, muud nyə á kusha n̄ə Yésus yé.

Yésus bá Beluzebul
(*Mat 12.24-32; Luk 11.15-23; 12.10*)

²⁰ Mpásə na, Yésus mú nyingə kə njów. Buud bwá á b̄ə áncuncuma wá bwá mú zə seengya cín̄ng mbii á n̄ə bən̄n̄h̄ *ompwíin bé bwá á shígé b̄ə n̄ə baan n̄ə bwá d̄ág. ²¹ Njów búúd yé í mú gwág s̄a j̄ənḡá. Bwá mú zə n̄ə bwá zə n̄ə n̄ə nk̄ul, n̄əcé bwá á nḡá ci n̄ə: «Lúu í cugé ná nyə mpwogé.»

²² *Oyíguli ɔ m̄əc̄c̄x bwá á ka shulə wú Yurúsəlem wá bwá mú nḡá nyimbula bwámé n̄ə bwámé n̄ə: «Beluzebul má t̄ow nyə lúúd. A nḡá yíl buud məjamb n̄ə nk̄ul má Beluzebul w̄ənḡá, njwú məjamb.» ²³ Yésus mú ka j̄ów bwo n̄ə bwá shishúg nyádí. Nyə mú lás n̄ə bwo kaanád. Nyə n̄ə: «Mbií wáyé *Sátan jí n̄ə nk̄ul w̄h̄nḡ Sátan yí? ²⁴ Nk̄i buud ɔ dúl faan bwá b́óóg nḡá lúmbuli bwámé n̄ə bwámé, faan d̄ənḡ í ámpúyé ná t̄ow. ²⁵ Búúd ɔ wúl njów bwá ká b́óóg nḡá lúmbuli bwámé n̄ə bwámé, njów búúd w̄ənḡ í áb̄ulé bwey n̄ə jimbúla. ²⁶ Nk̄i Sátan má yida nyingə cuwo, nḡá yíl nyəméfwó, a má b́óóg wá ni, a cugé ná n̄ə nk̄ul t̄ow, a j̄əx. ²⁷ Muud cúgé n̄ə nk̄ul nyí njów má nk̄un̄kúl, júwo nyə isá byé, a kú fwo figə nk̄un̄kúl w̄ənḡ shí, ẃólə nyə mənk̄ada. Nji, á ká sh̄in ẃólə nyə mənk̄ada, a mú ka t̄eem sha nyə njów. ²⁸ B́úbálé, má jaaw bí n̄ə, *misám myēsh búúd bwá sá myá, n̄ə bímbí lé *bwaasúla mpu d̄ēsh bwá bá sá yí, í bá b̄ə n̄ə ijuugá. ²⁹ N̄ji, múúd yēsh m̄ə bá kə n̄ə bwaasúla mpu wá Nk̄ənk̄é Shishim yé, nyə ab̄ulé bwele b̄ə n̄ə ijuugá. Nyíni múúd má sá s̄əm á

3:11 1.24; 5.7; Mat 8.29; Luk 4.34, 41; 8.28

* **3:11** B́ów-b́ów míshishim míni mí á d̄u ji buud

m̄ányúúld, buud b̄ənḡ wá bwá á d̄u wusə m̄ányúúld shí. **3:12** 1.34; Luk 4.41 **3:16** M̄is 1.13; Yuá 1.40-44 **3:21** 3.31; Yuá 7.5 **3:22** Mat 9.34; 10.25 **3:27** Iza 49.24 **3:30** Yuá 7.20

kandugə kandugə.» ³⁰ Yésus nyə á lás ntó nəcə bwə á ngə ci ná: «A ji nə bów-bów shíshim.»

*Nyɔɔŋgú nə omínyɔŋá á Yésus
(Mat 12.46-50; Luk 8.19-21)*

³¹ Nyɔɔŋgú mə Yésus bə́nɔ́ŋ omínyɔŋá bé bwə á ka jê, bwə mú tów tóón, ka lwám muud ná a kág jów bwo Yésus. ³² Yésus nyə á ka bə mən̄kumbə mə búúd dí, bwə mú jaaw nyə ná: «Nyɔɔŋgú woó bə́nɔ́ŋ omínyɔŋá bwə† bí na tóón, bwə ngə sʒ wo.» ³³ Yésus mú bəsa nə bwo, nyə ná: «Nyɔɔŋgú waamə wə zə? Omínyɔŋá báamə wə ozə?» ³⁴ A mú kənd mísh dág búúd bwə á ngə lyɛ nyə wá, nyə ná: «Dugá, nyɔɔŋgú waamə nə omínyɔŋá báamə, bwə wə ɔga! ³⁵ Muud yēsh mə də sá sá Zembí mə jí yé, nyə wə jí mínyɔŋá waamə, ŋkí kóól waamə ŋkí ntág nyɔɔŋgú waamə.»

4

*Kanda mbɔɔl məmpəg
(Mat 13.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Dúlúgá jwów, Yésus nyə á ngə nyiŋgə jíguli buud, bwə njúl ncindye m̄an̄. Buud bwə á ka seɛŋgya nyádí ŋkí jág bulya nə ndeé, a mú tów kə kəwa byóólád, ji shí, buud b̄an̄ cínú. ² A mú ngə jíguli bwo zhwog isá mikandad. Nyə nə bwo nyádí njúgúlád ná: ³ «Bényúgá məlwə, bí mpúg gwágulə! Ngwól mbɔɔl məmpəg nyə á kə myeeg mpəg. ⁴ Í á ka bə, a ngə myeeg í, nyúl mpumə mú shugula zhí nə zhí. Inunú í mú zə, zə shín lúú nywō. ⁵ Nyúl mpúmá í mú shugula shí á məkwóógád, kú nə fwámé mándelú cínɔŋg. Í mú námə ləl wéesh míngwu, nəcé mándelú mə á shígé fifə. ⁶ Njí, ja yásə í mə faan yí, míngwu mi mpwásə mí mú jígə, shín shwáás nəcé kú nə fwámé mikəólə.

⁷ Nyúl mpumə í mú shugula íbiin-biin. Íbiin-biin byɔɔŋg í mú ləl juwo nə ndeé káda íkólə í mpəg, í mú bə kú wúmə təɔ bumə. ⁸ Njí, nyúl mpúmá í á shugula tag-tag shí dí, í mú kə, mpu wíy. Í mú ngə wúmə, dúl shug ibumə məwúm məlól, dúlúgá məwúm məsaman, dúlúgá təd.» ⁹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág!»

*Féél-féél á kanda mbɔɔl məmpəg
(Mat 13.10-23; Luk 8.9-15)*

¹⁰ Ja á mə kə bə nyáméfwó yí, *ompwín bé wúm nə óbá nə buud bə́nɔ́ŋ bwə á bə wá, bwə mú jí nyə ná a jáawug bwo nda mikanda mí kə ná. ¹¹ Yésus mú bəsa ná: «Zembí nyə a mə yə bí báá *ndimba á Faan dé. Nji buud ɔ tóón b̄an̄ bwə é də gwág nji mikanda ¹² shú ná bwə dág bə, bwə tɛem kənd mísh, bwə kú dág; bwə tɛem gwágulə, bwə kú wám̄balə, ŋkwan̄gá bwə á bá cénd kuú njɔɔnd, Zembí juu bwo.»

¹³ A mú jí bwo ná: «Bí agwágé kanda ní? Ká bí é bá ka gwág mílúgá na ntadelé? ¹⁴ Mbɔɔl məmpəg mə də bɛ Mílású mí Zembí. ¹⁵ Buud búśə t̄an̄ nda zhí nə zhí kúl mpəg Mílású mí Zembí í á myeegya yí, jisə bɔɔŋg bwə á bə ná, bwə ká námə shín gwág Mílású mí Zembí, *Sátan ləl ntág námə zə, zə yíl bwo mpəg í amə kə lámúd yí. ¹⁶ Ntó námə, bóól búśə nda bwə də lág mpəg shí á məkwóógád. Ja bwə gwág Mílású mí Zembí, bwə téd fwo lág myə nə məshusug; ¹⁷ nji bwə kú nə mikəólə bwədí cugud, bwə kú wə nadá, bwə bɛ Mílású mí Zembí nji kúkúl baan, bwə ká námə bwəma nə mantágula ŋkí cúwáli nəcé Mílású mí Zembí, bwə julə mányúul. ¹⁸ Bóól bwə də lág mpəg íbiin-biin dí. B̄an̄ búśə ná, bwə gwág Mílású mí Zembí, ¹⁹ nji, yágúwó isá yā m̄an̄ mwów,

3:31 3.21 † **3:32** Míl mícilyá mí ayág mí ngə ci ná ná: «Nyɔɔŋgú woó bə́nɔ́ŋ omínyɔŋá bwə, nə okóól bwə...» námə nda mpánzə 35 í kə féel ná. **3:35** Mat 6.10 **4:1** 3.9 **4:9** Mat 11.15

4:12 Iza 6.9-10; Mat 13.14-15 **4:19** 1Tm 6.9-10

nə wímbúlə mábii, nə bíl zhwoǵ iwímbúǵ yá cǵg í mú zə káda Mílósú mí Zembî, mí mú bə nda wúmə. ²⁰ Bóól baá búsa nda bwə də lég mpəǵ shí átutagú dî. Bâŋ búsa nə, bwə gwág Mílósú mí Zembî, bwə lég nyə, bwə mú wúmə mpúmá, dúl shug wúmə íbumá məwúm málól, dúl məwúm məsaman, dúlúgá təd.»

*Kaaná lám̄ba
(Luk 8.16-18)*

²¹ Yésus mú nyiŋǵə ci nə bwo ná: «Ye bwə də jida lám̄ba nə bwə ká kúd dwo mpííd? Yé bwə də kə tál shí gwoŋú? Nǵaa jí yida bə ná í tówúǵ cé lám̄ba dî? ²² Kú nə sá á *ndím̄ba í bá bwèn kú nyîn, ŋkí sá á shwoó í bwèn kú wóós mǵŋkenyad. ²³ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág!» ²⁴ A mú nyiŋǵə ci nə bwo ná: «Jigá kuú nə kalá nə sá bí mə də gwág yí! Nəcə yuug bí é də yigula bóól búúd nə ndí yí, gwə nǵmə wə bwə bá də yigula bí nə ndí yí, bwə wá məbádî. ²⁵ Muud jí nə baalé fǵg yé, Zembî mə bá kwádulə nyə nywo. Nji nyəŋǵə cúǵə nə ndí yé, Zembî mə bá məel yîl nyə búbaalé á jí nə ndí yí.»

Kaaná mpəǵ í də kǵ gwáméfwó yí

²⁶ Yésus mú nyiŋǵə ci ná: «Faan mə Zembî dúsə nda yuug ga. Nǵwól múúd mə myeeg mpəǵ nyədí fambá. ²⁷ Nyə e já ibulú, wəol mímwásə. Mpəǵ jáá í é kál nə ndeé, í ŋǵə wíy gwáméfwó, muud nyə ámə bə yé kú mpu nda í ŋǵə síy nə. ²⁸ Shí nyáméfwó í sá nə mpəǵ kǵǵ íkáá, í wá məbəga, mpúmá lwánd məbəga dî. ²⁹ Ná ndeé, ja mpúmá mə tí yí, bwə mú saag fambá, nəcé fwála bwə jálá nə saag yí í mə wóós.»

*Kaaná búbumá mutárud
(Mat 13.31-35; Luk 13.18-19)*

³⁰ Yésus mú nyiŋǵə ci ná: «Shé bí nə ŋkul ci ná Faan mə Zembî dúsə nda jí? Shé bí nə ŋkul yíiga dwo nə wáyé kaanə? ³¹ Dúsə nda búbumá

*mutárud. Búbumá jəŋǵə wə í búl cwááǵwo nə bíl íbumá í mámpəǵ byəsh. ³² Nji ja bwə bə gwo yí, í də gwaa cǵ məóólúgá mámpəǵ mə fambá; í wá mílŵə ná ŋkudá, mbií á nə inunú bí nə ŋkul zə lwǵə maage cínəŋǵə nyədí gúǵwád.» ³³ Míl zhwoǵ mikaanə mbií nid wə nyə á də lás nə buud yé, nǵmə mbií bwə á bə nə ŋkul də gwág yí. ³⁴ Nyə a shíǵə də bwəle lás nə bwo kú kənd kaaná. Nji nyə á də kə féel isá byəsh, ja bəŋəŋ *ompwíin bə bwə mə kə bə bwáméfwó yí.

*Yésus mə ŋkáánd nə ŋkwǵ
(Mat 8.18, 23-27; Luk 8.22-25)*

³⁵ Jwəw ŋǵwúd dəŋǵú mpwó-kúǵú, Yésus mú ci nə *ompwíin bə ná: «Shé línáǵá mǵŋ, kə fanwíny!» ³⁶ Ompwíin bwə mú béeǵya nə áncuncuma buud, kə kwey Yésus byóólád. Bəŋəŋ bwə mú kə nə dwo. Məóólúgá məól mə á bə nǵmə mákoogú, mə ŋǵə bə bwo. ³⁷ Bwə ŋǵə kə, seegya nə məma ŋkwǵ mú tééd kǵŋǵála, íkwǵ í məjúwó í mú ŋǵə shwíy byóólád, byóól mú tééd lwándulə nə məjúwó. ³⁸ Í á bə, Yésus mbwúǵ bǵn byóólád, a ŋǵə já, lúú mbwúǵ fílo dî. Ompwíin bə bwə mú juuməshi nyə. Bwə nə né ná: «Yíǵuli sə wál zə yə! Ye sá jəŋǵú í acíyé wo tə sá?» ³⁹ Yésus mú wəol, nyə ŋkáánd nə ŋkwǵ. Nyə nə mǵŋ ná: «Salwóǵ, jigá nə shee!» Nji nyə á shîn lás ntəni yí, ŋkwǵ mú shwal shîn, mǵŋ bə nə shee. ⁴⁰ Ntə Yésus mú ka ci nə ompwíin bə ná: «Wáyé mbií ífwaas ní? Ye bí cúǵə nə búǵə nə Zembî?» ⁴¹ Inkǵŋkúúnd í mú jáǵ bii bwo, kə jé bwə mú ŋǵə nyímbəla bwámé nə bwámé ná: «Nyáyé múúd éga nye! Təə ŋkwǵ, təə mǵŋ í bələ sá nyə məǵwág í?»

5

Yésus mə yîl məjamb
(*Mat 8.28-34; Luk 8.26-39*)

¹ Ntó bwá mú kə wóós cínú fənjwiny shí á Ogerazeniýë. ² Yésus mú shulə byóólúđ. A ká námə shîn təl məkuú shí, ɲgwólúgá múúđ mú wú máshwəŋ dí, bów-bôw *shíshim ɲgə lwáfələ nyə, zə bwəma nə Yésus. ³ Muud wəŋgú nyə á də ji baŋ máshwəŋ. Təw muud ɲgwúđ nyə a shígé ná bə nə ɲkul mə wálúlə nyə, tɛem bə nə mimbwagə mí ɲkwánz. ⁴ Ija ɲkí bulya bwá á də tɛem wólə nyə məbwə nə mikwoolú mí ɲkwánz, bwá wá nyə mimbwagə məkuúđ, ɲji nyə á də tí isá íni byəsh. Təw muud ɲgwúđ nyə a shígé bə nə ɲkul mə káágúlə nyə. ⁵ Bulú nə mwásə nyə á də bul bə ɲji baŋ máshwəŋ nə mímbáŋúđ, kə də kím, a ɲgə bəwəli nyúúł nyé nə məkwóógú.

⁶ Ntó nda nyə á dúg Yésus ná shwóg-shwóg ná, nyə á ju kúlá, kə kúd Yésus məbwəŋ shí, jəgula nə nyə, ⁷ a ɲgə kím ná: «Yésus, *Mwān mə Zembí á gwów-gwəw, shwə bāŋ nə iney? Mə jəgula nə wo jínə mə Zembí dí ná, wo kú təl mə cwúndúđ.» ⁸ Nyə á jəgula nə Yésus ntáni nəcé Yésus nyə á ɲgə ci nə nyə ná: «bów-bôw shíshim, wúg nyə nyúúłúđ.» ⁹ Yésus mú jí nyə ná: «Jínə dwə wə zə?» Nyə ná: «Jínə dām wə “Kínda”, nəcé sə bí ɲkí bulya.» ¹⁰ Bwá mú téeɲ Yésus məbwə nə a kú yîl bwo ləom dí kənd kúl shús.

¹¹ Na, məma sənz ɲkuú, í á ɲgə də mbámáŋúđ. ¹² Məjamb mə mú téeɲ Yésus məbwə nə a nyíngálág mwo ɲkuú bəŋgúđ. ¹³ A mú magulə ná í síyág ntó. Bów-bôw míshíshim myəŋgá, mí mú zə wú múúđ wəŋgú nyúúłúđ, kə nyí ɲkuúđ. Sənz ɲkuú ní, je bə ótósšhin óbá, jəsh mú shwal bumb nə mikálá, wú mbámáŋúđ, kə juwa máŋúđ. Bwá mú ɲgul məjúwó nə ndéé fudə.

¹⁴ Buud bwá á ɲgə baagulə ɲkuú wá, bwá mú wɛenzh kə ɲgə jaaw buud ɲgwála nə míləom míləom. Buud bwá mú zə, zə dúg sá í ámə síy yí. ¹⁵ Bwá mú zə wóós kúl Yésus nyə á bə yí. Bwá dúg múúđ məjamb mə á də lwáfələ yé, a ɲjúl cínəŋg shí nə jəjə míkáándə, a ɲjúl námə nə shɛɛ. Bwá mú bul gwág ífwaas. ¹⁶ Buud bwá á dúg sólúgú í á síy wá bwá mú jaaw bwo sá í ámə bə nə muud wəŋgú nə ɲkuú yí. ¹⁷ Ntó bwá mú téeɲ Yésus məbwə nə a wúg bwádí ləomúđ.

¹⁸ Ja Yésus mə kə bád byóól dí yí, muud nyə á bə nə məjamb yé, mú téeɲ nyə məbwə nə a ɲwág nyə nyádí gwoŋgúđ. ¹⁹ Nji Yésus nyə a shígé magulə. A mú yida ci nə nyə ná: «Kag wóđi kwáádə kə jaaw búúđ bwə sá jəsh Cwámaba mə sá wo yí, nda á mə gwág wo ɲkúŋkwóŋúlə ná.» ²⁰ Muud éne músə kyey, kə ɲgə jaaw buud wə Dekapwól sá jəsh Yésus nyə á sá nyə yí. Bəŋg bəsh bwá á gwág wá bwá mú bul káam.

Yésus mə gwúmashí
shilə mə Zharus
(*Mat 9.18-26; Luk 8.40-56*)

²¹ Ja Yésus mə səw kə fənjwiny byóól dí yí, buud bwá mú zə lyɛ nyə áncuncuma, a ɲjúl ná bwúŋúđ. ²² ɲgwól ɲjwú á *mpáanzə minjígúlá, nə jínə nə Zharus mú wóós. Nji nyə á dúg Yésus yí, nyə á zə kúd məbwəŋ shí, ²³ téeɲ nyə məbwə. Nyə ná: «Súsás jām í ɲgə júgula. Mə jəgula nə wo ná wo zəg kə keel nyə məbwə, a bəg mpwogé, a cágəg.» ²⁴ Bá Yésus bwá mú kə, buud bwá ɲgə bɛ bwo áncuncuma, bwá ɲgə shúsə Yésus ikóómb byəsh.

²⁵ ɲgwól múdá nyə á bə cínəŋg, məcií mə á də wú nyə nyúúłúđ té mímbú wúm nə mímbá. ²⁶ Nyə á bul dúg cúŋ ncúlýá ojwówwəda dí sələ ná a yál, a shîn keenzh *mwaané yé yəsh. Nji, a kú yál, bwas ɲgə yida yáág yáágúg. ²⁷ Nda nyə á

gwág lân má Yésus ná, nyə á kə Yésus mpúsə kwoŋ na áncuncuma buud dí, kə kúnya nə nyə káándá, ²⁸ a ngə táduga ná: «Ŋkí má kúnyá nə nji káándá má Yésus, mə yâl.» ²⁹ Nji nyə á kúnya nə nyə káándá yí, məcií tōw ntâg nyə cé nə cé, nyə mú gwáduga nyúúl nyéd ná a má yâl. ³⁰ Yésus mú gwáduga ná nyúl mpífə má wú nyə nyúúléd. A mú yág mpúsə búúd dí, jí ná: «Zə má kúnya mə nə káándá éne?» ³¹ *Ompwíin bé bwá mú bəsa nə nyə ná: «Wo ngə dág buud ó ngə shúsə wo íkósomb byēsh, wo nyingə jí ná: «Zə má kúnya nə mə káándá éne?»»

³² Nji Yésus mú ngə kənd mísh mákoogú məkoogú ná a dág múúd nyə ámə sá sósólúgú wəŋgú yé. ³³ Mudá éne nyə á ngə lílya nə ifwaas, nəcé nyə á mpu sâ í ámə s̄y nə nyə yí. A mú zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóómbúd, jaaw nyə búbálé yēsh. ³⁴ Ntó Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wâm, wo má *dág cug nəcé búgə gwô. Kaág ná sheε. Bwas í shínúg wo!»

³⁵ Yésus ngə ná lás ntúni, buud bwá mú wós wúlə wə njwû á mpáánzə minjígúlá zə ci nə nyə ná: «Shilə wô má yə. Wó ka kwo ngə ntágulə Yígulí nə jí?» ³⁶ Nji, Yésus kú bísh sâ bwá á ngə ci yí, a mú ci nə Zharus ná: «Kú beeg fúndə, bág nji nə búgə.» ³⁷ A mú ci ná tōw muud kú bə nyə, a kə nə nji Pyêr nə Zhâk bá mínyəŋ yé Yuánes. ³⁸ Ja bwá má jé njwû á mpáánzə minjígúlá dí njów yí, Yésus mú dág buud bwá ngə sá saagawo mímbii mímbii, bwá ngə jii, bwá ngə k̄im. ³⁹ A mú nyí njów, nyə nə bwo ná: «Bí ngə jii nə ngə sá bímbí lú saagawo ni nəcé jí? Mwân nyə afwóyé yə, a ngə yida já.» ⁴⁰ Bwá mú yida ngə cágulə nyə. Ná ndeé a mú wéeshuli bēsh tóón, lúgə nji sósóŋgú nə nyəŋgú mə mwân, nə buud ó gwoŋgə jé. Bwá mú nyí fúm, kál

mwân nyə á bə yí. ⁴¹ A mú bii mwân wəŋgú mbwə. Nyə nə né ná: «Talita, kúm!» Ntó má kə ná «Mwámuda! Mó ci nə wo ná: wəólúg!» ⁴² Cé nə cé, shilə wəŋgú mú wəól, tééd kyeyúle, nəcé nyə á bə nə mímbû wúm nə mímbá. Ja bwá má dág ntúni yí, bwá mú ngə káám mbii á ná fag jímb lúúd. ⁴³ Ntó Yésus mú bul báásulə bwo ná bwá kú bwiingə múúd sâ í má s̄y yí. A mú ci ná bwá yág nyə sâ má dā.

6

*Buud ó Nazarēt bwá ban Yésus
(Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)*

¹ Yésus mú ka wú na, bəŋŋə *ompwíin bé bwá mú kə nyədí kwáádá. ² Ja jwōw lú Sábaad í á wós yí, nyə á kə *mpáánzə mínjígúlá, kə ngə yə buud minjígúlá. Ncúlyá buud bwá á ngə gwágulə nyə wá bwá mú ngə bul káam, bwá ngə jí ná: «Bíga ísá í á wú nyə ngow? Dúga váál fúg wə jí? A ngə mpu sá dúga váál *máshimbá wa ntədəlé? ³ Kábíndá á mwân má Maríya dí éga? Mínyəŋú má Zhâk, bəŋŋə Yózes, nə Yúdə nə Shímun dí éga? Ngaá okóól bé búsə wa sádí!» A mú bə bwo kwal-bəŋgú. ⁴ Yésus mú zə ci nə bwo ná: «*Muud micúndə má də námə bwəma nə mpyóŋ nji nyədí kwáádá, nə nyədí məwóŋgód, nə nyədí njów búúdəd.» ⁵ Nyə a shígé bə nə ŋkul sá tōw *shimbá cínəŋgə nyədí kwáádá, nji baalé mímbəl nyə a keel məbwə, cug myá. ⁶ A mú bul káam nda búúd bwá á bə kú *búgula nyə ná. Ná ndeé a mú c̄y, ngə kə mákwáádá mēsh mâ faan dəŋgúd kə ngə yə buud minjígúlá.

Yésus má lwâm ompwíin wúm nə óbá

(Mat 9.35; 10.1, 5-14; Luk 9.1-6)

⁷ Ja ísá íni í má c̄y yí, Yésus mú jów *ómpwíin wúm nə óbá bé, a mú zə ngə lwâm bwo óbá óbá. A shín yə bwo ŋkul á dúlə yíl búúd bów-bów míshíshim. ⁸ A báásulə bwo ná: «Ja bí

má ká yí, bí kú ñwa íbaduga í njònd, ka ñji wagatí. Bí kú ñwa buléd, tɔ baamatálá. Bí kú kə nə *mwaanê. ⁹ Bí bwaád osílúfaas! Ñji bí kú bwaád íshimí íbá.» ¹⁰ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Ja bí má jé wúl ñgwála dí yí, bí ó ji njów bí ámə nyíi yíid, kə jé jwôw bí má bá lə yí. ¹¹ Búúd bwé ká bá bə kú lág bí gúl kúlád, bwé kú cɛel gwág sâ bí má jááw bwo yí, bí ɔ bá wú cínəŋgá, bí kudə fumbyá í ámə nada bí mákuú dí yí.* Sólúgá wəŋgá í lwágulə bwo ná bwé má byaagulə.» ¹² Nə ndeé ompwiín bé bwé mú zə kə, kə ñgə cúndə ná buud bwé céndúg mítádúgá. ¹³ Bwé mú námá yíl buud zhwog májamb má á ñgə ntágulə bwo má. Bwé gwáágulə zhwog mímbəl məwúda, ñgə lwag myo.

Shwiy má Yuánes Nduu-buud
(Mat 14.1-12; Luk 9.7-9; 3.19-20)

¹⁴ Njwú-buud Herod mú gwág jíná má Yésus ñgə jag bul jwɔ, bóólúgá búúd bwé á ñgə ci ná: «Yuánes Nduu-buud má gwúm, sâ jəŋg wə á músú nə mpífá á ñgə sá *məshimbá ntáni ni.» ¹⁵ Bóólúgá ná: «Jísə Eli.» Bóólúgá ná: «Jísə Zembí ñgwól *múúd micúndá yé, nda bəŋg ó ayág.»

¹⁶ Ja Herod nyə á gwág ntó yí, nyə ná: «Yuánes Nduu-buud má á cígə cúnə wə éne! A má gwúm shwóŋud!» ¹⁷ Nəcé Herod nyəməfwo nyə á ñwa Herodyád, mudá má mínyəŋə yé Fílíp, bā. Lású wəŋg wə í á sá ná Herod lwámúg buud kə bii Yuánes, wóolə nyə məŋkəda, kə wá nyə mímbwugud. ¹⁸ Nəcé Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajáláyé nə ñwa mudá má mínyəŋə wóo ná wo bā!» ¹⁹ Herodyád nyə á ka də fəm Yuánes, a mú də sɔ məzhíí ná a gwú nyə. Ñji, yuug jé í á shígé bānda ²⁰ nəcé Herod nyə á də mpu

nə Yuánes ji tátəlí muud mísh má Zembí dí, a njúl muud Zembí, nyə á ka də gwɔɔ nyə. Sâ jəŋg wə nyə á də kɛɛm nyə yí. Ná ndeé, tɛɛm bə ná iciyá í Yuánes í á də shul nyə lámúd, nyə á yida námá də gwágulə nyə nə məshusug.

²¹ Nə ndeé, Herodyád nyə á zə dúg zhíí má gwú Yuánes jwôw Herod nyə a təl zəŋ byélé dé yí. Herod nyə a jôw milúlúú myá ləom nə myá izimbi, a jôw námá otówe ó shwóg wá Galilə. ²² Í á ka bə, Herod bəŋŋə buud bəŋgá bwé njúl shí, shilə má Herodyád mú nyíi cínəŋg, tédé sáágulə cwánúd. Kuú zəŋ yé mú zə bul nywa Herod bəŋŋə buud óni míshúd. Kə jé Njwú-buud nyə á ci nə nyə ná: «Jaawúg mə sâ jəsh wó cɛél yí, mə é fáágulə wo gwo.» ²³ A mú kaag nyə fwámə kaag ná: «Tɛɛm bə nə wó jii məma mpál á faan dām, mə é fáágulə wo gwo.» ²⁴ Shilə ni kú fwo bəsa, a mú wóos tóon, kə jí nyóŋgú ná: «Mə gwáámbug jí?» Nyəŋgú mú bəsa nə nyə ná: «Gwáámbug lúu má Yuánes Nduu-buud!» ²⁵ A mú lɛɛl ntəg jéél nyiŋgə kə jé wə Herod, kə ci nə nyə ná: «Mə jii nə wo yág mə lúu má Yuánes Nduu-buud yáásád wa kíkídiga.» ²⁶ Nğwóómbúlú ni mú shul Njwú-buud lámúd. Ñji nda nyə á bwey kɛɛn ŋkaanə mísh má ójój dí ná, nyə a shígé nywá nyiŋgə ban ná nyə ayóyé nyə sâ nyə ámə gwáámbug yí. ²⁷ Námá cé nə cé, a mú kənd ñgwólúgá zimbi ná: «Zaá mə nə lúu má Yuánes Nduu-buud!» Muud wəŋgá mú kə cígə Yuánes cúnə. ²⁸ A mú zə nə lúu yáásád, zə yə shilə ni. Shilə ni mú kə nə wo, kə cwámbulə nyóŋgú. ²⁹ Nə ndeé *ompwiín ó Yuánes bwé mú gwág sólúgá wəŋgá. Bwé mú kə ŋkəny kug nyúul má Yuánes kə wá shwóŋud.

* **6:11** Ja Oyúden bwé á də kudə fumbyá mákuú dí yí, bwé á də lwágulə ná, kúkúl shí bwé ámə təl mákuú máŋ yí, bwé má kál gwo nə buud bí cínəŋg wá ná bwé músə sâ nyéé. **6:13** Zhk 5.14
6:14 8.28 **6:15** Luk 7.16 **6:17** Ləv 18.16; 20.21; Luk 3.19-20 **6:23** Est 5.3, 6; 7.2

Yésus mə yá búúid idâw

(*Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15*)

³⁰ Ja *búúid ó lwámá ó Yésus bwá á nyingə yí, bwá á zə bwiiŋg Yésus sâ jêsh bwá á kə ŋgə sá yí, nə sâ bwá á ŋgə jíguli buud yí. ³¹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá, shé kág kúl búúid bwá cúgə yí ŋwá ná kə woga.» Nyə á ci ntó nəcé buud bwá á bə cínəŋg ŋkí bulya, bóól ó ŋgə kə, bóól ó ŋgə nyingə, mbií á nə bəñəŋ ompwíin bé bwá á shíge bə nə fwála nə bwá dág. ³² Bwá á ka kəwa byóólád, kyey nə bwá ká ji bwáméfwó bugád kúl búúid bwá cúgə yí. ³³ Nji buud ŋkí bulya bwá á dág bwá ŋgə kə byóólád, bwá mú yag bwo. Buud bwá á ka ŋgə wu míngwála myêsh dí, ŋgə kə nə mikálá, kə sámə Yésus bəñəŋ ompwíin bé shwóg kə tééd jê.

³⁴ Ja bwá mə shulə byóól dí yí, a mú dág mánkúmbə mə búúid mání, a mú gwág bwo cey lámúd nəcé bwá á bə nda sənz incwəmbe í cúgə nə mbaagələ yí. Ntó a mú ŋgə jíguli bwo isá ŋkí bulya. ³⁵ Nda kugú í á ka jé nə, ompwíin bwá mú kə ci nə nyə ná: «Sə búsə wa bugád, kugú námá óga. ³⁶ Bídúg búúid óga, bwá kág íbaafə nə məkwaádə mäsə wa kúnə-kúnə má, kə kusə sá mə dâ.» ³⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Biméfwó yágá bwo sá mə dâ.» Bwá mú ji nyə ná: «Sə é sá ntudélé nə sá kúsəg íbuléd kwaga nə buud óga? Í jii ódanaríť mitəd mímbá!» ³⁸ A mú ji bwo ná: «Bi búsə nə íbuléd ínéy? Kəgá dág!» Bwá mú kə lə. Bwá mú zə jaaw nyə ná: «Sə búsə nə íbuléd ítəon, nə oshú óbá.»

³⁹ Yésus mú ci nə bwo nə bwá jíləg buud shí ikínda ikínda ákándá dí. ⁴⁰ Bwá mú zə ji shí ikínda ikínda, bíl ikínda nə buud təd, bíl nə buud məwúm mətəon. ⁴¹ Ja búúid bwá mə shín ji shí yí, Yésus mú ka ŋwa íbuléd

ítəon nə oshú óbá óni, a bən mísh gwəw, yə Zembí akíba. A mú fêy íbuléd, yə ompwíin bə. Bwá mú kaaw búúid. A mú námə kaaw oshú mbií ŋgwúd. ⁴² Buud bəsh bwá mú də, jílə, idâw lág. ⁴³ Ompwíin bwá mú səeŋg íkúl í buléd nə íkúl í óshú í á lág yí, byêsh í á lwánd məbwumú wúm nə məbá. ⁴⁴ Buud bwá á də íbuléd byəŋg wá, bwá á bə budúm otəóshin otəon.

Yésus mə kyey məjúwó dí gwəw
(*Mat 14.22-33; Yuá 6.16-21*)

⁴⁵ Námə nji í á shín yí, Yésus nə *ompwíin bé nə bwá kəwag byóólád, bwá línág kə nyə shwóg Betusayída, mán fanwíny té nyə é ŋgə fwo bíd zhwoğ buud bwá á bə óni yí. ⁴⁶ Yésus mú shín bíd búúid, a músə bád mbáŋúd nə a kə jəgula nə Zembí. ⁴⁷ Bulú mú zə yínd, kwey nə byóól mú tām mán, nyə mə lág cínú nyəmé. ⁴⁸ Nyə á ka dág nə júgə í ŋgə bə ompwíin cún nə cún, nəcé ŋkwə nyə á ŋgə yida wú kóómb bwá á ŋgə kə yí. Ngeé míngwúm mí kúwo mí ashúshwóóg dí, a músə zə bə bwo, a ŋgə kyey nə məkuú məjúwó dí gwəw. Nyə á ka sá nda a cə bwo. ⁴⁹ Ja bāŋ bwá mə dág a ŋgə kyey nə məkuú məjúwó dí gwəw yí, bwá mə téduga nə jísə *jím, bwá mú bwú óŋkwiimbyé. ⁵⁰ Nəcə bəsh bwá a dág nyə, inkuŋkúund í mú bii bəsh. Yésus mú ləel ci nə bwo ná: «Səlagá milám shí. Mə wə éne, kúgá fúnda!» ⁵¹ A mú kə kəwa byóólád, kwey bwo, ŋkwə mú ntāg shín. Bwá mú káam mbií á nə fəg də jím lúú. ⁵² Bwá á bul káam nəcé bwá á shíge fwo mpu gwág mbií múúid mə Yésus. Sâ jəŋgə ó í á sá nə bwá kú wámbulə sá nyə á cəel jíguli bwo ja nyə á sá nə íbuléd í búlyag yí. Bwá á bə ná ŋkí jílə milúu.

6:30 Luk 6.13; 10.17 **6:32** 8.1-10 **6:34** Zhe 10.21; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 9.36; 14.14; 15.32; Mak 8.2 † **6:37** danarí: Danarí ŋgwúd í á də kwaga nə myána myá ŋkúmba jwəw. **6:43** 20j 4.43-44 **6:46** Luk 5.16 **6:48** Zhb 9.8; Luk 24.28 **6:49** Luk 24.37 **6:51** 4.39 **6:52** 8.16-18; Mat 16.7-9

*Yésus má lwag mímbâl Genezarêt
(Mat 14.34-36)*

⁵³ Bwá má shîn lína mân, bwá mú jé ləəm á Genezarêt, bwá mú səl byóəl. ⁵⁴ Námá shuláslə bwá á shulə byóəlád yí, buud bwá mú yag Yésus. ⁵⁵ Bwá mú kə nə mikúlá kə ngə bánḡala shí nyəəng nyêsh dî. Bwá mú ngə ñkêny mimbâl ítañúd, ngə kə nə myo kúl jêsh bwá á ngə gwág ná Yésus jisə yí. ⁵⁶ Yésus mú ngə kyey mákwáádá nə míngwála, təə íbaafá. Buud bwá mú ngə kə bwíḡg mimbâl myáñ mímbaadád, íkúl nyə é ngə cə yí. Bwá mú ngə téég nyə məbwə ná a bídúg ná bwá jisówúg ngə kúnnya nji nə *mbwaag káándá yé. Bəəng bwá á ngə kúnnya nə nyə wá bwá mú ngə yâl.

7

*Ofarizyêñ nə ijâm nə ijag
(Mat 15.1-9)*

¹ *Ofarizyêñ nə bóólúgá *Oyíḡguli ó máccəə bwá á wú Yurúsəlem, kə wá Yésus. ² Bwá mú zə dúg ná bóólúgá *ómpwíín bé bwá á də də idâw məbwə nə məbwam. Ntó jî ná bwá á shíḡé də gusa mwo mbii mácum má *Oyúden má ngə jíḡgúlí yí. ³ Í njúl ná Ofarizyêñ námə nda Oyúden bēsh bwá á shíḡé də də, bwá kú fwo mpu gusa məbwə, nəcé bwá á də yáág nə məcum ímpáámbá í á lúḡə má. ⁴ Ja bwá nyíngə míkus dí yí, bwá cúḡé nə ñkul də kú fwo gusa. Bwá á də námə baagulə bílúgá íjâm nə ijag nda dúlə gusa íbálá nə mikáágə nə iwəngó.

⁵ Ja Ofarizyêñ nə Oyíḡguli ó máccəə bwá á dúg ntáni yí, bwá mú ci nə Yésus ná: «Ompwíín bwó bāñ bwá anḡê nə baagulə məcum má ímpáámbá, bwá ngə də kú gusa mábwə. Jí í sá ntó?» ⁶ Yésus mú bəsa bwo ná: «Ízayí nyə á bə nə ñkaam ja nyə á cündə shú dán, bí buud ə mákəñ mbii wúsə cilyá yí, ná:

Kúl búúd ga í ngə gúmal mə nji mímpu dí, milám myáñ mí njúl shwóg-shwóg nə mə.

⁷ Wáñ ngələ ságusə bwá ngə ságusə mə yí wúsə ntó ngwas.

Bwá ngə yida jíḡguli buud minjíḡgúlá myá məmpəndí má búúd.»

⁸ Yésus mú kwádulə ná: «Bí má myaas máccəə má Zembí, yida nywílya nə mácum mún.» ⁹ A kwo námə ci ná: «Bí mə mpú də ntə mpəndí má Zembí ná bí mə yida baagulə məcum mún. ¹⁰ Moyíz nyə á ci ná: “Gúmálúḡ sóñḡú wə nə nyəəngú wə.” A nyíngə námə ci ná: “Múúd mə ká lweem sóñḡú yé ñkí nyəəngú yé, bwá jəlá nə gwú múúd wəəngú.”

¹¹ «Nji bí bāñ bí ngə ci ná: “Múúd mə ká jaaw sóñḡú ñkí nyəəngú ná: ‘Sá mə ámə nywá kwíind wo nə ndí yí í músə korban (ntó má ké ná ñkəw nyəəng í músə məyəna shú má Zembí),’” ¹² bí kú cındal múúd wəəng ná a sáág sá shú mə sóñḡú ñkí nyəəngú. ¹³ Nḡaá ntó jî ná bí ngə sá ná Milésú mí Zembí mí bəḡ ñkúñḡúḡ, məcum mún yidá mpu yáág? Bí ngə námə nyíngə sá bíl zhwog isá í abúbəw!»

*Isá í də wá múúd məlwaagəwo yí
(Mat 15.10-20)*

¹⁴ Yésus músə ka kwo yid, ləsha nə buud bwá á bə cínəngú áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bí bēsh bényúḡá məlwə, mpu gwáḡulə. ¹⁵ Sá í dá wú tóón, nyíi múúd nyúúlád yí, gwá dí í dá wá múúd məlwaagəwo mísh má Zembí dí; nji byəəng í wú nyədí lámád yí, byó wá í dá wá nyə məlwaagəwo. ¹⁶ Muud jí nə məlwə má gwág yé, nyə mpu gwág.»

¹⁷ Yésus mú lúḡə áncuncuma buud. Bəñəñ *ómpwíín bé bwá mú nyíngə kə njów. Cínəng bwá mú zə jí nyə ná a fēélúḡ bwo kaaná wəəngú. ¹⁸ A mú ka ci nə bwo ná: «Ye bí búəsə

námá kú mpu gwág isá? Ye bi agwáge ná sâ jêsh í wú tóon nyí múúd nyúúléd yí, í cúge ná ñkul wá nyə mälwaagawo mísh má Zembí dí.

¹⁹ Nəcə í ányííyē nyə lámúd. Í yida kə nyə mwə dí ná ndeé í mú wós kə bííd.» (Ntó má cēel ci ná idāw í cúge ná mälwaagawo mísh má Zembí dí.)

²⁰ Nyə mú nyingə ci ná: «Sâ í wós wú múúd dí yí, gwə wə í wá nyə mälwaagawo mísh má Zembí dí.

²¹ Nəcə lám má múúd dí wə bów-bów mítédégá mí dā zhu yé, ná janja, ná júwo, ná məgwú mə búúd, ²² ná minəmb, ná yéesh mábii, ná mbíya lám, ná məkán, ná asíy-síy, ná zhín, ná *bwaasúlə mpu, ná dúlə ñkény nyúúl, ná cug ímpwúfú. ²³ Isá íni byêsh í wú lám má múúd dí cwú, byó wə í dú wá múúd mälwaagawo mísh má Zembí dí.»

*Mudá ikúl má búgala Yésus
(Mat 15.21-28)*

²⁴ Yésus músə wú na kúl nííd. A músə kə kóómb shí á Tir. Wu, nyə mú kə nyí wúlégá njówúd, nyə ngə sɔ ná muud kú mpu ná nyə ji cínəng. Nji buud bwə mú bále námá mpu.

²⁵ Kú námá bwey, ngwólégá múdá mú gwág ná Yésus má jé cínəng. Mudá wəəngá, bów-bów shíshim í á bul bii shilə yé. Nyə á ka zə kəl nyúul Yésus dí shí məkúú. ²⁶ Mudá wəəngá nyə á bə shilə Ogərək, nyə a byél ləəm á Fenisi, shí á Sirí.

Nyə á ka zə jəgala ná Yésus ná a yílég shilə yé jamb. ²⁷ Yésus mú ci ná nyə ná: «Fwog bíd ná bwān ó njów bwə dág ná ndeé, jíla. Nəcə ñwálə idāw í bwān ó njów, wusə yə ómpyá, í anywáyé.»

²⁸ Nji mudá éne mú zə bəsa ná nyə ná: «Ká, Cwámba, ompyá bwə dā námá cwála mämpulú má dú kud táwali bwán dí shí má.»

²⁹ Ntó Yésus mú zə ci ná né ná: «Nda wo má mpu bə ná zény ná, nyingág kə wódí njów; məjamb má á ngə lwáfulə shilə wô má, má má

wú nyə nyúúléd.» ³⁰ Mudá wəəngá mú nyingə, kə nyádí njów, kə kwey Mwān mbwúg shí, məjamb má má wú nyə.

Yésus má lwag akúmálwə

³¹ Mpásə na, Yésus mú wú ngwála á Tir, ciingya Sidon. Nyə a líina mpál shí á mingwála wúm kə ngēe māj má Galilē. ³² Cínəng bwə mú zə nyə ná ngwól akúmálwə a njúl námá fífi. Bwə mú jəgala ná Yésus ná a bádug nyə məbwə. ³³ Ntó Yésus mú zə ñwa múúd éne kə ná nyə kóómb búúd bwə á shígé bə yí. A mú jil nyə inyiné málwád, a yíl. A sey mántənd nyádí inyinád ná ndeé a cilə múúd éne júmúd. ³⁴ Ná ndeé nyə mú yág gwów, nyə səl fəm, nyə mú ci ná muud éne ná: «Efata!» (Ntó má kə ná «bāñúg!»)

³⁵ Cé ná cé jəəngád, muud éne mälwə má mú bāñ, téémbí í mú wú júmúd. Nyə mú mpu ngə lás. Yésus mú nyingə ná nyə, zə kwey búúd. ³⁶ Ntó Yésus mú báásulə bwo ná bwə kú bwəle jaaw tóo muud. Nyə á tēem báásulə bwo ntáni, í mú yida bə nda nyə á ngə lwām bwo ná bwə ngág ná cúnda. ³⁷ Buud bēsh bwə mú bul bī, bwə ngə ci ná: «Isá byēsh nyə ngə sá yí bísa ñkí bul nywa! Nyə bále sá ná wəakúmálwə bwə gwágúg, mífífi mí lásúg!»

8

*Yésus má nyingə yə búúd idāw
(Mat 15.32-39)*

¹ Mwōw məəngá dí, áncuncuma buud nyə á zə seəngya kúl Yésus nyə á bə yí. Nda bwə á shígélé bə ná sá má dá ná, Yésus mú jōw *ómpwíin bé, nyə ná bwo ná ² «Mə ngə gwág buud óga ñkúñkwóñulə nəcə sánəñ sá má ji mwōw málóol, ja gaad bwə cúge ná ná sá má dá. ³ Ñkí má nyingə bwo ntáni zha ná bwə kág bwádí, bwə é kə tag ná məntəmbuli zhííd, nəcə bóólégá ñkí bulya bwə ngə gwaa

zhu.» ⁴ Ompwíin bé bwá mú bęsa nę nyę ná: «Sá é wńil bwo ntudelé ná bwá jílę wa bugád?» ⁵ Yęsus mú jí bwo ná: «Bi búsę nę ibuléd ínę?» Bwá ná: «Zaęgbá.» ⁶ Yęsus músę ka ci ná buud bwá jíg shí. Ná ndeé a músę ęwa ibuléd zaęgbá byęęęgá, a yę Zembí akíba, a fęy byo ikál ikál, yę ómpwíin bé ná bwá kág ęęę kaaw, bwá mú kę kaaw búúd. ⁷ Bwá á bę nę búbaalé íshúshú. Nyę mú ęwa námá, yę Zembí akíba. Nyę nę ompwíin bé ná bwá kááwug námá byo. ⁸ Buud bwá mú dę ná ndeé, jílę. Zhwog ikál í mú lág tńę mękúdá zaęgbá. ⁹ Í njúl ná buud bwá á jee bę otósshin onę. Yęsus mú nying búúd ná bwá kág ęęę kę. ¹⁰ Nyę shwal kęwa byóólúd, bńńń ompwíin bé bwá mú kę shí á Dalmanuta.

Ofarizyęń bwá jí dęg sń mńmbúgú
(*Mat 12.38-39; 16.1-4; Luk 11.16, 29*)

¹¹ Ja bwá má kę ję wu yí, *Ofarizyęń bwá mú zę shúse Yęsus nę minjígá mí mębwábúlán, bwá zę jí nyę ná a lwóg bwo dúl *shimbá í ęęę zhu gwęw. ¹² Yęsus mú sęl fęm nę mętag má nyúul. Nyę nę bwo ná: «Nęcé jí bí kala buud ga bí ęęę céél dęg shimbá yí? Bábálé, má jaaw bí ná, kala búúd ga í ábulé bwele dęg tő sń!» ¹³ A mú béęgya nę bwo, kwo kę kęwa byóólúd ná a líńa, kę cńdú fńjwńy.

Ompwíin búsę nę jág
(*Mat 16.5-12; Luk 12.1*)

¹⁴ *Ompwíin bwá á ka wusa ęwaálę ibuléd ja bńńń bwá á kęwa byóól dí yí, bwá á bę nę nję ęęwúd. ¹⁵ Yęsus mú báásulę bwo ná: «Jígá ncę nę *Ofarizyęń *lęvur wńę, tő yę má Herod.» ¹⁶ Bwá mú ęęę nyńmbula bwámę nę bwómę ná: «A lás ntńni nęcé sę cugę nę ibuléd.» ¹⁷ Yęsus mú mpu sń bwá á ęęę ci yí.

A mú jí bwo ná: «Nęcé jí tędúgá wúsę bí nję ná bí shígę ęwa íbuléd yí? Jí bí má cá gwág ntńni yí? Kú wńmbula ísń! Bí anyńęýę ná bę nę fęę íi? ¹⁸ Bi búsę nę mish, nję bí kú dęg íi? Bi búsę nę męlwę, nję bí kú gwág íi? ¹⁹ Bi anyńęýę ná tęduga ja má á fęy ibuléd ítőń buud otósshin otőń dę yí? Bi á lwńndulę mębwumú mńńęy nę ikál bí á lęg nę ndí yí?» Bwá ná: «Wńm nę mębá.» ²⁰ Nyę ná: «Ja má á fęy ibuléd zaęgbá buud otósshin onę dę yí, bí á lwńndulę mękúdá mńńęy nę ikál bí á lęg nę ndí yí?» Bwá ná: «Zaęgbá.» ²¹ Yęsus mú ci nę bwo ná: «Ká jí bí má cá gwág yí?»

Yęsus má lwag áncńm-ńńńm

²² Ntő bwá mú kę ję Betusayída. Buud bwá mú zę nyę nę áncńm-ńńńm, zę tęęg Yęsus mębwę ná á kúnyág nę né. ²³ Yęsus mú zę bíi áncńm-ńńńm węęęę mbwád, wu nę né kwáádá. Kúl bá bwá á kę yí, nyę á ęwa mantęnd, bwiid múúd ęne mńshúd, a będ nyę mębwę. A mú jí nyę ná: «Ye wo ęęę ęwá dęg?» ²⁴ Áncńm-ńńńm mú bęny mish, nyę ná: «Mę ęęę dęg buud. Búsę nda ilí, nję í ęęę jaand.» ²⁵ Yęsus mú nyingę kwo keel múúd ęne mębwę mńshúd. Nyę mú yál. Nyę mpu dęg ísń byęsh ná ęęęę. ²⁶ Yęsus mú ci nę nyę ná: «Nyingág, wo kág bídí; wo kú nyingę kę kwáádá níid.»

Yęsus jisę Mesí

(*Mat 16.13-20; Luk 9.18-21*)

²⁷ Yęsus bńńń *ompwíin bé bwá músę cę na, kę ęęę mákkwáádá má Sezarę mę Fílíp. A mú ęęę jí ómpwíin bé nńę zhńd ná: «Buud bwá ęęę ci ná mę jisę zę?» ²⁸ Bwá mú bęsa nę nyę ná: «Bóólúgá búúd bwá ęęę ci ná wo jisę Yuánes Nduu-buud, bóól ná wo jisę Eli, bóólúgá bwá ęęę námá ci ná wo jisę ęęęwól *múúd micńndá.» ²⁹ A mú nyingę jí bwo ná: «Ká bí bńę

8:11 Mat 12.38-40; Luk 11.16, 29-30 **8:11** Yuá 6.30; 1Kr 1.22 **8:15** Luk 12.1 **8:16** 6.52

8:18 Zhe 5.21 **8:20** 8.8-9 **8:23** 7.33; Yuá 9.6 **8:28** 6.14-15; 9.11-13; Luk 7.16 **8:29**

Mat 16.16 * **8:29** Krńst: Krńst mę kę nę «kwńidye buud Zembí nyę á kaag yę.» **8:30** 9.9

ngə ci ná mə jisə zə?» Pyêr mūsə bɛsa nə nyə ná: «Wo jisə *Křist. »³⁰ Nə ndeé, a mú báásulə bwo ná ci bwə kú bwelə jaaw múúd sà á jisə yí.

Yésus mə bá ya, a nyiŋgə gwûm
(Mat 16.21-28; Luk 9.22-27)

³¹ A mú ka tééd jǐgúlílə bwo ná: «Í jǐ shú mə *Mwân mə Múúd ná ocúmbá buud wā ləəm nə milúlúú nyá ofada nə *Oyǐguli ó mǎcɛɛ bwə kég jág jugashi nyə, bwə kudəwa nyə, bwə gwú ntág nyə. Nji a bá gwûm shwoŋ dí mpúsə mwów málóól.»³² Nyə á jaaw bwo gwo ná kpwóó. Pyêr mūsə kə nə nyə koogú, kə lás nə nyə.³³ Yésus mūsə yid, dúg *ómpwíín bé, a mú ŋkáánd nə Pyêr ná: «Wúg mə na, *Sátan! Mitédúgá myô mí cúgə mítédúgá mí Zembí, mīsə nji mítédúgá nyá buud.»

³⁴ A mú ka jôw ncúlyá buud bwə á bə cínəŋg wá bǎnəŋ ompwíín bé, nyə nə bwo ná: «ŋkí muud mə cɛel bɛ mə, a bǎg kú jagulə nyáméfwó; a ŋkényúg kwolós jé, a bɛ mə.³⁵ Nəcə, múúd mə ká kaambulə nə cug jé, a yida jǐmbal gwo. Nyəŋg mə jǐmbál cug jé nəcé mə nə shú Jəjə Kéél yé, a faam.³⁶ Ŋkí muud mə bii mǎbii mēsh mā shí ga ná ndeé *shíshim yé jǐmb, wáyé mfií nyó é bə nə ndí cínəŋg yí?»³⁷ Muud jǐ nə ŋkul wá jǐ shú ná a nyiŋgəg bii shíshim yé?³⁸ Mpugá ná muud mə bá gwág mə shwôn, gwág íciyá byâm shwôn kala búúd á mítédúgá olíŋgí í ŋgə sá mǎbôw ga dí yé, Mwân mə Múúd mə bá námə gwág nyə shwôn ja á bá zə a ŋgə ŋkənəwa mənəkənəwa mə Sóŋgú yé, bǎnəŋ miféeshá mí wəŋgales yí.»

9

¹ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Búbólé mə jaaw bí ná, bóól búúd búúsə wa óga, bwə abúlé bwelə ya,

bwə kú fwo dúg Faan mə Zembí mə wóós nə ŋkul.»

Yésus mə lwóyá mílwaná myé
(Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)

² Mpúsə mwów mósaman, Yésus mú ŋwa Pyêr nə Zhâk bá Yuánes. A mú wú nə bwo búúd dí, bwə kə bád wúl məma mbǎŋúd, nji bǎnəŋ kú nə ŋgwól múúd. Nyúúú nyé mú shwǒpla bwo míshúd,³ mikáándə myé mí mú ŋgə jág bul faan nə mbii mǎfumə má ná, tə muud cúgə nə ŋkul gusa mikáándə ná ndeé mí fumə ntó.⁴ Cínəŋgú, Moyíz bá Eli bwə mú wóós, zə ŋgə lésa nə Yésus.⁵ Pyêr mūsə ka ci nə Yésus ná: «*Rabi, nywaálə ŋgələ jǐ wa. Sə shúməgá mǎbanda mǎlóól, ŋgwúd shú dwô, dúl shú mə Moyíz, dúlúgá shú mə Eli.»⁶ Pyêr nyə a shigé mpu sà á cig yí, nəcé bǎnəŋ bǒlúgá *ómpwíín bwə á bul gwág ífwaas nda bwə nyé.⁷ Seegya nji gúndá í mə zə búdal bēsh. Bwə mú gwág kál í ŋgə wú gúndá jəŋg dí ná: «Mwân waamə abábə wə éga. Ságá nyə mǎgwág.»⁸ Ompwíín bwə mú ntág ŋgə yágəwa, bwə kú ná dúg tə muud shús, nji bǎnəŋ Yésus wə bwə á bə.

⁹ Ja bǎnəŋ bwə mə ka ŋgə shulə wú mbǎŋ dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bi kú jaaw múúd sà bí ámə dúg yí, kə wóós ja *Mwân mə Múúd mə bá gwûm shwoŋ dí yí.»

¹⁰ Bwə mú baagulə ci ni, nji bwə mú ŋgə nyímbulə bwámé nə bwámé ná: «Gwúmúlə mǎshwoŋ dí á ŋgə ci ga, í kə ná jí?»¹¹ Nə ndeé bwə mūsə jí nyə ná: «Nəcə jí *Oyǐguli ó mǎcɛɛ bwə dɛ ci ná í jǐ ná Eli fwóg tééd zə yí?»

¹² A mú bɛsa ná: «Jǐ bále bə ntó ná Eli mə jalá nə fwo zə, zə tál isá byēsh ícə byǎŋúd. Ká nəcé jí jisə cilyá Kálaad Zembí dí ná bwə bá mpyény Mwân mə Múúd, bwə bul jugashi nyə yí?»

¹³ Sà ŋgwúdú, mɛɛ mə jaaw bí ná Eli

nyə a shí bwey zə. Buud bwə á sá nyə mbií wêsh bwə á cœl yí, námə nda jí cilyá shú dé dí ná.»

*Yésus má yíl ngwól mwân jamb
(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43)*

¹⁴ Ja bwə má kə wósós *ómpwíín dí yí, bwə mú kwey máñkúmbə mə búúd má mə lyɛ bwo, bánónh Oyíguli ó máççɛ bwə ngə sɛñusa məkál. ¹⁵ Nji máñkúmbə mə búúd máni má má dúg Yésus yí, bwə mú seegya, bwə mú ngə kə nə mikúlá, kə ngə bóda nyə. ¹⁶ Yésus mú jí ómpwíín bé ná: «Jáyé bínónh buud óga ngə sɛñusa məkál nə ndí yí?» ¹⁷ Na zhwoğ buud éne dí, ngwól múúd mú bɛsa nə nyə ná: «Yíguli má ámə zə nə mwân waamə wódí, wúl shíshim í má sá ná a bég kú ná lás. ¹⁸ Í mú ntâg ka du bə, kúl jêsh í ámə wósós ná í bii nyə yí, í jumə nyə shí, ifúlug lwánd nyə mpu, a ngə fúgal məjə, a shwal nyánwo. Má ámə jí ómpwíín bwó ná bwə yílúg nyə jamb dœngá, bwə shígé kwag.» ¹⁹ Yésus músə bí ná: «Wúu! Yé óhááden óga! Mə e bá kə nə bí ntáni kə wósós ngow? Mə e bá jisow bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nə mwân wœng.» ²⁰ Bwə mú kə nə nyə. Nji shíshim ni* í má dúg Yésus yí, í mú junğ mwân nə ñkulú, a mú juma shí, ngə bíngula, ifúlug í ngə wósós nyə mpud. ²¹ Yésus mú jí sóngú mwân ná: «Í á tééd nyə jáyé ja?» A mú bɛsa ná: «Í á tééd nyə, a njúl ná mwántombú. ²² Í du cœl gwú nyə. Í du kul nyə tœ kuda dí tœ májúwód ija ija. Nkí wo jí nə ñkul sá gúl sá shú dé, gwágúg sə ñkúñkwónúle, kwííndúg sə.» ²³ Yésus mú yagula nyə ná: «Ñkí wo jí nə ñkul!» Ntó, a mú jaaw nyə ná: «Múúd yêsh mə *búgúlá Zembí yé jí nə ñkul sá sá jêsh.» ²⁴ Cé nə cé sóngú mwân mú lás gwów gwów ná: «Mə ngə *búgula! Nji, yág mə ñkul ná mə mpúg bə nə búgól!» ²⁵ Buud

bwə mú zə seengya áncuncuma kúl bwə á bə yí. Ntó Yésus mú ñkáánd nə shíshim ábábðw wœng ná: «Wo shíshim ngə juwo mwân məlwə nə mpu ga! Mə yámbáli wo ná, wúg nyə nyúúlúd! Ci wo kú ná bá nyinğə nyíi nyə nyúúlúd!» ²⁶ Í mú kím nə ñkulú, í junğ mwân ná ndéé wú nyə nyúúlúd. Mwân mú çɔ fudəd ná nyágúsá, zhwoğ buud bwə ngə ci ná: «A má yə.» ²⁷ Nji Yésus mú bíi nyə mbwə, wœl nyə. Mwân mú tów tátəlí. ²⁸ Ná ndéé, Yésus mú kə nyíi njów. Ompwíín bé bwə mú kə jí nyə wu bánónh bwáméfwó ná: «Nəcə jí sə bân shígé kwag yílá shíshim ni yí?» ²⁹ A mú bɛsa bwo ná, bwə du yíl mbií ni nji nə məjəgula.

Yésus má jaaw ja ábéé ná a bá yə, a mú gwúm

(Mat 17.22-23; Luk 9.43-45)

³⁰ Bwə mú zə lɔ na. Bwə lína Galilé. Yésus nyə a shígé cœl ná buud bwə mpúg kúl bwə á bə yí, ³¹ nəcé nyə á ngə jíguli *ómpwíín bé. Ná ndéé, a mú ngə jaaw bwo ná: «Í jii ná *Mwân mə Múúd bəg kaanz məbwə má búúd dí, bwə bəg gwú nyə. Nji mpúsə shwiy dé, nyə bá já shwoğ dí mwów məbá, a mú gwúm jwów áléel.» ³² Nji Yésus nyə á teem ngə jaaw bwo ntó, bwə á shígé mpu gwág. Bwə mú bul gwág ifwaas. Bwə ngə fúndə jílə nyə ná nyə féélúg bwo isá nyə ngə jaaw bwo yí.

Zə jí fwó múúd

(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³ Ntó bwə mú kə jé Kapernawúm. Cínong bwə mú nyíi wúl njówád. Yésus mú jí ómpwíín bé ná: «Jí gwáméfwó bí ámə ngə sɛñusa məkál nə gwo zhíi nə zhíi yí?» ³⁴ Bwə mú jí ná kufug, nəcé zhíi nə zhíi, bwə á ngə shwɔ ná bwə cœl mpu nyœng jí bul bə fwámé múúd bwádí gwoong dí yé. ³⁵ Ntó Yésus mú zə jí shí. Nyə jów *ómpwíín wúm nə óbá bé.

* 9:20 Bóól bwə ngə ci na ná: «Ja mwân nyə a dúg Yésus yí.»

9:27 5.41

9:30 8.31

9:33

Luk 22.24 9:35 10.43-44; Mat 20.26-27; Luk 22.26

Nyə nə bwo ná: «Múúd mə céél bə tówe shwóg á gwoonɔ ɟín yé, nyə jəlá nə bə múúd á mpúsə, nyə bə námá sóol masáal á gwoonɔ ɟínúd.»³⁶ Nyə ká shín lás ntó, nyə mú zə ɟwə gúl kákágə, tál bwo nyə míshúd, a mú ɟwə nyə nyédí mábwád. Nyə nə bwo ná: ³⁷ «Muud mə lág gúl kákágə nda ɟíga ɟíná dām dí yé, a mə lág mə. Muud mə lág ntág mə yé, nyə alágé mə, a lág múúd nyə á nti mə yé.»

*Buud wà shédi kóómbúd
(Luk 9.49-50)*

³⁸ Na Yuánes mú ci nə Yésus ná: «Yíguli, sá amə dúg ɟgwól múúd ɟə balan nə ɟíná dwò, ɟə yíl buud məjamb nə ndí. Sá amə ka kaambalə nə nyə ná a kú ná ɟə sá nəcé a cugé sádí gwoonɔ dí.»³⁹ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Kúgá də kaambalə ná a kú ɟə sá. Muud cúgé nə ɟkul balan nə ɟíná dām, sá *máshimbá nə ndí, ná ndéé nyə nyinɔ kə ɟə lás nə mə ɟkí bəw. ⁴⁰ Nəcé muud nyə anɔ nə mpíi shé yé, ɟi shédi kóómbúd. ⁴¹ Muud mə bá yána tə ɟi láá məjúwó ɟgwúd, ɟgulal bí mэдí ɟínád nəcé bí bələ búúd ó *Kríst yé, búbálé, mə jaaw bí ná, muud wəonɔ ɟə abúle shúb myána myá cínɔɟ.»

*Sám í bul ɟə
(Mat 18.6-11; Luk 17.1-2)*

⁴² «Nji, ikákágə í ɟə *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bəonɔ, í bul ɟəlá nə bwə kəlɔg muud wəonɔ ɟə məma kwóogá cúnúd, bwə kul nyə nə dwo mán. ⁴³ Ntó, í ká bə ná mbwə wò ɟkí kuú wò í ɟə kwal wo bəonɔ, sámbúg wə, nəcé í bul ɟəlá nə wo cágəg cug á kandugə wo ɟjúl nə kúl mbwə ɟkí kúl kuú, ⁴⁴ ntə nə wo bəg nə məbwə mwò mēsh wo mú kə kuda á kandugə ɟís kú ɟímə yíd. ⁴⁵ Í ká bə ná kuú wò í ɟə kwal wo bəonɔ, sámbúg wə, nəcé í

bul ɟəlá nə wo cágəg cug á kandugə wo ɟjúl nə kúl kuú, ⁴⁶ ntə nə wo bəg nə məkuú mwò mēsh wo mú kə kuda á kandugə ɟís kú ɟímə yíd. ⁴⁷ Nkí ɟús dwò í ɟə kwal wo bəonɔ, tíg dwo. Í bul ɟəlá nə wo nyíg Faan mə Zembí dí nə ncwaan ɟús, ntə nə wo bəg nə mísh mwò mēsh bwə bá kə kul wo kuda á kandugəd. ⁴⁸ Cínɔɟ kuda ɟəonɔgúd ilúmágə í də də nyúul yí í adé fudə. Kuda kú námá bwelə ɟímə. ⁴⁹ Mpugá nə kuda í bá wá múúd yēsh məgwám námá nda ca í də wá məgwám idaw dí ná. ⁵⁰ Ca dúsə ɟə sá. Sá ɟgwúdú, ɟkí ca í sóómb, ɟí í bá nyinɔ wá dwo məgwám? Bəgá námá nda ɟə ca mpədúgá búúd, bí mú ka bə nə ɟkul ɟi mpwogé mpədúgá biméfwó nə biméfwó.»

10

*Yésus nə məgwú mə bá
(Mat 19.1-9; Luk 16.18)*

¹ Nə ndéé, Yésus nyə á ka wú na, kə shí á Yudéa, Zhurdé fanwiny. Buud bwə mú zə áncuncuma zə ɟkúndow cínɔɟ nyádí. A mú ɟə ɟíguli bwo nda nyə á də sá ná. ² Bóól *Ofarizyēn bwə á zə kə nyádí, kə bwəwələ nyə, bwə ná: «Ye məcəɟ míshé mə ɟə ci nə muud ɟi nə ɟkul yíl múdá yé bə?»³ Ntó nyə mú bəsa bwo ná: «Moyíz nyə a báásulə bí ná ɟi?»⁴ Bwə nə nyə ná: «Moyíz nye nyə á cilə nə múúd mə ká cəel yíl múdá yé bə, a yə nyə kálaad məgwú mə bá.»⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Moyíz nyə á yə bí cəɟ dəonɔgú nəcé lal bí milám. ⁶ Sá ɟgwúdú, ja Zembí nyə á té isá byēsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá. Ntó nyə á ci ná: ⁷ «Nda mə mə sá bwo ntání ná, mudúm mə bá lágə sóonɔgú bá nyəonɔgú, a kə leedya nə mudá yé, ⁸ bá obá bwə mú bə nyúul ɟgwúdú.» Ntó ɟi nə bwə cúgé ná búúd obá, bwə músə muud ɟgwúd. ⁹ Muud nyə

ajáláyé nà ka béég sá Zembî má laad yí.»

¹⁰ Ja bânôn *ompwíin bé bwá má kə wós njów yí, bwá mú kwo jí nyə ná a féélúg bwo lésú wəonǵá.

¹¹ Ntó wá nyə á ci nə bwo ná: «Íkí muud mə yíl múdá yé bā, a bá múdá shús íí, muud wəonǵ mə sá mínəomb mísh má múdá nyə amə yíl yéd. ¹² Təə mudá, á ká wú bā, a nyingə kə dúl báád íí, a má sá námə mínəomb.»

Yésus má bəd bwân óntombú məbwə

(Mat 19.13-15; Luk 18.15-17)

¹³ Bóól búúd bwá á ka zə nə ikúkágé wə Yésus ná a kúnyág nə byo. Nji *ompwíin bwá mú lás nə bwo. ¹⁴ Nda Yésus nyə a dúg ntó ná, nyə a láməsa nə ompwíin bé, nyə nə bwo ná: «Bídúgá ikúkágé í zág mádí, kúgá kaambələ nə bwo, nəcé Faan má Zembî dúşə sá á mbii búúd wáj. ¹⁵ Búbáélé, má jaaw bí ná, muud yēsh nyə amágúlyé Faan má Zembî məməgúla mə kúkágé yé, muud wəonǵá cúgé nə ŋkul nyíi cínəonǵ.» ¹⁶ A mú ŋkəny bwân bəonǵá, ŋgə bəd bwo məbwə, ŋgə yə bwo ocúncésh.

Yésus bá muud byəəg

(Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)

¹⁷ Yésus mú zə cə na. A ŋgə kə zhíid, ŋgwól múúd mú zə nə kúlá, zə kúđəw nyədəí shwóg. A mú jí Yésus ná: «Jəjə Yígulí, jáyé jə sá má sáág ná mə bííg cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁸ Yésus mú yida ci nə nyə ná: «Nəcé jí wó jów mə ná jəjə múúd yí? Kú nə muud jí jə múúd, nji Zembî nyəméfwó. ¹⁹ Wo mpú dí məcəx mága? “Wo kú gwú múúd, kú sá mínəomb, kú júwo, kú yə múúd mpwene á sá nyə ampúyé yí, kú shíig múúd, gúmal sósŋgá woó nə nyəonǵá woó.”» ²⁰ Muud éne mú bəsa nə nyə ná: «Yígulí! Mə ŋgə bə məcəx máni mēsh, tééd ikágəd zə kumə múús.» ²¹ Yésus mú dúg

nyə ná figá-figá, a mú gwág nyə cey lámúd. Nyə nə né ná: «Í ŋgə ná fúfə wo sá ŋgwúd. Kaá kusha ísá byēsh wó jí nə ndí yí, wo yə mímbúmbúwá *mwaanə wəonǵá, wo ka bá kə bə nə məbii gwōw; ság ntó wo ka zə bə mə.» ²² Muud wəonǵ mú shúsəla nə mpəsa má Yésus, a mú ntəg kyey, nəcé nyə á bə nə zhwog məbii.

²³ Yésus mú cing mpwóombú dúg nyədəí mákoogú ná ndéé, a mú ci nə *ompwíin bé ná: «A kwowalələ ná buud bí nə məbii wá bwá nyíig Faan má Zembî dí eé!» ²⁴ Ompwíin bé bwá mú káam ciyá jəonǵ, Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Yé bwân bām! A kwowalələ ná muud nyíig Faan má Zembî dí eé! ²⁵ Í yida nywá bə kúná-kúnə ná *shamó nyíig luun lá ndundu dí, ntə ná muud á bulya məbii nyíig Faan má Zembî dí.» ²⁶ Nji bwá á gwág ntəni yí, bwá á bul káam, bwá mú ŋgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Ká zə jí nə ŋkul *dúg cug yé?» ²⁷ Yésus mú kənd mísh bwádí, a mú ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ŋkul sá jíni jāŋ, nji Zembî; nəcé Zembî nywáá jí nə ŋkul sá sá jēsh.»

²⁸ Pyēr mú ja lésú, nyə ná: «Ká, dugí! Sə báá sə á má shín lúgə ísá byēsh, sə zə bə wo.» ²⁹ Yésus mú bəsa ná: «Búbáélé, má jaaw bí ná, ŋkí muud mə sá ná, təə minjów, təə məshí, təə omínyəonǵá, təə okóól, təə nyəonǵá, təə sósŋgá, təə bwân, a lúgə byo shú dām, nə shú bwiingúle Jəjə Kéél, ³⁰ nyə é nyingə bíi ísá byəonǵ byēsh ija təd té nyə é ŋgə cugə wa shí yí: təə minjów, təə məshí, təə omínyəonǵá nə okóól, nə nyəonǵá, nə bwân, ija təd, a bwəma námə nə cúwálí cínəonǵ, ná ndéé a ka bá kə cugə kandugə kandugə cug í zág yíid. ³¹ Bóól ncúlyá buud bwá tál shwóg wá, bwá bá tów mpəsə, bəonǵ bwá tál mpəsə wá, bwá bá tów shwóg.»

10:11 Mat 5.32; Luk 16.18; 1Kr 7.10-11

10:15 Mat 18.3

10:19 MmN 20.12-16; Mbá 24.14

10:21 Mat 19.21

10:22 Sóm 62.11

10:27 Mat 19.26

10:29 Mat 10.37

10:31 Mat

Yésus má jaaw ja áléel ná a bá ya, a mú gwúm

(Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)

³² Bwá á ka ngə bád kə Yurásəlem, Yésus tál shwóg, ompwíín bé bwá ngə bɛ nyə mpúsə, mílám mí kál bwo gwôw nə ifwaas. Tɔɔ buud bwá á ngə bɛ bwo wá, bwá á ngə námá bεemb. Yésus mú ŋwa *ompwíín wúm nə óbá bɛ, a wú nə bwo búúd dí, bánón kə ngə kyey koogú, a mú ngə jaaw bwo isá í bá zə s̄y nə nyə yí. ³³ Nyə ná: «Dugá, sá ngələ bád kə Yurásəlem óga; mpugá ná *Mwân mə Múúd mə zə kə kaanz məbwə mə mílúlú nyá ofada nə *Oyíguli ó məcəđ. Bwá é cɛɣlə nyə shw̄y, bwá mú keenzh nyə məbwə mə íkúl ishúsúd. ³⁴ Bwá wá bwá bá cágulə nyə, bwá sey nyə məntənd mpwóómbúd, bwá fyáməsə nyə milwón, bwá mú gwú nyə. Nji nyə bá gwúm shwonj dí jwôw áléel.»

Zá jí fwó múúd

(Mat 20.20-28)

³⁵ Nə ndeé, Zhák bá Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwá mú zə shish wá Yésus, zə ci nə nyə ná: «Yíguli, sá mə téég wo məbwə, ság sá sá sá é jí wo yí.» ³⁶ A músə jí bwo ná: «Bí mə jii ná mə sáág bí jí?» ³⁷ Bwá mú bɛsa ná: «Yág sá wáda nə sá b̄ag ji wo, nyíga mbwə məkóól, nyíga mbwə m̄ancw̄m ja wó bá kə jí wódí jiya gúmád yí.» ³⁸ Yésus mú bɛsa ná: «Bí ampúyé sá bí ngə jii yí. Ye bí bí nə ŋkul ŋgul bálá mə é ŋgul yí, ŋkí nə bí duwan nduwan mə é duwan yí?» ³⁹ Bwá ná: «Haaw. Sə bí nə ŋkul ŋgul.» Yésus nə bwo ná: «Bálá mə zə ŋgul yí, bí é ŋgul gwo, tɔɔ nduwan mə zə duwan yí, bí é duwan námá wo. ⁴⁰ Nji, kóómb á ná bí jíg mə nyíga mbwə m̄ancw̄m nyíga mbwə məkóól, mə dí jí nə ŋkul ŋwa wáni

cígulá, ijiya byɔɔŋg bíse shú búúd í á bwey kwəməsəw wá.» ⁴¹ Ja bóól *ómpwíín wúm bwá á gwág ntó yí, bwá a gwág Zhák bá Yuánes bôw. ⁴² Yésus mú jôw bwo, lás nə bwo ná: «Ŋgaá bí mə mpú ná buud bwá ngə wúmə nə jiya tówe shwóg íkúl ishús dí wá bwá ngə nteŋg ijwúga byáŋ, ofwó búúd bwá ngə lwóya nji mpâl. ⁴³ Í ajáláyé nə bə ntó bí b̄an dí. Nyɔɔŋg yêsh mə céél bə fwó múúd gwoŋg jín dí yé, yídag s̄y nə bóól. ⁴⁴ Nyɔɔŋg mə céél t̄w bí shwóg yé, bág bóólúgá lwaá. ⁴⁵ Sâ jɔŋgá wá jisá ná *Mwân mə Múúd nyáméfwó nyə a shígé zə nə bwá séyág nə nyə. Nyə á yida zə s̄y nə buud, a yána námá cug jé shú nə ncúlyá buud bwá bág ofulí*.»

Yésus mə b̄eny Bartimé mísh

(Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)

⁴⁶ Ntó, Yésus bánónj ómpwíín bé bwá mú kə kumə Zheriko. Bwá mú ngə lɔ ngwála wɔɔŋgú; buud bwá á ngə bɛ bwo áncuncuma. Ngwál áncím-ncím nyə á bə zhí dí koogú, a ngə gwáám bwo isá. Muud wɔɔŋgú nyə á bə nə jíná nə Bartimé, mwân mə Timé. ⁴⁷ Nyə mú gwág ná Yésus á Nazarét wá ngə cɔ éne. Ntó nyə mú tééd ngələ kím ná: «Yésus, mwân mə *Dávid, bwígúg mə nə ŋkwonj.» ⁴⁸ Nji buud bwá mú ngə ŋkáánd nə nyə. Tɔɔ ntó nyə mú mpu b̄an kál gwôw ná: «Yé Mwân mə Dávid, bwígúg mə nə ŋkwonj.» ⁴⁹ Yésus mú shigala. Nyə ná buud ná: «Jówúgá mə nyə.» Bwá músə jôw áncím-ncím. Bwá nə nyə ná: «Səlug lám shí! Tówúg! A ngə jôw wo.» ⁵⁰ Muud éne mú wusə kúúd jé koogú. A mú bumb, lɛl kə wá Yésus. ⁵¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wó jii ná mə sáág wo jí?» Áncím-ncím mú bɛsa ná: «Ye yíguli, ság nə mə kwóg dúgya.» ⁵² Yésus nə nyə ná: «Kaág

10:32 8.31 **10:34** 15.15-20 **10:38** Mat 26.39; Mak 14.36; Luk 12.50; 22.42; Yuá 18.11

10:39 Mis 12.2 **10:43** 9.35; Mat 23.11; Luk 9.48 **10:45** Mat 20.28 * **10:45** Bwá á du jána ŋkumba t̄aj shú ná ŋkumba kwám í bág full. T̄aj nyɔɔŋg wá Yésus nyə a jána nə cug jé shú búúd b̄esh yí. **10:47** Mat 20.30-31 **10:52** Mat 9.22

mpwogé, wo má *dúg cwɔ nácé búgá gwô.» Cé nà cé, mísh má mú nyingə dúgya nyə. A músə bɛ nyə.

11

Yésus mə nyíi Yurúsəlem

(*Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Yuá 12.12-16*)

¹ Ja bwá á ngə shísh kúná-kúnə nə Yurúsəlem yí, bwá á kə wóós ngéé Betufazhe, *Mbáñ wáolivyé dí. Yésus mú lwám *ómpwíín óbá. ² Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg níí. Í é bə, bí ká námá jé, bí kwey cwɔ jakáás cɛɛlá, í njúl ná tə muud kú fwo bwɛle kəwa nyə kwonɔd. Bí ó ciny gwo, zə mə nə gwo. ³ Nkí muud mə jí bí ná nácé jí bí ngə ciny gwo yí, bí bɛsa nə nyə ná: “Cwám̄ba wá ngə jí gwo.” Muud wəɔngá nyə é lɛɛl námá bíd ná bí zág nə gwo.» ⁴ Ompwíín bwá mú kə, bwá mú kə kwey cwɔ jakáás cɛɛlá kúná-kúnə nə wúl mpumbé, njwón dí koogú. Bwá mú ciny gwo. ⁵ Bóólúgá búúd bwá á bə cínɔng wá, bwá mú jí bwo ná: «Jí bí ngə sá ní? Bí má ciny cwɔ jakáás ní nácé jí?» ⁶ Bwá músə bɛsa mbií Yésus nyə ámə jaaw bwo yí. Buud bəɔng bwá mú bíd ná bwá kóg nə ndí.

⁷ Bwá mú zə Yésus nə cwɔ jakáás, bwá ngə yíl mikáándə myán ngə jeel gwo kwonɔd. Yésus músə jí gwəw. ⁸ Ncúlyá buud bwá mú ngə taalə mikáándə myán zhí nə zhí, bóól bwá ngə búgə məmpúnzə má ílí mákoogú ngə zə taalə zhí. ⁹ Shwáinzhá buud bwá á ngə kə Yésus shwóg wá nə bəɔng bwá á ngə bɛ mpúsə wá bwá á ngə wá ngwa ná: «Hosána! Gúmá í bəg nə nyəɔng ngə zə jíná má Cwám̄ba dí yé. ¹⁰ Gúmá í bəg nə ijwúga í ngə zə yí, ijwúga í Dá *Dávid! Hosána jorɔ lə gwów dí cwú!»

¹¹ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsəlem yí, nyə á kə nyíi *Luɔ mə Zembí, a

músə kənd mísh Luɔ dēshad. Nda í á bə mpwó-kugú shí ná, a mú cúwo tóón, nyingə kə nə ompwíín bə wúm nə óbá Betaní.

Yésus má shwó lí figyé

(*Mat 21.18-19*)

¹² Mán məlám, bwá mú wú Betaní. Yésus mú ka gwág zha. ¹³ A mú dúg shug lú *figyé shwóg-shwóg í njúl ná nkudá. A mú kə dúg né ka nyə é kwey mpumá cínɔng. Nji, ja á má kə wóós lí dí shí yí, a mú kwey nji ikáá nə ikáá, nácé í a shígé fwo bə baan lə mpúmá. ¹⁴ A músə cɛ nə figyé ná: «Muud nyə abúlé ná bá bwɛle də tə bumá gwô.» Nyə á ngə lás ntó, *ompwíín bə bwá ngə gwág.

Yésus mə wáñg búúd ó mikus Luɔ mə Zembí

(*Mat 21.12-17; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-16*)

¹⁵ Bwá mú nyingə jé Yurúsəlem. Nə ndéé, Yésus mú kə nyíi *Luɔ mə Zembí, a mú kə wáñg búúd bwá á ngə sá mikus cínɔng wá. A shín lwág ítúwuli í búúd bwá á ngə sá icénd í *mwaané wá, nə ishíya í bəɔng bwá á ngə kusha məfaf wá. ¹⁶ A ban ná muud kú ná lína nə mbag Luɔ mə Zembí dí cwú. ¹⁷ A mú ka zə yə bwo njígúlá, nyə ná: Ngaá jí cilyá Kálad Zembí dí ná: «Bwá bá də jəw njəw wám ná: “njəw məjəgula á ikúl nə ilwon byêsh?” Ká bí bəñ mə yida sá ná í bəg daage lú íjwúwál.»

¹⁸ Milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó məcɛɛ bwá mú gwág sóólúgú wəɔngá. Bwá mú ngə sɔ məzhií ná bwá gwú Yésus, nji bwá á ka ngə fúndə nácé njígúlá yé á ngə bul nyíi buud mílamád, buud ngə bul káam. ¹⁹ Mpwó-kugú shí, Yésus bəñɔñ *ompwíín bə bwá músə wú ngwála.

Njígúlá búgə nə dúlə sá məjəgula
(*Mat 21.20-22*)

gwú búúd bwá á lág nə fambá wá, a mú yə búúd óshús fambá jé. ¹⁰ Bì afwóyé bwele lə mícilyá mí Kálaad Zembí dí ná:

Kwóógú ólwəye bwá á myaas yí,

dwó wá í má bə kwóógú lú lámuga *.

¹¹ Cwám̄ba sósólúgú yé wá ni.

Jísə *sā mím̄búgú sádí míshúd í?»

¹² Milúlúú myā ofada bānōñ *Oñkumē ó mácēx nə ocúmbá buud óni bwá mú tééd ñgálə sə məzhií ná bwá bíi nyə, nəcē bwá á mpu ná lású wāñ wá Yésus nyə á ñgə lās kandad ni. Nji, nda bwá á ñgə fúnda mən̄kúmbə mə búúd ná, bwá mú bééḡya nə nyə, bwá mú kyey.

Mwaanē tóya m̄ Káázəl

(Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)

¹³ Bwá mú ka ñwa bósól *Ofarizyēñ nə bósól búúd wā gwoon̄g í á dū ságusə ijwūga í Herod yí, bwá mú kənd bwo nyádí ná bwá kág bwówalə nyə, ná ka nyə é biil nə iciyá byé. ¹⁴ Ja bwá má jé nyádí yí, bwá má ci nə né ná: «Yíguli! Sə ñgə mpu ná wo ji búbálé muud. Wo ádé bēemb sá bósól búúd bwá é ci yí, wo kú námá bə nə ifwaas nə mbií múúd wí nə ñkul tōw wo míshúd yí. Wo ñgə jíguli sə cug á Zembí búbálé. Ntó, jaawug sə. Ye mácēx mǎshé má ñgə magulə ná sə jónág tóya mə *Káázəl, ye má an̄gē nə magulə? Ye sə dúg jóna, ye sə nda dū jóna?» ¹⁵ Ká, nyə á bwey mpu kwába ján̄ jəon̄g, a mú ci nə bwo ná: «Bì mə zə bwówalə mə nəcē ji? Zəgá ná mə nə sañ *danarí†, mə dúgúg.» ¹⁶ Bwá mú zə nyə nə wo. A mú jí bwo ná: «Zə jí nə vuguli mpwoombú nə jínə bwá á lúlə wa ga?» Bwá nə né ná: «Jísə Káázəl.» ¹⁷ A mú ka ci nə bwo ná: «Yágá Káázəl isá í Káázəl, bí yə Zembí isá í Zembí.» Bwá mú bul káam mpēsá nyé nyəon̄gú.

Gwūmála búúd bwá bá gwūm yí
(Mat 22.23-33; Luk 20.27-38)

¹⁸ *Osadwisyēñ, buud bwá dū ci ná mimbimbə mí ábúle gwūm mǎshwoñ dí wá, bwá á ka zə wá Yésus, zə jí nyə ná: ¹⁹ «Yíguli! Moyiz nyə á yə sə cēx ná: “Ñkí muud mə yə kundú, mínyon̄gú yé má jəlá nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyəon̄g má yə yé mpwoñ buud.” ²⁰ Bósól ómínyon̄gú bwá á byél wa zəngbá, budúm nə budúm. Acúmbá mú bā múdá, a mú yə kú nə mwān. ²¹ Nyəon̄g nyə á bē nə nyə yé, mú bā kúsə acúmbá nyə á lágə yí, a mú námá yə kú nə mwān. Mbií ñgwúd nə álél, ²² nə bósól óntombú bē bēsh, kə jé mwān á mǎzhúgúlá. Bēsh, bwá á bā mudá ñgwúd wəon̄gá, bēsh shín yə, bwá kú lágə mwān. Mpúsə wāñ, mudá wəon̄g mú námá zə yə. ²³ Ja búúd bwá bá gwūm yí, nyáyé mə bá ñwa mudá? Ngaá ná bēsh bwá á shí bə ógwúm bē?»

²⁴ Yésus mú bēsa nə bwo ná: «Ñgaá bí má kwab, nəcē bí ampúyē sá Kálaad Zembí ñgə ci yí, bí kú námá mpu mpífə má Zembí. ²⁵ Ja búúd bwá bá gwūm mǎshwoñ dí yí, budúm bwá ábúle ná bā búdá, budá nda ná kə mǎbáád. Bwá bá jí nda *wəəngales ó Zembí bwá njúl jon̄ dí ná. ²⁶ Kósól á mimbimbə bálə gwūm mǎshwoñ dí, ñgaá ná Kálaad mácēx má Moyiz dí, bí má dū lə kúl í ñgə lwágulə nda nyə á kwey ñgwíile ñkan̄ dí yí. Ngaá Zembí nyə á ci nə nyə ná: “Mə jí Zembí má *Aburrahám, Zembí má *Izaag, Zembí má *Yákwab.” ²⁷ Ntó jí ná Zembí cugé Zembí mimbimbə, a jí yidá bə Zembí á buud bwá ñgə cugə wá. Bí ñgə jág bul kwab.»

Cēx í ntə mácēx mēsh yí

(Mat 22.34-40; Luk 10.25-28)

* **12:10** kwóógú lú lámuga: Í á dū bə kwóógú bwá á dū tééd jil mǎndəlúd yí, dwó wá bwá á dū bē ja bwá lám mǎnyun̄g mə njów yí. **12:12** 11.18 † **12:15** danarí: Í á bə mwaanē á Rom, bwá á dū **12:17** Rom 13.7 **12:18** Luk 20.27 **12:19** Mbá 25.5-6; Mət 38.8 **12:26** MmN 3.2, 6

28 Ngwól Yígguli mæcɛɛ nyə á ngə gwág nda bwə á ngə jí nyə minjígá ná. Nda nyə á dúg ná Yésus ngə mpu bɛsa ná, a mú zə jí nyə ná: «Máɛɛɛ míshé mēsh dí, dáyé í tál mósól mēsh shwóg?» 29 Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Cɛɛ í tál mósól mēsh shwóg yí, dí ná: Gwágúlág, Izurəyél! Zembî wúsú, Cwám̄ba, jísá Zembî nji nyəmɛfwó.

30 Wó jəlá nə cɛɛl Zembî wô Cwám̄ba nə lâm wô wēsh, nə *shíshim wô wēsh, nə lúú wô wēsh, nə ŋkul nywô nyēsh!»

31 Yésus mú nyinjə cɛ ná: «Cɛɛ ábɛɛ dúsə ná: Wo cɛɛl múúd yēsh jísá wo kúnə-kúnə yé nda womɛfwó.

Kú nə tɔɔ cɛɛ í ntó mánɛ.»

32 Yígguli mæcɛɛ ntág nə nyə ná: «Haaw! Wo má mpu lás! Sâ wó ngə cɛ yí, jísá tətəlî. Zembî jísə nji ngwúd, kú nə ngwólúgá shús mpúsə nyə. 33 Muud má jəlá nə wá lâm yé wēsh wá Zembî, a cɛɛl nyə nə fug nyé nyēsh, nə ŋkul cɛ nyēsh. A jəlá nə cɛɛl námá muud jí nyə kúnə-kúnə yé nda nyəmɛfwó. Ntó wá jísá mpwogé, cɔ jígálulə Zembî ocúdu nə sálə nyə mósól *mátúnuga mēsh.»

34 Nda Yésus nyə á dúg ná nyə á mpu bɛsa nə nyə ná, a mú cɛ nə nyə ná: «Í abúlé ná gwaa nə wo ná, wo nyíig Faan má Zembî dí.» Né ndɛɛ, tɔɔ muud nyə a shígé ná nyinjə jí Yésus njígá.

Mesî bá Dávid

(Mat 22.41-46; Luk 20.41-44)

35 Ntó, nda Yésus nyə á ngə jíguli buud *Luŋ má Zembî dí ná, nyə a jí bwo ná: «Wáyé mbií *Oyíguli ó mæcɛɛ bí nə ŋkul cɛ ná *Kříst ji Mwân má *Dávid yí? 36 Ngaá *Dávid, nyəmɛfwó, nə ŋkul má Nkɛŋkɛ Shíshim, má cɛ ná:

Cwám̄ba† nyə á cɛ nə Cwám̄ba wâm ná:

“Jig shí wa mádí mbwə mənɔcwúm, kə wós ja mə é culəshi mízhízhíj myó,

wo nyaál myo nə məkuú yí!”

37 Dávid nyəmɛfwó nyə á jəw *Kříst ná Cwám̄ba. Ká nyə é ka bə Dávid mwân na ntədele?» Buud bwə á bə áncuncuma wá bwə á bul gwág məshusəg nə lósú yé.

Yésus mə kéwúlí búud

(Mat 23.1-12; Luk 20.45-47)

38 Né ndɛɛ, a mú kə shwóg nə jígulilə búud. Nyə nə bwo ná: «Bí ɔ káálúgə nə Oyíguli ó mæcɛɛ! Bwə cɛɛl dúlə mɛɛla nə ŋwɔɔla ŋwɔɔla íjud, nə dúlə sɔ ná buud bwə dúg báda bwo məbədə má gúmə mənɔkúmbə mə búud dí. 39 Bwə cɛɛl námá kə də ji nji íjiya yá shwóg ja básə *məmpáanzə mə mínjígulá mə *Oyúden dí yí; bwə cɛɛl námá də kə ji nji lúú táwali dí ja bwə dú kə ídina dí yí. 40 Bwə déég míkúsə mí búdá isá byáŋ byēsh. Bwə nyinjə də sá ígwaa-gwaa í məjəgula, lwóyalə ná búə íjɔɔ í búud. Intúgúlí byáŋ í bá bə ŋkí jág bul nyaan.»

Yána mə kúsá múdá

(Luk 21.1-4)

41 Yésus nyə á ka kə ji ná bɛɛndyá nə jaadá məyəna mə *Mpáanzə Zembî, a ka ngə dúg nda búud bwə á ngə wá məyəna ná. Ofwó búud bwə á ngə wá ŋkí bulya. 42 Nji wúl mbúbúwá kúsə múdá, í á zə wá isusáŋ íbá, tãŋ á búbaalé ífada. 43 Yésus mú jəw *ompwíin bé, nyə nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, mbúbúwá kúsə múdá nɛ mə wá məyəna cɔ buud bēsh bwə ámə ngə wá wá. 44 Nəcé buud bēsh bwə ámə ngə wá óni, bwə ámə ngə ŋwa məmpugə mə byɔɔg dánúđ. Ká nyɛ, a njúl mbúbúwá, nyə ámə wá bímbí dēsh nyə ámə bə nə ndí yí, bímbí dēsh í ámə bə ná nyə é ngə cugə nə ndí yí.»

13

Məshíné mə shí
(*Mat 24.1-14; Luk 21.5-17*)

¹ Nda Yésus nyə á ngə cúwo wú *Luŋ mə Zembí ná, ngwól *mpwíín yé mú ci nə né ná: «Yíígulí, fwoğ dúg jǝjǝ mákwóógú máni, nə məma lwǝyá ni!» ² Yésus nyə á ka bęsa nə né ná: «Nə jǝjǝ mákwóógú nə məma lwǝyá wó dúg ni, tǝ kwóógú ngwúd í ábúlé nyingə lág í mbád na dúlágá dí gwǝw, məsh mə bá shugala shí.»

³ Yésus mú ka kə *Mbáŋ wóolivyé dí, kə ji shí, ngə dúg kóómb Luŋ mə Zembí. Pyêr, Zhâk, Yuánes nə André, bánôŋ bwé á bə bwáméfwó wá, bwé mú ci nə nyə né ⁴ «Jaawug sâ, isâ íni í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sə né isâ byəŋŋ í wál bá ngə zə bwəma yí.» ⁵ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Bí ó bey nə buud bwé bəg shiig bí. ⁶ Nəcə buud ŋkí bulya bwé bá du zə nə jínə dām; nyāŋ wóós, nyə ná: “Mə wə *Kříst”. Bwé bá kənd zhwog buud jugú. ⁷ Bì mə bá du gwág mílāŋ mí mǝmb, bì gwáduga ncíndə dǝmb, bí kú bá du kənd mílām gwǝw; í bá jii nə isâ íni í bəg. Nji tɛɛm bə ntó, í ábúlé fwo bə məshíné mə shí. ⁸ Gúl lwonŋ í bá lúmbulí nə gúl, dúl faan lúmbulí nə dúl. Shí í bá námə du ntaŋusa bíl íkálúd, zha á ifíi mpu í bá bə. Isâ íni byésh í bá ná bə nji mətédúlé mə mácey mə byéyí.

⁹ «Bí ó du bey. Bwé bá du kusha nə bí məbwé mə osəmbye ó mílásúd, bwé du fyámusə bí mílwóŋ *mámpáanzə mə mínjígulá mə *Oyúden dí. Bì mə bá du kaad mísh mə búúd ó anáŋ nə ojwú ó ləom dí ná, bí kəg bwaagulə sâ bí mə mpú shú jínə dām yí. ¹⁰ Í fwo tédj jii nə bwé cúndəg jǝjǝ Kéél íkúl nə ilwonŋ byésh dí. ¹¹ Ja bwé bá du kusha nə bí yí, bí kú bá du bwey yágawo

íciyá í kǝod. Bì ó bá du lás sâ í é bá du jé bí cé jǝngúd nə bí lásúg yí; nəcé bí dí mə bá du lás, í bá du bə Ŋkǝŋkǝ Shíshim. ¹² Mínyonŋú mə bá kusha nə mínyonŋú yé nə bwé kəg gwú nyə. Sósŋgú mə bá kusha nə mwān; bwān bwé lúmbulí nə obyól, ngə gwú bwo. ¹³ Buud bəsh bwé bá mpii bí nəcé jínə dām. Nji, muud mə bá jisəw kə wóós məshínéd yé, a bá cəgə.»

Incwaw í ntug í bá bə

(*Mat 24.15-31; Luk 21.20-28; 17.22-23*)

¹⁴ «Ja bí mə bá dúg ájələŋkúnkwə mə kə ŋwa jiya kúl í búl bə ci yí, muud ngə lǝ cilyá ga yé, kə mpú gwág! Ja bí mə bá dúg isâ byəŋŋ yí, buud bwé bá bə Yudéa wá, bwé bəg fúndə, kə mímbámábúŋúd! ¹⁵ Muud mə bá bə kwáminú yé kú bá shulə ná a kə njów kə ŋwa sâ. ¹⁶ Nyəŋŋ mə bá bə fambá yé, kú ná kwo kə kwáádə ná a kə ŋwa kúúd. ¹⁷ Ŋkwéé budá bwé bá bə nə məbum, nə bəŋŋ bwé bá ngə nyééŋg bwān mwǝw mǝŋŋ dí wá! Bwé bá bul ŋkúnkwonŋ. ¹⁸ Jəgulgá nə Zembí nə isâ íni í kú bá wóós bí ŋkwánúd. ¹⁹ Nəcə *incwaw í ntug í bá bə mwǝw mǝŋŋ dí mbii í abwélé bə té Zembí nyə á té gwǝw nə shí yí. Bíl í ábúlé kwo bə mbii wəŋŋ. ²⁰ Í á mbəm bə Cwámba kú cunal mwǝw mə incwaw í ntug mǝŋŋú, tǝ muud kú faam. Nji, a bá cunal mwǝw mǝŋŋú shú buud nyə á féésh nə bwé bəg bé wá. ²¹ Ntó, ŋkí ngwól múúd mə ci nə bí ná: “Dugá! Mesí ji wa”, ŋkí ná: “a jisə wá”, kúgá *magulə. ²² Omesí ó məshügá nə *buud ó mícúndə wá məshügá bwé bá du wóós. Bwé bá du sə *máshimbá nə *isâ í ntǝ búúd ŋkwónŋ yí mbii wúsə nə ŋkí gúl sâ jí nə ŋkul bə ntó, buud Zembí mə bwey féésh wá bwé bə bów-bǝw zhí. ²³ Bì

ó bey! Mə má bwey jaaw bí isâ byêsh wó ni.

²⁴ «Má jaaw bí ná mwôw mœwngú di, mwôw má incwaw í ntag mœwng má ká námá shîn cɔ̂, jwôw í bá shila ná ñkwed kú ná kwo faan; ñkwoond kú ná wéeshuli máñkenya; ²⁵ wœacén-céni bwá bá ðu bí shí; isâ byêsh bí sá nœ mpífá jœŋ dí yí í bá kúŋgula. ²⁶ Ja jœwngá, bwá bá ka dúg *Mwân mœ Múúd ñgœ cúwo jœwud, a zág nœ mpífá nœ milwaná. ²⁷ A bá nti *wœñgœles bé bwá zœ seœŋ búúd Zembí nyœ á fêesh wá ikóomb ínɔ̂ byêsh, tééd bíl íjumœ í shíd kœ wóós bilúgád.»

Yuug á lí figyê

(Mat 24.32-44; Luk 21.29-33)

²⁸ «Ŋwagá fug nœ yuug bí má ðu dúg nœ lí *figyê yí. Í ðu bœ, ja mpúnzœ nyé í mú ná bud-bud, mœncuug má agúwáan má ñgœ kɔ̂ yí, bí mú mpu ná ompú bwá mú kúná-kúnœ. ²⁹ Ntœ námá, ja bí má bá dúg isâ byœwng í ñgœ sŷy yí, mpugá ná zíy má *Mwân mœ Múúd í mú kúná-kúnœ, í mú œ máyíndœ mœ nyâ. ³⁰ Bábólé, má jaaw bí ná, kala búúd ga í ábálé cɔ̂ isâ íni byêsh kú fwo sŷy. ³¹ Gwôw nœ shí í bá cɔ̂, ñji iciyá byâm kú cɔ̂.

³² «Shú sá í dúgyá nœ jwôw nœ wœla isâ byœwng í bá sŷy yí, kú nœ muud mœ mpú; tœem bœ *wœñgœles bú sá wá Zembí wá bwá ampúyé; tœem bœ Mwân nyœ ampúyé; ñji Sóŋgú wó má mpú. ³³ Bí œ mpú ji ñkasó! Nœcé bi ampúyé baan œœwngá. ³⁴ Í bá bœ nda muud mœ zœ tŷí ná a kœ ñjœnd dí, a lúgœ ñjów búúd yé, a yœ ósól ó mäsáal ñkul ñgœlœ sá isâ, nyœ nœ mbaagulé mbê ná a jíg ñkasô. ³⁵ Ntœ, jigá ñkasô! Bi ampúyé baan amádí ñjów má bá zœ yí. A ji nœ ñkul zœ mpwó-kugú, tœœ tãm bulú, ñkí ná ñgwúm kúwó ashúshwóógú,

tœœ mán má lâm. ³⁶ Sásúlógá ná a zág mœseegya, zœ kwey bí ígwád. ³⁷ Sâ má ñgœ jaaw bí ga, jísœ shú buud bêsh. Jigá ñkasó!»

14

Shwushwaga á shwŷy mœ Yésus

(Mat 26.1-13; Luk 22.1-2; Yuu 11.45-53; 12.1-8)

¹ Nœ ndeé, í á lúg mwôw má bá ná *Páska nœ zan bwá á ðu ðœ íbuléd yâ kú nœ *lœvur yí í bwœmag. Milúlúú myâ ofada nœ *Oyíguli ó mácéœ bwá á ñgœ sɔ̂ mœzhíí ná bwá bíi Yésus mákœñád, bwá gwú nyœ. ² Nœcé bwá á ñgœ nyímbula ná: «Shé ajáláyé nœ bíi nyœ baan lú zân, ñkwœwngá buud bwá á bá sá ícucu.»

³ Yésus nyœ á ka bœ Betaní Shímun á zúzaamá dí ñjów. Ñgwól múdá mbíd fúfuundú *alabátrœ* mú shísh wó Yésus. Fúfuundú jœwng í á bœ lwándúlá nœ labínda álal-kus. Bwá ðu sá labínda jœwngá nœ mikœlœ mí nâr†. Nœ ndeé, bwá ñgœ ðœ, mudá wœœwngá mú búgœ fúfuundú lúú, shwu Yésus labínda lúúd.

⁴ Bóólógá búúd bwá á bœ cínœwng wá, bwá mú gwág bôw, bwá mú ñgœ lás mpó dúgá nyân ná: «Wúga mbíi yúú dúgá wó jí? ⁵ Í mbœm jœla ná bwá kusha labínda ñi odanarí mitœd mílœl, bwá kwíínd mímbúmbúwá nœ ndí.» Bwá mú bul jum múdá wœœwngá. ⁶ Yésus mú ci nœ bwo ná: «Bídúgá nyœ ná shee! Jí bí ñgœ lúg nyœ lâm ntáni yí? A má sá mœ jœjœ sóólúgá. ⁷ Binœñ mímbúmbúwá bí ñjul jwôw dêsh, bi bí nœ ñkul sá bwo mœnywa ja jêsh bí má œœl yí. Ñji sœnœñ bí sá ábálé ji mwôw mœsh. ⁸ Mudá éga má sá bímbí nyœ ámœ kwag yí. Nyœ má bwey gwáágulé mœ labínda nyúúlúú, shú má dœlyya mâm. ⁹ Bábólé, má jaaw bí ná, kúl jêsh bwá bá cúndœ jœjœ Kœel ga shí nyêsh dí yí, bwá bá námá ðu jaaw

13:24 Mat 24.29 13:26 Mat 24.30 13:30 Mat 16.28 13:32 Mis 1.7 13:33 14.42

13:34 Mat 25.14-15; Luk 19.12-13 14:1 11.18 14:3 Luk 7.37-38 * 14:3 alabátrœ: Nyœ

á bœ dúl váál kwóógú, bwá á ðu mœ ífúfuundú í bwíl nœ ndí yí. † 14:3 nâr: Kœlœ wœœwng í ðu mpœ námá nda ntaga.

sâ mûdá éga má sá mæ yí, buud da táduga nyæ.»

*Yúdas má kusha næ Yésus
(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)*

¹⁰ Nâ ndéé, Yúdas Iskariyõt, ñgwól múúd á gwoong *ómpwíin wûm næ óbá, músæ kâ dágya næ milúlúú myâ ofada ná a kâ kusha bwo næ Yésus.
¹¹ Nda bwá á gwág ntó ná, bwá mú gwág nywa. Bwá mú kaag ná bwá é yæ nyæ *mwaanê. Yúdas músæ zæ sâ fwámé fwála á jí næ ñkul sá ná bwá bíig Yésus yí.

*Yésus bánôñ ompwíin bé bwá sá Páska
(Mat 26.17-29; Luk 22.7-20; Yuá 13.21-30)*

¹² Jwôw lú *Páska *Oyúden í á ka jê. Jwôw dæongú wá bwá á da cigæ ncwæmbe Páska, í njúl námá jwôw á shúshwóógú á zañ ibulééd yâ kú næ *lævur yí. Ntó wá *ompwíin ó Yésus bwá á zæ jí nyæ ná: «Jáyé kúl wó céél ná sá kág kwísha wo dína Páska yí?»
¹³ Yésus mú lwâm ompwíin bé óbá, nyæ næ bwo ná: «Kægá ñgwála! Bí é bwæma næ ñgwól múúd, a ñgé ñkêny káágé majúwó. Bì ó bæ nyæ!
¹⁴ Njów nyá é kâ nyíi yí, bí ci næ amádí njów ná Yíguli má ci ná wo lwóg sá kúl bánôñ ompwíin bé bwá é da dína Páska yí.
¹⁵ Nyæ e lwágulæ bí fúm ánúñí njów á gwówád, í njúl kwambulá. Cínong wá bí é kwísha shé zañ Páska yé.»
¹⁶ Ompwíin bwá mú kâ jé ñgwála, kâ kwey ísá byêsh mbií nyæ á jaaw bwo yí. Bwá mú shín kwísha dína Páska.

¹⁷ Já kugú í a bíi shí yí, bánôñ *buud ò lwámá bé wûm næ óbá bwá mú jê.
¹⁸ Ntó, bwá ñgæ da, Yésus mú ci næ bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ñgwól múúd á na bidí, shénón ñgé da wa yé, nyæ é kusha næ mæ.»
¹⁹ Ompwíin bwá mú gwág sâ jæongú cey lámúd, bwá mú ñgæ jí nyæ ñgwúd ñgwúd ná: «Ye jisæ mæ?»
²⁰ Nyæ

mú bæsa næ bwo ná: «Jísæ ñgwúd á bí buud wûm næ óbá, nyæong sáná ñgæ juwo mæbwê shúyá ñgwúd dí yé.
²¹ *Mwân mæ Múúd nywáá, nyæ é kâ námá nda jisæ bwey bæ cilyá shú dé dí ná. Nji mæntágula næ múúd mæ kéénzh nyæ yé; í á yida nywá bul jæla ná muud wæongú kú byél.»

²² Bwá ñgæ da ntáni, Yésus mú ñwa buléd, yæ Zembí cúncésh ná ndéé, a mú fêy buléd, yæ ómpwíin bé. Nyæ næ bwo ná: «Ñwagá, bí dág. Nyúul nyâm wá ga.»
²³ Mpásæ na, nyæ mú ñwa bálá wáan, yæ Zembí akíba, nyæ mú kala bwo. Bêsh bwá mú ñgul.
²⁴ Nyæ mú ci næ bwo ná: «Mæcii mâm wá mæni, mæcii mâ sâ, má zâ shwiy shí, zæ cé búúd ñkí bulya má.
²⁵ Búbálé, má jaaw bí ná, mæ abulé ná kwo ñgul wáan ni, kâ wóós ja má bá ñgul ncuncumbæ Faan má Zembí dí yí.»

*Pyêr nyæ é kílya Yésus
(Mat 26.30-35; Luk 22.33-34; Yuá 13.37-38)*

²⁶ Bwá mú ka sey Zembí isusa í gúmá ná ndéé bwá músæ kyey kâ *Mbún wóolivyé dí.
²⁷ Yésus mú ci næ bwo ná: «Bí e lánguwo búgád næcé mæ. Sâ jæongú wá jisæ cilyá Kálad Zembí dí yí ná: “Mæ é nyífa mbaagulæ itow, incwæmbe í sæonz í mú shín ciima.”
²⁸ Nji, ja má bá gwûm yí, mæ bá tééd kâ Galilé, bí kâ bá kwey mæ nûñ.»
²⁹ Pyêr mú ci næ né ná: «Tæem bæ ná bóólúgá bêsh bwá lánguwo búgád næcé wo, mæe mæ abulé bwæle lánguwo.»
³⁰ Ntó wá Yésus mú ci næ né ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, wo e kílya mæ ija ílól búlú gaád, ñgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábæé.»
³¹ Pyêr mú nyíngæ kâ shwóg, mpu báásulæ ná: «Tæem bæ ná í wóós ná shwá yág shwiy ñgwúdâ, mæ kú bwæle kílya wo». Bóól *ómpwíin bêsh bwá mú námá ñgæ ci ntó.

14:12 MmN 12.1-14

14:12 MmN 12.15-20

14:17 Yuá 13.2, 21-30

14:18 Sôm 41.10

14:23 1Kr 10.16

14:24 Mat 26.28

14:26

Luk 22.39; Yuá 18.1

14:27 Zak 13.7; Mak

14.50-52; Yuá 16.32

14:28 16.7

14:30 14.72

*Yésus má jægula nə Zembî
Getsemane
(Mat 26.36-46; Luk 22.39-46)*

³² Nə ndeé, Yésus bə́nə́ŋ *ompwíín bé bwá músə kumə kúl bwá də́ jə́w ná Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, té má ké sá májægula yí.» ³³ A músə jə́w Pyêr, nə Zhâk, nə Yuánes, bə́nə́ŋ bwá mú kə kóómb shús. Yésus mú ngə́ bə́ kú ná gwáduga lám ná shee, mbə́əm í ngə́ shwíy nyə́ nyúúlád. ³⁴ Nyə́ nə́ bwo ná: «Lám wúsə́ mə́ nə́ məcə́y ki mə́ é yə́. Jigá ŋkasə́ wa shí.» ³⁵ A mú ŋwá shísh shwóg, kə́ wusə́ nyúúl shí mbúbudí. A mú jægula nə́ Zembî ná, ŋkí jí nə́ ŋkul bə́ ntó, a kándug nyə́ baan lá mácey nə́ ifwaas ni shwóg-shwóg. ³⁶ Nyə́ ná: «Abba! Pə́pa! Sâ í ádé káád wo. Yílúg mə́ bálá mácey ga! Teem bə́ ntó, í kú bə́ nda má céél ná, ŋji nda wó céél ná!» ³⁷ Nyə́ mú wə́ol shí, zə́ kwey ompwíín bé ólól ígwád. Nyə́ nə́ Pyêr ná: «Shímun! Wo ngə́ hále kə́ gwád í? Wo cugé nə́ ŋkul jí ŋkasə́ tə́o ŋji wə́la ŋgwúdá? ³⁸ Jigá ŋkasə́, jægula nə́ Zembî, bí bə́g kú biil mábwə́búlánád. Lám wúsə́ nə́ yéesh mə́ kyéy jə́ kuú njeə́nd; ŋji nyúúl í cúgé nə́ ŋkul kwag kuú njeə́nd wə́əng.» ³⁹ A mú nyiŋgə́ shísh shwóg, kə́ nyiŋgə́ jægula nə́ Zembî, mbií nyə́ ámə́ fwo jægula yí. ⁴⁰ A músə́ nyiŋgə́ zə́ ómpwíín bé dí, zə́ námá nyiŋgə́ kwey bwo ígwád nə́cé mísh má á ngə́ ntám bwo, bwá kú ná mpu sâ bwá bí nə́ ŋkul jaaw nyə́ yí. ⁴¹ Ja áléel nyə́ á nyiŋgə́ zə́ yí, nyə́ á ci nə́ bwo ná: «Ja gaád, mpugá kə́ gwád, bí woga! Í má shín. Baan í má jé. Bwə́ zə́ keenzh *Mwân mə́ Múúd mə́bwə́ má ósól ó mábəd́ dí. ⁴² Tówúgá, sə́ kyéyug. Muud má kusha nə́ mə́ ó zág yé.»

*Bwá bíi Yésus
(Mat 26.47-68; Luk 22.47-55, 63-71; Yuá 18.2-24)*

⁴³ Yésus ngə́ ná lás ntúni, seegya ná, Yúdas nyə́ á bə́ námá gwoong *Ómpwíín wúm nə́ óbá dí yé mú cúwo, a ngə́ zə́ nə́ mə́ma kında búúd, bwó nə́ ikafwele nə́ mə́búla. Milúlúú myá ofada, nə́ *Oyíguli ó mácéx, nə́ ocúmbá buud wá lə́əm wə́ bwá á nti bwo. ⁴⁴ Yúdas, muud nyə́ á kusha nə́ nyə́ yé, nyə́ a bwey kwambələ́ nə́ buud óni ná: «Muud má é kə́ fúlal, sə́ sə́nya mímpu yé, nyə́ wə́ éne, bí ó bíi nyə́, bí ó ká ná nyə́ kú wúya.» ⁴⁵ Námá ŋji Yúdas nyə́ á cúwo yí, nyə́ a cə́ kə́ ŋji wə́ Yésus, nyə́ nə́ né ná: «*Rabi!» A mú fúlal nyə́. ⁴⁶ Buud óni bwá mú ntə́g kə́ Yésus, bwá mú bíi nyə́. ⁴⁷ Ŋji, ŋgwól múúd gwoong mə́ Yésus má wéem kafwele jé, taad ŋgwól sóol mə́sáal mə́ Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə́ lwə́. ⁴⁸ Ná ndeé, Yésus mú zə́ ci nə́ buud óni ná: «Bí ngə́ zə́ nə́ ikafwele nə́ mə́búla zálə́ bíi mə́, mə́ jisə́ zhilə́ŋgaanə́? ⁴⁹ Ŋgaá ná shé á də́ bə́ jwə́w dēsh kúl ŋgwúd, mə́ ngə́ jíguli buud *Luj má Zembî dí, bí kú séémb mbwə́ ná bí má bíi mə́. Ŋji bí má bíi mə́ ja gaád, shú ná sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwə́mag.» ⁵⁰ Ompwíín bēsh bwá mú myaas nyə́, bwá shín fúnda. ⁵¹ Wúl shwanzó í á ngə́ bə́ nyə́ mpásə́, í njúl ŋji nə́ *sanda nyúúlád. Nda bwá á ŋwá námá bíi nyə́ ná, ⁵² a mú bíd sanda yé, túb shushwáás.

⁵³ Bwá mú kə́ nə́ Yésus wə́ Ajəláci á ofada. Milúlúú myá ofada, nə́ ocúmbá buud nə́ *Oyíguli ó mácéx, bēsh bwá mú kə́ seengya cínəng. ⁵⁴ Pyêr nyə́ nyə́ á ngə́ bə́ bwo shwóg-shwóg ná ndeé kə́ wóos nūŋ luj. A mú kə́ jí shí, bə́nə́ŋ bíl ífulish, ngə́ gwáalə́ kuda.

⁵⁵ Té ni, milúlúú myá ofada, bə́nə́ŋ *Gwoong ósəmbye ó mílósú wá Zembî jēsh bwá á ngə́ sə́ ŋjagə́ bwá jéég nyə́ ná ndeé bwá gwú nyə́ nə́ ndí yí. Ŋji, bwá á shigé kwey. ⁵⁶ Ncúlyá buud bwá á ngə́ búgə́

nyə milású, nji isâ bwə á ngə ci yí í kú ngə bwəma. ⁵⁷ Ntó, bóól búúd bwə mú tów otátálí, zə búgə nyə ná: ⁵⁸ «Sá á gwág a ngə ci ná, nyə e búgə *Mpáánzə Zembí búúd bwə á lwə nə məbwə ga. Ná ndeé, nyə é shumə Mpáánzə íshús nji mwów málóól, nyân í kú bə ná məbwə mə búúd wə mə shúmə.» ⁵⁹ Nji bwə á tɛem ci ntó, milású myán mí á shígé bwəma.

⁶⁰ Ntó, Ajəláci á ofada mú tów tətəlí mísh mə buud óniíd, a mú jí Yésus ná: «Wo abésáyé búúd óga sâ bwə ngə bwaagulə wo ní?» Yésus njúl nji kál-kál, kú bɛsa tɔɔ sâ. ⁶¹ Ntó, Ajəláci mú nyingə jí nyə ná: «Ye wo jí *Kříst, *Mwân mə Zembí sá ngə gúmal yé?» ⁶² Yésus músə bɛsa nə nyə ná: «Mə jisə nyə. Ntó, bí é dúg *Mwân mə Múúd njúl shí mbwə mənɔcwúm mə Zembí á ŋkul nyêsh dí, bí mə bá námə dúg nyə, a ngə zə míŋkúdí.»

⁶³ Ajəláci músə nyaa míkáándə, nyə ná: «Jí shé mə kwo sɔ owúshined yí? ⁶⁴ Biméfwó bí mə gwág nda á mə *lás nə Zembí bwaasúlə mpu ná. Bí mə dúg ná jí?» Bêsh bwə mú sámb ná á jəlá nə yə. ⁶⁵ Ná ndeé, bóólúgá búúd wá cínəŋg bwə mú tééd ngələ sey nyə məntənd mpwóómbúd, bwə cɛɣlə nyə sâ míshúd, ngə wá nyə ikúda, bwə ngə ci nə nyə ná: «Lwóg ná wo jí *muud micúndá, jaawəg sá muud nyə ámə yíd wo yé.» Ifulísh í mú ngə tí nyə məmpóónz.

Pyêr mə kályá Yésus

(Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Yuá 18.25-27)

⁶⁶ Pyêr njúl na shí, mbaadé dí, seegya ná ngwól múdá mə də sɛy wə Ajəláci á ofada mú wóós. ⁶⁷ Nyə mú yag Pyêr ngə gwáalə kuda, nyə dúg nyə ná figá-figá. Nyə nə né ná: «Wo éga! Wo á bə námə gwoonj mə Yésus muud á Nazarét dí.» ⁶⁸ Pyêr

mú kályə nyə, nyə ná: «Mə ampúyé, mə agwágé sâ gwáméfwó wó ngə cɛel ci yí.» Ntó, nyə mí wú cínəŋg, cúwo tóón, kə fúm í á bə mbê dí koogú yí, ngwúm kúwó mú kwáág. ⁶⁹ Mudá wəonj mú nyingə dúg Pyêr cínəŋgá, nyə nə buud bwə á bə nyádi koogú wá ná: «Muud éga jisə muud á gwoonj jáŋ.» ⁷⁰ Pyêr mú nyingə kályə. Kú bwey ná, buud bwə á bə cínəŋg wá, bwə mú nyingə ci nə Pyêr ná: «Jísə búbálé ná wo jisə muud á gwoonj jáŋ, nəcé wo jisə námə múúd á Galilé.» ⁷¹ Pyêr mú kályə nyə nə məma ŋkaanə, nyə ná: «ŋkí mə bwiing ijóó, ŋkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd bí ngə ci éne.» ⁷² Cé nə cé, ngwúm kúwó mú kwáág ja ábɛɛ. Pyêr mú téduga sâ Yésus nyə á fwo ci nyə yí ná: «ŋgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábɛɛ, wo e kályə mə ija ílóól.» A mú cwáil nə yə.

15

Yésus təl kəədud wə Pilát
(Mat 27.1-2, 11-31; Luk 23.1-5, 13-25; Yuá 18.28-19.16)

¹ Mán məlám, ná námə mpámán mpámán, milúlúú myá ofada, nə ocúmbá buud wá ləom, nə *Oyíguli ó mácéx nə *Gwoonj ósɛmbye ó mílású wá Zembí bwə mú sɛɛngya ná bwə zə sámb lésú mə Yésus. Bwə mú wóólə Yésus məŋkəda, kə cwáməbələ Pilát. ² Ntó Pilát mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo mə ci óni.» ³ Milúlúú myá ofada mí mú ngə bul búgə Yésus lésú. ⁴ Pilát mú nyingə jí nyə ná: «Fwog dúg bímbí mílású bwə ngə búgə wo myá. Ná wo abésáyé?» ⁵ Yésus kú bɛsa tɔɔ ciyá. Pilát mú káam.

⁶ Pilát nyə á də bə ná, ja jêsh zâŋ nyísó yí, a bíd mbwug ngwúd, wəonj ləom í ámə gwáámə nyə yí. ⁷ Í á ka bə, ngwól múúd nə jínə ná

Barábas b́nđñ b́ól búúd bwá á sá ná buud bwá sáág miŋgáádá nă iŋwŭ, bwá gwŭ múúd cínɔŋg, bwá mú ka kă mímbwugăd. ⁸ Nt́, áncuncuma buud mú bád mbún í dă kă mpáánzá milású yí, kă jí Pilát ná nyə sáág bwo sâ nyə dă bwey sá nă ñkəndí yí. ⁹ Pilát mú jí bwo ná: «Ye bi má jii ná mă bídúg bí Njwŭ Oyúden?» ¹⁰ Nyə á ci nt́ năcé nyə á bwey mpu ná milúlúú myâ ofada mí ñgə kusha nă Yésus zhíñd. ¹¹ Ja Pilát má jí bwo ntáni yí, milúlúú myâ ofada mí má shwúguli lɔm nă Pilát bídúg Barábas. ¹² Pilát mú kwo jí bwo ná: «Ká mă sáág nyɔŋg bí ñgə jŵw ná Njwŭ Oyúden yé ntúdelé?» ¹³ Bwá mú nyiŋgə kîm gwŵw-gwŵw ná: «Bwambuləg nyə kwolós dî!» ¹⁴ Pilát mú jí ná: «Dáyé bŵw á má sá yí?» Bwá mú kwo kîm gwŵw ná: «Bwambuləg nyə kwolós dî!» ¹⁵ Nda Pilát nyə á cɛel cweel lɔm mpimbə ná, nyə mú bíd bwo Barábas. Nyə lwâm búúd ná bwá fyámúság Yésus milwŵŋ. Nyə mú yə bwo Yésus ná bwá kág bwambulə nyə kwolós dî.

¹⁶ Ozimbí bwá mú kă nă Yésus lun má Pilát dí cwŭ. Bwá mú seɛŋg ózimbí bēsh cínɔŋg. ¹⁷ Bwá mú bwééd nyə káándá ícî atítî. Bwá ñwa kwoolú íbiin-bíin, lwŵ *tŭm gŭmá, jil nyə lúúd. ¹⁸ Bwá mú ñgə báda nyə mabédá mă cóógú ná: «Yé Njwŭ Oyúden, sá ñgə báág nă wo.» ¹⁹ Bwá mú nyífə nyə mbwu lúúd, sey nyə məntənd, bwá ñgə kúđ məbwŵŋ shí nyədí mpwóombúđ nda bwá ñgə yə nyə gŭmá. ²⁰ Ja bwá má shîn cágula nyə ntáni yí, bwá mú yil nyə káándá ícî atítî, bwééd nyə mikáándá myé, bwá mú kă nă nyə, kələ bwambulə nyə kwolós dî.

*Bwá bwambulə Yésus kwolós dî
(Mat 27.32-44; Luk 23.26-43;*

Yuá 19.16-24)

²¹ Bwá ñgə kă ntáni, bwá mú bwəma nă ñgwəl múúd ñgə wú ífambá, Shímun, muud á Sirén, śóŋgú má Aləguzándrə bá Rúfus. Bwá mú yímbuli nyə ná nyə ñkényug Yésus kwolós. ²² Bwá mú ñgə kă nă Yésus kă jé kúl bwá dă jŵw ná Golgota yí. Jíná dɔŋg í ká ná «kúl á bwundú lúu». ²³ Bwá mú ñwá yə nyə wáan fulá nă mîr* ná a ñgúlug, a mú ban. ²⁴ Bwá mú bwambulə nyə kwolós dí, bwá mú wusə mpaambá ná bwá kawula mikáándá myé, muud yêsh á gwoŋg jáj bə nă kɔw. ²⁵ Bwá á bwambulə nyə kwolós dí, jwŵw í mú məbaan ibuu má mpámán mpámán. ²⁶ Bwá á cilə cwoomb bwá á gwŭ nyə nă ndí yí nyədí kwolós dí ná «Njwŭ *Oyúden wá éga». ²⁷ Bwá á bwambulə nyə kwolós dí, b́nđñ izhilunŋaanə íbá, jíga jé kwolós dí Yésus dí mbwə məncwŭm, jíga jéd nyədí mbwə məkóól. ²⁸ †[Micilyá mí Kálaad Zembí mí á bwəma ná: «Bwá á lŵ nyə gwoŋg izhilunŋaanəd.»]

²⁹ Buud bwá mú ñgə lŵ cínɔŋg, bwá ñgə lwíy nyə, bwá ñgə sagusə milúu nă məzhwámá. Bwá nă né ná: «Ná wo wá éga! Wo muud ji nă ñkul búgə *Mpáánzá Zembí ná ndéé wo kwo sá ñji mwŵw málóól shumálə nyúl yé, ³⁰ cugug woméfwó, shulág, wú kwolós níđ». ³¹ Milúlúú myâ ofada nă *Oyíguli ó mácéɛɛ bwá mú námá ñgə cágula nyə, bwá ñgə ci bwámé nă bwámé ná: «Nyə á dă cug buud oshús, ñji a káád cugúla nyáméfwó. ³² Yé *Kříst Njwŭ-buud á *Izəyél! shuləg shí kíkídíga, sá dŵgúg ná, sá ka *búgula wo». Tɛem bə búúd b́nđñ bwá á bə íkwolós dí wá, bwá á ñgə námá lwíy nyə.

15:9 Mat 27.11 **15:11** Mis 3.13-14 **15:15** 10.34 **15:17** Luk 23.11 **15:18** Mat 27.11
15:19 14.65 **15:21** Rom 16.13 * **15:23** mîr: Nyə á bə mól məkúl má líf bwá á dă sá b́ól ólabínda nă míl mímyudú nă ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé ñkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. **15:24** Sôm 22.19 **15:26** Mat 27.11 **15:27** Iza 53.12 † **15:28** Míl micilyá mí ayág mí cugé nă íciyá íni.
15:29 Sôm 22.8; 109.25 **15:29** 14.58 **15:32** Mat 27.11

Shwiy mə Yésus

(Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)

³³ Yídúgú í á ka shila shí nyêsh ná ñkwed, tééd tólóg dí kə wóós məwəla məlólól má mpwó-kugú. ³⁴ Məwəla məlólól dí, Yésus músə kəm nə ñkulú ná: «Eli, Eli, lemá sabakutáni?» Ntó má ké ná: «Zembí waam, Zembí waam, wó myaas mə ná jí?» ³⁵ Ja bóól búúd bwé á bə cínəng wá bwé á gwág ntó yí, bwé ná: «Gwágá, a ñgə jəw Eli.» ³⁶ Nğwól múúd mú tí kúlá, kə ñwa eponzh, juwo məlwəg mə ábibiyezhá dí, a fəen shwóg lá lííd. A mú kənd ná Yésus ñgúləg. Nyə ná: «Bwándúgá! shé fwógá ná dúg jíni, ñkí Eli nyə é zə shul nyə shí.» ³⁷ Yésus mú ntəg kəm nə ñkulú, a mú jímal. ³⁸ Seegya ná məmə *sanda í á də kaləwo *Mpráánzə Zembí yí í mú seel tátám ná cáŋ wú gwəw wóós shí. ³⁹ Lúlúú ízimbi í á bə Yésus dí shwóg yí mú dúg mbii Yésus nyə á jímal yí, nyə ná: «Búbálé, muud éga nyə á bə *Mwān mə Zembí.» ⁴⁰ Bóólúgá búdá bwé á bə cínəng bwé tál shwóg-shwóg ka də dúg. Mariya á Magədála, nə Mariya nyəngú mə Yózes bá Zhák á ntombú, zə keel Salúma, bwé á bə gwoong búdá jəng dí. ⁴¹ Budá bəngú bwé á də sēy nə Yésus ja nyə á bə Galilē yí. Bóólúgá búdá ñkí bulya bənhə bwé á bád zə Yurəsəlem wá, bwé á bə námə cínəng.

Bwé ké dul Yésus

(Mat 27.57-61; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Nğwól múúd nə jíni ná Yóseb, muud á Arimaté, nyə á bə námə gwoong mílúlúú myá loom dí. Nyə á də bwánd Faan mə Zembí. Jwəw dəngú, kugú í mú ñgə bii shí, baan bwé də kwísha ísá yá Sábaad† yí, Yóseb wəngú mú kə nə ñkəŋ wə Pilát, kə gwáamb mbimbə mə Yésus.

⁴⁴ Nji Pilát nyə á gwág ná Yésus mə leelá yə yí, a mú bul bî. A mú jəw lúlúú ízimbi, zə wəmbələ ñkí Yésus mə ñwá bwey yə. ⁴⁵ Ja á mə shín gwág mpəsá mə lúlúú ízimbi yí, a mú magələ ná Yóseb kəg ñwa mbimbə. ⁴⁶ Yóseb mú kə kusə ndómbó áfufumə, nyə kə shul mbimbə shí, wóolə wo ndómbó wəngú, kə dul shwəŋ dí. Bwé á lúmə shwəŋ nyəngú fifim məkwóogú. A mú bíngal məma kwóogú, juwal shwəŋ. ⁴⁷ Mariya á Magədála bá Mariya nyəngú mə Zhák, bwé mú ñgə mpu dúg kúl bwé á dul nyə yí.

16

Yésus mə gwúm

(Mat 28.1-8; Luk 24.1-11; Yuá 20.1-2)

¹ Ja Sábaad mə shín yí, mpwó-kugú shí, Mariya á Magədála, nə Salúma, nə Mariya nyəngú mə Zhák, bwé mú kə kusə ólabinda ná bwé bá kə gwáagələ mbimbə mə Yésus. ² Ná ndéé, jwəw shwénde mə dú tééd yí, bwé mú kə wóós shwəŋ dí ná námə mpámán mpámán, lúú jwəw í ñgə kúnəw cwíl. ³ Bwé mú ñgə jí bwámé nə bwámé ná: «Zá nyə é kə bíngal shé kwóogú dúśə shwəŋ dí yí?» ⁴ Bwé ka bən mísh, bwé mú dúg məma kwóogú ní í mbwúg koogú. ⁵ Bwé mú nyí shwəŋ dí, kə kwey wúl shwənzə í ñjúl ñjínjílí, kóomb á mbwə məncwúm, nyə nə mikáandə mí áfufumə. Bwé mú bul gwág ifwaas. ⁶ Shwənzə ní mú ci nə bwo ná: «Kúgá fúndə! Bí ñgə sɔ́ Yésus, muud á Nazarət bwé á bwəmbələ kwólós dí yé! A cúgé wa, a mə gwúm. Dúgá kúl bwé á bwíŋ nyə yí. ⁷ Ná ndéé, leelá kə, kə jaaw *ómpwín bé nə Pyér ná a mə kə shwóg, kə bwánd bí Galilē. Nūŋ wə bínəŋ bí é dúgya yé, námə nda

15:33 Amo 8.9 **15:34** Sôm 22.1 **15:36** Sôm 69.22 **15:38** MmN 26.31; Heb 10.19-20

15:39 1.1; 3.11; 14.61; Mat 27.54 **15:40** Luk 8.1-3 † **15:42-43** Jwəw lu Sábaad í á də bə, tééd mpwó-kugú shí á jwəw lá flaadé, kə jí kugú á səsaađé. Oyúden bwé á shígé də sēy jwəw dəngú.

16:6 8.31 **16:7** 14.28; Luk 24.34

nyə á bwiing bí ná.» ⁸ Ntó, bwə mú wɛɛnzɔ wú shwɔŋ dí bwə ɲə́ lilya, mílám kú bə ná shɛɛ; í mú sá ná bwə nda jaaw tɔɔ muud.

Yésus mə lwóya nyúul

⁹ * [Yésus nyə á gwúm mpámán mpámán a jwôw lú shwénde. Nyə á ka tééd lwóya nyúul wə Mariya á Magudála, mudá nyə á yíl məjamb zanjá yé. ¹⁰ Mudá wɔɔŋgá mú kə jaaw buud ó gwoonɔ ɔ Yésus sá jɔɔŋgá, nəcé bwə á bə nə məɛɛy mílámúd, bwə ka ɲə́ jii. ¹¹ A mú ka jaaw bwo ná Yésus mə gwúm, nyə shí námə dúg nyə nə mísh mé. Nji, nyə á tɛɛm jaaw bwo ntó, bwə á shígé magulə.

¹² Mpúsə na, bóól ómpwíin bé óbá, bwə ɲə́ kə bwədí kwáádá, nyə mú lwóya bwo nyúul nyé wúl mbií shús. ¹³ Buud obá bɔɔŋgá bwə mú nyiŋgə nə mpúsə, kə jaaw bɔɔŋgá ómpwíin bwə á lúgə Yurúsəlem wá, bāŋ námə nji məshwán.

¹⁴ Gúl ja shús, Yésus mú nyiŋgə lwóya nyúul nyé ómpwíin wúm nə ɲgwúd dí, bwə ɲə́ də. Cínɔŋg a mú jum bwo nəcé bwə á shígé *magulə kéel búúd bwə á jaaw bwo ná a mə gwúm shwɔŋ dí yí. Bwə á bə ɲkí lal mílám. ¹⁵ Ná ndeé, a mú ci nə bwo ná: «Kəgá shí ga nyêsh, bi kág cúndə Jɔjɔ Kéel, muud yêsh gwágúg. ¹⁶ Nyɔɔŋg mə bá *búgula, bwə juwo nyə yé, nyə wə mə bá *dúg cug yé. Nyɔɔŋg mə bá bə kú búgula yé, nyə bá bwəma nə intúgúli yā kandugə. ¹⁷ Ntó, bɔɔŋg bwə bá búgula wá, bwə bá də sá *məshimbá: bwə bá də yíl búúd məjamb jínə dáámúd, bwə lás mákál məshús, ¹⁸ bwə bii ónywā nə məbwə. ɲkí bwə dá gwoog, sá kú sá bwo. Bwə keel mimbəl məbwə, mimbəl myɔɔŋgú mí yál.»

Yésus mə kə gwôw

* **16:9** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə impánzə tééd 9 kə kumə 20. **16:15** Mat 28.19 **16:16** Mis 2.38 **16:17** Mis 8.7; 16.17 mákál məshús: Mis 2.4; 10.46; 19.6; 1Kr 14 **16:18** ónywā: Luk 10.19; Mis 28.3-6 yál: Mis 4.30; 5.16; 8.7; Zhk 5.14-15 **16:19** Mat 22.44 **16:20** Heb 2.4

¹⁹ Ja Yésus mə shín lás nə bwo ntáni yí, a mú ɲkəŋ kə gwôw, kə ji mbwə məncwúm mə Zembí dí. ²⁰ Ná ndeé, *ompwíin bé bwə mú nyiŋgə, kə ɲə́ cúndə Jɔjɔ Kéel ikál byêsh. Cwamba Yésus nyə á də yə bwo ɲkul ísɛy byáŋúd. A lwágulə nə minjígulá myáŋ mí á bə tátəlí nəcé bwə á də sá məshimbá.]

Jɔɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí

Lúkas nyə á cilə Tyofil kálaad éga. Njii, tɛɛm bə ntó, nyə á cilə Jɔɔɔ Kéel shú buud bwə á shigé bə mímbyágá mí Oyúden wá, bəɔng bwə á dɛ lás Gurêk wá. A ngə féel bwo iciyá bísó nə nkul yáág bwo gwágúlə dí yí, nə isâ í dúgyá nə ijâm nə ijag í Oyúden yí. Lúkas ngə lwó cug múud mə Yésus.

Nyə á bɛ icé ílól wa Jɔɔɔ Kéel égaád námə nda Matiyô bá Márkus.

(1) Sáal mə Yuánes Nduu-buud (3.1-20), bɛ nə nduwán mə Yésus, nə məbwəbúlán nyə á bwəma nə ndí má (3.21-4.13).

(2) Cug mə Yésus nə sáal nyə á sá Galilé yí (4.14-9.50).

(3) Njɔɔnd Yésus nyə á kyey kálə Yurúsalem yí (9.51-19.28), nə sósólúgú nyə á sá wu yí (19.29-21.38), kə kumə shwiy nyə á yə yí nə gwúmá nyə á gwúm shwoɔn dí yí (22-24).

Sə bí nə nkul ci ná lúú ciyá á kálaad wusə 19.10: «Mwân mə Múúd nyə á zə sɔ bəɔng bwə á jimb wá, zə cug bwo.» Zembí mə mpú ná buud bəsh bwə ngə cugə kú nə nyə wá búsə njimbúlá. Gwə wə nyə á nti Yésus-Kríst yí, ná a zég cug bəɔng bəsh bwə é lég nyə wá. Yésus mə dɛ bul julə búúd bwə ngə bwəma nə mpyóɔn wá, nda: osól ɔ mísám, íkákágá, mimbúmbúwá, mimbəl nə ojínə ɔ búúd.

Mátédúlé mə cilyá

¹ Yé Tyofil lwám múúd, zhwoɔ buud bwə á mə ngə she cilə nkúmba lâɔn á isâ í á sɔy wa sádí yí. ² Bwə á ngə jaaw isâ nómá nda búúd bwə á dag byo tééd matéédúléd wá

bwə á bwiing sə ná. Buud bəɔngú wə bwə ngə sá iséy í bwiingúlə mílósú mí Zembí. ³ Nə ndéé mə mə ka námə kwey ná mə jálá nə cilə wo isâ byəɔngá téégyá nda í á ngə sɔy ná. Mə zə cilə na mə mə fwo mpu wámbulə súsúsá jəsh tééd matéédúléd. ⁴ Mə jii ná wo mpúg ná minjígúlá wə á nwa myá mí bálé bə búbálé.

Yuánes Nduu-buud mə bá byél

⁵ Ngwól fada nyə á bə ná Zakarí ja Herod nyə á bə njwú-buud á Yudéa yí. Fada wəɔngú bənbəɔn Abiya wə bwə á bə jáɔn gwoɔng. Mudá yé nyə á bə ná Ilisabet, a njúl shilə bag ɔ Arəɔn. ⁶ Bəsh obá nə mudúm nə mudá bwə á bə otátəlí ɔ búúd mísh mə Zembí dí, bwə dúgá mpu sá Zembí məgwág, dɛ bɛ isâ byésh Cwámba ngə ci ná í bəg yí nə məcɛɛ mé mēsh mbií á kú nə sá á jumág. ⁷ Nji bwə áshigé bə nə mwán nəcé Ilisabet nyə á bə kundú, bəsh obá bwə á bə ntəg bwə mú icwúcwúúl.

⁸ Dúlúgá jwəw di íi, Zakarí nyə á ngə sá iséy í fada byé nda í á bə jwəɔn á gwoɔng jáɔn ná. ⁹ Ofada bwə á dɛ wusə mpaambə ná bwə féesh nyəɔng kág nyíi *Mpáanzə Zembí yé. Bwə á ka námə wusə jini jaá, mpaambə mú féesh Zakarí ná nyə wə kág nyíi kə jígal *cáá. ¹⁰ Wəla lə jígalúlə cáá ni di, buud ɔ kúl búúd bəsh bwə á bə tón bwə ngə jəgula nə Zembí ¹¹ Ngwól *éngales mə Yawé mú zə lwóya nyúúl wə Zakarí, zə təw nyə ngɛɛ mbwə mɔncwúm, *alatár bwə dɛ jígal cáá yé dí koogú. ¹² Mitádúgá mí á búbulə Zakarí lúúd nə dúgúlə nyə á dúg éngales yí, a mú bul bə nə ifwaas. ¹³ Nji, éngales mú ci nə nyə ná: «Zakarí, kú bɛɛɔ fúnda, nəcé Zembí mə nwa məjəgula mwô. Mudá woó mə bá byá wo mwámudúm, wo bá gwiid nyə ná Yuánes. ¹⁴ Wo bá bul kɔɔs nə məshusug, ncúlyá buud bwə bá

námá bə nə məshusug nə byélále mwân wəŋg mə bá byél yí. ¹⁵ Nəcə a bá bə fwámé múúd mísh mə Zembí dí. Nyə abúlé bwelé ŋul málwəg kú ŋgul gúl sá ányinyaanə. A bá bwey bə lwándúlá nə Nkəŋkə Shíshim a njúl ná mwə mə nyóŋgúd. ¹⁶ A bá námá sá nə bóól búúd wá bag ɔ *Izəŋyél bwé nyíngəg zə wə Zembí wāŋ Yawé. ¹⁷ A bá zə nə lāŋ mə Zembí nə *shíshim nə ŋkul Eli nyə á bə nə ndí yí. A bá zə sá ŋkwambulə mpədúgá osóŋgú bəŋŋə bwān. A bá námá sá nə bəŋg bwá á du bə nə məlwə wá bwá céndúg kú njəond, bwá bə nə fəg á otátáli ɔ búúd. Ntó, a bá kwəməsa Cwámba kúl búúd í njúl nyə fwámé kwééshá.» ¹⁸ Zakarí mú ci nə éŋgəles ná: «Mə músə cwúcwúul, mudá waamé mə námá jaas; mə e bá wámbulə sá wó ŋgə ci ni ntədélê?» ¹⁹ Éŋgəles mú bəsa nə nyə ná: «Mə wə Gabryél, mə ji mísh mə Zembí dí, mə ŋgə sēy nə nyə. Nyə ámə ntí mə ná mə zəg lésha nə wo, zə jaaw wo jəjə mákál mání. ²⁰ Nji, nda wó mə ka bə kú *magulə íciyá byām ná, wo é bə fífi. Wo bá ji kú lás kə wós jwəw ísá mə ámə zə jaaw wo ini í bá bwəma yí. Nəcə byáá í bá bwəma dán wəlad.»

²¹ Í á bə na, kúl búúd jāŋ í ŋgə bwánd Zakarí. Buud bwé mú ŋgə káam nə a mə bul bwey nūŋ Mpáánzə Zembí dí cwú.

²² Ja Zakarí nyə á ka cúwo tóŋ yí, nyə á bə kú ná nə ŋkul mə lésha nə buud. Bwé mú mpu nə a shí dúg gúl sá nūŋ fúm á ci dí. Nyə á ŋgə fufə nji məbwə. Nyə á shwal bə fífi. ²³ Ja nyə á shínal mé mwəw mə ísəy yá Mpáánzə Zembí yí, nyə á ka nyíngə kə bwédí.

²⁴ Fwála mú cə, mudá yé Ilísabet músə bə nə bum. A mú shwaaw tāŋ oŋkwoond otóŋ kú lwóya nyúul, a

ŋgə ci ná: ²⁵ «Sá Cwámba mə sá mə wə ga. A mə ntí mísh mé mádí zə yíl mə shwōn mə á bə nə ndí búúd bām dí yí.»

Yésus mə bá byél

²⁶ Ja bum mə wós Ilísabet ŋkwoond saman dí yí, Zembí mú kənd *éŋgəles Gabryél ŋgwála á Galilé bwé du jəw nə Nazarét yí. ²⁷ Nyə á kənd nyə nə a kəg lésha nə ncwíyē sás lú múdá í á bə wu nə Mariya yí. Sás dəŋg í á bə nə cəŋlá bá nə Yóseb, muud á bag ɔ *Dávid. ²⁸ Éŋgəles mú nyí Mariya njəw ci nə nyə ná: «Mə báág nə wo, Yawé ji nə wo, a mə sá mpaam nə jə lām.» ²⁹ Iciyá ini í mú sá Mariya mitədúgá búbulə lúúd. A mú ŋgə jī lámúd nə wāŋ mbií məbədə í kə né ji. ³⁰ Éŋgəles mú ci nə nyə ná: «Mariya, kú bəeg fúndə. Nəcə wo mə bwəma nə ocúncəsh ɔ Zembí. ³¹ Dugí, wə zə bə nə bum, wo bá byá mwámudum, wo gwiid nyə nə Yésus. ³² A bá bə fwámé múúd. Bwé bá du jəw nyə nə *Mwān mə Zembí a gwów-gwəw. Zembí wúsú Yawé mə bá yə nyə ijwúga í mpááməb jé Dávid. ³³ A bá jwú nə bag ɔ *Yákwb kandugə á kandugə, ijwúga byé í abulé bə nə məshíne.» ³⁴ Mariya mú ci nə éŋgəles ná: «Jāŋ í bá bə ntədélé, mē kú fwo mpu múdum?» ³⁵ Éŋgəles mú bəsa nə nyə nə «ŋkəŋkə Shíshim mə bá zə wódí, ŋkul mə Zembí a gwów-gwəw í mú búdal wo nda gúgúwá í du búdal múúd ná. Gwá wé í bá sá nə mwān wó bá byá yé mə bá bə fééshá, bwé du jəw nyə nə Mwān mə Zembí. ³⁶ Dugí, mbyél wə Ilísabet mə zə bə nə bum ícwúulúd. A bá námá byá mwámudum. Nyə muud bwé á du ci nə a ji kundú yé, bum mú nyə ŋkwoond saman dí. ³⁷ Mpuŋ nə sá cúgə nə ŋkul bwelé ntə Zembí.» ³⁸ Mariya mú ci ná: «Mə ji sól məsáal

1:15 Ilh 6.3; OoM 13.4-5; Luk 7.33 1:17 Mal 3.1, 23-24 (Bible Segond 4.6); Mat 17.10-13; Mak 9.13; Yuá 1.21 1:18 Mət 17.17; 18.11 1:19 Dan 8.16 1:25 Mət 30.23 1:27 Mat 1.16
1:31 Iza 7.14; Mat 1.21; Luk 2.21; Mis 4.12 1:32 Iza 9.6; 2Sa 7.16; Mat 20.30-31 1:33 Dan 7.14 1:35 Mat 1.18; Luk 4.18 1:37 Mət 18.14; Mat 19.26; Mak 10.27; Luk 18.27

mə Yawé. A sáág mə nda wó mé ci ná.» Ɔngəles mú kyey.

Maríya mə ká dúg Ilísabet

³⁹ Námá fwála dɔɔŋgú di, Maríya mú ŋwa zhí lɛlúlə kə ŋwəla á kóɔmb Yudéa jísá mimbún mimbún yí. ⁴⁰ A mú kə nyí Zakarí dí njów, báda Ilísabet. ⁴¹ Ja Ilísabet nyə á gwág məbədə mə Maríya yí, mwân nyə á lugusa nyə mwə dí, Ilísabet músə lwánd nə Ɔkəŋkə Shíshim nə cwóó. ⁴² A mú kím məma ŋkwimbyé, nyə ná: «Wo ji nə ibwádán ntə bóólúgá búdá bəsh, mwân jí wo mwô dí yé ji námá nə ibwádán. ⁴³ Ji í mpú sâ nə nyɔɔŋgú mə Cwámba waamá zág mádí yí. ⁴⁴ Nəcə dúgí, nji málwə mām mə ámə gwág məbədə mwə yí, mwân nyə ámə lugusa mə nə məshusug mwô dí. ⁴⁵ Wɛɛ mə jəla, wɛɛ muud mə *búgala ná sâ jəsh Cwámba mə sá nə bwə jááwug wo yí í é bwəma yé.»

Maríya mə ságúsá Zembí

⁴⁶ Maríya mú ci ná: Zembí waam, wo ji məma Zembí. ⁴⁷ Shíshim wám í ŋgə kɔɔs nə məshusug nəcé cugye waamá Zembí. ⁴⁸ Nəcə a mə bəle ntí mísh dúg zhizhe lwaá dé á mudá. Haaw! Tééd fwála gaád buud wá ikala byəsh bwə bá du ci ná: «mɛɛ mə jəla.» ⁴⁹ Nəcə Zembí á ŋkul nyəsh mə sá mə məma ísá. Jíná dé dúsə nə gúmá ntə sâ jəsh. ⁵⁰ Lám mácey yé wúsə ná bagá shú búúd bwə ŋwá nyə nə fúndúgú wá kə wóós ikala ikala. ⁵¹ A mə lwóya ŋkúl nyé. A mə sá nə buud bwə du ŋkény mányúúl wá bwə címagá. ⁵² A mə yíl íŋkácí i búúd íjya í ící byáŋhúd wusə shí, a bân ózhizhe ó búúd gwəw.

⁵³ Buud bwə á bə nə məfúfə wá, a mə yə bwo zhwog tɔɔm

a nyiŋg búúd ó tɔɔm məbwə ocwúd.

⁵⁴ A mə zə kwiid bag ə sól məsáal yé *Izurəyél,

a mə tóduga lám mácey yé,

⁵⁵ nda nyə á kaag impááməb bísú

shú mə *Aburaham bəŋŋə mpwəŋ buud nyé kandugə á kandugə ná.

⁵⁶ Maríya bá Ilísabet bwə á já je bə óŋkwoond olóol nə ndéé Maríya músə nyiŋgə kə bwədəí.

Byélé mə Yuánes Nduu-buud

⁵⁷ Wəla lə byeyí í á ka wóós Ilísabet. A mú byá mwámudúm.

⁵⁸ Nə buud bəŋŋə bwə á bə ján ban wá, nə mimbyél nyé bwə mú gwág nə Yawé mə bul gwág nyə cey lámúd. Bəŋŋə bwə mú ka zə taag.

⁵⁹ Jwəw mwân nyə a wóós mwəw mwəɔmb yí, bwə mú zə nə bwə zə sá nyə ábiwáág. Bwə mú cɛel gwiid nyə nə Zakarí nda sóŋgú. ⁶⁰ Nji nyɔɔŋgú mú ci ná: «Mbò! Jíná dé wə Yuánes.» ⁶¹ Bwə mú ci nə nyə ná: «Muud ŋgwúd nə ŋgwúd cugé nə jíná lú Yuánes njów búúd wán wəsh dí.»

⁶² Bwə mú du lésha nə sóŋgú mwân du fufə nji məbwə jíla nyə jíná á céél

gwiid mwân yí. ⁶³ Sóŋgú mwân mú gwááməb nə bwə yég nyə kwóógú nə

a zág cilə cíŋŋə. A mú cilə ná: «Jíná dé wə Yuánes.» Buud bəsh bwə mú bul káam. ⁶⁴ Seegya ntág nə Zakarí

mpu mə bāŋ, júm mú nyə fulí ná a je lás. A mú shwal bān kál ŋgə yə

Zembí məshwúmb. ⁶⁵ Buud ó ban bé bwə mú bə nə fúndúgú. Nə ndéé

buud bwə mú ŋgə bwiŋŋ lāŋ á isá í á s̄y íni shí Yudéa á mimbún nyəsh.

⁶⁶ Buud bəsh bwə á gwág lāŋ wəŋŋ wá bwə á bə kú bwɛɛ yíl lám cíŋŋə,

Bwə mú du jí ná: «Múmwán jəŋŋ í bá bə jí e? Búbálé, ŋkul mə Yawé í á ŋgə nyín cug mə mwân wəŋŋgúd.»

Zakarí mə cúnda cúnda mə Zembí

67 Mwân sósngú yé Zakarî mú lwánd nê Nkênkê Shíshim ná cwóó, a mú cúndê cúndê má Zembî, nyê ná:

68 Gúmá nê Yawé, Zembî á *Izaráyêl nêcé a má kwiid kúl búúd jé, yîl bwo mányámád.

69 A má wéeshali sé ñkácid cugye mpwong buud má sôl masaal yé *Dávid dí.

70 Nyê a shí bwey ða jaaw kéel ðoongá,

*buud ò micúndá bé nyê á féesh yág wá ða jaaw.

71 Nyê á kaag ná a bá zê yîl sá mányámá má mízhízhíng mísúd,

a yîl sé mæbwê má bœng bwé ngé mpii sé wád.

72 A má lwágulê ná a ji nê lâm mácey nê odá;

a má téduga sô nyê á sá nê bwo yí.

73 Nêcé nyê á keen búbálé nê Dâ *Aburaham ná í bá bê ná

74 á ká shîn yîl sé mæbwê má búúd bwé ngé lumbuli nê sé wá dí, sé má bá ða yê nyê gúmá kú nê ifwaas,

75 sá ngé lwóya ná sá búsa buud bé, sá ngé cugê túteli nyádi míshúd, ngé cugê nda búúd ò kúl jé bwé jálá nê cugê ná,

sé bê ntó mwôw má cug masú mêsh.

76 Múmwán, bwé bá ða jôw wo ná *muud micúndá má Zembî á gwôw-gwôw.

Nêcé wo bá ká Cwámba shwóg, ká kwambulê nyê zhií

77 kúl búúd jé í mpúg ná a ngé zê ná a zé cug bwo,

juu bwo nê *misám myáj.

78 Zembî wúsú ji bul bê nê lâm mácey.

A má nti sé mæñkenya má ngé zhu gwôw

nda mœng mæ jwôw ja í ða cúwo yí,

79 má zág kwan bœng bwé ngé cugê yídúgú shwiy dí wá, má zág sá ná sé cúgagi ná shee.

80 Mwân nyê á ka námá ngé wíy, *shíshim yé ngé ñwa ñkul. Nyê á ða ji máshí má shwéeshá ná ndéé ká wóós jwôw nyê á ká lwóya nyúúl kúl búúd jé dí yí.

2

Byélé má Yésus

1 Í á zê bê máni mwôw dí, *Káazel Ogust nyê á cilê ná buud ò shí mishwun bêsh bwé kág cilya ílân dí.

2 Ílân bwelêlê sîy wá cí. Í á bê Kirínus njúl ngwámuna á faan lá Sirí. 3 Ntó buud bêsh bwé á ka ká ngé cilya, muud ká ngwála í dúgyá nê beend jé yíid. 4 Yóseb mú námá tí Nazarét faan lá Galilé, bád ká Betulehem, ngwála mæ *Dávid faan lá Yudéa, nêcé nyê á bê mwân á njôw búúd mæ Dávid. 5 Nyê á ngé ká ílân dí, bá Mariya, mudá í á bê ná bá bwé zé béya yé, Mariya wœng njúl nê bum.

6 Í á ka bê, bwé njúl nûñ, fwála lu byeyí mú wóós Mariya. 7 A mú byá mwân yé acumbâ, mwámudûm. A mú wá nyê bwémád a bwíng nyê kúl bwé á ða wá itow idêw ná í dúg ða yí, nêcé bwé áshigé bê nê bwágé njôw ójôñ.

Obaagulê ó itow bwé dúg wáéngales

8 Obaagulê ó itow bwé á bê shí nyœngúd bwé ngé ji mifum tóón íbugád ngé baagulê itow byán.

9 Ngwól *éngales mæ Yawé mú zê wóós bwo na, mæñkenwa mæ Cwámba má mú lyê bwo nê mæñkenya ná kesh. Ifwaas í músê jág bíi bwo. 10 Nji, éngales mú cí nê bwo ná: «Kúgá fúnda, nêcé mæ ngé zê bí nê jôjô kéel í é sá kúl búúd jêsh mæma máshusag yí. 11 Cugye

má byêl bí múús ηgwála mə *Dávid. Nyə wá *Kříst Cwámba. ¹² Bí é yag nyə nə məyigyé mága: bí é kwey kúkény í mbwúg bwámád kúl bwá du wá itow idáw ná í dúg də yí.»

¹³ Seegya ná kúdə zhwog wəéngəles wá gwôw bwá mú zə kwey nyíni bwá ηgə yə Zembî gúmá susad ná:

¹⁴ Zembî bág nə gúmá jon á gwôw-gwôwúđ;

wa shí, buud Zembî má gwág nywa wá bwá cúgəg ná shee.

¹⁵ Í mú zə bə ná, ja wəéngəles bwá má béegya nə bwo kə jon dí yí, obaagulé ó itow bwá mú ci bwámé nə bwámé ná: «Sá kágá Betulehem kə dúg sá í má s̄y Zembî má sá ná sá mpúg ga.» ¹⁶ Bwá mú ηgə kə ná cá-cá, bwá mú kə kwey Mariya nə Yóseb nə kúkény í mbwúg kúl bwá du wá itow idáw ná í dúg də yí. ¹⁷ Ja bwá má dúg nyə yí, bwá mú bwiing sá éngəles nyə ámə jaaw bwo shú má múmwán jəong yí. ¹⁸ Buud bēsh bwá á ηgə gwág bwo wá bwá á ηgə bul káam sá bwá á ηgə bwiing yí. ¹⁹ Mariya nyə nyə á baagulé isá byəong lámúd, a ηgə bigas byo. ²⁰ Ná ndéé obaagulé ó itow bwá mú nyiingə bwá ηgə yə Zembî gúmá, ηgə yə nyə məshwúmb nə isá byēsh bwá ámə gwág nə dúg yí, nəcé í á bə námə nji nda éngəles nyə á jaaw bwo ná.

Bwá kə nə kúkény Yésus mpáanzá

²¹ Ja jwôw lú mwəomb í á wóós yí, í mú bə fwála ná bwá sáág mwân ábiwáág. Bwá mú gwiid nyə nə Yésus, jínə éngəles nyə á jaaw Mariya a kú fwo ηwa bum yí.

²² Ná ndéé í mú zə bə fwála ná bwá sáág ηgusa íci Moyíz nyə a ci yí. Bwá mú bád kə nə mwân Yurúsəlem kələ lwóya nyə wá Yawé, ²³ námə nda jí cilyá *mbwoomb máççé dí ná, ná: «Mwámudûm yēsh mə tééd byél yé, bwá kənd nyə koogú ná a bág shú má

Yawé.» ²⁴ Í á jii ná bwá kág yána ílím í *mátúnuga námə nda jí cilyá nda mbwoomb máççé dí ná, bwá kə nə məwúwo məbá ηkí icwə í máfaf íbá.

²⁵ Ngwól múúd nyə á du bə Yurúsəlem ná Símayon. Nyə á bə tətəlí muud, nyə a wá lâm wá Zembî. Nyə á bə nə Nkəηkə Shíshim. Nyə á du bwánd muud nyə á bə ná a bá zə səl *Izarəyél milám shí yé. ²⁶ Nkəηkə Shíshim í á lwágulə nyə ntáməd ná nyə abúle yə a kú fwo dúg *Kříst Yawé mə bá nti yé. ²⁷ Muud wəəngə Nkəηkə Shíshim í á sá ná a kág *Lun má Zembî. Ja óbyəl ɔ Yésus bwá á zə nə mwân Lun ná bwá zə sá nyə nda mbwoomb máççé í ηgə ci ná, ²⁸ nyə á ηwa mwân nyádí məbwád a mú yə Zembî cúncəsh, nyə ná:

²⁹ Mása, jaá ga í músə wo je bíđ ná lwaá dwô í yág ná shee

nda wó á ci ná,
³⁰ nəcé mish mām má má dúg nda wó zə çug sə ná,

³¹ çugúlə wó á kwəməsa ikúl í búúd byēsh í ηgə dúg yí.

³² Jísə məηkenya má bá sá ná ikúl íshús í mpúg wo yí, kúl gwô Izurəyél í bág nə gúmá yí.

³³ Yésus sóηgá nə nyəəngú bwá á ηgə káam sá jēsh Símayon nyə á ηgə ci shú dé dí yí. ³⁴ Símayon mú bwádan nə bwo, nyə nə Mariya nyəəngú mə Yésus ná: «Mwân éga Zembî má ntí nyə ná a zág sá ná zhwog buud ɔ Izurəyél bwá búlág, zhwog buud wəəl. A bá bə gúl sá má Zembî í bá ntə búúd ηkul yí, sá búúd bwá abúle magulə yí. ³⁵ A bá zə sá ná zhwog buud mítədúgá myáη mí mpúyég. Wəe ntāg íí, məçey mə bá nyisuli wo lámúd nda kafwəle.»

³⁶ Ngwól *múúd micúndə á mudá nyə á bə námə cínəηg ná Ana, a njúl shilə mə Fanuél bəend mə Azər dí. Mudá wəəngə nyə á bə a má bul jaas. Nyə a béya a mú çugə

2:14 Iza 57.19; Mat 10.13, 34; Mak 9.50; Luk 1.79; 10.5-6; 12.51; 19.38, 42; 24.36; Yuá 4.27; Mis 10.36; Ifz 2.14, 17 **2:19** 2.51 **2:21** 1.31
2:30 Iza 52.10 **2:32** Iza 42.6; 49.6; 46.13
2:22 Ləv 12; Ilη 18.15-16 **2:23** MmN 13.2
2:34 Iza 8.14; 1Pr 2.8 **2:37** 1Tm 5.5; Mat 6.16-17

nə ɲgwũm mimbũ zəŋgbá. ³⁷ Nyə á ji kúsə kə wóós mimbũ məwũm mwəɔmb nə mínɔ̄. Nyə á shíge də bwelé kə shwóg-shwóg nə Luɲ mə Zembí. Nyə á də sá Zembí iséy byé nə mwásə nə bulú a dúgə ci idáw, də yə Zembí gúmá. ³⁸ Nyə á bə námə cínɔ̄ɲgá ja bwá á bə nə Yésus Luɲ yí, a mú yə Zembí akíba; buud bəsh bwá á ɲgə bwánd nə Zembí mə bá zə yíl Yurúsəlem mənnyámád wá, Ana nyə á ɲgə jaaw lāɲ mə mwān.

³⁹ Ja obyəl ɔ Yésus bwá á shīn sá isá byēsh Mécɛɛ mə Yawé mə ɲgə ci yí, bwá á ka nyiɲgə kə bwádí ɲgwála Nazarēt, faan lə Galilē. ⁴⁰ Mwān nyə á ka námə ɲgə w̄y, *shīshim yé ɲgə ɲwa ɲkul, a njúl mpaam mə Zembí dí.

Yésus mə nyin mpáánzə Zembí a njúl kákágə

⁴¹ Obyəl ɔ Yésus bwá á də kə zāɲ páska dí Yurúsəlem mbũ wēsh. ⁴² Bwá á ka námə kwo bád kə nda fúlú í á bə nə, Yésus njúl mimbũ wũm nə mímbá, bwá mú kə nə nyə. ⁴³ Ja zāɲ í á shīn yí, obyəl bé bwá mú nyiɲgə. Yésus mú lúg Yurúsəlem bwá kú mpu. ⁴⁴ Bwá á ɲgə téduga nə Yésus bənɔ̄ɲ buud ɔ gwoonɲ búsə zhíd. Bwá músə kyey mwásə ncindí. Nə ndéé bwá mú ka zə ɲgə sɔ nyə mímbýel nə mímbíí myáɲ dí. ⁴⁵ Nda bwá áshíge kwey nyə nə, bwá mú nyiɲgə nə məsɔ́ɔ́gú kə Yurúsəlem. ⁴⁶ Í á ka zə bə, bwá mə sɔ nyə nə sɔ tāɲ mwəw məlɔ́l, bwá mú kə kwey nyə a njúl tām oyínguli ɔ mécɛɛ *Luɲ mə Zembí, a ɲgə gwágulə bwo, a ɲgə jí bwo minjígá. ⁴⁷ Buud bəsh bwá á ɲgə gwág nyə wá bwá á ɲgə káam fúg nyé nə məmpɛsá mé. Bwá á ɲgə káam mbíí á nə fúg də jímb lúúd. ⁴⁸ Ja obyəl bé bwá á dúg nyə yí, bwá á jág bul káam. Nyəɔ̄ɲgá mú ci nə nyə nə:

2:38 Iza 52.9 **2:41** MmN 12.1-27; 23.14-17

* **3:1** Tatarāk: Ciyá ní í cugé ciyá mákaa; nji í kó nə «ɲgwáməna nyə á ɲgə jwú nə mpál nɔ̄ á ɲkúm̄ba faan yé». Dúgúg námə Mat 14.1; Luk 3.19; 9.7; Mís 13.1. **3:3** Mís 13.24; 19.4; Luk 24.47 **3:4** Iza 40.3-5 **3:6** 2.30-31; Mís 28.28

«Mwān waam, jí wó mə sá sə ntāni ní? Wo mpú nə sá shwóɔ̄ɲgá sə mə ɲgə sɔ wo nə milām gwəw?» ⁴⁹ Nyə mú ci nə bwo nə: «Bí ámə ɲgə sɔ mə nə jí? Bɪ ampúyé nə mə jəlá nə də bə isá í Dá dí?» ⁵⁰ Nji bāɲ bwá áshíge mpu gwág sá nyə á ci nə bwo yí. ⁵¹ Yésus bənɔ̄ɲ bwo bwá mú shulə kə Nazarēt, a ɲgə magulə ijwūga byáɲ. Nyəɔ̄ɲgá mú baagulə isá íni byēsh lámád. ⁵² Yésus nyə á ka ɲgə wəɔf, fúg ɲgə kwíduli, mpaam mə Zembí ɲgə kwíduli, a ɲgə bə jə kágə mísh mə Zembí nə mísh mə búúdəd.

3

*Iséy í Yuánes Nduu-buud
(Mat 3.1-17; Mak 1.1-11)*

¹ Í á ka zə bə, ijwūga í *Káázəl Tiber í mə wóós mbũ wũm nə tóɔ̄ɲ dí, Pons Pilát mú bə ɲgwáməna á faan lú Yudéa, Herod nyə Tatarāk* á Galilē, mínyɔ̄ɲ yé Fílíp nə faan lú Ityurē nə Trakonítídí, Lisanuyas nə faan lú Abilen. ² Í á bə Hána njúl Ajəláci á ofada, bá Kayíf. Ja jəɔ̄ɲgá, kéel mə Zembí í á wóós wə Yuánes mwān mə Zakarí a njúl shí a shwéeshád.

³ Nyə á ka zə ɲgə kyey shí nyēsh á fundú ɲgwəɔ́ Zhurdé, ɲgə cúndə nə: «Céndúgá mitédúgá, bí duwan, Zembí nyə é juu bí nə *mísám mín.»

⁴ Í á bə ntó nda jisə cilyá kálad mə *múúd micúndə Izayí dí nə. Nəcə jisə nə:

Muud ɲgə cúndə shí a shwéeshád, a ɲgə ci nə:

«Kwambuləgá zhíí mə Cwám̄ba, bí ság kwūɲ jé.

⁵ Bulalugá íbí byēsh,

bí bwú mímbún mí anúní nə mi acíg-cíg myēsh səl shí,

bí ság məbúgə.

Sandaləgá ikúl í ákukwowulá, sá byo nə səndɔ̄ɲ

2:49 Yuá 2.16 **2:51** 2.19 **2:52** 1Sa 2.26

⁶ muud yêsh ka bá dúg cugúl Zembî mæ bá cug búúd yí.»

⁷ Buud bwá á du zæ wá Yuánes áncuncuma zálæ du duwan wá, nyæ á ka du ci næ bwo ná: «Yé iyælukag íga! Bi má bále fúnda mpimbæ Zembî má bá lwóya yí? Zá ámæ kéwuli bí éne? ⁸ Kágá wúmæ fwámé mpúmá† í lwágúl ná bi má cénd mítádúgá yí. Kúgá bæ nji dúlæ téduga ná: «Sé bân sá bí mpwoŋ buud má *Aburaham» næcé mæ mpú jaaw bí ná Zembî ji næ ŋkul shwópla mákwóógá mága, sá mwo bwân ó Aburaham. ⁹ Mpugá ná zân í wál zæ sámb míkóplé mí ílí máshugud. Bwá é cal lí jêsh í ádé wúmæ fwámé mpúmá yí, bwá kal gwo kudad.»

¹⁰ Buud bwá mú zæ ji nyæ ná: «Sé má jálá næ sá jí?» ¹¹ A mú bæsa næ bwo ná: «Muud jí næ ishimí íbá yé kéénzhug ŋgwúd yæ nyæŋg cugé næ ndí yé. Muud jí næ idáw yé sáág námá ntó.» ¹² Ōŋwenye ó tóya bwá mú námá zæ ná bwá zæ duwan. Bwá mú jí nyæ ná: «Yíguli e, sá má jálá næ sá jí?» ¹³ Nyæ næ bwo ná: «Dugá jí búúd nji sá mácéxé má yó bí ŋkul ná bí dúg jí yí, bí kú nteŋg.» ¹⁴ Ozimbi bwá mú námá jí nyæ ná: «Sé bân sá má jálá næ sá jí?» Nyæ næ bwo ná: «Kúgá mánda múúd næ sá jé ŋkí ntág ná bí mæ lwó múúd mpæl. Magulágá ná myána bwá ŋgá jána næ bí má má jala.»

¹⁵ Nda búúd bwá á ŋgæ bwánd bwá ŋgá téduga ná Yuánes ó má jée bæ Mesí ná, ¹⁶ Yuánes nyæ á ci næ bwo ná: «Μεε má ŋgæ duu bí næ májúwó. Nji ŋgwól múúd ŋgæ zæ, a jí næ mpífé cý mæ. Mæ ampíyáyé ná mæ cínuyug nyæ mikwoolú mí máŋgwub. Nywáá má bá duu bí næ Ŋkénkê Shíshim næ kuda. ¹⁷ A mbid fwafuga mbwád. A bá zæ béég búúd nda bwá du fyaf ŋkwáándó ná; a ŋwa

fwámé mpúmá wá ŋkundá déd, a yíl ílwáásé shwu kuda jí kú bwæle jíma yíid.» ¹⁸ Yuánes nyæ á kwo námá ŋgæ jaaw bwo Jójó Kéel, a ŋgá yáág næ bwo ná bwá mágulæg. ¹⁹ Í á ka zæ wóós ná, nyæ á jum Herod á Tatarák næcé lésú má Herodyád, mudá má mínyonê næ mósól mábôw mêsh nyæ á du sá má. ²⁰ Herod mú kwádulæ dúl bôw cínŋg gwôw, wá Yuánes mímbwugud.

²¹ Í á ka bæ gúl ja ná, nda búúd bæsh bwá á ŋgæ duwan ná, Yésus mú námá kæ duwan. Ná ndéé, ja nyæ á ŋgæ jægala yí, jon í mú bân, ²² Ŋkénkê Shíshim mú nyîn næ nyúul nda faf í mú shulæ nyæ nyúúlád. Kál í mú zhu jon dí ná: «Wo wá Mwân waamâ alâm. Lâm wâm wêsh wúsæ wódí.»

Impáámá í Yésus

(Mat 1.1-17)

²³ Ja Yésus nyæ a tééd sáal dé yí, nyæ á bæ kala múúd á je bæ mímbú mæwúm málól. Buud bwá á ŋgæ téduga ná a jí mwân mæ Yóseb, Yóseb mwân mæ Heli, ²⁴ Heli mwân mæ Matat, Matat mwân mæ Lévi, Lévi mwân mæ Melukí, Melukí mwân mæ Yanay, Yanay mwân mæ Yóseb. ²⁵ Yóseb mwân mæ Matatíyas, Matatíyas mwân mæ Amos, Amos mwân mæ Nahum, Nahum mwân mæ Hesuli, Hesuli mwân mæ Nagay, ²⁶ Nagay mwân mæ Maad, Maad mwân mæ Matatíyas, Matatíyas mwân mæ Símuyon, Símuyon mwân mæ Yósek, Yósek mwân mæ Yoda. ²⁷ Yoda mwân mæ Yoanan, Yoanan mwân mæ Résa, Résa mwân mæ Zorobábel, Zorobábel mwân mæ Salátíyel, Salátíyel mwân mæ Neri; ²⁸ Neri mwân mæ Melukí, Melukí mwân mæ Adi, Adi mwân mæ Kosam, Kosam mwân mæ Elumadam, Elumadam mwân mæ Er. ²⁹ Er mwân mæ Yésus, Yésus mwân mæ Elyazar, Elyazar mwân

3:7 Mat 3.7; Luk 21.5-36 **3:8** 1.54-55; Mat 3.9 † **3:8** Mpumá nyæŋg wá misóólégá. **3:9** Mat 7.19 **3:16** Mis 1.5; 11.16; 13.25; 19.2-4; Luk 4.18 **3:19** Mat 14.3-4; Mak 6.17-18 **3:21** 5.16 **3:22** 4.18 Mwân: Sôm 2.7; Iza 42.1; Luk 9.35; 20.13 **3:27** Salátíyel: 1Ib 3.17; Esd 3.2 **3:30** Rut 4.18-22; 1Ib 2.1-14

mə Yorím, Yorím mwân mə Matat, Matat mwân mə Lévi. ³⁰ Lévi mwân mə Símayon, Símayon mwân mə Yúda, Yúda mwân mə Yóseb, Yóseb mwân mə Yonam, Yonam mwân mə Eliyakim. ³¹ Eliyakim mwân mə Məleya, Məleya mwân mə Məna, Məna mwân mə Matata, Matata mwân mə Natan, Natan mwân mə *Dávid. ³² Dávid mwân mə Yése, Yése mwân mə Yobed, Yobed mwân mə Bowaz, Bowaz mwân mə Sala, Sala mwân mə Naáson. ³³ Naáson mwân mə Aminadab, Aminadab mwân mə Adəmin, Adəmin mwân mə Arni, Arni mwân mə Hesaron, Hesaron mwân mə Fares, Fares mwân mə Yúda; ³⁴ Yúda mwân mə *Yákwab, Yákwab mwân mə *Izaag, Izaag mwân mə *Aburaham, Aburaham mwân mə Tara, Tara mwân mə Nakor; ³⁵ Nakor mwân mə Seruk, Seruk mwân mə Ragow, Ragow mwân mə Falek, Falek mwân mə Eber, Eber mwân mə Sala; ³⁶ Sala mwân mə Kaynam, Kaynam mwân mə Arfagusaad, Arfagusaad mwân mə Sem, Sem mwân mə *Nówe, Nówe mwân mə Lamək; ³⁷ Lamək mwân mə Matusalem, Matusalem mwân mə Inəog, Inəog mwân mə Yared, Yared mwân mə Maluleel, Maluleel mwân mə Kaynam. ³⁸ Kaynam mwân mə Inos, Inos mwân mə Set, Set mwân mə Adam, Adam mwân mə Zembî.

4

*Sátan mə bwówúló Yésus
(Mat 4.1-11; Mak 1.12-13)*

¹ Yésus nyə a wú Zhurdə a mə shîn lwánd nə Nkə̀nkə̀ Shíshim ná cwóó. Nkə̀nkə̀ Shíshim mú kə nə nyə shí a shwéeshád. ² Njwú məjamb mú kə bwówulə nyə wu tân mwôw məwum mənə. Yésus nyə a shígé də tóo sâ mwôw məwəngúd ná ndéé ja mwôw məwəng mə á shîn yí a mú gwág zha. ³ Njwú məjamb mú ci nə nyə ná:

«ŋkí wo ji *Mwân mə Zembî, cíg nə kwóógú ga ná í nyéég idaw.» ⁴ Yésus mú yidá bəsa nə nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Muud cugé nə ŋkul cugə nji nə idaw”.»

⁵ Njwú məjamb mú kə nə nyə gwów-gwôw. A mú lwágulə nyə məfaan mə shí mishwun mēsh nji ja ŋgwúd ná cág. ⁶ A mú ci nə nyə ná: «Mə é yə wo ijwuga ná wo jwug nə məfaan mənə mēsh wo ŋwa gúmá jáŋ, nəcé mə wá jí nə byo. Mə ji nə ŋkul yána byo yə múúd yēsh mə céél yə yé. ⁷ Ntó, ŋkí wo kúd mpwoombá wa shí yə mə gúmá, byēsh í é bə ísá byô.» ⁸ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Dugá kúd mpwoombá shí nji wá Zembî woó Yawé. Nji nyə wá wó dúg yə gúmá yé.”»

⁹ *Sátan mú kə nə nyə Yurúsəlem, kə təl nyə zhwááŋgê *Mpáánzə Zembî dí gwôw. A mú ci nə nyə ná: «ŋkí wo ji Mwân mə Zembî, bídúg nyúul wú wa kə kud shí, ¹⁰ nəcé jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Zembî mə bá lésha nə *wəéŋgəles bé ná bwá bááguləg wo. ¹¹ Bwá é ŋkēny wo məbwád, kuú wô í nda bwīim bəogú.”»

¹² Yésus mú bəsa nə né ná: «Ciyá jisə ná: “Wo ajáláyé nə bwówulə Zembî woó Yawé.”»

¹³ Ja Njwú məjamb mə shîn bwówulə Yésus mimbii myēsh ntāni yí, a mú kyey béégya nə Yésus, kə bwánd ja fwámé fwála í bá bə yí.

*Mətédúlé mə ísəy mə Yésus
(Mat 4.12-17; Mak 1.14-15)*

¹⁴ Yésus mú nyiŋgə kə Galilé a njúl nə ŋkul á Nkə̀nkə̀ Shíshim. Jíná dé í mú ŋgə jwə cínəŋg yēsh. ¹⁵ Nyə á ŋgə yə buud minjígúlá *mámpáánzə mə minjígúlá mə *Oyúden dí, buud bēsh bwá ŋgə yə nyə gúmá.

¹⁶ Ná ndéé nyə á ka kə Nazarēt wú nyə á wəof wá. A mú kə

nyíi *mpáánzə minjígúla jwôw lá Sábaad nda nyə á du bwey sá ná. Nyə á ka tɔw tətəlí ná a lɔ Kálaad Zembí. ¹⁷ Bwə mú yə nyə ηgwól kálaad Izayí *muud micúndá nyə á cilə yé. A mú wɛɛf kálaad ná ndeé a mú kwey kúkúl jísə cilyá ná:

¹⁸ Shíshim mə Yawé wúsə mádí nəcə nyə a gwáágulə mə məwúda ná mə zəg bwiing mímbúmbúwá Jɔjɔ Kéel.

Nyə á nti mə ná mə zəg jaaw mímbwug ná: «Bí mə wú mímbwug dí»,

mə jaaw wəancím-ncím ná: «Mísh mə má bəŋ bí».

Nyə á nti mə ná mə zəg fɛɛmushi búúd bwə cúgə nə ηkul shwə mánnyúul wá,

¹⁹ mə zə cúnda mbú Yawé mə bá lwóyá mpáam yí.

²⁰ Nyə á ka fúlə kálaad ná ndeé a mú yə fulísh á *Mpáánzə Zembí, a mú jɪ shí. Buud bəsh bwə á bə mpáánzə minjígúla wá bwə mú mpu kənd mísh nyədí. ²¹ A mú tééd lásúla nə bwo, nyə ná: «Kúkúl micilyá mí Kálaad Zembí bí ámə gwág mə ámə lɔ ní í mə bwəma múús.»

²² Buud bəsh bwə á ηgə ságusə nyə. Bəsh bwə á ηgə káam jɔjɔ íciyá í á ηgə wú nyədí mpu dí yí, bwə ηgə ci ná: «Mwān mə Yóseb dí éga?»

²³ A mú ci nə bwo ná: «Mə mpú ná bí é kənd mə kaanə í du ci ná: “Yé jwówada, lwagug wóméfwó” yí. Sá á shí gwág ísā wó á sá Kapernawúm yí. Sáag námə byo wa wódí kwáádá.» ²⁴ A mú nyingə ci ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, bwə abwélé mpu lég múúd micúndá nyədí kwáádá. ²⁵ Mə jaaw bí búbálé ná, ja Eli nyə á bə yí, ja jɔŋ í á feed təŋ mimbú mílɔl nə ŋkwoond ósaman yáág-yáág zha mú bə shí nyəsh yí, zhwoɡ mikúsə mí búdá mí á bə *Izəwəyél. ²⁶ Njɪ Zembí

nyə a shígə kənd Eli mikúsə myəŋŋ dí! Cwúud! kú bə tóo ηgwúud dí. Nyə á yida kənd nyə Saréputa, shí í gwág nə Sidon yí, wə wúl kúsə múdá á nún. ²⁷ Mizázaamá mí á bə námə Izəwəyél ηkí bulya ja mə múúd micúndá Elizé nyə á bə yí. Njɪ, ηgwúud nə ηgwúud í áshígə lwəgəwə; í á bə njɪ Naaman muud á Sirí.»

²⁸ Buud bəsh bwə á bə mpáánzə minjígúla wá bwə mú nyada nə a lásúla ntó. ²⁹ Bwə mú tɔw shí, wáám bə nə nyə ηgwála dí tóón, kə bád nə nyə mbəŋ dí gwôw. ηgwála wəŋŋ í á bə lwəyá mbəŋúd. Bwə mú kə nə nyə wu gwôw ná bwə kə ságəwo nyə wusə mbəŋ dí shí. ³⁰ Njɪ, nywáá mú cɔ bwo mpədúgá ná ndeé a mú kyey.

*Yésus mə lwóyá ηkul ijwúga
(Mat 7.28-29; Mak 1.21-28)*

³¹ A mú shulə kə Kapernawúm, wúl ηgwála á faan lá Galilé. A mú du yə búúd minjígúla mwôw mə ósábaad dí. ³² Buud bwə mú bul káam mbíi nyə á ηgə jígali yí, nəcə ciyá jé í á du bə nə kéénd.

³³ ηgwól múúd nyə á ka bə *mpáánzə minjígúla a njúl nə bów-bôw shíshim jamb, a mú kím nə ηkulú ná: ³⁴ «Eéékýé! Yé Yésus muud á Nazarét! Shé bəŋ nə iney? Ye wo ámə zə jaŋgələ sə? Mɛɛ mə mpú wo. Wo wə féeshá múúd mə Zembí.» ³⁵ Yésus mú ηkáánd nə jamb ná: «Fadug mpu! Wúg múúd éne nyúúlúd!» Jamb í mú wusə múúd wəŋŋ shí nə tām buud. Í mú wú nyə nyúúlúd kú sá nyə məbôw. ³⁶ Buud bəsh bwə mú bul káam, bwə ηgə ci bwámé nə bwámé ná: «Wáyé mbíi lésú wí nə kéénd nə ηkul ijwúga ntúga ga? Muud éga mə ηkáánd nə bów-bôw míshíshim, mí wú?» ³⁷ Jínó dé í mú jwɔ kúkúl jəsh faan dəŋŋád.

4:18 1.68 **4:18** Iza 61.1-2; Mat 11.5; Luk 7.22 **4:18** 1.35; 3.16, 22; 4.1, 14; 10.21; 24.49; Mat 1.18, 20; 3.11, 16; 4.1; 12.18, 28, 31-32; 28.19; Mak 1.8, 10, 12; 3.29; Mis 1.2, 5, 8; 2.4, 17, 18 **4:19** Lav 25.10 **4:22** Yuá 6.42 **4:24** Yuá 4.44 **4:25** 10j 17.1, 8-16 **4:27** 20j 5.1-14 **4:32** Mat 7.28-29 **4:34** Mak 3.11

Yésus má lwag ncuýá mimbâl
(Mak 1.29-34)

³⁸ Yésus nyə á ka wú *mpáánzə minjígulá, a mú kə Shímun dí njów. Shímun wəŋgə ayōŋ nə yōŋ nyə á bií cii yé á mudá ná táás. Bwə mú ci ná Yésus ná a saág sâ shú déd. ³⁹ Yésus mú shísh kə jwaagawo nyádí, ŋkáánd nə ayōŋ nə yōŋ. Ayōŋ nə yōŋ mú bíd nyə. Mudá wəŋg mú wəəl cé nə cé tééd ntəŋ ŋgələ ŋwa njugú wəŋ.

⁴⁰ Ja jwəw í á ŋgə jímə yí, buud bēsh bwə á bə nə mimbâl mimbii mimbii wá bwə á zə nə myo wə Yésus. A mú ŋgə bəd myo məbwə ná ndéé mí ŋgə yâl. ⁴¹ Zhwoŋ buud məjamb má á ŋgə wú má ŋgə kím ná: «Wo ji *Mwân má Zembî.» A mú ŋgə ŋkáánd nə mwo, a kú magulə ná má ŋgəŋ nə lás ntó, nəcé má á ŋgə mpu ná a jisə *Kříst.

⁴² Ja mán í á ləm yí, Yésus nyə a cúwo tóŋŋ kə kúl búúd bwə áshigé bə yí. Buud bwə mú ka kə sɣ nyə áncuncuma ná ndéé bwə mú kə kwey nyə. Bwə mú cəel bií nyə ná a kú ná kwo béégya nə bwo. ⁴³ A mú ci nə bwo ná: «Í jii ná mə kág námə bwiing Jəjə Kéel á Faan má Zembî míl mɔŋgwálad. Gwə wə nyə á nti mə ná mə zág sá yí.» ⁴⁴ Nyə á ka kə ŋgə cúndə *mámpáánzə má minjígulá má *Oyúden má Yudeá* dí.

5

Yésus mə tééd jówulə ómpwíín
(Mat 4.18-22; Mak 1.16-20)

¹ Dúl jwəw, Yésus nyə á bə a tál bwūŋ lú cwoogú cindú á Genezarēt; buud bwə á ka zə bul shúsə nyə ŋgələ gwágulə Milésú mí Zembî. ² A mú dág mósól mábá na ncindyə cwoogúd. Buud ó shwey bwə á shulə mósól məŋgúd, bwə ka ŋgə gusa məwód máŋ. ³ Yésus mú kəwa dúl byóól dəŋgúd. Dəŋ í á bə dé mə

Shímun. A mú ci nə Shímun ná a wúŋ nə byóól bwūŋəd shísh ŋgeé bwag. A mú ji shí na byóólúd ka ŋgə yə buud minjígulá.

⁴ Ja nyə á yow lásulə yí, nyə á ci nə Shímun ná: «Súsálug byóól dwō kúl jí ŋkí jímə yí bi wúsəŋ məwód májúwód ná bwə julə óshū.»

⁵ Shímun mú bəsa nə nyə ná: «Mása, sə má ntəŋ búlú ncindí kú bií təə sá. Mə zə wusə məwód ŋjə nəcé wo má ci.» ⁶ Bwə mú wusə məwód ná ndéé bwə mú bií ncuýá oshū, məwód má ŋgə nyey. ⁷ Bwə mú də mas búúd ó gwoŋŋ bəŋ bwə á bə dúl byóólúd wá məbwə ná bwə zág kwíínd bwo. Bwə mú zə, bəŋŋə bwə mú wá óshū mábá mēsh dí ŋə ndéé má mú tééd ná má nyasulə májúwód.

⁸ Nda Shímun Pyēr nyə á dág ntó ná, nyə á zə kúd Yésus məbwōŋ shí, nyə ná: «Cwámba, wúŋ mə kúnə-kúnə nəcé mə ji sósól *míisám.»

⁹ Wəŋŋ mbií bwə á bií oshū yí í á sá bəŋŋə buud bə bēsh ŋkŋkúúnd.

¹⁰ Təem bə Zhək bá Yuánes bwān ó Zhébedé bwə á bə buud ó gwoŋŋ ɔ Shímun wá bwə á bə námə nə ŋkŋkúúnd. Ná ndéé Yésus mú ci nə Shímun ná: «Kú bəeg fúndə, tééd fwála gaád wo zə bá də julə búúd.»

¹¹ Bwə mú zə nə mósól cindú ná ndéé bwə lúgə ntəŋ isá byēsh, bə Yésus.

Yésus má lwag zúzaamə

(Mat 8.1-4; Mak 10.40-45)

¹² Na gúl ja, Yésus nyə á bə wúl ŋgwála dí. Ŋgwól múúd nyə á bə cínəŋgú nə zaamə nyúúlúd ná jəəd. Ja múúd wəŋŋ nyə á dág Yésus yí, nyə á ləel zə jwaagawo kúd mp-wóombú mándəlúd, jəgula nə nyə ná: «Cwámba, ŋkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná səndōŋ.»

¹³ Yésus mú séémə mbwə, kúnya nə nyə, ci nə nyə ná: «Má magulə. Nyúúl í bəg wo ná səndōŋ!» Cé nə cé, zaamə í mú shín wú muud éne nyúúlúd.

14 Nji Yésus mú tâl nyə mpándí ná ci a kú jaaw tɔɔ muud sâ í má sîy yí. Nyə nə né ná: «Yidag kə lwágulə fada nda wó músə ná, wo ka wá sâ Moyîz nyə á ci yí shú yálulə wó má yâl ni. Bwə mpúg nə wo mú mpwogé.» 15 Lâŋ má Yésus í mú ŋgə bul kyey, buud bwə mú bul ŋgə seŋgya áncuncuma, ŋgə zə gwágulə nyə, ŋgə námá zə lwəgəwə məbwəw máŋ. 16 Nji, nyə mú kə, nyáméfwó íkál í áshígé bə nə buud yí, kə jəgala nə Zembí.

*Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mat 9.1-8; Mak 2.1-12)*

17 Yésus nyə á ŋgə yə buud minjígála dúl jwówú. Ból *Ofarizyênə *Oŋkumə ó máccə bwə á zhu mílɔm myésh myâ Galilé nə Yudéa, ból zhu námá Yurúsələm. Yésus nyə á bə nə ŋkul mə Cwáməba shú ná buud məbwəw má ŋgəg nə yâl. 18 Ká dúg ná, ból búúd bwə mú wósə bwə ŋgə ŋkəny mbúmbwúgú táádéd. Bwə mú ŋgə sɔ ná bwə nyíngál nyə njów kənd nyə kál Yésus nyə á bə yí. 19 Bwə áshígé ka bə nə wú bwə nyíngálúg nyə, nəcé buud bálə áncuncuma. Bwə mú ntág bád nə nyə kwáminú kə cúwo luun ná ndéé bwə shul nyə nə táádé jé wə Yésus na tám buud.

20 Yésus mú dúg nə buud bɔŋgú búə nə fwámé búgá, a mú ci ná: «Amudúm, mə má juu wo nə *misəm myô.» 21 *Oyígali ó máccə bənbəŋ Ofarizyênə bwə mú tééd ŋgələ lás bwámé nə bwámé ná: «Wáyé múúd ŋgə *lás nə Zembí bwaasúlə mpu éga? Ngwól zə jí nə ŋkul juu búúd nə misəm myéd kwonj Zembí nyáméfwó?»

22 Yésus músə mpu sâ bwə á ŋgə táduga yí, a mú lás nə bwo ná: «Ji bí ŋgə ci bídí mílámúd yí? 23 Jí í búl bə kúná-kúná? Ye cílə nə muud ná: «Mə má juu wo nə misəm myô», ye

ná: «Wólúg, wo kyéyug?» 24 Má ka cɛɛl ná bí mpúg ná *Mwân mə Múúd ji nə ŋkul ijwúga ná a juu búúd nə misəm myán wa shí.» Ntó, Yésus mú yid wə mbúmbwúgú, nyə nə nyə ná: «Má ci nə wo ná, wólúg, wo ŋkənyúg táádé gwô, wo nyíngəg kə njów.» 25 Námá cé nə cé, mbúmbwúgú mú wól bwə ŋgə dúg, a mú ŋkəny táádé jé, kyey kə njów a ŋgə yə Zembí gúmá. 26 Buud bəsh bwə mú káam mbíí á ná fəg də jímb lúúd. Bwə mú yə Zembí gúmá bwə mú bul bə nə ifwaas, bwə mú ŋgə lás ná: «Sə má dúg *ísá í mímbúgú múús.»

Bwə áde fəla sâ ágúgwáan nə acwúú

(Mat 9.9-17; Mak 2.13-22)

27 Ja ísá íni í má shín yí, Yésus mú cúwo tóŋn, a mú dúg ŋwenye tóya bwə á də jów ná Lévi yé njúl kál bwə á də jána tóya yí. Yésus mú ci nə nyə ná: «Bəg mə.» 28 Lévi mú lúgə ísá byésh, tów bə Yésus.

29 A mú kə sá məma dína nyádí njów. Ŋwenye ó tóya nə ból búúd bwə á kə cínəŋg áncuncuma, bənbəŋ bwə mú kə də. 30 *Ofarizyênə bənbəŋ *Oyígali ó máccə bwə mú kə ŋgə nyímbala nə *ompwíín ó Yésus ná: «Nəcə jí bínəŋ ŋwenye ɔ tóya nə ból osól ɔ məbów bí ŋgə bále də nə ŋgul yí?»

31 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Mikanz dí mí də jí jwówuda, í də bə mímbəl. 32 Mə a shígé zə jów ótátəlí ɔ búúd ná bwə céndúg mítádúgá, mə á yida zə jów osól ɔ məbów.»

33 Bwə mú ci nə nyə ná: «Ompwíín ó Yuánes báá bwə də ci idəw yələ Zembí gúmá, ompwíín ó Ofarizyênə bwə də námá sá ntó; wɛɛ bwó bəŋ ku ci.» 34 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ja múúd mə ŋwa bá yí, a tâl zāŋ, a jów óshwá bé; ye bí búə nə ŋkul sá ná oshwá bé bwə yidag zə nə məcɛy lámúd bənbəŋ muud bá bwə njúl kál

ngwúd? ³⁵ Mbô! Nji móól mwôw má ngə zə, bwə bá yíl bwo muud bá yí. Mwôw mɔɔŋgú dí ó shwá bé bwə ka bá ci idáw.»

³⁶ A mú námá kənd bwo kaanə ná: «Bwə ádé nyaa káándá ágúgwáan* ɲwa kúl cínɔŋgú, kə wá bágá bwoodú káándád. Múúd mə ká sá ntó, í é bə, a má nyaa káándá ágúgwáan, kúl jé kú nyiŋgə mpiya nə káándá á bwoodúd. ³⁷ Ntó námá, bwə ádé ɲwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad; ɲkwanɲá wáan í é sá ná lenya búndúg, wáan shwiya shí. ³⁸ Ntó, í jii ná bwə dúg wá wáan ágúgwáan í lenya í agúgwáanud. ³⁹ Muud cugé nə ɲkul bə ná a shín ɲgul málwəg má má lyəɲ má a nyiŋgə gwág yéesh íkwan. Mbô! Bwə də ci nə málwəg má má lyəɲ má wá măsá fwámé málwəg.»

6

Yésus nə məcɛɛ má Sábaad

(Mat 12.1-14; Mak 2.23-28; 3.1-6)

¹ Í á wóós dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná, Yésus nyə á ngə lína ifambá í *blé. *Ompwíin bé bwə mú ka ngə búgə mikɔŋg mí blé, ngə nyamusə ná ndéé ngə də. ² Bóólúgá búúd wá gwoonɲ *Ofarizyɛɲ bwə mú lás nə bwo ná: «Nəc é jí bí ɲgə sá sá məcɛɛ má amágúláyé nə muud sáág jwôw lú Sábaad yí?»

³ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ye bí afwóyé bwelə lɔ sá *Dávid nyə á sá ja bəndɔŋ buud bé bwə á gwág zha yí? ⁴ Ná nyə á kə nyíi banda *mátúnuga dí, ɲwa ibuléd í á də bə ci shú yələ Zembí gúmá yí də, a yə námá búúd bé bwə də. Í ɲjúl ná məcɛɛ má ngə ci ná nji ofada wə bwə á jəla nə də də byo, kú nə ngwól múúd shús.» ⁵ A mú ci nə bwo ná: «Mwān mə Múúd ɲgə jwú nə məcɛɛ mə Sábaad.»

⁶ Í á nyiŋgə bə dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná, Yésus nyə a nyíi

*mpáanzə minjígulá, a mú də yə búúd minjígulá. Ngwól múúd nyə á bə cínɔŋgú nə mbwə məncwúm shwáámbúlə. ⁷ *Oyííguli ó məcɛɛ bəndɔŋ Ofarizyɛɲ bwə mú ngə fáf Yésus ná bwə dúg ɲkí nyə é lwag múúd jwôw lú Sábaad, bwə shwəman nyə.

⁸ Yésus mú bwey mpu mítádúgá bwə á ngə táduga bwədí mílámúd myá. A mú ci nə muud á mbwə shwáámbúlə ná: «Tówúg tútəlí, wo kág tów na tām buud.» Muud wɔɔŋg mú kə, kə tów. ⁹ Yésus mú ci nə buud ná: «Mə shílá ná bí ná ye məcɛɛ má magulə ná sá sáág mənywa jwôw lú Sábaad, ye ná sá sáág məbôw, ye ná sá cúgug buud, ye ná sá gwúg?»

¹⁰ A mú cing mpwóómbú ngə dúg bəsh nyádí mákoogá ná ndéé nyə nə muud á shwáámbúlə mbwə ná: «Kwéégúg mbwə.» A mú kwéég mbwə, í mú bə mpwogé. ¹¹ *Onkumə ó məcɛɛ bəndɔŋ Ofarizyɛɲ bwə mú bə nə impimbə nda bwə é cwíil. Bwə mú ngə séɲusa məkəl bwámé nə bwámé ɲgələ sɔ sá bí nə ɲkul sá Yésus yí.

Yésus mə féesh búúd ə lwámá bé

(Mat 10.1-4; Mak 3.13-19)

¹² Í á zə bə na dúl fwála dí ná, Yésus nyə a bád mbámábúɲúd kə jəgula nə Zembí. Nyə a shínal bulú ncindí a ngə jəgula. ¹³ Ja mán í á ləm yí, nyə a jôw ompwíin bé a mú féesh wúm nə óbá cínɔŋgú, a mú gwiid bwo ná *buud ə lwámá. ¹⁴ Í á bə, nə Shímun nyə á gwiid nə Pyêr yé, nə André mínyoná mə Pyêr wɔɔŋgá, nə Zhâk nə Yuánes, nə Fílíp, nə Batəlámí, ¹⁵ nə Matiyô, nə Tómas, nə Zhâk mwān má Alfé, nə Shímun nyə á bə kaambulə lɔɔm yé, ¹⁶ nə Yúdas mwān mə Zhâk, zə keel Yúdas Iskariyôt muud nyə á zə kusha nə Yésus yé.

* **5:36** Na ji kúl káándá í afwóyé kə májúwó ná ndéé í juli yí. **6:1** Mbá 23.25 **6:2** MmN 20.8-10 **6:3** 1Sa 21.2-7; Ləv 24.5-9 **6:6** Mak 2.27-28 **6:11** Yuá 5.16, 18 **6:12** 5.16 **6:14** Mis 1.13; Yuá 1.40-44

Yésus mæ lwag mímbâl
(*Mat 4.24-25; Mak 3.7-11*)

17 Yésus nyə á ka shula wú nə bwo mbúnjúd zə tów kúl í á bæ mbwaanuzalə yí. Ncúlyá *ompwíin bé nə kúdə zhwog buud bwə á bæ cínəŋg áncuncuma bwə ŋgə zhu Yudeá yēsh nə Yurúsəlem, bóól zhu fundú mán̄ á kóómb míngwála myā Tir nə Sidon. 18 Buud bəəŋgá bwə á zə ná bwə zə gwágulə Yésus zə ŋgə lwəgəwə məbwas máŋ. Bəəŋg bów-bów míshíshim mí á də təl cwúnd dí wá bwə ŋgə yál. 19 Buud bēsh bwə á ŋgə s̄j nə bwə kúnýá nə Yésus nəcé nyúl ŋkúl í á ŋgə wú nyádí ŋgə lwag bwo bēsh.

Yésus mə yá búúd minjǎgúlá
(*Mat 5.1-12, 39-48; 7.1-12, 16-21*)

20 Yésus mú bân mísh dúg *ompwíin bé, a mú ci nə bwo ná: Bí buud ɔ mábúwa bí má jəla, nəcé Faan má Zembí dí shú dún. 21 Bí buud bí ŋgə gwág zha kidíga wá, bí má jəla, nəcé bí mæ bá bæ nə jíl. Bí bəəŋg bí ŋgə jii məyə kidíga wá, bí má jəla, nəcé bí mæ bá bæ nə məshusug. 22 Buud bwə bá mpíi bí, bwə ban ná bí kú ná də seəŋgya nə bwo, bwə lwíy bí, bwə ŋwə míná mún nda sá nycé nəcé bí ŋgələ bɛ *Mwân mə Múúd. Ja í bə nə bí ntó yí, bí má jəla. 23 Jwəw í bə nə bí ntó yí, gwágúgá nywa, bí kəw nə məshusug, nəcé bí mæ bá kə bæ nə məma myána gwəw. Mpugá nə nda bwə ŋgə sá bí ni, ntó námə wə ímpáambə byán̄ í á də sá *buud ɔ micúndá yé.

24 Ká məntágula nə bí buud ɔ kúm, nəcé wún təəm wēsh ɔ bí bí nə ndí ni.

25 Məntágula nə bí buud bí nə jíl wá,

nəcé bí mæ bá bæ nə zha. Məntágula nə bí buud bí ŋgə gwo kidíga wá,

nəcé bí mæ bá tədəwə, bí jii máyə.

26 Məntágula nə bí ja búúd bēsh bwə fáág bí, ci nə bí nji mənywa yí.

Mbí ŋgwúd wəəŋg námə wə ímpáambə byán̄ í á də sá buud ɔ micúndá wə məshügá yí.

27 «Nji, məe mə ci nə bí buud bí ŋgə gwágulə mə wá ná, cəelugá mizhízhín mín, bí sá bəəŋg bwə ŋgə mpíi bí wá mənywa. 28 Bwádánúgá nə buud bwə shwó bí wá, bí jəgula nə Zembí shú bəəŋg bwə ŋgə cúg bí wá. 29 Nkí muud mə nyífá wo bóónz mbánjúd, yég námə nyə wúl mbán̄. Nkí muud mə mándá wo nə kúúd gwô, wo kú kaambulə nyə nə wáma gwô á cwú. 30 Nkí muud mə gwáamb wo sá, yég nyə; nyəəŋg mə mándá wo nə sá gwô yé, bí dúg a kág nə gwo. 31 Ságá buud sá bí má céél ná bwə sáág bí yí.

32 «ŋkí bí má də cəel nji buud bwə céél námə bí wá, buud bí nə ŋkul ka l̄j bí ntudélé? Ngeá nə osóol ɔ *mísəm bwə də námə cəel nji buud bwə céél bwo wá? 33 Nkí bí má sá búúd mənywa nji bəəŋg bwə sá námə bí mənywa wá, buud bí nə ŋkul ka l̄j bí ntudélé? Ngeá nə osóol ɔ mísəm bwə də námə sá ntó? 34 Nkí bí má də kənd íkwálá nji wú bí má bwánd nə búgə ná bwə é nyiŋg bí wá, buud bí nə ŋkul ka l̄j bí ntudélé? Ngeá nə osóol ɔ mísəm bwə də námə kənd íkwálá nji wú bwə də nyiŋg bwo tán̄ ŋgwúd wá?

35 «Bí bân, cəelugá mizhízhín mín, dógá sá búúd mənywa, bí də yə búúd íkwálá kú bwánd nə bwə nyiŋgug bí. Ntó, Zembí mə bá yə bí məma myána; í é mpúy ná bí búse bwân ó Zembí a gwów-gwów. Nəcé nywáá ji nə jə lám təem bæ shú búúd bwə ŋgə nə yə

6:19 Mat 9.20 6:20 Mat 5-7 6:20 Zhk 2.5 6:21 Mbá 7.16-17; Zhe 31.25; Sôm 126.5; Iza 61.3 6:22 Mat 5.11; Yuá 16.2; Mis 5.41; 1Pr 4.14 6:23 Mat 5.12 6:24 Mat 19.23-24; Zhk 5.1 6:25 1Kr 4.8 6:26 Zhk 4.4; Zhe 5.31 6:29 Rom 12.17; 1Kr 6.7 6:35 yə búúd íkwálá: Lav 25.35-36

nyə akíba wá, tɛɛm bæ shú bɔɔŋg wá mbíya milám. ³⁶ Dugá lwóya lâm ñkúnkwonɔŋ nda Sónngú wán mé du lwóya lâm ñkúnkwonɔŋ ná.

³⁷ «Kúgá du jéég búúd minjagá, bwá ka námá bá du bæ kú jéég bí minjagá. Kúgá du yə búúd intúgúlí í mábɛɛ mán, bwá ka námá bá du bæ kú yə bí intúgúlí í mábɛɛ mán. Dugá juu búúd nə məbɛɛ mán, bwá ka námá bá du juu bí nə mán mábɛɛ. ³⁸ Dugá sá yána, bwá bág námá du sá bí yána. Bwá bá du shwu bí isá mama kwáám káándád, í njúl njinyá, bwá san í ngé sɔw. Nəcə yuug bí é du yigula bóól búúd ná ndí yí, gwá námá ó bwá bá du yigula bí nə ndí yí.»

³⁹ Yésus mú námá kənd bwo kaaná ná: «Ŋgwól áncím-ncím ji nə ñkul jaand nə ñgwól? Ngaá ná bēsh bwá é bála bñd?» ⁴⁰ Mpwíín nyə ádé bwele ntɔ yíguli; nji, *mpwíín mé mpú ñwa ñjígúlá yé mé du námá bæ nda yíguli.

⁴¹ «Nəcə jí wó ngé mpu dúg ntand shwú jí mínyonɔŋ woó jús dí, nji wo kú dúg mbwún wí dwó jús dí yí? ⁴² Ntədəlé wó jí nə ñkul ci ná wo yíl mínyonɔŋ woó ntand shwú júsúd wɛɛ kú dúg mbwún wúsá wo dwó júsúd yí? Yé múúd məkəŋ, fwog yíl mbwún wódí júsúd; ja jɔɔŋgá wə wó é ka dúg nda wó jí nə ñkul yíl mínyonɔŋ woó ntand shwú júsúd ná.

⁴³ «Fwámé líí dí í dú wúmə íbumá í abúbɔw; líí abúbɔw kú námá wúmə fwámé íbumá. ⁴⁴ Líí jēsh í du mpúy íbumád. Bwá ádé mwáág ífumbí ñgwúdáánzə dí, kú saag mábudá ñgwunɔŋ. ⁴⁵ Jɔɔjɔ múúd lâm yé wúsə nə jɔɔjɔ kwɔɔzú, í ka du wéeshuli jɔɔjɔ isá; bów-bów múúd yé lâm nə bów-bów kwɔɔzú, ka námá du wéeshuli bów-bów isá. Sâ múúd ngé bul téduga lámúd yí, gwá wə mpu yé í dú lás yí. ⁴⁶ Bí ñgə jów mə ná Cwámbla! Cwámbla! Ká nəcé jí bí

básó kú sá sâ mé ngé ci yí? ⁴⁷ Muud yēsh mə zə mádí zə gwágulə lāsú mé ngé lás ga, a sá nda mé ngé ci ná, muud wɔɔŋgú jisə mbií múúd mé zə lwágulə bí ga. ⁴⁸ A ji nda muud mə sá ná, ja á zə shumə njów yí, a tédé fáág shí nə fáág fáág fáág, a mú kə təl mífim kwóógúd. Ja mpwɛɛ i wós yí, kwunɔŋú tɛɛm du nyífa njów wɔɔŋgúd, í kú bwele shwágusa, nəcé í bələ fwámé shumyá. ⁴⁹ Nji, ñkí muud mə gwágulə lāsú mé ngé lás yí, a kú sá nda mé ngé ci ná, a jisə nda muud mə shúmə njów mátag dí kú fáág nə ndéé kə təl mífim kwóógúd yé. Kwunɔŋú mə ká nyífa njów wɔɔŋgúd, í búg shugula shí nə mpuu.»

7

Yésus mé lwag sɔól məsáal mə wúl lúlúú ózimbí
(Mat 8.5-13; Yuá 4.46-54)

¹ Ja Yésus nyə a shín lás lāsú yé nə wēsh kúl búúd í ngé gwág yí, nyə á kyey kə Kapernawúm. ² Wúl lúlúú múúd í á du jwú nə ozimbí təd yí í á bæ nún, lwaá dé á lâm í á ngə bwás ñkí yáág ná í zə yə. ³ Lúlúú ózimbí ní í á ka gwáduga Yésus. A mú kənd búbaalé ocúmbá buud wá *Oyúden ná bwá kág jagula nə nyə né a zág lwag nyə lwaá dé. ⁴ Ocúmbá buud bɔɔŋg bwá mú kə wós wə Yésus, kə bul bul téeŋ nyə məbwə ná: «Muud éne mé jəla nə wo kwíndúŋ nyə, ⁵ nəcé á cɛɛl lwonɔŋ búúd jisú, nyə wə nyə a lwɔ sá *mpáánzə minjígúlá nyísú.»

⁶ Yésus mú ñwa zhíí, bənonɔŋ bwá mú kə. Nə bwá wál bá kə kumə njów, lúlúú ózimbí mú kənd óshwá bé ná bwá kág ci nə Yésus ná: «Cwámbla, kú bul ntágulə nyúúl, nəcé mə ampíyáyé nə wo nyíig mádí njów. ⁷ Gwá wə mé shígé kwey tátəlí nə mə zəŋ məmɛfwó zə bwəma nə wo yí. Jeg lás lásúŋ, sɔól məsáal waamá yálúŋ. ⁸ Nəcə mə ji nə omása

bwé ngé jwú nə mə wá. Mə ji námá nə ozimbí má ngé jwú nə ndí wá. Nyəng yēsh má é ci ná a kyéyug yé, a kə; nyəng má é ci ná a zág yé, a zə. Má ká ci nə lwaá dām ná í sáág gúl sá, í sá gwo.»

⁹ Yésus nyə á faag njwú ozimbí éne ja nyə á gwág á má lás ntáni yí. A mú yid dág búúd bwé á ngə bɛ nyə áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Má jaaw bí ná mə afwóyé bwele dág múúd nə fwámé búgá nda nyíga, tɛem bə kúl búúd *Izarəyél dɛ» ¹⁰ Buud bwé á zə lwámád wá bwé mú nyingə, kə njów má lúlúú ózimbí, bwé mú kə kwey sóol məsáal mú mpwogé.

Yésus mə gwúmushi mwân mə wúl kúsá múdá

¹¹ Yésus nyə á ka kə ngwála á Nayín, bánəh *ompwíin bé nə bóól zhwog buud ɔ bwé á ngə kə. ¹² Bwé ngéle shísh ngéé mpumbé ngwála, dág ná, buud bwé ngé kə nə mbimbə ná bwé kə dɛl. Í á bə cúgá lú mwân, nyəngú njúl kúsə. Zhwog buud ɔ ngwála bwé á ngə lúgal nyə.

¹³ Cwámba nyə á bul gwág cey lâm mwo dí ja nyə á dág kúsá múdá wəng yí. A mú ci nə nyə ná: «Kú ná ngə jii.» ¹⁴ A mú shísh kə kúnya nə tanjá. Buud bwé á ngə nkény wá bwé mú shigula. Yésus mú lás ná: «Mwá ncwəmə, juumág! Má ci nə wo ntó.» ¹⁵ Mbimbə mú wəol ji njínjilí, tééd ntəg ngéle lás. Yésus mú nwa nyə nying yə nyóngá.

¹⁶ Buud bəsh bwé mú bə nə inkuñkúúnd. Bwé mú ngə yə Zembí məshwúmb bwé ngé ci ná: «Məma *múúd micúndá má wós sódí. Zembí má zə kwiid kúl búúd jé.» ¹⁷ Lâh má Yésus í mú ngə kala ná ndéé í mú kyey Yudéa yēsh nə cínəng mákoogá məkoogá yēsh.

Yésus bá Yuánes Nduu-buud (Mat 11.2-19)

¹⁸ Yuánes Nduu-buud nyə á ka gwág misóólúgú míni myēsh nə *ompwíin bé. Nyə á ka jəw óbá cínəngú, ¹⁹ a mú kənd bwo wá Yésus ná bwé kəg jí nyə ná: «Ye wo wá muud sá ngé bwánd ná a bá zə yé? Ye sá kwóg ná bwánd íshús?» ²⁰ Ompwíin ó Yuánes bwé mú kə wós wá Yésus, bwé mú ci nə nyə ná: «Yuánes Nduu-buud ngə nti sá ná sá zág jí wo ná: “Ye wo wá muud sá á ngə bwánd ná a bá zə yé, ye sá kwóg ná bwánd íshús?”»

²¹ Námá fwála dəngú di, Yésus mú lwag zhwog buud məbwas, shínal íjám, yíl məjamb, bəny zhwog wəancím-ncím mísh. ²² A mú bəsa nə buud Yuánes nyə á nti wá ná: «Kəgá jaaw Yuánes sá bí má dág yí nə sá bí má gwág yí. Wəancím-ncím bwé ngə mpu dəgya; mimbúmbwúgú mí ngé kyey tətəlí, mizázaamá mí ngə yál, wəakúmálwə bwé ngə mpú gwág, mimbimbə mí ngə gwúm, inkuñkwónlə í búúd í mú ngə gwág Jəjə Kéel. ²³ Muud nyə é bə kú bwəma nə bəngú mádí yé, nywáá mə jəla.»

²⁴ Ja búúd Yuánes nyə á nti wá bwé má nyingə yí, Yésus mú zə lésa nə buud bwé á bə cínəng áncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú má Yuánes ná: «Ja bí á də kə shí a shwéeshá dí yí, bí á də kə dág jí? Ye gúl ká í dágú ntəh nə fufó? ²⁵ Nkí í á shígé bə ntó, bí á də kə dág jí? Ye ngwól múud dágá bwáád íjimé í mímbwéedí? Mbə, buud bwé dá bwáád íjimé í mímbwéedí də cəgə cəg əlal-ñkul wá bwé də bə mínjəw mí ójwú-buudəd. ²⁶ Ká bí á də kə dág jí? Ye *muud micúndá má Zembí? Haaw, má jaaw bí ná nyəng bí á kə də dág yé má ntə ñkwón múúd micúndá má Zembí. ²⁷ Nəcé nyə wá Zembí nyə á ci nda jísə cilyá nyádí Kálad dí ná, ná: “Dugí! Mə zə kənd

mbwiiŋgye lâŋ waamá ná a kág wo shwóg kə kwambulə wo zhií.”

²⁸ Má ka jaaw bí ná, mpóduká buud bēsh bwá má byēl mímwə mí búdáđ wá, kú ná muud mə ntə Yuánes. Nji tēem bə ntó, muud mə bul bə zhizhe Faan má Zembî dí yé, á ntə Yuánes. ²⁹ Buud bēsh tēem bə óŋwenye ɔ tóya bwá á ngə duwan wə Yuánes wá, báá bwá á ngə magulə ná Zembî ji tətəli. ³⁰ Nji, *Ofarizyēŋ bánōŋ *Oŋkume ó máceŋ bāŋ buud bwá á ban ná bwá adúwáné wə Yuánes wá, bwá á ban sá Zembî nyə á yagúlə shú dán dí yí.

³¹ «Mə kág ná yūga kala búúd á múús nə ozó? Mə kág ci ná búsə ntədəle? ³² Búsə nda ikágé bísə shishé íseŋgyá dí yí, bíl í ngə kámbula nə bílúgá ná: “Sə má lwə bí ilúlwōŋ í ábulya məkəl, bi kú sáág; sə má nyiŋgə wá mīngwa mí shwiy, bi kú jii”. ³³ Ntə wə í ngə bə éga; Yuánes Nduu-buud nyə á zə, kú də ídíy-díy, kú ngul málwəg; bi ná: “A ji nə jamb.” ³⁴ Mwān mə Múúd mə zə, a ngə də a ngə ngul, bi ná: “Nyíni jisə ndəl dəg, ngule məlwəg. A ji námá shwə óŋwenye ɔ tóya nə osól ɔ *mísám.” ³⁵ Nji buud bēsh bwá ngə bə fəg má Zembî wá bwá ngə lwó ná jisə jəjə sá.»

Yésus má juu ngwól múdá

³⁶ Ngwól *Farizyēŋ nyə á jōw Yésus ná a kág nyádi njów bá bwá ká də. Yésus mú kə nyíi njów má Farizyēŋ wəŋgá kə ŋwa jiya shú dólə. ³⁷ Ngwól múdá nyə á də bə sól *mísám cínəŋ ngwála, nyə á ka mpu ná Yésus ji wə Farizyēŋ éne, a ngə də. Ká dúg íí, múdá wəŋgá má wós, a zág nə labínda fúfuundú *alubátrə* dí. ³⁸ A mú zə tōw Yésus mpúsə, ŋge kóómb məkuú. A mú də jii, də bweesh Yésus məkuú nə məzhwíle ná ndéé a fim nyə mwo nə

shilú jé, a músə ngə ywó nyə mwo nə mpu, a nywə mwo labínda. ³⁹ Ja Farizyēŋ nyə á jōw Yésus yé nyə á dúg sólúgá wəŋg yí, nyə á ngə lás nyádi lámúd ná: «Muud éga mbām bə *múúd micúndə má Zembî, ŋki a má mpu múdá ngə kúnya nə nyə éga mbii múdá á jisə yí, a mpu ná a jisə sól misám.»

⁴⁰ Yésus mú lás ci nə nyə ná: «Shímun e, má ceel jaaw wo gúl sá.» Shímun ná: «Yíguli, jaawúg.» ⁴¹ «Ŋwól múúd nyə á bə nə buud obá bwá mbíd nyə mpwála; ngwól nə mpwála odanarí mítəd mítóon, ngwólúgá nə odanarí məwūm mátóon. ⁴² Nda bwá áshigé bə nə *mwaané bwá nyiŋg nyə yé ná, nyə á shwal bíd bwo nə mpwála nyəŋg. Búud obá óniíd, nyáyé nyə é bul ceel múúd mpwála wāŋ yé?» ⁴³ Shímun mú bəsa ná: «Mə tódúgá ná í é bə nyəŋg á má bíd nə məma mpwála yé.» Yésus nə nyə ná: «Wo má sámb mbii í jála yí.»

⁴⁴ Yésus mú yid wə mudá, nyə nə Shímun ná: «Wo má dúg múdá éga? Mə ámə nyíi wa wódí njów, wo shigé shwú mə məjúwó məkuú; nji nywáá, a má gusa mə məkuú nə məzhwíle mé, a fim mə mwo nə shilú jé. ⁴⁵ Wo shigé námá ywó mə mpu; nji nywáá, té nyə ámə nyíi wa yí, a ji nji a ngə ywó mə məkuú. ⁴⁶ Wo shigé nywə mə məwúdá lúúd; nji nywáá mə nywə mə labínda məkuú. ⁴⁷ Gwó wə má ká jaaw wo ná, misám myé mí á tēem bulya nda jí, a má bii ljuugá yá misám myəŋg myēsh; gwó wə á búl bə nə ceelí nə mə yí. Nəcə, muud bwá də juu nə isá cíg-cíg yé a də námá bə nə ceelí cíg-cíg.» ⁴⁸ A músə ci nə mudá ná: «Wo má bə nə ljuugá nə misám myō.» ⁴⁹ Buud bwá á bə dína dí wá bwá mú ngə lás bwá dí mílámúd ná: «Nyáyé

7:29 Mat 21.32 7:29 3.7, 12 7:33 Mat 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33 7:33 1.15 7:34 Mat 9.10 7:36 11.37 7:37 Mat 26.6-7; Mak 14.3 * 7:37 alubátrə: Nyə á bə dúl váál kwóógá, bwá á də mə ifúfuundú í bwíl nə ndí yí. 7:39 7.16 7:42 Mat 18.27 7:44 Mat 18.4; 1Tm 5.10 7:46 Sóm 23.5 7:48 5.20; Mat 9.2; Mak 2.5 7:50 Mat 9.22

múúd éga nye? A bálé juu múúd nə misám?»⁵⁰ Yésus mú cɪ nə mudá ná: «Wo má *dúg cug nəcé búgá gwó. Wεε kaág nə sheε.»

8

Kanda mbəəl məmpəg (Mat 13.1-9; Mak 4.1-9)

¹ Mprəsə isâ íni, í á zə bə ná, Yésus nyə á ngə kyey míngwála nə mándúd ngə jíguli buud, a ngə cúnda Jəjə Kéel á Faan mə Zembí. *Buud ɔ lwámá bé wúm nə óbá bwá á ngə lúgal nyə, ² nə bóól búdá nyə á yíl məjamb wá, nə bóól nyə á lwag wá. Í á bə, nə Mariya bwá á du jəw nə Mədalína məjamb zəngbá má á wú yé, ³ nə Yuána mudá mə Kúsa nyə á du vyee jús isâ í Herod dí yé, nə Susána, nə bóól búdá. Budá bəəng bwá á du ngə kwíind Yésus bə́nə́ŋ buud ɔ lwámá bé nə məbii máŋ.

⁴ Buud bwá á ka zə seəngya ŋkí jág bulya, bwá ngə wú míngwála myēsh, ngə zə nyádí. A mú zə lás nə bwo kandad ná: ⁵ «Ŋgwól mbəəl məmpəg nyə á zə kə myeeg mpəg. Ja á má ngə myeeg yí, nyúl mpúmá í má shugula zhíí nə zhií. Buud bwá mú nyaal nywo nə məkuú, inunú í zə ntág shín lúu. ⁶ Nyúl kə shugula kwóógúd, í mú kə ná ndeé í mú shwáás nəcé kú nə məbwaas. ⁷ Nyúl mú shugula íbiin-bíinəd. Bə́nə́ŋ íbiin-bíin bwá mú kə ná ndeé íbiin-bíin í mú káda nywo. ⁸ Njií, nyúlúgá mú kə shugula jəjə shíd, í mú kə, í wúmə, bumə ngwúd wúmə íbumé təd.» A mú cɪ nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág.»

Féél-féélí á kanda mbəəl məmpəg (Mat 13.10-23; Mak 4.10-20)

⁹ *Ompwíin bé bwá mú jí nyə nda kanda wəəng í kə ná. ¹⁰ A mú bəsa nə bwo ná: «Zembí nyə a má sá nə bí báá mpúg mindimba myá Faan dé;

nji a sá nə bóól bə́ŋ bwá ngəg gwág nji mikaaná; bwá bəg, bwá tεem kənd mísh, bwá kú dúg; bwá tεem gwágulə, bwá kú wámbulə.

¹¹ «Kanda ni í kə ntága: Mpəg wə Milású mí Zembí. ¹² Buud búsə ka bə təŋ nda zhií nə zhií wá, jísə bəəng bwá dú gwág, nji Njwú məjamb mú zə, zə yíl bwo Milású mí Zembí lámúd, nə bwá á bá *búgula nə ndeé bwá *bə nə cug. ¹³ Bəəng búsə təŋ nda kwóógúd gwów wá, nyísə bəəng búsə ná, ja bwá gwág Milású mí Zembí, bwá lág myə nə məshusəg; nji bwá kú nə mikəólé bwádí cəgud, bwá du búgula nji kákúl baan. Bwá kə bwəma nə məkəgulu, bwá julə mánnyúl. ¹⁴ Mpəg í á shugula íbiin-bíin dí yí, jísə buud búsə ná, bwá kə shín gwág Milású mí Zembí, bwá kə, yágúwó nə təəm nə məlugə má cug í mú káda bwo, bwá nda wúmə mpúmə nə ndeé í tí. ¹⁵ Mpəg í á shugula shí átutagú dí yí, nyísə buud báá búsə ná, bwá gwág Milású mí Zembí nə jə mílám myá tátəlí, bwá bii myə, bwá mú wúmə mpúmə nəcé bələ nə zény.

Kaanə lámba (Mak 4.21-25)

¹⁶ «Muud cugé nə ŋkul sá ná, a jida lámba kə kúd mpwo dí, ŋkí ná a kə təl dwo shí gwoŋá. Bwá du yida təl lámba cé lámba dí nə buud bwá nyíi njəw wá bwá dúgúg məŋkenya. ¹⁷ Kú nə sá á *ndimba í bá bwən kú búguli, ŋkí sá á shwoó í bwən kú mpúy, kú wóós məŋkenyad. ¹⁸ Bɪ ó ka du bey nə mbii bí má du gwágulə isâ yí. Mpugá ná mú muud jí nə baalé fug yé, Zembí mə bá kwádulə nyə nywo. Nji nyəəng cúgé námə fwo bə nə ndí yé, Zembí mə bá məel yíl nyə búbaalé á ngə *búgula ná a jí nə ndí yí.»

¹⁹ Nyəəngú mə Yésus bə́nə́ŋ omínyəŋá bé bwá músə jə ná bwá

8:2 23.49, 55-56; 24.1-10; Mat 27.55-56, 61; 28.1, 8-10; Mak 15.40-41, 47; 16.1, 8 **8:8** Mat 11.15
8:10 Mat 13.14-15 **8:14** 1Tm 6.9-10 **8:16** 11.33; Mat 5.15 **8:17** 12.2; Mat 10.26 **8:18**

zá nyádí. Nji, bwé a shígé bæ nê ñkuul mæ shísh nyæ kúná-kúnæ næcé buud buláá bulya. ²⁰ Bwé mú ka jaaw Yésus ná: «Nyóòngá woó bânôñ omínyonñá bwó búasæ na tóón, bwé ñgá jii dág wo.» ²¹ A mú bæsa nê bwo ná: «Nyóòngá waamá nê omínyonñá báamá wé buud bwé ñgá gwág Milású mí Zembí bwé ñgá sá nda mí ñgá ci ná.»

Yésus má cweel ñkwô

(Mat 8.18, 23-27; Mak 4.35-41)

²² Í á bæ dúlúgá jwówád ná, Yésus má kæwa byóólád bânôñ ompwíín bé, a mú ci nê bwo ná: «Sé líínággá mân mága kæ fanwíny.» Bwé músæ wú bwúñád kæ bwag. ²³ Yésus mú kæ gwád ompwíín bé bwé ñgá júgæ. Mæma ñkwô músæ zæ kuñg mân, mäjúwó má mú lwándala byóólád, í mú bæ bwo ñkí wagæwo. ²⁴ Ompwíín bwé mú kæ juumashi nyæ ná: «Mása, Mása, sé wál zæ yæ.»

A músæ juum, a ñkáánd nê ñkwô, ñkáánd nê ikwô í májúwó, byêsh í mú cwaalæwo, mân má mú bæ ná shee. ²⁵ A mú ci nê bwo ná: «Búggá jín jí ñgow?» Inkuñkúúnd í mú bii bwo, bwé ñgá bul bí. Bwé mú ñgæ nyímbala bwámé nê bwámé ná: «Nyáyé múúú éga nye! A ká námá lás, tæ ñkwô, tæ mäjúwó í bálé sá nyæ mægwág hí?»

Yésus mæ yíl njumbúlu mäjamb

(Mat 8.28-34; Mak 5.1-20)

²⁶ Bwé mú kæ sæl byóól shí á Ogerazenyé, ná bændyá nê Galilé. ²⁷ Yésus ñgá námá wú byóólád tów shí, ñgwól múúú a ñgwála mú zæ bwæma nê nyæ. Muud wóonñá nyæ á bæ nê mäjamb. Bweyála nyæ á bwey ðu jii shushwáás, kú jii mínjów, ðu jii ñji máshwon ðí. ²⁸ Dúgúla múúú éne nyæ á dúg Yésus yí, nyæ a bwú ñkwiiimbyé a mú zæ búla nyæ shí mákuú. A músæ kím ná: «Yé Yésus *Mwân má Zembí á gwów-gwów, shwê bâñ nê iney? Má jægula nê wo,

kú bæeg tâl mæ cwúndæd.» ²⁹ Næcé Yésus nyæ a lás nê bów-bów shíshim mpâl dí ná í wúg muud wóonñg nyúúúú. Í á ðu bád nyæ ija, bwé dúgá wóólæ nyæ nê mikwoolú mí inkwánz, ðu wá nyæ mimbwagá mækuúú shú ná bwé baagúla nyæ. Nji nyæ á ðu tí isá íni byêsh, jamb í mú ðu kæ nê nyæ ikúl í á ðu bæ kú nê buud yí. ³⁰ Yésus mú jí nyæ ná: «Jíná dwô wé zó?» Nyæ ná: «Jíná ðâm wé Kínda,» næcé ncúlyá mäjamb má á bæ nyæ nyúúúú. ³¹ Mäjamb má mú téég Yésus mæbwê ná a kú ci nê bwo mpâl dí ná bwé kág bí ncímæd. ³² Na, mæma sœonz óñkuú í á bæ í ñgá ðæ cínœng mbáñúú. Mäjamb má mú téég Yésus mæbwê ná a mágulæg ná má kág nyíi óñkuúú. A mú magúla. ³³ Mäjamb má músæ wú múúú éne dí, kæ nyíi óñkuúú. Ðó lú óñkuúú ðœonñg ðêsh mú dad wú mbáñúú kæ juwa mân ná ndéé fudæ. ³⁴ Buud bwé á ñgæ baagúla onkuú wá, dúgúla bwé má dúg sâ í ámæ çó yí, bwé mú wœenzh kæ ñgæ jaaw buud ñgwála nê mílœom mílœom. ³⁵ Buud bwé mú wú kwáádó zæ, zálæ dúg sâ í ámæ çó yí. Bwé mú zæ kwey múúú mäjamb má á wú éne a njúl nê mikáándá nê fwámé fúg, a njúl Yésus shí mákuú. Bwé mú gwág inkuñkúúúnd. ³⁶ Buud bwé á dúg sóólúgú í á sîy wá bwé mú jaaw bwo nda njumbúlu wóonñg í á *dúg çug ná. ³⁷ Ná ndéé, zhwoog buud bêsh wá shí Ogerazenyé bwé mú zæ, zæ ci nê Yésus ná a kyéyug wú bwádí shíd, næcé í á bæ fwámé inkuñkúúúnd í má bii bwo. Yésus mú nyíngæ kæwa byóólád, nyíngæ nê mpásæ.

³⁸ Muud nyæ á bæ nê mäjamb yé, mú téég nyæ mæbwê ná a ñwág nyæ nyádí gwoonñgæd. Yésus mú yidá nyíng nyæ ná: ³⁹ «Nyíngág kæ wódí njów kæ jaaw sâ jêsh Zembí má sá wo yí.» A músæ kyey, líina ñgwála wêsh a ñgá jaaw sâ jêsh Yésus má sá nyæ yí.

Yésus má gwûmushi shilə mə Zharus

(*Mat 9.18-26; Mak 5.21-43*)

⁴⁰ Nyingələ Yésus nyə á nyingə yí, buud bwə á shwas nyə áncuncuma, nəc é í á bə bwə ngə bwánd nyə.

⁴¹ Ká dág ná, ngwól múúd nə jíná ná Zharus, a njúl njwú á *mpáánzə minjígúla, mə zə nə ndéé zə kúd məbwəy shí, téég Yésus məbwə ná a kég nyí nyádí njów. ⁴² Muud wəngú nyə á bə nə súsású ngwúd nə ngwúd í njúl nə mimbú wúm nə mimbá. Súsású jəngá í á ngə júgula.

Ja Yésus má tí njənd kələ wu yí, buud bwə mú zə ngə shúsə nyə ikómb byəsh.

⁴³ Ngwól múdá nyə á bə cínəng məcií mə á də wú nyə nyúúléd té mimbú wúm nə mimbá. Mudá wəngú nyə á kəenzh məbí mé mēsh mínjów mí məbyan dí nji a kú yál.

⁴⁴ Nyə á ka shish wə Yésus ngə mpásə kwon, a mú kúnya nə nyə lwə lá káandə, məcií tđw ntəng nyə.

⁴⁵ Nə ndéé Yésus mú ci ná: «Zə mə kúnya nə mə éne?» Buud bēsh bwə mú ngə kúlya ná ndéé Pyēr mú ci ná: «Mása, buud bwə ngə bə wo áncuncuma bwə ngə shúsə wo.»

⁴⁶ Yésus mú ci ná: «Ngwól múúd mə kúnya nə mə. Mə mə gwádəga nyúl mpífə mə wú mə nyúúléd.» ⁴⁷ Mudá éne mú mpu ná a cugé ná shwoód. A mú zə a ngə lilya, zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóombúd, zə jaaw búúd bēsh sá í ámə sá ná a kúnýág nə Yésus yí, a jaaw námə nda nyə ámə yál cé nə cé ná. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wám, wo mə *dág cug nəcé búgə gwō. Kaág ná shə.»

⁴⁹ A ngə ná lás ntáni, muud mú wós wúlə wə njwú á mpáánzə minjígúla, zə jaaw nyə ná: «Súsás gwō mə yə, kú ná bəeg ntəgələ Yíguli.» ⁵⁰ Yésus mú gwág, a mú ci nə Zharus ná: «Kú bəeg fúndə, bəg

nji nə búgə, nyə é cugə.» ⁵¹ Ja Yésus mə kə wós njów yí, a mú ban nə ngwól múúd shús kú nyí, nji Pyēr nə Yuánes nə Zhák nə sóngú mwán nə nyəngú mwán. ⁵² Bēsh bwə á ngə jii súsású jəngú, ngə tədəwa. Yésus mú ci ná: «Kúgə ngə jii, nyə afwóy yə, a ngə yida já.» ⁵³ Nda bāy bwə á mpu ná súsású mə yə ná, bwə á yida ngə cágulə Yésus. ⁵⁴ Yésus nywáá mú bii súsású mbwəd, a mú ci gwōw-gwōw ná: «Mwán, wəólúg!» ⁵⁵ *Jim mə mwán mú nyingə zə nyə nyúúléd, a mú wəól cé nə cé. Yésus mú ci ná bwə yəg nyə sá mə dā. ⁵⁶ Obyól ə mwán bwə mú bul káam. Yésus mú báásulə bwo ná ci bwə kú jaaw múúd sá í ámə cə yí.

9

Yésus má kənd búúd ə lwámá bə
(*Mat 10.1-14; Mak 6.6-13*)

¹ Yésus nyə á ka jəw *buud ə lwámá wúm nə óbá, a mú yə bwo ŋkul nə kéénd á dálə yíl búúd məjamb, nə ŋkul á dálə lwag bwo məbwəs. ² A mú kənd bwo ná bwə kég ngə cúndə Faan mə Zembí, kə ngə lwag mimbəl. ³ A mú ci nə bwo ná: «Bí kú ŋwa íbadəga í njənd, tə wagatig, tə baamətálá, kú kə nə buléd, kú kə nə mwaané; muud kú bwáád íshimí íbá. ⁴ Bí ó ji njów bí ámə nyí yíd, bí ka bá tí cínəngú kə shwóg. ⁵ Búúd bwə ká bá bə kú lég bí wúl ngwəla dí, bí wú cínəngú, bí kudə fumbyá í ámə nada bí mákuú dí yí.* Sólúgú wəngú í lwágulə bwo ná bwə mə byaagulə.» ⁶ Buud ə lwámá bəng bwə mú kyey, ngə kə míləmm míləmm, ngə kə bwiing Jəy Kéel, bwə ngə lwag buud kúl jəsh.

Herod mə jág Yésus
(*Mat 14.1-2; Mak 6.14-16*)

8:43 Ləv 15.25-27 **8:44** Mat 9.20 **8:48** Mat 9.22 **8:52** Yuá 11.11-13 **8:54** Mak 5.41

8:56 Mak 7.36 **9:1** 10.1-12 **9:2** 11.2 **9:3** 22.35 **9:5** Mis 13.51 * **9:5** Ja Oyúden bwə á də kudə fumbyá mákuú dí yí, bwə á də lwágulə ná, kúkal shí bwə ámə təl mákuú máy yí, bwə mə kál gwə nə buud bí cínəng wá ná bwə músə sá nyéé.

⁷ Herod á tatarâk† mú gwág isâ byêsh í á ngə sîy yí. A mú bə kú ná mpu sâ á tédúgág yí, nəc é bóól búúđ bwá á ngə cí nə Yuánes má gwúm; ⁸ bóól ná Eli wú má nyiŋgə lwóya nyúúl éne; bóól ná ngwól *múúđ micúndə ayág wə má gwúm éne. ⁹ Herod mú cí ná: «Mə wə mə a cígə Yuánes cūŋ. Nyáyé múúđ nyε mə búl gwáduga ntúga éga?» A mú ka ngə sɔ ná a dág Yésus.

Yésus mə yá búúđ idāw

(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44)

¹⁰ *Buud ó lwámá bwá á ka nyiŋgə. Bwá mú zə jaaw Yésus sâ jêsh bwá á sá yí. Yésus mú ŋwa bwo, bánŋ bwá wú búúđ dí, kə bwáméfwó ŋgeé ŋgwála bwá dú jŋw ná Betasayída yí. ¹¹ Ncúlyá buud bwá mú mpu ná bwá ngə kə nūŋ, bwá mú bε nyə áncuncuma. Yésus mú lág bwo, a mú ngə bwiing bwo isâ í dúgyá nə Faan má Zembí yí, a ngé lwag bəŋg bwá á ngə jii luug wá.

¹² Ja kugú má bii shí yí, buud ɔ lwámá wúm nə óbá bwá mú shísh wə Yésus zə cí nə nyə ná: «Cígə nə bwo ná bwá nyiŋgəg, bwá kəg ngə já mákwáádə nə ibaafə yá wa kúnə-kúnə, bwá kə sɔ sâ má dē nəc é sá bí wa bugád.» ¹³ A mú cí nə bwo ná: «Biméfwó yágá bwo sâ má dē.» Bwá nə né ná: «Sá cugé nə sâ, nji íbəléd itóon nə oshú óbá. Ka nji ná séméfwó sá má kə kusə búúđ zga bēsh idāw, í ka tεem kwaga nə bwo.» ¹⁴ Buud bwá á bə cíŋŋgú je bə budúm otóoshin otóon. Yésus mú cí nə *ompwíin ná bwá jílug bwo shí ikínda ikínda, kínda jêsh nə buud je bə máwúm mátóon. ¹⁵ Bwá mú námá sá ntó, shín jil búúđ bēsh shí. ¹⁶ A mú ka ŋwa íbəléd itóon nə oshú óbá óni, a bān mísh gwōw, yə Zembí

akíba. A mú fēy byo yə ómpwíin bē bwá kə ngə yə buud. ¹⁷ Buud bēsh bwá mú də, jíłə, idāw lág. Bwá mú sεŋg íkúl í á lág yí, wá mábwumúđ tāŋ mábwumú wúm nə mábá.

Yésus jisə Mesí

(Mat 16.13-21; Mak 8.27-31)

¹⁸ Í á ka zə bə, a má kə koogá kə jəgula nə Zembí, ompwíin bē bwá mú kə sεŋgya nə nyə. A mú jí bwo ná: «Buud bwá ngə cí nə mə jisə zé?» ¹⁹ Bwá mú bεsa ná: «Bóól búúđ bwá ngə cí nə wo jisə Yuánes Nduu-buud, bóólúgá nə wo jisə Eli, bóólúgá nə wo jisə ngwól *múúđ micúndə ayág má gwúm yé.» ²⁰ A mú cí nə bwo ná: «Ká bí bāŋ bí ngə cí nə mə jisə zé?» Pyēr mú bεsa ná: «Wo jisə *Kríst Zembí nyə á nti yé.»

Buud bwá bε Kríst wá

bwá bá námá jug

(Mat 16.24-28; Mak 8.34–9.1)

²¹ Yésus mú mpu báásulə bwo ná cí bwá kú bwele jaaw múúđ ntó. ²² A mú ka jaaw bwo ná: «Í jii shú má *Mwān mə Múúđ ná ocúmbá buud wá ləom nə milúluú myá ofada nə *Oyíguli ó mácxε bwá kəg jág jugashi nyə, bwá kudəwa nyə, bwá gwú ntāg nyə. Nji a bá gwúm shwŋ dí jwów lá léel.» ²³ A mú cí nə bēsh ná: «ŋkí muud má cεel bε mə, a bég kú jagulə nyáméfwó; a ŋkényág kwolós jé jwów dēsh, bε mə. ²⁴ Nəc é, múúđ mə ká kaambalə nə cug jé, a yida jímbal gwo. Nyəŋg mə jímbál cug jé nəc é mə yé, a faam. ²⁵ Ŋkí muud má bii mábii mēsh mā shí ga, nji a yə, ŋkí ntāg ná a ntámá cug jé, wáyé mfií nyə é bə nə ndí cíŋŋg yí? ²⁶ Mpugá ná muud mə gwág mə shwōn, gwág íciyá byām shwōn yé, Mwān mə Múúđ mə bá námá gwág nyə shwōn ja á bá

9:7 9.19 † 9:7 Tatarâk: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í kó ná «ŋgwámuna nyə á ngə jwú nə mpál nɔ á ŋkúmba faan yé». Dúgág námá Mat 14.1; Luk 3.1, 19; Mis 13.1. 9:9 23.8 9:10 Mat 15.32-39 9:10 6.13; 10.17 9:17 20j 4.43-44 9:18 5.16 9:19 9.7-8; Luk 1.17; 7.16 9:20 Mat 16.16; Luk 22.67 9:21 9.36 9:22 9.43-45; 17.25; 18.31-34; 24.6-7 9:23 14.27; 17.33; Mat 10.38-39; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21 9:26 12.9; Mat 10.33; 2Tm 1.8; 2.12

zə a ɲə́ ɲkənəwa məɲkənəwa mé nə məɲkənəwa mə Sónɲá, bənón ɲíféshá mí *wə́ɲgəles myé dí yí. ²⁷ Bábálé má jaaw bí ná, bóól búúd búsə wa óga, bwə abále bwəle yə, bwə kú fwo dúg Faan mə Zembí.»

*Yésus mə lwóya mílwaná myé
(Mat 17.1-8; Mak 9.2-8)*

²⁸ Í á ka zə bə, Yésus mə shín lás lésú ní, mwəw mə mú cə je bə mwəomb, nyə á ɲwa Pyêr nə Yuánes nə Zhâk. Bənón bwə mú bád mbúnád gwəw kə jəgula nə Zembí. ²⁹ Ja nyə á ɲə́ jəgula yí, mpwoombú nyé í á shwə́ɲla, mikáándə myé mí mú bə ɲkí fumə, mí ɲə́ faan nda ɲjəs. ³⁰ Seegya ná buud obá, Moyíz bá Eli bwə mú bwə ɲə́ lésa nə nyə. ³¹ Moyíz bá Eli bwə á lwóya mənyúúl mílwanád. Bwə mú ɲə́ lésa nə Yésus shú shwiy á bá kə yə Yurúsəlem yí. ³² Na nyə á bə, Pyêr bənón buud ó gwoonɲ bə bwə mú ígwád ná cúg. Bwə á ka juum, bwə mú dúg Yésus ɲə́ jəg ɲkənəwa, buud obá bwə ɲə́ lésa nə nyə. ³³ Ja Moyíz bá Eli bwə á ɲə́ béegya nə Yésus yí, Pyêr nyə á ci nə Yésus ná: «Mása, nywaále ɲgə́lə jí wa. Sə shúməgá məbanda məlól, ɲgwúd shú dwə, dúl shú mə Moyíz, dúlúgá shú mə Eli.» Nyə a shíge mpu sá nyə á ɲə́ ci yí.

³⁴ A ɲə́ ná lás ntáni, seegya ná gúndə í mə zə búdal bəsh. ɲkunjúúnd í mú bii bwo ja bwə mə dúg gúndə mə búdal bwo yí. ³⁵ Kál í mú wú gúndə jəonɲ dí ná: «Mwán waam mə á féesh wə éga. Sága nyə məgwág.» ³⁶ Ja kál í mə shín lás ntáni yí, bwə mú dúg Yésus ɲi nyəmfwó. Bwə mú jí ókál-ókál. Bwə á jí mwəw məonɲúd kú jaaw tə muud sá bwə á dúg yí.

*Yésus mə lwag wúl mbəl jamb
(Mat 17.14-21; Mak 9.14-27)*

³⁷ Jwəw í á bə cínəonɲ yí, bwə mə shulə wú mbún dí, buud bwə mú zə bwəma nə nyə áncuncuma. ³⁸ Ká gwág í, ɲwól múúd mə kím na məɲkúmbə mə búúd dí ná: «Yíguli, mə jəgula nə wo, kəndəg mísh dúg mwán waamə dí. Mə jí nə nyə ɲi ɲgwúd éne. ³⁹ Jamb í də bii nyə, a mú də kím, ífúlug í dúg wóss nyə mpud. Jamb í də jugashi nyə ná ndéé í ka tɛem zə ɲə́ bíd nyə í mə fwo líduga. ⁴⁰ Mə ámə jəgula nə *ompwín bwə ná bwə yíləg nyə jamb dəonɲá, bwə shíge kwag.» ⁴¹ Yésus músə káam ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówələ bí mítádúgá e! Mə e bá kə nə bí ntáni kə wóss ɲgow? Mə é bá jísəw bí kə kumə jáyɛ ja? Za mə nə mwán woó wəonɲ.» ⁴² Mwán ɲə́ shísh wə Yésus í, jamb mú kadəwo nyə shí, ɲə́ jəg sagəsə nyə. Yésus mú ɲkáand nə jamb, a lwag mwán ná ndéé a nyinɲ kənd nyə wə sóonɲá. ⁴³ Dúgələ búúd bəsh bwə á dúg misólúgá mí Zembí yí, bwə á káam ntə ɲkúl.

Buud bəsh bwə ɲə́ ná káam isá byəsh Yésus nyə á ɲə́ sá yí, nyə mú ci nə ompwín bə ná: ⁴⁴ «Mpuɡá gwágulə lésú mə zə lás ga: *Mwán mə Múúd wál bá zə kaanz məbwə mə búúdud.» ⁴⁵ ɲi bəɲ bwə á shíge mpu gwág lésú wəonɲá, í á bə bwo shwílyá ná bwə kú gwág nda í kə ná. Bwə á ka ɲə́ fúndə jílə nyə lésú wəonɲá.

Zə mə ntə bóól

(Mat 18.1-5; Mak 9.33-37)

⁴⁶ Bwə mú zə tééd sɛɲúsálə məkəl ná bwə cɛel mpu nyəonɲ jí bul bə fwámə múúd bwədí gwoonɲ dí yé. ⁴⁷ ɲi Yésus nyə á bwey mpu sá bwə á ɲə́ téduga bwədí mílamúd yí. A mú ɲwa gúl kəkágə, təl nyədí kúnəkúnə. ⁴⁸ A mú ci nə bwo ɲá: «Muud mə ləg kəkágə ga jíndə dām dí yé, a mə ləg mə. Muud mə ləg ntəg mə yé, nyə aləge mə, a ləg múúd nyə á nti mə yé.

Mpugá ná muud mə ɲwá nyáméfwó zhizhe mpédúgá nyín yé, nyə wə jí fwámé múúd ntɔ́ bɔ́ól.»

Muud mə bə́ kú lúmbəli yé ɲgə magələ

(Mak 9.38-41)

⁴⁹ Yuánes mú ka zə lás ci ná: «Mása, sá ámə dúg ɲgwól múúd ɲgə balan nə jínə dwò, ɲgə yíl buud məjamb nə ndí. Sə ámə ka kaambələ nə nyə ná a kú ná ɲgə sá nəcə a cugé sádí gwoonɲg dí.» ⁵⁰ Yésus mú yidá bɛsa nə nyə ná: «Kúgá də kaambələ ná a kú ɲgə sá, nəcə muud nyə aɲgɛ nə mpii bí yé, jí bídí kóómbád.»

⁵¹ Fwála í á bə́ ná Yésus mə zə́ bá ɲkəɲ wú shí ga dí yí í á ɲgə shísh. Ntɔ́ Yésus nyə á ɲwa cígúlá ná tɔɔ jí tɔɔ jí a kə́ Yurúsəlem. ⁵² Nyə á ka lwám bɔ́ól búúd ná bwə́ kəg nyə shwóg. Bwə́ mú ɲwa zhí, kə́ nyíi dúl dánd á Samariya dí ná bwə́ kə́ kwə́musa, Yésus bəg kə́ shígula cínɲg. ⁵³ Nji, buud ɔ́ dánd dɔɲgú bwə́ mú ban ná bwə́ alágé nyə nəcə nyə á ɲgə kə́ ɲgɛé Yurúsəlem. ⁵⁴ Nda *ómpwíín bə́ Zhâk bá Yuánes bwə́ á dúg ntɔ́ ná, bwə́ á ci nə nyə ná: «Cwámbe, ye wó jí ná sá jówúg kuda í shúləg wú gwòw zə́ cumbal jígal bwo?» ⁵⁵ Yésus mú yid, ɲkáánd nə bwo, †[nyə ná: «Bi ampúyé wɔɔɲg shíshim í ɲgə shwambələ bí ní.»] ⁵⁶ Bwə́ mú ɲwa zhí kə́ dúl dándúd.

Bɛ́lə Yésus

(Mat 8.19-22)

⁵⁷ Bwə́ ɲgə kyey zhí nə zhí, ɲgwól múúd mú ci nə Yésus ná: «Mə́ zə́ bá də́ bɛ́ wo kúl jəsh wó bá də́ kə́ yí.» ⁵⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ontɔ́ bí nə miku, inunú nə maage, nji *Mwân mə́ Múúd cugé nə ɲkúmba kúl á dúg já yí.» ⁵⁹ A mú ci nə ɲgwól múúd ná: «Bɛg mə.» Nyíni nə né ná: «Cwámbe, fwog bíd mə, mə kəg

dəl sóɲgú waamə.» ⁶⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bídúg mímbimbə mí dúlɲg mímbimbə myáɲ. Wɛɛ, kaág ɲgə bwiɲg buud Faan mə́ Zɛmbí.»

⁶¹ ɲgwól múúd mú námá ci nə nyə ná: «Cwámbe, mə́ zə́ bɛ́ wo. Nji bwándúg ná mə́ fwóg kə́ jəna nə ɲjów búúd wám.» ⁶² Yésus mú ci nə nyə ná: «Múúd mə́ kə́ ɲkəny bɔɔg ná á waad fambá, a nyiɲgə yág dúg mpásə, muud wɔɔɲgú cugé nə mfií Faan mə́ Zɛmbí dí.»

10

Yésus mə́ kənd búúd məwúm zəɲgbá lwámád

(Mat 9.37-38; 10.7-16; 11.21-24)

¹ Ja Cwámbe nyə á shín lás isá íni yí, nyə á cwééd *ompwíín məwúm zəɲgbá nə óbá* a mú kənd bwo ná bwə́ ɲgəg nə kə́ óbá óbá íkúl byəsh nyáméfwó nyə á jəla nə kə́ yí. ² Nyə á lás nə bwo ná: «Dugá, idəw í mə́ tí fambá məɲkund məɲkund, nji buud bwə́ kə́ saag wá búśə́ cíg-cíg. Ntɔ́ wə́ mə́ cí nə́ə: jógalagá nə amádí fambá ná a kəndɲg buud, bwə́ zəg saag. ³ Kəgá, mə́ mə́ kənd bí nda bwán ɔ́ íncwəmbɛ mpédúgá ɔɲkweny. ⁴ Muud kú kə́ nə *mwaanə́ ɲkí kwáám. Muud kú ɲwa bɔ́ól osílúfaas; muud kú kə́ jí mə́bádád zhí nə zhí.

⁵ «Njów wəsh bí mə́ nyíi yí, fwogá ci ná: “Zɛmbí sáág ná bí bəg ná shɛɛ.” ⁶ ɲkí ɲgwól muud á ná shɛɛ jí cínɲgú, mə́bádá mún mə́ kə́ nyádí; ɲkí ntɔ́ dí, mə́ nyiɲgə zə́ bídí. ⁷ Bí ɔ́ jí ɲjów wɔɔɲgúd, bí də́ də́ nə ɲgul isá bwə́ é də́ yə́ bí yí, nəcə sól mə́sáal mə́ jəlá nə bə́ nə myəna. Bí kú bá də́ kyey míɲjów míɲjów. ⁸ ɲgwála wəsh bí é nyíi buud ləg bí yí, bí ɔ́ dé isá bwə́ yə́ bí cínɲg yí, ⁹ bí ɔ́ lwag mímbəl myá cínɲg, bí jaaw bwo ná Faan mə́ Zɛmbí í mú bí kúnə-kúna.

9:50 11.23; Mat 12.30 **9:51** 24.50-51; Mat 19.1; Mak 10.1; Mis 1.9 **9:52** 10.33 **9:54** 20j 1.10, 12 † **9:55** Míl mícilyá mí ayág mí cúgə́ nə íciyá íni. **9:61** 10j 19.20 **9:62** 11.2; Flp 3.13

10:1 9.1-6 * **10:1** Míl mícilyá mí ayág mí ɲgə́ ci ná bwə́ á bə́ nji məwúm zəɲgbá. **10:4** 22.35; 20j 4.29 **10:5** 2.14 **10:7** 1Tm 5.18; 1Kr 9.6-14 **10:9** 11.2 **10:11** Mis 13.51; 18.6

10 Wɔɔŋg ɲgwála bí mé nyíi buud kú lág bí yí, bí kə tām dánd kə lás ná: 11 “Sá mé kudə yə bí fumbýá a ɲgwála wán í ámə nada sá mákuú dí yí. Nji mpugá ná Faan má Zembí í mé shísh kúná-kúnə.” 12 Mə mpú jaaw bí ná jwɔw Zembí mə bá zə sámb búúd milésú yí, a bá jagulə búúd ɔ Sódóm ntɔ ɲgwála wɔɔŋg. 13 Məntágula nə bí buud ɔ Korazín. Məntágula nə bí buud ɔ Betasayída námá. Nəcə bímbí lú *máshimbá mə mə wóós bídí má, mə á mbəm wóós Tir nə Sidon, buud ɔ nŋj bwá á mbəm námá bwey bwáád míŋkud jí ífí dí ná bwá cénd mítádúgá. 14 Nə ndéé, cígálé mílésú dí, intágúlí i Tir nə Sodom í ábúlé bul nyaan nda bí bín. 15 Bí bāŋ buud ɔ Kapernawŋm, bí ɲgə téduga nə bí mə bá kə gwɔw? Mbɔ, bí mə bá yidá shulə kə bāŋ mínjím. 16 Muud mə gwágúlá bí yé, mə gwágulə mə. Muud mə bá kú gwágulə bí yé, mə bə kú gwágulə mə. Muud mə bá ntág kú gwágulə mə yé, a mə bə kú gwágulə múúd nyə á nti mə yé.»

Ompwíin bwá mə kə nyiŋgə nə məshusug

(Mat 11.25-27; 13.16-17)

17 *Ompwíin məwŋm zāŋgbá nə óbá† bwá mú kə nyiŋgə nə məshusug bwá ɲgə cí ná: «Cwámba, tɛem bə məjamb mə ámə ɲgə bə nə məgwág nə sá ja sá ámə ɲgə lás nə mwó jíná dwô dí yí.» 18 A mú cí nə bwo ná: «Mə á ɲgə dúg *Sátan ɲgə kud wú gwɔw nda nĵəs. 19 Mə mə yə bí ɲkul ijwŋda nə bí nyáálug onywá nə wəacálaafə nə məkuú, bí nyaal námə mpífə mə múúd ɲgə lúmbulí nə bí yé† nyêsh, sá kú sá bí. 20 Nji bí kú bul gwág məshusug nə məjamb ɲgələ magulə

ijwŋga bín, yidagá gwág məshusug nə mínə mán bələ cilyá gwɔw jon dí.» 21 Námə wəla dɔɔŋgú dí, Yésus mú kɔɔs nə məshusug mə Nkəŋkə Shíshim, a mú cí ná: «Pəpa, Cwámba á gwɔw nə shí, mə yə wo gúmə nəcə wo á shweel ompuye bānŋ buud ɔ fəg isá íga, wo yida lwágulə ozhizhe ɔ búúd. Haaw Pəpa, ntó wə wó á cɛel ná í bág yé. 22 Dá nyə a cwámbulə mə isá byêsh. Kú nə muud mə mpú Zembí Mwān, nji Sóŋŋgú; kú námə nə muud mə mpú Zembí Sóŋŋgú, nji mwān nə muud yêsh mwān mə céél sá nə a mpúg yé.» 23 A mú yág dúg ómpwíin bə, cí nə nji bwo ná: «Bí bāŋ mísh mán mə mə jala nəcə mə ɲgə dúg isá bí ɲgə dúg íni. 24 Búbálé mə jaaw bí ná, zhwoŋ *buud ɔ mícúndá nə minjwú-buud mí á cɛel dúg sá bí ɲgə dúg yí, nji mí áshígé dúg. Bwá á cɛel gwág sá bí ɲgə gwág yí, nji bwá áshígé gwág.»

Kanda Jəjə múúd á Samariya

(Mat 22.34-40; Mak 12.28-31)

25 Ka dúg ná, ɲgwól *Nkume məcɛɛ mə zə bwówalə nyə jí nyə ná: «Yíŋgúli, mə sáág jí nə mə lágúg cug á kandugə kandugə?» 26 Nyə ntág nə né ná: «Jí jí cilyá *mbwoomb məcɛɛ dí yí? Wó də lɔ cínɔŋg nə jí?» 27 A mú bɛsa ná: «Wó jalá nə cɛel Zembí woó Yawé nə lám wô wêsh, nə *shíshim wô wêsh, nə ɲkul nywô nyêsh, nə lúú wô wêsh. Wo cɛel námə múúd yêsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda woméfwó.» 28 Yésus nə né ná: «Wo mə bɛsa mbíí í jəla yí. Sáág ntó wo bāg du cug.» 29 Nyɛ, cɛelúlə lwágulə ná a jí tətəlí, a mú jí Yésus ná: «Muud jí mə kúnə-kúnə wə zó?»

30 Yésus mú nyiŋgə lás, a mú cí ná: «Ŋgwól múúd nyə á ɲgə wú Yurúsalem ɲgə shulə kə Zheríko.

10:12 Mat 10.15 10:13 Iza 23.1-16 10:15 Iza 14.13, 15 10:16 9.48; Mat 18.5; Mak 9.37; Yuá 13.20 10:17 9.10; Mak 6.30 † 10:17 Míl mícilyá mí ayág mí ɲgə cí nə bwá á bə nji məwŋm zāŋgbá. 10:18 Yuá 12.31; Mbá 12.9 10:19 Sôm 91.13 † 10:19 múúd ɲgə lúmbulí nə bí yé: Wá jísə Sátan. 10:20 MmN 32.32; Flp 4.3; Mbá 3.5 10:21 4.18; Mat 11.25 10:22 Mat 11.27 10:24 1Pr 1.10-12 10:25 18.18; Mat 19.16; Mak 10.17 10:27 Mat 22.37, 39 10:28 Ləv 18.5; Rom 10.5; Gal 3.12; Yuá 13.17

Izhilunḡaaná í mú bií nyə zhííd, déég nyə isá byé byēsh, yíd nyə ná ndeé lágə nyə cíg-cíg ná á fuda. ³¹ Í mú jí ná ḡwól fada kyéyug zhíi nyəḡḡád. A mú dúg múúd wəḡḡá, a mú cə lúú tál ḡwōw. ³² ḡḡwól *Levit mú námá zə wós kál jəḡḡád, a dúg múúd éne, a cə lúú tál ḡwōw. ³³ Nji ḡḡwól múúd á Samariya ḡḡə námá kyey yé njəḡnd íí, a mú wós kál múúd éne nyə á bə a mbwúg yí. Ja á má dúg nyə yí, lám mú bul cey nyə cwú. ³⁴ A mú shísh kúnə-kúnə, a lwag nyə məfəḡ nə məwúdə nə wáan ná ndeé a shín wólə. A mú ḡkəny nyə bəd nyədí jakáás dí, kə nə nyə njów ójōḡ kə kweemb nyə. ³⁵ Mán mələm, muud á Samariya mú ḡwa ódanarí obá, yə múúd njów ójōḡ. Nyə nə né ná: “Kweembugá mə muud éga. Bímbí dēsh wo é kwo keenzh shú dé yí, mə é zə nyiḡ wo ja mə é nyiḡə yí””. ³⁶ Yésus mú jí ná: «Búúd olól óni bēsh dí, nyáyé nyə á bə muud izhilunḡaaná í á yíd yé kúnə-kúnə yé?» ³⁷ Yíḡuli məcəḡ ná: «Jísə nyəḡḡ nyə á ḡwág nyə cey lámúd yé.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Kaág, wo kág sá ntó.»

Lāḡ mə Mááta bá Maríya

³⁸ Ja Yésus bəḡḡḡ *ompwíin bə bwá á ḡḡə kyey yí, bwá á kə nyíi dúl dándúd. ḡḡwól múdá nyə á bə dánd dəḡḡ dí ná Mááta, a mú lág bwo nyədí njów. ³⁹ Mudá wəḡḡ nyə á bə nə mínyəḡ ná Maríya. Nyə á zə ji Cwámba shí məkuú, də ḡwágulə lésú yé. ⁴⁰ Mááta nyə nyə á ḡḡə yíḡḡa nə zhwoḡ iság-ság shú ójōḡ. A mú ka zə, zə ci nə Cwámba ná: «Ja Maríya mə yida bíd ná mə ḡḡḡ nə sēy məmífwo ga, sá jəḡḡ í acíyé wo sá? Cíḡ nə nyə ná a zág kwiid mə.» ⁴¹ Cwámba mú bəsa nə nyə ná: «Mááta, Mááta, wo ḡḡə kənd lám ḡwōw ḡḡə ntəḡulə nyúúul nə zhwoḡ

isá. ⁴² Sā jí nə mfíi yí jí nji ḡḡwúd. Maríya mə féésh sá í búl nywa yí, muud nyə abúle kwo ḡwa nyə ḡwo.»

11

Yésus mə jíḡulí ómpwíin məjəḡula (Mat 6.9-13)

¹ Dúl jwōw dí, Yésus nyə á bə gúl kúkúlúd a ḡḡə jəḡula. Ja nyə á yəw jəḡulálə yí, ḡḡwól *mpwíin yé mú ci nə nyə ná: «Cwámba, jíḡulíḡ sə jəḡulálə nda Yuánes nyə a jíḡuli bə ómpwíin ná.» ² Yésus mú ci nə bwo ná: «Ja bí mə bá də jəḡula yí, bí ə bá də ci ná:

Pəpa,

Jínə dwō í bág nə gúmə ntə sá jēsh.

Ijwūga byō í zəḡ.

³ Yág sá idəw í jálá nə sá yí jwōw dēsh.

⁴ Juug sá *misám misú

nəcé sá ḡḡə námá juu buud bwá ḡḡə byaagulə nə sá wá.

Wo kú bíd ná məbwəbəlán mə ntə sá ḡkul.»

⁵ A mú nyiḡə ci nə bwo ná: «Shé fwógá ná ci ná ḡḡwól múúd na bídí jí nə yé shwá. Muud wəḡḡá ka kə wá shwá yé mpwó-bulú kə ci nə nyə ná: “Wey e, kwalug ná mə ibuléd ilól ⁶ nəcé ḡḡwól shwá waamá ḡḡə zhu njəḡnd dí, a má wós mə ká njów mə kú nə sá mə yá nyə.” ⁷ Shé fwógá ná ci ná shwá yé mə bəsa nə nyə nūḡ njów dí cwú ná: “Kú zə ntəḡulə mə, sənḡḡ bwān bām sá mə bwey já shí, mə cugé nə ḡkul wəḡ zə yə wo ibuléd.” ⁸ Mə jaaw bí ná, tēem bə ná a cugé nə ḡkul wəḡ zə yə nyə ibuléd ná a jí shwá yé, nyə é wəḡ nəcé ḡḡwól sálə kəḡḡá ḡḡwóombulú, nyə é zə yə nyə sá jēsh á ḡḡə ḡwáamb yí.

⁹ «Mēē mə ka ci nə bí ná: ḡwáambúḡá Zembí, nyə é yə bí; sḡḡá, nyə e lwó bí; kudəḡá mbē, nyə é juw. ¹⁰ Nəcé muud mə ḡwáamb yé nyə é bií, muud mə sḡ yé nyə é kwey,

múúd mə ká kudə mpumbé, bwə juw nyə wə. ¹¹ Nyáyé sóónǵú mwân na bídí gwoonǵ dí jí nə ŋkul sá nə mwân yé gwaáamb nyə shú, a yidá yə nyə kuwó nywá yé? ¹² Ŋkí ntǵ ná Mwân yé gwaáamb nyə kíí, a yidá yə nyə acélaafá? ¹³ Ŋkámúsá bí, tɛɛm bə nda bí búəsə nə mbíya mílám ni, bí mə də yə bwân bún isá í ányunywaá. Ŋkámusa nə Dá á gwôw; ŋkí bí mə gwaáamb nyə Ŋkəŋkə Shíshim, a yə bí.»

Yésus mə lwag ákúmálwə a fífi

(Mat 9.32-34; 12.22-30; Mak 3.22-27)

¹⁴ Yésus nyə á ngə yíl muud jamb í á wá nyə mǵkədad ná a bǵg fífi yí. Í á ka bə ná, ja jamb í á wú yí, muud wǵonǵú nyə a tééd lásúlə, buud bəsh bwə mú ngə káam. ¹⁵ Bóól búúd wá cínǵǵú bǵn bwə mú yidá ci ná Beluzebul* wə ngə yə Yésus ŋkul ná a ngǵg nə yíl buud məjamb. ¹⁶ Bóólǵá bwə mú zə nə njíǵá mǵbwəbúlán wə Yésus, zə ci ná a wéeshúg bwo gúl *sá í ntǵ búúd ŋkwón yí, í ngə zhu gwôw. ¹⁷ Nyɛ mú mpu mítádúǵá myán, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúd ɔ dúl faan bwə ká bóóg ngə lúmbuli bwámé nə bwámé, faan dǵonǵ í é jɛɛ ná mpaá. Búúd ɔ wúl njǵw bwə ká bóóg ngə lúmbuli bwámé nə bwámé, njǵw búúd wǵonǵ jímb. ¹⁸ Bí ngə ci ná Beluzebul wə ngə yə mə ŋkul ná mə ngǵg nə yíl buud məjamb. Ntǵ jí ná *Sátan mə yida nyinǵə cuwo, ngə yíl nyəmǵfwó. Ká dé faan í é ka tǵw na ntədél? ¹⁹ Ŋkí Beluzebul wə ngə yə mə ŋkul ná mə ngǵg yíl buud məjamb nda bí ngə ci ná, zə nyɛ ngə yə buud bún ŋkul nyǵonǵú? Ngəá bwámǵfwó bwə ngə mpu lwágulə bí ná sǵn ná bí búəsə nə məbɛɛ? ²⁰ Nji, ŋkí nyinǵə mbwə mə Zembí wá í ngə yə mə ŋkul ná mə yílǵ buud məjamb íí, mpugá

nə Faan mə Zembí í mú wa. ²¹ Ja ŋkuŋkúl múúd wí nə fwámé isá í dóómb í ngə baagulə njǵw yé yí, muud cugé nə ŋkul kúnya nə məbíi mé. ²² Nji múúd mə ntǵ nyə ŋkul yé mə ká námá zə, zə figə nyə shí déég nyə məkwǵǵ mə dóómb á də *búgula má, muud wǵonǵ mú ka tɛɛm ŋwa məbíi mé ngə kaaw buud. ²³ Muud mə bə kú kɛɛm mə yé ngə lúmbuli nə mə. Muud mə bə kú zə wá məbwə ná sǵnǵ sǵ sééngug yé, a ngə yida caam.»

Yésus mə yá búúd minjǵgúlá mim-bíi mimbíi
(Mat 12.43-45)

²⁴ «Ja bów-bôw shíshim í də wú múúd nyúúlád yí, í də kə ngə jɛɛla mǵshí má mishwéeshá ngələ sǵ wogá. Nji ŋkí í bə kú kwey wogá, í mú tǵduga ná: “Mə zə nyinǵə kə mǵdí njǵw kúl mə á fwo də jí yí.” ²⁵ Í ká zə kwey njǵw ngwámbulá, sá jəsh jǵ kwambulá, ²⁶ í é kə ŋwa mílǵgá míshíshim zǵngbá mí njúl nə ŋkúd ntǵ wámǵfwó, bǵnǵn bəsh bwə mú kə nyíi njǵw, kwambulə jíya cínǵng. Ná ndɛɛ, cug mə múúd wǵonǵú í mú nyinǵə jǵg bôw, ntǵ mbíi í á fwó də bə yí.»

²⁷ Í á ka zə bə, Yésus ngə lás ntǵni, ngwól múdá mú wéeshuli kəl mǵŋkúmbə mə búúd dí ci nə nyə ná: «Mudá nyə á byá wo nyééng wo yé nywáá mə jəla.» ²⁸ Yésus nyɛ mú ci ná: «Buud bwə ngə gwág Milású mí Zembí wá, bwə ngə sá nda mí ngə ci ná, bwó wə bwə mə jəla.»

²⁹ Buud bwə á ka ngə sɛɛngya ŋkí bulya. Yésus mú ci nə bwo ná: «Mbɛɛ kala búúd í njúl ŋkí bôw, í bálé jí ná mə wéeshúg bwo gúl *sá í ntǵ búúd ŋkwón yí! Bwə abúlé dúg gúl sá í ntǵ búúd ŋkwón yí, nji jǵonǵ í á bə nə Zhwónas yí. ³⁰ Nda Zhwónas nyə á bə sá í á ntǵ buud ɔ Ninivə ŋkul ná, ntǵ námá wə *Mwân mə Múúd

11:14 Mat 9.32-34 * **11:15** Beluzebul wə Njwú ibôw-bôw í míshishim. **11:16** Mak 8.11; Mat 16.1 **11:20** 17.21 **11:21** Iza 49.24 **11:23** 9.50; Mak 9.40 **11:26** 2Pr 2.20 **11:28** 8.21 **11:29** Mat 16.2-4; Mak 8.12; Yuá 6.30 **11:30** Zhn 2.1 **11:31** 10j 10.1-10

nyá é bæ sâ í ntó búúd ɔ kala ga ŋkul yé. ³¹ Jwôw Zembî mæ bá zə sámb búúd milású yí, Cî á mudá í á wú *mákóól má jwôw† yí í bá tów tátálí yə kala búúd ga mæbɛɛ́. Nəcə nyə á gwaa zhu íjumə í shíd zə gwágulə fɛg mə Sálumun. Dugá, sâ í ntó Sálumun yí jísə wa. ³² Buud ó Ninivə bwə bá námə tów tátálí, yə kala búúd ga mæbɛɛ́. Nəcə báá bwə á cénd mítádúgá ja bwə á gwág cúndə Zhwónas nyə a cúndə yí. Dugá, sâ í ntó Zhwónas yí jísə wa. ³³ Muud cugé nə ŋkul sá ná, a jida lámba ná ndéé a kə shweel dwo shí táwuli. Í dɛ bæ a yida təl dwo cé lámba dí né buud bwə nyí njów wá bwə dágúg mənkenya. ³⁴ Jús dwò dúsə lámba á nyúúl nywò. Jús dwò í ká bæ kú nə bwás íí, nyúúl nywò nyêsh bæ mənkenyad. Nji, jús dwò í ká bæ ŋkí bôw, nyúúl nywò bæ yídúgúd. ³⁵ Ntó, wo ó bey ná mənkenya mäsə wódí má mə bəg yídúgú. ³⁶ Ŋkí nyúúl nywò nyêsh í bə mənkenya dí kú nə kúkúl jísə yídúgúd yí, nyúúl nywò nyêsh í faan nda ja lámba í kwan wo nə mənkenya mé yí.»

Yésus mə lás nə Ofarizyêŋ bəndəŋ
Oŋkume ó məcəɛ
(Mat 23; Mak 12.38-39)

³⁷ Ja Yésus nyə a shîn lás yí ŋgwól *Farizyêŋ nyə a jów nyə ná a kəg də nyádí njów. Yésus nyə á ka námə kə, kə ji shí kólə də. ³⁸ Farizyêŋ éne mú káam ná Yésus nyə a shígé sá ŋgusa bwə dɛ sá shúshwóógú ná bwə zág də yí. ³⁹ Cwámba mú ci nə nyə ná: «Bi bəŋ Ofarizyêŋ bi mə dɛ sá ná bí gusa kwon bálá nə kwon shúyá, cwú nyɛ njúl bí lwándálá nə isá í mánda, nə bów-bów isá. ⁴⁰ Yé ílad íga! Ngaá nə muud nyə á sá tóón yé, nyə námə wə nyə a sá cwú? ⁴¹ Yidagá kɛɛnzɪ isá bísó

cwú yí, yə mímbúbmbúwá, isá byêsh í mú bæ bí ŋkí ŋkɛ́. ⁴² Məntágula nə bí Ofarizyêŋ nəcé isá nda mânt nə ru† nə bíl íkáá í də byêsh, bí ŋgə yə Zembî *ŋkəw wúm á isá byəŋgú, bí yida mpyény cugələ buud tátálí nə cɛɛlúlə Zembî. Í njúl nə sâ bí mə jálá nə sá wə ní, kú yida mpyény byəŋg bí ŋgə bwey sá yí. ⁴³ Məntágula nə bí Ofarizyêŋ nəcé bi mə cɛɛl kə dɛ ji nji íjiya yá shwóg ja bí básə *məmpáanzə mə mínjígúlá mə *Oyúɛn dí yí; bi mə cɛɛl námə ná buud bwə dág bəda bí məbədə mə gúmə mənəkumbə mə búúd dí. ⁴⁴ Məntágula nə bí nəcé bi básə nda məshwon mäsə kú nə məyigyé; buud bwə dɛ kyey mwo gwôw kú mpu.»

⁴⁵ Ŋgwól *Ŋkume məcəɛ mú bɛsa nə Yésus ná: «Yíguli, ja wó ŋgə lás ntáni ní, wo ŋgələ námə lwíy sá óni.» ⁴⁶ Yésus mú ci ná: «Məntágula nə bí *Oŋkume ó məcəɛ námə, nəcé bi mə dɛ zhimb búúd jilə-jilə mímbag záməbag, í njúl nə biméfwó bí ádé bwelɛ sásal nyinə ná bí mə kwiid bwo nə ŋkényúlə myo. ⁴⁷ Məntágula nə bí nəcé bí ŋgə lwə məshwon mə *búúd ɔ mícúndə ímpáambə bín í á dɛ gwú yí. ⁴⁸ Ntó ji ná bí ŋgə bwaagulə misóólúgú mí ímpáambə bín, bí ŋgə gwág myo nywa. Bəŋ bwə á gwú, bí mú zə lwə məshwon. ⁴⁹ Gwə wə jí ná, Zembî nyə á ci fág nyé dí ná: “Mə bá dɛ kənd bwo buud ɔ mícúndə nə *buud ɔ lwámá. Bwə bá dɛ gwú bóól wá cínəŋgá, bwə lwágulə bóólúgá cúwálí. ⁵⁰ Bwə bá dɛ sá ntó shú ná kala búúd ga í bəg tów kəɔd dí nəcé məcií mə búúd ɔ mícúndə bəsh bwə á gwúyow tééd mətéédúlé mə shí wá. ⁵¹ Í bá bæ, tééd məcií mə Abel zə wósó mí mə Zakarí nyə á gwúyow mpədəgá

† 11:31 məkóól má jwôw: Ciyá ní í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí.
11:32 Zhn 3.5 11:33 8.16; Mak 4.21 11:37 7.36 11:38 Mak 7.2-4; Mat 15.2 11:41 12.33 11:42 Mat 23.23; Luk 18.12 † 11:42 mânt nə ru: Jísə íkáá bwə dɛ lugashi jáamb nə ndí yí, isá nda məsəb. 11:43 20.46; Mak 12.38-39 11:47 Mis 7.52 11:49 6.13 11:51 Mat 4.8-10; 21b 24.20-22

*alatâr nê Njów Zembî yé.” Haaw. Mə mpú jaaw bí ná kala búúd ga í bá tów kəod dí nəcê məcî məɔŋg. ⁵² Mantáɟala nê bí Oŋkumê ó máççɛ nəcê bí a mál mánda juwuga jí nê ŋkul juw búúd mbê ná bwá bəg nê mpúyá yí. Biméfwó bí anyíyé mpúyá wəɔŋgád, bí kú námá nyiŋgə bíd ná bəɔŋg bwá ŋgá cɛel nyí wá, bwá nyííɟ.»

⁵³ Ja Yésus nyə a wú njów wəɔŋg dí cúwo tón yí, *Oyíguli ó máççɛ bə́nəŋ Ofarizyēŋ bwá á ŋgə nánda lə nyə nə zhwoɟ mishílí ŋgə jí nyə isá mimbii mimbii, ⁵⁴ bwá ŋgá bwéél ná a lásúg gúl sá abábəw.

12

Buud bwá jalá nê fúnda nji Zembî (Mat 10.26-33; 12.32; 10.19-21)

¹ Ja jəɔŋgá, buud bwá á sɛŋgya ŋkí jág bulya mbií bwá cúgə nê ŋkul lə yí, bóól bwá ŋgá nyaal bóól. Yésus mú ka zə fwo tééd lás nê *omp-wíín bə ná: «Jíɟá ncə nê *Ofarizyēŋ *ləvur wáŋ, ntó jí ná kwába búés nê ndí yí. ² Kú nê sá á mbúdúlá í bá bwên kú búguli, ŋkí sá á shwoó í bwên kú mpúy. ³ Gwá wə jí ná, sá jəsh bí mál lás yídúgúd yí, í bá gwíɟ mənkenyad; jəɔŋg bí mál nyímbúlá nê muud lwád kúl fúm yí, bwá bá ŋgə cúnda gwo íkwalúminúnd.

⁴ «Má ci nê bí oshwá bəm ná, kúgá du fúnda búúd bí nê ŋkul gwú nji nyúul kú ná kwo sá gúl sá mpásə wəɔŋg wá. ⁵ Mə zə lwágulə bí muud bí mál jalá nê fúnda yé. Fúndəgá muud jí nê ŋkul íjwúga ná a gwú múúd, a kənd námá nyə kuda á kandugə dí yé. Haaw, mə ŋgə ci ná nyə wə bí mál jalá nê fúnda yé. ⁶ Nɟaá ná bwá du kusha mímbá-kwáádə mítóon ífáda íbá? Tɛem bə ntó, Zembî nyə awúsáyé tə mbá-kwáádə ŋgwúd. ⁷ Bí bəŋ ntəg í, Zembî mə mpú bímbí lú íntand í

shilú bíésá bí mílúúd yí. Ná ndéé, kúgá du fúnda. Mpugá ná bí mál cey Zembî lámúd cə mímbá-kwáádə ŋkí bulya.

⁸ «Má jaaw bí ná muud yəsh mə mágúlá mə mísh mál búúd dí yé, *Mwân mə Múúd mə bá námá magulə nyə mísh mál *wəéŋgəles ó Zembî dí. ⁹ Nji, nyəɔŋg mə kílyá mə mísh mál búúd dí yé, Mwán mə Múúd nyə é kílyá námá nyə mísh mál wəéŋgəles ó Zembî dí. ¹⁰ Muud yəsh mə bá jág lás nê Mwân mə Múúd yé mál bá bə nê ijuugá. Nji nyəɔŋg mə bá kə nê *bwaasúlə mpu wə Nkəŋkə Shíshim yé nyə abúle bə nê ijuugá. ¹¹ Ja bwá bá du kə nê bí *mám páánzə mál mínjígúlá mál *Oyúden dí, nê ósémbye ə mílású dí, ŋkí ójwú ó ləom dí yí, bí kú bá du yágəwo mbií bí mál bá shwə mánýúul yí, kú yágəwo íciyá í kəod. ¹² Nəcê Nkəŋkə Shíshim mə bá du jíguli bí ləsú bí mál bá du lás yí cə jəɔŋgúd.»

Fwámé məbii (Mat 6.25-34)

¹³ Nɟwól múúd nyə á ka lás mənɟkumbə mə búúd dí ná: «Yíguli, cíɟ nê mínyəŋə waamə ná a kááwug sá məbii sóŋgú wúsú nyə a ləgə sə nê ndí má.» ¹⁴ Yésus mú ci nê nyə ná: «Muud éga, zə nyə a təl mə ná mə dúg sámb bí mílású du kaaw bí mənɟəw?» ¹⁵ A mú ci nê bəsh ná: «Bí ó bey, bí ə káálúgə nê ŋkóóg. Nəcê, muud tɛem bə nê məbii mənɟkund mənɟkund í, cug jé í cúgə məbii dí.»

¹⁶ A mú zə kənd bwo kanda, nyə ná: «Wúl kúkum í á bə nê məshí; məshí məɔŋg mál á ka zə wéeshəli nyə zhwoɟ məbii. ¹⁷ A mú ka zə ŋgə jí lámúd ná: “Mə cugə nê kúl mál é ŋkúnd məbii mām yí. Mə é ka sá ntədél?” ¹⁸ A mú ci ná: “Mə zə sá ntúga: mə zə céég ífwəɟ byám, mə lwə byəɔŋg í búl bwaag yí, mə mú ŋkúnd *blé waamə nê məbii mām

cínɔŋg. ¹⁹Mə músə ci nə lâm wâm ná: Yé lâm, wo mú nə zhwog məbii má ŋkúndú ná wo é dɔ balan nə mwo mimbũ mimbũ. Wogagá ja gaád, wo dág wo ŋgul wo zhwimbya.” ²⁰Zembî mú ci nə muud wɔɔŋgú ná: “Yé lad, ŋkí mə yíl wo cug gwô búlú gaád isâ wó má shîn ŋkúnd íni í bə isâ í zó?” ²¹Yésus mú ci ná: «Muud má dɔ ŋkúnd məbii shú nyáméfwó, kú nə məbii mə jálá mísh má Zembî dí yé, nda í dɔ bə nə nyə wə ní.»

²²Yésus mú ci nə *ompwíin bé ná: «Má ka ci nə bi ná, bi kú dɔ yágwɔ cug jín ná bí é də jí. Bi kú yágwɔ mánnyúul mán ná bí é bwaád jí. ²³Cug í ntɔ idâw, nyúul ntɔ míkáándá? ²⁴Mpugá dúg íŋkwólɔŋkwɔ. Í ádé bɛ məmpəg, kú mwáágulə mpúmá, í cúgé nə ifwɔɔ, kú nə owaag ɔ idâw. Nji, Zembî ŋgə wífl byo. Nkəmusə nə bî, bi búsə nə mfií cɔ íŋkwólɔŋkwɔ. ²⁵Zá á na bídí jí nə ŋkul bə ná, nəcé a ŋgələ yágúwó, a kwádulə jwôw ŋgwúd nyádí cug dí yé? ²⁶Ŋkí bí cugé nə ŋkul sá súsúsá acíg-cíg, bi má ka dɔ yágwɔ bíl nəcé jí?

²⁷«Mpugá dúg nda ofuláwa bwá dɔ wíy ná. Bwá ádé yíŋga nə iséy, kú tiŋ míkáándá. Nji mə mpú jaaw bí ná cî Sálumun nyə á tɛem jág bul bə nə gúmá, nyə a shígé bwelə bwaád nda ofuláwa. ²⁸Ŋkámásá Zembî mə fwó bwééd zhizhe sâ nda akánda jí ná bwá é wusə kuda dí mán yé, ŋkəmusə nə bî; bi wə nyə é bul mpu bwééd wá. Yé búúd wá tag búgá ógal. ²⁹Nji bi báá, kúgá dɔ sɔ sâ bí é də yí nə sâ bí é ŋgul yí; kúgá dɔ yágwɔ. ³⁰Ikúl ishús yâ shí mishwun wá í dú ŋgə wáduga sɔ isâ íni byêsh. Bi báá kúgá dɔ sɔ byo, nəcé Sónŋgú wán mə mpú ná í jii bí isâ byɔɔŋgú. ³¹Yidagá dɔ təl isâ í dúgyá ná Faan má Zembî yí shwóg, Zembî ka dɔ kwádulə bí isâ íni.

³²«Yé sɔsɔ́zú íncwəmbɛ, kúgá fúndə tɔɔ sá nəcé Sónŋgú wán nyə á gwág nywa ná a yó bí Faan dé. ³³Kushagá məbii mún bi kááwug mimbũmbúwá *mwaanê wɔɔŋg. Kwəmusagá mimanŋa mí ábúle bwelə cɔ́sg myá, ŋkúndúgá məkwɔɔzú mə bá bə kú bósg má gwôw kúl íjúwál í cúgé nə ŋkul kumə, oshê kú námá də yí. ³⁴Nəcé kúl byɔɔg dán mbwúg yí, cínɔŋg wá lâm wán í é bə námá yé.»

Məcum má jɔjɔ sɔɔl məsáal
(Mat 24.43-51)

³⁵«Yáásúlágá wəáfigusa, bí ji ŋkasə. ³⁶Bágá nda buud bwá ŋgə bwánd mása wán ná a ŋgə wú zan bá dí wá. Bwá ŋgə bwánd ná ja nyə é wóos yí, á ká námá kudə mbê, bwá ɔ juw. ³⁷Məlwaá má bá bə ná, mása wán ká wóos, a zə kwey bwo bwá njúl onkasə má, məlwaá mɔɔŋg má má má jəla. Búbálé, má jaaw bí ná, ja mása mə kwéy bwo ntó yí, nyə é yáásulə yé áfigusa a jílú bwo shí ná bwá dág, nyɛ mú ka sɛy nə bwo. ³⁸Ŋkí mása mə wóos tām bulú ŋkí ŋgwúm kúwó ashúshwóógú dí, a kwey məlwaá má ŋgə bwánd ntó, məlwaá mɔɔŋg má má jəla. ³⁹Mpugá nə amádí njów mbəm dɔ mpu wəla júwál í é zə yí, a kú bíd ná júwál búgəg nyə njów júwo isâ. ⁴⁰Ntó, bi má jálá nə dɔ ji ŋkwəmusá, nəcé *Mwán mə Múúd mə bá zə wəla bí ábúle ŋgə táduga ná nyə é zə yí.»

⁴¹Pyêr músə ka ci ná: «Lású wó ŋgə lás ní, ye í ŋgə dúgya nji nə sâ, ye í dúgyá nə buud bəsh?» ⁴²Cwámaba mú bɛsa ná: «Dáyé kulág dásá abúgúlág í njúl ŋkí kɛ mása má təl ná í bəg lúlúú á osɔɔl ɔ məsáal í dɔ yə bwo idâw wəla í jəla yí? ⁴³Sóɔl məsáal wɔɔŋg nywáá má jəla nəcé mása nyə é zə kwey í ŋgə sá iséy byé. ⁴⁴Búbálé, má jaaw bí

ná, mása nyə é jil nyə ná a jwúg nə bíl isâ í njów byêsh. ⁴⁵ Nji ñkí sòl mäsáal mé yida ná: “Cwám̄ba waamá nyə áleleé nyingə”, a mú ka ji yidáal ósól ɔ mäsáal wá budâ nə wa budûm, nə dálə dæg, nə ñgulúle ná ndeé shwág ñ, ⁴⁶ mása yé má bá zə wós nyə dúl jwówád maseegyâ, wəla á shígé ñgə téduga yí. Mása nyə é yə nyə intúgúli í ányinyaanə, a kənd nyə kál búúd ɔ məkəñ bwə ñgə bwama nə ñkâd yí. ⁴⁷ Lwaá dí ná, í ñgə mpu sá mása yé ñgə jii yí nji í kú kwəmsa, í kú sá nda mása mə jí ná, lwaá dɔɔng í du bwəma nə bígə áyiyáág. ⁴⁸ Dɔɔng dí ná, í kú mpu sá mása ñgə jii yí, í mú ñgə sá isâ í jálá nə bígə yí nyə é bwəma nə bígə kú bul yáág. Muud yêsh bwə du yə isâ ñkí bulya yé, nyə námá wə bwə du gwáám̄b ñkí bulya yé. Nyɔɔng bwə du yə isâ kú nə ñkágúlá yé nyə námá wə bwə du jí ñkí bulya yé.

Yésus mə yá búúd minj#gúla

(*Mat 10.34-36; 16.1-4; Mak 8.11-13; Mat 5.25-26*)

⁴⁹ «Mə á zə ná mə zə jida kuda shí gaád. Mə mú námá ka jii ná kuda jɔɔng í jídug. ⁵⁰ Má jəlá nə duwan wúl nduwán, lám í cúgə mə ná shee té nduwán wɔɔng í afwóyé bə yí. ⁵¹ Bí ñgə téduga ná mə á zə sá ná buud bwə cúgəg ná shee shí ga dí? Mbò! Má jaaw bí ná mə má yidá zə nə mbéégí d̄. ⁵² Nəcə í zə bá du bə ná buud otɔɔn bwə ñgə cugə njów ñgwúdú, bwə béegyá; olól lumbuli nə óbá, óbá lumbuli nə olól. ⁵³ Mbéégí mən̄kɔmú í bá bə; sóɔngú lumbuli nə mwān, mwān lumbuli nə sóɔngú; nyɔɔngú lumbuli nə sás dé, sás lumbuli nə nyɔɔngú yé; mpóómbúlú á mudâ lumbuli nə cól, cól lumbuli nə mpóómbúlú á mudâ.»

⁵⁴ Yésus nyə á ci námá nə buud bwə á bə áncuncuma wá ná: «Bí mə du bə ja bí mə dúg ñkúdu í mə bád

kóómb jwów í du jímə yí, ñgaá bí ci ná mpú mə zə nyw̄; mpú nyw̄ námá? ⁵⁵ Ja ñkw̄ mə dú kun̄g wúlə ñgeε *mákóól mə jwów* yí, ñgaá bí mə du ci ná yásá í é yáág, yásá yáág námá? ⁵⁶ Bí bí nə məkəñ. Bí mə du mpu yag íyuuɡ í shí nə ya gwów; ká nəcə jí bí ampúyé yag sá í ñgə síy mwów mága dí yí?

⁵⁷ «Biméfwó bí cugé nə ñkul mpu sámb ná: “Tútəlí wə éga.” Nəcə jí? ⁵⁸ Ñkí wo mə byaagulə nə ñgwól múúd ná ndeé a ñgə kə nə wo wə sémbye milású, sɔɔg ná wo kwám̄buləgí nə nyə zhíid. Nəcə nyə a bá kə nə wo wə sémbye milású ná ndeé sémbye milású mú kənd wo wə fulísh, fulísh kə wá wo mímbwugád. ⁵⁹ Mə mpú jaaw wo ná wo cugé nə ñkul wú mímbwug myɔɔngúd wo kú fwo t̄ w̄n̄ jɔɔngú kə wós fáda á məshínéd.»

13

Buud bwə jəlá nə cənd mítádúgá

¹ Bóól búúd bwə mú zə wós ja jɔɔngúd zə jaaw nyə sá Pilát nyə a sá bóól búúd ɔ Galilé yí. Ná nyə a gwú bwo, a fula mácií mán̄ nə mæcií mə ílám í *mátúnuga byán̄. ² Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ye bí mə tédúgá ná buud ɔ Galilé bɔɔng bwə á jɛɛ ntó nəcə bwə bulúlə bul sá *mísám ntɔ bóólúgá búúd ɔ Galilé bēsh ñ? ³ Mbò! Má yida ci nə bí ná ñkí bí mə bá kú cənd mítádúgá, bí bēsh mə bá námá jɛɛ mbií ñgwúdú wɔɔng. ⁴ Ñkí ntág ná ye buud wúm nə mwɔɔmb wámáb á Siloy í á káda í shín gwú wá, bān̄ ɔ bwə á bul bə nə məbyaagulə ntɔ bóól búúd ɔ Yurásəlem bēsh? ⁵ Mbò! Má yidá ci nə bí ná ñkí bí mə bá kú cənd mítádúgá, bí bēsh mə bá námá jɛɛ mbií ñgwúdú wɔɔng.»

⁶ A mú námá kənd bwo kanda ga ná: «Ñgwól múúd nyə á bə nə *figyé tál nyədí fambá *vinyə. Nyə

12:47 Zhk 4.17 **12:50** Mak 10.38 **12:51** 2.14 **12:52** 14.26; 21.16; Mat 24.10; Mak 13.12

12:53 Msh 7.6 **12:55** məkóól mə jwów: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ñkəw á oféél-féélí ɔ ciyá dí. **13:3** Sóm 7.13 **13:6** Mat 21.19; Mak 11.13

á ka kə sɔ̃ mpumə líí jəŋgád a kú kwey. ⁷ A mú ci nə muud nyə á du baagulə nyə fambə yé ná: wo má dúg í? Mimbú mílól ɔ̃ míga, mə ŋgə sɔ̃ mpumə wa figyē égaád mə kú kwey. Cígálág gwo. Í é ŋgə fándá laa shí na ntó ŋgwas ná jí? ⁸ Mbaagulə fambə mú bɛsa nə nyə ná: “Mása, fwog ná kwo bíd gwo mbú gaád. Mə e fáág na mákoogú məkoogú, mə shwu mándəlú má kund, ⁹ ja jəŋgú wə í bá jee wúmə yí. Nkí í ka námə bá nyingə bə kú wúmə, wo ka bá cal.”»

Yésus má lwag ŋgwól múdá jwôw lú sábaad

¹⁰ Dúl jwôw lú Sábaad íí, Yésus nyə á bə nyúl *mpáánzə minjígúlá dí. Nyə á ŋgə yə buud minjígúlá. ¹¹ Ŋgwól múdá nyə á ka bə cínəŋgú nə wúl shíshim í á sá ná a jámúg mbúbmbɛlí té mimbú wúm nə mwəomb, kú bwele sɛg bə tətəlí. ¹² Ja Yésus nyə á dúg mudá wəŋg yí, nyə á jôw nyə ci nə nyə ná: «Muda, wo má wú mányámá mə jám gwô dí.» ¹³ A mú bəd nyə məbwê, mudá mú sɛg námə cé nə cé, a mú yə Zembí gúmá. ¹⁴ Njwú á mpáánzə minjígúlá mú gwág bôw nə Yésus má jág sá nə lwagúlə múúd jwôw lú sábaad. A mú lámusa nə buud ná: «Mwôw búúd básə nə ŋkul sêy má másə mwôw másaman. Zəgá du lwəguwa mwôw məŋgúd; kú bə jwôw lú Sábaad.» ¹⁵ Cwámba mú bɛsa nə nyə ná: «Bí bí buud ɔ̃ mákəŋ. Ŋgaá bí má du bə jwôw lú Sábaad muud yêsh ciny nteny jé ŋkí kabulí jé kúl í du də yí kə nə gwo kə ŋgula gwo məjúwó? ¹⁶ Ká, ŋkəmusə nə shilə bag ɔ̃ *Aburəham *Sátan nyə a má wólə té mimbú wúm nə mwəomb éga. Ye í shígé jəla ná nyé ŋkáda nyəŋg í wíínzhag jwôw lú Sábaad?» ¹⁷ Ja Yésus nyə á ci ntó yí, buud bəsh bwə á du lúmbəli nə nyə

wá bwə á bə nə shwôn nə ŋkwed. Bólúgá zhwoog buud bəsh bwə á bə nə məshusug nə *isí í mímbúgú Yésus nyə á ŋgə sá yí.

Yésus mə lwágulə búúd Faan má Zembí mikaanád
(Mat 13.31-33; Mak 4.30-32)

¹⁸ A mú ka ci ná: «Faan má Zembí dúsə nda jí e, mə kág ná yúga dwo nə jí? ¹⁹ Dúsə nda búbumə *mutárud múúd mə ŋwá kə myeeg nyádí fambə yí. Ja í dú kɔ̃ yí, í du gwaa, bə fwámé lííí, inunú zə lwɔ̃ maage nyádí mílówud.» ²⁰ A mú nyingə ci ná: «Mə yúgag ná Faan má Zembí nə jí? ²¹ Dúsə nda fuú *ləvur. Ja múdá má ŋwa wə, a fugə nə məmpíí mə ŋgug buléd málól yí, í é sá nə ŋgug wəŋg wəsh í búndəwag.»

Mpumbé ámúmánda

(Mat 7.13-14, 22-23; 25.10-12)

²² Yésus nyə á ka ŋgə líina mingwála nə mánd a ŋgə yə buud minjígúlá, a ŋgə kə ŋgəé Yurúsəlem. ²³ Ŋgwól múúd mú ka ci nə nyə ná: «Cwámba, ye nji búbaalé buud wə bwə bá *dúg cug?» Cwámba mú ci ná ²⁴ «Yáágúgá nə bí nyíig mpumbé ámúmánda dí. Nəcə má jaaw bí ná zhwoog buud bwə há sɔ̃ ná bwə nyíig, nji bwə ábúle nyíi. ²⁵ Ja ámádí njôw mə bá wól zə fad mbê bí lúg tóon yí, bí mə bá téd kudələ mbê bí ŋgə ci ná: “Mása, juwúg sə mbê”. A bá ci nə bí ná: “Mə ampúyé bí dán shug.” ²⁶ Bí mú bá ci nə nyə ná: “Ŋgaá nə shé á du də du ŋgul kəl ŋgwúd? Wo á du námə yə buud minjígúlá sádí íkúlúd.” ²⁷ Nyə nə bí ná: “Mə ŋgə ci nə bí fwámé ci ná, mɛɛ mə ampúyé bí dán shug. Wúgá mə na, bí á ŋgə bɛ məzhíí má olíingí.”»

(Mat 8.11-12)

²⁸ «Ja jəŋgú, bí mə bá dúg *Aburəham nə *Izaag nə *Yákwab bəŋŋə *buud ɔ̃ mícúndə bəsh bwə

njúl Faan má Zembî dí, bi bân bi njúl tón. Bi mæ bá ka bæ cínəŋgá nji bí ŋgá bwam næ mæyâ. ²⁹ Buud bwá bá zhu kóómb jwôw í dæ cúwo yí, zhu kóómb í dæ jíma yí, zhu *mánəwúm má jwôw* næ *mákóól má jwôw†, bwá zæ ji shí zæ dæ dína Faan má Zembî dí. ³⁰ Ntó, bóól ncúlyá buud bwá tál shwóg wá, bwá bá tów mpúsə, bæŋg bwá tál mpúsə wá, bwá bá tów shwóg.»

Yésus næ Herod

³¹ Námə wəla dœŋgá, bóólúgá *Ofarizyēŋ bwá mú shísh zæ ci næ Yésus ná: «Kyeyúg, wúg wa næcé Herod ŋgə cœl gwú wo.» ³² A mú ci næ bwo ná: «Kəgá ci næ muud kwába wœŋg ná: “Dugí mæ ŋgə yíl buud məjamb mæ ŋgə lwag mimbâl múús næ mán. Mæ bá casulə ísəy byám wāŋ mánúd”. ³³ Nji í jii ná mæ kəg shwóg múús næ mán næ wāŋ mán. Næcé í cúgé næ ŋkul bæ ná *muud micúndá bwámagi næ shwiy kâl shúsúd, nji Yurúsəlem.»

Yésus mæ gwág cey Yurúsəlem lámúd (Mat 23.37-39)

³⁴ «Eéé Yurúsəlem ŋgə gwú buud ɔ micúndá éga! Eéé Yurúsəlem! Wo ŋgə sá ná, buud Zembî ŋgə nti lwámád wódí wá, wo ŋgə gwú bwo næ məkwoógú! A bweyúlə má á tééd ná má sœŋg bwân bwô nda ábiyá kúwó má dæ sœŋg bwân bé máfaafugá dí ná! Nji, bi kú magulə ntó. ³⁵ Ká, dugá njów wán í zó lúg cwúduŋgá. Næcé mæ mpú jaaw bí ná tééd námə kíkídíga, bi ákwolé ná dúg mæ. Mæ bá nyiŋgə nyîn nji ja bí má bá shwas mæ ná: “Gúmá í bəg næ nyœŋg ŋgə zə jíná má Cwámba dí yé”.»

14

Yésus má lwag mbâl jwôw lá Sábaad

¹ Í ka zæ bæ dúl jwôw lá Sábaad ná, Yésus nyə á kə wúl lúlúú *Ofarizyēŋ dí njów kólə dæ. Ja nyə á kə ni, Ofarizyēŋ bwá á ŋgə fáf nyə. ² Ka dúg ná, ŋgwól múúd nyə á bæ a njúl Yésus dí shwóg, muud wœŋgá ŋgə bwás ság məjúwó. ³ Yésus mú lás ci næ *Ōŋkumə ó mácœœ bəŋŋə Ofarizyēŋ ná: «Ye mácœœ míshé má ŋgə magulə ná sə lwágug buud jwôw lá Sábaad, ye má aŋgə næ magulə ntó?»

⁴ Bwá mú ji ókúl-ókúl nda bæsa. Yésus mú ŋwa mbâl, lwag nyə ná ndeé a mú bíd nyə ná a kəg. ⁵ A mú ci næ Ōŋkumə ó mácœœ bəŋŋə Ofarizyēŋ ná: «Zá jí næ ŋkul bæ na bídí ná, mwân yé, ŋkí ntəg nteny jé í kud taamb dí, a kú læl cáas kə yíl gwo næcé í bələ jwôw lá Sábaad yé?» ⁶ Bwá mú bæ kú næ ŋkul ná bwá bæsa næ nyə.

Zembî wə má dæ bân búúd gwôw

⁷ Yésus nyə a dúg ná buud bwá á bæ féeshá ná bwá zəg dæ wá, bwá á ŋgə féesh jílə nji íjiya í gúmád; a mú kənd bwo kaaná ná: ⁸ «Ja múúd mæ jów wo zāŋ báád yí, kú kə ŋwa jiya gúmá. Wo ampúyé ŋkí nyə ámə jôw námə ŋgwól múúd mæ jálá næ gúmá ntɔ wo yé. ⁹ Ja múúd wœŋgá nyə e wóós yí, bwá é ci næ wo ná: “Yəg nyə jiya”, í njúl ná bwá ámə jôw bíná bəsh. Wo é ka ŋgə kə næ shwôn kə ŋwa jiya wəampyal-kogú. ¹⁰ Yidagú sá ná, ja bwá jów wo yí, kaəg ŋwa jiya wəampyal-kogú shú ná ja múúd nyə ámə jôw wo yé má wóós yí, a cíg næ wo ná: “Wey e, shíshíg zə ŋwa fwámé jiya”. Ja jœŋgá, wo é bul ŋwa gúmá mísh má búúd bínəŋ bí ámə bæ féeshá wád. ¹¹ Næcé, muud mæ bân nyáméfwó gwów yé, bwá bá səl nyə

* **13:29** mənəwúm má jwôw: Í ká ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí.

† **13:29** makóól má jwôw: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. **13:30** Mat 19.30 **13:35** Sôm 118.26; Eze 10.18-19 **14:1** Mak 2.27-28 **14:5** 13.15-16; Mat 12.11 **14:7** 20.46 **14:8** Mik 25.7 **14:11** Mat 23.12

shí; nyɔɔŋg mə səl nyáméfwó shí yé, bwó bá bân nyə gwɔw.»

¹² Yésus mú námá ci nə *Farizyɛŋ nyə á jɔw nyə yé ná: «Ja wó céél yə búúd idəw ŋkí dína yí, kú ŋgə jɔw oshwá bwó ŋkí omínyoŋɔ́ bwó nə mimbyél myó. Nda ŋgə jɔw buud ɔ kúm bínɔŋ básé məbwugúlu wá. Nda ŋgə jɔw mbií búúd wɔɔŋgá, nəcé bwó á bá námá jɔw wo jáŋ ja, í mú bæ ná bwó má nying wo sá wó á sá bwo yí. ¹³ Nji, ja wó sá dína yí, jówág mímbúmbúwá nə ɔ á ijám, nə buud bwó də nyêsh wá nə wəancím-ncím. ¹⁴ Wó ká sá ntó, wɛɛ má jəla, nəcé bwó cúgé nə sá bwó nying wo manywa mwó nə ndí yí. Zembí nyə á bá nying wo mwo jwɔw á bá gwúmushi ótátálí ɔ búúd yí.»

Kanda məma zâ

(Mat 20.1-14)

¹⁵ Ngwól múúd á buud bwó á ŋgə də wá, ja á má gwág ntúni yí, a mú ci nə Yésus ná: «Muud mə bá də idəw Faan mə Zembí dí yé nywáá má jəla.» ¹⁶ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ŋgwól múúd nyə á kwəməsa nə a sá məma dína; a mú jɔw búúd ŋkí bulya. ¹⁷ Nyə á ka kənd sóól məsáal yé ja wəla lu dína í á wóos yí, nə á kág ci nə buud nyə á jɔw wá ná: “Zəgá, isá byêsh í mú mitéégyá”. ¹⁸ Nji, bəsh bwó mú ŋgə yida lwágulə nə bwó cúgé nə fwála ná bwó kág dínad. Ashúshwóógá ná: “Mə má kúnɔw kusə fambá, í jii ná mə kág dúg gwo, má jəgula nə wo, bídúg nə mə bəg kú zə.” ¹⁹ Ngwól ná: “Mə má kúnɔw kusə mímbáág mí ínteny íbá íbá tãŋ mimbáág mitóon; mə ké sheé myo, má jəgula nə wo, bídúg nə mə bəg kú zə.” ²⁰ Ngwólúgá ná: “Mə má kúnɔw bá múdá, gwá wé má cúgé nə ŋkul zə nə ndí yí.”

²¹ «Sóól məsáal mú nyingə zə wə məsa yé zə jaaw nyə nda búúd óni bwó ámə ŋgə bəsa ná. Mása mú gwág mpimbə. A mú ci nə sóól

məsáal yé ná: “Nə cā. Kaág wa ŋgwála íkúl búúd bwó də sɛɛŋgya yí, nə mínjwóŋ minjwóŋ kə ŋgə ŋwa mimbúmbúwá nə ɔ á ijám, nə wəancím-ncím nə bəɔŋg bwó ŋgé nyêsh wá wo zəg nə bwo wa.” ²² Nə ndéé sóól məsáal mú zə jaaw nyə ná: “Mása, í mə bæ nda wó ámə jii ná. Nji fwála dúsə ná njɔw.” ²³ Mása músə ci nə nyə ná: “Kaág məzhií məzhií nə ífambə kə ŋgə yámbəli buud ná bwó zəg nyí, njɔw í lwándúg mə. ²⁴ Mə jaaw bí ná buud má ámə jɔw wá, ŋgwúd nə ŋgwúd nyə ákageé tɔɔ sá mádí dínad.”»

Bəla mpwíin mə Yésus í cúgé tagú-tagú sá

(Mat 10.37-38)

²⁵ Zhwoŋ məŋkúmbə mə búúd má á ŋgə kə sámbá nə Yésus. A mú yid ci nə bwo ná: ²⁶ «Ŋkí muud mə zə mádí a nda cɛel mə ntɔ sóŋgú bá nyɔɔŋgú, ntɔ múdá yé, ntɔ bwān bə, ntɔ ómínyoŋɔ́ bə nə okóól bə, a kú cɛel mə ntɔ námá cug jé gwáméfwó, muud wɔɔŋgá cugé nə ŋkul bə *mpwíin waamə. ²⁷ Muud mə bá kú ŋkəny kwolós jé nyáméfwó ŋgə bə mə yé, a cugé nə ŋkul bə mpwíin waamə.

²⁸ «Zə jí nə ŋkul sá na bídí ná ja á céél lwɔ́ cwámbə yí, a tééd nji lwɔ́lə kú fwo ji shí fwo bála tãŋ á jəlá nə kɛenzh yé? A jəlá nə fwo bála, a dúg ŋkí a ji nə bímbí lə mábii á jí nə ŋkul lwɔ́ njɔw nə ndí shínal má. ²⁹ Nəcé í á bá bæ nə a shín lím njɔw nə ndéé a kú nyingə bæ nə ŋkul mə shínal málwɔ́ga. Buud bwó bá də dúg wá bwó ka bá də cágula, ³⁰ də ci ná: “Muud éga nyə a tééd ná a lwɔ́ njɔw a kú nə ŋkul mə shínal ísɛy.” ³¹ Í kwo námá bæ ná, wáyé njwú-buud wúsə nə ŋkul tí kə lúmbəli dóómb nə wúl cî, a kú fwo ji shí faas yé? Kí á jəlá nə fwo faas ŋkí nyə nə buud otóóshin wúm a ji nə ŋkul lúmbəli nə nyɔɔŋg zág dóómb dí nyádi nə buud

otóóshin məwûm məbá yé. ³² Nkí a dúg ná a cugé nà ñkul lúmbali dóómb dɔɔŋgá, nyə é bwey fwo kənd búúd, muud nyaand yé njúl ná shwóg-shwóg. Bwá kə jí nyə ná í jii ná bə́nɔ́ŋ bwá bág ná shee. ³³ Ntɔ́ jí ná, muud yēsh jí na bídí ná nyə ayílé lâm məbíi mēd yé, muud wɔɔŋgá cugé nà ñkul bə́ mpwíín waamâ.»

(Mat 5.13)

³⁴ «Ca dúsə jɔ́ sâ. Nji ñkí ca í cwâl, jí bwá é nyiŋgə wá dwo məgwâm nà ndí yí? ³⁵ Kú nà sâ. Í mú bə́ kú nà mfií tɔɔ shú mändəlú, tɔɔ shú kund; bwá shwu dwo tóón. Muud jí nà məlwá mə gwág yé, a gwág.»

15

Məshusug ja múúd misəm mə cénd mítádúgá yí

¹ Zhwog zhwog oŋwenye ɔ́ tóya nà bóól búúd ɔ́ *mísəm bēsh bwá á ñgə zə wá Yésus ná bwá zə gwágulə nyə. ² *Ofarizyēŋ bə́nɔ́ŋ *Oyíguli ɔ́ máceɛ bwá mú ñgə nyímbula nà nyə ñgə ci ná: «Muud éga ñgə mpu lág buud ɔ́ misəm bə́nɔ́ŋ ñgə də kal ñgwúdí!»

Kanda ncwəmbɛ í á jimb yí

(Mat 18.12-14)

³ Yésus mú ka zə ñwa bwo mpwokwoond ná: ⁴ «Nyáyé múúd na bídí jí nà ñkul sá ná, nyə nà íncwəmbɛ təd, ñgwúd á cínɔ́ŋg jimb, a kú sɔ́ gwo yé? Ngaá ná nyə é lúgə byɔɔŋg yá məwûm ibuú nà ibuu bugád, a fwo kə sɔ́ jɔɔŋg í ámə jimb yí ná ndéé kə wóós ja nyə é kwey gwo yí? ⁵ A ká kwey gwo, ngaá ná nyə é bə́ nà məshusug, a bəd gwo záməbag ⁶ a mú nyiŋgə kə njów, kə seɛŋg óshwá bə́ nà buud bə́nɔ́ŋ bú́sə məbwugálu wá, nyə nà bwo ná: “Shé sáágá məshusug nəcə mə mə kwey ncwəmbɛ jâm í ámə jimb yí?” ⁷ Mə jaaw bí ná məshusug mə bá námə bə́ ntɔ́ jɔŋ dí nà muud *mísəm ñgwúd mə cénd tádúgá yé,

ntɔ́ mbií məsə́ nà ñkul bə́ nà otátəlí ɔ́ búúd məwûm ibuú nà ibuú bwá aŋgə nà jii céndúlə tádúgá wá.

Kanda sanj mwaanê í á jimb yí

⁸ «Shé fwógá ná nyiŋgə ci ná ñgwól múdá ñgə bə́ nà misan jí *mwaanê wûm, ñgwúd mú jimb. Ngaá ná nyə é jida lám̄ba, a wáambulə njów ñgə mpu sɔ́ sanj ná ndéé kə wóós ja nyə é kwey wə́ yí? ⁹ Ja á kwéy yí, ngaá ná nyə é seɛŋg bə́ óshwá nà budá bə́nɔ́ŋ bú́sə məbwugálu wá, nyə nà bwo ná: “Shé sáágá məshusug nəcə mə mə kwey sanj mwaanê wâm í ámə jimb yí?” ¹⁰ Gwá wá mə jááw bí ná məshusug mə də bə́ *wə́ŋgəles ɔ́ Zembí dí ja múúd *mísəm ñgwúd mə cénd mítádúgá yí.»

Kanda mwân á caamú-caamú

¹¹ Yésus mú nyiŋgə ci ná: «Ŋg-wól múúd nyə á bə́ nà bwán óbá budûm nà budûm. ¹² Á ntombú mú ci nà sóŋgú ná: “Pəpa, yəg mə nyâm ñkəw lú məbíi mə jálá nà bə́ nà ndí yí”. Sóŋgú wánj mú kaaw bwo məbíi mé. ¹³ Baalé mwəw mə mú cɔ́, mwân á ntombú mú kusha nyé ñkəw lú məbíi ná ndéé a mú kyey kə wúl lɔɔm á shwóg-shwógúd. A mú kə gwiimb cug núnj ná ndéé shín caam byɔɔg dé. ¹⁴ Ja nyə á shín keenzh kúm dé yí, məma zha mú zə wóós lɔɔm wɔɔŋgúd. Mwân éne mú zə bə́ məfúfəd. ¹⁵ A mú zə kə nyí ísáyúd wə́ wúl mbyágá á shí nyɔɔŋg. Muud wɔɔŋgú mú kənd nyə nyádí məshíd kə də wífl nyə oŋkuú. ¹⁶ Ja nyə á ñgə wífl oŋkuú bɔɔŋg yí, nyə á də bə́ nà yéesh ná a dá mímwag mi mpúmá oŋkuú bɔɔŋg bwá á də də myá, nji kú nà muud mə yə nyə.

¹⁷ «A mú zə nyiŋg lâm, zə táduga ná: “A zhwog idáw ósól ɔ́ məsáal ɔ́ sóŋgú waam bēsh bú́sə nà ndí yí e! Mɛɛ mə ñgə fudə nà zha wa? ¹⁸ Mə zə nyiŋgə kə wá sóŋgú waamə. Mə é kə ci nà nyə ná: Pəpa, mə á mə səm nà Zembí, mə səm nə wo. ¹⁹ Mə

ampíyáyé ná ná wo ñwág mæ ná mwân woó. Ñwag mæ nda ñgwól sóól mäsáal woó.”²⁰ Mwân éne mú zæ tí kæ wá sóónǵá.

«A mú ñgæ kæ ná ndeé sóónǵá mú dúg nyæ a ñgá ná gwaa zæ. A mú bul gwág nyæ cey lámúd. A mú kæ ná kúlá kæ shwíy nyæ nyúúúlád kúlal nyæ.²¹ Mwân mú ci ná sóónǵá ná: “Pápa, mæ á má sêm ná Zembî, mæ sêm ná wo. Mæ ampíyáyé ná ná wo ñwág mæ ná mwân woó”.²² Sóónǵá mú ci ná osóol o mäsáal bé ná: “Né câ! Zægá ná káándá í búl bæ káándá gúmá yí, zæ bwééd nyæ. Wágá nyæ lwondó mbwád, bí wá nyæ osílúfaas mækuúd.²³ Bí ka námá zæ ná mwâ nteny a wónǵá zæ cigá tǎñ lúm, sá dég, sá zhwiimbya.²⁴ Nacé mwân waam éga nyæ á yæ, a má gwúm; nyæ á jím, a má nyín.” Bwá mú tééd zǎñ.

²⁵ «Í á bæ na mwân a cúmbá njúl ífambó. Ja nyæ á ka ñgæ nyíngæ yí, a mú ñgæ zæ, zæ wóós kúná-kúná ná njów, a mú gwág íbwamúgá-bwámúg ná isusa.²⁶ A mú jôw ñgwól mwá mpáánzé zæ jî nyæ sâ í ñgá cǵ yí.²⁷ Mwâ mpáánzé mú jaaw nyæ ná: “Mínyonǵá woó má wóós. Shwóónǵá nyæ ámæ cigá mwâ nteny á wónǵá nacé mínyonǵá woó má nyíngæ zæ mpwogé.”²⁸ Mwân a cúmbá mú gwág bôw, a ban ná nyæ anyíyé njów. Sóónǵá mú cúwo tóón kæ téég nyæ mæbwâ.²⁹ A mú ci ná sóónǵá ná: “Mæ má sêy ná wo mimbú mimbú kú bwele mpyêny ciyá gwô tæ ñgwúd. Nji, wo abwélé yæ mæ tæ nji mwá taw ná sánónǵ oshwá bâm sá zhwiímbyag.³⁰ Nji, mwân woó nyæ á shín kæ keenzh wo byæog dwô kálæ ñgæ cugæ ná budá ó janǵa éga, ja á má wóós yí, wo má cigá nyæ mwá nteny a wónǵá.”³¹ Sóónǵá mú ci ná nyæ ná: “Mwân waam wo njul ná mæ wa mwôw mêsh isâ byâm bísé isâ byô.³² Nji í ámæ jî ná sá zhwiímbyag nacé

mínyonǵá woó éne, mæ ñgæ dúg nyæ na nda nyæ á yæ ná ndeé a má gwúm; nyæ a jím, a má nyín.”»

16

Kanda kulág á inkwíl

¹ Yésus nyæ á nyíngæ ci ná *omp-wíín bé ná: «Ñgwól múúd byæog nyæ á bæ ná kulág. Í mú zæ búguli wá muud éne ná kulág dæonǵá í ñgæ caam nyæ mæbii.² Muud byæog mú jôw kulág zæ ci ná nyæ ná: “Wæonǵ lǎñ má ñgá gwág ga wí ná jî? Zaá shitógud, mæ wámúblág nda wó ñgá kyey ná iséy byô ná.”³ Kulág mú zæ lás lámúd ná: “Ja Mása mæ zé yíl mæ íkulág dí ga, mæ e sá ntúdel? Mæ cugé ná ñkul ná mæ kág fulæ mándalú, bæ mámpæg. Sálæ námá shwôn ná mæ bág muud mĩngwóómbúlú.⁴ Mæ má mpu sâ má zé sá yí. Í jî ná ja bwá é yíl mæ íkulág dí yí, mæ bág ná buud bwá é ða ñwa mæ bwádí wá.”⁵ Buud bwá á ñgæ bæ ná Mása yé mæmpwálá wá, a mú ñgæ jôw bwo ñgwúd ñgwúd. Nyæ ná ashúshwóógú ná: “Wo mbid Mása waamé mpwálá tan ne?”⁶ Muud mpwálá ná: “Mæ mbid nyæ mæwúðæ mæfwánda wúm*.” Kulág mú ci ná nyæ ná: “Lógúg, fáb lú mpwálá dwó wá ga; jigú shí wo léélug cilæ ná mæfwánda mæwúm mátóon.”⁷ Nye ná ñgwól ná: “Wæe jî ná mpwálá tan ne?” Nyíni ná: “Iyuug í *blé tæd.” Nyæ ná né ná: “Lógúg, fáb lú mpwálá dwó wá ga. Cilag ná mæwúm mwæomb.”⁸ Mása músæ yæ kulág á inkwíl ná mæshwúmb nacé a sálæ sóólúgú mákyê. Nacé í ñgæ nyín ná buud bwá ñgá bæ cug á shí ga wá bwá ñgæ bul kyé mpádúgá nyáñ ntǵ bæonǵ búsé búúð o máñkenya wá.»

⁹ Yésus mú nyíngæ ci ná: «Mæe má ci ná bí ná, balanúgá ná *mwaanê inkwíl ñgæ cæx mæshwá ná ndí: ja bí má bá bæ máfúfæ dí yí, oshwá bán bæonǵ bwá bág ñwa bí mábanda má

15:24 Ifz 2.5 * 16:6 mæfwánda wúm: Iciyá í gurêk í ñgæ ci gúl sâ nda olitres 2100. 16:8 Ifz 5.8 † 16:9 Móól mákál má ñgæ ci ná ná: Zembî bág ñwa bí nyádí njów kandúgæ kandúgæ. 16:10 19.17-19; Mat 25.21-23

kandugə kandugə dɪ́. ¹⁰ Muud mə báágúlá ísúsúsá í acíg-cíg kú teeg búúd məbwón yé, nyə é baagula námə ísá í anúnɪ kú teeg búúd məbwón. Muud mə tág búúd məbwón ísúsúsá í acíg-cíg dí yé, nyə é teeg námə búúd məbwón ísá í anúnɪ dí. ¹¹ Nkí bí mə tééd teeg búúd məbwón ja bí mə bálán nə mwaanê ñkwíl yí, zə nyə é yə bí mwaanê á fwámé a kú bə nə məsus lámúd yé? ¹² Bí mə ká tééd teeg búúd məbwón nə sá ñkán, zə nyə é yə bí jəəŋ í jálá nə bə sá jín yé? ¹³ Lwaábulə cúgə nə ñkul sêy nə omása obá ja ñgwúd, nəcé nyə é mpíi ñgwól, a cɛel ñgwól; gúl ja nyə e gwág nə ñgwól, a mpyêny ñgwól. Bí cúgə nə ñkul sêy nə Zembí bí ñgá sêy nə mwaanê ja ñgwúd» ¹⁴ *Ofarizyên, nda bwó á du bul cɛel mwaanê ná, bwó á ñgə gwágulə lású ní wêsh bwó ñgá cágulə Yésus. ¹⁵ A mú ci nə bwo ná: «Bí ñgə cɛel lwóya mísh mə búúd dí nə bí básə otátəlɪ ɔ búúd, ñji Zembí mə mpú mílám mín; nəcé sá búúd bwó dúg nə fwámé sá yí, Zembí nyə mə dúg gwo sá nyé. ¹⁶ *Mbwoomb mácéx nə micilyá mí *búúd ɔ micúndə mí á ñgə cwíny buud zə shúg wəla mə Yuánes. Kálə wú fwála mə Yuánes íi, Jəjə Kéel á Faan mə Zembí wó í ñgá bwiingya, muud yêsh ka ñgə nádawo nə ñkul nyé nyêsh ná á ñwa kəw cínəŋ. ¹⁷ Jisə ñkí fwanawo nə gwôw nə shí í cəg, ntə nə gúl lúlándə kanğá á mbwoomb mácéx í jímbug. ¹⁸ Muud yêsh mə yíl múdá yé bá a nyingə bâ múdá shús yé, mə sá mínəomb. Muud mə bâ múdá bwó ámə yíl bá yé, mə sá mínəomb.»

Kanda múúd byəəg bá Lazâr

¹⁹ «Ñgwól múúd nyə bə nə byəəg, a dúgə bwáád míkáándə mí álal-kus ófwó búúd bwó du bwáád myá. Nyə á du cəgə cəg áyíyáág, du sá ídína jwôw dêsh. ²⁰ Gúl ntágúlá-ntágula

múúd nə Lazâr, nə nyúul məfəŋ məfəŋ, í á du já múúd byəəg wəəŋg dí mpumbéd. ²¹ Lazâr nyə á du bə nə yéesh ná a də məmpulú mə á du kud wú múúd byəəg dí táwəli dí yí. Nji, ompyə bwó á du zə jáal nyə məfəŋ. ²² Ntágúlá-ntágula í á ka yə; *wəəŋgəles bwó mú kə nə nyə kə jééŋ *Aburaham dí budud. Muud byəəg mú námə yə, a mú dəw. ²³ Kə wós nún ban mínjím, muud byəəg mú kə bwəma nə cwúnd. A njúl ñkááŋgə dí ntáni, a mú bən mísh, a mú dúg Lazâr njóog Aburaham budud. ²⁴ A mú kámb Aburaham, nyə ná: “Eéé Pəpá Aburaham, bwígúg mə nə ñkwonjú. Kəndúg Lazâr kəg juwo nyínə mbwə məjúwód zə cweel mə júm; mĩŋgwíle míga mí ñgə sá mə ñkááŋgə mbíya.” ²⁵ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Mwán waam, wo á shí bə nə təəm ja wó á ñgə cəgə yí, Lazâr nyə ñgá bwəma nə micúŋ. Ja ga dí, Lazâr micúŋ myé mí mə cwaaləwo, wɛɛ mú cwa bwəma nə ñkááŋgə. ²⁶ Sá í búl bə yí jí ntəg nə məma bí ncímə jisə shé wa tətám nə buud bwó céel wú wa zə nún wá bwó cúgə nə ñkul lína; bəəŋg bwó céel wú nún zə kəga wá bwó kú lína.” ²⁷ Muud byəəg mú ci ná: “Pəpa, nda jí ntó ná, mə jəgula nə wo: kəndúg Lazâr njów mə sósŋgú waamə. ²⁸ Omínyəŋə bəm básə nún ótəən. A kəg lás nə bwo nə bwó ó bəy, bwó kú bá zə wa kúl mə jí cwúnd dí ga.” ²⁹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Omínyəŋə bwó básə nə Macəx mə Moyíz nə micilyá mí *búúd ɔ micúndə, bwó bəg myo.” ³⁰ Muud byəəg ná: “Nda bə ntó, Pəpá Aburaham. Nji, ñkí muud mə wú mínjím kə lésha nə bwo, bwó é cənd mítádúgá.” ³¹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Ñkí bwó bá kú bə micilyá mí Moyíz bəndəŋ buud ɔ micúndə, mpug nə muud tɛɛm gwúm mínjím kə lésha nə bwo, bwó ábúlé magulə ləŋ yé.”»

17

Yésus mǎ yǎ búúd minjǎgǎlá

¹ Yésus mú kwo ci nǎ *ompwiín bé ná: «Cug í cúgé nǎ ñkul bǎ kú nǎ kwal-bǎǎgǎ. Nji, ñkwée muud mǎ bǎ bǎól kwal-bǎǎgǎ yé. ² Í yidá nywa nyǎ ná bwǎ kǎlug nyǎ mǎma kwóógǎ cúñád kǎl nyǎ nǎ dwo mân, ntǎ ná a kwǎlug ñgwúd á ikákágǎ íga bǎǎgǎ. ³ Bi ó bey. Ñkí mínyǎñá woó má sǎm nǎ wo, jumág nyǎ. A kǎ cénd mítádǎgǎ, wo juu nyǎ. ⁴ Ñkí ñkúmba jwǎw a sǎm nǎ wo ija zǎngbǎ, a du ná má zǎ wódí ija zǎngbǎ zǎ du ci ná: “Mǎ má cénd tǎdǎga,” juugǎ nyǎ.»

⁵ *Buud ǎ lwámǎ bwǎ mú ci nǎ Cwámǎ ná: «Kwádǎlǎg sǎ búgǎ.» ⁶ Cwámǎ mú ci ná: «Bi mbǎm bǎ nǎ búgǎ tǎo ñji cig-cig bímbí búbumǎ *mutárud, bí je ci nǎ líí sikomǎr ga ná: “Munág kǎ tǎw mân,” líí sǎ bí mǎgwág. ⁷ Zǎ á na bídí jí nǎ ñkul sǎ ná ñkí a mbid lwaá dé í du waad nyǎ ifambǎ ñkí ntǎng ná í du wǎil nyǎ iwoó, lwaá dǎǎng ñgǎ wóós wúle ísáyúd, nyǎ nǎ lwaá ná: “Lǎelǎgǎ zǎ jí shí zǎ dǎ?” ⁸ Ye nyǎ áyidayé ci nǎ nyǎ ná: “Kwǎmǎsag mǎ idǎw, wo yáásulǎ áfigusa zǎ sǎy nǎ mǎ. Má kǎ shín dǎ mǎ ñgul, wo ka tǎem dǎ nǎ ñgul gwǎ ja?” ⁹ Ye nyǎ e lǎ lwaá dé nǎ nyǎ nǎ sǎ ísǎ byésh nyǎ á mǎ lwám nyǎ ná a sǎág yí? ¹⁰ Ntǎ ná má wǎ jí sǎ shín sǎ sǎ jǎsh bwǎ á mǎ lwám bí ná bi sǎág yí, ñwagǎ bimǎfwo ná: “Sǎ búśe ozhizhe osǎól ǎ mǎsǎal wǎ kú nǎ mǎí, sǎ má sǎ ñji sǎ í á mǎ bǎ ná sǎ sǎág yí.»

Wúl zǎzaamǎ í zǎ yǎ Yésus akíba

¹¹ Yésus nyǎ á ñgǎ kyey Samariya nǎ Galilé, ñgǎ kǎ Yurúsǎlem. ¹² Ja nyǎ á ñgǎ nyíi dúl dǎnd dí yí, mizǎzaamǎ wúm mí á zǎ ná mí zǎ bwǎma nǎ nyǎ, ñji mí mú tǎw shwǎg-shwǎg kú fwo kumǎ nyádí.

¹³ Mí mú bǎn mákǎl gwǎw ci nǎ nyǎ ná: «Yé Yésus, éé yé mása, bwǎgǎgǎ sǎ ná ñkwonǎ.» ¹⁴ Yésus mú dúg bwo, a mú ci ná: «Kǎgǎ lwóya mǎnyúúl ófada dí.» Bwǎ má ka ná mǎ ñgǎ kǎ ná bwǎ kǎ ófada dí, bwǎ mú yǎl zhíd, mǎnyúúl bǎ bwo ná sǎndǎñ. ¹⁵ Ñgwólǎgǎ nywǎá, ja á má dúg ná a má yǎl yí, a mú cuwǎli nyingǎ, a mú ñgǎ zǎ a ñgǎ lǎs gwǎw-gwǎw ñgǎ yǎ Zembí gúmǎ. ¹⁶ A mú zǎ kǎl nyúúl Yésus dí shí mákuú, kúd mpwoombǎ shí yǎ Yésus akíba. Nyǎñ nyǎ á bǎ muud á Samariya. ¹⁷ Yésus mú ci ná: «Ñgǎá ná bǎsh wúm bwǎ á mǎ yǎl? Kǎ bǎól ibuu búśe ñgow? ¹⁸ Ntǎ ná bwǎ bǎsh dí, kú nǎ muud mǎ zǎ yǎ Zembí gúmǎ ñji ñjǎñ muud éga á?» ¹⁹ A mú ci nǎ nyǎ ná: «Tǎwǎg wo kyéyug wo má *dúg cug nǎcé búgǎ gwǎ.»

Mbí Mwǎn mǎ Múúd mǎ bá zǎ yí (Mat 24.26-27; Mak 13.21-22)

²⁰ *Ofarizyǎñ bwǎ á jí Yésus ná: «Faan má Zembí í bá ka zǎ jáyé ja?» A mú bǎsa nǎ bwo ná: «Faan má Zembí í abúlé zǎ nda gúl yanǎgǎ-yǎngǎ sǎ búúd bwǎ bá beny yí. ²¹ Í abúlé bǎ sǎ ná bwǎ ci ná: “Gwǎ wǎ jí wa ga”, ñkí ná: “Gwǎ wǎ jí wǎádǎ mí!” Nǎcé Faan má Zembí dǎsa na bídí.»

²² A mú ci nǎ *ompwiín ná: «Móól mwǎw mǎ bá bǎ, bi mǎ bá gwág yéesh ná bi mǎ dúg *Mwǎn mǎ Múúd nǎ ijwǎga byé tǎo ñji jwǎw ñgwúd, ñji bi kú dúg. ²³ Bwǎ bá du ci nǎ bí ná: “Dugǎ nyǎ wǎádǎ,” gúl ja ná: “Dugǎ nyǎ wa.” Bí kú bá du kǎ, bi kú bǎ, ²⁴ nǎcé, jwǎw Mwǎn mǎ Múúd mǎ bá zǎ yí, a bá zǎ ná mǎ nda ñjǎs í du yas wú bíga íjumǎ kǎ wóós bíga dí ná. ²⁵ Nji í bá fwo jí ná a bǎg bul jug, kala búúd ga í ban nyǎ.

(Mat 24.37-39)

²⁶ «Mwǎw Mwǎn mǎ Múúd mǎ bá zǎ má, ísǎ í bá sǎy ná mǎ nda í á sǎy ja mǎ *Nówe dí ná. ²⁷ Buud bwǎ

á ðu ðə, ðu ŋgul, bwé béya, bélushi námə bwān bāŋ nə ndeé kə wós jwōw Nōwe nyə a nyí məma byóól dí yí. Mᵾəŋ í mú zə byaluga nə buud ná ndeé jaŋgulə ísá byēsh. ²⁸ Ntó námə wé í á bə mwōw mə Lót dí yé. Buud bwé á ðu ðə, ðu ŋgul, bwé ðu sá míkus, ðu bɛ mǎmpəg, shumə mínjów. ²⁹ Nji jwōw Lót nyə a wú Sódóm yí, Zembí nyə a sá ná kuda nə fumbyá ágúgwô í nywǎg nda mpú, zə jaŋgulə búúd bēsh. ³⁰ Mbií ŋgwúd wǎŋŋ námə wé í bá bə ja Mwān mə Múúd mə bá lwóya nyúúl yí.

(Mat 24.17-18; Mak 13.15-16)

³¹ «Jwōw ðǎŋŋ í bá bə ná, muud mə bá bə kwáminé*, kú bá shulə nə a kə ŋwa sá. Nyǎŋŋ mə bá bə fambá yé, kú ná námə kwo kə kwáádá. ³² Bǐ ɔ tédúgá sá í á bə nə mudá mə Lót yí. ³³ Muud mə bá sǎ ná á kaambələ nə cug jé yé, a bá jǐmbal gwo. Nyǎŋŋ mə jǐmbál cug jé nəcé mə yé, a mə yidá kaambələ nə gwo.

(Mat 24.40-41)

³⁴ «Má jaaw bí ná, í bá bə búúl jǎŋŋ dí nə buud óbá bwé mbwúg gwǎŋé ŋgwúd, ŋgwúd mə bá ŋwiny, ŋgwól lág. ³⁵ Budá óbá bwé ŋgó jí isá kúl ŋgwúd dí, ŋgwúd mə bá ŋwiny, ŋgwól lág. ³⁶ [Budúm óbá bwé bá bə fambá, ŋgwúd mə bá ŋwiny, ŋgwól lág.]†» ³⁷ Ompwíín bwé mú jí nyə ná: «Cwám̄ba, sá jǎŋŋ í bá sŷy ŋgow?» A mú bɛsa nə bwo ná: «Kúl mbimbə í bá bə yí, cínŋŋ wé ómpal ó bá sɛŋgya yé.»

18

Kanda kúsá múdá bá sébye milású

¹ Yésus nyə á ji zə lwágulə bwo ná bwé dúg jəgula ja jēsh kú teeg mǎnyúul. Gwé wé nyə á kənd bwo

kanda ga yí. ² Nyə á ci ná: «Ŋgwól sébye milású nyə á bə wúl ŋgwála dí kú fúndə Zembí, kú bish tǎo muud. ³ Wúl kúsá múdá í á bə námə ŋgwála wǎŋŋ dí, í mú ðu zə ci nə sébye milású éne ná: “Ŋgwól múúd ŋə lúmbəli nə mə, kyemug mə.” ⁴ Sébye milású nyə á ka ðu ban mǎlú mǎlú nə nyə alásé lésú yé wǎŋŋ.

«Nji a mú zə ci ná: “Tɛem bə nə mə afúndəyé Zembí mə kú námə bish tǎo muud íí, ⁵ mə zə kyem kúsá múdá ga nəcé mə mə gwág nyə kǎŋgá. Nyə a bá bul zə ntágulə mə lúu.”» ⁶ Cwám̄ba mú ci nə *ompwíín ná: «Bǐ mə gwág sá sébye milású á olíŋŋé éne mə ci yí? ⁷ Ŋkəmusa nə Zembí, ŋkí buud bé nyə á mə fēēsh wá bwé jǐilya nyádí nə mwásó nə bulú, yé nyə é sá nə bwé cáag bwánd? ⁸ Má jaaw bí ná nyə é lɛel kyem bwo ná máás. Nji, ja *Mwān mə Múúd mə bá zə yí, ye a bá ná zə kwey búgə shí ga dí e?»

Kanda Farizyēŋ bá ŋwenye tóya

⁹ Bóól búúd bwé ðu téduga nə búsa otátəlí, bwé ŋwa bóólúgá mpyóŋ nə mpyóŋ. Yésus nyə á ka kənd kanda shú dánúđ, nyə ná: ¹⁰ «Buud óbá bwé á zə kə *Luŋ mə Zembí nə bwé kə jəgula nə Zembí. Ŋgwól nyə á bə *Farizyēŋ, ŋgwólúgá nye ŋwenye tóya. ¹¹ Farizyēŋ nyə a tǎw tútəlí a mú ðu jəgula nyáméfwó dí ná: “Yé Zembí, mə yé wo cúnécəsh nəcé mə cugé nda bóólúgá búúd. Bí ijúwál, bwé cɛel olíŋŋé, nə minɔomb, tɛem bə nda ŋwenye tóya éga, mə cugé nda nyə. ¹² Má ðu ci ídǎw ija íbá ŋkúmba shwéndɛ; mə ðu jéna *ŋkəw wúm á sá jēsh mə bí yí.” ¹³ Ŋwenye tóya nywáá nyə a tǎw shwóg-shwóg. A kú námə she bān tǎo mpwoombú ná a yág ŋgeɛ jonŋ dí; nyə á yida

17:28 Mət 19.24-25 **17:31** Mat 24.17-18; Mak 13.15-16 * **17:31** Ja bwé á ðu lwǎ minjów yí, bwé ðu mɛ kwáminé námə nda mǎnyuŋg. Kwáminé í á ðu bə ŋkí lal, buud kə ðu ŋgə kyey wu gwów, muud jee námə kə woga wu. **17:32** Mət 19.26 **17:33** 9.24; Mat 16.25; Mak 8.35 † **17:36** Sá jis cilyá wa mpánzə ga dí yí, míl mícilyá mí ayág mí cúgə nə gwo. **17:37** Zhb 39.30 **18:1** 11.2; Rom 12.12; Flp 4.6; Kol 4.2; 1Te 5.17 **18:5** 11.7-8 **18:12** 11.42; Mat 6.16-17; 23.23 **18:13** 5.8; Sôm 51.3, 5

du *bí mbwê buđ dí a ñgá ci ná: “Yé Zembî, bwíngúg mæ ná ñkwonjá, mæ jí sól *misám.” ¹⁴ Mæ jaaw bí ná á mazhúgálá éga nyə á kə nyədí njów Zembî má sá ná a bág títáí nyədí míshúd, kú bə ashúshwóógú nye. Nəcə, muud mæ bân nyáméfwó gwów yé, bwé bá səl nyə shí; nyəñg mæ səl nyáméfwó shí yé, bwé bá bân nyə gwów.»

*Yésus mæ bwádan nə ikúkágá
(Mat 19.13-15; Mak 10.13-16)*

¹⁵ Bóól búúd bwé á zə námá nə ikúkény wé Yésus ná a kúnyág nə byo. *Ompwíín, nda bwé á dúg ntó ná, bwé mú lás nə bwo. ¹⁶ Yésus nywáá mú jów bwo, nyə ná: «Bídúgá ikúkágá í zág mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəcə Faan má Zembî dúsə sá á mbií búúd wáj. ¹⁷ Búbáí, má jaaw bí ná, muud yēsh nyə amágúláyé Faan má Zembî mæmægulá mæ kúkágá yé, muud wəñgá cúgə nə ñkul nyíí cínəng.»

*Cí á bulya mæbii
(Mat 19.16-26; Mak 10.17-27)*

¹⁸ Wúl cí *Oyúden í á jí Yésus ná: «Jjə Yígali, jáyé jə sá má sáág ná mæ bííg cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁹ Yésus mú yida cí nə nyə ná: «Nəcə jí wó jów mæ ná jəjə múúd yí? Kú nə muud jí jə múúd, njí Zembî nyáméfwó. ²⁰ Wo mpú dí mæççé mága? “Wo kú sá mínəmb, kú gwú múúd, kú júwo, wo kú yə múúd mpwene á sá nyə ampúyé yí, wo gúmal sóñgú woó nə nyəñgú woó.” ²¹ Cí nə Yésus ná: «Mə ñgə bç mæççé mənî mēsh, tééd wú ikágád zə kumə múús.» ²² Ja Yésus má gwág ntəni yí a mú cí nə nyə ná: «Sá ñgwúd í ñgə ná fífə wo: kaá kusha isá byēsh wó jí nə ndí yí, wo kaaw mímbúmbúwá *mwaanē wəñgá, wo ka bá kə bə nə mæbii gwów; ság ntó wo ka zə bç nə.»

²³ Cí wəñg mú shúsala nə mpəsá má Yésus, nəcə nyə á bə nə zhwog mæbii. ²⁴ Yésus mú dúg * [ná a má shúsala], a mú cí nə: «A kwowulálə ná buud bí nə mæbii wá bwé nyííg Faan má Zembî dí eé. ²⁵ Í yida nywá bə kúná-kúnə ná *shamó nyííg luun lá ndundu dí, ntə ná muud á bulya mæbii nyííg Faan má Zembî dí.»

²⁶ Buud bwé á ñgə gwágulə Yésus wá bwé á ñgə cí ná: «Ká zó jí nə ñkul *dúg cug yé?» ²⁷ A mú bçsa nə bwo ná: «Isá í ntə múúd ñkul yí, Zembî nywáá jí nə ñkul sá byo.» ²⁸ Pyē mú cí ná: «Sá báá sá á má lúgə isá byēsh, sá zə bç wo.» ²⁹ A mú cí nə bwo ná: «Búbáí, má jaaw bí ná, ñkí muud mæ lúgə təo njów, təo mudá, təo omínyəñá, təo obyól, təo bwân shú Faan má Zembî, ³⁰ nyə é nyíngə bii isá byəñg byēsh ñkí bulya té nyə é ñgə cugə wa shí yí, a bá námá cugə kandugə kandugə cug í zág yííd.»

*Yésus má jaaw ná a bá yə
(Mat 20.17-19; Mak 10.32-34)*

³¹ Yésus nyə á ka ñwa *ompwíín wúm nə óbá bē, a mú cí nə bwo ná: «Dugá, sá ñgəlá bád kə Yurúsələm óga. Isá byēsh *búúd ə mícúndə bwé á cilə shú má *Mwân mæ Múúd yí í zó kə bwəma. ³² A zó kə kaanz mæbwé má ikúl ishúsúd, a bwəma nə cóógá, buud cug nyə, bwo sey nyə mæntənd nyúúlád. ³³ Bwé é fyáməsə nyə milwón, bwé gwú nyə. Nji, a bá gwúm jwów áléel.» ³⁴ Bāñ bwé áshigé ñgə mpu gwág nda lésú wəñg í á ñgə kə ná. Í á bə bwo sá shwoó, bwé kú wámbulə sá Yésus nyə á ñgə cí yí.

*Yésus má lwag áncím-ncím
(Mat 20.29-34; Mak 10.46-52)*

³⁵ Í á ka zə bə ná, ja Yésus nyə á ñgə shísh Zheríkó yí, gwól áncím-ncím nyə á bə zhií dí koogú, a ñgə gwáám b buud *mwaanē. ³⁶ Nyə á ka gwág

buud bwá ngé cɔ́ áncuncuma, a mú jî ná: «Jí í ngé cɔ́ yí?» ³⁷ Bwá mú jaaw nyə ná Yésus á Nazarét wə ngé cɔ́ éne. ³⁸ A mú kîm ná: «Yésus Mwān mə *Dávid, bwígúg mə ná ŋkwoná!» ³⁹ Buud bwá á ngə kyey mpwoombú gwoonɔg dí wá bwá mú ŋkáánd nə nyə ná a jíg kál-kál. Nyɛ mú yidá mpu bān kál gwów ná: «Mwān mə Dávid, bwígúg mə ná ŋkwoná.» ⁴⁰ Yésus mú tōw, a mú ci ná bwá zág nə nya. Ja áncím-ncím má zə wóós nyə kúná-kúnə yí, Yésus mú jî nyə ná ⁴¹ «Wó jî ná mə sáág wo jí?» Nyə nə Yésus ná: «Cwámba, mísh mām mə kwóg dúgya.» ⁴² Yésus mú ci nə nyə ná: «Mísh mwō mə kwóg dúgya. Wo mə *dúg cug nacé búgá gwó.» ⁴³ Námá cé nə cé, mísh má mú kwo dúgya nyə. A mú ngə bɛ Yésus a ngə yə Zembí gúmas. Buud bēsh bwá á dúg sósólúgú wəonɔg wá bwá mú ngə yə Zembí məshwúmb.

19

Zashé mə cénd mítádúgá

¹ Ná ndéé Yésus mú nyíi Zheríko, a mú ngə lína ngwála. ² Ngwól múúd nyə á bə cínɔng nə Zashé, a njúl ŋwenye tóya, a mbíd zhwog məbii. ³ Nyə á ngə sɔ́ ná a dúg Yésus; nji nyə a shígé bə nə ŋkul mə dúg nyə nacé buud bwá á bə áncuncuma, Zashé nyɛ njúl ntāg wúlə-wúlə. ⁴ A mú ju nə kúlá kə shwóg kə bád sikomōr* dí shú ná a bāg dúg Yésus ja á bá cɔ́ cínɔng shí yí.

⁵ Ja Yésus nyə á zə wóós kákúl jəonɔg dí yí, nyə a bān mísh a mú ci nə Zashé ná: «Zashé, lɛɛlɔg shulə nacé í jî ná mə jíg wódí njów múús.» ⁶ Zashé mú lɛɛl shulə, a mú kə lág Yésus nə məshusug. ⁷ Nda búúd bwá á dúg ntó ná, bēsh bwá á ngə nyímbula ná:

«A mə kə nyíi kə ji múúd mísám dí njów!» ⁸ Zashé nywáá mú tōw tátálí ci nə Yésus ná: «Cwámba e, mə zə kaaw məbii mām tátám nə cāŋ, mə yə mimbúbúwá dúl kəw. Nkí mə a shí ntāg mánda múúd nə sá jé mə nyiŋ nyə gwo ija inɔ́.» ⁹ Yésus músə ci ná: «Zembí mə cug búúd ó njów ga múús, nacé a ji námə múúd á bag mə *Aburrahā. ¹⁰ Nacé *Mwān mə Múúd nyə á zə sɔ́ bəonɔg bwá á jimb wá, zə cugushi bwo.»

Kanda mísanɔ wūm

¹¹ Buud bwá mú gwág lású Yésus nyə á lás yí. Yésus mú kə nə lású shwóg kənd bwo kanda nacé bwá á ngə téduga ná, nda a mú kúná-kúnə nə Yurúsəlem nə Faan mə Zembí í zə nyín. ¹² Ntó Yésus mú ci ná: «Ŋgwól múúd nyə a byél njów mící dí. Nyə á ka zə bə ná a kə nyúl shí a shwóg-shwógúdí bwá kə tál nyə Njwú-buud ná ndéé a mú nyiŋgə. ¹³ Ja á mə bə ná a zə tí yí, a mú jów osól ɔ́ mäsáal bə wūm, zə yə bwo *mwaanê, muud yēsh sāj mína† ŋgwúd; nyə nə bwo ná: “Ngəgá nə sá omákíd nə mwaanê éne té mə é bə njəond dí yí.” ¹⁴ Nji, nda búúd ó ləom yé bwá á də mpii nyə ná, bwá á kənd buud nyádí mpúsə kə jaaw ná: “Sá acéélé nə muud éne jwúg nə sá.”

¹⁵ «Ja bwá á shín tál nyə njwú-buud yí, nyə á ka nyiŋgə. A mú zə wóós, a mú jów osól ɔ́ mäsáal bə nyə á kaaw mwaanê wá nə bwá zəg lwágulə nyə nda mákíd máŋ mə á kyey ná. ¹⁶ Ashúshwóogú mú zə wóós, nyə ná: “Mása, sanɔ wō í á mə sá ná mə bíig misanɔ wūm.” ¹⁷ Njwú-buud mú ci nə nyə ná: “Ἐθαύη, wo ji jəjə sól mäsáal. Wo mə bə mə abúgúlag nə súsúsá ácíg-cíg. Mə mə yə wo ijwúga ná wo jwúg nə

18:38 Mat 20.30-31 **18:42** Mat 9.22 * **19:4** sikomōr: Jísə dúl váál líí í á də bul bə mbwaanəzələ shí á Yudéa (10j 10.27; 11b 27.28; 21b 1.15; 9.27), tə shíshín á Zhurdé dí (Luk 19.4); bwá á də námə sá məbósmbú nə ndé. Buud ɔ́ Igípten bwá á də bɛ líí jəonɔg (Sóm 78.47). **19:7** Mat 9.10 **19:8** MmN 21.36; Eze 33.14-16 **19:9** 13.16; Mis 16.31 **19:10** Eze 34.16; Mat 9.13; Mak 2.17; Luk 5.32; 1Tm 1.15 **19:11** 11.2; Mis 1.6 **19:12** Mak 13.34; Mis 1.11; 2.33-36 † **19:13** Sanɔ mína ŋgwúd í á də bə odanarí təd. **19:14** Mis 4.17; 5.28; 13.44-46; 28.25-28 **19:17** 12.42-44; 16.10

mingwála wúm.”¹⁸ Sóol mäsáal ábēē mú námá zə, nyə ná: “Mása, sanj wô í á má sá ná mə bíig misanj mitóon.”¹⁹ Njwú-buud mú námá ci nə nyə ná: “Mə má yə námá wo ijwúga ná wo jwúg nə mingwála mitóon.”

²⁰ «Ŋgwól mú námá zə, nyə ná: “Mása, sanj wô wə ga. Mə a fálə wo nábúkən dí ná ndeé mə baagulə. ²¹ Mə á ngə fúndə wo nəcə wo ji muud ŋkúd; wó du ŋwa sâ jí ná wo dí wo á bwúg yí, wo du saag isâ bísá ná wo dí wo á bɛ yí.” ²² Njwú-buud mú ci nə nyān ná: “Mə zə sámb wo lésú wô na wódí íciyád. Wo ji bów-bôw sóol mäsáal. Wô á ngə mpu ná mə ji muud ŋkúd, má du ŋwa isâ bísá ná mə dí mə a bwúg yí, mə du saag isâ bí ná mə dí mə á bɛ yí. ²³ Ká nəcə jí wo áshígé kə wá mə mwaanē waamá bān dí, ná ja má wósos yí, mə zə ŋwa nyə nə məbədí gwôw yí?” ²⁴ A mú ci nə buud bwé á bə cínəng wá ná: “Déégúgá nyə sanj ni bi yóg nyóəng jí nə misanj wúm yé.” ²⁵ Bwé mú ci nə nyə ná: “Cwámaba, á bwey fwo bə nə misanj wúm.” ²⁶ Mə mpú jaaw bí ná muud jí nə baalé yé, Zembí mə bá kwádulə nyə. Nji nyóəng cúgé nə ndí yé, Zembí mə bá mēel yíl nyə búbaalé á jí nə ndí yí. ²⁷ “Nə ndeé mizhízhín myām mí á ban ná mə kú jwú nə bwo wá, zəgá nə bwo wa, zə cigə bwo məcúnj mə ngə dág.”” ²⁸ Ja Yésus nyə á shín lás ntáni yí nyə a tōw shwóg ŋwa zhíí kələ Yurúsalem.

Yésus mə zə nyí Yurúsalem

(*Mat 21.1-9; Mak 11.1-10; Yuá 12.12-19*)

²⁹ Í á ka zə bə, Yésus nyə á ngə shísh kúná-kúnə nə Betáfazhe nə Betaní, a mú kə wósos ŋgeé mbúnj bwé dú jōw ná *Mbúnj wóolivyē yí. A mú lwâm *ómpwíín óbá. ³⁰ Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg níid. Í é bə, bí ká námá jé bi kwey cwɔ jakáás

cɛɛlá, í njúl ná tɔɔ muud nyə a bwélé kəwa gwod. Bí ó ciny gwo, zə mə nə ndí. ³¹ Nkí muud mə jí bí ná nəcə jí bí ngə ciny gwo yí, bí bɛsa nə nyə ná: “Cwámaba wə ngə jii gwo.”” ³² Buud nyə á lwâm wá bwé mú kə, kə námá kwey isâ nda nyə á ci ná. ³³ Ja bwé má ciny cwɔ jakáás yí, wəamádí bə bwé mú ci nə bwo ná: «Bí mə ciny gwo nəcə jí?»” ³⁴ Bwé ná: «Cwámaba wə ngə jii gwo». ³⁵ Bwé mú zə Yésus nə cwɔ jakáás jɔəng, bwé ngə yíl mikáándá myánj ngə jēel gwo kwonud, bwé mú jil Yésus gwôw. ³⁶ Yésus mú ngə kə jakáás dí, buud bwé ngə taalə mikáándá myánj zhíid.

³⁷ Ja nyə á ngə shísh kúná-kúnə nə Mbúnj wóolivyē yí, ompwíín bēsh bwé á bə áncuncuma wá bwé mú bə nə məshusug, bwé mú ngə yə Zembí məshwúmb gwów-gwôw nəcə məma misóólúgú mí ŋkúl bwé á dág myá. ³⁸ Bwé mú ngə ci ná: Gúmá í bág nə Njwú-buud ngə zə jíná má Cwámaba dí yé.

Jon í bág nə shee,
gúmá jon lə gwów dí cwú.

³⁹ Bóólúgá *Ofarizyēn bwé á bə na mánkumbə mə búúd dí wá bwé mú ci nə Yésus ná: «Yíguli, wo alásé nə ompwíín bwô ná bwé yówug kímúlə?»” ⁴⁰ A mú bɛsa nə bwo ná: «Mə jaaw bí ná ŋkí bwé ji kúl-kúl, məkwóógú kím.»

Yésus mə gwág cey Yurúsalem lámúd

⁴¹ Yésus nyə á ngə shísh ngwála ná ndeé ja nyə á dág wə yí, nyə á jii yə nə gwágúlə wə cey lámúd. ⁴² A mú ci ná: «Eéé! Jwôw gaád wo mbəm mpu nda wó jéllá nə sɔ ná wo jíig ná shee ná! Ká jísə wo shwílyá, mísh mwô kú dág. ⁴³ Nəcə mósól mwôw má bá bə wo nə mizhízhín myó mí bá láá wo nə mimyágá, mí lyə wo nə dɔəmb, shúsə wo ikóómb byēsh. ⁴⁴ Bwé bá caam wo nə bwân bwô, lúgə wo shí nə shí kú nə tɔɔ kwóógú í

mbád dúlégáád. Í bá bæ wo ntó nácé wo a shígé mpu fwála Zembî nyə á zə ná a zə cugushi wo yí.»

Yésus mə wíng búúd ó mikus Mpáánzó Zembî

(Mat 21.10-16; Mak 11.11, 15-18; Yuá 2.13-17)

⁴⁵ Nə ndéé, Yésus mú kə nyí *Luŋ má Zembî, a mú kə wíng búúd bwá á ngə sá mikus cínəng wá, ⁴⁶ nyə nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Njów wám í bá bæ njów májəgula.” Bi bāŋ má yida sá ná í bəg daage lú íjúwál!»

⁴⁷ Nyə á ka də yə buud minjígúla Luŋ má Zembî jwów dēsh. Ná ndéé, nə Milúlúú myá ofada, nə *Oyíguli ó mácéx, nə míci mí kúl búúd mí mú ngə sə ná mí gwú nyə. ⁴⁸ Nji bwá áshígé mpu nda bwá sáág ná, nácé mənəkúmbə mə búúd mēsh má á də gwágulə nyə nə lám wēsh.

20

Nkul ijwúga mə Yésus í ngə zhu ngow

(Mat 21.23-27; Mak 11.27-33)

¹ Í á bæ dúl jwówúd ná, Yésus ngə yə buud minjígúla *Luŋ má Zembî, a ngə jaaw Jəjə Kéel, seegya ná milúlúú myá ofada, nə *Oyíguli ó mácéx, nə ocúmbá buud bwá má wós. ² Bwá mú jí nyə ná: «Jaawug sê. Nyáyé ŋkul wó ngə sá ísá íni nə ndí yí? Zə nyə ámə yə wo ŋkul nyəngə?» ³ A mú bəsa nə bwo ná: «Mə zə námá fwo jí bí njíga. ⁴ Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bæ nə nyáyé ŋkúl? Ye ŋkul á gwów wə Zembî, ye ŋkul á buud?» ⁵ Bwá mú táduga ná: «ŋkí sə má ci ná: “gwów”, nyə e jí sə ná: “Ká nácé jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ⁶ Sə má ká mēel ci ná í á bæ ŋkul á buud íí, kúl búúd jēsh gwú sə nə məkwóógú, nácé bēsh bwá ngə magulə nə Yuánes nyə á bæ

*muud micúndá.» ⁷ Bwá mú bəsa ná bwá ampúyé kúl í á ngə wú yí. ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námá bí ŋkul má ngə sá misóólégú míga nə ndí yí.»

Kanda ósól ə mäsáal ó abúbdw (Mat 21.33-46; Mak 12.1-12)

⁹ Yésus nyə á ka kənd buud kanda ga ná, «ŋgwól múúd nyə a sá fambá *vinyə a mú yə búúd fambá jəng mácéd. A músə kə njənd dí ná nyə é já fwámé fwála. ¹⁰ Fwála lú mómwáágulə dí, nyə á kənd ŋgwól sól mäsáal yé ná a kəg ŋwa nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwá á lúg nə fambá wá dí. Nji buud bəngú bwá mú kə danğulə cú sól mäsáal ná ndéé nying nyə məbwə məbwə. ¹¹ Muud fambá mú ŋwa cigúla ná á nyingə námá kənd ŋgwól sól mäsáal yé. Bwá mú námá kə danğulə cú nyāŋ, séémbuli nyə nə məlwíy ná ndéé nying nyə məbwə məbwə. ¹² Muud fambá ná á nyingə námá kənd sól mäsáal áléel. Bwá mú kə wá nyāŋ məfəŋ ná ndéé bwá wíng nyə.

¹³ «Muud fambá mú ka zə ci ná: “Mə sáág ná e? Mə zə kənd mwān waam má búl cēel yé, ka bwá é gwəp nyə.” ¹⁴ Ká, buud bwá á lúg nə fambá wá, dúgúla bwá á dúg *Mwān mə Múúd fambá má wós yí, bwá á nyímbəla bwámé nə bwámé ná: “Muud mə bá lúg nə lúgí wə éne. Shé gwúgá nyə shé bāg lúg nə lúgí.” ¹⁵ Bwá mú julə wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncá.» Yésus mú jí bwo ná: «Muud fambá má bá sá búúd óni ntədəl? ¹⁶ Ngaá ná a bá zə gwú bwo ná ndéé a ŋwa fambá yə búúd oshús?»

Ja búúd bwá á gwág á má ci ntó yí, bwá á lás ná: «Mbô! Í cúgé nə ŋkul bæ ntó!» ¹⁷ Yésus mú dúg bwo ná figá-figá, a mú jí bwo ná: «Micilyá míga mí kə ná jí?»

19:46 Iza 56.7; Zhe 7.11 19:47 21.37; 22.53; Mat 26.55; Mak 14.49; Yuá 18.20 19:48 20.19; 22.2 20:6 Mat 14.5 20:9 Iza 5.1-2 20:10 2Ib 36.15-16 20:13 3.22 20:16 21.20-24

20:17 Sóm 118.22 * 20:17 kwóógú lú lámuga: Í á də bæ kwóógú bwá á də tééd jil mánđalúd yí, dwó wə bwá á də bə ja bwá lám mənnyng mə njów yí.

Kwóógú ólwóye bwá á myaas yí, dwó wá í má bə kwóógú lá lúmuga *.
 18 Muud mə bá bál kwóógú dɔɔŋg dí yé mə bá kweshuli búg; nyɔɔŋg kwóógú dɔɔŋg í bá káda yé mə bá cuguli.»¹⁹ Oyíguli ó mǎcɛɛ bǎnǎn milúlúú myá ofada bwá á mpu ná lású wǎŋ wá Yésus nyə á ŋgə lás kaanád ni. Bwá mú tééd ŋgələ sǵ məzhií ná bwá bii nyə námə wala dɔɔŋgúd. Nji bwá á ka ŋgə fúnda məŋkúmbə mə búúd.

Otówe ɔ shwóg ó Oyúden bwá bwéél Yésus

(Mat 22.5-22; Mak 12.3-17)

²⁰ Ná ndéé bwá mú ŋgə baagusa Yésus. Bwá kə kənd búúd ná bwá kóg nda buud wá tǎtǎli. Bwá ká du bwéél ná ka bwá é gwágú gúl ciyá í ajǎláyé yí, bwá kusha nə nyə, a bə mǎnyámá má ŋgwámuna dí, nyádi mpǎl dí.²¹ Buud bwá mú zə jí Yésus ná: «Yíguli! Sá ŋgə mpu ná lású wó nə njígúla wó bísa tǎtǎli. Wó du námə dúg búúd nji nda njígúla wó wí ná. Wo ŋgə jíguli sá cug á Zembí búbálé.»²² Ntó, jaawug sá. Ye mǎcɛɛ máshé má ŋgə magulə ná sá jénág tóya mə *Káázəl, ye má aŋgə nə magulə?»

²³ Ká, Yésus nyə á bwey mpu məkǎŋ mǎŋ, a mú ci nə bwo ná:
²⁴ «Lwógá ná mə saŋ *danari†. Zə jí nə vuguli mpwoombú nə jíná bwá á lúlə wa ga?» Bwá ná: «Jísə Káázəl.»
²⁵ Nyə ntág nə bwo ná: «Ntó, yégá Káázəl isá í Káázəl, bí yə Zembí isá í Zembí.»²⁶ Bwá mú kú nə sá bwá júmug Yésus mish má búúd dí yí; bwá mú bul káam mpɛsá ni, bwá shwal fad mímpu.

Osadwisyêŋ bwá bwéél Yésus

(Mat 22.23-33; Mak 12.18-27)

²⁷ Gúl búbaalê *Osadwisyêŋ, buud bwá du ci ná mimbimbə mí ábúle gwúm məshwon dí wá, í á ka

zə wá Yésus, zə jí nyə ná: ²⁸ «Yíguli, Moyíz nyə á yə sá cɛɛ ná: «Nkí muud mə yá kundú, mínyɔŋú yé má jǎlá nə shúgala nə kúsé yé, a byág nyɔɔŋg má yə yé mpwon buud.»²⁹ Bóól ómínyɔŋú bwá á byél wa zəŋgbá budúm nə budúm. Acúbá mú bǎ múdá, a mú yə kú nə mwân.
³⁰ Nyɔɔŋg nyə á bɛ nə nyə yé mú ŋwa múdá,³¹ áléel ŋwa námə nyə, ná ndéé bəsh zəŋgbá bwá á ŋwa mudá wɔɔŋgá, bwá ŋgə yə kú byá mwân.
³² Zhúgála zhúgála, mudá mú námə yə. ³³ Ja búúd bwá bá gwúm yí, nyáyé mə bá ka ŋwa mudá? Ngaá ná bəsh bwá á shí bə ógwúm bé?»

³⁴ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Buud wá cug ga bwá ŋgə bə, budúm bǎ búdá, budá kə məbáád.
³⁵ Nji, bɔɔŋg bwá bá nyín ná bwá jǎlá nə gwúm bwá cugə cug í zág wá, bwá ábúle dɛ sá məbá: budúm nda ná bǎ búdá, budá nda ná kə məbáád.
³⁶ Bwá ábúle ná námə bə nə ŋkul yə, nəcé bwá bá bə nda *wəéŋgəles. Bwá bá bə bwân ó Zembí nəcé í bá bə bwá mə wú shwiy dí kə cugud.
³⁷ Kóómb á mimbimbə bálə gwúm məshwon dí, Moyíz nyə a lwágulə ntó ja nyə á kwey ŋgwiile ŋkaŋ dí yí; nyə á jów Cwámá ná Zembí mə *Aburáham, Zembí mə *Izaag, Zembí mə *Yákwab.
³⁸ Ntó ji ná Zembí cugé Zembí mimbimbə, a ji yidá bə Zembí á buud bwá ŋgə cugə wá. Ntó ji shú déd ná bəsh bwá ŋgə cugə.»

³⁹ Bóólégá *Oyíguli ó mǎcɛɛ bwá mú lás ci ná: «Yíguli, wo mə mpu lás.»⁴⁰ Bwá áshigé ná nyiŋgə bwele jí Yésus tɔɔ njígá ŋgwúd nə ŋgwúd.

Ye Mesí ji mwân mə Dávid

(Mat 22.41-46; Mak 12.35-37)

⁴¹ A mú ci nə bwo ná: «Ntǎdelé búúd bwá mpú du ci nó *Kříst ji

20:18 1Pr 2.8 **20:19** 19.48 **20:20** 11.53-54 † **20:24** danari: Í á bə mwaañé á Rom bwá á du jéna tóya nə ndí yí (wo je dag Mat 22.18-9). **20:25** Rom 13.7 **20:27** Mis 4.1-2; 23.6-8 **20:28** Mbá 25.5-6; Mat 38.8 **20:36** 1Yn 3.1-2 **20:37** MmN 3.2, 6 **20:39** Mak 12.32 **20:40** Mat 22.46; Mak 12.34 **20:41** Mat 20.30-31 **20:42** Sóm 110.1; Mís 2.33-35

mwân mə Dávid yé? ⁴² Nğaá Dávid nyə á ci nyádí kálaad Osôm dí ná:

Cwám̄ba† nyə á ci nə Cwám̄ba wâm ná:

“Jig shí wa mádí mbwê mæncwûm, ⁴³ kə wóós ja mə é culushi mízihízhín myô,

wo nyaál myo nə məkuú yí!”

⁴⁴ Nkí Dávid má bwey jôw *Křist ná Cwám̄ba, nyə é ka bə Dávid mwân na ntudele?»

⁴⁵ Yésus mú ci nə *ompwíin bé buud bēsh bwá ngá gwág ná: ⁴⁶ «Bí ɔ káálágé nə Oyúguli ó mácéx bwá céél dū męɣla nə ηwɔɔla ηwɔɔla íjud wá, bwá céél námé nə buud bwá dúg báda bwo məbádá mə gúmá mǝnjúmbə mə búúd dí wá, bwá námá wá bwá céél dúlə kə ji nji íjiya yá shwóg ja búśá *mámpáánzə mə mínjígulá mə *Oyúden dí yí, nə dúlə dū ji nji lúú táwuli dí ja bwá dú kə ídina dí yí. ⁴⁷ Bwá dū déég míkúśá mí búdá isá byáñ byēsh ka dū sá igwaa-gwaa í mǝjəgula nə bwá dúgúg nə búśá ijɔɔ í búúd. Intágulí byáñ í bá bə nkí jág bul nyaan.»

21

Yána mə kúsá múdá
(Mak 12.41-44)

¹ Yésus nyə a bñn mísh a mú dúg ofwó búúd bwá ngá wá məyóna máñ jaadə məyóna má *Mpáánzə Zembí dí. ² A mú námá dúg wúl mbúbúwá kúsá múdá ngá wá isusáñ íbá. ³ Yésus mú ci ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, mbúbúwá kúsá múdá ni mə wá məyóna ɔ búúd bēsh. ⁴ Nəcə buud óni bwá ámə ηgə wá óni, bwá ámə ηgə ηwa mámpugə má byəɔg dáñád. Ká nyɛ, a njúl mbúbúwá, nyə ámə wá bímbí dēsh í ámə bə nə nyə é ηgə cugə nə ndí yí.»

Luj mə Zembí í bá cūm
(Mat 24.1-3; Mak 13.1-3)

⁵ Bóól búúd bwá á ηgə faag *Luj mə Zembí bwá ngá ci nə məlwóga má cínəng məsə nə jɔɔ məkwóógú, jɔɔ isá búúd bwá á ηgə yə Zembí yí í ηgə kwádulə ijɔɔ. Nda bwá á ηgə faag ntó ná, Yésus mú ci ná: ⁶ «Sá bí ngá dúg nkí nywa ni í bá cūm jēsh, dúl kwóógú í ábúlé lúg na í mbád dúl gwów.» ⁷ Bwá mú ka jí nyə ná: «Yúguli, jāñ sá í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sá ná í wál zə sify?»

Yésus mə jaaw nda mácey mə bá tééd ná

(Mat 24.4-8; Mak 13.5-8)

⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bí ó bey ná buud bwá bāg zə kənd bí jugú. Nəcə buud nkí bulya bwá bá dū zə nə jíná dām zə ci ná: “Mə wá *Křist,” bwá ná: “Wəla í mə wóós.” Bí kú bá dū bę bwo. ⁹ Ja bí mə bá dū gwág mílāñ mí mǝɔmb yí, bí kú bá dū gwág wagəwo. Bí tɛɛm gwág nə buud bwá mú ηgə sá mǝngáádə nə ijwú, bí kú bá gwág wagəwo. Nəcə í bá jii ná isá byəɔng í ηgəg nə tééd fwo sɔy; nji, í ábúlé leel bə máshíné mə shí.» ¹⁰ A mú nyiηgə ci nə bwo ná: «Gúl lwoñ í bá lúmbuli nə gúl, dúl faan lúmbuli nə dúl, ¹¹ shí í bá dū jág ntanɔsa, zha á ifí mpu nə okwaa-gjumə ó mábwás í bá dū bə íkúl íkúl, isá í áwuwagəwə nə məma isá í ntó búúd fug yí í bá dū zhu gwów jon dí.»

Zembí mə bá kwíind

(Mat 10.17-22; 24.9-14; Mak 13.9-13)

¹² «Nji, shúshwóógú nə isá íni byēsh í bág, bwá bá dū bii bí, dū lwágulə bí cúwálí, bwá bá dū kusha nə bí mábwá mə wáamádí wá *mámpáánzə mə mínjígulá mə *Oyúden, bwá wá bí mímbwugəd. Bí mə bá dū kaad mísh mə ójwú ó loom nə buud ó anání dí nəcé jíná dām. ¹³ Nji sǝlágú wəɔng wēsh í bá bə shú ná bí kég bwaagulə sá bí

† 20:42 Cwám̄ba: Wa, ja ashúshwóógú jíśə “Yawé”, mbii í ηgə wu Sôm 110.1 dí yí. 20:46 11.43; 14.7 21:1 20j 12.10 21:4 2Kr 8.12 21:6 19.44 21:7 17.22-24 21:10 Mak 13.8 21:12 Mat 10.17-22; Yuá 16.1-4 21:12 Mis 12.1-4; 18.12-17; Mis 24-26 21:14 12.11-12

má mpú shú dâm yí. ¹⁴ Bweyugá wá milúúd ná bí ajáláyé nà bá ðu kwamusa mbii bí má bá ðu shwə mánýúúl yí. ¹⁵ Məméfwó mə bá ðu yə bí iciyá í lású nà fəg mbií í bá ðu bæ ná, buud bēsh bwə bá ðu lumbali nà bí wá, ηgwúd nà ηgwúd kú tí sá bí má cí yí, ηgwúd nà ηgwúd kú wá iciyá í onkwafad. ¹⁶ Obyâl bán bwáméfwó, təw omínyəŋə bán, təw mimbyēl mín nà oshwá bán bwə bá ðu kusha nà bí, bwə sá ná bí b́ól ηkí bulya bí bwəmag nà shwiý. ¹⁷ Buud bēsh bwə bá mpíi bí nəc é jíná dām. ¹⁸ Nji, sá í ábálé sá bí təw bíbíyá. ¹⁹ Bí ó bá jísəw kə wós mshínéd, bí mú bá cəgə.

(Mat 24.15-22; Mak 13.14-20)

²⁰ «Nji, ja bí má bá dúg ígwoonŋ í d́ómb í má lyə Yurúsəlem ná kesh yí, bí ə bá mpu ná Yurúsəlem wál zə cīm. ²¹ Nə ndeé, buud bwə bá bæ Yudéa wá bwə bāg fúndə kə mímbúmbúhúd! Bəonŋ bwə bá bæ tām ηgwála wá, bwə bāg wú; bəonŋ bwə bá bæ mpúsə miləom wá, bwə kú bá zə ηgwála. ²² Nəc é mwōw məonŋ má bá bæ mwōw Zembí mə bá zə yə búúd intúgálí Mə, sá jēsh Mícilyá mí ηgə cí yí í bá bwəma. ²³ Nkwéé budá bwə bá bæ nə məbum, nə bəonŋ bwə bá ηgə nyééŋ bwān mwōw məonŋ dí wá! Bwə bá bul ηkúŋkwəŋ. Nəc é məntágula má bá bul bæ ləom dí, mpimbə má Zembí í bá bii kúl búúd ga. ²⁴ B́ól bwə bá gwúyəw nə ikafwele, b́ól kə míkwámúd ikúl byēsh í cúgé Oyúden dí; ikúl í cúgé Oyúden í bá yád Yurúsəlem, tagulə nyaal nyə ná ndeé kə kumə mshíné má jwanŋa dán.»

Ja Mwān mə Múúd mə bá bæ ná a wál zə yí

(Mat 24.29-36; Mak 13.24-32)

²⁵ «*Məshimbá má bá wós jwōw nə ηkwoond nə wəacén-céníd. Shí

í bá bæ ná, ilwoŋ í bá bæ ífwaasud, muud kú wəof nəc é māŋ má bá sá məma ncíndó, ikwə bul junŋya. ²⁶ Buud bwə bá ηgə kán nə fúndúgú ηgólə bwánd cúgə í bá wós shí mishwun yí, nəc é isā byēsh bí sá nə mpífə jon dí yí í bá kúŋgula. ²⁷ Ja jəonŋá, bwə bá ka dúg *Mwān mə Múúd ηgə zə míŋkúdd, a zág nə mpífə nə milwanó. ²⁸ Ja isā byəonŋ í bá tééd ηgólə sīy yí, bí ə bá ság mánýúúl íjyad, bí bān milúu nəc é í bá bæ wəla bí má bá zə wú mánýámád yí í mú kúnə-kúnə.»

²⁹ A mú kənd bwo kaanə ná: «Ŋwagá yuug nə *figyē nə bíl ílí byēsh. ³⁰ Ja mənəcuug má agúgwāan má ηgə kə yí, ηgá bí má ðu mpu cínəonŋ ná ompú bwə mú kúnə-kúnə. ³¹ Nt́ó námə, ja bí má bá dúg isā byəonŋ í ηgə sīy yí, mpugá ná Faan má Zembí í mú kúnə-kúnə.

³² «Búbálé, má jaaw bí ná, kala búúd ga í ábálé cə, isā íni byēsh kú fwo sīy. ³³ Gwōw nə shí í bá cə, nji iciyá byām kú cə.»

Ompwíin ó Yésus bwə jalá nə ðu ji ηkwəmusá

³⁴ «Bí ó bəy ná milām mí kág bá wamba bí mazaŋ nə ηŋgulə nə zh-wiimbyálə nə cug dí ná ndeé, jwōw dəonŋú zə bá byaləga nə bí ³⁵ nda wód í ðu byaləga nə cúdú ná. Nəc é jwōw dəonŋ í bá bii búúd ə shí mishwun óga bēsh. ³⁶ Jigá ηkasé, bí ðu jəgula nə Zembí ja jēsh shú ná bí bāg faam isā byəonŋ byēsh dí, bí mú bá kə wós ótátəlí mísh má *Mwān mə Múúd dí.»

³⁷ Yésus nyə á ðu sá ná, mwásé wēsh a ji *Luŋ má Zembí a ηgə yə buud minjígulá; mpwó-bulú, a kə mbámábəŋ á wəolivyé kə cīŋgali búlú wu. ³⁸ Buud bwə á ka ðu zə nyádí cínəonŋ Luŋ ná kúndé mán zə ðu gwágulə nyə.

22

*Yúdas má kusha nà Yésus
(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2)*

¹ Wəla lu *Páska í á ngə shísh. Páska nyə á bə zaŋ bwə á dɛ də íbuléd yá kú nə *lɔvur yí. ² Milúlúú myá ofada bənŋə *Oyíguli ó máççə bwə á ngə sɔ məzhií nə bwə gwú Yésus, bwə á ka ngə fúndə mənjkúmbə mə búúđ.

(Mat 26.14-16; Mak 14.10-11)

³ Yúdas bwə á dɛ jɔw nə dúl jíná nə Iskariyót yé, a njúl ngwól múúđ á gwoonɔ *ómpwíin wúm nə óbá, *Sátan mú nyíi nyə lámúd. ⁴ Yúdas músə zə kə, kə lésha nə milúlúú myá ofada bənŋə ojwú wə buud bwə á dɛ baagulə *Luŋ mə Zembí wá. A mú kə lwágulə bwo nda nyə é sá nə bwə bíig Yésus ná. ⁵ Bwə mú gwág nywa, bənŋə bwə mú bə cəŋ nə bwə é yə nyə *mwaané. ⁶ Yúdas mú ka ngə sɔ fwámé fwála á jí nə ŋkul sá nə bwə bíig Yésus mənjkúmbə mə búúđ kú mpu yí.

*Ompwíin ó Yésus bwə kwəməsa
Páska*

(Mat 26.17-19; Mak 14.12-16)

⁷ Jwəw lu zəŋ bwə dɛ tééd dələ íbuléd yá kú nə *lɔvur yí í mú ka wóós. Jwəw dɔonɔ wə bwə dɛ cígə nçwəmbə *Páska yí. ⁸ Yésus mú lwám Pyêr bá Yuánes ná: «Kagá kwísha sə dína Páska, sə bəg kə də.» ⁹ Bwə mú jí nyə ná: «Wo ngə cɛel ná sə kég kwísha gwo ngow?» ¹⁰ Nyə nə bwo ná: «Kagá, ja bí é nyíi ngwála yí, bí é bwəma nə ngwól múúđ ngə ŋkəny káágə májúwó; bí ó bɛ múúđ wəonɔ kə wóós njów nyə é nyíi yí. ¹¹ Bí mú cɛi nə muud njów ná: “Yíguli má cɛi ná wo lwóg sə kúl bənŋə *ómpwíin bə bwə é də dína Páska yí.” ¹² Nyə e lwágulə bí fúm ánání njów á gwówúd, í njúl kwambulá. Cínɔŋ wə bí é kwísha shé zaŋ Páska yé.» ¹³ Ompwíin bwə mú kə ngwála, bwə

mú kə kwey ísá námə nda nyə á jaaw bwo ná. Bwə mú kwísha dína Páska.

*Dína mə Cwámbe
(Mat 26.20-29; Mak 14.17-25)*

¹⁴ Ja wəla lu dína í á wóós yí, Yésus nyə á kə jí shí, bənŋə *buud ɔ lwámá bə. ¹⁵ A mú cɛi nə bwo ná: «Mə ámə bul jíi ná sənŋə bí sə dóg *Páska éga té mə afwóyé bwəma nə cún yí. ¹⁶ Mə jaaw bí ná mə abulé ná kwo də ídəw í Páska kə wóós ja Zembí mə bá féeg sóólúgú á cínɔŋ nyádí Faan dí yí.» ¹⁷ Nə ndeé, a mú ŋwa bálá, a yə Zembí akíba, a mú cɛi ná: «Ŋwagá bálá málwəg ga bí káawulag mpádúgá nyín. ¹⁸ Mə jaaw bí ná, tééd kíkídíga mə ánguléé ná wáan ní; mə bá kwo ŋgul gwo nji ja Faan mə Zembí í bá zə tów yí.»

¹⁹ Nə ndeé a mú ŋwa buléd, a yə Zembí akíba nə ndeé, a mú fəy buléd, a yə ómpwíin, nyə nə bwo ná: «Nyúúl nyám í mə kaanz shú dən dí wə ga. Dugá sá sóólúgú ga, dɛ tədugá mə.» ²⁰ Námə mbíi ŋgwúdu, ja bwə mə shín də yí, a mú námə ŋwa bálá wáan, yə bwo, nyə nə bwo ná: «Bálá ga jíse sɔ á gúgwáan í zə síy mácií mām dí yí. Nəcé mæcií mām mə zə shwiy shí, zə cé bí.

²¹ «Nji, dugá, muud nyə é kusha nə mə yé jí wa, sənŋə ngə də. ²² Nəcé *Mwán mə Múúđ mə zə kə nda ççéla mə Zembí wí ná. Nji məntágula nə múúđ mə kéénzh nyə yé!» ²³ Bwə mú ngə séŋusa məkəl bwámé nə bwámé, ngə jí ná zə nyə e sá sóólúgú wəonɔ na mpádúgá nyánúđ?

*Fwámé múúđ mpádúgá buud ɔ
lwámá*

(Mat 20.25-28; Mak 10.42-43)

²⁴ *Buud ɔ lwámá bwə á séŋusa məkəl ná bwə cɛel mpu nyəonɔ jí bul bə fwámé múúđ bwádí gwoonɔ dí yé. ²⁵ Yésus mú cɛi nə bwo ná: «Micí myá ikúl ishús mí ngə nteɛŋg

ijwûga byán; buud ɔ mpâl bwá ngə yida jii ná buud bwá ñwág bwo ná ijɔɔ i búud. ²⁶ Í ajáláyé nə bə ntó bí bân dj. Nyɔɔng yêsh mə céél bul bə fwó múud gwoong jín dí yé, yídag bə nda nyə wá má búl bə mwántombú; nyɔɔng mə tów bí shwóg yé séyág nə bóólúgá. ²⁷ Mpódúgá muud njúl shí ngə də yé nə nyɔɔng ngə sêy nə nyə yé, zó jí fwámé múúud? Ngeá ná nyɔɔng njúl shí ngə də yé? Nji, mɛɛ má yidá ñwa jiya sóol mäsáal mpódúgá nyínúud.

²⁸ «Bi báá, bí má kyey nə mə zə wóós wəla lú mákugulu dām dí. ²⁹ Ná ndéé mə ji nə ñkul yə bí Faan má Zembî nda Dâ nyə á yə mə dwo ná. ³⁰ Mə ji nə ñkul sá ntó shú ná bi bág də nə ñgul mádí táwali dí ja má bá bə mádí Faan dí yí, bí ji námá icaangád sám b íbænd wúm nə íbá yâ *Izəwəyêl milású.»

Pyêr mə bá kúlya Yésus
(Mat 26.33-34; Mak 14.29-30)

³¹ Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Shímun, Shímun, *Sátan má gwáám bə ñkúl ná a zé fyá bí nə məbwəbúlán nda múdá má də fyá máwúdá ná. ³² Nji mɛɛ mə ámə jəgula shú dwó dí ná búgə gwó í bəg kú tag. Ná ndéé, wə ɔ bá ka lələshi ómínyɔɔñá bwó ja wó é bá cénd kuú njəond yí.» ³³ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwámba, mə ji kwéeshá ná tɔɔ mímbwug shwə kə, tɔɔ shwiy shwə bəsh yə.» ³⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Pyêr, má jaaw wo ná shúshwóógú ná ñgwúm kúwó kwáágúg wo e kúlya ija ilóol ná wo ampúyé mə.»

Wəla lə gwáná
(Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)

³⁵ A mú ci nə bwo ná: «Ja má á lwám bí kú nə *mwaané, kú nə məkwám, kú nə osílúfaas yí, jí í á fúfə bí?» Bwó ná: «Kú nə sâ.» ³⁶ A

mú ci nə bwo ná: «Í zé yidá bə ja ga dí ná, ñkí muud ji nə mwaané, a ñwa; ñkí muud ji nə kwáám, a ñwa; muud cúgé nə kafwəle yé kusha kúúid jé, kusə kafwəle. ³⁷ Nəcé má jaaw bí ná micilyá míga mí jəlá nə bwəma cug jām dí. Micilyá mí ná: “Bwə á sɛɛng bəññə izhiləngaaná.” Ntó ji ná, sâ í dúgyá nə mə yí í jəlá nə sɛy nda í jí ná.» ³⁸ Bwó mú ci nə nyə ná: «Cwámba, dugi ikafwəle íbá wa.» Nyə nə bwo ná: «Bímí ni í jəla.» ³⁹ A mú cúwo tóón, kə *Mbún wəolivyé nda nyə á də bwey sá ná. *Ompwíin bə bwó mú bɛ nyə.

Yésus má jəgula nə Zembî
Getsemane
(Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)

⁴⁰ Ja bwó má kə wóós kúkúl jəɔng dí yí, Yésus mú ci nə *ompwíin ná: «Jəgulağá nə Zembî, bí bəg kú biil məbwəbúlánúud.» ⁴¹ Nye, a músə nywá shísh shwóg-shwóg nə bwo, cé bəplá dí nə ñkul shúg yí. A mú kúd məbwóɔñ shí, tééd ñgələ jəgula nə Zembî, ⁴² nyə ná: «Pəpa, ñkí wó cɛɛl, yílúg mə bálá mácey ga! Nji, kú bə nda má jí ná, í síyág nda wó céél ná.» ⁴³ [Ná ndéé, ñgwól *éngəles mú wóós zhúlə gwów, zə ñgə lələshi nya. ⁴⁴ Ifwaas í shwiy í mú bul bií nyə, a mú bul nyiñgə jəgula nə Zembî, gúñ í mú də wú nyə nyúúúud nda íbəbəl í mácií də kud shí.]*

⁴⁵ A músə yəw jəgulálə, a bân zə kóómb ómpwíin bwó á bə yí. A mú zə kwey ná məcey mə lám má má kənd bwo ígwád. ⁴⁶ A mú ci nə bwo ná: «Né ji! Bí ñgə já? Wəolúgá, bí jəgulağ, bí bəg kú biil məbwəbúlánúud.»

Bwó zə bií Yésus
(Mat 26.47-56; Mak 14.43-52)

⁴⁷ Yésus ñgə ná lás ntáni, see-gya ná məma kında búúud má cúwo, Yúdas təl bwo shwóg. Yúdas nyə á

22:26 9.48; Mat 23.11; Mak 9.35 22:27 Yuá 13.4-5, 12-17 22:30 Mat 19.28 22:31 22.3
22:32 Mat 16.18; Yuá 21.15-17 22:34 22.61; Mat 26.75; Mak 14.72 22:35 9.2-3; 10.4 22:37
Iza 53.12 22:39 5.16 22:39 21.37; Mat 26.30; Mak 14.26; Yuá 18.1 22:42 Mat 6.10; 20.22;
Mak 10.38; Yuá 12.27-28 * 22:44 Sâ jəsh jísə cilyá wa ímpánzə íga dí yí, míl micilyá mí ayág mí
cúgé nə byo.

bə námá muud á gwoonŋ *búúd ɔ lwámá wúm nə óbá yé mú shísh wá Yésus, zə fálalú nyə. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Yúdas, ntó ná wo zá kusha nə *Mwân mə Múúd máfúlulá dí?» ⁴⁹ Ja búúd bə́nɔ́n Yésus bwá á bə gwoonŋ wá bwá á dúg sá í á ngə sɔy jooŋ yí, bwá á jí nyə ná: «Cwamba, ye sá gwánág nə ikafwele?» ⁵⁰ Ngwól mú wéem kafwele jé, taad ngwól sóol məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwá á mbwá mənchwúm. ⁵¹ Yésus mú ci nə: «Yɔwugá ntáni». A mú kúnnya nə muud éne lwə, í mú yál. ⁵² Yésus mú lás nə milúlúú myá ofada bə́nɔ́n ojwú wá buud bwá á ɔ́ ɔ́ baagulə *Luŋ mə Zembí wá nə ocúmbá buud, nyə ná: «Bí ngə zə nə ikafwele nə məbálə zələ bíi mə, mə jisə zhilunŋaanə? ⁵³ Ngaá nə shé á ɔ́ ɔ́ bə jwəw dēsh kúl ngwúd Luŋ mə Zembí dí, bí kú séémb mbwə ná bí mə bíi mə. Nji, wəla dún wə mə wóós ga, wəla mə *Sátan muud mə ɔ́ ɔ́ kuŋ məyídúgú yé.»

⁵⁴ Bwá mú bíi nyə, kə nə nyə nə ndéé kə nyí njów mə Ajəláci á ofada. Í á bə, Pyêr ngə bɛ bwo nə fwámé cé.

*Pyêr mə kíllyá Yésus
(Mat 26.69-75; Mak 14.66-72)*

⁵⁵ Bwá á ka jida kuda tām mbaadá bwá mú seŋgya zə ji shí; Pyêr mú námá zə ji cínəŋ bwádí. ⁵⁶ Dúl sás í á ɔ́ ɔ́ sɛy nə Ajəláci á ofada yí í mú dúg nyə na məŋkenya mə kudad. Sás ɔ́ ɔ́ ŋŋ mú mpu shimal dúg ná ndéé a mú ci nə: «Muud éga nyə á bə námá gwoonŋ mə Yésus dí.» ⁵⁷ Pyêr mú kíllyá nyə, nyə ná: «Amuda, mə ampúyé múúd éne.» ⁵⁸ Fúfwálá mú ɔ́, ngwól múúd mú nyingə ci nə Pyêr ná: «Wo jí námá ngwól múúd wán.» Pyêr nə né ná: «Muud éga, kú bə mə.» ⁵⁹ Fwála mə ɔ́ je bə wəla ngwúd ntáni, ngwól múúd mú nyingə zə báásulə ná: «Jí ntó, muud éga bə́nɔ́n Yésus wá bwá á bə. Ngaá

a jí námá muud á Galilé?» ⁶⁰ Pyêr mú ci nə: «Mə ampúyé sá wó ngə ci yí. Pyêr ngə ná lás ntáni, ngwúm kúwó mú kwáág. ⁶¹ Cwamba mú yid dúg Pyêr nə shi shi shi. Pyêr mú tóduga ciyá Yésus nyə ámə ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú nə ngwúm kúwó kwáágúg múús í, wo e kíllyá mə ija ilóol.» ⁶² Pyêr mú cúwo tóón kə ɔ́ ɔ́ nyēsh nə yá. ⁶³ Buud bwá á bə bwá mbíd Yésus wá bwá á ngə cágulə Yésus, bwá ngə yíd nyə. ⁶⁴ Bwá á ɔ́ ɔ́ ɔ́ nyə sá míshúɔ́ kə ngə ci nə nyə ná: «Lwóg nə wo jí *muud micúndá, jaawug sá muud nyə ámə yíd wo yé.» ⁶⁵ Bwá mú ngə jág lás nə nyə bíl íciyá í málwíy.

Bwá ŋwa cígúlá nə Yésus mə jalá nə yə

(Mat 26.62-66; Mak 14.60-65)

⁶⁶ Mán mələm, gúfágá ócúmbá wá kúl búúd, nə milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó máceɛ bwá á seŋgya. Bwá mú zə nə Yésus bwádí *Gwoonŋ ósémbye ó mílósú wá Zembí dí. ⁶⁷ Bwá mú ci nə nyə ná: «ŋkí wo jisə *Kříst, jaawugú sə». Nyə nə bwo ná: «Mə teem jaaw bí, bí ámaguləyé. ⁶⁸ Mə jí námá bí njígá na, bí ábɛsayé mə. ⁶⁹ Nji, tééd kíkídígá, *Mwân mə Múúd nyə é kə jí shí mbwə mənchwúm mə Zembí á ŋkul nyēsh dí.» ⁷⁰ Bēsh ntāg ná: «Ntó jí ná wo jí *Mwân mə Zembí?» Nyə nə bwo ná: «Bíméfwó bí ngə ci ntó, mə jisə nyə.» ⁷¹ Bwá mú ntāg ci nə: «Jí shé mə kwo sɔ́ owúshined yí? Sáméfwó mə gwág á mə lás.»

23

*Yésus mə kə kaad wə Pilát
(Mat 27.11-14; Mak 15.2-5)*

¹ Gúfágá búúd jēsh mú tōw kyey kə nə Yésus wá Pilát. ² Kə wóós nūŋ, bwá mú ngə búgə nyə lósú ná: «Sə ámə kwey múúd éga ngə sá nə lwon búúd jísú mitódúgá mí ngəg nə

búbulə mílúúú, a ηgə ci ná nyə wə jísə Mesí, Njwú-buud; a ηgə sá ná bwə kú jóna *Káázəl tóya.» ³ Pilát mú jí nyə ná: «Ye wə jísə Njwú *Oyúden?» Yésus mú bəsa ná: «Wo má ci óni.» ⁴ Pilát mú ci nə milúúú myá ofada nə mənjkumbə mə búúú ná: «Mə akwéyé ná muud éga má shwey wòη.» ⁵ Bwə mú ci nə nyə ná: «A ηgə shwambələ kúl búúú jísú. A má ηgə yə bwo minjígúálá wú Galilé, wósós Yudéa zə kumə wa.» ⁶ Ja Pilát má gwág ntáni yí, a mú jí ηkí Yésus jí muud á Galilé. ⁷ Nda nyə á mpu ná Yésus jí muud á faan lá íjwúga má Herod ná, nyə á ci nə bwo ná bwə kəg nə nyə wə Herod. Í á bə Herod njúl Yurúsəlem mwòw məɔηgúú.

Yésus mə ká kaad wə Herod

⁸ Herod nyə á bul bə nə məshusəg ja nyə á dúg Yésus yí. Nəcə bwey nyə á du bwey sɔ ná a dúg nyə nə isá nyə á du gwág shú dé dí yí. Nyə á ηgə bwánd nə búgə ná Yésus nyə e sá dúl *shimbá a mú dúg. ⁹ A mú jí Yésus zhwoη minjígá, nji Yésus kú bəsa. ¹⁰ Milúúú myá ofada bəndəη *Oyígúli ó mósəξ bwə á bə cínəηgú bwə ηgə búgə Yésus milósú nə ηkúú. ¹¹ Herod bəndəη ifulish byé bwə ηgə ηwa nyə mpyóη nə mpyóη, ηgə cágalə nyə. Bwə mú bwééd nyə jəjə jud ná ndeé nyiηg nyə ná bwə kəg nə nyə wə Pilát. ¹² Herod bá Pilát buud bwə á du bə nə ifamuga wá, bwə mú cəξ shwə jwòw dəɔηgúú.

Yésus má nyiηgə kə kaad wə Pilát

¹³ Pilát mú sɛɛηg mílúúú myá ofada, nə micí nə buud bəsh, ¹⁴ a mú ci nə bwo ná: «Bí ámə zə nə muud éga mǎdí ná a ηgə shwúgúli kúl búúú jín. Ká dɔgá, mə má jí nyə minjígá bi ηgə gwág. Mɛɛ má kwey ná a cugé nə tɔə wòη isá byəsh bí ηgə cɛɛl bwaagələ nyə yíú. ¹⁵ Herod má kwey námə ná a cugé

nə məbyaagələ, gwə wə á má nyiηgə nti sə nyə yí. Ntó jí ná muud éga nyə asáyé gúl sá shwiy. ¹⁶ Mə zə yə nyə intúgúli ná ndeé mə bíd nyə.»

*Bwə ban Yésus, cɛɛl Barábas
(Mat 27.15-26; Mak 15.6-15)*

¹⁷ * [Pilát nyə á du bə nə fúlu ná zəη *Páska í ká bə, a bíd búúú wúl mbwug.] ¹⁸ Bəsh bwə mú kím ja ηgwúú ná: «Gwúg nyə. Yidag bíd sə Barábas.» ¹⁹ Barábas wəɔηgú nyə á kə mímbwug dí nəcé bwə á sá ná buud bwə sáag minjígááđ nə ijwú, bwə gwú námə múúú. ²⁰ Pilát mú kwo ləsha nə buud bwə á ηgə shwəman Yésus wá gúl ja ná, nywáá má cɛɛl bíd nyə. ²¹ Bwə mú kím ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí, bwambuləg nyə kwolós dí.» ²² Pilát mú nyiηgə ci nə bwo ja áléel ná: «Dáyé bəw á má sá yí? Mə akwéyé ná a má shwey wòη í jálá nə shwiy yí. Mə zə sá nə bwə fyámúsəg nyə milwóη ná ndeé mə bíd nyə.» ²³ Bwə mú nyiηgə kím nə a bwámbuləg Yésus kwolós dí, oηkwiimbyé ηgə yáag yáagúg. ²⁴ Pilát mú ηwa cígúálá ná a zə sá sá bwə ηgə jíi yí. ²⁵ A mú bíd múúú bwə á ηgə gwáámbyé, muud nyə á kə mímbwug dí nəcé cínú-cində nə məgwú mə múúú yé; a mú yə bwo Yésus ná bwə kəg sá nyə nda bwə dúg ná.

*Bwə kə nə Yésus kwolós dí
(Mat 27.31-38; Mak 15.20-28;
Yuá 19.16-24)*

²⁶ Ja bwə á ka ηgə kə nə Yésus yí, bwə á bii Shímun á Sirén ηgə wú ífambə, bwə mú zhimb nyə kwolós ná a ηkényúg, ηgə bə Yésus. ²⁷ Zhwoη buud wá kúl búúú, nə budá bwə á ηgə bə, bwə ηgə *bí məbwə íbəd dí†, bwə ηgə təduwa. ²⁸ Yésus mú yid dúg búdá bəɔηgú, a mú ci nə bwo ná: «Kúgá jíi mə, jügá biméfwó nə bwán bán, ²⁹ nəcé í bá wósós ná buud bwə

23:7 3.1 23:8 9.9 23:11 Mat 27.28; Mak 15.17; Yuá 19.2 * 23:17 Micilyá míni mí cugé

bóól ókáláad wá yágúú. 23:18 Mis 3.13-14 † 23:27 bí məbwə íbəd dí: Bílə məbwə bəd dí í á du lwágulə ná muud má bul gwág sá í ηgə sɔy yí cey lámád. 23:29 21.23

bá ci ná: “Mikundú mí búdá myá mí má jela, bá buud bwá abwélé ŋwa mabum, kú bwele nyééŋg bwân wá.” Mwôw búúd bwá bá lás ntó má má ŋgə zə. ³⁰ Ná ndeé bwá bá ci nə mimbáŋ ná: “Kádágá sâ,” bwá nə iŋkwúndúgú ná: “Shweelágá sâ.” ³¹ Nkámúsá ná bwá fwó sá líí á bús nda bwá ŋgə sá ga, jâŋ í bá bæ nə fumbə ntədəlé?» ³² Ja bwá á ŋgə kə nə Yésus yí, bwá á ŋgə námá kə nə míl mímbəwúlú mí búúd mímbá nə bwá kə gwú bə́nəŋ.

*Bwá bwambulə Yésus kwolós dí
(Mat 27.33-36; Mak 15.22-24)*

³³ Ja bwá má kə wóós kál bwá du jôw ná «Bwundú lúú» yí, bwá mú bwambulə Yésus kwolós dí, bə́nəŋ mímbəwúlú mí búúd mímbá myəŋg, nyíga jé kwolós dí Yésus mbwə mənəcwúm, nyíga jéd nyédí mbwə məkóól. ³⁴ †[Ná ndeé Yésus mú lás ná: «Pupa, juug bwo, nəcé bwá ampúyé sá bwá ŋgə sá yí.»] Bwá mú wusə mpaambə shú kaawələ míkáándá mí Yésus. ³⁵ Zhwoɡ buud bwá á bæ bwá tál du dúg.

Mbúwúlú múúd í cénd mítədúgá

Micí mí mú ŋgə cágalə Yésus, ŋgə ci ná: «Nyə á du dí cugushi buud í, a cugug nyəméfwó, ŋkí a ji *Kříst, muud Zembí nyə a féésh yé». ³⁶ Ozĩmbi bwá á ŋgə námá cágalə nyə; bwá mú shish nyédí kə yə nyə məlwəg má ábıbyenzhə. ³⁷ Bwá ná: «ŋkí wo ji Njwú *Oyúden, cugug wóméfwó.» ³⁸ Bwá á cilə cilyá, bwambulə nyə wə ŋgə lúúd gwów ná «Njwú Oyúden wə éga.» ³⁹ Wúl mbəwúlú í á bæ námá jé kwolós dí yí mú jág lás nə nyə ná: «Ŋgáá wo wə jí Kříst? Cugugú wóméfwó wo ka námá cug sâ.» ⁴⁰ Wúl mbəwúlú mú fəel, jum nyə ná: «O! Wo ji námá íntúgúlí nda nyə, wo ka bæ kú fúnda

Zembí? ⁴¹ Shwə bəŋ mə jəla nə íntúgúlí íga, nəcé shwə a sá námá ísá í jálá nə shwə bəg nə íntúgúlí yí. Ká nye, nyə abwélé sá sá abúbəw.» ⁴² A mú ci nə Yésus ná: «Yésus, wo ə bá tədugá mə ja wó bá zə nə ijwúga byə yí.» ⁴³ Yésus mú ci nə nyə ná: «Búbələ, má jaaw wo ná, shwə é bæ múús *Paradis.»

Shwiy mə Yésus

(Mat 27.45-51; Mak 15.33-37)

⁴⁴ Jwôw í á bæ í mú ŋgə tólóg dí, yídúgú í á shila shí nyésh ná ŋkwed kə wóós məwəla məlól mə mpwókugú, ⁴⁵ jwôw í má shwaaw, *sanda í á du kaləwo *Mpáánzə Zembí yí í mú seel tətám nə cáŋ. ⁴⁶ Yésus mú kím gwów-gwôw ná: «Pupa, mə má keel *jím jám wódí məbwəd.» Ná ndeé a mú jímál.

(Mat 27.51-56; Mak 15.38-41)

⁴⁷ Ja lúlúú ízĩmbi má dúg ísá í á ŋgə s̄y yí, a mú yə Zembí gúmə, nyə ná: «Búbələ, muud éga nyə á bæ tətəlí muud.» ⁴⁸ Buud bəsh bwá á ŋgə zə nə míkúl áncuncuma nə bwá zə dúg lugə-lugə sá wá, ja bwá má dúg ísá í á ŋgə s̄y yí, bwá mú ŋgə nyiŋgə bwá ŋgə *bí məbwə íbud dí nə məcəy mə lám. ⁴⁹ Buud bəsh bə́nəŋ Yésus bwá á bæ nə wónŋg wá nə budá bə́nəŋ bwá á ŋgə kyey té wúl Galilə wá bwá á bæ bwá tál shwóg-shwóg ka du dúg.

⁵⁰ Ná ndeé, ŋgwól múúd nə jíná nə Yóseb mú zə wóós, a njúl tətəlí muud nə jəjə lám, a njúl námá muud á gwoŋg mílúlúú myá ləəm. ⁵¹ Nyə á bæ muud Arimaté, nyə a shígé bæ cáŋ nə cígúlá bwá á ŋwa yí nə sá jəsh bwá á ŋgə sá yí. Nywáá nyə á ŋgə ji a ŋgə bwánd Faan má Zembí. ⁵² Nyə á ka kə wə Pilát, kə gwáamb nyə mbimbə má Yésus. ⁵³ A mú shul yíl mbimbə kwolós dí, a fálə wə ndómb dí nə ndeé kə wá nyúl shwoŋ bwá á bwagalə kwóógúd yí,

23:30 Ozé 10.8; Mbá 6.16 **23:31** 1Pr 4.17 **23:33** Iza 53.12 **23:34** Sôm 22.19; Mat 5.44;

Luk 6.28; Mis 7.60 † **23:34** Isá bisó cilyá íyug íga dí cwú yí í cúgé bóól ókáláad wá yágúd. **23:35** Sôm 22.8 **23:36** Sôm 69.22 **23:37** Mat 27.11 **23:43** 2Kr 12.3 **23:44** Amo 8.9 **23:46** Sôm 31.6; Mis 7.59 **23:47** tətəlí muud: Mat 27.19; Mis 3.14; 7.52; 22.14 **23:49** 8.2-3; Sôm 38.12

í njúl bwé nda fwo bwele bwíng wúl mbimbə cínəng cwū. ⁵⁴ Jwōw dəəng í á bə ntāg jwōw bwé dú kwəməsa Sábaad yí, kwəməsálə wəəng í á shí námá tééd.

⁵⁵ Budá bənəh Yésus bwé á du ngə kyey té wúlə Galilē wá bwé á ngə bə Yóseb kə wós shwoŋ dí, kə dúg nda nyə á wá mbimbə má Yésus cínəng ná. ⁵⁶ Bwé mú nyiŋgə, bwé kə kwəməsa isá í ámpə-məcud nə olabínda. Bwé mú woga jwōw lú Sábaad nda cəɛ í á ngə ci ná.

24

Yésus mə gwúm

(Mat 28.1-8; Mak 16.1-8)

¹ Jwōw shwéndə má dú tééd yí, ná námə mpúmán mpúmán, bwé á ká zə kə nə olabínda bwé á kwəməsa wá shwoŋ dí. ² Bwé mú kə kwey ná məmə kwóógú í ámə du juwal shwoŋ yí í músə í mbwúg koogú.* ³ Bwé mú nyí shwoŋ dí, nji, bwé kú kwey mbimbə mə Cwáməba Yésus. ⁴ Í mú zə bə, bwé ngə ná ntíya, seegya nji buud obá bwé mú bwé tál bwo ná kúnə-kúnə, bwé njúl nə mikáándə mí ngə ŋkənəwa. ⁵ Inkunjúúnd í mú shwíy búdá nyúúlúd, bwé mú kúd məmpwoombú shí. Buud obá bəəng bwé mú ci nə bwo ná: «Nəcé jí bí má zə sə múúd ngə cugə yé mímimbə dí yí? ⁶ A cugé wa, a má gwúm. Tədúgágá nda nyə á lás nə bí binəh njúl Galilē ná. ⁷ Ngaá nyə á ci ná í jí nə *Mwān mə Múúd káanzug məbwə má búúd ə *mísəməd, bwé bwambələ nyə kwolós dí nə ndéə a mú gwúm jwōw álél.» ⁸ Budá bwé mú nyiŋgə téduga lésú wəəng.

⁹ Ná ndéé bwé mú wú shwoŋ dí kə bwiing *búúd ə lwámá wúm nə ngwúd isá ini byəsh, bwé bwiing námá bóól *ómpwín bəsh. ¹⁰ Í á bə, nə Mariya á Magudála, nə Yuána, nə

Mariya nyəəngú mə Zhák, nə bóólúgá bənəh bwé á bə wá. Bwé á ngə bwiing buud ə lwámá isá byəəng, ¹¹ nji buud ə lwámá bwé á ngə ŋwa bwo nda buud bwé ngə ci isá bís kú nə wúmbálé yí, bwé áshígé magulə lâŋ wáŋ. ¹² Nji, Pyêr mú tōw, a mú kə nə kúlə shwoŋ dí. A mú bəələ, a mú dúg nji obándáshi bwé á dul Yésus nə ndí wá. A mú nyiŋgə kə njów a ngə káam sá í ámə sŷy yí.

Ompwín obá bwé bwəma nə Yésus zhí Imawus

¹³ Í á bə ná, jwōw ngwúd dəəngú, *ompwín ə Yésus obá bwé á ngə kə dánd bwé á du jōw ná Imawus yí. Wúlə Yurəsəlem kə wu í á jee bə okílómdá wúm nə óbá†. ¹⁴ Bwé á ngə kə bwé ngə lésə mpédúgá nyáŋ, ngə bwiing isá byəsh í á sŷy yí. ¹⁵ Í mú kə wós ná, bwé ngə kə ntáni bwé ngə lésə ngə faas í, Yésus nyəməfwó mú zə kwey bwo, bənəh bwé mú ngə kə. ¹⁶ Nji mísh máŋ má á bə nda gúl sá í á ngə ntágulə, bwé áshígé yag nyə. ¹⁷ A mú ci nə bwo ná: «Myáyé mílāŋ bí ngə zə bwiingya zhí nə zhí míga?» Bwé mú shigula, bwé ngə nyín nda bwé má shúsula nə zhwuný. ¹⁸ Nyəəng nyə á bə nə jínə nə Kleyopas yé mú bəsa ná: «Nji wo wá jí ná wo njúl Yurəsəlem wo kú mpu isá í má sŷy mwōw mága dí yé?»

¹⁹ A mú jí bwo ná: «Byáyé isá?» Bwé ná nyə ná: «Isá í dúgyá nə Yésus á Nazarət yí! Muud nyə á bə *muud micúndə yé, misóólúgú myé nə iciyá byé í dúgá bə ŋkí lal ŋkúl mísh má Zembí nə mísh má búúd bəsh dí. ²⁰ Wo afwóyé gwág nda milúlúú myá ofada nə otówe ə shwóg bású bwé á kusha nə nyə ná a yág, bwé bwambələ nyə kwolós dí ná? ²¹ Sá á ngə bwánd nə búgə ná nyə wə nyə é zə yíl *Izəryél mənýámád. Nji

23:55 8.2-3 23:56 MmN 20.10 * 24:2 Mat 28.2 ngə ci ná éngəles wə nyə a bíngal kwóógú dəəngú kənd koogú. Dúgúg ivəgali í shwoŋ Mak 16.4 nə Yuá 11.38 dí. 24:6 9.21-22 24:9 Mak 16.10-11; Luk 8.2-3 † 24:13 Osətád məwúm məsaman. 24:19 7.16 24:21 1.68; 2.38

í áshígé ná bæ ntó. Múús ji jwôw álél bwá shínála sá isâ byōngû. ²² Í má meel nyingə bæ, bóól búdá wā sádí gwoong bwá má zə ntágulə sá milúu, ná bwá ámə kə shwonj dí mpámán mpámán, ²³ bwá shígé kwey mbimbə yé cínong; bwá mú zə jaaw ná bwá ámə dúg *wəéngəles, wəéngəles bōong bwá mú jaaw bwo ná Yésus ηgə cugə. ²⁴ Bóól búúd ó gwoong jísú bwá shí námá kə shwonj dí, bwá kə kwey isâ nda búdá bwá ámə jaaw ná; nji nye, bwá shígé dúg nyə.»

²⁵ Nye mú ka zə lás nə bwo ná: «A bí má bæ nə shúg e! A bí caála *magulə nə isâ búúd ɔ mícúndə bwá á ci yí bísə búbalé e! ²⁶ Ngaá ná í á jii ná *Kříst jügug ntáni nə ndéé a mú nyingə ηwa gúmə jé?» ²⁷ A mú ka zə sá ná bwá mpúg isâ í dúgyá nə nyə yí, nda Kálaad Zembí ηgə ci ná, tééd nə Micilyá mí Moyíz kala nə mí mí búúd ɔ mícúndə. ²⁸ Bwá mú ηgə shísh kúnə-kúnə nə dánd bwá á ηgə kə yí. Yésus nye mú sá nda a cɔ kə nə njəond shwóg. ²⁹ Bwá mú yáág nə nyə ná a kú cɔ, bwá nə nyə ná: «Jig wa sádí, kugú má bii shí, jwôw í mú bul kə.» A mú nyíi njów ná a ji cínong bwá dí. ³⁰ Í mú zə bæ ná, ja bəónj bwá má zə ji shí ná bwá də yí, Yésus mú ηwa buléd, a mú bwádan nə gwo, a mú fəy gwo a yə bwo. ³¹ Mísh má mú ka tɛem bəŋ bwo ná ndéé bwá mú yag nyə. Nji, a mú jimb bwo míshúd. ³² Bwá mú ηgə ci bwámé nə bwámé ná: «Ja nyə ámə ηgə lésha nə sá zhíi nə zhíi ηgə féég sə mícilyá mí Kálaad Zembí yí, ngaá ná milám mí ámə ηgə bæ sá ná gwɔɔ-gwɔɔ nə fwámé yéesh ii?» ³³ Bwá mú tí njəond námá wəla dōongúd nyingə kə Yurúsəlem. Bwá

mú kə kwey *búúd ɔ lwámá wúm nə ηgwúd bəónj buud bwá á zə sɛɛngya nə bwo wá. ³⁴ Bwá mú kə jaaw bwo ná jísə búbalé ná Cwámə má gwúm, Shímun shí dúg nyə. ³⁵ Bwá mú bwiing bwo sâ í ámə bæ nə bwo zhíi nə zhíi yí nə nda bwá ámə kə yag Yésus ja nyə ámə fəy buléd ná.

Yésus mə lwágulə ompwítn bé nyúul

³⁶ Bwá ηgə bwiing bwo gwo ntáni, Yésus má cúwo, zə tōw bwo tátám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.» ³⁷ Məma yáág-yáág ínkunjúund í mú shwiy bwo nyúúlád, bwá ηgə dúg ná *jím wə bwá má dúg ni. ³⁸ A mú ci nə bwo ná: «Jí bí ηgə búbulə yí? Jí bí ηgə bæ nə məshwán milámád yí? ³⁹ Dúgúgá məbwə nə məkuú mām. Jísə mpú bæ mə wə éga. Kúnýágá nə mə, dúgúgá. Jím í ádé bæ nə ifúndə nə iyasə nda bí ηgə dúg mə nə ndí éga.» ⁴⁰ Nyə á ηgə ci ntáni a ηgə lwágulə bwo məbwə nə məkuú mé. ⁴¹ Bwá á bæ bwá mú nə məshusug, bwá ηgə káam, nji bwá kú fwo mpu *búgula. A mú ci nə bwo ná: «Bí cugé nə sâ má dá wa?» ⁴² Bwá mú yə nyə kál shú mbufá. ⁴³ A mú ηwa gwo, a mú də bwá ηgə dúg. ⁴⁴ A mú ci nə bwo ná: «Sâ má á bwey də jaaw bí ja shé á də bæ yí óni; mə á də jaaw bí ná isâ bísə cilyá shú dām Cɛɛ mə Moyíz dí nə micilyá mí *búúd ɔ mícúndə ná osóm dí yí byəsh í jalá nə bá sɛy.» ⁴⁵ A mú bəny bwo fəg ná bwá gwágúg mícilyá mí Kálaad Zembí. ⁴⁶ A mú ci nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembí dí ntúga “Kříst mə bá jug ná ndéé a gwúm jwôw áléləud, ⁴⁷ bwá ka bá də cúndə jíná déd ná buud bwá céndúg mitédúgá, Zembí mú juu bwo. Cúndə wəong í

24:24 24.12; Yuá 20.3-10 **24:25** 24.45 **24:27** 24.44 **24:32** 24.45 **24:34** Mak 16.7; 1Kr 15.4-5 **24:36** 1Kr 15.5 Səlugá milám shí: Luk 2.14 **24:37** Mat 14.26; Mak 6.49 **24:41** Yuá 21.5, 10; Mis 10.41 **24:44** 24.27; Yuá 5.39 Moyíz: Mis 7.9-10, 25-27, 35, 37-39; Yuá 5.46 búúd ɔ mícúndə: Iza 52.13-53.12; Ozé 6.2 osóm: Sóm 22.69 **24:45** 24.25-27, 32; Yuá 20.9 **24:46** 9.21-22; Mat 26.56; Mak 14.49; 1Kr 15.3-4; Mis 17.2-3; 28.23 **24:47** 3.3; Mis 1.8; 5.31; 11.18; 17.30-31; 20.21; Rom 15.19 **24:48** Mis 5.32; Yuá 15.26-27 **24:48** Mis 1.8, 22; 2.32; 3.15; 4.33; 10.39-41; 13.31

bá tééd Yurúsalem í mú kala ílwoŋ byêsh.”⁴⁸ Bì wó búśá ówúshined wá isâ byəŋg. ⁴⁹ Ná ndeé, mə bá ntí bí sâ Dâ nyə á kaag bí yí. Bì bân jigá wa ŋgwála kə kumə ja mpífə í bá zhu gwôw, bí zə lwánd nə ndí yí.»

Yésus má ká gwôw

⁵⁰ A mú wú nə bwo ŋgwála kə nə bwo kúná-kúnə nə Betanî. Kə wóś nûŋ, a mú bân məbwê bwádan nə bwo. ⁵¹ A ŋgá bwádan nə bwo ntúni, a mú ŋgə béégya nə bwo, ŋgə ŋkâŋ kə gwôw. ⁵² Bân bwé mú kúďow shí yə nyə gúmá nə ndeé bwé mú nyiŋgə kə Yurúsalem nə məshusəg milâm ná cwóó. ⁵³ Bwé mú kə ji *Luŋ má Zembî kú ná kwo wú, də ságusə Zembî.

Jɔɔɔ Kéel Yuánes nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Yuánes nyə á cilə yí

Yuánes nyə á bə sámhá búúd ɔ lwámá wúm nə óbá ɔ Yésus dí. Nyə á bə mpwíín Yésus nyə á bul cɛel yé (13.23; 21.20), mínyɔŋɔ mə Zhâk, bwá á bə bwán ɔ Zhébedé (Mat 4.21).

Kálaad éga ngə salan nə bɔɔŋg Matiyô nə Márkus nə Lúkas bwá á cilə wá. Yuánes ngə jii ná buud bwá mpúg ná Yésus-Kríst jisə Mwân má Zembí. Sə bí nə ŋkul ci ná lúú ciyá á kálaad wúsə 20.31: «Məshimbá məsə cilyá wa mə məsə shú ná bi maguləg ná Yésus jisə Kríst, Mwân má Zembí, bí mə ká magulə ntó bí bə nə cug jíná déd».

Téed lúu 2 kə wóós 12 dí, Yuánes mə lwágulə məshimbá zangbá Yésus nyə á sá, búúd bwá ngə káam má. Məshimbá mɔɔŋg mə sá ná sə mpúg ná Yésus ji búbálé Mwân má Zembí.

Téed lúu 13 kə wóós 21 dí, Yuánes ngə bwiŋg nda Yésus nyə á ngə kwəməsa ná a zó bá wú shí ga dí ná. A lwágulə məcwŋŋ Yésus nyə á cwŋny ompwíín bə shú cug á mpúsə shwiy má (13-16). A lwágulə námə nda Yésus nyə á jəgula nə Zembí bəd nyə ompwíín bə məbwád ná (17). Yuánes mə nyingə námə lwágulə nda búúd bwá á bii Yésus, bwá gwú nyə ná (18-19). A nyingə námə lwágulə nda Yésus nyə á gwúm, a lwóya nyúúl ná ompwíín bwá dúgúg nyə bwá mú bə nə ŋkul mənyúúléd (20-21).

Ciyá í á nyɛɛ muud

¹ Mátéédúlé mə isâ byêsh dí, Ciyá* í á bwey bə, Ciyá bá Zembí wə bwá á bə. Ciyá jɔɔŋg í á bə ntəg Zembí. ² Bá Zembí wə bwá á bə matéédúlé mə isâ byêsh dí. ³ Gwə wə í á té isâ byêsh; kú nə tɔɔ sá wo é kwey ná Ciyá dí í á té yí. ⁴ Cug í á bə Ciyá jɔɔŋg dí, cug jɔɔŋg í njúl məŋkenya ngələ kwan buud. ⁵ Məŋkenya mə á ngə faan yídúgú; nji, yídúgú í áshigé magulə ləg məŋkenya.

⁶ Ngwól múúd nyə á bə ná Yuánes, Zembí wə nyə á nti nyə. ⁷ Yuánes nyə á zə ná a zəg bwiŋg sá í dúgyá nə məŋkenya mɔɔŋg yí, shú nə buud bəsh bwá búgúləg nəcé bwiŋgyá jɔɔŋg. ⁸ Nyə dí nyə á bə məŋkenya; nyə á yida zə bwiŋg sá í dúgyá nə məŋkenya yí. ⁹ Məŋkenya mɔɔŋg mə á bə fwámé məŋkenya, mə ná, ja mə zə shí ga dí yí, mə zə kwan búúd bəsh. ¹⁰ Ciyá í á bə shí gaád, gwə námə wə í á té shí ga; nji, buud ɔ shí ga bwá á shigé yag gwo. ¹¹ Í á zə búúd bə dí, nji buud bə nda magulə ləg gwo. ¹² Nji, búúd báá bwá á ləg gwo, bwá *búgula jíná dé wá, nyə á yə bwo ŋkul ná bwá bəg bwán ɔ Zembí. ¹³ Bəŋ bwá mə byél, kú bə byélé í ngə wú mácií dí yí, kú námə bə váál búúd bwá dú ngə byá nə yéesh jəŋ yí, nda nyingə bə ná muud nyə ámə jii ná a byá mwân; bwá mə byél byélé á ná Zembí wə mə byá bwo.

¹⁴ Ciyá í á ka nyɛɛ muud, í á cugə wa sódí. Cug jé í á bə cug mílwanə, mpaam nə mpaam, obúbálé nə obúbálé. Sə á beny mílwanə myé, mí njúl mílwanə mí Mwán mə byél cúg məwɔ mə Sóŋgá dí yé. ¹⁵ Yuánes nyə á bwiŋg ləŋ yé, a lás gwów-gwów ná: «Muud mə á jaaw bí wə éne. Nyə wə mə á ci yé, ná: muud ngə zə mádí mpúsə; nji, a mə tšw mə

1:1 Mat 1.1-2.4; Yuá 17.5; Flp 2.6; 1Yn 1.1-2; Mbú 19.13-16 * **1:1** «Ciyá» ni wə Kríst (Wo ji nə ŋkul dag Yuánes 1.14). **1:3** 1.9-10; 5.26; 1Kr 8.6; Kol 1.16-17; Heb 1.2; Mbú 3.14 **1:5** Mat 1.3-4 **1:6** Mat 3.1 **1:8** 1.20 **1:9** 8.12; 17.25; 1Yn 2.8 **1:12** 1Yn 3.1; Gal 3.26; 4.5 **1:13** 3.3, 5-6; 1Pr 1.23; 1Yn 3.9 **1:14** Gal 4.4; Flp 2.7; 1Tm 3.16; Heb 2.14; 1Yn 4.2 mílwanə mí Mwán mə byél cúg məwɔ mə Sóŋgá dí yé: Mat 17.2; Yuá 2.11; 1Yn 1.1-3 **1:15** 1.24-27, 30; 5.31-34, 36

shwóg, næcé nyə wə nyə a tééd fwo bæ nə mə. Muud wəɔŋg wə éne» ¹⁶ Sá bəsh sá á má bæ nə kəw nyádi zhwog təəm dí, a ŋgə cugə nə sá nji mpaam nə mpaam. ¹⁷ Nəcə Moyíz nyə á zə nə *mbwoomb máceɛ, Yésus-Kríst zə nə mpaam nə obúbálé. ¹⁸ Muud nyə abwélé dúg Zembí. Nji, Cúgá lú Mwán dé nyáméfwó má jéég bud dí, dúsá námá Zembí yí, dwə wə í á sá ná Zembí mpúyúg.

Yésus mə tééd ísý

(*Mat 3.1-12; Mak 1.2-8; Luk 3.15-17*)

¹⁹ Oyúden bwə á kənd ofada nə *Olevít kə shilə Yuánes ná: «Wo wə zə?» A mú ka bwiiŋg bwo sá Yésus jísə yí. ²⁰ Nyə á mpu məm ná: «Mee dí jísə *Kríst.» Nyə á mpu məm ntó kú shwána. ²¹ Bwə á ka námá jì nyə ná: «Ká wo wə zə? Ye Eli?» Nyə ná: «Mbô, mə dí Eli.» «Ye wo wə *Muud micúnda†?» Nyə ná: «Mbô». ²² Bwə mú ka ci nə nyə ná: «Ká wo wə zə? Sá kág bəsa nə buud bwə ámə nti sá wá ná jì? Woméfwó ŋgə ci ná wo wə zə?» ²³ A mú bəsa nə bwo ná: «Mə wə kál í ŋgə cúnda shí a shwéeshád yí, ŋgə ci ná: “Súgúgá zhií mə Cwamba í bəg tətəlí” námá nda múúd micúnda Izayí nyə á ci ná.» ²⁴ Ofada nə Olevít bwə á kəndəw wá bwə á bə *Ofarizyən. ²⁵ Bwə mú ka jì nyə ná: «ŋkí wo dí Kríst, wo kú bæ Eli, wo kú nyingə bæ múúd micúnda, næcé jì wó ŋgə duu buud yí?» Yuánes mú bəsa nə bwo ná ²⁶ «Mee mə ŋgə duu buud məjúwód. Nji ŋgwól múúd jì na mpédúgá nyínád, bi ampúyé nyə. ²⁷ A ŋgə zə mádí mpúsə, mə ampíyáyé ná mə cínuyəg nyə mik-woolú mí mǎŋgwub məkuúd.» ²⁸ Sá

ní í á ŋgə sŷy Betaní, Zhurdé fanwíny, kúl Yuánes nyə á ŋgə duu buud yí.

²⁹ Ná ndeé, mán mələm, Yuánes nyə a dúg Yésus ŋgə zə nyádi, a mú ci ná: «Dugá, *Mwán Ncwəmbə mə Zembí wə éga, nyə wə má zə yíl búúd ɔ shí ga *sám wán. ³⁰ Ngaá mə a ci ná: “Muud ŋgə zə mádí mpúsə; nji, nyə wə nyə a tééd zə nə mə, næcé nyə wə nyə a tééd fwo bæ nə mə.” Nyə wə má á ŋgə ci yé. ³¹ Mə a shígé fwo də mpu nyə. Nji, nda í á jii ná bag ɔ *Izəryél bwə mpúg nyə ná, gwə wə má á zə ŋgə duu buud məjúwód yí.» ³² Yuánes nyə á bwaagulə ná: «Mə a dúg Shíshim ŋgə shulə wú gwəw nda faf ná ndeé zə jì nyə nyúúlád. ³³ Mee mə a shígé fwo də mpu nyə ɔ; nji muud nyə á nti mə ná mə zəg ŋgə duu buud məjúwód yé nyə á bwey jaaw mə ná: “Muud wó bá dúg Shíshim mə shulə zə jì nyúúlád yé, nyə wə má bá də duu búúd Ŋkəŋkə Shíshiməd.” ³⁴ Mee mə a shí ntəg dúg, mə ŋgə bwaagulə ná nyə wə jì Mwán mə Zembí.»

Ompwín wə ashúshwóógá

(*Mat 4.18-22*)

³⁵ Í á ka zə bæ mán mələm, Yuánes bəndəh bóól *ómpwín bé óbá bwə njúl námá na, ³⁶ a mú dúg Yésus ŋgə cə, a mú ci ná: «Dugá, *Mwán Ncwəmbə mə Zembí wə éga.» ³⁷ Ompwín óbá bəŋg bwə mú gwág sá Yuánes nyə á ŋgə ci yí ná ndeé bwə mú kə ŋgə bə Yésus. ³⁸ Yésus mú yid, a mú dúg bwə ŋgə bə nyə, a mú jì bwo ná: «Bí ŋgə sə jì?» Bwə nə né ná: «*Rabi, wó də jì ŋgow?» (Rabi mə kə ná «Yíguli».) ³⁹ Nyə ntəg nə bwo ná: «Zəgá kə dúg». Bwə mú ka kə dúg kúl á də jì yí, ná ndeé, bwə mú jì cínəg nyádi

1:17 7.19; MmN 31.18 **1:18** 6.46; 14.8-9; MmN 33.20; Mat 11.27; 1Tm 6.16; 1Yn 4.12 **1:19**

5.33 **1:20** 3.28 **1:21** Mat 2.14; Yuá 6.14 † **1:21** Oyúden bwə á ŋgə bwánd ná Zembí mə bá nti bwo ŋgwól Múúd micúnda njúl nda Moyíz; Moyíz nyáméfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18).

1:23 Iza 40.3 **1:25** 1.33; Mat 21.25 **1:27** 1.15; Mís 13.25 **1:28** 10.40; Mat 3.13 **1:29** 1.36; Iza 53.6-7; 1Pr 1.19; 1Yn 2.2; Mbú 5.6 **1:30** 1.15 **1:32** Mat 3.16 **1:34** Mwán mə Zembí: 1.49; 5.18-23; 10.36; 11.27; 20.31; Mat 3.17; 27.54; Mís 9.20 **1:36** 1.29 **1:40** Mat 4.18-20

Ƶwðw dɔɔŋgúd. Í á bə Ƶwðw í mú ŋgɛɛ mǎwəla mənɔ̄ mǎ mpwó-kugá.

⁴⁰ Ompwíin óbá bwé á gwág sǎ Yuánes nyə á ŋgə ci yí ná ndeé bwé mú bɛ Yésus wá, ŋgwólúgá nyə á bə André mínyonɔ̄ mǎ Shímun Pyêr. ⁴¹ Nyə á ka tééd kə wó mínyonɔ̄ yé Shímun, kə ci nə nyə ná: «Sá mǎ bwəma nə Mesî (jíná dɔɔŋg í kə ná Kríst).» ⁴² A mú kə nə nyə wó Yésus. Yésus mú də dúg Shímun ná ndeé a mú ci nə nyə ná: «ŋgáá ná wo wó Shímun, shwóóŋgú ná Yuánes; wo bá zə də Ƶwðw ná Séfas» (jíná dɔɔŋg í kə ná Pyêr).

⁴³ Mán mǎlǎm, Yésus nyə a ŋwa cígúlá ná a kə Galilé. A mú bwəma nə Filíp, a mú ci nə Filíp ná: «Bɛg mǎ.» ⁴⁴ Filíp nyə á bə muud á Betusayída, dánd mǎ André bá Pyêr.

⁴⁵ Filíp mú ka kə wó Natanaél kə ci nə nyə ná: «Sá mǎ bwəma nə Yésus á Nazarêt, mwân mǎ Yóseb bwé ŋgə ci ókálaad ɔ mǎcɛɛ mǎ Moyíz nə bɔɔŋg ɔ *búúd ɔ mícúndád yé.» ⁴⁶ Natanaél mú ci nə Filíp ná: «Ye sǎ ányunywaá jí nə ŋkul zhu Nazarêt?» ⁴⁷ Filíp mú ka ci nə nyə ná: «Zaá kə dúg». Yésus mú dúg Natanaél ŋgə zə, a mú ci ná: «Dugá, muud éga jí fwámé mwá *Izɔrəyél, kú yíl, kú bəd.» ⁴⁸ Natanaél mú jí nyə ná: «Wɛɛ mǎ mpú mǎ na ntədɛl?» Yésus mú bɛsa ná: «Mə ámə ŋgə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lú *figyê di, biná Filíp kú fwo lésha.» ⁴⁹ Natanaél mú ci ná: «Rabi, wɛɛ jí Mwân mǎ Zembí, wɛɛ jí Cí á Izɔrəyél.» ⁵⁰ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo mǎ *búgula nəcɛ mǎ jaawáwə wo ná mə á ŋgə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lú figyê di; mpug ná wo bá dúg ísá í bá nyingə bul bə í anúní yí.» ⁵¹ A mú nyingə ci ná: «Búbálé, mǎ jaaw bí ná, bí mǎ bá dúg jon ná bagó, *wəngəles ó Zembí bwé dúgá bád də shulə *Mwân mǎ

Múúd nyúúléd.»

2

Shimbá á Kana

¹ Mpúsə mwðw mǎbá, ŋgwól múúd nyə á ŋwa bá ŋgwəla á Galilé bwé Ƶwó ná Kana yí, bwé á ka sá zaŋ. Maríya á nyɔɔŋgú mə Yésus nyə á bə cínɔŋg. ² Bwé á Ƶwó námá Yésus ná a kág zǎŋ nyɔɔŋgúd, tɔɔ *ompwíin bɛ. ³ Í á ka zə bə, mǎlwəg ka zə fúfə, Yésus nyɔɔŋgú mú ka zə ci nə nyə ná: «Dugí, bwé cúgé ná nə mǎlwəg.» ⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, shwə bǎŋ nə ínɛy? Wəla dǎm í afwóyɛ wóós.» ⁵ Nyɔɔŋgú mú ci nə osóol ɔ mǎsáal ná: «Bí ɔ sǎ sǎ jêsh nyə é ci nə bí sáág yí.» ⁶ Na jí ná, idɔɔla ísaman í á bə í tál na, *Oyúden bwé á də balan nə byo dúlə gusa míngusa mí íci. Idɔɔla byɔɔŋg í á bə cǐgá nə mǎkwóógú, í njúl ná dɔɔla ŋgwúd je kə ílwunǵá í mǎjúwó ŋkí mwəomb ŋkí wúm nə íbá.* ⁷ Yésus mú ci nə osóol ɔ mǎsáal ná: «Lwándúlágá mǎjúwó na idɔɔla íníid.» Bwé mú lwándulə byo ná cwóó. ⁸ A mú nyingə ci nə bwo ná: «Kagá dɔɔlə ja níid bí kág yə múúd ŋgə sǎ dína yé.» Bwé mú dɔɔlə, kə yə nyə. ⁹ Muud nyə á ŋgə sǎ dína yé mú kagulə mǎjúwó mǎ mǎ shín nyɛɛ mǎlwəg mǎni; nyə a shígé mpu kúl mǎlwəg mɔɔŋg mǎ á ŋgə wú yí, osóol ɔ mǎsáal báá, buud bwé á dɔɔlə mǎjúwó wá, bwé ŋgə mpu. ¹⁰ A mú Ƶwó múúd nyə á ŋwa bá yé zə ci nə nyə ná: «Ja bwé də sǎ ídina yí, bwé də tééd fwo yə búúd mǎlwəg mǎ búl nywa má, ka zə shúgula nə mɔɔŋg mǎ abúlé nywa má ja búúd bwé mú ŋgə shwág yí. Ká wɛɛ wo ámə nyingə baagulə mǎlwəg mə anyunywaá zə wóós wəla ga dí?»

¹¹ *Shimbá Yésus nyə a tééd sǎ wəni, nyə a sǎ dwo ŋgwəla á Galilé

1:41 4.25 **1:42** Mat 10.2; 16.18 **1:45** Mbá 18.15; Iza 9.5; 42.1-4; Eze 34.23; Msh 5.1-3 **1:49** 1.34; 12.13; Mat 27.42 **2:1** 4.46 **2:4** 7.6, 30; 8.20; 12.23; 13.1; 17.1; Luk 22.53 **2:6** Mak

7.3-4 * **2:6** Na jí je bə ólitre mǎwúm mwəomb ŋkí tǎd. **2:11** Shimbá: 2.23; 3.2; 4.54; 6.26; 11.47-48; 20.30; Mís 2.22; Rom 15.19

bwá jów ná Kana yí lwóya milwaná myé, ompwíin bé bwá mú *búgala nyə.

¹² Ja isâ ini í má shîn yí, a mú shulə kə Kapernawûm, bəndə nyənyə yé nə omínyəhə bé nə ompwíin bé. Nji, bwá á jì wu nji búbaalé mwôw.

Yésus mə wíhng búúd ə mikus Luŋ má Zembî

(Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Luk 19.45-48)

¹³ Nda zâh Páska í á bə í mú kúná-kúnə ná, Yésus nyə á ka bád kə Yurúsəlem. ¹⁴ A mú kə kwey ná, nə buud bwá á ngə kusha inteny wá, nə bəəng bwá á ngə kusha itow nə məfəf wá, nə bəəng bwá á ngə sá icénd í *mwaanə wá bwá má kə jì nə mikus *Luŋ má Zembî. ¹⁵ A mú ŋwa mikwoolú sá lwóh nə ndeé wíhng yíl bəsh Luŋ má Zembî, wíhng námə itow nə inteny. A mú ngə lwágəsə omwaanə búúd bwá á ngə sá icénd wá, shîn lwág itáwəli byəh. ¹⁶ Nyə nə buud bwá á ngə kusha məfəf wá ná: «Yílúgá isâ íga wa. Kúgá ŋwa njów má papa nda watála.» ¹⁷ *Ompwíin bé bwá mú téduga nda jì cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: «Ceelí má ngə ceeł njów wô yí, í ngə gwə mə lámúd nda kuda.»

¹⁸ Oyúden bwá mú zə lás nə nyə ná: «Wo ngə zə sá isâ ini ná wo má fwo ka lwágulə sá dáyé *shimbá?» ¹⁹ Yésus nə bwo ná: «Caamugá *Mpáánzə Zembî ga, mə nyiŋgəg lwə bi nywo nji mwôw málól.» ²⁰ *Oyúden ná: «Jí! Mpáánzə ni, məlwəga mé má á ŋwa buud mimbú məwûm mánə nə mísaman, wəe má ci ná wo é lwə nywo nji mwôw málól?» ²¹ Ndug nyúul nyé wá nywáá nyə á ngə jôw ná Mpáánzə yí. ²² Ompwíin bé bwá á kə nyiŋgə téduga lésú Yésus nyə a lás wəəngú

ja nyə gwûm yí, bwá mú *magulə Mícilyá myá Kálaad Zembî, *magulə námə lésú yé.

²³ Í á ka ngə bə na ná, ja Yésus nyə á bə zâh Páska dí Yurúsəlem yí, zhwoŋ buud bwá á *búgala jínə dé nə dúgúlə máshimbá nyə á ngə sá má. ²⁴ Nji Yésus nyə a shígé ngə shwu nyúul nə bwo, nəcé nyə á ngə mpu bəsh. ²⁵ Í áshígé nyiŋgə jì ná muud zəg jaaw nyə ná mbéé jì ntúga, keel jì ntúga. Nyəmfwó nyə á ngə mpu sá jì múúd lámúd yí.

3

Yésus bá Nikodēm

¹ Ngwól múúd nyə á ka bə gwoongə *Ofarizyēh dí nə jínə ná Nikodēm; nyə á bə námə tówə shwóg *Oyúden. ² Muud éne nyə á ka kə dág Yésus mpwó-bulú kə ci nə nya ná: «*Rabi sá ngə mpu ná wo jì yígali ngə zhu wá Zembî yé. Nəcé, muud cugé nə ŋkul sá *máshimbá wó ngə sá mága ŋkí Zembî nyə ayáyé nyə ŋkul.» ³ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, ŋkí muud mə bə kú byél byélé ágúgwáan*, a cugé nə ŋkul dág Faan má Zembî.» ⁴ Nikodēm mú jì nyə ná: «Ntədəlé cwúcwúul múúd jì nə ŋkul nyiŋgə byél yé? Ye a jì nə ŋkul nyiŋgə nyí nyóəngú mwô dí ja ábée ná ndeé a mú nyiŋgə byél?» ⁵ Yésus mú bəsa ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, ŋkí muud mə bə kú byél zhií á məjúwó nə Shíshim dí, a cugé nə ŋkul nyí Faan má Zembî dí. ⁶ Byeyí á shí ga í də byá míshwun, byeyí á Shíshim byá *shíshim. ⁷ Kú káam ná má ci nə wo ná bi má jəlá nə byél byélé ágúgwáan. ⁸ Nkwə mə də kuŋg kúl á kúŋg yí, wo ngə gwág ncíndá nyé, nji wo nda mpu kóomb á ngə zhu yí nə kóomb á ngə kə yí. Ntó námə wá jì nə muud má byél byélé Shíshim yé.»

2:12 Mat 4.13 **2:13** 6.4; 11.55; 12.12; MmN 12.1-14 **2:16** Luk 2.49 **2:17** Sóm 69.10
2:18 2.11 **2:19** Mat 26.61; 27.40; Mis 6.14 **2:21** 1Kr 6.19 **2:22** 1.45; 12.16; 14.26; Luk 24.6-8, 27 **2:23** 2.11; 6.29; 7.31; 8.30; 9.38; 10.42; 11.45; 12.42; 20.29, 31; 16.9 **3:1** Nikodēm: 7.50; 19.39 **3:2** Mat 22.16; Yuá 2.11 **3:3** 1.13 * **3:3** Kúl jəsh sá ngə ci ná: «byél byélé ágúgwáan» yí, ból bwá ngə ci ná «byél byélé á gwôw». **3:5** Tit 3.5 **3:6** 6.63 **3:8** Ekl 11.5

⁹ Nikodê m mú ci nə nyə ná: «Jāh jí nə ŋkul bə na ntədəl?» ¹⁰ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wee muud ŋgə jíguli bwán ó *Izarəyél yé wo ampúyé ísá íni? ¹¹ Búbálé, má jaaw wo ná, sə ŋgə lás sá sá má mpú yí, sə ŋgə bwiing sá sá á dúg yí, nji bí nda magulə sá sə ŋgə bwiing yí. ¹² Ja má lás nə bí ísá yá shí ga, bí nda *magulə yí, bí búsa nə ŋkul magulə yá gwōw na ntədəl? ¹³ Mpugá ná muud nyə afwóyé bád kə jon dí gwōw, námá nji *Mwān mə Múúd, nyə muud nyə á zhu gwów yé. ¹⁴ Ná ndeé, námá nda Moyíz nyə a bān vuguli nywā gwów shí a shwéeshád ná, í jii ná bwə bág námá bān Mwān mə Múúd gwōw, ¹⁵ shú ná muud yēsh mə bá *búgula nyə yé bág *bə nə cug á kandugə kandugə. ¹⁶ Nəcə, Zembí nyə á cēel buud ó shí ga nə mbíya yáág-yáág cēlí, váál á ná, nyə a yána Cúgə lú Mwán dé ná muud yēsh mə búgula nyə yé bág bə kú yə, a yidag bə nə cug á kandugə kandugə. ¹⁷ Mpugá ná Zembí nyə a shígé nti Mwán yé shí ga dí ná a zág yə búúd intúgúli, í á yida bə ná a zág sá ná buud bwə fáámug. ¹⁸ Muud mə búgula nyə yé nyə ányingəyé ná bwəma nə intúgúli; muud mə yídá bə kú búgula yé, intúgúli byé í má bwey bə; í má bwey bə nəcə a má bə kú búgula Cúgə lú Mwán mə Zembí. ¹⁹ Dugá, Zembí nyə a sá ná sémyé mílsú í mpúyug, nyə a sá ntúga: nyə á nti mənkenya shí ga dí, buud bwə mú yida cēel máyídúgú cə mənkenya. Bwə á sá ntó nəcə bəw bwo misóólúgú. ²⁰ Jí ná muud yēsh mə də sá məbōw yé má də mpíi mənkenya, nyə ádé kə kúl māsú yí, a fúndə ná misóólúgú myé mí á bá búguli. ²¹ Muud nywáá ŋgə bə obúbálé yé má də kə kúl mənkenya māsú yí, í nyínúg ná a ŋgə

sá misóólúgú myé váál Zembí ŋgə jii yí.»

Yuánes Nduu-buud bá Yésus

²² Ja ísá íni í má shín yí, Yésus má zə kə shí á Yudéa, bənōh *ompwíin bə. A mú kə jii nə bwo wu, a ŋgə duu buud. ²³ Í á bə, Yuánes ŋgə námá duu buud Inōn, kúnə-kúnə nə Salím, nəcə məjúwó má á bə wu ŋkí bulya. Buud bwə á ka də kə, də kə duwan. ²⁴ Na nyə á bə bwə kú fwo wá Yuánes mímbwugud. ²⁵ Ompwíin ó Yuánes bənōh ŋgwól *Yúden bwə á ka zə séŋusa məkəl shú sá í dúgyá nə ŋgusa yábə yí. ²⁶ Bwə mú kə wə Yuánes kə ci nə nyə ná: «*Rabi, dugí, muud bíná bí á bə Zhurdə fanwíny wó á ŋgə bwaagulə lán yé yé, a ŋgə duu buud, buud bēsh bwə mú ŋgə kə nyódi.» ²⁷ Yuánes mú bəsa ná: «Muud cugé nə ŋkul bə nə sá, Zembí kú fwo yə nyə. ²⁸ Biméfwó bí búsa mə owúshined nə mə á ci ná: “Mee dí jísó *Kříst, mee jii nji muud Zembí nyə á nti Kříst dí shwóg yé.” ²⁹ Muud mə ŋwá bá yé, nyə wə jí nə mudá; shwə yé tál cínōngú ŋgə gwágulə nyə yé, nyə é bul bə nə mashusug ja á gwág kál má múúd bá yí. Váál məshusug dōōng wə má jí nə ndí yí, məshusug ntə nji. ³⁰ Í jii ná jínə má Yésus ŋgəg nə jwə, mee dām ŋgə jímb jímbúg.

³¹ «Muud ŋgə zhu gwów yé ŋgə cə buud bēsh; nyōōng ŋgə zhu shí yé jí námá nji muud a shí, a lás námá nji sá í dúgyá nə shí yí. Muud ŋgə zhu gwów jon dí yé ŋgə cə buud bēsh. ³² A ŋgə bwaagulə sá nyə á dúg yí nə sá nyə á gwág yí, nji, buud bwə ángē nə magulə sá á ŋgə bwaagulə yí. ³³ Muud mə mágúlə bwaagulələ wōōng yé má lwágulə ná Zembí jii búbálé. ³⁴ Nəcə muud Zembí nyə á nti yé má də lás íciyá í Zembí;

3:11 3.32; 8.26 **3:12** 12.32; 14.1-3; 17.5 **3:13** Mik 30.4; Rom 10.6 **3:14** Ilj 21.9; Yuá 8.28; 12.32-34; 18.32 **3:15** 20.31 **3:16** 3.36; 5.24; Rom 8.32; 1Yn 3.1; 4.9-10; 5.11, 13 **3:17** 12.47 **3:18** 5.22 **3:19** 8.12 **3:20** Ifz 5.11-13 **3:21** 1Yn 2.4 **3:22** 4.1-2 **3:24** Mat 4.12; 14.3 **3:26** 1.29-34 **3:27** 19.11; 1Kr 4.7; Heb 5.4 **3:28** 1.20; Mal 3.1; Mat 11.10 **3:29** Mat 9.15 **3:31** 8.23; 15.19; 1Yn 4.5 **3:32** 3.11

nacé, Zembî mæ yá nyə Shíshim kú nə minji. ³⁵ Dá má cɛɛl Mwán, nyə a má bəd nyə isá byəsh mábwád. ³⁶ Muud mæ *búgúlá Mwán mæ Zembî yé ji nə cug á kandugə kandugə; muud mæ bán nə nyə abúgúláyé *Mwán má Zembî yé nyə abúle *dúg cug, mpimbə má Zembî yida nada nyə cugud.»

4

Yésus bá mudá á Samariya

¹ Yésus nyə á ka zə mpu ná *Ofarizyēn bwé má gwáduga nə a mú ngə bul bə nə *ompwíin ntɔ Yuánes, a ngə duu buud ntɔ nyə. ² Nji, Yésus nyəmfwó nyə a shígé ngə duu buud, ompwíin wə bwé á ngə duu. ³ Nə ndéé, Yésus nyə á ka zə wú Yudéa nə a kə Galilē. ⁴ Nə ndéé, í á jii ná a línág Samariya. ⁵ A mú kə wós ngwála á Samariya bwé dū jōw ná Sikār yí, ngwála wəɔng í njúl kúná-kúnə nə fambá *Yákwb nyə á yə mwán yé Yóseb yí. ⁶ Bwūn mæ Yákwb í njúl cínəng. Yésus nyə á ka bə a má tag nə njənd, a mú kə ji shí bwíinde lú taambud. Í á bə na, jwów í mú ngeɛ tólóg dí.

⁷ A njúl na ntáni, ngwól mudá á Samariya mú wós ná a zə dɔ májúwó. Yésus mú ci nə nyə ná: «Yág mæ májúwó má ngul.» ⁸ Í á bə ompwíin bwé má kə ngwála nə bwé kə kusə ídāw. ⁹ Mudá á Samariya mú ci nə Yésus ná: «Nə ji? Wo mwā *Yúden, wo balé gwáám mæ shilə Samariya májúwó? Jān í á mæ té na ntədəl?» Mpugá ná *Oyúden bánən nə buud ɔ Samariya bwé áde bə nə wóngó. ¹⁰ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wo ampúyé sá Zembî má yána yí, wo kú mpu múúd ngə gwáám wo májúwó yé. Wo mbəm mpu, nki wo wə má yida gwáám nyə májúwó, a

mú yə wo májúwó má cug.» ¹¹ Mudá mú ci nə nyə ná: «Cwámba, taamb jí nə gwaálə shí, wo ntág kú nə dɔɔla; wo é ka nwa májúwó má cug ngow? ¹² Ye wó bul bə fwámé múúd ntɔ mpáám bə jísú Yákwb muud nyə á yə sə taamb ga yé? Nyəmfwó nyə á ngul májúwó má wa, bwán bə ngul námá, tə iwoo byé.» ¹³ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Muud yēsh mæ ngúl májúwó mága yé, nyə é nyiŋgə gwág shwáásúlə minú; ¹⁴ nji, muud mæ bá ngul májúwó má bá yə nyə yé, nyə abúle nyiŋgə bwele gwág shwáásúlə minú, májúwó məɔng má bá bə nyə bwūn í bá dū wéeshali májúwó cé cug.» ¹⁵ Mudá ná: «Cwámba, yág mæ májúwó məɔngá mæ bág bə kú ná nyiŋgə gwág shwáásúlə minú, mæ nda ná bá nyiŋgə jii ná mæ zə dɔ májúwó wa.» ¹⁶ Yésus nə nyə ná: «Kaá jōw ngwūm woó, biná zág.» ¹⁷ Mudá ná: «Mə cugé nə ngwūm.» Yésus nə né ná: «Wo má mpu ci ná wo cugé nə ngwūm. ¹⁸ Nacé wo a má bə nə ogwūm ótəɔn, nyəɔng wó jí nə ndí ja gaád yé cugé ngwūm woó. Wo má bwiŋg bábálé na.» ¹⁹ Mudá mú ci nə nyə ná: «Cwámba, mæ dúg nə wo ji *muud micúndó. ²⁰ Odá bwé á dū yə Zembî gúmbə wa mbán gaád; bi bān má ci ná Yurúsəlem wə búúd bwé kág dū nyə gúmbə yé.» ²¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, *maguləg sá má cí yí. Dúl wəla í bá zə bə, í bá bə, bi kú ná dū yə Dá gúmbə wa mbán gaád, kú námə nyiŋgə bə Yurúsəlem. ²² Bí ngə kənd gúmbə kúl bí ampúyé yí; sə bān sə ngə kənd kúl sə má mpú yí, nacé cugushilə Zembî ngə cugushi buud yí í ngə cingya Oyúden dí. ²³ Nji, dúl wəla í bá zə bə, wəla dəɔng ntág námə wága, wəla á nə fwámé búúd bwé yə Dá gúmbə wá bwé é yə nyə gúmbə nə *shíshim nə obábálé. Váál búúd i yə nyə gúmbə

3:35 5.20; 10.17; 13.3; 14.10; 17.2; Mat 11.27; 28.18 3:36 3.16 4:1 3.22 4:4 4.9; Luk 9.52; 17.11, 16; Mis 8.4-25 4:5 Mat 33.19; 48.22 4:9 20j 17.29-41; Esd 4.1-3; Mat 10.5; Luk 9.52-53 4:10 4.26; 7.37 4:12 8.53 4:13 6.35; 7.37 4:15 6.34 4:19 9.17; Mat 21.46 4:20 Mbá 12.5-14; Sóm 122.1-5 4:22 Iza 2.3; Abd 17; Rom 9.3-4 4:23 3.3-8; 2Kr 3.17; Flp 3.3

ntó wá Dâ ngé sọ yí. ²⁴ Zembî jì shíshim, buud bwé yə nyə gúmá wá bwé jalá nə yə nyə gúmá nə shíshim, nə obábálé.» ²⁵ Mudá mú ci nə nyə ná: «Mə mpú ná Mesí zag, nyə wé bwé ngé jôw ná *Kříst yé. Ja á bá ntâg zə yí, a bá zə jaaw sá isâ byêsh.» ²⁶ Yésus ntâg nə né ná: «Mə wəwəng wé ngé lésha nə wo éga.»

²⁷ Ompwíin bé bwé mú ntâg wósó, bwé mú ngə káam ná Yésus ngə lésha nə mudá; nji, tə muud nyə a shígé jì nyə ná: «Wo ngə jii jí?» Nkí ntâg ná: «Nəcə jí wó ngé lésha nə nyə yí?» ²⁸ Mudá mú lágə dọpla jé na, kyey kə kwáádá kə jôw búúđ ná: ²⁹ «Zəgá kə dág ngwól múúđ má jaaw mə sá jêsh má á sá yí, ye í cúgé je bə Kříst í?» ³⁰ Buud bwé mú tí kwáádá, kə kósómb Yésus nyə á bə yí.

³¹ Té ni, ompwíin bwé mú ngə jəgula nə Yésus ná: «*Rabi, daág.» ³² Nyə ntâg nə bwo ná: «Mεε jì ná mə dág idâw bí ampúyé yí.» ³³ Ompwíin bwé mú ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Ngwól múúđ nyə ámə zə yə nyə bíl idâw?» ³⁴ Yésus nə bwo ná: «Idâw byâm wé mə sáág sá múúđ nyə á nti mə yé mə jí yí. ³⁵ Ngaá bí ngə ci ná í má lág óhkwóond onđ ná fwála bwé jalá nə saag ífambá yí í wósósúg í? Uhúu. Mεε má ka ci ná: Kəndugá mísh bí dúgúg, idâw í má shín wiy ífambá, í mú fwála lú mäsaağ. ³⁶ Muud mäsaağ mú ngə bwey nwa myána, a ngə sεεng mpumá shú cəg á kandugə kandugə; ná ndeé, mbəəl məmpəg bá bēsh muud mäsaağ bwé gwág məshusəg mbií ngwúđ. ³⁷ Wúl kaaná í dū ci ná: muud mə bε mpəg yé, nə yé; nyəwəng mə sáag yé, nə yé. Sâ kaaná wəwəng ngé ci yí jí búbálé. ³⁸ Mə á kənd bí nə bí kág saag ídâw kúl bí áshígé wéénd gún yí. Bóól bwé á sēy, bwé wéénd gún; bí bān mú kə saag ígún byánhúđ.»

³⁹ Zhwog buud wá ngwála Samariya wəwəng bwé á *búgula Yésus nəcə bwaagalólə múdá nyó á bwaagalə ná: «A má jaaw mə sá jêsh má á sá yí». ⁴⁰ Ná ndeé, ja búúđ ɔ Samariya bwé á zə wósós wé Yésus yí, bwé á jəgula nə nyə ná a jíg na bwéđí; a mú ja cínəngú mwəw məbá. ⁴¹ Buud bwé mú nyiŋgə jág bul zə búgula nəcə ngələ gwág ciyá jé. ⁴² Bwé mú ngə ci nə mudá ná: «Sá ngə búgula ja gaád nəcə sáméfwó sá má gwág nyə nə məlwə məsá, kú ná nyiŋgə bə nəcə bwiŋgúlə wə, sá má ka mpu ná nyə wé jí bále bə Cəgye á shí ga.»

Yésus má lwag gúl ncúncwámá

⁴³ Mpásə mwəw məbá mání, Yésus nyə á zə tí na, kə Galilé, ⁴⁴ í njúl ná nyáméfwó nyə á bwey bwaagalə ná: «Bwé áde gúmal *múúđ micúndá má Zembî nyéđí kwáádá». ⁴⁵ Nji, ja nyə á wósós Galilé yí, buud ɔ Galilé bwé á jεend nyə nəcə bwé á shí dág sá jêsh nyə á sá Yurúsələm fwála lu zān yí. ⁴⁶ Nyə á ka nyiŋgə kə Kana á Galilé, wú nyə á sá ná məjúwó má nyéég məlwəg wá. Wúl lúlúú ósól ɔ məsáal ɔ Njwú-buud í a bə Kapernawúm, nyə á ka bə nə mwán ngé bwas. ⁴⁷ Muud éne nyə á ka gwág ná Yésus má wú Yudéa, a má wósós Galilé. A mú kə nyéđí, kə jəgula nə nyə ná a shúləg kə, kə lwag nyə mwán, nəcə, nyə á ngə bə ná a zə yə. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bí má ká bə kú dág *máshimbá nə *isá í mímbúgú, bí kú *búgula?» ⁴⁹ Lúlúú ósól ɔ məsáal mú ci nə nyə ná: «Leeləg kə té mwán nyə afwóyé yə mə yí». ⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Jeg kə, mwán woó ngə cəgə.» Muud éne mú *magulə ciyá Yésus nyə á ci nyə yí, a mú kyey. ⁵¹ A ngé ná ka shulə kə, ósól ɔ məsáal bé bwé mú zə bwəma nə nyə, zə jaaw nyə ná

mwán yé ηgə cugə. ⁵² A mú jì bwo wəla bwás í ámə shîn mwán yí, bwə mú jaaw nyə ná: «Nyúúl í ámə mp-wambəwo nyə nəkugú wəla ηgwúd á tām mwásá.» ⁵³ Sónǵú mwán mú yag ná wəla dɔɔŋg dí wə Yésus nyə ámə ci nə nyə ná: «Mwân woó ηgə cugə» yí; nə nyə, nə njów yé wəsh bwə mú búgula.

⁵⁴ Shimbá ábɛɛ Yésus nyə a sá ja nyə á wú Yudéa nyingə zə Galilè óni.

5

Mbúmbwúgú á Bétésda

¹ Ja isá íni í má shîn yí, *Oyúden bwə mú zə bə nə zəŋ. Yésus nyə á ka námá kə Yurúsalem zāŋ nyɔɔŋgúd. ² Gúl cwoogú í á ka dɛ bə nūŋ Yurúsalem, bwə dǵg jōw gwo heburə dí ná Bétésda. Cwoogú jɔɔŋg í á dɛ bə nə mənyingúlé* mətóɔn, í njúl kúná-kúnə nə mpumbé bwə á gwiid ná Mpumbé Itəw yí. ³ Ncúlyá mimbəl mí a ka dɛ já na mənyingúlé mənǵid, nə wəancím-ncím, nə wə á ibúgúlé í mákuú, nə bɔɔŋg bwə á bə nə bíl íkál í nyúúl í má shwáám wá. †[Bwə á dɛ já cínɔŋgú dɛ bwánd ná məjúwó má búsulag. ⁴ Nəcə, ηgwól *éŋgales nyə á dɛ shulə cwoogúd bíl íja, dɛ zə busal məjúwó. Nə ndɛɛ, mbəl í bwélé kul nyúúl cwoogúd ja á má busal yí, í yál, tɔɔ ná dé bwás í á bə dáyé váál.]

⁵ ηgwól múúd nyə á ka bə cínɔŋgú, bwás má jì nyə nyúúléd mimbú məwúm málól nə mwɔɔmb. ⁶ Yésus mú dǵg muud éne mbwúg; nda Yésus nyə á mpu ná a má bwey nə bwás ná, a mú jì ná: «Ye wo cɛɛl yál?» ⁷ Mbəl wɔɔŋg mú bɛsa nə nyə ná: «É yé Cwámba, mə cugé nə muud mə kúl mə cwoogúd ja məjúwó má

ηgə busala yí. Í dɛ bə, mə ηgə ná nywá kə, ηgwól múúd nywáá má lɛɛl kə.» ⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wɔɔlúg, wo báágúg tanú gwô, wo kyéyug.» ⁹ Muud wɔɔŋgú mú yál námá cé nə cé, a mú báág tanú jé ná ndɛɛ tééd njɔɔnd. Isá íni í á ηgə sɛy jwów lú Sábaad.

¹⁰ Oyúden bwə mú ka ci nə muud nyə á yál éne ná: «Sábaad wə éga, jísə wo ci ná wo kú ηkəny tanú gwô.»

¹¹ A mú bɛsa nə bwo ná: «Muud nyə ámə lwag mə yé nyə ámə ci nə mə ná: “Nwag tanú gwô wo kyéyug”».

¹² Bwə nə né ná: «Nyáyé múúd nye nyə ámə ci nə wo ná: “Nwagú tanú gwô wo kyéyug” éne?” ¹³ Nji, muud nyə á yál yé nyə a shígé ná mpu múúd wɔɔŋgú; í á bə Yésus má nyɔɔs cínɔŋg búúd bwə á bə áncuncuma wá. ¹⁴ Ja fwála í á cɔ yí, Yésus mú kə kwey múúd éne *Luŋ mə Zembí, a mú ci nə nyə ná: «Wey, wo má yál dí? Wo kú ná nyingə sá *sám, wo a bá bwəma nə sá í búl yáág yí.» ¹⁵ Muud éne mú kə jaaw Oyúden ná Yésus wə nyə ámə lwag nyə. ¹⁶ Oyúden bwə mú tééd ná bwə lwágulə Yésus cúwálí, nəcə a sálə sóólúgú ni jwów lú Sábaad. ¹⁷ Nji Yésus nyə á bɛsa nə Oyúden bɔɔŋg ná: «Dá ηgə ná sɛy zə wóɔs fwála gaád; mɛɛ mə sɛy námá.» ¹⁸ Ja nyə á mɛɛl ci ntáni yí, Oyúden bwə mú nyingə bul sɔ ná bwə gwú nyə; kú bə nji nəcə á dɛ yád Sábaad íí, nyə á nyingə námá ci nə Zembí jì Sónǵú yé, ntó jì ná a ηgə təl nyəmɛfwó cé ηgwúd nə Zembí.

Nkul ijwúga mə Yésus

¹⁹ Yésus nyə á ka bɛsa nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Mwân cugé nə ηkul sá sá nə lúú yé, a sá námá nji sá á dǵg Dá má sá yí. Sá

4:53 2.23 4:54 2.11 * 5:2 mənyingúlé: Sá sə ηgə jōw ná nyingúlé ni í cúgé zhizhe mpumbé; jísə milwoŋ mí mǎmpin mimbá, bwə ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bág. † 5:3 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá bísə na mpádǵá iyuug ibá íni yí. 5:8 Mat 9.6-7 5:9 5.16, 18; 7.21-22; 9.14; Mak 2.27-28 5:10 MmN 20.8-10; Zhe 17.21-22 5:13 6.15; 11.54; 12.36; Mat 8.18; 13.36 5:14 Mat 9.2; Zhk 5.16 5:15 9.11 5:18 sɔ ná bwə gwú nyə: Mat 14.5; Yuá 7.1, 25; 8.37, 40; 11.53 nyə á nyingə námá ci nə Zembí jì Sónǵú yé: 1.34; 3.3, 5; 8.16-19; 10.17-18, 29-38; 14.8-11, 20, 28; 15.9-10; 16.27-28; 17.1-26 5:19 1.34 5:20 3.35

jêsh Dâ má sá ntâg yí, Mwân má sá námá gwo. ²⁰ Nacé Dâ ngə cɛel Mwân, a ka ngə lwágulə nyə sá jêsh á ngə sá yí; a bá námá lwágulə nyə misóólúgú mí nyingə ntə míga myá, bí ka bá káam. ²¹ Mpugá ná, Dâ má du gwúmushi búúd, du nyingə yə bwo cug; mbií ngwúnd wəɔngú, Mwân má du námá sá ná, muud á cɛel yə cug yé, a yə nyə. ²² Dâ nyə asámbe təɔ muud lésú, nyə a má yida yə Mwân ŋkul ná a dúg cígal mílósú myêsh. ²³ A sá ntó ná buud bêsh bwé gúmálúg Mwân nda bwé gúmál Dâ ná. Muud mə bə kú gúmál Mwân yé, nyə agúmálé námé Dâ muud nyə á nti Mwân yé. ²⁴ Búbálé, má jaaw bí ná, muud mə gwágúlá ciyá jâm a *búgula múúd nyə á nti mə yé, a mú nə cug á kandugə kandugə; nyə abúle nyingə bwəma nə intúgúlí, a má yida wú shwiy dí kə cugud. ²⁵ Búbálé, má jaaw bí ná, dúl wəla í bá zə bə, wəla dəɔng ntâg námá wága, wəla mímbimbə mí bá gwág kəl má *Mwân má Zembí yí. Bəɔng bwé bá ntâg gwág dwo wá, bwé bá *bə nə cug. ²⁶ Mpugá ná, Dâ ji amádí á cug, a má ka námá sá ná Mwân bəg amádí á cug. ²⁷ Nda Mwân jí Mwân mə Múúd† ná, Dâ má yə nyə ŋkul ná a dúg sámb mílósú. ²⁸ Kúgá káam sá jəɔng; nacé dúl wəla í bá zə bə, wəla búúd búsá méshwəɔn dí wá bwé bá gwág kəl má *Mwân mə Múúd yí. ²⁹ Bəɔng bwé bá bə ná bwé á sá mánywa wá, bwé bá gwúm méshwəɔn dí, zə ləg cug; bəɔng bwé bá bə ná bwé á sá mábəw wá, bwé bá gwúm méshwəɔn dí, zə bwəma nə intúgúlí. ³⁰ Mɛɛ, mə cugé nə ŋkul sá sá nə lúú wám, má du sámb mílósú nda má du gwág nə Pəpá ná; mə du

cígal mílósú tətəlí, nacé mə ádé sɔ́ nə mə sá sá má jí yí, nji nə mə sá sá múúd nyə á nti mə yé ngə jí yí.

³¹ «Í mbəm bə ná məmɛfwó wá ngə bwiing lán wám, bwiingúlə wəɔng í nda bə sá búúd bwé máguləg yí. ³² Ká, muud shús wá ngə bwiing lán wám, mə mpú ntâg ná bwiingúlə wəɔng wúsə búbálé. ³³ Bɪ á kənd buud wá YuánesŠ, nyə á shí ntâg bwiing bí búbálé waamə. ³⁴ Mɛɛ mə anɣé ntâg bwánd ná muud bwiingug lán wám; mə ngə yida lás ntúni shú ná bɪ dúgúg cug. ³⁵ Yuánes nyə á bə njidá lámba í á ngə kwan yí, bɪ á shí ntâg jí ná bɪ má kəɔs nə máŋkenya mé, nji í a bə nji búbaalé fwála. ³⁶ Mɛɛ jí nə wúl bwiingúlə í ngə bwiing lán wám, wân í ntə wəɔng Yuánes nyə á bwiing yí. Misóólúgú Dâ nyə á yə mə ŋkul nə mə sáag myá, mə ngə sá myo, mí ngə bwiing lán wám ná Dâ wá nyə á nti mə. ³⁷ Dâ muud nyə á nti mə yé nyamɛfwó ngə bwiing lán wám. Bɪ abwélé gwág kəl dé, kú bwɛle dúg mpwóombú nyé, ³⁸ ciyá jé í afwóyé ŋwa jija bídí mílámúd, nacé bɪ anɣé nə búgula muud nyə á nti yé. ³⁹ Bɪ ngə sɔ́ ná bɪ mpúg micilyá myá Kálad Zembí, bɪ ngə téduga ná bɪ é kwey cug á kandugə kandugə cínəng; í njúl ná micilyá myəɔng mí ngə bwiing lán wám. ⁴⁰ Nji bɪ acéélé zə mádí ná bɪ bəg nə cug.

⁴¹ «Mə anɣé nə jí ná buud bwé gúmálúg mə. ⁴² Nji, mə mpú bí, mə mpú ná mílám mín mí acéélé Zembí. ⁴³ Dâ wá nyə á nti mə nyédí jínád, nji bɪ alégé mə; ŋkí ngwól múúd mə zó dé jínád íí, bí yida ləg nyé. ⁴⁴ Bɪ bí nə ŋkul búgula ná ntədəlé bɪ ngə sɔ́ gúmá mənyúúl má búúd dí? Bɪ cugé

5:21 Rom 4.17; Ifz 2.5; Yuá 11.25 **5:22** 3.18; 5.27, 30; 9.39; 12.47-48; Mis 10.42; 1Yn 2.28 **5:23** Flp 2.10-11 **5:24** 3.16; 5.22; 6.35; 8.51; 10.28; 11.25-26; 14.6; 17.2; 20.31; 1Yn 2.25; 3.14 **5:25**

11.43; Mak 5.41; Luk 7.14 **5:26** 1.4 † **5:27** Mwân mə Múúd: Ntó má ká ná «Mesí Zembí nyə á nti yé». (Wo jí nə ŋkul dég Dan 7.14.) **5:29** 11.24 **5:30** 4.34 **5:31** 5.36 **5:33** 1.15, 19, 34 **Š 5:33** Lán ní í jalá nə bə sá í ngə sɔ́y Yuá 1.19-27 nə 3.22-30 dí yí. **5:36** 10.25, 38; 14.10-11; 15.24, 27 **5:37** 1.34; MmN 20.19; Mbá 4.12 **5:38** 16.9 **5:39** Luk 24.27, 44; Mis 13.27; 17.11; 2Tm 3.15-16; 1Pr 1.10-11 **5:41** 7.18 **5:44** 5.41

nə ɲkul búgula, nəcé bi aɲgê nə sɔ́ gúmá í ɲgə zhu wə Zembí á ɲgwúd nə ɲgwúd yí. ⁴⁵ Kúgá ɲgə táduga ná mə bá shwáman bí wə Dá. Moyíz muud bí á má kə kəl mílám nyádí yé, nyə wə má bá shwáman bí. ⁴⁶ Nəcé, bi mbâm ɲgə búgula Moyíz í, ɲki bi má búgula námə mə, nəcé lán wám wə Moyíz nyə á cilə yí. ⁴⁷ Ká, nda bí aɲgê nə *magulə micilyá myé ni, bí é ka *magulə íciyá byám na ntədəl?»

6

Yésus mə yá ncúlyá buud idâw

(*Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17*)

¹ Ja isá ini í má shîn yí, Yésus mú lína máɲ má Galilé bwá da námə jôw ná Tiberyad yí, kə faɲwíny. ² Buud bwá mú ɲgə bɛ nyə áncuncuma, nəcé bwá á ɲgə dág a ɲgə lwag mimbəl máshimbád. ³ A mú ka bád mbámbáɲád, kə ji shí wu gwôw, bánôɲ *ompwíin bé. ⁴ Na ji ntág ná, *Oyúden zan *Páska nyáɲ í mú kúná-kúnə.

⁵ Yésus nyə á ka kənd mísh, a mú dág ná ncúlyá buud bwá ɲgə zə nyádí, a mú ka jí Fílíp ná: «Sá é ka kusə íbuléd ɲgow ná buud óga bwá dóg?» ⁶ Nyə á jí ntó ná a gwágúlə ná nda Fílíp nyə é ci ná, nyə á ɲgə bwey mpu sá á zə sá yí. ⁷ Fílíp mú bɛsa nə nyə ná: «Sá tɛem kusə íbuléd tán odanarí mítəd mimbá, í nda kwaga nə bwo mbii á ná muud yêsh bə nə jé kúkúl.» ⁸ Nyəɲgə *mpwíin mə Yésus bwá á da jôw ná André yé, mínyəɲá má Shímun Pyêr mú ci nə nyə ná: ⁹ «Gúl ncúncwámá jí nə íbuléd ítóɲn wa, íbuléd í *orzəhə, nə oshú óbá; ká bímbí dəɲg dí nə ɲkul ka sá zhwog buud óga jí?» ¹⁰ Yésus mú ci ná: «Jilugá buud shí.» Zhwog ákanda nyə á bə kúkúl jəɲgúd, buud bwá mú shîn ji shí, je bə búúd otóóshin

otóɲn lɔ́lə ɲji budúm. ¹¹ Yésus mú ɲwa íbuléd, a mú yə Zembí akíba ɲə ndéé a mú kaaw búud bwá á bə cínəɲg wá. A mú námə sá nə oshú ntó, a yə bwo bímbí bwá á jí yí. ¹² Ja búúd bwá mə də nə ndéé jílə yí, a mú ci nə ompwíin bé ná: «Kwósúgá ikál í má lúg yí, í kú bə sá yúúdágú.» ¹³ Bwá mú kwós ikál í íbuléd í á lúg ja búúd bwá á shîn də yí, í mú lwánd mábwumú wúm nə mábá.

¹⁴ Ja búúd óni bwá má dág Yésus má sá *shimbá yí, bwá mú ɲgə ci ná: «Búbálé, *muud micúndá nyə á bə ná a bá zə shí ga dí óni». ¹⁵ Nda Yésus nyə á ka mpu ná bwá é zə ɲwa nyə ná bwá kó təl nyə ɲjwú-buud ná, nyə á kyey, kə nyiɲgə bád mbámbáɲád nyəméfwó kú nə muud.

Yésus má kyey májúwód gwôw

¹⁶ Mpwó-kugú, *ompwíin bé bwá mú shulə kə máɲ. ¹⁷ Bwá mú kəwa byóólád, tí kə faɲwíny, Kapernawúm. Í á bə yídúgú í má bii shí, Yésus kú fwo nyiɲgə sɛɛɲgya nə bwo sámbá. ¹⁸ Yáág-yáág ɲkwô nyə á ka zə kuɲg, ikwô tôw máɲ ná shwuu. ¹⁹ Bwá mú ka ɲgə júgə ná ndéé, ja bwá má kə shwóg je bə ókílomáda otóɲn ɲki ósaman * yí, bwá mú dág Yésus ɲgə kyey májúwó dí gwôw, a ɲgə shish kúná-kúnə nə byóól dán; bwá mú gwág íkukwendé. ²⁰ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə wə éne, kúgá fúndə.» ²¹ Bwá mú cɛɛl ɲwa nyə byóólád, ɲji byóól mú lɛɛl kumá bwúɲ, kál bwá á ɲgə kə yí.

Idâw yá cəg

(*Yuá 3.14-16; 1Yn 5.10-13; 1Kr 11.23-26*)

²² Mán mələm, ncúlyá buud bwá á lág gúl kóómb máɲ wá, bwá mú dág ná byóól í á bə cínəɲgú ɲji ɲgwúdagú, dwó ntág wə í á kə nə *ompwíin yí, Yésus nyə a shígé bád

5:45 Mbá 31.24-29 5:46 Mbá 18.15, 18; Luk 24.27; Yuá 6.14; Mis 3.22; 7.37 5:47 Luk 16.29-31 6:2 Mat 6.25; Yuá 2.23 6:3 mbámbáɲád: Mat 5.1; 15.29; Mak 3.13; 6.46; Luk 22.39 6:4 2.13 6:8 André: 1.40; 12.22; Mat 4.18; Mak 13.3 6:11 21.9, 13 6:14 Mbá 18.15, 18; Yuá 1.21; 2.11; 5.46; 7.40; Mis 3.22-23 6:15 5.13; 18.36 * 6:19 Osatád məwúm mábá nə ótəɲn, ɲki ntág məwúm málóól. 6:23 6.11

byóól dɔɔŋgúd; ompwíín bwá á kə bwáméfwó. ²³ Nji, mósólúgá mósól má á shí wú Tiberyad, nyingə zə kúná-kúna nə kúl Cwámba nyə á yə Zembí akíba nə ndéé bwá mú də yí. ²⁴ Ncúlyá buud óni bwá mú dúg nə tɔɔ Yésus, tɔɔ ompwíín bé bwá cúgé cínɔŋg. Bwá mú ntág bád mósól mɔɔŋgúd kə Kapernawúm, kə sɔ́ Yésus. ²⁵ Bwá mú kə kwey nyə nūŋ m̄n̄ fəŋwíny, bwá mú shilə nyə ná: «*Rabi, wo ámə ka zə kúga jáyé ja?» ²⁶ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bi aŋgə nə sɔ́ mə nəcə *məshimbá bí ámə dúg má, bí ŋgə sɔ́ mə nəcə bí ámə də íbuléd nə ndéé jíla. ²⁷ Kúgá ŋgə yáág nə bi bág nə idəw í də kaag yí, yidagá yáág shú byɔɔŋg í kwíínd nə muud cúgəg cug á kandugə kandugə yí; byó wə *Mwân mə Múúud mə bá yə bí yí. A bá yə bí byo nəcə a ji nyɔɔŋg Dá nyə a wá məyiigyé má íjwúga yé.» ²⁸ Bwá mú ka ci nə nyə ná: «Yáág nə misósólúgú mí Zembí wə ntudél, sə sáág jí?» ²⁹ Yésus nə bwo ná: «Yáág nə sósólúgú má Zembí wúsə nə bi búgúlág muud Zembí nyə á nti yé.» ³⁰ Bwá nə né ná: «Wo má fwo sá jáyé sá í ntɔ́ buud fug nə sə dúgúg nə ndéé sə mú *búgula wo? Wáyé sósólúgú wo má fwo sá yí?» ³¹ Osósóŋgú búsu bwá á də də *mána ja bwá á bə shí a shwééshá dí yí, námə nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, ná: “Nyə á yə bwo idəw í á ŋgə zhu jon dí yí!”» ³² Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Moyíz námə dí nyə á yə bí idəw í á də zhu jon dí yí, Sósóŋgú waam wə má yə bí fwámé idəw í ŋgə zhu jon dí yí. ³³ Fwámé idəw í Zembí bisə byɔɔŋg í wú jon dí, zə yə búúud ɔ́ shí cug yí.» ³⁴ Bwá nə né ná: «Cwámba, dɔg yə sə idəw byɔɔŋgú ja jəsh.»

³⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mee jisə

idəw yə cug. Muud mə zə mádí yé, nyə abúle nyingə bwəle gwág zha, muud mə búgúlá mə yé, nda nyingə bwəle gwág shwáásúlə miná. ³⁶ Mə shí jaaw bí ná, bi má dúg mə, nji bi aŋgə nə *magula. ³⁷ Búúud bəsh Dá mə yə mə wá bwá é zə mádí; mə abulé ntág wíŋg múúud mə zə mádí yé. ³⁸ Nəcə, mee mə á shulə wú gwɔw nə mə zə sá sá múúud nyə á nti mə yé ŋgə jí yí, kú bə sá má ŋgə jí yí. ³⁹ Muud nyə á nti mə yé, sá á ŋgə jí yí jísa ná, mə kú jímbal tɔɔ muud ŋgwúud á sámbá búúud nyə á yə mə yí, mə bág yida gwúmushi bwo jwów á məzhúgúlá. ⁴⁰ Mə ŋgə ci nə sá Dá ŋgə jí yí jísa ná, muud yəsh mə dúg Mwân, a búgula nyə yé, a bág nə cug á kandugə kandugə; mə ka bá gwúmushi nyə jwów á məzhúgúlá.»

⁴¹ *Oyúden bwá á ka ŋgə cwaduga nə Yésus, nə a cíla ná: «Mə wə jísa idəw í á wú jon dí yí.» ⁴² Bwá á ŋgə cwaduga ná: «Ŋgáa nyə wə Yésus mwân mə Yóseb? Sə má mpú dí sósóŋgú bá nyɔɔŋgú? Ká, a zə ŋgə ci ná: “Mee jisə idəw í á wú jon dí yí.”»

⁴³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Kúgá ŋgə cwaduga biméfwó nə biméfwó. ⁴⁴ Muud cugə nə ŋkul zə mádí té Dá, muud nyə á nti mə yé, nyə afwóyé julə nyə yí. Dá ká námə ka julə múúud í, muud mú zə mádí, mə ka bá gwúmushi nyə jwów á məzhúgúlá. ⁴⁵ Ŋgáa jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: “Bəsh bwá bá ŋwa mínjígúlá wə Zembí”. Kagá mpu nə muud yəsh má gwág Dá, a ŋwa njígúlá yé yé, nyə é zə mádí. ⁴⁶ Ntɔ́ jí nə muud nyə abwélé dúg Dá; námə nji muud nyə á zhu wə Zembí yé, nywáá wə nyə a dúg Dá. ⁴⁷ Búbálé, má jaaw bí ná, muud mə búgula yé jisə nə cug á kandugə kandugə. ⁴⁸ Mə wə jísa idəw yə cug. ⁴⁹ Osósóŋgú bín bwá á də də mána ja bwá á bə shí

6:26 2.11 6:27 6.35 6:29 2.23 6:31 Sóm 78.24; MmN 16.4, 31; Yuá 6.49 6:33 6.41, 51 6:34 4.15; Mat 6.11 6:35 4.13-14; 6.48-58; 7.37 6:36 16.9; 20.29 6:37 17.2, 24 6:38 4.34; Mat 26.39 6:39 10.28; 17.12; 18.9 6:40 5.24; 6.44, 54; 11.24 6:42 Mat 13.55 6:45 Iza 54.13 6:46 1.18 6:48 6.35; Mbá 2.17 6:49 6.31

a shwéeshá dí yí, nji bwá á shí yá.
 50 Idâw í ñgá wú jon dí yí byáá, í ñgá zə ná, muud mə dá byo yé kú bá yá. 51 Mə wá jisá idâw yá cug í ñgá wú jon dí yí. Múúd mə ká də idâw byəñgá, a bá cugə kandugə kandugə. Idâw mə é yána yí bísə mishwun myâm, mə é yána myo shú ná buud ɔ shí ga bwá bág nə cug.»

52 Oyúden bwá mú ka bə nə zhuyá bwámé nə bwámé bwá ñgá shilə ná: «Nyíga nye ji nə ñkul yə sá mishwun myé na ntədəlé ná sá dág?» 53 Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bí mə ká bə kú də mishwun mi Mwân mə Múúd, bí má ká bə kú ñgul mácií mé, bí kú *bə nə cug. 54 Muud mə dá mishwun myâm ñgul mácií mâm yé músə nə cug á kandugə kandugə; mə bá gwúmashi nyə jwów á məzhúgúlá. 55 Nəcə, mishwun myâm mísə mpu bə idâw, məcií mâm məñgul. 56 Muud mə dá mishwun myâm, ñgul mácií mâm yé má nada nə mə, mə má ñwa jiya nyádi lámúd. 57 Nda Dá á cug nyə á nti mə ná, á ñgá ntág sá ná mə cugəg ná, muud mə dá mə yé, mə wá mə é ñgá sá ná a ñgəg nə cugə. 58 Idâw í á wú jon dí yí byáá í cugé nda idâw ímpáámbə bín í á də yí. Bâñ bwá á də, nji bwá á shí yá. Muud mə də bíga yé, nywáá má bá cugə kandugə kandugə.»

59 Lású Yésus nyə lás ja nyə á ñgə yə buud minjígúlá wəni, nyə á ñgə yə buud minjígúlá myəñg *mpáánzə minjígúlá á Kapernawúm.

60 Ja ompwíin bé bwá á gwág lású yé wəñg yí, bóól ñkí bulya bwá á ci ná: «Wəni lésú í bul nyaan, muud cugé ná nə ñkul ñgə nyiñgə gwágulə wə.» 61 Yésus mú mpu ná ompwíin bé bwá ñgə cwaduga, a mú ji bwo ná: «Lású wâm í má kwal bí bəəgú?

62 Bi mbâm ka mæel dág Mwân mə Múúd ñgá bád kə kúl nyə á fwo də bwey bə yí, í ka bə nə? 63 Shíshim má Zembí wá í də sá ná muud cugəg, ñkul mə múúd í ádé kwíind təə sá. Lású má ñgá lás nə bí ni wúsə shú ná Shíshim má Zembí í zág bídí zə yə bí cug. 64 Nji, bóól búúd wá na bídí bwá ñgə nə magulə mə.» Yésus nyə á ci ntáni nəcə, tééd jwów nyə á tééd yələ búúd minjígúlá yí, nyə á bwey ñgə mpu buud bwá áshígé ñgə magulə nyə wá, a bwey námə mpu múúd mə bá kusha nə nyə yé. 65 Nyə á nyiñgə námə ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ñkul zə mádí, Dá kú fwo sá ná nyāñ zág.» 66 Tééd na fwála niíd wá zhwog ompwíin bé bwá á wú nyádi gwoonğ dí kú ná nyiñgə ñgə kyey nə nyə yí.

67 Yésus nyə á ka ci nə wa wúm nə óbá ná: «Bi báá bí akyéyé?» 68 Shímun Pyêr mú bəsa nə nyə ná: «Cwámba, sá é ká nyiñgə kə wá zə? Wəe ji nə iciyá í də yə búúd cug yí. 69 Sá má magulə, sá má mpu ntág nə wo jisə Nkəñkə múúd má Zembí.» 70 Yésus mú bəsa bwo ná: «Ñgá mə wá mə a féesh bí buud wúm nə óbá? Ká dugá, ñgwól á na bídí jisə nə jamb.» 71 Nyə á ñgə ci Yúdas, mwân mə Shímun Iskariyôt; nəcə, Yúdas nyə á tæem bə muud á sámbá ompwíin wúm nə óbá, nyə á bə nə nyə wá má bá kusha nə Yésus.

7

*Omínyəñ ɔ Yésus kú nə búgá
 (Yuá 5.44; 15.18-19; Mat 10.16)*

1 Ja ísá íni í má shîn yí, Yésus mú kə ñgə kyey Galilé. Nyə a shígé cæel kə Yudéa, *Oyúden bwá á ñgə sə ná bwá gwú nyə. 2 Í á bə ntág í, Oyúden zan nyáñ bwá á də jəw nə Zan məbanda* yí í mú kúnə-kúnə.

6:53 Mat 26.26-28; 1Kr 10.16; 11.23-26 6:56 15.4-5 6:62 Mis 1.9-11 6:63 3.5-8; 2Kr 3.6
 6:64 13.11; 16.9 6:67 Mat 16.15-20; Mak 1.24 6:71 12.4 7:1 5.18 7:2 Ləv 23.33-34;

Mbá 16.13-15 * 7:2 Zan məbanda í á də bə, Oyúden də ji məbanda dí, də téduga váál Zembí nyə á ñgə baagulə bwo ja bwá á ñgə cugə məbanda dí shí a shwéeshá yí. Dégúg vugali fəb 486.

3 Yésus omínyonhâ bé bwé mú ci ná nyə ná: «Wúg wa wo kág Yudéa, *ompwíin bwó bwé kág námá dág misóólúgú wó ngó sá myá. 4 Ja múúd má céél ná bwé mpúg nyə yí, nyə ádé nyingə ngə sá isá ishwoó ishwoó. Məma misóólúgú wó ngó sá míni, í jji ná wo lwóyág myo bəl-bəl dí.» 5 Í á bə na, omínyonhâ bé bwáméfwó nda *búgula nyə. 6 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Fwála dām í afwóyé bə; bi bāh bi búsa nə fwála ija byəsh.» 7 Buud ɔ shí ga bwé cúgé nə nkul mpíi bí; bwé ngə mpíi mē, nəcé mə ngə bwaagula bwo ná bōw bwo misóólúgú. 8 Bi báá kagá, mεε mə akéé zāh nūid, nəcé fwála dām í afwóyé bwəma. 9 Ja nyə á shīn ci nə bwo ntáni yí, nyə á lúg Galilé.

Yésus zāh dí Yurúsəlem

10 Yésus nyə á ka námá zə bád kə zāh dí omínyonhâ bé bwé má bwey kə. Nyə á kə nda muud ngə shwaaw yé, kú bə bəl-bəl dí. 11 Oyúden bwé á ngə sọ nyə zāh dí, bwé ngə jí ná: «A jí ngow?» 12 Buud bwé á ngə bul lás lésú yé íkínda dí; bóól bwé ngə ci ná: «A jí jə múúd», bóólúgá ná: «Mbô. A ngə yida kul buud jugú». 13 Nji, isá íni byəsh í á ngə bə, muud kú cwééd nyə ná kpwoó, bwé ngə fúnda *Oyúden.

14 Zāh í á ka zə wóós tótám†. Yésus mú bád kə Luŋ má Zembí kə ngə yə buud minjígúla. 15 Oyúden bwé mú ngə káam nyə ná: «Muud éga nyə á mpu dúga bímbí lú kwas ntudélé nye nda sá shikúl?» 16 Yésus mú bəsa bwo ná: «Njígúla má ngə jíguli yí í ángə nə zhu mámféwó dí; í ngə zhu wé muud nyə á nti mə yé. 17 Múúd mə ká cεel sá sá Zembí mə jí yí, a ka mpu nkí njígúla wām í ngə zhu wé Zembí, nkí mə ngə té wo nə lúu.

18 Muud má du té íbwiingyá nə lúu yé, a du sọ ná gúmá í kág nyádí; nji, muud mə sọ nə gúmá í kág wé muud nyə á nti nyə yé, nywáá jisə tútalí, a cugé nə məshīgá. 19 Ngaá Moyíz nyə a shí yə bí *mbwoomb mácéε? Nji, kú nə tə muud ngə baagula mwo. Nəcé jí bí ngə sọ ná bí mə gwú mə yí?» 20 Buud bwé mú bəsa nə nyə ná: «Jamb í ngə ntágula wo. Zə ngə sọ ná a gwú wo?» 21 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Mεε mə a sá nji sóólúgú† ngwúd, í má tí bí məkuú shí. 22 Ngaá Moyíz nyə á ci ná bí dúg sá ábiwáág, í njúl ná nyə dí nyə a tééd dúla sá ábiwáág, odá wé bwé á tééd. Nji, nda Moyíz nyə á ci ná bí dúg sá ná, bí mú du sá ábiwáág wəonhú tə jwów lú Sábaad. 23 Bi má magulə ná bí é du sá ábiwáág jwów lú Sábaad, nəcé bí acéélé caam cεε má Moyíz; ká nəcé jí bí má gwág bōw ja má lwág múúd ncindí jwów lú Sábaad yí? 24 Kúgá ná du ŋwa ísá nji váal bí ngə dúg yí, dugá ŋwa ísá váal í jəla yí.»

25 Bóól búúd ɔ Yurúsəlem bwé á ka ngə ci ná: «Ŋgaá muud bwé ngə sọ ná bwé gwú wé éga? 26 Ká dugá, nywáá ngə lás bəl-bəl dí, bwé nda ci nyə tə sá. Ye micí mísú mí má mpu fwámé mpu ná nyə wé jisə *Kříst e? 27 Sə bāh sá má mpú kúl múúd éga ngə zhu yí, í njúl ná, ja Kříst mə bá zə yí, muud nyə abúle mpu kúl á bá zhu yí.» 28 Ná ndéé, Yésus ngə yə buud minjígúla *Luŋ má Zembí, a má shwal ci gwów-gwów ná: «Bí mə mpú mə εε? Bí mpu námá kúl má ngə zhu yí! Ká mə a shígé zə nə lúu wām, muud nyə á nti mə yé jisə abúgúlág; nji bí ampúyé nyə. 29 Mεε mə mpú nyə, mə ngə zhu nyádí, nyə wé nyə a nti mə.» 30 Nji nyə á lás ntáni yí, bwé mú ngə sọ məzhí ná bwé bíi nyə; nji,

7:5 16.9 7:6 2.4 7:7 15.18; 16.33; 17.14; Mat 10.22; 24.9; 1Yn 3.13 7:11 11.56 7:13 9.22 † 7:14 Zāh í á du já mwəw zāngbá; tótám zāh jisə mwəw málóol shwóg, mwəw málóol mpús. 7:15 Mat 13.54; Luk 2.47 7:16 12.49; 14.10 7:18 5.41; 8.50; 12.43 7:19 1.17; Mis 7.53; Rom 2.17-24 7:20 8.48 7:21 5.9 ‡ 7:21 Yésus ngə ci lwagúla nyə á lwag muud jwów lú Sábaad yí (Yuá 5.5). 7:22 Mat 17.9-14; Ləv 12.3 7:23 5.9 7:24 8.15 7:25 5.18 7:26 4.25; 18.20 7:27 9.29 7:28 8.55; 17.8, 21, 25 7:30 2.4; 7.44

muud nyə a shígé kúnya nə nyə, í á bə wəla dé kú fwo wóós. ³¹ Í á ka bə na mənjkúmbə mə búúd mání dí ná, bóól nkí bulya bwá á *búgula nyə; bwá mú ngə ci ná: «Ja Kríst mə bá zə yí, ye a bá nyingə bul sá *məshimbá cə múúd éga?»

Bwá cœl bii Yésus

³² *Ofarizyên bwá á ka gwág buud bwá ngə nyímbəla ntó lúu má Yésus dí. Bónòh mílúúú myâ ofada bwá mú kənd ifulish ná bwá kág bii nyə. ³³ Yésus mú ci ná: «Sánòh bí é ngə na bə fúfwálá ná ndéé, mə mú kə wə muud nyə á nti mə yé. ³⁴ Bi mə bá sə mə, kú kwey, nəcé bí cugé nə nkul bá kə kál má bá bə yí.» ³⁵ *Oyúden bwá mú ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Ngow á bá ka kə ná sá nda bá kwey nyə éne? Ye a bá kə búúd bású bwá á má kə ngə ji mílóm mí Ogurék dí wá, kə ngə yə Ogurék minjígúlá? ³⁶ A cí nə “Bi mə bá sə mə, kú kwey, nəcé bí cugé nə nkul bá kə kál má bá bə yí.” Ntó má kə ná ji?»

³⁷ Jwów á məshíné, jwów zəh í ká də busulá yí, Yésus nyə a tów tətəlí a mú ci gwów gwów ná: «Nkí muud ngə gwág shwáásúlə minú, a zág mádí zə ngul. ³⁸ Muud mə búgúla mə yé, məjúwó má cug má é də júg wú nyə lámúd nda mingwóó, námá nda Kálaad Zembí ngə ci ná.» ³⁹ Ja nyə a ngə lás ntó yí, nyə á ngə ci Nkənkə Shíshim í á bə ná, buud bəsh bwá bá *búgula nyə wá bwá bá lág yí; í á bə, Nkənkə Shíshim kú fwo zə nəcé Yésus nyə a shígé fwo njwa gúma.

Buud icé íbá

⁴⁰ Í á ka bə, ja búúd bwá á gwág lésú yé ni yí, bóól bwá á ngə ci ná: «Bábálé, muud éga wə jís *Múúd

micúnda*»; ⁴¹ bóól bəh ná: «Kríst wá éne», bóólúgá ka ngə ci ná: «Kríst cugé nə nkul zhu Galilé. ⁴² Ngaá Kálaad Zembí ngə ci gúl kákúlúd ná *Kríst mə bá zhu mpwon buud mə *Dávid dí? Ntó ji ná a bá zhu Dávid dí dánd, Betulehem.» ⁴³ Buud bwá mú bə ícé íbá lúu má Yésus dí. ⁴⁴ Bóólúgá bwá mú ngə ji ná bwá bii nyə; nji, muud nyə a shígé kúnya nə nyə.

⁴⁵ Ifulish í má ka kə nyingə. Mílúúú myâ ofada bənòh *Ofarizyên bwá mú ji bwo ná: «Bi má bə kú zə nə nyə? Nəcə ji?» ⁴⁶ Ifulish ná: «Muud nyə afwóyé bwelə lás nda muud éne.» ⁴⁷ Ofarizyên ntág ná: «Bi má námá bíd ná a kálug bí jugú éé? ⁴⁸ Ye bí má fwo bwelə dág wúl cí nkí ngwól Farizyên mə *búgúla nyə? ⁴⁹ Zhwog buud bí ngə dág bwá ngə *búgula nyə óni bwá ámpúyé mácéé, básə nə məlweemyá.» ⁵⁰ Nikodēm muud nyə á fwo kə wá Yésus yé nyə á bə sámbá mící míniid; a mú ka cí nə bwo ná: ⁵¹ «Ye məcéé məsú má magulə ná shé yág muud məbexé a kú fwo kaad, sə mpu sá nyə ámə sá yí?» ⁵² Bwá nə né ná: «Wo á zhu námá Galilé? Fwog ná mpu faas, wo ákweye ná ngwól múúd micúnda nyə a má bwelə zhu Galilé.» ⁵³ †[Bwá mú bwálya, ngə kə bwádí mínjów.

8

Mudá nyə á biil mínəmb dí yé

¹ Yésus nye mú kə mbámbán á wəolivyé.

² Ná námá mpámán mpámán, a mú nyingə kə *Luŋ má Zembí, buud bəsh bwá mú kə nyádí. A mú ji shí, tééd ngəla yə bwo minjígúlá.

³ Ná ndéé, *Oyígali ó mácéé bənòh *Ofarizyên bwá mú ngə zə nə ngwól

7:31 2.23 7:33 8.14 7:33 13.33; 16.5 7:34 8.21; 13.36 7:37 Ləv 23.36; Yuá 4.10, 14;

Mbá 22.17 § 7:37 Zəh í á fwo də ngə sýy təh mwəw zəngbá kú fwo kyeeɣ, í ka kə busulə jwów lú mwəmb (Wo ji nə nkul dág sá ni Ləv 23.36). 7:39 14.16; 17.1 7:40 6.14 * 7:40 Oyúden bwá á ngə bwánd ná Zembí mə bá nti bwo ngwól Múúd micúnda njúl nda Moyíz; Moyíz nyəmfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18). 7:42 Iza 11.1; Msh 5.1-2; Mat 20.30-31 7:50 3.1-2 7:51 Mbá 1.16-17; 17.6 † 7:53 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə impánzə tééd 7.53 kə kumə 8.11. 8:2 Mat 26.55

mudá ná a má biil mínɔɔmbud. Bwé mú zə nə nyə zə tál cwánúd, ⁴ bwé nə Yésus ná: «Yíguli, mudá éga nyə ámə biil a ngə sá minɔɔmb. ⁵ Moyíz nyə á yə sá ŋkul *mbwoomb məcəđ ná sá dúg lúmə váál búdá ɔga məkwóógú ná ndeé bwé fudə. Ká wεε má ci nə ji?»

⁶ Bwé á jî nyə ntúni bwé ngə bwéél ná, ka nyə é ci gúl ciyá á lílɪŋɔ ná ndeé bwé ɔ ké shwáman nyə. Nji, Yésus mú nyɔw shí, a mú ngə cilə nə nyinɔ jé mándəlúd. ⁷ Bâŋ bwé mú ngə yáág ngə jî nyə. Ná ndeé, a mú bân, a mú ci nə bwo ná: «Muud nyə abwélé sá *sám na bídí sámbád yé téédúg ŋkêny kwóógú lúmə nyə.» ⁸ A mú nyiŋgə nyɔw shí, ngə cilə mándəlúd. ⁹ Ja búúd óni bwé má gwág nda Yésus má ci nə bwo ná, bwé mú ngə nyɔos ŋgwúd ŋgwúd ná ndeé bēsh, tééd ócúmbá wóos óntombú. Yésus mú lég na nyəmefwó nə mudá tál cwánúd. ¹⁰ Ná ndeé, Yésus mú nyiŋgə bân, a mú ci nə mudá ná: «Amuda, bwé mú ŋgow? Kú nə muud mə sámb ná wó jalá nə yə?» ¹¹ Mudá ná: «Cwámba, kú nə muud.» Yésus ntág nə nyə ná: «Mə asámbé námá. Kyeyúg, nji, wo kú ná nyiŋgə sá sám.»]

Yésus, mənkenya má shí ga

¹² Yésus mú nyiŋgə lás nə buud ná: «Mə wé jisə máŋkenya má ngə kwan buud wá shí ga má. Muud mə bę mə yé nyə abulé bwéle kyey yídúgúd, a bá yida bə nə mənkenya má cug.» ¹³ Ja *Ofarizyēŋ bwé má gwág ntó yí, bwé mú ci nə nyə ná: «Wómefwó ngə bwiŋg lán wó ntúni kú nə muud mə bwáágulə? Jíni bwiŋgyá cúgé sá búúd bwé máguləg yí.» ¹⁴ A mú bęsa bwo ná: «Tεεm bə ná məmefwó má bwiŋg lán wám, bwiŋgyá jám

jisə sá búúd bwé máguləg yí; mə mpú kúl má ngə wú yí, nə kúl má ngə kə yí. Bi bân bi ampúyé kúl má ngə wú yí, nə kúl má ngə kə yí. ¹⁵ Bí ngə sámb milású nji váál dán á buud; mεε mə asámbé tɔɔ muud lású. ¹⁶ Í ká ntág bə nə mə sámb lású, sémbyé wám bə tátəlí, nəcə mə cugé məmefwó, sá Dá muud nyə á nti mə wé búsá. ¹⁷ Ngaá jisə cilyá məcəξ mánúd ná buud bwé jalá nə magulə bwiŋgyá á buud obá? ¹⁸ Mə ngə bwiŋg lán wám, Dá muud nyə á nti mə yé ngə námá bwiŋg.» ¹⁹ Bwé mú ka ci nə nyə ná: «Shwóóŋgú ji ŋgow?» Yésus nə bwo ná: «Bi ampúyé tɔɔ mə, tɔɔ Sóóŋgú waamâ. Bi mbâm mpu mə, ŋki bi má mpu námá Sóóŋgú waamâ.»

²⁰ Yésus nyə á ngə lás ntúni a ngə yə buud minjígulá *Luŋ má Zembí, a njúl kúl kúm í á bə yí, muud kú séém b mbwé ná á bii nya. Bwé á shígé bii nyə nəcə í á bə wəla dé kú fwo wóos.

Yésus mə zó kyey

²¹ Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Mə zó kyey, bi mə bá sɔ mə, nji bi mə bá yə bi njúl nə *sám wán. Bi cugé nə ŋkul kə kúl má zó kə yí.» ²² *Oyúden bwé mú ngə ci nə: «Ja á ngə ci nə: “bí cugé nə ŋkul kə kúl má zó kə yí” ni, ye a zó gwílya nyúúl?» ²³ A mú ci nə bwo ná: «Bi bân bi búsə buud ɔ shí ga, mεε jisə muud a gwɔw. Bi bân shug dán dúsa wa shí gaád, mεε shug dâm cúgé wa shí gaád. ²⁴ Gwé wé mə ámə ci nə bí né bi mə bá yə nə misám mín yí. Nəcə, bí má ká bə kú *magulə ná mə jisə*, bi mə bá yə nə misám mín.» ²⁵ Bwé mú jî nyə ná: «Wo wé zó?» Yésus mú bęsa bwo ná: «Mə jisə nda má ngə bwey jaaw bí té sá ámə tééd yí ná. ²⁶ Mə jî nə zhwog

8:5 Mbá 22.22-24 **8:6** Mat 22.15 **8:7** Mbá 17.7; 13.10 **8:9** Mat 22.22 **8:11** 5.14
8:12 1.5, 9-10; 3.19; 9.4-5; 11.9-10; 12.35-36, 46; Iza 49.6; Mat 5.14; Luk 2.32; 2Kr 4.4, 6; Ifz 5.8-14;
1Yn 1.5-7; 2.8; 3.14 **8:13** 5.31-32 **8:14** 3.2; 7.28-29, 33-36; 8.21-22, 42; 13.1, 33; 16.5, 10, 28;
17.8; 20.17 **8:15** 7.24 **8:17** Mbá 19.15 **8:18** 5.36; 1Yn 5.9 **8:19** 5.18; 16.3 **8:20** 2.4
8:21 8.14 **8:23** 3.31 **8:24** 13.19 * **8:24** Ciyá ni í jalá nə bə sá Zembí nyə á ci kúl nyə á
lëshə nə Moyíz yí. (Wo jî nə ŋkul dúg MmN 3.14, nə Iza 48.12.) Yésus ngə lwágulə ná nyə wé Zembí.

isâ má lás nê bî, nê byoɔŋg bísó ná mæ sâmbúg yí. Nji, muud nyə á nti mæ yé jisə búbálé, mæ ɲgə ntâg jaaw buud sâ mæ á gwág nê nyə yí.» ²⁷ Bwá á shígé gwág na ná nyə á ɲgə ci Zembî Sóɔŋgú. ²⁸ Yésus mú ka ci nê bwo ná: «Ja bí má bá bân *Mwân mæ Múúd yí, bí má bá ka mpu ná mæ jisə†, mæ aŋgê nê sá tɔɔ sâ nê lúu wâm, mæ ɲgə lás námá nda Dâ nyə á jíguli mæ ná. ²⁹ Sá muud nyə á nti mæ wé búsó. Nyə á shígé lúgə mæ mæmé, nêcé mæe má dæ sá nji sâ á jí nê ɲkul magulə yí.»

³⁰ Ja Yésus nyə á ɲgə lás ntáni yí, zhwoɔg buud bwá á *búgula nyə.

Nə bwán ó Aburaham, nə bwán ó Njwú majamb

³¹ Yésus nyə á ka ci nê *Oyúden bwá á *búgula nyə wá ná: «Bí má ká nada mádí íciyá di, mpu ná bí búsó wámbulə bə *ómpwíin bâm, ³² bí ka mpu obúbálé, obúbálé bɔɔŋgú ka bá sá ná bí bág ofulí.» ³³ Bwá mú bɛsa nê nyə ná: «Sé búsó mpwoŋ mæ *Aburaham, sé abwélé bə málwaa mæ múúd. Nêcé jí wó mpú ci nê sá ná: “Bí ka bá bə ofulí” yí?» ³⁴ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, muud yésh mæ sá *sám yé, jisə lwaá lú mísám. ³⁵ Lwaá í ádé ntâg jí njów kandugə, mwân a njów nywáá má dæ jí kandugə kandugə.

³⁶ Ná ndeé, Mwân mæ Zembî mæ ká yíl bí ményámád íí, bí bə fwámé ofulí.

³⁷ Mæ mpú ná bí búsó mpwoŋ mæ Aburaham; ká bí ɲgə sɔ ná bí mæ gwú mæ, nêcé kéel dâm í aŋgê nê jəla nê bî. ³⁸ Mæe ɲgə jaaw sâ má á dúg wé Dâ yí; bí bân ɲgə ntâg sá isâ bí á gwág nê sóɔŋgú wán yí.» ³⁹ Bwá mú bɛsa nê nyə ná: «Sóɔŋgú wúsú wé Aburaham.» Yésus ntâg nê bwo ná: «Í mbám bə ná sóɔŋgú wán wé Aburaham íí, kí bí ɲgə sá misóólúgú

Aburaham nyə á sá myá. ⁴⁰ Ká dugá, bí mú ɲgə cɛel gwú mæ, í ɲjúl ná mæe má jaaw bí búbálé má á gwág nê Zembî yé. Aburaham nyə á shígé sá ntó. ⁴¹ Bí ɲgə sá misóólúgú mí sóɔŋgú wán.» Bwá mú ci nê nyə ná: «Sé cugé bwân wá tóón, sé búsó nê sóɔŋgú ɲgwúd jí Zembî.» ⁴² Yésus nê bwo ná: «Í mbâm bə nê sóɔŋgú wán wé Zembî, kí bí ɲgə cɛel mæ, nêcé ja má jí wa ga, mæ á zhu nyédí. Mæ á shígé ntâg zə nê lúu wâm, nyə wé nyə á nti mæ. ⁴³ Ká nêcé jí bí aŋgê nê gwág lású wâm yí? Jisə nêcé bí cugé nê ɲkul gwágulə kéel dâm. ⁴⁴ Sóɔŋgú wán wé Njwú majamb, bí ka námá ɲgə cɛel sá isâ sóɔŋgú wán má dú gwág yéesh yí. A jí ɲgwúl buud tééd mátéédúléd; a cugé nê ɲkul bwele bwiing obúbálé, nêcé obúbálé bwá cugé nyédí cugəd. Yé bwiingulə íjɔɔ í bwey námá dæ nyín ná a jí amádí íjɔɔ, nêcé a jí mbíya ɲjínjɔɔ, nyə wé íjɔɔ sóɔŋgú. ⁴⁵ Ká bí aŋgê nê búgula mæ nêcé mæe ɲgə jaaw bí obúbálé. ⁴⁶ Zé á na bídí jí nê ɲkul máalə mæ ná mæ má sâ m yé? Ká, mæe ɲgə jaaw bí obúbálé, bí má ban ka *magulə mæ nê jí? ⁴⁷ Múúd mæ ká bə yé má Zembî, a gwágulə mákéel má Zembî. Ká bí bân bí agwáguláyé, nêcé bí cugé bɔɔŋg wé Zembî.»

⁴⁸ Oyúden bwá mú bɛsa nê nyə ná: «Sé shí mpu ci nê wo jí mwá Samariya, ná wo jí nê jamb. ⁴⁹ Yésus mú bɛsa nê bwo ná: «Mæe cugé nê jamb, mæe ɲgə gúmal Sóɔŋgú waamə, bí bân kú gúmal mæ. ⁵⁰ Mæe mæ aŋgê nê sɔ ná má ɲwa gúmal. Muud ɲgə sɔ ná mæ bág nê gúmal yé jisə, nyə wé má dæ cígal mílású. ⁵¹ Búbálé, má jaaw bí ná, múúd mæ ká bɛ íciyá byám, a kú bá bwele yə.» ⁵² Bwá nê né ná: «Sé má ka mpu ja gaád ná wo jí nê jamb. Aburaham

8:28 3.14; 4.34; 5.18 † **8:28** Váál ɲgwú d nê 8.24 nê 8.58: á cɛel ci ná «Bí mæ bá mpu múúd má jí yé.» **8:30** 2.23 **8:31** 14.15; 15.8 **8:33** Mat 3.9; Rom 4.12 **8:34** Rom 6.16, 20; 2Pr 2.19 **8:35** MmN 21.2 **8:36** Gal 5.1 **8:37** 5.18 **8:39** 8.33 **8:41** Mbá 32.6; Iza 63.16 **8:42** 1Yn 5.1 **8:44** Mat 3.1-5; 1Yn 2.4; 3.8 **8:46** 2Kr 5.21; 1Pr 2.22; 1Yn 3.5 **8:47** 10.27; 18.37 **8:48** 4.9; 7.20; 10.20; Mak 3.21-22 **8:50** 7.18 **8:51** 5.24

nyə á yə, *buud ɔ mícúndá yə; wɛɛ má ci ná: múúd mə ká bɛ íciyá byâm, a kú bá bwɛɛ yə. ⁵³ Wɛɛ má bul bæ fwámé múúd ntə sósɔŋgá wúsú Aburaham muud nyə á yə yé? Wó ntə námá búúd ɔ mícúndá buud bwá á ŋgə yə wá? Wo ŋgə cɛɛl ci ná wo ji jí?» ⁵⁴ Yésus mú bɛsa ná: «Má ká ŋgə ŋwa gúmá məmɛfwó, í bæ ntó cwag. Dá wə ŋgə sá ná mə ŋwág gúmá, nyə muud bí ŋgə kudə íbúd ná: «A jisə Zembí wúsú» yé. ⁵⁵ Bì ampúyé ntâg námá nyə. Mɛɛ mə mpú nyə. Má ká ci ná mə ampúyé nyə, mə bæ njínjɔ́ nda bí. Ká mɛɛ mə mpú nyə, mə ŋgə ntâg námá bɛ íciyá byé. ⁵⁶ Sósɔŋgá wán Aburaham nyə á bwɛy kɔɔs nə məshusug nə tédúgála ná a bá dág jwów mə bá wós yí; nyə a shí námá dág jwów dɔɔŋgá, a kɔɔs ntâg nə məshusug». ⁵⁷ Ja Oyúden bwá má gwág ntúni yí, bwá mú ci nə nyə ná: «Wo afwóyé kumə mímbú məwúm mətɔɔn, wó ci ná wo a dág Aburaham í?» ⁵⁸ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Aburaham nda námá fwo bæ, mə jisə†.» ⁵⁹ Oyúden bwá mú ntâg ŋkɛny məkwóógú ná bwá lúmá nyə; Yésus mú shwaaw ná ndéé, nyɔɔs cúwo tóɔn.

9

Yésus má lwag ancím-ncím

¹ Yésus ŋgə cɔ́ ntúni, a mú dág ŋgwól múúd ná nye nyə a byél a njúl ancím-ncím. ² *Ompwíin bwá mú jí Yésus ná: «*Rabi, ja múúd éne nyə á byél ancím-ncím ni, í á bæ nɔcɛ *sám má zə, ye nyəmɛfwó sám yé, ye obyɔ́l bé?» ³ Yésus mú bɛsa ná: «Í á shígé bæ nɔcɛ sám, mbô; kú bæ tɔɔ sám yé, kú námá nyiŋgə bæ sám obyɔ́l bé. Í á yida bæ ná buud bwá dágúg sá Zembí jí nə ŋkul sá yí na nyádí. ⁴ Í jii ná shé sáág iséy í múúd

nyə á nti mə yé, té mwásə wúsə ná yí. Bulú í zag, muud cugé ntâg nə ŋkul sɛy mpwó-bulú. ⁵ Té má jí ná wa shí ga dí yí, mə wə jí mánkenya mə ŋgə kwan buud wá shí ga má.»

⁶ Ja nyə á shín ci ntúni yí, a mú sey mántənd shí, a fugə mwɔ nə mändəlú ná ndéé, a bwiid ancím-ncím ish wáfá byɔɔŋg míshúd. ⁷ A mú ci nə nyə ná: «Kyeyúg kə gusa cwoogú bwá jów ná Siloy yí» (Siloy mə ká ná: «muud lwámá»). Ancím-ncím mú kə, kə gusa ná ndéé a mú nyiŋgə a ŋgə dúgya. ⁸ Ná ndéé, nə buud bə́nɔŋ bwá á du bæ məbwugálu wá, nə bɔɔŋg bwá á du dág a dágə gwáámɔ buud isá wá, bwá mú ŋgə kə məshwán ná: «Muud éga dí nyə á du ji wá a dágə gwáámɔ búúd isá yé?» ⁹ Í á ka bæ, bóól bwá ŋgə ci ná: «Jísə nyə», bóólúgá ná: «Mbô! A yida bɛɛla nyə.» Nyəmɛfwó mú ŋgə ci ná: «Jísə mə.» ¹⁰ Bwá mú jí nyə ná: «Ntədəlé mísh mə ámə bāŋ wo yé?» ¹¹ Nyə nə bwo ná: «Muud bwá ŋgə jów ná Yésus yé nyə ámə fugə ish wáfá bwiid mə míshúd, a mú ci nə mə ná mə kág gusa Siloy. Mə ámə ka námá kə, kə gusa ná ndéé, mísh mə mú dúgya mə.» ¹² Bwá mú shilə nyə ná: «Muud wɔɔŋgá ji ŋgow?» Nyə ná: «Mə ampúyé.»

¹³ Bwá mú kə nə muud nyə á du bæ ancím-ncím éne *Ofarizyɛŋ dí. ¹⁴ Jwów Yésus nyə á fugə ish wáfá bwiid múúd éne míshúd ni í á bæ ntâg jwów lú Sábaad. ¹⁵ Ofarizyɛŋ bwá mú námá jí múúd éne váál mísh mə ámə dúgya nyə yí. A mú bɛsa nə bwo ná: «Nyə ámə bwiid mə ish wáfá míshúd ná ndéé, mə mú kə gusa, mə músə ntâg dúgya.» ¹⁶ Ja bwá má gwág ntó yí, bóól Ofarizyɛŋ bwá mú ci ná: «Muud nyə ámə sá sá ni yé nyə aŋgə nə wú wə Zembí. Dugá, nyə agúmálé jwów lú Sábaad.» Bóólúgá ná: «Ye sɔɔl misám ji nə ŋkul sá mbii

*shimbá ni?» Bwá mú bæ nà mbéégí mpádúgá nyán. ¹⁷ Bwá mú nyingə jì áncím-ncím ná: «Wεε ηgə dúg ná muud nyə ámə bēny wo mísh éne jì ntədəl?» Nyə ná: «A jì *muud micúndá má Zembî.»

¹⁸ Nji, *Oyúden bwá mú sá məshwán ná muud éne nyə a shígé bæ áncím-ncím ná ndéé mísh má mú dúgya nyə. Bwá mú ntəg kənd búúd kə jəw obyəl bé, ¹⁹ zə jì bwo ná: «Ye mwán wán bí má də ci ná nyə a byél áncím-ncím wá éga? Ka ntədəlé a mú ηgə dúgya yé?» ²⁰ Obyəl bwá mú bəsa ná: «Sá má mpú ná mwán wúsú wá éne, ná nyə a byél áncím-ncím. ²¹ Nji, váál í má zə wóós ja gaád ná a ηgəg nə dúgya yí, sá bāη sá ámpúyé; sá kú námá mpu múúd nyə ámə bēny nyə mísh yé. Shílágá nyəméfwó, a bəsa, a cugé ná mwántombú.» ²² Obyəl bwá á bəsa ntáni nəcέ bwá á fúndá Oyúden. Oyúden bwá á bwey təw cāη ná ηkí muud má məm ná Yésus jì *Křist íí, bwá yíl múúd wəwηg *mpáanzá minjígúlad. ²³ Gwá wá bwá á shwal ci ná: «Shílágá nyəméfwó, a cugé ná mwántombú, nyəméfwó bəsa sá í dúgyá nə nyə yí.»

²⁴ Ofarizyēη bwá mú nyingə jəw múúd nyə á də bæ áncím-ncím éne ja ábeé zə ci nə nyə ná: «Yóg Zembî gúmá. Sá má mpú ná muud nyə ámə lwag wo éne jì sól misám.» ²⁵ Nyə nə bwo ná: «ηkí a jì sól misám óo, məε mə ámpúyé. Mεε mə mpú nji sá ηgwúd ná: mə á də bæ áncím-ncím, mə mú ηgə dúgya ja gaád.» ²⁶ Bwá mú nyingə jì nyə ná: «Nyə ámə sá wo jì? Ntədəlé nyə ámə bēny wo mísh yé?» ²⁷ Nyə nə bwo ná: «ηgaá mə shí bwey jaaw bí, bí nda gwág. Bì má cεel ná mə nyingəg jaaw bí ja ábeé? Bì wál námá cεel zə bæ ómpwín bε?» ²⁸ Bwá mú lwīy nyə ná ndéé bwá ná: «Wo wá jì *mpwín yé. Sá báá, sá búsə ompwín ó Moyíz. ²⁹ Sá má

mpú ná Zembî nyə a lésa nə Moyíz, sá ámpúyé nyíni nyεε ηgə zhu wá.» ³⁰ Muud nyə á də bæ áncím-ncím yé mú ci ná: «Mə káám ná bí ámpúyé á ηgə zhu wá; ká nywáá má bēny dí mə mísh íí. ³¹ Sá má mpú ná Zembî nyə ádé magulə májəgula má ósól o misám. Nji, muud ηgə yə Zembî gúmá yé, á ηgə sá sá Zembî mə jí yé, Zembî magulə májəgula mé. ³² Sá abwélé námá fwo gwág ná muud má bēny áncím-ncím a byélé mísh. ³³ Í mbām bæ ná muud éne nyə aηgέ nə wú wá Zembî, a kú bæ nə ηkul mə sá təw sá.» ³⁴ Bwá mú bəsa nə nyə ná: «Wεε mbéé sá í á byél misámúd ncindí nə ncindí yí, wó cεel zə yə sá minjígúlá?» Bwá mú ntəg wīηg nyə.

³⁵ Yésus mú gwág ná bwá ámə wīηg múúd éne. A mú kə bwəma nə nyə, a mú jì nyə ná: «Ye wo búgúlá *Mwán mə Múúd?» ³⁶ Nyə nə Yésus ná: «Cwamba, Mwán mə Múúd wá zə ná mə búgúlag nyə?» ³⁷ Yésus nə né ná: «Nyə wá wó ηgə dúg á ηgə lésa nə wo éga.» ³⁸ Muud éne mú ci ná: «Cwamba, mə má *búgula.» A mú kúd mpwóómbú shí ná wá Yésus.

³⁹ Ná ndéé, Yésus mú ci ná: «Mə á zə shí ga dí ná mə zə sámb ηkúmba lésú. Sémyé lésú wəwηg wúsə ná mə zə sá nə wəáncím-ncím bwá dúgyág, buud bwá ηgə dúgya wá bæ wááncím-ncím.» ⁴⁰ Búbaalé Ofarizyēη bwá á bæ cínəηg wá bwá mú gwág á má ci ntó, bwá mú shilə nyə ná: «Ntə jì ná sá bí námá wááncím-ncím?» ⁴¹ Yésus nə bwo ná: «Bì mbām bæ wááncím-ncím, bí kú bæ nə misám. Ká bí ηgə ci ná: “Sá ηgə dúgya”, sám wán í má nada.»

10

Jəjə mbaagulə itəw

¹ «Búbálé, má jaaw bí ná, múúd mə kə ηkáál itəw dí yé má ká bæ kú nyíi mpumbéd, a yida kə kyey zhí

shúsád, kə ntɔ kósgúlád gwɔw, nyíni múúd jisə juwál, a jisə zhilɔŋgaaná. ² Muud nywáá má nyíi mpumbé dí yé, mbaagulə itɔw wá éne. ³ Í də bə, muud má də baagusə mpumbé yé juw nyə mpumbé, itɔw í mú gwág mbaagulə wáj kál. A mú ngə jɔw itɔw byé, jɔw tɔw jəsh nə jíná dé, a mú kə nə byo tóón. ⁴ Ja á má shín cúwál byəsh tóón yí, a kə tɔw byo shwóg, í ka ngə bɛ nyə nəcé í ngə yag kál dé. ⁵ Itɔw í cúgé nə ŋkul bwele bɛ njínə muud, í yida ngə túb nyə, nəcé í ádé yag mákál má ójínə ɔ búúd.» ⁶ Yésus nyə á ŋwa bwo mpwokwoond ni, nji bwá á shígé wámbalə sá nyə á ngə cɛel ci yí.

⁷ Ná ndeé, a mú ka nyiŋgə ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, mee wá jisə mpumbé ŋkáál itɔw. ⁸ Buud bəsh bwá á tééd zə nə mə wá básə ijúwál, izhilɔŋgaaná, itɔw í áshígé gwágulə bwo. ⁹ Mə wá jisə mpumbé. Muud mə kyéy mádí yé nyə e dúg cug; nyə é də nyíi, də cúwo, a kwey ídəw. ¹⁰ Juwál í də zə nji ná í zə júwo, zə gwú, zə caam. Mee mə á zə shú ná buud bwá bəg nə cug, bwá bəg nə gwo kú nə minji.

¹¹ «Mə wá jisə jɔjɔ mbaagulə itɔw. Jɔjɔ mbaagulə má də keenzh cug jé shú itɔw byé. ¹² Nyɔɔŋg mbaagulə mə séy nji shú *mwaané yé, a cugé fwámé mbaagulə itɔw, a mpú ná itɔw í cúgé nyə byé yí; á də bə, á ká dúg ŋkweny ngə zə, a myaas itɔw, a túb; ŋkweny mú zə ngə bii itɔw, itɔw í ngə cɛma. ¹³ A sá ntó nəcé a ngə sɛy ibamba, itɔw í acéyé nyə lámád.

¹⁴ «Mee wá jisə jɔjɔ mbaagulə itɔw, mə mpú itɔw byám, itɔw byám mpu mə, ¹⁵ námá nda Dá mə mpú mə, mə

mpu námá nyə ná. Má keenzh cug jám shú itɔw. ¹⁶ Mə ji námá nə bíl itɔw, byâŋ í cúgé wa ŋkáál gaád. Í jii ná mə kyéyug námá nə byo, í é gwágulə kál dâm ná ndeé sɔɔnz mú bə ŋgwúdá, mbaagulə námá ŋgwúdá. ¹⁷ Dá má cɛel mə nəcé mə keenzh cug jám ná mə bá nyiŋgə ŋwa gwo. ¹⁸ Muud nyə adéégé mə cug jám; məmɛfwó wá má keenzh gwo. Mə ji nə ŋkul mə keenzh cug jám, mə nə ŋkul mə nyiŋgə ŋwa gwo: wáda Dá nyə á yə mə wá cí.»

¹⁹ Lású Yésus nyə á ngə lás ni í á sá mbéégí mpádúgá *Oyúden. ²⁰ Bóólúgá ŋkí bulya bwá á ngə ci ná: «Jamb í má bii nyə, í mú ngə sá ná a lásúg ilis-lis; kúgá ná ngə gwágulə nyə.» ²¹ Bóólúgá ná: «Ilis-lis í jamb dí íni; jamb í cúgé nə ŋkul bwele bəny áncím-ncím mɛsh.»

Bwá kudəwa Yésus

²² Zan ifúb mpáánzə* í á ngə sɛy Yurásalem, í á bə fwála lu ŋkwân. ²³ Yésus nyə á ka bə *Luŋ má Zembí, a ngə kyey kúl bwá á gwiid ná Nyíngulé† má Sálumun dí, a kə, a zə, a kə, a zə. ²⁴ Oyúden bwá á ka kə lyɛ nyə, kə jii nyə ná: «Wo é ka bá səl sá milám shí jáyé ja? ŋkí wo wá jisə *Křist, jaawug sá ná kpwoó.» ²⁵ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Mə a shí bwey jaaw bí nji bi ngə shwána. Misóólúgú má ngə sá jíná má Dá dí myá mí ngə námá lwágulə ntó. ²⁶ Mí ngə tɛem lwágulə ntó, bí ngə shwána shwánag, nəcé bí cugé mádí sɔɔnz itɔw dí. ²⁷ Itɔw byám í də gwágulə kál dâm; mə mpú byo, í də bɛ mə. ²⁸ Mee ngə ntâg yə byo cug á kandugə kandugə, í ábúlé bwele yə, muud nyə abúle námá bwele déég

10:4 10.27; Mbú 14.4 **10:6** 16.25 **10:8** Zhe 23.1-2; Eze 34.2-3 **10:9** 14.6; Sôm 23.2; Eze 34.14 **10:11** jɔjɔ mbaagulə itɔw: Sôm 23.1; Eze 34.11-16; Zhe 23.3; Mat 18.12-14; Heb 13.20; Mbú 7.1 keenzh cug jé: 15.13; Rom 5.8; 1Yn 3.16 **10:12** Mis 20.29 **10:14** 10.27; 2Tm 2.19 **10:15** Mat 11.27 **10:16** 11.52; Iza 56.8; Eze 34.23-24; 1Pr 2.25 **10:17** 3.35; 5.18 **10:18** 4.34 **10:19** 9.16 **10:20** 8.48 * **10:22** Bwá á də táduga jwów Yúdas Makabé nyə á nyiŋgə fúb alatâr á Mpáánzə yí, nyə a sá gwo ŋgeé mbú 164 Yésus kú fwo byél. **10:23** Mis 3.11 † **10:23** Sâ sá ngə jɔw ná nyiŋgulé ni í cúgé zhizhe mpumbé; jisə millwoŋ mí mámpin mimbá, bwá ka wá kwáminú gwów ná gúgáwá bəg. **10:24** Luk 22.67 **10:25** 5.36 **10:26** 16.9 **10:27** 8.47; 10.3, 14 **10:28** 5.24; 6.39

mə byo mbwád. ²⁹ Dâ muud nyə á yə mə byo yé mə ntə múúd yêsh ñkúlúd; muud cugé nə ñkul déég nyə sâ mbwád. ³⁰ Sá Dâ sá básə nda muud ñgwúd.»

³¹ Oyúden bwá mú nyiŋgə ñkêny məkwoógú ná bwá gwú nyə nə ndí. ³² Nji, Yésus mú jî bwo ná: «Mə mə lwágulə bí jɔjɔ misóólúgú mí ñgə zhu wá Dâ myá, bí mə cɛel gwú mə nə wáyé?» ³³ Oyúden bwá mú bɛsa nə nyə ná: «Sá acéélé gwú wo nə jɔjɔ sóólúgú; sá mə yida cɛel gwú wo nəcé wo ñgə lás nə Zembî *bwaasúla mpu; wɛɛ njúl muud, wo ñgə bóle ci ná wo jî Zembî.» ³⁴ Yésus mú fɛel ná: «Ŋgaá cilyá wúsə bídí kálaad məcəéd ná: “Bí básə ozembî” ³⁵ Na mə lwágulə ná buud Zembî nyə á ñgə lás nə ndí wá, Kálaad Zembî mə jôw bwo ná ozembî. Ká jî? Muud nyə ajáláyé nə yíl sâ Kálaad Zembî ñgə ci yí. ³⁶ Bí bân bí mə sá ná, mə muud Zembî nyə a féésh, a mú nti shí ga dí yé, bí mə ci ná mə ñgə *lás nə Zembî bwaasúla mpu nəcé mə ñgəlé bwaagulə ná mə jî Mwân mə Zembî. ³⁷ Nkí mə aŋgê nə sá misóólúgú mí Dâ, shwánágá mə. ³⁸ Nji, ñkí mə ñgə sá myo, bí tɛɛm ñgə shwána mə, *maguləgá misóólúgú; bí mə ká magulə myo, bí yag, bí mpu námə ná Dâ njúl mádí, mə njúl wá Dâ.» ³⁹ Nji bwá á gwág ntáni yí, bwá mú nyiŋgə sɔ ná bwá bii nyə, a mú faam.

⁴⁰ A mú nyiŋgə lína kə Zhurdɛ fanwíny, kúl Yuánes nyə á fwo ñgə duu buud yí, a mú kə jî wu. ⁴¹ Zhwoɔg buud bwá mú də zə nyádí. Bwá mú də ci ná: «Yuánes nyə a shígé bwele sá tɔɔ *shimbá; nji, sâ jêsh nyə á ci shú mə múúd éga yí jísə búbálé.» ⁴² Zhwoɔg buud bwá mú *búgula Yésus kákúl jɔɔŋgúd.

11

Shwiy mə Lazâr

¹ Ngwól múúd nyə á bə ná Lazâr, muud á Betanî, loom mə Mariya bá mínyɔŋhú shilə Mááta. Lazâr éne nyə á ka kwas. ² Lazâr nyə á kwas éne nyə á bə nɛwúm mə Mariya, Mariya nyə á gwáágulə Yésus labínda makuúd, a fim mwo nə shilú yé. ³ Mariya bá Mááta bwá á ka kənd Yésus məkál ná: «Cwámaba, muud woó ñgə kwas.» ⁴ Ja Yésus nyə á gwág məkál mání yí, nyə á ci ná: «Bwas ní í cugé kwas shwiy, í yida bə kwas í é sá ná Zembî ñwág gúmá yí, í ka námə sá ná *Mwân mə Zembî ñwág gúmá.» ⁵ Yésus nyə á də bul cɛel Mááta bá mínyɔŋhú shilə Mariya, nə Lazâr. ⁶ Ná ndéé, nyə á tɛɛm gwág ná Lazâr ñgə kwas íí, nyə á fwo nyiŋgə cinguli mwôw mábá kúl nyə á bə yí. ⁷ Mprésə mwôw mábá mɔɔŋgə, a mú ka ci nə *ompwíin bɛ ná: «Shé nyiŋgəgá kə Yudéa.» ⁸ Ompwíin nə nyə ná: «*Rabi, Oyúden bwá mə nywá fwo kúnɔw gwú wo nə məkwoógú nŋh Yudéa, wó cɛel námə nyiŋgə kə wu?» ⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ŋgaá mwásə wí nə məwəla wúm nə məbá? Múúd mə ká ñgə kyey məwəla mɔɔŋg di, nyə abúle ñgə mága, nəcé nyə é ñgə dúg ñgúŋgəŋ yá shí ga. ¹⁰ Nji, múúd mə ká kyey mpwó-bulú, nyə é ñgə mága, nəcé kú nə ñgúŋgəŋ lámúd.» ¹¹ Ja nyə á shîn ci ntáni yí, nyə ná: «Shwá wúsú Lazâr mə kə gwád, nji, mə é kə juumushi nyə.» ¹² Ompwíin ntág ná: «Cwámaba, ñkí Lazâr mə kə gwá di, nyə é yál.» ¹³ Í á bə, Yésus ñgə cɛel ci ná Lazâr mə yə, bân bwá ñgə dúg ná a ñgə ci gwó múúd mə də ja ná á woga nyúúl yí. ¹⁴ Yésus mú ka jaaw bwo ná kpwɔɔ ná: «Lazâr mə yə. ¹⁵ Mə gwág nywa nəcé mə shígé bə ja nyə ámə yə yí, sá jɔɔŋg í é sá

10:30 5.18; 17.21 **10:31** 11.8 **10:33** Ləv 24.16; Mat 26.65 **10:34** Sòm 82.6 **10:36** 1.34
10:38 10.25 **10:39** 7.30; 8.20 **10:40** 1.28 **10:41** 1.29-34; 3.27-28 **10:42** 2.23 **11:1**
 12.1-3; Luk 10.38-39 **11:3** 11.36 **11:4** 9.3; 17.1 **11:8** 8.59; 10.31 **11:9** 8.12; 12.35-36
11:11 Mat 9.24 **11:16** Mak 14.31; Rom 6.8 Tómas: 20.24

ná bi búgúlág. Ná ndéé, ìŋkyená kúl á jí yí.» ¹⁶ Tómas bwá á ðu námá nyingə jôw ná Wáás yé mú ka ci nə bóól ómpwíin ná: «Ìŋkyená, shénôŋ Cwámba bêsh kág námá yə.»

Yésus ji Cug

¹⁷ Ja Yésus má kə wóós yí, a má kə kwey ná Lazâr má bwey ðow mwôw mánô. ¹⁸ Nda wúlə Betanî kə Yurúsəlem wúsə jee bæ ókílo máda ólól* ná, ¹⁹ zhwoŋ *Oyúden bwá á kə dúg Mááta bá Mariya, kə cweel bwo milám nə shwiy mə ncwûm wáŋ. ²⁰ Ja Mááta nyə á gwág ná Yésus mə zə wóós yí, nyə á læl kə, kə bwəma nə nyə, Mariya nyə njúl ná shí, njôw. ²¹ Mááta mú ka ci nə Yésus ná: «Yé Cwámba, wo mbəm bæ wa, ŋki ncwûm waamá shígé yə. ²² Nji, tɔ́ kíkídíga, mə mpú ná Zembî nyə é yə wo sá jêsh wó é gwáamb nyə yí.» ²³ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ncwûm woó mə bá gwûm.» ²⁴ Nyə nə Yésus ná: «Mə mpú ná a bá gwûm ja búúd bwá bá gwûm jwów á məzhúgúlá yí.» ²⁵ Yésus mú ci nə nyə ná: «Mə wə má ðu gwûmushi búúd, ðu nyingə yə bwo cug. Muud mə *búgúlá mə yé, a tɛɛm yə, a bá nyingə cugə. ²⁶ Muud ŋgá ntâg cugə yé ká *búgula mə, a kú bá bwelə yə. Ye wo *magulə ntó?» ²⁷ Mááta ná: «Haaw Cwámba. Mə má magulə ná wo jisə *Kříst, *Mwân má Zembî nyə á zə shí ga dí yé.» ²⁸ Ja Mááta mə shín ci ntáni yí, a mə kyey kə jôw mínyoŋê shilə Mariya, kə nyímbula nə nyə ná: «Cwámba mə wóós, a ŋgə jôw wo.» ²⁹ Nji Mariya nyə á gwág ntáni yí, nyə a tów ná máás kə wə Yésus. ³⁰ Í á bæ, Yésus kú fwo nyíi baŋ loomud, a njúl ná kúl Mááta nyə á kə bwəma nə nyə yí. ³¹ Oyúden bənôŋ Mariya bwá á bæ njôw bwá ŋgə cɛɛl cweel nyə lâm wá bwá mú dúg á tów ná máás cúwo tóón. Bwá mú bɛ nyə, bwá ŋgə dúg

nə a kə jii shwóŋud. ³² Mariya má kə kumə kúl Yésus nyə á bæ yí; nji nyə á dúg Yésus yí, nyə á wusə nyúúl shí Yésus dí shí makuú, nyə ná: «Yé Cwámba, wo mbəm bæ wa, ŋki ncwûm waamá shígé yə.» ³³ Yésus mú dúg Mariya bənôŋ Oyúden bwá á ŋgə lúgal nyə wá bwá ŋgə jii, mbɔ́om mú shwiy nyə nyúúlúd, mitédúgá búbulə nyə lámúd. ³⁴ A mú ji ná: «Bi á ðul nyə ŋgow?» Bwá nə né ná: «Zaá kə dúg, yé Cwámba.» ³⁵ Yésus mú ntâg jii. ³⁶ Oyúden bwá mú ŋgə ci ná: «Bi má dúg íi, nyə á bul cɛɛl nyə ɛɛ.» ³⁷ Bóólúgá wá bwá dí sámád bāŋ bwá mú ŋgə ci ná: «Ŋgaá muud éga wə nyə a bēny ancím-ncím mísh? Ká a shígé dí bæ nə ŋkul sá ná Lazâr kú yə.»

Yésus mə gwûmúshí Lazâr

³⁸ Yésus mbɔ́om mú nyingə shwiy nyúúlúd, a mú kə kúl bwá á ðul Lazâr yí. Shwoŋ í á bæ ku, mb-wagulá kwóógú, bwá ka fad nə dúl kwóógú. ³⁹ Yésus mú ci ná: «Yílúgá kwóógú.» Mááta á kóól mə múúd nyə á yə yé mú ci ná: «Ey Cwámba, a mə ðow mwôw mánô múús, a mú ŋgə mpə.» ⁴⁰ Yésus mú ka ci nə nyə ná: «Ŋgaá mə shí ci nə wo ná wó ká *búgula, wo e dúg nda Zembî nyə é ŋwa gúmá ná.» ⁴¹ Bwá mú ka yíl kwóógú. Yésus mú bān mpwóómbú, a mú lás ná: «Ye Dā, mə yə wo akíba nɛɛɛ wo ámə magulə májəgula mām. ⁴² Haaw. Mə ámə bwey ŋgə mpu ná wó ðu magulə májəgula mām ja jêsh. Mə ámə yida lás shú ná zhwoŋ buud bwá mə lyɛ mə óga bwá mpúg ná wo wə wo ámə nti mə.» ⁴³ Ja á mə shín lás ntáni yí, a mú kím nə ŋkulú ná: «Lazâr, cúwóg tóón.» ⁴⁴ Muud nyə á bæ mbimbə yé mú cúwo tóón, a njúl nə obándáshi ŋgwóólá mákuú nə məbwəd, mpwóómbú ŋgwóólá nə kúl káándá. Yésus mú ci nə buud ná:

* **11:18** Osutád wûm nə ótón. **11:21** 11.32 **11:24** 5.29; 6.40, 54; Dan 12.2 **11:25** 5.21, 24; 8.51 **11:27** 1.34; 4.25 **11:32** 11.21 **11:35** Luk 19.41 **11:37** 9.6 **11:38** 20.1; Mat 27.60 **11:42** 12.30 **11:44** 20.6-7

11:24 5.29; 6.40, 54; Dan 12.2 **11:25** 5.21, 24; 8.51 **11:27** 1.34; 4.25 **11:32** 11.21 **11:35** Luk 19.41 **11:37** 9.6 **11:38** 20.1; Mat 27.60

«Wiinzhugá nyə isâ ini bi bídúg nyə, a kág.»

Cinjá-cindô ná Yésus yág

(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

⁴⁵ Zhwog *Oyúden bwə á zə wə Mariya wá, bwə á dúg sá Yésus nyə a sá yí, bwə mú *búgula nyə. ⁴⁶ Nji, bósólúgá bwə á kə *Ofarizyên dí, kə jaaw bwo sá Yésus nyə a sá yí. ⁴⁷ Milúlúú myâ ofada bánônj Ofarizyên bwə mú seɛŋg *Gwoonŋ ósémbye ó mílású wá Zembî, kə ci ná: «Muud éga ŋgə bul sá *məshimbá. Shé má sá ntədəl? ⁴⁸ Shé má ká bíd ná a ŋgóg nə kə shwóg íí, buud bəsh bwə é búgula nyə ná ndeé, buud ɔ Róma bwə zə ntág íí, zə búgə Mpáánzə íshé, bwú námá ləom íshé.» ⁴⁹ Ngwól múúd wáj nə jíná ná Kayíf íí, nyə muud nyə á bə Ajeláci á ofada mbú wəonŋ dí yé mú ci ná: «Bi agwágé təə sá na lésú níí. ⁵⁰ Bi adúgé ná í yida bə bí nə mfíí ná muud ŋgwúd yág shú kúl búúd jəsh ncindí, ləom í nda jɛ wəsh íí?» ⁵¹ Lésú nyə á lás wəonŋgú, nyə a shígé lás nə lúu yé. Í á yida bə ná, nda nyə á bə Ajeláci á ofada mbú wəonŋg dí ná, nyə a lás tāj *muud micúndá ná í á jii ná Yésus yág shú ləom wəsh; ⁵² kú námá bə nji shú ləom wáméfwó, a yá shú ná bwân ɔ Zembî básá ícimí ícimí wá bwə sééŋgyag bə sá ŋgwúd. ⁵³ Jwəw ní wə bwə á ŋwa cigulá ná bwə gwú Yésus yí. ⁵⁴ Yésus nyə mú yəw ŋgəlá kyey bəl-bəl dí kúl Oyúden básá yí; a mú kə kóómb ləom jisə ŋgeɛ shí a shwééshá dí yí, bánônj *ompwíín bə kə ji dánd bwə á də jəw ná Ífrēm yí.

⁵⁵ Í á ka zə bə, nda *Páska Oyúden nyə á bə kúná-kúnə ná, zhwoŋ buud bwə á ŋgə wú mákwáádá mánjúd ŋgə

bád kə Yurásələm ná bwə ká ŋgə gusa miŋgusa mi yábə†. ⁵⁶ Bwə á ka ŋgə sɔ Yésus ná ndeé, kúl bwə á bə *Luŋ má Zembî yí, bwə á ŋgə shilə bwámé nə bwámé ná: «Bi mə dúg ná ji? Nyə ajeyé zə zāj dí.» ⁵⁷ Í á bə, milúlúú myâ ofada bánônj Ofarizyên bwə má ci ná í bəg ná: «Muud nyə é mpu kúl Yésus nyə é bə yí, bágúlág, bwə kág bii nyə.»

12

Labínda mə Maríya

(Mat 26.6-13; Mak 14.3-9)

¹ Í á ka zə bə, í má lúg mwəw məsaman ná *Páska *Oyúden zág bə, Yésus má kə Betaní, dánd mə Lazăr Yésus nyə a gwúmushi yé. ² Bósól búúd ɔ dánd dəonŋgú bwə á ka sá dína lúu mə Yésus dí. Mááta nyə á bə a ŋgə sá milwámá dína jəonŋgúd, Lazăr njúl sámbá búúd bánônj Yésus bwə á ŋgə də wád. ³ Maríya mú ka ŋwa labínda álal-kus bwə á sá nə fwámé nâr* yé. Nyə á ŋwa labínda ní kúl njwəmbə, zə gwáágulə Yésus məkuúd ná ndeé a mú fim nyə mwo nə shilú jé; məcud mə labínda mə mú lwánd njəw wəsh. ⁴ Ngwól *mpwíín mə Yésus nyə á bə cínəŋg ná Yúdas Iskariyôt, mpwíín nyə á bə ná nyə wə mə bá kusha nə Yésus yé. Ja Yúdas éne mə dúg nda Maríya nyə á gwáágulə Yésus labínda nâr ná, a mə ci ná ⁵ «jí bwə ámə bə kú kusha labínda éga odanarí† mitəd milól ná ndeé bwə kwíind mímbúbúwá nə ndí yí?» ⁶ Nyə a shígé ci ntáni ná a baam nə mímbúbúwá. Nyə á ci ntó nəcé nyə á bə juwâl; nda nyə á də bii manŋa *mwaané ná, nyə á də júwo mwaané cínəŋg. ⁷ Yésus mú ci ná: «Bídúg múdá éne ná sheɛ. A mə sá sóólúgú ní, ŋgəlá bwey tədəga

11:45 2.23 11:47 2.11; Mat 26.3-5; Mis 4.16 11:49 18.14 11:52 10.16 11:53 5.18

11:54 5.13; 7.1 11:55 2.13; Ilj 19.11-20; 2Ib 30.17-18 † 11:55 Oyúden bwə á də sá miŋgusa ná bwə gusa milám myánj shú zələ də Páska. 11:56 7.11 12:1 11.1-2 12:2 Luk 10.40 12:3 Luk 7.37-38 * 12:3 nâr: Jisə wúl kəplə í dúgə mpə námá nda ntəŋga. 12:4 Yúdas Iskariyôt: 6.71; 13.2, 27; 18.2; Mat 10.4 12:5 Iza 58.7; Mat 19.21; Zhk 2.15-16 † 12:5 danarí: Danarí ŋgwúd í á də kwaga nə myóna myâ ŋkúmba jwəw. 12:7 19.40 12:8 Mbá 15.11

nda bwé bá dul mə ní. ⁸ Nəcə bí é du ji nə mimbúmbúwá mwôw mêsh, nji sánôñ bí sá ábúlé ji mwôw mêsh.»
⁹ Na nyə á bə, kúdə zhwog Oyúden bwé mə gwág nə Yésus ji Bétaní; bwé á ka ngə kə wu, kú bul bə nji shú dé, bwé á ngə námá kə nə bwé ká dúg Lazâr nyə á gwûmushi yé. ¹⁰ Nə ndéé, milúluú myâ ofada mí mú ñwa cígúlá nə bwé jəlá nə gwú námá Lazâr, ¹¹ nəcé sâ í á bə nə nyə yí í á sá nə kúdə zhwog Oyúden bwé béégyág nə bwo, yidá kə, kə *búgula Yésus.

Yésus mə nyí Yurúsalem

(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

¹² Mán mələm, ncúlyá buud bwé á zə zâñ dí wá bwé mú gwág nə Yésus ngə zə Yurúsalem. ¹³ Bwé mú ngə ñwa mán mə lándú nə ndéé, kə lóg nyə bwé ngə kím ná:

Hosána! Gúmá í bág nə nyəñg ngə zə jíná mə Cwámba dí yé,
 Njwú-buud á Izəryél.

¹⁴ Yésus mú kwey mwâ jakáás, a mú kəwa gwo gwôw nda Kálaad Zembí ngə cí ná, ná:

¹⁵ Yé shilə Siyôn†, kú fúnda.
 Dugí njwú woó ngə zə.
 A mbád cwə jakáás dí.

¹⁶ *Ompwíin ó Yésus bwé áshígé fwo wámbulə sâ í á ngə sîy yí fwála dɔɔñgád. Bwé á ka kə téduga gwo ja Yésus nyə á ñwa gúmá yí; bwé mú mpu ná í á bə cilyá shú mə Yésus, sósólúgú wɔɔñg námá wə bwé á sá nyə yí. ¹⁷ Í á bə na, ncúlyá buud bwé á bə ja nyə á jôw Lazâr gwûmushi nyə yí, bwé ngə bwíñg lán yé. ¹⁸ Haaw. Bwé á ngə zə bwəma nə nyə nəcé bwé á gwág nə nyə a sá *shimbá dɔɔñgá. ¹⁹ Ntó, *Ofarizyèñ bwé mú ka ngə cí bwámé nə bwámé ná: «Bí

mə dúg í? Bí cugé nə ñkul sá sâ. Dugá loom wêsh ngə kə nyádí!»

Gúmá mə Yésus

²⁰ Búbaalé Ogurêk bwé á bád námá zə Yurúsalem nə bwé zə yə Zembí gúmá zâñ níid. ²¹ Bwé á ka kə dúgya nə Fílíp á mwâ Betusayída, kə jî nyə ná: «Mása, sə ngə cɛɛl dúg Yésus.» ²² Fílíp mú kə jaaw Andrê, bá bəsh bwé mú kə jaaw Yésus. ²³ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Wəla mə wóss, wəla *Mwân mə Múúd mə jəlá nə ñwa gúmá yí. ²⁴ Búbálé, mə jaaw bí ná, bumə mpəg í amə kə mándəlúd yí, í ká kə ji kú yə, í bwên gwáméfwó. Í ká yə, í wúmə íbumə mən̄kund mən̄kund. ²⁵ Muud mə nywílyá nə cug jé yé nyə e jím̄bal gwo; muud mə yidá bə kú nywílyá nə cug jé wa shí ga dí yé, nyə é baagulə gwo kandugə kandugə. ²⁶ Nkí muud mə cɛɛl síya nə mə, a bə mə, í mú bə ná, kúl mə jísá yí, muud ngə síya nə mə yé bə námá cínɔñg. Múúd mə ká síya nə mə, Dâ yə nyə gúmá.

²⁷ «Nda bí mə dúg éga, mitədúgá mí mə búbulə mə lámúd. Ká mə cíg nə jî? Nə Dâ, ság nə mə fáámug nə cúñ ngə zə ga? Mbô. Mə á yida zə nə mə zəg bwəma nə cúñ wɔɔñg. ²⁸ Dâ, ság nə jíná dwó í ñwág gúmá.» A ká námá shîn lás ntáni, kál mú wú jorñ dí ná: «Mə mə sá, mə é nyiñgə námá sâ.» ²⁹ Buud bwé á bə cínɔñgú áncuncuma wá bwé á gwág kál dɔɔñgú, bwé mú cí nə jísə njum-mpú; bósólúgú nə ñgwól *éñgales mə ləsha nə Yésus. ³⁰ Yésus mú ka cí ná: «Kál ní shígé lás na shú dām, í amə yida bə shú dán. ³¹ Nəcə shí ga í zə bwəma nə sémbyé mílósú kíkidíga, cí á shí ga wusəw tóón. ³² Mɛɛ, ja mə bá wú shí gaád bânəw gwów yí, mə bá julə búúd bəsh mádí.»

12:9 11.43-44 **12:11** 11.45 **12:13** Sóm 118.26; Mat 27.42; Yuá 1.49 **12:15** Zak 9.9

† **12:15** Siyôn: Nyə á bə məma mbúnj bwé á lwə ñgwəla á Yurúsalem cínɔñg gwów yí. **12:16** 2.22; 17.1 **12:17** 11.42-45 **12:19** 11.48 **12:21** 1.44; Luk 19.3; 23.8 **12:23** 2.4; 12.16

12:24 Mat 10.39; 16.24-25; 1Kr 15.36 **12:26** 14.3; 17.24 **12:27** 12.23; Mat 26.38 **12:28** 17.1; Mat 3.17; 17.5 **12:31** 5.22; 14.30; 16.11 **12:32** 3.14 **12:33** 18.32

³³Ja Yésus nyə á ngə ci ntáni yí, nyə á ngə lwágulə váál shwíy á bá yə yí. ³⁴Zhwog buud óni bwə mú bɛsa ná: «Sá á jíg *mbwoomb məcɛɛ dí ná *Kříst mə bá cugə kandugə kandugə. Wó nyingə zə jaaw sá ná í bá jii ná Mwân mə Múúd bənówúg gwów, ntó nyɛ wə jí? Mwân mə MúúdS wəɔng wə zə?» ³⁵Yésus mú bɛsa bwo ná: «Məɲkenya mäsə ná wa bídí nə fúfwálá. Ngəgá nə kyey té bí búśá ná nə məɲkenya yí, yídúgú í kú bá zə byaluga nə bí; nəcə, muud mə kyéy yídúgúd yé nyə ádé mpu kúl á ngə kə yí. ³⁶Ngəgá nə *búgula məɲkenya té məɲkenya mäsə ná bídí yí, bí ngəg nə bə bwân ó məɲkenya.» Ja Yésus nyə a shîn lās nə bwo ntáni yí, nyə a béégya nə bwo, a mú kə shwaaw.

Buud bwə á búgúláyé Yésus

³⁷Yésus nyə á tɛɛm sá bímbí lú *máshimbá mənɪ buud bwə ngə dúg íí, buud bwə áshígé *búgula nyə. ³⁸Sá jəɔng í á sá ná ciyá má Izayí *muud micúndó í bwəmag. Nyə á ci ná: Cwám̄ba, zə nyə a búgula kéel sá á ngə bwiing yí? Zə Cwám̄ba nyə a lwágulə mpífá nyé yé?

³⁹Gwá wə í sá ná buud óni bwə bəg kú búgula sá Izayí nyə á ci yí.

⁴⁰Zembí nyə a shwu bwo ncím míshád, a ləlushi bwo milâm, nəcə mísh mánj má á bá dúg, milâm myáj mí á bá wám̄bulə, bwə á bá cénd kuú njəɔnd, ná ndéé mə mú lwag bwo.

⁴¹Izayí nyə á lās ntó nəcə nyə á bwey dúg milwaná mí Yésus, a mú lās sá í dúgyá nə Yésus yí. ⁴²Í á tɛɛm bə ntó, bóól zhwog buud wə sámbá ótówə ɔ shwóg bwə á shí búgula Yésus. Nji, bwə áshígé bə nə ɲkul

məm nyə mísh má búúd dí, bwə á ngə fúndə ná *Ofarizyɛɲ bwə á bá yíl bwo *mpáánzə minjígulá. ⁴³Nəcə bwə á cɛel ɲwa gúmə mísh má búúd dí, kú bə mísh má Zembí dí.

⁴⁴Nji, tɛɛm bə ntó, Yésus nyə á cúndə gwów-gwów ná: «Muud mə búgulá mə yé nyə abúgúláyé ɲi mə, a búgulá námə múúd nyə á nti mə yé. ⁴⁵Muud má dúg mə yé, a má dúg námə múúd nyə á nti mə yé. ⁴⁶Mɛɛ muud jísə məɲkenya yé, mə á zə shí ga dí ná, muud yêsh mə búgulá mə yé bəg kú nyingə ngə cugə yídúgúd.

⁴⁷«Muud mə gwágulə lású má ngə lās yé, ɲi a kú sá nda má ngə ci ná, mə dí má yó nyə intúgúlí; mə áyayé nyə intúgúlí nəcə mə a shígé zə ná mə zə yə búúd ɔ shí ga intúgúlí, mə á yida zə sá ná buud ɔ shí bwə fáámug. ⁴⁸Muud mə ká ban mə, ban lású má ngə lās yí, muud wəɔng má bwey bə nə sá í bá yə nyə intúgúlí yí; lású má ngə lās ga wə í bá yə nyə intúgúlí jwów á məzhúgúlá. ⁴⁹Mə aɲgɛ nə lās nə lúu wâm; Dâ muud nyə á nti mə yé nyə a bwey lwágulə mə sá má bəg də ci yí nə sá má bəg də bwiing yí. ⁵⁰Mə mpú ntəg ná sá Dâ mə cí ná í bəg yí, gwə wə í də yə búúd cug á kandugə kandugə. Ná ndéé, sá jêsh má ngə lās yí, mə ngə lās nda Dâ nyə á ci ná mə dúg lās ná.»

13

Ngusa mákuí

¹Í á ka zə bə, zanj *Páska í ngə bə ná í zə tééd íí, Yésus nyə á ngə bwey mpu ná wəla í má wóós ná a wúg shí gaád kə wə Dâ. Nda nyə á bul cɛel buud bé ná, nyə á ka námə cɛel bwo kə wóós máshíné má cug jé. ²Ná ndéé, bənɔɲ buud bé bwə á ka ngə də; bwə ngə də ntáni, ndug Njwú məjamb má bwey wá Yúdas mwân

12:34 Sôm 89.37; 110.4; Eze 37.25; Yuá 12.23; 3.14 Zembí nyə á nti yé. (Wo jí nə ɲkul dúg Dan 7.14.)

12:38 Iza 53.1; Rom 10.16 **12:40** Iza 6.10

7.18 **12:44** 5.24 **12:45** 14.9; 5.18 **12:46**

12:50 4.34 **13:1** 2.4 **13:2** 12.4; Luk 22.3

§ 12:34 Mwân mə Múúd: Ntó má kó ná «Mesí

12:35 7.33; 8.12 **12:36** 5.13 **12:37** 16.9

12:41 Iza 6.1-3 **12:42** 2.23; 9.22 **12:43**

12.35-36 **12:47** 3.17; 5.22 **12:49** 7.16-17

13:3 3.35; 8.14

mə Shímun Iskariyôt tódúgá lámúd ná a kúshag nə Yésus. ³ Nə ndéé, Yésus nywáá nyə á ngə bwey mpu ná Dá nyə a mə sá ná a jwúg nə isá byêsh, a ngə mpu ná nyə á zhu wə Dá, a zə námə nyingə kə wə Dá. ⁴ Yésus ngə bwey mpu ntó, a mú tów shí, yíl káándé nyə á bə nə ndí gwów yí, a mú ηwa táwala cəɣlə kugud. ⁵ A mú shwu mǎjúwó bishim dí, tééd ngələ gusa *ompwiín bé makuú, ngə fim nə táwala nyə á cəɣlə kug dí yé.

⁶ Í mú zə wóós ná a gúsag Shímun Pyêr mé mákuú. Shímun Pyêr mú ci nə né ná: «Wo, Cwámaba? Wó gusa mə makuú?» ⁷ Yésus nə né ná: «Sá mə ngə sá ga, wo cugé nə ηkul fwo mpu gwo kíkídíga, wo bá yida shúgala wámbulə gwo.» ⁸ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Mbô! Wo abulé bwele gusa mə makuú.» Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Má ka bə kú gusa wo makuú, wo nda ná nyingə bə múúd waamâ.» ⁹ Shímun Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «Ŋkí ntó Cwámaba, kú gusa mə nji makuú; gusag námə mə məbwə, nə lúu!» ¹⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud nyə ámə bwey gusa yé mə də jii ná bwə gúsag nyə nji makuú, kú ná nyingə bə nyúúl nyêsh, nəcé á bwey bə fúbán. Bì báá bì básə ntâg mífúbán, nji kú bə bî bêsh.» ¹¹ Yésus nyə á ngə bwey mpu muud mə bá kusha nə nyə yé; gwə wə nyə á ci nə bwo ná: «Bì bêsh dí básə mífúbán» yí.

¹² Ja Yésus nyə a shîn gusa ompwiín bé makuú ntáni yí, nyə á nyingə bwáád káándé yé nə ndéé a mú nyingə kə jii shí, də. A mú jii bwo ná: «Sá mə ámə sá bí ni, ye bî mə mpú nda í kə ná? ¹³ Bì mə də dí jôw mə ná: “Yíguli”, gúl ja ná: “Cwámaba.” Bì mə də mpu sâ, nəcé mə jisə Yíguli, mə Cwámaba. ¹⁴ Ŋkí mə Yíguli, mə Cwámaba, mə mə gusa bí makuú, bî

mə jəla námə nə də sá ntó mpédúgá nyín. ¹⁵ Nəcé yuug wə mə mə yə bî ni. Nda mə ámə sá bí ni, dəgá síya ntó. ¹⁶ Bábálé, mə jaaw bí ná, lwaá í ádé bwele ntə mása, *muud lwámá nda bwele ntə múúd nyə ámə kənd nyə lwámád yé. ¹⁷ Bì mə mpu ntó wə ni; bî mə ká də sá ntó, bî mə jəla. ¹⁸ Mə aŋgə nə ci bî bêsh. Mə mpú búúd mə á féesh wá. Nji, í jii ná sâ jí cilyá Kálaad Zembí dí yí bwmag. Jí cilyá ná: “Muud sá ngə də səŋ ηgwúd yé mə tééd ná a lúmbáli nə mə”. ¹⁹ Mə mə fwo bwey jaaw bí gwo kídíga, í kú fwo s̄y, shú ná ja í bá s̄y yí, bî bág *magulə nə mə jisə. ²⁰ Bábálé, mə jaaw bí ná, muud mə lág múúd lwámá wam yé, a mə lág mə; muud mə lág ntâg mə yé mə lág múúd nyə á nti mə yé.»

*Yúdas mə zə kusha nə Yésus
(Mat 26.20-25; Mak 14.17-21;
Luk 22.21-23)*

²¹ Ja Yésus nyə a shîn ci ntáni yí, mitódúgá mí á búbulə nyə lámúd; a mú lás ná: «Bábálé, mə jaaw bí ná, ηgwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə.» ²² *Ompwiín bwə mú ngə dǎgya mpédúgá nyəŋ ngə s̄y ná bwə mpúg muud Yésus ngə ci yé. ²³ Mpwiín Yésus nyə á də bul cəel yé nyə á bə a njúl Yésus dí koogá. ²⁴ Shímun Pyêr mú ngə nyúg nyə mpu ná: «Shílóg nyə muud á ngə ci yé.» ²⁵ Mpwiín wəŋg mú yid, jéég Yésus lúu bəd dí jii nyə ná: «Cwámaba, jisə zə eé?» ²⁶ Yésus mú bəsa ná: «Mə zə juwo kál buléd ídâwad, muud mə é yə yé, muud wəŋg wə éci.» Yésus mú ηwa kál buléd juwo ídâw dí, yə Yúdas Iskariyôt, mwân mə Shímun. ²⁷ Nji Yésus mə yə nyə kál buléd ni yí, *Sátan mə nyí wə Yúdas. Yésus mú ci nə nyə ná: «Leelug sá sá wó ngə jii ná wo sá yí.» ²⁸ Buud bwə á bə cínəŋg wá, kú nə təŋ ηgwúd nyə á mpu sâ

13:4 Luk 12.37 **13:10** 15.3 **13:11** 6.64, 70-71 **13:12** Mat 20.24-28; 23.8-12; Luk 22.27; 1Tm 5.10 **13:15** 1Yn 2.6; Flp 2.5; 1Pr 2.21 **13:16** 15.20; Mat 10.24 **13:17** Zhk 1.25 **13:18** Sôm 41.10; Yuá 17.12 **13:19** 8.24; 14.29; 16.4 **13:20** Mat 10.40 **13:23** 19.26; 20.2; 21.7, 20 **13:27** 13.2 **13:29** 12.6

Yésus nyə á ci nə nyə ntó yí. ²⁹ Nda í á bə ná Yúdas nyə á du bii manja *mwaanə ná, bóól bwá á ηgə téduga ná Yésus nyə á ηgə ci nə nyə ná a kэг kusə ísá í zâη, ηkí ntâη ná a kэг yə mímbúbúwá gúl sâ. ³⁰ Yúdas nye nyə á shwal cúwo tóón ja nyə á ηwa kúl buléd yí, í njúl mpwó-bulú.

³¹ Nji Yúdas nyə a cúwo tóón yí, Yésus mú ci ná: «Mwân mə Múúd mə ηwa gúmá ja gaád, a mə sá námá ná Zembî ηwág gúmá. ³² Zembî nyáméfwó nyə e lwóya gúmá mə *Mwân mə Múúd, a wál námá zə lwóya gwo. ³³ Yé bwán bâm, sánôn bí sá é ji nji fúfwálá. Bi mə bá sọ mə; ná ndeé, námá nda mə á ci nə *Oyúden ná, mə ci námá nə bí ja gaád ná: “Bí cugé nə ηkul kə kúl mə zə kə yí.” ³⁴ Mə yə bí cęę agúgwáan, dúsə ná: “Ciilagá biméfwó nə biméfwó. Námá nda mə á ccel bí ná, ciilagá biméfwó nə biméfwó. ³⁵ Sâ í é sá ná buud bwá dúg mpu ná bí búsə ompwíin bâm yí jisə ccelí bí é ηgə ciila biméfwó nə biméfwó yí.”»

Pyêr nyə e kúlya Yésus

(*Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34*)

³⁶ Shímun Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwámba e, wo kə ηgow ée?» Yésus nə nyə ná: «Kíkídíga, wo cugé nə ηkul bę mə kúl mə é kə yí, wo e bá shúgala bę mə.» ³⁷ Pyêr mú bęsa ná: «Cwámba, mə cugé nə ηkul ka bę wo kíkídíga nəcé ji? Mə ji nə ηkul keenzh cug jám shú dwò.» ³⁸ Yésus mú bęsa ná: «Wo ji nə ηkul bále keenzh cug gwò shú dâm? Búbálé, mə jaaw wo ná, shúshwóógú ná ηgwúm kúwó kwáágúgi, wo e kúlya mə ija ílól.»

14

Yésus jisə zhí

13:31 17.1 13:33 8.14 13:34 15.12, 17; 1Yn 2.7-8; 3.11, 23; 4.11; 2Yn 5-6 13:35 1Yn 3.14
13:36 8.14; 21.19 13:38 18.27 14:1 14.27 14:3 12.26 14:5 Tómas: 20.24 14:6
Heb 10.20 14:7 8.19 14:9 12.45 14:10 3.35 14:11 5.18, 36; 10.37-38 14:13 15.16;
17.1 * 14:14 Míl míciyá mí ayág mí cugé nə “mə”. 14:15 14.21, 23; 15.10; 1Yn 5.3; 2Yn 6
14:16 7.39; 14.26; 15.26; 16.7, 13; 20.22; 1Yn 3.24; 4.13; Mis 1.4; 2.4

¹ «Mitádúgá mí nda bεεg búbulə bí mílúúd. Búgúlágá Zembî, bí *búgula mə. ² Njów mə Dâ wúsə nə zhwog ikúl búúd bí nə ηkul ji yí. Í mbəəm bə kúl bə ntó, ηki mə mə námá jaaw bí. Mə zə kə kwambələ bí jiya. ³ Ja mə bá shín kwambələ bí jiya yí, mə bá nyingə zə ηwa bí, kə nə bí. Mə bá kə nə bí nə bí bág námá bə kúl mə jisə yí. ⁴ Bi mə mpú ntâη zhí í kə kúl mə zə kə yí.» ⁵ Tómas mú ci nə nyə ná: «Cwámba, sə bân nda mpu kúl wó zə kə yí, sá é ka mpu zhí á wu ntədəle?» ⁶ Yésus mú ci ná: «Mə wə jisə zhí, mə obúbálé, mə cug. Muud cugé nə ηkul kə wə Dâ kú cingya mádí. ⁷ Í kə bə ná bí mə mpú mə, bí é mpu námá Sóónjú waamé. Nə ndeé, tééd kíkídíga, bí mə mpu nyə, bí mə námá dúg nyə.» ⁸ Fílíp mú ci ná: «Cwámba, lwóg sə Dâ, bímbí dɔɔŋ í é jəla nə sâ.» ⁹ Yésus ná: «O Fílíp! Wo afwóyé mpu mə? Bímbí shwə mə ji ga? Muud mə dúg mə yé, mə dúg Dâ. Nəcə jí wó nyingə ci ná mə lwóg bí Dâ yí? ¹⁰ Ye wo anğə nə *magulə nə mə ji Dâ dí cwú, Dâ njúl mádí cwú? Lású wəsh mə ηgə lás nə bí yí, mə anğə nə ci tɔɔ ciyá nə lúu wám. Dâ muud njúl mádí cwú wə ηgə sá misóólúgú myé. ¹¹ Magaləgá nə mə jisə Dâ dí cwú, Dâ njúl mádí cwú. Nywágá námá ka magulə nə dúgúlə misóólúgú mə ηgə sá myá. ¹² Búbálé, mə jaaw bí ná, muud mə búgúlá mə yé, a bá námá sá misóólúgú mə ηgə sá myá; a bá námá sá myɔɔŋ mí búl nyingə ntɔ myá. A bá sá myo nəcé mə zə kə wə Dâ. ¹³ Sâ jəsh bí mə bá gwáámə nə jíná dâm yí, mə bá sá gwo; ntó, Mwân mú bá sá ná Sóónjú ηwág gúmá. ¹⁴ Bí mə kə gwáámə *[mə] gúl sâ nə jíná dâm, mə sá gwo.»

Yésus mə kaag ómpwíin Nkétkét

Shíshim

¹⁵ «Bí mǎ ká cɛɛl mǎ, bi e wá mílúú máççɛ mǎm dí, ¹⁶ mɛɛ ka bá jəgula nǎ Dǎ. A bá nti bí ŋgwól múúd mǎ bá zə bándulə bí yé, binónŋ nyǎŋ zə bá ji kandugə kandugə. ¹⁷ Nyǎŋ wǎ Shíshim óbúbálé; Shíshim búúú ɔ shí ga bwǎ cúgɛ nǎ ŋkul lág yí. Bwǎ cúgɛ nǎ ŋkul lág nyǎ nǎcɛ bwǎ áŋgɛ nǎ dúg nyǎ, bwǎ ámpúyɛ nǎmǎ nyǎ. Bi bǎŋ bi mǎ mpú nyǎ, nǎcɛ binónŋ wǎ búsó, a bá nǎmǎ ŋwa jiya bídí. ¹⁸ Mǎ abúlé lágə bí bwǎn ónyulú, mǎ bá nyiŋgə zə bídí. ¹⁹ Í mǎ lág búbaalé fwála, buud bwǎ á nyiŋgəyɛ ná dúg mǎ. Bi bǎŋ bi mǎ bá dúg mǎ mǎ ŋgǎ cugə, bi ka ntág bá cugə. ²⁰ Jwǎw dɔɔŋgú, bi mǎ bá mpu ná mǎ ji Sóŋgú waam dí cwú, bi njúl mádí cwú, mǎ nǎmǎ bídí cwú. ²¹ Nǎkí muud mǎ gwág ísǎ byəsh mǎ ŋgǎ ci ná í bág yí, a bɛ byo, muud wɔɔŋg mǎ cɛɛl mǎ. Í njúl ntág ná, muud mǎ cɛ́él mǎ yé, Dǎ nyǎ é cɛɛl nyǎ, mǎ mú nǎmǎ cɛɛl nyǎ, mǎ sǎ ná a mpúg mǎ.»

²² Yúðə, kú bə Yúdas Iskaríyót, mú ci nǎ nyǎ ná: «Cwám̄ba, wo sǎ ná sǎ mpúg wo, kú sǎ ná buud ɔ shí ga bwǎ mpúg wo, ntó nyɛ wǎ ntúdel?» ²³ Yésus mú bɛsa ná: «Múúú mǎ ká cɛɛl mǎ, nyǎ e sǎ sǎ mǎ ŋgǎ ci yí, Dǎ mú bá cɛɛl nyǎ; nǎ ndɛé, sǎ bá zə nyádí zə ji jiya. ²⁴ Muud nyǎ acéélé mǎ yé, nyǎ á bəyɛ nǎ mǎgwág nǎ lésú wǎm. Í njúl ná lésú bí ŋgǎ gwág mǎ ŋgǎ lás ni í áŋgɛ nǎ zhu mádí, í ŋgə zhu wǎ Dǎ muud nyǎ á nti mǎ yé. ²⁵ Mǎ á dǎ jaaw bí ísǎ íni sǎnŋn bí sǎ njúl ná. ²⁶ Nji, muud mǎ bá dǎ zə bándulə bí yé, Nkɛŋkɛ Shíshim Dǎ mǎ bá nti bí jínó dáámud yé, a bá jíguli bí ísǎ byəsh, a dǎ sǎ ná bí dúg tǎduga ísǎ byəsh mǎ á jaaw bí yí. ²⁷ Mǎ lágə bí nǎ mətəla, mǎ yǎ bí mətəla mǎm. Mǎ ayáyé bí mwo nda búúú ɔ shí ga

bwǎ dǎ yǎ bí ná. Mitédúgá mí nda bɛɛg búbulə bí mílúúú, kúgá bə nǎ ífwaas. ²⁸ Bi a shí gwág mǎ á ci nǎ bí ná: “Mǎ é kyey, nji mǎ bá nyiŋgə zə.” Í mbəm bə ná bi mǎ cɛɛl mǎ, kú bi mǎ gwág mǎshusug ná mǎ zə kǎ wǎ Dǎ, nǎcɛ Dǎ mǎ cǎ mǎ. ²⁹ Mǎ bwey ná jaaw bí gwo kídíga, í kú fwo sǎy, shú ná bi bág *búgula ja í bá sǎy yí. ³⁰ Tééd kíkidíga, mǎ á nyiŋgəyɛ ná ŋgə bul lésha nǎ bi, nǎcɛ cí á shí ga ŋgə zə. A cúgɛ yida bə nǎ tɔɔ zhízhíí ná a sǎ mǎ sǎ; ³¹ í yida jii ná buud bwǎ mpúg ná mǎ cɛɛl Dǎ, mǎ dǎ sǎ ísǎ nji váál Dǎ nyǎ á cɛɛlə ná mǎ bág dǎ sǎ yí. Tówúgá shé wúgá wa!»

15*Fwámé shug lá kwoolú vinya*

¹ «Mǎ wǎ jísó fwámé shug lá kwoolú *vinya, Dǎ jisə mbəol. ² Lǎw wəsh í nǎsód mádí í kú nǎ ibumǎ yí, a yíl wo. Wɔɔŋg wəsh í ŋgǎ wúmǎ yí, a kwambulə wo shú ná í nyiŋgəg mpu wúmǎ. ³ Bi mǎ bwey ntág bə mífúbán, minjígálá mǎ mǎ jíguli bí myá mí mǎ bwey fúb bí. ⁴ Nadagá nǎ mǎ, nǎmǎ nda mǎ mǎ nada nǎ bí ná. Lǎw líí í cúgɛ nǎ ŋkul wúmǎ ntáni, í kú bə í nǎsód kug lííd. Nǎmǎ váál ŋgwúú, bí cúgɛ nǎ ŋkul bə nǎ mpumǎ ŋkí bi anádáyé nǎ mǎ yí. ⁵ Mǎ wǎ jísó shug lá kwoolú vinya, bi bǎŋ mílǎw. Nyɔɔŋg mǎ nádá nǎ mǎ, mǎ ŋwa jiya nyádí lámud yé, a bá bə nǎ ibumǎ mǎŋkund mǎŋkund; bi mǎ mpú ná bí cúgɛ nǎ ŋkul sǎ sǎ mǎ kú bə. ⁶ Múúú mǎ ká bə kú nada nǎ mǎ, bwǎ bá wusə nyǎ tósn, a mú bə nda lǎw kwoolú vinya í áshígé wúmǎ yí. Mílǎw mɔɔŋg mí dǎ shwáás ná ndɛé, bwǎ cwééeg myo kul kuda dí, mí kǎ jígə. ⁷ Bí mǎ ká nada nǎ mǎ, iciyá byám ŋwa jiya bídí mílámud í, bí je gwáám̄b sǎ jəsh bí mǎ jí yí,

14:17 1Kr 2.10-16 14:19 16.16; 8.14 14:20 5.18 14:21 14.15 14:23 Mbǎ 3.20 14:24 7.16 14:26 14.16 14:27 16.33; 20.19, 21 14:28 8.14 14:29 13.19 14:30 12.31 14:31 15.10; Mat 26.46 15:1 Ozɛ 10.1; Sòm 80.9-12 15:2 Mat 3.10 15:3 13.10 15:4 6.56; 15.7, 10, 16; Rom 11.17-18; 2Kr 3.5; 4.7; 1Yn 2.6, 28; 3.6, 24 15:6 Mat 7.19 15:7 15.16 15:8 14.13; 17.1

í bæ. ⁸ Zhií bí bí nē ŋkul sá ná Dâ ŋwág gúmá yí nyísē ná, bí bág nē ibumá mēŋkund mēŋkund í, lwágulē ná bí búšē *ompwíin báamā. ⁹ Mē má cēel bí námá nda Dâ mē céél mē ná; nadagá mádí cēelíd. ¹⁰ Bí má ká wá mílúu máccē mām dí, bí nada mádí cēelíd, námá nda má má wá lúu máccē má Dâ dí, mē nada nyádi cēelíd ná.

¹¹ «Mē má lás nē bí ntúni nēcé má jii nē mēshusug mām má kálag bídí, bí bág nē mēshusug kú nē ŋji. ¹² Cēē dām wá: Ciilagá biméfwó nē biméfwó námá nda má céél bí ná. ¹³ Gúl cēelí í anyŋgé ntō jōŋg jii ná muud má kēenzh cug jé shú oshwá bé yí. ¹⁴ Bí má ká wá mílúu máccē mām dí, bí búšē oshwá bām. ¹⁵ Mē aŋgē ná ŋwa bí ná osóol o māsáal, sóol māsáal nyē áde mpu sá mása yé ŋgá sá yí. Mē ŋgē ŋwa bí ná oshwá bām, mē a má sá ná bí mpúg sá jēsh mē á gwág nē Sóŋgú waam yí. ¹⁶ Bí dí bí a féesh mē; mē wá mē a féesh bí, mē yē bí séy ná bí kóg, kē ŋgē bæ nē ibumá, ibumá byōŋg í jii kandugē. Í ká bæ ntó, Dâ dū bá yē bí sá jēsh bí má bá dū gwáamb nē jíná dām yí. ¹⁷ Sā má ŋgá ci ná bí sáag yí jí nē bí cílag biméfwó nē biméfwó.»

Zhiy a shí ga

¹⁸ «Búúd o shí ga bwó ká mpíi bí, mpugá ná bwó á fwo námá tééd mpíi mē. ¹⁹ Bí mbâm bæ búúd o shí ga, ki buud o shí ga bwó má cēel bí ná bí búšē buud bán. Ká, bí cugé búúd o shí ga, mē a féesh bí, mē wá mbéégí mpédúgá binónj bwo, gwó wá búúd o shí ga bwó ŋgá mpíi bí yí. ²⁰ Bí o tédúgá lású má á lás nē bí yí, ná: “Lwaá í áde bwele ntō mása”. Kagá mpu ná ŋkí bwó á lwágulē mē cúwáí, bwó bá námá lwágulē bí cúwáí; ŋkí bwó á bæ nē

mēgwág nē lású wâm, bwó bá námá bæ nē mēgwág nē lású wân. ²¹ Bwó bá dū sá bí isá íni byēsh nēcé bí bálē búúd bâm, bán bwó ámpúyé ntāg muud nyē á nti mē yé. ²² Mē a mbâm bæ kú zē, zē lésha nē bwo, bwó nda bæ nē *sám; ká, bwó cugé nē kōod bwó káádug shú sám wāŋ ja gaád yí. ²³ Muud ŋgá mpíi mē yé ŋgē mpíi Sóŋgú waamā. ²⁴ Mē a mbâm bæ kú sá mísóólúgú má á sá bwódí myá, mísóólúgú múúd nyē abwélé sá myá, bwó nda bæ nē sám; ká, bwó á má dúg mísóólúgú myōŋgú, ŋji bwó ŋgē mpíi sá, nē mē nē Sóŋgú waamā. ²⁵ Ŋji, í ŋgē bæ ntó shú ná sá jisá cilyá bwódí máccē dí yí í bwámag; jisá cilyá ná: “Bwó á mpíi mē kú nē sá má á sá bwo yí.”

²⁶ «Muud mē bá dū zē bándulē bí yé mē bá zē, nyē wá Shíshim óbábélé má Dâ. Mē bá ŋwa nyē wá Dâ, mē nti bí. Ja á bá zē yí, a bá zē dū bwiing sá í dúgyá nē mē yí. ²⁷ Bí, bí mē bá námá dū bwiing sá í dúgyá nē mē yí, nēcé shé á má bæ sámbá té mátéédulé.»

16

¹ «Mē ŋgē bwey jaaw bí isá íni shú ná bí nda bá biil mēbwébulánéd. ² Mpugá ná bwó bá dū yíl bí *mámpáanzó má mínjígulád. Dúl wēla í bá ntāg zē bæ ná, buud bwó bá dū téduga nē ja nyāŋ mē gwú ŋgwól a bídí yí, a má yē Zembí gúmá fwámé yē. ³ Bwó bá dū sá ntó nēcé bwó áshígé mpu Dâ, kú námá mpu mē. ⁴ Ŋji, mē ŋgē bwey jaaw bí isá íni shú ná ja wēla dōŋg í bá wóos yí, bí o bá téduga nē mē á shí jaaw bí.»

Séy Ŋkēŋkē Shíshim mē bá zē dū séy yí

«Mē a shígé fwo bwey jaaw bí isá íni mátéédulé nēcé sánŋ bí sá á bæ ná sámbá. ⁵ Ká ja gaád í, mē zé kē

wó muud nyə á nti mə yé, təə muud a bídí sámbá nyə ashílé ntág mə ná: “Wo ká ngow?” ⁶ Nji, nda má ngó jaaw bí isá ini ná, bí má shín bul bə nə məcey mílámúd. ⁷ Nji, tɛɛm bə ntó, mə má jaaw bí búbálé. Í yida bə bí nə mfií ná mə kyéyug; má ká bə kú kə, muud mə bá zə du bándulə bí yé kú zə bídí. Má ká yida kə, mə mú bá nti bí nyə. ⁸ Ja á bá ntág zə yí, a bá zə sá ná buud ɔ shí ga bwə mpúg iwushí búśá nə ndí kóómb á *sám, nə otútálí, nə sémyé mílósú yí. ⁹ Iwushí búśá nə ndí kóómb á sám yí bísə ná bwə abúgúláyé mə. ¹⁰ Bwə nyingə bə nə iwushí kóómb á otútálí dî; byán bísə nəcé mə zə kə wə Dá, bí ányingəyé ná dúg mə. ¹¹ Bwə ka námə nyingə bə nə iwushí kóómb á sémyé mílósúd; bísə nəcé Zembí mə bwey sámb Cí á shí ga lósú yé†.

¹² «Mə jí ná nə zhwog isá nə mə ngóg nə jaaw bí; nji, bí cugé nə njkul jisəw byo kíkídiga. ¹³ Ja Shíshim á obúbálé mə bá zə yí, a bá jaand nə bí ná ndéé bí wámbulə óbúbálé bēsh. Nyə abúlé du lás isá nə lúú yé, a bá du kala bí isá bwə bá du jaaw nyə yí, a du jaaw bí isá í bá síy yí. ¹⁴ A bá sá ná mə ηwág gúmá, nəcé a bá du lág isá byám a du jaaw bí. ¹⁵ Sâ jêsh Sóóngú waam jí nə ndí yí jisə sâ jâm, gwə wə mə cí nə á bá jaaw bí isá á bá lág mádí yí.»

Məcey mə lâm mə bá nyee məshusug

¹⁶ «Í má lúg búbaalé fwála, bí á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyingə c̆, bí mú nyingə dúg mə.» ¹⁷ Bóól *ómpwíin bwə mú ngə cí bwámé nə bwámé ná: «Jí gwáméfwó á ngó c̆el cí yí? A cí ná: “Í má lúg búbaalé fwála, bí á nyingəyé ná dúg mə; gúl búbaalé fwála kú nyingə

c̆, bí mú nyingə dúg mə.” Nyə ámə fwo námə cí ná: “Mə zə kə wə Dá.” Ntó má kə ná jí?» ¹⁸ Bwə ná: «“Búbaalé fwála” ntó nyə mə kə ná jí? Sə ampúyé sâ á ngó c̆el cí yí.» ¹⁹ Yésus músə mpu ná bwə wál c̆el zə jí nyə mishílí, a mú ka cí nə bwo ná: «Mə ámə cí nə bí ná: “Í má lúg búbaalé fwála, bí á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyingə c̆, bí mú nyingə dúg mə.” Gwə wə bí ngó s̆ bímɛfwó nə bímɛfwó ná bí mə wámbulə yí? ²⁰ Búbálé, mə jaaw bí ná, bí mə bá jí máyə, bí tədɥwa, buud ɔ shí ga bân bwə ngó zhwiimbya. Bí mə bá bə nə məcey mə lâm, nji məcey məəng mə bá nyee bí məshusug. ²¹ Ja múdá wəla lə byéyí í du wóós yí, ngaá á du bə nə məcey. Ngaá ja á má byá yí nyə ádé ná téduga məcey, a yida gwág məshusug ná a má byá? ²² Námə mbií ngwúd wəəngú, bí búśə nə məcey ja gaad; nji, mə bá nyingə dúg bí, bí ka bá bə nə məshusug; muud nyə abúle bwelə déég bí mân məshusug. ²³ Ja jwəw dəəng í bá bə yí, bí abúle ná nyingə jí mə shílí təə gúl sâ nə gúl. Búbálé, mə jaaw bí ná, bí má ká gwáamb Dá sâ nə jíná dām, a yə bí gwo. ²⁴ Wóós nə kíkídiga, bí afwóyé ná gwáamb sâ nə jíná dām. Gwáambúgá, bí é bii, məshusug ka bə bí kú nə nji.»

Yésus mə ntə shí ga

²⁵ «Mə mə ngə lás nə bí lósú ní wêsh ómpwokwoond dî. Nji, dúl wəla í bá zə bə, wəla dəəngú, mə abúle ná du lás nə bí ntó, mə bá du jaaw bí isá í dúgyá nə Dá yí ná kpwóó kpwóó. ²⁶ Jwəw dəəngú, bí mə bá gwáamb Dá isá nə jíná dām, mə acíyé ná mə bá jəgula nə nyə shú dán, mbò; ²⁷ nyáméfwó mə c̆el bí. A c̆el

16:7 14.16 **16:8** Mís 24.25 **16:9** 2.23; 5.38; 6.36, 64; 7.5; 10.26; 12.37 * **16:10** Yésus nyə á ngə c̆el cí ná: Zembí nyə e lwágulə otútálí bə nə kəndúlə Mwân yé kwolós dî shú mísám mí búúđ, nə ndéé a mú bân ηwa nyə gwəw nyádí caəngóđ. **16:11** 12.31 † **16:11** Iwushí bísə ná buud ɔ shí ga bwə amágúláyé nə Zembí mə bwey sámb nyə lósú yé. **16:13** 14.16; 15.26; Mís 16.6-10; 1Yn 2.27 **16:14** 17.1 **16:15** 17.10 **16:16** 14.19 **16:22** 15.11 **16:23** 15.16 **16:25** Mat 13.34 **16:28** 8.14

bí nəcé bi á cɛel mə, bí magulə nə mə á wú wə Zembî. ²⁸ Mə á wú wə Dâ, mə zə wa shí mishwun; ja gaád íí, mə zə wú wa shí mishwun kə wə Dâ.»

²⁹ *Ompwíín bé bwá mú ci nə nyə ná: «Wo má dúg íí, wo mú ηgə lás ja gaád ná kpwoó kpwoó, kú ná nyinǵə bə ómpwokwoond dí. ³⁰ Sá má mpu ja gaád ná wɛɛ mə mpú sâ jêsh, ná í ajíyɛ ná muud shílág wo shílí. Gwə wə sá má ka magulə nə wo a wú wə Zembî yí.» ³¹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Bí má ka tɛem magulə ja gaád ɛɛ? ³² Dugá, dúl wəla í bá zə bə, í má bwey námə bə, wəla á ná bí é ciima, muud yêsh kə jé kóómb, bí lágə mə məmɛfwó. Nji, mə cugé məmɛfwó, sá Dâ wə búsá. ³³ Mə ηgə bwey jaaw bí isá íni shú ná bí bóg nə mətəla mádí kwonɔd. Shí ga í bá lwágulə bí *incwaw í ntəg; nji bí ó lwóyá ηkáj, mɛɛ má ntɔ *mánkul mâ shí ga.»

17

Məjəgula mə Yésus

¹ Ja Yésus nyə á shîn lás ntəni yí, nyə bân mpwoombú dúg gwów a mú ci ná: «Ye Dâ, wəla mə wóós. Ság ná Mwân woó ηwág gúmá shú ná Mwân woó kág námə yə wo gúmá. ² A ηwág gúmá shú ná a yág buud bəsh wo á yə nyə wá cug á kandugə kandugə, nda wo á yə nyə ηkul ná a jwúg nə buud bəsh ná. ³ Cug á kandugə kandugə jəɔɔg jísə ná muud mpúg wo, fwámé Zembî ηgwúd nə ηgwúd jísə yé, ka námə mpu Yésus-Kríst muud wo á nti yé. ⁴ Mə má sá ná wo ηwág gúmá shí gaád, mə má casulə ísɛy wo á ci ná mə sáág yí. ⁵ Dâ, mə á bwey du bə nə gúmá wódí koogú, shí nə gwów nda fwo bə; ság ja gaád ná mə nyínǵəg bə nə gúmá jəɔɔg wódí koogú.

⁶ «Buud wo á féesh yə mə mpádúgá buud ɔ shí ga wá, mə á má sá ná bwá mpúg sâ wó jísə yí. Bwá á bə buud bwô, wo á ka yə mə bwo, bwá mú gúmal lésú wô. ⁷ Bwá má mpu ja gaád ná sâ jêsh wo á yə mə yí í á wú wódí, ⁸ nəcé iciyá wo á yə mə yí, mə á yə bwo byo. Bwá á má bii byo, bwá á má mpu fwámé mpu ná mə á wú wódí, bwá á má ntág magulə ná wo á nti mə. ⁹ Mə ηgə jəgula shú dáj, kú bə shú búúd ɔ shí ga; mə ηgə jəgula shú búúd wo á yə mə wá, nəcé búsə buud bwô. ¹⁰ Sâ jêsh má jí nə ndí yí jísə sâ gwô, jəɔɔg jêsh wó jí nə ndí yí jísə sâ jâm. Buud wo á yə mə wá bwá á má sá ná mə ηwág gúmá. ¹¹ Mə ányinǵəyé ná bə wa shí, mə ηgə zə núɔg wódí, nji báj búsə ná wa shí. Dâ, wo muud wó ádé sɛɛɔgɔyá nə məbôw yé, baaguləg bwo nə ηkul nyísə wódí jíná dí yí, ηkul wo á yə mə yí. Baaguləg bwo ntó, bwá bəg sâ ηgwúd námə nda mə nə wo, shwə búsə sâ ηgwúd ná. ¹² Ja sánɔɔ sá á bə yí, mə á ηgə baagulə bwo nə ηkul nyísə wódí jíná dí yí; mə á du baagusə bwo ná ndɛé, təɔ ηgwúd nyə a shigé jím̄b, səsaaɛ námə nji nyəɔɔg nyə á bə ná a bá jím̄b yé. Ntó, sâ jí mícilyád yí í á má bwama. ¹³ Mə ηgə zə wódí ja gaád; mə ηgə ná lás lésú ga mə njúl wa shí shú ná məshusəg mām má kálag bwádí kú nə nji. ¹⁴ Mə á yə bwo iciyá byô, buud ɔ shí ga bwá mú ntág mpíi bwo; bwá mpíi bwo nəcé baá bwá cugé búúd ɔ shí ga, námə nda má cugé múúd a shí ga ná. ¹⁵ Mə acíyɛ ná wo yílúg bwo shí gaád, mbô. Má yida ci ná wo báaguləg bwo, Mbáwúlú múúd nda sá bwo sâ. ¹⁶ Bwá cugé búúd ɔ shí ga, námə nda má cugé muud a shí ga ná. ¹⁷ Ság ná bwá ηgəg nə bɛ obúbálé bwô, bwá ka ηgə bɛégya nə məbôw; kéel dwô dúsə obúbálé. ¹⁸ Wo á nti

16:32 Zak 13.7; Mat 26.31, 56 16:33 7.7; 14.27; 1Yn 5.4 17:1 2.4; 11.4; 12.16, 23, 41; 13.31-32; 14.13; 15.8; 16.14; 17.10, 22, 24 17:2 3.35; 5.24; Mat 28.18 17:3 1Yn 5.20 17:4 4.34 17:5 1.1-2; 8.58; 17.24 17:6 17.26 17:10 15.8 17:11 6.39; 13.18 bwá bəg sâ ηgwúd: 10.30; 17.21-23; Gal 3.28 17:13 15.11 17:14 7.7; 8.23 17:15 Mat 6.13; 2Te 3.3; 1Yn 5.18 17:18 20.21

mə shí gaád, mə zə námá kənd bwo shí gaád. ¹⁹ Mə tál náméfwó jám cé shú ná obábálé bwó saág ná bwó béégyág nə məbôw.

²⁰ «Mə anğê nə bul jəgula nji shú dán. Mə jəgula námá shú búúd bēsh bwó bá *búgula mə nəcé lán wán wá. ²¹ Mə jəgula nə wo ná bēsh bwó bég sâ ηgwúd. Dâ, wo ji mádí cwû, mə njúl wódí cwû*. Námá nda shwó búsé ntó ná, mə jəgula nə wo ná bwó bég námá shwó dí cwû, buud ɔ shí ga bwó mágulgəg ná wo á nti mə. ²² Mə a má yə bwo milwaná wo á yə mə myá, nə bwó bég sâ ηgwúd námá nda shwó búsé sâ ηgwúd ná, ²³ í bég ná, mə njúl bwódí cwû, wo njúl mádí cwû, bwó mú bə sâ ηgwúdá váál í jála yí, buud bwó mú mpu ná wo á nti mə, wó cɛɛl ntág námá bwo nda wó cɛɛl mə ná. ²⁴ Dâ, mə jii ná kúl má jísé yí, sánŋη buud wo á yə mə wá sá bég, bwó bényug milwaná wo á yə mə myá. Wo á yə mə myo nəcé wo á bwey cɛɛl mə wo nda fwo fwɔ shí nə gwôw. ²⁵ Dâ, wo muud jí tátəlí yé, buud ɔ shí ga bwó ámpúyé wo, mɛɛ mə mpú wo, buud wo á yə mə óga bwó á má mpu ná wo á nti mə. ²⁶ Mə a má sá ná bwó mpúg sâ wó jísé yí, mə é nyiηgə námá ηgə sá, shú ná váál cɛɛlí wó cɛɛl mə yí í bég bwódí ícug dí, mə njúl bwódí ícugud.»

18

*Bwó zə bii Yésus
(Mat 26.47-56; Mak 14.43-50;
Luk 22.47-53)*

¹ Ja Yésus nyə a shîn ci ntáni yí, nyə á kyey, bánŋη *ompwíin bé bwó mú ntɔ Kédron, kə fanjwíny; gúl fambá í á dɔ bə nŋη, bánŋη ompwíin bé bwó á dɔ bwey kə cínŋη. ² Na ji ná, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə á bwey dɔ mpu kákúl jəŋgá,

nəcé Yésus nyə á kə dɔ sɛɛŋgya nə ompwíin bé wu ija ija. ³ Milúlúú myá ofada bánŋη *Ofarizyēη bwó á kə kənd kında ózimbi nə ifulish ná bwó kəg bii Yésus. Bwó á kə ηwa imɔɔs nə məlamba nə məkwɔɔ mə dóómb. Yúdas mú ηwa bwo, bánŋη bwó mú kə fambá jəŋgád. ⁴ Yésus nyə á ηgə bwey mpu sâ í zə bə nə nyə yí; a mú kə shísh bwódí, kə jii bwo ná: «Bí ηgə sɔ zə?» ⁵ Bwó ná: «Sə ηgə sɔ Yésus á Nazarēt.» Nyə nə bwo ná: «Mə wə éga». Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, bánŋη buud óni bwó njúl sámbá. ⁶ Í á kə bə, Yésus ká námá ci nə bwo ná: «Mə wə éga», seegy nji bwó mú ηgə cúculə nə mikwoη nə ndéé kə ηgə búla shí. ⁷ Yésus mú nyiηgə jii bwo ná: «Bí ηgə sɔ zə?» Bwó ná: «Sə ηgə sɔ Yésus á Nazarēt.» ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə shí ci ná: “Mə wə éga”. Nkí mə wə bí ηgə sɔ yé, bídúgá búga, báá bwó kəg.» ⁹ Yésus nyə á ci ntó shú ná ciyá nyə á fwo bwey ci yí í bwómag; nyə á fwo bwey ci ná: «Buud wo á yə mə wá, mə a shígé jímbal təɔ ηgwúd.» ¹⁰ Nə ndéé, Shímun Pyêr nyə á bə nə kafwele. A mú wéém gwo, taad ηgwól sóɔl məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwə á mbwó mancwúm. Sóɔl məsáal wəŋg nyə á bə nə jíná ná Málkus. ¹¹ Nji, Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Fɛɛnég kafwele gwô kúl í dɔ ji yí. Ye mə bég kú ηgul bálá Dâ má yə mə yí?» ¹² Nə ndéé, nə kında ózimbi, nə tówe shwóg wán, nə ifulish í *Oyúden bwó mú bii Yésus, wóɔlə nyə məŋkəda.

*Bwó kə nə Yésus wə Hána
(Mat 26.57-58; Mak 14.53-54;
Luk 22.54)*

¹³ Bwó mú tééd fwo kə nə nyə wə Hána, cií mə Kayíf muud nyə á bə Ajəláci á ofada mbú wəŋg dí yé. ¹⁴ Kayíf wəŋg wə nyə á ci nə

17:21 5.18; 17.11 * **17:21** Váál á ná, nkí muud mə nyí mə nyúúlád, a kwey wo; nkí a nyí wo nyúúlád, a kwey mə. **17:24** 12.26; 17.5 **17:25** 1.9-10; 8.55; Mat 11.25-27 **17:26** 17.6
18:1 Mat 26.36 **18:2** 12.4; Luk 21.37; 22.39 **18:3** 7.32, 45 **18:9** 6.39 **18:10** Luk 22.36,
38 **18:11** Mat 20.22; 26.39 **18:13** 18.24; Luk 3.2 **18:14** 11.49-50

*Oyúden ná í yida bæ nà mfií nà muud ñgwúd yág shú kúl búúd jêsh ncindí yé.

Pyêr mæ kúlyá Yésus

(*Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57*)

¹⁵ Shímun Pyêr bá ñgwól *mpwíín bwá á ñgæ bæ Yésus kúl bwá á ñgæ kà nà nyà yí. Kálæ wós Ajaláci á ofada dí njów, mpwíín éne nywáá bánôn Yésus bwá mú nyíi, nácé Ajaláci á ofada nyà á ðu mpu mpwíín wáonj. ¹⁶ Pyêr nyε nyà a lúg tóón, kúnókúnæ ná mpumbé. Mpwíín Ajaláci á ofada nyà á ðu mpu éne mú zà tóón, zà lésha nà mudá nyà á ðu baagulé mpumbé yé ná ndéé nyíngal Pyêr cwú. ¹⁷ Mudá nyà á ðu baagulé mpumbé yé mú ci nà Pyêr ná: «Ñgaá wo ji námá mpwíín mæ múúd éne.» Pyêr ná: «Kú bæ mê! Mæ cugé mpwíín yé.» ¹⁸ Osól ɔ mäsáal bánôn ifulish bwá á bæ bwá má jida kuda máág, ka ñgæ gwáalæ, nácé yôn. Pyêr nyà á ka námá ñgæ gwáalæ kuda cínonj bwádí.

Ajaláci á ofada mæ shíl Yésus mishíli

(*Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71*)

¹⁹ Ajaláci á ofada mú ñgæ shílæ Yésus mishíli mí dúgyá nà *ompwíín bé nà minjígulá nyà á ðu jíguli myá. ²⁰ Yésus mú bæsa nà nyà ná: «Mæ á ðu lás nà buud bêsh ná kpwáó-kpwáó, mæ á ðu yà buud minjígulá ja jêsh *mámpáánzá má minjígulád nà *Luñ má Zembí dí, kúl *Oyúden bêsh bwá á ðu seεngya yí, mæ a shigé ðu lás mæshwoó mæshwoó. ²¹ Nácé jí wó zà ñgæ jí mæ mishíli yí? Shílág búúd bwá á ðu gwág mæ wá sâ mæ á ðu lás yí, bwá mpû sâ má á ðu ci yí.» ²² Ja gúl fulish má gwág Yésus má bæsa ntáni yí, a má tí Yésus bóónz, a bâm nà nyà ná: «Wo bæsa nà Ajaláci á ofada ntáni?» ²³ Yésus mú bæsa ná:

«Ñkí mæ ámæ jag lás íí, lwóg sâ mæ ámæ jag ci yí. Ká, ñkí mæ ámæ mpu lás íí, nácé jí wó yíd mæ yí?» ²⁴ Hána mú ci ná bwá kág nà Yésus wá Kayíf, bwá mú kà nà nyà, a njúl mánkadad.

Pyêr mæ kwo kúlyá Yésus

(*Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62*)

²⁵ Na nyà á bæ, Shímun Pyêr ñgæ gwáalæ kuda. Bwá mú ci nà nyà ná: «Ñgaá wo ji námá *mpwíín yé?» Pyêr mú kúlyá nyà, nyà ná: «Kú bæ mê! Mæ cugé mpwíín yé.» ²⁶ Ngwól sóól mäsáal má Ajaláci á ofada, a njúl nà byêl nà muud Pyêr nyà ámæ sám b lwá yé, mú máalæ nyà ná: «Ñgaá mæ shí dúg bíná nún fambá?» ²⁷ Pyêr mú námá nyíngæ kúlyá nyà, ñgwúm kúwó í wá kwáág ntág.

Bwá ká nà Yésus wá Pilât

(*Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5*)

²⁸ Ná ndéé, bwá mú wú nà Yésus wá Kayíf, kà nà nyà luñ mæ ñgwámuna. Í á bæ mán í má ñgæ lâm. Nji, bwá áshigé nyíi luñ, ná bwá á bá lweegushi ícug ná ndéé bwá kú ná nà zhií bwá dá *Paska. ²⁹ Pilât mú wú luñ kà kwey bwo tóón, nyà nà bwo ná: «Bí ñgæ ci ná muud éga nyà ámæ sá ji?» ³⁰ Bwá mú bæsa nà nyà ná: «Sé ámæ zà yà wo nyà ntáni ntó a kú sá sâ?» ³¹ Pilât mú ci nà bwo ná: «Ñwagá nyà, biméfwó bí kág sám b nyà lású váál máccε mán má ñgæ ci yí.» *Oyúden ná: «Mæccε mäsú má ángé nà yà sé ñkul nó sé gwúg muud.» ³² Ciyá ni í mú bwæma nà lwólæ Yésus nyà á bwey lwágulé váál shwiy á jálá nà bá yà yí.

³³ Pilât mú nyíngæ nyíi luñ. A mú jów Yésus, jí nyà ná: «Ye wo jisæ Njwú Oyúden?» ³⁴ Yésus mú bæsa ná: «Ye wo ñgæ ci ntáni nà lúú wó, ye bóól búúd bwá ámæ jaaw wo ntó shú dâm?» ³⁵ Pilât mú bæsa nà nyà ná: «Ye mæ ji mwá Yúden? Læm wó

nə milúluú myâ ofada mí ámə zə nə wo zə yə mə; wo ámə sá ná bwo jí?»
³⁶ Yésus mú bęsa ná: «Ijwûga byâm í cúgə yâ shí ga; í mbəm bə ntó, ki buud bâm bwá má zə lúmbúlíd, zə kaambulə nə Oyúden ná bwá nda bii mə. Ká, ijwûga byâm í cúgə yâ wa.»
³⁷ Pilát mú ci nə nyə ná: «Ntó jí ná wo jí Njwú-buud í?» Yésus ná: «Wo má ci, mə jí Njwú-buud. Nkí mə á zə byél shí gaád í, í á bə shú nkúmba sâ: ná mə zág lwágulə búúd sâ bwá jów ná obúbálé yí. Buud bəsh bás búúd wá obúbálé wá bwá də gwágulə sâ má cí yí.»
³⁸ Pilát mú jí ná: «Jí jí ná obúbálé yí?»

Bwá sámb ná Yésus yág

(Mat 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25)

Njí nyə á ci ntáni yí, a mú nyingə wú luŋ cúwo tóón, kə ci nə Oyúden ná: «Mee mə adúgə ná múúd éga má sá gúl sâ mábęę bí má jí nyə shwiy nə ndí yí. ³⁹ Njí, í də bwey bə ná mə dóg bíd bí mbwug ęgwúđ fwála lə Páska; ná ndeé, ye bí má jí ná mə bídúg bí Njwú *Oyúden?»
⁴⁰ Bəsh bwá mú nyingə kím ná: «Mbó! Kú bə nyə! Yidagá bíd sá Barábas!»
 Barábas éne nyə njúl zhilanęaanó.

19

¹ Ná ndeé, Pilát mú kə, kə sá ná bwá fyámúság Yésus milwón.
² Ozimbi bwá mú ęwa ísâ yá męgwaagulə, bwá lwŋ *túm gúmó ná ndeé jil Yésus lúúd; bwá mú námə bwéed nyə káándó ící atítí. ³ Bwá mú də shísh nyádí də zə ci ná: «Yé Njwú Oyúden, sə ęgə báág nə wo»; bwá mú ęgə nyífə nyə məmpóónz.
⁴ Pilát mú nyingə wú luŋ, cúwo tóón kə ci nə Oyúden ná: «Mə zə sá ná bwá zág yə bí nyə; njí mpugá ná mə adúgə nkúmba sâ á má sá yí.»
⁵ Bwá mú zə nə Yésus tóón a njúl nə túm gúmó á męgwaagulə

nə káándó ící atítí. Pilát nə bwo ná: «Dugá, muud wə éga.»
⁶ Dúgúlə mílúluú myâ ofada bánŋ ifulísh bwá á dóg Yésus yí, bwá á zə jí kímúlə ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí, bwambuləg nyə kwolós dí.»
 Pilát mú ci nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, biméfwó bí bwámbuləg nyə kwolós dí, mee mə adúgə nkúmba sâ á má sá yí.»

⁷ Oyúden bwá mú fəel ná: «Sə búšə nə dúl cęę, dwó wə í ęgə ci ná á jalá nə yə, nəcé a ęgə jaaw nyúúl ná a jí Mwân mə Zembí.»
⁸ Ja Pilát nyə a gwág ntó yí, nyə á bul nyingə gwág íkukwendé.
⁹ A mú nyingə kə luŋ kə ci nə Yésus ná: «Wo á zhu ęgow?»
 Yésus kú bęsa. ¹⁰ Pilát ntəg nə nyə ná: «Wó yida ban ná wo ayáláné mə? Wo ampúyé ná mə jí nə ękul mə bíđ wo, mə jí námə nə ękul mə sá ná bwá bwámbuləg wo kwolós dí?»
¹¹ Yésus mú bęsa nə nyə ná: «Í mbəm bə Zembí kú yə wo ękul nyəŋgú, wo kú sá mə sâ. Gwə wə jí ná, muud nyə ámə zə nə mə wódí yé má jág bul byaagulə.»
¹² Tééd fwála ní dí, Pilát nyə á ęgə sŋ zhií ná a bíđ Yésus, Oyúden bwá mú ęgə kím ná: «Wó ká bíđ nyə, sə mpu ná wo cugé shwə mə *Káazel. Nəcə muud yəsh mə ęwá ící nə buđ yé má lwágulə ná a jí zhízhíj mə Káazel.»

¹³ Njí Pilát nyə gwág ntáni yí, nyə a cúwo nə Yésus tóón, a mú kə jí jiya nyə á də cígal mílósú yí, kúl bwá á də jŋw nə Mbaadə á məkwoógú məkwoógú yí, heburə dí ná Gabáta.
¹⁴ Na í á bə í njúl jwów bwá dú kwəmasa *Páska yí, jwów í mú ęgeé tólóg dí. Pilát mú ci nə Oyúden ná: «Dugá Njwú-buud wán.»
¹⁵ Bwá mú ęgə kím ná: «Njí shwiy, njí shwiy. Bwambuləg nyə kwolósud.»
 Pilát ná: «Mə bwámbuləg Njwú-buud wán kwolós dí?»
 Milúluú myâ ofada mí mú bęsa ná: «Sə búšə nə Njwú-buud

nji Káázɛl.» ¹⁶ A mú ka yə bwo Yésus ná bwá kág bwambulə nyə kwolós dí.

Bwá bwambulə Yésus kwolós dí (Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43)

Bwá mú ka bii Yésus, kyey nə nyə. ¹⁷ Nyəméfwó mú ngə ɲkény kwolós jé, ngə wú ɲgwála, ngə kə kúl bwá jów ná «Kúl á bwundú lúu» yí, heburə dí ná «Golgota.» ¹⁸ Bwá mú kə bwambulə nyə kwolós dí wu, bə́nđɲ bóól búúd obá, nyíga jé kwolós dí ká, nyíga jé dí ká, Yésus jéd tátám. ¹⁹ Pilát nyə á ka cilə búúbóómbú bwá kə bwambulə Yésus dí lúú kwolós dí ná: «Yésus á Nazarət, Njwú *Oyúden.» ²⁰ Ncúlyá Oyúden bwá á lɔ́ búúbóómbú jə́ng, nəcé kúl bwá á bwambulə Yésus kwolós dí yí í á bə kúná-kúnə nə ɲgwála, cilyá í á bə ntág heburə dí, nə latɛ́ dí, nə gurək dí. ²¹ Milúlúú myá ofada ó Oyúden mí mú ci nə Pilát ná: «Kú bɛɛg cilə ná: “Njwú Oyúden”. Yidagú cilə ná: “Muud éga nyə á ci ná a ji Njwú Oyúden”.» ²² Pilát mú ci nə bwo ná: «Sá má má cilə yí, gwá wá má má cilə yí.»

²³ Ja ózimbi bwá á shín bwambulə Yésus kwolós dí yí, bwá á ka ɲwa mikáándə myé bwá kaaw mənkwə mənɔ́, muud nyé ɲkwə, muud nyé. Í mú ka lúg wáma jé á cwú. Jāɲ í á bə síyá ncindí, wú gwəw wóós shí kú nə leedyá. ²⁴ Ozimbi bwá mú ka ci bwámé nə bwámé ná: «Shé kúgá nyaa, shé yídagá jwə bya, dúg múúd nyə é ɲwa yé». Í mú sɲy nda gúl kákúl mícilyá mí Kálad Zembí í ngə ci ná, ná: «Bwá á kawula mikáándə myám nji, bwá á jwə bya shú mbwéedí wám». Ntúni wá ózimbi bwá á sá yé.

²⁵ Í á bə, nyə́ngú yé bá mínɲɲə́ bwá təl nyə kúná-kúnə nə kwolós, nə Maríya mudá má Klópas, nə Maríya á Magə́dala. ²⁶ Yésus mú dúg

nyó́ngú, *mpwíín Yésus nyə á du cɛɛl yé təl nyə kúná-kúnə. A mú ci nə nyə́ngú ná: «Dugí Muda, mwán woó wá éga.» ²⁷ A mú námé ci nə mpwíín ná: «Dugí nyə́ngú woó.» Tééd wəla ní di, mpwíín wə́ng mú ɲwa nyó́ngú má Yésus, kə jil nyə́dí.

Shwíy mə Yésus (Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49)

²⁸ Ja í má shín bə ntúni yí, Yésus ngə mpu ná isá byəsh í má shín cishuli, nyə á ka ci ná: «Mə ngə gwág shwáásulə mínú»; cilyá jə́ng í mú sá ná sá í á bə cilyá Kálad Zembí dí yí í bwámag váál í jála yí. ²⁹ Nyúl mpíí í á bə í təl nə məlwəg má ábibiɲzhá; bwá mú ɲwa eponzh, juwo cínəng məlwəg má ábibiɲzhá dí, ka fɛɛn mbúmbwá *ízop dí. Bwá mú ka kənd gwo kə dásulə nyə. ³⁰ Nji Yésus nyə á ywó məlwəg má ábibiɲzhá mání yí, nyə ná: «Súsúsá jəsh í má bə.» A mú jweeg lúu, a mú nyíng kənd *jím jé wá Zembí.

Məcií nə məjúwó

³¹ Na nyə á bə, í njúl jwəw bwá dú kwə́musa Sábaad yí. *Oyúden bwá áshígé ka cɛɛl nə mimbimbə mí jíg íkwolós dí kə wóós jwəw lú Sábaad. Í á ngə ntág bə ná nyāɲ Sábaad nyə é cɔ́ bóólúgá bəsh*. Nə ndeé, bwá á ka kə ji Pilát ná a yəg bwo ɲkul ná bwá búgəg buud óni məkuú, ka yíl bwo íkwolós dí. ³² Ozimbi bwá mú kə, kə búgə áshúshwóógú məkuú, búgə námə ábɛɛ. ³³ Ja bwá á kə wóós wá Yésus yí, bwá mú kwey ná a má bwey yə, bwá nda ntág búgə nyə məkuú. ³⁴ Ngwól zimbi mú yida ɲwa kwə́ɔ́, juwo nyə ntág lú mwə́ dí, məjúwó nə məcií má ó júg ntág. ³⁵ Muud ngə bwiing isá íni yé nyə a dúg byo nə mísh mé. Bwiingálə á ngə bwiing yí wúsa nda óbábələ́ bwá ngə magulə ná; a mpú ná a ngə bwiing

19:24 Sóm 22.19 19:25 Mat 27.55-56; Luk 23.49 19:26 13.23 19:28 Sóm 22.16 19:29 Sóm 69.22 19:31 Mbá 21.22-23 * 19:31 Nyə é cɔ́ bóólúgá bəsh nəcé a bwámálə nə Páska. 19:34 1Yn 5.6 19:35 15.27; 21.24 19:36 Sóm 34.20-21; MmN 12.46

sâ jísá búbálé yí. A ηgə bwiinj gwo shú ná bi búgúlág námá. ³⁶ Í á s̄y ntáni ná sâ jí cilyá Kálaad Zembí dí yí í bwámag, ná: «Təə yasá jé ηgwúd nə ηgwúd í áshígé bwele búg.» ³⁷ Í nyingə námá bə cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Bwá bá dág múúd bwá á cúwal nyúúl yé.»

Bwá ká dul Yésus
(Mat 27.57-61; Mak 15.42-47;
Luk 23.50-56)

³⁸ ηgwól múúd nyə á du bə Ari-matē ná Yóseb, nyə á du bə *mp-wiín mə Yésus shwoód a dágé fúndə *Oyúden. Ja ózimbí bwá á shín kə búgə buud ɔ íkwolós məkuú bwá juwo Yésus kwə́ɔ́ ntág lá mwɔ́ dí yí, Yóseb nyə á ka wá Pilát ná Pilát yég nyə wáda ná a kég yíl mbimbə mə Yésus kwolós dī. Pilát mú magulə. Yóseb mú kə ηwa mbimbə mə Yésus. ³⁹ Nikodēm muud nyə á fwo kə wə́ Yésus gúl búlú dí yé mú námə zə, a mbíd bíl íkáá í labínda bwá á du jəw ná aloēs† yí falá nə mîr†. Falá wə́ɔ́ng wēsh í á jee bə okílo məwūm məlól. ⁴⁰ Yóseb bá Nikodēm bwá á ka ηwa mbimbə mə Yésus, bwá falə wo nə obándashi, wá olabínda, váál Oyúden bwá dú sá ja bwá dúl mbimbə yí. ⁴¹ Gúl fambə í á du bə nūñ kál Yésus nyə á bə kwolós dí yí, nyúl shwə́ɔ́ng njúl cínəɔ́ng gúgwáan, bwá kú fwo bwele dul múúd cwū. ⁴² Nda jwə́w də́ɔ́ng í á bə jwə́w bwá dú kwə́mɔ́sa Sábaad yí ná, bwá á shwal wá mbimbə mə Yésus shwon nyə́ɔ́ngúd nəcé í á bə kúnə-kúnə.

20

Ompwiín bwá ká dág shwon
(Mat 28.1-10; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12)

¹ Jwə́w shwéndə mə dá tééd yí, ná námə yídúgú yídúgú, Maríya á Magudála nyə á kə shwon dí. A mú

kə kwey kwóógú kú ná nyingə bə kál í á ηgə juwal shwon yí. ² A mú kə nə kál wə́ Shímun Pyêr bá nyə́ɔ́ng *mpwiín Yésus nyə á du cəel yé. A mú kə jaaw ná: «Bwá mə́ yíl Cwamba shwə́ɔ́ng, sá ampúyé kál bwá mə kənd nyə́ yí.» ³ Pyêr mú cúwo tóón, ηgwól mpwiín cúwo námə, bwá mú kə kál bwá á dul Yésus yí. ⁴ Bēsh obá bwá á ηgə kə nə mikálá, nji, ηgwól nyə á ηgə bul ju cə́ Pyêr, a mú kə tééd kumə shwon dí. ⁵ A mú bə́ɔ́lə, a mú dág nji obándashi bwá á dul Yésus nə ndí wá bwá mbwúgú. Nji nyə́ a shígé nyíi shwon dí cwū. ⁶ Shímun Pyêr nyə́ á ηgə bə́ nyə́, a mú zə wóós jé ja, a nyíi shwə́ɔ́ng. A mú du dág obándashi bwá á bə bwá mbwúg cínəɔ́ng wá. ⁷ A mú námə du dág kál káándə́ bwá á wə́ɔ́lə mbimbə́ lúu nə ndí yí, jə́n í á shígé bə́ kál obándashi bwá á bə́ yí, í á bə́ yé falá, í mbwúg jé kóómb. ⁸ Na, ηgwól mpwiín, nyə́ɔ́ng nyə́ á tééd wóós yé, mú ka zə nyíi shwə́ɔ́ng, a mú dág, a mú *magulə. ⁹ Í á bə́ nəcé́ bwá áshígé́ fwo mpu wámbulə́ sâ í á bə́ mícilyád yí, nə́ Yésus mə́ jə́lá nə́ bá gwūm. ¹⁰ Ja ómpwiín bwá á shín dág ntáni yí, bwá á ka nyingə kə́ bwádí.

Maríya á Magudála mə́ dág Yésus
(Mak 16.9-11)

¹¹ Maríya nyə́ a lúg tóón, shwon dí kúnə-kúnə a ηgə́ jii. Nyə́ á ka námə́ kə́ bə́ɔ́lə shwon a ηgə́ jii. ¹² A mú dág wə́éngəles obá nə́ mikáándə́ mí áfufumə́ bwá njúl kál mbimbə́ mə́ Yésus í á bə́ í mbwúg yí, nyíga ηgeé kóómb lúú, nyíga ηgeé kóómb mə́kuú. ¹³ Wə́éngəles bwá mú jii nyə́ ná: «Amuda, jí wó ηgə́ jii yí?» Nyə́ nə́ bwo ná: «Bwá mə́ yíl Cwamba waamə́ wa, mə́ ampúyé́ kál bwá mə́ kənd nyə́ yí.» ¹⁴ A ηgə́ ná lás ntáni, a mú yid, a dág ntág Yésus tál, nji

19:37 Zak 12.10; Mbú 1.7 **19:38** 9.22 **19:39** 3.1-2 † **19:39** aloēs: Í á bə́ labínda bwá á du gwáágulə́ mimbimbə́ yé. † **19:39** mîr: Nyə́ á bə́ mə́sól mə́kál mə́ líf bwá á du sá bóól olabínda nə́ míl mímyudú nə́ ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. **19:40** 12.7 **20:2** 13.23 **20:6** 11.44 **20:9** Sóm 16.10-11; Luk 24.26-27; Mis 2.25-31; 1Kr 15.4 **20:13** 20.2 **20:14** 21.4; Luk 24.16

a kú mpu ná jísə nyə. ¹⁵ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, jí wó ηgə jii yí? Wo ηgə sɔ zə?» Mariya mú táduga ná muud mə də sɛy cínəηgú fambá wə ηgə jí nyə ntúni éne. A mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, ηkí wo wə wo ámə yíl nyə, jaawug mə kúl wo ámə kə kənd nyə yí, mə kə ηwa nyə.» ¹⁶ Yésus mú jōw nyə nə jínə dé ná: «Mariya.» A mú yid wə Yésus ci nə nyə hebərə dí ná: «Rabúni», ntó mə kə ná «Yíguli.» ¹⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Kú kúnya nə mə, nəcé mə afwóyɛ bád kə wə Sóóηgú waamə. Yidagú kə jaaw ómínyəηú bām nə mə zə bád kə wə Sóóηgú waamə jísə námə Sóóηgú wán yé, wə Zembí waamə jísə námə Zembí wán yé.» ¹⁸ Mariya á Magudála músə kə jaaw *ómpwíin ná: «Mə ámə dóg Cwám̄ba», a mú ntág jaaw bwo nda Cwám̄ba nyə ámə ci ná.

Ompwíin bwə dóg Yésus

(*Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49*)

¹⁹ Námə mpwó-kugú á jwōw ηgwúd nə ηgwúd ni, jwōw shwéndɛ mə də tééd yí, *ómpwíin bwə á bə njōw. Bwə á ηgə jí nə mimpumbé minjuwulá, ηgələ fúndə *Oyúɗɛn. Seegya ná, Yésus mə cúwo, zə tōw bwo tútám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.» ²⁰ Ja á mə ci ntúni yí, a mú lwágulə bwo məbwə nə ntúg lú mwɔ́. Ompwíin bwə mú bul gwág məshusug nə dógulə Cwám̄ba. ²¹ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí. Námə nda Dā nyə á nti mə ná, mə ka námə kənd bí.» ²² Ja á mə shín ci ntúni yí, a mú yámb bwo ηgúl, nyə ná: «Légúgá Nkɛ̀ηkɛ̀ Shíshim; ²³ buud bí mə bá də juu nə *misəm wá, bwə bá də lég ljuugá; bəəηg bí ábúle də juu wá, bwə ábúle də lég ljuugá.»

Yésus bá Tómas

²⁴ Na, Tómas, ηgwól múúd á buud wúm nə óbá, nyəəηg bwə á də námə nyingə jōw nə Wáás yé, nyə a shígé bə ja Yésus nyə á zə wóós *ómpwíin bé dí ni. ²⁵ Bóól ómpwíin bwə á ka jaaw nyə ná: «Sə báá sə ámə dóg Cwám̄ba». Nyɛ mú ci nə bwo ná: «Mə jii nə mə dógúg məluun mə məsún nyádí məbwəd, mə wá nyinə cínəηgú, mə juwo məbwə kúl bwə á juwo nyə kwɔ́ ntúg lú mwɔ́ dí yí. Té mə afwóyɛ dóg iyuuug byəəηg yí, mə cugé nə ηkul *magulə.» ²⁶ Í á ka bə, ja shwéndɛ ncindí nyə a bwəma yí, ompwíin ó Yésus bwə á nyingə bə sɛəηgyá njōw, bəndəη Tómas jāη ja. Seegya ná, Yésus mə zə, zə tōw bwo na tútám, mimpumbé mí njúl minjuwulá, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.» ²⁷ Nyə ntág nə Tómas ná: «Ntúg nyinə məbwə gwō wa, dɔgí məbwə mām; ntúg məbwə zə wá wa mədí ntúg lú mwɔ́ dí, yəwug ηgələ sə məshwán, maguləg.» ²⁸ Tómas mú bɛsa nə nyə ná: «Cwám̄ba waamə nə Zembí waam.» ²⁹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wo mə ka magulə nəcé wo dógulə mə! Buud bwə ηgə magulə bwə kú fwo dóg mə wá, báá bwə mə jəla.»

³⁰ Yésus nyə a sə námə móól zh-wog məshimbá ompwíin bé bwə ηgə dóg; māη mə cugé cilyá wa kálad égaád. ³¹ Məəηg məsə cilyá wa mə məsə shú nə bí máguləg nə Yésus jisə *Kříst, *Mwán mə Zembí, bí mə ká magulə ntó bí *bə nə cug jínə déd.

21

Ompwíin zəηgbá bwə dóg Yésus

¹ Nə ndeé, fwála í á zə cɔ; Yésus mú námə nyingə zə lwóya *ómpwíin bé nyúul ncindye máη Tiberyad. Í á bə ntúga: ² nə Shímun Pyêr, nə Tómas bwə á də námə nyingə jōw nə Wáás yé, nə Natanaél muud á Kana faan

lá Galilé, nə bwân ó Zhébedé, nə bóól ómpwíín bé óbá bwá á bə bwá njúl. ³ Shímun Pyêr mú zə ci nə bóól ná: «Mə zə kə shwey óshû». Bwá ntâg ná né ná: «Shé má zə kə.» Bwá mú kə, kə kəwa byóólúd. Nji, bwá áshígé bii tɔɔ shú búlu níí. ⁴ Ná ndéé, ja mán í má zə ηgə lâm yí, Yésus mú zə, zə tɔw cínú, ompwíín nda mpu ná jísə nyə. ⁵ A mú ci nə bwo ná: «Nááá, bwân e, bi á bəyé nə búbaalé óshû na?» Bwá ná: «Mbô.» ⁶ Nyə nə bwo ná: «Wusəgá wód dán kóómb byóól á mbwə mənçwùm, bi é bii óshû.» Bwá mú wusə, wód í mú bii óshû bímbí á ná bwá kú ná nə ηkul júgə. ⁷ Mpwíín Yésus nyə á ðu cɛel yé mú ci nə Pyêr ná: «Cwám̄ba wá éne!» Nji Shímun Pyêr nyə a gwág ná jísə Cwám̄ba yí, nda nyə á bə shushwáás ná, a má bwáád míkáándá, má kal nyúúl májúwó. ⁸ Bóól bwá mú ηgə zə nə byóól bwá ηgə julə oshû lwándúla wódád ná cwóó. Bwá áshígé bul bə shwóg-shwóg nə bwûη, í á jee bə nji omáda təd*. ⁹ Ja bwá má wóós cínú yí, bwá mú kwey kuda máág, oshú bwá mbád cínɔŋ, nə íbuléd. ¹⁰ Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá nə bóól óshû bí má bii óni.» ¹¹ Shímun Pyêr mú nyingə kəwa byóólúd, a mú kə julə wód lwándúla nə məma óshû təd nə məwùm mátóon nə ólól. Oshú bwá á tɛem bə ntáni, wód í áshígé nyey. ¹² Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá də.» Tɔɔ muud nyə áshígé jî nyə ná: «Wo wá zə?» Bêsh bwá á ηgə bwey mpu ná jísə Cwám̄ba. ¹³ Ná ndéé, Yésus mú shísh, a ηwa íbuléd yə bwo, a ηwa námá óshû yə bwo. ¹⁴ Na nyə á bə ja aléel Yésus lwóyálə nyúúl ómpwíín bé dí ja nyə á shîn gwúm yí.

Yésus bá Pyêr

¹⁵ Ja bwá má shîn də yí, Yésus mú jî Shímun Pyêr ná: «Shímun mwâ mə Yuánes, ye wó cɛel mə çɔ bímbí

búga bwá céel mə yí?» Shímun ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná má cɛel wo.» Yésus ntâg nə nyə ná: «Wíflúg mə bwân ó nçwəmbɛ bām.» ¹⁶ Yésus mú nyingə jî nyə ja ábɛé ná: «Shímun mwâ mə Yuánes, ye wó cɛel mə?» Nyə ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná má cɛel wo.» Yésus nə né ná: «Bág mə mbaagulə incwəmbɛ.» ¹⁷ Yésus mú nyingə jî nyə ja aléel ná: «Shímun mwâ mə Yuánes, ye wó cɛel mə?» Pyêr mú bə nə məcəy mə lâm nə Yésus jílə nyə ja aléel ná: «Ye wó cɛel mə?» A mú ntâg bɛsa ná: «Cwám̄ba, wo mpú ísá byêsh, wo mpú ntâg ná má cɛel wo.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Wíflúg mə incwəmbɛ byám. ¹⁸ Búbálé, má jaaw wo ná, ja wó á ðu bə nçwámá yí, woméfwó wo á ðu çɛɛlə kandá, wo kə kúl wó céel kə yí. Ja wó bá bə cwúcwúul yí, wo bá ðu téeŋ mábwá, buud oshús ðu çɛɛlə wo kandá, kə nə wo kúl wó shígé cɛel kə yí.» ¹⁹ Na nyə á bə ná, Yésus nyə á ηgə lwágulə mbii shwiŋ Pyêr mə bá yə yí, shwiŋ í bá yə Zembí gúmá yí. Ja nyə á shîn ka jaaw nyə ntó yí, nyə á ka ci nə nyə ná: «Bɛg mə.»

²⁰ Pyêr nyə á ka yid, a mú dúg *mpwíín Yésus nyə á ðu cɛel yé ηgə zə nyádi mpús, mpwíín nyə á jágəwo Yésus bəd dí ja bwá á ηgə də yí, jî nyə ná: «Cwám̄ba, zə nyə é kusha nə wo?» ²¹ Ja Pyêr má dúg mpwíín éne yí, a má jî Yésus ná: «Nyíga nyə mə bá shúgala ntədəl?» ²² Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Mə ká ci ná a bág cugə kə wóós ja mə bá nyingə zə yí, jí í dúg wo cínɔŋ yí? Wɛɛ bɛg mə.» ²³ Téeéd fwála ni dí, lâŋ mú kyey óbúgala bêsh dí ná mpwíín wɔɔŋgú nyə abúle yə. Í njúl ná Yésus nyə a shígé ci nə Pyêr ná mpwíín wɔɔŋgú nyə abúle yə, nyə yida ci ná: «Mə ká ci ná a bág cugə kə wóós ja mə bá nyingə zə yí, jí í dúg wo cínɔŋ yí?»

21:3 Luk 5.5 **21:4** 20.14; Luk 24.16 **21:6** Luk 5.5-7 **21:7** 13.23; Mat 14.29 *** 21:8** Okudé mitəd mimbá. **21:11** Luk 5.6 **21:13** 6.11; Mat 14.19; 15.36 **21:14** 20.19, 26 **21:15** Wíflúg mə bwân ó nçwəmbɛ bām: 10.14-16; Mis 20.28; 1Pr 5.2 **21:18** 2Pr 1.14 **21:19** 13.36 **21:20** 13.23, 25 **21:24** 15.27; 19.35

²⁴ Mpwíín wɔɔŋg wɔ́ ŋgɔ́ bwiing
 isâ íga, nyə wɔ́ nyə á cilə byo; sá
 mó mpú ntâg ná bwiingúlə yé wúsə
 nda óbúbálé bwɔ́ ŋgɔ́ magulə ná. ²⁵
 Bíl ncúlyá isâ Yésus nyə a sá yi bísə.
 Byêsh í á mbâm ŋgə kə mícilyá di,
 shí ga bə bíbilyá shú ókálaad ə mícilyá
 myɔɔŋg.

Misóólúgú mí búúd ɔ Iwámá Isâ í dúgyá nə kálaad Misóólúgú yí

Misóólúgú mí búúd ɔ Iwámá, jisə cilyá ábeé mə Lúkas Kálaad Zembí dî. A ngə jaaw váál búúd ɔ Iwámá ɔ Yésus bwá á bwiing Jɔjɔ Kéel yí.

Mətéédulé mə kálaad mə Iwágulə sə ná Yésus nyə á bwəndɛ fəg shú Dɔ dé, nyə á ka jaaw bwo fəg nyɔɔngú ná sán sán (1.8): «bi mə bá lág ŋkúl í bá zhu wə Nkɛŋkɛ Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wám, tééd Yurúsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wósɔs íjumə í shí byêsh dî.»

Kálaad Misóólúgú jí ka bə nə məma məŋkəw məbá:

- (1) Ja Yésus mə shîn kə gwów yí, a mə nti búúd bé Nkɛŋkɛ Shíshim nyúúlád jwɔw lú Pantekôt. *Dɔ mə Zembí í mú tééd Oyúden dî (1.1–12.25), í mú ka ngə bwaag.
- (2) Jɔjɔ Kéel nyə á kə námə ná ndéé kə kumə Róma, shug lú lɔɔmud (13.1–28.31). Tééd lúu 13, Pwól wə ngə bul nyîn: í bul bə mínjɔond milól nyə a sá myá.

Kyeyála Jɔjɔ Lán í á ngə kyey ntáni kú bish məkwowala ní í cúgé nji sáal búúd ɔ Iwámá bəŋŋə oshwə báj; í bul bə ná Nkɛŋkɛ Shíshim wə nyə á ngə sá ná Dɔ mə Zembí í ngəg nə bwaag.

Zembí nyə á kaag buud Nkɛŋkɛ Shíshim

¹ Tyofil, mə a tééd cilə kálaad ashúshwóógú ná mə bwiing sá jêsh Yésus nyə a sá yí, nə jɔɔng jêsh nyə á jíguli yí tééd mətéédulé ² kə wósɔs jwɔw nyə á bən kə gwów yí. Jwɔw

dɔɔngú, nə ŋkul á Nkɛŋkɛ Shíshim, nyə á fwo shîn Iwágulə *buud ɔ Iwámá bé nyə á féesh wá sá bwá jálá nə bá sá yí. ³ Búúd ɔ Iwámá bé bɔɔng dí wə nyə á Iwóya nyúul mpúsə micúnə nə shwiy dé yí. Nyə a Iwágulə bwo iyuug mimbii mimbii ná a jisə kuwó, bwá ngə dúg nyə tɔŋ mwɔw məwúm mánɔ, a ngə bwiing bwo isâ í dúgyá nə Faan mə Zembí yí.

⁴ Í á ka zə bə, dáni jwówúd íí, bəŋŋə bwá ngə də, a mú báásulə bwo ná: «Bí kú bá tí mákuú Yurúsəlem, bí ɔ bá fwo bwánd sá Dá nyə á kaag yí, sá bí á gwág nə mə yí.» ⁵ Nyə nə bwo ná: «Yuánes nye nyə á duu buud nə məjúwó, bí bɔŋ bi mə zə bá duwan nə Nkɛŋkɛ Shíshim námə mwɔw mágáád.» ⁶ Bêsh bwá mú ka jí nyə cún ngwúd ná: «Cwámba e, ye ja gaád wə wó zə kwo tál íjwúga yá *Izəwəyél yí?» ⁷ A mú ci nə bwo ná: «Bí dí bí ná bi mpúg məfwála nə ija Dá nyəməfwó nyə á tál yí. ⁸ Nji, bi mə bá lág ŋkúl í bá zhu wə Nkɛŋkɛ Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wám, tééd Yurúsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wósɔs íjumə í shí byêsh dî.»

Yésus mə kə gwɔw (Luk 24.50-53)

⁹ Ja nyə á shîn lás nə bwo ntáni yí, bwá ngə dúg nyə, a mú ŋkɔŋ kə gwɔw, ŋkúdú mú shweel nyə, mísh mán mə kú ná dúg nyə. ¹⁰ Bwá ngə ná dúg ngɛɛ jɔŋ dí wú nyə á kə wá, seegyá nə buud obá bwá mə wósɔs bwo na koogú, bwá njúl nə mimb-wéedí mí áfufumá. ¹¹ Buud ɔni bwá mú ci nə bwo ná: «Yé búúd ɔ Galilé, jí bí mə ká bwèn na də dúg jɔŋ dí yí? Yésus mə bún kə jɔŋ dí béegyá nə bí éne, nyə é bá námə kwo zə mbií ngwúd bí ámə dúg a ngə kə jɔŋ dí ni.»

1:1 Luk 1.1-4 1:2 10.41; 13.31; 28.23; Luk 24.36-42, 46-51; 1Tm 3.16 1:4 Luk 3.16; 24.49; Yuá 14.16 1:6 Luk 24.21 1:7 Mak 13.32 1:8 Luk 24.47-48 bi músə bá bwiing lán wám: 1.21-22; 2.32; 3.15; 5.32; 10.39; Yuá 15.27 1:9 Luk 24.51; Yuá 6.62; 1Pr 3.22 1:10 Luk 24.4 1:11 Luk 21.27; Mbú 1.7 1:12 Luk 24.52

12 Ntó, bwá mú tí njònd wúlə mbúmbáŋ á wəolivyē, kálə Yurúsələm, cínəŋgá jisə cé zhíí múúd mə kyéy jwôw lú sábaad yí*.
 13 Ja bwá mə wós Yurúsələm yí, bwá mú bád fúm á njów dí gwôw, kúl bwá á də sɛɛŋgya yí, nə Pyêr, nə Yuánes, nə Zhâk bá André, nə Fílíp bá Tómas, nə Batələmí bá Matiyô, nə Zhâk á mwân mə Alfê, nə Shímun nyə á bə gwoonŋ á məcɛy mə ləəm dí yé, nə Yúda mwân mə Zhâk. 14 Bêsh bwá á də sá zény məjəgula lâm ŋgwúd, bənəŋ bósól búdá, nə Mariya nyəŋgá mə Yésus, nə omínyəŋá ú Yésus.

Bwá féesh jilá mə Yúdas

15 Dúl jwówúd ntúni, obúgula bwá mə sɛɛŋgya je bə tâŋ buud təd nə məwúm məbá, Pyêr nyə á tōw shí, a mú ci nə bwo nó: 16 «Bwááŋg ó, Nkɛŋkɛ Shíshim nyə a lás mpu mə *Dávid dí, sá jəŋg jisə cilyá shú mə Yúdas. Nyə wə nyə á ŋgə kə nə buud bwá á kə bii Yésus wá. Í á jii nə sá jisə mícilyá mí Kálaad Zembí dí yí í bwámag. 17 Yúdas nyə á bə námə gwoonŋ jisúd, Zembí nyə a yə námə nyə ŋkəw sáal gaád. 18 Nji, *mwaanê bwá á jəna nə nyə nə a sáag olíŋgá nyə á sá wá, nyə á kusə shí nə mwaanê wəŋg. Nyə á ka kə kadəwa shí cínəŋg mbúbudí, a mú kəod tám kug, iség nə incuwa ciim shí nə shíí. 19 Buud ə Yurúsələm bêsh bwá á shí mpu sá jəŋg, nə ndéé bwá á gwiid shí nyəŋg nə Akéludama, ntó mə ké nə “Shí məcír”. 20 Mpuɡá nə jisə cilyá kálaad osôm dí nó: “Dénd dé í lágúg wuul, muud kú ná bá ji cínəŋg”. Í njúl námə kwo bə cilyá nó: “Ŋgwól múúd ŋwág jiya jé”.

21 «Ntó, sə básə nə bósól búúd wa, buud sənəŋ bwo sə á də ŋgə jaand ja

sənəŋ Cwámba Yésus sə á bə gwoonŋ yí, 22 téd nduwán mə Yuánes Nduubud kə kumə ja nyə á bân kə jon dí yí. Í jii nə ŋgwól múúd á cínəŋg zág sɛɛŋgya nə sə, sənəŋ zə ŋgə bwiŋg gwúmálə Cwámba nyə a gwúm yí.» 23 Bwá mú lwágulə búúd obá, nə Yóseb nyə á bə nə dúl jínə nə Barsábas, bwá dúgə námə nyiŋgə jŋw nə Yustos yé, nə Matiyas. 24 Nə ndéé, buud bwá mú jəgula nə Zembí nó: «Cwámba e, wo muud mə mpú mílám mí búúd bêsh yé, lwóg sá nyəŋg wó mə féesh wa búúd obá óga dí yé, 25 a zág ŋwa jiya wa sáal *búúd ə lwámád, nəcé Yúdas nywáá nyə á myaas jiya jəŋgá, a kə ŋwa jəŋg í á jəla nə nyə yí.» 26 Bwá mú jwə bya shú búúd obá bəŋg, mpaambá í mú féesh Matiyas, bwá músə sɛɛŋg nyə nə buud ə lwámá wúm nə ŋgwúd.

2

Nkɛŋkɛ Shíshim mə shulə jwôw lú Pantekôt

1 Ja jwôw lú Pantekôt í á wós yí, bêsh bwá á bə bwá njúl kəkəl ŋgwúd. 2 Seegya nə nyúl ncíndə mú zhu gwôw námə nda ja məma ŋkwə mə də kung yí. Ncíndə nyəŋg í mú lwánd njów bwá á bə yí wəsh nə cwós. 3 Nə ndéé bwá mú dúg bíl isá í ŋgə wós nda məjúm mə kúda. Isá byəŋg í mú ŋgə bósóg ŋgə kə badəwo muud yəsh nyúúlád. 4 Bêsh bwá mú lwánd nə Nkɛŋkɛ Shíshim nə cwós, bwá mú téd ŋgólə lás mósól məkəl nda Shíshim í á ŋgə sá nə bwá lásúg nə.

5 Í á bə *Oyúden bwá njúl Yurúsələm, Oyúden bwá mə wá lâm wə Zembí wá, bwá á zhu ílwoŋ í búúd byəsh bíśə jon dí shí yí. 6 Ja

* 1:12 Cɛɛ mə Moyiz í á də ci nə ŋkí muud mə cɛɛl sá njənd jwôw lú Sábaad í, a kú ntə kílomáda ŋgwúd. 1:13 Luk 6.14-16 1:14 Luk 23.49 1:16 Sôm 41.10 1:18 Mat 27.3-8 † 1:18 Bwəpɔdagí ləŋ ga nə wəŋg wúsə Mat. 27.5 yí. 1:20 Sôm 69.26; 109.8 1:21 Luk 1.2; 3.21; 24.51 1:24 Yuá 2.24-25 1:26 Mik 16.33 2:1 Ləv 23.15-21; Mbá 16.9-11 2:3 Luk 3.16 2:4 bwá mú lwánd nə Nkɛŋkɛ Shíshim nə cwós: 4.31; 6.3, 5; 7.55; 8.17; 10.44; 11.15, 24; 13.9; 15.8; 19.2, 6 lás mósól məkəl: 4.31; 10.45-46; 19.6; 1Kr 12.10; 14.2-12

sâ ni má gwíig lœm nœ lœm yí, búúd bwé mú zœ sœngya bwé kú mpu sâ bwé cig yí nœcé muud yêsh ngólœ gwág obúgula bwé ngó lás kál lú byélé dé. ⁷ Fug í á jimb bwo mílúúd, bwé ngó jág bul káam, bwé mú ngœ ci ná: «Ŋgaá ná búúd bwé ngó lás óga bêsh búsa buud wâ Galilé? ⁸ Ká ntudelé í mpú zœ bœ ná sô ngóg nœ gwág bwé ngó lás mækál mäsú, muud yêsh yag kál lú byélé dé yé? ⁹ Nœ Oparut, nœ buud ó Mēdī nœ bœng wâ Elam, nœ bœng bwé dœ ji Mæzhuputamī nœ Yúdœ, nœ bœng wâ Kapados námá, nœ Pōŋ nœ Azī, ¹⁰ nœ Frizhī, nœ Pamūfilī námá, nœ Igípten, nœ mœfaan má Libī má ngœé ngwála Sirên, nœ buud bwé ámœ zhu Róma wá, ¹¹ fwámé Oyúden, nœ ojón bwé á zœ nyíi mísœon Oyúden dí wá, nœ buud ó Kūrēt nœ Arabī. Ntudelé sô ngó gwág buud óga bwé ngó bwiing mœma misóólúgú mí Zembī sádi mákál má byélé dí yé?» ¹² Bêsh fug í á jimb mílúúd, bwé kú ná mpu sâ bwé cig yí. Bwé mú ka ngœ ci bwámé nœ bwámé ná: «Jáyé í má bœ ga?» ¹³ Bóólúgá bân bwé mú ngœ cágula obúgula, bwé ná: «Bwé má lwánd nœ mœlwæg.»

Pyêr mœ lás kaand

¹⁴ Pyêr bônōŋ *buud œ lwámá wûm nœ ngwúd bwé mú ka zœ tœw tâm buud. Pyêr mú bân kál gwów-gwôw, lás nœ bwo ná: «Yé *Oyúden nœ bi bêsh buud bí ngó ji Yurúsalem wá, bi œ mpú nti málwœ kœga mádi, bi má jalá nœ mpu sâ ga. ¹⁵ Buud óga bwé anjé nœ fudœ nœ mœlwæg nda bí ngó ci ná. Ŋgaá ná jwôw dúsœ ná nji mœwœla ibuu má mpámán mpámán. ¹⁶ Í yidá bœ ná sâ Zhuwêl *muud micúndó nyœ á jaaw yí, gwé wé í má bwémá ga, nyœ á ci ná:

¹⁷ Í bá bœ ná, mwôw má mæzhúgúlâ,

mœ bá shwu múúd yêsh Shíshim wâm.

Zembī má ci ntó.

Bwân bân wâ budûm nœ wâ budá bwé bá cúndœ micúndó myâm,

mæncwámá mæn má dág *mæntamá má á mísh ná bagó*,

icwúcwúul bín dág mántamá.

¹⁸ Ji ntó. Mœ bá shwu ósól œ mäsáal bâm Shíshim wâm mwôw mœngúd,

tœ ósól œ mäsáal wá budûm, tœ wâ budá,

bêsh bwé mú bœ búúd œ micúndó.

¹⁹ Mœ bá wéeshuli *ísâ í mímbúgú gwów jonud,

mœ sá *ísâ í ntó búúd ŋkwón yí shí mishwun.

Í bá bœ, nœ mæcií nœ kuda, nœ ngúdó yíle,

²⁰ shúshwóógú nœ mwásé má Cwámba í zág wóós,

mœma mwásé ŋkŋkœnwâ wœng, jwôw í bá shwópla bœ yídúgú, mbyôl bœ mæcií.

²¹ Ná ndéé, múúd yêsh mœ bá kâm jôw jíná má Cwámba yé, a bá Cugœ.

²² «Bag ó *Izurâyêl, gwágúlágá sâ má ngó ci yí. Zembī nyœ a wéeshuli bí *mæshimbá nœ isâ í mímbúgú nœ isâ í ntó búúd ŋkwón yí. Nyœ a wéeshuli byo mœbwâ má Yésus á Nazarêt dí nda bí má bwéy mpu ná. Ntô ji ná Zembī nyœ á mpu lwóya ná nyœ wá nyœ á nti bí Yésus á Nazarêt wœngú, ²³ Zembī mú sá ná bi bíig muud wœngú námá nda nyéméfwó Zembī nyœ á ŋwa cigúlá ná, nda nyœ á bwey mpu ná. Bi á kusha nyœ nœ buud búsa kú bish mæcœœ wá, bí sá ná bwé gwúg nyœ, bwé músœ bwambulœ nyœ kwolós dí. ²⁴ Nji, Zembī nyœ a gwúmushi nyœ, a fœmushi nyœ nœ shwiy nœcé shwiy í á shígé nywá bœ nœ ŋkul máánd nyœ

2:7 1.11 2:12 1Kr 14.23 2:17 Zhu 3.1-5 dœ bœ wo kú kœ gwád. 2:21 22.16; Rom 10.13 6.8; 14.3; 15.12; 19.11-12; Rom 15.19; Heb 2.4 3.15; Luk 24.5 2:25 Sôm 16.8-11

* 2:17 ntamá á mísh ná bagó: Wâŋj mbii ntamá í 2:22 Luk 24.19; Yuá 3.2; Mis 2.43; 4.30; 5.12-16; 2:23 3.15; 4.28; 7.52; Luk 23.33; 1Te 2.15 2:24

kandugæ. ²⁵ Dávid nyæ á wámbulæ ci shú déd ná:

Mæ á ðu dúg Cwámba mádí shwóg ja jêsh,

næcé a jisæ mádí mbwê mæncwûm shú ná sâ kú bwεε fwágusæ mæ.

²⁶ Ntó, lâm wâm wúsæ næ mæshusug, jûm dâm í ηgæ κoos næ jámbá.

Ka nyingæ bul bæ ná ifúndá byâm í bá ηgæ woga næ búgá,

²⁷ næcé wo abúlé sá ná mæ kág myeesh banj mínjîm, wo abúlé bíd ná jɔjɔ sɔɔl mæsáal wó kág bwo shwónud.

²⁸ Wo a sá ná mæ mpúg mæzhîí mæ cug,

wo bá lwándulæ mæ næ mæshusug ja má bá dúg wó yí.

²⁹ «Bwááηg, magulagá ná mæ jááwug bí ná kpwoɔ ná, mpáámbé íshé *Dávid nyæ a shí yæ, nyæ á ðaw, shwonj nyé nyísæ ná wa sádí zæ wóós múús. ³⁰ Nji, nda nyæ á bæ muud micúndá ná, nyæ á bwey mpu ná Zembî nyæ á kaag nyæ, a κeen búbálé ná a bá jil ηgwól mwân yé, mæbyá mé mâ nyæméfwó, a bá jil nyæ nyádí jiya ící dí. ³¹ Nyæ á bwey dúg ná Yésus mæ bá gwûm, gwûmúlæ wɔɔηg wá nyæ á ηgæ ci ja nyæ á lás ná: «Bwá á shígé myaas nyæ banj mínjîm, nyúúl nyé í á shígé bwo shwónud».

³² «Yésus wɔɔηgá, Zembî nyæ á gwûmushi nyæ, sá bêsh sá búsæ owúshined wâ lân wɔɔηg. ³³ Mbwê mæncwûm má Zembî í á bân nyæ gwôw. Nkêηkê Shîshim Zembî nyæ á kaag yé, a má lág nyæ wá Dâ, a má shwu sá nyæ, gwá wá bí ηgá gwág bí ηgá dúg næ sá ga. ³⁴⁻³⁵ Dávid nyæméfwó nyæ a shígé kæ gwôw, nji nyæ á ci ná:

Yawé nyæ á ci næ Cwámba wâm ná: «Jig shí wa mádí mbwê mæncwûm

kæ wóós ja mæ é culæshi mízhízhîj myô,

wo nyaál myo næ mækuú yí!»

³⁶ Yé bag ɔ Izurayél bêsh, bí má jalá næ ka mpu kú næ mæshwán ná Yésus bí á bwambulæ kwolós dí yé, Zembî má sá ná a bág Cwámba, a bæ *Kríst.»

Obúgula í Yésus í ashúshwóógú

³⁷ Kaand nî nyæ á kwiyy buud milâm, bwé mú jî Pyêr bânêη *buud ɔ lwámá ná: «Bwááηg e, sá sááηg ntudelé?» ³⁸ Pyêr mú bæsa næ bwo ná: «Céndúgá mitádúgá, muud yêsh dúwanugí jiná má Yésus-Kríst dí, Zembî jwúg bí næ *misám mín. Ntó, bí mú lág yána má Zembî, yána ðɔɔηg wá Nkêηkê Shîshim. ³⁹ Næcé ηkaagá má Zembî í dúgyá næ bí, næ bwân bân, næ bóól búúd bêsh búús óshwóg-óshwóg wá, bímbí ðêsh Zembî mæ bá jôw yí.»

⁴⁰ Pyêr mú námé kwo ηgæ lás næ bwo bíl zhwog iciyá na, ηgæ cwîny bwo, nyæ næ bwo ná: «Túbúgá wú na kala búúd á lílîηgî níid.»

⁴¹ Buud bwé á magulæ kaand yé wá, bwé á duwan. Jwôw ðɔɔηgá, buud bwé á kwíðulí *Dɔ lú óbúgula dí kúná-kúnæ buud otóóshin olóɔl.

⁴² Obúgula bêsh bwé á ðu sá zény bæfêl mínjîgúgá mí búúd ɔ lwámá, zény cug sɛɛηgí á omínyɔηjâ, zény dúlæ féya buléd, næ zény dúlæ jî ísɛɛηgyá í májɛgulad. ⁴³ Buud bêsh bwé á bæ næ gwóógá, buud ɔ lwámá bwé ηgá bul sá *ísâ í mímbúgú næ *ísâ í ntó búúd ηkwónj yí. ⁴⁴ Buud bêsh bwé á *búgula wá bwé á ðu bæ kúl ηgwúd, bwé sɛɛηg isâ byán ðu bíí byo sɛɛηgí. ⁴⁵ Bwé á ηgæ kusha mæbii máη næ isâ byánj, bwé ka ðu kawula *mwaanê wɔɔηgá námé nda múúd yêsh nyæ á bæ næ mæyáŋgan ná.

⁴⁶ Bêsh bwé á ðu sá zény kôlæ *Luj

2:27 13.35 2:29 10j 2.10; Mis 13.36 2:30 2Sa 7.12-13, 16 2:31 Sôm 16.10 2:32 1.8 2:33 Mbwê mæncwûm má Zembî: 2.34; 3.13; 5.30-34; 7.55-56; Mak 16.19; Luk 20.42; 22.69; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1; Heb 8.1; 1Pr 3.22 Nkêηkê Shîshim Zembî nyæ á kaag yé: 1.4; Yuá 14.16-17; 15.26 2:34-35 Sôm 110.1; Luk 20.42-43; Heb 1.13 2:36 3.15 2:37 16.30; Luk 3.10, 12, 14 2:38 3.19; Luk 3.3 2:39 Iza 57.18-19; Ifz 2.17 2:41 2.47; 4.4; 5.14; 6.1, 7; 8.4; 11.21, 24; 12.24; 13.49; 16.5; 19.20; 21.20; 2Te 3.1 2:44 4.32-35 2:46 Luk 24.53

má Zembî jwôw dêsh mbiî ñgwúð; bwá ðu féya buléd mínjów minjów, bwá ðu ðe ídâw byân nê mæshusug, kú nê muud mæ ñkêny nyúul. ⁴⁷ Bwá ðu ságusæ Zembî, bóól búúð bêsh ðu ñwa bwo nê mæjilæ. Cwámba nyæ á ðu cug buud jwôw dêsh, a ðu kwádulæ bwo *Dɔ̄ dî.

3

Pyêr bá Yuánes bwá lwag mbúmbwúgá

¹ Pyêr bá Yuánes bwá á ka zæ kæ *Luñ má Zembî wæla lú májægula ðí, mæwæla mælóol mã mpwókugá. ² Ngwól múúð nyæ á byêl mbúmbwúgá. Buud bwá á ka ðu ñkêny nyæ jwôw dêsh ðu kæ jil nyæ mpumbé Luñ bwá ðu jôw ná: «Jɔ̄ Mbê» yí, a ka ðu gwáámb búúð bwá ká Luñ wá kwíindyá. ³ Múúð éne nyæ á ka dúg Pyêr bá Yuánes bwá ñgá bæ ná bwá zé nyíi Luñ, a mú gwáámb bwo kwíindyá. ⁴ Pyêr bá Yuánes bwá mú dúg nyæ ná figá-figá, bwá nê né ná: «Ntiig mísh kága.» ⁵ Muud éne mú kænd mísh bwáðí a ñgá táduga ná a zé lág gúl sâ. ⁶ Pyêr músæ ci nê nyæ ná: «Mæ cugé nê *mwaanê, mæ kú nê or. Sá mú jí nê ndî yí, gwá wá má yé wo yí. Jíná má Yésus-Kríst á Nazarêt dí, tówúg tátálí wo kyéyug!» ⁷ Ná ndéé a mú bií nyæ mbwæ mæncwúmúð, bân. Ná má cé nê cé, mækuú nê mæcugúlu má músæ lal múúð éne. ⁸ A mú sáanz tów tátálí ná cæðek. A mú tééd ñgólæ kyey. A mú kæ, bânñh bwo bwá mú kæ nyíi Luñ má Zembî, a ñgá kyey, a ñgá kôw, a ñgá ságusæ Zembî. ⁹ Buud bêsh bwá mú dúg nyæ a ñgá kyey, a ñgá kôw, a ñgá ságusæ Zembî, ¹⁰ bwá ñgá mpu yag nyæ ná muud nyæ á ðu jî mpumbé Luñ bwá ðu jôw ná Jɔ̄ Mbê, a dúgá gwáámb búúð mikwíindyá

yé, nyæ wá éne. Bwá mú ñgá jág bul káam sâ í má sîy yí, ikukwende bií bwo. ¹¹ Muud éne nyæ á shígé ná kwo béégya nê Pyêr bá Yuánes. Buud bêsh bwo mú zæ nê mikálá kú ná mpu sâ bwá cíg yí, zæ lyç bwo na wú bwá á bæ kúl bwá á gwiid ná Nyíngulé* má Sólumun yí.

Pyêr má lás kaand

¹² Nda Pyêr nyæ á dúg ntáni ná, nyæ á ka lás nê buud, nyæ ná: «Yé bag ɔ̄ *Izæyêl, næcé jí bí ñgá bul káam sâ í má sîy ni yí? Jí bí ñgá dúg sá ná ñkaamá námá nda ñkul nyíús wá í má sá ná muud éga kyéyug tátálí yí, ñkí ntâg ná sá bulúlæ wá milâm wá Zembî wá í má sá yí? ¹³ Zembî má *Aburáham, Zembî má *Izaag, Zembî má *Yákwab, Zembî odá má sá ná sóol mæsáal yé Yésus bág nê gúmá. Yésus bí bân bí á kæenzh yé, bí á ban mísh má Pilât dí yé, í njúl ná Pilât nywáá nyæ á ñgæ cæel bíð nyæ. ¹⁴ Bí á ban muud Zembî nyæ a féesh yé, tátálí muud, bí yidá jî ná Pilât gwágúg ñgwúl buud ñkúnkwónúla, a bíð nyæ. ¹⁵ Muud nyæ a té cug yé, bí bân bí a gwúl nyæ, Zembî nywáá mú gwúmushi nyæ. Sá búsa owúshined wá lán wæng. ¹⁶ Næcé búgúlálæ Jíná má Yésus í, Jíná ðæng í má lúlushi múúð bí má dúg, bí má bwey mpu éga. Búgúlálæ Yésus wá í má sá ná a yálúg fwámé yâl nda bí bêsh má dúg éga. ¹⁷ Ná ndéé, bwaang, mæ mpú ná sóólúgá wêsh bínñh otówe ɔ̄ shwóg bân bí á sá yí, í á bæ næcé ijág. ¹⁸ Njî, Zembî nyæ á bwey jaaw mímpu mí *búúð ɔ̄ micúndá bé bêsh dí ná *Kríst yé má bæ bwæma nê micúnj ná ndéé a yæ, sâ jœng wá í má bwæma ntáni ni. ¹⁹ Kagá cénd mítádúgá, bí cénd kuú njœnd, ja jœngú Zembî mú jímbal *misám mín; ²⁰ bí má ká sá ntó Cwámba mæ bá sá ná bí bág ná

2:47 2.41 3:1 10.3, 9, 30 3:2 14.8 3:8 14.10; Yuá 5.14 3:11 5.12; Yuá 10.23 * 3:11 Nyíngulé: Sá sá ñgá jôw ná nyíngulé ní í cúgé zhizhe mpumbé; jísæ milwoñ mí mámpin mimbá, bwá ka wá kwáminá gwôw ná gúgúwá bág. 3:13 2.33; 7.32; MmN 3.6, 15; Luk 23.13-23 3:15 2.23-24; 4.10; 5.30-31; 10.39-40; 13.30; 17.31; Heb 2.10 3:16 Mat 9.22 3:17 Luk 23.34; 1Tm 1.13 3:18 5.42; Luk 24.27, 44-46 3:19 2.38

bud-bud, a nti bí Yésus nyə á féesh ná a bég Kríst wún yé. ²¹ Í jii ná Yésus wəŋgú fwóg jì jon dí kə wóós ja isá byēsh í bá kwo sɪy ógúgwáán yí. Zembí nyə á ngə jaaw ntó mímpu mí búúd ɔ micúndá bé nyə á féesh yág wá. ²² Nəcé Moyíz nyə a shí cɪ ná: “Cwám̄ba Zembí mə bá nti bí ngwól múúd micúndá nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jín. Bì ɔ bá gwágulə nyə sâ jēsh nyə é bá cɪ bí yí. ²³ Muud yēsh mə bá bə kú gwágulə múúd micúndá wəŋg yé, nyə abúle ná bə máláŋ m̄ kúl búúd jishéd, a bá gwúyɔw.” ²⁴ Buud ɔ micúndá bēsh, tééd wə Samyēl kala nə bəŋg bēsh bwá á zə nyédí mpásə wá bwá á shí bwey d̄u byiing l̄aŋ á mwôw méga. ²⁵ Bì búsə bwân ɔ búúd ɔ micúndá, bí á ngə námə byēl Zembí njúl nə sɔ nə impáám̄b bín. Nyə a sá sɔ jəŋgú ja nyə á cɪ nə Aburaham ná: “Minjów mí búúd myā shí ga myēsh mí bá d̄u lág ibwádán mpwɔŋ buud nywô d̄i.” ²⁶ Shú dán wə Zembí nyə á tééd wéeshuli sóol mäsáal yé yé, a nti nyə ná a zég bwádan nə bí, a sá ná muud yēsh yówwug bów-bôw fúlú.»

4

Bwá zə bii Pyêr bá Yuánes

¹ Pyêr bá Yuánes bwá ngə ná lésna bə buud ntáni, nə ofada, nə njwú á buud bwá á d̄u baagulə *Luŋ má Zembí wá, nə *Osadwisyēŋ bwá mú zə wóós, ² bwá ngə bul gwág bôw nə Pyêr bá Yuánes ngələ yə buud minjígulá ngə jaaw ná buud bwá bá gwúm nda Yésus nyə a gwúm ná. ³ Buud óni bwá mú bii Pyêr bá Yuánes kə fad bwo mímbwug dí ná bwá bá lás lású wáŋ mpwómwásá. Nəcé í á bə kugú má bii shí.

⁴ Nji, bóólúgá ncúlyá buud bwá á gwág kéel wá, bwá á *búgula. Tāŋ obúgula í mú bád kə kumə kúná-kúnə ótósšhin ótón.*

Pyêr bá Yuánes bwá zə t̄ow kəodud

⁵ Mán mələm, ótówə ɔ shwóg, nə ocúmbá buud, nə *Oyíguli ɔ máccɛɛ bwá á bə Yurúsələm wá bwá mú zə seŋgya. ⁶ Ajəláci á ofada bwá á d̄u jôw ná Hána yé nyə á bə cínəŋg, nə Kayíf, nə Yuánes, nə Aləguzándrə, nə mimbyēl myēsh myā wájəláci wá ofada. ⁷ Bwá mú zə nə Pyêr bá Yuánes zə tál bwo cwánúđ na búúd óni dí. Bwá mú ngə jì bwo mishíli. Bwá nə bwo n̄ə: «Bì ámə sá sóólúgú wún ni nə nyáyé ŋkul? Bì ámə cwééd jíná má zə?» ⁸ Ntó, Pyêr njúl lwándulá nə Nkɛŋkɛ Shíshim mú ka zə bɛsa nə bwo ná: «Yé ótówə ɔ shwóg wá kúl búúd, yé ocúmbá buud, ⁹ sá tál kəod dí múús nəcé sá sálə mbəl múúd mənɔywa. Bì ngə jì sá sâ sá ámə sá shú ná a bég mpwogé yí. ¹⁰ Bì bēsh nə bag ɔ *Izəyél bēsh, mpugá ná muud bí ngə dúg éga má bə mpwogé jíná má Yésus-Kríst á Nazarēt d̄i, Yésus bí á bwambulə kwolós dí yé. Nyə wə Zembí nyə a gwúmushi yé, nyə wə má sá ná muud éga bág mpwogé nda a tál éga. ¹¹ Nəcé Yésus jisə “kwóógú bí olwóyɛ bí á myaas yí, dwó wə í má shúgula kwóógú lú lámuga† yí”. ¹² Kú nə ngwól múúd jí nə ŋkul yíl búúd mábôw dí yə bwo cug yé, nji nyə. Nəcé kú nə dúl jíná lú múúd sə má jélá nə *dég cug nə nd̄i wa shí mishwun yí.» ¹³ Buud óni bwá mú bul káám dúgúlə ná Pyêr bá Yuánes bwá ngə lás ná kpwó-kpwó. Bwá á bul káám nəcé mpúlə ná Pyêr bá Yuánes búsə ozhizhe ɔ búúd kú mpu kwas, nji í ngə yida

3:22 Mbá 18.15, 19; Mis 7.37 **3:24** 3.18 **3:25** Mat 12.3; Gal 3.8, 16 **3:26** 13.46; 18.6; Rom 1.16 **4:1** Osadwisyēŋ: 5.17; 23.8; Luk 20.27 **4:1** Luk 22.4, 52 **4:2** 2.24; 4.33; 17.18; 26.23

4:3 5.18 **4:4** 2.41 * **4:4** Tāŋ ni nyisə l̄əŋ nji budúm nə budúm. **4:7** Luk 20.2 **4:8** 2.4

4:10 3.6; 3.15 **4:11** Sôm 118.22; Luk 20.17; 1Pr 2.4-7 † **4:11** kwóógú lú lámuga: Kwóógú bwá á d̄u tééd jil mándəlúl yí, dwó wə bwá á d̄u bɛ ja bwá lám mənɔyung mə njów yí. Bwá á d̄u lw̄ɔ mbii sá ngə dég məlwóga má shiméd múús yí. (Sá ga jisə námə Mat 21.42.) **4:12** Mat 1.21; 1Kr 3.11

mpûy ná básə buud ó gwoonŋ mə Yésus. ¹⁴ Nda bwə á ngə námə dúg muud nyə á yâl éne təl na bwədí koogú ná, bwə á shígé ná kwo bə nə sâ bwə cí. ¹⁵ Bwə mú cí nə Pyēr bá Yuánes ná bwə wúg na *mpáánzə milású á Zembî dí, bwə cúwóg tóón. Osémbye ó milású bwə mú ka ngə sɔ sâ bwə cíg nə bwo yí. ¹⁶ Bwə ná: «Sə saág buud óga ntudel? Jísə mpu bə ná bwə mə sá *shimbá. Í cugé ná kwo bə shwoó, buud ó Yurúsəlem bēsh bwə mə mpu ntó, sə cugé nə ŋkul sá máshwán. ¹⁷ Nji, í á jáláyé ná lâŋ ni í kwágagí nə muud yēsh. Ntó, sə mpúg yáásulə bwo məlwə ná cí bwə kú ná kwo lésha nə muud nə jínə mə Yésus.»

¹⁸ Bwə mú jəw bwo, zə mpu yáásulə bwo məlwə ná cí bwə kú ná kwo lésha nə muud nə jínə mə Yésus, ŋkí ná bwə kwo jíígali búúd gúl sâ jínə dəonǵúd. ¹⁹ Pyēr bá Yuánes bwə mú bɛsa nə bwo ná: «Biméfwó faasugá. Ye í jəla mísh mə Zembî dí ná sə yídag gwág nə bí, kú gwág nə Zembî? ²⁰ Sə bāŋ sə cugé nə ŋkul yəw bwiingulə sâ sə á dúg nə gwág yí.» ²¹ Buud ɔ gúfúgá ósémbye ɔ milású bwə mú kwo mpu báásulə bwo cí ná ndeé, bwə músə bíd bwo kú sá bwo sâ. Bwə dúg ná ŋkí bwə yə bwo intúgúlí, í bəw, nəcé buud bēsh bwə á ngə bul ságusə Zembî nə sâ í á sɪy yí. ²² Muud nyə á yâl shimbád yé wəonŋ nyə á bə kala múúd í mə cɔ mimbû məwúm mánɔ yí.

Obúgula bwə jəgula nə Zembî

²³ Pyēr bá Yuánes, ja buud óni bwə á bíd bwo yí, bwə á kə búúd bāŋ dí, kə jaaw bwo lésú wēsh milúlúú myā ofada nə ocúmbá buud bwə á lás nə bwo yí. ²⁴ Nda bwə á gwág lésú wəonŋ ná, bēsh bwə á bān mákəl jəgula nə Zembî lâm ŋgwúd bwə ná: «Mása, wo wə wo a sá gwəw nə shí nə māŋ nə isā byēsh bí cínəŋ

yí. ²⁵ Wo wə wo á balan nə Ŋkəŋkə Shíshim lás mpu mə sóol məsáal woó mpááməb jísú *Dávid dí, cí ná: Nəcé jí ilwonŋ í búl cugula ntúga yí? Nəcé jí ikúl í búl wá mílúú mítádúgá mí kú nə wúmbálé dí yí?

²⁶ Ojwú ɔ shí bwə mə sɛɛŋgya, otówe ɔ shwóg bwə bəduga nə bēsh bwə zə lúmbuli nə Cwámba á shí nyēsh bá Krist yé.

²⁷ Nəcé Herod bá Pons Pilāt bwə mə bále zə sɛɛŋgya nə ikúl í cugé *Oyúden yí nə Dɔ mə *Izarəyél. Bwə mə zə sɛɛŋgya wa ŋwála gaád ná bwə zə lúmbuli nə Yésus, jɔjɔ sóol məsáal wə wó á gwágulə məwúdá yé. ²⁸ Bwə sá ná isā byēsh í bwəmag nda wó á bwey ŋwa cígúlá nə ŋkul nywó nə tádúgá woó ná í bāg bə ná. ²⁹ Cwámba e, ntúig mísh ja gaád wo dúgúg nda bwə ŋgə cɛel juwal sə ná. Ság ná osóol ɔ məsáal bwə bwə bwiingug kéel dwô ná kpwoó-kpwoó. ³⁰ Shéembúg mbwə wô, mimbəl mí ŋgəg nə yâl, *isā í ntɔ búúd ŋkwón yí nə *isā í mímbúgú í ŋgəg nə sɪy Jínə mə jɔjɔ Sóol məsáal woó Yésus dí.»

³¹ Ja bwə á shín jəgula yí, kákúl bwə á bə yí í mú ntanɛsa, bēsh bwə mú lwánd nə Ŋkəŋkə Shíshim ná cwóó, bwə mú ŋgə bwiing Milású mí Zembî ná kpwoó-kpwoó.

Obúgula bwə cugə nə isā byāŋ sɛɛŋgí

³² Ncúlyá buud bwə á *búgula wá bwə á ngə cugə lâm ŋgwúd, nə tádúgá ŋgwúd. Kú nə muud nyə á ŋkwandəwa nə mé məbii yé. Bēsh bwə á də balan nə məbii máŋ sɛɛŋgí. ³³ *Buud ɔ lwámá bwə á ngə bwiing lâŋ gwúmúlə Cwámba Yésus nyə a gwúm nə məma ŋkúl yí, Zembî ŋgə bul lwágulə bēsh məma mpáam nyé. ³⁴ Kú ná nə muud á *Dɔ lú óbúgula nyə á kwo bə nə məyangan. Bəonŋ bēsh bwə á bə nə məshí ŋkí minjəw wá, bwə á ngə kusha myo, də zə

nə *mwaanê wəɔŋg ³⁵ ɗu zə bwííḡ búúd ɔ lwámá shí məkúú. Bwá ka ɗu kaaw búúd nda máyāŋgan má á ɗu bə ná. ³⁶ Ntɔ, ŋgwól múúd á Shíprə ná jínə ná Yóseb, nyə á bə mwā *Levít, búúd ɔ lwámá bwá á kwo gwiid ná Barnábas. Jínə ɗəɔŋg í kə ná «Muud mə dú bándulə búúd yé». ³⁷ Nyə á bə nə fambá. Nyə á ka kusha gwo. A mú zə nə mwaanê wəɔŋg zə bwííḡ búúd ɔ lwámá shí məkúú.

5

Lâŋ mə Ananíyas bá mudá yé Safira

¹ Nji, ŋgwól múúd nə jínə ná Ananíyas bá mudá yé Safira bwá á zə tɔw cúnj. Muud éne mú námə zə kusha dúl bii dé. ² Nə ndeé bá mudá yé bwá mú tɔw cúnj, a mú béég ŋgwól *mwaanê, a bwííḡ shú dé. A músə kə nə ŋgwól kə bwííḡ *búúd ɔ lwámá shí məkúú. ³ Pyêr mú ka jî nyə ná: «Ananíyas, jí í sá ná *Sátan jwúg nə lâm wô wêsh wó mú shweel ŋgwól mwaanê wo ámə kusha shí yé, wo zə shiig Nkəŋkə Shíshim? ⁴ Nḡáá ná shí í ámə bə shí nywô? Ja wó ámə ka ntâg kusha nywo yí, ŋgaá ná mwaanê wəɔŋg nyə ámə bə mwaanê woó? Ntudelé wó ámə mpu wá wáni téduga lámúd yé? Ká, buud dí wó ámə shiig wá, Zembî wá wó ámə shiig yé.» ⁵ Nji Ananíyas nyə a gwág iciyá ini yí, nyə á shwal kadəwa shí a mú fudə. Ifwaas í mú bul bii búúd bēsh bwá á ŋgə gwág lâŋ ni wá. ⁶ Məncwámá má á tɔw shí, fúlə nyə ná ndeé bwá mú kə dul.

⁷ Fwámé fwála í mú cɔ, je bə máwəla məlól ntúni. Mudá mə Ananíyas mú nyíi njów, a kú mpu sá í ámə sŷy yí. ⁸ Pyêr mú jî nyə ná: «Jaawúg shé. Ye bímbí ga wə bí ámə kusha shí nyín yí?» Nyə ná: «Haaw. Bímbí ɗəɔŋg wá ni.» ⁹ Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «Nəcə jí bí ámə mpu tɔw

cúnj ná bi mə zə shweenzh Shíshim mə Cwámə yí? Dugí, búúd bwá ámə kə dul ŋgwóm woó wá, bwá mú na mpumbéd máni. Bwá é kə námə nə wo.» ¹⁰ Námə cé jəɔŋgá, a mú kadəwa na Pyêr dí shí məkúú, a mú fudə. Məncwámá má ŋgə námə nyíi njów, má mú kwey nyə mbimbə. Bwá mú kə nə nyə kə dul ŋgwóm dí koogá. ¹¹ Ifwaas í mú bul bii búúd bēsh, təɔ bəɔŋg wá *Dɔ lú óbúgəla, təɔ bəɔŋg bwá á ŋgə gwág nji lâŋ wá.

Buud ɔ lwámá bwá sá zhwog məshimbá

¹² *Buud ɔ lwámá bwá á ŋgə sá zhwog *isá í ntɔ búúd ŋkwónj yí, nə *isá í mimbégú məŋkúmbə má búúd dí. Bēsh bwá á bə cúnj ŋgwúd, bwá njúl kál bwá á gwiid ná Nyíngálé* má Sələmun yí. ¹³ Muud nyə a shígé ná kwo kə sɛɛŋgya nə bwo. Nji, zhwog buud bwá á ŋgə bul ságusə bwo. ¹⁴ Buud ŋkí bul bulya bwá á ŋgə *búgəla Cwámə, nə budúm nə budá, bwá mú zə ŋgə kwídali gwoonj dí, ¹⁵ mbií í á wósə ná buud bwá á ŋgə zə nə mimbəl ítáádə nə ítanjúd, ŋgə zə bwííḡ koogú lə njwónj. Bwá á ŋgə sá ná ja Pyêr nyə e cɔ yí, ka shishim jé í é kúnya nə wúl mbəl cínəŋg. ¹⁶ Buud bwá á kə cig wú mílɔom myá kúnə-kúnə nə Yurúsəlem, bwá ŋgə zə nə mimbəl nə bəɔŋg buud məjamb má á təl cwúnd dí wá, bēsh bwá mú ŋgə zə yál.

Buud ɔ lwámá bwá zə bwəma nə zhŷj

¹⁷ Ajəláci á ofada, nə bóól búúd wá ŋkəomú *Osadwisyeŋ bənonj bwá á bə cúnj wá bwá á ka zə mpii *buud ɔ lwámá váál áwuwəgəwə. ¹⁸ Bwá mú bii bwo, kə wá bwo njów mímbwug íjwú dí. ¹⁹ ŋgwól *éŋgəles mə Yawé músə zə mpwóbulú, zə juw mímpumbé myá njów mímbwug, wéeshali búúd ɔ lwámá

5:2 4.35 5:3 Yuá 13.2 5:9 1Kr 10.9 5:12 2.22; 3.11 * 5:12 Nyíngálé: Sá sá ŋgə jów ná nyíngálé ni í cúgə zhizhe mpumbé; jísə milwoŋ mí mámpinj mimbá, bwá ka wá kwáminá gwósó ná gúgáwá bég. 5:14 2.41 5:15 19.11-12; Luk 4.40 5:17 4.1-2 5:19 12.7-10

tóón, nyə nə bwo ná: ²⁰ «Kəgá nyíi *Luŋ mə Zembî, bi kəg bwiing búúd sá jəsh í dúgyá nə cug ágúgwáan ga yí.» ²¹ Nji bwə á gwág ntáni yí, bwə á kə nyíi Luŋ mə Zembî ná námá mpámán mpámán, bwə mú ŋgə yə buud minjígúlá.

Ajaláci á ofada nə buud bəónŋ bwə á bə cúŋ wá bwə mú seŋŋ *Gwoonŋ ósémbye ó mílású wá Zembî nə seŋŋyá milúlúú mí bag ó Izurəyél. Bwə mú kənd búúd njów mímbwug ná bwə kəg ŋwa búúd ɔ lwámá. ²² Ifulish í má kə wóós wu, bwə kú kwey búúd ɔ lwámá njów mímbwug. Bwə músə nyinŋə, zə jaaw bwo ná ²³ «Sá ámə kə kwey njów mímbwug í njúl fwámé feedyá, isándələ í tál ŋgə baagələ. Nji ja sá ámə juw yí sá shíge kwey múúd cwú.» ²⁴ Ja njwú á buud bwə á də baagələ Luŋ mə Zembî wá bəónŋ milúlúú myá ofada bwə mə gwág ntáni yí, fəg í mú jimb bwo mílúú. Bwə mú ŋgə jî ná ntó nyə wə ntədəl?

²⁵ Ngwól múúú mú zə jaaw bwo ná: «Nááá, buud bí ámə wá mímbwug dí wá bwə təl kúga Luŋ mə Zembî, bwə ŋgə yə buud minjígúlá». ²⁶ Ná ndéé, njwú á Luŋ mə Zembî bəónŋ ifulish bwə mú kə ŋwa bwo. Nji, bwə á ŋgə zə nə bwo ná shee kú cúg bwo, bwə ŋgə fúndə nə buud bwə á bá gwú bwo nə məkwóógá. ²⁷ Bwə mú zə nə bwo zə təl mpwoombú gúfúgá ósémbye ó mílású. Ajaláci á ofada mú tééd jílə bwo mishíli. ²⁸ Nyə ná: «Ŋgaá sə á shí bwey təl bí ci ná bi kú ná ŋgə jíguli buud jínə níid. Nji, ja ga, bi mə lwándələ njígúlá wún Yurúsəlem yəsh. Bi ŋgə námə cəel yə sə mpwəne shwiy mə múúú éne.» ²⁹ Pyər bəónŋ buud ɔ lwámá bwə mú bəsa ná: «Sá mə jalá nə sá məgwág nə Zembî, kú bə búúd. ³⁰ Zembî odá nyə a gwúmashi Yésus bí á gwú nə məbwə

mán bwambulələ nyə kwolós dí yé. ³¹ Nji, Zembî nywáá nyə a mə bən nyə nə mbwə məncwúm yé, a təl nyə amádí á sá jəsh, təl námə nyə Cugye buud shú ná buud ɔ *Izurəyél bwə céndúg mítédúgá, Zembî mú juu bwo nə *misám myán. ³² Sá búse owúshined wá isá byəonŋú, nə sá, nə Nkəŋkə Shíshim Zembî nyə á yə buud bwə ŋgə sá nyə məgwág wá.» ³³ Buud ɔ gúfúgá ósémbye ɔ mílású bwə mú jág nyada nə mbií lású ni. Bwə ná bwə zə gwú búúd ɔ lwámá.

³⁴ Nji, ŋgwól *Farizyən á *Gwoonŋ ósémbye ó mílású wá Zembî, nyəonŋ bwə á də jəw nə Gamalyel yé, nyə á bə yíguli məcəç, buud bəsh bwə dúgú bul gwóŋ nyə. A mú zə təw, nyə ná bwə fwóg wéeshali búúd óni tóón fúfwálá. ³⁵ A mú ka zə ci nə buud bé ná: «Bag ó Izurəyél, bi ó káálúgá nə sá bí mə céél sá búúd óga ni. ³⁶ Nəcə, í afwóyé námə bwey, Tədas nyə á wóós wa, zə jaaw nyúúl ná ndéé buud je bə mitəd minŋ zə bə nyə. Nji, a mú gwúyow, buud bwə á bə nyə wá bəsh bwə mú cūma, jāŋ í mú shīn. ³⁷ Mpúsə wəonŋú, Yúdas á Galilé mú námə zə wóós mwəw ilāŋ í á ŋgə sīy yí. A mú námə zə julə ncúlyá buud. Nji, ja nyə á yə yí, buud bəsh bwə á bə nyə wá bwə mú námə shīn cūma. ³⁸ Gwə wə mə cí nə bí ná, fwogá yil mílām búúd óga dí, bí bíd bwo ná shee. Nəcə, ŋkí mítédúgá myán nə sóólúgú wāŋ í ŋgə zhu búúd dí, mí é shīn jimb mímfwó. ³⁹ Í ká yida bə ná í ŋgə zhu wə Zembî, bí cugé nə ŋkul caam bwo. Bi ó bey ná bi bāg lúmbuli nə Zembî.» Bwə mú gwág nyə, ⁴⁰ bwə mú jəw búúd ɔ lwámá, zə fyáməsə bwo milwóŋ nə ndéé bwə mú təl bwo ci ná bwə kú ná ləsha nə buud jínə mə Yésus dí. Bwə mú ntāg bíd bwo.

⁴¹ Buud ɔ lwámá bwə mú wú mpwóombú Gwoonŋ ósémbye ó mílású

wá Zembî dí. Bwá mú ñgə kə bwá ñgə bul gwág nywa ná bwá má mpyíya ná cùgó jíná má Yésus dí. ⁴² Bwá á shígé yow bwiingúlə Jɔɔ Kéél má Krist Yésus. Bwá á dɔ bwiing dwo jwôw dêsh, tɔ Lun má Zembî, tɔ minjôw minjôw.

6

Bwá zə tâl ójaákwon

¹ Ja *ómpwíin bwá á zə ñgə bul bulya yí, milígya mí á zə bə. *Oyúden bwá á janəwo ná cug Ogurêk wá bwá á ñgə tədəwa ná Wəheburá. Nəcə mikúsə myáɲ mí á ñgə bwəma ná mpyóɲ mənkwəw má idəw má jwôw dêsh dí. ² *Buud ɔ lwámá wúm ná óbá bwá mú seɲg ómpwíin bēsh, zə ci ná bwo ná: «Í ajáláyé ná sá dág tâl bwiingúlə Milású mí Zembî, fwo dɔ zə kaaw idəw. ³ Gwá wá jí ná, bwaanɲ, sɔgá buud zanɲbá ná mpádúgá nyínúɔ, bɔɔɲg búúɔ bwá ñgə bwiing lāɲ wāɲ ná búə ijɔɔ í búúɔ wá, bwá njúl lwándúlá ná Shíshim ná fug wá, sá tâlúg bwo ísɛy í kaawúlə mábiid. ⁴ Sá bāɲ sá é ka wá mílúú nji májəgula dí ná bwiingúlə kéel dí.» ⁵ Buud bēsh bwá mú magulə tádúgá wɔɔɲg. Bwá mú fēesh Itiyen a njúl lwándúlá ná búgə ná Nkɛɲkɛ Shíshim ná cwóó. Bwá fēesh námá Fílíp, ná Prokor, ná Nikanor, ná Timon ná Parəmenas, zə bəd Níkwalá muud Antyósh nyə á nyí míəɔn Oyúden dí yé. ⁶ Bwá mú kə ná bwo búúɔ ɔ lwámá dí, buud ɔ lwámá bwá mú jəgula ná Zembî, bwá mú bəd bwo məbwə. ⁷ Milású mí Zembî mí mú ñgə kə shwóg ná shwóg, tâɲ ompwíin í ñgə kwíduli Yurúsalem, ncúlyá ofada bwá mú magulə búgúlálə Yésus.

Bwá zə bií Itiyen

⁸ Itiyen nyə a bə lwándúlá ná mpaam má Zembî ná ñkul ná cwóó.

A mú ñgə sá *isá í mímbúgú ná məma *isá í ntó búúɔ ñkwón yí, buud bēsh bwá ñgə dág. ⁹ Bóól búúɔ bānɔɲ Itiyen bwá mú zə sɛɲsa məkəl. Í á bə bóól búúɔ wá *mpáánzə mínjúgúlá á buud bwá á wú məlwəá dí wá, bwá njúl buud ó Sirên ná Aləguzandrí, zə keel *Oyúden bwá á zhu Silisí ná Azí wá. ¹⁰ Nji, bwá á shígé bə ná ñkul mə kwag Itiyen nəcə nyə á ñgə lás ná fug Nkɛɲkɛ Shíshim á ñgə yə nyə yí. ¹¹ Bwá mú kusə búúɔ ná bwá zág máalə Itiyen ná: «Sá əmə gwág múúɔ éga ñgə *lás ná Moyíz bá Zembî bwaasúlə mpu.» ¹² Bwá mú shwambulə búúɔ bēsh, ná ocúmbá buud, ná *Oyúguli ó máceɛ bwá mú zə bií Itiyen, kə ná nyə mpáánzə míləsú á Zembî dí. ¹³ Bwá mú kwəməsa bóól ówúshinəd wá məshígá ná bwá kág máalə ná: «Muud éga má dɔ jág lás ná kúl í búl bə ci yí, ná Məcəɛ má Moyíz ja jēsh. ¹⁴ Səməfwó sá əmə gwág a ñgə ci ná Yésus á Nazarét mə bá caam *Mpáánzə Zembî, a cənd íjām ná ijag yá odá Moyíz nyə a lúgə yí.» ¹⁵ Buud bēsh bwá á bə *Gwoonɲ ósəɲbye ó míləsú wá Zembî dí wá bwá mú ñgə dág Itiyen ná figə-figə, bwá mú dág ná mpwoombú nyé nyísə nda mpwoombú *éɲgəles.

7

Itiyen mə lás kaand

¹ Ajəláci á ofada mú jí nyə ná: «Ye sá bwá ñgə ci wə ní jísə bānda bə ntó?» ² Itiyen mú bɛsa ná: «Yé bwááɲg, yé ódā, gwágúlágá. Mpáámbə íshé *Abərahəam njúl ná shí á Məzhuputamí, a kú fwó kə ji Sharan, Zembî á milwanə nyə a lwóya nyúúɔ nyé dí, ³ zə ci ná nyə ná: “Wúg wódí shíd, wo béégya ná njów búúɔ wə, wo kág shí má bá lwágulə wo yíid.” ⁴ Ntó, Abərahəam mú wú

5:42 *Krist Yésus: 9.22; 17.3; 18.5, 28; Luk 24.25-27 6:1 2.45; 4.35 6:3 1Tm 3.7-13 6:6 13.2-3; 14.23; 1Tm 4.14; 2Tm 1.6 6:7 2.41 6:8 2.22 6:10 6.3; Luk 21.15 6:11 Mat 26.59-61 6:13 18.13; 21.28; Zhe 26.11 7:2 22.1 7:3 Mat 12.1; Heb 11.8-10 7:4 Mat 11.31; 12.4

shí Okaladyê dî, a mú kə ji Karaŋ. Mpúsə shwiy mə sóŋgá, Zembí mú yíl nyə wu, ntí nyə wa shí bí njúl múús ga. ⁵ Nji nyə a shígé yə nyə ŋkəw wa shí gaád, kú námá bə tóó bímbí múúd ji nə ŋkul təl kuú yí. Nyə á yida kaag ná í é bá bə shí nyé, mpwəŋ buud nyé ka bá shúgala nə nywo. Í á bə cínəŋgú Aburaham njúl kú fwo bə nə mwān. ⁶ Zembí mú ci nə nyə ná: “Mpwəŋ buud nywó í bá kə ji ízhaá shíd. Buud ó wu bwó bá sá bwo məlwaá bwó cúg bwo tən mimbú mitəd minđ. ⁷ Nji, lwəŋ búúd í bá wá bwo málwaa dí ni, mə bá yə gwo intúgúlí, bag dwó í mú bá shwub, í mú zə wa shí gaád, zə də yə mə gúmá.” ⁸ Zembí músə sá bá sɔ. Sɔ jəŋgú mé məyigyé wə ábiwáág. Ntó Aburaham mú byá *Izaag a sá nyə ábiwáág jwəw lú mwəomb mpúsə byélé. Izaag byá *Yákwab, sá námá nyə ntó. Yákwab byá námá ímpáámbé í á fwɔ ibeend wúm nə íbá íshé yí, a sá námá byo ábiwáág. ⁹ Ímpáámbé bíshé íni í á ka zə shíŋ Yóseb. Bwó mú kusha nə nyə ná a kág Igípten. Nji, Zembí nyə á bə nə nyə. ¹⁰ A mú ŋgə sey yíl nyə *incwaw í ntəg byəŋg byəsh dí ná ndeé a kə yə nyə fəg mísh mə Farawəŋ njwú-buud á Igípten dí, a sá ná Farawəŋ gwágúg nyə nywa lámúd. Farawəŋ mú təl nyə ŋgwáməna á Igípten yəsh, tɛem bə nyáméfwó Farawəŋ dí njəw. ¹¹ Məma zha músə zə bə Igípten yəsh dí, kumə Kanaan, incwaw í ntəg bul yáág, ímpáámbé í íshé kú ná nə sá bwó dág. ¹² Nda Yákwab nyə a gwáduga ná idəw bíse Igípten ná nyə á ka kənd ímpáámbé í íshé wu ja ashúshwóógú. ¹³ Ja bwó á kwo kə ja ábeé yí, Yóseb músə kə bágulə bwo nyúul, Farawəŋ músə zə mpu mpwəŋ buud nyə á zhu yí. ¹⁴ Yóseb músə ka zə sá ná

bwó kág ŋwa sóŋgú Yákwab nə njəw buud yé wəsh tən buud məwúm zəŋgbá nə ótəon. ¹⁵ Yákwab músə zə shulə kə Igípten, nyə á kə yə wu, bəndəŋ ímpáámbé bíshé. ¹⁶ Bwó á nyingə nə bwo, kə dəl Síkem, shwəŋ Aburaham nyə á kusə bwān ó Imor dí nə *mwaané yí.

¹⁷ «Ŋkaagó Zembí nyə á kaag Aburaham yí í á ŋgə bə ná í zə bwəma. Nda wəla dəŋg í á ŋgə shísh ná, kúl búúd jé í á ŋgə zə bulya, í ŋgə bul mpyáanz nūŋ Igípten. ¹⁸ Kúl mə Aburaham í á ŋgə mpyáanz ntó nə ndeé kə wóos ja wúl njwú-buud í á ŋwa ijwúga yí, wəŋg njwú-buud í á shígé mpu Yóseb yí. ¹⁹ Njwú-buud wəŋg í á ka zə cəgə nə mpwəŋ buud íshé məshügá dí. A mú cúg ódá nə bów-bəw lám nyə á bə nə ndí yí nə ndeé a sá ná bwó ŋgəg nə myaas ikákény byán í ŋgəg nə fudə. ²⁰ Fwálá dəŋg wə Moyíz nyə a byél yí. Zembí nyə á ka gwág nyə nywa lámúd, obyəl bé bwó mú wíl nyə bwádí njəw tən onkwoond olól, ²¹ nə ndeé, ja bwó á ka námá kə myaas nyə yí, sás mə Farawəŋ mú cwéég nyə, zə baagulə nyə tən nda yé mwān. ²² Moyíz mú nyíngala mpúyá á Igípten wəsh dí ná ndeé á mú zə bə ŋkácíd íciyá nə mísóólúgúd.

²³ «Ja nyə á zə bə nə mimbú məwúm mánə yí, tédúgá í mú wóos nyə lámúd ná a kág dúg ómínyəŋú bé Bag ó *Izəyəél. ²⁴ A mú dúg ŋgwól mwān Igípten ŋgə sá ŋgwól mwān Izəyəél. Moyíz mú kɛem mwān Izəyəél, a cú mwān Igípten. ²⁵ Nyə á ŋgə táduga ná kúl jé Izəyəél bwó é mpu ná Zembí mə zə balan nə nyə, zə cəg bwo. Nji, bwó á shígé mpu ntó. ²⁶ Jwəw í á bɛ yí, a mú kə kwey bwān ó Izəyəél óbá bwó ŋgə shuya. A mú ka cɛel béég bwo

7:5 Mat 12.7 7:6 Mat 15.13-14 7:8 Mat 17.9-14; 21.2-4; 25.26; 29.31-30.24; 35.16-18 7:9 Mat 37.11, 28; 39.2, 21 7:10 Mat 41.37-44 7:11 Mat 41.54; 42.1-2, 5 7:13 Mat 45.1, 3, 16 7:14 Mat 45.9-10, 18; 46.6-7, 27 7:16 Mat 23.3-16; 49.29-30; 50.13; Zho 24.32; Heb 11.9, 13 7:17 MmN 1.7-8 7:19 MmN 1.10-11, 22 7:20 MmN 2.2-10; Heb 11.23 7:23 MmN 2.11-15; Heb 11.24-27

ná bwá jíg ná shee, nyə nə bwo ná: “Bí búə omínyonh, nəc é jí bí ngə síya yí?” ²⁷ Nji, nyəonh nyə á ngə sá ngwól yé mú lámusa nə nyə, nyə ná: “Zá nyə á tál wo cí ná wo dúg sámb sá milású?” ²⁸ Wó ceeł zə gwú mə nda wó ámə gwú mwân Igípten nə kugú ná?” ²⁹ Nji Moyíz nyə a gwág ntúni yí, nyə a túb, a mú kə ji shí á Madyan. Wu wə nyə á byá bwábudúm óbá yé.

³⁰ «Nyə á ji wu mimbú məwúm mánh, ngwól *əngəles mə Cwámba mú zə lwóya nyə nyúúl míngwiiled, míngwiile mí ngə man kwasa dí nún shí a shwéeshá á mbámbún Sinayí. ³¹ Moyíz mú káam sá nyə á ngə dúg jəonh. A mú ka shísh ná a ké mpu dúg. Kál mə Cwámba í mú gwúg í ngə cí ná ³² “Mə óni, mə Zembí impáámbé byò, Zembí mə Abaraham, Zembí mə Izaag, Zembí mə Yákwb.” Moyíz mú tééd lilyále, a kú ná kwo sə ná a mpúg dúg. ³³ Nə ndeé, Cwámba mú cí nə nyə ná: “Yílég mánhwub məkuúd nəc kúl shí wó tál ní í músə nda mə. ³⁴ Mə mə nti mísh, mə mə dúg bəw dēsh bwə ngə sá kúl jām Igípten yí. Mə mə gwág nda bwə ngə leegya ná. Mə mə shulə ná mə zə cug bwo. Kagú kə ja gaád, mə mə kənd wo Igípten.”

³⁵ «Engəles nyə á lwóya nyúúl kwasa dí yé, Zembí nyə á kənd nyə, a kə tál Moyíz cí, tál nyə cugye. Í njúl ná bwə á ban Moyíz wəonh, bwə jí nyə ná: “Zá nyə á tál wo cí ná wo zág də sámb sá milású?” ³⁶ Moyíz wəonh wə nyə á kə yíl bwo málwaa dí Igípten yé, a ngə sá *isá í mimbúgú nə *isá í ntə búúd nkwón yí wu, tɛɛm bə ja bwə á lína mán mə atítí yí, tɛɛm bə ja bwə á ngə kyey shí a shwéeshá dí tən mimbú məwúm mánh yí. ³⁷ Nyə wə nyə

á cí nə Bag ó Izəryél ná: “Zembí mə bá nti bí ngwól *múúd micúndə nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jín.” ³⁸ Moyíz wəonh wə nyə á bə mpádúgá əngəles nyə á ngə lésha nə nyə yé bənəh odá, ja kúl búúd jíshé í á sá gúfúgá mbún Sinayí shí a shwéeshád yí. Nyə wə a lág milású myá cug wə əngəles, a kalá yə shé. ³⁹ Nji, odá bwə á shigé ceeł sá nyə məgwág. Bwə lámusa nə nyə, milám də nyinğə kə nji Igípten. ⁴⁰ Bwə mú cí nə Arəon ná: “Ság ozembí bwə é də təw sə shwóg wá. Sə bən sə ampúyé ná sá í mə bə nə Moyíz muud á kə yíl sə Igípten yé.” ⁴¹ Bwə mú lúle mwā nteny tən zembí áyadúg, bwə sá nyə *mətúnuga nda Zembí, bwə sá məshusug gúmáləle sá bwə ámə sá nə məbwə mán yí. ⁴² Zembí nyə á ka ntág yid bwo kwon, a mú sá nə bwə nyinğulág ngəle yə wəacén-cení wə jon gúmá. Sə jəonh wə jisə cilyá kálad búúd ə micúndəd ná:

Bag ó Izəryél,

ye bí á cígə mə ocúdu

nkí ná bí á sá mə *mətúnuga

mimbú məwúm mánh bí á bə shí a shwéeshá dí myá?

⁴³ Ngaá ná bí á yida də nkény banda mə Molok*,

nə yuug ácén-cení bí á sá shú mə Zembí wán Refan yí?

Ngaá nə bí á yida də kúd məmpwoombá məndəlúd

də yə mbeé íyuug í zembí bí á sá yí gúmá?

Sá jəonh wə í sá ná mə bəg kənd bí múkwám dí

shwóg-shwóg cə *Babilon.

⁴⁴ «Nji, ja ódā bwə á bə shí a shwéeshá dí yí, bwə á shí bə nə banda í á də lwágulə ná Zembí jisə bwádí yí. Muud nyə á də lésha nə Moyíz yé nyə á cí nə né ná a kég sá

7:29 MmN 2.15, 21-22; 18.3-4 7:30 MmN 3.1-10 7:35 MmN 2.14; 3.2 7:36 MmN 7.3; 14.21-29; 16.1-17.16; 1lñ 14.33; 20.1-11 7:37 3.22-23 7:38 MmN 19.1-20.17; Mis 7.53; Gal 3.19 7:39 1lñ 14.3 7:40 MmN 32.1-8 7:42 Amo 5.25-27 Molok: Ləv 18.11 * 7:43 Mán məbanda mə a də bə, bwə laad káandə mbíí á ná bwə ká wəef í bə banda. 7:44 banda í á də lwágulə ná Zembí jisə bwádí yí: MmN 25.9, 40 7:45 Zho 3.14-17; 18.1; 2Sa 6

banda dɔɔŋgá, a bɛ yuug nyə á dúg yí. ⁴⁵ Odá bwá á shí ngə kala banda dɔɔŋgá ikala i búúd byêsh í á ngə byêl yíid. Bɔɔŋg bánŋh Yeshuwa bwá á ntɔ shí Zembí nyə a wíiŋg wəamádí yí, bwá á kə námə nə dwo wu, í mú ji wu kə wósós fwála mə *Dávid.

⁴⁶ «Zembí nyə á bul cɛel Dávid wɔɔŋgá. Ntós Dávid mú ji Zembí nə a sáag nyə mpaam nə a lwɔg bag ɔ Yákwab njów Zembí. ⁴⁷ Sálɛmun wá nyə á yida lwɔ nyə njów. ⁴⁸ Nji, Zembí a gwów-gwów nyə ádé ji mínjów məbwə mə búúd mə ámə lwɔ myá, námə nda múúd micúndə nyə á ci ná. ⁴⁹ Nyə á ci ná:

Jon dúsə jiya íci jám.

Shí nyísə kúl mə də təl mákuu yí.

Wáyé njów bí bí nə ŋkul lwɔ mə yí?

Cwámə mə shílá ntós.

Ŋgow mə ji nə ŋkul kə woga yé?

⁵⁰ Ngaá nə mə wə mə a sá isá íni byêsh?

⁵¹ «Bi búsə nə núŋ. Bí ngə sá Zembí məlwə. Bi búsə nji bi ó də sá ngáádə nə Nkɛŋkɛ Shíshim, námə nda impáámə bíni í a də sá ná.

⁵² Nyáyé múúd micúndə impáámə bíni í á shígé lwágulə cúwáli yé? Bwá á də gwú bɔɔŋg bwá á də bwey zə jaaw nə Tátəlí Muud mə bá zə wá. Tútəlí muud wɔɔŋgá wə bí á kɛɛnz, bí mú gwú yé. ⁵³ Bi buud bí á lóg *mbwoomb máccɛ wəéŋgəles bwá á yə bí má, nə məmpándí mēsh má cínŋg wá, bi abéxyé mwo.»

Bwá gwú Itiyen

⁵⁴ Nji búúd ɔ gúfágá ósəmbye ɔ mílósú bwá á gwág iciyá íni yí, bwá á shwal gwág Itiyen yáag-yáag mpimbə, bwá ngə fúgal məjə.

⁵⁵ Itiyen nyɛ, lwándúlá nə Nkɛŋkɛ Shíshim nə cwós, mú kənd mísh jon dí, a mú dúg máŋkənəwə mə Zembí, Yésus təl Zembí məbwə məncwúm.

⁵⁶ A mú ci ná: «Dugá, mə ngə dúg jon í mə bāŋ. *Mwān mə Múúd təl Zembí məbwə məncwúm.» ⁵⁷ Bwá mú bwú məmə ɔŋkwíimbyê, bwá ngə fad məlwə máŋ; bēsh nə lám ngwúdú, bwá shwal kə shwiy nyə nyúúlúd. ⁵⁸ Bwá julə wú nə nyə ngwála, kə lúmə nyə məkwóógú. Buud bwá á ngə sá sósólúgá wɔɔŋg wá bwá á yíl iwáma byáŋ kə bwíg gúl ncúncwámá shí məkuu. Ncúncwámá jɔɔŋg wə Sól. ⁵⁹ Bwá ngə lúmə Itiyen məkwóógú ntáni, Itiyen mú jów Zembí, nyə ná: «Cwámə Yésus, lógúg *jím jám.» ⁶⁰ Nə ndéé, a mú kúd məbwóŋ shí, a kím nə ŋkulú ná: «Cwámə, wo kú lɔ bwo *səm bwá ngə sá ga.» Nji nyə á shín ci ntáni yí, a mú yə.

8

Sól mə zə jugushi Dɔ lú óbúgula

¹ Sól nyə á bə cāŋ nə buud bwá á gwú Itiyen wá. *Dɔ lú óbúgula í á bə Yurúsəlem yí í á zə bul bwəmə nə cúwáli mwów məɔŋgúd. Obúgula bēsh bwá mə shín nyuŋgula wú Yurúsəlem, kə məshí má Yudéa nə Samariya; í lóg cínŋgú nji *buud ɔ lwámá. ² Bósól búúd bwá á wá mílám wə Zembí wá bwá á kə dɔl Itiyen, bwá sá námə nyə shwiy mbíi áyíyáag. ³ Sól nyɛ nyə á ngə yáag nə á jaŋgulə Dɔ lú óbúgula. Nyə á də ngə nyíi mínjów mínjów, də ngə bíi óbúgula, budá nə budúm, də kə wá bwo mímbwugud.

Jɔjɔ Kéel í zə kə Samariya

⁴ Buud bwá á cīma Yurúsəlem wá bēsh bwá á ngə kə məzhíi məzhíi, bwá ngə bwiŋg Jɔjɔ Kéel á lân mə Yésus. ⁵ Ntós, Fílíp nyə á shulə kə wúl ngwála á Samariya, a mú kə bwiŋg buud ó wu lân mə *Křist.

7:46 Sóm 132.1-5 7:47 2Sa 7.5-7; 10j 6.1-38 7:48 17.24-25 7:49 Iza 66.1-2 7:51 MmN 32.9; 33.5; Zhe 4.4; Rom 2.28-29 bí ó də sá ngáádə nə Nkɛŋkɛ Shíshim; Iza 63.10; Eze 2.3-5 7:52 Luk 11.47-48 7:53 7.38; Heb 2.2 7:54 Sóm 37.12; 112.10 7:55 Mat 26.64; Mís 2.33 7:56 10.11; Luk 3.21; Yuá 1.51 7:58 22.20 7:59 Sóm 31.6; Luk 23.46 7:60 Luk 23.34 8:1 8.4; 11.19 8:3 9.1, 13, 21; 22.4-5; 26.9-11; 1Kr 15.9; Gal 1.13 8:4 2.41

⁶ Buud ó wu bēsh bwó mú kænd milám ísá Fílíp nyə á ngə ci yíid, muud ngwúd nə ngwúd kú sá núŋ nəcé bwó á ngə gwáduga *məshimbá nyə á ngə sá má, bwó ngə námá dág mwo. ⁷ Nəcə zhwoğ buud bwó á bə nə məjamb wá, məjamb má á də wú má ngə kím məma óŋkwiimbyé, mimbúmbwúgú nə bəəŋg bwó á də nyēsh wá bwó ngə yál. ⁸ Ngwála wəəŋg wēsh í mú bə nə məma məshusug.

⁹ Í njúl ná ngwól múúd nyə á də bə ngwála wəəŋgúđ nə jíná ná Shímun. Muud wəəŋgú nyə á də sá májig, buud bēsh wá Samariya bwó mú də bul káam nyə, nyə mú námá də jaaw nyúul ná á bul bə. ¹⁰ Buud bēsh, tééd ozhizhe kə kumə məma fwámé búúd, bēsh bwó á də ŋwa Shímun nə gwóğgá, bwó ná: «Muud éne jisə ŋkul má Zembí, nyəəŋg bwó də ci ná í búl ntə yí.» ¹¹ Bwó á kænd milám nyədí nəcé nyə á bwey bul sá ná bwó káamúg nyə nə misóólúgú mí jamb myé. ¹² Nji, ja bwó á *magulə Jəjə Kéél Fílíp nyə á ngə bwiing bwo shú Faan má Zembí nə shú jíná má Yésus-Krist yí, bwó á ngə duwan, nə budúm nə budá námá. ¹³ Shímun wəəŋgú nyəməfwó nyə a *búgula námá, a mú duwan. A mú zə nada nə Fílíp kú ná béégya nə nyə, a ngə dág məma ísá í ntə búúd ŋkul yí nə məshimbá má á ngə sŷy má, a ngə bul káam.

Pyêr bá Yuánes bwó kə Samariya

¹⁴ *Buud ə lwámá bwó á bə Yurúsəlem wá bwó á ka gwág nə buud ó Samariya bwó má lág Milású mí Zembí. Bwó mú kænd Pyêr bá Yuánes wu. ¹⁵ Bəŋ, ja bwó á shulə kə Samariya yí, bwó á jəgula nə Zembí shú ná obúgula wá wu bwó ləgúg Nkəŋkə Shíshim. ¹⁶ Nəcə, í á bə cínəŋgú, Nkəŋkə Shíshim kú fwo shulə tə múúd ngwúd dī. Bwó á yida shín ngə duwan jíná má

Cwámba Yésus dī. ¹⁷ Nə ndeé, Pyêr bá Yuánes bwó mú ngə bəd bwo məbwə, bwó mú ngə ləg Nkəŋkə Shíshim.

¹⁸ Shímun nyə á ka dág ná buud bwó ngə ləg Nkəŋkə Shíshim ja buud ə lwámá bwó bəd bwo məbwə yí, a mú ka zə nə *mwaané ná a zə yə Pyêr bá Yuánes, ¹⁹ nyə nə bwo ná: «Yágá námá mə ŋkul ni, muud yēsh má é bəd məbwə yé ləgúg Nkəŋkə Shíshim.» ²⁰ Nji, Pyêr mú yidá ci nə nyə ná: «Biná mwaané woó bēsh ná mpaá, nəcé wó ámə təduga ná bwó də kusə yána má Zembí nə mwaané. ²¹ Wo cugé nə ŋkəw wa sá gaád, kú nə təə sá, nəcé lám wó í cugé tətəlí nə Zembí. ²² Céndág bów-bów tədúgá wó ni, wo jəgulağ nə Zembí, ka nyə é juu wo nə yuug í ámə wóós wo lámúd ni. ²³ Mə dág ná byó íwímbúg í má bul yáág. Olfiŋgí bwó má bií wo kwám.» ²⁴ Shímun mú bəsa ná: «Biméfwó jəgulağá nə Zembí shú dām nə təə sá ngwúd bí má ci na ni í kú bə nə mə.»

²⁵ Pyêr bá Yuánes bwó mú shín lwóya búgə ján, bwiing kéel mə Cwámba ná ndeé bwó mú nyiŋgə kə Yurúsəlem. Bwó mú ngə bwiing Jəjə Kéél zhíí nə zhíí zhwoğ miləəm myá Samariya dī.

Muud Ityopí má zə ləg Jəjə Kéél

²⁶ Ngwól *éngəles mə Yawé mú zə lás ci nə Fílíp ná: «Kyeyúg kə ŋgeə *məkóól má jwəw, zhíí í də shulə wú Yurúsəlem kə Gaza, zhíí nyísə kú jwəzəla búúd yí.» ²⁷ Fílíp mú námá tí njəənd kú fadulə. Ndug nə ngwól múúd Ityopí, a njúl myáágá, a njúl lúlúú ósól ə məsáal ə cí mudá á Ityopí bwó á də jəw ná Kandás yé, muud wəəŋgú njúl kulág məbii mə cí mēsh dī, nyə á kə Yurúsəlem kələ yə Zembí gúmə; ²⁸ nyə á ngə nyiŋgə a njúl nyədí mətúwa dī, a ngə lə kálaad má *múúd micúndá Izayí. ²⁹ Shíshim mú ci nə Fílíp ná: «Shíshúg

kə kumə mátúwa éñəd.» ³⁰ Fílíp mú læl kə, a mú gwág múúd éne ηgə l̥ kálaad mə múúd micúndə Izayí. Fílíp mú jí nyə ná: «Ye wo ηgə mpu gwág sâ wó ηgə l̥ ní?» ³¹ Muud éne mú b̥sa ná: «Mə é ka mpu gwág na ntədélé muud nda fwo lwágulə mə?» A mú j̥w Fílíp ná a kəwag mátúwa dí kə jí nyədí koogú. ³² Kúkúl micilyá mí Kálaad Zembí nyə á ηgə l̥ wə ga:

Nyə á bə nda təw bwə ηgə kə nə ndí ná bwə kə cígə yí,

námə nda mwā ncwəmbə bwə ηgə sámb mimyɔ́ yí.

Nyə a shígé b̥ny mpu ná a lás.

³³ Bwə á séémbəli nyə, bwə nyaal nyə ηkaam nyé nə məkuú.

Zə jí nə ηkul bá bwiing l̥ān á mpwəŋ buud nyé yé? Kú nə muud!

Bwə á sámb nyə jé cəg shí gaád.

³⁴ Myáágə mú jí Fílíp ná: «Mə jəgula nə wo, féélúg mə, zə múúd micúndə ηgə ci yé? Ye nyəmfwó, yə muud shús?» ³⁵ Fílíp mú ka zə tééd lásulə. A mú zə bwiing nyə Jəjə Kéél mə Yésus téédulə na kúkúl micilyá nííd. ³⁶ Bá bwə mú ηgə kə nə ndéé bwə mú kə wós júwó. Myáágə mú ci nə Fílíp ná: «Dugí, məjúwó wə mága. Jí í ntágúlə ná mə kú duwan yí?» ³⁷ **[Fílíp mú ci nə nyə ná: «ηkí wo *búgula nə lâm wô wêsh, wo je duwan.» Nyə ná: «Mə mə *magulə ná Yésus-Kríst jisə *Mwân mə Zembí.»]* ³⁸ A mú ci nə bwə tálúg mətúwa. Bêsh obá bwə mú shulə məjúwód, nə Fílíp, nə myáágə. Fílíp mú duu nyə. ³⁹ Ja bwə á ηgə səw wú məjúwód yí, Shíshim mə Yawé í a ηkény Fílíp kyey nə nyə, myáágə kú ná nyingə dág nyə. Njə, a mú kə nə njənd yé shwógi nə mashusəg. ⁴⁰ Fílíp mú kə bə njí Azot. A mú ηgə bwiing Jəjə Kéél mänd nə mänd nə ndéé kə wós Sezaré.

9

Sôl mə zə bə mbúgula mə Yésus

¹ Na í á bə Sôl, nyə ηgə ná cwambalə *ompwíin ó Cwám̥ba, a ηgə gwú bwo. Nyə á ka kə wə Ajəláci á ofada, ² ná Ajəláci yág nyə kálaad mə yə nyə ηkul ná a kəg Damás, a kəg ηgə dág *məmpáanzə mə mínjígulá mə *Oyúden mà n̥ñ. A ká kwey búúd bwə ηgə bə zhí mə Cwám̥ba, a bii bēsh təw budúm təw budá, a wólə bwo məŋkəda, a kə nə bwo Yurúsəlem. ³ Nyə á ka kə nə ndéé ηgálə shísh kúnə-kúnə nə Damás, a mú seegya nji məŋkenya mə mə zhu jəŋ dí zə kwan kúl nyə á bə yí. ⁴ A mú kadəwa shí, a mú gwág kál í ηgə ci nə nyə ná: «Sôl, Sôl, nəcé jí wó búl lwágulə mə cúwáli ntáni yí?» ⁵ Nyə ntág ná: «Wo zə e, Cwám̥ba?» Cwám̥ba nə né ná: «Mə Yésus, mə wə wó ηgə lwágulə cúwáli yé. ⁶ Sâ ηgwúd, wólúg, wo kúməg ηgwála, bwə é jaaw wo sâ wó jálə nə sá yí.» ⁷ Buud zə gwoong bə bwə á shígula, bwə shwal jí ókál-ókál, fəg jimb bwo mílúúd. Bwə á ηgə gwág nji kál í ηgə lás, bwə kú dág múúd nyə á ηgə lás yé. ⁸ Sôl músə wól shí, mísh mə njúl nyə ná bagə nji a kú ηgə dág. Bwə mú bii nyə mbwád kə nə nyə kə kumə Damás. ⁹ Nyə a já mwəw málól, mísh kú dúgya nyə, a kú də, a kú ηgul.

¹⁰ Ngwól múúd nyə á bə Damás nə jínə ná Ananíyas, a njúl *mpwíin mə Yésus. Muud wəŋg mú dág *ntamə á mísh ná bagə, Cwám̥ba ηgə jəw nyə ná: «Ananíyas!» Nyə ná: «Cwám̥ba, mə wə éga.» ¹¹ Cwám̥ba mú ci nə nyə ná: «Tówúg, wo kəg njwón bwə du jəw ná “njwón á tətəli” yí, kə s̥ Sôl muud á Tárəs n̥ñ njəw mə Yúdas. A ηgə jəgula námə nda mə ηgə lás éga. ¹² Nyə ámə dág ntamə á mísh ná bagə, muud bwə jəw ná Ananíyas yé

8:32 Iza 53.7-8 **8:35** Luk 24.27 **8:36** Mat 28.19 * **8:37** Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. **8:39** 1Oj 18.12 **8:40** 21.8 **9:1** 8.3 **9:2** 19.9, 23; 22.4; 24.14, 22; 28.22 **9:3** Aba 3.3-4; 1Tm 6.16; 2Kr 4.4, 6 **9:5** 1Kr 15.8 **9:8** 13.11 **9:11** 21.39; 22.3 **9:12** Mak 8.23-25

má nyíi njów zə bəd nyə məbwə né mísh má dúgyág nyə.»¹³ Ananíyas mú bəsa ná: «Cwám̄ba, mə má bul gwáduga múúd éne, bímbí lú mábđw á má sá buud bwđ Yurúsalem yí.¹⁴ Tεem bə wa nyəmэфwó, milúlúú myā ofada mí á yə nyə ηkul ná a zəg bíi búúd bēsh bwá ηgó k̄m jōw jíná dwō wá.»¹⁵ Cwám̄ba mú ci nə nyə ná: «Kaág, nəcé mə má féesh múúd éne ná a bág mə sá ísέy shú ná ikúl í cúgέ Oyúden yí nə ojwú-buud bán̄ nə Bag ó *Izarəyél bwá mpúg jíná dām.¹⁶ Məməfwó mə é lwágulə nyə bímbí lú minjugú á bá jug shú dām myá.»

¹⁷ Ananíyas mú kə, kə nyíi njów, bəd nyə məbwə, ci nə nyə ná: «Sól mwaan̄g, Cwám̄ba Yésus wo á bwəma nə nyə zhíd ηgólə zə wa yé, nyə ámə ntí mə shú ná mísh mwō má nyíngəg dúgya, wo lwándúg nə Nkəηkə Shíshim.»¹⁸ Bíl ísá í mú shugula wú nyə míshúd í njúl nda ífufā. Mísh má mú nyíngə dúgya nyə nə ndéé a mú shwal duwan.¹⁹ Ná ndéé, a mú də ídāw, ηkul í mú kwo wóós nyə nyúúlud. Bán̄n̄ ompwíin wā Damás bwá á ji baalé mwōw.²⁰ Kú námə kwo len̄g fwála, Sól mú shwal ηgə kə mampáanzə má mínjígulá má Oyúden dí, kə ηgə cúndə ná Yésus jisə *Mwān má Zembí.²¹ Buud bēsh bwá á ηgə gwág nyə wá bwá á ηgə káam mbií á ná fug də jimb lúúd, bwá ηgə ci ná: «ηgaá ná buud bēsh bwá á də k̄m jōw jíná ga Yurúsalem wá muud éga wá nyə á lwágulə bwo njugú yé? ηgaá ná nyə á zə wa ná a zə bíi bəon̄g wā wa, a wóolə bwo mən̄kəda kə nə bwo milúlúú myā ofada dí?»

²² Nji Sól nywáá nyə á ηgə yáág nə jaawúlə Jǝǝ Kéel yáág yáágúg, a də fad Oyúden wā Damás mimpu nə dálə mpu lwágulə bwo ná Yésus

wá jisə *Kríst.²³ Ja fwámé baalé mwōw má á cǝ yí, Oyúden bwá á cwǝ yuug nə bwə gwú nyə.²⁴ Sól mú mpu shwushwaga jəon̄g. Bwá á bə bwá mú ηgə baagwə mimpumbé mí ηgwála* mwásə nə bulú ná bwá gwú nyə.²⁵ Nda ómpwíin bé bwá a mpu ntó ná, bwá á ηwa nyə gúl búlúd, wá kúdád, bwá mú nteηguli nyə nyun̄g dí gwōw kə shul tóón.

²⁶ Kə wóós Yurúsalem, Sól nyə á cεel kə sεen̄gya nə bóól ómpwíin. Nji, bēsh bwá á ηgə fúndə nyə, bwá kú fwo *magulə ná a músə mpwíin.²⁷ Barnábas músə ηwa nyə, kə nə nyə *búúd ə lwámá dí. A kə bwiin̄g bwo nda Sól nyə á dúg Cwám̄ba zhíd ná, nə nda Cwám̄ba nyə á lás nə nyə ná, nə nda nyə á bwiin̄g kéel Damás jíná má Yésus dí kú fúndə muud ná.²⁸ Tééd ja jəon̄gá, Sól bán̄n̄ buud ə lwámá bwá mú bəduga gwoon̄g, bán̄n̄ bwá mú ηgə kyey ηgwála nə ηgwála, a ηgə bwiin̄g kéel á jíná má Cwám̄ba, kú fúndə mísh má búúd.²⁹ Nyə á də námə lésha nə Oyúden bwá á janəwo nə cug Ogarék wá, bán̄n̄ də námə sən̄usa məkál. Nji, bān̄ bwá mú sǝ ná bwá gwú nyə.³⁰ Nda ómínyon̄h wā búgə bwá á mpu ntó ná, bwá á kə nə nyə Sezaré, bwá mú kənd nyə Tárus.³¹ *Dǝ lú obúgula í á ka ηgə cugə ná shee Yudéa yēsh, nə Galilé, nə Samariya, gwoon̄g í ηgə lal búgád, obúgula bwá ηgə gwǝǝ Cwám̄ba. Nkəηkə Shíshim ηgə sá ná buud ηkí bul bulya bwá zəg ηgə nyíi gwoon̄gad.

Pyēr má lwag Ene, gwūmushi Tabita

³² Í á ka zə bə, Pyēr ηgə kyey kálə ηgə dúg obúgula, nyə á ka námə shulə kə dúg bəon̄g wā Lida.³³ A mú

9:15 13.2; 22.21; 23.11; 26.1; 27.24; Rom 1.5

9:20 17.2; Luk 22.70 **9:21** 8.1; 9.13-14

9:16 20.23; Luk 21.12; 2Kr 11.23-28

9:22 5.42 **9:23** 23.12 **9:23** 2Kr 11.32-33

* **9:24** mimpumbé mí ηgwála: Bwá á də lwǝ min̄gwála, bwá sá məma nyun̄g lyε ηgwála wēsh, bwá ka ləgə mimpumbé búúd ə jálá nə də nyíi ηgwála myá. **9:26** 9.3-6, 20; Gal 1.18 **9:27** Barnábas: 4.36-37; 11.22-30; 12.25; 13.1-4, 7, 43-50; 14.12, 20; 15.2-12, 22, 35-39; 1Kr 9.6; Gal 2.1, 9, 13 **9:30** 11.25; Gal 1.21

kə kwey ηgwól múúd nūη ná Ene. Muud wəɔŋg nyə á bə mbúmbwúgá, a má já shí tǎη mimbú mwəɔmb. ³⁴ Pyêr mú cí nə nyə ná: «Ene, Yésus-Kríst má lwag wo. Wəɔlúg wo báágúg tanǎ gwô.» Námá cé nə cé, Ene mú wəɔl. ³⁵ Buud bēsh bwá á bə Lida nə mbwaanzulə shí á Sarona wá bwá mú dág nyə, bwá mú cénd kuú ηjəɔnd, yid wə Cwám̄ba.

³⁶ Ngwól *mpwíin á mudá nyə á bə Zhwópe nə jínə ná Tabita. Jínə dəɔŋg í kə ná Dórakas.† Mudá wəɔŋgú nyə á bul də sá jəjə misóólúgá, a də bul yə mímbúmbúwá isá. ³⁷ Í á ka zə bə máni mwôw dí ná Tabita nyə á bwás ná ndéé a mú yə. Bwá mú gusa nyə ná ndéé kə bwáig fúm á njów dí gwôw. ³⁸ Ompwíin bwá á ka gwág ná Pyêr ji Lida, Lida njúl kúná-kúnə nə Zhwópe. Bwá mú kənd búúd obá kə téég nyə məbwə ná: «Oshwoŋ! Ləeləgá zə kúga, kú neela.» ³⁹ Pyêr mú námá tōw shí, bə́nəŋ buud óni bwá mú kə. Ja nyə á kə wóós yí, bwá á kə nə nyə fúm á gwówád. Mikúsə myēsh mí mú zə nə məyə nyédí, zə ηgə lwágulə nyə ijud nə ikúúd Dórakas nyə á də laad bwo ja bə́nəŋ bwá á bə yí. ⁴⁰ Pyêr mú wéeshuli búúd bēsh tóón, a mú kúd məbwóŋ shí, a jəgula nə Zembí ná ndéé a mú yid kóómb gwonǎ mbimbəd, a cí ná: «Tabita, wəɔlúg.» Tabita mú bēny mísh, a mú dág Pyêr, a músə wəɔl ji njínjilí. ⁴¹ Pyêr músə bíi nyə mbwəd, tál nyə tətəlí. A músə jōw óbúgula nə mikúsə, a yə bwo nyə kuwó. ⁴² Sá jəɔŋg í mú mpúy Zhwópe yēsh, zhwoŋ buud bwá mú *búgula Cwám̄ba. ⁴³ Pyêr nyə á ji cínəŋg Zhwópe fwámé zhwoŋ mwôw, a njul njów má Shímun nyə á də sá ísáy í ikúúdí í cúdí yé.

† **9:36** Dórakas: Ciyá Dórakas í kə ná mpindú.

9:40 Mak 5.40-41 **9:43** 10.6, 32 **10:1** 10.30-33 **10:1** 27.1, 3; Luk 7.2, 5 * **10:9** kwáminú: Ja bwá á də lwə́ minjów yí, bwá də mə kwáminú námá nda mənyung. Kwáminú í á də bə ηkí lal, buud ka də ηgə kyey wu gwôw, muud jee námá kə woga wu. **10:11** 7.56 **10:12** Ləv 11.1-47; Eze 4.14

10

Ísáy nə misóólúgá mí Kərunēy

¹ Ngwól múúd nyə á bə Sezarē nə jínə ná Kərunēy. Nyə á bə lúlúú ózimbi təd, kında ózimbi ánání dí, kında bwá á də jōw ná «kında Itali» yí. ² Muud wəɔŋgú nyə á kənd lám wə Zembí, bə́nəŋ njów yé wēsh də bul gwə́ Zembí. Ntó, nyə á də bul sá buud wá kúl *Oyúden mikwíindyá, a də jəgula nə Zembí ja jēsh. ³ Dúl jwôw, ηgε məwəla məlól má mpwó-kugú, nyə a dág *ntamá á mísh ná bagá, a dág *ēngəles má Zembí má zə nyí nyə njów, zə jōw nyə ná: «Kərunēy». ⁴ Kərunēy mú dág nyə ná figə-figə ná ndéé nda ífwaas í á bii nyə ná, a mú cí ná: «Ná jí e, Cwám̄ba?» Engəles nə né ná: «Məjəgula mwó nə mikwíindyá wó ηgə kwíind buud myá mí mə wóós wə Zembí, Zembí nyə awúsáyé myo. ⁵ Ntó, kəndág búúd Zhwópe ja gaád, bwá kág jōw ηgwól múúd jí nūη ná Shímun bwá də jōw nə dúl jínə ná Pyêr yé, ⁶ a njul wə ηgwól múúd má də sá ísáy í ikúúdí í cúdí yé, bwá də námá jōw muud wəɔŋg ná Shímun. Njów yé wúsə ncindye mǎŋ.»

⁷ Ja engəles nyə á zə ləsha nə nyə ní nyə á kyey yí, Kərunēy nyə á jōw ol-waábulə obá, nə ηgwól zimbí á bəɔŋg bwá á bul sēy nə nyə wá, a njúl né nyə a mə wá lám wə Zembí. ⁸ A mú shín bwiing bwo sá jēsh nə ndéé a mú kənd bwo Zhwópe.

Pyêr mə kə wə Kərunēy

⁹ Mán məlám, buud óni bwá ηkág bwá mú kúná-kúnə nə Zhwópe, Pyêr mú bád kwáminú* ná a kə sá məjəgula. Í á bə ηgε tólóg dí. ¹⁰ A mú gwág zha nə yéesh ná á də. Í á bə bwá ηgá ná jáám̄b idaw, seegya a músə nda *shíshim yé mə wú nyédí nyúúlád. ¹¹ A mú dág jəŋ í mə bǎŋ,

gúl sâ nda *sanda í kál málwê mánñ ðî, í ngé shulê wú jon ðî ngə zə shí. 12 Sá jəŋŋ í á bə nə mímbíí mí ócúúú myésh: nə bəŋŋ wâ məkúúú mánñ, nə bəŋŋ bwá ðə julə mímwə shí wá, nə inunú yâ gwôw cínəŋ cwû. 13 A mú gwág kál í ngé ci nə nyə ná: «Pyêr, tówúg wo gwúg isâ íní wo dág!» 14 Pyêr mú bəsa ná: «Mbô, Cwám̄ba. Nəcé mə abwélé ðə sâ jí nə nyéé mísh má Zembî ðí yí, ñkí sâ íci.» 15 Kál í mú nyiŋgá kwo lás ci nə nyə ná: «Sâ Zembî má fúb yí, wəe kú bəeg nyiŋgá ci ná jísə sâ abúbôw.» 16 Í á sâ ntāni ija ilól, sâ jəŋŋ í mú ñkâŋ kə gwôw. 17 Pyêr fəg má jimb lúúú nə sâ nyə ámə dág ni nda í kə ná, ndug buud Kərunêy nyə ámə lwâm wá, bwá má sɔ njów má Shímun ná sɔ sɔ, bwo má kwey, bwá təl mpumbéd. 18 Bwá mú jəw búúú ə njów, jí bwo Shímun bwá ðə jəw ná dúl jínə ná Pyêr yé ñkí cínəŋ wá á ðə jí yé. 19 Pyêr ngé ná ca téduga nda sâ nyə ámə dág yí í kə ná, Ñkəŋkə Shíshim mú ci nə nyə ná: «Dəgí, buud olól bwá ngə sɔ wo. 20 Tówúg wo shúləg, binónŋ bí kəg. Wo kú zhízhigə nəcé mə wá mə ámə ntí bwo.»

21 Pyêr músə shulə kə bwəma nə buud bəŋŋ, nyə nə bwo ná: «Mə wá éga, mə muud bí ngé sɔ yé. Jí bí ámə zə sá yí?» 22 Bwá nə né ná: «Kərunêy wá nyə ámə ntí sá, Kərunêy á lúlúú ózimbí təd, a jí tətəlí muud, a gwəŋ Zembî, lwon buud *Oyúden jêsh í ngə jaaw lânŋ yé ñkí nywa. Ngwól Eŋgəles má Zembî nyə á zə ci nə nyə ná a jówúg wo, wo kəg nyádí njów, a kəg gwágulə sâ wó é bwiŋŋ nyə yí.»

23 Pyêr mú nyiŋgal bwo njów, bənonŋ bwá mú já. Mán mələm, a mú wəəl, bənonŋ bwá mú kə. Ból ómínyəŋə wá Zhwópe bwá mú kə lúgal nyə.

24 Jwôw í á kwo bə yí, bwá mú kumə Sezarê. Kərunêy nyə

á ngə bwánd bwo, a má shín sɛɛŋg mímbýél myé nə bé óshwá ó abúgúlág. 25 Ja Pyêr nyə á bə nə a zə nyí njów yí, Kərunêy nyə á lələú kə səl nyáméfwó shí, kúðəw Pyêr shí məkúú nyə yə gúmə. 26 Pyêr mú bān nyə, nyə nə né ná: «Bánúg, mə jí námə múúú nda wo.»

27 Bá bwá mú ngə ləsha ná ndéé kə nyí njów. A mú kə kwey ná zhwoog buud bwá ámə sɛɛŋgya. 28 Pyêr mú ci nə bwo ná: «Bí mə mpú ná mwā Yúden jí ci kú sɛɛŋgya nə mwān il-wonŋ, kú námə shísh nyə kúná-kúnə. Njí, Zembî má lwágulə mə nə mə ajáláyé nə dág ngwól múúú nda sâ jí nə nyéé mísh má Zembî ðí yí, ñkí sâ íci. 29 Gwá wá í ámə sá ná, njí má ámə gwág njúwúlú yí, mə ámə zə kú nə onkwafad. Ná ndéé, mə ngə ka cɛɛl mpu sâ bí ámə jəw mə nə ndí yí.» 30 Kərunêy mú bəsa ná: «Í má sá mwôw mánñ múús, mə á ngə sá məjəgula ŋgeé mawəla məlól má mpwó-kugú mádí njów, mə mú dág njí ngwól muud təl mə mpwóómbúd nə mikáandé mí ñkəŋkəŋəwá, 31 a ngé ci nə mə ná: “Kərunêy, Zembî má magulə məjəgula mwô, nyə awúsáyé míkwíindyá wó ngé kwíind buud nə ndí myá. 32 Kəndúg búúú Zhwópe bwá kəg jəw wo Shímun jí nə dúl jínə ná Pyêr yé. A njul njów má Shímun mə ðə sá ísəy í íkúúúú í cúúú yé, ncindyə m̄ŋ.” 33 Ntə námə má á ka lələú kənd buud kə jəw wo yé. Wo má mpu sá nə zələ. Ná ndéé, sá bəsh sɔ təl mísh má Zembî ðí ja gaád ná sá má gwágulə sâ jêsh Zembî nyə ámə lwâm wo ná wo jááwəg sá yí.»

Pyêr mə lás kaand

34 Pyêr mú ka zə lás, nyə ná: «Búbálé, mə má mpu ná Zembî nyə a dé dág búúú məmpwoombá. 35 Jísə njí ná muud yésh mə gwəŋ Zembî a sá tətəlí yé, tə a jí jáyé lwon búúú

dí, Zembî mæ gwág nyə nywa tɛɛm bæ nə a ji jáyé kúl búúd dí, tɔɔ jáyé dí. ³⁶ Nyə á kænd bag ɔ *Izəɾəyél məkál. A bwiing bwo Jɔjɔ Kéél ná buud bwá mú nə nkul jee cugə nə Zembî ná shɛɛ nəcɛ Yésus-Kríst, nyə wá jí Cwám̄ba á buud bɛsh. ³⁷ Bi mæ mpú mæma sâ í á ngə sɿy tɛéd Galilê kə wóos Yudéa mpúsə nduwán Yuánes nyə á ngə cúndə yí. ³⁸ Bi mæ mpú ná Zembî nyə a gwáágulə Yésus á Nazarét Shíshim, yé nyə mama nkúl. Yésus wɔɔngá nyə á ka ngə kə íkul íkul, ngə sâ buud mənɿywa, ngə lwag bɔɔng bɛsh Njwú məjamb nyə á ngə lwágulə cúnj wá, nəcɛ Zembî nyə á bæ nyódí. ³⁹ Sə bân sá á shí dág sâ jêsh nyə á sá shí *Oyúden nə Yurúsalem yí, nyə muud bwá á bwambulə kwolós dí bwá gwú yé. ⁴⁰ Zembî nyə a gwúmushi nyə jwɔw álél, a sá ná a lwóyág nyúul. ⁴¹ Nji, nyə a shígé lwóya nyúul kúl búúd jêsh dí, í á bæ nji sá owúshinɛd Zembî nyə á bwey féesh wá. Mpúsə gwúmálə nyə á gwúm yí, sánɔŋ sá á də, sá ngul. ⁴² Nyə a lwám sá ná sá cúndág kéel, sá bwaagulə ná nyə wá Zembî nyə a tɛl ná a bág sám̄b mikuwó nə mimbimbə milású yé. ⁴³ *Buud ɔ micúndá bɛsh bwá ngə bwiing lân yé ná muud yêsh mæ *búgúlá nyə yé a bæ nə ijuugá í *mísəm nəcɛ jínə dé.»

⁴⁴ Pyêr ngə ná lás ntúni, Nkɛŋkɛ Shíshim mú shulə wá buud bɛsh bwá á ngə gwágulə lású yé wá. ⁴⁵ Obúgula bwá á bæ misíyá mí ábiwáág wá, bɔɔng bɛsh bánɔŋ Pyêr bwá á bæ gwoong wá, bwá mú káam mbii á ná fag dū jím̄b lúúd. Bwá á jág bul káam ná Zembî mǎ bǎle yə búúd bwá cúgé Oyúden wá Nkɛŋkɛ Shíshim. ⁴⁶ Nəcɛ bwá á gwág buud bɔɔng bwá ngə lás mǎkálúd, bwá ngə ságusə Zembî. Ntó wá Pyêr nyə á ka ci nǎ: ⁴⁷ «Ye sá nyíngəg ban nə

buud ɔga nǎ bwá kú duwan, í njúl nǎ bwá mǎ lǎg nǎmǎ Nkɛŋkɛ Shíshim nda sǎ?» ⁴⁸ A mú lwám nǎ bwá dúwanugí jínə mǎ Yésus-Kríst dí. Bwá mú ci nə nyə nǎ bǎnɔŋ bwá kwóg ná já baalé mwɔw.

11

Pyêr ngə bwiing sâ Zembî nyə á sâ yí

¹ Nə *buud ɔ lwámá nə obúgula wá Yudéa bwá á ka gwág ná íkul í cúgé *Oyúden yí bwá mǎ nǎmǎ lǎg Milású mí Zembî. ² Ja Pyêr nyə á ka bád kə Yurúsalem yí, buud ɔ ábiwáág bwá á ka kə lámusa nə nyə. ³ Bwá nə né nǎ: «Wo mǎ kə nyi búúd wá kú ábiwáág dí, binɔŋ də ídɔw səŋ ngwúd». ⁴ Pyêr mú ka zə tɛéd jaawúlə bwo sâ í á cɔ yí nə oféél-féélí bɛsh, nyə ná ⁵ «Mɛɛ mǎ á bæ Zhwópe. Mə ngə jəgula nə Zembî, mə mú see-gya nji mə músə nda *shíshim wám mǎ wú mǎdí nyúúlúd. Mə mú dág *ntamá á mísh nǎ bagá, gúl sá nda *sanda í njúl ngwólúlá mǎlwə mánɔŋ í ngə shulə wú gwɔw ngə zə mǎdí. ⁶ Mǎ á ka kænd mísh, mə mpu dág sâ jɔɔng, mə mú dág ná cínɔng cwú í á bæ, nə ocúdu wá makuú mánɔŋ nə bɔɔng wá jugá, nə bɔɔng bwá dū julə mímwɔ shí wá, nə inunú yá gwɔw. ⁷ Mə mú nǎmǎ gwág kál í ngə ci nə mə nǎ: “Pyêr, tówág, wo gwúg isá íni wo dág!” ⁸ Mə nǎ: “Mbɔ, Cwám̄ba. Nəcɛ sâ jí nə nyéé mísh mǎ Zembî dí yí, nə sâ íci í abwélé kə mǎdí mpud.” ⁹ Kál í mú nyíngə lás nə mə ja ábɛé í ngə wú gwɔw nǎ: “Sâ Zembî mǎ fúb yí, kú bɛɛg nyíngə ci nǎ jísə sâ abúbɔw.” ¹⁰ Í á sá ntó ija ilóol, sâ jɔɔng jêsh mú nkâŋ kə gwɔw. ¹¹ Ka seegya ná, nǎmǎ wəla dɔɔngú dí, buud olóol bwá mú wóos njów sá á bæ yí, bwá ngə zhu Sezaré, ná bwá ámə ntí bwo mǎdí. ¹² Shíshim

10:36 Iza 52.7; Rom 3.25-26; 5.1; 2Kr 5.18; Kol 1.20; Mbá 19.16 **10:38** Luk 4.18; 13.16; Yuá 3.2
10:39 3.15 **10:41** 1.4; Luk 24.30-31, 41-43; Yuá 21.12-13 **10:42** 17.31; Rom 14.9; 2Tm 4.1;
 1Pr 4.5 **10:43** 13.38; Zhe 31.34 **10:44** 2.4 **10:47** 8.36 **10:48** 19.5 **11:3** 10.28; Gal
 2.12 **11:5** 10.11-20

mú ci nə mə né sán̄n̄h kág, mə nda zhízhigə. Bóól obúgula ósaman bwə mú zə, sán̄n̄h mú bɛ búúd bəɔŋg ná ndéé bwə mú kə nə sá njów mə múúd bí ngə ci éne. ¹³ A mú jaaw sá nda nyə á dúg *éngales tál nyə njów ngə ci nə nyə ná: “Kəndug búúd Zhwópe bwə kág jów Shímun bwə də jów nə dúl jíná ná Pyêr yé, ¹⁴ nyə é zə bwiing wo kéel í é yə wo cug nə njów wô wêsh yí”. ¹⁵ Mə á ka námá tééd ná mə bwiing bwo kéel, seegya nji Nkékê Shíshim mə shwi y bwo nyúúléd námá nda í á bə nə sá mátéédulé* dí ná. ¹⁶ Mə mú téduga ciyá Cwámba nyə á ci yí ná: “Yuánes nyə á ngə duu buud nə məjúwó, bí bāŋ bí é duwan nə Nkékê Shíshim”. ¹⁷ Ntó, nkí Zembí mə yə búúd yána dé nda nyə a yə námá sá ja sá á *búgula Yésus yí, mə wá zá ná mə sáág ngáádá nə Zembí?» ¹⁸ Ja bwə á gwág ntáni yí, bwə á saləwo, bwə mú ságusə Zembí, bwə ná: «Ntó ji ná Zembí mə yə ikúl í cúgé Oyúden yí zhíí ná bwə céndúg mítédúgá bwə ŋwa cug.»

Jǝǝ Kéel í zə kə ikul ishúsúd

¹⁹ Ja bwə á gwú Itiyen yí, məma lumbáál í á zə bɛ obúgula, bwə mú shín ciima, ngə kə ikul ikul kə kumə Fenisí, nə Shíprə nə Antyósh. Bwə á ngə bwiing nji *Oyúden kéel. ²⁰ Nji, bóól búúd bwə á bə cínəŋg bwə njúl buud ó Shíprə nə buud ó Sirên. Bāŋ bwə á kə kumə Antyósh, bwə mú bwiing Ogurêk Jǝǝ Kéel mə Cwámba Yésus. ²¹ Cwámba nyə á ngə kwíind bwo nə ŋkul nyé, zhwog buud bwə mú *búgula, bwə cénd kuú njəənd, yid wə Cwámba. ²² *Dǝ lú óbúgula á Yurúsələm í á ka gwáduga lāŋ wəɔŋg. Bwə mú kənd Barnábas wu Antyósh. ²³ Barnábas wəɔŋg, ja nyə á jé Antyósh a dúg nda Zembí nyə a lwóya mpaam nyé

nyə, nyə á bul bə nə məshusug, a mú cwíny obúgula bēsh ná bwə jíig gwoonŋ mə Cwámba dí nə milām myāŋ myēsh. ²⁴ Nyə á bə jǝ múúd, a njúl lwándúlá nə jǝǝ Shíshim nə búgə ná cwóó. Bóólúgá ncúlyá buud bwə mú kwíduli Dǝ lú óbúgula dí.

²⁵ Barnábas nyə á ka kə Tárus nə a kə ŋwa Sól. ²⁶ Nda nyə á kwey nyə ná, nyə á zə nə nyə Antyósh. Bá bwə mú já cínəŋgú mbúncindí, bwə ngə seengya nə Dǝ lú óbúgula, bwə ngə yə ncúlyá buud minjígulá. Nūŋ Antyósh wə *ompwíin bwə á tééd gwiidəw nə okristen yé.

²⁷ Í á ka zə bə na dúl baan dí ná, bóól *búúd ɔ micúndə bwə á shulə wú Yurúsələm kə Antyósh. ²⁸ Ngwól á bwo, nə jíná ná Agabus, músə zə lás nda Shíshim nyə a lwágulə nyə ná. A mú jaaw ná məma yáág-yáág zha í bá bə shí nyēsh dí. Zha nyəɔŋg í á shí námá bə fwála Klóod nyə á bə Káázəl yí. ²⁹ Ntó, ompwíin bwə mú ŋwa cígulá ná bwə zə seeng míkwiindyá, muud yēsh wá bímbí á jí nə ŋkul wá yí, bwə kənd bəɔŋg óbúgula wə Yudéa. ³⁰ Bwə á sá námá ntó, bwə mú kənd Barnábas bá Sól nə míkwiindyá, bwə kə yə ócumbá buud wə Yudéa.

12

Engales mə ká yúl Pyêr mímbwugud

¹ Baan dəɔŋgú Njwú-buud Herod nyə a tééd ná a zə ngə jugushi bóól búúd ó *Dǝ lú óbúgula. ² A mú gwú Zhâk mínyəŋú mə Yuánes nə kafwəle. ³ Nda nyə á dúg ná *Oyúden bwə á ngə gwág nywa sâ jəɔŋg ná, nyə á ka námá bíi Pyêr, í njúl fwála lú zan bwə də də ibuléd yâ kú nə *ləvur yí. ⁴ Nyə á bíi nyə ntáni, a mú kə wá nyə mímbwug dí, a tál íkínda í ízimbi in̄ə ná í bááguləg nyə, kínda ízimbi jēsh nə ozimbi

11:14 16.31 11:15 2.4 * 11:15 Jwəw lú Pantekót. (Dúgág Mis 2.4.) 11:16 1.5 11:18 13.48; 14.15, 27; 15.4, 12, 22-29; 17.12; 18.5-11; 19.8-10; 20.21 11:19 8.1-4 11:20 Yuá 7.35 11:21 2.41 11:23 13.43; 14.22; 15.32; 16.40; 18.23; 20.1, 28-31 11:25 9.30 11:27 13.1; 15.32 11:28 21.10 11:29 12.12, 25; Rom 15.26; 1Kr 16.1; 2Kr 8.4; 9.2, 12; Gal 2.10 12:4 4.3

on̄. Nyə a ngə téduga ná a bá ka zə təl nyə kəod dí nda mán yí, Pyêr nyə á bá c̄y yí. ⁵ Pyêr nyə á ka bæ mímbwugəd. D̄ɔ lú óbúgula d̄an̄, ngə báásulə məjəgula ngəlá jəgula nə Zembî shú d̄éd kú yəw.

⁶ Búlú í á bæ nə Herod mə bá təl Pyêr kəod dí nda mán yí, Pyêr nyə á bæ a mbwúg gwəd ngwóólú lá mánkəda nə mikwoolú mí ñkwánz mímbá. Nyə a bæ a mbwúg mpədúgá ózimbi obá, isándálé í təl mpumbéd.

⁷ Ka seegya ná ngwól *éngales mə Yawé má jé, kál fúm jəɔng mə shwal bæ nə məñkenya ná ngəñ. Éngales mú yíd Pyêr bugálu dí, juumashi nyə, nyə nə né ná: «Nə cá! Wəólúg!» Mikwoolú mí ñkwánz mí mú shugula wú Pyêr məbwəd. ⁸ Éngales mú kwo ci nə nyə ná: «C̄ɛ̄l̄əgú kanda wo bwáád mán̄gwub.» A mú námá sá ntó. Éngales ná: «Bwáádúg kúúd gwô, wo b̄ɛg mə.» ⁹ Pyêr mú cúwo tóón ngə b̄ɛ éngales, a kú fwo mpu magulə ná s̄á éngales ngə sá yí jísə bábálé. Nyə á ngə ñwa nda *ntamá á mísh ná bagá. ¹⁰ Ja bwé má c̄y cé isándálé ashúshwóógú, bwé c̄y ábēé yí, bwé mú jé njuwag ñkwánz á ngɛɛ ngwála. Njuwag wəɔng mú juw bwo wáméfwó. Nji bwé á wóós tóón kə ñjwón dí yí, éngales mú kyey, béegya nə Pyêr. ¹¹ Fug mú zə Pyêr lúúd, a mú ci ná: «Mə má ka mpu já gaád bábálé nə Cwámba nyə ámə nti éngales yé, zə tí yíl mə məbwé mə Herod dí nə mə fáámug nə s̄á Oyúden bwé ngə j̄i sá mə yí.» ¹² Nda nyə á shín mpu ntó ná, nyə á ka kə ñjów mə Mariya nyəɔngú mə Yuánes bwé á kwo d̄a j̄ów nə Márkus yé. Cínəng wé zhwoɔg buud bwé á bæ bwé mə seengya, bwé ngə jəgula nə Zembî yé. ¹³ Nyə á ka kudə mbê. Ngwól s̄óol məsáal mudá nə jínə nə Rôd mú shísh mbéd kə gwágulə. ¹⁴ A mú yag Pyêr kál ná ndeé, a kú fwo

juw mbê, a mú yida nyiŋgə nə kálé nə məshusug kə jaaw búúd nə Pyêr təl na mbéd tóón. ¹⁵ Bwé mú ci nə né ná: «Wo j̄i lad». Nyɛɛ mú námə bwaagulə nə a ngə jaaw bábálé. Bwé ná: «Éngales yé wé éne.» ¹⁶ Pyêr mú nyiŋgə bul kudə mbê. Bwé mú juw, bwé mú dág nyə, fug mú jimb bwo mílúúd. ¹⁷ Nyɛɛ mú fəfə bwo mbwé nə bwé jíg kál-kál. A mú bwiing bwo nda Cwámba nyə ámə yíl nyə ñjów mímbwug wéeshuli nyə tóón ná. A mú ci nə bwo ná: «Kəgá jaaw Zhák bən̄ñ bóól bwáəng bēsh». A músə kyey kə kál shúsúd.

¹⁸ Ja mán í á ləm yí, ózimbi məkuú má á t̄əw shí ná a Pyêr, bwé kú mpu s̄á í ámə s̄ty yí. ¹⁹ Herod mú kənd búúd məs̄j̄ógú, ñji bwé kú kwey Pyêr. A mú təl isándálé kəodəd nə ndeé a mú lwám buud nə bwé gwúg byo. Herod músə shulə wú Yudéa kə Sezaré, kə j̄i wu.

Éngales mə zə sá ná Herod yág

²⁰ Herod nyə á ka zə bæ nə mbiya zhwun̄é nə buud ə Tir nə bəɔng wá Sidon. Nda búúd bəɔng bwé á mpu nə məbii mán̄ má á d̄a bul zhu ləom mə Herod ná, bwé á ka t̄əw c̄an̄ nə bwé jəlá nə kə d̄ug nyə, a sáág nə bən̄ñ bwé j̄iig nə sheɛ. Bwé mú kə kwambulə nə mwá mpáánz* yé Blastos ná a sáág nə bən̄ñ Herod bwé bwámag. ²¹ Jwôw lú mpwə má d̄əɔngú, Herod mú bwáád míkáándá mí íc̄i myé ná ndeé a mú kə j̄i j̄iya íc̄i d̄i. A mú ka zə lās nə buud ñni kaand. ²² Buud ñni bwé mú shwal wá yáŋgá ná: «D̄áni kál d̄əsə ñji kál lú Zembî, kú bæ kál lú múúd.» ²³ Ka seegya ná ngwól *éngales mə Yawé má yíd nyə nəcé a bálé kú yə Zembî gú má jé. A mú yə, mishwóómbú d̄ələ nyə.

²⁴ Milású mí Zembî myáá mí mú námə ngə kə ñji shwóg nə shwóg. ²⁵ Barnábas bá b̄an̄ Sól bwé mú shín

12:5 Zhk 5.16 12:7 5.19 12:12 Yuánes bwé á kwo d̄a j̄ów nə Márkus yé: 12.25; 13.13; 15.37;

Kol 4.10 12:18 5.22-24 * 12:20 mwá mpáánzə: Mwān wəɔngə nyə á bæ kágə mílwámá á fúm má Herod. 12:22 Eze 28.2 12:24 2.41 12:25 11.29-30

sá lwámá bwá á kə Yurúsəlem yí né ndeé bwá mú nyingə. Ja bwá nyingə ní, bwá mú kə nə Yuánes bwá á kwo də jəw ná Mərkus yé.

13

Nkəŋkə Shíshim mə féesh Sól bá Barnábas

¹ Də lú óbúgula í á bə Antyósh yí í á bə nə *buud ɔ micúndə nə oyígali. Barnábas nyə á bə cínəŋ, nə Símayon bwá á kwo də jəw ná Nizher yé, nə Lusyus múúd á Sirên, nə Manaen bá cî Herod á tatarâk* bá wəf kúl ŋgwúd yé, nə Sól. ² Dúl jwəw bwá á ŋgə sá mísəon bwá ŋgə ci idəw yí, Nkəŋkə Shíshim nyə á ci nə bwo ná: «Télúgá mə Barnábas bá Sól koogú, bwá zə kə sá sáal má má féesh bwo ná bwá sáag yí.» ³ Né ndeé, bwá mú jəgula nə Zembí bwá ŋgə ci idəw, bwá mú bəd Barnábas bá Sól məbwə, bwá mú bíd bwo ná bwá kyéyug. ⁴ Ja Nkəŋkə Shíshim má kənd Barnábas bá Sól lwámád ntáni yí, báá bwá mú shulə kə Seləsi, bwá mú ŋwa byól cə kə kóomb ŋkwamə† á Shíprə.

⁵ Bwá á kə wóos Salaminə, ŋgə bwiiŋg Milású mí Zembí *mámpáanzə má minjígulá má *Oyúden dí, bwá ŋgə kə nə Yuánes təŋ kágə mílwámá. ⁶ Bwá mú lína ŋkwamə nyəŋg nyēsh né ndeé kə wóos ŋgwəla á Pafos. Bwá á kə kwey ŋgwól mwā Yúden nūŋ Pafos nə jínə né Bar-Yésus, a njúl muud ncidə, *muud micúndə á məshügə. ⁷ Bar-Yésus éne bá ŋgwámuna Serzhus Polus wə bwá á ŋgə cugə. Ŋgwámuna nywáá njúl nə fug, nyə á ka jəw Barnábas bá Sól nəcé nyə á bə nə məma yéesh né á gwág kéel má Zembí. ⁸ Nji, Elimas† mú ŋgə laa bwo, a ŋgə yida cəel shwúgali

ŋgwámuna ná a kú *búgula. Jínə lú Elimas í kə ná muud ncidə. ⁹ Sól, bwá jəw ná Pwól yé, má lwánə nə Nkəŋkə Shíshim ná cwóó músə ka dóg Elimas ná figá-figá, ¹⁰ a mú lás nə nyə ná: «Yífl yé mása məkəŋ nə məshügə éga, yé mwān mə Njwú məjamb, yé múúd jí kú cəel ótətəlí éga! Wo ayówé ŋgólə cəel ntáma jəjə íyug i Cwámabə? ¹¹ Wo zə dóg ja gaád. Mbwə má Zembí í má bí wo. Wo zə fwo bə áncím-ncím, kú ná dóg məŋkenya má jwəw. Wo é jí ntó fwámé fwála.» Pwól ká námə shín lás ntáni, gúndə nə yídúgú í mú shulə Elimas míshád, a mú ŋgə lyəda kəkúl ŋgwúd ŋgə sə muud bíig nyə mbwád yé. ¹² Nji ŋgwámuna nyə á dóg sá í á sŋy ní yí, nyə shwal bə mbúgula, njígulá nyə á gwág shú má Cwámabə yí í má bí nyə.

Pwól Antyósh á Písidi

¹³ Pwól bənəŋ buud ɔ gwoonŋ bé bwá mú kəwa byólúd Pafos, kə Perzhe kóomb shí á Paməfilí. Yuánes mú kə béégya nə bwo nūŋ, nye mú nyingə kə Yurúsəlem. ¹⁴ Bəŋ bwá mú tí Perzhe, ŋgə kə nə ndeé kə wóos Antyósh á Písidi. Bwá mú kə nyí *mpáanzə minjígulá dí jwəw lú Sábaad, kə jí shí. ¹⁵ Ja lələ *mbwoomb məcəŋ nə micilyá mí búúd ɔ micúndə í á shín yí, otəwe ɔ shwóg wā mpáanzə minjígulá bwá mú ci nə bwo ná: «Bwaəŋg, ŋkí bí búsə nə gúl sá bí bí nə ŋkul bándulə búúd nə ndí yí, lásúgá ja gaád.»

¹⁶ Pwól mú təw tətəlí, a fəfə bwo mbwə, a músə lás ná: «Nə bag ɔ *Izəyəl nə bəŋg bwá ŋgə gwəŋ Zembí wá, bí ɔ gwágulá mə. ¹⁷ Zembí á kúl búúd Izəyəl jísú ga nyə a féesh osóŋgú búsú. Nyə a sá né kúl búúd jísú í kág bul mpyáanz nūŋ jiya á Igípten dí. Né ndeé nyə a yíl

13:1 11.27 * 13:1 Tatarâk: Ciyá ní í cugé ciyá mákaa; nji í kə ná «ŋgwámuna nyə á ŋgə jwú nə mpál nə á ŋkumba faan yé». Dégég námə Mat 14.1; Luk 3.1, 19; 9.7. 13:2 9.15; 10.19; 22.19; Gal 1.15-16 13:3 6.6 13:4 10.19; 15.39 † 13:4 ŋkwamə: Nyíse bwádə lú shí tátam májúwó.

13:5 17.2 13:8 2Tm 3.8 † 13:8 Elimas: Dúl jínə dé wə Bar-Yésus. 13:11 9.8; 22.11 13:13 13.5; 15.38 13:14 17.2 13:15 15.21 13:17 MmN 1.7; Mbá 5.15 13:18 MmN 16.35; Ilŋ 14.33-34; Mbá 29.4

bwo nūh nə mbwê ñkūl yé. ¹⁸ A mú ñgə jísow bwo shí a shwéeshá dí kə wóós je kumə mimbū məwūm mánḅ. ¹⁹ A mú jaŋgulə ílwoŋ í búúd zaŋgbá shí á Kanaanə ná ndéé a yə ódá shí nyáŋ tâŋ lúgí ²⁰ shú mimbū kúnə-kúnə mitəd minḅ nə məwūm mətóon.

«Mpúsə wəŋgá a mú du wéeshuli bwo osémbye ɔ mílású ná ndéé zə wóós fwála má *múúd micúndə Samyél. ²¹ Ja jəŋgú bwo mú jii ná bwə bəg nə wáŋ njwú-buud. Zembí mú yə bwo Sawul mwān mə Kís a njúl mbyágá á beend má Bəŋzhamḅ. Sawul mú jwú nə bwo tâŋ mimbū məwūm mánḅ. ²² Zembí mú yíl nyə, a mú tál bwo *Dávid njwú-buud. Dávid wəŋg wá Zembí nyə á bwiing lâŋ yé ná: “Mə má dág ná Dávid mwān mə Yése jisə muud má kwaga nə tédúgá wām yé, nyə wə mə bá du sá sá jēsh má bá du jii ná a sáág yí.” ²³ Nyádí mpwoŋ buud dí wá Zembí nyə á lwándálə mpu yé, a wéeshuli Yésus cəgye buud á Izarəyél yé. ²⁴ Shúshwóógú ná cəgye wəŋg zəg, Yuánes nyə a zə jíguli kúl búúd Izarəyél jēsh nduwān tâŋ yuug ná bwə má cénd mítédúgá. ²⁵ Ja Yuánes wəŋgú nyə á ñgə shínal sáal dé yí, nyə á ñgə ci nə buud ná: “Bí ñgə ná téduga nə mə wə zə? Mə cugé múúd bí ñgə téduga ná má jísə yé. Nji, ñgwól múúd zag mádí mpúsə. Mə ampíyáyé ná mə cínuyə nyə mikwoolú mí mánɣwub məkuúd.” ²⁶ Bwáŋg bēsh, təɔ mpwoŋ buud má *Aburaham təɔ bí bəŋg bí ñgə gwóŋ Zembí wá, shé wə Zembí nyə á nti kéel á cəg dəŋg wá. ²⁷ Buud ó Yurúsəlem bēsh nə otówe ɔ shwóg bāŋ bwə á shígé mpu Yésus. Bwə á yida cəglə nyə shwiy. Ntó, bwə á sá ná iciyá í búúd ɔ micúndə shé má du lə ósábaad bēsh dí yí í bwəmag.

²⁸ Tεem bə nda bwə á shígé kwey nyə nə məbɛɛ ná a yóg ná, bāŋ bwə á ci nə Pilát ná a gwúg nyə. ²⁹ Námə nji bwə á shín sá isá byēsh í á bə cilyá Kálaad Zembí dí shú dé dí yí, bwə á shul yíl nyə líd bwə kə wá nyə shwóŋud. ³⁰ Nji, Zembí nyə a gwūmushi nyə. ³¹ Nyə a lwóya nyúúl məlú məlú, buud bánəŋ bwə á zhu Galilē bád kə Yurúsəlem wá bwə á ñgə dág nyə. Buud bəŋg wə bwə músə owúshinəd bé kúl búúd jēsh dí. ³² Jəjə kéel dəŋg námə wə sə ñgə bwiing bí yí, ñkaagə Zembí nyə a kaag odá yí. ³³ Zembí nyə a sá ná ñkaagə nyəŋg í zəg bwəma nə sá bwān gwūmúshilə nyə á gwūmushi Yésus yí. Sā jəŋg wə jísə cilyá Sóm ábeé dí yí, ná: “Wo jii mwān waamá, mə má byá wo múús”. ³⁴ Jí ntó. Zembí nyə a gwūmushi nyə ákandug, a kú ná bá kwo bwo. Ntó wə nyə á ci yé, ná: “Mə bá yə bí jəjə ísá mə á kaag Dávid yí, məŋkaagə má cúgé nə ñkul salan má”. ³⁵ Gwə námə wə á ñgə báásulə gúl kúkúl cilyá dí ná: “Wo abulé bíd ná jəjə səɔl məsáal wə kəg bwo shwóŋud”. ³⁶ Dávid nywáá nyə a shí sá mítédúgá mí Zembí fwála déd. A mú yə, a daw nə osóŋgú bə, a bwo. ³⁷ Nji, nyəŋg Zembí nyə a gwūmushi yé nywáá nyə a shígé bwo. ³⁸ Bwaŋg bi má jəlá nə mpu ntó ná nyə wə má sá ná bi gwágúg kéel ijuugá í *mísəm mín. Məcɛɛ má Moyíz bí á du bɛ má má á shígé sá ná bi ñgəg nə bə otátəlí. ³⁹ Nji Yésus wə jísə ná muud yēsh má búgúlá nyə yé, a bə tətəlí ncindí nə ncindí. ⁴⁰ Bí ó bey ná sá búúd ɔ micúndə bwə á ci yí, í bwəmag nə bí. Bwə á ci ná:

⁴¹ Bí buud ɔ mpyóŋ, dágá, káámúgá, bí jimbúg!

Nəcə, té bí ñgə ná dágya yí, mə zə bá sá gúl sá bi ñgə dág,

13:19 Mbá 7.1; Zho 14.1 **13:20** OoM 2.16; 1Sa 3.20 **13:21** 1Sa 8.5, 19; 10.21; 11.15 **13:22** 1Sa 16.12; 13.14 **13:23** Iza 11.1; Rom 1.3; Mbá 5.5 **13:24** Luk 3.3 **13:25** Luk 3.15-16 **13:27** 3.17 **13:28** Luk 23.4, 14-15, 21-23 **13:29** Luk 23.50-56 **13:30** 3.15 **13:31** 1.3, 8 **13:32** Sóm 2.7; Rom 1.3-4 **13:34** Iza 55.3 **13:35** Sóm 16.10 **13:36** 2.29 **13:38** 10.43; 15.10 **13:39** Rom 4.25; 6.7; 10.4 **13:41** Aba 1.5

sâ jí ná ñkí bi mə gwág ñji lân
bí kú *magulə yí.»

⁴² Ja Pwôl bá Barnábas bwá á cúwo tóón yí, búúd bwá á jəgula nə bwo ná bwá bəg kwo zə bwiing bwo lân ñgwúd ni Sábaad mə bá bə yé. ⁴³ Ja buud bwá á bwílya yí, fwámé bímbí lú *Oyúden nə bóól búúd bwá á wá milám mísəon wáj dí wá bwá á bə Pwôl bá Barnábas bənnə ñkə ñgə ləsha. Pwôl bá Barnábas bwá mú ñgə wá bwo ñkul milámúd nə bwá wág icəg byáñ mpaam mə Zembí dí.

⁴⁴ Sábaad nyə á bə yé, buud bwá á zə seəngya je bə buud ɔ ñgwála bəsh nə bwá zə gwágulə kéel mə Cwámba. ⁴⁵ Nda bóól Oyúden bwá á dúg bímbí lú ncúlyá buud bəəng nə, bwá á ka zə mpii Pwôl bá Barnábas váál áwuwaɣwə, bwá mú ñgə shwána bwo, ñgə lwíy bwo. ⁴⁶ Pwôl bá Barnábas bwá mú mpu jaaw bwo kú nə ifwaas ná: «Í á jəla nə bi wə téédúg gwág Milású mí Zembí. Nda bí bəñ mə ka ban myo nə, bi mə lwágulə nə bi ampiyáyé nə cug á kandugə kandugə. Ntó, sá bəñ mə zə ləsha nə ikúl í cúgé Oyúden yí. ⁴⁷ Nəcé Cwámba nyə á ci nə sá ná: “Mə mə tál wo nə wo bəg mənkenya mā ilwon, nə wo kəg nə cug kə wóós íjumə í shíd”.»

⁴⁸ Nji ikúl ishús í á gwág ntáni yí, bwá á bul bə nə məshusug bwá ñgə ságusə kéel mə Cwámba. Bəəng bwá á bə féeshá nə bwá dúgúg cug á kandugə kandugə wá bwá mú bə óbúgula. ⁴⁹ Kéel mə Cwámba í á kyey loom wəəng wəsh. ⁵⁰ Oyúden bwá á ka shwambulə fwámé búdá ɔ loom bwá á də gwəzə Zembí wá. Bwá mú zə lwágulə Pwôl bá Barnábas cúwúlí nə ndeé bwá wáám bwo kə ntə minji mí shí nyəñ. ⁵¹ Pwôl bá Barnábas bwá mú kudə fumbyá makuú máñúdš shú dán, báá bwá

mú kə Ikóniyum. ⁵² *Ompwíin bwá mú lúg lwándúlá nə məshusug nə Ñkəñkə Shíshim nə cwóó.

14

Pwôl bá Barnábas Ikóniyum

¹ Í á ka bə, ja bwá á wóós Ikóniyum yí, Pwôl bá Barnábas bwá á kə mpáánzə minjígúla. Bwá á kə ləsha nə buud mbíí á nə *Oyúden nə Ogarék ñkí bul bulya bwá *magulə búgə. ² Bəəng Oyúden bwá á shígé magulə búgə wá, bwá mú zə sá nə ikúl í cúgé Oyúden yí bwá shíñgúg obúgula. ³ Nji, Pwôl bá Barnábas bəñ bwá á ji cínəngú fwámé mwəw, bwá ñgə lás kú nə ifwaas. Bwá á ñgə bul ñwa ñkul wə Cwámba. Cwámba ñgə námə magulə kéel bwá á ñgə bwiing yí, a ñgə yə bwo ñkul, bwá ñgə sá *isá í ntə búúd ñkwón yí, nə *isá í mímbúgú. ⁴ Buud ɔ ñgwála bwá mú béegyá ígwoəng íbá, gúl í ñgə bə ishwambulə í Oyúden, gúl í ñgə magulə *buud ɔ lwámá. ⁵ Nə Oyúden, nə bóól búúd bwá cúgé Oyúden wá, nə otówe ɔ shwóg bəñ bwá mú zə sá yuug nə bwá jugəshi búúd ɔ lwámá, bwá lúmə bwo məkwóógá. ⁶ Nda búúd ɔ lwámá bwá á mpu yuug jəəng nə, bwá mú túb kə Lístrə nə Dərbə, mingwála myá Likawəní, nə cínəng mákoogá məkoogá. ⁷ Bwá mú kə ñgə bwiing jəzə Kéel wu.

Pwôl bá Barnábas Listrə

⁸ Ngwól múúd nyə á bə nūñ Lístrə kú bwele tów tətəlí nə makuú mé. Nyə a byél mbúmbwúgá, nyə a shígé bwele kyey. ⁹ Dúl jwəw, muud wəəng nyə á ka ñgə gwágulə nda Pwôl nyə á ñgə lás ná. Pwôl mú dúg nyə ná figə-figə, a mú dúg nə muud éne ji nə búgə nə a ji nə ñkul

13:43 11.23 **13:44** 17.2 **13:46** 3.26; 18.6 **13:47** Iza 49.6 **13:48** 11.18 **13:49** 2.41

13:51 18.6; Luk 9.5 § **13:51** Ja Oyúden bwá á də kudə fumbyá makuú dí yí, bwá á də lwágulə nə, kákál shí bwá ámə tál makuú máñ yí, bwá mə kál gwo nə buud bí cínəng wá, nə bwá músa sá nyéé. **14:1** 17.2 **14:2** 13.45 **14:3** 2.22 **14:5** 14.19; 2Tm 3.11 **14:6** Mat 10.23 **14:8** 3.2

yál. ¹⁰ Pwól mú ci nə né gwów-gwóww ná: «Tówág títálí nə məkuú mwô». Muud éne mú sáanz, a mú tééd ngólə kyey. ¹¹ Buud bwá á bə cínəng wá bwá mú dúg sá Pwól má sá yí. Bwá mú ngə lás gwów-gwóww kál lú Likawani dájúđ ná: «Ozembí bwá má bə nda buud ná ndéé bwá má shulə zə sáđi». ¹² Bwá mú ngə jôw Barnábas ná Zəs, Pwól nyε ná Hermes* nəcé nyə wə nyə á du bə nə ciyá lésú. ¹³ Buud bwá á du *búgula Zəs wá bwá á du bə nə mpáanzə ngéé nyíngulé ngwála dī. Fada á yábə wəngú mú sə nwa míngwúm mí ntəny nə íkəlugú-kəlug í du lugushi dánd lú zān yí, bəndən buud bwá mú zə kə ngεε nyíngulé ngwála. Bwá á cεel kə cigə intəny ná bwá sá Pwól bá Barnábas *mətúnuga nda ozembí.

Pwól bá Barnábas bwá jíguli búúd fwámé Zembí

¹⁴ Ja *búúd ə lwámá, Barnábas bá Pwól bwá má gwág ntó yí, bwá mú nyaa mikáándá†, bwá mú sáanz kə nə onkwimbyé tām buud, ¹⁵ bwá ná: «Buud óga, jáyé ni? Sə bú sə námə búúd nda bí. Sə ngə yida bwiing bí Jójj Kéél ná bí bíđúg isá í íkás íni, bí céndúg kuú njəond yid wá Zembí á kuwô. Nyə wə nyə a té gwóww nə shí, nə māj nə isá byēsh bí sá cínəng yí. ¹⁶ Nyə á ka yida bíđ té zhúlə yág ná ilwəŋ í búúd byēsh í ngóg nə bε byáj ijám nə ijag, ¹⁷ nji nyε kú bíđ ngólə lwágulə ná a jisə, a ngə námə sá bwo mpaam. Ntó námə wá á ngə nti bí ompú bwá ngə zhu gwów yé, a ngə yə bí məfwála mámpəg má jála nə buguban yí, a yə bí zhwog idəw, a lwándulə bí məshusug mílámúd». ¹⁸ Nji, bwá á tεem lás nə buud óni ntəni, buud óni bwá á shígé lεel magulə ná bwá bíđ sálə bwo *mətúnuga.

¹⁹ Bóól *Oyúden bwá mú zə wós bwá ngə zhu Antyósh nə Ikóniyum. Bwá mú zə kwambulə nə buud ná ndéé bwá mú lúmə Pwól məkwóógú ná lúmə lúmə, bwá julə nyə shí nə shí ná ndéé kə wusə bugád. Bwá á téduga ná a má yə. ²⁰ Nji, *ompwíin bwá mú kə lyε nyə. Pwól mú wəol, a mú nyíngə kə ngwála. Mán mələm, a músə kyey kə Dérbə, bá Barnábas.

²¹ Bwá mú kə bwiing Jójj Kéél nūn Dérbə ná ndéé bwá mú bə nə ompwíin fwámé bímbí. Bwá músə nyíngə kə Lístrə, cə kə Ikóniyum kə wós Antyósh. ²² Bwá á ngə wá ompwíin ŋkul mílámúd, bwá ngə cwíny bwo ná bwá sáag zény búgə. Bwá á ngə lwágulə bwo ná bwá mpúg ná: «Sə má jəlá nə ngə bwəma nə *incwaw í ntug, sə ngə ntə ngə ntə ngə ntə ná ndéé sə mú ka nyí Faan má Zembí dī.» ²³ Bwá á ngə sá ná, *Də lú óbúgula dēsh dī, bwá féesh bwo ocúmbá buud, bwá ci idəw jəgula nə Zembí, bwá mú nwa bwo cwámbulə Cwamba wáj bwá á *búgula yé.

Pwól bá Barnábas bwá nyíngə kə Antyósh

²⁴ Bwá mú lína Pisidí, kə kumə Paməfilí, ²⁵ bwá bwiing kéel mə Zembí Perzhə ná ndéé bwá mú shulə kə Antalya. ²⁶ Kálə wú Antalya, bwá mú nwa byóól kə Antyósh wú bwá á zhu ja mpaam má Zembí í á féesh bwo ná bwá sáag sáal bwá má sá yí. ²⁷ Ja bwá á kə jé yí, bwá á sεεng *Də lú óbúgula, jaaw bwo sá jēsh Zembí nyə á yə bwo ŋkul ná bwá sáag yí, bul bə ná ndéé nda Zembí nyə a má juw zhí ná ikúl í cúgé *Oyúden yí í máguləg búgə ná. ²⁸ Bəndən *ompwíin bwá mú ji na fwámé məma fwála.

15

Sεεngyá á Yurəsəlem

14:11 28.6 * **14:12** nə Zəs nə Hermes: Ogarék bwá á ngə téduga ná Pwól bá Barnábas búsa ozembí. **14:13** 10.25-26; Dan 2.46 † **14:14** nyaa mikáándá: Oyúden bwá á du nyaa mikáándá jaá mpimbə má bul bíi lám yí. **14:15** MmN 20.11; 1Kr 8.4-6 **14:16** 17.30 **14:17** Sóm 147.8; Zhe 5.24 **14:19** 14.5; 13.50; 17.13; 2Kr 11.25 **14:22** 11.23 **14:23** 6.6; Tit 1.5 **14:26** 13.1-2 **14:27** 11.18; 15.12

1 Bóól búúd bwá á shulə wú Yudea zə ngə jííngulí obúgula ná: «Ŋkí bi mə bə kú síya ábiwáág nda Cəç mə Moyíz í ngə ci ná, bí cugé nə ŋkul *dúg cug.» 2 Buud bəəngú bə́nə́ŋ Pwól bá Barnábas bwá mú zə sɛ́ɲusa mákəl, í mú sá fwámé zhuyá. Cígulá í mú zə bə ná Pwól nə Barnábas, nə bóól óbúgula bwá kág nə lésú wəəng Yurúsəlem kə lwágulə *buud ɔ lwámá bə́nə́ŋ ocúmbá buud. 3 *Dɔ́ lú óbúgula í músə kənd bwo. Bwá mú lína Fenisí nə Samariya, bwá ngə bwiing buud nda ikúl ishús í má cənd mítádúgá ná. Sə jəəng í mú ngə bul sá bóól óbúgula məshusəg. 4 Ja bwá mə kə jé Yurúsəlem yí, nə Dɔ́ lú óbúgula, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, bəsh bwá mú ləg bwo. Bəŋ bwá músə jaaw bwo bímbi dəsh Zembí mə balan nə bwo sáal dé dí yí. 5 Bóól óbúgula bwá á bə ŋkəəmú *Ofarizyən dí wá bwá mú báásulə ná í ji ná ikúl í ngə cənd mítádúgá yí í ngəg nə síya ábiwáág, bwá bə námə Məçç mə Moyíz. 6 Buud ɔ lwámá nə ocúmbá buud bwá mú ka zə sɛəngya, zələ faas lésú wəəng. 7 Buud bwá mú námə bul sɛ́ɲusa mákəl. Ntó, Pyēr mú ka zə lás. Nyə ná: «Bwaəng, bi mə bwey mpu ná Zembí nyə a fəesh mə wa bídí mwəw mə ashúshwóógú dí, a kənd mə ná mə kág bwiing ikúl ishús Jəjɔ́ Kéél, bwá búgúləg. 8 Nyɛɛ muud mə mpú milám mí búúd yé, nyə a lwágulə ná a mə magulə ikúl, a yə bwo Ŋkəŋkə́ Shíshim námə nda nyə á yə sá ná. 9 Nyə a shígé wá mbéégí mpədúgá sənəŋ ikúl. Nyə a fúb námə bwo milám nəcé bwá bələ nə búgá. 10 Nəcé jí bí é ka zə shweenzh Zembí, zə zhimb *ómpwíin məma mbag wúsá nə təə impáámbə bísu, təə səməfwó sə á shígé bə nə ŋkul mə jíəw yí? 11 Nji

sə ngə *magulə ná sə mə dúg cug mpáam mə Cwámba Yésus dí, ntó námə wá jí nə ikúl yé.» 12 Buud bəsh bwá mú ji ókúl-ókúl, ka gwágulə Barnábas bá Pwól, gwágulə nda Zembí nyə á balan nə bwo, *isá í ntɔ́ búúd ŋkwóŋ yí nə *isá í mímbúgú í ngə síy ikúl ishús dí ná. 13 Ja bwá mə shín bwiing yí, Zhàk mú ka zə lás, nyə ná: «Bwaəng, bi ɔ gwágulə mə. 14 Shímun mə kúnəw shín jaaw sá nda Zembí nyə a sá ná: ná nyə á kənd mísh ikúl ishúsúđ kə fəesh búúd bwá ngə bə jíń dé cínəng wá. 15 Sóólúgú wəəng í bwəma nə sá *búúd ɔ mícúndə bwá á ci yí. Nəcé jíə cilyá Kálaad Zembí dí ná:

16 Mpúsə isá íni, mə bá kwo zə lwó banda mə *Dávid.

Mə bá sɛəng íbúgulə yá cínəng ná ndéé mə kwo təl banda dəəng tətəlí.

17 Ja jəəngú, buud bəsh bwá bá sɔ́ Cwámba.

Haaw, buud ɔ ílwoŋ byəsh mə á jəw ná í bəg jíń dām yí.

Ntó wá Cwámba nyə á ci yé.

18 A mə sá íyuug byé sə mə bwey mpu wúlə yág yí.

19 «Sə jəəng wá mé mə dúg ná, ilwoŋ í búúd í ngə cənd kuú njəənd ngə yid wá Zembí yí, sə ajáláyé nə wá bwo məkwowula cugud.

20 Nji, sə cíləg bwo ná bwá sásúləg məlwəagəwə mə ózembí ɔ́ áyadúg, nə məlwəagəwə mə jəngálə múúd biná kú nə bā, nə məlwəagəwə mə dələ cúdu nyə əmə yə məcií kú shwiy yé, nə dələ məcií. 21 Sə mə mpú ná tééd íkala í búúd í ayág óbwiingye ɔ́ ləŋ ɔ́ Moyíz bəsə míngwála myéshud. Mwəw mə Sábaad məsh dí, bwá lɔ́ micilyá myé *məmpáanzə mə mínjígulá məshud.»

22 Ntó, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, nə Dɔ́ lú óbúgula dəsh

15:1 Ləv 12.3; Gal 5.2 15:2 Gal 2.1-10 15:4 15.12 15:7 10.1-43 15:8 2.4; 10.44 15:9 10.35 15:10 15.19; Gal 2.16; 3.10-12; Ifz 2.5-8 15:12 2.22 15:16 Amo 9.11-12; Iza 45.21 15:19 Gal 5.3 15:20 15.29; 21.25 dala cúdu: 1Kr 8.1-13; 10.23-33 jəngálə múúd biná kú nə bā: Ləv 18.6-18 cúdu nyə əmə yə məcií kú shwiy yé: Ləv 17.15 dələ məcií: Ləv 17.10-14 15:21 13.15 15:22 11.18; 16.4

bwé mú dúg ná bwé jalá nà féesh bósól búúd bânôn Pwól nà Barnábas bwé kág Antyósh. Bwé músæ kænd bósól fwámé búúd wá Dɔ: nà Yúde bwé á du námá jôw nà Barnábas yé, nà Sílas. ²³ Bwé mú kænd bwo nà kálaad éga ná:

Sá, buud ɔ lwámá nà ocúmbá buud nà bósól óbúgala bësh, sá má bída bí obúgala bí cúgé Oyúden wá, bí bœng búsá Antyósh nà Sirí nà Silisí wá. ²⁴ Sá má gwág kúga nà bósól búúd búsú bwé á zæ nà minjígulá myán nún bídí zæ sá nà mitédúgá mí búbúlág bí mílámúd. Sá dí sá á nti bwo. ²⁵ Gwé wé sá bësh sá ámæ bæ cún nà sá má féesh búúd bwé zág nún bídí, bânôn Barnábas bá Pwól omínyonjê búsú wá cœlí, ²⁶ buud bwé á má kœenzh ícug byán shú jíná má Cwámaba wúsú Yésus-Krist wá. ²⁷ Sá má ka nti bí Yúde bá Sílas nà bwé zág báásulæ jaaw bí sâ sá ngæ cilæ ga. ²⁸ Nà Nkênkê Shíshim, nà sá, sá má dúg nà sá ajélayé nà zhimb bí wúl mbag, sá má cilæ bí nji isá bí cúgé nà nkul kwanz yí: ²⁹ bi má jalá nà sásulæ ocúdu buud bwé ámæ cígæ shú ózembí ó áyadúg wá, bi kú du dæ mácií, kú dæ cúdu nyæ ámæ yæ mæcií kú shwiy yé, bí kú du sá jaŋga. Bi má ká du sásulæ ísá íní, í bæ bí mpwogé. Bi ó ji ná shee.

³⁰ Yúde bá Sílas bânôn Pwól nà Barnábas bwé mú béégya nà óbúgala, bwé mú shulæ kà Antyósh. Bwé mú kæ seeng óbúgala, yæ bwo kálaad. ³¹ Bwé mú lɔ kálaad ná ndeé a mú wá bwo nkul mílámúd, bësh bwé mú bul bæ nà mæshusug. ³² Nda Yúde bá Sílas bwé á bæ *buud ɔ micúndé ná, bwé á ka námá kwo du lésha nà óbúgala, du cwíny bwo, du wá bwo nkul mílámúd. ³³ Bwé á ji cínongú fwámé fwála ná ndeé óbúgala bwé mú jána nà bwo ná

bwé nyíngæg ná shee kæ kwey búúd bwé á nti bwo wá. ³⁴ * [Nji Sílas mú kwey ná nyæ anyíngáyé, nyæ má ji wu.]

³⁵ Pwól bá bân Barnábas bwé á ji námá cínong Antyósh. Bânôn bósól óbúgala bwé ngé yæ buud minjígulá, bwé ngé bwíing jɔjɔ lân á kéel mæ Cwámaba.

³⁶ Mpúsæ baalé mwôw, Pwól mú ci nà Barnábas ná: «Shwé nyíngæg ná kæ ngæ dúg omínyonjê búsú míngwála myésh shwé á bwíing kéel mæ Cwámaba myá. Í jii ná shwé mpúg nda bwé mú ngæ bæ ná.» ³⁷ Barnábas nyæ á ka námá jii ná bwé kág nà Yuánes nyæ á bæ nà dúl jíná ná Márkus yé. ³⁸ Pwól nyæ mú dúg ná bwé ajélayé nà kwo kæ nà muud nyæ á fwo kæ mpánjula bwo nà iséy, kæ béégya nà bwo Pamafilí yé.

³⁹ Bwé mú sênyasa mákâl ná ndeé bwé mú béégya. Barnábas mú nwa Márkus, báá bwé mú nwa byóól kæ Shípræ.

Pwól mæ zæ nyíngæ kyey, bá Sílas

⁴⁰ Pwól nyæ mú féesh Sílas ná bá bwé kæ. Obúgala bwé mú jôw Cwámaba ná a jaándug nà bwo mpáam nyéd. ⁴¹ Pwól mú jaand Sirí nà Silisí, a ngé wá mædɔ má óbúgala nkul mílámúd.

16

¹ A mú kæ wóos Dérbæ, kumæ Lístræ. A mú kæ kwey ngwól *mpwíin nún nà jíná ná Timotê. Timotê wœngú nyœngú njúl shilæ *Yúden mbúgala Yésus, sóngú nyæ njúl mwá Gurék. ² Obúgala wá Lístræ nà Ikóniyum bwé á ngæ bwíing lân má Timotê nà a ji jɔ múúd. ³ Pwól nyæ á ka cœl ná bá bwé kâ. A mú nwa nyæ, a sá nyæ ábiwáág næcé ngálæ bæemb *Oyúden wá shí nyœng næcé nda bwé á bwey mpu ná sóngú jisæ

15:24 Gal 1.7; 5.10 15:28 10.19; 15.20; Luk 11.46 15:32 11.23, 27 * 15:34 Míl micilyá mí ayág mí cugé næ iciyá íga. 15:37 12.12 15:38 13.13 15:39 13.4 15:40 14.26 16:1 14.6 Timotê: Rom 16.21; 1Kr 4.17; Flp 2.19; 2Tm 1.5 16:2 6.3; Flp 2.20, 22 16:3 Gal 2.3-5; 1Kr 9.20 16:4 15.22-29

mwâ Gurêk ná. ⁴ Míngwála myêsh bwá á ngə kə myá, bwá á ngə kala obúgula micígulá *búúd ɔ lwámá nə ocúmbá buud wá Yurúsalem bwá á ŋwa myá, bwá ngə tál obúgula makuú shí ná bwá bég micígulá myəŋg. ⁵ Məɖ mə óbúgula mə mú ngə lal, buud bwá ngə kwíɖuli jwôw dêsh. ⁶ Pwôl nə gwoŋg jé bwá mú lína Frizhî nə shí á Galátia lína línág nəcə Nkɛŋkɛ Shíshim nyə á shígé magulə nə buud bwiŋngug kéel Azi. ⁷ Ja bwá mə kə wóós íjumə í Mishî yí, bwá mú ŋwá kə Bitinî, nji Shíshim mə Yésus kú magulə. ⁸ Bwá mú ka lína Mishî nə ndeé kə wóós Truwás. ⁹ Gúl búlú dí, Pwôl mú dúg *ntamə á mísh ná bagá, ŋgwól múúd Masedwân tál ngə téég nyə məbwə ná: «Zá Masedwân, zə kwíind sâ.» ¹⁰ Nda nyə á dúg ntó ná, sá á shwal zə sɔ ná sá mə kə Masedwân, sá ngə mpu bábálé ná Zembî ngə jôw sá wu ná sá kág bwiŋng kéel. ¹¹ Sá mú ŋwa byóól Truwás, sá kə ná tíŋ kə wóós Samoturas. Mán məlám sá ɔ kumə Neyapolis. ¹² Tíle cínŋgú sá mú kə Filipí, ŋgwála ashúshwóógú á mpál shí Masedwân. Filipí wəŋgú njúl ŋgwála ózhul ɔ Róma, sá mú ji cínŋgú baalé mwôw. ¹³ Jwôw lú Sábaad sá mú cúwo wú ŋgwála, kə bwúŋ lú ŋgwəɔ, wú sá á téduga ná bwá á kwambulə ŋkúmba kúl shú məjəgula wá. Sá á ka bə sá njúl nún, sá ngə lésha nə budá bwá á sɛŋgya cínŋg wá. ¹⁴ Ngwól múdá nə jínə ná Lidiya nyə á zhu ŋgwála á Tiyatír, nyə á du kusha íjimə í míkáándə mí atíú; mudá wəŋgú nyə á du gwəɔ Zembî. A mú du gwágulə Pwôl ná ndeé Cwámba mú bəny nyə lám ná a máguləg lósú mə Pwôl. ¹⁵ Ja múdá éne nyə á ka duwan nə buud ɔ njów bé bəsh yí, nyə á téég sá məbwə ná: «Ŋkí bi má kwey nə mə ji mbúgula mə Cwámba, zəgá ji mádí njów.» A mú yímbuli sá ná sá máguləg.

Sáal mə Pwôl bá Sílas Filipí

¹⁶ Í á ka zə bə, dúl jwôw sá ngə kə kúl sá á du jəgula yí, dúl sás mú zə bwəma nə sâ. Sás dəŋg í á du sá ísəy í málwaa. Nyə á bə nə jamb lú lweendí, lweendí jəŋg dúgə yə buud bwá á bə nə nyə wá zhwog məbii. ¹⁷ Sás dəŋg mú zə ngə bɛ Pwôl, a ngə kím gwów-gwów ná: «Buud óga búəə osóol ɔ məsáal ɔ Zembî á gwów-gwów. Bwá ngə jaaw bí zhií á cug.» ¹⁸ Nyə á ka námə du sá ntáni mwôw ŋkí bulya ná ndeé Pwôl mú lwáduga nyə, a mú yid dúg nyə mpásə, a mú lás nə jamb ná: «Jínə mə Yésus-Krist dí, mə yímbuli wo ná wo wúg múdá éne dí!» Shíshim músə námə cúwo cé nə cé. ¹⁹ Nda búud bwá á bə nə nyə wá bwá á dúg ná búgə ján bwá du bə nə məbii yí í mə jím ná, bwá mú bii Pwôl bá Sílas, wádugə kə nə bwo ósəmye ɔ mílású dí wú buud bwá á du sɛŋgya tám dánd wá. ²⁰ Bwá mú kə lwóya bwo ótəwe ɔ shwóg dí, kə shwáman bwo ná: «Buud óga bwá mə tál sá ŋgwála ná shwu. Bəŋ bwá njúl *Oyúden, ²¹ bwá ngə zə jíguli buud məfúlú mə ajáláyé ná sá buud ɔ Róma sá bwélég magulə má.» ²² Buud bwá á bə cínŋg áncuncuma wá bəsh bwá mú shwal mpú bwo. Otəwe ɔ shwóg bwá mú tí bwo míkáándə, bwá lwám buud ná bwá yídúg bwo nə milwón. ²³ Bwá mú danɔgə cú bwo na ná ndeé bwá kə wusə bwo njów mímbwug, bwá nə mása á njów mímbwug ná: «Wo ɔ mpú ngə baagusə sá buud óga.» ²⁴ Nji mása á njów mímbwug nyə á gwág ntáni yí, a kə ntág fad bwo kúl fúm dí cwú, a wá bwo mímbwagə mákuúd. ²⁵ Ngéé tám bulú, Pwôl bá Sílas bwá mú ngə jəgula nə Zembî bwá ngə sey isusa gúmalələ Zembî. Bwá á ngə sá ntó míl mímbwug myêsh mí ngə gwágulə bwo. ²⁶ Seegya ná shí í

mú jág ntaŋsa mbií á ná mǎnyuŋ mǎ njǒw mímbwug má ŋgǎ shwágusa máshugud. Mimpumbé myêsh mí mú námá leel shîn juw, mímbwug myêsh mǎŋkæda shîn sémb. ²⁷ Mása á njǒw mímbwug músǎ juum. A mú dúg mímpumbé ná bagá, a mú ntâg wéem kafwεε ná a gwílyá nyúul, a ŋgǎ tǎduga ná mímbwug mí má shîn túb. ²⁸ Pwôl músǎ ka kím ná ŋkulú ná: «Kú sǎ wóméfwó mǎbôw. Sǎ bêsh sǎ búsa wa.» ²⁹ Mása á njǒw mímbwug mú jǒw buud ná bwǎ zǎg nyǎ ná mǎlámba. A mú ŋgǎ lilya, a mú fwágawa kǎ, kǎ búla Pwôl bá Sílas shí mǎkuú, ³⁰ a mú ŋwa bwo kǎ ná bwo tóŋ kǎ jǐ bwo ná: «Omása e, mǎ sǎág jí shú ná mǎ dúgúg cug?» ³¹ Bwǎ mú bǝsa ná nyǎ ná: «Búgúlág Cwámǎ Yésus, wo bâg *dúg cug, ná woméfwó ná njǒw wô wêsh.» ³² Bwǎ mú bwiing bwo kéel mǎ Cwámǎ, ná nyǎ ná buud ǎ njǒw bé bêsh. ³³ Námá wǎla dǎŋgá, tâm bulú, mǎsa á njǒw mímbwug mú kǎ ná bwo kǎ gusa bwo mǎfǎŋ ná ndeé, ná nyǎ ná buud ǎ njǒw bé bêsh bwǎ mú duwan. ³⁴ A mú kǎ ná bwo nyádí njǒw kǎ yǎ bwo idâw. Ná nyǎ ná njǒw yé wêsh bwǎ mú kǎas ná máshusug nǎcé bwǎ búgúlálǎ Zembí.

³⁵ Ja mán í á lâm yí, otówe ǎ shwóg bwǎ á ka kǎnd ifulísh kǎ cǐ ná mǎsa á njǒw mímbwug ná: «bídúg búúd óni bwǎ kág.» ³⁶ A mú kǎ jaaw Pwôl ná: «Otówe ǎ shwóg bwǎ má nti búúd zǎ cǐ ná mǎ ná mǎ bídúg bí, bí kyéyug. Ntǎ, bí báá, cúwógá tóŋ bí kág ná sheε.» ³⁷ Na wǎ Pwôl mǎ cǐ ná bwo ná: «Bwǎ áma yíd sǎ tâm buud kú námá jí sǎ kǎod, í njúl ná sǎ búsa buud ǎ Róma. Bwǎ mú wusa sǎ mímbwugud. Ja gaád bwǎ cǎel zǎ bíd sǎ nyima buud kú mpu. Mbô! Í ábayé ntǎ! Bwáméfwó bwǎ zǎg bíd sǎ!» ³⁸ Ifulísh í mú kǎ jaaw

otówe ǎ shwóg iciyá íni byêsh. Bwǎ mú bul bǎ ná ifwaas ná gwágula ná buud bǎŋg búsa buud ǎ Róma. ³⁹ Bwáméfwó bwǎ mú kǎ cweel bwo milâm, wéeshuli bwo tóŋ, bwǎ mú jǎgula ná bwo ná bwǎ kyéyug wú ŋgwála wǎŋgúd. ⁴⁰ Pwôl bá Sílas bwǎ mú wú njǒw mímbwug bwǎ mú kǎ Lidiya dí njǒw. Bwǎ mú dǎ cwíny óbúgula ná ndeé bwǎ músǎ kyey.

17

Sáal mǎ Pwôl Tesaloníka ná Beré

¹ Bwǎ mú líina Amfípolis ná Apoloniya, bwǎ kǎ wóos Tesaloníka wú *Oyúden bwǎ á bǎ ná *mpáanzǎ minjígulá wá. ² Pwôl mú kǎ bwǎma ná Oyúden bǎŋgú námá nda nyǎ á dǎ bwey sǎ ná. Bǎnǎŋ bwǎ mú jí mwôw má Sábaad mǎlǎol, a ŋgǎ lésha ná bwo, ³ ŋgǎ jíguli bwo nda mícilyá mí Kálaad Zembí mí ŋgǎ cǐ ná. Ná: «Í á jǎla ná *Kríst júgug ná ndeé a yǎ, a mú gwúm.» Nyǎ ná bwo ná: «Kríst wǎŋg wǎ Yésus má ŋgǎ bwiing bí éga.» ⁴ Bóólúgá Oyúden bwǎ mú magulǎ njígulá wǎŋg. Bwǎ mú seŋgya gwoonŋ ná Pwôl bá Sílas. Bóól zhwog Ogarék bwǎ á dǎ gwǎŋ Zembí wǎ bwǎ mú námá sǎ ntǎ, tǎem bǎ námá bóol ncúlyá fwámé búdá wǎ cǎŋgá. ⁵ Nji, Oyúden bwǎ mú zǎ jág shîn bwo. Bwǎ mú kusǎ wǎámeshé-mbéshe wǎ nyaan milâm bwǎ á dǎ jí ntǎ kú ná iséy wá, bwǎ zǎ shwambulǎ búúd ná ndeé tâl ŋgwála ná shwu. Bwǎ músǎ kǎ Yason dí njǒw ná bwǎ kǎ bii Pwôl bá Sílas, zǎ ná bwo tâm buud. ⁶ Nda bwǎ á shígé kwey bwo ná, bwǎ mú bii Yason bǎnǎŋ bóól óbúgula, kǎ ná bwo ójwú ó lǎm dí bwǎ ŋgǎ kǎm ná: «Mǎŋkúmbǎ mǎ búúd má ŋgǎ wǎ zhizhǎom shí nyêsh myá mí má wóos wa. ⁷ Yason nyǎ a bále lég bwo nyádí njǒw, í njúl ná bwǎ aŋgê ná bísh mǎcǝŋ mǎ Káázel, bwǎ ŋgǎ yida

16:27 12.18-19 16:30 2.37; 11.14; Yuá 6.28-29 16:33 16.15 16:37 22.25-29; 23.27
16:40 11.23 17:1 1Te 2.1-2 17:2 9.20; 13.5, 14, 44; 14.1; 16.13; 17.10, 17; 18.5, 26; 19.8-9;
28.17 17:3 3.18 17:4 13.50; 16.14; 17.17 17:5 Yason: Rom 16.21 17:6 16.20 17:7
Luk 23.2; Yuá 19.12

ci ná wúl Njwú-buud íshús wúsə, ná wə wə Yésus.»⁸ Onkwimbyé bán óni bwə mú kənd buud milám gwôw təə ojwú ó ləəm bəsh. ⁹ Ojwú bwə á zə bíd Yason bánònɔ́ bósól óbúgula óni nji bwə mə́ fwo wá myána kwiidálə mányúul.

¹⁰ Obúgula bwə mú ləélú kənd Pwól bá Sílas Beré bulú nə bulú. Ja bán bwə á kə wós Beré yí, bwə á kə mpáánzə minjígulá. ¹¹ Oyúden wá Beré bwə á bə nə jə milám ntə bəəng wá Tesaloníka. Báá, bwə á ləg kéel nə məjigəwə, bwə mú də bigas mícilyá mí Kálaad Zembí jwôw dēsh shú ná bwə dúg mpu nkí minjígulá mí Pwól mísə tútəlí. ¹² Zhwoɡ buud bán bwə á *búgula, nə bósól zhwoɡ budá Ogurék, fwámé búdá, nə zhwoɡ budúm námə. ¹³ Ja Oyúden wá Tesaloníka bwə á gwág nə Pwól mə́ kə námə bwiing Milású mí Zembí Beré yí, bwə á tí námə kə wu, kə wá zhizhəəm, kə sá nə buud mitédúgá mí búbúləg mílúú. ¹⁴ Obúgula bwə mú ntəg ləel ηwa Pwól kənd nyə kósomb á mən. Sílas bá bán Timoté bwə mú ləg Beré. ¹⁵ Buud bwə á kə ləgal Pwól wá bwə á kə nə nyə kə kumə Atən, bán bwə mú nyingə. Pwól mú nti bwo nə məkəl shú mə Sílas bá Timoté nə bwə ləélug kə kwey nyə.

Sáal mə Pwól Atən

¹⁶ Ja Pwól nyə á ηgə bwánd Sílas bá Timoté Atən yí, lám í á bul cey nyə cwú nə dúgúlə nə buud ə ηgwála wəəngú bwə á ηgə gwəpə zhwoɡ ivugulí í ózembí ó áyadúg. ¹⁷ Nyə á ka də kə *mpáánzə minjígulá kə də ləsha nə bwo nə bósól búúw bwə á də gúmal Zembí wá, a də námə kə jwôw dēsh tām dánd kə də ləsha nə buud á kwéy wú wá. ¹⁸ Bósól məmə wəáfaas mitédúgá bwə á də námə ləsha nə nyə, bwə njúl buud ə Epikyur nə bəəng ə Stoyik. Bósól bwə mú ka də

jí ná: «Jí gwáméfwó lás-lás múúw ga ηgə ci yí?» Bósólúgá ná: «Jísə nda a ηgə bwiing lân ózembí sə abwélé gwág wá.» Nəcə Pwól nyə á ηgə bwiing lân mə́ Yésus nə gwúmúlə nyə á gwúm yí. ¹⁹ Bwə á ka ntəg ηwa Pwól, kə nə nyə buud onúni bwə á də sɛɛngya Areyopagos dí wá. Bwə nə né ná: «Fwoɡ ná mpu jaaw sə wó njígulá ágúgwáan wó ηgə kyey nə ndí ni. ²⁰ Wo mə́ sá ná məlwə məsú mə́ gwágúg isá í ágúgwáan. Sə mə́ cɛel wámbulə isá byəəngá.» ²¹ Buud ə Atən bəsh nə ojón bwə á də ji wu wá bwə á də cínɔ́gali fwála dán nji dúlə ηgə bwiing nə ηgə gwágulə milám mí ágúgwáan mí ηgə kúnəw wós myá.

²² Nə ndé, Pwól tál na tútám Areyopagos a mú ka zə lás nə buud ná: «Yé búúw ə Atən, mə́ mə́ dúg nə íkósomb byésh dí bi mə́ jág bul cɛel yábá. ²³ Nəcə ja mə́ mə́ ηgə kyey bídí ηgwála ηgə dúg bín isá bí ηgə yə gúmə yí, mə́ ámə kwey ηgwól *alatár nə cilyá ná: “Nyíga ji shú mə́ Zembí sə ampúyé é”. Sə bí bán ηgə yə gúmə kú mpu ni, gwə́ wá mə́ mə́ ηgə zə bwiing bí yí. ²⁴ Zembí nyə á té shí nyēsh nə isá bísə cínəng yé, á ji Cwámaba á gwôw nə shí yé, nyə ádé ji mə́mpáánzə búúw bwə shúmə nə məbwə má. ²⁵ Sáal dé í ádé sɛy məbwə mə́ búúw dí námə nda á jii ná buud bwə sáág nyə gúl sá. Nyɛɛ muud ηgə yə sə bəsh cug nə məyowada nə bíl isá byésh yé, sá í cúgé nə nkul fúfə nyə.

²⁶ «Nyə a té ilwon í búúw byésh í ηgə zhu wə́ muud ηgwúd, nə ilwon byəəng í jígú shí nyēsh dí. Nyə á cɛɛlə buud məfwála mə́ cug, a tál námə bwo minji mí máshí bwə ηgə jí má. ²⁷ Nyə a sá ntó ná buud bwə səpə nyə, bwə ηgəg bwówulə ka bwə é kwey nyə, í njúl ná a cugé shwóg-shwóg nə sə. ²⁸ Nəcə, cug sə ηgə cugə yí, í ηgə zhu nyádi, nyə wə́ ηgə sá nə sə ηgəg

nə kuwo, nyə wə ɲǝ sá nǝ sǝ bǝg sǝ sǝ bǝsǝ yí. Sǝ jǝɲg wǝ bǝól ócile ó ókǝlaad bǝn bǝwǝ á ci yí, nǝ: “Nǝcé sǝ bǝsǝ mpǝg jǝ”.²⁹ Nda sǝ bǝsǝ kǝ bǝ mpwɔɲ buud nyé nǝ, sǝ ajǝlǝyé nǝ tǝdǝga nǝ Zembí jisǝ nda or ɲkí nda kwóógǝ bǝwǝ dǝ lúǝ *mwaanǝ nǝ ndí yí ɲkí gúl jimǝ kwóógǝ sǝ búúd ɔ ikǝɲ bǝwǝ yǝgǝlǝ nǝ milúu nǝ ndéé bǝwǝ mú caag yí.³⁰ Zembí nyǝ ɲɲǝ ná nǝ kǝnd mish mǝfwǝla búúd bǝwǝ á dǝ bǝ jǝg dí má. Nji, a ɲǝ jǝw buud bǝsh ikǝl byǝsh bwo njúl yí nǝ bǝwǝ céndǝg mítǝdǝgǝ.³¹ Nyǝ á mǝ tǝl ɲkúmba jwǝw á bá cígal mǝlǝsú myǝ shí nyǝsh sémbýé á tǝtǝlí yí nda múúd nyǝ á féesh yé mǝ bá zǝ sǝmb nǝ. Nyǝ á lwǝgǝlǝ buud bǝsh yuug nǝ nyǝ á féesh muud wǝɲgǝ gwúmǝshíǝ nyǝ á gwúmǝshi nyǝ yí.»

³² Nji bǝwǝ á gwǝg Pwól mǝ ci nǝ muud nyǝ a gwúm yí, bǝól bǝwǝ mú tééd ɲǝlǝ cágulǝ nyǝ, bǝólúgǝ bǝɲ nǝ né nǝ: «Sǝ é bá kwo gwǝgǝlǝ wo nǝ lâɲ wǝ ni gúl ja.»³³ Na wǝ Pwól nyǝ á zǝ béégya nǝ bwo yé.³⁴ Nji, bǝólúgǝ báá bǝwǝ á shí leedya nǝ nyǝ, bǝwǝ *búgǝla. Í á bǝ buud nda Denis muud Areyopagos, nǝ mudá bǝwǝ á dǝ jǝw ná Damaris yé, nǝ bǝólúgǝ námǝ na.

18

Sǝal mǝ Pwól Kǝrǝnt

¹ Ja ísǝ íni í mǝ shín bǝ ntúni yí, Pwól músǝ wú Atǝn kǝ Kǝrǝnt.² A mú kǝ kwey ɲǝwól *Yúden nún nǝ jínǝ nǝ Akilas, a njúl muud á Pǝɲ. Akilas éne bá mudá yé Priska bǝwǝ á ɲǝ kúnǝw wǝsǝ, bǝwǝ ɲǝg zhu Itali nǝcé Klóod nyǝ á wǝɲg Oyúden bǝsh nǝ bǝwǝ wúg Róma. Pwól mú sǝɲgya nǝ bwo.³ Nda í á nyín nǝ bǝnǝɲ bǝwǝ á jǝg váál ísǝy ɲǝwúd nǝ, bǝnǝɲ bǝwǝ mú ji kul ɲǝwúd dǝ sǝy. Bǝwǝ

á dǝ laad mǝbanda nǝ mǝkáándǝ*.⁴ Pwól nyǝ á kǝ dǝ kǝ lǝsha nǝ buud *mpǝáanzǝ minjǝgǝlǝ dí mwǝw mǝ Sǝbaad mǝsh, a dǝgǝ mpu sǝ nǝ Oyúden nǝ Ogurǝk bǝwǝ mǝgulǝg kéel.⁵ Ja Sílas bá Timoté bǝwǝ á wǝsǝ wúlǝ Masedwǝn yí, Pwól nyǝ á kǝ zǝ wǝ nyúul nyé nyǝsh bwiɲgǝlǝ kéel dí, a ɲǝg mpu bwaagǝlǝ Oyúden ná Yésus wǝ jisǝ *Kǝrist.⁶ Nji, Oyúden bǝwǝ mú zǝ bul fam nyǝ, bǝwǝ dǝ jǝg lwíy nyǝ. Pwól mú kǝ samǝsǝ mǝkáándǝ nyǝ nǝ bwo ná: «Mpwene wǝn mǝ jǝgǝwǝ nǝ bimǝfwó, kú bǝ mǝ. Mǝe mǝ zǝ kǝ yǝg kǝómb búúd bǝwǝ cúgé Oyúden wǝ jaá gaád.»⁷ A mú wú na kǝ nyíi njǝw mǝ ɲǝwól múúd bǝwǝ á dǝ jǝw ná Titiyos Yustos yé. Muud wǝɲgǝ nyǝ á dǝ gúmal Zembí, njǝw yé ni i njúl koogǝ lu mpǝáanzǝ minjǝgǝlǝ.⁸ Kǝrispus múúd nyǝ á bǝ njwú á mpǝáanzǝ minjǝgǝlǝ yé nyǝ a *búgǝla Cwǝmba nǝ njǝw yé wǝsh. Zhwog buud ó Kǝrǝnt bǝwǝ á dǝ gwǝg Pwól wǝ bǝwǝ á búgǝla námǝ, bǝwǝ mú ɲǝg duwan.⁹ Pwól mú dǝg *ntamá á mish nǝ bagǝ gúl búlúd Cwǝmba ɲǝg ci nǝ nyǝ ná: «Wo kú fúnda. Wǝe ɲǝg nǝ lǝs, wo kú ji kǝl-kǝl,¹⁰ nǝcé mǝ ji nǝ wo, múúd cugé nǝ ɲkul kúnýa nǝ wo nǝ a sǝ wo bǝw. Mǝ ji nǝ búúd ɲkí bulýa wa ɲǝwǝla gaád.»¹¹ Pwól nyǝ á ji na mbú ncindí nǝ ɔɲkwoond ósaman, a ɲǝg bwiɲg bwo Milǝsǝ mí Zembí.

¹² Nji, ja Galiyǝɲ nyǝ á bǝ ɲǝgwǝmǝna íjwúga yǝ Róma í á tǝl Akayí yí, Oyúden bǝsh bǝwǝ á tǝw ciɲǝ-cindǝ nǝ Pwól, bǝwǝ mú bií nyǝ kǝ nǝ nyǝ ósǝmbye ɔ mǝlǝsú dí¹³ kǝ shwǝman nyǝ ná: «Muud éga ɲǝg shwúgǝlǝ buud nǝ bǝwǝ yǝg Zembí gúmǝ mbií í yídǝ lúmbǝlí nǝ Mǝcǝɣ yí.»¹⁴ Pwól mú nywǝ cǝel lǝs, ɲji Galiyǝɲ mú ci nǝ Oyúden

17:29 19.26; Iza 44.9-20 **17:30** 14.16; Rom 2.4 **17:31** 3.15; 10.42 **18:2** Akilas: Rom 16.3; 1Kr 16.19; 2Tm 4.19 **18:3** 20.33-34; 1Kr 4.12; 9.12-18; 1Te 2.9; 2Te 3.7-9 * **18:3** Mǝɲ mǝbanda mǝ a dǝ bǝ, bǝwǝ laad kǝándǝ mbií á nǝ bǝwǝ kǝ wǝef í bǝ banda. **18:5** 11.18 **18:5** 3.26; 5.42 **18:6** 13.51; 20.26 **18:8** 8.36 **18:9** Iza 41.10; Zhe 1.8; 1Kr 2.3-4 **18:13** 6.13 **18:14** 23.29; 25.18-20; Yuá 18.31

ná: «Í mbêm bæ ná muud éne má shwey gúl wõŋ ŋkí ná a má sá gúl sâ áyíyáág, mæ lég shwáman jín nda í jála ná, yé Oyúden. ¹⁵ Nji, nda jísé ná bí ŋgə shuya shú sâ í dúgyá nə minjígúla mín, nə míné mán, nə mæcɛɛ mán ná, biméfwó lásúgá isâ bín. Mæ acéélé lás mbií lású ní.» ¹⁶ A músə nying bwo ná bwo wúg njów mílású. ¹⁷ Bêsh bwá mú bií Sostên njwû á mpáánzə minjígúla, də danɔlæ cú nyə námə na mpumbé njów mílású Galiyôŋ kú bish. ¹⁸ Pwól nyə á nyingə kwo ji Kórênt fwámé zhwoɔ mwôw ná ndéé a mú jóna nə obúgula, a mú kəwa byóólád kyey kə Sirí, bânðŋ Akilas bá Priska. Nyə á ka kə kɛnya lúú Saŋkrê nə ŋkaagá nyə á sá yí. ¹⁹ Bwá mú kə kumə Ifêz, Pwól mú béégya nə Akilas bá mudá. Nyɛ mú kə mpáánzə minjígúla kə lésha nə Oyúden. ²⁰ Bwá mú bií nyə ná bânðŋ bwá nyág ná já fwámé mwôw. A mú ban. ²¹ A mú jóna nə bwo, nyə ná: «ŋkí Zembí má magulə, mæ é bá nyingə zə wa bídí.» A mú kəwa byóólád kyey wú Ifêz. ²² Bwá mú kə səl byóól Sezarê. Pwól mú bád kə, kə bəda *Dɔ́ lú obúgula, a músə ka shulə kə Antyoósh. ²³ A mú ji wu baalé fwála ná ndéé a mú kyey. A lína shí Galátia a cɔ́ Frizhí, a ŋgə yə *ompwíin mæcwûŋ ŋgələ wa bwo ŋkul búgád.

Apolos má bwiing kéel Ifêz nə Kórênt

²⁴ Ngwól *Yúden nə jíná ná Apolos nyə á bæ muud á Alaguzandri, nyə á ka zə wóos Ifêz. Nyə á bæ nə cɔŋ lésú, a njúl námə nə fwámé mpúyá kéel má Zembí. ²⁵ Nyə á shí jíg isâ í dúgyá nə zhií mæ Cwámba yí. Nyə á bæ nə mæma yéesh ísý a mú də bwiing isâ í Yésus, a də jíguli byo njígúla á tútəlí í njúl ná nyə á mpu nji nduwán má Yuánes. ²⁶ Nyə á ka

də bwiing kéel *mpáánzə minjígúla dí, kú fúndə múúd. Priska bá Akilas bwá mú də gwágulə nyə nə ndéé bwá mú ŋwa nyə bwádí njów zə nyingə mpu lwágulə nyə zhií má Zembí ná sán sán. ²⁷ Nda nyə á ka ŋgə cɛel kə Akayí ná, obúgula bēsh bwá mú wá nyə ŋkul lámúd, bwá cilə bəŋŋ wá wu ná bwá bāg ŋwa nyə nə mæshusəg. Ja nyə á ka kə jé wu yí, mpaam má Zembí í mú sá ná a bāg nə mæma mfíi shú obúgula. ²⁸ Iciyá í lésú byé í á də sá ná mæshwán *Oyúden bwá á də cɛel sá má má bāg zhizhe. Nyə á də mpu lwágulə bwo mícilyá myá Kálaad Zembí dí ná Yésus wá jísə *Kríst.

19

Pwól mæ kə Ifêz

¹ Í á ka zə bæ, ja Apolos nyə á bæ Kórênt ní, Pwól nyə á shín lína shí á mimbán ná ndéé a mú shulə kə Ifêz. Nyə á ka kə kwey bóól *ómpwíin nûŋ, ² a mú jî bwo ná: «Ye bí a shí lég Ŋkɛŋkɛ Shíshim ja bí á *búgula yí?» Bwá nə né ná: «Sá afwóyé námə bwelə gwág ná Ŋkɛŋkɛ Shíshim jisə.» ³ A mú kwo jî ná: «Wáyé nduwán bí á ka duwan yí?» Bwá ná: «Nduwán má Yuánes.» ⁴ Pwól mú ka cɪ ná: «Nduwán má Yuánes í á bæ shú búúd bwá á magulə ná bwá cénd mítádúgá wá. Yuánes nyə á ŋgə lwágulə kúl búúd ná bwá búgúlag múúd ŋgə zə nyádí mpúsə yé. Muud wəŋŋ wá Yésus.»

⁵ Nda bwá á gwág ntó ná, bwá á duwan jíná má Cwámba Yésus dí. ⁶ Ja Pwól nyə á bəd bwo mæbwə yí, Ŋkɛŋkɛ Shíshim mú zə bwádí, bwá mú ŋgə lás mákálúd bwá ŋgə cúndə micúndə mí Zembí. ⁷ Bwá á je bæ buud wúm nə óbá.

⁸ Pwól nyə á kə nyíi *mpáánzə minjígúla, nyə a də bwiing kéel cínŋŋ tãŋ oŋkwoond olól kú fúndə mísh mæ buud, a ŋgə lésha nə buud,

a ηγῶ sá ná bwá mágulæg sâ í dúgya nə Faan má Zembî, ⁹ Nda bóól bwá á ηγῶ sá lal lúú bwá kú magulə sá nyə á ηγῶ ci yí bwá ηγῶ yida *lás nə zhií mə Cwámba bwaasúla mpu tām buud ná, Pwól nyə á ka ntāg béégya nə bwo, a ηḡwa ómpwíin, a kə də lésha nə bwo jwōw dēsh shikúl má Tirános dī. ¹⁰ Nyə a sá ntó tāj mimbū mímbá, í mú sá ná buud ɔ Azí bēsh bwá gwágúg kéel mə Cwámba, tɔɔ *Oyúden tɔɔ Ogarêk.

¹¹ Zembî nyə a wéeshuli *mashimbá má álal-ηkul mábwə má Pwól dī, ¹² mbií í á bə ná bwá á də ηḡwa onábukən nə mikáándé mí á də kúnnya nə Pwól myá, bwá də báaw mímbəl nə myo, məbwas bíd mímbəl myɔɔηgú, məjamb wū.

¹³ Bóól óηkəɔ ɔ Oyúden bwá á də kyey mílɔəm mílɔəm də yíl búúd məjamb wá, bwá mú zə tééd ná bwá də jōw jíné má Cwámba Yésus ná í lwágug minjumbúlu. Bwá á də ci ná: «Mə yímbúli bí jíné má Yésus Pwól ηγῶ cúnda yéd.» ¹⁴ Ntó, bóól búúd zanjgá bwá njúl bwān ɔ wúl lúlúú ófada Oyúden bwá də jōw ná Skéva yé, bwá á ka námá zə sá sóólúgú wɔɔηg. ¹⁵ Ntó jamb í á zə fēel bwo ná: «Mə mpú Yésus, mə mpú námá Pwól, bí bāη wá ozó?» ¹⁶ Muud nyə á bə nə jamb ni yé mú ncoη bwo nyúúlud, figə bēsh shí ntə bwo ηkul. Nyə a sá bwo ná ndéé bwá mú wɛɛnzɔ na njōw ni dī oshushwáas nə məfəη nyúúlud ná jəəd. ¹⁷ Buud ɔ Ifēz bēsh, tɔɔ Oyúden tɔɔ Ogarêk bwá mú gwág lāη wɔɔηg, í mú sá bwo ifwaas ná ndéé jíné má Cwámba Yésus í mú jwɔ. ¹⁸ Ncúlyá buud wā bɔɔηg bwá á búgula wá bwá mú zə ηγῶ magulə məbōw máη, bwá ηγῶ bágulə isá bwá á də sá yí tām buud. ¹⁹ Bóól zhwog buud bwá á də sá májig wá bwá mú də zə nə okálaad bɔɔηg də zə ηkúnd tām buud ná ndéé jígal. Bwá á bála bímbí lú okálaad dɔɔηg ná í á

kumə misanη mí *mwaanē otóóshin məwūm mətóon. ²⁰ Ná ndéé, kéel í á ηγῶ mpyáánz nə ηkul mə Cwámba, misóólúgú mí ηγῶ sīy.

Məma zhizhəəm á Ifēz

²¹ Ja isá ini í á shīn sīy yí, Pwól mú zə bii tédúgá ná á kyey Masedwān nə Akayí kə Yurúsəlem. Nyə ná: «Ja má bá kumə Yurúsəlem yí, í bá námá ji ná mə kág Róma.» ²² A mú kand bóól ósól ɔ mäsáal bé óbá Masedwān, nə Timoté nə Erást. Nyee mú ləηguli fwámé fwála Azí. ²³ Fwála dɔɔηg wá ícucu í á zə bə shú zhíí mə Cwámba yí.

²⁴ Ngwól álúlə igwámúgə nə jíné ná Dəmitrí nyə á də lúlə kwóógú bwá də lúlə *mwaanē nə ndí yí, də sá ímpámpáánz í zembî á mudá bwá á də jōw ná Artemís yé. Sâ jɔɔηg í á də sá ná buud bwá á də sá iság-ság í məbwə wá bwo búig fwámé məbii. ²⁵ Nyə á ka sɛɛηg buud ɔ iság-ság bɔɔηgú nə bóól búúd bēsh bwá də sá mbií mäsáal mɔɔηg wá, a mú ci nə bwo ná: «Owey, bí mə mpú ná iséy íga wá í ηγῶ yə shé məbugəbaan. ²⁶ Bí ηγῶ dī gwág nda í mú ηγῶ lís ná! Ná, tɔɔ wa Ifēz tɔɔ Azí yēsh, Pwól éne má shīn sá ná zhwog buud bwá mágulæg lāη yé ná ozembî buud bwá lúlə nə məbwə wá bwá cúgə ózembî. ²⁷ Sâ jɔɔηg í é sá ná iséy bí sú í bág zhizhe. Kú námá bul bə nji ntó, í é sá námá ná mpáánz má Artemís məma zembî á mudá í nyínúg zhizhe, buud bwá mú dúg nywo nda sâ cwag, í kú ná nyiηgə bə nə gú má Azí nə shí nyēsh bwá ηγῶ gúmal Artemís yí.»

²⁸ Nji bwá á gwág ntáni yí, bwá mú nyada, bwá mú tééd ηgólə kīm ná: «Artemís á buud ɔ Ifēz jisə sá anúní.» ²⁹ Ngwála wēsh mú shwal tōw ná shwu. Buud bwá mú cíg kə mpáánz í sɛɛηgyá. Bwá bii búúd ɔ gwoɔηg ɔ Pwól, Gáyus bá Aristárug,

buud wâ Masedwân, julâ kâ nâ bwo wu mpáánzâ iseeŋgyá. ³⁰ Pwôl mú ci ná a kâ lwóya nyúul wu tám buud. Nji, *ompwíin bwá mú ban ná a kú kâ. ³¹ Bóól búúd ɔ Azî bwá á bâ oshwá bé wá bwá mú námá kænd búúd kâ téég nyâ mæbwâ ná a kú tâl mákuú mpáánzâ iseeŋgyá. ³² Í á shwal zâ bâ buud ŋgâ kîm ntâni, nyâŋ kîm yé ŋkwimbyê, nyâŋ kîm yé. Í mú bâ áfúlukumbê, bóól ncúlyá buud kú námá mpu sâ gwáméfwó í ámâ seeŋg búúd yí. ³³ Bóól búúd bwá mú mpu jaaw Alæguzándrà sâ í ŋgá cɔ yí, nye muud *Oyúden bwá í tâl shwóg yé. A mú ŋgâ fafâ buud mbwâ ná bwá gwágúlág, á cœel lwágulâ búúd sâ jísá yí. ³⁴ Nji bwá á yag ná a ji Yúden yí, buud bêsh bwá á shwal ŋgâ kîm nda ŋwa ná: «Artemís á buud ɔ Ifêz jisâ sâ anání.» Bwá á kîm ntó nâ ndeé je bâ tâŋ mæwala mæbâ.

³⁵ Muud nyâ á ða cilâ isâ í ŋgwála yé mú ka zâ mpu jil búúd ná shee. A mú lás nâ bwo ná: «Ye búúd ɔ Ifêz, nyáyé múúd á shí ga mæ jág ná nji wa Ifêz wá mpáánzâ má Artemís mæma zembí á mudâ nyísá yé, nji wa námá wá vuguli jé í á kud wú gwów yí jísá yé? ³⁶ Muud cugé nâ ŋkul shwána sâ jœŋg. Ntó, bi mæ jêlá nâ ji ná shee bi kú jigüwa ná bi mæ sâ wúl sóólúgú kú fwo táduga. ³⁷ Bí ámâ zâ nâ buud óga wa í njúl ná bwá asáyé zembí á mudâ wúsú bôw, kú námá *lás nâ né bwaasúle mpu. ³⁸ Nkí Dæmitrí bônôŋ buud ɔ Ísâg-sâg bé básâ nâ lésú nâ muud, ŋgaá ná mílúsú mí ða lís njów mílúsú, ogwámuna básâ námá! Bwá kóg nâ lésú wâŋ íshwáman ði. ³⁹ Nkí bi má ka bâ nâ gúl sâ bí ŋgá shwaag yí, í jêlá nâ lís fwámé seeŋgyád. ⁴⁰ Jœŋg sá ŋgá sá múús ga jisâ ojwú jee wáám b sá ná sá ŋgâ wá zhizhœm lœmud. Sâ básâ nâ nâ ŋkul ka jaaw

búúd ná seeŋgya ga jisâ shú jí?» ⁴¹ Nji nyâ á shîn lás ntâni yí, a mú ci ná buud ná bwá bwílyág.

20

Pwôl mæ wú Ifêz

¹ Ja zhizhœm ni nyâ a shîn yí, Pwôl nyâ a jôw *ompwíin, a zâ cwíny bwo. A mú jâna nâ bwo ná ndeé a músâ tí kâ Masedwân. ² A mú kyey máshí mœŋg dí a ŋgá cwíny obúgula ŋkí bulya ná ndeé a mú kâ kumâ shí Ogurêk. ³ A mú já cínœŋgú oŋkwoond olóol. Nyâ á ka bâ ná a ŋwa byóól kâ Sirí. Nji nda nyâ á gwáduga ná *Oyúden bwá ŋgâ bwéel nyâ ná, a mú nyingâ kâ Masedwân. ⁴ Buud ó gwoŋg bé bwá á bâ, nâ Sopater mæ Pírus muud á Berê, nâ Aristárug bá Sægundo búúd ó Tesaloníka, nâ Gáyus á Dêrbâ bá Timotê, nâ Tishik bá Trofím buud ó Azî. ⁵ Bâŋ bwá á kâ shwóg kâ bwánd sâ Truwás. ⁶ Sâ bâŋ sâ á ka zâ tí njœnd Filipí ja mwôw bwá á ða ða íbuléd yâ kú nâ *lævur má á shîn yí. Sâ mú ŋwa byóól, sâ já zhíð mwôw mátoœn ná ndeé sâ mú kâ kwey bwo Truwás. Sâ á ji cínœŋgú mwôw zanjbá.

⁷ Sâ á ka seeŋgya jwôw shwénde má ða tééd yí ná sâ má zâ féya buléd. Nda Pwôl nyâ á bâ ná nyâ é kyey mán mælâm ná, nyâ á ka ŋgâ lésha nâ buud, a ka julâ kaand ná ndeé kâ wóós tám bulú. ⁸ Kúl sâ á bâ fúm á njów dí gwów wá, mælâmba má á bâ minjidyá fwámé bímbí. ⁹ Dúl ncwámá í á bâ a njúl vúnded, ncwámá dœŋgú nâ jíná ná Etíkus. Nyâ á ka zâ cɔ gwád ná cúg, Pwôl nye ŋgá kâ nâ kaand shwóg. Nda gwê í á bul bíi Etíkus ná, nyâ á yuŋ wú nûŋ bádyé álél* á njówúd zâ kadæwa shí. Bwá zâ weel nyâ, a má yâ. ¹⁰ Pwôl mú shulâ. A mú lælé kâ, kâ ŋkêny ncwámá ni mábwád. A mú ci ná buud ná: «Kúgá kænd

20:1 11.23 **20:4** 19.29 Timotê: 16.1 Tishik: Ifz 6.21 Trofím: 21.29 **20:7** 2.42, 46 * **20:9** bádyé álél: Njów gwów í ða bâ wúl njów mbád wúlúgád. Kúkúl í ŋgá ciy na ni jisa, wo lɔ minjów myœŋgú mílól wúlâ shí kâ gwôw. **20:10** 10j 17.21

mílâm gwôw. Jîm jé jísə ná nyə nyúúlád.» ¹¹ Pwôl mú nyingə bád, a mú fêy buléd a də. A mú kə nə kaand shwóg ná ndeé mán mú ləm. A músə kyey. ¹² Bwá mú kyey nə ncwámá ní kuwó. Sâ jəŋg í á bə məma sâ í á mpu yə buud ŋkul yí.

¹³ Sə mú kə shwóg, sə ŋwa byóól kə Asos wú í á bə ná sánón Pwôl sə é kə nyingə lad gwoonŋ wá. Nyee, nyə á kyey njwón nə njwón nda nyá á ccel ná. ¹⁴ Pwôl mú kə kwey sə Asos. Sə mú ŋwa nyə byóólád sə músə kə Mítîlên. ¹⁵ Wúlə cínəŋgú, sə mú kə nə byóól m̄əj ná ndeé mán meləm sə mú kumə ná beendya nə Kyos. Jwôw í á bə yí sə kumə ŋgeé Sámos, jwôw í á kwo bə yí sə mú kumə Milêt. ¹⁶ Pwôl nyə á ŋgə bul jii ná a kyey m̄əj nə m̄əj, cə Ifez kú shigula shú ná a kú ná kwo bwey Azî. Nyə á ŋgə cáas ná ŋkí fwála dí nə ŋkul bə, a bə Yurúsalem jwôw lú Pantekôt.

Pwôl mə jáná nə ocúmbá buud wá Ifez

¹⁷ Sə njúl na Milêt í, Pwôl nyə á kənd muud Ifez kə jôw ocúmbá buud wá *Də lú óbúgula ó Yésus. ¹⁸ Ja ocúmbá buud bwá á zə wóos nyədí yí, nyə á lás nə bwo ná: «Bí mə mpú nda mə á cugə nə bí mwôw mēsh tééd jwôw mə á wóos Azî yí. ¹⁹ Nə mə a sēy nə Cwamba mə kú bwele ŋkēny nyúul, mə ŋgə sēy nə micún nə mindəolú mə á ŋgə bwəma nə ndí nə məláamb *Oyúden bwá á ŋgə ndēny mə má. ²⁰ Bí mə mpú ná mə a shígé shweel gúl fwámé sâ í á jəla nə kwíind bí yí, nji mə á bwiing bí kéel, mə də yə bí minjígulá tām buud nə bídí minjów, ²¹ mə ŋgə báásulə Oyúden nə Ogurək bēsh ná bwá céndúg mítádúgá zə wə Zembí, bwá búgúlág Cwamba wúsú Yésus. ²² Ja ga, Nkēŋkē Shíshim mə bíi mə

mbwug, mə wə ŋkág Yurúsalem kú mpu sâ í ŋgə bwánd mə shwóga éga. ²³ Sâ jísə yí jí nji nə míngwála minŋwála, Nkēŋkē Shíshim ŋgə jaaw mə ná məŋkada nə *incwaw í ntug wə mə é kə bwəma nə ndí yí. ²⁴ Nji, mə adúgé cug jām nda gúl məma sâ. Mə jii nji nə mə mpúg ju kúlə mə ŋgə ju yí, mə mpu sâ iséy Cwamba Yésus nyə á yə mə yí, iséy í bwiingulə Jəjə Kéel á mpaam mə Zembí. ²⁵ Jaá ga, mə mpú ná bí abúlé ná kwo dúg mpwóombú nyām, bí buud mə á jí bídí ŋgələ cündə Faan mə Zembí wá. ²⁶ Mə ka ŋgə jaaw bí fwámé jaaw múus nə mə cugé nə məbɛɛ mə ŋkúmba muud na bídí. ²⁷ Mə a bwiing bí tádúgá mə Zembí wēsh kú shweel təw sâ. ²⁸ Bí ə mpú baagulə bímfwó, bí mpu námə baagulə səonz jēsh Nkēŋkē Shíshim nyə á təl bí ná bí bəg obaagulə yí. Bí ə mpú wíl Də lú óbúgula Zembí nyə á kusə nə məcii mé yí. ²⁹ Mə mpú ná ja mə é cə yí, ŋkweny ó anyinyaanə bwá é zə nyíi na bídí. Bwá ábúle jagulə səonz jín. ³⁰ Bóól búúd bwá bá də wəof na bídí gwoonŋ dí bwá də jíguli bówbôw minjígulá də julə *ompwíin nə bwá bég bwo. ³¹ Gwá wə mə cí nə bí ná: «Jígá ŋkasə. Bí ó də táduga ná, tāj mimbú mílól, mə á də kéwəli muud yēsh nə bulú nə mwásá, mə nə məzhwíle míshéd.» ³² Nə ndeé, mə mə bəd bí məbwá mə Zembí dí, nə kéel á mpaam nyéd. Nyə wə jí nə ŋkul sá ná bí ŋgəg nə lal búgád, nyə námə wə jí nə ŋkul yə bí mənywa nyə á bwey kwəmasa shú búúd nyə á mə sá nə bwá bəg minjēŋkē wá. ³³ Mə a shígé wímb *mwaanē ŋkí or ŋkí káándə mə múud. ³⁴ Bímfwó bí mə mpú ná isá mə á də jii yí nə byəonj búúd ó gwoonŋ jām bwá á də jí yí, məbwə mām məga mə á də sēy, mə də bii. ³⁵ Mə a lwágulə bí fwámé

20:17 18.21 **20:18** 19.10 **20:21** 11.18 **20:22** Nkēŋkē Shíshim: 10.19 **20:23** 21.4, 11; 9.16 **20:24** 21.13; 2Tm 4.7 **20:25** 28.23 **20:26** 18.6 **20:28** 11.23 **20:28** 1Pr 5.2 **20:29** Mat 7.15; Yuá 10.12 **20:30** Gal 4.17; 1Yn 2.19 **20:31** 19.10; 1Te 2.11-12; 2Kr 11.28 **20:32** 26.18; 1Te 5.23-24; 2Te 1.11-12 **20:33** 18.3 **20:35** Mat 10.8

lwágulə ná ntúga wə múúd mə jálá nə wáduga yé shú ná a kwíndúg bəəng búsú kú nə məŋkul wá. Muud téduga námá iciyá Cwám̄ba Yésus nyə a cwééd yí ná: “Nə muud mə yána yé, nə nyəəng mə lég yé, nyəəng mə yána ə jísə nə ocúncésh.”³⁶ Ja nyə á shín lás ntáni yí, bə́nón̄ bēsh bwá á kúd məbwón̄ shí, a músə jəgula. ³⁷ Buud bēsh bwá músə ngə bwawada, bwá ngə kúlal nyə, bwá ngə kalawo nyə cúnád. ³⁸ Bwá á bul gwág cey lámád nəcé nda nyə á ci nə bwo ná bwá ábúle kwo dúg mpwóombú nyé ná. Bwá á ka kə lúgal nyə kə wós byóólúđ.

21

Pwól ngə kə Yurúsalem

¹ Ja sá á ka tí mənyúúl na béégya nə bwo yí, sá á ka wú nə byóól dúsú bwúnúđ, sá mú bə zhí tətáli kə Kos. Mán məlám sá mú kə Rodes, sá wú Rodes kə Patara. ² Sá mú kə kwey dúl byóól ngə cəel kə Fenisí, sá mú bád cínəngú kyey. ³ Sá mú ngə kə ná ndéé sá mú dúg Shíprə ngə nyín sá shwóg. Sá mú sásulə Shíprə, sá kə kóómb Sirí ná ndéé sá kə səl byóól Tir wú í á bə ná í kə shul isá wá. ⁴ Sá á ji cínəngú mwōw zəngbá nəcé sá á kwey bóól óbúgula cínəng. *Ompwíín bəəngú, Nkəŋkə Shíshim í á tōw bwo lúúd bwá mú ci nə Pwól ná á kú bád kə Yurúsalem. ⁵ Nda mwōw sá á jəla nə ji cínəngú mə á shín ná, sá á tí njəənd. Obúgula bēsh nə budá nə ikágə bwá mú kə ngə lúgal sá kə cúwo ngwála dí tóón. Ja sənón̄ mə kə wós ncindyə mən̄ yí, sá bēsh sá mú kúd məbwón̄ shí jəgula nə Zembí. ⁶ Sənón̄ sá mú shín jəna. Sá mú kə byóólúđ, bān̄ bwá mú nyiŋgə kə kwáádá. ⁷ Sá bān̄, tīlə sá á tí Tir yí, sá á kə səl byóól Tolemayis, sá báda óbúgula sá á kwey wú sənón̄ sá mú já jwōw ngwúd. ⁸ Mán məlám, sá mú kyey. Sá kə ná ndéé kə wós

Sezaré, sá mú kə nyí wə Fílíp mb-wiŋgye lān̄ mə Yésus nyə á bə ngwól múúd á buud zəngbá bwá á féeshəw Yurúsalem wá. Sá mú ji cínəng nyádí. ⁹ Nyə á bə nə məsás mán̄ mə njúl oncwíyē, məsás məəng mə á də cúndə micúndá mí Zembí. ¹⁰ Nda sá á ji cínəngú nkí bwey jiya ná, ngwól *múúd micúndá mú wós wúlə Yudéa, nyə nə jínə ná Agabus. ¹¹ A mú zə sádí, a ŋwa kandá mə Pwól, a wóolə nyáméfwó məkuú nə məbwə nə ndéé a mú ci ná: «ŋkəŋkə Shíshim ngə ci nə muud jí nə kandá éga yé, ntúga wə *Oyúden bwá é kə wóolə nyə Yurúsalem yé, bwá kəenzh nyə məbwə mə íkúl ishúsúđ.» ¹² Nda sá á gwág ntó ná, nə sə, nə obúgula wá Sezaré sá bēsh sá á téég Pwól məbwə ná a kú bád kə Yurúsalem. ¹³ Ná ndéé Pwól mú bəsa nə sá ná: «Nəcé jí bí é zə bəwəli mə lām nə yé bí ngó jii nə yí? Mee mə ji ŋkwəməsá nə bwá wálúlg mə məŋkəda nūŋ Yurúsalem, tōw bwá gwú ntāg mə jínə mə Yésus dí, bwá gwúg.» ¹⁴ Nda nyə á shígé magula sá sá á ngə ci yí ná, sá á shígé námá kwo nándulə nyə, sá mú shwal ci ná: «Í síyúg nda Cwám̄ba mə cəel ná.»

¹⁵ Mpúsə baalə mwōw, sá á ka kwəməsa nə ndéé sá mú kyey bádúle kə Yurúsalem. ¹⁶ Bóól ompwíín wá Sezaré bwá mú nyí sádí gwoonjəđ. Bwá mú kə nə sá wə ngwól muud Shíprə nyə á bwey bə *mpwíín yé ná sá jígə nyádí njōw. Muud wəəngú nyə á bə nə jínə ná Munason.

¹⁷ Ja sá á kə wós Yurúsalem yí, omínyəŋə búsú wá búgə bwá á lég sá nə məshusəg. ¹⁸ Mán məlám, Pwól mú kə nə sá wə Zhāk, ocúmbá buud bwá mú námá wós. ¹⁹ Pwól mú báda bwo ná ndéé a mú ká zə jaaw bwo bimbí Zembí nyə á balan nə nyə íkúl ishúsúđ yí. Nyə á ngə bwiŋg sá jēsh a ngə féel.

²⁰ Bwá mú də gwágulə nyə ná ndéé

bwé mú ságusə Zembî, bwé mú ci nə nyə ná: «Mwaanɣ, wo má dí dúg bímbí lú nculýá Oyúden bwé mú obúgula yí, bēsh milúu myán̄ misə ná Məcɛɛ má Moyíz dí ná tɪny. ²¹ Bwé má sh̄n gwáduga lân̄ í ngə kyey yí ná wo ngə jíguli Oyúden búsə ikúl ikúl dí wá ná bwé bídúg məcɛɛ má Moyíz kú ná kwo bɛ mwo. Wo ngə námá ci nə bwo ná bwé kú ná ngə sá bwân bán̄ ábiwáág, bwé kú ná ngə bɛ ijám nə ijag bísú. ²² Ján̄ wá jí? Bwé é gwáduga ná wo má zə. ²³ Gwé wá jí ná, ság sá sə má zə jaaw wo ga. Bóól búúd búsə wa ón̄ɔ bwé ámə də ómbyúl. ²⁴ Nwag bwo bin̄ɔ kág gusa ngusa íci, wo ka jána mətán̄ mún̄ mēsh shú ná bwé kɛnyag milúu. Ja jəɔng, buud bēsh bwé é mpu ná lân̄ í ngə kyey shú dwô dí yí wúsə ijóó, wo ngə ná bɛ Məcɛɛ má Moyíz. ²⁵ Shú bəɔng búúd bwé cúgé Oyúden n̄i bwé á mə *búgula Yésus wá, sá á shí bwey n̄wa micígálá, sə mú cilə bwo ná bwé cíg ocúdu ó *mátúnuga má ívuguli í ózembí ó áyadúg, bwé yəw dúlə də məcií, nə dúlə də míshwun mí shígé shwiy məcií myá, bwé yəw jan̄ga.»

²⁶ Ntó, jwəw í á bɛ yí, Pwól nyə á n̄wa buud bəɔng, bən̄ɔn̄ bwé kə gusa ngusa íci ná ndéé a mú ka zə nyíi *Luɣ má Zembî zálə jaaw jwəw ngusa íci wəɔng í bá sh̄n yí, jwəw múúd yēsh mə bá lwágulə sá á kéénzh yí.

Bwé zə bii Pwól

²⁷ Ja í á ka ngə bə ná mwəw zan̄gbá mán̄i mə zə sh̄n yí, *Oyúden wá Azí bwé mú dúg Pwól *Luɣ má Zembî dí cwú. Bwé mú shwambulə búúd bēsh ná ndéé bwé mú bii nyə. ²⁸ Bwé mú ngə k̄m ná: «Bag ó *Izurəyél, oshwon̄, zəgá, muud éga wə ngə lumbali nə kúl buud jisú nə məcɛɛ məsú nə Luɣ ga. A ngə lumbali nə sə mín̄jígulá myé á ngə jíguli buud

bēsh kúl jēsh yíid. Nyə a bəle námá zə nyíngal Ogurék wá Luɣ, a mə wá məlwaaguwə wa féeshá kúl gaád.»

²⁹ Nda bwé á ngə dúg Pwól bá Trofim muud Ifēz ngwála ná, bwé á tédaga nə nyə a nyíngal nyə Luɣ. ³⁰ Ngwála wēsh í mú tōw ná shwuu, buud bwé mú zə wóós áncuncuma. Bwé mú bii Pwól, bwé julə wú nə nyə Luɣ má Zembî, bwé leel ntág fad mímpumbé. ³¹ Nda bwé á ngə s̄p ná bwé gwú nyə ná, lân̄ í mú kə wóós wá lúlúú á ózimbi tóóshin í á ngə jwú cínəng yí ná: «Yurúsalem yēsh músə ná shwuu.» ³² Námá cé nə cé, a mú n̄wa ózimbi nə milúlúú mí ózimbi təd, bən̄ɔn̄ bwé mú kə nə mikálá wú búúd bwé á bii Pwól wá. N̄i búúd bəɔng bwé á dúg lúlúú ózimbi tóóshin nə bóól ózimbi yí, bwé á yəw yídúlə Pwól. ³³ Lúlúú á ózimbi tóóshin músə shísh nyádí, maməsə bii nya, ci ná bwé wálúlág nyə nə mikwoolú mí íŋkwánz mímbá. A mú ka ngə j̄i ná a mpúg ná muud wəɔng wə zə? Jí nyə ámə sá yí? ³⁴ N̄i, na mən̄kumbə mə búud dí, í á bə nyān̄ ngə k̄m jé, nyān̄ ngə k̄m jé. Kakúlə jəɔng mú sá ná lúlúú ózimbi kú wámbulə sá í ámə s̄iy yí. A mú ntág ci ná bwé kág nə Pwól lun̄gala ízumbid.

³⁵ Ja Pwól nyə á kə kumə ícé í mákuú yá bádúlə njów yí, ózimbi bwé á n̄kēny nyə gwəw nəcé buud bwé á bə n̄i ná bwé sá nyə bəw, ³⁶ nəcé, bēsh bwé á ngə bɛ nyə bwé ngə k̄m ná: «A jəlá nə yə!»

Pwól ngə kaad mísh má buud ə loəm dí

³⁷ Ja í á ka bə ná bwé wál zə nyíi nə Pwól lun̄gala ízimbi dí yí, Pwól mú ci nə lúlúú á ózimbi tóóshin ná: «Ye mə jí nə n̄kul ci wo ciyá?» Lúlúú ózimbi ná: «O! wo mpú də lás Gurék í? ³⁸ Ntó jí ná wo dí mwān Igípten nyə á ndəm zə wá zhizhəəm wa ná ndéé a mú kə nə izhilan̄gaanə

otóóshin onô shí a shwééshá dí yé?»
 39 Pwól mú bęsa nę nyę ná: «Męe mę
 ji mwá *Yúden á Tárus, shí á Silisí.
 Mę ji muud á ngwála wús kú bę
 zhizhe ngún gwálá yí. Mę jęgula nę
 wo ná wo yęg má fwála, mę fwóg
 lésha nę buud óga.» 40 Nda bwé á
 magulę ná a lásúg ná, Pwól nyę á
 ka tów na ícé í mákuú yá bádúle
 njówád, a mú fufę búud mbwé.
 Buud bęsh bwé mú ji kál-kál ná
 kufęg. Pwól mú téed lásúle nę bwo
 kál lú heburé dí, nyę ná:

22

1 «Yé bwááng nę odá, gwágúlágá
 kóod má zę kaad bídí mishád yí.»

2 Ja buud bwé á gwág ná Pwól
 ngę lésha nę bwo kál lú heburé dí
 yí, bwé á nyíngę mpu ji okál-okál ná
 kufęg. 3 «Mę ji mwán *Yúden. Mę a
 byél Tárus á Silisí, nji mę á wóof wa
 ngwála gaád, mę nwa námę njígúla
 wa wé Gamalyel. Njígúla wóng í
 á bę njígúla á ná mę á bę męcęę má
 impáámbé bishé mbií í á jęla yí. Mę
 a wá námę lúú ázembí dí nda mę
 dág bí ngę sá múús éga. 4 Buud bęsh
 bwé á bę zhií ga wá, mę a lwágulę
 bwo cúwúli á shwiy. Mę á du bií
 bwo, du wóle bwo, du wusę bwo
 mímbwugud, tó budúm tó budá.
 5 Ajaláci á ofada nę ocúmbá buud ó
 ázembí bí nę nkul mpu bwíing lân
 wám. Bwé wé bwé á yę mę okálaad
 shú bwááng wá Damás. Mę mú ká
 zę kę wu ná mę kę bií bóng wá nún
 mę zę nę bwo wa Yurúsalem ná bwé
 zág bwęma nę intúgúli.

6 «Í á ka bę nę mę, mę ngę shíš
 Damás, ngęe tám mwásó, yág-yág
 mńkenya mú zhu jon dí, zę lyę mę.
 7 Mę mú kadęwa shí, mę mú gwág
 kál í ngę cí nę ná: “Sól, Sól, nęcé jí
 wó búl lwágulę má cúwúli ntáni yí?”
 8 Mę mú jí ná: “Cwámba, wo zę e?”
 Nyę nę ná: “Mę Yésus á Nazarét,
 mę wé wó ngę lwágulę cúwúli yé.”

9 Buud ó gwoong bām bwé á dág
 mńkenya nji bwé kú gwág kál í á
 ngę lás nę mę yí. 10 Mę mú cí ná:
 “Cwámba e, mę ság jí?” Cwámba
 nę ná: “Wóólóg wo kęg Damás.
 Nún wé bwé é kę jaaw wo sá jęsh
 Zembí má cí ná wo ság yí é.” 11 Nda
 mísh má á ntáma mę nę mńkẹnęwa
 móng ná mę á ka wú na, kumę
 Damás buud ó gwoong bām bwé ngę
 bií mę mbwé.

12 «Ngwól múúd nyę á bę nún
 ná Ananíyas, nyę á du gwęz Zembí
 nda męcęę mę cí ná. Oyúden bęsh
 bwé á bę nún wá bwé á du ságusę
 nyę. 13 Muud wóngú nyę á ka zę
 kwey mę kál mę á bę yí, nyę nę
 mę ná: “Mwááng Sól e, mísh má
 báng wo.” Námę cé jóngú dí, mísh
 má mú dýgya mę, mę mú dýg nyę.
 14 A mú cí nę ná: “Zembí odá
 nyę a féesh wo ná wo mpúg tédúgá
 yé, wo dág tátalı múúd, wo gwág
 lású á mpu yé. 15 Nęcé wo bá bę
 wúshined yé, bwíing búud bęsh isá
 wó má dýg nę byóng wo má gwág
 shú dé dí yí. 16 Né ndeé, kú ná
 kwo bwánd. Tówág, wo kámbug jíná
 dé, wo duwan, wo mú bií íjuugá í
 *mísám myó.”

17 «Mę á ka nyíngę kę Yurúsalem.
 Í á ka kę bę nún dúl jwów dí, mę
 ngę jęgula *Lun má Zembí dí cwú,
 mę seegya mę músę nda *shíšim
 wám má wú mádí nyúúlúd. 18 Mę
 mú dýg Cwámba ngę cí nę ná: “Né
 cá! Lęelugú cúwo wú wa Yurúsalem.
 Nęcé buud ó wa bwé ámagulęyé lân
 wó é bwíing shú dām yí.” 19 Mę
 mú cí nę né ná: “Cwámba, bwé bwęy
 mpu ná mę á du kę *mępáánzá má
 mńjígúla má Oyúden dí kę du bií
 búud bwé á du *búgula wo wá du
 wá bwo mímbwug dí, du yíd bwo
 nę milwón. 20 Ja gwáméfwó bwé á
 gwú wúshined woó Itiyen yí, mę á
 bę cíng mę ngę magulę buud bwé
 á ngę gwú nyę wá, mę wé mę á ngę

baagulə bwo mikáándá.” ²¹ Cwám̄ba mú ci nə mə ná: “Kaág, mee mə zə kənd wo shwóg-shwóg, ílwoŋ í cúgé Oyúden yíid.”»

Pwól bá Lúlúú ózimbi tóóshin

²² Buud bwá á ngə gwágulə nyə ná ndeé zə wóós ja nyə á cwééd iciyá ini yí, bwá mú kím gwów-gwów ná: «Jímbálúgá mbii múúd ni! A yág! Nyə ajáláyé nə ji shí gaád!» ²³ Bwá mú ngə kím, bwá ngə tí mikáándá, bwá du myeeg mífumbyā gwów. ²⁴ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú ci ná bwá nyíngálúg nyə luŋgula ízimbi dí, bwá kág yíd nyə nə milwón, a jaáwug sá bwá ngə shwaag nə nyə ntó yí. ²⁵ Nda bwá á wólə nyə nə mikwoolú mí kúúdu ná bwá zə fyámusə nyə milwón ná, a mú jì lúlúú ózimbi təd í á bə cínəng yí ná: «Ye bi básə nə zhií ná bi yídúg muud a njúl muud á Róma a kú námá fwo kaad lású?» ²⁶ Lúlúú á ózimbi təd mú gwág ntáni, a mú kə jaaw lúlúú ózimbi tóóshin, nyə nə né ná: «Wo e sá ntədél! Muud éne ji bále bə múúd ləom á Róma!» ²⁷ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú kə jì Pwól ná: «Jaawúg mə. Wo ji bále bə múúd ləom á Rómá?» Pwól ná: «Haaw». ²⁸ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú ci nə né ná: «Mee mə a wá zhwog *mwaanē shú ná bwá máguləg ná mə bág muud á Róma.» Pwól ná: «Mee mə ji mbyágá.» ²⁹ Buud bwá á bə ná bwá zə yíd Pwól a lásúg wá bwá mú shín kyey. Ifwaas í mú bii lúlúú á ózimbi tóóshin nə a zələ mpu ná muud ləom á Róma wə á m á sá nə bwá wálúlag ŋkəda éne.

Pwól mə kaad mísh mə ósémbye ɔ mílású wá Zembî dí

³⁰ Lúlúú á ózimbi tóóshin nyə á bul yáág ná a mpúg sá *Oyúden bwá á ngə bwaagulə Pwól ná nyə ámə sá yí. Ntó, mán mələm nyə á wiinzh Pwól mənəkəda, a jów milúlúú myā ofada nə *Gwoonŋ ósémbye ɔ mílású

wá Zembî bēsh bwá zə seɛŋgya. A músə ka zə nə Pwól zə təl bwo míshúd ná a káadug.

23

¹ Pwól mú bān mísh dúg *Gwoonŋ ósémbye ɔ mílású wá Zembî, a mú ci ná: «Bwaanŋ, mə ngə séy nə Zembî lám ná sán zə wóós múús.»

² Ananiyas, Ajəláci á ofada, mú ci nə buud bwá á bə nyə kúná-kúnə wá ná bwá nyífág nyə bóónz mpud. ³ Pwól mú ci nə nyə ná: «Wo ji nda mbéé fifim bwá mə shín wá fám yí. Zembî nyə é yíd wo. Wo mə zə ji na shí ná wo zə sámb mə lésú nda məcçé mə jí ná, nji wo abéýé sá məcçé mə ngə ci yí, wo yida lwám ná bwá yídúg mə.» ⁴ Buud bwá á bə cínəng wá bwá mú ci nə nyə ná: «Wo lwíy Ajəláci á ofada ɔ Zembî?» ⁵ Pwól ná: «Bwaanŋ, mə shígé mpú ná jísə Ajəláci á ofada. Mə mpú ná jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Wo ajáláyé nə lwíy tówe shwóg á kúl búúd gwô.”»

⁶ Nda Pwól nyə á mpu ná buud básə na Gwoonŋ ósémbye ɔ mílású dí wá básə bóól *Osadwisyeŋ bóól *Ofarizyeŋ ná, nyə á kím cínəng cwú ná: «Bwaanŋ, mə ji Farizyeŋ, mwān Ofarizyeŋ. Mə təl kəodud nəcé mə ngələ bwánd nə búgá ná mimbimbə mí bá gwúm.» ⁷ Námə nji nyə á ci ntáni yí, Ofarizyeŋ bənəŋ Osadwisyeŋ bwá mú sənusa mákəl, gúfúgá ósémbye ɔ mílású í mú bóóg mənəkəw məbá. ⁸ Nəcə Osadwisyeŋ bāŋ bwá du ci ná muud mə yə yé cugé nə ŋkul kwo gwúm, sá bwá jów ná *éŋgeles yí í cúgé, gúl sá cúgé námá ná *jím. Ofarizyeŋ bāŋ bwá du magulə ísá byəonŋ byésh ná bísə. ⁹ Í músə zə bə bwo nda zhuyá. Bóól *Oyígulí ɔ məcçé bwá á bə Ofarizyeŋ wá bwá mú tów ótútəlí ngə lás nda bwá tí mányúul, bwá ná: «Sə bāŋ sə adúgé ná muud éga ji nə gúl sá mábçé. Jí nə ŋkul bə ná wúl

shíshim í áma lésha nə nya, ηkí ntâg ηgwól éngales.»¹⁰ Zhuyâ mûsə bul yáág. Nə ndeé lúlúú á ózimbi tóóshin mú fúnda nə bwá á bá nyaa Pwól nə məbwâ. A mú ci nə ozimbi nə bwá shúlæg kə nûj kə yíl Pwól kə nə nya bwádí kóógúlád.¹¹ Búlú í á bɛ cínɔŋg yí, Cwámba mú zə wóós wə Pwól, zə ci nə nya ná: «Wo ɔ wá ηkúl. Wo má bwaagulə lân wâm wa Yurúsalem, í jii nə wo kág námá bwaagulə wə Róma.»

Oyúden bwá cɛel gwú Pwól

¹² Mán mələm, bóól *Oyúden bwá á sá shwushwaga. Bwá ci ídêw nə məŋgul, bwá ná, ηkí bwá agwúyɛ Pwól bwá bə nə məzhúŋgúlú.¹³ Buud bwá á sá kúdúgú jooŋg wá bwá á bə buud cɔ məwúm mánɔ. ¹⁴ Bwá á ka kə dúgya nə milúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud, kə ci nə bwo ná: «Sá má jôw mázhúŋgúlú sádí ícug dí, sá má ci ídêw nə məŋgul kə wóós ja sá é gwú Pwól yí.¹⁵ Í jii já gaád nə binónj *Gwoonŋg ósəmbye ó mílósú wâ Zembî bi dúgyág nə lúlúú á ózimbi, a zág nə Pwól bídí ní mə zə faas lésú yé. Sá má shîn kwəmusa nə sá é gwú nya a nda fwo kumá bídí.»

¹⁶ Pwól táá yé í á ka gwág kúdúgú jooŋg. A mûsə kə nyii lunŋala ízimbi dí kə jaaw Pwól.¹⁷ Pwól mú jôw ηgwól tówe shwóg á izimbi, zə ci nə nya ná: «Kaág nə ncwámá ga wá lúlúú á ózimbi tóóshin, a ji nə sâ á kə jaaw nya yí.»¹⁸ Tówe shwóg éne mú kə nə ncwámá ni wá lúlúú á ózimbi kə lwóya nya ná: «Pwól jí mímbwug dí yé nyá áma jôw mə, a mú ntí mə nə ncwámá ga ná a zág jaaw wo gúl sâ.»¹⁹ Lúlúú á ózimbi mú bii ncwámá ni mbwád kə nə nya koogú kə jí nya ná: «Jí wó céél jaaw mə yí?»²⁰ A mú bɛsa nə né ná: «Oyúden bwá má shîn kwambulə nə bwá zə ci nə wo ná wo kág nə Pwól mán Gwoonŋg ósəmbye ó mílósú wâ Zembî dí nda

bwá cɛel kə faas lésú yé.²¹ Wɛɛ kú bá magulə. Búsə buud cɔ məwúm mánɔ bwá ngə bwéél nə bwá gwú nya wá. Bwá má ci ídêw, ci málwəg, jôw nə bwá bág nə mázhúŋgúlú ícug byánúđ ηkí bwá bá kú gwú nya. Bwá ngə bwánd nji nə wo máguləg sá bwá cí yí, bwá má bwey kwəmusa.»

²² Lúlúú á ózimbi tóóshin mûsə bíđ mwán ncwámá, nya nə né ná: «Ci wo kú jaaw múúđ nə wo má shîn zə lwágulə mə kúdúgú ga.»²³ A mú jôw milúlúú mímbá myâ ozimbi təd, nya nə bwo ná: «Kwəməsagá ozimbi mitəd mímbá, nə boonŋg bwá du ju nə ikabulí wá məwúm zanŋbá nə ifulish mitəd mímbá bwá bág zə kə Sezarê mávəla ibuú má mpwóbulú dí.²⁴ Bwá kwəməsag námá íkabulí shú ná bwá kég nə Pwól a kú shwúg jús kú bwíim boogú kə wóós nə nya wə ηgwámuna Felígús.»²⁵ A mú cilə kálaad ntága:

²⁶ Mə Klódyus Lísyas, má cilə lwám ηgwámuna Felígús. Wo ɔ lás ɔ!²⁷ Muud má ngə nti wo éga, Oyúden bwá áma bii nya, bwá mú shîn bə ná bwá gwú nya. Sánónj ozimbi sá mú fɛɛmushi nya nəcé sá áma gwág nə a ji muud á Róma.²⁸ Mə ngə ka sɔ nə mə wámbulə cwoomb bánónj bwá yə nə ndí yí, má áma kə nə nya bwádí Gwoonŋg ósəmbye ó mílósú wâ Zembî dí,²⁹ mə mú kwey nə bánónj bwá ngə sɛŋusa mákəl ísá í dúgyá nə məcɛɛ mán yí. A cugé nə məbɛɛ mí nə ηkul sá nə bwá gwúg nya ηkí ná bwá wáág nya mímbwug dí má.³⁰ Nda má áma ka gwáduga nə bwá ngə bwéél nə bwá gwú nya ná, mə má ka ntí wo nya. Mə má námá jaaw búúđ bwá ngə wáámb nya wá nə bwá zág bwaagulə nya məbɛɛ mé nûj wódí.

³¹ Ozimbi bwá á ka sá nda ijwúga í á bə ná, bwá mú ŋwa Pwól kyey nə nya bulú nə bulú kélə nə nya

Antipátris. ³² Mán mælâm, bwá mú bíd ná bœŋg bwá á ñgə ju nə ikabulí wá bwá kág nə nyə shwóg, bân bwá mú nyingə nə mpúsə kə luŋgula ízumbid. ³³ Bœŋg bwá á kə nə Pwôl wá bwá mú kə kumə Sezarê, bwá músə yə ñgwámuna kálaad, bwá lwágula námə nyə Pwôl. ³⁴ Ñgwámuna mú l̥ kálaad ná ndéé a mú j̥i Pwôl kóómb mpál shí kwáádá nyé nyísá yí. A mú gwág ná mpál shí á Silisî. ³⁵ A mú ci nə Pwôl ná: «Mə é bá gwágula wo ja buud bínón̄ búás ná lású wá bwá bá za yí.» A mú lwâm ná bwá kág jil nyə luŋ mə Herod dí.

24

Pwôl má kaad wá Felígús

¹ Mpúsə mwôw mátóon ntáni, Ananíyas, Ajeláci á ofada, bánôn̄ bósól ócúmbá buud nə ñgwól lwóya bwá á du jôw nə Tertúlos yé bwá á wósés Sezarê. Bwá mú zə shwáman Pwôl wá ñgwámuna. ² Bwá mú jôw Pwôl. Tertúlos mú tééd ñgələ búgə nyə lású, nyə ná: «Yé lwám múúd Felígús, wo wá mə sá ná sá búlug mpu cugə ná shee nəcə wóó mbií wó ñgə kyey nə ijwúga yí, í mə mpu kwambula lwoŋ buud jísú. ³ Sá ñgə l̥ wo kákál jêsh nə wəla dêsh shú j̥j̥ɔ sóólúgá wô wœŋg. ⁴ Mə abulé ñgə julə lwóŋ julə kwasa, mə téég wo məbwə ná wo gwágúlág mə cig-cíg námə nda wo bwéy bə nə j̥ɔ fúlú ná. ⁵ Sá mə kwey ná muud éga jisə ñkí jág wagəwo. Nyə wá jísá lúlúú á ñkəómá buud bwá jów ná buud ó Nazarê wá, nyə wá ñgə tál *Oyúden bēsh wá shí mishwun ná shwuu. ⁶ Nyə a s̥ɔ námə ná a séémbali *Luŋ mə Zembî, sá mú ka bií nyə. * [Sá á jii ná sá mə lás lású yé nda mácéx mású mə ñgə ci ná. ⁷ Nji Lísyas, lúlúú ózimbi tóóshin nyə á ləelú zə nə júdə zə déég sá nyə, ⁸ a mú ci ná buud bánón̄ búás nə lású wá bwá

zág bə nyə wa wódí.] Ja wóméfwó wó é ñgə j̥i nyə mishílí mí kœod yí wo é je magulə móbéx̣ mēsh sá ñgə bwaagulə nyə má.»

⁹ Oyúden bwá mú mpu bwaagulə lású ni wēsh ná ntó wá jísá yé. ¹⁰ Ñgwámuna mú yə Pwôl lású, Pwôl mú ci ná: «Mə mpú ná wo mə kyey nə lwoŋ jísú ga tátəlí mimbú mimbú. Mə zə kaad kœod wām nə búgə. ¹¹ Mə ñgə kúnəw bád kə Yurúsalem ná mə kə yə Zembî gúmá, í afwóyé sá mwôw wúm nə məbá. Wo ji nə ñkul je fyál sá mə ñgə ci ga. ¹² Bwá abwélé kwey mə Luŋ mə Zembî, ñkí *mámpáánzə mə mínjígúlá mə Oyúden dí, sá muud sá ñgə séŋusa məkəl ñkí ntág ná mə ñgə wá zhizhœom ñgwála. ¹³ Sâ jêsh bwá ñgə ci mə ni, bwá cúgə nə ñkul lwágulə ná jísə búbálé. ¹⁴ Nji, mə mpú magulə wódí míshúd ná, na zhíí bwá mə jôw ná ñkœómá ni dí wá mə ñgə yə Zembî á impáábmbé bísú gúmá yé, mə ñgə *magulə sâ jêsh jísá cilyá kálaad məcéx̣ nə ókálaad ɔ *búúú ɔ mícúndá dí yí. ¹⁵ Sâ bwá ñgə bwánd nə búgə ná Zembî mə bá sá yí, gwá námə wá mə ñgə bwánd nə búgə yí. Jísə ná buud bwá bá gwúm, tœ bœŋg ó ányunywaá, tœ bœŋg ó abúbôw. ¹⁶ Gwá wá j̥i ná, məe ñgə wá ñkul ná mitédúgá myâ lám mí bég mə tátəlí ja jêsh mísh mə Zembî nə mísh mə búúú dí. ¹⁷ Mə a cín̄gali mimbú ñkí bulya ná ndéé mə á ka zə ná mə zə yə mímúbúbúwá myâ lwoŋ buud jâm mikwííndyá, mə kēenzh námə líím, ¹⁸ ja jœŋg wá bwá á kə kwey mə Luŋ mə mə shín fyá nyúul. Í á bə ntág kú nə gúfúgá búud, kú nə icucu. ¹⁹ Nji gúl bábaalé Oyúden wá Azí wá bwá á bə, bwá wá búás ná bwá zág tōw wo míshúd shwáman mə, ñkí búsa nə sâ bwá lámusa nə mə yí. ²⁰ Ñkí ntó dí, buud óga, bœŋg bwá tál óga bwá jááwug ñkí mə a shí biil nə wôŋ

24:1 25.2 24:5 17.6 24:6 21.28, 30 * 24:6 Míl mícilyá mí ayág mí cugə nə iciyá íga.
 24:14 9.2 24:15 23.6; 26.8; Dan 12.2; Yuá 5.28-29 24:16 23.1; 1Kr 4.4; 2Kr 1.12; 2Tm 1.3
 24:17 11.29-30; 21.17-28 24:21 23.6; 24.15

ja má á kaad *Gwoonǵ ósémbye ó milású wá Zembî dí yí. ²¹Ye nǵi ciyá má á ci má tál tâm kood ná: “Mæ tál múús koodud nacé má ngólæ magulæ ná mimbimbæ mí bá gwûm” yí?”

²²Felígús nywáá nyæ á bwey bul mpu isâ í dúgyá næ zhií Pwól nyæ á ngæ bç yí. Nyæ á ka bíd bwo ná bwá bâg shúgula zæ, nyæ næ bwo ná: «Ja Lísyas lúlúú á ózimbi tóshin má bá wóós yí, ja jœnǵ wá má bá zæ faas lésú wán yí.» ²³A mú ci næ lúlúú ózimbi tæd ná a báágulæg Pwól, nǵi a bíd ná a jéég ngæ wiinzh nyúul, a kú kaambulæ næ buud bé næ bwá kú zæ dúg nyæ. ²⁴Baalé mwôw má mú çǵ. Felígús bá mudá yé Drusil shilæ Oyúden bwá njúl ntáni, a mú jôw Pwól ná a zóg jaaw bwo sâ í dúgyá næ búgá búgúlálæ Yésus-Krist yí. ²⁵Nǵi, Pwól mú ka ngæ bul lás lésú cugálæ cug á tútalí, dúlæ mpu bii lâm, næ lésú sémbyé milású í bá zæ stý yí. Felígús mú gwág íkukwende, a mú ci næ Pwól ná: «Fwog je nyingæ jíga ja. Mæ é bá kwo jôw wo ja shús.» ²⁶Nyæ á ngæ bwánd næ búgá ná Pwól nyæ é je yæ nyæ *mwaanê. Gwá wá í á sá ná a dúg bul jôw nyæ ija ija zæ ðu lésha næ nyæ. ²⁷Mimbû mí á çǵ mímbá. Porsyus Festos mú zæ cénd Felígús. Nda Felígús nyæ á ngæ jí ná Oyúden bwá gwágúg nyæ nywa ná, nyæ á kyey a lúgæ Pwól mímbwugad.

25

Pwól má kaad wá Festos

¹Festos nyæ á ka wóós mpál shí jœnǵúd. A mú já Sezarê mwôw mállól, a mú bád kæ Yurúsalem. ²Næ milúlúú myâ ofada, næ otówe ç shwóg wá *Oyúden bwá mú zæ shwáman Pwól nyádí, bwá téég nyæ mæbwâ, ³ná a bwúgúg bwo ná nǵkwojú, a ntúg Pwól Yurúsalem. Í á bæ bwá má shîn cwǵ yuug ná bwá zæ gwú nyæ zhíid. ⁴Festos mú bæsa næ bwo ná Sezarê wá Pwól jí mímbwug

dí yé, nyæmfwó Festos má zé námá kæ wu. ⁵Nyæ næ bwo ná: «Otówe ç shwóg bún bwá zóg sánónǵ kág. Nǵi gúl sâ abúbôw í ngæ dúgya næ muud wœnǵú, bwá ka kæ shwáman nyæ nûŋ.»

⁶Festos nyæ a já cínǵnǵ bwádí mwôw mwœmb nǵí wûm. A músæ shulæ kæ Sezarê. Mán malêm nyæ á kæ ji jiya sémbyé milásúd, a mú ci ná bwá zóg næ Pwól. ⁷Pwól mú zæ. Oyúden bwá á zhu Yurúsalem wá bwá mú lyç nyæ, bwá mú ngæ jéég nyæ mæma minjagá bwáméfwó bwá cúgé næ nǵkul mpu bwaagula myá. ⁸Pwól mú shwǵ nyúul, nyæ ná: «Mæ afwóyé shwey wôn næ mæçç má Oyúden, kú shwey wôn næ *Luŋ má Zembî, kú shwey wôn næ *Káázel.» ⁹Nǵi, Festos mú çæl sá Oyúden mænywa. A mú ci næ Pwól ná: «Ye wó magulæ ná mæ kændug wo Yurúsalem, lésú wô í kág lís wu má njúl?» ¹⁰Pwól ná: «Mæ tál *mpáánzæ milású má Káázel dí. Í jii ná lésú wâm í lísúg cínǵnǵ. Mæ afwóyé sá Oyúden gúl sâ abúbôw, woméfwó má bwey mpu ntó. ¹¹Nǵi jísæ mpu bæ ná má ji næ mæbçç, ná má má sá gúl sâ á shwiŷ, má kú ban shwiŷ. Í ká yidá bæ ná má cugé næ mæbçç isâ byêsh búga bwá ngá jéég má íga dí, muud nyæ ajáláyé næ kœenzh má ná bwá kág gwú má. Má jii ná lésú wâm í kág wá Káázel.» ¹²Festos bânónǵ ósémbye ó milású bæ bwá mú ðu lésha ná ndeé a mú ci næ Pwól ná: «Wo má jii ná lésú wô í kág wá Káázel, wo é ka námá kæ wu.»

¹³Baalé mwôw má mú çǵ. Njwú-buud Agurípa mú zæ wóós Sezarê, bá mudá yé Berenís ná bwá zé báda Festos. ¹⁴Nda bwá á já cínǵnǵá fwámé zhwoǵ mwôw ná, Festos nyæ á ka jaaw njwú-buud lésú má Pwól. Nyæ ná: «Felígús nyæ a lúgæ ngwól múúd wa mímbwugad. ¹⁵Ja má á kæ Yurúsalem yí, milúlúú myâ ofada,

nə ocúmbá buud wâ Oyúden bwá á shwáman muud wəŋgû, bwá ná mə máguləg ná a ji nə məbɛ́. ¹⁶ Mə á ka ci nə bwo ná buud ɔ Róma bwá cúgə nə ŋkul kəenzh múúd ná a yág, muud wəŋgû bə́nəŋ buud ɔ lású bé bwá kú fwo kaad í, muud wəŋgû kú fwo bə nə fwála ná á shwə nyé nyúul. Bwá ádé sá ntó. ¹⁷ Sə́nəŋ bəsh sá á ka zə wa. Mə kú námá nyiŋgə neela, mə mú ji jiya sémbye mílásúđ, mán mələm, mə mú jəw ná bwá zág nə muud wəŋgû. ¹⁸ Buud ɔ lású bé bwá mú námá zə, nji isá bwá á ŋgə ci nyə yí í kú bə nə isá í abúbəw mé mə á ŋgə tə́duga yí. ¹⁹ Bə́nəŋ bwá á ŋgə sə́ŋsə məkəl isá í yə́bə wə́ŋúđ. Bwá á ŋgə wáám bə nyə nə lású mə ŋgwəl múúd nə jínə ná Yésus. Muud wəŋgû nyə á yə, Pwól ka ŋgə ci ná a ji kuwó. ²⁰ Mee mə a shigé ka mpu sá mə sáág yí. Mə á ka ji nyə ŋkí a ji nə ŋkul magulə ná a ká Yurúsəlem, lású yé kág líis wu. ²¹ Nji, Pwól mú ci ná á jii ná lású yé í kág wá Káázel, nyə wá kág sámb wə. Mə á ka námá ci ná bwá bááguləg nyə njəw mímbwug kə wósə ja mə é bá kənd nyə wá Káázel yí.» ²² Agurípa mú ci nə Festos ná: «Məməfwó mə cəel námá fwo gwágulə múúd éne.» Festos ná: «Wo e gwágulə nyə mán.»

Pwól mə kaad wá Agurípa

²³ Ja mán í á ləm yí, Agurípa bá Berenis bwá á zə nə isá í gúmə byəsh í də bə ja njwú-buud í ŋgə kyey yí, bwá mú zə nyíi *mpáánzə mílású, bə́nəŋ mílúlúú mí ózimbí nə otówe ɔ shwóg wá ŋgwála. Festos mú sá ná bwá zág nə Pwól. ²⁴ Festos mú lás ná: «Njwú-buud Agurípa nə buud bəsh búse wa wá, bi mə dág múúd éga? *Oyúden bəsh wá Yurúsəlem nə bəŋg wá wa, bwá á shwáman nyə məđí bwá ŋgə yáág ná nyə ajáláyé nə kwo cugə. ²⁵ Jám kóómb di, mee mə a shigé dág ná a mə sá gúl sá abúbəw á jəlá nə yə nə ndí yí.

Nji, nda nyə á jí ná lású yé í kág wá *Káázel ná, mə á ka námá magulə ná mə é kənd nyə wu. ²⁶ Nji mə cugé nə fwámé sá mə cíləg Káázel shú lású wəŋg dí yí. Gwá wá mə ámə zə nə nyə wóđí ná ŋkí wo e sá ná a lásúg íí, mə je bii sá mə cíləg yí. ²⁷ Nəcé í é bə kú nə wúmbulé ná mə bíig muud, mə kənd nyə, mə kú mpu lwágulə fwámé sá nyə ámə sá yí.»

26

¹ Agurípa mú ci nə Pwól ná: «Wo músə je kaad já níd.» Pwól mú séémb mbwə, a mú tééd kəod. ² «Njwú-buud Agurípa, mə dág ná í mə bul jəla mə nda mə təl wóđí mpwóómbúđ múús ná mə zə kaad shú isá byəsh Oyúden bwá ŋgə máág mə íni. ³ Í bul jəla nəcé wo mpú íjám nə ijag í Oyúden byəsh, wo mpú námá isá bwá də sə́ŋsə məkəl nə ndí yí. Mə ka jəgula nə wo ná wo gwágúləg mə nə lám jísów.

⁴ «Oyúden bəsh bwá mpú cug jám té wúlə shí. Bwá mpú nda mə á ŋgə cugə wa məđí lwəŋ buud dí nə wa Yurúsəlem ná. ⁵ Bwá bwey mpu ná kóómb yə́bə wúsú dí mə á bə ŋkəómá í búl bə nə ŋkúđ yíid, mə á bə *Farizyēŋ. Ŋkí bwá cəel, bwáməfwó búse nə ŋkul je bwiŋg ləŋ wám. ⁶ Mə mə zə təw kəodud ja ga dí nəcé ŋkaagə Zembí nyə á kaag odá yí, mee ŋgə bwánd nywo nə búgə. ⁷ Ibəend wúm nə íbá byəsh sá búse nə ndí yí í ŋgə yə Zembí gúmə bulú nə mwásə kú yəw. Ibəend byəŋg í ŋgə bwánd ŋkaagə nyəŋgú nə búgə. Yé Njwú-buud, wám bwándúlə wəŋg wá Oyúden bwá ŋgə wáám bə nə ndí ga. ⁸ Nəcé jí bí bəŋ bí cúgə nə ŋkul magulə ná Zembí ŋgə gwúmashi mimimbə yí? ⁹ Mee mə á fwo námá də tə́duga ná mə jəlá nə bul lúmbali nə jínə mə Yésus á Nazarət. ¹⁰ Ntó námá wá mə á də sá Yurúsəlem yé. Məməfwó

mə á du bií zhwog obúgala nə ɲkul milúlúú myá ofada mí á yə mə yí, mə du wá bwo mímbwugud. Mə á du námá bə cún nə buud bwá á du gwú bwo wá. ¹¹ Mə á du kyey *mámpáanzé mə mínjígulá mə Oyúden dí, mə du ɲgə lwágulə obúgala cúwáí, du y#mbuli bwo nə bwá kílyág búgá jáɲ. Mə á nteɲɲ námá sóólúgú wám, mə kə du bɛ obúgala mɪngwála mishúsúd. ¹² Gwá wá í á sá nə mə kág Damás, milúlúú myá ofada mí mə yə mə ɲkul nə lwámá mə kág sá yí. ¹³ Mə ɲgə kə ntáni tām mwásá, yé Njwú-buud, mə mú dúg ɲi məma mənkenya mə mə faan cɔ yásá. Məɲkenya mənɪ mə mú lyɛ sánónɲ buud ó gwoonɲ bām. ¹⁴ Sə bəsh sá mú kadawa shí. Mə mú gwág kál í ɲgə lás nə mə kál lú aramyɛ dí ná: “Sól, Sól, nəcé jí wó búl lwágulə mə cúwáí ntáni yí? Mpug nə wo cugé nə ɲkul sá mɪngáádá nə shushwom*.” ¹⁵ Mə mú jí ná: “Wo zá e, Cwamba?” Cwamba ná: “Mə Yésus, mə wá wó ɲgə lwágulə cúwáí yé. ¹⁶ Nji, wóólúg, wo tówég tútəlɪ nə məkuú mwô. Mə ámə zə lwóya nyúl wódí ná mə zə sá nə wo bəg mə kágá mílwámá, wo bwiinɲ sá wó mə dúg yí nə byəonɲ byəsh mə bá nyinɲgə zə du lwágulə wo yí. ¹⁷ Mə é cug wo nə kúl gwô nə ikúl ishús, kúl jəsh mə é lwám wo yí. ¹⁸ Mə lwám wo nə wo kág bəny bwo mísh, bwá wúg yidúgúd zə mənkenyad, wú mpəl mə *Sátan dí zə wá Zembí. Búgá bwé é *búgala mə yí í é sá nə bwá légúg ijuugá í *mísám myán bwá mú ɲwa jiya, bánónɲ bəonɲ búúd bwá mú mɪɲkɛɲkɛ nəcé ɲgələ búgala mə wá.”

¹⁹ «Ntó, yé Njwú-buud Agurípa, sá mə á dúg í á zhu mə gwów yí, mə á shígé mpyəny gwo. ²⁰ Mə á yida tééd ɲjənd, mə tééd kə búúd ɔ Damás dí, mə mú nyinɲgə

kə bəonɲ wá Yurásələm nə bəonɲ wá Yudéa yəsh dí, kə námá ikúl ishúsúd, mə kə bwiinɲ bəsh nə bwá céndúg mítádúgá bwá cénd kuú ɲjənd yid wá Zembí, bwá mú cugə cug í lwágulə nə bwá mə cénd mítádúgá yí. ²¹ Sə jəonɲ wá Oyúden bwá á kə bií mə *Luɲ mə Zembí dí, bwá ɲgə sɔ nə bwo gwú mə nə ndí yí. ²² Mə ɲgə cugə zə wóós múús ɲi nəcé Zembí, shú nə mée ɲgəg nə bwiinɲ kéel, bwiinɲ íkákágá, bwiinɲ ócúmbá buud. Mə ɲgə bwiinɲ ɲi sá *búúd ɔ mícúndá nə Moyíz bwá á bwey jaaw nə í bá bə yí, kú bəd sá gwəw. ²³ Í á bə nə *Kříst mə jəlá nə bá jug, á jəlá nə bá bə múúd ashúshwóógú gwúmúlə, á jəlá nə bá bwiinɲ kúl jisú nə byəonɲ í cúgə Oyúden yí mənkenya.»

Pwól mə cɛel nə Agurípa búgúlág Yésus

²⁴ Pwól ɲgə kə shwóg nə kəod yé ntáni, Festos mú ɲkáand ná: «Pwól wo jí lad. Bulúlə mpu wô ɲi í mə kənd wo ímpwúfúd.» ²⁵ Pwól nye mú ci ná: «Mə cugé lad ye Festos lwám múúd. Lósú mə ɲgə lás yí wúsə fwámé lósú, í ɲjúl lósú fúg. ²⁶ Njwú-buud mə ɲgə ləsha nə ndí kú fúndə yé, a mpú ísá íni. Mə tédúgá nə mə anɲé nə kwab ja mə cí ntó yí, nyə ajágé təo sá na. Nəcə isá byəonɲ í á shígé du sɪy ishwoo máfəfad. ²⁷ Njwú-buud Agurípa, ye wo ɲgə *magulə isá *búúd ɔ mícúndá bwá á ci yí? Haaw. Mə mpú nə wo ɲgə magulə byo.» ²⁸ Agurípa mú ci nə Pwól ná: «Í mú wo kúnə-kúnə nə wo sáág mə nə mə bəg křisten éé!» ²⁹ Pwól ná: «Í bəg ntó təo kíkídíga təo jáyé ja. Mə jəgula nə Zembí nə təo wo, təo buud bəsh bwá ɲgə gwágulə mə múús wá bi bəg nda mə, ɲi bi kú yidá bə nə mənəkəda nda mə jí nə mwo éga.» ³⁰ Njwú-buud mú təw,

26:12 9.1-22; 22.5-16 * **26:14** shushwom: Bwá á du sá wúl mbíi shushwom nə líf. Bwá ká du lúmə ínteny ná í kyéyug. **26:18** Ifz 2.2; 5.8-14; Kol 1.13 **26:20** 9.20, 28-29; Luk 3.8 **26:23** 3.15; Iza 49.6; Luk 24.46-47; 1Kr 15.20 **26:26** Yuá 18.20 **26:28** 11.26

nə ɲgwámuna, nə Berenis nə buud bəsh bə́nónɲ bʷá á bə bʷá ɲjúl wá. ³¹ Bʷá músə kə shwushwagád, kə lə́sha ná: «Muud éne nyə asáyé tə sá búsə nə ɲkul gwú nyə nə ndí yí, kú námə bə tə sá bʷá wálúlág nyə mənəkəda yí.» ³² Agarípa mú ci nə Festos ná: «Í mbəm bə muud éne kú jì ná lósú yé í kág wə *Káázel, wo mbəm je bíd nyə.»

27

Njənd mə Pwól kələ Róma

¹ Ja í á zə wós ná bʷá kənd sá Italı́ yí, bʷá á ɲwa Pwól nə míl mímbwug, bʷá yə wúl lúlúú ózimbi təd. Lúlúú ózimbi wəɲɲ í á bə nə jínə ná Zhuliyus, nyə á də sēy kında ózimbi ánání bʷá á də jəw ná Kında mə *Káázel yí. ² Sə á bád titíma á Adramít í á ɲgə kə mábwún mə Azí yí. Sə á bád cínəɲgú, mú kyey sánəɲ Aristárug muud Masedwán nyə á zhu Tesalonika yé. ³ Sə mú kə shulə Sidon mán mələm. Zhuliyus nyə á bə nə jə lám nə Pwól, a mú bíd nyə ná a kág óshwá bə́ dí, ka bʷá é ɲgə yə nyə isá. ⁴ Sə mú tí na. Nda ɲkwə́ bʷá á ɲgə ntágulə sá ná, sá á ɲgə baag kóómb fuundú mənɲ á Shíprə ɲkwə́ bʷá á də bə bʷá mú ɲgə cwaaləwo yí. ⁵ Sə mú ka lína mənɲ má Silisí nə Paməfilí, sə mú kə səl titíma MIRA, mpál shí á Lisí. ⁶ Cínəɲg wə́ lúlúú ózimbi wúsú nyə a dúg ɲgwól titíma á Aləgazandrí təl ná a kə Italı́ yé. A mú nteɲɲ sə́ titíma wəɲɲgúd. ⁷ Sə á ɲgə kə ntáni, júgə cúɲ nə cúɲ, sə ɲgə kə togátoogú, já zhíd zhwog mənəw ná ndeé sə́ mú kə wós ɲgeé Kanídu. ɲkwə́ kú bíd sə́ fwála ná sə́ shíshúg kúnə-kúnə. Sə́ á shwal baag kóómb fuundú mənɲ á Kurət ɲkwə́ bʷá á də bə bʷá mú

ɲgə cwaaləwo yí. Sə́ á ɲgə kə ɲgeé Salmóne. ⁸ Sə́ mú ɲgə líduga nə ɲgələ baag na fuundú mənɲ ná ndeé sə́ mú kə wós kákúl bʷá dú jəw ná: «Jə́jə́ mábwún» yí, ɲgwála í ɲjúl kúnə-kúnə nə cínəɲgú ɲji Lasaya. ⁹ Fwála í á bwey bul cə́ sə́. Ka námə nyɲɲgə bə́ ná ɲda wə́la lú íci í idəw* í á cə́ ná júgə í á zə bə ɲkí wə́gəwo. Gwə́ wə́ Pwól nyə́ á ka zə kéwə́li búud, ¹⁰ nyə́ ná: «Owey, ɲjə́nd ga í é bə́ sə́ ɲkí jág ɲkánɲgəla. Mə́ dúg ná sə́ é jímbal mímbag mísu, tə́ titíma, sə́ je námə gwííl míkug mí búud.» ¹¹ Lúlúú ózimbi nyə́ mú yida bul bə́ nə búgə nə ɲjulye titíma bá amədí, a kú gwág sə́ Pwól nyə́ á ci yí. ¹² Nda bʷúnɲ dəɲɲ í á shígé bə́ jə́ bʷúnɲ búud bí nə ɲkul cínɲgə́li ɲkwán yí ná, zhwog buud bʷá mú ɲgə́ ci ná sə́ cə́g cínəɲg, sə́ sə́gə́ ná sə́ kúməg Fenígús, bʷúnɲ á Kurət, sə́ kə́g cínɲgə́li ɲkwán wu. Bʷúnɲ dəɲɲ dáá dúsə́ mbə́g ɲgeé mpədúgə́ *məkóól mə́ jwə́w† nə́ kóómb jwə́w í də́ jíma yí, í ɲjúl námə́ mbə́g ɲgeé mpədúgə́ *mə́ncwúm mə́ jwə́w‡ nə́ kóómb jwə́w í də́ jíma yí.

Məma ɲkwə́ mə́ zə́ kə́ɲg mənɲ

¹³ Gúl ɲgúnɲgúl í də́ zhu mə́kóól mə́ jwə́w§ yí í mú ɲgə́ wə́ɲlə. Bʷá mú təduga ná búsə́ nə ɲkul kə́, kə́ wós Fenígús. Bʷá mú yíl shwamá í də́ sá ná titíma kú kyey yí, bwo mú ɲgə́ bə́ fuundú mənɲ á Kurət. ¹⁴ Kú námə́ bwey, mə́ma ɲkwə́ bʷá də́ jə́w ná Erakiləɲ* yé mú zhu núnɲ ɲkwaməd zə́ byaləga nə́ bwo. ¹⁵ Nda titíma í á shwal tə́w ná, fwála mə́ kwo təl nyə́ yí í a shígé ná bə́. Sə́ mú bíd, ɲkwə́ mú ɲgə́ kə́ nə́ sə́ kóómb í ajələ́y yí. ¹⁶ Sə́ á ka kə́ cə́ mpúsə́ ɲkwamə́ bʷá jə́w ná Koda yí, í mú nywá laa sə́ ɲkwə́, sə́ músə́ ka tə́em balan nə́

26:31 23.29 26:32 25.11-12 27:1 25.12 27:2 19.29 27:3 24.23; 28.2 27:9 2Kr 11.26 * 27:9 ici í idəw: Í á də́ bə́ zə́ɲ. Bʷá á də́ sá zə́ɲ nyə́ɲɲ wə́la lə́ bʷóógád ɲkwə́ bʷá ɲjúl ɲkí yáág. † 27:12 mə́kóól mə́ jwə́w: Í kə́ ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ɲkə́w á oféél-féélí ó íciyá dí. ‡ 27:12 mə́ncwúm mə́ jwə́w: Í kə́ ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ɲkə́w á oféél-féélí ó íciyá dí. § 27:13 mə́kóól mə́ jwə́w: Í kə́ ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ɲkə́w á oféél-féélí ó íciyá dí. * 27:14 ɲkwə́ wə́ɲɲ mə́ də́ zhu ɲgeé mə́ncwúm mə́ jwə́w.

bíbyóól ácíg-cíg sá má fwo bul líduga. ¹⁷ Ofúla bwá mú kál bíbyóól jəŋŋ titíma dí gwôw ná ndeé bwá mú ngə cəŋlə mikwoolú lyɛ titíma nəcə bwá á ngə fúndə ná ŋkwə nyə a bá kə nə sá ná ndeé sá kə mága bwŭŋ á Síruɛt. Bwá mú shul shwamá í dí cwánəwo yí májúwód, sá mú shwal ngə kə, kú ná bæ kóómb sá má cəel yí. ¹⁸ Jwôw í á bɛ yí í á bæ ŋkwə ngə ná námə zhíŋg sá. Sá mú ka tééd wusələ mímbag májúwód. ¹⁹ Jwôw áléel, ofúla bwáméfwó bwá mú ngə wusə isá í titíma májúwód nə məbwə máŋ. ²⁰ Sə á cugə mwôw ŋkí bulya kú ná dúg jwôw jəŋ dí, kú nə təo acén-cení, nji wúl mbií yáág-yáág ŋkwə ngə kung. Sə mú shín dúg ná sá bāŋ sá ácugəyé.

²¹ Í á bæ námə buud bwá má bul já kú də. Pwól mú ka zə təw bwo tətám, a mú ci nə bwo ná: «Owey, bí a mbəm gwág sá má a ngə ci yí, ŋkí sá á shígé tí mákuú Kərɛt, sá á mbəm sásələ míga micúŋ nə intáma. ²² Má ka ci nə bíja gaád nə bi lwóyág inkáŋ. Cug múúd í ájímbeé wa təo ŋgwúd. Sá jí nə ŋkul ntáma, nji titíma. ²³ Zembí má gwág nə ndí yé, má ngə yə gúmə yé, ŋgwól *əŋgəles yé nyə ámə wóós mádí bulú gaád. ²⁴ Nyə ámə lás nə mə ná: “Pwól, wo kú bæ nə ifwaas. Í jii ná wo kúməg wə *Káázel. Zembí nyə e cug námə búúd ɔ titíma gwô nəcə wo.” ²⁵ Gwá wə má cí nə bí ná, oshwá bām, lwóyágá inkáŋ. Mə jí nə búgə nə Zembí ná isá í é bæ nda nyə ámə jaaw mə ná. ²⁶ Sə é kə mága nyúl ŋkwamə dí.»

²⁷ Í á ka zə bæ, ŋkwə má jéŋla nə sá ntáni ibulú wŭm nə ílól. Bulú wŭm nə nŋ dí, sə ngə ná námə ntəŋ māŋ bwə jów nə Adriyatík má dí, isá í tām bulú, ofúla bwá mú gwáduga ná sá mú kúná-kúnə nə nyúl shí. ²⁸ Bwá mú wusə zhwanŋgula májúwód, bwá kwey ná í gwaa shí kə wóós ómáda

məwŭm málól nə zəŋgbá. Sə mú shish shwóg, bwá mú kwo wusə zhwanŋgula, bwá kwey ómáda məwŭm mábá nə mwəŋmb. ²⁹ Bwá mú bæemb ná sá á bá kə mága gúl kúkúl á məkwóógúd. Bwá mú wá məshwamá mánŋ bán titíma dí, bwá ngə wíimb ná mán í léélug lām. ³⁰ Ofúla bwá mú ka zə bii tédúgá ná bwá túb. Bwá mú shul bíbyóól ácíg-cíg májúwód nda sá má cí nə bwá kə wá məshwamá mē lúú titíma. ³¹ Pwól mú ci nə lúúú ózimbí ná: «ŋkí buud óni bwá bé kú jí titíma dí, bí kú faam nə shwiy.» ³² Ozimbí bwá mú sámb mikwoolú mí bíbyóól nə ndeé í mú wó.

³³ Té bwá á ngə bwánd nə mán í lámúg yí, Pwól nyə á ngə cwíny buud nə bwá dág idāw. Nyə á ci nə bwo ná: «Í má bæ mwôw wŭm nə mánŋ múús bi njul bi ngə bwánd, muud kú də. ³⁴ Mə ngə jii ná bi nyíngəg tééd ngələ dá, sá jəŋŋ í é sá bí mpwogé. Mpugá ná muud nyə ajímbálé təo ntand shilú ŋgwúd wa.» ³⁵ Nji nyə á shín ci ntáni yí, nyə á ŋwa buléd, a jəgula nə Zembí ná ndeé a fəy, a mú tééd dálə. ³⁶ Bēsh mənuyúl má mú lal, bwá mú ŋwa idāw ngə də. ³⁷ Sə bēsh sá á bæ titíma dí buud mítəd mímbá nə məwŭm zəŋgbá nə ósaman. ³⁸ Ja bwá á shín də jíla yí, bwá á ka zə sŋ məzhí mə sá ná titíma ŋwág yísa. Bwá mú wusə idāw májúwód.

³⁹ Ja mán í á ka lām yí, bwá a shígé yag shí bwá á kə wóós ni. Í á yida bæ nda wúl mbwə māŋ í á zə shúsə cínú. Mbwaanəulə shé í á ngə nyín cínəŋg. Wu mbwaanəulə wəŋŋ dí wə bwá á dúg ná bwá cəel kə təl titíma yé ŋkí í á bæ nə ŋkul sŋy ntó. ⁴⁰ Bwá á ka wiinzh məshwamá mēsh bwo mpáŋgula mwo májúwód, bwá wiinzh námə mikwoolú mí sá í də fiinzh titíma yí, bwá mú wəɛf *sanda ngúl, ngúl mú ngə kə nə titíma kóómb mbwaanəulə

shɛ. ⁴¹ Nji bwá nda fwo kumə bwûŋ, titíma mú kə mága dúl kú lú shɛ í á bə májúwó dí shí kú ŋgə nyîn yí. Lúú titíma í mú nyí shɛ dí í kə yím. Ikwó í májúwó í mú dɛ zə jiwa bán titíma dí ná ndéé bán titíma í mú shîn wôŋ.

⁴² Ozimbi bwá mú dág ná bwá shîn gwú mimbwug shú nə muud kú gwáág ná ndéé túb. ⁴³ Nji nda lúúú ózimbi nyə á cɛɛl cug Pwôl ná, nyə á ci nə ozimbi ná bwá kú gwú mimbwug. A mú yida lwâm ná bəŋŋ bí nə ŋkul gwáág wá bwá gwáágúg kə cínú, ⁴⁴ bəŋŋ bwá lág wá bwá ŋgəg nə badawo mábóómbúd, bóól íbwíl í titíma dí bwá ka ŋgə kə cínú. Ntó wá bēsh bwá á faam nə shwiy yé, bwá mú kumə cínú mpwogé nə mpwogé.

28

Pwôl má kumə ŋkwamə á Malta

¹ Ja sá má shîn faam nə shwiy ntáni yí, sá mú gwág ná bwá dɛ jôw nyân ŋkwamə ná Malta. ² Mimbyágá mí shí nyəŋ mí á ŋwa sá nə dúl váál ósasa í cúgə kúl jēsh yí. Nda mpú nyə á ŋgə nywô yôŋ í ŋgə fafulə ná, bwá á sɔ məma kuda, bwá mú ŋwa sá bēsh ná sá kəg gwáalə. ³ Pwôl nyə á ka ŋkēny dúl bímbí lú ncaga wusə kudad. Yúul mú kə wú cínəŋgú nə gúnj kuda, zə bwaməsə nyə mbwád nada. ⁴ Ja mimbyágá mí shí mí á dág yúul kál Pwôl mbwád yí, bwá á ŋgə lésha bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ji wámbulə bə ŋgwíl buud. A má teem faam nə shwiy májúwó dí, myéndí í á mágúlóyé ná a cúgəg.» ⁵ Nji Pwôl nywáá mú saməsə yúul kuda dí, a kú námə gwáduga tɔə mæcy. ⁶ Bân bwá á ŋgə téduga ná bwá é je dág Pwôl ŋgə gúsə, gúl ja ná bwá é seegya nji a má yuŋ kadəwa shí mbimbə. Bwá á bwánd ná kákákə, bwá kú

dág tɔə sá ábábôw í bə nə nyə. Bwá mú cénd mítádúgá, bwá ná: «A cugé zhizhe muud, a ji zembí.» ⁷ Ŋgwól kân nyə á bə kúnə-kúnə nə kúkúl bwá á bə ni. Kân wəŋŋ njúl kân má Publíyus, lúúú múúd á ŋkwamə nyəŋŋ. Publíyus éne mú ŋwa sá nə cɛɛlí, a mú jil sá nyédí kân mwôw málóól. ⁸ Sóŋgú yé nyə á bə a mbwúg shí nə bwás. Nyúúl í á ŋgə gwô nyə, a ŋgə námə bwás ncwú-mácií. Pwôl mú kə nyédí, kə jəgula nə Zembí, bəd nyə məbwə, a mú yâl. ⁹ Í mú ka zə bə ná, míl mímbəl myá ŋkwamə nyəŋgú mí mú ŋgə zə nyédí, mí ŋgə zə yâl. ¹⁰ Buud bəŋŋ bwá mú bul ŋwa sá nə gúmá, gúmá í ŋgə nyîn mimbíí mimbíí. Bwá á yə námə sá isá í njənd ja sá á kyey yí.

Pwôl mə kə kumə Róma

¹¹ Sá á ji cínəŋŋ ŋkwoond olóól. Gúl titíma á Aləguzandrí í á cínəŋlí ŋkwân cínəŋŋ ŋkwamə nyəŋgád. Titíma jəŋŋ mé məyígəyé má á bə yuug «Məwáás»*. Gwá wá sá á ŋwa kálə nə njənd shwóg yí. ¹² Sá á kə ná ndéé kə shulə Sirakús, sá mú já cínəŋgú mwôw málóól. ¹³ Tílə sá á tí na yí, sá á ŋgə baag nciindye nə nciindye ná ndéé kə wóós Regyo. Mán mələm, ŋkwô á məkóól má jwôw† mú kuŋ. Mpəsə mwôw məbá sá mú kumə Puzhwoləs. ¹⁴ Sá mú kwey bóól ómínyəŋə búsu óbúgula na. Bwá mú jəgula nə sê ná sánŋ sá jág mwôw zəŋgbá. Mpəsə wəŋŋ wá sá á kə kumə Róma yé. ¹⁵ Na, bóól ómínyəŋə búsu wá Róma bwá á gwáduga ná sá ŋgə zə. Bwá á zə, zə bwəma nə sá Ifacilá í Apyus, bóólúgá kúl bwá dɛ jôw nə Mínjów mí ójóŋ mílól yí. Ja Pwôl nyə a dág bwá yí, nyə á yə Zembí cúncəsh, ŋkul bul wóós nyə nyúúlúd. ¹⁶ Ja sá á kumə Róma yí, bwá á bíd Pwôl ná a

28:2 2Kr 11.27 **28:5** Mak 16.18; Luk 10.19 **28:6** 14.11 * **28:11** Məwáás məŋŋ wá Kastor bá Polugas. Bwá á bə ozembí wá yəbá Ogurək. Buud bwá á dɛ téduga ná ozembí bəŋŋ wá bwá á dí baagula ofála. † **28:13** məkóól má jwôw: Í kə ná Sud; wo é kwey fɛ́l-fɛ́lí yé ŋkəw á ofɛ́l-fɛ́lí ó íciyá dí. **28:16** 24.23

jeg kə ji kúl á céel yí, bá ngwól zimbi nyə é du baagusə nyə yé.

Pwól má bwiing Jajə Kéel Róma

¹⁷ Mpúsə mwōw málól ntúni, Pwól nyə á jōw otōwe ɔ shwóg wá *Oyúden, bwə zə bwəma nə nyə kúl nyə á du ji yí. Ja bwá á zə sɛɛŋgya yí, nyə á ka ci nə bwo ná: «Bwaŋg mə a shígé shwey wōŋ nə kúl búud jishé, kú shwey wōŋ nə ijám nə ijag ódá bwá á lúgə yí. Nji tɛɛm bə ntó, bwá á bii mə Yurúsalem, kɛɛnzh mə məbwə mə búud ɔ Róma dí. ¹⁸ Buud bɔɔŋg bwá á shí jí mə kɔɔd, bwá mú kwey nə bwá bíd mə nəcé bəŋ bwá á shígé kwey mə nə məbɛ́ mə mپیá nə shwiy má. ¹⁹ Nji, nda Oyúden bwá á ngə ngaan ná, gwə wə mə á jí ná lású wám í zág wə *Káázel nə ndí yí. Nji ntó cugé ná mə jí nə məshwán nə lwoŋ búud jám. ²⁰ Sə jɔɔŋg wə mə ámə sɔ ná shé dúgyág nə ndí yí, shé lésha yí. Búbálé mə jí mánkəda dí nəcé sá *Izarəyél ngə bwánd nə búgə yí.» ²¹ Bwə mú bɛsa nə né ná: «Sə afwóyɛ bii ngwól kálaad ngə wú sá Yudə shú dwó dí, ŋki ntág nə ngwól *mínyəŋə wúsú mə zə jaaw sá wúl bów-bów lán shú dwó dí. ²² Nji, sá mə jii ná woméfwó jááwəg ná sá tádúgá wó shú nyɔɔŋg ŋkɔɔmə a búgə wó mə kə nyí ni. Sə ngə gwág ná buud bwə ngə ban nywo kúl jəsh.» ²³ Bónónə bwə á cɛɛlə ŋkúmba jwōw bwə bá zə cínɔŋg nyédí njów yí. Ja jwōw dɔɔŋg í á jé yí, bwə á zə bwə njúl buud ŋkí bul bulya. Pwól mú zə lwóya búgə jé wú mpámán wósɔs mpwó-kugú, a ngə bwiing bwo Faan mə Zembí, a ngə sɔ ná bwə máguləg Yésus, a ngə bwiing bwo ná nyə wə Məɛɛ mə Moyíz nə micilyá mí *búúd ɔ micúndə mí á ngə ci yé. ²⁴ Bóól bwə mú ngə *magulə isá nyə á ngə ci yí, bóólúgá kú magulə. ²⁵ Bwə á ka ngə bwilya bwə njúl məcún məcún. Pwól mú kwo ci bwo

nji sá ngwúd ná: «Sə Nkɛŋkɛ Shíshim nyə á lás nə impáábə bín mpú mə múúd micúndə Izayí dí yí í mə mpu nyín. Nyə á ci ná:

²⁶ Kaág kúl búud ni dí kə ci nə bwo ná;

“Bi mə bá du kənd málwə, nji bi kú bwɛɛ wámbulə;

bí du kənd míš, nji bi kú bwɛɛ dúg, ²⁷ nəcé kúl búud ga í mə shín lal mílám.

Bwə mə shín juwal málwə,

bwə búdal míš;

nə míš mán mə á bá dúg,

məlwə mán mə á bá gwág,

mílám myán mí á bá wámbulə,

ŋkwunɡá bwə á bá cénd kuú njɔɔnd,

nə ndé mə mú lwag bwo.”

²⁸ «Kagá mpu ná Zembí mə kənd búud bwə cugé Oyúden wá cug jé jɔɔŋg. Báá, bwə é gwágulə nyə.»

²⁹ †[Ja Pwól nyə a shín ci ntúni yí, Oyúden bwə á shwal bwilya, bwə ngə jág sɛŋusa məkál.]

³⁰ Pwól nyə á já mimbú mímbá oncindí, a ngə jí njów nyáméfwó nyə á ngə jóna nə *mwaanə yé yí, a dúgə lág búud bwə á du zə nyédí wá, ³¹ a ngə cúndə kéel á Faan mə Zembí, a ngə jíɡulí buud minjíɡulá mí dúgyá nə Cwámba Yésus-Kríst myá nə kpwóɔ kpwóɔ, kú nə gúl sá í ntágulə nyə.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Róma yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Róma yí

Pwôl wá nyə á cilə kálaad éga kənd Dɔ mə Yésus í á bə Róma yí. Nyə á ceel jíguli bwo váál bí nə ñkul mpu cugə sɛɛŋgi, Oyúden bánŋŋ ikúl ishús yí. Shúg lə njígulá yé wá: «Zembí mə du ŋwa múúd nə tátəlí muud ja múúd mə búgula yí, búgə í kwaga» (1.17). Kálaad éga ji nə məma mánkow məlól.

(1) Tééd lúu 1 kə wóós lúu 8 í, Pwôl ŋgə lwágulə váál múúd ji nə ñkul bə tátəlí mísh mə Zembí dí yí. Pwôl ka ŋgə jíguli nə buud bəsh búsə osól ɔ mísám, tɔ ikúl ishús, tɔ Oyúden. Nə ndéé, buud bəsh búsə nə ñkul dúg cug nji nə kwíindyá mə Nkɛŋkɛ Shíshim, nəcé Yésus-Kríst wə ŋgə kə nə buud wə Zembí.

(2) Nyiŋgələ wú lúu 9 kə wóós lúu 11 dí, Pwôl ŋgə lás sá í dúgyá nə Oyúden yí. A lwágulə nə kúl Oyúden jəsh ncindí dí í á búgula Yésus. Nji tɛɛm bə ntó, Zembí ŋgə ná jəw bwo, nəcé á ceel bwo, búsə kúl jé.

(3) Wúlə lúu 12 kə wóós 15 dí, Pwôl ŋgə lwágulə nda múúd mə jálá nə cugə cug krísten ná.

Pwôl nyə a shínal kálaad nə məbədə bədálə zhwog buud (lúu 16). A cwééd mínə mə búdá nə budúm, a sá nə sənŋ sá bəg kúnə-kúnə.

Məbədə

¹ Mə Pwôl, lwaá mə *Kríst Yésus, mə wə mə cilá kálaad éga. Mə á zə bə *muud lwámá mə Yésus nəcé Zembí nyə a jəw mə nə mə bəg ntó, Zembí nyə a féesh mə nə mə bwíŋgug Jɔjɔ

Kéel dé. ² Bweyálə Zembí nyə á bweye kaag buud Jɔjɔ Kéel dɔŋŋ, a sá nə *buud ɔ micúndə bə bwə ciləg ŋkaagə nyɔŋgú Kálaad Zembí dí. ³ Jɔjɔ Kéel dɔŋŋú dúsə lâŋ mə mwân yé nyə á zə byél mpwɔŋ buud mə *Dávid dí yé. ⁴ Nji, Zembí nyə á yə nyə ñkul á Shíshim mə Zembí ja nyə á gwúmashi nyə yí; cínɔŋg wə nyə á mpu lwágulə nə Cugye wúsú Yésus-Kríst wɔŋŋú ji *Mwân mə Zembí yé. ⁵ Zembí nyə a féesh mə féeshá á mpaam kwɔŋ mə Yésus dí nə mə bəg *muud lwámá yé. Lwámá wɔŋŋ wí nə mə sáág nə ikúl byésh í bəg nə məgwág mə búgə, jíná dé í mú ŋwa gúmá. ⁶ Bi búsə námə búúd ɔ ikúl nə ilwɔŋ byɔŋŋú, bí buud Zembí mə jəw nə bí bəg buud ɔ Yésus wá.

⁷ Mə Pwôl, mə cilə bí buud bəsh Zembí mə búl ceel nŋ Róma wá. Nyə a jəw bí nə bí bəg buud bə. Sónŋgú wúsú Zembí bə Cwamba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə nə bí ŋgəg nə cugə nə shee.

Pwôl ji nə yéesh kálə Róma

⁸ Mə tééd fwo yə Zembí waamə akíba kwɔŋ mə Yésus-Kríst dí shú dún bí bəsh nəcé shí mishwun nyésh í ŋgə gwáduga búgə jín. ⁹ Mə ŋgə yə Zembí gúmá nə lám wám wəsh nəcé mə ŋgələ bwiŋŋ Jɔjɔ Kéel mə mwân yé. Zembí wɔŋŋú ji wúshined waamə nə mə aŋgə nə bwelə yow tádúgálə bí bəsh. ¹⁰ Mə ŋgə wá bí ja jəsh mājəgula mām dí; mə ŋgə jí Zembí nə ŋkí á magulə, mə bəg nə fwámə fwála mə zə nŋ bídí. ¹¹ Mə ji bul bə nə yéesh ná mə dúg bí. Mə ceel kwíind bí nə ísá Zembí mə du yə bwán bə zhí a *shíshim dí yí, bí mpúg lal búgád. ¹² Ntó ji ná mə ŋgə jii nə shé bəg kul ŋgwúd shú ná, búgə bí bí nə ndí mə jí námə nə ndí yí, í sáág nə shé bəsh bəg nə məgwə, bí ŋwa mwo mádí, mə ŋwa námə bídí. ¹³ Bwaanŋ, mə acéélé ná bí bəg kú

1:1 Mis 9.3-15; 26.16; Gal 1.15-16 1:2 3.21; 1Pr 1.10-12 1:3 Mat 1.1; 20.30-31; Mis 13.33; 2Tm 2.8 1:5 11.13; 15.15-18; Gal 1.1; 2.7, 9 1:7 ná shee: 5.1; 15.33; 16.20; 1Kr 7.15 1:8 16.19; 1Te 1.8 1:9 15.23; Mis 19.21; Ifz 1.16 1:13 1Kr 9.19-22

mpu ná má dú yigula ná má zé nûñ bídí. Mæ ñgæ jii ná séy jâm í bág námá ná mpumá bídí nda bíl ðwõñ dí. Nji, zæ wóós múús íí, mækwowala má abídé má ná má zág. ¹⁴ Mæ jisæ ná má bwíñgug buud bêsh Jɔjɔ Kéel, tæ buud bwá mpu cug wá, tæ buud bí kú mpu wá; tæ ompuye ó isâ tæ buud bwá cúgé ómpuye wá. ¹⁵ Gwá wá má ñgá bul jii ná má zág námá bwiñg bí buud ɔ Róma Jɔjɔ Kéel yí.

Jɔjɔ Kéel dúsæ nyúl mpířá má Zembî

¹⁶ Mæc mæ anğê næ gwág shwôn næ bwiñgúla Jɔjɔ Kéel dɔɔñgú. Næcé a dúsæ næ nyúl ñkûl má Zembî shú cugúla múúd yêsh má *búgula yé, tééd næ *Oyúden kala næ Ogurêk bêsh. ¹⁷ Næcé otátáí ó Zembî* bwá má nyín Jɔjɔ Kéel dí. Muud nyæ é kumæ otátáí ó Zembî bɔɔñg dí næ búgá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná. Jí cilyá ná: «Tátáí muud mæ dág cug næcé bála næ búgá».

Muud yêsh nyæ a má byaagula næ Zembî

¹⁸ Mpugá ná Zembî ñgæ lwóya mpimbæ jé í ñgá zhu gwôw, a ñgæ nyada næ buud bwá ñgá cugæ cug á kú bísh Zembî ñgæ sá olíñgí wá, næcé bwá ñgá sá ná obúbálé bwá kú séy. ¹⁹ Næcé, isâ byêsh búúd bwá jálá næ mpu shú má Zembî dí yí, í á má nyín ná ñgáñ, Zembî nyæméfwó nyæ a má lwó búúd byo ná ñgáñ. ²⁰ Jí ntó. Zembî ñkul nyé á kú næ ñji í anğê næ nyín; sâ gwáméfwó á jisó yí kú námá nyín. Nji, tééd ja nyæ á té shí næ gwów yí, misóólúgú myé mí ñgæ lwágula ñkul nyé næ sâ gwáméfwó Zembî jisó yí. Múúd mæ ká táduga tádúgá á fug, a dág. Buud bwá cúgé ná nækɔɔd bí næ ñkul kaad yí. ²¹ Næcé bwá á má sá ná, bwá má tæm mpu isâ í dúgyá næ Zembî yí, bwá ayáyé nyæ gúmá næ akíba mæ jálá næ nyæ

Zembî yé. Wáñ faasúla isâ í mú kú næ mfíí, lám ðmpwúfú wáñ í mú yídúgúð ná ñkwed. ²² Sâ jɔɔñg í má sá ná bwá bág ilad, ñji bwá ñgá táduga ná bí næ fug. ²³ Bwá á má sá ná, gúmá bwá jálá næ yæ Zembî jí kú bá bwele fudæ yé, bwá ñgæ yida yæ ivuguli í isâ í ða bwoo yí, ivuguli í búúd, næ ivuguli í ínunú næ ivuguli í ócúdí næ onywá.

²⁴ Gwá wá jí ná, Zembî nyæ a má bíð bwo danğ-dánğ ná bwá ñgág næ bę íwímbúg yá milám myáñ, ñgæ sá misóólúgú mí áðadaná, ñgæ séémbuli mænyúúl máñ bwáméfwó. ²⁵ Bwá á má shwápla óbúbálé ó Zembî, yidá ñwa bwo nda ijóó; bwá ñgæ yida kænd gúmá isâ Zembî nyæ á té yííd, í njúl ná Zembî muud nyæ a té isâ byêsh yé, nyæ wá má jálá næ gúmá kandugá á kandugá! Amen.

²⁶ Gwá wá jí ná, Zembî nyæ a má bíð bwo danğ-dánğ ná bwá bęg iyéesh í isâ í shwôn. Budá bân bwá má bíð sála sóólúgú ná budúm, bwá mú yida ñgæ sá bwá budá næ budá, í njúl ná ntó dí Zembî nyæ á kwambulæ bwo ná í bág ða bæ yé. ²⁷ Námá mbií ñgwúð wɔɔñgú, budúm, bwá má lúgæ ná bwá bálánugí næ budá, bwá mú yida ða bæ ná, ñgwól múdúm yæ næ yéesh shú ñgwól. Bwá ñgæ sá isâ í shwôn, ñgwól múdúm balan næ ñgwól nda mudá. Cwaguwála bwá ñgá cwaguwa wɔɔñgú, bwáméfwó bwá ñgæ námá ñwa myána myá cínɔñgú.

²⁸ Ná ndeé, nda bân bwá abíshé ná bwá mpúg Zembî ná, Zembî nyæ a má ka bíð bwo danğ-dánğ ná bwá bág milúu kú ða mpu faas isâ, ka ñgæ sá isâ bí kú jála yí. ²⁹ Bwá mú lwándúlá næ olíñgí, næ mbiya lám, næ yéesh mábii, næ gwól lám, næ zhíñ, næ mægwú mæ búúd, næ

1:14 Kól 3.11 1:16 2.9; Mis 13.46; 2Tm 1.8; 1Kr 1.18, 24 1:17 3.21-30; 4.1-25; 10.4-13; Aba 2.4; Gal 3.9-12; Flp 3.9; Heb 10.38 * 1:17 Mbií Zembî má ða ci ná muud jí tétáí muud yí. 1:18 2.5, 8; Ifz 5.6; 2Te 2.12 1:19 Zhb 12.9; Sôm 19.2-5; Mis 17.27-28; 1Kr 1.21 1:21 Ifz 4.17-18 1:22 1Kr 1.19-20 1:23 Mbá 4.16-18; Sôm 106.20 1:25 9.5 1:26 1Kr 6.9 1:27 Læv 18.22; 20.13 1:29 Gal 5.19-21; 2Tm 3.2-4

ozhuyá, nə məkəŋ, nə məfúlú kú nə wúmbúlé; bwá kyey nə ontaandé, ³⁰ sá íkúdúgú, bwá mpíi Zembí, sá mpyón, ñkény mányúul, sá bəgəwa, bul bə nə fəg sála məbəw dı, sá mĩngáádá nə obyál bāŋ. ³¹ Bwá mú kú ná bə məcéx, kú gwág múud cey lámúd, kú nə lám ñkúŋkwon. ³² Í njúl ná bwá ñgə mpu cígúlá mə Zembí nə buud bwá sá mbií misóólúgú míni wá bwá mpíyá nə shwiy í, bāŋ bwá sá myo, bwá gwág námá búúd bwá sá myo wá nywa.

2

Buud bəsh bí nə məbɛx, tə Oyúden, tə ikúl ishús

¹ Gwá wá jí ná, wo muud ñgá yə bóól búúd məbɛx yé, tə wo wá zə tə zə, wo cúgə nə kəəd wó jí nə ñkul kaad yí. Nəcə, ja wó ñgá yə bóól búúd məbɛx wo ñgá sá isá í məbɛx ímpwúd bwá ñgá sá yí, woméfwó námá wá wo ñgá yə məbɛx éne. ² Sá bəsh mə mpú ná, buud bwá ñgá sá mbií isá wəŋ wá, Zembí ñgə sámb bwo milású nda óbúbálé bí ná. ³ Wo wá ñgá yə bóól búúd məbɛx wo ñgá námá sá isá í məbɛx bwá ñgá sá yí; wo tédúgá ná wo bá faam, ná Zembí nyə abúle sámb wo myó milású? ⁴ Ye ná wó yida mpyény bímbí jə lám Zembí jí nə ndí yí, nə bálə á ñgá bə kú lámusa yí, nə bwándúle á ñgá bwánd yí? Wo ampúyé ná jə lám Zembí ñgá bə nə ndí ni í ñgá cındal wo ná wo céndúg mítédúgá? ⁵ Ntó, wo mə yidá bə njí mĩngáádá nə mĩngáádá*, mpug ná Zembí mə bá lwágulə búud bəsh mpimbə jé dúl jwówúd. Wo ñgə sá nə mpimbə jəŋg í bāg bul yáág shú dwó dı. Jwów dəŋgú, Zembí mə bá lwágulə ná á də sámb buud mílósú sémbyé á tútálí. ⁶ A bá yə múúd yəsh myəna myá misóólúgú

nyə á sá myá. ⁷ Bəŋg bí nə zény ñgálə kə shwóg ñgə sá mənəwa, ñgə sə ná bwá ñkənəwag, bwá bəg nə gúmə, bwá cúgəg cug í cúgə nə ñkul shín yí, a bá yə bwo cug á kandəgə kandəgə. ⁸ Bəŋg bwá ñgá yida sá mĩngáádá, kú magulə óbúbálé wá, bwá ñgá bə məzhií mə olíŋgí wá, Zembí mə bá gwág bwo mpimbə, a bá nyada nə bwo. ⁹ Buud bəsh bwá ñgá sá məbəw wá, bwá é bwəma nə *incwaw í ntəg, bwá bá bə nə yágúwó. Jíni í tээd fwo dúgya nə *Oyúden, í mú námá dúgya nə Ogurék. ¹⁰ Bəŋg bəsh báá bwá ñgá sá mənəwa wá, tээd nə Oyúden kala nə Ogurék í, bwá bá ñkənəwa, bwá bə nə gúmə, cug bə bwo ná shee. ¹¹ Mpugá ná Zembí nyə ádé baam nə ñgwól múúd ntə ñgwól. ¹² Ná ndéé, bíl íkúl í búúd í áshígé bwele mpu *mbwoomb məcéx; ñkí bāŋ bwá sá *mísám, bwá bá jəx. Jəxlə wāŋ í ábúlé bə shú sá í dúgyá nə məcéx yí. Bəŋg bwá á mpu *mbwoomb məcéx wá, bwá ká ñgə sá misám, bwá bá ñwa məbɛx námá nda məcéx məŋg mə ñgá lwágulə ná. ¹³ Buud bwá də gwágulə məcéx gwágulə gwágúləg wá, bwó dí búsó otútálí ə búúd mísh mə Zembí dí wá; njí, bəŋg bwá ñgá bə məcéx wá, bwó wá Zembí mə bá cí ná búsə otútálí ə búúd wá. ¹⁴ Nkí ikúl ishús í ñgə sá isá mbwoomb məcéx í ñgá jí yí í njúl ná bwá áshígé ləg məcéx, bwá ñgə sá isá byəŋgú nə fəg byélé. Ntó mə lwágulə ná məcéx məŋg mə á bwey nyí bwádí cəgud. ¹⁵ Cug ján í lwágulə ná misóólúgú mí məcéx mí bwo cilyá mílámúd; lám wāŋ í ñgə námá magulə ntó, misóólúgú mí məcéx myəŋg mí də nyín námá ja bwá də faas isá í məbɛx nə isá í ñkáam yí. ¹⁶ Sá í bá nyín ná ñgəŋ jwów lú sémbyé mílósú yí wəni. Nəcə, Jəjə Kéel mə ñgá bwiŋg yí ñgá cí ná, jwów dəŋgú, Zembí mə bá ntí

2:1 Sóm 50.16; Mat 7.2 **2:4** Mís 17.30; 2Pr 3.9, 15 **2:5** Iza 2.11-21 * **2:5** Məkəl mə mítəŋ mə cí ná nə: wo ñgaan ná wo acéndé bəw-bəw kuú njənd wó. **2:6** 1Kr 3.13-15; 2Kr 5.10; Ifz 6.8; Mat 16.27 **2:11** Mís 10.34; Kol 3.25; 1Pr 1.17; Zhk 2.1 **2:12** Mat 7.21 **2:16** 2.6; 1Kr 4.5

*Kříst Yésus zə jaaw nda mítədúgá misə búúd ishwoo mímwɔ dí ná.

Oyúden bwá á sá málwá

¹⁷ Wo muud jí nə jínə ná *Yúden yé, wó má jéég kwon *mbwoomb máccɛ dí, wo ηgə ηwa gúmá nəcə wo mpúlə fwámé Zembí. ¹⁸ Wεε wo mpú sá Zembí wəɔηgá ηgə jí yí, mbwoomb máccɛ í ηgə ntág sá ná wo mpúg də féesh sá jí nə mfií yí. ¹⁹ Wεε wo ηgə téduga ná Zembí nyə á yə wo séy lwólə wəancím-ncím zhií, wo ηgə fεen bəɔηg bí yídúgád wá mənkenya. ²⁰ Wo ηgə téduga ná Zembí nyə á yə wo séy jígúlílə ílad, ná wo jí yíguli ikákágá, ná mbwoomb máccɛ í má sá ná wo mpúg obábálé fwámé mpu! ²¹ Ká, wó ban ka jíguli wóméfwó nəcə jí? Wo wá ηgə cúndə ná buud bwá nda júwo, ηjí wεε ka ηgə júwo nəcə jí? ²² Wo ηgə ci ná buud bwá nda sá mínəomb, ká nəcə jí wé ηgə sá yí? Wo ηgə mpii ozembí ó yadúg, nəcə jí wó ηgə júwo isá í ózembí bəɔηg yí? ²³ Wo ηgə ηwa gúmá ná wo mpú máccɛ, wo ηgə nyiηgə caam mwo; caamúlə wó ηgə caam mwo ni, wo ηgə júwo Zembí gúmá jé!

²⁴ Wo má dág í? Kálad Zembí ηgə ci ná: «Bí ηgə sá ná ikúl ishús í ηgəg nə *lás nə nyə bwaasúlə mpu». ²⁵ Jí mpu bə ná ábiwáág jí nə mfií shú dwô dí ja wó bɛ mbwoomb máccɛ yí. Wó ká yida ηgə caam máccɛ, wo bə námá mísh má Zembí dí nda muud cúgé síyá ábiwáág yé. ²⁶ Njí, ηkí muud cúgé síyá ábiwáág yé má bɛ mbwoomb máccɛ, a bə mísh má Zembí dí nda muud jí síyá ábiwáág yé. ²⁷ Muud nyə áshígé byél kúl búúd í də síyá ábiwáág dí yé, ηkí nywáá ηgə bɛ máccɛ, a bá sámə wo milású. Nəcə wo anɣé nə cugə nda máccɛ mə jíí ná, í njúl ná wo jí nə máccɛ micilyá, wo námá nə ábiwáág. ²⁸ Jí ná, bələ Yúden

cúgé nji síyálə íyuug, ábiwáág kú bə nji nyəɔηg bwá sá nyúúlúd yé. ²⁹ Fwámé Yúden jí nyəɔηg nyə á má magúlə cug Yúden nyádí tédugá dí yé; fwámé ábiwáág jí nyəɔηg nyə á má síy lám dí cwú yé; nyəη má zhu wə Nkɛ̀ηkɛ̀ Shíshim, kú bə nəcə muud ηgələ bɛ máccɛ. Fwámé Yúden jí nyəɔηg mə ηwá gúmá mísh má Zembí dí yé, kú bə mísh má búúdud yé.

3

Tútəlí muud cugé shí gaád

¹ Ká ηkí ntó, *Oyúden bwá ntɔ bóól búúd nə nyáyé zhí? Ábiwáág jí nə wáyé mfií? ² Təɔ nyáyé zhííd, təɔ nyáyé dí, Oyúden bwá ntɔ. Bwá ntɔ nəcə, í tééd fwo bə ná, bwá wá Zembí nyə á kala iciyá byé wá. ³ Ká jí? Nkí bóól Oyúden bwá á bə kú bɛ micɛglá myá bəndɔη Zembí, yə sá jəɔηg wá í é sá ná Zembí bəg kú ná bɛ iciyá nyáméfwó nyə á ci yí? ⁴ Mbô! Í cúgé nə ηkul bə ntó! Buud bwá jəlá nə mpu ná Zembí má də ci nji obábálé, buud bəsh bwá njúl obwiηgye ó íjɔ́. Sá jəɔηg wá jí cilyá Kálad Zembí dí yí, ná:

Buud bwá jəlá nə mpu ná iciyá byô bí nji obábálé; ηkí bwá tál wo kəɔd dí, wo ntɔ.

⁵ Nkí olilingí bású bwá də sá ná otátəlí ó Zembí* bwá mpúg nyín, sá ka ci cínəηg ná jí? Ye sá é ci ná Zembí má də námá sá ócícéndé ja á də lwóya mpimbə jé nə sá yí? Mə fwóg ná lás zhizhe lásúlə á buud. ⁶ Mbô! Í cúgé nə ηkul bə ntó! Í ká bə ntó, Zembí ka sámə búúd milású ntədəlé?

⁷ «Nkí íjɔ́ byám í də sá ná obábálé ó Zembí bwá búlɔg mpu nyín, mə é ka nyiηgə ηwa mábɛ́ mə *sám na ntədəlé?» ⁸ Muud jí nə ηkul ci na ná: «Sá sáágá məbôw, məbôw məɔηg

2:17 9.4; Iza 48.1 **2:19** Mat 15.14 **2:21** Mat 23.3-4; Yuá 7.19 **2:24** Eze 36.20 **2:25** 1Kr 7.19; Gal 5.3 **2:26** Gal 5.6 **2:28** 9.6; Zhe 4.4; Flp 3.2-3; Kol 2.11 **3:2** 9.4; Sòm 147.19-20

3:3 9.6; 11.29; Ilɔ 23.19; 2Tm 2.13 **3:4** Sòm 51.6 **3:5** 9.14 * **3:5** Mbií Zembí má də ci ná muud jí tətəlí muud yí. **3:8** 6.1

má wéeshúlíg mǎnywa?» Bóól búúd bwá ngə ntáma mǎ jíná wá, bwá ngə ci ná mǎ á ci ntó. Zembî mǎ bá yə bwo intúgúlí í jála yí.

⁹ Sá kág ci ná jí? Ye sá Oyúden sá ngə ntə bóól búúd nə nyúl zhí? Cwúð! Sá ngə kúnəw lwágulə ná buud bēsh búšə mǎnyámá má mǐsámúd, buud bēsh tə Oyúden tə Ogurêk. ¹⁰ Sâ jəng wə Mícilyá mí ngə lwágulə kúl mí ngə ci ná:

Kú nə muud jí tútálí, kú nə tə ngwúð.

¹¹ Kú nə muud jí nə fəg, kú nə muud ngə sɔ Zembî.

¹² Buud bēsh bwá á má wú zhíð bēsh bwá mú ngə cwagəwa ntó, kú nə tə ngwúð jí nə jə lám, kú nə tə ngwúð nə ngwúð.

¹³ Nkwóóminá ján jí nda shwəŋ í má bāŋ yí.

Júm dán í wéeshúlí nji məshügá, Sâ í wú bwo mpásə ijá í mpu yí jí nda məjə mə nywá.

¹⁴ Məzhúngúlú nə iciyá í ófimál í á má lwánd bwo mímpud ná cwóó.

¹⁵ Məkuú má cáás bwo shí nji kálə gwú búúd.

¹⁶ Kúl jēsh bwá ká yí, bwá ngə gwílyə mǎnywa mə búud, ngə nyasulə buud mǎntágulad.

¹⁷ Bwá ampúyé zhí matəla.

¹⁸ Bwá abwélé bə nə tédúgá ná bwá fúndə Zembî.

¹⁹ Sá má mpú ná sâ jēsh *mbwoomb máccɛɛ í ngə ci yí, í ngə dúgya nə buud bwá á yéyəw mbwoomb máccɛɛ wá. Jí ntó shú nə muud bág kú bēny mpu, í mpúyúg nə buud ə shí mish-wun bēsh bwá á má byaagulə mísh má Zembî dí. ²⁰ Gwá wá jí ná, muud tɛem sá mǐsólúgú máccɛɛ má ngə jii myá, Zembî nyə abéle ci ná muud wəəŋgú jí tútálí nəcé ntó. Nəcə máccɛɛ mǎsə yidá bə shú nə muud mpúg ja á má sá sǎm yí.

Búgúlálə Yésus-Kríst wə í sá ná muud nyínúg tútálí

²¹ Jaá ga jí ná, Zembî má lwóya otútálí bə, kú ciingya mbwoomb máccɛɛð. Mbwoomb máccɛɛ nə mícilyá mí *búúd ə mícúndá mí ngə yida bwiing otútálí Zembî má lwóya wá. ²² Í mú ná, muud mə *búgúlá Yésus-Kríst yé, Zembî ci ná a jí tútálí muud. A də sá ntó nə muud yēsh mə *búgula yé, kú nə fyasúg; ²³ nəcé buud bēsh bwá á má sǎm, nə ndéé milwaná mí Zembî mí á má wú bwádí ícugud. ²⁴ Nji, Zembî nywáá, má ci ná búšə otútálí ə búúd. A má ci ntó ashwá nə jə lám jé, nəcé shwiy má *Kríst Yésus í yíl bwo mǎnyámád.

²⁵ Yésus-Kríst wə Zembî nyə á yána tǎŋ cúdú məzǎŋ yé, shú nə mácií mé má shwiyugú, muud mə búgúlá nyə yé bág nə ijuugá í *mǐsǎm. Yánalə Zembî nyə a yána Yésus yí, nyə a lwágulə ná a jí tútálí nəcé nyə á ngə bíð mǐsǎm búúd bwá á ngə sá yág ja Zembî nyə á ngə ná jísəw yí. ²⁶ Nyə á ngə jísəw ntó a ngə mpu ná Yésus mə bá zə bə *lím ícweel. Ja gaád a má lwóya shwiy mə Yésus dí ná a jí Zembî á otútálí. Gwá wá á má sá ná, muud mə búgúlá Yésus yé, a ci ná muud wəəŋgú jí tútálí muud.

²⁷ Ká muud jí nə ŋkul ŋkény nyúúl na nə nyáyé zhí? Kú nə tə zhí. Nəcə jí? Nəcə, bɛɛlə máccɛɛ dí wúsə nə mfíí, í yidá bə búgúlálə. ²⁸ Sá ngə téduga ná Zembî má də ci ná muud jí tútálí muud ja múúd wəəŋg mə búgula yí; í ádé bə nəcé ngələ sá mǐsólúgú máccɛɛ má ngə jii myá. ²⁹ Ye Zembî jí nji Zembî *Oyúden? Ye a cugé námə Zembî á bóól búúd bēsh ii? Haaw! A jí námə Zembî á bóól búúd bēsh. ³⁰ Nəcə Zembî jí nji ngwúð. Nyə wá má bá ci ná buud ə ábiwáág bí otútálí ja bwá búgula yí. Nyə námə wə má bá sá

3:9 1.18–2.24; 3.23 **3:10** Sôm 14.1-3 **3:13** Sôm 5.10; 140.4 **3:14** Sôm 10.7 **3:15** Iza 59.7-8 **3:18** Sôm 36.2 **3:20** Zhb 4.17; Sôm 130.3; 143.2; Rom 4.15; Gal 2.16; 3.22 **3:21** 1.2, 17 **3:22** 2.11; 3.9; 10.12; 11.32 **3:23** 5.2, 12; 8.18-20; Mat 3.19 **3:24** 5.17; Ifz 2.8; Tit 3.7 **3:25** mácií: Mat 26.28; Ifz 2.13; Kol 1.20; Heb 9.12-14; 1Yn 1.7; Mbú 1.5; 5.9 tútálí: 1.17; 3.3-4 **3:27** 3.1, 21, 31; 8.2 **3:28** Gal 2.16 **3:29** 3.22; 4.11-12

ná, búúd bwé cùgé búúd ɔ ábiwáág wá bwé ká búgula Yésus íí, a ci ná bwé músə otátəlí ɔ búúd. ³¹ Ye ntó ji ná sá má jímbál *mbwoomb mácɛɛ nəcə búgá? Mbô! Í cùgé ntó! Sá ηgə yida mpu təl mbwoomb mácɛɛ fwámé céd.

4

Búgá má Aburaham jisə sáyuuɔ

¹ Shé é ka ci na ná jí shú má dá *Aburaham? Mbên yé í á sá ná a bág nə jí? ² Nkí í á nywá ka bə ná Zembí nyə á ci ná Aburaham ji tətəlí muud nəcə misóólúgú, Aburaham nyə a nywá jee bə nə zhií ná a ηkényúg nyúúl; nji a kú ηkény nyúúl mísh má Zembí dí. ³ Ká Kálaad Zembí ηgə ci ná jí? Ngaá a ηgə ci ná:

Aburaham nyə á búgula Zembí, Zembí mú lə nyə búgá jé jəɔŋgú, a mú ci ná Aburaham ji tətəlí muud.

⁴ Sá má mpú ná muud mə sá gúl séy yé má də ηwa myána; myána nyəɔŋg mí cùgé ná bwé sá nyə mpaam, mísə sá bwé mbíd nyə yí.

⁵ Nji, Zembí má də sá ná muud jí kú bish nyə yé bág tətəlí muud. Muud má jəlá nə *magulə ntó, kú lwóya misóólúgú. Muud mə mágálá ntó yé, Zembí lə nyə búgá jé, a ci ná a ji tətəlí muud. ⁶ Ntó wá *Dávid ηgə lás ja á ηgə bwiiŋ mənnywa má múúd jí ná Zembí nyə alýyé nyə misóólúgú, á yida ηwa nyə ná tətəlí muud yé.

⁷ Dávid nyə á ci ná:

Buud Zembí má juu nə fúlú nyán a kú bish mácɛɛ wá, á má jímbal *mísəm myán wá, bwé má jəla.

⁸ Muud Cwámba má bə kú ná kwo lə *səm yé yé, má jəla.

⁹ Jəlále wəɔŋg, ye wúsə nji shú buud ɔ ábiwáág, ye wí námé shú búúd bwé cùgé nə ábiwáág wá? Gwágúgá ná sə ηgə ci ná: «Zembí nyə a dúg búgá má Aburaham, a

mú ci ná a ji tətəlí muud.» ¹⁰ Jáyé ja Zembí nyə á ci ná Aburaham ji tətəlí muud yí? Ye í á bə Aburaham má shín síya ábiwáág, ye a kú fwo síya? Í á shigé bə a má shín síya, í á bə a kú fwo síya. ¹¹ Nyə á ka lág ábiwáág tən məyiigyé lwólə ná Zembí nyə á ci ná a ji tətəlí muud. Zembí nyə á ci ná a ji tətəlí muud nəcə búgá nyə á *búgula a kú fwo síya ábiwáág yí. Ntó, Aburaham nyə á ka zə bə sóŋgú á buud bəsh bwé búgúlá Zembí nda nyə kú síya ábiwáág wá, nəcə Zembí mə lə bwo búgá jáŋ, a mú ci ná búsa otátəlí ɔ búúd nda Aburaham. ¹² Bəɔŋg bwé má síya ábiwáág wá, bwé ka bə kuú ηjənd sóŋgú wúsú Aburaham nyə á kyey a kú fwo síya ábiwáág yí, Aburaham ji námé sóŋgú wán.

¹³ Zembí nyə á kaag Aburaham bəndə mpwəɔ buud nyé ná bwé wá bwé bá bə nə shí nyəsh. Í a shigé bə nəcə Aburaham mpúlə bə mácɛɛ; í á bə nəcə Aburaham nyə a búgula, Zembí mú ci ná a ji tətəlí muud. ¹⁴ Í ká bə ná buud bwé ηgə bə mácɛɛ wá, bwé wá bí nə kəw lú ísá Zembí nyə á kaag yí, mpu ná búgá í má bə kú nə mfíí, ηkaagé kú nyiŋgə bə sá múúd mə wímbé nə kənd lám yí. ¹⁵ Nəcə mácɛɛ wá má də sá ná mpimbə má Zembí í bíig muud; mácɛɛ má á mbəm bə kú bə, caamálə mácɛɛ kú námé bə. ¹⁶ Gwá wá jí ná, búgá wá í é sá ná muud lágúg mənnywa Zembí nyə á kaag má. Í bə ntó shú ná mpaam má Zembí í mpúyúg, ηkaagé í mú bə nə mfíí shú mpwəɔ buud má Aburaham nyəsh. Mfíí wəɔŋg í cùgé nji shú bəɔŋg bwé á lág *mbwoomb mácɛɛ wá; wúsə námé shú bəɔŋg bwé ηgə búgula nda Aburaham sóŋgú á sə bəsh wá. ¹⁷ Sá jəɔŋg jisə Mícilyád ná: «Mə a sá ná wo bág sóŋgú á

ncúlyá ikúl nà ilwoŋ.» Aburaham ji sónŋá wúsú mísh má Zembí nyà á búgula yéd, Zembí má ða gwúmushi mímimbà, ða sá ná sâ í cùgé yí í bág yé. ¹⁸ Fwála í á bə ná muud kú ná bwánd nà búgú yí, Aburaham nywáá nyà á ŋgə gwaa kənd mísh nà búgá. Nyə á búgula Zembí, a músə bə sónŋá á zhwog ikúl nà ilwoŋ. Micilyá mí ŋgə cì ná: «Bímbí ni wə mpwoŋ buud nywó í bá bə yé.» ¹⁹ Ná ndéé, Aburaham nyə á bə nà mimbú kúná-kúnə nə təd, a ŋgə mpu ná nyúul má shîn kə nyə, mudá yé *Sara njúl kundú. Nji, Aburaham nyə á tɛɛm ŋgə dúg isâ ìni ntáni, búgú jé í á shígé shímba. ²⁰ Búgú í á shígé fúfə nyə ná a shwána ŋkaagó má Zembí. Búgú jé í á yida lalushi nyə, a mú yə Zembí gúmá ²¹ a shwu nyúul ncindí nə ncindí ná Zembí ji nə ŋkul mə sá sâ á má kaag yí. ²² Sâ jooŋg wə ciyá jí ná: «Zembí mú lə nyə búgú jé jooŋgú, a mú cì ná a ji tátəlí muud» yí. ²³ Cilyá í ŋgə cì ná: «Zembí mú lə nyə búgú jé jooŋgú» ni, í cùgé nji shú má Aburaham nyəmɛfwó, ²⁴ wúsə námá shú dúsú. Zembí mə bá námá lə sá jísú búgú, sə bəsh buud sə ŋgə *magulə ná Zembí nyə a gwúmushi Cwamba wúsú Yésus wá. ²⁵ Nəcé Yésus nyə á kaanz zə cé íwushí bísú, Zembí nyə a gwúmushi nyə shú ná sá bág otátəlí ɔ búúd nyádí míshúd.

5

Yésus nyə á zə sá ŋkwambulə

¹ Ná ndéé, nda Zembí má cì ná sá mú otátəlí ɔ búúd nəcé búgú ná, mpwogé músə mpádúgá sánŋə Zembí nəcé Cwamba wúsú Yésus-Krist. ² Ntó, nda sá bí nə búgú ná, sá mú nə zhií ná sá ciŋgya wə Yésus ná ndéé kə bwəma nə mpaam má

Zembí. Mpaam nyooŋg dí wə sə ŋgə cugə ja gaád kú ná fúfug yé. Sə ŋgə ntəg cugə milúu ná sən nəcé sə ŋgə bwánd nə búgú jəsh ná sə má bá námə ŋkənəwa máŋkənəwa má Zembí. ³ Sə má bul nyingə bə nə milúu ná sən ja *incwaw í ntug í ŋgə bíí sə yí, nəcé sə má mpú ná incwaw í ntug í jígúlí sə ná sə bág nə zény kálə shwóg. ⁴ Muud nyə á má jíg zény kálə shwóg yé nyə ányingəyé ná ða búla ja mábwəbúlán má é ða wóós nyə yí; bələ kú búla wooŋgú í mú sá ná a mpúg ŋgə bwánd nə búgú. ⁵ Sə ábúlé samba nə bwándúlə sə é bwánd ntó yí, nəcé Zembí nyə a má yə sə Ŋkəŋkə Shíshim ná a ŋgəg nə myeeg sə cɛɛlí mílamúd.

⁶ Krist nyə á zə yə fwála Zembí nyə á cɛɛlə yíid, ja sə á bə ná itag-bwool yí, ja jooŋg wə *Krist nyə á zə yə, zə cé búud bí kú bish Zembí wá. ⁷ Muud cugə nə ŋkul mpu magulə ná a yə jilá má tátəlí muud; muud ji nə ŋkul yə jilá mə múúd jí fwámé múúd yéd. ⁸ Zembí nywáá ŋgə yida lwágulə ná á cɛɛl sə. Ndəm á cɛɛlí jooŋg nyí ná Krist nyə á zə yə jilá jísúd sə njúl ná ósól ɔ *mísəm. ⁹ Ŋkámásá ná Yésus fwó sá ntó sə njúl ósól ɔ mísəm, ŋkəmusa nə ja mácií mé mə má sá ná Zembí cíg ná sə bí otátəlí ɔ búúd ga; ŋgaá ná nyə é ka sá ná sə fáámugí nə mpimbə má Zembí í ŋgə zə yí? ¹⁰ Zembí nyə á nti mwán yé zə yə shú ná shwiý dé í sáág ŋkwambulə mpádúgá sánŋə. Ŋkámásá ná á fwó sá ntó ja sə á bə mizhízhíh myé yí, ŋkəmusa nə ja sánŋə mú mpwogé ga. Nyə e bá yə sə cug nəcé Krist ŋgə cugə. ¹¹ Jəsh námá dí cí. Sə búsə nə milúu ná sən nə Zembí shú má Cwamba wúsú Yésus-Krist muud nyə á má zə sá ná sánŋə Zembí bág

4:19 Mət 17.1-6; Heb 11.11 **4:21** Mət 18.14; Luk 1.37 **4:22** 4.3 **4:23** 10.9; 15.4 **4:25** Iza 53.4-5, 10; Rom 8.32-34; 1Kr 15.17 **5:1** 3.21-30 Zembí má cì ná sə mú otátəlí ɔ búúd: 3.25-26 **5:2** mpaam: 6.14; 2Kr 6.1; 12.9; Gal 1.6; 5.4; Ifz 2.5-8; 1Pr 1.10-11; 4.13-14; 5.10, 12 búgú: Rom 3.23; 5.2; 8.17-18 máŋkənəwa: 8.17-18; 9.23; 1Kr 2.7; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.27; 3.4; 1Te 2.12; 2Tm 2.10; 1Pr 5.1 **5:3** Zhk 1.2-3, 12; 1Pr 1.5-7 **5:5** 8.39; Sòm 22.6; Heb 6.19 **5:6** 1Pr 3.18 **5:8** Yuá 3.16 **5:9** 1.18; 1Te 1.10 **5:10** 2Kr 5.18-20; Kol 1.20-22 **5:11** 8.31 **5:12** Mət 2.17; 3.19; Rom 6.21, 23; 7.9-10

mpwogé jaá gaád yé.

Yésus ji Adam ábêê

¹² Sâ má ngó ceel ci yí jí ná *sám í á zə shí mishwun nəcə muud ηgwūd, sám wəɔŋgá mú julə shwiy; shwiy mú kala nə búúđ bēsh, nəcə buud bēsh wá bwə á sá sám. ¹³ Shúshwóógú ná Zembí zág yə Moyíz məcəɛ, sám í á bwey du bə shí mishwun; nji, Zembí nyə a shígé fwo du l̥ búúđ misám nəcə məcəɛ kú fwo bə. ¹⁴ Nji, té wúlə wəla má Adam zə wós wəla má Moyíz íí, shwiy í á ηgə bii buud bēsh tə buud bwə á shígé sá mbií sám nda caamúlə məcəɛ Adam nyə á caam yí.

Adam nyə jisə vəguli mə múúđ nyə á jəla nə zə yé. ¹⁵ Sá cúgé nə ηkul yiga iwushí í Adam nə yána má Zembí. Jí ná, iwushí í Adam muud ηgwūd í á sá nə zhwoɡ buud bwə bwəmag nə shwiy. Mpaam má Zembí í ntə mínji, yána nyə á yə zhwoɡ buud lúu má Yésus-Kríst muud ηgwūd yí í bul bə nə mfií. ¹⁶ Məma salanê jisə mpédúgá sá Zembí nyə á yə buud mpáam dí yí nə sósólúgú iwushí í múúđ ηgwūd í á sá yí. Nəcə, sémbýé í á bɛ iwushí í múúđ ηgwūd yí í á bə ná muud má jəlá nə bwəma nə intégúli í ayíyáág. Nji, ja búúđ bwə má sá misám nə sá sá sá yí, yána má Zembí dáá í má yida sá nə buud bwə bəg otátəli ɔ búúđ mísh mēd. ¹⁷ Jí ntó, iwushí múúđ ηgwūd nyə á wush yí í á sá nə shwiy í kwágag nə buud bēsh. Nji, Zembí má sá búúđ mbiya məma yána lúu má Yésus-Kríst muud ηgwūd dí; a má sá bwo mənywa, a sá nə bwə bəg otátəli ɔ búúđ. Bwə bá cugə nəcə *Kríst, bənəŋ ka bá bə míci.

¹⁸ Nda í ká bə ná wusúlə múúđ ηgwūd nyə á wush yí í á sá nə buud bēsh bwə bəg nə intégúli ná, ntó námə, Zembí nyə ci nə buud

bēsh búsə otátəli ɔ búúđ nəcə sósólúgú tətəli muud ηgwūd nyə á sá yí. ¹⁹ Námə nda búúđ bēsh bwə á má bə ósól ɔ misám nəcə sósólúgú málwə múúđ ηgwūd nyə a sá yí ná, ntó námə wə zhwoɡ buud bwə bá bə otátəli nəcə sósólúgú mágwág múúđ ηgwūd nyə a sá yí.

²⁰ Zembí nyə á wá *mbwoomb məcəɛ shú ná iwushí í mpyáánzág. Ná ndeé, kúl sám í á mpyáánz yí, mpaam má Zembí í á nyiŋgə mpyáánz ntə iwushí. ²¹ Mpaam má Zembí í á mpyáánz ntə iwushí shú ná, nda sám í á ηgə jwə, í dúgə sá nə buud bwə bwəmag nə shwiy ná, mpaam má Zembí í jwəg ja gaád, ηgə sá nə buud bwə bəg otátəli ɔ búúđ; ná ndeé, sá mú nə ηkul jee ləg cug á kandugə kandugə lúu má Cwáməba wúsú Yésus-Kríst dí.

6

Sá búsə mimbimbə shú sá í dúgyá nə misám yí

¹ Shé kág ci ná jí? Ye shé má jəlá nə ηgə kə nə *misám shwóg nə shwóg shú ná Zembí ηgəg nə bul nyiŋgə sá shé mpaam? ² Mbô! Í ajəláyé nə bə ntó! Shé á má yə, shwiy dəɔŋg í á má sá nə shé béegyág nə misám; shé é ka nyiŋgə ηgə cugə misámúd na ntədəle? ³ Ngaá bi mə mpú ná sə bēsh buud sá á ηgə duwan tən buud ɔ Yésus wá, sá á má yə námə nduwán wəɔŋgúd? ⁴ Ntó ji ná duwanúlə sá á duwan yí, sá á yə, sənəŋ Yésus sá mú dəw. Ntó má kə ná, nda ηkúl áyíyáág má Sósŋgú í á gwúmushi nyə ná, shé má jəlá nə ka cugə cug ágúgwáan. ⁵ Nəcə ná, ηki sá má ci nə shwiy dé í músə shwiy dúsú, gwúmúlə yé í é bə námə gwúmúlə wúsú. ⁶ Shé kágá mpu ná mbií búúđ shé á du fwo bə yí í á bə mbádúgá nə *Kríst ja nyə á yə kwólós dí yí.

5:13 4.15 5:14 1Kr 15.21-22, 45-49 5:17 bənəŋ ka bá bə míci: Mat 19.28; 1Kr 6.2-3; 2Tm 2.12; Mbú 20.4, 6 5:20 4.15 5:21 6.23 6:1 3.5-8, 31; 5.20 6:2 6.6; 7.4 6:3 Gal 3.27; Kol 2.12; Tit 3.5; 1Pr 3.21; Mat 28.19 6:4 2Kr 5.14-15, 17; Gal 6.15; Kol 3.1-5, 10 6:5 Flp 3.10-11 6:6 Gal 5.24

Í á s̄y ntó shú ná ñkul mísám mí á du bæ nã ndí shédí mílâm dí yí í shínág kandugá, shé wúg mányámá má mísámúd. ⁷ Mpugá ná muud má yã yé, mísám mí ányingáyé ná jwú nã nyã. ⁸ Nda sánõñ Kríst sá á yã ná, sá má tédúgá ná sánõñ sá é cugã námá. ⁹ Sá má mpú ná nji Kríst nyã a gwûm yí, nyã abúle ná nyingã yã, shwiy í cúgã ná nã ñkul bii nyã. ¹⁰ Shwiy nyã á yã yí í á sá ná a béégyág nã mísám ja ñgwúð á kandugá; cug á ñgá cugã yí jisã shú má Zembí. ¹¹ Námá mbií ñgwúð wãõñgá, bi má jalá nã ñwa bíméfwó ná bí á má yã, shwiy dõõñg í á má sá ná bi béégyág nã mísám; nji bí ka ñgã cugã shú má Zembí, kwõñ má Yésus-Kríst dí.

¹² Sám í á jáláyé ná nã nyingã jwú ná mányúúl mún má bá yã máni; mbô, *sám í á jáláyé ná nã sá ná bi dúg ñgã bẽ iyéesh ya mányúúl mún. ¹³ Kúgá ná du balan nã ikúl í nyúúl bín du sá olíñgí námá nda bí bí ná málwaa má mísám. Yidagá yã Zembí mányúúl mún nãcé bi a shí yã, ná ndéé bi mú gwûm. Ntó, balanugá nã ikúl í nyúúl bín dúlã sá otútálí. ¹⁴ Sám í abúle ná nyingã jwú nã bĩ; nãcé bí cugã ná íjwúga í mácééd, bi búsa mpáam má Zembí dí.

Sá búsa mikwám mí cug á tútálí

¹⁵ Ntó wá jí? Sá sáág *mísám nãcé sá músa mpáam má Zembí dí, kú ná bæ íjwúga í mácéé di? Mbô! Í ajáláyé nã bæ ntó! ¹⁶ Ngaá bi má mpú ná bí má ká yã múúd mányúúl ná bi é du sá nyã mægwág, bí shwal bæ málwaa mé? Bi búsa malwaa má múúd bí má sá mágwág nã ndí yé. Bí má ká bæ málwaa má mísám, mísám mí kwaamb bí shwiy; bí má ká bæ málwaa má Zembí, Zembí ci ná bí bí otútálí ɔ́ búud. ¹⁷ Akíba nã Zembí nãcé yág íí, bi á du bæ málwaa má cug mísám; nji ja gaád íí, bi a má

kãnd mílâm mín myêsh ñjígúlá í ñgá jígulaw buud bêsh yíid, ñjígúlá bí á lég yí. ¹⁸ Bi a má shwab nã mísám, bi músa málwaa má cug otútálí. ¹⁹ Mã lãs ná zhizhe lãsúla á buud nãcé bi ádé leel gwág. Mwôw má mpás íí, bi á du balan nã ikúl í nyúúl bín du cugã nda málwaa má mísólúgá mí áduðanã, málwaa má cug á kú bish mácé; zhúgúlã a cínõñgú í á bæ ná bi á du sá Zembí málwã. Jaá gaád íí, ságá ná ikúl í nyúúl bín í bág málwaa má cug otútálí; zhúgúlã a cínõñgú í é bæ ná bi é ñgã cugã cug Zembí má gwág nywa yí. ²⁰ Mpugá ná ja bí á du bæ málwaa má mísám yí, í áshígé du bæ bí yámbúli ná bi kãndug mílâm otútálí dí. ²¹ Wáyé mfíi bí á bæ nã ndí ja jõõñg yí? Ngaá bi mú du gwág mísólúgá mín shwôn, nãcé mí á du bæ myõõñg mi kãnd múud nji shwiy dí myá? ²² Ká jaá ga, nda Zembí má yíl bí mányámá má mísámúd sá ná bi bág málwaa mé ná, bi mú ñgã cugã cug á gwág nywa yí, bí mú námá nã cug á kandugã kandugã. ²³ Haaw, sám í kwaamb múúd shwiy, nji Zembí nywaa má yó múúd cug á kandugã kandugã mpáam nyéd; a yánã gwo kwõñ má Cwãmba wúsú *Kríst Yésus dí.

7

Sá ñgã s̄y nã Zembí mbií ágúgwãan

¹ Bwaan̄g, ja má ñgá lãs nã bí yí, mã mpú ná mã ñgã lãs nã buud bwã mpú mácéé wá. Ngaá bi mã mpú ná mácéé má du jwú nã muud nji ja múúd ñgá ná cugã yí? ² Nda mudá, ñkúmba cẽé í ñgã laad nyã nã ñgwúm yé té wêsh ñgwúm ñgá ná cugã yí. Nji, ñgwúm má ká yã, cẽé dõõñgú kú ná bii mudá. ³ Ntó ji ná, mudá má ká ntõ wúl ñjõw báád ñgwúm ná nã mísh íí, bwã jõw nyã nã mudá mínõmb. Nji, ñkí ñgwúm má yã, cẽé kú ná nyingã bii mudá; á ká

ntɔ wúl njów báád íí, a kú bæ múdá minɔɔmb.

⁴ Bwaanɔ, jí námó mbií ηgwúð wɔɔηɔ́ shú dán, bi músə buud ɔ *Kříst, sá jɔɔηɔ́ í á má sá ná bi bóɔ mimbimbə shú sá í dúgyá nə mæççé yí. Bi á má ntɔ məbwə́ má múud shúsúð, múúð nyə a gwúm yé. Í á sɔy ntɔ shú ná shé wúmáɔ Zembí mpumə*. ⁵ Nəcə, ja shé á ηgə ná bɛ iyéesh í çug múúð yí, mæççé má á ðu shwambulə bów-bów iyéesh bísú. Bów-bów iyéesh bísú byɔɔηɔ́ wə́ í á ðu ηgə sɛy sódí íkúl í nyúúlúð, mpúmá a cínɔηɔ́ nyə á bæ nji shwiy. ⁶ Jaá ga, shé mú mimbimbə shú sá í dúgyá nə mæççé má á ðu bii shé mikwám má; ntɔ, shé má wú mík wám myɔɔηɔ́ð. Shé mú məlwə́ má Zembí mbií áɔ́ɔ́gwáan Nkɛ́nkɛ́ Shíshim ηgə lwágulə shé yí, kú ná bæ mbií á yág shé á ηgə bɛ mæççé nda mósó cilyá ná.

Ká mæççé má ηgə kwúnd jí

⁷ Shé kág ci ná jí? Mæççé má má yidá bæ *sám? Mbð! Í cúgə nə ηkul bæ ntɔ! Nji, mæççé má á mbəm bæ kú bæ, mə a shígé nywá mpu sá bwə́ jów ná sám yí. Nəcə, ççé í á mbəm bæ kú ci nə mə ná: «Ci wo kú wímb sá ηkán», mə a shígé nywá mpu sá bwə́ jów ná iwímbúg yí. ⁸ Sám í á ηwa zhií na mpándí nííð, í mú sá ná mə téédúg ηgə́lə wímb isá mimbii mimbii. Mæççé má ká bæ kú bæ, sám má yə. ⁹ Té wêsh má á ηgə ná bæ kú mpu mæççé yí, mə á ηgə çugə. Ká, nji má á ka çə mpu mpándí yí, sám mú bân lúu, ¹⁰ mɛɛ mú yə. Mpándí í á bæ ná í kwáámbug mə çug yí, í mú yidá kwaamb mə shwiy. ¹¹ Nəcə, sám í á ηwa zhií mpándíð, í mú jwáηgulə mə ná ndéé í mú gwílya mə.

¹² Sâ ηgwúðá, mæççé máá mósə ηkɛ́nkɛ́ sá, sá mæççé má ηgə́ jí yí í njúl námó ηkɛ́nkɛ́ sá, í njúl tátəlí, ηkí

nywa. ¹³ Ká, ye sâ ányunywaá í má yida bæ sâ shwiy shú dáamá? Mbð! Í cúgə ntɔ! Jí nó sám í á yida ηwa zhií sâ ányunywaá dí ná í zó gwílya mə; ntɔ, mpándí í mú sá nó sám í mpúyúg, í mpúg námó nyín ná wúsə mbíya bów-bów sâ.

Çug mísám í ðu wá múud mányámád

¹⁴ Haaw. Só má mpú ná mæççé mósə sá á *shíshim, mɛɛ mə ηgə ná bɛ iyéesh í çug múud, mə jí kwám á *mísám. ¹⁵ Sâ gwáméfwó má ηgə́ sá yí, mə aηgə́ nə wámbulə gwo. Mə aηgə́ nə sá sá má céél sá yí, nji sá má ηgə́ mpíi yí, gwá wə́ má sá yí. ¹⁶ Nda jí ka bæ ná sâ má ηgə́ sá yí mə aηgə́ nə çeel gwo ná, mə má ka dúg nə mæççé mósə jɔɔ́ sâ. ¹⁷ Ntɔ, mɛɛ ná dí ηgə́ sá isá má ηgə́ sá yí, jisə sám í njúl mə nyúúlúð yí. ¹⁸ Mə mpú bábálé ná ηkul mə sá mánywa yí í cúgə çug múúð jámud. Yéesh nə yéesh jáη wə́ má jí nə ηkul gwág yí; nji, kú nə ηkul má sá mánywa má ηgə́ çeel sá má. ¹⁹ Ntɔ jí ná, mənywa má céél sá má, mə asáyé mwo; nji məbów má acéélé sá má, mə yidá mpu sá mwo. ²⁰ Nda jí ka bæ ná mə ηgə́ sá sá má acéélé yí ná, mə dí ηgə́ sá isá, jisə sám í njúl mə nyúúlúð yí.

²¹ Mə má ka kwey ná nyúl ηkúl nyísə mádí çugud; ηkul nyɔɔηɔ́ wə́ í ðu sá ná, ja jêsh má céél sá mánywa yí, mə yida sá məbów, ²² í njúl nə mə ηgə́ gwág nywa mæççé má Zembí mádí lám dí cwú. ²³ Nji mə má kwey ná nyúl ηkúl nyísə mə nyúúlúð í ηgə́ lúmbuli nə isá téduga wám í ηgə́ magulə yí. Nkul nyɔɔηɔ́ í ηgə́ sá ná mə bóɔ kwám á ηkul mísám mí nə ndí mádí íkúl í nyúúlúð yí. ²⁴ A ηkúnkwońulə mə e! Nyúúl ga í ηgə́ kə nə mə shwiyud. Zó e bá yíl mə mága mányámád e? ²⁵ Yé Zembí, akíba nə

* **7:4** Mpumə nyɔɔηɔ́ wə́ misóólúgá. **7:5** 6.21 **7:6** 6.7; 8.2-4; 2Kr 3.6 **7:7** 4.15 **7:7** Mbá 5.21; Mət 2.16-17; 3.6 **7:8** 1Kr 15.56 **7:9** 5.13 **7:10** Ləv 18.5 **7:11** Mət 3.13 **7:12** 1Tm 1.8 **7:14** Sóm 51.7 **7:15** Gal 5.17 **7:18** Mət 8.21; Flp 2.13 **7:23** Gal 5.17; Zhk 4.1; 1Pr 2.11 **7:24** 1Kr 15.57

wo kwonj mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst dâ!

Í mú ja gaád ná, fug nyâm í ngó sá ná mə bág lwaá lú mǎcǎǎ mə Zembî, iyéesh byâm byâñ í ngó sá ná mə bág lwaá lú ñkul mǐsám mí nə ndí yí.

8

Shíshim mə Zembî wá ngó kyey nə mbúgula

¹ Ntó, jaá ga di, buud bwá mú buud ó *Kríst Yésus wá bwá anyíngáyé ná kwo bwəma nə intúgúlí í *mǐsám. ² Ñkul Ñkǎñkǎ Shíshim jí nə ndí yí í má yíl wo mǎnyámá mə mǐsámád, wo abálé ná kwo yə shwiy lú mǐsám, nəcé ñkul nyəñg wá í də yə múud mə Kríst Yésus cug. ³ Mǎcǎǎ mə Moyíz mə á shígé bə nə ñkul sá ntó nəcé cug múúd í cúgé nə ñkul bə mwo. Nji, Zembî nyə a shí sá; nyə á nti Mwân yé zə jímbal búúd mǐsám. Mwân mú zə ñwa nyúúl búúd ɔ mǐsám bí nə ndí yí, ná ndéé Zembî mú yə nyúúl nyəñgú intúgúlí í mǐsám. ⁴ Nyə á sá ntó shú ná shé bág nə ñkul mə bə ótátálí bēsh mǎcǎǎ mə ngó jíi wá, ná ndéé iyéesh í cug múúd ná dí í é ngə kyey nə shé, í é bə Ñkǎñkǎ Shíshim.

⁵ Buud iyéesh í cug múúd í ngó kyey nə ndí wá, isâ í cug múúd wá bāñ bwá də tâl shwóg yí. Bəñg Ñkǎñkǎ Shíshim ngó kyey nə ndí wá, bwá də tâl isâ í Shíshim shwóg. ⁶ Mpugá nə muud mə bə iyéesh í cug múúd yé, mǎshíné mə mǎsə ñji shwiy*, í njúl ná muud mə bə iyéesh í Ñkǎñkǎ Shíshim yé, mǎshíné mə mǎsə cug, nyə é cugə ná shee. ⁷ Nəcə wálə lúú iyéesh í cug múúd dí wúsə ifumuga ngólə fum Zembî; í anjé nə sá mǎcǎǎ mə Zembî mǎgwág, í cugé námá nə ñkul bwelə sá mwo

mǎgwág. ⁸ Buud bwá ngó bə iyéesh í cug múúd wá bwá cúgé nə ñkul nywa Zembî lámád.

⁹ Ká bí bá bí anjé ná bə iyéesh í cug múúd, bí mú ngə bə Ñkǎñkǎ Shíshim, nəcé a njul bí mǎnyúúlád. Muud cúgé nə Shíshim mə Kríst yé, cugé múúd mə Kríst. ¹⁰ Nji, nda jí ná Kríst njul bí mǎnyúúlád ná, mǎnyúúl mán mə é tɛem ngə yə nəcé mǐsám, *mishíshim mín mí é ngə ñwa cug† nəcé Zembî nyə a mə ci ná bí mǐsə ótátálí ɔ búúd. ¹¹ Ñkí bí bí nə Shíshim mə Zembî muud nyə a gwúmashí Yésus yé, mpugá ná nyə e bá námá sá ná Shíshim yé wəñgú í gwúmáshíg mǎnyúúl mán mā shwiy mǎni.

¹² Nda jí ntó ná, bwaanğ, mpugá ná shé búsə nə mpwálá, nji kú bə mpwálá ná shé ngóg nə nyinğə bə iyéesh í cug múúd. ¹³ Nəcə, bí mə ká ngə bə iyéesh í cug múúd í, bí mə bá yə; bí mə ká yida ngə sá ná Ñkǎñkǎ Shíshim ngóg nə gwílya mǐsólúgú mǎnyúúl mə də sá myá, bí bá cugə. ¹⁴ Mpugá ná buud bēsh Shíshim mə Zembî ngó kyey nə ndí wá, bwó wá búsə bwân ó Zembî. ¹⁵ Nəcə, Shíshim bí á lág yí í cúgé *shíshim í sá ná bí bág mǎlwaá, bí nyinğə ngə cugə cug ifwaas yí. Bí á yida lág Shíshim í sá ná bí bág bwân ó Zembî yí; Shíshim wəñg í yé shé ñkul ná shé kímág ná: «Abba†, Dâ!» ¹⁶ Ñkǎñkǎ Shíshim nyəmǎfwo ngə námá lwágulə *mishíshim mǐshé ngó shé búsə bwân ó Zembî búbálé. ¹⁷ Nda jí ná shé búsə bwân ó Zembî ná, shé búsə námá nə kowš wá Zembî. Shénônj Kríst shé mə bá kowwala mǎkəw, ñkí shé ngə námá kowwala micúnj myé. Shé ngə kowwala micúnj myé shú ná shénónj bēsh bág

8:1 1.18; 5.1 **8:2** 3.27; 7.7-11 **8:3** Gal 4.4; Flp 2.7-8; 2Kr 5.21 **8:4** 6.22; 7.4; 13.10; Gal 5.16, 25 **8:6** 6.21; Gal 6.8 * **8:6** 8.6 Wa, shwiy dásə béégyálə nə Zembî, kú bə zhizhe shwiy sá mə mpú yí. **8:9** 1Kr 3.16 **8:10** Gal 2.20; 1Yn 3.24 † **8:10** 8.10 Bósl bwá ngə cí ná: «Shíshim mə Zembî ngó yə bí cug». **8:11** 2Kr 4.14 **8:12** 6.18 **8:13** Gal 6.8; Ifz 4.22-24 **8:14** 1Yn 2.29-3.1 **8:15** Mak 14.36; Gal 4.5-7 † **8:15** Abba: Ciyá ní í ká ná Dâ. **8:17** 5.12; Gal 4.7; Flp 3.10-11 § **8:17** Kəw á jǎjǎ isâ Zembî nyə á kwəmusə shú bwân bə yí.

ηκənəwə məηκənəwə mé.

Milwaná myâ mwôw má ηgá zə má

¹⁸ Jugulá shé ηgá jug mwów mága dí yí í cúgé tə sâ ja má tédúgá bímbí Zembî mə bá sá ná shé ηκənəwəg yí. ¹⁹ Nəcé, Zembî mə bá zə sá ná buud básá bwán bé wá bwá mpúyúg. Ná ndéé, isâ byêsh Zembî nyá á té yí í ηgá bwánd sâ jəŋgú nə milâm ná jig-jig. ²⁰ Nji, ja gaád íí, mósól mánkul má ηgə lwáfulə isâ byəŋg nə í ηgəg nə bə cug á kú nə shwóg kú nə shug. Isâ byəŋg dí í á vāη ná í ká biil mánkul məŋgúd, Zembî wá nyə a nyasələ byo cínəŋg. Nji, isâ byəŋg byêsh í ηgə bwánd nə búgá ná ²¹ dúl jwówád Zembî mə bá yíl byo lwéfúlí jəŋgúd, nəcé lwéfúlí jəŋg í ηgə caam. Ja Zembî mə bá yíl byo cínəŋg yí, í bá ka lág cug fulí bwán ó Zembî bwá ηgá cugə yí nə məηκənəwə bwá ηgá ηκənəwə má.

²² Sá má mpú ná, zə wós kíkídíga, isâ byêsh Zembî nyə a té yí í ηgə ná jug, ηgə leegya nda mudá ηgá kwi y minú ná a zə byá yé. ²³ Í cúgé námá nji isâ byəŋgú; tə sá bəŋg Zembî nyə a má yə Shíshim yé tāη məkagulá wá, sə ηgə námá leegya ηgələ bwánd fwála Zembî mə bá zə təl sá cé bwán bé dí yí, fwála á bá námá zə yíl mányúúl mäsú mányámád yí. ²⁴ Nəcé, Zembî nyə a má cug sá, nji sâ jəŋg í afwóyé ná nyín, sə ηgə ná bwánd bwándúg nə búgá. Sâ múúd ηgá bwánd nə búgá yí, á ká dúg gwo, ye nyə é kwo ná bwánd? ²⁵ Nda jí ná, sâ sá aηgê nə dúg yí, sə ηgə bwánd gwo nə búgá ná, sə ηgə bwánd gwo nə jísów.

²⁶ Námá mbií ηgwúd wəŋgú, Nkəηkə Shíshim ηgə námá kwíínd sá tag dúsúd; sá adé mpu sâ í jí ná sá gwáámbug Zembî mójəgula mäsúd yí. Nji, Nkəηkə Shíshim nyəmэфwó

má du jəgula shú dúsú, du leegya mbií míleegya íciyá í lású bísu í cúgé nə ηkul féég yí. ²⁷ Zembî nywáá muud má du bigas isâ í lám yé, á du mpu isâ Nkəηkə Shíshim má du gwáámbug cínəŋg yí; nəcé Nkəηkə Shíshim ηgə jəgula shú óbúgula námá nda Zembî mə jí ná.

Zembî ji cugye

²⁸ Sá má mpú ntāg ná Zembî má du sá sâ jēsh í shúgúlag ηkí nywa shú búúd bwó céel nyə wá, buud nyə á jōw tāduga yéd wá. ²⁹ Nəcé, buud Zembî nyə á bwey fwo tééd mpu wá, nyə á bwey féésh bwo ná bwá bəŋlag Mwān yé, Mwān yé bəg cúmbá á zhwoɡ omínyəŋə. ³⁰ Buud nyə á bwey féésh ntó wá, bwó wá nyə á jōw wá; buud nyə á jōw wá, bwó wá nyə á ci ná básə otátalı ɔ búúd wá; buud nyə á ci ná otátalı ɔ búúd wá, bwó wá nyə á yə gúmá wá.

Sâ cúgé nə ηkul yíl shé cēlí má Zembî dí

³¹ Shé kág ná nyiŋgə ci ná jí? Nkí Zembî ηgə kyem sâ, zə jí nə ηkul nyiŋgə lúmbuli nə sá? ³² Nyə a shígé jagulə fwámé Mwān yé, nyə a keenzh nyə shú dúsú. A tééd fwo keenzh Mwān yé, ngaá ná nyə é kwádulə yə sá isâ byēsh ashwá? ³³ Zə jí nə ηkul shwáman búúd Zembî má féésh wá? Ngaá Zembî nywáá nyə a má bwey ci ná básə otátalı ɔ búúd? ³⁴ Zə jí nə ηkul sámb bwo lású? Ngaá Yésus nyə a shí yə; bul nyiŋgə bə ná, nyə a shí gwúm, a njul Zembî dí mbwə məncwúm, a ηgə jəgula shú dúsú. ³⁵ Jí jí nə ηkul sá ná sá bééyág nə cēlí Zembî ηgə cēel sá yí? Ye *incwaw í ntəg, ye yágúwó, ye cúwúli, ye zha, ye məbúwa, ye isâ í áwuwagwə, ye shwi y ná bwá gwú sá? ³⁶ Ngaá jí cilyá Kálad Zembî dí ná:

Shwiy í ηgə wáamb sá jwów dēsh
nəcə wo.

Bwá dág sá nji nda itow

bwá ηkág nə ndí ná bwá ká cígə yí.

³⁷ Nji, sá ηgə jág bul ntɔ isá íni byēsh. Nəcə muud ηgə cēel sá yé ηgə sá ná sá ηgəg nə ntɔ. ³⁸ Mεε mə ηgə ntág mpu búbálé ná gúl sá cúgə nə ηkul béég sá nə cēelí Zembí ηgə cēel sá yí: tɔ shwiy, tɔ cug, tɔ *wəηgales, tɔ isá í ηgə wá buud mányámád yí, tɔ cug ga, tɔ jɔɔηg zág yí, tɔ isá í ηgə ntɔ buud ηkul yí, ³⁹ tɔ məηkul mâ gwôw, tɔ mɔɔηg mâ shí, tɔ gúl sá Zembí nyə a té yí, kú nə tɔ sá jí nə ηkul béég sá nə cēelí Zembí ηgə cēel sá kwonj mə Cwamba wúsú *Kříst Yésus dí yí.

9

Izurəyél jì féeshá má Zembí

¹ Námá nda má jí múúd má *Kříst ná, búbálé wá má zá lás éga, mə ab-wíŋgə ijóó; lâm wâm Nkəŋkə Shíshim ηgə kyey nə ndí yí í ηgə magulə ntó. ² Mə ηgə ci fwámé ci ná lâm cúgə bwεε bə mə ná shεε, mə jí nə məma mácey mə lâm má ηgə kə nji shwóg nə shwóg. ³ Mə jí námá nə ηkul jee magulə ná məmэфwó bág nə mazhúngúlú, ná mə wá yídag béégya nə Kříst shú bwááηg wá kúl búúd má á zə byél byélé á shí ga yí. ⁴ Bwá, bag ó *Izurəyél, Zembí nyə á ηwa bwo tâη bwân bé, a yə bwo məηkənuwa mé, a sá isə nə bwo, a yə bwo məcεε mé, a yə bwo zhií ná bwá dág yə nyə gúmá, a kaag bwo məηkaagə mé. ⁵ Bwá wá bí nə ímpáámbé í á fwɔ ibεend, mpwɔη buud nyáηúđ wá Kříst nyə á zə byél byélé á shí ga yé, nyə, Zembí mə ntɔ sá jēsh yé, á jəla nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

⁶ Ntó cugé ná ηkaagə má Zembí í á má yə íyíy-yíy, mbô. Í yídá bə ná, mpwɔη buud Izurəyél nyēsh dí nyísá fwámé Izurəyél; ⁷ nyēsh tεem námá bə mpwɔη buud má *Aburaham, nyēsh dí nyí fwámé bwân bé. Nəcə Zembí nyə á ci nə Aburaham ná: «Wá *Izaag wá mpwɔη buud má á kaag wo í bá zhu yé.» ⁸ Ntó má ká ná, bwân múúd mə byá nə yéesh jé á muud wá, bwó dí búśá bwân ó Zembí; bɔɔηg á byá nə ηkaagə má Zembí wá, bwó wá búśá nyə fwámé bwân. ⁹ Nəcə Zembí nyə á kaag ná: «Mə bá nyiηgə zə námá mbií fwálá gaád, *Sara mú bá bə nə mwámudúm.»

¹⁰ Í cúgə námá nji bímbí má ηgə ci ní. Gúl sá í á bə ná, Rəbėka bá mpáámbé jísú Izaag bwá mú bə nə bum lu məwáás. ¹¹ Í á ka bə, bwân kú fwo byél, bwá kú fwo sá tɔ mánywa tɔ məbôw, Zembí mú sá ná tédúgá yé í bwámag. Nəcə tédúgá yé í də bə nji nda nyámэфwó mə féesh ná. ¹² A də féesh múúd, kú bə ná muud nyə ámə fwo sá mísóólúgú, nji muud á cēel jôw yé, a jôw. Ntó, nyə á ci nə Rəbėka ná: «Mwân acumbá mə bá bə mwân á ntombú lwaá.» ¹³ Gwá wá jí cilyá Kálad Zembí dí yí, ná: «Mə á cēel *Yákwab, mə mpii Iso».

Zembí cugé nə olíηgí

¹⁴ Ntó má ká ná jí? Ná Zembí jí nə olíηgí? Mbô! Í cúgə ntó! ¹⁵ Mpugá ná nyə á ci nə Moyíz ná: «Nyɔɔηg má é cēel gwág ηkúnkwónjálə yé, mə gwág; nyɔɔηg má é cēel gwág cey lámúd yé, mə gwág.» ¹⁶ Ntó jí ná Zembí má də féesh múúd nə lâm íηkúnkwonj, kú bə nəcə muud bálə nə yéesh, ηkí ntág ná muud bulúlə yímə. ¹⁷ Sá jɔɔηg wá jí cilyá Kálad

8:37 1Yn 5.4-5 **8:38** Ifz 1.21; 1Kr 3.22; 15.24; 1Pr 3.22 **8:39** 5.5; Yuá 3.16; 2Kr 13.13; Ifz 1.4; 2.4; 1Te 1.4; 2Te 2.16 **9:2** MmN 32.32 **9:4** bag ó Izurəyél: MmN 4.22; Ozé 11.1 gúmá: MmN 16.10; 24.16-17; 40.34-35 isə: Mat 17.7; MmN 24.7-8 məcεε: MmN 20-24 məηkaagə: 3.2, 4; 4.13, 17; Gal 3.6, 14 **9:5** 15.8; MmN 3.6, 15 Kříst: Mat 1.1; Rom 1.3-4 **9:6** 3.3-4; 2.28-29 **9:7** Mat 21.12; Mat 3.9 **9:8** Gal 3.7; 4.23 **9:9** Mat 18.10, 14 **9:10** Mat 25.21-23; Rom 11.6 **9:13** Mal 1.2-3 **9:14** 3.5; Mbá 32.4 **9:15** MmN 33.19; Mat 20.1-15 **9:16** Ifz 2.8 **9:17** MmN 9.16

Zembî dí yí, ná Zembî nyə á ci nə Farawôh ná, «Mə a tâl wo njwú-buud shú ná mə lwóyá ñkul nyâm wódí, jíná dâm jwòg shí nyêsh.» 18 Ntò jí ná Zembî mǎ ðá sá ná, muud á céeł gwág ñkúñkwónǎlé yé, a gwág; nyɔɔŋg á céeł sá ná a bág nə nún yé, a sá.

Zembî jí fǎlı nyádi míféeshád

19 Wo é ci na ná: «Ká nǎcé jí Zembî mə nyíngǎ ðá jum búúđ yí? Nǎcé, zǎ jí nə ñkul lǎl lúu nə cígǎlá Zembî mǎ ñwa yí?» 20 Eéékýé, yé mwá muud! Wo wǎ zǎ ná wó kaad nə Zembî? Ye mpí nyí nə ñkul ci nə muud nyə ámə mɛ nyə yé ná: «Nǎcé jí wo ámə mɛ mə ntúga yí?» 21 Nkí ntág ná ye mǎol mǎmpíí cugé nə zhíí ná a mɛg isá í gúmá, mɛ nǎmǎ zhizhe isá nə yagó jé ñgwúđ nə ñgwúđ?

22 Zembî nyə á ceeł lwóya mpimbə jé nə ñkul nyé; ñji, buud í á bə ná a jánguləg nə zhwunú wá, nyə á yida jisəw bwo kú lámusa. 23 Nyə a jisəw bwo ntó shú ná buud á gwág cey lámúd wá bwá mpúg bímbí á jí nə milwané yí, bwó buud nyə á bwey kwəməsa ná a bá yé mílwané mɔɔŋg wá. 24 Buud bɔɔŋgú, jisə sá buud nyə á jəw wá. Nyə á jəw ntág sá, kú bə ñji wúłə *Oyúden dí, nyə a jəw nǎmǎ buud íkúl ishúsúđ. 25 Jí nǎmǎ nda nyə á ci kálaad mǎ Ozé dí ná; ná:

Kúl búúđ í á shígé bə kúl jâm yí, mə bá jəw gwo ná kúl jâm; buud mǎ á shígé bul ceeł wá, mə jəw bwo ná wəabába.

26 Nǎmǎ kúkúl nyə á ci nə bwo ná:

bí cugé kúl jâm yí,
bwá bá jəw bwo cínəŋg ná
bwân ó Zembî á kuwô.

27 Izayí nyə a shí nǎmǎ bwú ñkúgú shú *Izəɾəyél ná:

Buud ɔ Izəɾəyél tɛem bulya nda shɛ á mǎŋ,

Zembî mə bá cug ñji búbaalê.

28 Nǎcé, Zembî mə bá sá sósólúgú nyə á ci yí

wa shí gaád; a bá casulə wə ná mǎŋ kú bwánd.

29 Jí nǎmǎ nda Izayí nyə á bwey ci ná, ná:

nda nǎcé Cwámba á ñkul nyêsh lúgálə sá búbaalé bwân,

ñki sá á mǎ zə bə nda Sódóm,

nǎmǎ nda Gomor.

30 Shé kág ci na ná jí? Shé má ci ná ikúl í cúgé Oyúden yí, í á shígé ñgə sǎ zhíí ná Zembî cíg ná búsa otútálí ɔ búúđ; ñji, Zembî mǎ ci ná búsa otútálí ɔ búúđ nǎcé bwá jéégúłə míkwon wə Yésus. 31 Ká Oyúden bǎŋ bwá á ñgə sǎ ná bwá bá otútálí nə baagulálə mǎcɛɛ; ñji, bwá áshígé bə.

32 Bwá á shígé ka bə otútálí nǎcé jí? Nǎcé bwá á shígé ñgə bwánd ná bwá é bə otútálí nǎcé jéégúłə kwon wə Yésus. Bwá á ñgə tǎduga ná bwá é bə otútálí nǎcé ñgəłə sá misósólúgú; bwá á ka bwíim kwóógú lú mǎbɔɔgúđ,

33 nǎmǎ nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná; ná:

Dugá! Mə má bwíig kwóógú lú mǎbɔɔgú Siyôn*

kwóógú í é ðá búlal búúđ yí.

Ñji, muud mə jéég kwon cínəŋg yé nyə abále sámba.

10

Zembî mǎ cug múúđ yêsh mə búgula yé

1 Bwaanğ, mə ñgə bul jíí ná Zembî yág *Oyúden cug, gwə wə mǎ jíí nyə mǎjəgula mǎm dí yí. 2 Jí búbálé ná bwá á mǎ mpu wá mílúú ázembî dí, mə jee nǎmǎ mpu bwíiŋg ntó. Nji, bwá ñgə wá mílúú nda wəancím-ncím, kú mpu isá bwá jǎlá nə mpu yí. 3 Jí ná, bwá ampúyé gwág váál Zembî mǎ ðá sá ná muud bág tútálí yí, bwá á mǎ ka ba nyáŋ zhíí shú

9:18 MmN 4.21; 7.3; 9.12; 14.4; 1Pr 2.8 9:20 Iza 29.16; 45.9 9:21 Zhe 18.6; 2Tm 2.20 9:22 2.4, 8 9:23 5.2 9:24 1.16; 10.12 9:25 Ozé 2.23; 1Pr 2.10 9:26 Ozé 1.10 9:27 Iza 10.22-23 9:29 Iza 1.9 9:30 10.20 9:31 10.2-3 9:32 4.4-5 9:33 Iza 8.14; 28.16; 1Pr 2.6-8 * 9:33 Siyôn: Nyə á bə mǎmə mbúnj bwá á lwǎ ñgwála á Yurásalem cínəŋg gwów yí. 10:1 9.1-3 10:2 Mis 22.3 10:3 1.17

ná bwá bág otútálí mísh má Zembî dî. Bwá á má yida sá míngáádé nà otútálí ó Zembî. ⁴ Jí ná, iséy mácéxé má á ngə cəel sêy yí, *Kříst wá nyə á zə casulə byo shú ná muud yêsh mə *búgula yé, Zembî cíg ná a jì tútálí muud.

⁵ Í njúl ná, shú bálə tútálí nəcə məcéxé, Moyíz nyə á cilə ná: «Muud yêsh mə báágúlə mácéxé yé, nyə é *dúg cug nəcə məcéxé.» ⁶ Nji, shú bálə tútálí muud nəcə búgá, cilyá wúsə ná: «Nda ci wódí lámúd ná: zə mə bá bád kə jonud?» Ntó jì ná wó cəel ná Kříst nyíngəg shulə. ⁷ «Nda námá bəeg ci ná: zə mə bá shulə kə mínjím?» Ngaá Kříst nyə a shí bwey wú mínjím? ⁸ Micilyá myáá mí ngə ci ná: «Lán wí wó kúná-kúnə, wí wódí mpud, wí wódí lámúd». Lán wəəng wá sá ngə cúndə yí, lán í ngə jíguli buud búgá yí. ⁹ Jí ná, wó ká lás nə mpu wô ná Yésus jì Cwámba, wo búgula nə lám wô ná Zembî nyə a gwúmashi nyə, wo dúg cug. ¹⁰ Jí ntó. Muud má də búgula nə lám, Zembî mú ci ná a jì tútálí muud; muud lás nə mpu, Zembî mú yə nyə cug. ¹¹ Nəcə Micilyá mí ngə ci ná: «Muud mə jéég kwon nyádí yé nyə abúle sámba.» ¹² Ntó jì ná mwá Yúden nyə anğə nə salan nə mwá Gurêk; bəsh bí nə Cwámba ngwúd. A də bwádan nə buud bəsh bwá jôw nyə wá zh-wog zhwoğ ibwádán. ¹³ Micilyá mí ngə ci ná: «Muud yêsh mə bá kámb Cwámba yé, a bá dúg cug.»

¹⁴ Ká ntudélé búúd bwá é kámb Zembî, bwá kú fwo búgula nyə yé? Ntudélé bwá é búgula, bwá kú fwo gwáduga lán yé yé? Ntudélé bwá é gwáduga lán yé, kú nə muud mə cúndə yé? ¹⁵ Ntudélé múúd nyə e cúndə, Zembî kú fwo lwám nyə yé? Micilyá mí ngə mpu ci ná: «A mán jəjə məkuú ná ndéé məkuú mə búúd

bwá ngə kyey nə jəjə lán wá e!» ¹⁶ Ká, buud bəsh dí bwá á magulə Jəjə Kéel. Jí námá nda Izayí nyə á ci ná, ná: «Cwámba e, zə nyə a *magulə lán sá á ngə kyey nə ndí yé?» ¹⁷ Í njúl ná búgá í də zhu lán múúd mə gwág yíid; lán wəəng wá Kéel má Kříst.

¹⁸ Mə ngə ka shílə ná: Ye Oyúden bwá á shígé gwág lán wəəngú e? O! Bwá á shí dí gwág í? Ngaá Micilyá mí ngə ci ná: Buud bwá á shí gwág mákál shí ga nyêsh dî; obwiingye ə lán iciyá byán í á shí kə ná ndéé kə kumə íjumə i shí byêsh dî.

¹⁹ Ká mə nyíngə námá jì ná: «Ye bag ó *Izəyél bwá á shígé wámbulə gwág? Bwá á shí yida gwág. Ngaá ná Moyíz nyə a shí bwey jaaw bwo nda Zembî nyə a lás ná, ná: Mə bá sá ná bí sáág bóól búúd wú, í njúl ná bwá cúgə námá fwámé lwon búúd, Mə sá ná bí fíiməg lwon búúd jí kú nə fəg yí.

²⁰ Izayí nyə a bále námá lás ná, Zembî má ci ná: Buud bwá á shígé ngə sə mə wá bwá á kwey mə.

Bəəng bwá á shígé ngə jì mə təə sá wá, mə a sá ná bwá mpúg mə.

²¹ Nji, shú bag ó Izəyél, á ci ná Zembî má ci ná: Mə má téég məbwə jwəw ncindí ngələ jəw bwo, bwá kúl búúd á məlwə, kúl búúd á míngáádə.»

11

Zembî nyə a shígé myaas kúl búúd jé

¹ Má shílə ná ná, ye Zembî nyə a má myaas kúl búúd jé e? Mból! Í cúgə ntó! Ngaá mə jì mwán

*Izurəyêl, mwân á mpwoŋ buud má *Aburaham, bæend mə Bəŋzhamê dí?
 2 Zembî nyə amyáásé kúl búúđ jé nyə á bwey féésh yí. Ye bí mə jág sâ Mícilyá mí ngə bwiing shú má Eli ja nyə á shwəman Izurəyêl wə Zembî yí? 3 Nə Eli nyə á ci ná: «Cwámba, bwə má shîn gwú *búúđ ɔ mícúndə bwô, bwə shîn caam *wáálatâr bwô; mə mé lúg fwó, bwə ngə námə sɔ ná bwə gwú mə.» 4 Nji, Zembî nyə á bəsa nə nyə ná ji? Ngaá nyə á ci ná: «Mə á kənd buud otóóshin zəŋgbá koogú shú dām məmɛfwó, bāŋ bwə á shígé bwele kúd məbwón shí ná bwə yə Baal gú má.» 5 Námə mbií ngwúđú wəŋgá, gúl bábaalé buud Zembî nyə a féésh mpáam nyéd yí jí ná ja gaád. 6 Nyə a féésh bwo mpáam nyéd, í á shígé bə ná bwə á fwo sá wúl jə sóólúgú; í ká bə sâ mísóólúgú, mpaam kú ná bə mpaam.

7 Ntó má kə ná ji? Nə sâ bwân wə Izurəyêl bwə á ngə sɔ yí, bwə ábííyé gwo; nji bábaalé Zembî nyə a féésh yí, gwə wə má bií gwo. Bóólúgá bāŋ bwə á sá miŋgáádə 8 námə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná; ná:

Zembî nyə a sá ná,
 zə wóós múús íí
 bwə bág minjímá, bálá,
 mísh máŋ má bág kú dúg,
 məlwə máŋ má bág kú gwág.

9 Dávid má ci námə ná:
 Iseŋgyá í dəg byāŋ í bág bwo láámb,
 í bág bwo wód, bwə bílúg nə ndéé,
 bwə bāg ləg myána mí jəlá nə bwo myá.

10 Mísh má bág bwo yídúgú nə yídúgú ná ndéé bwə ngəg nə jújufə nda wəancím-ncím;
 sáág nə bwə jíg mányámád kú yəwala.

11 Má shíl ná ná, Ja *Oyúden bwə á sandula ntúni yí, ye bwə á búla mbəəgú á kandugə? Mbô! Í cúgé

ntó! Iwushí byāŋ í á má yida sâ ná Zembî cúgug íkúl ishús, á cúg byo shú ná Oyúden bwə sáág wú. 12 Dugá, iwushí Oyúden bwə á wush yí í á sá ná buud ɔ shí bwə bígúg; bálúle bwə á búl yí sá ná íkúl ishús í bígúg. Nkámúsá ná í bə ntúni, nkəmsa nə ja Oyúden bəsh bwə bá magulə *Kříst ná ndéé bwə *dúg cúg yí.

13 Yésus nyə á lwám mə ná mə bwíngug íkúl í cúgé Oyúden yí Kéel dé. Ntó, mə jaaw bí buud cúgé Oyúden wá ná mə ngə gwág nwyə iséy byām byəŋgá. 14 Mə ngə gwág byo nywa ntó nəcé mə jí nə búgá ná mə e shwambulə bag dām Oyúden ná bwə sáág wú ná ndéé bóól wá cínəŋgú bwə mú dúg cúg. 15 Yílúle Zembî nyə á yíl bwo məláŋúd yí í á sá ná buud ɔ shí bəsh bwə bíig zhií bwə kwámábulə nə nyə. Í tééd ná bə ntó, nkəmsa nə ja bwə bá nyingə zə məbwə má Zembî dí yí. Ngaá í bá bə bwo nda bwə má gwúm gwúmúg í!

16 Ja múúd mə sá ná, buléd á tééd sá nə mpumə á má mwáágulə yí, a kənd gwo koogú shú má Zembî yí, ngəá ná a mə kənd mpúmə nyésh koogú shú má Zembî íí? Í ká bə ná míkəplé mí líí mısə sâ má Zembî, ngəá ná məbwə má líí jəŋg má é bə námə Zembî isə byé? 17 Sə ŋwágá ná bwân ó Izurəyêl nda olivyé Zembî nyə á bə yé. Zembî nyə á ka fəy mól məbwə má líí jəŋgá, a mú kə ŋwa wo, wo njúl məbwə á olivyé nyə á kə ntó yé, a zə feen kúl nyə á fəy məbwə nyádí olivyé dí yí. Wo mısə námə ngə ywó məkúl má ngə bád wú míkəplé mí líí jéd má. 18 Wo ajáláyé nə sá nkámá nə fwámé məbwə má líí, wo dí ngə nkəny míkəplé, míkəplé wə mí ngə nkəny wo. 19 Wo é ci ná: «Ŋgáá nə nyə a fəy məbwə má líí shú nə mɛɛ mə fáánəwog cínəŋg?»

11:2 11.29; Sòm 94.14; Zhe 31.37 11:3 10j 19.10, 14, 18 11:5 9.27 11:6 4.5; Gal 3.18
 11:8 Iza 29.10; Mbá 29.3; Mat 13.14-15 11:9 Sòm 69.23-24; 35.8 11:11 Mis 13.46; Rom 10.19 11:13 1.5 11:16 Ilj 15.19-21 11:17 Ifz 2.11-13 11:18 Yuá 4.22 11:20 1Kr 10.12

20 Jí mpu bæ ntó. Zembí nyə a wéég məbwə má lí nəcə mə bələ kú nə búgá; wεε má ka ntág ηwa jiya nəcə wo bələ nə búgá. Nji, wo kú beeg ηkəny nyúul, yidagú bæ nə fúndúgá. ²¹ Zembí tééd fwo bæ kú jagulə fwámé məbwə má olivyé yé, wεε wá nyə é jagulə yé? Wo ó bey! ²² Dúgúg ná Zembí ji nə jə lám, a njúl námə nə ηkád. A ji nə ηkád shú bəəng bwá á má búla wá; a njúl nə jə lám shú dwô, ηkí wo ηgə kə shwóg nə ηgələ jéég nyúul jə lám jé jəəngád; ηkí ntó dí, a bá námə fēy yíl wo. ²³ Bəəng bwá á búla wá bāη íí, bwá ká yow cug jáη á kú nə búgá, Zembí ηwa bwo, nyiηgə fεen kúl bwá á fwo du bæ yí, nəcə a ji nə ηkul mə sá ntó. ²⁴ Wεε muud wó á bæ mbwə á olivyé nyə á kə ntó yé, Zembí nyə á kə fēy wo zə fεen nyádí olivyé dí kúl wó áshígé byél yí. Nkámásá ná á sá ntó nə wo, ηkəməsa nə bəəng bwá bwey bæ məbwə má lí jəəng wá. Ngaá ná nyə e bá námə zə nyiηgə fεen bwo kúl bwá á byél yí?

Kúl búúd Izurəyél jēsh í bá dúg cug

²⁵ Bwaəng, mə acéélé ná bi jágúg jəjə yuug Zembí nyə á ηgə baagulə shwoó dí ga, bi a bá dúg ná bi má bul bæ nə fəg. Jí ná, bóól bwān ó *Izurəyél bwá bá námə bæ nji miηgáádá miηgáádá ná ndéé kə wós ja bíl íkúl byēsh í bá kə wá Zembí yí. ²⁶ Ntó, kúl búúd Izurəyél jēsh í mú námə bá *dúg cug nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, náəə:

Muud mə bá zə yíl búúd mányámád yé mə bá zhu Siyôn*.

A bá zə jímbal bag ɔ Yákwab cug jáη á kú bísh Zembí.

²⁷ Sə mə bá sá nə bwo wá ni.

Mə bá sá gwo ja mə bá yíl bwo *misəm myáη yí.

²⁸ Nda *Oyúden bwá ηgə ban Jəjə Kéel ná, Zembí ηgə ηwa bwo

nda mizhízhíη myé, sá jəəng jí shú mfíí wán; nji, nda nyə á bwey fēēsh impáámə byáη ná, á bul cεel bwo. ²⁹ Mpugá ná Zembí nyə ádé nyiηgə déég sá nyə ámə yána yí, a kú nyiηgə cénd njúwúlú nyə ámə jəw múúd yí. ³⁰ Nəcə, yág íí, bi a sá Zembí məlwə. Nji, kidíga, a má gwág bí ηkúηkwónúla. A gwág bí ηkúηkwónúla ntó nəcə Oyúden sála nyə məlwə. ³¹ Nə ndéé, bwá ηgə sá Zembí məlwə ja gaád shú ná a gwágúg bwo cey lámúd námə nda nyə á gwág bí cey lámúd ná. ³² Nəcə Zembí nyə a fad buud bēsh íbyeshed shú ná a bāη námə gwág bēsh ηkúηkwónúla.

Shé gúmalúgá Zembí

³³ Oó! A nyāη məma fwo múúd ná ndéé Zembí e!

A fug nyé nə mpúyá yé í má lal ηkúl e!

Muud cugé nə ηkul shwánzələ micígúla myé, muud cugé nə ηkul bigas íyuug á má yigula yí.

³⁴ Micilyá mí ηgə mpu ci ná:

Zə nyə a má ná fwo mpu tédúgá má Zembí?

Ŋkí ná, zə nyə á mə bwele cwíny nyə?

³⁵ Zə nyə a má fwo yə Zembí sá

shú ná a kág ηgə bwánd ná Zembí nyiηgəgú yə nyə yé?

³⁶ Nəcə, sá jēsh í zhu wá Zembí; nyə wá mə sá ná sá jēsh í bág; sá jēsh jisə yí, jisə shú dé. Gúmə bəg nə nyə kandugə á kandugə. Amen.

12

Yələ Zembí nyúul

(Ifz 4.1-16; 1Kr 12.12-27)

¹ Nə ndéé bwaəng, nda Zembí má gwág sá cey lámúd ná, mə bándúlá bí ná bi yánág mənyúul mán tāη *mətúnuga má mikuwó, mətúnuga yálə Zembí, mətúnuga nyə é gwág

11:25 Mat 24.14; Yuá 10.16 **11:26** Iza 59.20-21; 27.9; Zhe 31.33-34 * **11:26** Siyôn: Nyə á bæ məma mbáj bwá á lwə ηgwála á Yurásalem cínəηg gwów yí. **11:29** 3.3-4; 15.8 **11:32** 3.22; Gal 3.22 **11:33** Zhb 11.7; Sóm 139.17 **11:34** Zhb 15.8; Iza 40.13 **11:35** Zhb 41.3 **11:36** 16.27; 1Kr 8.6 **12:1** 6.13; 1Pr 2.5 **12:2** Ifz 4.22-24; 1Te 5.21

nywa má. Ntó jì yálə Zembî gúmá fwámé yə. ² Kúgá bɛ máfúlú má cug ga; yidagá bíd ná Zembî céndúg bí, a yág bí fag ágúgwáan, bí dúg mpu sâ á ngó jii yí; ntó jì ná sâ jí nkí nywa yí, sâ í jéla yí, sâ jí kú nə tɔɔ lág yí.

³ Nda Zembî nyə á sá mə mpaam ná, mə lás nə muud yêsh á gwoonɔ jín; mə ci ná, muud kú bul gúmal nyáméfwó ntɔ múnji. Muud yêsh ɲwág nyáméfwó nda á jí ná, bɛ bímbí lú búgá Zembî nyə á yə nyə yí. ⁴ Mpugá ná muud jí nə nyúul ɲgwúdu, í ɲjúl ka bæ nə ikál nkí bulya; ikál í nyúul byəonɔ byêsh í ádé sêy séy ɲgwúdu. ⁵ Námá mbií ɲgwúdu wəonɔg, sá mə tɛem bæ nkí bulya, sá bêsh sá búsa sɛɛɲgyá nyúul ɲgwúdu dí wá *Kríst, sá bêsh sá ngó bæ leedyá nda ikál í nyúul muud. ⁶ Zembî nyə á ɲgə yə sê isá í yána byé nə jɔ lām, isá í yána byəonɔg bísa mimbii mimbii. Nkí Zembî mə yə múúdu ɲkul ná a cúndág mícúndá, muud wəonɔg cúndág nə bímbí lú búgá á jí nə ndí yí. ⁷ Nyəonɔg jí ná a dúg sêy nə bóól yé, a séyúg; nyəonɔg jí ná a dúg jíguli yé, a jígúlig; ⁸ nyəonɔg jí ná a dúg bándulə búúdu yé, a dúg bándulə; nyəonɔg jí ná a dúg sá yána yé, a du sá dwo nə lām ɲgwúdu; nyəonɔg mə du tów shwóg kyey nə bóól yé, a dúg bæ nə zény ja á dú kyey nə bwo yí; nyəonɔg mə kwínd ɲkúɲkwónúle í búúdu yé, kwíndúg bwo nə məshusug.

Mbúgula mə Yésus má jəlá nə cɛɛl múúdu yêsh

⁹ Cülagá cɛɛlí jí kú nə məkəɲ yí. Mpiigá məbɔw, nywíflyágá nə mənywa. ¹⁰ Dugá bæ nə mácey mpádúgá nyín nda omínyonɔ bwo ɲgə cüla wá. Muud yêsh sɔɔg ná

nyə wá búlug du gúmal bóól búúdu. ¹¹ Séyúgá nə Cwamba mbií á nə bibibi, kú sá íləm, ɲjí zény nə zény. ¹² Bí má jəlá nə bæ nə məshusug nəcé bí ɲgə bwánd nə búgá ná Zembî mə bá sá bí mənywa; bí má ká bwəma nə *incwaw í ntug, bí jísow; bí ɔ sá kááfə májəgula. ¹³ Dugá kwínd búúdu ɔ Zembî bwə ɲgə jí kwíndyá wá, bí du sɔ ná bí dúg lág ójón bídí múnjów.

¹⁴ Dugá bwádan nə buud bwá lwágulə bí cúwáli wá; dugá bwádan, bí kú lweem. ¹⁵ Búúdu bínɔɲ ɲjúl wá bwá ka bæ nə məshusug, bí nyí məshusug məonɔgúdu; bwá ká bæ nə yé, bí jí námá yé dəonɔg. ¹⁶ Dugá bæ cún mpádúgá nyín. Kúgá du bɛ isá í álal-ɲkul; yidagá bɛ byəonɔg bísa ɲkwónúg á muud yêsh yí. Muud kú bɛɛg bæ nə tédúgá ná nyáméfwó wá má búl bæ nə fag.

¹⁷ Bí kú du bweel məbɔw. Sɔgá ná bí dúg sá mənywa mísh mə búúdu bêsh dí. ¹⁸ Nkí jí nə ɲkul bándá, ságá mimbii mín myêsh ná bí cúgəg nə buud bêsh ná shɛɛ. ¹⁹ Yé búúdu má búl cɛɛl wá, kúgá du kunda bíméfwó; dugá bíd ná Zembî wá dúg lwóya mpimbə du kunda bí; nəcé jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Mə wá mə bá du kunda, mə wá mə bá du yə búúdu myána». Ntó wá Cwamba ɲgə ci yé. ²⁰ Í ɲjúl námá nyinɔgə bæ cilyá ná: Múúdu ɲgə lúmbəli nə wo yé ká gwág zha,

yág nyə idáw;

á ká gwág shwáásúlə minú,

yág nyə sá á ɲgúlug yí.

Ja wó sá ntó yí, wo mə ɲkúnd nyə

máág mə kunda lúúdu.

²¹ Wo kú bíd ná yéesh sálə məbɔw í ntɔg wo ɲkul; yidagá du sá ná

12:3 1.5; Mat 20.26; 1Kr 12.11, 28; Ifz 4.17 **12:4** 1Kr 12.27 **12:6** 1Kr 12.4-11; 12.27-14.40; 1Pr 4.10-11 **12:7** Mis 6.1-3; 2Kr 9.5, 7 **12:9** 2Kr 6.6; 8.24; 1Tm 1.5; 1Pr 1.22; 1Kr 13.4-7 **12:10** 14.15; Yuá 13.14-15; Gal 5.13; 6.3, 10; Ifz 4.2; Flp 2.2-3 **12:11** 8.9; Gal 5.25; Mbá 3.15 **12:12** 5.2-3; 8.24-25; Mat 24.13, 22; Luk 18.1; 1Kr 10.13; 1Te 2.14 **12:13** Gal 6.10; Heb 13.2 **12:14** Mat 5.44 **12:15** Zhb 30.25; 1Kr 12.26; 2Kr 11.29 **12:16** Mik 3.7; 1Kr 1.10-11, 19-20, 27-28; 8.1 **12:17** Mik 20.22; 1Kr 6.7; 1Te 5.15; 1Pr 3.9 **12:19** Mbá 32.35; Mat 5.39 **12:20** Mik 25.21-22; Mat 5.44

mánywa mwô má dúg ntɔ mábôw
bwá sá wo má.

13

Kristen má jálá nà sá mícî magwág

¹ Muud yêsh má jálá nà sá mícî magwág. Nacé, icî byêsh bí shí ga dí yí í ngə zhu wə Zembî. Zembî wə nyə a tâl micî myêsh mísá myá. ² Ntɔ má ké ná, muud mə ləl lúu nə cí yé má ləl lúu nə téégyá isâ Zembî nyə a táág yí. Buud bwá sá ntɔ wá bwá sá ná Zembî yág bwo intágúlí. ³ Wo ajáláyé nə fúndə ójwû ja wó dɔ sá mánywa yí; nji, ŋkí wó dɔ sá mábôw, wo wə má jálá nə fúndə. Ŋkí wó cɛɛl cugə kú fúndə cî, dugú sá mánywa, cí nyə é yidá faag wo. ⁴ Mpug ná cí wúsə sɔl mäsáal má Zembî shú dúlə bándulə wo nə wo dúg sá mánywa. Ŋkí wó dɔ sá mábôw, wó jálá nə fúndə; nacé, cí í dɔ bə nə kafwele shú ná a dúg yə búúd intágúlí. Cí wúsə sɔl mäsáal mə dɔ lwóya mpimbə má Zembî, dɔ lámusa nə buud bwá dɔ sá olíŋgí wá. ⁵ Gwə wə jí ná, muud má jálá nə magulə íjwúga í cí nə jɔ lám, kú bul bə nji nacé fúndələ ná Zembî nyə á bá gwág nyə mpimbə.

⁶ Sá jɔɔŋg námə wə bí má dɔ jéna ótóya yí. Buud bí ná bwá dúg ŋwa ótóya bɔɔŋg wá, Zembî wə nyə á tâl bwo ná bwá dúg sá ísɛy byɔɔŋg. ⁷ Yágá muud yêsh sá bí mbíd nyə yí: bí jéna múúd tóya tóya yé; bíl isâ byêsh bí má jálá nə jéna yí, bí yə búúd bwá jálá nə ŋwa wá; muud mə jálá nə fúndágú yé, bí fúndə nyə; nyɔɔŋg mə jálá nə gúmá yé, bí yə nyə gúmá.

Cug cɛɛlí

⁸ Kúgá bə nə mpwálá nə muud; mpwálá í bég nji cɛɛlí ná nyíga

cɛɛl nyíga, nyíga cɛɛl nyíga. Nacé, muud mə cɛɛl bósólúgá yé, ŋgə mpu bɛ məcɛɛ. ⁹ Ŋgaá bí mə mpú ná məmpándí má ŋgə cí ná: «Cí wo kú sá míncɔmb, cí wo kú gwú múúd, cí wo kú júwo, cí wo kú wámmb ízhaá sâ.» Məmpándí mənɪ nə mósól mēsh má ŋgə cí nji sá ŋgwúnd ná: «Cɛɛlɔg múúd yêsh jisə wo kúnə-kúnə yé nda wó cɛɛl wóméfwó ná.» ¹⁰ Muud jí nə cɛɛlí yé cugé nə ŋkul sá múúd jí nyə kúnə-kúnə yé mábôw. Ntɔ jí ná, muud mə cɛɛl bósólúgá yé, ŋgə mpu bɛ məcɛɛ.

¹¹ Ŋgəgá nə cugə cug cɛɛlí jɔɔŋg, nacé bí mə mpú ná fwála sə ŋgə cugə ga í músə wəla bí má jálá nə juum ígwád yí. Nacé ja gaád í, jwów Cwámba mə bá zə yíl shé mányámád yí í mú bul bə kúnə-kúnə ntɔ jwów sə á magulə Yésus yí. ¹² Bulú má bul kə. Sə myáásugá isâ í dɔ sɪy yidúgúd yí; sə yidágá ŋwa íkeny í gwáná bwá dɔ lúmbuli nə ndí mánŋkényad yí. ¹³ Sə cágagá cug á otátəlí, mbií í jálá nə mənŋkenya mə mwásə yí: kú nə idína í álal-ŋkul*, kú nə shwágúlə málwəg; sə kú sá jaŋga, kú sá ásɪy-sɪy, kú nə ozhuyâ, ku mpíi tɔɔ muud. ¹⁴ Yidagá ŋwa *Kříst nda káándə má bwáád†, bí kú bíd ná iyéesh í cug múúd í nyíŋgəg ŋgə kə nə bí cug ábábôwud.

14

Maguləgá bɔɔŋg bwá afwóyé lal wá

¹ Muud jí ná nə búgə ŋkí tag yé, bí ó magulə nyə; bí kú sɛŋusa mákəl nə nyə nə yé mbií mítódúgá. ² Jí nə ŋkul bə ná, ŋgwól múúd ŋgə téduga ná a jí nə ŋkul də sá jêsh, nyɔɔŋg jí nə búgə ŋkí tag yé nyɛ ŋgə də nji idâw í

13:1 Mis 5.29; Tit 3.1; 1Pr 2.13-14; Mbá 13; 20.4 **13:1** Mik 8.15-16 **13:3** 1Pr 2.14; 3.13

13:5 2.15 **13:7** Mat 22.21 **13:8** Yuá 13.34; 1Kr 13; 16.14; Gal 6.10 **13:9** Mbá 5.17-21; Ləv 19.18; Mat 22.34-40; Gal 5.14; Zhk 2.8-13 **13:11** 1Te 5.5-8 **13:11** Ifz 5.14-16; 1Kr 7.29-31

13:12 Ifz 5.11; 6.11, 13; 1Yn 2.8 **13:13** Luk 21.34; Ifz 5.18 * **13:13** idína í álal-ŋkul: Mbií idína wɔɔŋg í á dɔ bə, buud də nə ŋgul ntɔ mínji, buud sá jaŋga kú nə məsus. **13:14** Flp 2.5; Kol

3.15 † **13:14** ŋwa Kříst nda káándə má bwáád: Ntɔ jí nə cugə mbií wí ná muud mə dúg bí yé bág nda a ŋgə dúg Kříst. **14:1** 1Kr 8.1-13; 9.22; 10.23-33; Kol 2.16, 20-22; 1Tm 4.4-5; Heb 13.9 **14:1** 15.7 **14:2** Dan 1.8; 1Kr 10.25-28

ífambá. ³ Muud ηgá dā sâ jêsh yé bág kú mpyêny ηgwól; nyōηg nyá anġê nā dā sâ jêsh yé bág kú dūg ná nyōηg ηgá dā yé ηgā jág sá; nacé Zembî má magulā námá nyā. ⁴ Wεε wá zó má zó sámb ízhaá lwaábulā iwushí? Nkí á kyabε, í dūg mása yé; nkí á ku, í dūg námá nġi mása yé. Nġi nyā é kyabε, nacé Cwámba ġi nā ηkul mā sá ná a kyábεg.

⁵ Ĵí námá ná, ηgwól múúd mā dūg ná dúl ĵwōw í búl bā fwámé ĵwōw cġ dúl, ηgwólágá nye má ηwa mwōw mēsh cé ηgwūd; muud yêsh nádag nā sâ nyáméfwó má kwey ná Ĵí tátálí yí. ⁶ Muud mā tâl ηkúmba ĵwów shwóg yé, a sá ntó shú má Cwámba; muud mā dā sâ jêsh yé ηgā dā shú má Cwámba, nacé a ηgā yā Zembî akíba; nyōηg nyá anġê nā dā sâ jêsh yé ηgā námá yā Zembî akíba. ⁷ Mpugá ná muud ηgwūd nā ηgwūd á gwoηg ĵísú nyā anġê nā cugā shú nyáméfwó, ηgwūd nā ηgwūd kú námá yā shú nyáméfwó. ⁸ Nkí shé ηgā cugā, shé ηgā cugā shú má Cwámba; nkí shé mā yā, shé yā shú má Cwámba. Ntó Ĵi ná, tōō shé má cugā, tōō shé má yā, shé búsa buud ɔ Cwámba. ⁹ Haaw, sâ ĵōηg wá *Kříst nyā á yā, a nyġgā gwūm nā ndġ yí, shú ná a ĵwúg nā mimbimbā, ĵwú nā mikuwó. ¹⁰ Ká nacé Ĵi wé mā sámb *mínyōηġ wó iwushí yí? Nkí ntāg ná, nacé Ĵi wé mā mpyêny mínyōηġ wó yí? Mpugá ná shé bēsh shé má bá tōw kōōd dí nġōw mílású má Zembî. ¹¹ Mpugá ná Ĵi cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Mā Cwámba ηgá cugā yé mā ηgā cġ nāóó:

«Buud bēsh bwá bá kúd mā mēbwōġ, bēsh bwá bá ságusā mā nā mimpu myāġ».

¹² Gwá wá Ĵi ná, muud yêsh á gwoηg ĵísú má bá kē bwāma nā

shitóg mísh má Zembî dġ.

Kú wá ηgwól bōōgú zhġd

¹³ Ntó, shé yōwġ dúlā yéya mábεġ shémé nā shémé; shé yídágá ηwa cġgúlā ná muud nyā ajáláyé nā wá ηgwól bōōgú zhġd, kú sá gúl sâ í é búlal ηgwól yí. ¹⁴ Sâ má zó cġ ga, mā mpú ná Ĵi búbálé, mā mpu ntó nacé mā Ĵi muud mā Cwámba Yésus. Ĵi ná, gúl sâ cúgé nkí lwaagūwo ná ĵāġ yé mbií wá cí. Nġi, múúd mā ká tādúgá ná «sâ ga Ĵi nkí lwaagūwo», sâ ĵōηg mú bā nkí lwaagūwo shú déd. ¹⁵ Ntó Ĵi ná, nkí dālá wó dá gúl dāg yí í ntāgúlā mínyōηġ wó, mpug ná sóólúgú wó wōōġgá í cúgé sóólúgú cēelí. Kú sá ná dālá wó dá gúl dāg yí í gwāflyág ηgwól mínyōηġ wó, í nġúl ná *Kříst nyā á yā námá shú dé. ¹⁶ Sá Ĵi nkí nywa shú dwō dí yí, nkí wo dūg ná í é ntāgulā* ηgwól múúd ná ndεé bwá mú jág lás nā wo, wo bíd ĵāġ sâ. ¹⁷ Mpugá ná Faan má Zembî í cúgé sâ ídāg nā māηgul. Faan má Zembî dúsa sâ á cug ótátalí, cug á ná shεε, cug máshusug, isâ íni byêsh í ηgā zhu wá Nġġġġ Shġshim. ¹⁸ Muud mā séy nā Yésus mbií wōōηg yé, Zembî gwág nyā nywa, buud magulā nyā.

¹⁹ Nda Ĵi ntó ná, shé sōgá ná shé sáág isâ í é sá ná buud bwá cúgāg ná shεε yí; isâ í é sá ná buud ó gwoηg bēsh bwá ηgāg nā lal búgád yí. ²⁰ Wo kú bεεg caam sóólúgú má Zembî nacé gúl dāg. Sâ jêsh jáá Ĵi fúbán; nġi, Ĵi bōwulā ná wo dāg wúl ndáólúgú í é wá ηgwól múúd bōōgú zhġd yí. ²¹ Í nywa ná wo bág kú dā cúdú nkí ná kú ηgul málwāg, wo cġ sâ jêsh Ĵi nā ηkul wá mínyōηġ wó bōōgú zhġd yí. ²² Búgá wó ηgā *búgula shú sóólúgú wōōηg yí, baagalāg gwo mpádúgá bġnā Zembî obā. Muud Ĵi ná micġgúlā myé mí ádé kēnd nyā

14:5 Gal 4.10 14:6 1Tm 4.3-5 14:7 2Kr 5.14-15; Gal 2.19-20 14:10 2.6 14:11 Iza 45.23-24 14:12 Gal 6.5 14:13 1Kr 10.32; 1Yn 2.10 14:14 14.23; Mat 15.11; Mis 10.15; Tit 1.15 14:15 1Kr 8.1, 11-13; 13; Gal 6.10 * 14:16 í é ntāgulā: Sá ná muud sámúg. 14:17 Mat 6.31-33; 1Kr 8.8; Gal 5.22-24 14:21 1Kr 8.13 14:23 14.14

mábę́đ yé, a má jəla. ²³ Muud mə də wúl ndálúgú a ngə zhízhigə yé, a má nwa mábę́đ mísh má Zembî dí, nəcə sóólúgú wəonŋ í cúgə sóólúgú búgá. Sóólúgú wəsh múúd mə sá nə milám mímbá yí wúsə *sám.

15

Sá bę́gá yuug Kríst nyə a lwágulə sá yí

¹ Sá buud íbúgá í á má fifə wá, sá kúgá də mpyəny ozhigə-zhigə wə bəonŋ bwə ngə ná zhízhigə wá; sá ajáláyé nə də sọ nji isá sá má gwág nywa yí. ² Muud yəsh á sádí gwoonŋ dí sọg ná ngwól bəg nə mənywa, shú ná nyān lálug búgád. ³ Mpugá nə *Kríst nyə a shígə ngə sọ nji mənywa mǎ nyəmėfwó. Nyə á yida cəgə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, nəə: «Zembî, məlwíy bwə də lwíy wo má má má shúgula nə mə.» ⁴ Mpugá nə sá jəsh Zembî nyə a sá nə bwə cílŋ yág yí, í á bə ná sá nwaŋ njúgúla cílŋŋ, sá bəg nə zény kələ shwóg, nə inkáŋ, ná ndéé sá mú mpu bwánd nə búgá. ⁵ Zembî muud mə də sá ná sá bəg nə zény kələ shwóg, sá bə nə inkáŋ yé, kə sá nə bi dág bə cún mpádúgá nyín nda Kríst Yésus nyə a lwó yuug ná. ⁶ Ntó, bi mú bá də yə Zembî gúmá bi njúl lám ngwúd, cún ngwúd, nyə Zembî jí Sóonŋú mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst yé.

⁷ Ntó, ngəgá nə cəgə kú wá mbéégí mpádúgá nyínúd, námə nda Kríst nyə á cəgə nə bí ná. Cəgəgá ntó shú nə Zembî bəg nə gúmá. ⁸ Mə ngə bwaagulə bí ná Zembî jí abúgúlag, gwə wə Kríst nyə á nwa nyəmėfwó tǎn sól məsáal á kúl *Oyúden yí, shú ná məŋkaagó Zembî nyə á kaag osóonŋú ó bęend má má bwəmag. ⁹ Jíga kóómb di, ikúl ishús í ngə mpu nə Zembî má gwág bwo cey lámád,

bwə mú yə Zembî gúmá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, nəə: Sá jəonŋ wə mə bá də ságusə wo nə ndí

tám ikúl í cúgə Oyúden yí. Mə bá də cey ísusa ságusə jínə dwo. ¹⁰ Jí námə cilyá ná:

Bí ikúl ishús, binón kúl búúd mə Zembî ságá məshusəg.

¹¹ Í nyinŋə námə bə cilyá ná: Bí ikúl ishús byəsh ságúságá Cwámba,

ikúl í búúd byəsh í ságúsəg nyə.

¹² Izayí nyə á cí námə ná: Nta mə Yése mə bá bád nwa íjwúga, jwú nə ikúl ishús; ikúl byəonŋ í bá də bwánd sóólúgú yé nə búgá.

¹³ Zembî muud mə də sá ná buud bwə dúg bwánd ísá nə búgə yé, sáag nə milám mí lwándúg bí nə fwámé məshusəg, mí bə bí nə shee búgá bí ngə *búgula yíid. Ja jəonŋú ŋkul má Nkəŋkə Shíshim í mú sá ná bi ngəg nə kə shwóg nə shwóg ngə bwánd nə búgá.

Pwól ngə bá cęel sá minjəond

¹⁴ Bwaanŋ, kóómb jín di, məmėfwó mə ngə mpu kú nə məshwán nə bi mə lwánd nə jəjə mítádúgá, bí má shín námə mpu sá jəsh bí má jólá nə mpu yí, bi mú námə nə ŋkul də yéya məcwún mpádúgá nyín. ¹⁵ Nji tēem bə ntó, mə mə ngə cílə bí nə búbaalé mənyaan bíl ikúlúd shú ná bi nyinŋəg ngə təduga ísá bí má bwey mpu yí. Mə sá ntó nəcə Zembî nyə a sá mə mpaam, ¹⁶ a sá nə mə bəg sól məsáal mə *Kríst Yésus shú ikúl í cúgə *Oyúden yí; mə ngə sá sáal dəonŋú tǎn nda fada mə də sá *mátúnuga ná, ngə cúndə Jəjə Kéel mə Zembî. Iséy byəonŋ bí ná mə sáag nə ikúl í cúgə Oyúden yí í bəg mətúnuga Zembî ngə magulə má,

15:1 14.1-2; 1Kr 8.1-2; 10.23-24 15:3 Sôm 69.10 15:4 1Kr 10.11; 2Tm 3.16 15:5 12.16; Flp 2.2-5 15:7 14.1 15:8 Mat 15.24; Mís 3.25-26 15:9 Sôm 18.50 15:10 Mbá 32.43 15:11 Sôm 117.1 15:12 Iza 11.10 15:13 5.1-2; 8.14-16, 24-28; 12.12 15:15 1.5 15:16 Flp 2.17

mætúnuga Nkèṅkè Shíshim má tál koogú shú déd má. ¹⁷ Sâ jœṅg í sá nú mæ ṅgóg nà bæḡawa nà bále múúd mæ Kríst Yésus, mæ bæḡawa nà iséy mæ ṅgá sêy shú má Zembî yí. ¹⁸ Jí ntó, mæ cugé nà ṅkul bwiing gúl sâ shús, nji iséy Kríst nyə á balan nà mæ ná mæ sáág yí; nyə a sá ná ikúl í cúgé Oyúden yí í sáág Zembî mægwág; nyə á balan nà iciyá byâm nà misóólúgú myâm. ¹⁹ Nyə á balan námá nà ṅkul í ðu wéeshali *máshimbá nà *isâ í mímbúgú, ṅkul mæ Shíshim má Zembî. Sóólúgú wœṅg í á s̄y mbií á ná mæ á má bwiing Jɔjɔ Kéel má Kríst tééd Yurúsalem nà cínœṅg mákoogú mákoogú, kə kumə shí á Iliri. ²⁰ Mæ á bul jii ná mæ bwíṅgug Jɔjɔ Kéel kúl múúd nyə afwóyé bwele cwééd Kríst yí, shú ná mæ bág kú ṅgə lwɔ kúl bóól búúd bwá á sá mæbwamá yí. ²¹ Mæ á yida bɛ sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná:

Buud cúndá í á shígé fwo kumə
bwá dí wá bwá bá gwág,

bœṅg bwá á shígé fwo gwág lán yé
wá bwá bá wámbla.

²² Sâ jœṅg námá wá í á ðu laa mæ ija ija ná nda zə nūḡ bídí. ²³ Ká ja gaád í, má cúgé ná nà sâ má sá wa máshí mágaád, í njúl ná té mímbú mimbú má ðu bwey bæ nà yéesh ná mæ zə nūḡ bídí; ²⁴ mæ ṅgə téduga ná ja má bá kə Kpanyá yí, mæ bá ciingya zə dág bí ná ndéé, ja má é bá gwú yéesh dágúlə bí yí, bí ka bá kwíind mæ ná mæ kág nà njœnd shwóg. ²⁵ Nji, ja gaád mæ kə Yurúsalem kə kwíind búúd ó Zembî. ²⁶ Ntó ji ná okristen wá Masedwân nà Akayí bwá á ṅwa cígúlá ná bwá seœṅg mikwíindyá kænd búúd ó Zembî wá Yurúsalem búésə mábúwa dí wá. ²⁷ Bwáméfwó bwá á ṅwa cígúlá, nji í njúl ná jíse

bwo mpwá lá. Jí bwo mpwá lá nəcə okristen wá Yurúsalem wá bwá á bæ nà isâ í kwíind búúd cug á Shíshim dí yí, bwá mú kaaw yə ikúl ishús; í jii námá ná ikúl ishús í ṅwág isâ í ṅgə kwíind cug á shí ga dí yí, kaaw yə bwo. ²⁸ Ja má é ka bá shîn sá sóólúgú wœṅgú ná mæ má cwámbla bwo mikwíindyá myœṅg yí, mæ ka bá zə ciingya nūḡ bídí kə Kpanyá. ²⁹ Mæ mpú ná mæ bá zə nà ocúncêsh ó Kríst bêsh ja mæ bá zə nūḡ bídí yí.

³⁰ Nda shé bêsh búésə búúd ó Cwámbla Yésus-Kríst ná, nda jí námá ná Nkèṅkè Shíshim ṅgə sá ná shé cílag ná, bwaœṅg, mæ bándúlə bí ná bí wág mænyúúl gwáná má ṅgə gwána yíid, ṅgəgá nà jəgula nà Zembî shú dām. ³¹ ṅgəgá nà jəgula nà Zembî shú dām ná mæ fáámugí, buud búésə kú *búgula Yésus nūḡ Yudéa wá bwá bág kú nà zhií bwá sá mæ mæbôw; ntág námá ná buud ó Zembî wá Yurúsalem bwá lágug mikwíindyá má ṅgə kə nà ndí myá nə jɔjɔ lám. ³² Í jii ná í bág ntó shú ná mæ bág bæ nà mæshusug ja mæ bá zə bídí yí, mæ zə bá woga ṅkí Zembî má magulə. ³³ Zembî á mpwogé jíig nà bí bêsh. Amen.

16

Məbá dá

¹ Má cœl ná bí mpúg kóól wúsú Febe. A jí *jaákwon *Dɔ lú óbúgula á Kankré dí. ² Bí ó lág nyə tâḡ muud mæ Cwámbla, mbií í jálá nà buud ó Zembî yí, bí kwíind nyə mbií kwíindyá wêsh nyə é jii yí. Nyə á má kwíind búúd ṅkí bulya, tœm bæ má méfwó.

³ Bí ó bádá mæ Priska bá Akilas buud sənœṅ ṅgə sêy iséy í *Kríst Yésus wá. ⁴ Bwá á nywá gwíilya byán ícug nəcə cugúlə mæ; mæ méfwó námá dí ṅgə yə bwo akíba, mæ dɔ má

15:18 2Kr 3.5 15:19 Mak 16.17; 2Kr 12.12 15:20 1Kr 3.10-12; 2Kr 10.15-16 15:21 Iza 52.15 15:22 1.9-13 15:25 Mis 19.21; 20.22; 24.17 15:26 1Kr 16.1; 2Kr 8-9; Gal 2.10
15:27 1Kr 9.11 15:30 2Kr 1.11; Ifz 6.18-19; Kol 4.3; 2Te 3.1-2 15:31 Mis 21.10-11; 1Te 2.14-15 15:32 1.7 15:33 1Te 5.23 16:1 Mis 18.18 16:3 Mis 18.2, 18-19, 26 16:5 1Kr 16.15, 19; Kol 4.15; Flm 2

óbúgula mēsh má cúgē *Oyúden má má ngə námá yə bwo akíba. ⁵ Bi ɔ bádá námá mə Dɔ́ í dɔ́ seɛngya bwádí njów yí. Bi ɔ bádá Ipanēt shwá waamá alám; nyə wá nyə a tééd *búgula Kríst nŭn Azí. ⁶ Bi ɔ bádá mə Maríya muud nyə á bul jísow cúŋ shú dán yé. ⁷ Bi ɔ bádá mə mimbyêl myâm Androníkus bá Zhuniyas sánónŋ sá á bə mímbwug dí wá; báá bwá á tééd bə buud ɔ Kríst nə mə, bwá ngə çɔ́ bósól *búúð ɔ lwámá. ⁸ Bi ɔ bádá mə Ampiliy-atus, muud má ngə bul cœl çug seɛngí á sánónŋ Cwámba dí yé. ⁹ Bi ɔ bádá mə Urabê muud sánónŋ ngə sêy iséy í Kríst yé, bí bádá námá mə Stakis shwá waamá alám. ¹⁰ Bi ɔ bádá mə Apeles muud sá á má dúg ná ndeé sá magulə nə a ji fwámé krísten yé. Bi ɔ bádá mə buud ɔ njów má Aristobúlus. ¹¹ Bi ɔ bádá mə mbyêl wám Herodiyon; bí bádá mə bəɛng búúð básá búúð ɔ Cwámba njów má Narusis wá. ¹² Bi ɔ bádá mə Trifen bá Trifos budá bwá á má jísow yíngá shú má Cwámba wá; bí bádá námá mə abábə waamá Perusis mudá nyə á má námá bul jísow yíngá shú má Cwámba yé. ¹³ Bi ɔ bádá mə Rúfus muud Zembí nyə a féesh kwonŋ mə Cwámba dí yé; bí bádá námá mə nyəɛngá yé, nyə á bə námá mə tãŋ nyəɛngá. ¹⁴ Bi ɔ bádá mə Aseŋkrit bá Flegon, nə Hermes nə Patrobas nə Hermas nə bóólúgá bwááŋg bēsh bánónŋ básá wá. ¹⁵ Bi ɔ bádá mə Filologos bá Zhuli, nə Nere bá kóól yé, nə Olémpas nə bóólúgá búúð ó Zembí bánónŋ básá wá. ¹⁶ Ngəgá nə kúlulə məkúlulə má buud ó Zembí. Mədɔ́ má óbúgula ó Kríst mēsh má ngə bádá bî.

¹⁷ Bwaang, buud bwé dú sá nə buud bwé bág mácúnŋ məcúnŋ wá, bwé ngə lúmbuli nə njúgúlá bí á nwa

yí, oshwonŋ bi ɔ káálúgá nə bwo; kúgá dɔ́ kyey nə bwo sámbá. ¹⁸ Nəcé mbií búúð wəɛng í áŋgê nə sá iséy í Cwámba wúsú Kríst, bwé ngə sá iséy í mímwə myánŋ. Bwé dɔ́ balan nə jɔ́jɔ́ íciyá í lésú nə jɔ́jɔ́ míkaand, dɔ́ jwáŋgulə búúð bwé afwóyé kyé wá. ¹⁹ Buud bēsh bwé ngə gwáduga çug mágwág bí báá ngə çugə yí. Mə ngə bul gwág məshusug nə bí shú dəɛngá; má jii ná bi bág nə fag salə mánywa dí, bí bə ná sánŋ kóómb á məbów. ²⁰ Zembí á mpwogé wál bá zə cwaas *Sátaŋ bídí mákuú dí shí. Cwámba ishé Yésus ká sá bí mpaam. ²¹ Timotê muud sá ngə sêy sêy ngwúd yé ngə bádá bî; mimbyêl myâm Lusyus nə Yason nə Sosi-pater bwé ngə námá bádá bî. ²² Mə Tertiyus muud ngə cilə kálaad éga yé*, mə ngə bádá bí məbádá má seɛngyá shé á má seɛngya nə Cwámba yí. ²³ Gáyus ngə námá bádá bî. Mə njul nyédí njów, cínəng námá wé Dɔ́ lú óbúgula dēsh í dɔ́ seɛngya yé. Erást jí bāŋ-mása á wa ngwéla yé ngə bádá bî, mwááŋg Kwáratus ngə námá bádá bî. ²⁴ †[Cwámba ishé Yésus-Kríst ká sá bí bēsh mpaam. Amen.] ²⁵ Shé yágá Zembí gúmə, nyə muud jí nə ŋkul sá ná Jɔ́jɔ́ Kéel lúlushig bí yé. Jɔ́jɔ́ Kéel dəɛng wé má á ngə cúndə ja má á ngə bwiiŋg lánŋ má Yésus-Kríst yí. Na Jɔ́jɔ́ Kéel ní dí wé Zembí má sá ná sá mpúg jɔ́jɔ́ yuug jé nyə á ngə baagulə shwoó dí yí. ²⁶ Zembí á kandugə kandugə má ka sá ná sá jəɛng í búgúlíg ja gaád. Né ndeé ikúl ishús í mú nə ŋkul jee mpu gwo ja bwé lɔ́ micilyá mí *búúð ɔ micúndá yí. Nyə a sá ná í búgúlíg shú ná bwé búgúlíg nyə, bwé sá nyə mágwág. ²⁷ Nyə Zembí muud ngwúd nə ngwúd jí nə fag yé, nyə wé ngwág gúmə kandugə á kandugə nəcé

16:13 Mak 15.21 **16:16** 1Kr 16.20; 2Kr 13.12; 1Te 5.26; 1Pr 5.14 **16:17** Mat 7.15; 2Te 3.6; Tit 3.9-10; 2Yn 10 **16:18** Flp 3.19; Kol 2.4 **16:19** 1.8 **16:20** 1.7 **16:21** Timotê: Mis 16.1
* **16:22** Tertiyus wé Pwól nyə á nwa ná a ciləg kálaad éga yé. **16:23** Erást: 2Tm 4.20 † **16:24** Míl micilyá mí ayág mí cúgē nə iciyá ini. **16:25** Ifz 1.9; 3.4-5; Kol 1.26 **16:26** 1.2, 5 **16:27** 11.36; Flp 4.19-20; 1Tm 1.17; Yùd 25; Mbá 4.11

sâ Yésus-Krîst nyə a sá yí. Amen.

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə buud ó Kórênt yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú Kórênt yí

Kórênt nyə á bə ɲwála Ogurêk. Ja Pwôl nyə á ɲgə sá ɲjənd yé ábɛê yí, nyə a já Kórênt ɲkúmba mbú nə kál (Mis 18.1-18). Ja jəɲg wə nyə á fwə míswəɲ yí.

Ja Pwôl nyə shín wú Kórênt yí, nyə á bii məkál ija ija, mə ɲjúl mə ákənd lám gwəw. A mú ka cilə óbúgala ɔ nún ɔkálaad jee wós ɔnə, óbá wá cínəɲg wə búśə wa Kálaad Zembí dí wá.

Nə ndéé, nyədí kálaad ashúshwóógú á Kórênt dí, ja á mə shín báda bwo, a yə Zembí akíba yí (1.1 nə 1.9), a ɲgə cwíny obúgala nə bwá kú bíd nə mbéégí máɲkəomú í ɲgəg nə bə mpədúgá nyáɲ (1.10 nə 4.21), bwá sáág nə jaɲga í shínúg mpədúgá nyáɲúd (lúú 5), bwá yówug dúlə kə nə mílású mámpáánzə mə mílású mə búúd bwá aɲgə nə *búgala Zembí wád (6.1–6.11). A mú ka féel váál krísten mə jálá nə dɛ balan nə nyúúl nyé yí (6.12–6.20), a mú ka zə bɛsa bwo mishílí bwá á ɲgə shílə nyə myá:

- (1) shílí í dúgyá nə bā yí (lúú 7);
- (2) sá í dúgyá nə ocúdí ó mátúnuga yí, nə váál bwá dág cugə nə buud bí kú búgala Zembí yí (8.1–11.1);
- (3) váál íseɲgyá í okrísten nə idáw í Zembí í jálá nə dɛ sɛy yí (11.2-34);
- (4) isâ ɲkɛɲkɛ Shíshim mə dɛ yə búúd ɲkul nə bwá dág sá yí (lúú 12 kə wós lúú 14);

(5) nə váál mímbimbə mí bá gwúm yí (lúú 15).

Nyə á ka shínal kálaad nə baalé məkál (kwásúlə mwaanê, nə byé íyuug nyə á ɲgə bə nə ndí yí), nə məbáda (lúú 16).

Məbáda

¹ Nə mə Pwôl, nə mwááɲg Sostên, sá wə mə cilə kálaad éga. Mə Pwôl í, Yésus-Kríst nyə a jəw mə, a sá nə mə bág *muud lwámá yé nda Zembí nyə á ɲwa cígúlá ná. ² Sə ɲgə cilə *Də lú óbúgala ó Zembí dí Kórênt yí, bí buud Zembí nyə a sá nə bí bág mɲkɛɲkɛ mí búúd nəcé binón *Kríst Yésus bí mú mbádúgá wá. Nyə a jəw bí shú nə bí bág mɲkɛɲkɛ mí búúd, binón buud bəsh búśə íkúl íkál bwə ɲgə kámb jínə mə Yésus-Kríst məjágula dí wá, Yésus-Kríst Cwámaba á sánón. ³ Sónɲgá wúsú Zembí bā Cwámaba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə nə bí ɲgəg nə cugə nə shee.

Pwôl mə yə Zembí akíba

⁴ Mə ɲgə yə Zembí waamə akíba ja jəsh shú dún nəcé mpaam á mə sá bí kwon mə Yésus-Kríst dí yí. ⁵ Mə ɲgə yə nyə akíba nəcé a mə sá nə bí bígúg məzhí məsh kwon mə Yésus-Kríst dí, bí bíg nə məkál mə mílású*, bí bíg nə mpúyá. ⁶ Ntə mə lwó nə bí a mə mpu magulə sá jəsh sá á jaaw bí shú mə *Kríst yí. ⁷ Í mú ná, nda bí ɲgə bwánd nə Cwámaba íshé Yésus-Kríst zág lwóya nyúúl ná, bí mú nə isâ í yána mə Zembí, tə ɲgwúd nə ɲgwúd kú fúfə. ⁸ Nyə wə mə bá ɲgə lulushi bí nə ndéé kə wós məshínéd, bí mú bá bə kú nə sá məjuma jwəw mə Cwámaba íshé Yésus-Kríst, məma jwəw dəɲg. ⁹ Zembí muud mə jəw bí nə bí cúgəg seɲgí nə Mwán yé Yésus-Kríst Cwámaba íshé yé ji abúgúlág.

1:1 Gal 1.1 Sostên: Mis 18.17 1:2 2Kr 1.1; Mis 18.1 1:5 2Kr 8.7 * 1:5 ɲkɛɲkɛ Shíshim ɲgə sá nə bí lásúg má. 1:7 2Te 1.7; Tit 2.13 1:8 Flp 1.6; 1Te 3.13; 5.23 1:9 10.13; 1Te 5.24; 2Te 3.3 1:10 3.3; 11.18; 2Kr 12.20; Ifz 4.2-6; Flp 2.2; Yuá 17.21-23

Mbéeǵí dǵ á Korênt

¹⁰ Bwaanǵ, oshwon, jíná má Cwámba íshé Yésus-Kríst dí «Bí bêsh dǵá bə cún; mbéeǵí mǎñkəomú í á jéǵáyé nə du bə mpódúgá nyín. Yidagá bə leedyá mbií á ná sá jêsh dí, bí bêsh du bə nə tédúgá ñgwúdu, bí du ñwa cigúlá ñgwúdu.»

¹¹ Bwaanǵ, mǎ lás ntó nǎcé bóól búúđ wá ñjów má Klowé bwá má jaaw mǎ ná bí ñgə bə nə ozhuyá mpódúgá nyín. ¹² Sá má ñgə cǎel ci yí jí ná bí mú ñgə lás nún, nyíga ná: «Mee ñgə bə Pwól», nyíga «Mee ñgə bə Apolos», ñgwól ná: «Mee ñgə bə Séfas», ñgwólúgá ná: «Mee ñgə bə *Kríst.» ¹³ Ye buud bí nə ñkul ba Kríst məkəw məkəw? Ye Pwól wá bwá á bwambələ kwolós dí shú dún yé? Ja bí á ñgə duwan yí, ye bí á ñgə duwan jíná má Pwól dí? ¹⁴ Mə yá Zembí akíba nǎcé mǎ a shíǵé duu təə muud nún bídí, səsaałé ñji Kríspus bá Gáyus. ¹⁵ Ntó, muud cugé nə ñkul ci ná bí á ñgə duwan jíná dááməd. ¹⁶ Mə má nywa wusa, mǎ á duu námá Stefanas bǎnəñ buud ə ñjów yé. Mə abúǵúláyé ná mǎ a shí nyíngə duu ñgwól múúđ. ¹⁷ Nǎcé Yésus nyə a shíǵé ntí mǎ ná mǎ zǎg ñgə duu buud. Nyə á ntí mǎ ná mǎ zǎg ñgə jaaw Jǵǵ Kéel, mǎ zǎg ntǎg ñgə jaaw dwo, kú bə nə fúg búúđ ə kaand bwá du lás mikaand nə ndí yí, nǎcé shwiý Kríst nyə á yə kwolós dí yí í á bá bə nda sá cúǵé nə mfíy yí.

Shwiý mǎ Yésus-Kríst í lwó fúg mǎ Zembí

¹⁸ Mpugá ná lǎñ shwiý Yésus nyə á yə kwolós dí yí wí sá ikás shú bəñg búúđ bwá ñgə jimb wá; ñji, í njúl ñkul má Zembí shú shé bǎñ buud Zembí ñgə cǵǵ wá. ¹⁹ Sá jəñgǵá, Mícilyá mí ñgə ci gwo ná:

Mə bá céǵg búúđ ə fúg fúg nyǎñ, mǎ sá ná mifeeshá búúđ bwá ñgə faas myá

mí bǎg cwúduǵá.

²⁰ Ká muud fúg nyə é nyíngə lás ci jí? Yíǵuli mǎcǵǵ nyə é ci jí? Lás mikaand á mwôw mága nyə é ci jí? Ñgaá ná Zembí má sá ná buud ə shí ga fúg nyǎñ í bǎg sá ikás í? ²¹ Jí ná, Zembí má lwóya fúg nyé. Ñji buud bwá má ca balan nə fúg á buud ná bwá wámbúlá Zembí ná ndéé, bwá akúmáyé. Zembí má ka dǵg ná á balan nə lǎñ sá ñgə bwiíng yí shú ná á cǵg búúđ bwá ñgə *búǵula wá; lǎñ sá ñgə bwiíng wəñǵá buud bwá ñgə ñwa wo nda sá ikás. ²² Oyúden bwá jí dǵg *máshimbá, Ogurék bwá ñgə sǵ fúg; ²³ ñji sá bǎñ sá ñgə cúndə *Kríst bwá á bwambələ kwolós dí yé. Cúndá wəñg wúśə sá máłwíy shú *Oyúden, í njúl sá ikás shú Ogurék. ²⁴ Ñji, Kríst jí ñkul nə fúg má Zembí shú búúđ Zembí má jów wá, tǵem bə Oyúden, tǵem bə Ogurék. ²⁵ Nǎcé kúl búúđ bwá dǵg ná Zembí jisə kás yí, ikás yá cínəng bisə nə fúg ntǵ búúđ fúg nyǎñ, kúl búúđ bwá dǵg ná Zembí má bə nə iləm yí, iləm yá cínəng í lal ñkul, ntǵ búúđ ñkul nyǎñ.

²⁶ Bwaanǵ, tédúgágá ná sá bí á du bə jaá Zembí nyə á jów bí yí. Gwoñg jín í á bə, kú nə zhwog buud bwá mbíd fúg á shí ga, kú nə zhwog ñkácíd í búúđ, kú nə zhwog buud bwá á byél ófwámé búúđ dí wá. ²⁷ Ñji, Zembí nyə á yida féesh isá í ikás yá shí ga shú ná a wá búúđ ə fúg shwôn, a féesh isá í cúǵé nə ñkul shí ga dí yí shú ná a wá isá í álal-ñkul shwôn. ²⁸ Zembí nyə á féesh isá í cúǵé fwámé isá shí ga dí yí, isá búúđ bwá mpyəny yí, isá bwá

1:12 3.4 Apolos: 3.5-6, 22; 4.6; 16.12; Mis 18.24; 19.1 Séfas: 1Kr 3.22; 9.5; 15.5; Gal 2.9, 11-14; 2Kr 10.7 **1:14** Kríspus: Mis 18.8 Gáyus: Rom 16.23-24 **1:16** Stefanas: 16.15 **1:18** Rom 1.16;

2Kr 4.3 † **1:18** cǵg múúđ: Í ká ná, Zembí mǎ yíl múúđ mǎnyámá má mísáməd, sá ná a cǵgəg cǵg á cǎel yí. **1:19** 3.18-20; Rom 1.22 **1:19** Iza 29.14; Zhb 12.13, 17; Iza 19.12-14; 44.25 **1:21** Rom 1.19-20 **1:22** Mat 12.38; Yuá 4.48; Mis 17.18, 32 **1:23** 2.14; Gal 3.1; 5.11 **1:24** 1.18; 2.5; Kol 2.3 **1:25** 2Kr 13.4 **1:26** Yuá 7.48 **1:27** Rom 12.16; Zhk 2.5; Luk 1.51-53; 6.20

ádé kænd mísh yí. Nyə a féesh byo shú ná a sá ná byəɔŋg búúd bwə ngə dóg ná fwámé isá yí í bəg ocwúduḡá. ²⁹ Nyə a sá ntó shú ná muud kú ŋkəny nyúúl nyádí míshúd. ³⁰ Zembî wə nyə a sá ná bî bəg buud ɔ Kríst Yésus, Kríst músə bə fəg má Zembî shú dúsú; nyə wə má sá ná shé bəg otátəlí ɔ búúd mísh má Zembî dí, nyə wə má sá ná shé bəg mɪŋkəŋkə mi búúd, nyə wə a tɔ tɔŋ shú ná shé wúg mánýámá má *mísámúd. ³¹ Zembî nyə a sá ntó shú ná í bəg nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná. Jí cilyá ná: «Muud mə céél bəḡwə yé, bəḡwəg ná sá Cwámba nyə a sá yí».

2

Pwól nyə a shígé ngə lás nə fəg kaand

¹ Bwaang, ja má á zə nŋh bídí má á zə ngə cúndə *ndímba má Zembî yí, mə a shígé zə ngə cúndə nə mpúyá kaand búúd ɔ shí ga, ŋkí ntəg fəg nyán. ² Mə a shígé cəel lás gúl sá shús nŋh bídí, mə a lás ŋjɪ sá í dúgyá nə Yésus-Kríst yí, Yésus-Kríst bwə á bwambələ kwolós dí yé. ³ Mə á bə ntəg nŋh bídí mə nŋl nə iləm, nə ifwaa, mə ngə lilya. ⁴ Njígulá má á də jíḡguli bí yí, nə cúndə má á də cúndə yí, í á shígé də bə nə iciyá yá fəg kaand í də teeg búúd milám yí. Nkəŋkə Shíshim wə nyə á də balan nə ŋkul nyé də báásulə iciyá byám. ⁵ Í á bə ntó shú nə búgá jín í bəg kú kə bə fúg á buud, í yídagú bə ŋkúl má Zembî.

Pwól mə lwó fəg má Zembî

⁶ Təem bə ntó, kéel sá ngə bwiing yí dúsə fəg shú búúd bwə má fifə cəg krísten dí wá. Njɪ í cúgé fúg á buud ɔ shí ga, kú bə fəg micí myá shí ga, micí jiyá ícɪ ján í wál bá zə jímb myá. ⁷ Njɪ sá ngə cúndə fəg má

Zembî í á də bə kú fwo búguli, buud kú fwo mpu yí. Zembî nyə á bwey kwəməsa fəg nyəɔŋgú shí ga kú fwo téd, nyə á kwəməsa nywo ná a bá sá ná sá ngəw gúmá. ⁸ Kú nə tɔɔ cí* ŋgwúd nə ŋgwúd á shí ga í á mpu fəg nyəɔŋgú. Bwə á mbəm mpu nywo, bwə á shígé nywá bwambələ Cwámba á milwanə kwolós dí. ⁹ Bɪ má dóg sá Zembî nyə a sá ni? Jí námá nda Micilyá mí ngə cí ná:

Sá jú sá í á shígé bwele dóg yí, lwə kú bwele gwág yí, sá í á shígé bwele wóós lám má múúd dí yí,

Zembî nyə á kwəməsa gwo shú búúd bwə ngə cəel nyə wá.

¹⁰ Sá bəŋ wə Zembî nyə a sá ná sá mpúg sá jəɔŋgú nə ŋkul á Shíshim yé wá. Jísə ntó, Shíshim í də sɔ ná í mpúg sá jəsh, təem bə isá í shwoó Zembî jí nə ndí nyádí tédúgád yí.

¹¹ Nda sá buud, zə jí ná nə ŋkul mpu isá ngwól múúd ngə téduga yí? Ngaá njɪ *shíshim mə múúd wəɔŋgú nyəméfwó? Jí námá mbii ŋgwúd wəɔŋgú nə Zembî; muud cugé nə ŋkul mpu isá Zembî ngə téduga yí, njɪ Shíshim má Zembî wə í mpú.

¹² Sá bəŋ, Shíshim sá á ləg yí í cúgé shíshim á shí ga; sá á ləg Shíshim má Zembî, Zembî nyəméfwó nyə á nti sá wə shú ná sá mpúg isá á má yə sá mpáam nyé dí yí. ¹³ Sá áde lás lású isá byəɔŋgú nə fəg kaand á shí ga. Iciyá í lású bísú, Shíshim má Zembî wə í də jíḡguli sá byo, sá ka də balan nə iciyá í Shíshim dálə féég isá í Shíshim. ¹⁴ Njɪ, muud cúgé nə Shíshim má Zembî yé nyə áde magulə isá Shíshim má Zembî í də nti búúd yí; isá byəɔŋg bísə isá í ikás shú dé, a cugé nə ŋkul wəmbələ byo, nəcé bwə də wəmbələ byo nə Shíshim. ¹⁵ Muud ngə bə Shíshim má Zembî

1:30 2Kr 5.21 1:31 Zhe 9.22-23; 2Kr 10.17; 11.30; 12.5; Ifz 2.9 2:1 1.17 2:2 1.23; Gal 6.14 2:3 Mís 18.9; 2Kr 10.1, 10 2:4 4.20; 1Te 1.5 2:5 1.18, 24 2:7 Rom 5.2; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.26 2:8 Luk 23.34 * 2:8 cí á shí ga: Iciyá íni í ngə námá cí mənkl mə Sátan má ngə kunḡ shí ga dí má. Wo jí nə ŋkul dég námá Yuá 12.31. 2:9 Iza 52.15 2:12 Rom 8.15 2:13 2.4; 12.10 2:14 1.18, 23; Yuá 3.5-12; 2Kr 3.14-18 2:16 Iza 40.13; Rom 11.34

yé, nywáá má du wámbulə sá jêsh; nji, muud kú wámbulə nyə. ¹⁶ Cilyá wúšə Kálaad Zembí dí ná: «Zə má fwó mpu tádúgá má Cwámba? Zə jí nə ŋkul cwíny nyə?» Ká, sá báá sá bí nə tádúgá má *Kríst.

3

Okrísten wá Korênt bwá á bə ná bwân ó ntombú búgád

¹ Bwaang, mee mə a shígé bə nə ŋkul mə lás nə bí nda má jí nə ŋkul lás nə buud bwə ŋgə bə Shíshim má Zembí wá ná. Mə á ŋgə yida lás nə bí nda mə ŋgə lás nə buud bwə ŋgə ná bə isá yá shí ga wá, mə á ŋgə ŋwa bí nda íkúkény cug krísten dí. ² Mə á ŋgə yə bí mənyá má bəl, kú bə fwámé idáw. Nəcə, bí a shígé bə nə ŋkul mə kwág fwámé idáw. Wós námə nə kíkídíga, bí cugé nə ŋkul kwag byo, ³ nəcə bí ŋgə ná bə isá yá shí ga. Ja bí ŋgə ná bə, ŋgwól mpii ŋgwól, bí ŋgə bə ozhuyá bíméfwó nə bíméfwó yí, ŋgaá nə bí ŋgə ná bə isá yá shí ga? Ŋgaá nə bí ŋgə kyey kú njoond búúd bwə ŋgə bə iyéesh byán wá? ⁴ Nəcə í ŋgə bə nún ná, nyân ná: «Mee ŋgə bə Pwól», nyân ná: «Mee ŋgə bə Apolos.» Ja bí ŋgə sá ntó yí, ŋgaá bí ŋgə sá nda ozhizhe ó búúd?

⁵ Apolos jí ná jí? Mee Pwól mə jí jí? Ŋgaá osóol ó mäsáal Zembí nyə á nti shú ná bí búgúlág nyə wá. Sá á ŋgə sêy, muud yêsh ŋgə sá nda Zembí ŋgə yə nyə ŋkul ná a saág ná. ⁶ Mee mə á bə mpəg, Apolos zə myeeg májúwó. Nji Zembí wə nyə a sá nə mpəg í kəg. ⁷ Ntó, muud nyə á mə bə mpəg yé cugé tó sá; nyooŋg nyə á mə myeeg májúwó yé kú námə bə sá; Zembí muud nyə á mə sá ná mpəg í kəg wə jí sá. ⁸ Muud mə bə yé, nə muud mə shwú májúwó yé bwə təl cé ŋgwúd. Zembí mə bá fáágulə múúd yêsh námə nda nyə á sêy ná.

⁹ Nəcə, sá ŋgə seŋgya ŋgə sá Zembí iséy byé. Bí búšə fambə má Zembí, bí búšə námə málwəga mé.

Okrísten bí nda njów

¹⁰ Mpaam má Zembí wə í á sá nə mə bəg nda muud málwəga á ikəŋ. Ntó, mə á lím njów, bóól búúd bwə ŋgə lwə límuga jooŋg dí gwów. Nji, muud yêsh mə zə lwə cínəŋg yé kə káálágúg nə mbiú á ŋgə lwə yí. ¹¹ Muud cugé nə ŋkul zə nyingə lím gúl límuga ishús; límuga jí námə nji jooŋg í bwéy bə ni, nji Yésus-Kríst. ¹² Í yidá bə ná, bóól búúd bwə ŋgə lwə límuga jooŋg dí nə or ŋkí kwóógú bwə du lúlə *mwaanə nə ndí yí, ŋkí ijímə í mákwóógú, bóólúgá lwə nə ilí, ŋkí mimbwu, ŋkí ntəg bíl ikáá, ¹³ nji, jwów mə *Kríst* í, sóólúgú múúd yêsh ŋgə sá yí í bá nyín ná ŋgəŋ. Nəcə, í bá cə kúda dí jwów dooŋgú, kúda í bá zə lwó íséy í múúd yêsh, í mú nyín ŋkí jí fwámé íséy. ¹⁴ Sóólúgú múúd nyə á sá lwələ dí yí í ká bá bə kú jígə, muud wəoŋgə bə nə mpóógú. ¹⁵ Nyooŋg yé sóólúgú í bá shín jígə yé, a bá shúb mpóógú; nji nyəméfwó má bá faam nda muud má faam kúda dí yé.

¹⁶ Bí ampúyé nə bí búšə *Mpáánzə Zembí? Bí ampúyé nə Shíshim má Zembí í njul bídí? ¹⁷ Ŋkí muud mə céég Mpáánzə Zembí, Zembí mə bá námə céég nyə. Nəcə, Mpáánzə Zembí nyísə nji shú má Zembí, bí wə búšə njów wəoŋg.

¹⁸ Muud kú ŋgə shúg nyúul. Ŋkí ŋgwól múúd mə tádúgá na bídí nə a jí nə fug, mbiú fug á cug gaá, muud wəoŋg yídag mpu ná fug nyé nyísə ikás mísh má Zembí dí, ja jooŋgú a mú bə nə fwámé fug. ¹⁹ Nəcə, sá búúd ó shí ga bwə dúg ná jisə sá fug yí, Zembí mə dúg gwo nə sá ikás. Jísə cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Zembí

3:1 Yuá 16.12 **3:2** Heb 5.12-13; 1Pr 2.2 **3:3** 1.10-11; Gal 5.19-20 **3:4** 1.12 **3:6** Mis 18.4, 11, 24-28 **3:8** 4.5 **3:9** Mat 13.3-9; Ifz 2.20-21; 1Pr 2.4-6 **3:10** 1Kr 15.10 **3:11** Iza 28.16; Mis 4.11-12 **3:13** Rom 2.6; 2Kr 5.10 **3:15** Yúd 23 **3:16** * **3:13** Jwów má Kríst: Dásə jwów á bá zə sámb búúd ó shí ga mílósú yí. **3:15** 6.19; Rom 8.9, 11, 15; 2Kr 6.16; Gal 5.25; 1Pr 2.5 **3:18** 4.10 **3:19** Zhb 5.12-13; 1Kr 1.20

má ðu sá ná buud ɔ fúg bwé bíilug mákə́η máηúð». ²⁰ Í nyingə ná má bə cilyá ná: «Cwám̄ba mə mpú búúd ɔ fúg mitédúgá myáη, a mpú ná mísə ocwúd». ²¹ Nda jí ntó ná, muud kú bæeg ηkēny nyúul nəcə bələ nə wónǵó nə bóól búúd. Mpugá ná isâ byēsh bisə isâ bín. ²² Pwól, Pwól wán; Apolos, Apolos wán; Séfas, Séfas wán; tɔɔ shí ga, shí nyín; tɔɔ cug, tɔɔ shwiy, tɔɔ isâ yâ cug ga, tɔɔ byɔɔηg yâ cug zág yí, byēsh bisə isâ bín. ²³ Bi bāη bí búsə buud ó Kríst, Kríst má Zembí.

4

Nji Yésus wá má bigás Pwól

¹ Ntó, dúgúgá sá ná sá búsə osóol ɔ māsáal ó *Kríst, nə Zembí nyə á yə sá mbag ná sá cúndág isâ í á ðu bə shwoó dí, nyə á má sá ná sá mpúg yí. ² Ná ndéé, ja bwé má yə múúd mbag yí, sâ bwé ðu bul jii dúg yí jí ná a sáág iséy byé mbií Mása mə jí yí. ³ Nda mə, tɔɔ bi má bigas mə, tɔɔ wúl njów milósú í bigas mə, sá jɔɔηg í aciyé mə tɔɔ sâ. Məməfwó mə abigásé námá məməfwó. ⁴ Mə anǵê nə mpu ná mə má sá gúl sâ májumâ. Nji, ntó cugé ná mə jí kú nə wôη. Nji, muud ηǵó bigas mə wé Cwám̄ba. ⁵ Gwá wá jí ná, kúgá sámb múúd lású té fwála ðɔɔηg í afwóyé wóós yí. Kúgá sámb té Cwám̄ba nyə afwóyé nyingə zə yí. Nəcə nyə wá má bá zə sá ná isâ bí íshwoo yídúgúd yí í nyínúg ná ηǵéη, mitédúgá myâ milâm mí mpúyúg; ná ndéé, Zembí mú yə muud yēsh məshwúmb má jéla nə nyə má.

⁶ Bwaang, mə má ηǵə ηwa iyuug íni byēsh sá Apolos dí shú ná bi jígúg sâ kaaná í ηǵó ci yí, ná: «Muud nyə ajáláyé nə ntɔ sá jí cilyá yí.» Má cɛel ci ná, shú dúsú sá Apolos í, muud nyə ajáláyé nə bəgəwa nə ηǵwól ntɔ ηǵwólúgá. ⁷ Zə nyə á fwo

jaaw wo ná wó ntɔ bóól búúd? Jáyé sá wó jí nə ndí ná bwé á shíǵé yə wo yí? Nkí sá jēsh wó jí nə ndí yí, bwé á yə wo, nəcə jí wó ká ηkēny nyúul nə ndí nda bwé á shíǵé yə wo yí? ⁸ Bí ηǵə táduga ná bi mú nə sá jēsh bí má jí yí, bi mú lwándúlá nə íbwádán í Zembí, bi mú nə ijwúga, sá bāη kú nə ndí. Bi ɔ nywá ka bə nə ijwúga fwámé bə, sánōη bí bēsh sá bág nə byo. ⁹ Ká í yidá bə nda Zembí má tál sá bāη *buud ɔ lwámá zhúgúlá sámbá, nda buud cígúlá í má bə ná bwé jéla nə yə wá. Məsú mántágula má músə á zəgá-dúg, tɔɔ mísh má búúd dí, tɔɔ mísh má *wəéηǵəles dí. ¹⁰ Sə mú nda mikás nəcə Kríst, bi bāη ntāg nda mifafúgú nəcə bələ búúd ɔ Kríst. Sə mú nda itag-bwool, bi bāη nda minǵunǵúlú. Bi mú ηǵə ηwa gúmá, sá bāη ηǵə bwəma nə mpyóη. ¹¹ Wóós nə wəla ga, sá ηǵə yə nə zha yə nə shwáásúla miná, sá fúfə nə mikáándá. Sə ηǵə bwəma nə bíǵó, sá ηǵə cugə nda minǵé-gwōw. ¹² Sə ηǵə wáduga sēy nə məbwə məsú shú ná sá bág nə isâ. Muud nyə ámə lwíy sá yé, sá bwádán nə nyə; kúl bwé lwó sá cúwálí yí, sá máánd milâm. ¹³ Buud bwé ámə ntáma sá jínə wá, sá ci bwo iciyá í cwéél bwo milâm yí. Wóós nə kíkídíga, buud ɔ shí bwé ηǵə ηwa sá nda isâ í kund, nda shíd məwúðə.

Pwól jí sóǵǵú

¹⁴ Mə anǵê nə cilə bí isâ íni ná má cɛel wá bí shwōn. Mə ηǵə yida sá ná bi mpúg kuú njɔɔnd bí má jéla nə kyey yí, nəcə bi búsə mə bwān má búl cɛel wá. ¹⁵ Nəcə, bí tɛem bə nə buud məwúm má otóshin bwé ηǵə lwó bí cug krísten, bí cugé nə ncúlyá osóǵǵú, mə muud má á zə bí nə Jǵǵé Kéél yé mə wé jí sóǵǵú wán kwon mə Yésus-Kríst dí. ¹⁶ Nda jí ntó ná, oshwon, ηǵəgá nə yagala

mə. ¹⁷ Gwə wə í sá nə mə ntúg bí Timotê, mwân waam mə búl cœl yé; a ji mə abúgúlág cug krísten dí. Nyə wə nyə é zə sá nə bí bág kú wusa kuú njɔɔnd mə ɲgə kyey cug krísten dí yí. Kuú njɔɔnd wɔɔɲgú wə mə ɲgə jíguli mádɔ mə óbúgula mêsh kúl jêsh yí. ¹⁸ Bóólúgá búúd bwə ɲgə ɲkêny mənnyúúl nda sá bwə cí nə mə abúlé ná kwo zə nŭɲ bídí. ¹⁹ Nji, ɲkí Cwámba mə magulə, mə wál bá zə wóós bí nŭɲ. Mə é ka bá zə mpu búúd bwə ɲgə ɲkêny mənnyúúl óni; mə abúlé zə mpu nji iciyá í lésú byán, mə bá bul cœl mpu ɲkí ɲkul mə Zembí nyíəsə bwádí ícugud. ²⁰ Nəcə, Faan mə Zembí í cúgé sá á lésú mpu, dúsə sá ɲkúl. ²¹ Bi mə jíi ná jí? Ye mə zág nŭɲ bídí nə lwón, ye mə zág nə cœlí nə lám nə shee?

5

Okrísten bwə ajáláyé nə bæ nə janğa

¹ Lâɲ mə bul shín kyey kúl jêsh ná janğa í ɲgə sŭy nŭɲ bídí. Ná dâɲ janğa dúsə nə, tɔɔ ikúl í ampúyé fwámé Zembí yí í anɲê nə sá dwo. Bwə ɲgə bwiɲɲg nə ɲgwól múúd a bídí seɲɲgyá ɲgə cugə nə mudá mə sóóɲgú. ² Bí ɲgə ná ɲkêny mənnyúúl? Sóólúgú wɔɔɲgú kú yidá cey bí lámúd nda shwiy? Ngaá í jíi ná í cýyug bí lámúd, bí yílúg muud wɔɔɲgú bídí seɲɲgyád? ³ Mee jâm kóómb dí, tœem bæ nə mə cugé nŭɲ bídí, *shíshim wâm wí nŭɲ; mə mə bwey sám b lésú wɔɔɲgú nda mə jí nŭɲ. Mə mə sám nə muud mə sá sóólúgú wɔɔɲg yé mə jág sâ. ⁴ Ntó, ja bí é nyɲɲgə seɲɲgya jíné mə Cwámba Yésus dí, shíshim wâm í é seɲɲgya nə bí, Cwámba wúsú Yésus mə bá lwóya ɲkúl nyé. ⁵ Í jíi nə bí bédug *Sátan muud wɔɔɲgú məbwéd, a ntámág

nyə nyúúl nə ndeé, *jím jí í mú bá *dúg cug jwəw mə Cwámba. ⁶ Bi ajáláyé ná nə ɲkêny mənnyúúl. Bi ampúyé nə bábaalé *lævur bíbíyá í də sá nə mbulyá ɲgug wêsh í bádúg íí? ⁷ Yílúgá lævur† acwúlú shú nə bí bág mbulyá ɲgug ágúgwáan. Nəcə bí mú kú ná nə lævur. Bi mú ntó nəcə bwə á shí bwey cígə *Mwâ Ncwəmbe á Páska íshé, mwâ ncwəmbe wɔɔɲg wə *Kríst. ⁸ Ntó, shé kúgá ná sá *Páska wɔɔɲgú nə bów-bów tédúgá nə gwólə lám: lævur acwúlú wə ni. Shé yídágá sá nyə kú nə sá á shweelúg, nə lám óbábálé: buléd á kú nə lævur wə ni.

⁹ Mə á cilə bí ɲgwól kálaad dí nə bíndɲ buud ó janğa bí kú də kéya. ¹⁰ Mə a shígé cœl cí nə bí bág kú ná bwele shísh kúnə-kúnə nə búúd ɔ janğa bêsh wâ shí ga, tɔɔ buud bêsh bí nə yéesh bálə nə məbíi wá, tɔɔ buud ɔ mándá, tɔɔ bɔɔɲg bêsh bwə ɲgə yə ozembí ó áyadúg gúmó wá. Mbó! Í ká bæ ntó, mpu ná bí mə jəlá nə wú shí gaád. ¹¹ Mə á yida cí nə bí kú də kéya nə buud bí nə: nyâɲ ɲgə cí nə a jí mbúgula, a ɲgə nyɲɲgə sá janğa; nyâɲ ɲgə cí nə a jí mbúgula, a njúl nyɲɲgə bæ nə yéesh bálə nə məbíi; nyâɲ nə a jí mbúgula, a ɲgə nyɲɲgə yə ozembí ó áyadúg; nyâɲ nə a jí mbúgula, a dúgá nyɲɲg búúd; nyâɲ nə a jí mbúgula, a njúl nyɲɲgə bæ shwíge məlwəg; nyâɲ nə a jí mbúgula, a dúgá nyɲɲgə mánda búúd nə isá byán. Mimbíi mi búúd míni, bí kú seɲɲgya nə bwo, bíndɲ kú də səɲ ídâw ɲgwúdud. ¹² Ye sá wə búúsó nə sá sámbug buud bwə cúgé *Dɔ dí wá mílósú? Ngaá nə buud wá Dɔ dí cwú wə bí mə cígal mílósú wá? ¹³ Buud bwə cúgé Dɔ dí wá, Zembí wə mə bá sám bwo myán mílósú. Kagá yíl bów-bów múúd

4:19 ɲkí Cwámba mə magulə: Mís 18.21; Zhk 4.15 **4:20** 2.4; 15.24 **4:21** 2Kr 1.23; 13.10

5:1 Læv 18.8 **5:2** 6.12; 10.23 **5:3** Kol 2.5 **5:5** 1Tm 1.20 **5:6** Gal 5.9 * **5:6** Na jí kaaná nda wɔɔɲg sá mə də cí nə: «Shú ɲgwúd mə də wá bóól bêsh íbwool» yí. **5:7** MmN 12.1-15; 13.7; Yuá 1.29; 1Pr 1.19 † **5:7** lævur: Oyúden bwə á də yíl lævur yêsh bwádí mínjów, bwə də Páska nə ɲgug á kú nə lævur; ntó mə ká nə bwə á də gusa mílám myán shú zálə də Páska. **5:9** Mat 18.17; 2Te 3.14 **5:11** 6.9-10; 2Te 3.6; Tit 3.10; 2Yn 10 **5:12** Mbá 13.6

bídí gwoonjgud.

6

Ishwáman yâ mpádúgá buud ó Zembî

¹ Nkí ngwól múúd á sɛɛngyá jín má bæ nã lãsó nã ngwól, jí í mpú sá ná a lúgá kã nã lãsó búúd ó Zembî dí, a bálé kã nã ndí ná ikùl ishús í kág sámbyí? ² Ye bi ampúyé ná buud ó Zembî bwá bá sámbyúúd ɔ shí milású? Ká, nkí bi wá má bá sámbyúúd ɔ shí milású, ye ilálású yâ mpádúgá nyín wá í káád bí nkul yí? ³ Ye bi ampúyé ná sá má bá sámbyúúd wáéngales milású? Ká nkámusa nã milású myâ isâ í shí ga! ⁴ Nkí bi má ka bæ nã milású myâ isâ í shí ga, ye buud *Dɔ lú óbúgula í dúg ná ozhizhe wá bwó wá bí má ká dúg ná bwá sámbyúúd bí milású myɔɔng wá? ⁵ Bi má jálá nã gwág shwôn nã sá má ngó ci ga. Ye sɛɛngyá jín jí kú nã tɔɔ muud jí nã fɔg yé, muud jí nã nkul lás lãsó mpádúgá mwân bá *mínyɔɔhã yé? ⁶ Ná ji! Mwân bá mínyɔɔhã bwá ká tãw míkɔɔd dí? Bwá bálé ntág ká tãw míkɔɔd myɔɔng dí óhááden dí! ⁷ Mpugá ná dúlã bæ nã ishwaáman ntáni mpádúgá nyín, bi má bwey ku wá ni. Nãcé jí bí básá ngwól kú jisɔw ngwól bé ólíngí yí? Nãcé jí bí básá kú bíd ná nkí muud má déég bí isâ, a déégúg yí? ⁸ Nji, bí wá má yídá sá ólíngí, bí wá ngó sha búúd isâ; omínyɔɔhã bún ntág wá bí má sá mísólúgú myɔɔng wá. ⁹ Ye bi ampúyé ná buud bwá sá ólíngí ntáni wá bwá ábulé bæ nã kɔw Faan má Zembî dí? Kúgá shígg mányúul: buud ó jaɔga, nã bɔɔng bwá ngó yã ozembî ó áyadúg gúmá wá, nã buud bwá sá mĩnɔɔmb wá, nã budũm bwá má njwa mányúul nda budá wá, nã bɔɔng bwá sá íland nã bóól búduũm wá, ¹⁰ nã ijúwâl, nã buud bí nã yéesh

bálã nã mabii wá, nã oshwégye ó málwæg, nã bɔɔng bwá ðu nyɛɛg búúd wá, tɛɛm bæ búúd ɔ mándá, bwá ábulé bæ nã kɔw Faan má Zembî dí. ¹¹ Ntó námá wá bóól búúd wá gwoonj jín bwá á bæ yé. Nji, Shishim má Zembî wúsú í á má gusa bí, sá ná bí bág mĩnkéɔkê mi búúd, sá ná Zembî dúgúg bí ná otátáli ɔ búúd lúú má Cwámba Yésus dí.

Baagulã nyúul shú má Zembî

¹² Bóól búúd bwá ðu ci ná: «Muud jí fulí ná a sáág sá jêsh á céel yí.» Jí ntó. Nji, sá jêsh dí jí nã nkul kwíind múúd. Bwá ðu ci ná: «Muud jí fulí ná a sáág sá jêsh á céel yí.» Jí ntó. Nji, má ábulé bíd ná nkúmba sá í búíg má kwám. ¹³ Bóól námá ná: «Ídãw bíse shú mwɔ, mwɔ shú ídãw. Nã mwɔ nã ídãw, Zembî má bá shínal byêsh.» Jí ntó. Nji, nyúul í cúgé shú jaɔga, nyísã nyúul má Cwámba, Cwámba jisã Cwámba shú nyúul. ¹⁴ Mpugá ná Zembî nyã a gwũmashi Cwámba yé, a bá námá gwũmashi sá nã nkul nyé. ¹⁵ Ye bi ampúyé ná mányúul má nã mäsã ikúl í nyúul má *Křist? Má njwág kúl nyúul má Křist má sá gwo kúl nyúul má múdá jaɔga? Mbô! Í ajáláyé nã bæ ntó! ¹⁶ Ye bi ampúyé ná muud má ká sɛɛngyã nã múdá jaɔga yé nyã é bæ nyúul ngwúd nã múdá wɔɔngú? Jísã mpu bæ cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bêsh obá bwá é bæ nyúul ngwúdu.» ¹⁷ Nji, muud má ká fulã isã nã Cwámba yé, nyó é bæ *shishim ngwúd nã Cwámba.

¹⁸ Fúndágá jaɔga. Wúl *sãm wêsh múúd má sá yí í ádé bæ nyã nyúúlãd. Nji, muud má sá jaɔga yé má ðu ntãma nyúul nyé nyáméfwó. ¹⁹ Ye bi ampúyé ná mányúul má nã mäsã Mpáanzã má Nkêɔkê Shishim Zembî nyã á yã bí yí? Nkêɔkê Shishim wɔɔng wúsá bídí mányúúlãd. Bí aɔgã ná nã jwú nã biméfwó. ²⁰ Mpugá ná

6:2 Rom 5.17; 2Pr 2.4; Yúd 6; Mbú 1.6

6:7 Mat 5.39-40; Rom 12.17

6:9 15.50; Gal 5.19-21

6:11 Tit 3.3-7; Heb 9.14; 1Yn 1.7

6:12 8.9; 10.23; Gal 5.13; 1Pr 2.16

6:13 Mat 15.17-19; 1Te

4.3

6:14 15.15, 20; Rom 6.4; 8.11; 2Kr 4.14

6:15 12.27

6:16 Mat 2.24; Mat 19.5; Ifz 5.31

6:17 Yuá 17.21-23; Rom 8.9-11; 2Kr 3.17-18; Gal 2.20

6:19 3.16

6:20 7.23; Rom 13.14; 1Pr

Zembî nyə a wá lal-lal tâŋ shú ná bi wúg mík wámúd; bi má jálá nə ka ya Zembî gúmá nə mənyúúl mán.

7

Sá í dúgyá nə bâ yí

¹ Shú ísá bí á cilə mə yí, í nywa ná mudúm jíg kú kúnya nə mudá. ² Nji, í bul jəla ná mudúm yēsh bág nə yé mudá, mudá yēsh nə yé ŋgwúm, buud bwə sásúlág jaŋga. ³ Mudúm nyə ajáláyé nə kaambulə mudá nə nyúúl nyé; mudá námá ntó. ⁴ Mudá cugé nə ŋkul balan nə nyúúl nyé nda á cēel ná, ŋgwúm yé wá jí nə nywo. Námá mbii ŋgwúdú, ŋgwúm cugé nə ŋkul balan nə nyúúl nyé nda á cēel ná, mudá yé wá jí nə nywo. ⁵ Ŋgwól kú ban ŋgwól; ka nji ná bi má bə cún ná bi má béégyá ŋkúmba fwála shú ná bi má kənd mílám mójəgula dí. Fwála dōŋg ká námá shín, bi ó nyingə fəla; nəcé bí a bá bə kú mpu máánd mílám ná ndéé *Sátan mú bwówələ bí. ⁶ Na, mə ayímbulíyé bí; mə cwíny bí cwínyúg. ⁷ Mpúlə dúg dí, má jí nə buud bēsh bwə jíg nda mə. Nji, muud yēsh jí nə jé sá Zembî nyə á yə nyə yí; nyíga nə jíga, nyími nə jími.

⁸ Má ŋgə cí nə miŋgwam mi búdúm nə mikúsó mí búdá ná, í nywa ná bwə jíg nda mə njúl ná, kú béya. ⁹ Nji, í ká bə ná bwə ampúyé máánd mílám, bwə béyág; nəcé í yida bul jəla ná muud béyág, ntó ná a júgugí nə yéesh.

¹⁰ Shú bōŋg bí mímbéyá wá, mə təl mpándí; kú ntág bə mə, Cwámba wə má təl mpándí ná, cí mudá kú béégya nə ŋgwúm yé. ¹¹ Múdá ká ntág béégya nə ŋgwúm yé, a jíg kú ná kə báád; ka nji ná a kə sá ŋkwambulə nə ŋgwúm yé. Cí mudúm kú yíl mudá bâ.

¹² Shú bósúlágá bāŋ, Cwámba dí má cí, mə wə ŋgə cí ja níid ná, ŋkí mbúgula Zembî jí nə mudá *háaden, mudá má ká cēel ná bá bwə baagula bâ, a kú bēeg yíl mudá wōŋg. ¹³ Ŋkí mudá wá jí mbúgula, ŋgwúm nyə háaden, ŋgwúm má ká cēel ná bá mudá bwə baagula bâ, mudá kú bēeg gwú bâ dōŋg. ¹⁴ Nəcé, mudúm jí háaden yé nyə é bə kúná-kúnə nə Zembî nəcé mudá yé, mudá jí háaden yé nyə é bə kúná-kúnə nə Zembî nəcé ŋgwúm yé. Í mbām bə kú bə ntó, mpu ná bwān bāŋ bwə é bə shwóg-shwóg nə Zembî; nji, básə kúná-kúnə nə nyə. ¹⁵ Nji, ŋkí nyōŋg jí háaden yé má cēel béégya nə ŋgwól, a jee béégya nə nyə; í cúgé mbúgula yímbulí ná a jíg nə bá dōŋg. Zembî nyə a jōw bí shú ná bi jíg ná shee. ¹⁶ Ntág námá ná, wēe mudá jí mbúgula yé, ye wo mpú ŋkí wo e bá sá ná ŋgwúm woó dúgúg cug? Ŋkí ntág ná wēe mudúm jí mbúgula yé, ye wo mpú ŋkí wo e bá sá ná mudá woó dúgúg cug?

Zembî nyə á ŋgə təl buud icé icé

¹⁷ Sá ŋgwúd jí ná, muud yēsh tówúg cé Zembî nyə a təl nyə yíid, cé nyə á bə a təl ja Zembî nyə a jōw nyə yí. Cēx má ŋgə yə máđə má óbúgula mēsh yí, dwo óni. ¹⁸ Ŋkí Zembî nyə a jōw ŋgwól múúd a njúl síya ábiwáág í*, muud wōŋgú jíg nə ábiwáág yé. Ŋkí Zembî nyə a jōw muud a kú bə síya ábiwáág í, muud wōŋgú kú síya ábiwáág. ¹⁹ Síyálə ábiwáág cúgé tōə sá, bələ kú síya ábiwáág kú námá bə tōə sá. Sá jí nə mfií yí jísə nji bēxələ mámpándí má Zembî. ²⁰ Muud yēsh tówúg cé nyə á bə a təl ja Zembî nyə a jōw nyə yí. ²¹ Ŋkí Zembî nyə a jōw wo, wo njúl lwaá, kú wá fimál lámúd nə jiya lwaá gwô. Nji, wó ká dúg zhíí ná wo bág fəlí, wo bə zhíí

7:2 1Te 4.3-4 7:3 Ifz 5.21-29 7:7 Mat 19.11-12; 1Kr 12.11 7:9 1Tm 5.14 7:10 Mat 5.32; 19.9 7:14 Rom 11.16 7:15 jíg ná shee: 14.33; Rom 12.18; 14.19; 2Kr 13.11; Kol 3.15;

Heb 12.14 7:16 1Pr 3.1 7:18 Gal 5.1 * 7:18 Muud jí síya ábiwáág yé: na jí mwā Yúden.

7:19 Rom 2.25-29; Gal 5.6 7:22 Ifz 6.6; Flm 16; 1Pr 2.16

nyoꝝng. ²² Næcé ná, lwaá Cwámba má jôw yí í músə fulí, í dúgyá nə Cwámba. Ntó námə, nyoꝝng *Křist má jôw a njúl fulí yé músə lwaá má Křist. ²³ Mpugá ná Zembí nyə a wá lal-lal tãŋ shú ná bi wúg mík wámád. Kúgá sá ná bi nyíngəg bæ məlwaá mə múúd†. ²⁴ Bwaang, má nyíngə ná námə ci ná muud yêsh bwénég mísh má Zembí dí cé nyə á bæ a təl ja Zembí nyə a jôw nyə yí.

²⁵ Shú boꝝng básə ná óncwíyê wá, sâ má zə ci ga í cúgê ná Cwámba nyə a təl mpándí; mə cwíny bi tãŋ nda muud bí bí nə ŋkul je shwu nyúul nə ndí yé næcé Cwámba nyə a gwág mə ŋkúŋkwóŋhla. ²⁶ Mee ŋgə téduga ntúga: ja sə má dúg mícúŋ myá wəla ga yí, mə tédúgá ná í bul jəla ná buud bwə jíg mingwam. ²⁷ Nji tɛem bæ ntó, ŋkí wo má bá múdá, wo kú beeg sə ná wo gwú bá. Nkí wo afwóyê bá múdá, wo kú beeg sə ná wo bá. ²⁸ Nji, ŋkí wo bá múdá, wo asáyê *sám; ncwíyê sás má ká kə báád í, nyə asáyê sám. Nji, buud bwə béya wá bwə é bul dúg mínjugú cug gaád; mə ŋgə lás ntúni shú ná mə sá ná bi sásúlóg minjugú myoꝝng.

²⁹ Bwaang, mə ŋgə ci náaá, fwála í mú kúkúl. Né ndeé, téd wəla ga di, buud bí nə budá wá bwə cúgəg nda bwə cúgê mímbéyá; ³⁰ boꝝng bwə ŋgə jii wá, bwə cúgəg nda bwə aŋgê nə jii; boꝝng bí nə məshusəg wá, bwə cugə nda bwə cúgê nə məshusəg; boꝝng bwə ŋgə kusə wá bwə cugə nda isâ bwə ŋgə kusə yí í cúgê isâ byáŋ†. ³¹ Buud bwə ŋgə də shí wá bwə cúgəg nda bwə aŋgê nə də shí. Mə lás nə bí lésul ni wêsh næcé shí shé

bí nə ndí múús ga í bá cə.

³² Mə cɛel ná bi bəg kú nə sâ í kənd bí miləm gwów yí. Muud cúgê mbéyá yé má də kənd lám isâ í dúgyá nə Cwámba yíid, a də sə ná Cwámba gwágúg nyə nywa. ³³ Nji, nyoꝝng jí mbéyá yé má a də sə ná mudá yé gwágúg nyə nywa, a də kənd lám isâ í shíd, ³⁴ lám í mú də bæ nyə kəw. Ntó námə wə jí nə mudá yé. Mudá cúgê báád yé, tə nyoꝝng jí ná ncwíyê yé má də kənd lám isâ í dúgyá nə Cwámba yíid, shú ná nyãŋ bəg yé mə Cwámba ncindí nə ncindí. Mudá jí báád yé nyɛ má də sə ná ŋgwúm yé gwágúg nyə nywa, a də kənd lám isâ í shíd. ³⁵ Mə aŋgê nə lás ntúni ná mə cɛel kul bí bíd. Í yidá bæ shú mánywa mún. Mə ŋgə jii ná bi sáág sâ í búl jəla yí, ná bi bəg buud ɔ Cwámba ncindí nə ncindí, kú bæ kəw.

³⁶ Nkí ncwámá má bul bæ nə yéesh nə land jé, ná ndeé a mú cɛel ná bwə béyág næcé a tédúgá ná nyə e jág sá sás doꝝngú ŋkí a bə kú ná bá nyə, ŋkí a dúg ná bwə jəlá nə béya, bwə béyág nda á ŋgə jii ná; nyə asáyê sám. ³⁷ Nji ŋkí ncwámá í ŋwa cígúlá nyədí lámúd sâ nda cíndal nyə, ŋkí a jí nə ŋkul mpu máand lám bii yéesh jé, á ká ŋwa cígúlá ná bá land jé bwə ányíngəyê ná béya, a mpú sâ. ³⁸ Ntó jí ná muud mə bá land jé yé mə mpú sâ, nyoꝝng mə bə kú bá yé má bul mpu sâ. §

³⁹ Mudá jí cɛɛlá nə ŋgwúm yé té wêsh ŋgwúm ŋgə ná cugə yí. Ngwúm má ká yə, mudá kú ná bæ cɛɛlá, a mú jee bá muud yêsh á cɛél bá yé; nji í jii ná muud wəoꝝng bəg muud mə Cwámba. ⁴⁰ Nji, í bul jəla ná a jíg kú

7:23 6.20 † **7:23** Kúgá nyíngə bíd nə məfug mə búud má ŋgəg nə jwú nə bí. **7:25** 1Tm 1.12-14 **7:26** Zhe 16.1-4; Mís 14.22; 1Te 1.6; 3.3-4 **7:28** Luk 21.23 **7:29** Rom 13.11-13; 1Pr 4.7; Flp

4.5 † **7:30** Muud nyə ajáláyê nə bíd ná gúl sâ í tówúg shwóg nyədí cugənd. **7:31** 1Yn 2.17 **7:33** Luk 14.20 § **7:38** (téd 36 kə wóos 38) Impánzə íni, bóol bwə ŋgə ci ná í jəlá nə bæ ntúga: 36 «ŋkí muud mə dúg ná a jág sá nə baaguləlá sás dé ncwíyê wəla lu bá cə a kú kənd nyə báád í, ŋkí a dúg ná í jəlá ná a kəndug nyə báád í, a sáág sâ á jí yí; nyə asáyê sám, bá í síyúg. 37 Nji, muud mə ŋwá cígúlá lámúd, kú nə sâ í ŋgə cíndal nyə, á ŋgə mpu jwú nə tédúgá yé yé, ŋkí á ŋwa cígúlá nyáméfwó dí lámúd ná a baagulə sás dé ncwíyê, a má mpu sâ. 38 Ntó má lwó ná muud mə kənd sás dé báád yé, a mpú sâ; nyoꝝng mə bə kú kənd yé, á bul mpu sâ.» **7:39** Rom 7.2-3

ná kə báád. Μεε mām məcwûŋ wə mən̄i, mə tédúgá nə mə ji námə nə Shíshim mə Zembî.

8

Sâ í dúgyá nə ocúdí ó mótúnuga

¹ Bóól ózembî bí ó áyadúg. Bóól búúd bwá ηgə cígə ocúdí ηgə sá ivuguli í ózembî bəŋgú *mətúnuga. Shú sá í dúgyá nə ocúdí ó mótúnuga bəŋgú yí, shé mə mpú ná: «Sá bēsh bí nə mpúyá.» Nji, mpúyá wəŋŋ í dū sá nə muud ηkényúg nyúul, í njúl nə cēlí í dū sá nə gwoonŋ í lálug búgád. ² Múúd mə ká téduga nə a mpú gúl sâ, muud wəŋgú nyə afwóyé mpu sâ jí nə fwámé mpúyá yí. ³ Nji, muud mə cēl Zembî yé, Zembî mə mpú nyə.

⁴ Nə ndéé, shú dálə ocúdí ó mótúnuga mə ivuguli í ózembî ó áyadúg íí, sá mə mpu nə ivuguli byəŋgú í cúgé təə sâ shí gaád, ηgwól zembî cugé, nji fwámé Zembî ηgwúd nə ηgwúd. ⁵ Bóól búúd bwá ηgə téduga nə ncúlyá ozembî nə ncúlyá micwám̄ba myāŋ m̄isə. Nji, bíl ísâ búúd bwá ηgə dúg nə ozembî yí í tēem bə jəŋ dí, ηkí ntāg shí ga dí, ⁶ shú shé bāŋ, Zembî jí ηgwúd nji Zembî Sóŋgú. Isâ byēsh í zhu nyádí, shé ηgə cugə shú dé. Cwám̄ba jí námə ηgwúd, nji Yésus-Kríst; isâ byēsh bísə nəcé nyə, sá búsə námə nəcé nyə.

⁷ Nji, buud bēsh dí bí nə mpúyá ni. Bóól bwá á mə janəwo nə yələ ózembî ó áyadúg gúmə, nə ndéé, wósə nə kídíga, ja bāŋ bwá dé cúdí mətúnuga mə ózembî ó áyadúg yí, bwá é ηgə də bwá ηgə téduga nə cúdí éga jí cúdí mətúnuga shú zembî áyadúg. Sâ jəŋŋ í mú sá bwo fəŋ lám dí, nəcé í bələ ná ηkí tag. ⁸ Í njúl nə sâ mə dā dí jí nə ηkul sá nə sá shíshig Zembî kúná-kúnə. Nkí sá

má bə kú də, sâ kú jímb sə mísh mə Zembî dí; ηkí sá mə dā, sâ kú námə kwíduli sâ. ⁹ Nji bí ó bey nó sá bí bí fulí nə bí sáág yí í yídag bə óbúgula ó átətagú kwóógú lá mábəəgú. ¹⁰ Nəcé, wo muud jí nə mpúyá yé, ηkí bwá dúg wo, wo ηgə də mpáánzə zembî áyadúg dí, ηgaá nə sá jəŋŋ í é sá nə muud jí ná nə lám ηkí tag yé ηwág ηkul, a kə də ocúdí bwá ámə cígə yə ózembî gúmə wá? ¹¹ Ja jəŋgú, mpúyá wə í mə sá nə ηgwól *mínyəŋə woó jí nə lám ηkí tag yé jímbúg, í njúl nə Yésus nyə á yə námə shú déd. ¹² Nkí bí mə sām ntó nə omínyəŋə bún, bəwəli bwo lám í kú fwo lal íí, bí mə sām nə Yésus-Kríst. ¹³ Gwá wə jí nə, ηkí gúl sá mə dé í é búlal ηgwól mínyəŋə waamə bíd íí, mə kú ná bá bwəle də cúdí, shú nə mə bəg kú búlal mínyəŋə waamə bíd.

9

Pwól cugé nə milúndâl

¹ Ye mə cugé fulí? Mə cugé *múúd lwámá mə Yésus íí? Ngaá mə a shí dúg Cwám̄ba wúsú Yésus? Ye bí cugé ísəy mə mə sá shú mə Cwám̄ba yí? ² Nkí bóólúgá búúd bwá dúg nə mə cugé múúd lwámá, bí kú bə, mə jí muud lwámá mə Yésus shú dán. Nəcé bí búsə yuug í ηgə lwó ísəy mə ηgə sēy tāŋ nda muud lwámá mə Cwám̄ba yí.

³ Shú búúd bwá ηgə bə nə məshwán nə mə wá, sá mə jí nə ηkul bəsa nə bwo yí jí ná: ⁴ Ngaá sá bí nə zhíí nə sá ηwág idəw nə məŋgul bídí? ⁵ Ye sá bāŋ wə búsə ci muud kú jaand nə mudá yé? Ngaá nə bóól búud ə lwámá bwá ηgə sá ntó, təə ómínyəŋə ó Cwám̄ba, təə Séfəs? ⁶ Nkí ntāg nə, ye sá bāŋ Barnábas wə sá cúgé nə zhíí nə sá jíg kú sēy? ⁷ Zə nyə

8:1 M̄is 15.29; Rom 12.16 cēlí: 13.1-7; 14.1; 16.14; Yuá 13.34; Rom 15.1-2; 2Kr 8.7-8, 24; Gal 6.10; Ifz 5.2 **8:1** Rom 14.1-15.6 **8:3** 13.12; Gal 4.9 **8:4** 10.19-20; Mbá 4.35, 39; 6.4-5; Gal 4.8-9 **8:6** 12.5-6; Yuá 1.3-4; Ifz 4.5-6; Kol 1.16 **8:7** 10.23-33 **8:8** Rom 14.13, 15, 17, 21; Gal 5.13 **9:1** 4.9, 15; 15.8-10; 2Kr 2.14-17; 3.1-3; 5.18-20; 10.7-8, 13; 11.5, 13; 12.11-13; Gal 1.1 **9:4** Luk 10.7-8; Mat 10.10 **9:6** Barnábas: M̄is 4.36; 11.22-26 sēy: M̄is 18.3

a má bwēle sēy sēy ízimbi a ngó jóna nə nyəmefwó yé? Zó nyə a má bwēle bə fambá ná ndéé a kú dá mpúmá a cínəng yé? Nkí ntāg ná zó nyə a má bwēle wíl íntený ná ndéé a kú balan nə mənýāj má íntený byəəng yé? ⁸ Ye iyuug má ngə ŋwa bí íni bísə nji ijām nə ijag yā buud? Ngaá ná bísə námá cilyá máccəx Moyíz nyə á cilə mád? ⁹ Jí mpu bə cilyá máccəx má Moyíz dí ná: «Wo kú fad ntený mpu ja í ngó nyaal mpumá ngólə lwáál nywo yí.» Ye íntený wá Zembí ngó bul tóduga yí? ¹⁰ Ye nyə anğə nə lás ntó shú dúsú? Haaw! Shú dúsú wá cilyá ga í á cilya yí. Í jii ná muud ngó waad mändəlú yé ngəg nə waad a ngó bwánd nə búgá ná nyə é bə nə mfií; nyəəng ngó nyífə mpumá ngólə lwáál yé ngəg nyífə a ngó bwánd nə búgá ná nyə é bə nə kəw. ¹¹ Sə á bə bfi mpəg í kwíind bí cug á Shíshim dí yí; ntó ná, sə má ká mwáagula mpúmá í kwíind sə cug á shí ga dí yí, bəw ntó aá? ¹² Nkí bóól búúd bí nə zhií ná bwə ŋwág mbií mánýwa məəng bídí, sə bāŋ má ban ka bul bə nə zhií nyəəngú nəcə ji? Nji, sə á shígé balan nə zhií nyəəngú; sə ngə yida jisəw sá jəsh shú ná sá kú ntágulə ná Jəjə Kéel má *Kříst í bəg kú bwiiŋgya.

¹³ Buud bwə də sēy isey í Zembí Mpáánzə wá, Mpáánzə wá í də námá wíl bwo; bəəng bwə də kənd Zembí *mátúnuga *alatār dí wá bwə də ŋwa dán kəw lú ídəw alatār dí. Ngaá bí mə mpú ntó? ¹⁴ Mbií ŋgwúd wəəng námá, Cwámba nyə a wá cəx ná buud bwə jáaw Jəjə Kéel wá bwə jəlá nə cugə nə isey byəəng. ¹⁵ Nji mēe mə a shígé balan nə məzhií məəng; mə anğə námá nə cilə ntúga ná mə lúndal ísá byəəng. Má yidá bul cēel ná mə yág, ntə ná mə sáág milúndál. Jām sá gúmá wó cí, muud cugé nə ŋkul yíl mə gwo. ¹⁶ Mēe jām kóómb

di, ja má ngó jaaw Jəjə Kéel yí, mə cugé nə ŋkul cí ná mə ngə sa gúl sá, nəcə jisə mə sá cindúlá Zembí ngó cindal mə yí. Məntágula nə mə ŋkí mə bə kú jaaw Jəjə Kéel. ¹⁷ Í á mbəm bə ná mə a té nə lám wám ná mə zə jaaw Jəjə Kéel, mə bə nə zhií ná mə jíg myána. Ká, mə ngə sá isey byəəng cindúlád, jisə mbag Zembí nyə á kēel mə məbwád yí. ¹⁸ Ná ndéé, myáyé myána má ngə ŋwa cínəng myá? Myána myám wá mə jáawúg buud Jəjə Kéel ashwá, mə ngó cündə kú lúndal ísá má jí nə zhií ná mə ŋwág Jəjə Kéel dí yí.

¹⁹ Haaw! Mə ji fulí, kú bə lwaá mə múúd. Nji, tēem bə ntó, mə a má sá mámefwó lwaá á buud bēsh shú ná mə bəg nə fwála mə sá nə bímbí lú búúd dēsh dí nə ŋkul gwág mə yí í búgúlág Yésus. ²⁰ Ja sánəŋ *Oyúden básá yí, mə cugə námá nda Oyúden shú ná mə sá nə bwə kəndug milám wə Yésus. Ja sánəŋ buud bwə ngó bə məcəx má Moyíz wá sə básá yí, mə bə námá máccəx məəngú nda bwo, í njúl ná í cugé mə cindúlá ná mə bəg mwo. Má bə mwo nji shú ná mə sá ná buud bwə ngó bə məcəx wá bwə kəndug milám wə Yésus. ²¹ Ja sánəŋ buud bwə ádé bísh máccəx məəng wá sə básá yí, mə cugə nda bwo, námá nda mə anğə nə bísh máccəx məəng, í njúl ná mə ngə bə Cəx má Zembí, Kříst ji Cəx dām. Mə cugə nda mə anğə nə bísh máccəx nji shú ná mə sá ná buud bwə ádé bísh máccəx wá bwə kəndug milám wə Yésus. ²² Ja sánəŋ buud bí nə búgá átutagá wá sə básá yí, mə cugə nda bwo shú ná mə sá ná bwə kəndug milám wə Yésus. Mə a má bə sá jəsh shú búúd bēsh shú ná mázhií mēsh dí, mə cugug búbaalé búúd. ²³ Mə ngə sá ísá íni byēsh nəcə Jəjə Kéel, shú ná mə bəg nə kəw mánýwa Jəjə Kéel í ngó kaag mád.

9:9 Mbá 25.4; 1Kr 10.11; 1Tm 5.18 9:11 9.4; Rom 15.27; Gal 6.6 9:12 Mis 20.34-35; 2Kr 11.9
 9:13 Ilh 18.8-19 9:14 9.4 9:15 Mis 18.3 9:16 Zhe 20.9 9:17 4.1 9:19 10.23-24,
 32-33; Rom 15.1 9:19 Mat 20.26-27 9:20 Mis 16.3; 21.20-26 9:21 Gal 2.3-4 9:22 Rom
 1.13; 2Kr 5.11; 11.29 9:24 Flp 3.12-14; 2Tm 2.4-6; 4.7-8; Zhk 1.12; 1Pr 5.4; Mbú 2.10

24 Bi ampúyé ná í ða bæ mbaadé ígwiimbí dí ná, buud ñkí bulya ju íkúlá ná ndeé muud ñgwúw ñwa mpóógú? Jugá kúlá mbií wí ná bi ñwág mpóógú yí. 25 Oguiimbe ó ígwiimbí bēsh bwé ða ci ísâ ñkí bulya shú ná bwé ñwág *túm gúmá. Í njúl ná túm gúmá bwé ða ñwa yí í ða yéel. Sô bâñ wúsú túm gúmá í ábúlé yéel. 26 Kúlá mé ñgá ju yí, mæ anǵê næ ju nda muud nyá anǵê næ mpu kúl á ñgá kæ yé; ja má ñgá wusæ ikúda yí, mæ anǵê næ wusæ ikúda ntó ñgúlád. 27 Mæ ñgæ yida jugushi nyúúl nyâm, ñgæ nywaad nywo sá má céel yí, shú ná í kú bá bæ ná, mæ shín cúndæ Jǵǵ Kéel bóól búúd gwág ná ndeé, mæc nyiñgæ shúb mpóógú.

10

Shé ó bey sâ í á sây næ buud ó Izurayélyí

1 Ntó, ye bwaanǵ, mæ acéélé ná bi báǵ kú mpu ísâ í á sây næ odá yí; ñkúdú í á baagulæ bēsh, bēsh bwé á ntǵ mǵñ má atítí næ mækuú. 2 Ntó ji ná bēsh bwé á duwan ñkúdúd, duwan máñ dí tâñ *ompwíín ó Moyíz. 3 Bēsh bwé á ða ða idâw impwúd Shíshim má Zembí í á ða nti bwo yí. 4 Bēsh bwé á ñgul mǵjúwó mǵmpwúd Shíshim má Zembí í á nti bwo má, mǵjúwó má á ñgæ wú kwóógú má. Kwóógú ðæñǵ í á bæ fwámé kwóógú wé í á ñgæ lǵgal bwo cí, í á bæ *Kříst. 5 Nji, tæem bæ ntó, bóól ncúlyá buud wá gwoonǵ jǵñ, Zembí nyæ á shíǵé gwág bwo nywa. Gwá wé nyæ á janǵulæ bwo, a mpǵñgulæ mímbimbæ nyǵñ shí á shwéeshád yí. 6 Ísâ íni í á bæ næ bwo ntó shú ná í báǵ shé mæcwûñ, shé kú ða wímb sálæ ísâ í abúbôw nda bwo. 7 Kúgá yæ ózembí ó áyadúǵ gúmá nda bóólúgá wá gwoonǵ jǵñ

bwé á sá ná. Sâ jœñǵ jí cilyá ná: «Kúl búúd í á ji shí ða, ñgul; bwé mú tów, zhwiimbya.» 8 Shé kúgá sá janǵa nda bóólúgá wá gwoonǵ jǵñ bwé á sá ná. Sálæ bwé á sá janǵa yí, bwé á yæ jwôw ñgwúdu buud otóóshin mæwûm mábá næ ólóól. 9 Shé kúgá shweenzh Kříst nda bóólúgá wá gwoonǵ jǵñ bwé á sá ná. Bwé á shweenzh nyæ, onywá bwé mú janǵulæ bwo. 10 Shé kúgá námá ða cwaduga nda bóólúgá wá gwoonǵ jǵñ bwé á cwaduga ná; bâñ, *éñgales á shwiy nyæ á zæ janǵulæ bwo. 11 Bwaanǵ, ísâ íni í á bæ næ bwo ntáni shú ná í báǵ shé mæcwûñ. Í á cilya shú ná shé buud shé ñgá cǵgæ mwôw má mæzhúǵulá dí wá, shé mpúǵ nda shé má jálá næ ñgæ cǵgæ ná. 12 Ná ndeé, muud ñgá tédúgá ná mæbwéábúlán má cúgé næ ñkul sá nyæ sá yé, ká bey ná á búlag. 13 Mæbwéábúlán mēsh bí á má ða bwæma næ ndí má má ða námá bæ ñji ísâ bí næ ñkul wóós næ muud yí. Nji, Zembí ji abúǵuláǵ; a cǵgé næ ñkul bíð ná bi bwámagi næ mæbwéábúlán má ntǵ bí ñkul má. Ja bí má bá ða bwæma næ mæbwéábúlán yí, a bá ða lwó bí zhí shú ná bi jísówúǵ kú búla.

Kúgá fula ísâ í mǵjamb næ ísâ í Zembí

14 Gwá wé jí ná, yé bwáánǵ má búl cæel wá, fúndágá yálæ ózembí ó áyadúǵ gúmá. 15 Mæ ñgæ lás næ bí nda mæ lás næ buud bí næ fǵg wá. Biméfwó faasǵgá sá má ñgá cí yí. 16 Ja sá má ða ða idâw í Zembí yí, sá má ða ñgul bálá; sá má ða yæ Zembí akíba shú bálá jœñǵû. Nǵulúlæ sá má ða ñgul bálá jœñǵ yí í ða bæ ná sá bēsh sá má ða ñwa kœw lǵ mánywa má mácií *Kříst nyæ á wéeshulí shú dúsú má. Féyálæ sá má ða féya buléd yí í ða bæ ná sá bēsh sá má ða ñwa

9:27 Rom 8.13; 13.14 10:1 MmN 13.21; 14.21-29 10:3 MmN 16.13-35; Mbá 8.3; Sôm 78.24-25 10:4 MmN 17.6; Ilǵ 20.11; Sôm 78.15 10:5 Ilǵ 14.29-30; Sôm 78.31; Heb 3.17; Yúd 5 10:6 Ilǵ 11.4, 34; Sôm 106.14 10:8 Ilǵ 25.1-9 10:9 Ilǵ 21.5-6 10:10 Ilǵ 14.2, 36; 16.41-49; Sôm 106.25-27; Heb 3.17-18 10:11 7.29-31; Rom 15.4 10:12 Gal 6.1 10:13 1.9; Zhk 1.13-14 10:14 1Yn 5.21 10:16 11.24-25; Luk 22.17-20 10:17 12.27

kɔw lú mánywa mâ nyúul Kríst nyə a yána shú dúsú yí. ¹⁷ Sə bēsh sá mú mbwəɔɔɔɔɔɔ nyúul ŋgwúd nda buléd jí ŋgwúd ná. Ntós jí ná sá tɛem bə ŋkí bulya, sá búsa nyúul ŋgwúd nəcé sá mə də kɔwula nji buléd ŋgwúd.

¹⁸ Fwogá dúg mímbýágá mí *Izəwəyél. Buud bwə də də ócúdu bwə də kə *mátúnuga dí wá bwə də fula ísâ nə *alatâr, ntós jí ná bwə də fula ísâ nə Zembî muud jí ámadí á alatâr yé. ¹⁹ Jí má ŋgə ka cɛel ci yí? Ye nə ocúdu búud bwə də yə ózembî ó áyadúg mátúnuga dí wá búsa gúlúgá sâ? Ŋkí ntâg nə ozembî bɔɔŋgú bí gúl sá? ²⁰ Mbó! Mə ŋgə ci nə ocúdu búud bwə də kənd mátúnuga dí wá, Zembî dí bwə dá yə bwo yé; í də bə mátúnuga bwə də yə məjamb má. Mə acéélé nə bɪnónə məjamb bí dúg fula ísâ. ²¹ Bí cugé nə ŋkul ŋgul bálá mə Cwám̄ba, bí nyiŋgə ŋgul bálá məjamb. Bí cugé nə ŋkul ŋwa kɔw táwuli mə Cwám̄ba dí, bí nyiŋgə ŋwa kɔw táwuli məjamb dí. ²² Ye sá mə sɔ nə Cwám̄ba sáág wúú? Sə mə lal mánkul cɔ nyə?

²³ Bóól búud bwə ŋgə ci ná: «Muud jí fulí ná a sáág sá jēsh á cɛel yí.» Jí ntós. Nji, sá jēsh dí jí nə ŋkul kwíind múúd. Haaw! «Muud jí fulí ná a sáág sá jēsh á cɛel yí.» Jí ntós. Nji, sá jēsh dí í də ləl gwoŋg. ²⁴ Muud nyə ajáláyé nə sɔ nə nyəmɛfwó wə bəg nə mənɔywa; muud yēsh sɔɔg ná bóól bwə bəg nə mənɔywa. ²⁵ Dagá sá jēsh bwə kúshá mákíd ocúdu dí yí; dagá gwo nə milám nə salá, kú jí míshílí ná bí ŋgə bɛemb. ²⁶ Dagá, nəcé shí nyí shí mə Cwám̄ba, nə ísâ byēsh bí cínŋg yí. ²⁷ Ntós jí ná, *hááden mə ká jŋw bí dína dí, bí mə ká kə, dagá mbii ídêw wēsh bwə é yə bí yí; dagá byo nə milám nə salá, kú

jí míshílí ná bí ŋgə bɛemb. ²⁸ Nji, ŋkí ŋgwól múúd mə jaaw bí ná cúdu bwə ámə jáám̄b yé nyə ámə bə cúdu *mátúnuga, bí kú ná də. Bí kú də, nəcé muud mə jáám̄b bí yé, bí á bá ntágulə nyə lám. ²⁹ Ja mə cí ná lám yí, mə acíyé lám wún, mə ci jí mə múúd nyə ámə jaaw bí yé. Nəcé jí lám mə ŋgwól múúd í é zə jum mə, mə njúl fulí yí? ³⁰ Ŋkí mɛɛ mə yə Zembî akíba mə ka də, bwə é ka kə ŋgə jí nə mə íkúdígúd nəcé jí, í njúl nə mɛɛ shí yə Zembî akíba? ³¹ Ntós, tɔɔ bí mə dâ, tɔɔ bí mə ŋgul, tɔɔ bí mə sá jí, sáág sá jēsh nə yéesh nə bí mə yə Zembî gúmá. ³² Kúgá bɛɛg sá nə tɔɔ mwá Ogurék, tɔɔ mwá *Oyúden, tɔɔ muud ŋgwúd á *Dɔ lú óbúgula ó Zembî lánjúwóg búgód. ³³ Sáág nda mə; ísâ byēsh dí, mə cɛel sá sá múúd yēsh nyə e gwág nywa yí. Mə ádé sɔ nə məmɛfwó bəg nə mənɔywa; mə də sɔ nə ncúlyá buud bwə bəg nə mənɔywa, nə Zembî cágug bwo.

11

¹ Ŋgəgá nə yagula mə, námə nda mə ŋgə yagula Kríst ná.

Nda sá mə jálá nə jí míscəon nə

² Mə ŋgə faag bí nəcé, bí ŋgə téduga mə ija byēsh, bí ŋgə ntāg námə bɛ minjígulá mə á kala bí myá. ³ Nji, mə jii ná bí mpúg sá ŋgwúd ná: múdúm yēsh lúlúú yé wə *Kríst, múdá lúlúú yé wə mudúm, Kríst lúlúú yé wə Zembî. ⁴ Mudúm yēsh mə jágulá nə Zembî ŋkí ntāg nə a cúndá mícúndá mí Zembî a njúl nə tùm lúú yé, a wá lúlúú yé Kríst shwôn. ⁵ Mudá mə yídá jəgula nə Zembî ŋkí ná a cúndá mícúndá mí Zembî shwə lúú yé, a wá lúlúú yé múdúm shwôn. Nəcé, bálə shwə lúú wúsə námə nda a mə kɛnya shilú*.

10:18 Ləv 7.11-21 **10:19** 8.4 **10:20** Mbá 32.17; Sóm 106.37; Mbú 9.20 **10:21** 2Kr 6.15-16

10:22 Mbá 32.21 **10:23** Rom 14.1-15.6 **10:23** 6.12; 8.7-12 **10:24** 10.32; 13.5; Rom 15.1-2; Flp 2.4 **10:25** Rom 14.2 **10:26** Sóm 24.1; 89.12 **10:28** 8.7 **10:30** Rom 14.6; 1Tm 4.4 **10:31** Kol 3.17 **10:32** Rom 14.13 **10:33** 9.19-22 **11:1** 4.16 **11:2** 2Te 2.15;

3.6 **11:3** 3.23; Mət 3.16; Ifz 5.23 * **11:5** Wəla mwəw Pwól nyə á cilə kálad éga yí, í á də bə sá shwôn nə bwə dúgug mudá nə kɛnyá shilú.

6 Haaw. Múdá má ká bə kú nə tũm lúúd í, í jii ná a sémbyág námá shilú. Nkí jí ka bə sâ shwôn ná mudá sémbyág shilú nkí ná a kęnyag lúu, í jii ná a dúg cęęlə tũm lúúd. ⁷ Mudúm nye, nyə ajáláyé nə bwáád tũm, nəcé a jí yuug má Zembí, a ngə lwó gúmá í mpíyá nə Zembí yí, mudá nye ngə lwó jəng í mpíyá nə mudúm yí. ⁸ Nəcé, mudúm nyə a shígé wú múdá dí, mudá nyə a wú múdúm dí. ⁹ Zembí nyə a shígé té múdúm nəcé múdá, nyə á yida té mudá nəcé mudúm. ¹⁰ Gwə wə jísə ná, mudá má jəlá nə bə nə ndəm lúúd; ntó jí shú lwólə *wəéngales ná a jí íjwúga í múdúmád. ¹¹ Təem bə ntó, dúgúlə cug sə ngə cugə tâŋ buud ə Cwám̄ba yí, mudá cugé nə nkul cugə kú nə mudúm, mudúm kú námá cugə kú nə mudá. ¹² Í bə ntó nəcé ná, námá nda múdá ashúshwóógú nyə a wú múdúm dí ná, ntó námá wə múdúm má də byël múdá dí yé, sâ jêsh í zhu wə Zembí. ¹³ Biméfwó faasugá ná jiga: ye jí jə sâ ná mudá bəg shwə lúú ja á ngə jəgula nə Zembí yí? ¹⁴ Jísə námá sâ shwôn nə mudúm bááguləg shilú nda mudá. Ngaá nə cug shé ngə cugə ga gwáméfwó í ngə jííguli bí ntó? ¹⁵ Í njúl sâ gúmá shú múdá nye. Nəcé Zembí nyə á yə mudá shilú nkí gwaa ná í dúg búdal nyə lúu. ¹⁶ Njí nkí muud má cęel sá máshwán na, sə bāŋ sə cugé nə fúlú nyəng, mədə má óbúgula kú námá bə nə nywo.

Nda sə má jəlá nə də dína mə Cwám̄ba ná

¹⁷ Mə afaágé bí wəng lésú má zə lás nə bí gaád. Mə afaágé bí nəcé, sęngyalə bí mú də sęngya *Də dán dí yí, í ányígəyé ná bə shú sálə ná bí lálug, í mú ngə teeg bí teeg teegúg. ¹⁸ Í tééd fwo bə ná, ja *Də lú óbúgula dán í də sęngya yí, mə gwág ná mənəkəmə má mú ngə bə

mpədúgá nyín. Mə ngə *magulə lâŋ wəngə búbaalé. ¹⁹ Mə kə ntəg cı, í jii ná mənəkəmə wəng mə bəg, bəng búsə fwámé óbúgula mpədúgá nyín wə bwə mpúyúg. ²⁰ Ntó jí ná, ja bí mú də sęngya kul ngwúd yí, í ádé ná nyingə bə shú zələ də ídāw í Zembí. ²¹ Í mú də bə ná, fwála lə dələ, muud má ləel shín də byé ídəg nyə ámə zə nə ndí yí kú bwánd ná bóól bwə wóósúg. Ja í bə ntó yí, í mú wóós ná, ngwól njúl nə zha, ngwól nye má də ngul ná ndéé cə fudud; ²² ye bí cugé nə minjów ná bí dúg də nə ngul wu? Nəcé jí bí búsə kú bish Də lú óbúgula ó Zembí yí? Bí má cęel zə də wə búúd bwə cúgə nə məbii wə shwôn lúúd íf? Mə cíg ná jí? Mə fáágug bí? Mə afaágé bí na wáni sóólúgú. ²³ Nəcé, njígulá má á ləg nə Cwám̄ba yí, wə wə má á kala bí yí; nəə: Cwám̄ba Yésus nyə a sá ná, búlu bwə á kusha nə nyə yí, nyə á ŋwa buléd ²⁴ ná ndéé, a yə Zembí akiba, a mú fəy buléd, a mú cı ná: «Nyúúl nyām í má kaanz shú dán dí nywə wə ga. Dugá sá sóólúgú ga, də tédugá má.» ²⁵ Námə mbií ngwúdá, ja bwə má shín də yí, a mú ŋwa bálá wáan, a mú cı ná: «Bálá ga jísə sə á gúgwáan í zə sŷy mácií mām dí yí. Ja jêsh bí má bá də ngul gwo yí, bí ə bá də sá sóólúgú ga, də tédugá mə.» ²⁶ Ntó má kə ná ja jêsh bí má bá də də buléd ga nə ngul bálá wáan ga yí, bí ngə bwiing shwiŷ Cwám̄ba nyə á yə yí, bí də bá jaaw dwo ná ndéé kə wóós ja á bá nyingə zə yí. ²⁷ Sá jəng wə jí ná, muud mə də buléd a ngul bálá mə Cwám̄ba yé, nkí á də nə ngul mbií wúsə kú jəla yí, á byaagulə nə nyúúl nə mácií mə Cwám̄ba. ²⁸ Ntó, muud yêsh fáásug nyəméfwó ná ndéé, a ka də buléd, a ngul bálá wáan. ²⁹ Nəcé muud mə də buléd a ngul bálá ntó kú téduga ná jí məndəm mə nyúúl

11:7 MəT 1.26-27 11:8 MəT 2.18-23; 1Tm 2.13

11:18 1.10-11

11:19 Mbá 13.2-4; 1Yn 2.19

11:22 Zhk 2.5-6 11:23 10.16; Mat 26.26-28

11:25 sɔ; Zhe 31.31-34; Luk 22.20; 2Kr 3.6; Heb

8.6 mácií; MmN 24.6-8; Heb 9.12 11:26 Mat 26.29

11:27 11.20-22; Heb 10.29

11:28 2Kr

mə Cwám̄ba yé, a ngə sá ná sémyé mílású í bág bə ŋkí bul nyaan shú nyáméfwó. ³⁰ Sá jəŋg wá í sá ná, zhwoɡ buud bwá mú mimbəl mpédúgá nyín, ból̄l nə ijám, ból̄l ŋkí bulya bwá á má yə. ³¹ Sá mbəm̄ də faas sáméfwó, sá kú nyiŋgə bwəma nə sémyé mílású. ³² Nji, Cwám̄ba má də sámb sá mílású, a ság sá shú ná sá kú bá bwəma nə sémyé mílású ányinyaanə búúd bwá abíshé Zembí wá bwá bá bwəma nə ndí yí. ³³ Ná ndéé bwaanɡ, ja bí má də sɛɛŋgɔ ná bi mə dá yí, dɔgá sá ná, ból̄l bwánd ból̄lágá. ³⁴ Ŋkí ŋgwól múúd ŋgə gwág zha, a fwóg tééd də nyádí njów a ka tɛem zə, shú ná bí kú də sɛɛŋgɔ ná bi mə zə də kwaamb sémyé mílású ányinyaanə bídí ícug dí.

Shú bíl ísá byêsh íí, mə e bá zə kwambulə byo ja má bá zə yí.

12

Isá Zembí mə də yə bwán bə zhíí a shíshim dí yí

¹ Bwaanɡ, shú ísá Zembí mə də yə bwán bə zhíí a *shíshim dí yí, mə acéélé ná bi dág bə kú mpu. ² Bi mə mpú ná ja bí á bə kú fwo mpu fwámé Zembí yí, bwá á də julə kə nə bí bów-bów zhííd, bí kə ŋgə bɛ ózembí ó áyadúg, mbéé ísá bísá kú nə ŋkul mə lás yí. ³ Nda jí ntó ná, má cɛel ná bi mpúg ŋkúmba sá: muud Shíshim má Zembí ŋgə sá ná a lásúg yé cugé nə ŋkul lweem Yésus; muud Shíshim má Zembí í anɡɛ nə sá ná a lásúg yé cugé námá nə ŋkul ci ná: «Yésus jí Cwám̄ba».

⁴ Isá Zembí mə də yə bwán bə mpáam dí yí bísə mimbíí mimbíí, nji Shíshim ŋgwúd wá í də kaaw byo. ⁵ Bulya mímbíí búúd bí nə ŋkul séy nə ísá byəŋg yí; nji Cwám̄ba ŋgwúd wá ŋgə jwú nə ísəy byəŋg byêsh. ⁶ Mísólúgá mí mímbíí mímbíí, nji

buud bēsh bwá ŋgə sá myo wá, Zembí ŋgwúd wá ŋgə sá ná bwá sáag myo. ⁷ Muud yêsh Ŋkɛŋkɛ Shíshim mə yá ŋkúl ná a sáag sá yé, a yá nyə ŋkul nyəŋgá shú ná í kwííndúg ból̄l bēsh. ⁸ Ntó, Ŋkɛŋkɛ Shíshim mə yá ŋgwól múúd ŋkul ná a lásúg lású fəg, a yə ŋgwól ŋkul ná a mpúg sá Zembí ŋgə jíí ná buud bwá sáag yí; Shíshim ŋgwúd nə ŋgwúd wá ŋgə kaaw. ⁹ Shíshim ŋgwúd wəŋgə mə yá ŋgwól múúd búgá álal-ŋkul, a yə ŋgwól ŋkul mə lwág mímbəl, ¹⁰ a yə ŋgwól ŋkul mə sá *máshimbá, a yə ŋgwól ŋkul mə cúndə mícúndə mí Zembí, a yə ŋgwól ŋkul mə mpú faas míshíshim, a yə ŋgwól ŋkul mə lás mákál mímbíí mímbíí, a yə ŋgwól ŋkul mə féég sá í də ciy mákál məŋg dí yí. ¹¹ Isá íni byêsh íí, nji Shíshim ŋgwúd nə ŋgwúd wá má də kaaw byo, a yə múúd yêsh jəŋg á céél yə nyə yí.

Ikál í nyúul bí ŋkí bulya, nyúul njúl nji ŋgwúd

¹² Mpugá ná nyúul mə múud nyí ŋgwúd, ikál ŋkí bulya. Ikál í nyúul tɛem bulya ntó, byêsh í sá nji nyúul ŋgwúd. Ntó námá wá jí nə *Kříst yé. ¹³ Shé bēsh, tɔɔ *Oyúden tɔɔ Ogurɛk, tɔɔ məlwaá tɔɔ ofálí, shé á duwan Shíshim ŋgwúd dí shú ná shé bág ikál yá nyúul ŋgwúd. Zembí nyə á ŋgulal shé bēsh Shíshim ŋgwúd.

¹⁴ Ntó jí nə nyúul í cúgɛ nji kál ŋgwúd, ikál í nyúul bí ŋkí bulya. ¹⁵ Ŋkí kuú í sheé ná ci ná: «Nda má cúgɛ mbwə ná, mə cúgɛ kál nyúul», ye kuú í é yəw bálə kál nyúul? ¹⁶ Ŋkí lwá í sheé ná ci ná: «Nda má cúgɛ jús ná, mə cúgɛ kál nyúul», ye lwá í é yəw bálə kál nyúul? ¹⁷ Ŋkí nyúul nyêsh ncindí í sheé ná bə nji jús nə jús, í ka də gwág ntudɛlɛ? Ŋkí nyêsh ncindí í sheé ná bə nji lwə nə lwə, í ka də gwág mácuɔ ntudɛlɛ?

18 Bi má dúg íf? Zembî nyə á ngə təl ikál í nyúúl byêsh nyúúlád nda nyə á cœel ná. ¹⁹ Muud ncindî nyə á mbâm sheé bə nji kúl nyúul ngwúd nə ngwúd, nyúúl í á nywá ka bə ngow? ²⁰ Ntó, nyúul muud dí, ikál í nyúúl bí ñkí bulya, nyúúl njúl nji ngwúd.

²¹ Jús í cúgé nə ñkul ci nə mbwə ná: «Mə aŋgê nə jii wo», lúú kú námá ci nə məkúú ná: «Mə aŋgê nə jii bî.» ²² Í yidá bə ná, ikál í nyúúl í də nyîn nda bí nə iləm yí, byó wá í yidá bul kwíind yí, ²³ byəɔŋg sá má də dúg ná í abulé jəla nə gúmá yí, byó wá sá má də bul nwa nə gúmá yí; byəɔŋg bí ná í ajáláyé nə nyîn yí, byó wá sá má də bul mpu baagulə yí, ²⁴ í njúl ná ikál í nyúúl í də nyîn yí í ádé jii mbií mbagulá wəɔŋg. Zembî nyə a sá nyúul muud mbií á ná nyə a wá gúmá ikál í nyúúl í cúgé nə gúmá yíid. ²⁵ Nyə a sá ntó shú ná mbéégí mənkoómá í kú bə nyúul muud dí, ikál í nyúúl í yidag də bə, jíga baagulə jíga, jíga baagulə námá jíga mbií ngwúdá. ²⁶ Gúl kúl nyúúl í ká jug, bíl jug námá; bwá ká gúmal gúl kúl nyúúl, bíl byêsh bə nə məshusəg.

²⁷ Ntó, bi búsə nyúul má Krîst. Muud yêsh jí bídí *Dɔ dí yé jí kúl á nyúul nyəɔŋg. ²⁸ Ná ndeé, Zembî nyə a təl buud Dɔ lú obúgula dí ntága: cé áshúshwóógú, nyə a təl *buud ɔ lwámá; cé ábɛé, a təl *búud ɔ micúndá; cé álél, a təl búud ɔ mínjígulá. Ná ndeé, a mú yə bóól ñkul mə sá *máshimbá, a yə bóól ñkul mə lwág mímbəl, bóól ñkul mə kwíind búúd, bóól ñkul mə cwîny gúfúgá, bóólúgá ñkul mə lás mákəl məshús. ²⁹ Ye buud bēsh wá bí búud ɔ lwámá? Ye bēsh bí buud ɔ micúndá? Ye bēsh bí oyíguli? Ye bēsh bwá də sá máshimbá? ³⁰ Ye

Zembî nyə á yə bēsh ñkul í də lwag mímbəl yí? Ye bēsh bwá də lás mákəl məshús íf? Bēsh bwá də fēég mákəl myəɔŋgá? ³¹ Gwágúgá yéesh ná Ñkēñkē Shúshim yág bí isá í búl bə nə mfií yí.

Mə zə nyiŋgə lwó bí nyəɔŋg zhí í ntɔ mázhí mēsh yí.

13

Cœlí í ntɔ sâ jêsh

¹ Mə tɛem lás mákəl má búúd, lás mákəl má *wəéŋgəles íf, ñkí mə cugé nə cœlí, mpug ná mə jí nda kəŋ í ngó bwíim yí, ñkí ntág yaaŋg í ngó lwanɣula yí. ² Mə tɛem námá cúnda micúndá mí Zembî, tɛem mpu míndimba myêsh, tɛem bə nə mpúyá wêsh, mə tɛem námá bə nə búgə jêsh ncindî mbií á ná mə də yíl mímbəŋ ícéd íf, ñkí mə cugé nə cœlí, mə cugé tɔɔ sâ. ³ Mə tɛem námá yána isá byám byêsh, mə keenzh námá nyúúl nyám ná bwá jéég jígal mə kudad íf, ñkí mə cugé nə cœlí, sá jəɔŋgá kú kwíind mə tɔɔ sâ.

⁴ Cœlí jí nə jísow, cœlí jí nə osusa, í cúgé nə zhíŋ, í ádé bəgəwə, kú ñkēny nyúul, ⁵ í ádé sá isá í shwōn, í ádé sɔ nji mənywa mé, í ádé leel gwág zhwuŋú, í ádé baagulə mábúgú*, ⁶ í ádé gwág nywa olíŋgî, cœlí í yida də gwág nywa óbúbálé; ⁷ í də juu sâ jêsh, də búdal, í də bə nə búgə nə sâ jêsh, í də bwánd sâ jêsh nə búgə, í jísow sâ jêsh.

⁸ Cœlí í ádé shîn; dúlə cúnda micúndá mí Zembî í bá bə cwúd, lásúlə mákəl í bá shîn, mpúyá í bá bə cwúdugú. ⁹ Nəcé sá ngə mpu isá ikál, sá ngə cúnda micúndá mí Zembî ikál. ¹⁰ Nji, ja isá byêsh í bá bə óncindî yí, byəɔŋg bí ikál yí í bá bə cwúdugú. ¹¹ Ja má á bə mwántombú yí, mə á də lás nda mwántombú, mə də téduga nda mwántombú, mə də

12:26 Rom 12.15; 2Kr 11.29 12:27 6.15; 10.17; 12.12; Rom 12.4-5; Ifz 4.4, 16; 5.30 12:28 12.8-10; 14.1-4; Mis 13.1; 15.32; Ifz 4.11-12 12:31 14.1 13:1 8.1; Rom 13.8-10 13:1 2Kr 12.3-4 13:2 12.8; Mat 7.22; 17.20 13:3 Dan 3.19-20; Mat 19.21 13:5 10.33; Mik 10.12;

Flp 2.4 * 13:5 Bóól bwá ci ná «í ádé lɔ mábəw». 13:8 12.10; 14.1-5

bála nda mwántombú. Ja má mú fwámé múúd ga, má má yow isâ í bwân ó ntombú. ¹² Nacé isâ í ngə nyîn sá nda isâ sə ngə dúg yēn† dí yí, nda isâ ngúdá í má búdal yí; nji, ja fwála dɔɔŋ í bá wós yí, sá má dúg ná bii-bi-bii. Ja gaád mə ngə mpu isâ impál, ja jɔɔŋgú mə bá wámbulə, námə nda Zembí mə wámbúlə mə ná. ¹³ Isâ í ábúlé shîn yí bisə ílól ja gaád, byó wá: búgá, nə dúlə bwánd nə búgá, nə cɛlí; sá í ntɔ na ílól íni dí wə cɛlí.

14

Yéesh isâ bí nə ŋkul kwínd múúd yésh yí

¹ Shúshwóógú nə sâ jêsh íi, fwogá tééd sɔ nə bí bəg nə cɛlí. Gwágúgá yéesh isâ Zembí mə də yə bwán bə zhíí a *shíshim dí yí, bul bə nə ndeé cúndálə mícúndá mí Zembí. ² Nacé nəə, muud mə lás mákəl məshús yé, nyə alésháyé nə buud, a lésa nə Zembí, nacé kú nə tɔɔ muud nyá é gwág sá á ngə ci yí. Nji, a ngə lás nə ŋkul Nkɛŋkɛ Shíshim ngə yə nyə yí, ngə ci mindimba. ³ Nji muud mə cúndá mícúndá mí Zembí yé ngə lésa nə buud; a ngə cúndá shú ná bwá lálug búgád, a cúndá ná a cwîny bwo, á cweel bwo milâm. ⁴ Muud mə lás kəl íshús yé ngə sá nə nyəmfwó lálug búgád, í njúl nə muud mə cúndá mícúndá mí Zembí yé ngə sá nə *Dɔ dēsh í lálug búgád.

⁵ Má jii nə bí bēsh bí lásúg mákəl məshús; nji má bul jii nə bí cúndág mícúndá mí Zembí. Nacé nəə, muud mə cúndá myo yé mə cɔ múúd mə lás mákəl məshús yé; səsaaalē nji ná muud mə lás mákəl mɔɔŋg yé mə féég sâ nyə ámə ngə ci yí, shú ná Dɔ dēsh í lálug búgád. ⁶ Ntɔ bwaanŋ, ŋkí má sheé ná zə nŋ bídí zə lás nə bí nji mákəl məshúsú, mə é kwínd bí cínɔŋgú nə jí? Kú nə tɔɔ sá! Səsaaalē

nji nə mə bágúlə bí gúl sá Zembí nyə ámə lwó mə yí, ŋkí nə mə yə bí wúl mpúyá, ŋkí wúl cúndá má Zembí ŋkí ntāg njíngúlá.

⁷ Jí námə nda isâ í íbwamugə-bwámug, nda lúlwón á bulya məkəl ŋkí bínzhá; ŋkí isâ byɔɔŋg í ngə lás ná kpódó kpódə kpódó, buud bwá é ka mpu nə í ngə cɛel sey jáyé səsə? ⁸ Ŋkí laag í lás buud nda yag sâ í ngə ci yí, zə nyə é kwəməsa dóómb? ⁹ Mbií ngwúd nə bí. Ŋkí bí mə lás mákəl məshús lású wán kú gwíng sá bí ngə ci yí, buud bwá é ka wámbulə nə jí bí ngə lás yí? Í é bə nə bí ngə lwábuda ntɔ. ¹⁰ Məkəl mə lésú mí ŋkí bul bulya shí gaád, nji kú nə tɔɔ ngwúd dí nə buud bwá də lás kú gwág sá bwá ngə ci yí. ¹¹ Ntɔ jii nə ŋkí mə ampúyé dúl kəl lú lású nda í kə ná, mə é bə múúd ngə lás dwo yé njínə muud, nyə bə námə mə njínə muud. ¹² Nə ndeé, nda bí má búl jii isâ Zembí mə də yə bwán bə zhíí a shíshim dí yí ná, bulugá sɔ nə bí bəg nə byɔɔŋg í é sá nə Dɔ í lálug búgád yí.

¹³ Gwá wə jí ná, muud mə də lás mákəl məshús yé jégulag nə Zembí ná a yəg nyə ŋkul nə a dúg féég sâ á də ci yí. ¹⁴ Nacé nə, ja má jəgula yí, má ká jəgula kəl lə shúsú dí, shíshim wám í ngə jəgula, nji lúu wám í anɔé nə sá sá. ¹⁵ Ká mə sáag jí? Mə é də jəgula shíshim dí, mə é də námə jəgula nə ikón byám; mə də sey ísusa ságusə Zembí shíshim dí, mə é də námə sey nə ikón byám. ¹⁶ Nacé, ŋkí wo yə Zembí məshwúmb shíshim dí, ye zhizhe mbúgula nyə é magulə wo ná: «Amen»? Mbô. Nyə ámaguləyé, nywáá nyə ampúyé sá wó ngə ci yí. ¹⁷ Wo yə Zembí məshwúmb, jí ntɔ; nji sâ jɔɔŋg í asáyé nə ngwól múúd lálug búgád. ¹⁸ Mə ngə yə Zembí akíba nacé má də lás mákəl

13:12 Rom 8.24; 2Kr 5.7 Zembí mə wámbúlə mə: 8.3; Gal 4.9 † **13:12** yēn: Iyēn yá fwála dɔɔŋg í də sīy nə ŋkwánz, ivəguli kú də nyîn nə ngəŋ nda iyēn yá mwów mágaád. **13:13** Kol 1.4-5, 23; 1Te 1.2-3; Tit 2.2; Heb 10.22-24; 1Yn 4.16 **14:1** 13.8 **14:2** 12.10 **14:4** 14.26 **14:5** 1ŋ 11.29 **14:16** Amen: 2Kr 1.20

mæshús cǝ bí bêsh. ¹⁹ Nji, tæem bæ ntó, ja má jí Dǝ lú óbúgulad yí, má yidá bul cæel ná mæ cǝg icyá itóon næ ikân byâm jǝgúlilæ búúd, ntǝ cǝlæ icyá mæwúm má otóóshin kâl læ shúsúd. ²⁰ Bwaanǝ, kúgá nyǝnǝ bæ næ mitédúgá myâ milúu nda ikúkágá. Bágá ikúkágá shú sâ í dúgyá næ mæbǝw yí; nji shú mitédúgá myâ milúu dǝ, bágá onkwanz ǝ búúd. ²¹ Jí cilyá kálaad mæcǝǝ dí nó:

Mæ bá kænd bóól búúd ná bwá kég lás
næ kúl búud jâm;

buud bǝanǝ bwá bá nǝgá lás kâl læ
shús.

Nji, mæ tæem bá sá ntó, kúl búud jâm
í abúlé gwág mæ.

Cwám̄ba má ci ntó*.

²² Ntó jí ná lásúlæ mákâl mæshús í cúgé yuug shú óbúgula, wúsæ shú óhááden†; micúndá, myân mí yuug shú óbúgula‡, kú bæ shú óhááden.

²³ Shé shéégá ci ná *Dǝ lú óbúgula dán dêsh má sǝnǝgya, bí bêsh ka nǝgá lás mákâl mæshús. Njí ozhizhe ǝ búúd§, nǝkí óhááden bwá wóós cǝnǝnǝg, nǝgáá bwá ci ná bí mú mimbâl myên? ²⁴ Í njúl ná nǝkí óbúgula bêsh bwá cúndá micúndá mí Zembî, nǝkí *hááden, nǝkí zhizhe muud mæ wóós cǝnǝnǝgú, muud wǝanǝgú, nyæ é mpu ná a má byaagulæ næ Zembî, bêsh bwá nǝgá yæ nyæ mæbǝǝ. ²⁵ Í é sá námá ná isâ í dæ bæ nyân shwoó lámúd yí í búgúlǝg, a mú kúd mpwoombú mándælúd yæ Zembî gúmá, ci ná: «Búbálé, Zembî jí bídí sǝnǝgyád.»

Zembî cugé Zembî oncúg-nculê

²⁶ Bwaanǝ, jí bí má jǝlá næ ka dæ sá yí? Ja bí má sǝéǝnǝgya yí, í dúg bæ

ná, muud jí næ susa yé, sǝy; nyǝanǝg jí næ sâ á jǝgúlǝg yé, jǝguli; nyǝanǝg jí næ sâ á bágúlǝg yé, bágulæ; nyǝanǝg jí næ kâl á lásúg yé, lás; nyǝanǝg jí næ nǝkul féég kâl dǝanǝg yé, féég. Sá jêsh í síyúg mbíí á ná gúfúgá í lálug búgód.

²⁷ Nǝkí buud bwá lás mákâl mæshús íí, í bǝg nji buud obá nǝkí ólóól, kú ntǝ; bwá dæ lás nǝgwúd nǝgwúd. Í jǝí námá ná nǝgwól múúd bǝg a nǝgá féég sâ bwá nǝgá ci yí. ²⁸ Nǝkí muud mæ féég yé cugé, bwá jǝg kúl-kúl Dǝ dǝ, muud dæ lás nji shú nyáméfwó næ shú má Zembî. ²⁹ Shú *búúd ǝ micúndá, buud obá nǝkí ólóól bwá lásúg, bóól ka bigas. ³⁰ Nǝkí nǝgwól múúd jí sǝnǝgyád yé má cæel bágulæ gúl sâ í á dæ bæ kú fwo mpúy yí, nyǝanǝg nyæ ámæ nǝgá lás yé fwo tâl lású. ³¹ Bí bêsh bí bí næ nǝkul nǝgá cúndæ nǝgwúd nǝgwúd shú ná buud bêsh bwá bǝg næ mpúyá, bwá nǝwa mæcwûn. ³² *Muud micúndá yêsh má dæ shimal isâ í dæ wóós nyæ *shíshim dí yí*. ³³ Næcé, Zembî cugé Zembî oncúg-nculê, á yidá bæ Zembî á ná isâ í síyúg ná shæ, námá nda jí mádǝ má Zembî mêsh dí ná.

³⁴ Budá bwá dúg jí kúl-kúl mædǝ má óbúgulad næcé jisæ bwo ci ná bwá lásúg cǝnǝnǝg. Bwá jǝlá næ yida dæ sá mágwág námá nda Cǝǝ má Zembî í nǝgá ci ná. ³⁵ Nǝkí mudá má cæel jǝg gúl sá, a kæ jí nǝgwúm yé nǝjów næcé í ajáláyé ná mudá lásúg gúfúgá óbúgulad. ³⁶ Ye nûn bídí wá bwá á tééd bwiinǝgúlæ kéel má Zembî yé? Nǝkí ntǝg ná ye í á zæ nji bídí? ³⁷ Nǝkí nǝgwól múúd mæ tédúgá ná a jí *muud micúndá má Zembî, nǝkí a tédúgá ntǝg ná Shíshim

14:20 Ifz 4.14 **14:21** Iza 28.11-12; Mbá 28.49 * **14:21** Ciyá ní jí cilyá Iza 28.11-12. Na kúkúl ní dí, Izayí nǝgá ci næ Izarǝyêl ná buud ǝ Asirií bwá bá zæ káda bwo, bwá nǝgá lás kâl læ asiriyǝ dán Izarǝyêl kú gwág: sá ǝanǝg í bá bæ Zembî lwóla bwo ná a má gwág bwo mpimbæ. Í njúl ná ja Zembî má dæ nti búúd ǝ micúndá zæ lás næ bwo bwá nǝgá gwág yí, í dæ bæ Zembî nǝgála jisǝw bwo. † **14:22** Bwá mpúg ná Zembî mæ bá yæ bwo intúgálí. ‡ **14:22** Í mpúyúg ná Zembî jí kúl bwá má sǝéǝnǝgya yí.

14:23 Mís 2.13 § **14:23** Buud bwá nǝgá gwágulæ ná báá bwá ampúyé sá wá. **14:25** Iza 45.14; Yuá 4.17-19 **14:26** 8.1; 12.7-10; 14.4; Ifz 4.11-13 **14:29** Mís 17.11; 1Te 5.21 * **14:32** Ntó má ká ná: «Muud má lág kéel wá Zembî yé má dæ mpu bwánd ná nyæ e lás ja í é wóós nyæ dé fwála yí.»

14:33 7.15 **14:34** 11.3; Ifz 5.22; 1Tm 2.12 **14:37** 1Yn 4.6

má yə nyə ŋkul mə sá gúl sâ, muud wəŋŋ mə jəlá nə yag sâ mə ŋgá cilə bí yí nə jísə mpándí mə Cwamba. ³⁸ Nkí muud mə bə kú mpu ntó, wo ná Zembí nyə ampúyé nyâŋ múúd. ³⁹ Ná ndeé bwaŋŋ, gwágúgá yéesh ná bi cúndég micúndé mí Zembí, nji bi kú ban ná muud kú lás mákəl məshús. ⁴⁰ Ságá sá jəsh nə məjilə, kú nə ncúg-nculé.

15

Kríst nyə a shí gwúm

¹ Bwaŋŋ, mə zə báásulə bí Jəjə Kéel mə á cúndə nūŋ bídí yí, Jəjə Kéel bí á magulə bí mə nada nə ndí yí; ² Jəjə Kéel dəŋŋ dúsə, ŋkí bi mə baagulə dwo nda mə á cúndə ná, í yə bí cug. Í ká bə kú bə ntó, mpu ná búgə jín mə yə íyí-yíy.

³ Shúshwóógú, mə á fwo tééd kala bí njúgúlá mə á lág yí. Ná *Kríst nyə á yə, nyə á zə cé *mísám mísú nda Mícilyá mí ŋgá ci ná; ⁴ nyə á dəw, a mú gwúm jwəw álél nda Mícilyá mí ŋgá ci ná. ⁵ Nyə a lwó Séfas nyúúl, a lwó námá *ómpwíin wúm nə óbá. ⁶ Ná ndeé, nyə a lwó námá bóól bwaáŋŋ ə íshé nyúúl, bwə njúl buud cə mítəd mítóŋ, bəsh bwə á dúg nyə ja ŋgwúd; bóól ncúlyá buud wá cínəŋ bwə ŋgə ná cugə, bóólégá bwə á mə yə. ⁷ Ná ndeé, nyə a lwó Zhâk nyúúl, a lwó námá *búúd ə lwámá bəsh.

⁸ Zhúgúlá zhúgúlá, a mə shín lwó búni bəsh nyúul, nyə á ka námá lwóya mádí, mə muud jí nda bwə á sheemb sheembúg yé. ⁹ Jí ná mə wə mə búl bə kú nə mfíí búúd ə lwámá bəsh dí. Í ajáláyé ná bwə jówúg mə ná *muud lwámá, nəcé mə á lwó *Də lú óbúgala ó Zembí cúwálí. ¹⁰ Nji, mə ji sá mə jísə yí nəcé mpaam mə Zembí.

Mpaam nyəŋŋú í á shígé yə íyí-yíy shú dáamud. Mə wə mə á yida bul wáduga, cə bóól búúd ə lwámá bəsh; kú ntâŋ bə ná mə wə mə a wáduga, mpaam Zembí ŋgá sá mə yí nywə wə í ŋgə wáduga. ¹¹ Ná ndeé, tə mə, tə bwo, sə ŋgə cúndə ləŋ ŋgwúd ni, wə námá wə bí á *búgala yí.

Mimbimbə mí bá námá gwúm

¹² Nkí sá ŋgə cúndə ná *Kríst nyə a gwúm, ntədəlé bóól búúd wá bídí bwə ŋgá ci ná gúl sá í cúgé ná mimbimbə mí bá gwúm yí? ¹³ Nkí gúl sá í cúgé ná mimbimbə mí bá gwúm, Kríst nyə a shígé námá gwúm wə éci. ¹⁴ Nkí Kríst nyə a shígé gwúm, cúndə sə ŋgə cúndə yí wí yíy-yíy cúndə, búgə jín yíy-yíy búgə. ¹⁵ Sə mú bə ówúshined wá məshügá ja sə mə bwáágúlə ná Zembí nyə a gwúmashi Kríst yí. Nəcé ŋkí mimbimbə mí ádé gwúm, Zembí nyə a shígé gwúmashi Kríst wə éci. ¹⁶ Nəcé, ŋkí mimbimbə mí ádé gwúm, Kríst nyə a shígé námá gwúm wə éci. ¹⁷ Nkí Kríst nyə a shígé gwúm, mpu ná búgə jín í yə íyí-yíy, bi búse ná *mísám mínú. ¹⁸ Ntə ji námá ná bəŋŋ bwə á ŋgə yə bwə njúl buud ə Kríst wá bwə mə jimb. ¹⁹ Nkí shwúlə sə ŋgə shwu mənyúúl nə Kríst yí wí nji shú cug á wa shí mishwun ga, mpu ná sá wə mə ka bul ŋkúŋkwəŋ nə buud bəsh.

²⁰ Ká, jáá jí búbálé ná Kríst nyə a shí gwúm, a ji muud ashúshwóógú bwelélə gwúm, ntə mə lwó ná bəŋŋ bwə á mə kə ígwád wá bwə bá gwúm. ²¹ Nəcé muud ŋgwúd wə nyə a sá ná buud bwə bwəmagí nə shwi; ntə muud ŋgwúd námá wə mə sá ná buud bwə bəŋ gwúm. ²² Námá nda búúd bəsh bwə ŋgə bwəma nə shwi nəcé Adam ná, bəsh bwə bá námá nyiŋə *dúg cug

14:39 14.1, 5 14:40 14.33 15:1 Gal 1.11 15:2 Gal 2.1-2 15:3 11.23; Iza 53.5-12
 15:4 Zhn 1.17; Mat 12.40; Yuá 20.9; Mís 2.24-31 15:5 Mat 28.16-17; Luk 24.34, 36; Yuá 20.19
 15:7 Luk 24.50 15:8 9.1; Gal 1.15-16; Mís 9.3-6 15:9 1Tm 1.12-16 15:9 Ifz 3.8; Gal 1.13-14 15:10 2Kr 11.23 15:11 1.12; Gal 1.17-18; 2.6-9 15:15 Mís 1.22; 4.33; 5.30-32
 15:17 15.3; Rom 4.25 15:18 1Te 4.13 15:20 6.14; Kol 1.18 15:21 15.45-49; Mət 3.17-19;
 Rom 5.12, 14, 18 15:22 2Kr 5.17 15:23 15.51-52; 1Te 4.16

nacé Kríst. ²³ Nji, muud yêsh mæ bá gwûm jé ja, Kríst nyæ a tééd gwûm shúshwóógú, buud bé bwá bá ka gwûm ja á bá kwo zæ yí. ²⁴ Ná ndeé, mæshíné má shí ka bá bæ. Kríst mæ bá shîn céég isâ yâ mæyídúgú* í ngó wá buud mánýámád yí, næ byæng í ngó lwó buud mpâl yí, næ byæng í ngó ntɔ buud ñkul yí, ná ndeé a mú nyíngæ yæ Zembí Sóóngú ici. ²⁵ Nacé í jii ná a bâg jwú næ ndeé kæ wóós ja Zembí mæ bá culashi mízhízhíh myé myêsh, a nyaál myo næ mækuú yí. ²⁶ Zhízhíh á bá kæ shúgula céég yí í bá bæ shwiy. ²⁷ Haaw. Jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Zembí nyæ a má wá isâ byêsh mánýámá méd». Nji, ja cilyá ní í cí ná isâ byêsh yí, í ángé næ cæel ci ná Zembí nyæmfwó jii námá mánýámád. ²⁸ Ja isâ byêsh í bá bæ mánýámá má Zembí dí yí, nyæ muud nyæ á wá isâ byêsh Mwân dí mánýámád yé, Mwân má bá námá nyii mánýámád, Zembí mú bæ Mása á isâ byêsh. ²⁹ Nkí gúl sâ cugé ná mimbimbæ mí ða gwûm, ká buud bwá ða duwan shú búúd bwá á yæ wá bwá bá sâ ntædele? Bwá ða duwan shú búúd bwá á yæ wá nacé ji? ³⁰ Nkí jí ná mimbimbæ mí ábúle gwûm, sá bân buud bí micúh næ mindæólúd wæla dêsh óga, sá ngæ yæ wân cúh nacé ji? ³¹ Bwaang, mæ ngæ faam næ shwiy jwów dêsh, búbálé námá nda bí ngó sá mæ lúu ná sáñ ná. Lúu wí mæ ná sáñ nacé bí bálæ búúd ɔ Cwámba wúsú Kríst Yésus. ³² Mæ a gwána næ ibiin Iféz. Nkí gwáná jœng í á bæ nji shú isâ í dáyá næ buud yí, máyé mánýwa mæsá mæ cínœng má? Nkí jí ná mimbimbæ mí ádé gwûm íí, shé mú bæ kaaná í ngó ci ná: «Shé dógá, shé ngúlugá, nacé shé é yæ mán». ³³ Kúgá shiig mánýúul, wúl kaaná wí ná: «Ígwoœng í abábôw í ða yád

jœjœ mæcum mæ múúd». ³⁴ Kúgá ná nyíngæ ngæ cugæ nda mikás. Yœwugá sála mísám. Bóól búúd wá gúfúgá jín bwá ampúyé Zembí. Mæ lás ntáni shú ná bí gwágúg shwôn.

Buud bwá bá gwûm næ mánýúul mæshús

³⁵ Ngwól múúd jii næ ñkul jii ná: «Mimbimbæ mí bá gwûm ntædel? Mí bá nyíngæ zæ næ nyáyé nyúul?» ³⁶ O, yé lad! Bumá wó bæ yí í cugé næ ñkul kɔ í kú fwo fudæ. ³⁷ Ja wó bæ mpæg yí, ye wó bæ gwo næ nyúul í bá kɔ næ ndí yí? Ngaá ná í ða bæ zhizhe bumá *blé ñkí gúl bumá shús? ³⁸ Ná ndeé, Zembí mú yæ gwo nyúul á céél yæ gwo yí, a yá mpæg jêsh nyé nyúul.

³⁹ Mishwun myêsh mí cugé mishwun mimpwúd. Jí ná, mishwun mí búúd mí næ myé, mishwun mí ócúdu næ myé, mishwun mí ínunú næ myé, mí mí óshú næ myé. ⁴⁰ Mánýúul mæsá námá, næ mánýúul mâ jœh, næ mánýúul mâ shí. Mánýúul mâ jœh wân ñkænawálæ wí næ yé, mánýúul mâ shí wân ñkænawálæ næ yé. ⁴¹ Jwów í ða ñkænawa yé mbií, ñkwoond yé mbií, wæacén-cení wân mbií. Nkámúsá wæacén-cení mpédúgá nyán, jisæ, ngwól yé ñkænawálæ í shwópla næ ngwól yé. ⁴² Ntó námá wá jí næ gwûmálæ mimbimbæ yé. Mbimbæ í ða ðaw næ nyúul í ða bwo yí, í gwûm næ nyúul í cugé næ ñkul bwoo yí. ⁴³ Í ða ðaw í kú bæ sá gúmá, í gwûm í njúl sá gúmá. Í ðaw í njúl næ ilæm, í gwûm í njúl næ ñkul. ⁴⁴ Í ða ðaw næ nyúul á mishwun, í gwûm næ nyúul á *shíshim. Nda nyúul á mishwun nyísá ná, nyúul á shíshim nyísæ námá. ⁴⁵ Sá jœng wá jí cilyá Kálaad Zembí dí yí. Jí cilyá ná: Adam ashúshwóógú nyæ á zæ bæ kuwó;

15:24 Dan 2.44 * 15:24 Na jisæ wæéngales bwá ngó ciy Yûd 1.6 dí wá. 15:25 Sôm 110.1; Mat 22.44 15:26 Mbú 1.18; 20.14; 21.4 15:27 Sôm 8.6 15:28 Rom 11.36 15:30 Rom 8.36 15:31 2Kr 4.10-11 15:32 Iza 22.13; Luk 12.19-20; 2Kr 1.8 15:34 Mat 22.29; Rom 13.11-14; Ifz 5.6-17 15:36 Yuá 12.24 15:38 Mat 1.11 15:43 Flp 3.20-21 15:45 15.21-22 15:45 Mat 2.7; Yuá 6.63; 2Kr 3.6, 17

Adam ámæzhúgúlá mú zə bə shíshim
í yə búúd cug yí.

46 Nyúul á shíshim dí í á tééd
zə, í á bə nyúul á mishwun;
nyúul á shíshim ka shúgula zə.

47 Muud ashúshwóogú nyə á ηwiny
mándəlú, męyow nə mändəlú.
Muud ábēē nye nyə á zhu jonud.

48 Buud bwə á męyow nə mändəlú
wá bí námá nda Adam nyə á męyow
nə mändəlú yé; buud bí búúd ə jon
wá búsə námá nda Adam nyə á zhu
jon dí yé. 49 Námá nda sá á bęęla
nyəonę nyə á męyow nə mändəlú yé
ná, sá má bá námá bęęla nyəonę nyə
á zhu jon dí yé.

50 Bwaanę, sá má ηgá ci yí jí ná,
shé cúgə nə ηkul bál kə nə mənýúul
má ámishwun nə mæcií shé ηgá cuga
nə ndí mága kə ηwa kow Faan má
Zembí dí; təw sá í du bwooo yí, í cúgə
nə ηkul ηwa kəw lə sá í ádé bwo yí.

51 Mə zə féég bí ndimba: sá ábúlé kə
ígwád sá bēsh, nji sá bēsh mənýúul
má bá yida cénd, 52 ja ηgwūd námá
nda júš í du kəwala ná; í bá bə ja
cwōη ámæzhúgúlá í bá lás yí. Nəcé
cwōη wəonę í bá lás, mimbimbə mí
músə gwūm kú ná nə mənýúul mäsə
nə ηkul bwooo má; sá bāη mikuwó,
mənýúul má mú cénd. 53 Nəcé, í jii
ná nyúul nyí nə ηkul bwooo yí í céndəg
bə nyúul í cúgə nə ηkul bwooo yí,
nyúul nyí nə ηkul yə yí í cénd bə
nyúul í cúgə nə ηkul yə yí. 54 Ja nyúul
nyí nə ηkul bwooo yí í bá cénd bə
nyúul í cúgə nə ηkul bwooo yí, nyúul
nyí nə ηkul yə yí í cénd bə nyúul í
cúgə nə ηkul yə yí, ja jəonę wə ciyá
jí cilyá ga í bá bwəma yí, ná:

Sá má ntə, ntələ wúsú wəonę í má
minə shwiy.

55 Eéé, yé shwiy! Wó ntələ wí ηgow?
Yé shwiy, shushwom † gwó jí ηgow?

56 Shushwom í du zə nə shwiy wə
*sám, sám í ηwa ηkúl mácéęéd. 57 Ká,
akíba nə Zembí muud má sá ná sá
ntəg nə ηkul mə Cwámba wúsú Yésus-
Kříst yé. 58 Ná ndéé, yé bwááņę má
búl cēel wá, yímúgá mənýúul, bí kú
shwágusa, ηgəgá nə kə nə sáal mə
Cwámba nji shwóg nə shwóg, bí ηgá
mpu ná iséy bí ηgá sá tāη buud ə
Cwámba yí í ábúlé yə iyáy-yáy.

16

Seηgúla isá shú búúd ó Zembí

1 Shú seηgúla *mwaanē má bá
kwíind búúd ó Zembí yé, dagá námá
sá nda má á jíguli mədə mā Galátia
ná bwə dóg sá ná. 2 Jwōw dēsh
shwéndə má dú tééd yí, muud yēsh
á bídí gwoonę kándug gúl sá koogú
nyádí njōw, bímbí dēsh á dóg ná a
jí nə ηkul baagalə yí. Í ajíyé ná bí
bwándúg ná mə fwóg wós, bí ka
seηę isá. 3 Ja má bá wós yí, mə
bá kənd búud bí má bá féesh wá nə
okálad, bwə kə kənd mwaanē bí á
yana wəonę Yurúsalem. 4 Njí í bá
nyīn ná má jəlá nə kə námá, sánōņ sá
mú kə.

5 Mə bá zə nūη bídí mə má fwo
líina Masedwān, mə bá ciingya wu.
6 Mə bá jee jí bídí fwámé fúfwálá, mə
jee námá shínal ηkwān jēsh, ná ndéé
bí mú bá kwíind mə nə kálə kúl jēsh
má bá kə yí. 7 Mə ayídáyé cēel ná
mə bāg dóg bí mə ηgá cə cəg. Mə
ηgə yida téduga nə búgá ná mə bá
jí fwámé fwála bídí ηkí Cwámba mə
bá yə mə ηkul nyəonę. 8 Nji, mə bá jí
Ifēz kə wós jwōw lá Pantekōt. 9 Nəcé
mpumbé í mú mpu bə mə ná bagá
cínəņę tēem bə nə mizhízhíη mí ηkí
bulya. 10 Timoté ká wós nūη, sógá
mæzhíí ná a bāg kú nə sá í sá nyə
ifwaas; mpugá ná a ηgə sēy iséy í
Cwámba námá nda mə. 11 Má cēel ci

15:49 Mət 5.3 † 15:50 Ntə má kə ná mənýúul má ámishwun nə mæcií mága má cúgə nə ηkul bá
nyí Faan má Zembí dí. 15:51 1Te 4.15 15:52 cwōη; Mat 24.31; 1Te 4.16 15:53 2Kr 5.4

15:54 Iza 25.8 15:55 Ozé 13.14 † 15:55 Bwə á du sá wúl mbii shushwom nə líí. Bwə ká du
lúmə ínteny ná í kyéyug. 15:56 Rom 4.15; 6.14 15:57 Rom 7.24-25 15:58 16.13 16:1
Mis 11.29-30; 2Kr 8-9 16:5 Mis 15.21; 2Kr 1.15-16 16:6 Rom 15.24 16:7 4.19 16:8
Mis 19.8-10 16:10 Timoté: 4.17

cínɔŋ ná, muud kú mpyêny nyə. Bì
 ɔ bá kwíínd nyə ná a bāg nyiŋgə zə
 mǎdí ná shɛɛ. Mə ŋgə ntāg bwánd
 ná bǎnɔŋ bǎól ómínyɔŋǎ bwə bāg zə.
 12 Mwááŋg Apolos nye, mə má bul
 cwíny nyə ná bǎnɔŋ bǎól ómínyɔŋǎ
 bwə zəg nūŋ bídí, nji nyə afwóyé
 mpu magulə ná a zə ja gaád. Nyə é
 bá ka zə ja nyə é bá bə nə fwála yí.

*Məcwūŋ nə məbáda má
 məzhúgǎlá*

13 Jigá ŋkasə, yíímúgá mənnyúúl
 búgǎd, ságá isá nda búduum bwə du
 sá ná, lúlúgá mənŋkul. 14 Ságá sǎólúgú
 wún wəsh nə cɛɛlí. 15 Bwaanŋ, bi mə
 mpú ná Stefanas bǎnɔŋ njów búúd
 yé búsa buud ó áshúshwóógú bwelélə
 *búgǎla nūŋ shí á Akayí, bwə á
 má wá mənnyúúl kwííndúlə búud ó
 Zembí dí. 16 Nə ndɛé, mə ŋgə yáág nə
 bí ná bi máguləg ijwúga í mbií búúd
 wɔɔŋgú nə bǎól bəsh bǎnɔŋ bwə ŋgə
 sɛy ŋgə wáduga wá.

17 Mə ji nə məshusug nəcé Ste-
 fanas bá Fortunatus nə Akayikus
 bwə má zə; zələ wáŋ í má sá ná bí
 kú ná bə mə nə fund, 18 bwə á má
 zə sá ná lám í səlúg mə shí, milám səl
 námə bí. Dugá lǝ mbií búúd ni.

19 Məɔ məsə shí á Azí má má
 ŋgə bəda bí. Akilas bá Priska nə
 *Dɔ lú óbúgǎla dásə bwǎdí njów yí
 í ŋgə bəda bí məbáda má buud ɔ
 Cwámba má, kwo bəda kwo bəda.
 20 Omínyɔŋǎ bún bəsh bwə ŋgə
 bəda bí. Ngəgá nə kúlula məkúlula
 mə buud ó Zembí. 21 Mə Pwól
 mə cílə məbáda mǎga nə mbwə
 wám. 22 Nkí muud mə bə kú cɛɛl
 Cwámba, ŋkwaal nə muud wɔɔŋg.
 Maranata*. 23 Cwámba Yésus ká sá
 bí bəsh mpaam. 24 Mə cɛɛl bí bəsh
 kwonŋ mə Yésus-Kríst dí.

16:12 Apolos: 1.12 **16:13** 15.38; Sôm 31.24; Ifz 6.10 **16:14** 8.1; Yuá 13.34; Rom 13.8-10; 2Kr 6.6; Gal 6.10; Ifz 5.2 **16:15** Rom 16.5 Stefanas: 1.16 **16:18** Flp 2.29; 1Te 5.12 **16:19** Rom 16.5 Azí: Mbú 1.4, 11 Akilas bá Priska: Mís 18.2 **16:20** Rom 16.16 **16:21** Gal 6.11; Kol 4.18; 2Te 3.17; Flm 19 **16:22** Gal 1.8-9; Mbú 22.20 Maranata: Yúd 14; Mbú 1.7 * **16:22** Maranata: Ciyá ni í ká ná «Cwámba, zaág». **16:24** 4.21; 2Kr 2.4; 11.11; 12.15; Flp 1.8; 2.17; 1Te 2.8; 3.12; 2Tm 3.10; Flm 9

Kálaad ábée Pwôl nyə á cilə buud ó Kòrènt yé Isâ í dúgya nə kálaad ábée mə Pwôl shú Kòrènt yí

Kálaad ábée á Kòrènt éga ηgə lwó nə fwámé baalé zamudanê nyə a wós mpédúgá Pwôl bânôη Dɔ́ á Kòrènt. Bóól búud bwá á zə ηgə jaaw Kòrènt nə Pwôl cúgə muud lwámá má Yésus. Ná ndéé, Pwôl ηgə lwó Dɔ́ ná Zembí wə nyə á sá ná a bág muud lwámá mə Kríst.

Nyə á nyiηgə námá lwó bwo nə bwá sééηgug mwaañé nə jɔ́ milám kənd ókristən wá Yudeá (lúu 8 nə 9), nyə nə bwo ná: «Bi mə mpú lám yána mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst; bi mə mpú nə nyə á bə, a mbid zhwog kúm, a bíd dwo, a zə nyíηgal nyúúl mábúwa dí, shú ná bi wə yídag bíg mábúwa méd» (8.9).

Kálaad má ka kə shwóg nə isâ ishús (tééd lúu 10 kə wós lúu 13): Pwôl ηgə jág lámusa nə buud bwá á ηgə ci ná a cugé fwámé múúd lwámá wá. A mú kə shínal kálaad nə jɔ́ kál lú ómínyoηá wá ceelí (13.11-13).

Məbádá

¹ Nə mə Pwôl, muud Yésus nyə a sá ná mə bág *muud lwámá yé nda Zembí nyə á ηwa cígúlá ná yé, nə *mínyoηá íshé Timoté, sá wə má cíló kálaad éga. Sə ηgə cilə *Dɔ́ lú óbúgula ó Zembí dí Kòrènt yí, nə miηkəηkə mi búúd myēsh mísá Akayí myá. ² Sóoηgú íshé Zembí bā Cwámba Yésus-Kríst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námá ná bi ηgég nə cugə ná shee. ³ Gúmá nə Zembí, Sóoηgú mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst, Sóoηgú mə búl gwág búúd cey lámud yé, Zembí mə dú cweel milám ja jēsh

yé. ⁴ A ηgə cweel sá milám *incwaw í ntug byēsh sá ηgə bwəma nə ndí yíid, shú ná sá bág nə ηkul nə cweél bəoηg bēsh bwá ηgə námá bwəma nə incwaw í ntug wá milám, váál á má cweel sá mísú milám yí. ⁵ Mpugá ná, námá nda sá ηgə jág bul jug jugúla mə *Kríst ná, ntó námá wá Kríst ηgə jág bul cweel sá milám yé. ⁶ Nkí minjugú mí ηgə bul bɛ́ sá, mí ηgə bɛ́ sá shú ná milám mí cwááləwog bí, bí dúgúg cug. Nkí Zembí ηgə ntāg cweel sá milám, a ηgə sá ntó shú ná milám mí cwááləwog bí, bí mú jísow minjugú mimpwúd sá ηgə námá jísow myá. ⁷ Sə ηgə *búgula kú nə məzhigé ná bi e tōw búgə jínud ná shím; nəcé, sá mə mpú ná nda bí ηgə jug jugúla ηgwúd sá ηgə jug yí ná, Zembí ηgə námá cweel bí milám nda á ηgə cweel sá mísú ná. ⁸ Bwaanη, sá acéélé ná bi bág kú mpu yáág-yáág incwaw í ntug sá á bwəma nə ndí Azi yí. Í á bə sá mbíya nyaanúla, ntɔ́ sá ηkul, váál á ná sá áshigé ná nyiηgə ηgə bə nə búgə ná sá é wú cínəηgú mikuwó.

⁹ Má jaaw bí, sá á shín dúg ná sá mə yə. Nji, í á wós ntó shú ná sá kú ná ηgə nyiηgə búgula sáméfwó, búgə jísú jēsh í shwálug kə nji wá Zembí muud mə də gwúmashi mímbimbə yé. ¹⁰ Nyə wə nyə á ka fεemushi sá bów-bów shwiy sá á nywá yə jəoηgúd, a bá námá də nyiηgə fεemushi sá. Sə ηgə búgula nji nyə ná a bá námá nyiηgə də fεemushi sá, ¹¹ bí ηgə ntāg kwíind sá nə jəgulála bí ηgə jəgula nə Zembí shú dəoηg yí. Ná ndéé, nda jí ná zhwog buud bwá ηgə jəgula nə Zembí shú dású ná, zhwog buud bwá bá námá yə nyə akiba shú dású ja á bá sá sá mpaam yí.

Pwôl má búgə njəond

¹² Sâ jí nə ηkul sá ná sá bəgəwag yí jisə ná: lám í ηgə lwó sá ná sá áηgə nə

cugə nə buud milám mímbá, sá kú nə sá á shweelúg, námə nji váál Zembí ngó jii yí. Sə ngə ntág bul cugə cug jooŋgú nə bî, sá ángê nə bɛ məfug má buud, mpaam má Zembí wá í ngó kyey nə sá. ¹³ Sə ángê nə cilə bí gúl sá shús, námə nji jooŋg bí ngó lɔ bí ngó námə mpu ni. Mə ji nə búgə ná bí é bá shúgula mpu sá sə ngó cɛel ci yí ncindí nə ncindí. ¹⁴ Mə ji nə búgə ntó nəc é bí mú ngə bwelɛ mpu ná bí bí nə ŋkul jee bəgəwə nə sá námə nda sá má bá bəgəwə nə bí jwəw má Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí ná.

¹⁵ Mə mpú ntó búbálé, gwə wə má á ka cɛel fwo zə nún bídí, zə nyiŋgə sá nə bí gwágúg məshusug ja ábɛé yí. ¹⁶ Mə á ka cɛel ná mə bá tí nún kə Masedwân, mə nyiŋgə wú Masedwân zə nún bídí ná bí zəg kwəməsa mə njooŋd kələ Yudéa. ¹⁷ Ye mə á lás mimpu mímbá ja mə á ŋwa cígúlá nə mə sá ntó yí? Ye ntó ji nə micígúlá myâm mí mú ngə bɛ nji iyuug yá lâm múúd mə jí nə ndí yí, mə ka du bə mə ngó ci, mə ngó shwána? ¹⁸ Zembí nyəmɛfwó mə mpú nə sá ádé bwelɛ bə nə bí ná, sə ngó ci, sə ngó shwána. ¹⁹ Kríst Yésus Mwân mə Zembí, sánŋŋ Silvɛ nə Timoté sá á ngə cúndə bídí yé, nyə a shígé bə, nə ci nə shwána. Nyə á du bə, á ká ci sá, ciyá jé bə nji ciyá ŋgwú. ²⁰ Məŋkaagə mēsh Zembí nyə á kaag má má á bwəma nyədí, shé ka ngə cí Amen nyədí kwon dí, ngələ magulə nə Zembí má jəla nə gúmə. ²¹ Zembí nyəmɛfwó wə ngó lələshi sánŋŋ bí cug shé ngə cugə nə Kríst yíid. Nyə námə wə nyə a gwáagulə shé məwúdá mə féeshá. ²² Nyə wə nyə a wá shé məyigyé* mé, a wá shé Shíshim yé mílámúd tâŋ béeŋ nə a bá sá sá jəsh nyə á kaag yí. ²³ Mə ŋwa Zembí wúshined ná, mə ká shüig mə yə. Mə a shígé cɛel káag bí mbag,

gwə wə mə áshígé ná nyiŋgə zə nún Korênt yí. ²⁴ Sə ángê nə cɛel nywaad bí, sá nə bí máguləg; mbô, sə ngə yida wá məbwá ísɛy bínúd ná bí bəg nə məshusug, nəc é búgə jín jisə álal-ŋkul.

2

¹ Mɛɛ mə á ka ŋwa cígúlá nə mə ányiŋgəyé ná zə nún zə wá bí məcɛy lámúd. ² Ŋkí mə yida wá bí məcɛy lámúd, zə nyə e sá nə mə gwágúg məshusug? Ngəá bí buud mə zə wá məcɛy lámúd wá? ³ Mə á cilə bí kálaad shú ná, ja mə zə nún yí, bí buud mə jəlá ná sá nə mə bəg nə məshusug wá, bí kú bá yida wá mə məcɛy lámúd. Mə ngə mpu búbálé nə bí báá mə du bə, mə ká gwág məshusug, í bə námə məshusug mú. ⁴ Mə á cilə ntág kálaad wəŋgú nə məzhwíile míshúd, mə ngó dúg *incwaw í ntug, lâm kú bə mə nə shee. Nji, mə a shígé cɛel wá bí məcɛy lámúd, mə á yida cɛel nə bí mpúg nə mə ngə cɛel bí váál á ntə minji.

Jjuugá

⁵ Ŋkí ŋgwól múúd nyə a sá nə mə bəg nə məcɛy mə lâm, mə dí nyə á sá yé; mpúlə dúg í, bí bəsh wá nyə á sá məcɛy mə lâm məŋg wá, mə awáyé jwuŋ sá mə ngó ci yíid. ⁶ Muud wəŋgú, bímbí búúd ó *Dɔ bwá á mə ŋkáánd nə nyə yí í má jəla. ⁷ Ná ndéé, mə yidá ci ná bí kág bíd nyə, yidagá cweel nyə lâm; nəc é bí má ká bə kú sá ntó, məcɛy mə lâm məsə nə ŋkul káda nyə ná ndéé nyúúl shwal tag nyə.

⁸ Ná ndéé, lwógá nyə ná bí mə cɛel nyə, mə wá má cí ntó. ⁹ Mpugá ná ja mə á cilə bí yí, í á bə nə mə dúg ŋkí bí e sá mə məgwág məzhí mēsh. ¹⁰ Bí mə ká bíd múúd, kú lámusa nə nyə, mpugá nə mə má bíd námə nyə. Ŋkí mɛɛ mə á ka ntág bíd muud ja mə á

1:14 5.12; Flp 2.16 1:15 1Kr 16.5-6 1:17 1Kr 4.18-19 1:18 1.23 1:19 Mís 18.5 1:22 5.5; Rom 8.15-16, 23; Ifz 1.13-14 * 1:22 Məyigyé nə sá músə buud bé. 1:23 11.31; 13.2; Rom 1.9; Flp 1.8; 1Te 2.5; 2Te 2.10 1:24 1Pr 5.3 2:1 12.21; 1Kr 4.21 2:3 13.10 2:4 7.8; Mís 20.31; 1Kr 16.24 2:6 7.11 2:7 Kol 3.13 2:9 7.15; 10.6 2:11 1Pr 5.8

jala nê lámusa yí, mæ a bíd nyæ shú dún mísh má *Kríst dî. ¹¹ Mæ a sá ntó shú nê *Sátan kú bæ nê Zhíí nê a nyúgúg shé, shé ajágé iyuug byé.

¹² Mæ a wós Truwás nê mæ ká bwiinj Jój Jéel mæ Kríst. Nji, tæem bæ nda Cwámbe nyæ á juw mæ mpumbé nê wúngúlú nê, ¹³ lám í á bul kæ mæ gwów nê mæ bálæ kú kwey mwááng Títus. Mæ á ka ntág jóna nê buud ó nún, mæ mú kyey kæ Masedwân.

Sáal á sɔ́ á gúgwáan

¹⁴ Mæ yé Zembí akíba, nyæ muud má dú sá ja jêsh, kwonj mæ *Kríst dî, nê sá dúg ntɔ́ ntɔ́læ yé yé. Mæ yé nyæ akíba, nyæ muud ngó balan nê sá shú nê njúgúlá má Kríst í ngóg nê mpyáanz kúl jêsh nda labínda yé. ¹⁵ Sá bí bánda bæ jój labínda má Kríst shú má Zembí, sá ngæ sá nê buud bësh bwá gwádúgág mæcud má Kríst, tɔ́ bɔ́nj bwá ngó *dúg cug wá, tɔ́ bɔ́nj bwá ngó jɛ wá. ¹⁶ Mæcud mɔ́nj mæsæ ka bæ mæcud má shwiy shú bɔ́nj bwá ngó jɛ wá; nji, shú bɔ́nj bwá dúg cug wá, mæsæ mæcud má cug, má ngó kæ nê bânj cug dî. Ká, zé jí nê nkul sá váál ísýy byɔ́nj yé?

¹⁷ Sá báá sá cugé nda bóól zhwoj buud bwá ngó nyæ Milású mí Zembí nda sá mákíd wá. Mbô. Sá báá sá ngæ mpu nê Zembí wé nyæ á nti sá, sá má ka ða lás kú shweel tɔ́ sá mísh má Zembí dí, sánônj Kríst sá njúl mbádúgá.

3

¹ Ye sá ngæ nyinjæ sɔ́ ja shús nê buud bwá shwúg mænyúul nê sá? Ye í é nyinjæ ná jii nê sá sáág nda bóólúgá, nê sá zág nê okálad bwá yé sá nkul nê sá sáág ísýy wá, zæ lwó bí? Njí ntág nê ye sá gwáámbug bí

okálad bɔ́njgú? ² Bí wé búsé kálad wúsú, kálad jisé cilyá sádí milámúd yé, kálad múud yêsh mæ mpú yé, múud yêsh ngó lɔ́ yé. ³ Haaw. Í ngæ mpu nyín nê bí bí kálad Kríst nyæ á cilæ yé; nyæ á cilæ, a mú yé sá nê sá kálag buud. Nyæ a shígé cilæ nyæ nê tíndi*, nyæ á cilæ nyæ nê Shíshim má Zembí á kuwô. Nyæ a shígé ntág cilæ nyæ mákwóógúd, nyæ á cilæ milám mí búúdud. ⁴ Kríst wé ngó sá nê sá ngóg mpu ntó búbálé mísh má Zembí dî. ⁵ Sá angé nê cæel ci nê sá má sá gúl sá nê nkul nyísú sáméfwó; mbô. Zembí wé ngó sá nê sá bág nê nkul ngálæ sá isá sá ngó sá yí. ⁶ Nyæ wé nyæ á kwæmusa sá nê sá bág osóol ó mæsáal wá sɔ́ á gúgwáan. Sɔ́ jɔ́nj kú ntág bæ sɔ́ á mæcɛj nda mæsé cilyá nê, í njúl yida bæ sɔ́ Nkêñkê Shíshim ngó laad yí. Næcé bæéle mæcɛj í ða gwíflya múud gwíflya gwíflyág, Nkêñkê Shíshim nywáá mæ yé múúd cug.

⁷ Mæcɛj má á bæ cilyá mákwóógúd, bæéle mwo í dúgá gwíflya múud gwíflya gwíflyág. Nji, milwané mí á bæ sáal dɔ́njgúd váál á nê Moyíz muud nyæ á lág dwo yé mpwoombú í á jág bul nkænawa, bag ó *Izæyél kú ná jisow dúgúlæ nyæ mpwóómbúd, í njúl nê í á bæ nji milwané myâ kúl fwála. ⁸ Milwané tééd fwo bæ ntó sáal í á ða kwaamb shwiy yíid, nkæmusa nê dɔ́nj sáal Nkêñkê Shíshim ngó kyey nê ndí yíid. Ngáá milwané myâ cínɔ́nj mí é nyinjæ bul ntɔ́? ⁹ Sáal í á ða kwaamb muud íntúgúlí yí tééd fwo bæ nê bímbí lú milwané ni, nkæmusa nê sáal í ngó sá nê buud bwá bág otátalí mísh má Zembí dí yí? ¹⁰ Ngáá milwané mí á nkænawá yág myá mí é bæ zhizhe sá? ¹¹ Njí sá á kúl fwála í á bæ nê mil-

2:12 1Kr 16.9 **2:13** 1Te 3.1 Títus: 2Kr 7.6, 13-14; 8.6, 16, 23; 12.18; Gal 2.1, 3; 2Tm 4.10; Tit 1.4 Masedwân: 7.5; Mis 20.1 **2:15** 1Kr 1.18 **2:16** zé jí nê nkul sá: 3.5-6 **2:17** 4.2; Flp 1.15-17; 1Te 2.3, 5, 10; 1Pr 4.11 **3:1** 5.12; 10.12; Mis 18.27 **3:2** 1Kr 9.1-2 **3:3** MmN 24.12; Zhe

31.33; Eze 36.26 * **3:3** tíndi: Í á ða bæ wúl mbíí májúwó nda mæjúwó má lwaaw; bwá á ða juwo kwas májúwó mɔ́njgúd ka ða cilæ nê ndí. **3:5** 2.16; Rom 15.18 **3:6** Yuá 6.36; Rom 7.5-6; 8.2, 6, 10; 1Kr 11.25 **3:7** MmN 34.29-30 **3:9** Rom 8.2, 33; Gal 3.10

waná, ηgaá sâ á kandugə kandugə í é nyiηgə bul bæ nə ndí? ¹² Sə báá ηgə bwánd nə búgə ná í bá bæ ntó, gwə wə sá ηgə sá isá ná kpwəó kpwəó yí. ¹³ Sə áηgē nə sá nda Moyíz; nyə á də shwu suláya lúúđ ná bag ó Izurəyēl bwə nda dūg váál máηkənəwə mā kúl fwála má é ηgə shīn yí. ¹⁴ Ká, milúu mí á má shilá† bwo nda jwəw á kú nə yásə. Í mú də bæ bwo zə wóós múús ná, ja bwə lḡ mícilyá myā Sə a Cwúlú yí, suláya ηgə ná búdal bwo milām. Suláya wəəηgú nyə afwóyē wú, á də jimb nji ja múúđ má bæ múúđ má Kríst yí. ¹⁵ Jí ntó, ja jēsh bwə də lḡ mícilyá mí Moyíz yí, suláya má də búdal bwo milām. ¹⁶ Nji, ja múúđ mə yíd dūg wə Cwámabá† yí, ja jəəηg wə suláya mə wú yí. ¹⁷ Nəcé Cwámabá jisə Shíshim, kúl Shíshim mə Cwámabá wúsə yí, cínəηg wə jiya fúli jisə yí. ¹⁸ Sə bēsh buud ósuláya bwə á má wú mámpwoombúđ wá, sə ηgə beny^S milwanə mí Cwámabá, nda sə bí nə ηkul də dūg gúl sá yēn dí ná; ná ndeé, Cwámabá, muud jí Shíshim yé ka ηgə sá ná sə ηgəgə nə bəḡla sá sə ηgə dūg yí, a ηgə kwádulə sə milwanə kwádulə kwádúləg.

4

Təəm á shíshim

¹ Ná ndeé, Zembí nyə a gwág sə ηkúηkwóηúla, a mú yə sə iséy sə ámə cí íni. Nda jí ntó ná, sə aηgē nə teeg mənyúul. ² Sə á má ban mísóólágú mí shwōn mí də síy ishwoó myā, sə ηgə cugə ná sán kú nə makán, sə aηgē nə kwíηg Milású mí Zembí; sə ηgə yida lwó buud obúbélé, sə mú ka ηgə sḡ mísh má Zembí dí ná

buud bēsh bwə shwúg mənyúul nə sə. ³ Nji, ηkí Jəjə Kéel sə ηgə bwiηg yé ηgə ná bæ mbúđúlá nə suláya, a ηgə bæ ntó shú búúđ bwə ηkág ná bwə ká jimb wá, ⁴ ohááden, buud zembí á shí ga má sá ná milúú mí bəg shúg nə shúg wá. A má sá bwo ntó shú nə bwə bəg kú dūg máηkenya mā Jəjə Kéel á milwanə, Jəjə Kéel má *Kríst muud jisə mbəḡla má Zembí yé. ⁵ Sə aηgē nə cūndə sá í dúgyá nə səməfwó yí. Mbò! Sə ηgə cūndə sá í dúgyá nə Cwámabá Yésus-Kríst yí. Sə bāη sə básə yida bæ ósól ə məsáal bán lúu má Yésus dí. ⁶ Mpugá ná Zembí muud nyə á cí ná: «Məηkenya má fáánug yídúgúđ» yé nyəməfwó wə nyə á faan shé milámúđ. Nyə á faan ntó shú ná shé mpúg milwanə myé mí ηgə ηkənəwə Kríst mpwóómbúđ myá.

⁷ Jí ka bæ na ná, sə buud ηgə ηkēny təəm wəəηg wá, sə básə nda mímbágə mí mpíí, mí də bwí; í jəlá nə mpu nyīn ná fəmbəmbə ná məma ηkúl sə básə nə ndí yí nyísə ηkul má Zembí, kú bæ səməfwó ηkul nyísə. ⁸ Minjugú mí ηgə shúsə sə ikóómb byēsh, nji sə kú fína; bíl íja məfug shīn sə milúúđ, nji sə ηgə ná bæ nə búgə; ⁹ sə bwəma nə cúwálí, nji sə kú myeesh; bwə ηgə bwam sə shí, nji sə kú yə. ¹⁰ Sə ηgə ηkēny shwiy mə Yésus sədí nyúúłúđ ja jēsh. Í ηgə bæ ntó shú ná cug mə Yésus í nyínúg námə sədí mənyúúłúđ. ¹¹ Sə təəm ηgə cugə, shwiy í ηgə bwéel sə ja jēsh nəcé sə ηgələ sēy nə Yésus. Í ηgə bæ ntó shú ná cug mə Yésus í nyínúg námə sədí nyúúł á shwiy gaád. ¹² Ntó jí ná shwiy í ηgə bə sə, bí báá ηgə ntāg ηwa cug cínəηg. ¹³ Cilyá

3:13 MmN 34.33-35 **3:14** Iza 6.10 † **3:14** milúu mí á má shilá: Ciyá ni jisə námə Ifz 4.18; í ká ná «milúú mí músə bwo kú ná nyiηgə də mpu bii isá, kú mpu faas». **3:16** MmN 34.34 † **3:16** Kálaad MmN 34.34 ηgə lwó nə ja Moyíz nyə á də yid kə wə Zembí yí, nyə á də yíl suláya mpwóómbúđ.

3:17 Yuá 8.32, 36; Rom 8.2; Gal 5.1, 13 **3:18** 4.6; 1Kr 2.7 **§ 3:18** Bóól bwə cí na ná: «milwanə mí Cwámabá mí ηgə faan sə mámpwoombúđ ka ηgə wéeshəli njəs nda njəs yēn». **4:1** 3.4, 6 **4:2** 2.17; 6.4 **4:3** 1Kr 1.18 **4:4** zembí á shí ga: Yuá 12.31; Ifz 2.2 mbəḡla má Zembí: Kol 1.15; Heb 1.3 **4:5** 1.24 **4:6** Mət 1.3; Iza 9.1; 2Kr 3.18; 1Pr 2.9 **4:8** 1.8; 7.5; 11.23-29 **4:10** 1.5; Rom 6.8; Gal 6.17; Flp 3.10-11 **4:11** Rom 8.35-36; 1Kr 15.31 **4:12** Kol 1.24 **4:13** Sóm 116.10

wúsə Kálaad Zembî dí nâ: «Mə á bə nə búgá, mə ka lás». Váál búgá jəŋg í ngə námá gwô sá mílámúd, sá ka námá ngə lás. ¹⁴ Nəcé sá ngə mpu nə muud nyə á gwúmushi Cwámba Yésus yé mə bá námá gwúmushi sánŋh Yésus, a mú jil shé nyódí koogú. ¹⁵ Bi mə dúg íí, sá ngə bwəma nə isá íni byêsh shú dán, shú nə buud bwá búlug ngə nyíi mpaam mə Zembî dí ná ndéé, buud bwá yé Zembî akíba wá bwá mú ngə bul bulya, Zembî mú ŋwa gúmá.

Inkány í mbúgula

¹⁶ Gwá wá bí mə dúg ná, sá aŋgê nə teeg mənnyúul. Teem bə ná nyúúl búúd bwá ngə dúg ga í ngə shín cóog íí, lâm í ngə bə mə cwú nji gúgwáan nə gúgwáan jwów dêsh. ¹⁷ Nəcé, búbaalé minjugú sá ngə bwəma nə ndí məfwála móga dí myá mísə zhizhe sá, mí ngə yida kwəmsa sá ná sá bág bə nə gúmá áyiyáág í bá ji kandugə kandugə yí. ¹⁸ Sá báá sá aŋgê nə sô sá í ngə nyín yí, sá ngə yida sô sá í aŋgê nə nyín yí; nəcé sá í ngə nyín yí í dū ji nji fúfwála, jəŋg í aŋgê nə nyín yí dū ji kandugə kandugə.

5

¹ Nyúúl sá bí nə ndí wa shí ga dí yí nyísə banda. Sá mə mpú ná ŋkí banda dəŋg í shín búg íí, sá bí nə njów gwów wə Zembî, njów á kandugə kandugə; Zembî nyəmefwó wə nyə a lwó wo, kú bə məbwá mə búúd. ² Gwó wá jí ná, sá ngə leegya wa banda gaád, sá mə ka bul bə nə yéesh nə njów wúsú á gwów. Sá ngə cəel ŋwa nyúúl nyísú á gwów, bwáád nda káándá wa nyíga dí gwów, ³ ŋkí nyân nyúúl nyí nə ŋkul bá zə kwey sá ná nə nyíga í kú fwo wú. ⁴ Jísə ná, té sá ngə ná ji wa nyúúl á shí gaád yí, micúŋ mí ngə

ntə sá ŋkul, sá ka dū leegya. Njí, sá aŋgê nə cəel béegya nə mbwéedí sá bí nə ndí ga, sá ngə jii ná sá mə bəd nyúl cínəŋg gwów, shú nə nyúúl á kandugə kandugə í mínag nyúúl á shwíy ga. ⁵ Zembî nyəmefwó wə nyə á kwəmsa sá shú cug jəŋgá, a mú wá shé Shishim yé mílámúd tŋh béén ná a bá yə sá gwo.

⁶ Sá jəŋg í dū sá ná sá bág nə ŋkul búgád ja jêsh, teem bá ná sá ngə mpu ná, té sá bí ná wa nyúúl ga dí yí, sá cugé sádí mpwág, sá bí shwóg-shwóg nə Cwámba. ⁷ Ntó ji ná, sá aŋgê nə dúg nyə, nji sá ngə *búgula ná sánŋh sá bí sámbá. ⁸ Sá ka ngə bə nə ŋkul búgád, sá ngə yida jii ná sá wúg wa nyúúl gaád kə ji Cwámba dí koogú. ⁹ Nə ndéé, təw sá mə nyinŋə ná ngə ji wa nyúúl gaád, təw sá mə wú, sá ngə bul jii nji sá ŋgwú: ná sá ngəg nə cugə váál á cəel yí. ¹⁰ Nəcé shé bēsh shé mə bá kə tōw bəl-bəl dí kúl *Kříst mə bá kə cigal mílāsú yí, muud yēsh ka bá ŋwa myána myā misóólúgú nyə á sa ja nyə á ngə cugə nyúúl dí yí: misóólúgú mí anyunywaá nə myán myána, mi abábōw nə myán.

Séy ŋkwambulo

(Rom 5.1-11; Ifz 4.20-24)

¹¹ Nda sá ká ngə gwóŋ Cwámba ná, sá ka ngə cəel sá ná buud bwá mágulag ná kéel dúsú dúsə búbálé. Sá mə mpú ná mísh mə Zembî dí, sá təl bəl-bəl dí; sá mə tédúgá ná sá təl námə bəl-bəl dí bídí mílámúd. ¹² Sá aŋgê nə nyinŋə sá ja shús ná bi shwúg mənnyúúl nə sá. Mbô. Sá ngə yida cəel yə bí zhií ná bi jéég bəgawa nə shé bələ sámbá. Nə ndéé, bi é bə nə ciyá bí mə cí búúd bwá ngə ŋkus nə isá yā tóón nə tóón kú bə yā lâm dí cwú wá. ¹³ Ŋkí sá ngə nyín nda lúu í cugé ná sá nə fug íí, jísə nəcé sá mə yə Zembî cug jísú ncindí nə ncindí.

4:14 1Kr 6.14; Rom 8.11 **4:15** 1.5-6, 11; 9.11, 15 **4:16** Ifz 3.16 **4:17** 3.18; Rom 5.2; 1Pr 1.6-7 **4:18** Rom 8.25; Heb 11.1 **5:1** Zhb 4.21; 2Pr 1.14 **5:2** Rom 8.23-24 **5:4** 1Kr 15.53-54 **5:5** 1.22 **5:7** 1Kr 13.12; 1Pr 1.8-9 **5:8** Flp 1.23 **5:9** Kol 1.10; 1Te 4.1 **5:10** 11.15; Iza 2.12; Dan 7.9-10; 12.2; Mis 17.31; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 4.5; Flp 3.19; 2Te 1.7-10 **5:11** 4.2; 6.4; 1Kr 9.22 **5:12** 1.14; 3.1 **5:14** Yuá 17.23; Rom 8.35; Gal 2.20; Ifz 3.19; 5.2, 25; 1Yn 3.16

Nkí sá má yida nyīn ná sá bí nā fūg íí, jīsə nəcə sá má cɛɛl kwínd bī. ¹⁴ Nəcə cɛɛlí *Kříst ŋgə cɛɛl sá yí í má lwánd cə lámúd, sá ŋgálə táduga ná muud ŋgwúd nyə á yə shú búúd bēsh, ntó ji ná bə́nđŋ buud bēsh bwə á yə mísh má Zembí dī. ¹⁵ Nyə á yə shú búúd bēsh, ná buud bwə ŋgə cugə wá, icug byáŋ í bág nə mfíí shú dé, kú ná nyingə ŋgə bə shú dáj; nəcə nyə á yə a gwūm shú dáj.

¹⁶ Nda í ká bə ntó ná, sá aŋgē ná nə dág buud mədúgya má shí ga. Nkí sá á fwo ŋgə dág Kříst mədúgya má shí ga, sá aŋgē ná nə dág nyə váál dɔŋg. ¹⁷ Bī má jálá nə ka mpu ná, múúd mə ká bə múúd mə Kříst íí, a músə kukwumuga ágúgwáan, cug jé acwúlú í má shīn; bī má dág íí, a músə muud agúgwáan. ¹⁸ Zembí wə ŋgə sá sólógú wɔŋg wēsh, nyə muud nyə á zə wə Kříst zə sá ŋkwambulə nə shé yé, nyə á ka námá yə sá séy ná sá ŋgəg nə kala ŋkwambulə nyɔŋg. ¹⁹ Ntó ji ná, Zembí nyə á bə Kříst cwú*, a ka ŋgə sá ŋkwambulə mpədúgá nyəməfwó nə buud ɔ shí ga, kú ná nyingə kənd lám íwushí í búúdud. Nyə á ka wá sá njígúlá lúúd ná sá ŋgəg nə kala ŋkwambulə nyɔŋg. ²⁰ Sá ka ŋgə sá lwámá Kříst nyə a lwám sá yí. Ja sá ŋgə jŋw bí yí, Zembí nyəməfwó wə ŋgə jŋw bí éne. Sá má jəgula nə bí jíná má Kříst dí ná: «Bídúgá ná Zembí sáág ŋkwambulə mpədúgá binónŋ nyə.» ²¹ Zembí nyə a sá ná Kříst bág *sám jílá íshéd, í njúl ná Kříst nyə a shígé bwele bə nə sám; nyə a sá ntó shú ná shé bág otátəlí kwon mə Kříst dī.

6

¹ Nda jí ná sánđŋ Zembí wə ŋgə sēy

5:15 Rom 6.3-4; 7.4; 14.7-9 **5:17** Iza 43.19; Rom 6.4; Gal 6.15; Ifz 4.24; Mbú 21.5 **5:18** Rom 5.10 **5:19** Rom 3.24-26; Kol 1.20 * **5:19** Dúgúg sá Yésus ŋgə ci Yuá 10.30 dí yí. **5:20** Mat 10.40; Iza 52.7 **5:21** Yuá 8.46; Rom 8.3; 1Kr 1.30; Gal 3.13; Heb 4.15 **6:1** Rom 5.2; 1Kr 15.10
6:2 Iza 49.8; Luk 4.19-21 **6:4** 4.2 **6:5** 11.23-29 **6:6** 8.24; Rom 12.9; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; 1Tm 4.12 **6:7** 10.4-5; Rom 13.12; 1Kr 2.4 **6:9** 4.10 **6:10** isá í cýyug lámúd yí: 7.4; Rom 5.3; 12.12 məshusug məshusug; 8.9; Flp 2.17; 4.12-13; 1Te 1.6

nə, sá ka ŋgə ci nə bí ná: «Kúgá fānda lág mpaam má Zembí ntó ná ndéé, bí kú dág mfíí á cínɔŋg.» ² Mpugá ná Zembí nyə á ci ná:

Ja fwámé fwála í á bə yí, mə á magula májəgula mwó.

Jwów wo á ŋgə jii kwíindyá yí, mə a shí kwíind wo.

Fwámé fwála wə má ka bə ga. Jwów wó jálá nə bii kwíindyá wə ga.

Minjugú mí Pwól

³ Sə áŋgē nə bwele jii ná sá má kwal múúd bɔɔgá, nəcə sá acéélé sá ná buud bwə mpyényug ísəy bísú. ⁴ Sə ŋgə yida sə ná bī shwúg mənyúúl nə sə mázhíí mēsh dí ná sá bí fwámé ósól ɔ māsáal ó Zembí; sá ka ŋgə bul bə nə jísow: jísow *incwaw í ntug, jísow micún, jísow yágúwó, ⁵ jísow bígə, jísow mimbwug, jísow ocinúcindá, jísow yíŋgá ísəy, jísow məfúfə məgwə, jísow mázhə. ⁶ Sə ŋgə ci mənyúúl, sə nə mpúyá, sə nda nə milámusa, sə nə jə lám, Nkəŋkə Shíshim ŋgə kyey nə sə, sə njúl nə cɛɛlí á kú nə məkón, ⁷ sə njúl nə ciyá jí bábálé yí, sə nə mpífá má Zembí, sə nə məkwəzə mə dósomb má otátəlí, mə lúmbəlí nə mə kaambulə nyúul. ⁸ Gúl ja buud gúmal sə, gúl ja bwə saambulə sə; gúl ja bwə mpyaam sə, gúl ja bwə sá sə məshwumb; gúl ja bwə ŋwa sə nda buud ɔ māsəhigá, sə báá njúl otátəlí; ⁹ gúl ja bwə ŋwa sə nda ojínə, í njúl ná buud bwə mpú sə, bwə ŋwa sə nda sə ŋgə júgala, í njúl ná sə ŋgə cugə, bwə dág sə nda sə bí íntágúlid, nji muud kú gwú sə, ¹⁰ bwə ŋgə sá sə isá í cýyug lámúd yí, sə báá nji məshusug məshusug, sə njúl məbúwa dí, nji sə ŋgə sá ná bóól bwə bígúg, sə ŋgə fúfə nə sá jēsh, nji sə mbíid byēsh.

11 Yé bwaáŋg wâ Korênt, sá á jaaw bí isá byêsh kú shweel tɔɔ ŋgwûd, sá á juw bí milâm mísú ná wúŋgúlúŋ.
 12 Sá báá sá afwóyé yow cɛelúla bí, bí wá bí acéélé lág cɛelí sá ŋgá cɛel bí yí.
 13 Sá gá námá sá nda sá ŋgá sá bí ná. Mə ŋgə ci nə bí tâŋ nda bwán bâm nááá «juwugá námá sá milâm mín ná wúŋgúlúŋ!»

Kúgá fúla sámbá nə ohááden

14 Kúgá fúla sámbá nə ohááden *, kə sá dúl váál mbɛɛ mpwɔɔda kú nə wúmbúlé; nyáyé mpwəmə nyí nə ŋkul bə mpádúgá bíshúlə máccɛɛ nə bálə kú bísh máccɛɛ yí? Dáyé kəw máŋkenya bəndəŋ yídúgú bí nə ŋkul bə nə ndí yí? 15 Dáyé váál cún wí nə ŋkul bə mpádúgá *Kříst bá Beliár† yí? Jáyé wón gó mbúgula bá hááden‡ jí nə ŋkul bə nə ndí yí?

16 Mpáánzə Zembí í má bwele fúla jí nə ozembí wá yadúg? Mpugá nə shé báá shé jí Mpáánzə má Zembí á kuwô, nəcé Zembí nyə á cí ná: Mə bá jí bwádí, sənəŋ mə bá cugə, mə bə Zembí wáj, bəŋ bə kúl jám.

17 Ná ndéé, wúgá na bwádí, béégyágá nə bwo, Cwámba ŋgə ci ntó.

Kúgá kúnya nə sá áduđaná.

Mə ka bá ŋwa bí nə məshusug.

18 Mə bá bə bí sóŋgá, bí bə mə bwán wəábudúm nə wəábudá.

Cwámba á ŋkul nyêsh ŋgə ci ntó.

7

1 Isá byêsh Zembí nyə á ŋgə kaag íní í dúgyá nə shé. Nda jí ná Zembí nyə á ŋgə kaag sá byo ná, yé bwaáŋg má búl cɛel wá, shé yílúgá sá jêsh í ŋgə lweegashi shé mənyúúl nə *mishíshim ícug í íshéd yí. Shé ŋwagá Zembí nə gwóógá, shé ka ŋgə casulə bálə nə kuú njoond á cɛel yí.

Məshusug má Pwól

2 Juwugá milâm, jil sá cínəŋg. Sá áshígé byaagulə nə muud, sá kú díya nə muud, kú námá nyúg tɔɔ muud.

3 Mə ŋgə cɛel ci nə bí má jág sá gúl sá; mə shí bwey jaaw bí ná sá má cɛel bí váál á ná, tɔɔ bí má yé, tɔɔ bí má nyinŋə cugə, nji sá ŋgə cɛel bí. 4 Mə ŋgə jág bul bə nə búgá nə bí, mə ŋgə bəgəwa nə bí, lám də bul cwaaləwo mə, məshusug də bə mə ntɔ minji *incwaw í ntug byêsh sá ŋgə bwəma nə ndí yíid.

5 Mpugá ná, ja sá á wóós Masedwán yí, sá áshígé bə nə wogá, nji incwaw í ntug məváál mēsh. Nəcə í á bə, buud bó ŋgə lúmbəli nə sá, milâm mí njúl nyinŋə bə sá ifwaas ifwaas. 6 Nji, Zembí má də bə, ja múúd cúgə ná nə bándáyé yí, a wá nyə ŋkul lámúd. Nywáá nyə á ka námá sá nə Títus wóósúg, í mú wá sá ŋkul milámúd. 7 Í cúgə ná nji wóósúla Títus nyə a wóós wé í á wá sá ŋkul milámúd, í á bə námá nə bímbí bí á wá nyə ŋkul lámúd yí. Nyə á jaaw sá váál bí ŋgə yímə nə bí má dúg sá yí, nə váál sá ŋgə cey bí lámúd yí, nə váál bí ŋgə cɛel ŋkény mbag wám yí. Məkál məəŋg má á nyinŋə bul sá mə məshusug.

8 Mə mpú nə kálad má á nti bí yé nyə a ntágulə bí. Bálé, mə a shínŋi nə dúgúlə nda bí á gwág biméfwó cey lámúd ja jəəŋg dí ná. Nji, mə anyínŋəyé ná shínŋi. 9 Má yidá bə nə məshusug ja gaád. Mə jí nə məshusug, kú bə nəcé nda bí á bə nə məcey mə lám nə, í yidá bə nəcé, məcey mə lám mún məəŋg má á sá ná bí céndúg mítódúgá. Ntó má lwó nə məcey mə lám mún má á bə váál Zembí má dá cɛel yí. Ntó jí ná sá áshígé sá bí məbów. 10 Nəcə, múúd mə ká gwág váál mácey mə lám

6:13 1Kr 4.14 6:14 1Kr 6.9-13; 10.21; Ifz 5.5-11 * 6:14 Naá, Pwól ŋgə cɛel ci buud bwá

cúgə búúid ó Kříst wá. † 6:15 Beliár mə kə ná Sátan. ‡ 6:15 Dúgúg sá sá ámə ci mpánzə 14 dí yí.

6:16 Lav 26.12; Zhe 32.38; Eze 37.27; 1Kr 3.16 6:17 Iza 52.11; Mbú 18.4 6:18 2Sa 7.14; Iza

43.6; Amo 4.13; Mbú 11.17 7:1 1Yn 3.3 7:2 6.13; 12.17 7:3 6.11; Flp 1.7 7:4 6.10

7:5 2.13; 4.8 7:6 1.3-4 Títus: 2.13 7:8 2.4

Zembî má dú cœel yí, muud wœœngú nyæ e cënd mítédúgá, a mú *dúg cug, a kú ná nyingæ shíngi mácey má á sá nyæ lámúd shí. Nji, múúd mæ ká gwág váál mácey mæ lâm mâ shí ga, má kwaamb nyæ shwiy. ¹¹ Bi a gwág váál mácey mæ lâm Zembî má dú cœel yí; bi má ka dúg sá í á kwaamb bí yí: A mân mójigüwa e! A wân mpülæ kaambulæ nyúul e! A wân shíngílæ e! A jân gwóógá e! A jân jø yeésh e! A jân kááfá e! A wân mpülæ súg múúd nyæ á byaagulæ yé e! Bi a lwó ná milám mín mí á bæ otátélí ja bí á kwambulæ lósú wœœng yí.

¹² Kagá mpu ná ja má á cilæ bí yí, í áshígé bul bæ shú múúd nyæ á byaagulæ yé, kú nyingæ bæ shú múúd bwá á byaagulæ næ ndí yé. Mæ á cilæ bí shú ná mísh má Zembî dí, bi dúgúg váál bí ñgá jigüwa næ sá yí. ¹³ Sâ í á wá sá ñkul mílámúd wá ni.

Í á ka ntæg bæ, ñkul má bæ sá mílámúd ntáni íí, sá nyingæ bul gwág nywa máshusug Títus nyæ á bæ næ ndí má. Nyæ á bæ næ máshusug næcé bi bæsh bi a sá ná lâm í jáág nyæ shí. ¹⁴ Bi má dúg íí, bægawálæ mæ á ñgæ bægüwa næ bí nyædí míshúd yí, í á shí bæ næ zhií. Né ndeé, nda sá má dú bwey jaaw bí ñji obúbálé ná, í á shí nyîn ná má á shí bæ næ ñkaam ná mæ bægüwag næ bí mísh mæ Títus dí. ¹⁵ A ji ñji ká dú téduga váál bí á dú sá nyæ mægüwág yí, næ váál bí á lág nyæ næ gwóógá næ mójigüwa yí. Nyæ a má ka nyingæ jág bul cœel bí. ¹⁶ Mæ ji bul bæ næ máshusug ná bi má sá ná mæ búgúllág bí.

8

Kwííndúlæ ókrísten

¹ Bwaanng, sá ñgæ jii ná bi mpúg váál mpaam má Zembî í á má sêy mádø má Masedwân dí yí. ² Ncúlyá *íncwaw í ntæg í ñgæ tí bwo mækuú shí, ñji báá búsæ næ máshusug ntø

mínji. Máshusug mœœng má wá má sá ná, mæbúwa má tœem bii bwo ná nywád íí, bwá má yida lwó ná báá bwá bul bæ næ lâm yána. ³ Bwá á má wá máyóna bímbí í jálá næ mæbii mân yí, mæ jee námá ci ná bwá á cø bímbí í jála yí; bwá á sá ntæg sóólúgú wœœngú næ tédúgá wân bwáméfwó. ⁴ Bwá á zæ jægula næ sá, bwá bul yáág ná sá sáág bwo mpaam ná bwá wáág mæbwá sâ sá ñgá sá buud ø Zembî yíid. ⁵ Bwá á wá ntæg mænyúul ntø váál sá á ñgæ téduga yí, tééd fwo yæ Cwámbe icug byán, nyingæ yæ sá námá nda Zembî nyæ á jii ná bwá sáág ná. ⁶ Sá á ka námá yáág næ Títus ná nyæ muud á tééd ná bi sáág sóólúgú mpáam wœœng yé, a sáág ná bi cásulæg váál í jála yí. ⁷ Ká, bi báá búsæ næ isá byêsh mæñkund mæñkund: bi búsæ næ búgá álal-ñkul, bí næ fæg kaand, næ mpúyá, næ kááfá áyiyáág, næ mæma cœelí bí á lág næ sá yí. Í jii námá ná bi búløg wá mílám sóólúgú mpáam wœœngúd. ⁸ Mæ ayíimbúliyé bí, mæ ñgæ yida jaaw bí váál bóólúgá báá bwá ñgá jigüwa yí, shú ná mójigüwa mœœng má lwóg ñkí cœelí jín í ñgæ bándá wú lámúd. ⁹ Bi mæ mpú lâm yána mæ Cwámbe wúsú Yésus-Kríst; bi mæ mpú ná nyæ á bæ, a mbíd zhwog kúm, a bíd dwo, a zæ nyíngal nyúul mábúwa dí, shú ná bi wá yídag bíg mábúwa méd.

¹⁰ Má jaaw bí váál má ñgá dúg cínœng yí, í é kwíínd bí. Jí ná, tééd mbú í á cø yí, bí á bæ buud ø áshúshwóógú ná bi mæ sœœng mwaanê; bi a shígé bæ shúshwóógú ñji sœœngúlæ dí, bi wá bi a tééd bæ næ yeésh. ¹¹ Casulægá tédúgá wân ja gaád. Sáág ná sóólúgú í bwámag næ mæma yeésh bí á bæ næ ndí yí, í nyîn næ bímbí lé mábii bí búsó næ ndí yí. ¹² Ja múúd má sá yána ná í ñgæ wú nyæ lâm dí cwú yí, ñgaá bwá lág nyæ

nə sâ á jí nə ndí yí; kú bə sâ á cúgə nə ndí yí. ¹³ Í cúgə nə muud ηgág nə yíl bósól búúd mǎntágula dí nə ndéé nyε yidá ηgə nyasula nyasalág. Í yidá bə nə buud bēsh bwə bág nə məbii məbímbí. ¹⁴ Í jii fwála gaád ná, sâ bí mə búl bə nə ndí cə bósólúgá yí, í kág lwándulə bwo kúl búsə bush yí; shú ná jəɔɔŋ bwə bá námá bul bə nə ndí dúl jwów dí yí í bág lwándulə bí kúl bí mə bá bə bush yí; na, isá í mú bə bí məbímbí, ¹⁵ nda Kálaad Zembí ηgə ci ná. A ηgə ci ná:

Muud nyə á bul cwéég yé nyə a shígé bə nə sâ í ηgə ntə gwów.

Nyɔɔɔŋ nyə á cwéég bíbíyá yé, nyə ashígé fúfə nə sâ.

¹⁶ Mə yə Zembí akíba, nyə muud nyə á sá nə Títus bág námə nə váál zény dɔɔɔŋ shú dán yé. ¹⁷ Nəcə Títus mə magulə sâ sá á ηgə jii nə í bág yí. A mə tí njɔɔnd zələ núnj bídí nda nyə á du bwey bwánd. ¹⁸ Sə ámə nti bá ηgwól *mínyɔɔɔŋ wúsú mədɔ məsh mə ηgə ságusə sâ á ηgə sá shú Jɔjɔ Kéel yí. ¹⁹ Sâ í búl bə yí jí nə mədɔ mə mə féesh námə nyə nə sánɔŋ wə zəg sá sósólúgú mpáam ga. Sə ηgə sá wo shú nə Cwámba nyəméfwo ηwág gúmá, sá lwándulə jɔjɔ íyuug bísú. ²⁰ Sə ηgə bwey mpu káálugə nə buud bwə bág kú kwey íwushí sádí íséyúd ja sə ηgə kala zhwoɔ *mwaanə bwə á mə yə sə mbag yé. ²¹ Sə ηgə sɔj nə sə sáág mənywa mísh mə búúd dí námá, kú bul bə nji mísh mə Zembí dí. ²² Sə mə nti námá ηgwól mínyɔɔɔŋ wúsú. Mínyɔɔɔŋ wúsú wɔɔɔŋú, sá á mə faas kááfé jé ija ija nə ndéé, a mə nyiŋgə námə lwó sá jiga ja nə a ji nə fwámé yéesh, a ηgə bul shwu nyúul nə bí. ²³ Títus ji muud gwoɔŋ waamə, sá wə sə ηgə sēy núnj bídí; bósólúgá bwááŋg bāŋ, mədɔ wə mə ámə nti bwo, bwə ηgə zə shú nə *Kříst ηwág gúmá. ²⁴ Lwógá bwo nə bí mə cεel bwo, bí lwó námə bwo nə bí mə mpíyá nə bəgwálə sə

mə du bəgwəwa nə bí bwádí míshúd yí; lwógá bwo ntə mədɔ mə ηgə dúg.

9

Ləsú młkwíndyá

¹ Sə ηgə sεεŋg *mwaanə nə sə mə bá kwínd búúd ɔ Zembí nə ndí. Mə nyiŋgələ cilə bí shú dɔɔɔŋú, í bə nda mə nteεŋg. ² Mə mpú nə bí búsə nə məma zény, mə du bəgwəwa nə zény jin jɔɔɔŋ búúd ɔ Masedwán dí míshúd ná: «Buud ɔ Akayí búsə bwey bə ηkwəmusá té mbú í á cə yí.» Wálə bí mə wá mányúul sáal dɔɔɔŋ dí yí í mə nyiŋgə gwúmashi bósól ηkí bulya yéesh. ³ Mə mə ka nti bwááŋg shú nə bəgwálə mə dú bəgwəwa nə bí yí í nda bə mə ηkóŋgúg. Í jii nə bí bəg ηkwəmusá nda mə á ci ná. ⁴ Mə ηgə bεεmb nə ηkí sánɔŋ buud ɔ Masedwán sə mə zə, sə zə kwey nə bí cugé ηkwəmusá; á shwôn nə sə buud sə mə du bul lɔ bí wá e, á shwôn nə bí námə e! ⁵ Gwə wə mə ámə tééd nti bwááŋg shwóg zə sá nə bí kwámusag məyəna mán yí. Bwə zə sεεŋg məyəna bí á bwey kaag nə bí mə bá wá má, í mú bá lwó nə bí ηgə sá sósólúgú wɔɔɔŋú nə jɔ lâm, kú bə íwú-júsád.

⁶ Mpuɔá nə í du bə, muud mə sá ηkóɔg nə məmpəg mə bε yé, kú námə bul bə nə idəw í saw; nyɔɔɔŋ mə búl bε yé, bul námə bə nə idəw í saw. ⁷ Muud yēsh wág məyəna váál á mə ηwa cígúlá nə lâm yé yí; muud kú ηgə sá a ηgə shúsula, kú nyiŋgə sá nda sâ cindúlá; nəcə Zembí mə cεel múúd mə wá məyəna nə məshusug yé. ⁸ Zembí ji ntág nə ηkul nyiŋgə bul sá bí mpaam shú nə bí dúg bə nə isá í kwágá nə bí məzhií məsh yí, wəla dēsh, bí du námə bə nə jwuŋ váál á nə bí du sá mísósólúgú mí anyunywaá myēsh mí jálá nə sý myá. ⁹ Í mú bə námə nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, ná: «A mə bə nə

yána, a má kaaw mímbúmbúwá isâ, otátálí bé bwá jí kandugə kandugə».

¹⁰ Zembî wə má du yə búúd məmpəg nə idəw yā də. A bá námá yə bí məmpəg, a sá ná məmpəg məəng mə fwúg, bi mú bá bul nyiŋgə ŋgə sá jəjə mísóólúgú. ¹¹ Nə ndeé, bí ka bá bíg mímbii myêsh, bi mú námá bá bul nyiŋgə bə nə yána. Nə ndeé, ja sə má bá du kala búúd isâ bí má bá du wá yí, buud bəəng bwá mú bá du lə Zembî nəcé yána dún. ¹² Seəngúlə bí ŋgə seəng mwaanə ni, í é kwíind búúd ó Zembî; í áshúge ntəg námá shúg cínəngú, í é sá námá ná buud bwá búlug lə Zembî. ¹³ Buud ó Zembî bwá é dúg ná bí ŋgə ŋwa jəjə Kéel mə *Kříst nə məgwág, bí ŋgə fúla isâ nə buud ó Zembî wá Yurásalem, nə bóólúgá bēsh, bi aŋgē ntəg sá sóólúgú wəəngú nə mílám mímbá. Ja búúd ó Zembî bwá é dúg ntə yí, bwá é magulə ná bí ŋgə sá fwámé sá, bwá ka yə Zembî gúmá. ¹⁴ Bāŋ bwá é bul cəel bí*, bwá ka du jəgula nə Zembî shú dún nəcé a má sá bí mpaam í ŋgə ntə minji. ¹⁵ Akíba nə Zembî, nə məma yána á ntə ŋkwəŋ nyə á má sá sá yí.

10

Pwól jí námá sóól mäsáal má Kříst

¹ Məməfwó Pwól, mə má teeg kəl nə bí; ŋgaa bí má du cí ná má du bə fufwáás múud ja shé búsó kul ŋgwúd yí, nji ja má jí shwóg-shwóg nə bí yí mə bə nə ŋkúd. Námá nda shé má mpú ná Yésus nyə á bə nə lám ná shee, nə jə lám ná, ² mə téeg bí məbwá ná: kúgá sá ná mə bág nyiŋgə zə bə nə ŋkúd ja má é wóós nūŋ yí. Bóól búúd bwá ŋgə cí nūŋ ná mə ŋgə bə iyéesh yā shí ga. Mə jí ŋkwəmusá ná mə zə fwo lwó búúd bəəngú ŋkúd nə ijíjəəl. ³ Jí mpu bə búbálé ná sá búsə

buud ó shí ga; nji, sə aŋgē gwána nda buud ó shí ga. ⁴ Mpugá ntəg ná məkwəzə mə dóomb sə má du kə nə ndí dóomb dí má má cugé məkwəzə má shí ga; nji, məsə nə ŋkul mə Zembî, mə du cəég íkóógúló í dóomb*. Sə má du caam mbeə fəg məshügá, ⁵ caam námá sá jēsh í láá búúd zhí ná bwá bág kú mpu Zembî yí. Sə má du wá tédúgá wēsh mímbwugud, sá ná í bág nə məgwág nə *Kříst. ⁶ Ja bí má bá bə bí mú ŋgə mpu gwág nə Zembî yí, sə má bá ka bə ŋkwəmusá má yə búúd ó məsbún intəgúlí.

⁷ Dugá mpu dúg ísâ. Nkí muud mə dúg ná nywáá músə muud mə Kříst hí, á jəla námá nə mpu ja ŋgwúd á kandugə ná, nda á jí múúd mə Kříst ná, sə búsə námá búúd ó Kříst. ⁸ Í ká bə nə mə ŋgə nywá bul bəgəwa nə ŋkul Cwamba nyə á yə mə yí, mə kú ntəg gwág shwōn. Nji mə mpú ná Cwamba nyə á yə mə ŋkul nyəəngú ná mə sáág ná bí lálug búgəd, kú yida bə ná mə zəg búlal bí. ⁹ Mə aŋgē nə jí ná okálaad bām bwá ŋgég nə sá bí ikukwendə. ¹⁰ Mə mpú ná bóól búúd bwá du cí ná okálaad mə du cílə bí wá bwá du bə nə mpəl, bwá njúl ŋkí lal ŋkúl; nji ja məməfwó má wóós yí, mə njúl zhizhe, lésú wām kú nə mfíí. ¹¹ Muud yēsh mə cí ntə yé mpúg ná, váál íciyá byām bíś ja má ŋgə cílə shwóg-shwóg yí, ntə námá wá mísóólúgú myām mí é bə ja má é wóós yí.

¹² Sā jisá yí jí ná, sə cugé nə ŋkul cí ná sənəŋ buud bwá ŋgə sə ná buud bwá shwúg mənyúúl nə bwo wá sə búsə váál ŋgwúd; sə cugé námá nə ŋkul shee yagula micé nə bwo; ŋwálə bwá mə ŋwa bwáməfwó nda iyug yí í lwó ná fəg í mə ncundəw bwo. ¹³ Sə báá sə acéélé bəgəwa ná ndeé ntə mínji, sə ŋgə námá bəgəwa

9:10 Iza 55.10; Ozé 10.12 **9:11** 1.11; 4.15 * **9:14** Na jí námá nə ŋkul bə ná: «Bāŋ bwá é bul bə nə yéesh ná bwá dúg bí...» **9:15** 9.11 **10:1** 1Kr 9.3 **10:1** 10.10; 1Kr 2.3 **10:2** 13.10; 1Kr 13.2 **10:4** 6.7; Rom 13.12; Ifz 6.13-17 * **10:4** Sə ŋgə cəel cí na ná: «məkwəzə mə dóomb məsú má du búgə híl ísâ byēsh múúd jí nə ŋkul búgula yí». **10:5** Iza 2.12-17 **10:6** 2.9 **10:7** 1Kr 1.12 **10:8** 13.10 **10:11** 13.1-2 **10:12** 3.1 **10:13** Rom 12.3

nji na bímbí Zembí nyə á yigula ná sá zág na Jjɔ Kéel ná ndeé zə wóós bídí ni. ¹⁴ Sə anɣe na ntɔ minji, námá ki sá a shígé zə wóós núnj bídí. Nɣaa ná sá wá sá á tééd zə na Jjɔ Kéel má Kríst núnj bídí? ¹⁵ Sə cugé na bəɣuwa ántɔ minji, váal á ná sá kə nɣə bəɣuwa na ízhaa ísəy. Mbô. Sə má yida táduga ná búgə jín í é nɣə lal lalúg í, ísəy bísí í mú nɣə nyinɣə mpu nyín kúl Zembí nyə tál sá ná sá séyúg yí. ¹⁶ Ja ísəy bísí í é mpu nyín na bídí yí, sá mú ka cɔ kə na jɔɔ Kéel shwóg, nda kə bəɣuwa na ísəy bóól bwá á bwey sá yí. ¹⁷ Muud mə céél bəɣuwa yé, bəɣuwag na sá Cwám̄ba nyə a sá yí. ¹⁸ Muud mə sɔ ná buud bwá shwúg mənnyúúl na nyə yé, nyə dí bwá d̄u magulə yé; nji nyɔɔnɣ Cwám̄ba mə sá ná bwá shwúg mənnyúúl na nyə yé.

11

Pwól, fwámé múúd lwámá má Kríst

¹ Mə zə ná nywá lás nda mpúfú, bi ɔ jisów mə. Bálé, jisówúgá mə. ² Mə nɣə baag bí mbɔɔg má Zembí. Nacé mə a jí bí bā shú nɣwúm nɣwúd, nji *Kríst. Má jii ná mə bág kə nteɛnɣuli bí nyádi bí njúl nda ncwiyé sás dásá ná ná fwɔ-fwɔ yí. ³ Nji, mə nɣə fúndə ná bí bág gwaa kənd mítádúgá ná ndeé bí músə bá nɣə kyey na Kríst milám mímbá; nacé ntó wá nywá nyə á zə na məkəɲ zə shüɣ Ifa yé. ⁴ Mə nɣə fúndə ntó nacé bí nɣə bə ná, nji ná muud má zə bídí zə cúndə Yésus ishús, kú bə nyɔɔnɣ sá á cúndə yé, nkí ntəg ná bí mə lág *shíshim ishús, kú bə wɔɔnɣ bí á lág na sá yí, nkí ná bí mə lág kéél ishús, kú bə nyɔɔnɣ bí á lág na sá yé, bí nɣə mpu jisów isá íni byēsh.

⁵ Má yida mpu ná, bɔɔnɣ bí nɣə nɣwa ná *buud ɔ lwámá wəashíləshwánú óni bwá antɔyé mə na tɔɔ sá.

⁶ Má je bə na shúg lású; nji, kóómb á mpúyá, mə cugé na shúg; sá á shí lwó bí ntó isá byēsh dí na mázhií mēsh dí.

⁷ Ntó ná səlúlə mə á səl məmɛfwó shí, zə bwüɲɣ bí Jjɔ Kéel má Zembí ashwá, shú ná bí búnúg gwɔw yí, mə a sá *sám aá? ⁸ Ja má á nɣə sēy bídí yí, mədɔ məshús má á lúg məbwá məbwə na má nɣəlá yida yə mə myána shú dán. ⁹ Ja gwámɛfwó má á bə məfúfə dí núnj bídí yí, mə a shígé sá ná muud nɣényúg mbag wám, bwááɲɣ bwá á zhu Masedwán wá bwá á shí bwúg mə isá í á nɣə fúfə mə yí. Mə a sá ná bí kú nɣəny mbag wám; mə é d̄u námá sá nji ntó. ¹⁰ Námá nda má jí na búbálé mə Kríst ná, mə mpú jaaw bí ná muud nyə abúle sá ná mə yówug bəɣuwálə Akayí yēsh dí. ¹¹ Mə nɣə ci ntáni nacé jí? Ye ná mə acééle bí? Mbô. Zembí mə mpú ná má cɛel bí.

¹² Mə áyówɛé sálə sá má nɣə sá bí yí. Mə é kə na ndí shwóg, buud bwá nɣə cɛel nɣəny mənnyúúl ná sənónɣ sá nɣə sēy váal nɣwúd óni, bwá bág kú ná na zhií bwá nɣəny mənnyúúl. ¹³ Buud óni bwá cúgé fwámé búúd ɔ lwámá, búsə mbeé osóol ɔ məsáal wá íbəmb. Bwá á mə shweel sá búsé yí, ka yida d̄u sá ná bwá nyinúg ná buud ɔ lwámá ó Kríst. ¹⁴ Ntó cugé námá sá ákámúg, nacé *Sátan nyəmɛfwó má d̄u námá shweel sá á jisó yí, ka yida d̄u nyín nda *ɛngəles á mənkenya. ¹⁵ Nda *Sátan má d̄u sá ntó ná, osóol ɔ məsáal bé bwá ka námá d̄u sá nda bwá nɣə kyey ótátəlí ó Zembí dí; muud ka káam jí cínɔngú? Nji, bwá bá shúgula nji váal í mpíyá na misóólúgú myán yí.

Pwól nyə a má bul jug

(2Kr 4.9-13; 6.3-10; 1Kr 4.8-13; Mis 20.18-27)

16 Mós nyingə ci ja ábeé ná, muud kú njwa mə nda mpúfú. Nkí ntó dí, jega njwa mə nda mpúfú; sá jəng í é yə mə zhií ná mə kág námá nywá bəgəwa. 17 Mə mpú ná lésú mə zé lás ga í cúgé váál Cwámaba mə céel yí, jisə lésú ímpwúfú. Nji mə mpú ná mə ji nə sá mə jí nə njkul bəgəwa nə ndí yí. 18 Nda ncúlyá buud bwé ngə bəgəwa bəgəwa á buud ə shí ga ná, mə zé námá ka bəgəwa jám ja. 19 Bi báá mífafúgú bí ngə ntág jisəw ímpwúfú kú nə njugú. 20 Bwé ngə wá bí mányámád, ngə díya nə bí, ngə nyúg bí, ngə sá bí isá ilan ilan, ngə cwíl bí məmpóónz; bí ngə jisəw isá íni byəsh. 21 Í mú ka yida nyín ná sá bānj sá á bə mífufwáású; á shwón ey!

Í njúl ná, mə ji nə zhií ná mə bəgəwag námá nda bóól bwé ngə bəgəwa ná. Mə mpú ná mə mə ná nyingə lás nda mpúfú. 22 Nkí búsa bwán ó wəheburə, mə ji námá mwá heburə; nkí búsa bwán ó *Izurəyél, mə ji námá mwá Izurəyél; nkí búsa onta ó *Aburaham, mə ji námá nta má Aburaham. 23 Bwé ci ná bwé ngə sá iséy í *Kříst íí, mə je námá lás nda mpúfú ná, mēē ngə bul mpu sá byo cə bwo. Mə cə bwo nə ngələ wáduga, cə bwo nə ngələ kə mímbwug dí, nyingə bul cə bwo nə ngələ bwəma nə bígá. Mə cə bwo nə ngələ faam nə shwiy ija ija. 24 Oyúden bwé á má búd mə shí ija itəon, də yíd mə zhud á milwóy məwúm málól nə ibuu*. 25 Ijwú í ngwáməna yíd mə nə milwóy ija ílól, buud lúmə mə məkwoógú ja ngwúđ†, byól búg nə mə ija ílól. Mə a mə já mānj mwásé ncindí nə bulú ncindí. 26 Mínjəond mə ngə kə myá mí ngə bə mə məwagəwo məwagəwo: mə a mə

ngə ntə wagəwo wagəwo míngwəǝǝ, ngə bwəma nə izhilunģaaná, kúl jám ngə ndény nə málááb, ohááden bwé ngə kwal mə məbəogú. Mə a mə bwəma nə kakúla míləom dí, bwəma nə ndí íbugád. Mə a mə ngə ntə mānj váál áwuwagəwə. Bəng bwé ngə shiig ná búsa námá ókřisten nda sá wá, wá námá məwagəwo. 27 Mə də wáduga nə iséy í ayíyáág, mə də ji mífum, yə nə məzha, yə nə məshwáás mə minú; də ci ídəw, jug nə məyōŋ, fúfə nə sá mə bwáád. 28 Mə akéé mēel ci sá mə ngə yímə nə ndí jwów dēsh yí: ná mədə mēsh mə bəg váál íjəla yí. 29 Zé mə tag dúl *Də dí ná ndéé mə kú bish yé? Zé mə biil ná ndéé í kú cey mə lámúđ yé?

30 Nkí í jii ná mə bəgəwagí, mə yida bəgəwa nə iləm byám. 31 Zembí mə mpú ná mə anģé nə bwiiŋg ijǝǝ, nyə Sóónģú mə Cwámaba Yésus; gúmá bəg nə nyə kanduga kanduga. 32 Ja mə á bə Damás yí, ngwáməna Njwú-buud ánúní Aretas nyə a təl yé, nyə á təl buud ná bwé ngəg nə baagusə mimpumbé mí ngwála nə bwé bíig mə. 33 Nji, buud ó Zembí báá bwé á wá mə kúđəd, bwé çęłə míkwoolú ka cínģuli vúnde dí kənd tóón, ka ngə shul nyunģ nə nyunģ ná ndéé kə wóós shí; ntúní wə mə á faam yé.

12

Isá múúđ cúgé nə njkul mpu yí

1 Ye í jii ná mə bəgəwagí? Mbó! Í avwółéé təə sá. Tēem bə ntó, mə zé námá fwo yida jaaw isá Cwámaba nyə a lwó mə *mántamá má mísh ná bagəd yí, nə byəng nyə á bágulə mə *shíshim dí yí. 2 Mə mpú ngwól múúđ mə *Kříst nyə á njkānj kə ná ndéé kə kumə jon álél dí. Nkí nyə á kə nə nyúúł nyé ncindí ə, njkí í á

11:22 Flp 3.5; Rom 11.1 11:23 4.8-12; 1Kr 4.11-13; 12.26 11:23 Mə cə bwo nə ngələ wáduga: 1Kr 15.10 mímbwug: Mis 16.23 11:24 Mbá 25.3 * 11:24 Mbá 25.1-3 ngə lwó nə bwé áshíģé jələ nə yíd múúđ cə milwóy məwúm mánģ; bíģə Oyúden í á ka də kə shúģ milwóy məwúm málól nə ibuu; ntó jí ná, yíl ngwúđ məwúm mánģ dí. 11:25 Mis 14.19; 16.22 † 11:25 lúmələ məkwoógú: Í á də bə, bwé kúđ múúđ məbwoģúđ ka də lúmə ná ndéé muud yə. Wo jí nə njkul dąģ lanj mə Pwól ní Mis 14.19 dí. 11:26 Mis 9.23; 14.5 11:27 6.5 11:29 1Kr 9.22; Gal 6.2 11:30 12.5; 1Kr 1.31 11:31 1.23 11:32 Mis 9.23-25

bə ntâg nji shíshim yé ɔ, mə ampúyé, Zembî wə mə mpû. Sâ jɔɔŋg í má s̄y mûús mimbú wûm nə mín̄. ³ Muud wɔɔŋgú, ŋkí nyə á kə nə nyúúl nyé ncindí ɔ, ŋkí í á bə ntâg nji shíshim, mə ŋgə ci nə mə ampúyé, Zembî wə mə mpû. ⁴ Nji mə mpú nə nyə a ŋkâŋ kə nə ndeé kə kumə *Paradis, a mú gwág íciyá í cúgé nə ŋkul ciy mákál má búúd dí yí, iciyá múúd cúgé nə zhíí mə cí yí. ⁵ Mə é bəgəwa nə váál isâ múúd wɔɔŋgú nyə a gwág byɔɔŋgú; nji, shú dâm məmɛfwó, mə yidá bəgəwa nə iləm má jí nə ndí yí. ⁶ Má mbâm cɛel nə mə bəgəwa, í kú bə mə impwúfú; isâ mə jáaw yí bə óbúbálé. Nji mɛɛ mə ajááwé, bwé á bá ŋwa mə ntɔ sâ mə ŋgə sá yí, nə sâ mə ŋgə ci yí. ⁷ Zembî nyə a lwó mə yáág-yáág isâ. Nə ndeé, shú nə mə bəg kú ŋkêny nyúúl nə mpülə isâ byɔɔŋgú, nyə á ka bíd nə fimâl bəg mə nyúúlúd, ŋgwól *ɛŋgəles mə *Sátan zə yíd mə nə mə kú də ŋkêny nyúul. ⁸ Mə á jagula nə Cwám̄ba ija ilól nə a yílág mə fimâl wɔɔŋg. ⁹ Nyə a shígé yíl, nyə á yida ci nə mə ná: «Mpaam mə ŋgə sá wo yí í kwagá nə wo. Ŋkul í də s̄y iləmud.» Nə ndeé, mɛɛ mə yida bəgəwa nə lám wəsh ja mə jí nə iləm yí, shú nə ŋkul má Kríst í ŋgəg nə s̄y yádí cugud. ¹⁰ Gwé wə jí nə, mə gwág nywa ja mə bə nə iləm yí, ja bwé lwíy mə yí, ja cug í kə mə mbwə yí, ja mə bwəmə nə cúwáli nə yágúwó nəcé Kríst yí.

Nəcé, mə jí nə ŋkul ja mə jí nə iləm yí.

Lám wí Pwól gwôw

¹¹ Ngaá mə mú ŋgə lás nda mpúfú! Bi wə mə nyasulə mə váál sóólúgú dɔɔŋgúd. Bi wə mə jálá nə sá nə buud bwé shwúg mənyúul nə mə. Nəcé nə, tɛɛm bə nə mɛɛ cugé tɔ sâ, bɔɔŋg bwé ŋgə nyín nda *buud ɔ lwámá wəashilə-shwánú óni, bwé

ántýyé mə nə tɔɔ sâ. ¹² Bi a shí dúg nda məma jísów jâm í á wéeshuli məyigyé mə múúd lwámá mə *Kríst ná: isâ í ntɔ búúd ŋkul yí, nə *isâ í mímbugú, nə *məshimbá mə á ŋgə s̄y. ¹³ Mósól máđɔ mə á ntɔ bí nə jí? Ngaá nji nə sâ ŋgwúd nə mə a shígé sá nə bí ŋkényúg mbag wám. Juugá mə nə mə sálə bí bôw kóómb jɔɔŋgúd.

¹⁴ Mə wál námə nyiŋgə zə nún ja áléel, mə é sá námə nə bí bəg kú ŋkêny mbag wám. Mpugá nə mə aŋgə nə s̄y məbii mán, bí wə mə ŋgə s̄y wá. Ye bwán wə bwé də wíl obyól? Ngaá nə obyól wə bwé də wíl bwán? ¹⁵ Mə gwág nywa jâm kóómbúd nə mə kéénzhug sâ jêsh, mə kéenzh námə məmɛfwó shú dán. Ye í é bə, mə ŋgə jág bul cɛel bí ntɔ, bí bân nda nyiŋgə mpu cɛel mə? ¹⁶ Shé búəsə dí cún nə mə a shígé sá nə bí ŋkényúg mbag wám? Nji bóól búúd bwé ŋgə ci nə mə á ŋgə kyey nə bí mákónúd; nə mə a ŋgə ŋwa bí isâ bí kú mpu. ¹⁷ Búúd bēsh má á də nti bí wá, ye mə a shí bwele nti ŋgwól zə nyúg bí? ¹⁸ Mə a yáág nə Titus nə a zəg, mə mú nti bá *mínyonhə wán bí mə mpú yé; ye Titus nyə a shí nyúg bí? Ngaá bí a shí dúg nə sá sə búəsə nə mitédúgá mimpwúd sə ŋgə kyey kuú njɔɔnd ŋgwúd? ¹⁹ Bweyála bí á tééd nə ŋgələ ci nə sə ŋgə bul lás ntáni nə sə ŋgə shwə mənyúul bídí míshúd. Mbô! Sə ŋgə lás mísh mə Zembî dí, sónôŋ Kríst sə njúl cún. Yé bwááng mə bul cɛel wá, lésú wəsh sə ŋgə ntâg lás ga wúsə shú nə bí lálug búgád. ²⁰ Mə ŋgə bɛɛmb nə ja mə bá zə yí mə bəg zə kwey bí dúl váál, kú bə váál mə ŋgə cɛel yí; bí bân kwey námə mə dúl váál, kú bə váál bí mə céel yí. Mə ŋgə bɛɛmb nə mə bəg zə kwey nə bí ŋgə bə nə ozhuyá, nə mbiya lám, nə dúlə nyada, nə məfendyá, nə ojaawú-jaawú, nə ikúdúgú, nə

12:5 11.16, 30; 12.1 12:7 Gal 3.13-14; Zhb 2.6 12:9 Iza 40.29-31; Rom 5.2; Flp 4.13 12:12 Mis 13.6-12; 14.8-10; 16.16-18; 19.11-16; Rom 15.19 12:13 11.7-9 12:14 13.1 12:15 1Kr 16.24 12:17 7.2 12:18 2.13; 8.6, 16-17 12:20 1.23; 1Kr 1.10-11 12:21 13.2

ingûñ, nã oncúg-nculê. ²¹ Mã ñgã beemb ná ja má bá nyingã zã nûñ yí, Zembí waam bág sã ná mã gwágúg shwõn bídí míshád. Nacé, ñkí mã zã kwey ná zhwog buud bwá á ñgã sã *misám wá bwá acéndé mítádúgá ná bwá yówwug misóólúgá mí áduðaná, yow jañga, yow ásíy-síy bwá á ñgã sã yé, mã bá jii yé nda yê lú shwiy.

13

Mæcwûñ má ámazhúgúlá

¹ Ja aléel wá má wál zã bídí ga. Sã é zã ða cígal mílósú ñji owúshined óbá ólólól bwá mã fwo bwiing mpu ñgwûd. ² Ja má á fwo bã nûñ ja ábecé yí, mã a shí fwo bwey lás nã buud bwá á ñgã sã *misám wá, nã bóólúgá bêsh. Mã tééd námá bwey nyingã lás nã bwo ja gaád mã kú fwo wóós nûñ ná: Mã ájaguláyé tã muud ja má é zã yí, ³ nacé bí ñgã jii dúg mãyígyé má lwó ná *Kríst ñgã lás mádí nyúúlúð íí. Bì mã mpú ná Kríst ñgã sêy nûñ bídí nã ñkulú, a cugé nã ilãm. ⁴ Jí mpu bã ná bwá á bwambulã nyã kwolós dí a njúl ná nã ilãm; ká, a ñgã cugã nã ñkul mã Zembí ja gaád. Nda sã báá sã búsa buud be* ná, sã mã ka bã nã ilãm; ñji, sánón sã é cugã shú dán nã ñkul mã Zembí.

⁵ Ná ndeé, muud yêsh fáasug nyãméfwó, bigas cug jé, dúg ñkí a ñgã cugã cug mbúgula. Bì anjê nã kwey mãyígyé ná Yésus-Kríst njul bí mányúúlúð íí? Bí mã ká bigas bíméfwó ná ndeé bí nda kwey mãyígyé, mpu ná bí cugé ótátálí ó óbúgula. ⁶ Mã tádúgá ná, tã jí tã jí, bí é kwey ná sã báá sã búsa nã mãyígyé mãõñg. ⁷ Sã ñgã jægula nã Zembí ná bí kú ná beeg sã tã sã ábábõw. Sã abulé jægula ntó ná í nyínúg ná sã á mã mpu sêy. Sã ñgã yida jii ná bí ñgág nã sã mãnywa, tã

í yida nyín ná sã bãñ sã a shígé mpu sêy. ⁸ Nacé sã báá sã cugé nã ñkul í dú julya nã obúbálé yí, sã mã yida bã nã ñkul í dú nywaadulã óbúbálé. ⁹ Sã mã gwág mãshusug ná sã bág nã ilãm, bí yidá bã nã ñkul. Sã ñgã bul jii sã ñgwûd, ñji ná búgá í fífæg bì. ¹⁰ Gwá wá mã ñgã bwey cilã bí mã kú fwo wóós yí, shú ná ja mã bá wóós yí, mã bág bã kú zã ñgã ñkáánd nã bí nã ñkul Cwamba nyã á yã mã yí. Nyã a shígé yã mã ñkul nyõõñgá ná mã zág ñgã ntãma buud, nyã á yã mã ná mã sáág ná buud bwá lálug búgád.

¹¹ Bwaanñ, mã shúgúlá cì nã bí náaá, dugá bã nã mãshusug, ñgagá nã sý ná búgá í ñgág fífã bì, sýgá ná muud yêsh mãkuú mã tówwug shí, dugá bã cún, kúgá ða sý mãbyaagula. Ná ndeé, Zembí á ccelí, Zembí á ná shee nyã é bá jii nã bì. ¹² Ñgagá nã kúlulã mãkúlulã mã buud ó Zembí. ¹³ Buud ó Zembí bêsh bwá ñgã bẽda bì. ¹⁴ Mpaam mã Cwamba Yésus-Kríst í jiiñ bí bêsh dí, nã ccelí mã Zembí, nã cug señgí mílãm mã Ñkêñkê Shíshim.

13:1 12.14; Mbá 19.15; Mat 18.16; 1Tm 5.19 **13:2** 1.23; 10.11; 12.20; 13.10 **13:4** 12.9-10;

1Kr 1.25; Flp 2.7-8 * **13:4** Buud ó Kríst: Ciyá ní í ká ná buud bõõñgá cug ján jisã mbádúgá nã Kríst.

13:10 13.2; 10.8; 1Kr 4.21 **13:11** Yuá 14.27; Rom 15.33; 1Kr 7.15; Ifz 6.23; Flp 4.9; 1Te 5.23; 2Te 3.16; Heb 13.20; 1Pr 5.14 **13:12** 1Kr 16.20 **13:13** Mak 13.11; Rom 8.26, 39; Gal 6.18

Kálaad Pwól nyə á cilə buud ó Galátia yé Isâ í dúgyá nə Kálaad mə Pwól shú Galátia yí

Pwól nyə a sá məma mínjəənd ngələ jaaw milán mí Zembî. Njəənd ábeé nə aléel dí wə nyə á kə nə milán mí Zembî shí á Galátia yé (Mis 16.6 nə 18.23).

Nji, bóól búúd bwá á nyingə kə wu, Pwól kú bə, kə ngə jíguli buud nə okristen bəsh bwá cugé Oyúden wá bwá jəlá nə bə məcçə mə Moyíz, bul bə nə ndéé cçə lú ábiwáág.

Ná ndéé, ja Pwól nyə á gwág nə okristen wá Galátia bwá ngə bə nda bwá magulə njígulá wəəng yí (í á jee bə a njúl IféZ), nyə á ka cilə bwo kálaad éga, shú nə bwá bág kú bə njígulá wəəng, bwá nyíngəg nywa Jəjə Kéel. Nyə á ka təl kálaad yé icé ílól:

- (1) A fwo tééd jaaw bwo sâ í á sîy nə nyəméfwó yí; nda nyə á cénd kuú njəənd nə, nə nda okristen wá Yurúsəlem bwá á magulə nyə nə (lúu 1 nə lúu 2).
- (2) A mú nyingə lwó nə təə micilyá myá Sə a Cwúlú mí ngə jíguli nə Zembî cugé nə nkul cí nə muud ji tətəlí nə a bçéłə məcçə mə Oyúden (lúu 3 nə lúu 4).
- (3) A mú kə shínal nə bándúlələ nə bwá cugəg váál cug Nkənké Shíshim ngə lwó bwo yí (lúu 5 nə lúu 6).

Də dēsh təə mbúgula yēsh mə jəlá nə gwáduga Nkənké Shíshim wəəng nyədí lámúd, a wú míkwámúd.

Məbódá

¹ Mə Pwól wə mə cíł kálaad éga, mə *muud lwámá mə Yésus-Krist.

Mə cugé múúd lwámá nə buud bwá á féesh mə, kú nyingə bə nə muud nyə á təl mə; Yésus-Krist bá Sóəngú wúsú Zembî muud nyə á gwúməshi nyə yé, bwá wá bwá á féesh mə nə mə bág muud lwámá. ² Nə mə, nə bwááng* bəsh sánəñ búśá sámbá wá, sá ngə cilə mэдə məśá Galátia má. ³ Sóəngú íshé Zembî bā Cwámba Yésus-Krist bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námá nə bí ngəg nə cugə nə shee. ⁴ Krist nyə á kəenzh nyəméfwó, zə sá nə Zembî júúg shé nə *misám, nyə á zə yíl shé mányámá mā bów-bów cug á mwəw məgáád. Nyə a sá námá nda Sóəngú wúsú Zembî nyə á cí nə. ⁵ Zembî nyə wág gúmə kandugə á kandugə. Amen.

Jəjə Kéel jisə nji ngwúđ

⁶ Bí mə léel béégya nə Zembî muud nyə á jəw bí nə mpaam mə *Krist yé, kə bə dúl kéel í? Mə ngə bul káam sá jəəngú éé. ⁷ Mə aciýé nə dúlúgá kéel í nyingə bə. Mbō. Jí yida bə nə, bóól búúd bwá mə zə sá nə fəg í jimbúg bí, cəel zə sá nə Jəjə Kéel mə Krist í gwígúg dúl váál. ⁸ Mə cí nááá, nkí ngwól múúd mə zə nə kéel ishús í ngə shwəzəla nə dəəng sá á bwiing bí yé, təə í nyingə bə sámefwó, təə jisə nə *éngales nyə ámə zhu gwəw, nkwaal nə nyə. ⁹ Sá á shí fwo bwey cí ntó, mə nyingə námá cí nə, nkí muud mə zə bwiing bí kéel ngə shwəzəla nə dəəng bí á *magulə yé, nkwaal nə muud wəəng. ¹⁰ Nə jí? Ye mə ngə sə nə sánəñ buud wə sá bág cúñ, ye sá Zembî? Ye mə ngə jii nə buud wə bwá gwágúg mə nywa? Mə ká ngə jii nə buud wə bwá gwágúg mə nywa, mə kú ná bə səl məśáal mə Krist.

Zembî wə nyə a jəw Pwól

¹¹ Bwaəng, mə mpú jaaw bí nə, Jəjə Kéel mə ngə bwiing yí cugé sá nə muud nyə ámə bwəndə nə fəg nyé.

1:1 1.11-12; Rom 1.5; 1Kr 9.1-2 1:2 1Kr 16.1 * 1:2 Na cugé óminyəñ wá byéle, jisə buud bəñəñ bwá ngə búgula Yésus wá. 1:4 2.20; Mat 20.28; Yuá 1.29; 2Kr 5.21; Ifz 5.2; 1Tm 2.6; Tit 2.14; Heb 9.12-14, 26; 1Yn 5.19 1:6 Heb 12.15 1:7 5.8, 10; 2.4; Mis 15.1, 24 1:8 1Kr 16.22 1:10 1Te 2.4-6 1:11 1.1

12 Muud ntâg dí nyə á bwiing mə dwo, ŋkí jíguli mə dwo. Yésus-Kríst wə nyə a sá ná mə mpúg isá mə mpú yí.

13 Ngaá bi a shí gwág sâ má á du sá ja má á bæ náá yábá *Oyúden dí yí? Bi a shí gwág ná mə á du lwó *Dɔ́ lú óbúgula á Zembî cúwáli nə ŋkád, mə á du cugas bwo ná bwá jéeg. 14 Mə á ngə leel kə shwóg yábá Oyúden dí cɔ́ bíl zhwog ikala byám mádí kúl búúd dí, mə á bul wá lúu məcum má ódá dí. 15 Nji, Zembî muud nyə á bwey féesh mə mə njúl ná mwɔ́ mə nyóŋgú waam dí yé, múúd nyə á jôw mə mpáam dí yé, ja nyə á kwey ná fwámé wəla mə wóos yí, 16 nyə a sá ná mə mpúg Mwán yé mádí lámúd, mə kág nə nyə kə bwiing íkúl ishús. Ná ndeé, mə a shígé kə jî tɔ́ mácwûŋ wə muud, 17 mə kú námá fwo kə Yurúsalem ná mə kə bwəma nə *buud ɔ́ lwámá bwá á tééd ŋwa jiya nə mə wá. Mə á yida fwo kə shí á Arabî, mə nyingə zə Damás. 18 Ná ndeé, mpúsə mimbú mílɔ́l wə mə á ka tɛem bád kə Yurúsalem ná mə kə bwəma nə Séfas† yé. Mə a já ntâg nyádi mwôw wúm nə mətɔ́n. 19 Mə a shígé námá bwəma nə tɔ́ *muud lwámá ŋgwúd mwôw wúm nə mətɔ́n mɔ́ŋgúd, mə a dúg nji Zhâk á mínyɔ́ŋə mə Cwám̄ba. 20 Mísh má Zembî dí, mə anɟé nə bwiing ijɔ́ɔ́, sâ má ngə jaaw bí ga jísə búbálé. 21 Ná ndeé, mə á ka zə kə máfaan má Sirî nə Silisî. 22 Nji, mædɔ́ má *Kríst má Yudéa má áshígé námá fwo mpu mə mpwoombá. 23 Bwá á yida ngə gwág nji lán ná: «Muud nyə á du sá shé cúwáli yé mú ngə bwiing búgá nyə á ngə cɛel janɟulə yí.» 24 Bwá á ka ngə yə Zembî gúmbə nə sâ nyə á sá mə jɔ́ŋgá.

1:13 Mis 8.3; 9.1; Flp 3.5-6; 1Kr 15.9 1:15 Zhe 1.5; Mis 9.3-5; 22.21; Rom 1.5; 1Kr 9.1; 15.10

1:18 Mis 9.26-28 † 1:18 Séfas: Jisə dúl jínə má Pyér. 1:19 Mat 13.55 1:21 Mis 9.30 2:1

Mis 15.1-19 2:1 1Kr 15.2; Flp 2.16 Barnábas: Mis 4.36 Títus: 2Kr 2.13 2:2 2.6, 9 2:4 1.7;

5.1, 13; Mis 15.1, 24; 1Kr 9.21 * 2:4 Mənyámá má mácéɟé má Moyíz. 2:6 Rom 2.11 2:7

1.15-16; Rom 1.5

2

Pwôl bánŋɛ bósł búúd ɔ́ lwámá

1 Ná ndeé, mə á ka nyingə zə kə Yurúsalem nji mpúsə mimbú wúm nə mínŋ; jân jaa, sá Barnábas wə sá á kə, mə ŋkág nə Titus sámbád. 2 Mə á kə ntâg nəcə Zembî wə nyə a lwó mə ná a ngə jii ná mə kág. Səŋŋə otówe ɔ́ shwóg sá á ka kə seɛŋgya, mə mú kə lwó bwo Jɔ́ɔ́ Kéel má ngə cúndə ikúl ishús yí, ná ngəŋ. Bwó otówe ɔ́ shwóg ii, mə á lwó bwo Jɔ́ɔ́ Kéel ɔ́ŋgá, nəcə mə a shígé jii ná iséy byám í yág iyíy-yíy, tɔ́ byɔ́ŋg má á sá mwôw má mpús yí, tɔ́ byɔ́ŋg má ngə sá mwôw mága dí yí byêsh. 3 Mə ngə ci ná səŋŋə Títus wə sá á bæ sámbá, a njúl mwá Gurêk; otówe ɔ́ shwóg bwá áshígé námá yámbəli nyə ná a síyág ábiwáág. 4 Nji bósł búúd bwá á ngə shüg nə búse gwoŋg dí wá bwá á ngə ci ná a síyág. Nəcə buud ɔ́ŋgá bwá á zə nyii gwoŋg jísád nda búse námá ókrísten nda sá, ndug bwá á yida zə ná bwá zə ngə baagusə sá ishwoó ishwoó, ná bwá dúg váál sá ngə cugə cugə á kú nə mənyámá Yésus-Kríst ngə yə sá yí. Bwá á ngə baagusə ntó ná bwá cɛel nyingə wá sá mányámád*. 5 Nji, sá áshígé bwele kúd lúu nə bwo, kú námá bwele yə bwo zhí; sá á ngə jii nji ná obúbálé wá Jɔ́ɔ́ Kéel sá ngə bwiing bí wá bwá bág kú fúfug.

6 Buud bwá á bwey mpúy ná otówe ɔ́ shwóg wá bwá áshígé námá yámbəli mə nə tɔ́ gúl sâ shús. Mɛɛ mə abíshé sâ otówe ɔ́ shwóg ɔ́ŋgə bwá á du bæ yí, Zembî nyə ádé bish ná mbéé jii jíga, kɛel jii jíga. 7 Otówe ɔ́ shwóg ɔ́ŋgə bwá á yida kwey ná Zembî nyə á yə mə mbag ná mə bwíŋgug ikúl ishús Jɔ́ɔ́ Kéel, námá nda nyə á yə Pyér ná a bwíŋgug

*Oyúden ná. ⁸ Nacé Zembî muud nyə á sá ná Pyêr bág *muud lwámá shú Oyúden yé, nyə námá wə nyə a sá ná mə bág muud lwámá shú íkûl ishús. ⁹ Ná ndeé, buud bwə á ngə njwa Zhâk bá Séfas† nə Yuánes ná omənci-mənci wâ *Dɔ. Omənci-mənci óni báá bwə á magulə ná Zembî nyə a mə féesh mə féeshá mpáam; báá bwə á ka bóda sá Barnábas, lwó ná bwə mə magulə ná sá mə fula nə bwo ísəy bwə ngə səy yíid, sá kág íkûl ishúsúd, bân bwə kə Oyúden dí. ¹⁰ Bwə á yida ci ná sá bág du téduga mímbúbúwá myâ Dɔ; mə á bwey námá wá lâm ná mə du sá ntó.

Pwól bá Séfas

¹¹ Nji, ja Séfas nyə á zə Antyósh yí, mə a lúl lúu nə nyə tâm buud, nacé nyə a sá sâ mábɛɛ. ¹² Nyə á bə ná, shúshwóógú nə buud Zhâk nyə á nti wá bwə wóósúg íí, nyə á ngə də səŋ ngwúdu nə íkûl ishús‡; nji ja búúd ɔ Zhâk bwə á wóós yí, a mú fúndə ná buud bwə dú yáág nə ábiwáág wá bwə á bá dúg nyə, a mú julə nyúúl, kú ná fula nə íkûl ishús. ¹³ Dúgúlə bóól *Oyúden bwə á dúg ntó yí, bwə mú námá julə mənnyúúl, Barnábas mú námá nyíi máshúgá məŋgúd. ¹⁴ Nda mə á dúg ná kuú njəond wáŋ í á shígé ná ngə bɛ obúbálé sá ngə bwiŋŋ Jɔɔ Kéel dí wá ná, mə á ka ci nə Séfas buud bəsh bwə njúl, ná: «Ja wée mwâ Yúden wó tééd bə kú sá nda Yúden, ngə yida sá nda íkûl ishús yí, ntudelé wó jí nə ŋkul ka yímbuli íkûl ishús ná í njwág kuú njəond Oyúden yé?

¹⁵ «Shé bân, shé á byêl Oyúden, shé cugé íkûl ishús í ngə sá *misám íni. ¹⁶ Nji, shé mə yida mpu ná Zembî cugé nə ŋkul ci ná muud jí tətəlí nə sálə mísóólúgú mácɛɛ mə

ngə jí myá; Zembî mə ci ná muud jí tətəlí nji ja á búgúlá Yésus-Kríst yí; shé bân shé á mə *búgula Yésus-Kríst shú ná búgú jəŋŋ í sáág shé otətəlí mísh mə Zembî dí, kú bə sálə mísóólúgú mí mácɛɛ. Shé mə mpú ná sálə mísóólúgú mí mácɛɛ í cugé nə ŋkul sá múúd tətəlí mísh mə Zembî dí. ¹⁷ Shé ngə sɔ ná Zembî njwág shé ná otətəlí ɔ búúd nacé Kríst; nji, í ká yida ngə nyîn cínəŋŋ ná shé músə osóol ɔ misám nda íkûl ishús íí, ntó ka kə ná jí? *Kríst ngə yida kə nə buud mísámúd íí? Gúl sá cugé nə ŋkul bə ntó.» ¹⁸ Mə ká nyingə ngə weel mácɛɛ mə á bwey myaas má, ngáá mə nyingə təl máméfwó cé múúd mə cáam mácɛɛ yé? ¹⁹ Jí ná, Mácɛɛ mə á gwú mə, mə músə ka bə mbimbə shú sá í dúgyá nə mácɛɛ yíŋ; mə jí mbimbə jíni kóómbúd shú ná mə ngəg nə ka cugə nji shú mə Zembî. Mə á bə mbádúgá nə Kríst ja nyə á yə kwolós dí yí. ²⁰ Ntó jí ná, mə ná dí ngə cugə yé, Kríst wə ngə cugə mádí cwû. Cug mə ngə cugə nyúúl nyâm dí ja gaád yí, mə ngə cugə gwo nji nə búgú ngəlá búgula Mwân nə Zembî, nyə muud nyə á cweel mə ná ndeé a yána cug jí shú dâm yé. ²¹ Mə acéélé sá ná mpaam mə Zembî í bəg kú nə mffí. Nacé, í ká bə ná muud jí nə ŋkul bə tətəlí mísh mə Zembî dí nə sálə mísóólúgú mí mácɛɛ, mpu ná Kríst nyə a fānda zə yə shwiy kú nə mffí.

3

Ye búgá, ye mácɛɛ

¹ Heé, yé íwagula-wagula í búúd yá Galátia! Zə mə nyingə zə kənd bí mícwəgwa dí éne? Ngáá sá á shí mpu lwó bí Yésus, nə nda bwə á bwambulə nyə kwolós dí ná? ² Mpugá ná jaaw mə sá ga: Jí í á sá ná bí ləgúg Nkəŋkə Shíshim, ye sálə

† 2:9 Séfas: Jisə dúl jínə mə Pyêr. 2:10 Rom 15.26 2:12 Mís 11.3 ‡ 2:12 íkûl ishús: Na jisə bəŋŋ ókrísten bwə á shígé bə Oyúden wá. 2:16 3.10-12; Rom 3.20-30 2:17 Rom 2.17-3.20

2:19 6.14; Rom 7.6; 6.2-4 § 2:19 Mə jí mbimbə shú sá í dúgyá nə mácɛɛ yí: Ntó mə ká ná «mə a mə yow ngəlá cugə nji shú lá mácɛɛ». 2:20 1.4; Yuá 17.23; Rom 8.10-11; 2Kr 5.14 3:1 5.7 3:2 4.6; Rom 8.9-16; 2Kr 3.6, 17

mísóólúgú mácεε má ηgó jii myá, ye magulálə bi á magulə jəjə lánj sé á bwiinj bí yí? ³ Dáni váál wagula wə jí? Ngaá bi á ηgə mpu tééd cug kristen nə Nkəŋkə Shíshim? Bi wál nyinjə táduga nə bi é shínál gwo nə mənkuł mán? ⁴ Ow! Zhwoğ mənɣwa bí á bwəma nə ndí má* má á bə ntó cwag ɨ? Mbə, má cúgə nə ηkuł bə ntó cwag. ⁵ Zembí muud ηgə yə bí Nkəŋkə Shíshim a ηgə sá bí *məshimbá yé, a ηgə sá bí mwo nəcé bí ηgələ sá mísóólúgú mácεε má ηgə jii myá? Ngaá a ηgə sá bí mwo nəcé magulələ bi á magulə jəjə lánj sé á bwiinj bí yí?

⁶ Ngaá ntó wə í á bə nə *Aburaham yé? «Nyə a *búgula Zembí, Zembí mú lə nyə búgə jé jəjəgú, a mú ci nə Aburaham ji tətəlí muud». ⁷ Mpugá gwág cínəŋj nə buud bənəŋj Zembí búsə mpwogé nəcé búgə wá, bwə wə búsə bwán ó Aburaham. ⁸ Ngaá Kálaad Zembí nyə á bwey jaaw Aburaham jəjə lánj ga ná: «Íkúł nə ilwəŋ byəsh í bá zə bwəma nə íbwádán wódí». Kúkúł Kálaad Zembí jəjəŋ í á bwey lwó nə íkúł ishús í bá bii búgə nə ndéé Zembí mú ci nə búsə otətəlí. ⁹ Ntó ji ná, nda Zembí nyə a bwádán nə Aburaham nəcé a búgúlálə ná, Zembí má bwádán námə nə buud bəsh bwə ηgə búgula nda Aburaham wá.

¹⁰ Məlweemyá má ηgə yida bə buud bəsh bwə ηgə dúg nə baagulələ mácεε wə í é kənd bwo wə Zembí wá; ngaá jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Muud mə bə kú baagulə súsúsá jəsh jísə cilyá Kálaad Zembí dí ná a dúg sá gwo yé, ηkwaal nə nyə». ¹¹ Í ηgə ntəg mpu nyín nə sáj sáj nə muud cugə nə ηkuł bə tətəlí mísh má Zembí dí nəcé mísóólúgú mí mácεε; í cúgə nə ηkuł bə ntó nəcé cilyá wúsə ná:

«Tətəlí muud mə bá *dúg cug nəcé bələ nə búgə.» ¹² Mpugá ntəg nə baagulələ mácεε í cugə bul bə yuug búgə; cilyá í yida bə ná: «Muud mə báágulə súsúsá jəsh jísə cilyá mácεε dí ná á də sá gwo yé, mácεε yə nyə cug.» ¹³ Kríst nyə á ka tə tən shú nə ηkwaal á mácεε bídúg shé. Nyə a ηkəny ηkwaal wəjəgú nyədí nyúúlúd nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, námə: «Muud yəsh bwə kéel líf yé, ηkwaal nə nyə»†. ¹⁴ Kríst nyə á ηkəny ηkwaal wəjəgú shú ná, nyədí kwəŋ dí, íbwádán í Aburaham í kálag íkúł ishúsəd, shé buud ηgə búgula wá shé légúg Nkəŋkə Shíshim Zembí nyə á kaag yé.

Fwámé mpwəŋ buud má Aburaham

¹⁵ Bwaəŋ, shé ηwagá ná yuug nə gúl sá shé má dú dúg búúd bwə də sá yí. Ngaá í də bə nə zhizhe kálaad lúgə múúd mə sá yé, á ká sɣy váál í jəla yí, muud kú ná nyinjə jímbal tə cilyá, kú námə kwádələ tə gúl sá cínəŋgú? ¹⁶ Aburaham wə Zembí nyə á kaag mənkaagə yé, *Aburaham nə mpwəŋ buud nyé. Bwə áŋgə nə ci nə Aburaham nə məmpwəŋ mə búúd mé, nda sá má cí nə məmpwəŋ məjəŋj mäsə ηkí bulya. Jísə ná «mpwəŋ buud nyé», ntó ji ná *Kríst. ¹⁷ Mə ηgə cəel cí ná: Zembí nyə a bwey fwo sá kálaad lúgə váál í jəla yí, a mú ka zə yə *Oyúden Mácεε mpúsə mimbú mitəd minə nə məwúm málól. Mácεε məjəŋj má á shígə bə nə ηkuł mə cénd sá kálaad lúgə wəjəŋj dí, nə má zə sá nə ηkaagə í yəg ntó cwag. ¹⁸ Nəcə í ká bə nə muud mə lúg nə lúgə nəcé sálə mísóólúgú mí mácεε, í nda ná nyinjə bə sá Zembí nyə á kaag yí. Zembí

3:4 4.11 * **3:4** Ciyá ni jí námə nə ηkuł bə ná «Zhwoğ micúnj bí á má jísəw myá». **3:6** Mət 15.6; Rom 4.3, 22; Zhk 2.23 **3:7** Rom 4.11-12 **3:8** Mət 12.3 **3:9** Rom 4.16 **3:10** Mbá 27.26; Zhk 2.10 **3:11** Aba 2.4; Rom 1.17; 3.20 **3:12** Ləv 18.5; Rom 10.5 **3:13** Mbá 21.23; Rom 8.3; 2Kr 5.21 † **3:13** Cilyá ni wúsə Mbá 21.23 dí; ntó ji ná, shwiy lú kwólós dəsə shwiy lú məzhúŋgúlú. **3:14** 3.2-5; Zhu 3.1-2 **3:16** Mət 12.7; 17.7-8 **3:17** MmN 12.40 **3:18** Rom 4.14; 11.6

nywáá nyə a sá Aburaham mpaam, bɛɣlɛ ŋkaagó nyə á kaag yí.

Mfii máccɛɛ má nɛ ndí yí

¹⁹ Ká Maccɛɛ mäsə nɛ wáyé mfii? Maccɛɛ mə á zə kwíduli shú ná buud bwó dúg mpu ja bwó é du caam mwo yí, té mpwoŋ buud Zembí nyə á yə ŋkaagó yí í afwóyé wósós yí. *Wəəŋgales wá bwó á ka zə nɛ maccɛɛ, ŋkúmba múúd mú bə kala-məjwú, a mú kala búúd mwo. ²⁰ Ká, kala-məjwú nyə ádɛ bə ja múúd ŋgó sá sá nyəmɛfwó yí. Zembí ji ntág fwó†.

²¹ Ye ntó ji ná Maccɛɛ má ŋgə lúmbuli nɛ mənkaagó Zembí nyə á ŋgə kaag má? Gúl sá cúgé nɛ ŋkul bə ntó. Dúl cɛɛ í á mbəm bə ná dúsə nɛ ŋkul yə búúd cug íi, muud jee bə tətəlí mísh má Zembí dí nɛ sálə mísóólúgú mí maccɛɛ. ²² Ká, Kálaad Zembí ŋgə lwó ná buud ɔ shí ga bəsh búsə mányámá má *mísómúd. Mányámá mɔɔŋg mäsə shú ná obúgula bwə ŋwág ŋkaagó má Zembí, nəcɛ báá ŋgólə búgúlá Yésus-Kríst.

²³ Ntó ji ná shé á bə mányámád té fwála lə búgúlálə Yésus í á shígé fwo wósós yí; Maccɛɛ wá má á ka du fad shé, ŋgólə bwánd ná Zembí lwóg shé zhií shé búgúlág Yésus-Kríst yí. ²⁴ Ntó má ké ná, Maccɛɛ má á ŋgə kyey nɛ shé nda muud ŋgə fála múmwán yé, ŋgólə bwánd ná *Kríst zág, shé búgúlág nyə, shé mú bə ótətəlí mísh má Zembí dí. ²⁵ Ná ndɛɛ, ŋgaá ná fwála lə búgúlálə Kríst í á má wósós? Maccɛɛ má aŋgé ná nɛ fála shé. ²⁶ Nəcɛ, bi bəsh má *búgula, bi músə

bwán ó ZembíŠ kwonə má Yésus-Kríst dí. ²⁷ Mpugá ná bi bəsh buud bí á ŋgə duwan tən buud ɔ Yésus wá, bi á má ŋwa Kríst nda káándə má bwaád*. ²⁸ Muud nda ná nyingə du bə nɛ tádúgá ná mwá *Yúden wə éga, mwá Gurək wə éga; lwaá wəga, fali muud wə éga; nyíga ji mudúm, nyíga mudá. Mbô! Bi bəsh mú sá ŋgwúd kwonə má Yésus-Kríst dí. ²⁹ Nda bí músó búúd ɔ Kríst ná, bi wə músó mpwoŋ buud má *Aburaham. Ntó, bɛɣlɛ ŋkaagó Zembí nyə á kaag yí, bi búsə nɛ kow† wə Zembí.

4

¹ Mə ŋgə cɛɛl ci ná, té wəsh mwán má lúg nɛ lúgá yé jí ná mwán ntombú yí, a tɛɛm bə ámadí, a ji námə nda lwaá, kú nɛ kow isád. ² Nyə é ŋgə gwág ná buud bwó é ŋgə kweemb nyə wá, nɛ bɔɔŋg bwó é ŋgə vyeə nyə jús isá dí wá. A bá cugə ntó ná ndɛɛ kə kumə ja fwála sóŋgú nyə á cɛɣlɛ í bá wósós yí. ³ Ntó námə wə í á bə nɛ shé yé. Ja shé á bə ná bwán ó ntombú yí, shé á ŋgə gwág nɛ mishishim mí ŋgə kyey nɛ isá yá shí ga myá*. ⁴ Ná ndɛɛ, ja fwála í á wósós yí, Zembí nyə á nti Mwán yé, zə byël mwə má mudád, íjwúga í Maccɛɛd. ⁵ Zembí nyə á nti nyə ná Maccɛɛ má jwúg nɛ nyə shú ná a jónág tən í yíl búúd mányámá má maccɛɛd yí, zə sá ná shé bəg nɛ zhií mə bə bwán ó Zembí. ⁶ Bi músə bwán ó Zembí; məyigyé má cínɔŋg mäsə ná Zembí nyə a má nti shé Shishim mə Mwán yé mílamúd, Shishim wɔɔŋg í du kəm ná: «Abba†, Dá!» ⁷ Ntó ji ná wo cugé

3:19 Rom 4.15 Wəəŋgales: Mis 7.38, 53; Heb 2.2 ŋkaagó kú nɛ kala-məjwú.

3:21 Rom 7.13; 8.2

3:20 Mbá 6.4 † **3:20** Zembí nyə a kaag

3:22 Rom 3.9-30; 11.32 **3:23** 4.3 **3:24**

Rom 10.4 **3:26** 4.5, 7; Yuá 1.12; Rom 8.14-17

a ŋgə cɛɛl ci bwán bwó mú fwámé íkala wá, ná bwámɛfwó mpu isá í dúgyá nɛ bwo yí. **3:27** Rom

10.12; 1Kr 12.13; Kol 3.9-11 **3:27** Rom 6.3; Ifz 4.24 *

† **3:26** Ja Pwól mə cí na ná: «bwán ó Zembí» yí, **3:27** Rom

3:29 3.7, 14, 18; 4.7 † **3:29** Kow ni dúsə kow á jəjə isá Zembí nyə

á kwəmsa shú bwán bə yí. **4:3** 4.9-10 *

4:3 Ciyá sá ámə cí na ná: «mishishim mí ŋgə kyey nɛ isá yá shí myá» ni, buud bəsh bwó cúgé bul bə nɛ cən ŋgwúd na. Sə bəŋ sə ŋgə cí ntáni nəcɛ sá má dúg ná Pwól ŋgə cí mənkul má du ŋgə jwú nɛ muud shí ga dí té nyə afwóyé magala Yésus-Kríst yí. Bóól bwó ŋgə cí ná jisə «isá í á tɛéd shí ga yí». Dúgúg námə Kol 2.8, 20. **4:4** 3.13; Yuá 1.14 **4:6**

Rom 8.15-16 † **4:6** Abba: Ciyá ni í kó ná «Dá».

4:7 Rom 4.13; 8.17

nyingə bə lwaá, wo músə mbyágá; ná ndéé, nda wó músə mbyágá ná, Zembí má sá nə wo bág nə dwó kəw isá nyó á bwáig bwán bé yíid.

Pwòl lâm wúsə gwôw

⁸ Yág ja bí á shígé də mpu Zembí yí, bí á də bə məlwaá má ózembí bwá cúgé námə mpu bə ózembí wá. ⁹ Ká ja bí má mpu Zembí gaá, bul bə ná ndéé ja Zembí má mpu bí gaá, dáyé váál bí bí nə ñkul nyingə kə *búgula mbéé itag-bwool í míshíshim mí ñgə kyey nə isá yá shí ga myá? Ye bí má cəel nyingə kə bə málwaá? ¹⁰ Bí ñgə bul kanusə mósól mwôw, nə bósól óñkwoond, nə bíl ísəw, nə míl mímbû!† ¹¹ Bí ñgə kənd mə lâm gwôw é! Mə ñgə bəemb ná iséy má á sá bídí yí í yóg íyí-yíy é!

¹² Bwaang, ñgaá mə a má sá máméfwó nda bí, mə téég bí məbwə, ñgəgá nə cugə váál má ñgə cugə yíš. Bí a shígé bwéle sá mə məbôw. ¹³ Bíméfwó bí mə mpú ná ja má á tééd bwiing bí Jjə Lâñ ja áshúshwóógú yí, bwás wá í á sá ná mə shígulag bídí. ¹⁴ Bwás dəong í á sá ntâg mə nyúúl ñkí dana, ñji bí a shígé gwág mə nyéé, kú kâl mə. Bí á yida lág mə nda mə jí ñgwól *éngəles má Zembí, nda mə wó *Kríst Yésus. ¹⁵ Ká məshusug bí á də gwág mə ja jəong má má á má ka kə ñgow? Mə ñgə mpu bwaagulə ná bí á də gwág mə məshusug váál á ná, bí á mbəm bə nə zhíí, bí a nywá jee tí mísh mún yə mə. ¹⁶ Ká, mə músə bí zhízhín ja gaád nəcé mə jaawúlə bí obúbálé aá?

¹⁷ Yambán bósól búúd bwá ñgə zə nə ndí bídí ní í cúgé fwámé yambán; jísə ñji ná bwá cəel zə béég bí nə mə shú ná bí nywílyág ñji nə bwo.

¹⁸ Jísə jəjə sá ná bí nywílyág nə sá ányunywaá; ñji í jəla ná bí nywílyág nə gwo ja jəsh, kú bə ñji ja má jí kúná-kúnə nə bí yí. ¹⁹ Yé bwán bām, mə mú ñgə nyingə jug shú dánúđ nda mudá ñgə kwiy miná ná a zé byá yé; mə é jug ntó ná ndéé kə wósós ja Kríst nyó é mpu shín ñwa jiya bídí ícug dí yí. ²⁰ Mə ñgə jí ja gaád ná mə bág núñ bídí, mə mpúg váál má é lésha nə bí yí. Mə anyíngəyé ná mpu sá má sáág shú dán yí.

Mpwokwoond má Agar bá Sara

²¹ Bí buud mə céél nyingə kə nyí málwaa má Mácééd wá, jaawugá ná mə: yé bí ñgə námə mpu gwág sá Mácéé má ñgə cí yí? ²² Jí cilyá Kálad Zembí dí ná *Abərahám nyə á byá bwán óbá, a byá nyíga nə lwaá dé, a byá nyíga nə mudá yé, kú bə sósól məsáal. ²³ Mwán mə lwaá nyə á byél yéesh á muud dí; yé mə múdá nyə a shígé bə lwaá yé, nyə a byél ñkaagə má Zembí dí. ²⁴ Budá óbá óni búsə mpwokwoond á isə íbá: nyíga sə á mbún Sinayí, sə jəong í byá málwaa: Agar wə éne. ²⁵ Agar wəong wə mbún Sinayí wúsə Arabí yí, a jí ntâg mpwokwoond á Yurúsəlem a múús, Yurúsəlem wəongú bənnəñ mimbyágá myé myésh búšə məlwaá. ²⁶ Yurúsəlem a gwów nywáá cugé lwaá, nyə ntâg wə jí nyóóngú wúshé. ²⁷ Nəcə jí cilyá Kálad Zembí dí ná:

Wo mudá wó abwélé byá yé, gwágúg məshusug;

wo wá yáñgá, wo muud wó abwélé gwág məcəy mə byéyí yé.

Nəcə bwán wə mudá nyə á myeesh yé bwá bul bulya,

cə jəong wə múdá jísə nə báá yé.

4:8 1Kr 8.4-6 **4:9** Ifz 1.21; Kol 2.8-23 **4:9** 1Kr 8.3; Kol 2.15 **4:10** Mbá 4.19; Mis 7.42;

Rom 14.5 † **4:10** Na, Pwòl ñgə jəla nə cí məzanñ má Oyúden, ñkí ntâg bíl ísá íkúl íshús í á də sá dúlə yə wáacén-cení gúmá yí. Nyə a lás námə lésá ñgwúđ wəong Kol 2.16 nə 2.23 dí. **4:12** 1Kr

9.19-21 **S** **4:12** Pwòl ñgə jí nə obúgula ó Galátia bwá cúgəgú nda nyə, kú ná kənd mílám gwôw nə nyá məcəé; məcəé má cúgé nə ñkul sá ná bwá bíig cug, má cúgé námə nə ñkul sá ná bwá shúbúg cug.

4:13 Mis 16.6; 2Kr 12.7 **4:17** 1.7 **4:19** 1Kr 4.15 **4:22** Mat 16.15; 21.3 **4:23** Mat 17.18-19; Rom 4.17-20; 9.7-9 **4:24** MmN 19-20; Gal 3.23; 4.1; 5.1 Agar: Mat 16.1 **4:26** Heb 12.22; Mbá 21.2 **4:27** Iza 54.1 **4:29** Mat 21.9

28 Bwaang, bi báa bi básə bwán bwó á byél ŋkaagə má Zembí dí nda *Izaag wá. 29 Nə ndeé, mwán nyə á byél yéesh á muud dí yé nyə á lwó nyooŋg nyə á byél nə ŋkul mə Nkəŋkə Shíshim yé cúwáli; ntó námá wó í ŋgə bə ja gaád yé. 30 Ká Mícilyá mí ŋgə ci ná ji? Ngaá mí ŋgə ci ná: «Wíŋgúg múdá á lwaá bá mwán yé; í ajíyé ná mwán yé zág kaaw mánkəw nə mwán mə múdá cugé lwaá yé.» 31 Nə ndeé bwaang, shé cugé bwán ó lwaá, shé básə bwán ó nyooŋg cugé lwaá yé.

5

1 Kríst nyə á yíl shé mányámád nə shé cugəg ofalı. Yíimúgá mányúúl, kúgá nyingə kə nyíngal mányúúl málwaaád.

Jiya fulí

2 Mə Pwól mə ŋgə ci ná, bí má ká kə ŋgə síya ábiwáág íí, sá *Kríst nyə á sá yí í kú ná bə bí nə mfií. 3 Má nyingə báágulə jaaw múúd yəsh mə síyá ábiwáág yé fwámé jaaw ná, jisə nyə yíimbáli ná a bəg námə máccə mēsh. 4 Bí buud ŋgə dúg ná baagulélə Məccə wó í é tál bí otátalı mish má Zembí dí wá, bi má ntáma bínəŋ Kríst shwá, bi má wú kál bí á də bwəma nə mpaam má Zembí yí. 5 Sá báa, sá ŋgə ji nə búgə ná Zembí wə má bá sá ná sá bəg otátalı; Nkəŋkə Shíshim wə ŋgə balan nə búgə jisú, ŋgə sá ná sá ŋgəg nə bwánd ná Zembí nyə e sá sá sóólúgú wəoŋg. 6 Nəcé, muud músə múúd mə Yésus-Kríst yé mə mpú ná: muud tɛem síya ábiwáág, í nda bə nə mfií; muud nyingə bə kú síya, kú námə nə mfií; sá ŋgwúd wə ŋgə kwíínd: nji búgə. Búgə jooŋg í də ntág nyín cecilíd.

7 A jə kuú njəond bí á téeéd nə ndí yí ey! Zə nyə a má zə jándəwo bí

zhííd ná bí kú ná nyingə bə óbúbálé éne? 8 Váál lííngulə bwó má lííng bí ní í áŋgə nə zhu wə Zembí muud ŋgə jəw bí yé. 9 Ngaá bi mə mpú ná búbaalé *ləvur bíbíyá í də sá ná mbulyá ŋgug wəsh í bádúg? 10 Jám kóómbúd íí, mə ji nə búgə ná bí mú buud ó Cwámaba, bi abúle nyingə bə nyúl zhíí shús. Nji, muud nyə á má zə sá ná fəg í jímbúg bí éne, təo nə nyə wə zə təo zə, Zembí mə bá yá nə nyə.

11 Bwaang, í mbəm bə búbálé ná mə ŋgə ná nyingə cúndə ábiwáág, bwó ka nyingə wáamb mə nə cúwáli nəcé jí? Má ká nyingə ŋgə jííngulí buud ntó, mpu ná mə aŋgə ná jííngulí kwolós, sá í kwál bwo bəogú yí kú ná bə. 12 Buud bwó má zə zamədan bí óni, bwó jéeg námə kə cwíya mímyáág!

Fwámé jiya fulí

13 Bwaang, *Kríst nyə á má sá ná bí cugəg cug fulí. Nji, cug fulí jooŋgú í ájáláyé nə yida tál bí məkuú shí ná bí saág isá mílám mín mí ŋgə gwág yéesh yí. Yidagá bə nə váál cecilí í é sá ná bí dúg bə, ŋgwól kwíínd ŋgwól, ŋgwól kwíínd ŋgwól yí. 14 Nəcé, məmpándí mēsh má Məccə má kə bwəma mpándí ŋgwúd dí ná: «Ceciləg múúd yəsh jisə wo kúnə-kúnə yé nda wó cecil wóméfwó ná». 15 Ká, bí má ká yida ŋgə kwagula mpádúgá nyín, ŋkí ntág ná bí ŋgə bə, ŋgwól fəeg ŋgwól, ŋgwól fəeg ŋgwól, bí ó ka bey ná í bág shúgula bí ná bóól kweemashi bóólúgá!

16 Mə ŋgə yida ci náaá: cugəgá váál cug Nkəŋkə Shíshim ŋgə lwó bí yí; ja jooŋgú, bi anyíngəyé ná ŋgə bə iwíimbúg í cug mə múud. 17 Nəcé, iyéesh í cug múúd í ŋgə lúmbulí nə iyéesh í Nkəŋkə Shíshim, iyéesh í Nkəŋkə Shíshim lúmbulí nə bí

4:30 Mat 21.10 5:1 2.4; 4.5, 9; 5.3 5:3 3.10, 12; Rom 2.25 5:5 2.16; Rom 8.23-25 5:6 3.28; 5.22; 6.15; Rom 4.11; 1Kr 7.19; Ifz 6.23 5:8 1.6-7 5:9 1Kr 5.6 * 5:9 Kaaná ní wí námə fwo bə 1Kr 5.6 dí; wúusə námə nda kaaná sá má də ci ná: «Shú ŋgwúd má də wá bóól bēsh ibwool» yí. 5:10 1.7 5:11 6.12, 14; 1Kr 1.23 5:13 1Kr 6.12; 10.23-24; 1Pr 2.16 5:14 Lav 19.18; Rom 13.9 5:15 Zhk 4.1-2 5:16 5.25; Rom 8.2-13 5:17 Rom 7.13-23 5:18 Rom 6.14; 7.4

í múúd; isá íbá íni í ngə sɣya lúmbúli bídí mílámúd, váál á ná bí nda sá sá bí má céél sá yí. ¹⁸ Nji, bí má ká ngə cugə váál cug Nkɛŋkɛ Shíshim ngə lwó bí yí, bí nda ná nyiŋgə bə málwaa má mácɛɛ.

¹⁹ Misóólúgú mí dá zhu íyéesh í cug múúd dí myá mí cúgé nə njúúg, myó wó: nə jannga, nə misóólúgú mí áduđanā, nə asíy-síy, ²⁰ nə yálə ózembí ó áyadúg gúmá, nə sálə jamb, nə ífumağa, nə ozhuyā, nə mbíya lám, nə dúlə nyada, nə məfendyā, nə dúlə bə mácúŋ məcúŋ, nə máŋkəomá, ²¹ nə məzháj, nə iŋgulaga, nə idína í álal-ŋkul†, nə bíl váál isá yā ntó. Mə tééd fwo bwey kéwuli bí námə nda má á fwo bwey jaaw ná, ná: buud bwə ngə sá váál isá íni wá bwə ábulé bə nə kəw Faan má Zembí dí.

²² Ká, Nkɛŋkɛ Shíshim nywáá má du sá nə muud bəg nə ceełi, nə məshusug, nə mətəla, kú nə mílámusa, nji jə lám, nə jə fúlú, məŋkaagə mé nda salan, ²³ nə lám ná shee, nə dúlə mpu bii lám; kú nə təw cɛɛ í ngə ban váál isá íni. ²⁴ Buud bwə músə búúd ó Kríst wá, bwə á má bwambələ mbií búúd bwə á du fwo bə yí kwolós dí, í yə nə íyéesh byé nə iwəmbúg byé byəsh. ²⁵ Nkí shé má mpú ná Nkɛŋkɛ Shíshim wə ngə sá ná shé cugəgú, shé kágá bíđ ná nyə wá kyéyug nə shé. ²⁶ Shé yówugá íbəmb, shé yəw dúlə ngə sɣ məbyaagula nə dúlə sá ófímál sáméfwó nə sáméfwó.

6

Dugá wá mábwə

5:19 Rom 1.28-32; 1Kr 6.9-10; Ifz 5.3-5; Kol 3.5-8; 1Tm 1.9-10; 2Tm 3.2-5; 1Pr 4.3; Mbá 22.15
† **5:21** idína í álal-ŋkul: Mbií idína wəŋg í á du bə, buud də nə ŋul ntə mɛnɛji, buud sá jannga kú nə məsus. **5:22** Ifz 5.9 **5:23** 1Tm 1.9; 2Pr 1.6 **5:24** 2.19; 6.14; Rom 6.6; Kol 3.5; 1Yn 3.6
5:25 5.16; 1Kr 6.19; Ifz 4.30 **5:26** Rom 12.10; Flp 2.3 **6:1** Mat 18.15; Zhk 5.19; 1Kr 10.12
6:2 1Kr 9.21; 2Kr 11.29 **6:3** 1Kr 4.7 **6:5** Rom 2.6; 14.12 **6:6** 1Kr 9.11, 14 **6:8** Yuá 3.6; 6.63; Rom 8.6, 13 * **6:8** bɛ mpəg á nyúúl: Ntə má kə ná: «Wá lúu ŋgələ sɣ mənywa má dúgyá nə nyúúl má». † **6:8** bɛ mpəg Shíshim: Ntə má kə ná: «Wá lúu ŋgələ sɣ mənywa mə dúgyá nə Shíshim má». **6:9** 2Te 3.13 **6:10** Yuá 13.34; Rom 12.10; 13.8; 14.15; 1Kr 8.1; 2Kr 8.7-8; Gal 5.6, 13-14; Ifz 5.2; Flp 2.2; 1Te 3.12; 4.9; 1Tm 1.5; Heb 13.1; 2Pr 1.7 **6:11** 1Kr 16.21 **6:12** 5.2, 11

¹ Bwaanɣ, ŋkí í wóós ná muud má biil nə iwushí, bí buud ngə bɛ Shíshim má Zembí wá, ŋwagá nyə nə lám ná shee, bí sá ná a cɛg sóólúgú wəŋg. Bi ó du námə kááləgə ná bi bílúg mábwəbúlánúd. ² Dugá sá ná, ŋgwól má ká bə nə məkwowula, bóól wá məbwə; sálə ntó wí ná bí ngə bɛ cɛɛ *Kríst nyə a lúgə shé nə ndí yí. ³ Nəcə, ŋkí muud ngə tódúgá ná a ji gúl məma sá, í njúl ná a cúgé təw sá, a ngə shiig nyəméfwó. ⁴ Ná ndeé, muud yəsh fáásug misóólúgú nyəméfwó ngə sá myá; á ká dúg ná mí mpíyá nə gúmá, a mú ŋwa gúmá nə nyəméfwó, kú bə mányúúl má búúduđ. ⁵ Nəcə muud nyəméfwó má jəlá nə fwo wáduga nə micúŋ myé.

⁶ Muud ngə jíig Milésú mí Zembí yé yəg muud ngə jíiguli nyə yé kəw á isá byəsh á jí nə ndí yí.

⁷ Kúgá shiig mányúul; bwə áde kə nə məshigá wə Zembí; mpəg múúd mə bɛ yí, gwo námə wə á bá mwáág yí. ⁸ Múúd mə ká bɛ mpəg á nyúúl*, mpəg jəŋg í bá wúmə nyə shwiy, dwə wə á bá mwáág tən mpumá yí. Muud mə ká yida bɛ mpəg Shíshim†, mpəg jəŋgú wúmə nyə cug á kandugə kandugə, gwə wə nywáá má bá mwáág tən mpumá yí. ⁹ Shé kúgá káád sálə mánywa; shé mpúgá ná, shé má ká bə kú káád íí, shé má bá mwáág mpúmá á mánywa məŋgú fwála í bá jəla yí. ¹⁰ Ná ndeé, té shé ngə ná bə nə fwála yí, shé sáágá buud bəsh mánywa, bul bə ná ndeé bəŋg básə óbúgula nda shé wá.

Məshíne má kálaad

11 Bwaanḡ, bi mǎ dúg mǎma íkanḡá mǎ ḡḡá cilǎ bí nǎ mbwǎ wǎm yí. 12 Buud bwǎ ḡḡá yím̄buli bí ná bi síyág ábiwǎág óni, bwǎ ḡḡá sḡ ná bwǎ ḡwa gúmbǎ nǎ misóólúgǎ myǎ buud. Jísǎ ḡji ná bwǎ acéélé bwǎma nǎ cúwǎlí kwolós mǎ *Kríst í ḡḡá kwaamb yí. 13 Dugǎ, buud ǎ ábiwǎág bwǎméfwó bwǎ anḡé nǎ baagula mǎcǎcǎ, ḡji bwǎ ḡḡá jii ná bi síyág ábiwǎág. Jísǎ bwo ḡji ná bwǎ cǎel bá du bǎḡuwa ná bwǎ wǎ bwǎ á sǎ ná bi síyág ábiwǎág. 14 Kǎ mǎcǎ jǎm kóómb di, mǎ cugé nǎ gúl sǎ mǎ jí nǎ ḡkul bǎḡuwa nǎ ndí yí, námǎ ḡji kwolós mǎ Cwǎmba wúsú Yésus-Kríst; nǎcǎ Kríst nyǎ a mǎ sǎ ná mǎ dúgúg shí ga nda nyísǎ kwolós dǎ, shí ga dúg mǎ nda mǎ ji kwolós dǎ. 15 Gwǎ wǎ mǎ cí ná, síyálǎ ábiwǎág cúgǎ nǎ mfíí, nyiḡḡólǎ bǎ kú síya, nda nǎ mfíí; sǎ jí nǎ mfíí yí jí ḡji bǎlǎ kukwumuga ágúgwǎan. 16 Buud bǎsh bwǎ é bǎ ḡjǎgǎlǎ ní wǎ, Zembí kǎ sǎ ná bwǎ cúgǎg ná shǎcǎ, kǎ gwǎg bwo cǎy lámúd, kǎ sǎ námǎ *Izǎryél yé ntó.

17 Tǎéd múús íí, muud nda ná nyiḡḡǎ ntágulǎ mǎ lúu; mpugǎ ná nyúúl nyǎm nyí nǎ mǎyǎgyé mǎ ḡḡá lwó ná mǎ a mǎ jug shú mǎ Yésus má. 18 Bwaanḡ, Mpaam mǎ Cwǎmba wúsú Yésus-Kríst í jíḡ mǎitádúgǎ mínúd. Amen.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Ifêz yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Ifêz yí

Pwôl nyə á cilə bóól ókálaad a njúl mím̄bwugud, bwá da j̄ôw ókálaad b̄oong nə «okálaad ɔ mwâ mimbwug». Bɛ́ɛlə sâ jisó Ifz 3.1 nə 4.1 dí yí, í ngə nyín nə kálaad á buud ó Ifêz jisə cínɔngú mbwoomb «ókálaad ɔ mwâ mimbwug» dí, b̄án̄n̄ nyɔɔng á buud ó Filipí, nə á buud ó Kolósia, nə nyɔɔng nyə á cilə Fúl̄m̄n̄ yé.

Minjígulá mísə kálaad wɔɔng dí myá mí ngə nyín nda sâ mə cí nə Pwôl nyə a shígé cilə nyə nji shú Dɔ ngwúd. Shug lú minjígulá nyɔɔng wá yuug á kandugə kandugə Zembí nyə á yágulə yí; yuug nə á sheeng isâ yâ jon nə ya shí byêsh Kríst dí shí makuú (1.10). Pwôl nyə á ka kaaw njígulá wɔɔngú mən̄kɔw məbá.

- (1) Nkɔw áshúshwóógú í ngə lwó nə Zembí nyə á sheeng Oyúden b̄án̄n̄ ikúl ishús, a sâ nə bwá bág kúl ngwúd kwoŋ mə Kríst dí (1.3–3.21).
- (2) Nkɔw ábɛé í ngə lwó nə obúgula b̄esh bwá jəlá nə cugə cug á bálə seengyá kúl ngwúd, nəcé b̄esh bwá músə buud ɔ Yésus-Kríst (4.1–6.20).

Məbádá

¹ Mə Pwôl, muud Zembí nyə a féesh nə mə bág *muud lwámá mə Yésus-Kríst yé, mə cilə bí min̄kɛŋkɛ mí búúd ó Yésus-Kríst, buud ó abúgúlag. ² Sóóngú wúsú Zembí bá Cwám̄ba Yésus-Kríst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námá nə bí ngóg nə cugə nə sheɛ.

Mpaam ántɔ minji

³ Gúmá nə Zembí, Sóóngú mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst, nyə muud nyə á mə bwádan nə sê kwon mə *Kríst dí, sá sə m̄nyəw má *shishim məváál m̄esh jon dí gwôw yé. ⁴ Nyə á bwey féesh sá kwon mə Kríst dí a nda fwo fwɔ shí nə gwôw. Nyə a féesh sá nə sá bág min̄kɛŋkɛ, kú nə sá á jumúg nyádí míshúd. Ngələ bɛ́ cɛelí nyə á cɛel sá yí, ⁵ nyə á bwey bə nə cɛ́l̄á nə a bá ŋwa sá t̄an̄ bwán bə kwon mə Yésus-Kríst dí, váál j̄j̄j̄ yéesh jé í á bə yí. ⁶ Yéesh jé í á bə ntó shú nə sá ságúság məma mpaam nyə á sá sá kwon mə ábábə yé dí yí.

⁷ Zembí nyə a mə yíl sá m̄nyámád nəcé məciú mə ábábə yé wɔɔngú, a mə juu sá nə iwushí bisú nyádí kwon dí, nə ijuugə námá bimbí məma mpáam nyé. ⁸ Zembí nyə a mə bul bul sá sá mpaam nyɔɔngú, juw sá zhií mə bə nə fug nə ikəŋ. ⁹ Nyə a mə sá nə sá mpúg j̄j̄j̄ yuug jé nyə á ngə baagulə shwoó nə a bá zə sá lúu mə Kríst dí yí. ¹⁰ Nyə á ngə baagulə yuug j̄oong nə a bá zə casulə gwo mwów má məzhúgúla: í á bə nə a bá seeng isâ byêsh yə Kríst nə Kríst nyəmɛfwó a jwúg nə byo: tɔɔ isâ bisə gwów jon dí yí, tɔɔ byɔɔng bisə wa shí yí.

¹¹ Zembí nyə a mə ŋwa sá t̄an̄ kɔw* dé lúu mə Kríst dí. Nyə a tééd bwey féesh sá námá nda yuug jé í á bwey bə nə, nyə muud mə dá kyey nə isâ byêsh nda á cɛel nə yé. ¹² Nyə á ŋwa sá t̄an̄ kɔw dé shú nə, sá buud sá á tééd fwo bwey kwey bwágó lúu wə Kríst wá, sá dúg ságusə váál á m̄piyá nə gúmá yí. ¹³ Nyádí kwon dí wə Zembí nyə á wá bí Nkɛŋkɛ Shishim nyə á bwey kaag buud yé, nyə á wá bí nyə t̄an̄ m̄yigyé mé ja bí á gwág ciyá á búbálé yí, ja bí á gwág J̄j̄j̄ L̄an̄

1:1 muud lwámá: Gal 1.1 Ifêz: Mis 18.19-21; 19.1 1:3 2.6; 2Kr 1.3 1:4 5.27; Yuá 15.16; 17.24; 2Te 2.13 1:5 Yuá 1.12 1:6 Mat 3.17; Rom 5.2; Kol 1.13 1:7 Zembí nyə a mə yíl sá m̄nyámád: Kol 1.13-14 məciú: Ifz 2.13; Rom 3.25-26; Kol 1.20; 1Yn 5.7 Zembí nyə a mə bul bul sá sá mpaam: Ifz 2.7 1:9 1.22; Kol 1.16, 20 1:11 1.4; Rom 8.28-29 * 1:11 Bóól bwá cí na nə: «Zembí nyə a mə yé sá dású kɔw.» 1:13 4.30; 2Kr 1.22; Kol 1.5 1:14 4.30; 2Kr 1.22

ngó cug bí yí, ná ndéé bi mú *búgula nyə yí. ¹⁴ Nyə a wá shé Shíshim yé wəɔŋg mílámúd t̄ɔŋ béén ná a bá yə sá dúsú kəw lú mánywa ja á bá zə mɛɛl yíl kúl búúd jé mányámád yí. Nəcé, nyə á kusə kúl búúd jəɔŋgú ná í bág dɛ ságusə v́áál á mpíyá nə gúmá yí.

Məjəgula

¹⁵ Sâ jəɔŋg wá bí é gwág ná, té má á gwáduga ná bí ngə *búgula Cwám̄ba Yésus, bi ngó námá cɛɛl obúgula bēsh yí, ¹⁶ mə ayówé ngálə yə Zembí akíba shú dún ja jēsh má ngó wá bí məjəgula mām dī yí. ¹⁷ Mə ngə jəgula ná, Zembí mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst, Púpá á milwaná yóg bí *shíshim á fúg í é lwó bí nyə, sá ná bí mpúg nyə yí; ¹⁸ a wág bí ɪŋgúnɔŋg m̄ish m̄á lámád, bi mpúg v́áál bwágé lúu búúd bwé dú bə nə ndí ja á jəw bwo yí, bí mpu bímbí lú zhwoɔg ɪjímá isá á dú kaaw m̄ɪŋkɛŋkɛ m̄i búúd myé yí, ¹⁹ nə məma yáág-yáág m̄isóólúgú á dɛ sá shú sá obúgula myá, m̄isóólúgú á dɛ sá nə məma ŋkúl nyé ántə minji myá. ²⁰ Məma ŋkúl ántə minji nyəɔŋg wá nyé á wɛɛf gwúmáshílə *Kríst ná ndéé kə jil nyə nyádí mbwə m̄əncw̄um jɔŋ dí gwəw yí. ²¹ Nyə á b̄an Kríst gwəw a ntə isá yá məyídúgú† í ngó wá buud mányámád yí, nə byəɔŋg í ngó lwó buud mp̄əl yí, nə byəɔŋg í ngó ntə buud ŋkul yí, nə byəɔŋg bísé nə icwám̄ba yí; á ntə sâ jēsh jí nə ŋkul gwíidəw jíná təɔ wa cug ga dí, təɔ jəɔŋg cug í ngó zə shwóg yíid. ²² Zembí nyə a mə wá isá byēsh Kríst dí mányámád, nə ndéé, nda Kríst mə jwú nə isá byēsh ná, Zembí mú t̄əl nyə lúu á *Dɔ lú óbúgula,

²³ Dɔ dəɔŋgú í njúl nyúúl nyé, í njúl lwándúlá nə nyə, nyə muud ngó lwándulə sâ jēsh kál jēsh yé.

2

Kríst nyə á zə nə cug

¹ Bi b̄an, nə iwushí nə *m̄isám bí á dɛ sá myá, mí á sá ná bi bág mimbimbə. ² Bi a wá m̄ənyúúl cug iwushí nə m̄isámád yág, ŋwa kuú njəɔnd á buud ɔ shí ga, ngə bɛ məsa ngə kyey nə lal-lal məjamb m̄ɪŋgúlád yé, nyə *shíshim ngə lwáfulə buud ɔ m̄ɪŋgáád yé. ³ Sâ bēsh óga, sá á bə námá gwoɔŋg jəɔŋgúd, cug jísú í á ngə bɛ iyéesh yá milám m̄isú, sá á dɛ s̄ɔŋ ní ná sá mə lwándúlə iyéesh byəɔŋgú nə bəw-bəw m̄ítádúgá myá cínɔŋ; sá á bwey byél sá njúl námá nda b́óól bēsh, sá njúl n̄ji ná Zembí gwágúg sá zhwoŋú. ⁴ N̄ji, Zembí j̄i bul bə nə lām m̄áɛɛy, nyə á cɛɛl shé nə fwámé mama cɛɛlí. ⁵ Gwá wá í á sá ná, shé buud shé á bə mimbimbə nəcé iwushí bíshé wá, nyə á n̄yɪŋgə yə shé cug ja nyə á gwúm̄ashi *Kríst yí. Mpaam mə Zembí wá í á mə sá ná bi d́úgúg cug. ⁶ Zembí nyə a gwúm̄ashi shén̄ɔŋ Yésus-Kríst, ná ndéé, lúu yé dí, nyə a mə kə jil shén̄ɔŋ gwəw jɔŋ dí. ⁷ Nyə a sá shé bímbí lú mánywa dəɔŋgú lúu mə Yésus-Kríst dí, shú ná a lwó ikala í búúd í é ngə byél yí ná, mpaam á jí nə ndí yí, í ntə sâ shé b̄an mə jəw ná mpaam yí. ⁸ Mpugá nə mpaam mə Zembí wá í á mə sá ná bi d́úgúg cug, bi a mə ka ntág bii mpaam nyəɔŋgú nə zhíí a búgú. Sóólúgú wəɔŋg í cúgə sóólúgú w̄an, jísə yána mə Zembí. ⁹ Shé ádúgɛɛ cug nəcé fwólə sá wúl sóólúgú, mb̄.

1:16 Kol 1.3 **1:17** 5.17; Mik 2.6; Kol 1.9-10 **1:18** 4.4; Kol 1.12 **1:19** 2Kr 13.4; Kol 2.12

1:20 Mis 2.33; Kol 3.1 **1:21** 6.12; Rom 8.38; Gal 4.8-9; Kol 1.13, 16, 20; 2.9-10, 15, 20 † **1:21** Na jísə wəngales bwə ngó c̄iy Yúd 1.6 dí wá. **1:22** 1.10; 4.15; 5.23; Sóm 8.7; Kol 1.18; 2.19 **1:23** Dɔ dəɔŋgú í njúl nyúúl nyé: 2.16; 4.1-16, 25; 5.30; 1Kr 12.4-11, 27; Kol 2.19 í njúl lwándúlá nə nyə: 2.14, 18; 4.1-6; Kol 3.15 lwándulə sâ jēsh kál jēsh: 3.19; 4.10 **2:1** 2.5 **2:2** 6.12; Yuá 12.31; 14.30; Mis 26.18; 1Yn 2.16 **2:3** 5.6, 8; Rom 1.28; Kol 3.6 **2:4** Rom 8.39; 9.16; Zhk 5.11 **2:5** 2.8; Rom 3.24; 6.13; Kol 2.12-13 **2:6** 1.3; Kol 2.12; 3.1 **2:7** 1.7; Rom 5.20 **2:8** Mat 20.15; Yuá 4.10; Mis 15.11; Gal 2.16 **2:9** Rom 3.28; 1Kr 1.31; 2Tm 1.9; Tit 3.5 **2:10** Tit 2.14

Muud nda jee ñkêny nyúul. ¹⁰ Shé búsə yida bæ sá Zembî nyáméfwó má shîn lúlə yí. Nyə á nyingə té shé ncuncumbə lúu má Yésus-Kríst dî, shú ná shé kág sá jəɟə mísóólúgú nyə á bwey kwəməsa shé myá.

Kúl búúd má Zembî

¹¹ Bi buud bí á byél yág íkúl ishús dí wá, bí ɔ tédúgá sá bí á du bæ yí, ja *Oyúden bwó á du ŋwa ná bí cugé nə ábiwáág yí, í njúl ná bāŋ bwó á bæ nə nyə nji mányúúlúú, məbwó má búúd sála. ¹² Bi á du bæ, kú nə wónɔ́ nə *Kríst, kú nə zhií bí má bá búúd ɔ Izəɾəyél; bí á du bæ ojína, kú nə kəw ísá Zembî nyə á du kaag buud ɔ ísə bé yíid, ŋgə cugə kú nə bwág lúu, ŋgə cugə kú nə wónɔ́ nə Zembî. ¹³ Ká ja gaád íí, bí buud bí á du bæ Zembî shwóg-shwóg wá, məcíí má Kríst má á má sá ná bí bəg nyə kúnə-kúnə, kwonj má Yésus-Kríst dî.

¹⁴ Nyə wə jísá mətála məsú, nyə muud nyə á sá ná, a ŋwa ká ŋwa ká, a seɛŋg yé. Nəcə yánálə nyə á yána nyúúl nyé yí, nyə a caam kóógúlé í á du wá mbéégí mpédúgá Oyúden nə íkúl ishús yí, kóógúlé í á du sá ná bwé dúg fiima yí. ¹⁵ Nyə a má yíl mǎmpándí nə ici yá *mbwoomb məcəɛ, shú ná mwá Yúden bá bəsh mwá íkúl bwé bəg mbii múúd agúgwáan ŋgwúd nyədí kwonj dî, bwé cugə mətála dî. ¹⁶ Yələ nyə á yə kwolós dí yí, nyə á sá ŋkwambulə mpédúgá bəndŋ Zembî, a seɛŋg mwá Yúden bá mwá íkúl bwé bæ sá ŋgwúdu, nyə a shínal ífiimuga. ¹⁷ Nyə á zə nə makál zə jaaw bí buud bí á bæ shwóg-shwóg nə Zembî wá, jaaw bəɔŋg bwé á bæ nyə kúnə-kúnə wá ná ífiimuga í má shîn. ¹⁸ Nyə wə nyə a má sá ná sə bəsh, nə Oyúden nə

íkúl ishús, sá kúmæg wə Dá nə ŋkul mə Nkɛŋkɛ Shíshim ŋgwúd nə ŋgwúd.

¹⁹ Ná ndeé, bí cugé ná nyingə bæ ójína, ŋkí ntəg mintəbə. Bi músə buud ɔ mpwág má Zembî, námá nda míl mɪŋkɛŋkɛ mí búúd myêsh, bí músə njów búúd má Zembî dî. ²⁰ Bi búsə nda isá í málwɔ́ga bwé ŋgə zə lwɔ́ nə ndí lámuga dí gwów yí; lámuga jəɔŋg wə *buud ɔ lwámá nə *buud ɔ mícúndá, Yésus-Kríst wə jísá kwóógú áshúshwóógú í á tééd kə bwamá dí yí. ²¹ Njów wəsh í ka zə ŋgə lwíny nyədí kwonj dí ka zə bæ ŋkɛŋkɛ Mpáánzə má Cwámaba. ²² Nyədí kwonj dí wə bí má zə námá ŋgə bwəɔɔda málwɔ́ga dí yé. Bi má ŋgə bwəɔɔda málwɔ́ga dí ná ndeé í mú bæ njów Zembî ŋgə jil Shíshim yé yí.

3

Kríst ji námá Kríst á íkúl ishús

¹ Gwə wə jí ná, mə Pwól, mə muud jí mímbwug dí nəcə ŋgólə sɛy nə *Kríst Yésus shú dún, bí íkúl ishús yé, má du jəgula nə Zembî shú dún. ² Bi a má jalá nə jee gwág váál Zembî ŋgə kyey nə mpaam nyé yí, ná nyə á ŋwa mə wá nyədí mísóólúgú, a yə mə iséy ná mə sáág shú dún. ³ Zembî wə nyə a bágulə mə *ndimba má mii ndəm cilə bí ní. ⁴ Ja bí é ŋgə lɔ́ kálaad éga yí, biméfwó bí é jee dúg váál má má mpu ndimba má Kríst yí. ⁵ Zembî nyə a shígé fwo lwó íkala í búúd í ayág ndimba wəɔŋgú nda á má ka sá ja gaád ná. A má sá ná Nkɛŋkɛ Shíshim zəg wéeshulí nyə, lwó mɪŋkɛŋkɛ mí *búúd ɔ lwámá nə *buud ɔ mícúndá. ⁶ A má lwó bwo ná, ja búúd ɔ íkúl ishús bwé má magulə Jəɟə Lán yí, bəndŋ bəsh

2:11 Rom 11.17 **2:11** 5.8 ábiwáág: Gal 5.6; Flp 3.3 **2:12** Rom 9.4; 1Kr 15.19; Kol 1.21-22; 1Te 4.13 ojína, kú nə kəw ísá Zembî nyə á du kaag buud ɔ ísə bé yíid: 2.19 **2:13** bí á du bæ Zembî shwóg-shwóg: 2.17; 3.6 məcíí: 1.7; Gal 1.4 **2:14** mətála: 2.16; 4.3; Kol 1.20 seɛŋg: 1.23; Rom 10.12; 1Kr 12.13; Gal 3.28 **2:15** 2Kr 5.17; Kol 2.14 **2:16** 1.23; Rom 5.10; Kol 1.20-22 **2:17** Iza 57.18-19; Mis 2.39 **2:18** 3.12; Rom 5.2 **2:19** 2.12; 3.6; Heb 12.22-23 **2:20** Mat 16.18; 1Kr 3.10-11; Mbá 21.14 **2:21** 1Kr 3.16 **2:22** 1Pr 2.5 **3:1** Kol 1.25 **3:1** mə muud jí mímbwug dí: 4.1; Flp 1.7; Kol 4.18; Flm 1, 9 **3:3** 3.6 **3:4** Rom 16.24; 2Kr 11.6 **3:5** Kol 1.26 **3:6** ndimba: 1.9-10; 2.13-14, 18-19; 3.9-11; Rom 16.25; Kol 1.26-27

*Oyúden bwá músə námə nə kəw ηgwúden mish má Zembî dí, bə́nónη bēsh bwá músə íkúl í nyúul ηgwúđ; ηkaagá Zembî nyə á kaag lúu má Kríst Yésus dí yí, í dúgyá námə nə bwo bēsh.

⁷ Jəjə Lāη wəəηg wá Zembî nyə a sá mə mpaam, wəef ηkúl nyé, ηwa mə ísəyúd nə mə kyéyug nə ndí yí. ⁸ Mə muud mə búl bə kú nə mfií mīηkəηkə mi búúđ myēsh dí yé, Zembî nyə a sá mə mpaam nə mə zəg jaaw íkúl ishús tāη jəjə mákál ná, Kríst ηgə sá buud mbii mánywa múúđ cúgə nə ηkul shwáanzələ má. ⁹ Mə jaaw bwo məkál, mə bágulə bwo ndímba: ndímba Zembî nyáméfwó muud nyə á té isá byēsh nyə á də baagulə shwoó dí kwóm kwóm yí. ¹⁰ Nyə a sá nə mə zəg bágulə búbálé wəəηg shú ná *Də lú óbúgula í lwóg váál Zembî jí nə fəg ísá byēsh dí yí, isá yā jəjə, byəəηg í ηgə wá buud mányámád yí, nə byəəηg í ηgə lwó buud mpəl yí í mpúg. ¹¹ Zembî nyə á bwey bə nə yuug jé á kandugə kandugə shú ísá íni byēsh, nyə á má ka zə sá sóólúgú kwoη má Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí. ¹² Sə músə nə ηkul jee kumə wá Zembî kú zhízhigə, nəcé sə mú búúđ ó Kríst, sə ηgə ntāg *búgula nyə. ¹³ Mə ka ηgə ci ná, bí tēem dūg nda mə ηgə bwəma nə *incwaw í ntəg shú dán éga, bí kú wá mányúúl íηkúηkwoη dí; incwaw í ntəg íga í bá shúgula bí sá gúmə.

Ceelí mə Kríst

¹⁴ Gwə wá jí ná, mə ηgə kúd Dā məbwónη, ¹⁵ nyə muud nyə á gwiid* mīnjów mí búúđ myēsh mīnə, tə mya wa shí, tə mya jəjə dí yé, ¹⁶ mə ηgə jəgula nə nyə ná, nda nywáá jí nə yáág-yáág mílwané ná, a

sáág nə Nkəηkə Shíshim yé wáág bí məma mpífə mílám dí cwú, lulashi bí. ¹⁷ Mə ηgə námə jəgula nə, nda bí ηgə *búgula nyə ná, a sáág nə *Kríst zəg jí bí mílámúd, bí nádag nə cēlí, bí ηgə magulə ηji sá í zə nywadulə cēlí yí, ¹⁸ shú ná bí bəg nə ηkul ná, bíndə míl mīηkəηkə mi búúđ myēsh bí wámbuləg bímbí cēlí mə Kríst í bwáag yí, nə bímbí í gwáá yí, nə bímbí jí nə cé kələ gwów yí, nə bímbí jísə nə gwaálə shí yí. ¹⁹ Bí bəg námə nə ηkul mə mpú cēlí mə Kríst í ηgə ná ntə sə fəg ni, shú nə mílám mí lwándúg bí nə fəg nə cēlí nə cwós námə nda Zembî jí lwándúlá ná.

²⁰ Zembî muud jí nə ηkul bul sá sə mánywa ntə bímbí sə mə gwáamb nyə yí nə bímbí sə mə tádúgá ná nyə e sá yé, nyə muud ηgə sá nə ηkul nyé í ηgəg nə sēy sádí ícug dí yé, ²¹ *Də í sáág nə ikala í búúđ byēsh í yəg nyə gúmə kwoη mə Yésus-Kríst dí, kandugə á kandugə. Amen!

4

Nyúul ηgwúđ

¹ Nda jí ntó ná, mə muud jí mimbwug dí nə ηgələ sēy nə Cwámba yé, mə ci nááá, cəgəgá mbii cəg í mpíyá nə muud mə bii njúwúlú Zembî ηgə jów buud yé. ² Ntó jí ná, muud kú bwelə ηkēny nyúul, də bə ηji nə lám ná shee, kú nə mílámusa, ηgwól jísəw ηgwól cēlíđ. ³ Nkəηkə Shíshim mə sēηg bí ná bí ηgəg nə cəgə búmbə ηgwúđ; buləgá wá ηkul ná cəg búmbə jəəηg í bəg kú ntáma; bí ə shúgál gwo nə lám mətəla, nəcé lám mətəla wá ηgə bəduga bí búmbə ηgwúđ.

⁴ Bí mə jələ nə cəgə búmbə ηgwúđ nəcé Zembî nyə a jów obúgula bēsh nə bwə bwándúg bwágə lúu

3:8 búl bə kú nə mfií: 1Kr 15.8-10; Gal 1.13-16; Flp 3.6-8; 1Tm 1.12-16 **3:9** 1.4 **3:10** 1.21, 23
3:12 Rom 5.2; Heb 4.16; 10.19 **3:13** Kol 1.24 **3:14** 6.18-19 * **3:15** Ból bwá ci ná gwiid ni mə ké ná «nyə wá nyə a té». **3:16** Kol 1.11 **3:17** Yuá 14.23; Ifz 5.2; Kol 1.23; 2.7 **3:18** Kol 2.2 **3:19** 1.23; 5.2, 25; 2Kr 5.14; Kol 2.9-10 **3:20** Kol 1.29 **4:1** 3.1 **4:2** 5.2; Kol 3.12-13
4:2 Rom 8.13; Gal 6.8; Kol 3.9 **4:3** 2.14-16; Kol 3.14-15 **4:4** 1.23; 2.18 * **4:4** bwágə lúu: Nə «bwá bá bə nə cəg á kandugə kandugə».

ngwúd*; ntó, obúgula bêsh búsa mbwòdà nyúul ngwúd, bwó á lág Nkènkè Shíshim ngwúd, ⁵ búsa nà Cwámba ngwúd, bwó ngə magula minjígú alá mimpwúd, búsa nà nduwán ngwúd†, ⁶ Zembî ji nji ngwúd, á jí Sónngú a shé bēsh yé; nyə wó má jwú nà shé bēsh, á dū balan nà shé bēsh shú sálə ísəy byé, a jisə shé bēsh dī.

⁷ Nji, mbúgula yēsh nyə a shí lág dé kəw lú yāna váal *Kříst nyə á yígula nyə dwo mpáam dí yí. ⁸ Sá jəng wó jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: Ja nyə á kə gwów yí, nyə á bii mikwám kə nə ndí; a mú yə búúd məyána.

⁹ Ká, ja bwó cí ná nyə á kə gwów yí, ntó má kə ná jí? Ngáá ntó má kə ná nyə á fwo tééd shulə kə shí ga dí shí? ¹⁰ Muud nyə á shulə yé, nyə námá wá nyə á bád kə zhwáángé, cə jon lə gwów dēsh; í á bə ntó shú ná nə shí nə gwów byēsh í bəg nji nyə nə nyə. ¹¹ Məyána nyə á ngə yə buud má má á ngə bə ná, nyə a sá ná bóól búúd bwó bəg *buud ə lwámá, bóól *buud ə mícúndá, bóól obwiingye ə lân, bóól obaagula ó gwoong nə oyíguli. ¹² Nyə a sá ntó shú ná minjékèkè mi búúd mí bəg fwámé nkəwəməsá má sá ísəy, ngəlá sá ná nyúúl má Kříst, *Də lú obúgula í lálug. ¹³ Bwó sáág ísəy byəng nə ndé kə wóós nə shé bēsh shé má bá bə nə váal búgá ngwúd, shé bēsh mpu *Mwán má Zembî váal ngwúd, shé bēsh fifə námá bímbí Kříst mə fifə yí.

¹⁴ Í bəg ntó shú ná sá nda ná nyingə bə íkákágə, sá nda nyingə dū ngə yāngula nda ifúl í íntál í dū yāngula ngwəpə nə ngwəpə ná; nda ná nyingə dū ngə bə njígú alá wēsh

í wóós yí, buud bwó á má kú nə dúlə kul bóól íbíd wá bwé nda ná nyingə nyúg sá. ¹⁵ Sá mú bá yida dū jaaw obúbálé nə lâm cəlí, sá ka ngə wíy məzhií məsh ngə bə nda Kříst muud jí lúu yé. ¹⁶ Nəcé nyə Kříst wó ngə sá ná Də dēsh ncindí í bəg fwámé téegyá nda nyúúl muud, kál nyúúl jēsh jé jiya dí, misəsgá myá mábwəpə mə nyúúl ka ngə laad byo. Də ka bə ntó, kál nyúúl jēsh ngə séy váal í jí yí, nyúúl nyēsh ka ngə wíy nə cəlí.

Kuú njəond ágúgwáan

¹⁷ Mə ka ngə cəel lās fwámé lās Cwámba ngə mpu, ngə cí nááá: kúgá ná ngə kyey kuú njəond óhááden; bwó ngə sá isá nə milúu myəŋ, milúu ka ngə zhíng bwo ntó kú nə wímbúlé. ¹⁸ Milúu mí á má shilá† bwo, bwó cúgé nə nkəw cəg Zembî nyə a má yə búúd yíid nəcé shúg dúś bwo mílúúd yí nə bimbúalə mílám mí á má bimbúala bwo yí. ¹⁹ Milám mí músə bwo kú ná nə məcəy, bwó á má ka wusə mənyúúl ásiy-siy dí, ka ngə bə misóólágú mí ádudaná məváił məsh, nə mbéé ncwəngə antə minji.

²⁰ Nji bí báá, kéel má *Kříst bí á gwág yí í áshígé jíguli bí ntó. ²¹ Ngáá ná kéel mə Kříst wó bí á gwág yí? Ngáá ná minjígú alá myé bí á njwa myá mí á bə obúbálé wó Yésus? ²² Ká jí? Í jí ná bí myáásug kukwuməga múúd bí á fwo dū bə kuú njəond ácwúlúd yí, kukwuməga múúd í dú ngə yúúd yúúdúg, ngəlá bə məshigá íwímbúg í ngə shigə nyə yí. ²³ Í jí ná mílám nə mílúu mí ngəg nə nyingə bul bə bí gúgwáan nə gúgwáan. ²⁴ Í jí ná bí bwáádúg kukwuməga múúd ágúgwáan, kukwuməga Zembî nyə a má sá ná í bəg nda nyəmfwó, í ngə

4:5 Yuá 10.16; 1Kr 8.6 nduwán: Mat 28.19; Rom 6.3-4 † **4:5** nduwán ngwúd: Bwó á ngə duwan shú má Cəgye ngwúd. **4:6** 1Kr 12.6 **4:7** Rom 12.3, 6; 1Kr 12.11 **4:8** Sóm 68.19 **4:9** Yuá 3.13 **4:10** 1.23 **4:11** 1Kr 12.28 **4:12** 1Kr 14.26 **4:13** Kol 1.28 **4:14** 1Kr 14.20; Heb 5.13-14; Zhk 1.6 **4:15** 5.2 **4:15** 1.22 **4:16** 1.23; 2.21-22; 4.13, 25; Kol 2.19 **4:17** 5.8; Rom 1.21; 1Pr 1.14 † **4:18** mílúu mí á má shila: Ciyá ní jisə námá 2Kr 3.14; í kə ná «mílúu mí músə bwo kú ná nyingə dū mpu bii ísá, kú mpu faas». **4:19** Kol 3.5 **4:23** Rom 12.2 **4:24** Mat 1.26-27; 2Kr 5.17; Kol 3.10

bę otútálí nę cug mę̀nkę̀l í ę̀gę̀ zhu obúbálé dí yí.

²⁵ Nda jí ntó ná, myaasugá ijjó. Nę̀ ndeé, muud yę̀sh má ję̀lá nę̀ bwiing ę̀gwę̀ nji obúbálé, nęcé shę̀ músa leedyá nda ikál í nyúul muud. ²⁶ Í ká bę̀ ná muud má gwág zhwuná, ká bey ná a sáág *sám; a kú ntág bíd ná jwów í jímág a njúl ná nę̀ zhwuná. ²⁷ Bı́ kú bę̀eg yę̀ Njwú majamb zhií. ²⁸ Muud nyę̀ á dę̀ júwo yę̀ yówug júwo; a yidag sę̀y nę̀ mę̀bwó mé shú ná a bág nę̀ sá jí nę̀ ę̀kul kwíind nyámę̀fwó, kwíind námá ę̀gwól múúd jí nę̀ mę̀yą̀ngan yę̀. ²⁹ Muud kú ná nyiingę̀ cúwal ícúwálı́-cúwalı́ nyéđí mpud; ę̀kí í jii ná bı́ lásúg íı́, bı́ ci nji jọjọ íciyá bíśó nę̀ ę̀kul sá nę̀ muud lálug búgád yí, íciyá bíśó nę̀ ę̀kul kwíind búúd bwó gwág wá yí. ³⁰ Zembı́ nyę̀ a wá bı́ Nkę̀nkę̀ Shı́shim tńh mę̀yiigyé ná á bá yíl bı́ mńnyámád. Kúgá sá ná Nkę̀nkę̀ Shı́shim wńng shúsúlag. ³¹ Ofimál, nę̀ dúlę̀ nyada, nę̀ impimbę̀, nę̀ ozhuyá, nę̀ *bwaasúla mpu, tę̀em bę̀ dúl váál gwólę̀ lám dę̀sh, byę̀sh íni í shínúg bídí ícug dí. ³² Yidagá bę̀ nę̀ osusa, bı́ dę̀ gwág búúd bę̀sh cę̀y lámúd, bı́ dę̀ sá ná, ę̀gwól juu ę̀gwól, ę̀gwól juu ę̀gwól, námá nda Zembı́ nyę̀ á juu bı́ lúu má Krı́st dí ná.

5

Kuú nję̀ond cę̀lí

¹ Ngaá bı́ jisę̀ bwán Zembı́ mę̀ búl cę̀el wá, ę̀gę̀gá nę̀ sá nda nyę̀. ² Nwagá kuú nję̀ond cę̀lí námá nda *Krı́st nyę̀ á cę̀el sę̀ ná; nyę̀ á cę̀el sę̀ váál á nę̀ nyę̀ á kę̀enzh cug ję̀ yę̀ Zembı́ shú dású, a bę̀ sę̀ *mę̀túnę̀ga mą́ anywa mę̀cud wó Zembı́.

³ Bwó nda ná dę̀ cwéed bı́ nę̀ jangę̀, nę̀ dúl váál misóólúgú mí áduđaná myę̀sh, tńw yę̀esh mábii. Isá íni í ájáláyę̀ nę̀ mńkę̀nkę̀ mí búúd. ⁴ Kúgá ná nyiingę̀ dę̀ cúwal ícúwálı́-cúwalı́, muud nda ná lás nda a cugę̀ nę̀ lúu, kú sá bów-bńw fyangę̀. Ntó nyę̀ ajáláyę̀. Yidagá dę̀ lọ́ mńnywa Zembı́ ę̀gę̀ sá bı́ má. ⁵ Bı́ má ję̀lá nę̀ wámbulę̀ mpu ná, tńw muud jangę̀, ę̀kí muud jí nę̀ cug áduđaná yę̀, ę̀kí ntág muud jí nę̀ yę̀esh mábii yę̀, ę̀gwúd nę̀ ę̀gwúd nyę̀ abále bę̀ nę̀ kńw Faan má Krı́st bá Púpá Zembı́ dí; yę̀esh mábii jisę̀ dúl váál yále zembı́ áyadúg gúma.

⁶ Bı́ kú bíd ná muud zág shiig bı́ nę̀ mbeé zzhizhe kaand. Váál íśá byńng wó í dę̀ sá ná mpimbę̀ má Zembı́ í bíig buud ń mábún. ⁷ Kúgá dę̀ fala sámbá nę̀ bwo. ⁸ Yág, bı́ á bę̀ nę̀ mılám yídúgú nę̀ yídúgú; ká, bı́ músa nę̀ mńkę̀nya mılámúd ja gaád; ę̀wagá kuú nję̀ond á mńkę̀nya. ⁹ Mńkę̀nya máá má dę̀ bę̀, nę̀ jọ́ lám, nę̀ otútálí, nę̀ obúbále. ¹⁰ Bı́ ó dę̀ sọ́ nji sá Zembı́ mę̀ gwág nywa yí. ¹¹ Kúgá dę̀ nyíi misóólúgú myá mę̀yídúgúd, mí cúgę̀ nę̀ mfiı́. Yidagá dę̀ lwó ná misóólúgú myńng mí anywáyę̀. ¹² Isá bwó dú ę̀gę̀ sá mę̀yídúgúd yí í cúgę̀ sá má dú bwiing, sále shwń. ¹³ Ja mńkę̀nya mę̀ má kwan gúl sá yí, sá jńng mú nyín nda jí ná. ¹⁴ Nęcé mńkę̀nya wó má dú sá ná sá ję̀sh nyínúg nda jí ná. Gwó wó bı́ má gwág gúl ciyá ná:

Wo muud jí gwóđ yę̀, juumúg.

Wńlúg wú mímúńđ,

Krı́st ka kwan wo.

¹⁵ Bı́ ń mpú dę̀ baagusa kuú nję̀ond wńn ná bı́ kú ę̀gę̀ cugę̀ nda iwagulále, bı́ cúgę̀ nda buud

4:25 4.16; Zak 8.16-17; Kol 3.8-9 **4:26** Zhk 1.19-20 **4:28** 1Te 4.11 **4:29** 5.4; Kol 3.8; 4.6; Zhk 3.10 **4:30** 1.13-14; Iza 63.10; Rom 8.23; Gal 5.25 **4:32** Mat 6.14; 18.22-35; Kol 3.12-13

5:1 Mat 5.48; 1Yn 3.1 **5:2** 3.17-18; 4.2, 15-16; 1Kr 8.1; 2Kr 5.14; Gal 6.10; Flp 2.2; Kol 2.2; 3.14-15 mę̀túnę̀ga; Gal 1.4; Heb 10.5-10 **5:3** Gal 5.19-21 **5:3** Kol 3.5 **5:4** 4.29; Kol 3.8 **5:5** Rom 5.17 **5:6** Rom 1.18; Ifz 2.3; Kol 2.4, 8; 3.6 **5:8** yídúgú nę̀ yídúgú: 2.3, 11-12; 4.17-18, 22; Kol 3.7; Tit 3.3 mńkę̀nya; Yuá 8.12; Kol 1.13; 1Pr 2.9 **5:9** Gal 5.22-23 **5:10** Rom 12.2; 1Te 5.22

5:13 Yuá 3.20-21 **5:14** Iza 26.19; 60.1; Rom 13.11; Zhk 5.8 **5:16** Kol 4.5 **5:16** Ciyá Pwól nyę̀ á balan nę̀ ndí na ní, bóśl bwó ci gwo ná: «Mpuğá balan nę̀ mę̀fwála má cugę̀».

bwá má kyé wá. ¹⁶ Yílúgá fwála míkwmúd*, bôw mwôw mága. ¹⁷ Ná ndeé, kúgá ða wagula, ðugá mpu wámbulə sá Zembí mə jí yí. ¹⁸ Kúgá ða ngul ná ndeé shwág, váál inguluga ðoong í ða kənd múúd íntíwálid. Yidagá ða sọ ná bi lwándág† nə Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim. ¹⁹ ðugá sey ósòm nə mingwa nə isusa yá Zembí ja bí má ðú ləsha yí; ðugá ságusə Cwámba ísusa dí nə lám wəsh. ²⁰ ðugá lẹ́ Zembí Sóóngú kwonə má Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí ja jəsh dí nə sá jəsh ði. ²¹ ðugá sá mpádúgá nyín ná muud yəsh jweeg lúu magulə ná ngwól jwúg nə nyə nəcə gwóplə bí ngə gwóplə Kríst yí.

Cug á njów bā

²² Budá o, bídúgá ná ogwúm bún bwá jwúg nə bí váál í jəlá nə Cwámba yí. ²³ Nəcə mudúm má jwú nə mudá yé námá nda *Kríst mə jwú nə *Dọ lú óbúgula ná; Dọ ðoongú, nyə á cug dwo, ðúsə nyúúl nyé. ²⁴ Ná ndeé, váál Dọ í ngə sá Kríst məgwág yí, ntó námá wə búdá bwá jəlá nə sá ógwúm bán məgwág məzhí məsh yé.

²⁵ Bi bán ogwúm, cəelugá budá bún váál Kríst nyə á cəel Dọ yí, váál cəelí á ná nyə á kəenzh cug jé shú Dọ. ²⁶ Nyə a sá ntó ná á gusa dwo nə məjúwó nə ciyá jé shú ná í bəg nkẹ̀nkẹ̀ Dọ, ²⁷ í nyínúg nyə milwané mi cúwala nda mudá, kú nə lág, kú nə mbwad, nkí gúl váál sá ni, nji nkí nkẹ̀, kú nə sá á jumág. ²⁸ Váál cəelí jooong wə ngwúm má jəlá nə cəel múdá yé yí, cəel nyə tən nyúúl nyé á nyəməfwó. Muud mə cəel múdá yé yé, á cəel nyəməfwó. ²⁹ Muud nyə abwélé mpíi nyúúl nyé á nyəməfwó, mbô. Muud yəsh má ða wíl nyúúl

nyé, ða nyə njugú nə nywo námá nda Kríst ngə nyə njugú nə Dọ ná, ³⁰ Dọ ðúsə nyúúl nyé yí, sə búə ikál ya nyúúl nyé nyooong. ³¹ Sā jooong wə jí cilyá Kálad Zembí ði yí, ná: «Nda má má kwambulə bwo ntəní ná, mudúm má bá lúgə sóóngú bá nyooongú, a kə leedya nə mudá yé, bá obá bwá mú bə nyúúl ngwúdá.» ³² Ndímba ni wúsə ayíyáág; má jaaw bí ná í dúgyá nə Kríst bənəñ Dọ lú óbúgula. ³³ Nji, í dúgyá námá nə bī: muud yəsh cəelug mudá yé nda nyəməfwó, mudá yəg ngwúm yé gúmá.

6

A bwān nə obyəl

¹ Bwān ɔ, ságá obyəl bún váál məgwág má jəlá nə Cwámba má, ntó ji tətəli. ² Nəcə nyúl mpándí í ngə ci ná «gúmálúg sóóngú wə bá nyooongú wə», mpándí nyooong ntəg ɔ í téeđ bə nə nkəagə, ³ nyísə nə nkəagə ná: «Wo dúgúg mənnywa, wo cugə kwóm kwóm shí gaád». ⁴ Bi bán obyəl ntəg íí, kúgá sá ná kuú njooond wán í bəg cındal bwán ná bwə dúg sá bí mingáád. Yidagá ngə wíl bwo, ngə lwó bwo cug, ngə yə bwo fwámé njígúla í ngə zhu wə Cwámba yí.

A malwaa nə omása

⁵ Yé málwaa, ságá omása bún bā wa shí məgwág; məgwág məong má dúg bə nə gwóógə nə məjigəwa, nə lám ngwúd, váál məgwág í jəlá nə *Kríst yí. ⁶ Í kú ntəg ða bə nji bwə má fwo fála bí, nda sá má cí ná bí ngə sọ ná buud ɔ bwə gwágúg bí nywa. ðugá sá məgwág mā ná bi búə málwaa má Kríst, bi ngə ləel sá sá Zembí mə jí yí. ⁷ Séyúgá nə bwo váál í ngə wú lám dí cwú yí, nda sá

5:17 1.17; Rom 12.2 5:18 Mík 23.31-35; Rom 13.13 † 5:18 Na ngə cəel ci ná «bi shwágúg nə Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim» nda búúd bwá ðá shwág nə málwəg ná. 5:19 Sòm 33.2-3; Kol 3.16-17; Heb 13.15
5:21 Kol 3.18-4.1; 1Pr 2.18-3.7; 1Tm 2.1-13; Tit 2.1-10; 1Yn 2.12-17 5:21 1Pr 5.5 5:22 Kol 3.18; Tit 2.5; 1Pr 3.1 5:22 1Kr 14.34-35 5:23 1.22; 1Kr 11.3 5:25 1.23; Kol 3.19; 1Pr 3.7
5:25 3.19 5:26 gusa dwo nə məjúwó: Rom 6.3-4; Tit 3.5; Heb 10.22 5:27 1.4; 2Kr 11.2; Flp 1.10; Kol 1.22 5:30 1.23; 1Kr 12.27 5:31 Mat 2.24 5:32 Mbú 19.7 6:1 Kol 3.20 6:2 Mbá 5.16 6:4 Kol 3.21 6:5 Kol 3.22-25; 1Tm 6.1-2; Tit 2.9-10; 1Pr 2.18-21 6:6 1Kr 7.22

má cí ná bí ηgə sêy nə Cwám̄ba, kú bə búúd. ⁸ Nɡáá b̄i m̄ə mpú ná tɔɔ lwaá tɔɔ muud cúgé lwaá yé, muud yêsh m̄ə sá jɔjɔ sɔ́ólúgú yé, m̄ə bá ηwa myána wá Cwám̄ba? ⁹ Bi b̄an̄ omása nt̄ag íí, cugəgá nə m̄əlwaa mún váál ηgwúđ dɔɔηg. Yɔwugá cwambulá. Nɡáá b̄i m̄ə mpú ná nə m̄əlwaa mún nə bí, Mása wún á binón̄ b̄esh j̄i gwów jon̄ad, nyə ád̄é nt̄ag baam nə ηgwól múúd nt̄ɔ ηgwól?

Lúmbulí má mbúgula

¹⁰ Ciyá má zé j̄na cí bí yí jí ná, ηwagá yáág-yáág ηkúl m̄ə Cwám̄ba, í lúlushig bí nyédí kwoη d̄i. ¹¹ Nwagá m̄əkwɔɔ m̄ə d̄óomb m̄esh Zembí m̄ə yé búúd má, bí b̄ág nə ηkul m̄ə d̄u tál kuú ja Njwú məjamb má d̄u zé nə zhwog m̄əkáη mé zə d̄u c̄eel nyúg bí yí. ¹² Buud d̄i s̄é ηgə lúmbulí nə ndí wá. S̄é ηgə lúmbulí nə isá yá məyídúgú í ηgə wá buud mənyámád yí, nə isá byêsh í ηgə lwó buud mp̄əl yí, nə byɔɔηg í ηgə bə nə min̄kwón̄ wa shí á məyídúgú yí, nə məjamb m̄əsá gwów jon̄ d̄i má. ¹³ Gwé wé má cí ná, ηwagá m̄əkwɔɔ m̄ə d̄óomb m̄esh Zembí m̄ə yé búúd má, d̄u j̄i nə nd̄i, bí b̄ág bə kú fúfug ja m̄əfwála má bá ηkan̄gula bí yí, bí lúmbulí ná nd̄é nt̄ɔ, bí tál ná sh̄im. ¹⁴ Bi ɔ yím̄ mənyúul! Bi ɔ d̄u cugə n̄j̄i óbúbáléd, óbúbálé bwé b̄ág bí t̄an̄ nda kandá ízimbí. Bí d̄u námé cugə ótátalí d̄i, ótátalí bwé b̄ág bí nda wama íηkwánz bwé d̄u búdal bud nə ndí yí. ¹⁵ Sáɡá n̄s̄ m̄əkuú mún má d̄ug bə kwééshá kálə bwiiηg Jɔjɔ L̄an̄ í d̄u wá búúd m̄ətala m̄ílámúđ yí. ¹⁶ Na isá íni byêsh d̄i, bí ka námé d̄u bii búgə nda buná, gwé wé í é d̄u j̄imə ílá í kuda Múúd Lúmbulí nyó é d̄u wusə bí yí. ¹⁷ Sáɡá n̄s̄ cug á kandugə kandugə í b̄ág bí nda t̄um íηkwánz zimbí má d̄u búdal lúú

nə ndí yí; bí ηwa Milésú mí Zembí, kafwele m̄ə N̄k̄ηk̄ē Shíshim ɔ ni. ¹⁸ N̄k̄ηk̄ē Shíshim d̄ug yə bí məváál má məjəgula m̄esh tɔɔ bí t̄əl j̄áyé cé tɔɔ j̄áyé, bí d̄u jəgula nə Zembí, d̄u t̄éeg nyə məbwə. Bi ɔ yáág ná bí d̄ug sá sɔ́ólúgú wɔɔηg kú bwelē káád. Bi ɔ d̄u wá búúd ɔ Zembí b̄esh bíđí məjəgulad. ¹⁹ Bí d̄u námé wá m̄ə shú ná Zembí wág m̄ə K̄éel dé mpu d̄i, má d̄ug jaaw búúd *nd̄imba á Jɔjɔ L̄an̄ ná kpwoó kpwoó, ²⁰ wám lwámá Zembí nyə á yə m̄ə wé Jɔjɔ L̄an̄, t̄em bə ná í má k̄and m̄ə m̄imbwug d̄i. Dugá wá m̄ə məjəgula d̄i n̄s̄ má d̄ug bwiiηg Jɔjɔ L̄an̄ wɔɔηg ná kpwoó kpwoó váál í j̄ela yí.

Məb̄ódá

²¹ Shú ná bí mpúg cé má tál yí nə s̄ə má ηgə sá yí, m̄wááηg Tishík má búl c̄eel yé, s̄óol məsáal m̄ə Cwám̄ba, s̄óol məsáal abúgúlág ηgə zə, nyə é zə bá jaaw b̄i. ²² Mə wé má nti nyə ná a zég jaaw bí nda má j̄isá ná, a zə wá bí ηkul mənyúúlúđ.

²³ Zembí S̄óon̄gú bá Cwám̄ba Yésus-Kr̄ist bwé ɔ sá ná bí bwááηg b̄esh bí cugəg ná shee, bwé ɔ sá námé ná bí cugəg c̄eelid nə búgád. ²⁴ Buud b̄esh bwé ηgə c̄eel Cwám̄ba Yésus-Kr̄ist nə váál c̄eelí í cugé nə ηkul sh̄in wá, Zembí ké sá bwo mpaam!

6:8 2Kr 5.10; Kol 3.24-25 **6:9** Kol 3.25; 4.1; Zhk 2.1 **6:10** Yuá 15.5; 1Kr 16.13 **6:11** 2Kr 10.4; 1Te 5.8; Iza 59.17 **6:11** Zhk 4.7 **6:12** 1.21; 2.2; 1Pr 5.8-9 **6:13** Rom 13.12 **6:14** Iza 11.5 **6:15** Iza 52.7; Rom 10.15 **6:17** Iza 40.2; Heb 4.12 **6:18** 3.14; Luk 18.1; Mis 4.29; Rom 15.30; Kol 4.2-4 **6:20** 3.2; 2Kr 5.20; Kol 4.4 **6:21** Tishík: Mis 20.4; Kol 4.7-8; 2Tm 4.12; Tit 3.12 **6:23** bí cugəg n̄s̄ shee ... bí cugəg c̄eelid: 2Kr 13.11 **6:24** Gal 6.18; 1Pr 1.8

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Filipî yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Filipî yí

Pwôl nyə á fwɔ Dɔ mə Yésus á Filipî ja nyə á ngə sá njəond mísəon yé ábɛé yí (Mis 16.6-40).

Nyə á ka zə cilə bwo kálaad éga búbaalé mímbú mə cɔ, a njúl mímbwug dî (1.13). Nyə á cilə ná a yé ókrísten wá Filipî akíba, a wá bwo ŋkul mílámúd nəcé á bul cɛel bwo.

Shug lu lósú á kálaad éga wó Yésus (2.6-11). Yésus nyə a bíd isâ byêsh nyə á bə nə ndí yí, nə ndéé Zembî ka bûn nyə gwów ntɔ isâ byêsh nə buud bêsh.

Pwôl nyə á ka tâl njígulá mənəkəw zangbá:

- (1) Cug mə mbúgula í jəlá nə bɛɣla jé mə Yésus (2.5-11).
- (2) Krísten mə jəlá nə faan mánkenya (2.14-15).
- (3) Muud mə mpu Yésus yé mə dū dúg bíl isâ byêsh nyéé nə nyéé (3.7-8).
- (4) Yíl lám cug á yágúd, nádawo kə shwóg (3.13-14).
- (5) Dugá bə məshusug məshusug (4.4).
- (6) Kú nə yágúwó, dū yida lésha nə Zembî (4.6).
- (7) Dū faas mítédúgá mí lâm (4.8).

Məbádá

¹ Mə Pwôl, sá Timoté məlwaa mə *Kríst Yésus sá wə mə cilá kálaad éga. Sə ngə cilə bí bêsh buud ó Filipî bí básé búúd ó Zembî kwoŋ mə Kríst Yésus dí wá. Sə ngə cilə binón otówe ɔ shwóg bún nə *ojaákwon bún.

² Sónjgá wúsú Zembî bâ Cwámba

Yésus-Kríst bwó ó sá bí mpaam, bwó ó sá námá nə bí ngəg nə cugə nə shɛɛ.

Pwôl ngə yə Zembî akíba

³ Mə dū yə Zembî waamə akíba ja jêsh mə dú táduga bí yí. ⁴ Ja jêsh mə dū jəgula nə Zembî shú bí bêsh yí, mə dū jəgula nə məshusug. ⁵ Mə dū jəgula nə məshusug ntó nəcé, té wúlə jwôw ashúshwóógú zə wóós múús íí, bí ngə fula nə mə shú bwiingúla Jɔjɔ Kéel. ⁶ Mə ngə mpu búbálé nə Zembî muud nyə á mə tééd bí jɔ sóólúgú wəŋg yé nyə é kə nə wə shwóg nə ndéé kə bá casulə jwôw mə Kríst Yésus*. ⁷ Mə jəlá nə bə nə mbíí tádúgá wəŋg shú dánúd nəcé bí básə mə ŋkí jág nywa lámúd. Bí básə mə ŋkí jág nywa lámúd nəcé bí ngə ŋwa dán kəw lú byám íbwádán Zembî nyə a mə bwádan nə mə yí, ŋwa kəw mímbwug myám dî, ŋwa kəw shwəɣlálə Jɔjɔ Kéel dî, ngəlá lwó nə a jɪ tətəlí. ⁸ Zembî jɪ wúshined waamə nə yéesh mə ngə gwág bí bêsh yí jísə yéesh jɪ Kríst Yésus lámúd yí. ⁹ Məjəgula mə ngə jəgula nə Zembî shú dán dí mə māsə nə cɛelí jín í ngəg nə kwídulí kúdílg, ngə bə nə fwámé mpúyá nə dúlə wámbulə isâ. ¹⁰ Í bəg ntó shú nə bí dúg mpu isâ í búl bə nə mfíí isâ í ányunywaá dí yí. Ntó bí músə bá bə nə mítédúgá nə sán, kú nə sá á jumág jwôw mə Kríst. ¹¹ Jwôw dəŋgú bí bəg bə nji nə mpumá† á tətəlí Yésus-Kríst nyə é ngə sá nə bí wúmág shú ná buud bwó yəg Zembî məshwúb yí.

Pwôl tɛem bə mímbwug dî, a jɪ nə məshusug

¹² Bwaŋg, mə jii nə bí mpúg nə isâ byêsh í mə bə nə mə yí í ngə yida sá nə Jɔjɔ Kéel ngəg nə kə shwóg ngə mpu bwiingya. ¹³ Gwó wó í mú nə, təo ozimbi bwó ngə baagula luŋ mə

1:1 Timoté: Mis 16.1; 1Kr 4.17; Flp 2.19 **1:3** Rom 1.8-10; 1Kr 1.4; 1Te 1.2-3 **1:6** 2.13 jwôw mə *Kríst Yésus: 1.10 ***1:6** Jwôw mə Kríst: Dúsa jwôw á bá zə sámb búúd ɔ shí ga mílósú yí. **1:7** 2Kr 7.3; Ifz 3.1 **1:8** 1Kr 16.24; 2Kr 5.14 **1:9** Kol 1.9-10 **1:10** Rom 12.2; Ifz 5.27; Heb 5.14 jwôw mə Kríst: 1Kr 1.8; 2Kr 5.10; Flp 1.6; 2.16 **1:11** Yuá 15.8; Zhk 3.17 † **1:11** mpumá: Mpumá ga wə mísóólúgú. **1:12** Ifz 3.1; 2Tm 2.9

ngwámuna wá bêsh, tɔɔ kúkúl jêsh íí, í má mpúy ná má jì mímbwug dí nácé *Kríst. ¹⁴ Bóólúgá ncúlyá bwaáŋg sánónŋ ngə bɛ Cwám̄ba wá, bálə má má zə bə mímbwug dí ga í má sá ná bwə yídag mpu shwu mányúul nə Cwám̄ba, bwə mú ngə bálə cúndə kéel dé kú nə ifwaas.

¹⁵ Bóól bāŋ bwə ngə cúndə Kríst nə lâm íwám̄búg, ngə fendya nə mə; bóólúgá bá bwə ngə cúndə nə jɔ lâm. ¹⁶ Búga báá bwə ngə sá nə ceelí, bwə ngə mpu ná ŋkí mə jì wa, jísə shú ná mə shwɔ́ɔlag Jɔjɔ Kéel. ¹⁷ Bóólúgá bāŋ, ja bwə ngə cúndə Kríst yí, bwə aŋgê nə cúndə nə jɔ lâm, bwə ngə sá nji ngólə fendya nə mə. Bwə tódúgá nə fendyálə nə mə í é sá ná mímbwug myám mí búlug cey mə lámúd.

¹⁸ Ká jí í ntágúlá cínɔŋg yí? Kú nə sâ! Tɔɔ bwə sêy nə bów-bôw yuug, tɔɔ bwə sá fwámé sâ, mímbíí myêsh dí Kríst wə bwə ngə bwiŋg yé. Sá jɔɔŋg jísə mə sá máshusug, mə é də námə bə nji máshusug nə máshusug. ¹⁹ Mee mə mpú ná, nə məjəgula bí ngə jəgula shú dām má, nə shúgálálə Shíshim má Yésus-Kríst ngə shúgal mə yí í bá sá ná micúŋ myám mí shúgúlág mə tɔɔm. ²⁰ Mə abúlé bwele bə nə məsáám nə mbií má ngə wánd sá má ngə *búgula yí. Nji mə mpú kú nə məshwán ná tɔɔ jáyé ja, tɔɔ kíkídíga, tɔɔ má cugə, tɔɔ mə yá, Kríst nyə é ŋwa gúmá mádí nyúúlúd. ²¹ Nácé, cug jām jêsh jísə nji shú má Kríst; má ká ntág yə, shwiy bə mə nə mfíí. ²² Nji, nda jí ná, mə cugólə wa shí mishwun, mə e sá ísáy í mfíí ná, mə akáyé ná mpu sá má féeshúg yí.

²³ Mə mú ngə zhízhigə mpádúgá iyéesh íbá: mə jì nə yéesh ná mə wúg wa shí gaád, sá Kríst kág cugə kəl ngwúd; jāŋ ɔ jí mə sá má búl ceeł yí. ²⁴ Nji mə dúg ná í bul bə mə

nə mfíí ná mə ngəg ná cugə wa shí mishwun shú dánúd. ²⁵ Nácé ntó, mə ngə mpu búbálé ná mə é cugə, shé é jì kəl ngwúd sánónŋ bí bêsh shú ná mə kwííndúg bí, bí búgubanugí, bí bə nə máshusug búgád. ²⁶ Ntó, ja má é nyiŋgə zə bídí yí, zólə wám í mú sá ná bí bág nə milúu ná sáŋ kwonŋ má Yésus-Kríst dí.

Bi má jəlá nə wá ŋkúl gwánád

²⁷ Sá ngwúd jí ná, bí má jəlá nə cugə mísh má búúd dí, mbií cug í mpiyá nə Jɔjɔ Kéel má *Kríst yí. Nácé, tɔɔ ná mə zə dúg bí, tɔɔ mə anyiŋgé zə, má jii ná mə dúg gwáduga ná bí ngə yím mányúul cug á yéesh ngwúd dí, bí ngə gwána gwána á magulálə Jɔjɔ Kéel, bí njúl lâm ngwúd. ²⁸ Bí nda bwele bə nə ifwaas nə buud bwə lúmbúlí nə bí wá. Inkánŋ bín í é sá ná bwə mpúg ná básé zhíí á shwiy dí, bí bāŋ njúl zhíí á cugud; Zembí wə má sá ntó. ²⁹ Nácé ibwádán í ngə zhu bí wə Zembí yí básə ná bí búgúlág Kríst; nji, kú bə nji búgúlálə, jísə námə bí ibwádán ná bí bwámagí nə micúŋ shú déd. ³⁰ Bí má jəlá nə ŋwa dán kɔw gwána bí á dúg mə ngə gwána yíid, gwána bí ngə gwág nə mə ngə ná gwána yí.

2

Muud yêsh səlúg nyáméfwó shí

¹ Ŋkí cug seeŋgí á bínónŋ *Kríst í wá bí ŋkul mílám di, ŋkí ceeł í yə bí inkánŋ, ŋkí bí mú ngə cugə seeŋgí nə Shíshim má Zembí, ŋkí bí mú nə lâm inkúnkwoŋ ná ngwól gwág ngwól cey lámúd íí, ² ságá ná máshusug mām má bág lwándúlá. Í é bə ntó ja bí é ngə cugə mbií ngwúd yí, bí mbíd mbií ceełí ngwúd, lâm ngwúd, bí ngə cugə leedyá. ³ Muud nda sá sâ nə yéesh máfendyá, nda sá sâ ná a sɔ mísh. Nji, muud yêsh səlúg nyáméfwó shí, gúmal bóól búúd ntɔ mbií á gúmal nyáméfwó yí. ⁴ Muud

nda sɔ̄ n̄ji m̄anywa m̄a nȳaméfwō;
muud ȳesh s̄ɔ̄g ná b̄ól b̄wé b̄ág
nám ná m̄anywa. ⁵ Nḡagá ná c̄ugá
mp̄ádúgá nȳín nda búúd b̄wé d̄u
c̄ugá kwon̄ má Ȳesus-Kr̄íst dí ná.

Tádúgá Ȳesus nȳa á b̄a ná nd̄i yí

⁶ Ȳesus nȳa á b̄a m̄bií nḡwúd ná
Zemb̄i.

N̄ji, t̄em b̄e nt̄ó, mf̄ií nȳa á b̄a ná nd̄i
w̄ōnḡá,

nȳa a sh̄ígé nada ná w̄a ná a bw̄en
nda Zemb̄i.

⁷ N̄ji, nȳaméfwō ná lâm yé, nȳa a b̄id
gúmá nȳa á b̄a ná nd̄i yí,

a yidá z̄a b̄a m̄bií nḡwúd ná lw̄aá, a
b̄a múúd,

buud b̄esh m̄pu námá d̄úg ná a j̄i
muud.

⁸ Nȳa á s̄al nȳaméfwō sh̄í, s̄a
m̄ágwág ná nd̄éé maḡal̄a

sh̄w̄iy,

sh̄w̄iy ȳal̄a kwolós dí nt̄á.

⁹ Gw̄ó námá w̄é Zemb̄i nȳa a b̄ân nȳa
gw̄ôw ná nd̄i yí,

a ȳa nȳa j̄íná í nt̄ó m̄íná m̄esh yí.

¹⁰ Nȳa á ȳa nȳa d̄wo shú ná is̄a
bȳesh,

t̄ō bȳōng bí jon̄ dí gw̄ów yí,

t̄ō bȳōng bí wa sh̄í yí,

t̄ō bȳōng bí sh̄í ga dí sh̄í yí,

í d̄úg kúd m̄ábw̄on̄ sh̄í ja í gw̄ág j̄íná
mó Ȳesus yí,

¹¹ buud b̄esh b̄wé m̄águl̄ag ná Ȳesus-
Kr̄íst j̄i Cwám̄ba,

b̄wé l̄ás nt̄ó m̄impu dí, ȳal̄a Zemb̄i
gúmá.

B̄i má j̄alá ná faan m̄an̄kenya

¹² Bw̄ááng má búl c̄eel wá, nda j̄i
nt̄ó ná, bí má d̄u b̄wey b̄a ná m̄ágwág.

Í aj̄íȳé ná m̄ágwág m̄ōng má d̄úg b̄a
n̄ji ja má j̄i n̄ñ b̄ídí yí. Í j̄i ná bí
b̄úl̄ug b̄a ná m̄ágwág ja má cúgé n̄ñ
b̄ídí ga. Sága ná c̄uḡul̄a Zemb̄i má c̄ug
bí yí í nȳín̄ug b̄ídí íc̄ug d̄i; s̄ágá nt̄ó ná

gw̄ó̄gá ná m̄aj̄iḡuwa. ¹³ N̄acé Zemb̄i
w̄é nḡó s̄a ná bí b̄ág ná fw̄ámé iȳéesh,
bí s̄a m̄ísóólúgá á gw̄ág nywa myá.

¹⁴ Sága s̄óólúgá w̄esh kú cwad̄uga,
kú s̄en̄usa m̄ak̄ól, ¹⁵ shú ná bí b̄ág
kú ná s̄a á jumág, kú ná cúcwán lú
m̄ábwam. Bí má j̄alá ná b̄a bw̄ân
ó Zemb̄i, kú ná s̄a á jumág na kala
búúd á líl̄inḡí b̄ín̄on̄ nḡa c̄ugá n̄ñd̄,
bí nḡó faan mp̄ádúgá nȳán̄úd nda
im̄ōos í wá m̄an̄kenya sh̄í gaád yí;
¹⁶ n̄acé bí nḡó kala b̄wo k̄éel á c̄ug
kuú nj̄ōnd wán̄úd. Sá j̄ōng í bá s̄a
ná má b̄ág b̄a lúu ná s̄án̄ j̄w̄ôw má
*Kr̄íst, n̄acé í bá mp̄̄y ná má a sh̄ígé
nḡa wáduga ná mic̄ún̄ ná mind̄ōlú
nt̄ó nḡwas.

¹⁷ Séȳal̄a bí nḡó s̄ey ná búgá yí í má
b̄wey b̄a bí *m̄atún̄uga. Í ká b̄a ná má
ȳág, sh̄w̄iy d̄âm z̄a cas̄al̄a m̄atún̄uga
m̄án̄ m̄ōnḡá, m̄a b̄a ná m̄ashus̄ug,
m̄a kala bí b̄esh m̄ashus̄ug m̄ōnḡá.

¹⁸ M̄bií nḡwúd w̄ōnḡá námá, í j̄i
ná bí b̄ág ná m̄ashus̄ug, bí kala má
m̄ashus̄ug m̄ōnḡá.

Pw̄ól má k̄and Ipaf̄arodit Filipí

¹⁹ M̄a nḡa bw̄ánd ná búgá ná
Cwám̄ba Ȳesus nȳa e s̄a ná má léél̄ug
nt̄i bí Timot̄é shú ná nȳúúl̄ b̄ág námá
z̄a lal̄ má ja á bá n̄ȳinḡá n̄ñ z̄a
jaaw má m̄acwama m̄án̄ yí. ²⁰ Kú
ná nḡwól̄ múúd má j̄i ná nd̄i wa ná
s̄a s̄é nḡa b̄a ná m̄ac̄ey má lâm m̄bií
nḡwúd, ná nd̄éé a j̄i ná ñkul̄ m̄pu wá
lúu is̄a í d̄úgyá ná bí dí yé. ²¹ B̄esh
bw̄é mú nḡa wá milúu n̄ji is̄a í d̄úgyá
ná bw̄áméfwō yíid, kú b̄a bȳōng í
d̄úgyá ná Ȳesus-Kr̄íst yí. ²² B̄iméfwō
bí má mp̄ú ná Timot̄é nȳa a sh̄í lwó
bí s̄a á j̄ísé yí. Námá nda mw̄ân má
d̄u nada ná s̄ó̄nḡá ná, nt̄ó wé nȳa á
má nada ná má, s̄a s̄é nḡó b̄wiinḡ J̄oj̄ō
K̄éel yé. ²³ Nȳa wé má nḡó t̄áduga ná
m̄a é n̄ti ja má é wámbul̄a nda má é

2:5 Yuá 13.15; Rom 13.14; 15.5 **2:6** Yuá 1.1-2; 17.5; Heb 1.3 **2:7** Yuá 1.14; Rom 8.3; 2Kr 8.9; Heb 2.14, 17 **2:8** Yuá 10.17; Heb 5.8; 12.2 **2:9** Mis 2.33; Ifz 1.21; Heb 1.4 **2:10** Iza 45.23; Yuá 5.23; Rom 10.9; Mbá 5.13 **2:13** 1.6; Yuá 15.5; Rom 7.18; 15.18; 1Kr 12.6; 15.10; 2Kr 3.5 **2:15** 1.10; Mbá 32.5; Dan 12.3; Mat 5.14; 10.16; 1Kr 1.31; 2Kr 1.14; Gal 2.1-2; Ifz 5.8; 1Te 2.19 **2:17** Rom 15.16; 2Tm 4.6; 1Yn 3.16 **2:18** 3.1; 4.4 **2:19** 1.1 **2:20** Mis 16.2 **2:21** 2Tm 4.10 **2:25** 4.18

shúgula ná yé. ²⁴ Cwámba má lwó má búbólé ná māméfwo má é leelá zə nún. ²⁵ Nji má ámá kwey ná í bul jala ná má ntíg bí *mínyonhú waamá Ipaferodit bí á nti ná a zəg du kwíind má ja má jí kwíindyá yé. Nyə a má zə wá nyúul, kwíid má nə iséy, zə bə má muud gwoonj lumbúlíd. ²⁶ Má nti nyə nəcə a nğə bul bə nə yéesh ná a dúg bí. Nyə a shígé nğə bə ná shee nda nyə á mpu ná bí a má gwáduga bwás dé ná. ²⁷ Jí mpu bə ná nyə á bwás. Nyə a lúg kúná-kúnə ná á yə. Ká Zembí nyə a bwíg nyə ná nkwonjú. Kú námə bə nji nyə, Zembí nyə a bwíg námə má nə nkwonjú ná má á bá bə, mósól mácey nə lâm káda mósól. ²⁸ Mə má ka leelú nti nyə shú ná bí gwágúg məshusug nə nyingələ dúg nyə, byám ímpimbə í mú námə bóóg. ²⁹ Bí ɔ lág nyə tâŋ muud má Cwámba, nə zhwoj məshusug. Dugá nğə mbií búúd dé nə məjila, ³⁰ nəcə nyə a má nywá zə yə nəcə iséy í *Kříst. A zələ ná a zə wá mbwə wún í á nğə fufə mə mádí iséyúd yí, a má nywá zə bwəma nə shwiy.

3

Fwámé ábiwáág wá yələ Kříst lâm

¹ Bwaanğ, mə shúgúlá ci nə bí ná, dugá bə nə məshusug tâŋ buud ɔ Cwámba. Mə akáádé nğələ báásulə bí isâ ímpwúd. Mə báásulá bí byo ntó shú ná bí sásúləg isâ í abúbəw. ² Bí ɔ káálúgə nə bəw-bəw ósól ɔ mäsáal, mbeé ómpyə bəonğ, bí ɔ káálúgə nə bwo, wəŋ ábiwáág* bwə á síya yé cugé nə mfíí. ³ Shé bəŋ wə búśə nə fwámé ábiwáág, shé buud shé nğə yə Zembí gúmá nə zhií á Shíshim yé wá, shé buud shé búśə milúu ná sáŋ nə bələ kwonğ má Yésus-Kříst dí wá, shé buud shé anğə nə nğə gúmá mísóólúgú mí cug múúd dí wá.

⁴ Í njúl ná nda mə, mə jí nə məzhií ná mə jee nğény nyúul nə mísóólúgú mí cug múúd. Nkí muud jí nə nğul nğə gúmá nəcə mísóólúgú, mə wə jí ná mə búlug nğə gúmá jəonğ. ⁵ Nəcə bwə á sá mə ábiwáág jwəw lú mwəomb mpúsə byélé dām; mə jí mwān *Izəryél byélulə bεend má Bəŋzhamé dí, mbyágá heburə. Kósomb bεələ máceçç, mə á bə *Farizyēŋ. ⁶ Shú wələ lúu mísəon *Oyúden dí, mə á du lwó Də lú óbúgula ɔ Yésus cúwúlí. Kósomb cugələ tətəlí nda máceçç má jí ná, mə á bə kú nə kúl búśə nə nğul jum mə yí. ⁷ Məfúlú má á du bə mə isâ í mfíí mání, mə mú nğə dúg mwo múús kú nə mfíí nəcə mə múśə muud má *Kříst. ⁸ Mpúlə má mə mpu Cwámba waamá Kříst Yésus yí, ja má dúg mfíí á cínəŋğ yí, mə má kwey ná bíl isâ byēsh bisə zhizhe. Nəcə Kříst í, mə a má myaas isâ byēsh, mə dúg byo shíd məwúdə shú ná mə bəg nə nyə cug jām jēsh dí, ⁹ mə bəg muud yé ncindí nə ncindí; ja jəonğú mə jee təw Zembí míshúd, kú bə nəcə tətəlí waamá ná mə nğə bε məceçç, í yidá bə nəcə tətəlí má Zembí; a má kalá mə nyə nəcə mə nğə *búgula Kříst. ¹⁰ Mə má dúg isâ byēsh shíd məwúdə ntó nəcə mə nğə jii nji ná mə mpúg Kříst, mə bə nə nğul í á sá ná a gwúmúg yí, mə nğə dām kəw á micúŋ myé, mə dúg māméfwo nda mbimbə nəcə shwiy dé, ¹¹ shú ná tə wáyé mbií tə wáyé, mə bəg gwúm nda nyə.

Pwól jisə yuug shú óbúgula

¹² Ntó cugé ná mə má kumə məshíné, nğí ná mə bii sá jēsh. Mbò! Mə nğə ná wá nğul nə mə búig dáás nə mbwə wām nəcə *Kříst Yésus má bíí mə nə mbwə yé. ¹³ Bwaanğ, māméfwo mə anğə nə ci ná mə má bwey bii dáás. Mbò! Nji, tédúgá

2:29 1Kr 16.16, 18 **3:1** 2.18 **3:2** 2Kr 11.13 * **3:2** Ábiwáág nyə á du bə yuug lwólə ná muud jisə mbyágá má Aburaham, ntó jí ná a jí muud á kúl mə Zembí. **3:3** Rom 2.28-29 **3:4** 2Kr 11.18, 21 **3:5** Luk 1.59; Rom 11.1 **3:6** Mis 8.3; 22.4; 26.9-11 **3:7** Mat 13.44, 46 **3:9** Rom 1.17 **3:10** Rom 6.8-11 mə nğə dām kəw á micúŋ myé: 2Kr 4.10-11 a gwúmúg: Mís 4.2; Rom 5.1-7 **3:12** 1Tm 6.12; 2Tm 4.7; Heb 12.1

wâm wí nji ηgwúd; nji nááá, mæ má yíl lâm cug má á fwo ðu cugæ yíid. Mæ ka ηgæ náduwo ná má ké nji shwóg. ¹⁴ Mæ ηgæ wá ηkul nyâm nyêsh ná mæ cásulæg njæond, mæ bii dáás Zembî ηgð jðw sá ná sá kág ηwa nûη gwów kwonj má Yésus-Krîst dí yí. ¹⁵ Shé bêsh buud shé mú òηkwanz ò búúd cug seengí á sánñη Yésus dí wá, shé bóç ná tédúgá ηgwúd wæonj. Nkí bi mæ bá ná tédúgá ishús gúl súsúsá ði í, Zembî nyæ é fæen bí mænkenya cínonj. ¹⁶ Sá ηgwúdá, nda shé má bwey bæ ntúga éga, shé kyéyugá kuú njæond ηgwúd. ¹⁷ Bwaanη, yagulagá mæ. Mpuçá ðu dúç buud bwá ηgð cugæ mbií cug bí á dúç sá ηgð cugæ yí. ¹⁸ Mpuçá ná ncúlyá buud kuú njæond wánj í ηgæ lwó ná bwá ηgæ lúmbuli ná sá Krîst nyæ á zæ sá ja nyæ á zæ yæ kwolós dí yí. Mæ a shí bwey ðu jaaw bí gwo, má nyingæ jaaw bí gwo jaá gaád ná mæzhwíle míshád. ¹⁹ Zembî mæ bá jançulæ bwo, næcé bân, iyéesh byán wá bísæ bwo wánj Zembî, bwá yidá ðu mamæda ná sá í jálá ná sá bwo shwôn yí, milâm myán mí ké nji isá í shíd. ²⁰ Shé bân nyíshé mpwág nyísæ gwðw, wú shé ηgð bwánd ná Cwámba íshé Yésus-Krîst mæ bá zhu, zæ cug shé wá. ²¹ Nyæ wá mæ bá zæ cénd shé mænyúul má mántágula shé básé ná ndí mága, sá ná má ηkánuwag nda nyúul nyé; a bá sá sá ntó næcé a ji ná mpífá í ðu sá ná a wág isá byêsh nyádí mányámád yí.

4

¹ Gwó wó má cí ná bí ná, yé bwááηç má búl cæel wá, bwááηç má ηgð gwág yéesh wá, yímúgá mænyúul sá jêsh í dúçyá ná Cwámba yíid. Bwaanηç má búl cæel wá, bí wá ηgð wá mæ mæshusug lámád, bí wá ηgð sá ná bwá ságúság iséy byâm.

3:14 1Kr 9.24-25 **3:16** Gal 6.15-16 **3:17** 1Kr 4.16; 1Pr 5.3 **3:18** 1Kr 1.23; Gal 6.12 **3:19** Rom 16.18 **3:20** Ifz 2.6; Heb 13.14 **3:21** Rom 8.29; 1Kr 15.25, 28, 43-53; Kol 3.4 **4:1** 1Te 2.19-20 **4:3** Mis 3.5 **4:4** 2.18 **4:5** 1.10; Rom 13.11-12; 1Kr 16.22; Heb 10.25; Zhk 5.8; 1Te 5.1-2 **4:6** Sóm 37.5; Mat 6.25; 1Pr 5.7 **4:7** Yuá 14.27; Kol 3.15 **4:8** Rom 12.17-18 **4:9** 3.17; 1Kr 13.11 **4:11** 1Tm 6.6-8; Heb 13.5

Krîsten má jalá ná cugæ lâm ná salá

² Mæ ηgæ yáág ná Ivodí mæ yáág ná Sætish ná bwá dúç bæ cún ηgwúd tâη buud ò Cwámba. ³ Wæe ntág í, fwámé shwó waamó shwó ηgð sêy sêy ηgwúd yé, mæ ηgæ ci ná wo ná wo kwíindúç bwo. Nçáá wo mpú ná sánñη bwo, ná Kulamanη ná bóól búúd ó gwoonj, sá á gwána shú Jjç Kéel. Buud bæonçú míná máη mäsæ cilyá kálaad á cug ði. ⁴ Dugá bæ ná mæshusug ja jêsh tâη buud ò Cwámba. Mæ nyingæ ci gúl ja ná: dugá bæ ná mæshusug. ⁵ Fúlú nyín á ná shæe í dúç nyîn, muud yêsh dúç. Cwámba wál bá zæ. ⁶ Bi nda yáçawo tæo sâ. Nji, dugá lwó Zembî iyéesh bín, tæo bí tæl jáyê cé tæo jáyê, bí ðu jægula ná nyæ, ðu téçg nyæ mæbwá, bí dúçó yæ nyæ akíba. ⁷ Ja çonçá, Zembî nyæ e sá ná bi bóç ná shæe; sóólúgá wæonçú, í ηgæ ntç ikån byêsh yí, í é sá ná milâm mín ná mitédúgá mín mí nádag wó *Krîst Yésus. ⁸ Bwaanηç, má nyingæ shúgula ci ná bí ná, kændugá milâm sâ jêsh jí búbólé yíid, í jálá ná gúmá, jí tátálí, í cúgé fulá ná mæbðw, jí ná buud magulæ yí, jí ηkí nywa bwiingúla, í njúl sâ á jç fúlú, sâ á ságúság yí. ⁹ Sá jêsh bí á júç mádí yí, bí á lég ná mæ yí, bí á gwág má cí yí, bí dúç má sá yí, ságá gwo. Ná ndéé, Zembî á mpwogé nyæ é bá ji ná bí.

Pwòlji ná mæshusug ná cé jêsh á tál yí

¹⁰ Mæ má bul bæ ná mæshusug cug má ηgð cugæ ná Cwámba yíid næcé mæçey bí ηgð gwág mæ má má má ka tæem nyingæ nyín. Mæ mpú ná bí á ðu bwey bæ ná mæçey ná mæ, nji bí a shíçé ðu bæ ná fwála ná lwóyá mæçey mæonj. ¹¹ Mæ aláçé ntúga næcé mæ bála máfúfæd. Mbð! Mæ a júç cug dúla bæ ná mæshusug ná mbií cé jêsh má tæl yí. ¹² Mæ mpú

du cugə mántágula dí, mə mpú námá du cugə mábugubaanud. Ja jêsh, tɔ kúl jêsh í, mə a má jíg cugólə nə jíl, mə jíg cugólə nə zha; mə mpú du cugə tɔmud, mə mpú námá du cugə máfúfəd. ¹³ Mə ji nə ηkul jísəw mbií cug wêsh nəcé mə ji nə muud ηgə ləlushi* mə yé. ¹⁴ Nji tɛɛm bə ntó, bi a má mpu sá nə ηwaálə kəw *íncwaw í ntug byâm dî.

¹⁵ Bî buud ó Filipî, bî mə mpú nə ja ísý í Jɔjɔ Kéel í á ηgə bwele tééd yí, ja má á wú Masedwân yí, kú nə dúl *Dɔ lá óbúgula ó Yésus í á wá lâm ná í du yéya ísâ nə mə; nji bi námə wə bî á sá ntó. ¹⁶ Gwə wá í á bə nə mə njúl ná Tesaloníka, bi á nti mə mikwíindyá cɔ ja ηgwúd.

¹⁷ Mə anɣê nə lás ntúga nə mə ηgə sɔ nə buud bwə yág mə isâ. Mə ηgə yida sɔ nə Zembî kwádúlag bî mpumá ísý bî ηgə sá yíid. ¹⁸ Mə a má shîn bə nə isâ byêsh í jəla yí, ntɔ námə bímbí í jəla yí. Məcwúm bî á nti mə nə Ipafurodit má má á mpu nyiηgə zə lwándulə mə nə cwóó. Məcwúm mɔəηg măsə mə nda bi á nti mə labínda á nywa məcud, măsə jɔjɔ mótúnuga Zembî ηgə magulə a ηgə gwág nywa má. ¹⁹ Zembî waamə nyə é lwándulə bî nə isâ byêsh bî é jii yí, nda zhwog tɔm yé wúsə kwon mə Yésus-Kríst dí ná. ²⁰ Zembî sósηgú wúsú ηwág gúmə kandugə á kandugə. Amen.

Məbədə

²¹ Bî ɔ bədə mə muud yêsh jí múúd mə Zembî kwon mə *Kríst dí yé. Omínyonê bâm sónonê bússə wa wá bwə ηgə bəda bî. ²² Buud ó Zembî bêsh bwə ηgə bəda bî, bul bə nə ndéé bɔəηg wá njów mə *Káázɛl. ²³ Mpaam mə Cwámba Yésus-Kríst í jíg mítédúgá mínúd.

4:13 2Kr 12.9-10 * **4:13** muud ηgə ləlushi mə yé: Jísə Kríst. **4:15** 2Kr 11.8-9 **4:16** Mis 17.1 **4:17** 1Kr 9.11 **4:18** 2.25; Ləv 1.9, 12-13, 17; 2.2; 3.5 **4:23** Gal 6.18; Ifz 6.24

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Kolósia yé Isá í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Kolósia yí

Pwôl njúl mímbwug dí, Ipafras nyə á zə jaaw nyə (Flp 1.23) nə bóól búúd bwə á zə shüig okrísten wá Kolósia nə bów-bów mínjígulá. Bwə á ngə jíguli ná, shú nə muud mpúg Zembí, a dúg cug íí, á jəlá nə yə məŋkul mə míshíshim gúmá, a bę íjám nə íjag yí Oyúden, síya ábiwáág, baagulə bíl íci í ídúw nə məŋgul... Nji Pwôl mə gwág ntó yí, a mə cilə bwo kálaad éga, lwó bwo nə cug Zembí mə yə búúd kwon mə Yésus dí yí í kwaga. Tishik bá Onezím wə bwə á kə nə kálaad (4.7-8).

Kálaad á Kolósia ngə lás sá í dúgyá nə Kríst yí, ná a ji muud Zembí nyə á nti ná a zəg cug búúd yé. A ji nə mpífə í ntə məmpífə mə dú sá búúd ifwaas má, nə jí ntó nəcé nyádí wə ŋkul mə Zembí í á du wú, í ka ngə té isá byēsh yá gwów nə shí yé (1.16).

Kálaad á Kolósia ji ka bə ná, Pwôl mə tééd báda okrísten wá Kolósia, a mú jəgula nə Zembí shú dán (1.3-14). A mú ka zə cilə nda susa í ngə yə Kríst məzhwámá (1.1–2.5), nə a ji Cwámba, a jwú nə shí ndon nyēsh, a jwú nə Də (1.15-20). Mpúsə susa, Pwôl mə lwó gwáná á ngə gwána shú Də yí (1.24–2.5).

Nə ndéé, kálaad ngə kə shwóg nə məcwūŋ mā váál mbúgula mə jəlá nə cugə nə buud tééd nyádí njów búúd dí kə kuma tóón nə tóón yí (3.1–4.6). Í ka kə shín nə məbádá.

Məbádá

¹ Mə Pwôl muud Zembí nyə a féesh nə mə bəg *muud lwámá mə

Yésus-Kríst yé, nə mə, nə *mínyonə wúsú Timoté, sə wə mə cíl kálaad éga. ² Sə mə cílə bí minjékəŋkə mí ómínyonə búsu búsa Kolósia wá, omínyonə ó abúgúlág nəcé shé bələ búúd ə *Kríst. Sóónɡú wúsú Zembí sáág bí mpaam, kə sá námə nə bí cúgəg nə shee.

Pwôl ngə yə Zembí akíba

³ Sə ngə yə Zembí akíba ja jēsh sə ngə jəgula nə nyə shú dán yí, nyə Sóónɡú mə Cwámba íshé Yésus-Kríst; ⁴ nəcé sə mə gwág nə bí ngə *búgula *Kríst Yésus íí, bí ngə námə cəel obúgula bēsh. ⁵ Bí ngə sá ntó nəcé bí ngə bwánd nə búgə ná Zembí mə bá yə bí isá í anyunywaá byēsh nyə á mə bwíg bí gwów yí. Bí a mpu nə bí mə jəlá nə bwánd nə búgə ja milású myá obúbálé, Jəjə Kéel nyə á bwele wósos bídí yí. ⁶ Ja Jəjə Ləŋ wəonɡ í á kumə bídí yí, í á wúmə mpúmə námə nda í ngə wúmə kúl jēsh ná. Í á tééd wúmələ námə jwów bwə á bwele jaaw bí mpaam mə Zembí yí. Jwów dəonɡú, bí a wámbulə nə mpaam nyəonɡ nyísə búbálé. ⁷ Ipafras muud sə mə búl cəel wə nyə a jíguli bí ntó; a ji shwə wúsú sánon sə ngə sēy yé. A ji jílá jísú nūŋ bídí ngələ sēy nə Kríst shú dán, a ngə sēy mbií á búgúlág. ⁸ Nyə wə nyə á jaaw sə mbií cəelí Shíshim mə Zembí mə yə bí yí.

⁹ Sə jəonɡ wə í sá ná, tééd jwów bwə á bwiiŋɡ sə ləŋ wún yí, sə mə du jəgula nə Zembí shú dán ja jēsh nə a yəg bí fəg nə mpúyá á *shíshim shú nə bí mpúg sá jēsh á ngə jii yí. ¹⁰ Ntó, bí mú bə nə ŋkul mə kyéy kuú njəond í yə Cwámba gúmá yí, bí mú bə nyə ŋkí nywa lámúd məzhí məsh, bí ngə sá jəjə mísóóləgú mim-bii myēsh, bí ngə nyiŋgə bul mpu Zembí. ¹¹ Sə ngə námə jəgula nə Zembí nə a lúlashig bí məzhí məsh

nə məma ŋkúl nyé ántɔ minji, shú ná bí bég nə zény kə̀lə shwóg, bí kú lámusa ja bí má bwómá nə məkugala yí. ¹² Dugá yə Zembí Sónɔ́ŋgú akíba nə məshusug, nyə muud nyə á má sá ná bí bég nə ŋkul bii dún kəw lú isá nyə á má kwə́musa shú búúd bé yí, bwó ŋgə cugə məŋkenya mé dí wá.

Yésus-Kríst, amadí á isá byêsh

¹³ Nyə a tí yíl shé mpəl á məyídúgúd, nteɲɲali shé Faan mə Mwán yé abábə dí. ¹⁴ Mwán yé wəɔŋg wə nyə á balan nə ndí zə tɔ t̄aŋ, yíl shé mányámád yé, a juu nt̄ag shé *misám.

¹⁵ Nyə á zə lwó buud sá Zembí jí yí, Zembí múúd cúgə nə ŋkul dúg yé. A jí Mwán acúmbā má Zembí*, á ntɔ isá byêsh Zembí nyə a té yí. ¹⁶ Nəcə nyádi wə ŋkúl má Zembí í á ŋgə wú†, í ka ŋgə té isá byêsh yá gwów nə shí yé. Isá byêsh, nə byəɔŋg í ŋgə nyín yí, nə byəɔŋg í áŋgə nə nyín yí, təw otówe ɔ shwóg wá məyídúgú, təw byəɔŋg bí sá nə ícwamba yí, nə byəɔŋg í ŋgə wá buud mányámád yí, nə byəɔŋg í ŋgə lwó buud mpəl yí, nyə wə nyə a té byêsh, nyə a té byo shú dé nyəmfwó. ¹⁷ Nyə á də bwey bə, isá byêsh nda fwo bə; nyə wə ŋgə shúgal isá byêsh. ¹⁸ A jí lúu á *Dɔ, Dɔ í njúl nyə kug nyúul†. Nyə wə jisə shug lú cug ágúwáan, a jí muud áshúshwóógú bwelələ gwúm; í á s̄y ntó shú ná a bég shúshwóógú ikóomb byêsh. ¹⁹ Zembí nyə a sá ntó nəcə nyə á gwág nywa nə nyəmfwó jíg wə *Kríst ncindí nə ncindí. ²⁰ Zembí nyə a gwág námə nywa ná á nyingə sá ŋkwambələ mpédúgá nyə nə isá byêsh, təw byəɔŋg bí wa shí yí, təw

byəɔŋg bí gwów yí. Nyə á ka ntí Mwán yé Kríst zə yə kwolós dí, shwiy dəɔŋg dí wə Zembí nyə a wá mətəla mpédúgá bə́nɔŋ isá byêsh yé.

²¹ Bí bāŋ, bí a shígé də bə nə wónɔ́g nə Zembí yág, mitádúgá mín nə bów-bów mísólúgú mín mí á sá ná bí bég mizhízihí myé. ²² Zembí má sá ja gaád ná, shwiy nyúul má Kríst í á yə yí, í sáág ŋkwambələ mpédúgá bínɔŋ nyə, shú ná a bág kə təl bí nyádi míšhád bí njúl mĩŋkəŋkə, kú nə lág, kú nə sá á jumág. ²³ Í bá bə ntó ŋkí bí mə nada nə búgə fwámé nada ná bós, kú fúfug; ŋkí bí mə bə kú magələ ná gúl sá í zóg təl bwándələ bí ŋgə bwánd sá bí á gwág Jɔjɔ Lāŋ dí yí. Jɔjɔ Lāŋ wəɔŋg wə osóɔl ɔ məsáal ó Zembí bwə á cúndə shí ga nyêsh yí. Mə Pwól mə jí ŋgwól sóɔl məsáal ŋgə cúndə Jɔjɔ Lāŋ wəɔŋg yé.

Pwól nyə á bul wáduga

²⁴ Mə ŋgə gwág məshusug ja má ŋgə jug shú dún ga. Nəcə jugələ má ŋgə jug mádí nyúúlád yí, mə ŋgə jusa *incwaw í ntug nyúúl má *Kríst í jálá nə bwəma nə ndí yí, nyúúl má Kríst nyəɔŋg wə *Dɔ lú óbúgala. ²⁵ Mə á zə bə sóɔl məsáal Dɔ dəɔŋgúd nə yələ Zembí nyə á yə mə iséy ná mə bwíŋgug bí Lāŋ yé wêsh ncindí yí, ²⁶ mə bwíŋgug bí *ndimba nyə á ŋgə baagələ shwoó dí ikala í búúd í dúgə cɔ, də cɔ, də cɔ yí; nyə a mə ka zə wéeshali byo, lwó mĩŋkəŋkə mí búúd myé. ²⁷ Nəcə á cəɛl ná bəwə mpúg bímbi ndimba wəɔŋgú jí nə milwanə ikúl ishús dí yí, yuug jé jəɔŋg jí ná: Kríst jisə bídí ícugud; ntó, bí je ŋgə jí nə búgə ná bí mə bá jí nyádi jiya gúmád. ²⁸ Kríst

1:13 Yuá 5.18; Luk 22.53; Mis 26.18; Ifz 1.6, 7, 21; 2.2; 6.12 **1:15** Yuá 1.18; 2Kr 4.4; 1Tm 6.16;

Heb 1.3 * **1:15** Mwán acúmbā: Ciyá ni í ŋgə lwó mfii Yésus jí nə ndí yí, kú bə fwo-byél. **1:16**

1.13; Yuá 1.3, 19; Heb 1.2 † **1:16** Yésus wə nyə á ŋgə wéeshali ŋkul má Zembí, ŋgə té isá nə ndí.

1:17 Yuá 1.1; 8.58 **1:18** lúu á Dɔ: 2.19; 3.15; Ifz 1.22-23; muud áshúshwóógú: Mis 4.2; 26.23;

1Kr 15.20; Mbú 1.5 † **1:18** Námə nda lúu í də yə nyúul cug í dúgə lwó nyúul məzhíí ná, a ŋgə yə Dɔ dé cug, a ŋgə lwó bwo məzhíí. **1:19** 2.9-10; Yuá 1.16; Ifz 1.23 **1:20** Rom 3.25-26; Ifz 1.9-10,

21; 2.13-16 **1:21** Rom 5.10; Ifz 2.12-13; 5.27 **1:23** 2.7; Ifz 3.17; 1Tm 3.16; Heb 3.6 **1:24**

2Kr 1.5; 11.23-29; Ifz 3.13 **1:25** Ifz 3.1-3 **1:26** 2.2; 4.4; Ifz 3.6 **1:27** gúmád: 3.4; Rom 5.2;

Ifz 1.18 **1:28** Ifz 4.13

wɔɔŋgá, nyə wə sá bāŋ ŋgə bwiing yé. Sə ŋgə bwiing sá ŋgə sá ná muud yēsh sáág ncá, sə ŋgə lwó muud yēsh sá í jálá nə sŷy yí. Sə ŋgə sá iséy byɔɔŋgə nə bimbí lú fúg dēsh sá bí nə ndí yí, nəc é jii nə sá sáág nə muud yēsh mə bá tōw mīsh mə Zembî dí yé fifəg búgád. ²⁹ Shú dɔɔŋg wə mə ŋgə líduga nə cúná yí, mə ŋgə cúná cúná jɔɔŋgú nə ŋkul mə Kríst í ŋgə nyín mádí cug dí yí.

2

¹ Mə ŋgə bul jii nə bí mpúg nə mə ŋgə cúná məma cúná shú dún, nə shú ókrísten wá Lɔwdisê, nə shú bɔ́lɔ́gá bēsh bwə abwélé dág mə wá. ² Mə ŋgə cúná shú nə millām mí sálug bwo shí, nə bwə céélagí, cēlí jɔɔŋg í sáág nə bwə búlug bə leedyá; mə ŋgə námə cúná shú nə bwə bíig ibwádán múúd mə də bii ja fúg í mú nyə lwándúlá yí, bwə mú mpu ndímba Zembî nyə á ŋgə ná baagulə shwoód yí, ndímba wɔɔŋgú wúsə: Kríst. ³ Nji nyádí wə múúd jí nə ŋkul kwey sá jēsh í dúgyá nə fúg nə mpúyá yí.

Pwól ŋgə kéwuli obúgula

⁴ Mə ŋgə ci ntáni shú nə muud nda zə nə jɔ mbúlá kaand zə shiig bí. ⁵ Mpugá nə, tēm bə nə mə cugé nūŋ bídí, *shishim wām wí nūŋ; mə ji nə məshusug nə ŋgələ dág nə bí ŋgə mpu táág isá bídí ícug dí, búgú bí ŋgə *búgula *Kríst yí í təl ná shīm.

⁶ Ná ndeé, nda bí á mə lég Kríst Yésus nə nyə wə jí Cwámba wún ná, cugəgá cug í lwó ná bí bí buud bə yí. ⁷ Bí é cugə ntó bí mə nada nə nyə, bí ŋgə magulə nji sá í ŋgə zhu nyádí yí, bí ŋgə kyey nə búgú jín nji nda bwə

á jíguli bí ná, bí dágú bul lɔ́ mánywa bwə sá bí má.

⁸ Bí ó bey nə muud zág nə dúl váál mbéé faasúlə íciyá zə sá nə bí gwágúg nji nə nyə, mbéé máshügá wə mání. Məshügá mɔɔŋg mə ŋgə ŋwa ŋkul íjām nə ijag dí, nə míshishim mí ŋgə kyey nə isá yá shí ga myáád*, kú bá wə Kríst. ⁹ Nəc é Zembî nyəméfwo njul nyúúl mə Kríst dí ncindí nə ncindí. ¹⁰ Kríst wɔɔŋg dí wə isá í ŋgə zhu bí shú ná bí bəg lwándúlá məzhií mēsh yé, nyə muud mə jwú nə isá yá məyídúgú í ŋgə wá buud mányámád yí, nə byɔɔŋg í ŋgə lwó buud mpəl yí. ¹¹ Bí a síya wún ábiwáág Kríst dí kwoŋad; mbwə mə múúd dí í á sá bí nyə. Nyāŋ nyə á zhu wə Kríst, nyə a yíl ŋkul *mísəm mí á də bə nə ndí bídí millām dí yí. ¹² Ntó jí nə duwanələ bí á duwan yí, binónŋ Yésus bí á dɔw, binónŋ mú gwúm. Jí ntó nəc bí a búgula ŋkul mə Zembî í á gwúməshi Yésus yí. ¹³ Ná ndeé, nə iwushí bí á də wush yí, nə bələ bí á bə kú nə ábiwáág yí, í á sá nə bí bəg mimbimbə. Nji, ja gaád íí, Zembî mə nyiŋgə yə binónŋ Kríst cug, a mə jímbal shé iwushí byēsh. ¹⁴ Nyə a mə yíl micilyá mí á ŋgə lwó ná shé á jag sá myá. Micilyá myɔɔŋg wə mí á də bə nə məmpándí mə á də bwaagulə sə məbɛɛ má. Nyə a mə bwambulə myo kwolós dí, caam myo. ¹⁵ Isá yá məyídúgú í ŋgə wá buud mányámád yí, nə byɔɔŋg í ŋgə lwó buud mpəl yí, Zembî nyə a mə déég byo ŋkul dɔəmb nyán, a ŋgə julə kə nə byo mbaadé nə mbaadé tām buud, ŋgələ lwó ná í músə mikwám myé.

¹⁶ Ntó, muud nyə ajéláyé nə cígə

1:29 Ifz 3.20; Flp 4.13 **2:2** 1.26-27; Ifz 5.2 **2:3** Mik 2.4-5; 1Kr 1.24, 30; Ifz 3.19 **2:4** 2.8; Rom 16.18 **2:5** 1Kr 5.3 **2:7** 1.23 **2:8** 1Tm 6.20 * **2:8** míshishim mí ŋgə kyey nə isá yá shí ga myá: Ofeeshe ɔ́ Kálaad Zembî bēsh bwə cúgə bul bə cúnŋ ngwúd na ciyá nííd. Sə bāŋ sə ŋgə ci ntáni nəc sə mə dág nə Pwól ŋgə ci mənŋkul mə dá ŋgə jwú nə muud shí ga dí té nyə afwóyé magulə Yésus-Kríst yí. Ból bwə ŋgə ci ná jísə «isá í á tééd shí ga yí». Dúgúg námə Gal 4.3, 9. **2:9** 1.19; 2.15, 20; Ifz 1.21 **2:11** Ifz 2.11 **2:12** 3.1; Rom 6.3-4; Ifz 1.19-20; 2.6 † **2:12** Sə bí nə ŋkul féég na nə «bí ŋgə búgula ná ŋkul mə Zembî í á gwúməshi Yésus yí í mə yíl bí mányámá mə mísámád». **2:13** Ifz 2.1, 5 **2:14** Ifz 2.15-16; 1Pr 2.24 **2:15** 2.9-10 **2:16** Rom 14.1-6

bí iwushî shú sá í dúgyá nə dəg nə mənɟul yí, ŋkí ntáɟ sá í dúgyá nə zaŋ mǎcúwo mə mbyól ŋkí osábaad yí. ¹⁷ Mǎcɛɛ má isâ íni má á bə nji tâŋ nda shishîm í á ŋgə lwó ná isâ í ŋgə zə yí; nji, wə Yésus-Kríst wə fwámé isâ bísə yé. ¹⁸ Muud nyə ajáláyé nə kənd bí koogú nə ijwad nyúúl í mǎshhigá, nə ŋgələ yə *wǎéŋgəles gúmá. Buud bwə sá mǎsólúgú myəɔŋg wá bwə də bul wá lúu isâ bwə də dúg mǎntamád yí, bwə ŋkény mǎnyúul ntó cwúɗ, í njúl nə milúu myáŋ wə mí ŋgə fwə mitédúgá myáŋ. ¹⁹ Bwə ánádayé nə Kríst. Í njúl ná, nyə muud jí lúu yé, nyə wə ŋgə wǎil kug nyúul wəsh, a ŋgə nǎmá mpu táág ísáy í mǎbwəɟ mǎ nyúul nə mǎsusagá, shú nə nyúul í wíyúg váál Zembí mǎ cǎel yí†.

Cug má krísten

²⁰ Binôn *Kríst bi á yə, shwiy dɔɔŋg í á mǎ sá ná bi béégyág nə bów-bów *mǎshishim mí ŋgə kyey nə isâ yá shí ga myá. Ká nǎcé jí bí ŋgə ná cugə nda buud ɔ shí ga yí? Nǎcé jí bí ŋgə magulə ná bwə ŋgəg nə yǎmbulí bí nə mǎmpándí mǎsə ná: ²¹ Ci wo kú ŋwa sá ga! Ci wo kú də jíní! Ci wo kú kúnya nə jímí! ²² Mǎmpándí mǎni mǎ ŋgə dúgya nə isâ bísə ná, wó ká shín balan nə jǎŋ, í shín yí. Mǎsə nji mǎcɛɛ nə minjǎgúlá myá buud. ²³ Mǎmpándí mǎɔŋgú mǎ ŋgə jǎguli nə muud sáág mil mǎsólúgú bwə á mǎ ŋgə wá yábád myá, yə wǎéŋgəles gúmá, səl mǎnyúul shí, cǎg nyúul. Minjǎgúlá myəɔŋg mí ŋgə bə nda mí ŋgə yə buud fwámé fúg, nji í njúl ná mí cǎgé nə ŋkul sá ná muud mpúg máánd íyéesh yá lâm yé.

3

¹ Ŋgáá bi mǎ mpú ná binón Kríst bi a gwúm? Ntó, ŋgagá nə sǎ isâ í dúgyá nə cug á gwów kúl Kríst njúl Zembí dí mbwə mǎncwúm yí. ² Wágá milúu isâ í dúgyá nə cug á gwów yíɗ, kú bə byəɔŋg yá shí gaád. ³ Nǎcé, binón Kríst bi á yə, cug jín jisə shwoód wə Zembí kúl Yésus jisə yí. ⁴ Ja Kríst muud jí cug jín yé mǎ bá zə lwóya nyúul yí, binón mǎ bá nyín, bi ŋgə nǎmá ŋkənwə nda nyə.

⁵ Nda jí ntó ná, ŋgagá nə gwǎilya ijám bín yá cug á shí ga; ntó jí ná isâ nda jaŋga, nə mǎsólúgú mí áɗɗanā, nə iyéesh í ayíyáág, nə bów-bów iyéesh, nə yéesh mǎbii, nǎcé yéesh bálə nə mǎbii jisə yələ ŋkúmba zembí áyadúg gúmá. ⁶ Bów-bów isâ íni wá í də sá ná mpimbə mǎ Zembí í bíig buud ɔ mǎlwə. ⁷ Kuú njəɔnd wán í á bə nǎmá ntó ja bí á də ná bɛ isâ byəɔŋg yág yí. ⁸ Nǎ ndɛé, ja gaád íí, myáásugá isâ byəɔŋg: myáásugá impimbə, nə dúlə nyada, nə gwǎlə lâm, nə mǎlwíy, nə dúlə cúwal ícúwǎlí-cúwǎli. ⁹ Kúgá ná də bwiiŋgya íjǎɟ mpádúgá nyín, nǎcé, nda múúd mǎ də yíl káándə ná, bí a mǎ yíl mbii múúd bí á də fwo də bə yí nə mǎsólúgú myé myésh, ¹⁰ bí a mǎ bwaád kukwuməga múúd ágúgwáan. Mbií múúd wəɔŋgú, Zembí mǎ də sá ná í nyíngág ŋgə bul bə gúgwáan ŋgə bɛɛla nyə muud nyə á té nyə yé. A də sá ntó shú ná buud bwə mpúg nyə váál í jəla yí. ¹¹ Na músə ná, muud nda ná nyiŋgə də bə nə tédúgá ná mwá Garék wə éga, mwá *Yúden wə éga, ŋkí nə nyíga nyə a síya ábiwáág, nyíga nyə a shígé síya; nyíga nyə ampúyé cug, nyíga jí jool; lwaá wəga, fulí muud wə éga. Mbə, bíni í cǎgé ná nə mfíí, nji Kríst

2:17 Heb 8.5 **2:18** Ifz 1.21 **2:19** 1.18; Ifz 4.16 † **2:19** Váál lúu í də wǎil kug nyúul, də nǎmá mpu táág ísáy í mǎbwəɟ mǎ nyúul nə mǎsusagá yí, ntó nǎmá wə Kríst muud jí lúu yé ŋgə wǎil Də lú óbúgala dǎsh ncindí yé. **2:20** 2.9-10; Gal 4.3-5, 9 **2:21** Iza 29.13; Mat 15.9; 1Tm 4.3; Heb 13.9 **3:1** 2.12; Ifz 1.20 **3:2** Mat 6.33 **3:3** Rom 6.4; 2Kr 5.14 **3:4** Gal 2.20; Flp 1.21; ŋkənwə: 1.27; Flp 3.21; 1Kr 15.43; 1Yn 3.2 **3:5** Gal 5.19-21 **3:5** Rom 6.6, 11; Gal 5.24; Ifz 4.19; 5.3 **3:6** Ifz 5.6 **3:7** Rom 1.18; Ifz 5.8 **3:8** Ifz 4.29; 5.4 **3:9** Ifz 4.22, 25 **3:10** Mǎt 1.26-27; Ifz 4.24 **3:11** 2.11; Gal 3.28; 1Kr 12.13

wá ji nà mfií, a njul ntâg múúd yêsh ñgá *búgula yé lámúd.

¹² Ntó ji ná Zembí nyə a má fêesh bí, nyə a má sá ná bi bág miñkɛñkɛ mi búúd, á bul cɛel bí. Ntó, bwáádúgá mbwéedí ágúgwáan, ntó ji ná: bí gwág búúd cey lámúd, bæ nà jɔ lâm, muud kú bwele ñkêny nyúúl, du bæ nji lám ná shɛɛ, kú nà milámusa. ¹³ Dugá bæ nà jisów mpádúgá nyín. Nkí ñgwól *mínyɔñɔ woó má byaagula nà wo, wo juu nyə námá nda Cwámaba nyə a juu bí ná. ¹⁴ Sâ í ká bul bæ wá cɛelí; gwá wá í é sá ná bi mpúg bæ leedyá.

¹⁵ Kríst nyə a jôw bí zə sɛɛng búmbá ñgwúd shú nà bi cágəgí mpwogé mpádúgá nyín. Ságá ná mpwogé wəɔng lwándúg bí mílámúd. Dugá lɔ mánywa.

¹⁶ Ságá ná Kéel má Kríst í lwándúg bí mílámúd ná cwóó; dugá yéya mínjígúlá, bí du sá ná nyíga kéwuli nyíga, nyíga kéwuli nyíga nà fug nyín nyêsh; bí dúgá sey ósóm nà miñgwa nà isusa yâ Zembí. Dugá sey byo nà lám wêsh, bí ñgá lɔ Zembí. ¹⁷ Nə iciyá bí má cí yí, nà isâ bí má sá yí, dugá sá byêsh jíná má Cwámaba dí, bí dúgá lɔ Zembí Sósóñgá kwon yéd.

Cug á mpádúgá okristen

(Ifz 5.22-33; 6.1-9; 1Pr 2.18-25; 3.1-7)

¹⁸ Budá ɔ, maguləgá ná ogwúm bín bwá jwúg nà bí. Ntó í jálá nà buud ɔ Cwámaba yé. ¹⁹ Budúm ɔ, cɛeləgá budá bín, nda du ñwa bwo nà ñkúd.

²⁰ Yé bwân, ságá obyól bín məgwág məzhií mêsh, ntó ji jɔ sâ mísh má Cwámaba. ²¹ Yé ósósóñgá, kúgá du sá ná bwân bín bwá dúg gwág ízhunú, mənyúul má á bá tag bwo.

²² Yé osóol ɔ mäsáal, ságá omása bín bá wa shí mishwun məgwág; kú

bə nji ja bwá ñgá dúg bí yí, í á bá bæ nda bí ñgə sɔ ná bi nyínúg mísh má búúdud. Ságá bwo məgwág nà lám ñgwúd, váál í yá Zembí gúmə yí. ²³ Sâ jêsh bí má sá yí, bí sá sósólúgú í ñgə wú lám dí cwú yí, nda sá má cí ná bi ñgə sá shú má Cwámaba, kú bæ shú búúd. ²⁴ Dugá sá ntó bi ñgə mpu ná Cwámaba mə bá yə bí kəw lú isâ nyə á má kwəməusa tãñ myəna shú búúd bé yí. ²⁵ Nəcé muud yêsh mə sá ólññgá yé mə bá ñwa myána myá olññgá bé, na ji kú nà susaalê.

4

¹ Yé ómása, balanəgá nà osóol ɔ mäsáal bün váál dúsá tətəlí kú nə ñkwíllí yí, mpugá ná bi bí námá nà Mása jonj dí.

Pwól mə cwíny okristen
(Ifz 5.14-17; 6.18-20)

² Dugá jəgula nə Zembí ja jêsh, wágá lúu cinəñgú bí dúgá yə nyə akíba. ³ Ngəgá námá jəgula nə Zembí shú dúsu ná a júwug mpumbé shú kéel sá ñgə bwíñg yé ná mə bwíñgug *ndímaba má *Kríst, sâ í má sá ná mə kəg mímbwug dí yí. ⁴ Ngəgá nə jəgula námá nə Zembí shú ná mə bwíñgug kéel dəɔñgú ná sán sán nda í jíí ná mə sáág ná.

⁵ Buud bwá cúgə *Dɔ dí wá, bí ɔ du bæ nə fug ja í wóos ná binóñ bəg yí. Mpugá balan nə məfwála məɔñg mêsh. ⁶ Iciyá bín í dúg bæ ja jêsh nji iciyá í mpaam, ñkí nywa nda bwá ámə wá ca, shú ná bi dúg mpu bəsa nə muud yêsh váál í jála yí.

⁷ Mwááñg Tishik má búl cɛel yé, sóol mäsáal mə Cwámaba, sóol mäsáal abúgúlág, nyə e bá jaaw bí isâ byêsh í dúgyá nə mə yí; a jisə shwá waamə sá ñgə sêy nə Cwámaba yé. ⁸ Mə ñgə bul nti nyə ná a zəg lwó bí cé sá tél yí, zə səl bí mílám shí. ⁹ Mə má nti bá *mínyɔñɔ waamə abúgúlág má

búl ceel yé, Onezîm, mbyágá á nûñ bídí. Bwé é zə jaaw bí sá jêsh í ñgó cǒ káadá yí.

Məbədə

¹⁰ Aristárug muud sá jí mímbwug dí yé ñgə bəda bí, tə Márkus mínyəñá mə Barnábas; nyə wə mə á nti bí məkəl ná: «A ká zə nûñ, bí ɔ ləg nyə váál í jəla yí». ¹¹ Yésus jí nə dúl jínə nə Yustos yé ñgə námə bəda bí. Mpədúgá *Oyúden bwə á mə *búgula Yésus wá, ñji ólól óni wə sənónə ñgə séy Faan mə Zembí wá; bwə á mə bul wá mə ñkul lámúd. ¹² Ipafras, mbyágá á nûñ bídí ñgə námə bəda bí. Sól məsáal mə Yésus-Kríst wəñgú nyə aɲgə nə yow gwánalə shú dún məjəgula méd. A ñgə jəgula nə bí tówúg búgəd nə shím, bí bəg okristen bwə á mə lal wá, bí dúgə bə cún ja jêsh nə sá Zembí ñgə jí nə bí sáág yí. ¹³ Mə ñgə bwiñg ləñ yé nə a ñgə bul ñwa ñjugú shú dún nə shú bəñg wá Ləwdisé, nə bəñg wá Ierapolis. ¹⁴ Lúkas, jwówuda mə búl ceel yé ñgə bəda bí, tə Démas.

¹⁵ Bí ɔ bədə sá bwáəng wá Ləwdisé, bí bəda námə Nemufá, nə Də í də seəngya nyədí njów yí. ¹⁶ Ja bí mə bá shím lə kálaad éga yí, bí ɔ bá kənd Də á Ləwdisé nyə, bwə ó bá lə, bí ka námə bá lə nyəñg mə bá wú bí wu yé. ¹⁷ Cigá nə Arship nə a kwéembug séy Cwamba nyə á yə nyə yí, shú nə a sáág gwo váál í jəla yí. ¹⁸ Mə Pwól mə cilə bí məbədə mága nə mbwə wám: Bí ɔ tédúgá nə mə jí mímbwugəd.

Zembí ké sá bí mpaam.

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Ja Pwôl nyə á ngə sá njəond yé ábéeé yí, nyə á kumə Tesaloníka a ngə zhu Filipí. Ja jəong wə nyə á fwɔ Dɔ á cínəng yí. Nji, Oyúden bwə á ləel zə fəm nyə, obúgula bwə mú sá nə bá Sílas bwə túbúg ibulú ibulú kə Beré. (Mis 17.1-10).

Nə ndéé, ja Pwôl bánəng gwoong jé bwə á bə Atən yí, nyə á kənd Timoté nə a kág dúg nda mísəon ngə bə Tesaloníka nə. Timoté nyə á ka kə, a mú nyingə, kə bwəma nə gwoong Kərənt. A mú jaaw Pwôl nə obúgula wə Tesaloníka bwə ngə kə nə búgə shwóg, nji, básə nə bíl isâ bwə ngə cəel mpu yí. Pwôl nyə á ka cilə bwo kálaad éga.

Sə bí nə nkul ci nə kálaad wəongú ji nə mənəkəw ntúga:

- (1) Pwôl mə yə Zembí akíba nəcə məkəl á mə bii má mə lwó nə obúgula wə Tesaloníka básə nə kuú njəond í jálá nə bə yuug yí.
- (2) A nyingə báágulə jaaw bwo iséy nyə á tééd yí, a ngə ntág cəel nə bánəng bwə nyingəg dúgya (1.1-3.13).
- (3) A bándúlə bwo nə bwə wáág nkul nə ngələ kwambulə kuú njəond wəng (4.1-12).
- (4) A mú námə ka jígali bwo sá í dúgya nə shwi y nə zíyé mə Yésus-Kríst yí (4.13-5.11).
- (5) A ka kə shínal kálaad nə baalé məcwúh nə məbádá (5.12-28).

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cílə bí kálaad éga, sánəng Silvə nə Timoté. Sə mə cílə bí *Dɔ á Tesaloníka, Dɔ dúsə Dɔ mə Zembí Sónəngú bá Cwáməba Yésus-Kríst yí. Zembí kə sá bí mpaam, kə sá námə nə bi cúgəng nə shee.

Obúgula wə Tesaloníka bwə á bə nə fwámé búgə

² Sə ngə yə Zembí akíba ja jəsh shú dán bi bəsh, sə anğə nə bwele yəw ngələ wə bí májəgula məsúd. ³ Sə ngə bul téduga bí mísh mə Zembí Sónəngú íshéd nəcə: búgə jín í cúgə ná á shíləg; cəelí jín nda bə á shwánəg; bwándúlə bí ngə bwánd Cwáməba íshé Yésus-Kríst nə búgə yí wúsə álal-ηkul. ⁴ Yé bwáəng Zembí mə cəel wə, sə ngə téduga bí ntó, sə ngə mpu nə Zembí nyə a féesh bí. ⁵ Jí ntó. Jɔjɔ Kéel sə á ngə bwíing bí yé nyə a shígé bə nji iciyá í mpu; Nkəngkə Shíshim nyə á ngə lwándulə iciyá byəongú nə nkul mə Zembí, sə ngə *búgula nə mílám mísu myəsh. Kuú njəond sə á ngə kyey yí, í á bə shú mənywa mán, bí a shí dúg wə.

⁶ Bí a dúg, bí mú námə sá nda sə, sə námə nda Cwáməba, bí ləg Jɔjɔ Kéel nə məshusug mə á ngə zhu wə Nkəngkə Shíshim má, í njúl nə bí á bə *íncwaw í ntug dí nə liid. ⁷ Sə jəong í mə sá nə obúgula bəsh wə Masedwán nə bəong wə Akayí bwə mú də nwa yuug nə bí.

⁸ Kéel mə Cwáməba í á mə lás nūh bídí nda kwóləng; ləng í mə kyey kál jəsh nə bi mú fwámé obúgula ó Zembí; mə ngə ci nə kúl jəsh, kú ná bə nji Masedwán nə Akayí. Í cúgə ná nyingə bə sá sə bwíingəg. ⁹ Jí ntó. Buud bwáméfwó bwə ngə jaaw nda bí á mə ləg sə fwámé ləg nə; nə bí a mə yíl mílám ózembí ó áyadúg dí, kənd wə Zembí shú nə bí séyúg nə Zembí jí fwámé Zembí yé, Zembí á

kuwô. ¹⁰ Bwá ñgə námá jaaw ná bí ñgə bwánd Mwân yé ná a bá zhu gwôw, Mwân yé Yésus nyáméfwó nyə a gwúmushi yé, nyə wá nyə a mǎ sá ná shé fáámugí nǎ mpimbə mǎ Zembí.

2

Iséy Pwôl nyə á sêy Tesaloníka yí

¹ Bwaanɔ, ñgaá ná biméfwó bí mǎ mpú ná ñjǎnd wúsú sá á zə bídí yí í áshígé bə ná sá á fánda zə ñgə kyey ntó? ² Bí mǎ mpú ná sá á zə wóós bídí sá mǎ fwo bul jug, sá á bwəma nǎ cúgǎ Filipí. Nji, Zembí wúsú nyə á yə sá ñkǎñ í á jala yí. ñkǎñ byoanɔ wó í á sá ná, mizhízhíñ mí á tɛɛm ñgə lúmbali nǎ sá mǎzhí mǎsh íí, sá báá sá á ñgə námá bwiinɔ bí Jǎjǎ Kéel mǎ Zembí. ³ Bí mǎ jalá nǎ mpu cínanɔ ná sá a shígé ñgə bwiinɔ bí Kéel dǎanɔ nǎ mitádúgá mí íwushí, sá áshígé ñgə sêy nǎ milám mímbá, kú sá ísêy í mákǎñ. ⁴ Í yidá bə ná, Zembí nyə á fwo faas sá ná ndéé a mú magulá sá, a mú yə sá Jǎjǎ Kéel ná sá kág ñgə bwiinɔ. Ntó, lésú sá á ñgə lás yí, sá a shígé ñgə lás wə mbií á ná buud bwé fáágug sá; sá á ñgə yida lás mbií á ná Zembí gwágug sá nywa, nyə muud mǎ du dúg mitádúgá myá milám yé.

⁵ Haaw. Bí mǎ mpú ná sá a shígé bwele jwánɔgǎ múúd nǎ iciyá í mpu, sá nda sá mǎsólúgú mí ncwanɔgǎ, Zembí ji wúshined. ⁶ Sǎ áshígé ñgə sǎ gúmá tǎo bídí, tǎo bóól búud dí. ⁷ Í njúl ná sá á shí bə nǎ zhíí ná sá zǎg lwó bí mpǎl. Ñgaá nǎ *buud ɔ lwámá ɔ *Kříst bí nǎ ñkul lwó búud mpǎl? Nji, sá á yida ñwa bí nǎ lám mǎcey nda nyoanɔgǎ mǎ ñkǎñgǎlǎ bwân yé. ⁸ Mətag mǎanɔ mǎ á sá ná, sá á tɛɛm yə bí Jǎjǎ Kéel, sá á ñgə jii jii ná sá mǎ yə námá bí icug bísu yá sǎméfwó, nǎcə bí á shín zə bə sá wəalám.

⁹ Bwaanɔ, ñgaá bí ñgə téduga wádúgǎlǎ sá á ñgə wáduga sêy yí. Sǎ á ñgə cúnda bí Jǎjǎ Kéel sǎméfwó sǎ dúgǎ sêy bulú nǎ mwásá shú ná tǎo muud ñgwúnd nǎ ñgwúnd nda ñkény mbag wúsú. ¹⁰ Bí bí owúshined, Zembí námá wúshined ná kuú ñjǎnd sá á ñgə kyey nǎ bí obúgala yí í á bə kuú ñjǎnd Zembí mǎ céel yí, kuú ñjǎnd á otátalí, nda nǎ sá á jumág. ¹¹ Bí mǎ mpú námá ná sá á ñgə ñwa muud yésh a bídí nda sǎonɔgǎ mǎ du ñwa bwân ná. ¹² Sǎ á du cwíny bí, du lul bí mǎnyúul, sǎ du báásulǎ bí ná bí kyéyug kuú ñjǎnd Zembí mǎ céel yí. Bí mǎ jalá nǎ cugə ntó nǎcə Zembí nyə á jǎw bí ná bí bǎg buud ɔ Faan dé, ñwa dán kǎw nyádí gúmád.

¹³ Sǎ ñgə námá yə Zembí akiba nǎ gúl sá; jí ná, ja bí á gwág Milású mí Zembí sá á bwiinɔ bí myá, bí á lǎg myo nda mǎsǎ ná. Bí a lǎg myo ná mǎsǎ Milású mí Zembí, kú bə kéel yá buud ɔ shí ga. Milású mí Zembí myoanɔ wə mí ñgə sêy bí obúgala dí ícugud.

¹⁴ Ná ndéé bwaanɔ, bí a mǎ sá námá nda mǎdǎ mǎ Zembí mǎsǎ Yudea mǎ ñgə bɛ Yésus-Kříst má. Buud ɔ lǎm bǎn bwé á mǎ námá wáám bí nǎ ifumuga námá nda *Oyúden bwé á wáám mǎdǎ mǎanɔgǎ nǎ ifumuga ná.

¹⁵ Oyúden bǎanɔ bwé á gwú Cwámba Yésus-Kříst, bwé gwú *buud ɔ mǎcúnda, bwé á jág námá bul wáám sá nǎ ifumuga. Zembí nyə anɔgə nǎ gwág bwo nywa, bwé ñgə lúmbali nǎ buud bəsh. ¹⁶ Bwá ñgə ntágulǎ sá ná sá nda bwiinɔ íkúl ishús Jǎjǎ Kéel, bwé acééléé ná íkúl byoanɔ í dúgúg cug. Sálǎ bwé ñgə sá ntó yí, bwé ñgə casulǎ *sám wán ná í bǎg ncindí. Bwé á mǎ ka bwəma nǎ mpimbə mǎ Zembí.

2:1 1.5, 9 **2:2** Mis 16.19-24; 17.1-9 **2:3** 2Kr 4.2 **2:4** Zhe 11.20; 1Tm 1.11; Gal 1.10; Ifz 3.2 **2:5** 2.10; Mis 20.33; 2Kr 1.23 **2:6** Yuá 5.41, 44 **2:9** 2Te 3.7-9; Mis 18.3 **2:10** 2.5 **2:11** Mis 20.31 **2:12** 4.1; Rom 5.2; Flp 1.27 **2:13** 1.2-3; Gal 1.11-12 **2:14** Mis 17.5 **2:15** Mis 2.23; 9.23, 29; 13.45, 50; 14.2, 5, 19; 17.5, 13; Rom 11.28; 2Kr 11.23-29 **2:16** Mat 23.31-33

Pwôl na yéesh ná a ká dúg ókrísten wá Tesaloníka

¹⁷ Bwaanɔ, sá bân jísú kóómb di, tɛem bæ ná sá á má béégya nã bí fúfwálá mísh mású nda ná dúg bí, milâm mísu myáá mí leedyá nã bí. Ntó, nda sá á bul bæ nã mæma yéesh ná sá nyíngæg dúg bí ná, sá á ngə yáág ná sá má zó nún bídí. ¹⁸ Bábálé sá á má yáág ñkí ja ngwúnd ñkí ija íbá ná sá má zó dúg bí, ná ndéé mæ Pwôl; ká, *Sátan nyə a má ntágulə ná sá nda zə. ¹⁹ Ye bi ampúyé ná bi wə ngə sá ná sá ngəg nã bwánd Cwámba Yésus nã búgó? Nɔáá mæshusug mású má ngə zhu bídí? Bi wá jí *túm gúmá sá má bá ngə bægwa nã ndí Yésus dí míshúd ja á bá nyíngə zə yí. ²⁰ Mpugá ná bi wə bí sá sã gúmá, bi wə bí sá sã máshusug.

3

Pwôl nyə á kənd Timotê Tesaloníka

¹ Zhúgúlá zhúgúlá, nda sá áshígé ná nyíngə jísow ngəlá ji nda gwáduga bí ná, sá á dúg ná í nywa ná sá lúgúg fwó Atên. ² Sá mú nti *mínyonhú wúsú Timotê muud bá Zembí bwá ngə námá sɛy sɛy bwiingúlə Jɔjɔ Kéel yé. Sá mú nti nyə ná a zóg sá ná bi bég nã ñkán búgú jínúd, zə cwíny bí. ³ Haaw. Í á jí ná bi bég nã ñkán búgú jínúd shú ná mæntágula má nda tí múúd mækuú shí. Biméfwó bi mæ mpú ná mæntágula mæni mäsə dúsú kow Zembí nyə á yə sá yí. ⁴ Nɔáá ná ja sá á bæ nún bídí yí sá á shí bwey ngə jaaw bí ná sá é bwəma nã mæntágula? Ntó námá wá í má bæ éga, bi mæ mpú ntó. ⁵ Ná ndéé, nda méeé mæ áshígé ná nyíngə jísow ngəlá ji nda gwáduga bí ná, mæ á nti Timotê ná a zóg wámbulə nda bí ngə cugə cug búgú jín ná. Mæ á ngə bæemb ná Mása

mæbwábúlán nyə a bá bwówulə bí ná ndéé njugú sá á nwa yí mú yə íyíyíyí.

⁶ Ná ndéé, Timotê má wóós wa wúlə nún bídí. A má zə nã sá jɔjɔ mákəl ná bí ngə ná kə shwóg nã búgú jín nã cɛelí jín. A jaaw námá sá ná bí ngə ná táduga sá tádúgálə ányunywaá, bi njúl nã mæma yéesh ná bi mæ dúg sá, nda sá bí námá nã yéesh ná sá má dúg bí ná. ⁷ Gwá wá jí ná, bwaanɔ, mæfúfə nã mæbwábúlán má tɛem ngə ntágulə sá, mænyúúl má má bul nyíngə lal sá nã gwádúgálə búgú jín. ⁸ Sá má nyíngə cugə ja gaád nəcə sá má gwág ná bi má nada nã Cwámba. ⁹ Sá bí bul bæ nã mæshusug nã bí mísh má Zembí íshéd, nda ná mpu bímbí sá bí nã ñkul yə nyə akíba yí. ¹⁰ Sá ngə jəgula nã Zembí ntɔ múnji. Bulú nã mwásó sá ngə jəgula ná shé nyíngæg dúgya, sá zóg lwándulə sá í ngə ná fúfə bí búgú dí yí.

¹¹ Sóónɔú íshé Zembí nyəméfwó bá Cwámba íshé Yésus bwé sáág ná zhií zálə nún bídí í bég sá ná wan wan. ¹² Bí ngə cila mpádúgá nyín, bi ngə námá cɛel bóól búúd bəsh. Cwámba sáág ná cɛelí jooɔng í ngəg nã yáág yáágúg námá nda cɛelí sá ngə cɛel bí yí. ¹³ A sáág ná milâm mí bəg nda ñkúnkulə bí, bi bág bæ nã kuú njooɔnd Zembí mæ cɛel yí, kú nã sá á jumúg mísh má Sóónɔú íshé Zembí dí ja Cwámba íshé Yésus bənɔn buud bə bəsh bwé bá zə yí. Amen.

4

Fwámé kuú njooɔnd

¹ Ná ndéé bwaanɔ, sá á shí lwó bí kuú njooɔnd Zembí mæ cɛel yí, bi mú námá ngə kyey wə. Ná ndéé, kəgá nã kuú njooɔnd wooɔng shwóg ngə yáág yáágúg; sá ngə bándulə bí ntó jín má Cwámba Yésus dí. ² Bi mæ

2:17 3.10 2:19 1Kr 9.24-25; Flp 4.1; 2Te 1.4 3.13; 2Te 1.4; 2Tm 3.12 3:4 Mís 14.22 3:5 Flp 2.16 3:6 Mís 18.5; 2Te 1.3; 1Tm 1.5; Flm 5-7; Gal 5.6 3:7 2Te 1.4 3:10 2.17 3:12 Gal 6.10 3:13 5.1-2; Flp 1.10 4:1 2.13; Kol 1.10; 2Te 3.6 4:3 5.23; 1Kr 6.13; Heb 10.10

3:1 Mís 17.15 3:2 Timotê: 1.1 3:3 Ifz 3:13; 2Te 1.4; 2Tm 3.12 3:4 Mís 14.22 3:5 Flp 2.16 3:6 Mís 18.5; 2Te 1.3; 1Tm 1.5; Flm 5-7; Gal 5.6 3:7 2Te 1.4 3:10 2.17 3:12 Gal 6.10 3:13 5.1-2; Flp 1.10 4:1 2.13; Kol 1.10; 2Te 3.6 4:3 5.23; 1Kr 6.13; Heb 10.10

mpú mæcwûŋ sá á cwîny bí nâ ñkul mæ Cwám̄ba Yésus má. ³ Ñkúmba sâ Zembî ñgá jii yí jí ná bi cúgæg mbií á cêel yí. Kwanzugá janŋa. ⁴ Muud yêsh cúgæg nâ nyúul nyé* mbií Zembî mæ cêel yí, ñwa nyâ nâ mäjilâ; ⁵ kú bę bôw-bôw iyéesh nda buud bwá ampúyé Zembî wá. ⁶ Muud nda nyúg *mínyonŋâ na sâ ñíid, nda ntɔ́ mĩnji. Nacé Cwám̄ba má ða kunda búúd isâ íníid; sá á shí bwey ða jaaw bí ntó, sá ñgâ námá nyiŋgâ báásulâ jaaw bí ntó. ⁷ Mpugá ná ñjúwúlú Zembî nyâ a jôw shé yí í áshígé bâ ná shé ñgág nâ kâ shwóg ñgâ sá isâ í áðadanâ; í á yida bâ ná shé cúgæg mbií á cêel yí. ⁸ Ná ndeé, muud mæ bán mæcwûŋ mága yé nyâ abáné múud, á ban Zembî muud ñgá yâ bí Ñkëŋkë Shíshim yé.

⁹ Shú sâ í dúgyá nâ cêelí á mpádúgá omínyonŋâ yí, í ajíyé ná mæ cílæg bí, nacé mæ mpú ná Zembî nyaméfwó nyâ á má jíguli bí nda bí mó jálá nâ ciila mpádúgá nyín ná. ¹⁰ Bí ñgâ ntág námá bwey lwóya cêelí jooŋgá nâ omínyonŋâ ó íshé bësh wá Masedwân yêsh. Bwaanŋ, sá má bándúlâ bí ná bi kág nâ cêelí jooŋg shwóg ñgâ yáág yáágúg, ¹¹ bulugá sɔ́ cug mátela, muud bul sɔ́ ná a dúgúg ñji sâ í dúgyá nâ nyâ yí, sɔ́ ná a séyúg nâ mæbwá mé nda sá á cwîny bí ná. ¹² Sá gá ntó shú ná bi cúgæg cug í é bâ nâ mäjilâ mísh má buud bwá cúgé *Dɔ́ dí wá; bí nda sá ná bóól búúd bwá ñgág nâ ñkény mbag wán.

Zembî mæ bá gwûmushi omínyonŋâ ó íshé

¹³ Bwaanŋ, sá acéélé ná bi dúg jág sâ í dúgyá nâ okristen bwá á má kâ ígwád wá yí. Í jii ná bi dúg mpu, shú ná bí kú ða bâ ná shúsúlú shúsúlú

nda buud bwá ángê nâ bwánd nâ búgá wá. ¹⁴ Shé ñgâ *magulâ ná Yésus nyâ á yâ a mú nyiŋgâ gwúm, shé mágulágá námá ná, booŋg bwá á yâ bwá ñgá *búgula Yésus wá, Zembî mæ bá gwûmushi bwo a mú kâ nâ bânónŋ Yésus.

¹⁵ Gúl sâ sá ñgâ jaaw bí Cwám̄ba nyâ a ci wá ga: ja Cwám̄ba mæ bá nyiŋgâ zâ yí, shé buud mæ bá bâ shé ñgá ná dúgya wá, shé ábálé kâ shwóg, lúgâ booŋg bwá má yâ wá mpása. ¹⁶ Nacé í bá bâ ná, buud bwá bá gwág kâl ñgá cúnda, wúl kúkú má *wáéŋgales ñgâ wéeshuli kâl, laag má Zembî ñgá lás, Cwám̄ba nyaméfwó mú shulâ wú jon dí, buud bwá á yâ bwá ñjúl búúd ɔ́ *Kriŋt wá bwá mú tééd gwúm. ¹⁷ Bwá kâ shîn gwúm ntáni, shé buud mæ bá bâ shé ñgá ná dúgya wá, shé mú seŋgya nâ bwo ná ndeé sánónŋ mú ñkân kâ míŋkúdúð kâ bwama nâ Cwám̄ba nûŋ míŋgúlúð; sánónŋ sá mú ji kandugá á kandugá. ¹⁸ Dugá wíya ñkul mílamúð nâ iciyá íni.

5

Muud nyâ ampúyé jwôw Cwám̄ba mæ bá zâ yí

¹ Bwaanŋ, í ányíngáyé jii ná mæ cílæg bí shú sâ í dúgyá nâ mæfwála nâ ija isâ í bá sîy yí. ² Nacé biméfwó bi mæ mpú ná sánŋ sánŋ ná jwôw má Cwám̄ba í bá zâ wóós nda júwâl í ða zâ mpwó-bulú ná. ³ Buud bwá bá ñgâ ci ná: «*ἤσῆν!* A mân mátela e! Kú nâ tɔɔ sâ í kénd múúd lám gwôw!» Í bá bâ, buud bwá ñgá lás ntó, byéndí í ó wóós bwo maseegya, námá nda mácey má minú má ða wóós múdá á bum mæshüiga ná. Bwá

* **4:4** Bóól bwá ci na ná: «Muud yêsh cúgæg nâ yé múdá». **4:7** 4.3; 1Pr 1.15-16 **4:8** 1Kr 6.19-20 **4:9** Zhe 31.33-34; Gal 6.10; Ifz 5.2 **4:10** 2Te 3.4 **4:11** 2.9; Ifz 4.28; 2Te 3.10, 12 **4:12** 1Kr 5.12-13; Kol 4.5 **4:13** 5.1-2; 1Kr 15.51-52 **4:13** 1Kr 15.18-19; Ifz 2.12 **4:14** Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 12, 20 **4:15** 1Kr 7.10, 25 **4:16** 1Kr 15.23 **4:17** Yuá 12.26; Rom 5.17; Flp 3.20 **5:2** 1.2-3, 10; 2.19; 3.13; 5.23; Mat 24.36; Flp 4.5; 2Te 1.7, 10; 2.1-2 wóós nda júwâl: Mat 24.43; 2Pr 3.10; Mbú 3.3; 16.15 **5:3** Zhe 6.14-15; Mat 24.39 * **5:4** Buud bwá afwóyé magulâ Yésus wá bwá ñgâ ñkúŋkulâ nâ cug kú mpu shwóg kú mpu shug: básá yídúgúð.

ábúle faam. ⁴ Ká, bwaang, bi báá cugé yídúgúd*. Jwôw dɔɔngú í ábúlé wósós bí nda júwál. ⁵ Bi báá búsa bwán ó máñkenya bi bêsh, bwán ó mwásá. Shé cugé búúd ɔ búlú, búúd ɔ yídúgú. ⁶ Nda jí ntó ná, shé ajáláyé ná ká ígwád nda bóól búúd bwá ngá ká ígwád ná; shé má jalá ná ji ñkasâ, shé du cunal íyéesh íshé.

⁷ Nacé ná, buud bwá du ká ígwád wá bwá du ká ígwád íbulú, oñgule du fudá ná mælwæg íbulú. ⁸ Shé bân buud ɔ mwásá, shé dúgá cunal íyéesh í íshé. Ntá, í jii ná shé ñwág búgá ná cælí búdal íbud dí tâñ nda búduga í ñkwánz ózimbi bwá du bwáád bud dí yí, shé ka ñgá bwánd ná búgá ná Cwámba má bá sá ná shé fáamug ná intúgúlí, bwándúle wɔɔngú í bə shé nda tùm ñkwánz zimbi má du búdal lúúd yí. ⁹ Nacé ná, Zembí nyə a shígé féesh shé ná shé zág yida bwəma ná mpimbə jé; nyə a féesh shé ná shé dúgúg cug zhí má Cwámba íshé Yésus-Kríst dí. ¹⁰ Ngaá ná Yésus wɔɔng wá nyə á yə shwiy dúsú? Haaw! Nyə á yə shú ná sánñ sá cágag, tɔ shé má ji ñkasâ, tɔ shé má nyiñgə kə ígwád. ¹¹ Ná ndécé, dúgá sá ná, bóól wá bóól ñkúl mílamúd, bóól sá ná bóól búgá í lálug, nda bí mú ñgə bwey sá ná.

Mæcwúñ má mæzhúgúlá

¹² Bwaang, sá ñgá námá ci ná bí ná, bɔɔng bwá tál bí shwóg bwá ñgá wáduga ñgá cwíny bí cug krísten dí wá, dúgá ñwa bwo ná mäjilə. ¹³ Dugá yə bwo gúmá, bí cæel bwo ná fwámé cælí nacé séy bwá ñgá séy yí. Cugagá ná shee mpádúgá nyín.

¹⁴ Bwaang, sá ñgá yáág ná bí ná bí dúg lás ná bɔɔng bwá acéélé séy wá; bí sá ná bɔɔng búsa ná ñkwo wá bwá wíñzhug mənyúul, ná bɔɔng búsa ná iləm wá məkuú má tówúg

shí; bágá ná jísów, du jísow búúd bêsh. ¹⁵ Bi ó bey. Muud nda bweel mábów ñgwól má sá nyə má; yidagá du síya mánywa mpádúgá nyín, du námá sá búúd bêsh. ¹⁶ Dugá bə ná məshusug ja jêsh, ¹⁷ du jəgula ná Zembí kú káád, ¹⁸ du yə Zembí akíba ná məfwála mēsh má cug jín. Bí buud bí búsa búúd ɔ *Kríst Yésus wá, isá Zembí má jí ná bí dúg sá wə íni.

¹⁹ Kúgá ntágulə ná Shíshim má Zembí bág kú séy séy jé.

²⁰ Kúgá bæeg mpyeny íciyá í *búúd ɔ mícúndá ɔ Zembí.

²¹ Dugá faas isá byêsh, bí du bii ñji byɔɔng í nywá yí.

²² Bi ɔ káálúgá ná mbií məbów wêsh wúsə ná ñkul shweenzh bí yí.

Ibwádán ná məbáádá

²³ Zembí á mpwogé nyəməfwó kə fúb bí ikómb byêsh; kə baagulə bí ikómb byêsh, ná *shíshim, ná *jim, ná nyúúl, byêsh í bág bə kú ná sá á jumúg ja Cwámba íshé Yésus-Kríst má bá nyingə zə yí. ²⁴ Muud ñgá jów bí yé ji abúgúlag; nyə wə má bá sá sóólúgá wɔɔng.

²⁵ Bwaang, dúgá jəgula ná Zembí shú dúsú.

²⁶ Kúlálúgá má bwááñg bêsh məkúlulə má buud ɔ Zembí. ²⁷ Má jəgula ná bí jínə má Cwámba dí ná bí ləg bwááñg bêsh kálad éga. ²⁸ Cwámba íshé Yésus-Kríst kə sá bí mpaam.

5:5 Rom 13.11-12; Ifz 5.8-9 5:8 Ifz 6.11-17
5:12 1Kr 16.15-18; 1Tm 5.17 5:14 2Te 3.6, 11, 15
5:17 5.25; Luk 18.1; Rom 12.12; Ifz 6.18; Kol 4.2
14.29; Ifz 5.10; 1Yn 4.1 5:23 5.1-2; 2Kr 13.11
Rom 15.30 5:26 Rom 16.16 5:27 Kol 4.16

5:9 1.10; 2Te 2.14 5:10 4.14; Rom 14.8-9
5:15 Rom 12.17; Flp 1.10 5:16 Flp 4.4
5:18 Ifz 5.19-20 5:19 Ifz 4.30 5:21 1Kr
5:24 1Kr 1.8-9; Flp 1.6; 2Te 3.3 5:25 1.2-3;

Kálaad ábêê Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé Isâ í dúgyá nə kálaad ábêê mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Míl mínjígúla mí á kə wóós Tesaloníka, zhwog obúgula bwə mú bə myo, isâ Pwôl nyə á ngə ci kálaad ashúshwóógád yí í kú mpu bə nə cé. Bóól obúgula bwə á magulə nə jwów mə Cwám̄ba í á mə bwey bə (2.2), bóólúgá bwə á ban nə bwə ányíngáyé ná sēy nəc é shí í zə shín (3.6-12).

Í á ka jii ná Pwôl cíləg bwo nyíga kálaad ná a súgúg bwo mitédúgá. Nyə á jee cilə nyə baalé ónkwoond mpúsə nyooŋg nyə á fwo kə yé, í á jala nə bə a njúl námə Korēnt, a kú fwo kə Tesaloníka ja ábêê (Mis 20.1-6). Kálaad ji nə icé ntúga:

(1) Pwôl mə tééd yə Zembí akíba nəc é buud bwə ngə gwáduga búgə ókrísten wá Tesaloníka búśó nə ndí yí; a mú ji Zembí ná bwə bəg nə zény kálə shwóg tə bwə bwəmə ná cúwáí (1.1-12).

(2) A mú ntág zə ŋwa lúu ciyá wáméfwó á kálaad, isâ í bá ngə sīy ja í bá bə ná Yésus wál zə yí: Mbúwáí múúd mə bá sááfulə shí (2.1-12), í bá jii ná obúgula bwə jísówúg (2.13-3.5).

(3) A mú ka kə shínal nə íbwádán nə iciyá yá məshíné (3.16-18).

Yáág-yáág ciyá jí ná: «Ŋkí muud nyə acéélé sēy nə məbwə mé, nyə ajáláyé námə də» (3.10).

Məbódá

¹ Mə Pwôl wə mə cílə bí kálaad éga, səná Silvê nə Timotê. Sə mə cilə bí *Də á Tesalinika, Də dúśó Də mə Zembí Sóŋgú bá Cwám̄ba Yésus-Kríst yí. ² Zembí Sóŋgú bá Cwám̄ba

Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə ná bí cúgəg ná shee.

Cwám̄ba mə bá zə sámb shí ga mílású

³ Bwaŋg, sá búśə ná sá dúg yə Zembí akíba ja jēsh shú sá á ngə sá bídí cug dí yí. Í jala ná sá dúg yə nyə akíba, nəc é búgə jín í ngə lal lalúg íí, cēlí bí ngə ciila mpádúgá nyín yí í ngə námə yáág yáágúg.

⁴ Sâ jooŋg í mə sá ná sáméfwó sá ngə bwiing mósł mádə mə Zembí lāŋ wán nə milúú ná sāŋ. Milúú míśə sə ná sāŋ nə bí nəc é bí búśə nə zény kálə shwóg, buud bwə ngə tēem wáám̄b bí nə cúwáí bímbí bwə ngə wáám̄b yí, búgə jín í atágé, bí ngə jísow məntágula.

⁵ Sâ jooŋg jisə yuug í ngə lwó ná Zembí mə də cígal mílású sémbyé á tətəlí. Na mə lwó ná bí mə mpíyá nə Faan mə Zembí bí ngə jug nə ifəmuga yá cínoŋg yí. ⁶ Búbálé jisə ná Zembí ji tətəlí muud, a bá bweel *incwaw í ntug búúd bwə ngə lwó bí íni.

⁷ Bí buud ngə bwəma nə məntágula wá, a bá sá ná shé yówulag ja Cwám̄ba Yésus mə bá zə lwóya nyúul nə inkácid í *wéŋgales byé yí. ⁸ Bwə bá zə bumb-bumb kuda dí, zə yə íkúl ishús nə buud bwə ngə ban magulə Jjə Kéel mə Cwám̄ba íshé Yésus wá intúgáí.

⁹ Buud bəoŋgú intúgáí byāŋ í bá bə ná, bwə bá kə yúúd kandugə kandugə shwóg-shwóg nə Cwám̄ba, kú kumə kúl á bá lwóya yáág-yáág ŋkúl nyé á mil-waná yí.

¹⁰ Í bá bə jwów á bá zə ná gúmə jé í nyínúg búúd bē dí yí, ná bəoŋg bēsh bwə á *búgula nyə wá bwə bényug nyə. Bi mə bá bə gwooŋg jooŋgúđ, nəc é bí á magulə sá sá á bwiing bí yí. ¹¹ Gwə wə í sá ná sá ngəg nə jəgula ja jēsh shú dán yí. Sə ngə jəgula ná Zembí íshé sáág ná bí cúgəg cug í mpíyá nə njúwúlú nyə á jów bí yí. Sə ngə námə jəgula

ná a kwííndúg bí nà ñkul nyé, bi saág mǎnywa mǎsh bí ñgá gwág yéesh ná bi mǎ sá má; a saág námá ná búgá jín í nda ná bǎ á shílág. ¹² Ntó, bi e sá ná jíná má Yésus Cwám̄ba íshé í ñwág gúmá, bi mú námá ñwa gúmá nyádí. Mpaam má Zembí íshé bá Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst wá í é sá sóólúgá wǎǎng wǎsh.

2

Isâ í bá s̄y shúshwóógú ná Cwám̄ba zág yí

¹ Bwaang, shú zǎlǎ Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst má bá nyiñgǎ zǎ yí nǎ nda shé má bá s̄eñḡya nyádí ná, sǎ ñgǎ cǐ nǎ bí ná ² bi kú fǎnda lǎel cugula ntó, námá nda sá má cǐ ná jwǎw dǎǎng í má bwey wóós. Tǎo ná ñgwǎl múúd má jaaw bí ná *shíshim í ámǎ jaaw nyǎ gúl sá, tǎo muud má jaaw bí jí, tǎo muud má jaaw bí ná sǎ wǎ sǎ ámǎ cilǎ, kúgá fǎnda bǎ nǎ ifwaas ntó. ³ Muud t̄em zǎ jwǎngulǎ bí ntǎdǎlé, kúgá b̄y nyǎ. Nǎcǎ Cwám̄ba nyǎ abúle fǎnda zǎ ntúni; dúl fwála í bá fwo bǎ buud bwǎ bá ñgaan nǎ Zembí mbii áyíyáág, Mǎsa minǎgáádǎ ñgǎ sá ná buud bwǎ bǎg kú bish Zembí yé má bá fwo lwóya nyúul ná ñgǎñ, mǎsa wǎǎngǎ nye má bwey bǎ ná a bá j̄ǎ. ⁴ Mǎsa wǎǎng mǎ bá zǎ bǎn lúu, lúmbuli nǎ sá j̄esh bwǎ j̄w ná zembí yí, bwǎ ñgǎ yǎ gúmá yí. A bá sá ntó ná ndeé kǎ nyí *Mpáanzǎ Zembí kǎ jí wu, nyǎmǎfwó kǎ kudǎ bud ná nyǎ wǎ Zembí.

⁵ Mǎ á du bwey jaaw bí sá ni mǎ njúl ná n̄ñ bídí; bi anyiñgǎyé ná tǎduga ntó? ⁶ Ja gaád bi má mpu sá í ñgǎ bii Mǎsa wǎǎng ná a nda lwóya nyúul yí. A bá námá ka lwóya nyúul n̄ñ ja fwála dǎǎng í bá wóós yí. ⁷ T̄em bǎ ntó, sá *ndím̄ba í ñgǎ sá ná buud bwǎ bǎg kú bish Zembí yí í ñgǎ bwey s̄y. Í bá s̄y ná ñgǎñ

ja sá í ñgǎ laa gwo yí í bá wú yí. ⁸ Ná ndeé, Mǎsa á kú bish Zembí mú bá lwóya nyúul. N̄ñ, Cwám̄ba mǎ bá yámb nyǎ ñgúl nǎ mpu yé, a mú jimb, zǎlǎ Cwám̄ba Yésus mǎ bá zǎ a ñgǎ ñkǎnǎwa yí, í bá zǎ shínal nyǎ ná máñ. ⁹ Mǎsa á kú bish Zembí yé wǎǎng mǎ bá zǎ nǎ ñkul mǎ *Sátan zǎ ñgǎ sá *mǎshimbá mimbií mimbií, nǎ isá í ntǎ búúd ñkul yí, nǎ *isá í mímbúgú ñgǎlǎ shiig buud. ¹⁰ A bá zǎ sá ólílingí, zǎ shiig búúd bwǎ jǎlá nǎ jimb wá. Bwǎ bá jimb nǎcǎ bwǎ á bǎ nda c̄eel óbúbálé shú ná bwǎ dúgúg cug. ¹¹ Sǎ jǎǎng wǎ Zembí mǎ bá n̄ñ bwo nyúl ñkul í bá zǎ kǎnd bwo jugú yí, shú ná bwǎ *mǎgulḡ ij̄ǎ. ¹² Ná ndeé, buud b̄esh bwǎ ñgǎ bǎ kú magulǎ sá jí búbálé wá, bwǎ ñgǎ yida gwág nywa olílingí wá bwǎ bá bwǎma nǎ intǎgúlí.

Obúgula bwǎ yímúg mǎnyúul

¹³ N̄ñ, yé bwǎǎng Cwám̄ba mǎ c̄eel wá, sǎ b̄ñ sǎ má jǎlá nǎ du yǎ Zembí akíba ja j̄esh nǎcǎ sǎ nyǎ á má sá bí yí; nǎcǎ Zembí nyǎ a má f̄éesh bí ná bi wǎ t̄éédúg* dúg cug nǎ sǎlǎ Shíshim yé í sá ná bi bǎg min̄k̄ñk̄ mi búúd, bi mú magulǎ sá jí búbálé yí. ¹⁴ Cúndǎlǎ sǎ á zǎ ñgǎ cúndǎ J̄ǎñ K̄eel bídí yí, Zembí nyǎ á balan nǎ wǎ, a mú j̄w bí shú ná bi dúgúg cug, bi bǎg nǎ milwanó mí Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst. ¹⁵ Ná ndeé bwaang, yímúgá mǎnyúul; sǎ á j̄íguli bí min̄j̄ígulá, míl sǎ lás nǎ mimpu bi ñgǎ gwág, mílúgá sǎ cilǎ bí cilǎg, nadagá nǎ min̄j̄ígulá myǎǎng.

¹⁶ Sóónǎgú íshé Zembí nyǎ á c̄eel shé a sá shé mpaam, wá shé ñkul mǎnyúúlǎd, sá ná shé ñgǎg nǎ bwánd nǎ búgá. Nǎ Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst nyǎmǎfwó, nǎ Sóónǎgú íshé Zembí wǎǎngǎ ¹⁷ bwǎ wág bí ñkul mǎnyúúlǎd, bwǎ sá ná bi yímúg mǎnyúul sá ányunyaá j̄esh

2:1 1Te 4.15-17; 5.1-2 2:2 2.15 2:3 1Tm 4.1; 1Yn 2.18 2:4 Eze 28.2; Dan 11.36; Mbú 13.5-6 2:8 Iza 11.4; Mbú 19.15 2:9 Mat 24.24; Mbú 13.11-13 2:11 2Tm 4.4 2:12 1.6-8
2:13 1.3 * 2:13 Bóól bwǎ cǐ ná nyǎ á f̄éesh bí ná mǎt̄éédúléd. 2:14 1Te 5.9 2:15 3.6; 1Kr 11.2 2:16 1Te 1.4

bí mǎ sá yíid, tǒ lǎsú ányunywáâ wêsh bí mǎ lǎs yíid.

3

Cwám̄ba jisǎ abúgúlǎg

¹ Nǎ ndéé bwaanǵ, jǎgulagá nǎ Zembí shú dúsú. Jǎgulagá nǎ lǎn mǎ Cwám̄ba í léélug mpyáanz, buud bwǎ ǵwǎg námǎ wǎ nǎ gúmǎ nda nún bídí. ² Jǎgulagá námǎ nǎ a yílúg sǎ mǎnyámǎ mǎ íbǒw-bǒw í buúd í ányinyaanǎ dǎ; buud bêsh dí bwǎ ǵgǎ magulǎ *búgula. ³ Nǵi Cwám̄ba nywǎá jǵi abúgúlǎg, nyǎ wǎ mǎ bá sǎ nǎ bí yímúg mǎnyúul, a sǎ nǎ Mbǎwǎlú múud nda sǎ bí mǎbǒw. ⁴ Sǎ bí nǎ búgǎ tǎn buud ǔ Cwám̄ba nǎ bí ǵgǎ sǎ nda sǎ ǵgǎ ci nǎ bí sǎág nǎ, bí é ǵgǎ námǎ nǎ sǎ nǵi ntǒ. ⁵ Cwám̄ba sǎág nǎ milǎm mín mí céélug Zembí, mí bǎg nǎ zény kǎlǎ shwóg nda *Kǵrist.

Obúgula bwǎ séyúg nǎ mǎbwǎ mǎn

⁶ Bwaanǵ, sǎ ǵgǎ cwíny bí jínǎ mǎ Cwám̄ba íshé Yésus-Kǵrist dí nǎǎǎ: bí a lǎg nǵígulǎ nǎ sǎ; *mínynǒhú wún yêsh mǎ bǎ nda bǔ nǵígulǎ wǔǵǵú, a yida ǵgǎ jǵi kú sêy yé, sásúlǎgǎ nyǎ.

⁷ Biméfwǒ bí mǎ mpú nda bí mǎ jǎlǎ nǎ ǵgǎ yagula sǎ nǎ. Ja sǎ á bǎ nún bídí yí, sǎ áshígé ǵgǎ cugǎ cug ílǎm. ⁸ Sǎ áshígé dǎ bíd nǎ buud bwǎ wǎlúg sǎ ashwǎ. Mbǎ. Sǎ á yida dǎ wáduga sêy bulú nǎ mwásǎ shú nǎ mbag wúsú í bǎg kú badawo múud mǎbagud. ⁹ Ntǒ cugé nǎ sǎ áshígé bǎ nǎ zhí mǎ sǎ nǎ buud bwǎ ǵkényúg mbag wúsú. Sǎ á bǎ nǎ zhí nyǔǵǵú, nǵi sǎ á yida cǎel lwǒ bí yuug bí mǎ jǎlǎ nǎ yagula yí. ¹⁰ Nǵaá nǎ ja sǎ á bǎ nún yí sǎ á shí bwey dǎ jǵiguli bí nǎ ǵkí muud nyǎ acéélé sêy nǎ mǎbwǎ mé a nda námǎ nyinǵgǎ dǎ dǎ?

¹¹ Kǎ, sǎ ǵgǎ gwǎg nǎ bǒól búud wǎ gwoonǵ jín bwǎ mú ǵgǎ cugǎ cug ílǎm; bwǎ lúgǎ sêy nǎ mǎbwǎ mǎn,

búsǎ nǵi ǵgǎlǎ kǎnd milǎm ízhǎá isád. ¹² Mbií búud wǔǵǵú, sǎ ǵgǎ yímbuli bwo, ǵgǎ bǎndulǎ bwo jínǎ mǎ Cwám̄ba Yésus-Kǵrist dí nǎ bwǎ ǵgǎg nǎ sêy nǎ shee, bwǎ bǎg dǎ ídǎw bwǎ á sêy nǎ mǎbwǎ mǎn yí. ¹³ Bwaanǵ, bí bǎn bí nda kǎád sǎlǎ mǎnywa.

¹⁴ Muud mǎ bá kú sǎ mǎgwǎg nǎ sǎ sǎ ǵgǎ ci wa kǎlaad éga dí yé, bí ó ǵwa nyǎ jínǎ, bí mú béégyǎ nǎ nyǎ shú nǎ í sǎág nyǎ shwǒn. ¹⁵ Bí nda yida ǵwa nyǎ nda zhízhín, mbǎ. Yidagǎ lámusa nǎ nyǎ nda múud mǎ lámusa nǎ *mínynǒhú nǎ.

Ibwádán nǎ mǎbǎdá

¹⁶ Cwám̄ba á mpwogé nyǎmǎfwǒ kǎ sǎ nǎ bí cúgǎg mpwogé ija byêsh mǎzhíí mǎsh dí. Cwám̄ba jǵig nǎ bí bêsh. ¹⁷ Mǎ Pwǒl wǎ mǎ cílǎ mǎbǎdá mǎga; ntúga wǎ mǎ dǎ sǎn ókǎlaad bǎm yé. Mbǎwǎ wǎm wǎ í ámǎ cilǎ. ¹⁸ Cwám̄ba íshé Yésus-Kǵrist kǎ sǎ bí bêsh mpaam.

3:1 Mís 2.4; Rom 15.30; 1Te 5.25 **3:3** 1Kr 10.13; 1Yn 5.18 **3:4** 1Kr 4.16; Gal 5.10 **3:6** 3.12; 1Te 5.14 **3:8** 1Te 2.9 **3:9** Mís 18.3; 1Te 1.6; bǎ nǎ zhíí mǎ sǎ nǎ buud bwǎ ǵkényúg mbag wúsú: 1Kr 9.4 **3:10** 1Te 4.11 **3:11** 1Tm 5.13 **3:12** Ifz 4.28 **3:13** Gal 6.9 **3:14** 1Kr 5.9, 11 **3:15** Mat 18.15-17; 1Te 5.14 **3:16** 2Kr 13.11 **3:17** 1Kr 16.21 **3:18** Gal 6.18

**Kálaad ashúshwóógú
Pwôl nyə á cilə
Timotê yé
Isâ í dúgyá nə kálaad
ashúshwóógú mə
Pwôl shú mə Timotê
yí**

Timotê nyəonjú nyə á bə shilə Yúden, sónngú mwá Garêk. Ja Pwôl nyə á ngə sá njəond yé ábcê wə nyə á kwey Timotê ngwála á Listra, shí bwə ngə jəw múus nə Turki yí (Mis 16.1). Nji bwə á bwəma cínəng yí, Timotê nyə á shwal bə ngwól múúd gwoonng mə Pwôl. Nə okálaad obá Pwôl nyə á cilə Timotê wá, nə nyəonng nyə á cilə Titus yé básə wəng mbwoomb bwə jów nə «okálaad ɔ məwíil səonz». Bwə jəw bwo ntó nəcé básə nə məcwŭŋ shú óbaagulə ó íncwəmbə nə bóól ótówe ɔ shwóg wá Dɔ.

Timotê ashúshwóógú jisə nə mənəkəw məbá:

- (1) Minjígulá mí dúgyá nə Dɔ dēsh nə otówe ɔ shwóg myá (milúú 1-3).
- (2) Məmpəndí Timotê mə jəlá nə bə shú nə iséy byé í kyéyug mpwogé má (milúú 4-6).

Pwôl nyə ashígé ngə jii nə Dɔ nə otówe ɔ shwóg bwə ngəg nə bə məcɛɛ nda mimbwaamb-julə; nyə á yida lwó nə bwə ngəg nə sá isə nə jɔ lám, bwə ngə ságusə Kríst muud mə yíl sə míkwám dí yé (2.3-6).

Məbádá

1 Mə Pwôl wə mə cíl kálaad éga. Mə jii *muud lwámá mə *Kríst Yésus.

Nyə Kríst sə ngə bwánd nə búgə yé, bá Cəgye wúsú Zembí wə bwə á ŋwa cígúlá nə mə bəg muud lwámá. ² Mə cilə wo Timotê fwámé mwán waamə mə á byə cəg krísten dí yé. Zembí Sónngú bá Cwámba wúsú Kríst Yésus bwə ó sá wo mpaam, bwə ó gwág wo cey lámád, bwə ó sá námə nə wo cəgəg mpwogé.

Minjígulá myá məshígá mí shínúg

³ Ja mə á ngə kə Masedwán yí, mə a yág nə wo nə wo jíg Ifêz. Í á bə shú nə, buud bwə ngə jíguli minjígulá mishús nŋŋ wá, wo tálúg mpəndí nə bwə kú nə kwo jíguli minjígulá myəonng. Jígú nŋŋ, wo tálúg bwo mpəndí nyəonng. ⁴ Gúl sá jii námə nə, nə mikanda, nə lɔlə məbyél nə lɔ lɔ kú nə məshíné*; tálúg námə bwo mpəndí nə bwə kú də kənd mílám mbií isə byəonngəd. Isə byəonng í adé kwíind múúd nə muud bəg tédúgá mə Zembí. Í yidá də shwambulə búúd nə bwə dúg sənusa məkəl. ⁵ Ja mə lás ntáni yí, mə ngə jii nə obúgula bwə bəg nə fwámé cəelí. Muud jii nə lám fúbán, lám nə sáŋ, búgə jé kú nə məkəŋ yé, nyə wə mə də cəel búúd fwámé cəel yé, váál cəelí jəonng wə mə jii nə bii bəg nə ndí yí.

⁶ Bóól búúd bwə á mə yíl mílám jɔ minjígulá míniíd, bwə á mə kə cwagəwa bə dúlə lás mbəe ílís-lís kú nə shwóg kú nə shug. ⁷ Bwə ngə jii nə buud bwə ŋwág bwo nda *Onkume ó məcɛɛ mə Zembí, nji í njúl nə bwə ŋgə nə wámbulə sá bwə ngə ci yí, kú wámbulə sá gwáméfwó bwə ngə lás nə inkán yí.

⁸ Sə báá sə ngə mpu nə məcɛɛ məsə jɔjɔ sá ja múúd mə bálán nə

1:1 muud lwámá: 2.7 Cəgye: Tit 3.4 bwánd nə búgə: Kol 1.26-27 **1:2** Timotê: 1Kr 4.17 mwán waamə: 1Kr 4.15; 1Te 2.11; Tit 1.4 **1:3** Ifêz: Mis 20.1 buud bwə ngə jíguli minjígulá mishús: 4.1-10; 6.3-5, 20-21; 2Tm 2.16-18, 23-26; Tit 1.10-16; 3.9-11 **1:4** 4.7; 6.20; 2Tm 2.16, 23; 4.4; Tit 1.14 * **1:4** Oyúden bwə á də baagulə məbyél máŋ micilyá, də lɔ micilyá myəonng míscəon, sá jəonng wə Pwôl ngə ban na yí. **1:5** 1.14, 19; 2.15; 4.12; Rom 12.9; 13.10; 1Kr 8.1; Gal 6.10; 2Tm 1.3, 13; 3.10; Tit 1.15 **1:6** 1.4; 6.4, 20; Tit 1.10 **1:8** Rom 7.12, 16 **1:9** Gal 5.19-21

mwo mbií í jéla yí. ⁹ Nda jí ntó ná, sá dúgá mpu ná mæcɛɛ má áshígé tálw shú múúd jí tátálí yé. Mbô. Má á yida tálw shú búúd bí kú bish mæcɛɛ wá, nã buud ɔ málwê, nã buud bí kú bish Zembî wá, nã bóól osóol ɔ *mísám, nã buud básé kú gwɔɔ Zembî wá, nã bɔɔng bwé ɲwá isá í Zembî zhizhe nã zhizhe wá, nã búúd bwé gwú ósóɔngú wá, nã bɔɔng bwé gwú ónyɔɔngú wá, nã bóól ógwúl ɔ búúd bêsh. ¹⁰ Mæcɛɛ má á tálw námá shú búúd ɔ janja, nã budúm bwé sá íland nã bóól budúm wá, nã buud bwé kúshá kænd bóól míkwám dí wá, nã obwiingye ɔ íjɔɔ, nã bɔɔng bwé kéén jíná má Zembî máshígád wá. Mæcɛɛ má á tálw shú sá jêsh í lumbali nã fwámé njígúlá yí. ¹¹ Fwámé njígúlá wɔɔng í ɲgə bɛ jɔɔ lãɲ má Zembî á milwané búúd bwé dɔ ságusə ná nywáá má jəla yé. Jɔɔ Lãɲ wɔɔng wə bwə á yə mə ná mə zəg ɲgə bwiɲg yí.

Pwôl ɲgə yə Yésus akíba

¹² Mə ɲgə yə Cwámba wúsú *Kříst Yésus akíba, nyə muud nyə a má ləlushi má yé. Mə yə nyə akíba nəcə nyə wə nyə á kwey ná a jí nã ɲkul jee shwu nyúul nã mə, a mú sá ná mə bəg nyə sóol mäsáal. ¹³ Í njúl ná mə á dɔ bul jág lás nã nyə yág, mə á dɔ jugushi buud bé mə njúl ɲkí jág gwɔɔ lãm; ɲji, nywáá nyə a má bwíg mə ná ɲkwonjə nəcə mə á ɲgə sá isá byɔɔng jág dí, mə kú nã búgá. ¹⁴ Cwámba íshé nyə a má sá mə mpaam ntɔ mĩnji, nyə a má sá ná mə bəg nã búgá, nã cɛelí í ɲgə zhu wə Kříst Yésus. ¹⁵ Ciyá ga jí abúgúlag, sá má jəlá nã magulə gwo sá bêsh: jí nã, Kříst Yésus nyə á zə shí ga dí zə cug ósóol ɔ *mísám; ósóol ɔ mísám bɔɔngú di, mə wə

jí áshúshwóógú. ¹⁶ Nji, Zembî nyə á bul gwág mə ɲkúɲkwónjə shú ná jɔ lãm má Kříst Yésus í nyínug mádí, mə mú bə yuug shú búúd bwé bá *búgula mwôw má ɲgə zə má, yuug ná bwé bá lág cug á kandugə kandugə. ¹⁷ Buud bwé yág Njwú-buud á kandugə kandugə gúmá. Zembî nyə abúle bwelɛ yə yé, Zembî jí kú nyín nã mísh yé, á jí Zembî ɲji nyə ɲgwúd nã ɲgwúd yé, a ɲkánuwag kandugə á kandugə. Amen.

Gwánág jɔɔ gwáná

¹⁸ Timotê mwán waam, mə zə yə wo nyíga mpándi bɛ nã iciyá *búúd ɔ mícúndá bwé á cɪ shú dwó yág yí. Iciyá byɔɔng í ɔ yə wo ɲkul ná wo gwánág jɔɔ gwáná. ¹⁹ Ngagú nã gwána wo mbíd búgá, wo ɲjúl nã lãm ná sãɲ. Bóól búúd bwé á má dɔ ban dúlə gwágúla lãm ná ndeé búgá ján í á má nyasula nda byóól í dɔ búg ɲgwɔɔ ná. ²⁰ Imene bá Alaguzándra búsə sámbá búúd jɔɔngú; mə a má cwámbulə *Sátan bwo shú ná bwé ɲwág njígúlá ná bwé nda ná bá bwelɛ *lás nã Zembî bwaasúlə mpu.

2

Dɔ sá mǎjəgula shú múúd yêsh

¹ Sã má ɲgə tééd fwo yáág nã ndí yí jí ná, obúgula bwé dúg kə nã mĩɲgwóombúlú wə Zembî, dɔ jəgula nã nyə, dɔ gwáámbyə isá, dɔ lɔ nyə. Bwé dúg sá ntó shú búúd bêsh í, ² shú ójwú-buud nã shú búúd bêsh bí nã mĩɲkwónjə wá. Sã jɔɔng í é sá ná shé cúgəg nə shee, kú nã intúgúli, nəcə cugálə cug í yá Zembî gúmá yí, nã cugálə mbií cug í jéla yí. ³ Ntó jí jɔ sã, Cugye wúsú Zembî mə gwág nywa ntó. ⁴ Á jii ná buud bêsh bwé dúgúg cug, bwé mpu óbábálé.

1:10 4.6; 6.3; 2Tm 1.13; 2.2, 15; 3.14; 4.2-3; Tit 1.9; 2.1, 7-8 **1:11** 1Te 2.4 **1:12** 2.7 **1:12** Gal 1.15-16 **1:13** Mís 8.3; 9.1-5; 1Kr 15.9; Gal 1.13 **1:14** 1.5; 1Kr 15.10 **1:15** Luk 15.2; 19.10; Rom 5.8 **1:16** Ifz 3.7-9; Kol 1.25 **1:17** Rom 16.27 **1:18** 4.14; 6.12; 1Kr 9.24-25; 2Tm 4.7-8; Yüd 3 **1:19** 1.5 **1:20** Imene: 2Tm 2.17 Alaguzándra: 2Tm 4.14 Sátan: 1Kr 5.5 **2:1** Ifz 6.18-19; Flp 4.6 **2:2** Esd 6.10 **2:3** Tit 3.4 **2:4** Eze 18.23; 2Tm 2.25-26; 2Pr 3.9 **2:5** Mbá 6.4-5; 1Kr 8.6; Rom 3.29-30; 10.12-13

5 Næcé, Zembî ji nji ηgwûd, lîf-nji nâmá ηgwûd mpádúgá Zembî bônðη buud,

lîf-nji jooηgá jisá muud, nyæ wá Yésus-Krîst.

6 Nyæ wá nyæ á yána cug jé shú ná buud bêsh bwá bég ofulí*.

Nyæ á sá sósólúgá wooηg nâmá fwála í á jêla yí,

zæ lwó búud ná Zembî ηgæ jii ná bêsh bwá dúgúg cug.

7 Shú dæoηg wá Zembî nyæ a tâl mæ mbwiingye lâη yí, nyæ a sá ná mæ bég *muud lwámá, á yæ mæ mbag ná mæ jîgúlig ikúl í cúgé *Oyúden yí obúbálé bwá jálá ná *búgula wá. Búbálé mæ aηgê næ bwiing ijóó.

Cug búdûm næ budá dæ dí

8 Má ka jii ná budûm bwá dúg sá mæjægula kúl jêsh. Bwá dúg jægula bwá ηgá bân mæbwá wá Zembî, mæbwá mæ njúl kú næ mæbyaagulæ. Bwá dúg sá ntó kú næ mpimbæ, nda næ mæzhuzhunwa.

9 Má jii nâmá ná budá bwá dúg bwáád mbií í jêla yí, mimbwéedí mpu shweel nyúul, kú bæ mí asç mísh; bwá nda dæ síya mífind mí ázagá-dúg, nda dæ bwáád ísâ í or, ηkí ntâg oηkaaw ó álal-kus, næ ivuηgá næ mikáándó mí álal-kus. ¹⁰ Bwá dúg bwáád mímbwéedí mí jálá næ budá bwá ηgá cugæ cug mægwág næ Zembî wá; mimbwéedí myooηg wá jçjç mísósólúgá. ¹¹ Mudá mæ jêlá næ dæ ηwa njîgúlá a njúl kúl-kúl, kú bwæle bân lúu. ¹² Mæ ayáyé múdá ηkul ná a jîgúlig, ηkí ntâg ná a jwúg næ mudûm. A dúg ji kúl-kúl. ¹³ Jí ná, Adam wá Zembî nyæ tééd sá yé, Ifa ka zæ bæ mpúsæ. ¹⁴ Adam ntâg dí nyæ á magulæ mæshügá. Mudá wá nyæ á magulæ mæshügá, a mú caam mæcçç. ¹⁵ Nji, mudá mæ bá *dúg cug næ byálæ á bá byá yí. Nji, í bá jii ná

a bég næ zény búgá, næ zény cæelí, næ zény cugálæ mbií Zembî mæ cæel yí, a mbíd lâm ájjijilð.

3

Sâ í dúgyá næ otówe ç shwóg wâ Dç yí

¹ Sâ jí kú næ mæshwán wá ga: ηkí muud mæ gwág yéesh ná a sá séy dúlæ fála *Dç mæ Zembî, jçjç mpwóombú iséy wá múúd wooηg ηgá jii ni. ² Í ka jii ná tówe shwóg bég kú næ sâ á jumúg, a bég ηgwûm mæ múdá ηgwûd; a bég muud mæ dæ cunal iyéesh yé, a dæ shimal ísâ, a mpíya næ gúmá, a bég muud mæ dæ mpu ηwa ójóη yé, a njúl ná a ji næ ηkul mpu jîguli. ³ Nyæ ajáláyé næ bæ ηgule mælwæg, kú bæ múúd mándá; a yidag bæ kú dæ yâ, kú bæ múúd icwoomb. A bég kú cæel *mwaanê. ⁴ A jêlá næ sá ná njów búud yé í kyéyug jçjç kuú njæond, bwán bé kú næ mæbûn, bwá ηgá cugæ mbií cug í jêla yí. ⁵ Nkí muud mæ yidá bæ kú mpu sá ná njów búud yé í kyéyug jçjç kuú njæond í, ntædelé nyæ é mpu kweemb Dç mæ Zembî yé? ⁶ Muud mæ fála Dç yé nyæ ajáláyé næ bæ múúd ηgá ndæm *búgula yé, næcé nyæ á bá ηwa nyáméfwó nda gúl mæma sâ, a mú bæ kú ná mpu nda á fálág Dç ná, ná ndeé a mú bwæma næ intúgúlí Njwû mæjamb nyæ á bwæma næ ndí yí. ⁷ A jêlá nâmá næ bæ váál múúd dí ná buud bwá cúgé Dç dí wá dæ lç nyæ ná jç múúd; ntó, nyæ abæle bwæma næ mpyóη ná ndeé a biil láamb mæ Njwû mæjamb dí.

Sâ í dúgyá næ ojaákwon yí

⁸ Nâmá mbií ηgwûd wooηgá, *jaákwon mæ jêlá næ bæ næ jç fúlú, a nda dæ lás sâ ηgwûd mimpu mimbá; nyæ ajáláyé næ wá lúu mælwæg dí,

2:6 Mak 10.45; 2Kr 5.15; Gal 1.4; Tit 2.14; 1Yn 3.16 fwála í á jêla yí: Gal 4.4; Tit 1.3 * **2:6** Bwá á dæ jéna ηkúmba tâη shú ná ηkúmba kwám í bég fulí. Tâη nyooηg wá Yésus nyæ a jéna næ cug jé shú búud bêsh yí. **2:7** muud lwámá: 1.11-17; Gal 1.1; 2.7-8; Ifz 3.7; 2Tm 1.11 **2:8** 1Pr 3.7 **2:9** 1Pr 3.3-5 **2:10** 5.10 **2:11** 1Kr 14.34 **2:13** Mæt 2.7, 21-22; 1Kr 11.8-9 **2:14** Mæt 3.1-6, 13; 2Kr 11.3 **3:2** Tit 1.6-9; 1Pr 5.1-4 **3:3** 2Tm 2.24 **3:7** 2Kr 8.21; Mis 6.3

a nda ðu sɔ *mwaanê nê mæcií míshúd. ⁹ A jálá nê magulê *ndímba a búgɔ lám á fúbánúd. ¹⁰ Muud mæ céél bæ jaákwon ntó yé, í jii ná buud bwé fwóg faas váál múúd á jí yí; á ká bæ kú nê sâ á jumág íí, a mú ka sêy sêy jaákwon. ¹¹ Budá* bwé jêla námé nê bæ nê jɔ fúlú, nda ðu ci búúd iciyá í bɛwálí bwo milâm yí, bwé mpúg ðu cunal íyéesh byán, bwé bág ɔ abúgúlág mæzhíí mêsh. ¹² Jaákwon má jálá nê bæ ñgwúm mæ múdá ñgwúd, bwán bɛ kú bwele bân mílúú, a jálá nê sá ná ñjów búúd yé í kyéyag jɔjɔ kuú ñjœnd. ¹³ Bœng bwé sá ísɛy byán váál í jálá wá, buud bwé é ñwa bwo nê mæjilê. Búgɔ bwé ñgɔ *búgula Yésus-Kríst yí í é sá ná bwé dúg lésha nê buud kú nê ifwaas.

¹⁴ Mæ ñgɔ cilê wo kálaad éga nê búgɔ ná mæ wál bá zœ nûñ. ¹⁵ Nji, ñkí mæ bɛ kú læel zœ, kálaad éga nyæ e sá ná wo mpúg kuú ñjœnd í jálá nê muud á ñjów má Zembí yí. Ñjów má Zembí wœng wé Dɔ má Zembí á kuwó í ñgɔ shúgæ ñgæ baagulê obúbálé yí. ¹⁶ Haaw, kú nê mashwán, mpúyá búgɔ í ñgɔ yæ sá yí wí mæma ndímba ánúñ.

Kríst nyæ á zœ byél muud, Ñkɛñkɛ Shíshim nyæ a lwó ná a jí tútálí,
*wæñgales bwé á beny nyæ,
cúndá yé í á má sây ílwon i búúd byêsh ðí,
ncúlyá buud bwé á má búgula nyæ wa shí mishwun,
Zembí nyæ a bân nyæ gwôw, yæ nyæ gúmá jé.

4

*Gwánág ni íbów-bôw
i múnjúgúlá*

¹ Ñkɛñkɛ Shíshim ñgɔ ci ná sán sán ná mwów má ámæzhúgúlá ði, bósól

búúd bwé bá yíl mílâm ísâ í dúgyá nê búgɔ yíid, bwé yidá kœ sá mágwág nê míshíshim mí máshíigá, kœ ñgæ bɛ múnjúgúlá mí múnjumbálu. ² Bwé bá kœ ñgæ cwagúwa bɛ mikaand mí ijɔɔ búúd ɔ kwába bwé bá ðu shíig bwé nê ndí myá. Buud ɔ mákœñ bœng iwushí í á má nada bwo lámúd nda mæyígyé múúd nyæ a lánd nê ñkwánz ágúgwɔ* má. ³ Bwé tál búúd mpéndí ná ci muud kú bá; bwé cilashi búúd bíl íðâw, í ñjúl ná Zembí nyæ á té byo shú búúd ɔ abúgúlág bwé mpú obúbálé wá ná, bwé dúg ða byo nê akíba. ⁴ Sâ jêsh Zembí nyæ a té yí jí ñkí nywa; kú nê tœ sá í jálá nê myeesh yí; í jii ñji ná sá dúg yæ Zembí akíba shú sá jêsh sá má ñwá yí. ⁵ Næcé ná, nê Mílású mí Zembí, nê mæjøgula í ðu sá ná ísâ byêsh í bág ñkɛñkɛ í ísâ.

⁶ Júgúlig ómínyœñú bwô ɔ abúgúlág ísâ íni, ntó nyæ e lwó ná wo jí jɔjɔ sósól mæsaal mæ *Kríst Yésus, bwé á wíl wo nê jɔjɔ íciyá í búgɔ nê fwámé ñjúgúlá, wo ñgæ námé mpu bɛ ñjúgúlá wœng. ⁷ Dúgú ban mbií mikanda ícwúcwúul í búdá í ðu kænd, mikanda mísá kú bísh Zembí myá. Yidagú wá ñkúl ná wo ñgág nê cugæ cug í yé Zembí gúmá yí. ⁸ Igwiimbí í ðu lúlushi nyúul yí bí nê búbaalé mfií bíbíyá. Cug í yé Zembí gúmá yí, jáá jí nê mfií mæzhíí mêsh, ñkaagá ñjúl námé ná muud mæ cágæ cug jœng yé, nyæ é cugæ mpwogé ja gaád, a kœ námá bá cugæ mpwogé jœng cug í ñgɔ zœ yíid. ⁹ Ciyá ga jí abúgúlág, sá má jálá nê magulê gwo sá bêsh. ¹⁰ Ciyá jœng jí ná, sá ñgæ wáduga ñgæ gwána næcé sá ñgæ bwánd nê búgɔ ná Zembí á kuwó mæ bá lɔ sá sá ñgɔ sá yí. Zembí á kuwó wœng wé jí cugye á buud bêsh, bul bæ ná ndéé obúgula. ¹¹ Ísâ wó jálá nê júguli

3:11 Tit 2.3 * **3:11** Na ji; nê ñkul bæ búdá ɔ ójaákwon, jí námé nê ñkul bæ ójaákwon ɔ ábudá. **3:15** Ifz 1.23; 2.19-22 **3:16** Mat 28.18-19; Mak 16.19; Yuá 1.14; Mis 2.33; Ifz 1.20-21; Flp 2.6-11; Kol 1.6, 23; 2Tm 4.17 **4:1** 1.10 **4:1** 2Tm 3.1 * **4:2** Bósól bwé ci ná: «Milâm mí á má bimbala bwo». **4:3** bá: 1Kr 7.1 íðâw: Mæt 9.3; Rom 14.2; Kol 2.21; Heb 13.9 akíba: Rom 14.6; 1Kr 10.30 **4:4** Mæt 1.31; Mis 10.15 **4:6** 1.10 **4:7** 1.4 **4:8** 6.6 **4:10** Tit 3.4

búúd wá ìni, wo ci nà bwo ná bwá bég minjígulá myɔɔŋg.

¹² Muud nyə ajáláyé nà mpyèny wo ná wo jí mwántombú. Yidagú sá ná obúgula bwá ñwág yuug wódí, yuug lású á mpu, yuug kuú ñjɔɔnd, yuug cɛlí, nà yuug cug á kú asíy-síy. ¹³ Té má afwóyé wóós yí, wo ɔ wá lúú dúlè lɔ micilyá mí Zembí ísɛɛŋgyád. Wo ɔ wá námá lúú dúlè sá ná obúgula bwá bág nda teeg mányúul, wo wá lúú dúlè jíguli bwo dí. ¹⁴ Zembí nyə á yə wo ñkul nà fug ja *búúd ɔ micúndá bwá á cúndə, ocúmbá buud bəd wo məbwá lúúú yí; wo nda bɛɛg ñwa yána má Zembí dɔɔŋgú nda zhizhe. ¹⁵ Kəndág lám ísà ìnííd, wo wá lúú sáal dwô dí, buud bəsh bwá dúgúg nda wó ñgá bugaban ná. ¹⁶ Wo ɔ mpú baagusə cug gwô, mpu baagusə minjígulá wó ñgá jíguli buud myá. Nadagú minjígulá myɔɔŋgú. Wó ká sá ntó, wo é cug wóməfwó, wo cug námá búúd bwá ñgá gwágulə wo wá.

5

Lásúla nà buud bwá sá íwushí wá

¹ Ñkí í wóós ná wo lámúsá nà cúmbá muud íí, wo kú ñkáánd nà nyə, wo ɔ lás nà nyə tâŋ nda shwóŋgú. Wo ɔ də námá lás nà mənɔwámá tâŋ nda omínyɔŋgú bwô, ² lás nà ocúmbá budá tâŋ nda onyɔɔŋgú bwô, məsás tâŋ nda okóól bwô, nà kúlúgú í jéla yí.

Sà í dúgyá nà mikúsá mí búdá yí

³ Wo ɔ kweemb mikúsá mí búdá mí cúgè ná nà jígúwé myá. ⁴ Kúsá í ká bə nà bwán nə onta, bwá jəlá nə tééd fwo jígú dúlè cugə nə buud ɔ ñjów bəŋ nda Zembí má jí ná; bwá mpúg ná wíflúlé obyól bəŋ bwá á wífl bwo yí wúsə mpwəlá bwá jéla nə nyiŋg yí. ⁵ Kúsá múdá í má mpu lúg kú ná nà jígúwé yí í də kənd búgá jəsh wá Zembí. Mbií kúsə wɔɔŋg í

də jəgula nə Zembí bulú nə mwásə də gwáám bnyə kwíindyá nda káád. ⁶ Shú myɔɔŋg mikúsə mí búdá mí ñgá ná bə mənywa mə cug myá, bwá mpúg ná wá bəwé tɛɛm bə mikuwó, bwá mə yə. ⁷ Kalagú mikúsə mí búdá məlábúgá məga shú ná bwá cúgəgú kú nə məjumá. ⁸ Ñkí muud mə bə kú kweemb búúd bə, nə ndéé buud ɔ ñjów yé ntəg íí, nyíni múúú má kúlya búgá jé, a mə bə mbúwáulú ntə *háádən.

⁹ Shú ná wo cíləg kúsə múdá sámbá á mikúsə misɔɔn mə jəlá kweemb myá dí, í jí nə kúsə wɔɔŋg í bág nə mimbú tééd məwúm məsaman kə gwôw; í jí námá nə a bág kúsə í á bə nə ñjé ñgwúm ñgwúú yí. ¹⁰ Í jí námá nə a bág ná nyə a shí də sá jəjə misóólúgú mí dúgá nyín, a bág ná nyə á mpu jíguli bwán bə, nyə á də ləg búúd nyədí ñjów, də gusa búúd ɔ Zembí məkuú, də kwíínd intágulá-ntəgula í búúú. A bág ná nyə á də sá fwámé misóólúgú mimbii mimbii.

¹¹ Wo nda magulə cílələ mikúsə myá məsás; nəcé myəŋ, iyéesh byəŋ í də gwúm, bwá mú ñgə yɔw sáal sáal má Zembí, bwá mú bə nə yéesh ná bwá kə məbáád. ¹² Ja nyəŋ mə sá ntó yí, a mə byaagulə, nəcé a mə ntə ñkəl nyə á təl ná á jí fwó yé. ¹³ Bwə də bə cíɔŋgú, bwə mú kú ná nyiŋgə sá tɔɔ sá, ñjé ñgəlé jəla minjów minjów; jələlə wɔɔŋgú kú ntəg bə ñjé ná bwə cúgə nə sá mə sá, ñjé bwə fwáfula, bwə wá mimpu ízhaa ísád, bwə cí ícígə-cígə.

¹⁴ Gwə wá jí ná, mə yidá jíí ná kúsə wí sás yí í kəg báád kə byá bwán, baagulə ñjów bə mpwogé shú ná buud bwə ñgə lúmbuli nə sə wá bwə bəg kú nə zhií mə cí sə sá ábábôw. ¹⁵ Má cí ntó nəcé bóól ñkí bulya bwə má bwey wú fwámé zhííd kə bə zhií mə *Sátan.

16 Nkí ñgwól mbúgula á mudá ji nã mikúsã nyádí ñjów búud dí, í jii ná a ñkényúg mbag á mikúsã myõõngú shú ná í nda nyingã bæ mbag á *Dõ má Zembí. Dõ í ñkényúg mbag á myõõng mí kú ná jigáwé myá.

Sã í dúgyá nã otõwe ɔ shwóg wã Dõ yí

17 Ocúmbá buud bwé ñgã mpu kyey nã Dõ wá bwé mpíyá nã gúmá ikóómb íbá, ná ndéé bõõng bwé má wá mányúúl bwiingúla jõjõ kéel nã jígúílilã óbúgula dí wá. 18 Kálaad Zembí ñgã ci ná: «Wo nda fad nteny mpu ja í ñgã nyaal mpumã ñgálã lwáál nywo yí», a nyingã námã ci ná: «Sóól mäsáal má jëlã nã bæ nã myónã.»

19 Nkí bwé zã shwóman ñgwól Acúmbá muud á Dõ má Zembí, wo é jisã magulã shwóman jõõngú buud obá ñkí ólól bwé má fwo bwiing mpu ñgwúd. 20 Bõõng ótõwe ɔ shwóg bwé sã *sãm wá, wo lás nã bwo tâm buud; sã jõõng í é sã ná bóól bwé bág nã ifwaas.

21 Má ñgã ci nã wo mísh má Zembí dí, mísh má Yésus-Kríst dí nã mísh má *wæñgales Zembí nyã a féésh wá dí ná, wo ɔ bæ mínjígúla míni, kú kã ñkõómá, kú yag múúd mpwoombá. 22 Wo nda jigawa bæd múúd mæbwé; wo nda kã wá nyúúl ízhaá sómúd. Wo ɔ baagulã wóméfwó ná fwõ-fwõ. 23 Wo kú ná ðã ñgul ñji mæjúwó; ðugú námã ñgul búbaalé mælwæg nã mæcëy má ðã bii wo ija ija mõi.

24 Bóól búúd myánj mísãm mí ðã búguli buud nda fwo faas, bóólúgã bãñ myánj zã ðã mpûy fwála má fwo cõ. 25 Jõjõ mísóólégú mí ðã námã bæ, bóól búúd myánj læel nyîn. Nji, míl tæem bæ nda læel nyîn, mí ábúle bwên shwoód.

6

Sã í dúgyá nã mælwaa nã omása yí

1 Obúgula bí mælwaa wá bwé jëlã nã magulã ná omása bãñ bwé mpíyá nã gúmá jêsh. Ntõ nyã e sã ná buud bwé nda *lás nã Zembí bwaasúle mpu, tãõ nã ñjígúla wúsú. 2 Bõõng ómása bãñ bí óbúgula wá, bwé nda mpyêny bwo ná jisã omínyõñã bãñ. Í yidá jii ná bwé búlug mpu sêy nã bwo, bwé ñgã mpu ná óbúgula Zembí mã céél wá bwé wé bwé ñgã balan nã mæbwé má ísëy máñ. Sã wó jëlã nã jíguli búúd wõi, wo yáág nã bwo ná bwé mágulæg.

Nã fwámé óyíguli, nã wæyibamb

3 Nkí ñgwól múúd mã jígúli gúl sã shús, yida bíð fwámé íciyá í Cwamba wúsú Yésus-Kríst, ñkí ntãg ná a bíð ñjígúla í dúgyá nã cug í yã Zembí gúmá yí, 4 nyãñ múúd má jág bul ñkêny nyúul, a má bul námã bæ nã jág. Í mú nyã nda bwás á ná a dúg ñgã shuya ózhuyã ɔ ðúlã ñgã faas bíl íciyá. Jí í ðã wóós cínõng yí? Ngaá ñji zhíñ nã ozhuyá, nã *bwaasúle mpu, nã ðúlã bæemb bóól búúd? 5 Í ðã námã bæ buud mítédúgá mí má lãnguwo wá, ðã sêñusa mákál ná sêñusa sêñusa, kú nã mæshíné. Næcé buud mítédúgá mí má lãnguwo wá bwé ampúyé ná óbábálé, bwé má yida ðág ná cug í yã Zembí gúmá yí jisã bwo zhíí bwé é bii kúm yí.

6 Cug í yã Zembí gúmá yí í yida námã bæ zhíí múúd mã bíí kúm yí, ñji í bó ntõ ja múúd mã mpú ðã gwág mæshusug nã sã á jí nã ndí yí. 7 Shé áshígé zã nã sã ja shé á zã byël wa shí gaád yí; shé cugé námã nã ñkul kã nã sã ja shé má kã yí. 8 Ntõ ji ná, shé má kã bæ nã idæg nã mikáandá, bímbí ðõõngú kwaga.

9 Buud bwé ðã yáág ná bwé cæel bæ nã kúm wá, bwé ðã bágulã mányúul

5:17 1Te 5.12 5:18 Mbá 25.4; Luk 10.7; 1Kr 9.9, 12-14 5:19 Mbá 19.15; Mat 18.16; 2Kr 13.1

5:20 Gal 2.14; Ifz 5.11 5:22 4.14 6:1 Ifz 6.5; Tit 2.9-10; Flm 8-20; 1Pr 2.18 6:3 1.3-7

6:3 1.10; Gal 1.6-9 6:4 1.4; 6.20; 2Tm 2.14 6:5 Yuá 10.12; Mis 20.33-34; 1Te 2.5; Tit 1.11;

1Pr 2.14; 5.2 6:6 4.8; Flp 4.11; Heb 13.5 6:7 Zhb 1.21; Ekl 5.14 6:8 Mik 30.8-9

nə məbwəbúlán mə wáábúg bwo, bwə mú biil láámbúd nə ndeé, bwə mú bə nə iyéesh mimbii mimbii í ntágúlá bwo, í njúl iyéesh í ímpwúfú. Iyéesh byəəng wə í də sá nə muud kweemushi nyáméfwó nə ndeé a yə yí. ¹⁰ Mpugá nə, «ceelúle *mwaanê wúsə kəɔl á mimbii mí mábəw myésh»*. Nda bósól búúd bwə á wá mənnyúúl ceelí jəəng dí nə, bwə á béégya nə kuú njəənd búgá kə ngə gwaa cwagəwa; bwə á mə təl bwáméfwó cwúnd dī.

Gwánág fwámé gwáná

¹¹ Nji, wəe muud mə Zembí, túbúg isá ini. Yidagú sɔ nə wo cágəg tútəlí, wo kəndəg lám wə Zembí, wo bəg nə búgá, nə ceelí, nə jisów nə lám mətəla. ¹² Mpug nə cəgələ cəg búgá jí fwámé gwáná, gwánág gwáná jəəng shú nə wo biig cəg á kandəgə kandəgə. Cəg jəəng wə Zembí nyə a jəw wo nə wo zəg ηwa yí. Njúwúlu wəəng wə wó á bwaagələ zhwog buud bwə ngə gwág yí. ¹³ Mə zə təl wo ηkəl mísh mə Zembí dī, nəcé nyə wə ngə yə isá byésh cəg. Mə təl námə wo ηkəl nyəəngú mísh mə Yésus-Kríst dī, Yésus muud nyə á magələ Zembí mísh mə Pons Pilát dī yé. ¹⁴ Nkəl nyəəng nyísə nə wo mpúg baagələ məmpandí mə á yə wo má, wo sá nə wo cəgəgí nə mwo kú sá sá məjumá, kú fúfug nə ndeé kə wós jwów Cwámba wúsú Yésus-Kríst mə bá nyingə zə yí. ¹⁵ Nəcé, Zembí wə mə bá lwóya nyə ja dāη fwála í bá námə wós yí, Zembí muud jí Ajeláci anúnə yé, Cí í jwú nə micí myésh yí, Cwámba míl micwámba myésh mí ngə gwəɔ yé. ¹⁶ Nji nyáméfwó wə jí nə nyə abúle yə, a njul kúl jí nə mbiú mənkenya mísh mə múúd mə cúgə nə ηkul jisów yí; muud ηgwúd nə ηgwúd nyə afwóyé bwəle dág nyə, muud cúgə námə nə ηkul dág nyə.

A ηwág gúmə nə ηkul á kandəgə kandəgə! Amen! ¹⁷ Buud bí nə kúm á cəg ga wá, tálúg bwo mpándí nə ci bwə nda ηkəny mənnyúul, bwə nda kə wá búgá jáj kúm dəəng dí, nəcé í bá cə. Bwə yídag kənd mílám wə Zembí muud ngə yə sá isá byésh nə jə lám yé, nyə wə ngə sá nə sá ngəg nə balan nə isá byəəngú shú mənnywa mäsú. ¹⁸ Cúg nə bwo nə bwə dág sá mənnywa, bwə dág sá jəjə mísóólúgú mənjkund mənjkund; bwə dág sá váál yána í ngə wú lám dí cwú yí, bwə də bə kwéeshá nə bwə də kaaw mábii mánə nə bósól búúd. ¹⁹ Í ká yidá bə nə dāη kúm wə ngələ sá mbiú mísóólúgú míni, í é kwəmusá bwo cəg í ngə zə yí, kú nə sá í ntágulə.

Məbádá

²⁰ É yé Timotê, mpug baagələ sá Zembí nyə á yə wo yí. Wo nda də kənd məlwə mbéé zhizhe mikaand mí ngə lúmbuli nə búgə myáád, wo ɔ sásúlə námə ɔηkwafad ɔ búúd bwə ngə jaaw mənnyúul nə búsə nə mpúya wá. ²¹ Bósól búúd bwə á jaaw mənnyúul ntó wá bwə á mə ləngəwo wú búgəd.

Zembí kə sá bí mpaam.

* **6:10** Na jí kaaná búúd bwə á də bwey ci fwála mwəw mə Pwól dí yí. **6:12** 1.18; 4.14 **6:13** Mat 27.11-26; Yuá 18.28-19.16 **6:14** 1.3, 18; Flp 1.10; 1Te 5.1-2 **6:15** Mis 1.7; 2Pr 3.3-9; Mbú 17.14 **6:16** MmN 33.20; Sóm 104.2; Yuá 1.18; Kol 1.15; 1Yn 4.12 **6:17** Sóm 62.11; Luk 12.15, 20; Zhk 5.1 **6:19** Mat 6.20 **6:20** 1.4; 6.4; 2Tm 1.14 **6:21** mpaam: Gal 6.18

Kálaad ábêê Pwôl nyá á cilâ Timotê yé Isâ í dúgyá nâ kálaad ábêê mâ Pwôl shú má Timotê yí

Kálaad ábêê má Timotê ngâ nyîn ná Pwôl nyá á bâ Róma ja nyá á cilâ nyá yí (1.17). Í á jêla nâ bâ Pwôl ngâ jág jug mímbwugud (2.9) a músâ a tál fwó (4.10, 16). Nda nyá á mpu ná iséy byé í má shîn a wál zâ yâ ná (4.6), nyá á ka cilâ muud nyá á bâ nyá fwámé múúd gwoong á cœlí yé (1.2), yâ nyá mæcwûñ.

Pwôl mæ tééd fwo yâ Zembî akíba nâ búgâ Timotê jî nâ ndí yí. Nda á bwey mpu ná obwiingye á Jǝǝ Lân bwé dâ jug, dâ bwæma nâ cúwúlí ná, a bándúlâ Timotê ná a yímúg nyúul ja mækugulâ má bâ yí, a gwána nda fwámé «mwâ zimbi má Kríst», lwóya ínkân. (1.3–2.13). A mpú bándulâ nyá ná a jíig ncê nâ buud bwá dâ té mbæc ílís-lís nâ ozhuyá nâ isâ í dâ sá ná buud bwá wúg búgá dí wá. A mú ci ná a bég yuug jé, nyá Pwôl, a dâ cugâ nda mílâsú mí Zembî mí ngâ ci ná, kú fúfug (2.14–4.5). A mú kâ shínal kálaad nâ ñkângulá ñkângula cé nyáméfwó tál yí, a ngâ lǝ Zembî muud nyá á ngâ shúgal nyá yé (4.6–22).

Pwôl ngâ lwó ná nyá a má gwána gwáná á kaambulâlâ nâ Jǝǝ Lân ná ndéé kâ wóos máshíné má cug jé (4.7). A ngâ jî ja jêsh ná buud bwé lǝ kálaad éga wá bwá gwánág gwáná jœngú kú nâ ifwaas, nda fúnda mízhízhín, ngâ gwána nâ búgá, nâ jísów, nâ cœlí, nâ nadá.

Mæbádá

¹ Mæ wá ngâ cilâ kálaad éga, mæ Pwôl. Zembî nyá a jî ná mæ bág *muud lwámá mæ *Kríst Yésus, shú ná mæ bwiingug buud cug nyá á kaag ná a bá yâ bwo wá Kríst Yésus yí. ² Má cilâ wo Timotê mwân waam má búl cœl yé. Zembî Sóóñgú bá Cwámbe wúsú Kríst Yésus bwá á sá wo mpaam, bwá á gwág wo cœy lámád, bwá á sá námá ná wo cúgag mpwogé.

Pwôl ngâ yâ Zembî akíba

³ Mæ ngâ yâ Zembî ódá bwá á dâ yâ gúmá yé akíba. Nyá námá wá má ngâ yâ gúmá mitédágá myâ lâm mí njúl má fúbán yé. Má dâ wá wo mádí májégula dí ja jêsh, tœ ibulú tœ mimwásá. ⁴ Mæ ngâ bul tédugá yé dwô, mæ ka ngâ bul jî ná shwá dúgyág mæ búlug bâ nâ mæshusug. ⁵ Mæ ngâ téduga búgá gwô, búgá á kú nâ mækân, búgá ngwúd nâ ngwúd mpáámbá gwô Loyís bá nyœngú woó Enís bwá á bâ nâ ndí yí. Mæ ngâ mpu búbálé ná búgá jœng námá wá wó jî nâ ndí yí.

Magulag jug shú Jǝǝ Kéel

⁶ Gwá wá má bándúlâ wo ná: ngagú nâ gwíing sâ Zembî nyá á yâ wo ja má á béd wo mæbwá yí. ⁷ Næcé *shíshim Zembî nyá á yâ shé yí í cúgé shíshim ífwaas; í yidá bâ shíshim í dâ sá ná muud búlug bâ nâ ñkul, nâ cœlí, a dâ jwú nâ lâm yé yí. ⁸ Ntá má kâ ná wo ajáláyé nâ gwág shwôn nâ ngâlâ bwiing lân má Cwámbe íshé tâm buud, wo nda námá gwág mæ shwôn nda má jî mímbwug dí ná. Yidagú magulâ ná wo júgug námá nda mæ shú Jǝǝ Kéel, shwá ngâ *búgula ñkul má Zembî. ⁹ Næcé nyá wá nyá á cug shé, a jôw shé ná shé bág buud bé; nyá a shígé jôw shé ntó ná shé á fwo sá jǝǝ mísdóólúgú, í á bâ nji næcé nyáméfwó nyá á ñwa cígúlâ ná a sá shé mpaam. Nyá á bwey

ceɣlə shé mpaam nyɔɔng kwonj mə *Kříst Yésus dí, shí ga nda fwo tééd.
 10 A má ka lwó shé mpaam nyɔɔngú ja gaád nə zələ cugye íshé Kříst Yésus nyə á zə lwóya nyúúl yí. Nyə wə nyə a má zə caam ŋkul shwiy í á du bə nə ndí yí, a zə nə Jɔjɔ Kéel zə sá nə shé mpúg cug jí kú bá bwɛlɛ shín yí.

11 Jɔjɔ Kéel dɔɔng wə Zembí nyə á təl mə nə mə ŋgág nə bwiing yí, mə bág *muud lwámá, mə bə nə zhií mə jígúli búúd. 12 Gwá wə má ŋgá jisəw minjugú yí; nji mə agwágé myo shwôn, nəcé mɛɛ mə mpú múúd má á má búgula yé; mə mpú búbálé nə a jí nə ŋkul mpu baagulə sá jêsh má yə nyə nə a báaguləg yí, mə kə bá ŋwa gwo jwów á məzhúgálá.

13 Iciyá yá obúbálé wó á lóg nə mə yí, ŋwag byo tən yuug, ŋwag byo nə búgə nə cɛlí í ŋgə zhu wə Kříst Yésus yí. 14 Sâ wo á yíyow yí, wo ó baagulə gwo nə kwíindyá mə Nkɛŋkɛ Shíshim njúl shédí yé.

15 Wo mpú nə buud ɔ Azî bêsh bwá á má myaas mə, tɛm bə Fizhél bá ɛramozhên. 16 Cwámaba gwágúg njów búúd mə Onezifôr cey lámúd. Nəcé nywáá nyə á du wá mə ŋkul nyúúléd, kú gwág mə shwôn nə mə jí mímbwugud. 17 Nyə á yida ŋgə sɔ mə nə zény ja nyə á wós Róma yí, a mú kwey mə. 18 Cwámaba Yésus sáág nə Zembí bág gwág nyə cey lámúd jwów á məzhúgálá. Wo ntâg wə má búl mpu bímbí lú kwíindyá nyə á kwíind mə Ifêz yí.

2

Pwól ŋgə cwíny mwân yé

1 Mwân waam, ság nə mpaam mə *Kříst Yésus í lúlushig wo! 2 Sâ jêsh wó á gwág mə á jíguli zh-wog owúshined bwé njúl yí, kalagú gwo, yə búúd wó má dúg nə bí abúgúlag wá, bân bwé bág nə ŋkul

mə jígúli bóólúgá búúd. 3 Jísówúg dwó kəw lú minjugú tən nda fwámé zimbi mə Kříst Yésus. 4 Muud ŋgə sêy sêy ízimbi yé, ja á cɛl nə mása yé gwágúg nyə nywa yí, nyə ádé na nyingə kənd lám zhizhe ísád. 5 Bwá du bwéed ŋwiiimbe igwiiimbí *túm gúmá nji ja á ntɔ nda mácéɣ mə ígwiiimbí mə cí nə. 6 Mbɛye mampəg nyə á wáduga yé, nyə wə má jalá nə fwo tééd mwáágulə mpúmá. 7 Faasúg ísá mə ŋgə cí yí, Cwámaba nyə e sá nə wo wámabúlag byêsh.

8 Wo ɔ tádúgá Yésus-Kříst nyə á byél mponj buud mə *Dávid dí, nyə á gwúm yé. Jɔjɔ Kéel mə ŋgə bwiing wə ní. 9 Mə jí mímbwug dí nda zhiɔŋgaanə nəcé mə ŋgələ bwiing Milású mí Zembí myɔɔng. Nji, mə tɛm bə mímbwug dí, muud cugé nə ŋkul wóolə Milású mí Zembí mənəkəda. 10 Gwá wə í sá nə mə ŋgəg nə jisəw ísá byêsh, shú nə buud Zembí nyə a féesh wá bwá bíig cug Yésus nyə á zə nə ndí yí, bwá ka bá bə nə milwanə mí abúle bwɛlɛ shín yí. 11 Ciyá abúgúlag jí nə:

Nkí shénónj Yésus shé á yə, shénónj mə bá námə nyingə cugə.

12 Shé mə ká yím mánýúúl, shénónj ka bá jwú.

Shé mə ká kílya nyə, a bá námə kílya shé.

13 Shé mə ká bə kú sá sá á cí yí, nywáá bə námə nji abúgúlag, nəcé a cugé nə ŋkul kílya nyáméfwó.

Wo ŋgə sêy mísh mə Zembí dí

14 Báásúlág búúd ísá íni. Yímbúlig bwo mísh mə Zembí dí nə bwé bág kú du bɛ dúlə bigas íciyá nə ndéé mbigas kə nyɛ ózhuyá. Sâ jɔɔng í akwíindé tɔɔ sá, í yida kweemashi búúd bwá gwágulə wá. 15 Wáág ŋkúl nə wo dúg nyín mísh mə Zembí dí

ná wo má ntɔ mákugula, wo ji sóol mäsáal cúgê nã sã shwôn yé, sóol mäsáal ngó bwiing bábalé má Zembí mbií í jála yé. ¹⁶ Wo nda ða kãnd málwã mbeé zhizhe mikaand mí ngó lumbuli nã búgá myáád. Buud bwé ða lás mbií mikaand myoong wá bwé bá ngã kã nji shwóg-shwóg nã Zembí. ¹⁷ Iciyá byán í bá ða ða búúd nda fáñ ñkwaambá í ða ða múúd nyúúl ná. Imene bá Filêt bí mbií búúd wõong. ¹⁸ Bwé ngó jaaw buud ná gwúmushilã sá ngó ci ná Zembí má bá gwúmushi búúd yí í á má bwey bæ. Ja bá ngó ci ntó yí, bwé má shwáda wú óbábáléd kã koogá, bwé ngã sá ná bóól búúd búgá í shwágúság.

¹⁹ Nji, tãó jí tãó jí, lal-lal lámuga Zembí nyã lám yí, jáá jí ná námá ná shím; Zembí nyã á cilã cínong lámuga jõong ðí ná: «Cwámba mã mpú búúd bí búúd bé wá», a nyiingã námá cilã ná: «Muud yêsh má ða kãmb Cwámba yé má jálá nã béégya nã olíingê».

²⁰ Njów má fwámé múúd í ádé bæ nji ná ishúyá bwé á lúlã nã or ñkí ntãg kwóógú bwé ða lúlã *mwaanê nã ndí yí; í ða námá bæ nã byõong ísã bwé á caag nã ilíí yí, nã byõong bwé á mę nã yagá yí. Bíl bísã byõong bwé ða balan nã ndí máfwála mã gúmá ðí yí; bílúgá, bwé ða balan nã ndí ja í cúgé fwála gúmá yí. ²¹ Muud mã myáás bõw-bõw mínjígúálã mã ámã ngã ci míni yé, nyã é bæ shúyá gúmá. Muud wõongú nyã é bæ ñkëñkë múúd, a bæ nã mfií shú má Zembí muud njów, a bæ kwéésha ná búšã nã ñkul balan nã nyã shú wúl jõjõ sóólúgá wêsh.

²² Túbúg íyéesh í ngó bul julã mãsás nã mãncwámá yí; wo yida sọ ná wo cágag cug á tútálí, cug búgá, cug cecilí, cug á ná shee. Binêñ buud bwé ngó jõw Cwámba nã milâm

fúbán wá, bí cúgag gwo nã lám wêsh. ²³ Dugú ban sênúsálã búúd bwé ða sênusa mákál kú nã wumbálé nda mikás yí. Nacé sênúsálã mákál wõongú í ábweyé nã ða shúgula ózhuyã. ²⁴ Í njúl ná sóol mãsáal mã Cwámba nyã ajáláyé nã ða bæ nã ozhuyã, á jálá nã yidá bæ nã osusa nã muud yêsh, a ða mpu jíguli búúd, a ða bæ nã jilálã lám. ²⁵ A jálá nã ða sá ná, bõong bwé sá nyã õñkwafad wá, a cwíny bwo ná shee, a ngó bwánd ná ka Zembí nyã é yã bwo fwála ná bwé céndág mítédágá ná ndeé bwé zã mpu óbábálé, ²⁶ bwé mú nyiingã bii fwámé mítédágá ná ndeé bwé mú cugya wú ñkwaang mã Njwú mãjamb ðí kál nyã á wá bwo mímbwug myéd ná bwé ðág gwág nji nã nyã yí.

3

Bõw-bõw ísã í bá sý mwów mã mãzhúgúálã ðí

¹ Mpuğ ná mwów mã mãzhúgúálã ðí, mósól máfwála mã bá bæ ñkí lal cug. ² Nacé buud bwé bá bæ nã íbã, bwé bul cecilí *mwaanê. Bwé bá bæ nã bæğwa, bwé ða ñkëny mányúul, ða *lás nã Zembí bwaasúla mpu, sá obyól báñ mãlwã, nda ða ló mánywa, kú gwõõ Zembí. ³ Bwé bá bæ nã ñkád, bwé ábále ða magulã juu búúd, bwé bá ða sá íkúdagú, ða sá ísã nã jwuñ, ða bæ nã mãnyaan, kú cecilí mánywa. ⁴ Bwé bá ða bæ ñgwól kusha ñgwól, ñgwól kusha ñgwól, bwé bá bæ nda bwé cúgé nã milúu, ða jág ñkëny mányúul, bwé bá cecilí mãshweesh má cug ntõ Zembí. ⁵ Bwé bá ða nyín nda buud bwé ngó gwõõ Zembí wá, nji bwé nda mpu ñkúl má Zembí í ða cénd búúd yí. Wo ã bá ða tãw búúd bõong shwóg-shwóg.

6 Bóól bɔɔŋg bwá ðu kyey nɛ minjígulá myáŋ minjów minjów; budá bwá ñgɔ wáduga nɛ kúdó lú *misám, iyéesh mimbií mimbií í ñgɔ kɛ nɛ bwo cê kɛ nɛ bwo cê wá, bwá ðu biil minjígulá myɔɔŋg dí, nda óshù bwá ðu biil ñkwaanŋ dí nɛ. 7 Búsə nji bwá ó ðu ñwa minjígulá, nda ka bwɛɛ mpu óbúbálé. 8 Námə nda Zhanés bá Zhambres bwá á lúmbuli nɛ Moyíz nɛ, ntó námə wə óyíguli bɔɔŋg bwá ñgɔ lúmbuli nɛ óbúbálé yé. Mitédúgá mí mú bwo oncúg-nculé mílúúd, jáŋ búgɔ í á má yə iyíy-yíy. 9 Nji, sóólúgú wáŋ í ábúlé bugaban, nəcɛ buud bəsh bwá é mpu nɛ bəŋ bwá ñgə cugə íwushí dí námə nda íwushí í Zhanés bá Zhambres í á mpúy nɛ.

Nadagú ni isá wó á jíg madíyí

10 Wɛɛ gwó kóómb di, wo á bɛ minjígulá myám, wo ñwa kuú ñjɔond wám, wo mpu íyuug má ñgɔ yígula yí, nɛ búgɔ jám, nɛ cug má ñgɔ cugə kú nɛ mílámusa yí, nɛ cɛɛlí jám, nɛ zény má jí nɛ ndí shú kələ shwóg yí. 11 Wo mpú nda búúd bwá á wáamb mə nɛ cúwálí nɛ, wo mpú bímbí jugulə má á jug Antyósh nɛ Ikóniyum nɛ Lístrə yí. Byáyé ífamuga má áshígé jísow yí? Nji, isá íni byésh í á tɛɛm ñgə wáamb mə, Cwámba nyə á ñgə sá nɛ mə fáámug. 12 Mpug nɛ buud bəsh bwá cɛél cugə cug í yə Zembí gúmá kwonɛ mə Yésus-Kríst wá bwá á bəwəma nɛ cúwálí. 13 Nji, bɔɔŋg bí mímbúwálú wá nɛ bɔɔŋg wá mashígá bwá bá yida ñgə jág bul sá məbðw, bwá ñgɔ yíl bóól búúd zhííd, bwáméfwó bwá ñgɔ námə yílɔw.

14 Wɛɛ gwó kóómb di, nadagú nɛ isá wó á jíg wo magulə nɛ lám wó yí; wo mpú ntág buud wó á jíg isá byɔɔŋg bwádí wá. 15 Wó bwey mpu

Micilyá mí Zembí tééd ná wo ñjúl mwántombú. Micilyá myɔɔŋg mí nɛ ñkul sá nɛ muud bəg nɛ fəg shú cug búúd bwá ñgɔ bii nɛ búgúlálə Yésus-Kríst yí. 16 Zembí wá nyə a lwó buud cilyá wəsh bwá á cilə yí; ntó, cilyá wəsh wúsə nɛ mfíí shú jígulílə búúd óbúbálé, nɛ bágulálə íwushí, nɛ ságulə yíl búúd íwushí dí, nɛ jígulílə búúd cug á tátəlí, 17 shú nɛ muud má Zembí bəg nɛ ñkul kwag sá jəsh, sá nda fúfə nyə shú sálə sóólúgú wəsh wí ñkí nywa yí.

4

Timoté bwúŋgug Jɔjɔ Kéel

1 Má ñgə lás nɛ wo mísh má Zembí bá Yésus-Kríst dí. Mə lás nɛ wo, námə nda *Kríst Yésus mə bá nyingə zə nɛ, námə nda á bá zə sám búbúú mílúsú tɔɔ mímbimbə tɔɔ mikuwó nɛ, námə nda á bá zə təl íjwúga byé nɛ.

2 Mə lás nɛ wo nɛ, cúndəg Ciyá má Zembí, báásúləg tɔɔ fwála í jəla, tɔɔ í ajəláyé; ðugú lwó búúd iwushí byán, ðugú jum, ðu cwíny; isá íni byésh dí, kú nɛ mílámusa, wo mbíd nji yéesh jígulílə. 3 Nəcɛ dúl fwála í bá bə, buud bwá ábúle ná ðu cɛɛl gwág fwámé ñjígulá. Bwá bá yidá ðu bɛ iyéesh byán, ðu sɛɛŋgya nɛ oyígulí bwá ðu jaaw bwo isá í ðu lugə bwo málwád yí. 4 Bwá ábúle ná ðu kənd málwə óbúbáléd, bwá bá yida ðu gwágulə míkaanə. 5 Nji wɛɛ ðugú cunal iyéesh byò ja jəsh, wo ə jísów micún, wo ə wá nyúúl bwiingulə Jɔjɔ Lánúíd, sá ísɛy byò mbii í jəla yí.

6 Mɛɛ mú nda cúdí bwá zə cígə yə Zembí *mətúnuga yé, wəla lú ñjɔond dām í má wóós. 7 Mə á má gwána jɔjɔ gwáná, mə má casulə kúlə má á ñgə ju yí, mə a má baagulə búgɔ. 8 Tééd kíkídiga, *túm gúmá í músə mə ñkwəmusá, tím gúmá í

3:8 MmN 7.11, 22; 8.3, 14; 1Tm 6.4-5 **3:10** Rom 16.24; 1Tm 1.5 **3:11** Mis 13.50; 14.5; 14.19 jugulə má á jug: Sòm 34.20; 2Kr 11.23-29 **3:12** Mat 16.24; Yuá 15.20; Mis 14.22; 1Te 3.3 **3:14** 2.2; 1Tm 1.10 **3:15** Yuá 5.39; Rom 15.4; 1Tm 4.13; 2Pr 1.21 **3:17** 2.21 **4:1** Mis 10.42; 2Kr 5.10; 1Pr 4.5 **4:2** Mis 20.20, 31; Tit 1.13 **4:3** 1Tm 1.10; 4.1 **4:4** 1Tm 1.4 **4:6** Flp 2.17; 2Pr 1.14 **4:7** 1Kr 9.24-25; Flp 3.12-14; 1Tm 1.18

lwó ná Zembî má ci ná mæ jî tátêlí yí. Cwám̄ba, muud jî sém̄bye milású atátêlí yé, nyə wə má bá yə mæ yuug jəŋg jwəw dəŋgúd; nyə abúle yə nji mæ, a bá námá yə bəŋg bēsh bwá ŋgə cɛel ná a nyíŋgəg zə wá.

Isâ í lâm

⁹ Wáág ŋkúl ná wo lálug zə kwey mæ. ¹⁰ Démas má myaas mæ nəcə a jág bul cɛel cug á mwəw mága. Nyə a má kə Tesaloníka, Kresáns má kə Galátia, Titus kə Dalmatí. ¹¹ Nji Lúkas wə sá bí wa yé. Wo ɔ ŋwa Márkus zə nə nyə, nyə é zə kwíind mæ ísýúd. ¹² Mæ a má kənd Tishik Iféz. ¹³ Ja wó bá zə yí, wo ɔ bá zə nə mæ káándə yəŋ má á lúgə Truwás wə Karapús yí; wo ɔ bá námá zə nə okálaad, bul bə nə ndeé bəŋg bí síyá nə ikúúdu í cúdu wá.

¹⁴ Aləguzándrə álúlə mikwambə nyə á bul sá mæ məbəw. Cwám̄ba mæ bá yə nyə myəna myá misóólúgú myé. ¹⁵ Wo ɔ d̄u námá káálugə nə nyə, nyə á bul lumbuli nə kéel d̄úsú.

¹⁶ Jwów má á tééd kə shwə nyúúł mpáanzə milású yí, mæ a shígé bə nə muud mæ kwíind mæ, buud bēsh bwə á myaas mæ. Zembî ká juu bwo nə bəw-bəw sóólúgú wəŋ wəŋgúd. ¹⁷ Nji, Cwám̄ba nyə a shí kwíind mæ, nyə á ləlushi mæ mbií á ná mæ á bwiŋg kéel dé dēsh, mæ sá ná ikúl ishús byēsh í gwágúg dwo. Nyə a tí yíl mæ mójə má zhwambəŋkwuŋ d̄í.

¹⁸ Cwám̄ba nyə e bá námá d̄u yíl mæ bíł ísâ í məbəw byēsh d̄í, a mú bá sá ná mæ kəg nyí Faan dé á gwówúd kú shwúg jú kú bwim bəŋgú. A bəg nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

Məbədá

¹⁹ Wo ɔ bədá mæ Priska bá Akilas nə njəw búúł má Oneziför. ²⁰ Erást nyə a lúg Kərənt, mæ a lúgə Trofím Milêt a ŋgə bwás. ²¹ Wáág ŋkúl ná wo zəg ŋkwān nda fwo zə shí. Nə

Ibulus nə Púdens nə Línus nə Klodía nə bóól bwáŋg bēsh bwə ŋgə bəda wo. ²² Cwám̄ba jíg nə *shíshim wò! Zembî ká sá bí mpaam.

4:10 Flp 2.21 Démas: Kol 4.14; Flm 24; 1Yn 2.15; Tit 1.4 **4:11** Lúkas: Kol 4.14 Márkus: Kol 4.10
4:12 Tishik: Kol 4.7-8 **4:13** Mis 20.6 **4:14** Mat 16.27 Aləguzándrə: 1Tm 1.20 **4:16** 1.15
4:17 Dan 6.21; Sóm 22.22; Mis 1.8; 23.11 **4:18** 2Kr 1.10; Flp 1.19-20 **4:19** Priska bá Akilas: Mis 18.2 Oneziför: 2Tm 1.16-17 **4:20** Erást: Mis 19.22; Rom 16.23 Trofím: Mis 21.29 **4:22** Gal 6.18

Kálaad Pwôl nyé á cilə Títus yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú mə Títus yí

Títus nyə á bə váál krísten á ná nyə a shígé bə kúl Oyúden dí (Gal 2.1-3). Bá Pwôl bwé á shí kyey sámbá, nyə á bul námə sá ŋkwambulə mpədúgá Pwôl bánŋ nə obúgula wá Kərênt (2Kr 7.6-16). Ja Pwôl mə zé cilə nyə kálaad éga yí, í á bə nyə Títus njúl ləom bwé jów ná Kərêt yí; í á bə Pwôl má tál ná a ŋgég nə fála ŋgə kwambulə isâ yá Dɔ́ á nŋ ŋkwamə nyəŋg dí (1.5).

Pwôl má bwey lwó shug lə kálaad ná námə mátéédulé má cilyád (1.1-4). Kálə zə kə shwóg nə lúú áshúshwóogú, a lwó kuú njəond múúd mə jəla bə nə ndí shú nə bwé tálúg nyə tówe shwóg á Dɔ́ yí (1.5-16). Lúú ábēē wúə məcwŋ ŋgə cwŋny Títus shú isâ í dúgá nə ikínda í búúud nyə é bá də bwəma nə ndí Dɔ́ dí yí: nə icwúcwúúl í búđŋm nə icwúcwúúl í búdá (bwó buud bwé jəlá nə cwŋny míngwəal wá), nə mənəcwámá, nə məlwəá (2.1-15). Lúú álél í nyiŋgə báásulə ókrísten isâ bwé jəlá nə sá yí, nə váál bwé jəlá nə cugə ná shee ŋgə kwanz mbéégí mənəkwámú yí (3.1-11), ná ndéé, a mú kə shínal kálaad nə məcwŋ nə məbədə (3.12-15).

Oləye ɔ́ kálaad éga búə nə ŋkul ləel gwág nə Pwôl nyə aŋgə nə cɪ nji isâ í dúgá nə Títus nyəmfwó yí. Isâ á ŋgə lás cínəŋg yí bíə isâ í dúgyá nə Dɔ́ dēsh yí: isâ nda váál gúfúgá í jəlá kyey yí, nə kuú njəond ótówe ɔ́ shwóg, nə kuú njəond óbúgula bēsh.

¹ Mə Pwôl, mə ji lwaá má Zembí, *muud lwámá mə Yésus-Kríst ná mə ŋkényúg mbag á sálə ná míféeshá mí búúud myé mí bág nə búgá. Mə ji ná mə sáág nə buud bwé mpúg obúbálé bwé lwó ná muud má kənd lám wə Zembí wá. ² Í bág ntó shú ná bwé ŋgég nə bwánd nə búgá nə bwé bá cugə cug á kandugə kandugə. Zembí nyə á bwey kaag buud cug jəŋgú shí nə gwów í nda fwo bə. Zembí nyə ádé bwelə bwiing ijjó. ³ Ja dāŋ fwála í á wóos yí, nyə á sá nə buud bwé mpúg ŋkaagə nyə á kaag nyəŋgú. Lāŋ wəŋŋ wə Cugye wúsú Zembí nyə á yə mə séy nə mə ŋgég nə bwiing yí. ⁴ Má cilə wo kálaad éga, wo Títus, mwān waamə kóómb á búgá sə bēsh ŋgə *búgula yí. Zembí Sóŋgú bá Cugye wúsú Yésus-Kríst bwé ɔ́ sá wo mpaam, bwé ɔ́ sá námə ná wo cúgəg nə mətəla.

Titus má jəlá nə táág isâ yá Zembí Kərêt

⁵ Ja mə á lúgə wo ná wo jíg nŋ Kərêt yí, í á bə shú ná wo shínúg táág isâ byēsh, wo təl ócúmbá buud ɔ́ *Dɔ́ má Zembí míngwəla myēsh dí nda mə á cɪ ná wo sáág ná. ⁶ Cúmbá muud má jəlá nə bə múúd ŋgə cugə kú nə sá á jumúg yé. A jəlá nə bə ŋgwŋm mə mudá ŋgwŋd. Bwán bə bwé jəlá nə bə óbúgula, bwé nda bwelə bə nə njagə ná bwé ŋgə bə nə intíwálí, ŋkí ntāg nə bí nə məbún. ⁷ Í ka jii ná tówe shwóg má də fála Dɔ́ yé bág kú nə sá á jumúg, nəcé a ji tówe shwóg má Zembí. Nyə ajəláyé nə bə mbií múúd í də téduga ná nyəmfwó ji nə ŋkul sá sá jēsh yí, kú bə mbií múúd í də kuya mpimbə yí, kú bə ŋgule məlwəg, kú bə múúd icwoomb, a nda də sɔ́ *mwaanə nə məcií míshəd. ⁸ A bág muud má də mpu ŋwa ójŋ yé, a dúgə cəel isâ í ányunywaā, a də cunal íyéesh byé, a njúl tátəlí muud, a dúgə sɔ́

Məbədə

1:1 muud lwámá: 1Tm 2.7 1:2 1Pr 1.3-5; Gal 3.6, 17-18 1:3 3.4; fwála í á wóos: 1Tm 2.6
1:4 Títus: 2Kr 2.13; mwān waamə: 1Tm 1.2 1:5 Mis 14.23 1:6 1Tm 3.2-7; 1Pr 5.1-4 1:9
2.1; 1Tm 1.10

nji sâ Zembî mæ gwág nywa yí, a ðu mpu jwú næ lâm. ⁹ A jêlá næ bæ múúð má wá lâm njúgúálá ábúgúálág sá ngə júguli yíúð. Ntó, nyə é bæ næ ñkul mæ bándúlá búúð ná bwé bég fwámé njúgúálá, a lwó búúð ɔ óŋkwafad iwushí byáŋ.

Bów-bôw mínjúgúálá mí jêlá næ shîn

¹⁰ Mæ mpú ná zhwog obúgála bí næ mælwá; í bul bæ ná ndeé sámbá *Oyúden bwé á magulə Yésu wá. Bwé ðu sá míkandá kú næ wúmbálé, ðu shúg buud næ myo. ¹¹ Í jii ná wo júwalag bwo mimpu, næcé bwé ngə tâl minjów mí búúð oncindí ná shwuu næ ngəlé júguli bwo isâ bí kú jêlá yí; bwé ngə júguli isâ byəngú nji shú ná bwé bég næ myána bów-bôw zhí jəngúád. ¹² Wúl mbyágá á Kurêt í á ðu cúndə micúndé yí í á cí ná: «Buud ɔ Kurêt básə ja jêsh nji bwiingúalə ijəp, nji gwəp-gwəp mílâm nda oŋkweny, mílulám ðu téduga nji dæg.» ¹³ Ciyá nyə á cí jəngú jí búbálé. Nə ndeé, ñkáándúg næ bwo fwámé ñkáándúla, bwé bég næ fwámé búgá, ¹⁴ bwé nda kənd mílâm mbeé míkanda mí Oyúden ði, bwé nda bæ mæcəxé má búúð bwé ngə ban obúbálé wá. ¹⁵ Buud bí ná fwə-fwə wá, isâ byêsh bí námə bwo ná fwə-fwə; nji, shú bəng bí næ nyéé wá, bwé ngə ban ná bwé abúgúáláyé wá, kú næ tə sâ jí bwo ná fwə-fwə, fəg nyáŋ nyí nyéé næ nyéé, lâm wáŋ nyéé næ nyéé. ¹⁶ Bwé ngə cí ná bwé mpú Zembî, nji isâ bwé ngə sá yí í njúl sâ shús. Bwé cúgé á cəelúg, bí næ mæbún, bwé cúgé næ ñkul bwelə sá ná ányunywaá.

2

Minjúgúálá shú ócwámábá buud

¹ Wəe jaawúg búúð nji sâ í ngə bwəma næ fwámé njúgúálá yí. ² Cíŋ

næ ocwámábá buud ná bwé dág cunal íyéesh byáŋ, bwé jêlá næ mpíya næ gúmá, cəgə cəg íkəŋ, bwé jêlá næ bæ næ lal-lal búgə næ məma cəelí, næ fwámé jisów. ³ Cíŋ næ ocwámábá budá ná bwé cúgəg námə mbií cəg Zembî mæ gwág nywa yí, bwé nda ðu cí búúð iciyá í béwúli bwo mílâm yí, bwé nda bæ mólwaá má málwəg. Cíŋ næ bwo ná bwé dág bæ næ jəp mæcwûŋ, ⁴ shú ná bwé júgúlig míngwəol mbií bwé jêlá næ cəel ógwúm báŋ næ bwán yí, ⁵ næ mbií bwé cúgəg cəg íkəŋ yí, bwé baagulə mányúul nji shú ógwúm báŋ, kənd mílâm ísəy yá mínjów myánúð, bæ næ jə máfúlu yí. Bwé ó júguli ngwəol wəsh mbií á jêlá næ magulə íjwúga í ngwúm yé, shú ná buud bwé nda *lās næ Mílású mí Zembî bwaasúle mpu.

Minjúgúálá shú ngwínzhá

⁶ Yáágúg næ mæncwámá ná má cúgəg cəg íkəŋ məzhí mēsh. ⁷ Woméfwó téédúg sá ná bwé ñwág yuug misóólúgú mí ányunywaá wódí, wo ðu bæ tátəli ja wó júguli bwo yí, wo ñwa mínjúgúálá myð næ məjila. ⁸ Iciyá wó cwéed wódí mpu ðí yí í bég kú næ mədana, í bég iciyá búúð bwé cúgé næ ñkul jum wo næ ndí yí. Ntó nyə e sá ná buud bwé ngə lúmbuli næ sá wá bwé bég kú næ zhíí ná bwé mpyaam sâ, bwé yidá bæ næ shwôn.

⁹ Yáágúg næ mælwaa ná má maguləg íjwúga í ómása báŋ məzhí mēsh, bwé sáag ná omása báŋ bwé gwágúg bwo nywa; bwé nda ðu fadulə iciyá næ omása báŋ. ¹⁰ Bwé nda ðu júwo ómása báŋ isâ; bwé yídag bæ bwo buud ó abúgúálág ija byêsh. Ntó nyə e sá ná, njúgúálá sá ngə júguli shú má Cəgye wúsú Zembî yí, buud bwé ñwág wə næ gúmá.

1:10 3.9-11; 1Tm 1.3-7 1:10 1Tm 1.6 1:11 1Tm 6.5; 2Tm 3.6 1:13 2Tm 4.2 1:14 3.9; 1Tm 1.14 1:15 1Tm 1.5; Mat 15.11; Rom 14.14, 20 1:16 2Tm 3.5; 1Yn 2.4 2:1 1Fz 5.21-6.9; 2:1 1Tm 1.10 2:2 1Kr 13.13 2:3 1Tm 3.11; 1Pr 3.1-5 2:5 1Fz 5.22-24 2:6 1Yn 2.14 2:7 1Tm 4.12; Flp 3.17 2:8 1Pr 2.15 2:9 1Tm 6.1-2 2:10 3.4

Zembî nyə a má lwóya mpaam nyé

¹¹ Zembî nyə á má lwóya mpaam nyé í ngə yə muud yêsh cug yí. ¹² Mpaam nyəngú í ngə jíguli sê ná sê bánug cug á kú bîsh Zembî, sê ban iyéesh yá cug ga; ntó sê mú cugə cug íkəñ wa kala búúd gaád, cug á tútəlí, cug á kəndúlə lám wə Zembî. ¹³ Sə má jəlá nə cugə ntó té sê ngə bwánd jəjə jwəw má Cwámba nə búgə yí. Nəcə jwəw dəngú, Zembî wúsú ánní, Cugye wúsú Yésus-Krist mə bá lwóya mílwaná myé. ¹⁴ Nyə a yána nyáméfwó shú dúsú, zə yíl sê mányámá má cug sá á ngə cugə kú bîsh mácxé yíid, zə fúb nkúmba kúl búúd, kúl búúd í é də bə nkəwəmsá ja jêsh ná í sá jəjə mísóólúgú yí.

¹⁵ Sə wó jəlá nə jaaw búúd wəni. Dugú cwíny búúd, də nkáánd nə bwo nə mpəl gwô jêsh. Muud nda mpyény wo.

3

Okristen cug ágúgwáan ján

¹ Báásúlág óbúgula bêsh nə bwé nda də sá lal lúu nə micí nə otówe ɔ shwóg, bwé mágúləg ijwúga byán, bwé də bə nkəwəmsá nə bwé sá sá jêsh jí nkí nywa yí. ² Bwé nda mpyaam múúd, bwé dág sásulə ózhuyá, də bə nə yéesh nkəwəmbələ, də bul cugə nə muud yêsh ná shé. ³ Shé mpúgá ná shé á fwo námə də bə kú nə fug, nji mĩngáádə, ngə bə bów-bów mázhí, iwímbúg nə yéesh zhwiimbyálə nə cug mimbíi mimbíi í á bii shé mikwám; shé á bə nə gwólə mílám, nə iwímbúg, nda bə sá múúd jí nə nkul cəel yí, shé á ngə mpiiya shémé nə shémé. ⁴ Nji, ja Cugye wúsú Zembî nyə a má lwóya jə lám jé nə cəelí jé á ngə cəel buud

bêsh yí, ⁵ nyə á cug sê, kú bə nəcé sá sálə mísóólúgú myá tútəlí, nji nəcé nyə á gwág sə cey lámúd. Nyə á cug sə nə ngusa nyə á gusa sə yí, nə séy Nkəñkə Shíshim nyə á séy yí. Nəcə ngusa í á sá ná sá byélúg byélé ágúgwáan, Nkəñkə Shíshim nyə á yə sə cug ágúgwáan. ⁶ Zembî nyə á shwu sá Shíshim yé wəng nyúúlád mən̄kund mən̄kund kwon̄ má Cugye wúsú Yésus-Krist. ⁷ Nyə a sá ntó shú ná sá bág bii cug á kandugə kandugə sə ngə bwánd nə búgə ná sə má bá bii yí, nəcé a má ci mpáam nyé dí ná sə mú otútəlí ɔ búúd.

Məcwûñ

⁸ Ciyá ni jí abúgúlág. Má ka jii ná wo lásúg gwo nə in̄kən̄, buud bwé ngə *búgula Zembî wá bwé mpúg shímal sálə jəjə mísóólúgú. Ntó jí jə sá, í njúl nə mfíi shú búúd bêsh. ⁹ Nji, wo ɔ də kwanz mbéé sən̄úsála mákəl, nə lələ məbyél ná lə lə kú nə məshíné*, nə ozhuyá, nə icígə-cígə buud bwé də ngə ci shú mácxé má Moyíz yí. Isá ini byésh í cúgə nə mfíi, bísə ocwúd. ¹⁰ Muud mə sá mbéégí mán̄kəomá yé, wo ɔ nkáánd nə nyə ja áshúshwóógú, wo nkáánd ja ábée; nkí a kə shwóg í, bí béégya sámbá nə nyə. ¹¹ Mpug ná mbií múúd wəng mə n̄wa bów-bów zhí, sálə á ngə sá *míśəm ni, a ngə gwílya nyáméfwó.

Məbádá

¹² Mə bá nti wo Artémas, gúl ja Tishik. Wó ká bá dág ngwól á bwo mə wós nūñ, wo ɔ bá ləel zə kwey mə Nikopolis, nəcé cínəng wə má má cəxlə ná mə kə cín̄guli nkəwán yé. ¹³ Wo ɔ sə ná sá í bág kú fufə lwóya bwé jów ná Zénas yé, bá Apolos njənd bwé é sá yíid. ¹⁴ Í jii námə ná

2:12 Ifz 1.4; 1Yn 2.16 **2:13** 1Kr 1.7; 1Te 1.10 **2:14** 3.14; MmN 19.5; Eze 11.20; Gal 1.4; Ifz 2.10; 1Tm 2.6; Heb 13.12; 1Pr 2.9; 1Yn 3.16 **3:1** Rom 13.1-7; 1Pr 1.13-17 **3:3** 1Kr 6.11; Ifz 5.8 **3:4** 1.3; 2.10-11; 1Tm 1.1; 2.3; 4.10; Tit 3.6 **3:5** Yuá 3.5; Rom 6.4; Ifz 2.8-9; 5.26; 2Tm 1.9; 1Pr 1.3 **3:6** Rom 8.9-16; 1Kr 6.11; Gal 5.25; Cugye: 2.13; Flp 3.20; 2Tm 1.10; Tit 3.4; 2Pr 1.11; 1Yn 4.14 **3:7** Rom 3.24 **3:9** 1.10-16 **3:9** 1.14; 1Tm 1.4 **3:9** Oyúden bwé á də baagula məbyél mán̄ micilyá, də lə micilyá myəng misəon, sá jəng wə Pwól ngə ban na yí. **3:10** Mat 18.15-17 **3:12** Tishik: Kol 4.7-8 **3:13** Apolos: 1Kr 1.12 **3:14** 2.14; 2Kr 8.8-9; Gal 5.22; Ifz 4.28; Kol 1.10

omínyonhû búsú bwé jígúg dólé shi-
mal sá jɔjɔ mísóólúgá, dɛ ju míkúlé
mí wós móshigá myá shú né bwé
bág kú fífə mpúmá. ¹⁵ Buud bēsh
sónón búsə wa wá bwé ngə bádá wo.
Wo ɔ bəda óshwé búsú sónón sá bí nə
búgə ngwûd wá.

Zembî ké sá bí bēsh mpaam.

Kálaad Pwôl nyé á cilə Fulmôn yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú má Fulmôn yí

Fulmôn nyə á bə fwámé múúd, nyə á ka cénd kuú njəond búgula Yésus, je bə Də á Kolósia dí. Nyə á bə shwə mə Pwôl (v. 1). Lwaá dé Onezím í á ka túb nyə, ka kə bwəma nə Pwôl, Pwôl nyə njúl mímbwug dí. Onezím nyə á ka námá zə bə krísten. Pwôl mú ka zə nyəwá cígúlá ná a nyíng kənd nyə wə mása yé, a ka cilə mása wəwəng kálaad éga, ná a ləgúg Onezím.

Pwôl mə téed fwo báda Fulmôn nə buud bəónə bəwə ngə jí wá (1-3), a mú yə Zembí akíba nə búgə nə zény Fulmôn jí nə ndí yí (4-7). Ná ndéé, a mú ka jaaw sá á ngə jí ná Fulmôn sáag lwaá dé Onezím yí (8-22). Mábədə má məshíné dí, Pwôl ngə cwéed zhwog buud á ngə námá nə cwéed kálaad á Kolósia dí wá, jí nə nkul bə ná Onezím wə nyə á kə nə okálaad obá bəsh, nə nyəwəng á Kolósia, nə yé mə Fulmôn.

Ja wó lə kálaad mə Fulmôn yí, wo dúg ná Pwôl nyə á mpu nyəwá shwə yé Fulmôn nə mətag: kú yímbúlí nyə nə təw sá, kú yə nyə nkúmba wáda, a ngə mpu ná Fulmôn jí nə nkul ban sá á ngə cí nyə yí. Pwôl mə lwó ná, ccelí Kríst nyə á ccel sá yí, í ngə fəen sá mənkənya ngə kwambulə wəngə mpédúgá sá buud.

Mábədə

¹ Mə Pwôl wə mə cíl kálaad éga, mə muud jí mímbwug dí nəcé ngələ sēy nə *Kríst Yésus yé. Sá mwááng Timoté sə ngə cilə wo, abábə wúsú Fulmôn, wo muud ngə námá bəduga nə sá ngələ sēy nə Yésus yé. ² Sá

mə cilə námá mwááng-shilə wúsú Afiya, nə Arship muud gwoong wúsú ngələ lúmbuli dəomb. Sə mə cilə námá *Də lú óbúgula í du sēngya Fulmôn dí njəw yí. ³ Sóngə wúsú Zembí bá Cwámba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námá nə bí cəgəg nə shēe.

Fulmôn nyə á bə nə fwámé ccelí nə fwámé búgə

⁴ Mə du yə Zembí waamə akíba ja jēsh mə tédúgá wo mádí mājəgula dí yí. ⁵ Mə du yə Zembí akíba ntó nəcé mə gwág ná wo ngə kə shwóg nə búgúlalə Cwámba Yésus, wo ngə námá lwó ná wó ccel búúd bēsh Zembí nyə a mə fēesh wá. ⁶ Mə ngə jəgula nə Zembí ná búgə í ngə sēng shwə yí í wúmág, wo mpúg bímbí lú mánywa *Kríst mə sá sə má. ⁷ Mwaang, mə amə bul bə nə məshusəg, nyúul bul bə mə nə nkul nə dúgúlə nda ccelí gwó í mə lələshi okristen mənyúul ná.

Fulmôn nyíngəg nyəwá Onezím

⁸ Ná ndéé, mə jí nə zhí kwon mə *Kríst dí nə mə yímbúlíg wo nə wo sáag gúl sá. ⁹ Nji, tēem bə ntó, mə yida téég wo məbwə nəcé ccelí Zembí ngə yə sə yí, mə Pwôl, cwúcwúul múúd í, mə njúl nyíngə bə mímbwug dí ja gaád nəcé mə ngələ sēy nə Kríst Yésus. ¹⁰ Mə téég wo məbwə shú mə Onezím. A músə mwán mə amə byá cəg krísten dí mə njúl wa mímbwug dí yé. ¹¹ Nyə a shígé fwo du bə wo nə mfíí ja bíná bí á fwó du cəgə yí; jaá ga dí, a músə shwə bēsh nə mfíí.

¹² Mə nyíngə nyə ná a nyíngəg zə wódí, a ngə zə tən nda gúl kəl nyúul jām. ¹³ Mə amə nywá yidá jí ná a jíg wa mádí koogú té mə jí mímbwug dí nəcé Jəjə Kéel yí, a ngəg nə sēy nə mə jílá gwó dí. ¹⁴ Nji, mə shígé ccel ná mə sá gúl sá shwə nda fwo bə cún; mə acéélé ná wo sáag mənywa

yímbúlíd, í jii ná wo sáág nə jǝjǝ
lâm. ¹⁵ Jí nə ɲkul bæ ná Onezím
nyə a béégya nə wo búbaalé fwála
shú ná wo nyíngəg lóg nyə kandugə
kandugə. ¹⁶ Nyə ányingəyé ná bæ wo
lwaá, nyə é ntǝ lwaá, nyə é bæ wo
*mínyɔŋə wó búl cɛel yé. A má bæ mə
abábə, nyə é nyingə bul bæ shú dwô
dî; nəcɛ, a ji fwo bæ múúd woó, a má
nyingə bæ krísten nda wo.

¹⁷ Gwə wə má cɛél ci ná, ɲkí
wo mpú ná mə ji wo shwə, ɲwaág
Onezím nda wó jí nə ɲkul ɲwa mə
ná. ¹⁸ ɲkí nyə á byaagulə nə wo, ɲkí
ntâg ná a ji nə wo mpwálá, lóg ná mə
wə mbíd wo nywo. ¹⁹ Mə Pwól mə
ɲgə cilə nə mbwə wâm ná mə bá jóna
wo mpwálá nyɔŋj; mə abúlɛ cɛel
nyingə jaaw wo ná cug gwô ji námá
wo mpwálá wó mbíd mə yí. ²⁰ Ná
ndɛɛ mwaanɲ, ság mə kwíindyá má
ɲgə jî wo ni jínə má Cwám̄ba dî;
námá nda shwə bí ókrísten ná, səlɲg
mə lâm shí.

²¹ Mə ɲgə cilə wo kálaad éga mə
ɲjúl nə búgə ná wo é sá sâ má ɲgə
jii ná wo sáág yí; mə mpú ná wo é
sá mə isâ cǝ jîni. ²² Má jii námá ná
wo kwám̄buləg mə bwágə, mə ɲgə
dúg ná shé wál bá zə nyingə dúgyá,
məjəgula mún má ɲgə gwíig.

Məbədə

²³ Ipafras muud sá jí mímbwug dí
nəcɛ ɲgələ sɛy nə *Kríst Yésus yé ɲgə
bədə wo. ²⁴ Buud ó gwoonɲ ísɛy
bâm Márkus, nə Aristárug, nə Démas,
nə Lúkas bwə ɲgə námá bədə wo.
²⁵ Mpaam mə Cwám̄ba Yésus-Kríst í
jíg bídí.

Kálaad bwá á cilə Wəheburê yé Isâ í dúgyá nə kálaad Wəheburê yí

Muud yêsh mə mpú shimal l̥ kálaad éga yé nyə e táduga ná í cúgé kálaad, í yidá bə bwiingúlə mílāŋ mí Zembí. Mátéédulé mäsə, kú nə muud mə cilə yé, kú nə muud bwá cilə yé. Nji məbədə mäsə ímpánzá yâ məshíné mə lúu 13 wə mə sá nə muud mpúg ná jísə kálaad nə bwá á kənd buud.

Muud nyə á cilə yé ŋgə bándələ okristen ná bwá kú nyiŋgə kənd mítádúgá Mácçé mə Moyîz dî. A ka ŋgə lwó bwo ná cug mə Kríst nə iséy byé í ntə sâ jêsh búúd bäsə nə ŋkul táduga ná í d̥ cug búúd yí.

Kálaad mə bwey na námə lwó mátééduléđ nə Zembí nyə a lwóya sâ á jísə yí wə Yésus-Kríst (1.1-3). Kálaad éga ji nə fwámé məma mən̄kəw məlól:

- (1) Kríst mə jág bul ntə sâ jêsh (1.4–10.18).
- (2) Ol̥ye bwá nádag búgád (10.19–12.11).
- (3) Baalé məcwūŋ nə ibwádán (12.12–13.25).

Zembí ŋgə lésha nə buud nə zhíí a Mwân yé

¹ Yág í, Zembí nyə á d̥ lās nə odá ija ija, mimbii mimbii nə zhíí á *buud ɔ mícúndá bé. ² Nə ndéé, mwów məzhúgúlá mága di, a mə lās nə shé nə zhíí a Mwân yé. Mwân yé wəŋg wə nyə á balan nə ndí sálə shí nə gwów yé; nyə a mə t̄l nyə nə a bág lúg nə isâ byêsh. ³ A ji n̄jəs í ŋgə zhu mílwanə mí Zembí dí yí, a ji zhigim mbəgla mə Zembí, a ŋgə shúgal isâ byêsh nə ciyá jé álal-ŋkul, isâ byêsh yâ shí nə gwów. Ja nyə á

shín fúb buud, yíl bwo *misám yí, nyə á kə ji gwów, mbwə mən̄cwúm mə Zembí á ŋkul nyêsh dî.

Mwân mə Zembí mə ntə wəŋgales

⁴ A ntə *wəŋgales, jínə Zembí nyə á gwiid nyə yí ntə jínə dáy. ⁵ Mpugá nə Zembí nyə abwélé ci nə ŋgwól *éŋgales ná: «Wo ji Mwân waamə, mə mə byá wo múús». Nda námə nyiŋgə ci ná: «Mə é bə nyə sóŋgá, a bə mə mwân». ⁶ Nji, ja Zembí mə nyiŋgə zə jil Mwân yé a cumbá shí ga dí yí, nyə ná:

Wəŋgales ɔ Zembí bəsh
bwá kúdúg məmpwoombú
mándəlúd yə nyə gúmá.

⁷ Nyə á ci shú wəŋgales ná:

A d̥ sá nə wəŋgales bé bwá bág nda fufə,
a sá nə osól ɔ mäsáal bé bwá bág nda ŋgwiile kuda.

⁸ Nji nyə á ci shú mə Mwân yé ná:

Yé Zembí, ijwúga byô í bá ji kú nə zhúgá.

Otátəlí wə bwá ŋgə lwó nə wo ŋgə jwú nə faan dwô.

⁹ Wo á c̄el otátəlí, wo mpii fúlú a kú bish məcçé;

sâ jəŋg wə jí ná, yé Zembí,
Zembí woó nyə a gwáágulə wo məwúdə mə məshusug;
ntó ji nə nyə á yə wo cé í ntə búúd ɔ gwoŋg bwô yí.

¹⁰ Zembí nyə á ci námə ná:

Yé Cwám̄ba, mátéédulé di, wo wə wo á fwə shí,

wo a sá námə jəŋ nə məbwə mwô.

¹¹ Isâ byəŋg byêsh í bá shín,

nji w̄e njul kú nə zhúgá;

byêsh í bá bə íbwoodú nda mikáándá,

¹² wo bá báág byo nda bwá d̥ báág jud ná.

Haaw. Í bá shín c̄end nda káándá.

Nji w̄e wo njúl n̄ji mbii ŋgwúd, mimbú myô kú bw̄e shín.

13 Zembî nyə abwélé námá ci nə
ngwól éngəles ná:

Jig shí wa mǝdí mbwə mǝncwǝm
kə wós ja mǝ é culashi mízhízhíj
myô,

mí bə wo sǝ wó dǝ tǝl mákuú yí!

14 Wəéngəles bǝj ná wə ozá? Ngaá
bēsh búsə mishíshim mí ngə sēy nə
Zembî, Zembî ka dǝ kǝnd bwo ná
bwə kǝg ngə kwíind buud bwə bá
ɲwa cǝg tǝj iláǝí Zembî mǝ bá yə sǝ
yí?

2

Zembî má cǝg shé

1 Nda jí ntó ná, í bul jii ná shé
mpúg wá mílúú sǝ bwə á jaaw shé
yíid, ɲkwǝngǝ sǝ á bá kwab zhí.
2 Shé mpúgá ná kéel *wəéngəles bwə
á zə nə ndí yág yí, í á bə álal-ɲkul;
muud yēsh nyə á caam mǝcǝǝ, nda
bísh dwo yé, nyə a shí bwǝma nə
intǝgúli í á jǝla yí. 3 Nda jí ntó ná,
shé mǝ kǝ bə kú bísh shísha mǝma
cǝg bwə ngə jaaw shé yí, shé nda bá
bwele faam. Cwámǝ nyǝméfwó wə
nyə a tééd jaawúlǝ lǝj á cǝg jǝɲgǝ,
buud bwə á gwág nə nyə wá bwə
mú zə báásulǝ shé wə. 4 Shú lwólǝ
námǝ ná kéel dǝɲg dúsə fwámé kéel,
Zembî nyǝméfwó nyə a wéeshli isǝ
í ntǝ buud ɲkul yí, nə *isǝ í mímbúǝ
nə *mǝshimbá mimbii mimbii. A
mú námǝ yə bwo idáás Shíshim mǝ
dǝ dáás búú dǝ yí, nda nyə á cǝel ná.

*Yésus, Mwǝn má Zembî nyə á zə bə
muud*

5 Haaw. Kala búú dǝ ngə ci ná í
bá bə yí, wəéngəles dí bwə bá jwú nə
gwo, Zembî nyə a shíǝ sǝ ná í bǝg bə
ntó. 6 Í yidá bə cilyá Kálaad Zembî dí
ná:

Yé Zembî, wo ngə tǝdǝga muud nǝcé
a jí jí?

Wo ngə kweemb kukwumǝga
múú dǝ nǝcé í bǝlǝ jí?

7 Wo mǝ sǝl nyə shí fúfwála, cǝ
wəéngəles.

Ná ndéé, wo mǝ sǝ ná a ɲkǝnǝwag, a
bǝg nə gúmbǝ nda cí.

8 Wo mǝ wá isǝ byēsh mányámá mǝ
múú dǝ.

Haaw. Sǝlǝ Zembî mǝ sǝ ná a jwúǝ
nə isǝ byēsh yí, tǝ sǝ ngwú dǝ
ngwú dǝ í alúǝ. Nji, shé cǝǝ ná ɲkul
fwo dǝg ja gaád ná a ngə jwú nə isǝ
byēsh. 9 Nji, sǝ shé mú ngə dǝg yí
jí ná, Yésus muud Zembî nyə á sǝl
shí fúfwála cǝ wəéngəles yé, a mú
ngə ɲkǝnǝwa, a ɲjúl nə gúmbǝ nda cí,
nǝcé nyə á jug ná ndéé a yə. Nyə
á zə cé buud bēsh, lwóyálǝ mǝpaam
Zembî nyə á baam nə bwo yí.

10 Zembî wə nyə a té isǝ byēsh,
nyə wə ngə sǝ ná byēsh í ngəǝ nə
kyey mpwogé, nyə námǝ wə nyə á
jii ná ncúlyá zhwoǝ bwǝn bə bwə
ɲkǝnǝwag mǝɲkǝnǝwa mé. Í á ka
jǝla ná a sǝág ná micúǝ mí bíǝg
Yésus muud nyə á juw zhí ná bwǝn
ó Zembî bwə bíǝg cǝg yé, micúǝ
mǝɲɲg mí mú mǝel sǝ ná Zembî
jílǝg nyə jiiya í á jǝla nə nyə yí. 11 Ntó,
nə Yésus muud ngə sǝ ná buud bwə
bǝg mǝɲkǝɲkǝ mí búú dǝ yé, nə buud
á ngə sǝ ntó wá, bēsh búsə nə shug
ngwú dǝ. Gwə wə á jí kú gwág shwǝn
jówálǝ bwo ná omínyoǝ bə yí. 12 Ntó
wə á cí ná:

Mə bá dǝ bwiǝǝg ómínyoǝ bǝm
bímbi lú múú dǝ wo jí yí,

mə sey wo isusa i gúmbǝ ja bwə
sééǝgǝ ná bwə gúmbǝ wo yí.

13 A nyǝǝgǝ námǝ cí ná:

Mǝe jǝm júǝwé jēsh í bá bə nyádí.
Nyə námǝ ná: «Mə wə éǝga, nə bwǝn
Zembî nyə á yə mǝ wá». 14 Nda jí
ná bwǝn á ngə ci óni búsə nə mish-
wun nə mǝcǝi ná, Yésus nyə á ɲwa
námǝ nyúul muud, a bə nə mish-
wun nə mǝcǝi shú ná a yǝg, shwǝy dǝ
mú culashi ɲkúl mǝ Njwú mǝjamb,

nye muud nyə á ηgə kyey nə shwiy yé. ¹⁵ Nyə á yə ntó shú ná a yíl búúd bəsh mányámád, nəcé bwə á ηgə cugə ηkúmba cug nji ηgələ fúndə shwiy, cug mányámá. ¹⁶ Í má mpu nyín ná Yésus nyə á shígé zə kwiid wáéηgales; nyə á yida zə kwiid mp-wonη buud má *Aburaham. ¹⁷ Sá jəonη wə í á sá ná a céndúg bə nda omínyəηə bé məzhií mēsh, shú ná a bəg bwo fwámé Ajəláci á ofada mə gwág bwo cey lámúd yé, á sá ísέy váál Zembí mə céel yí. A ji Ajəláci á ofada ná a saág *mótúnuga, yíl búúd *misám myāj. ¹⁸ Yésus ji nə ηkul kwíínd búúd məbwəbúlán mə ηgə fwágusə məkuú shí wá, nəcé nyəməfwó nyə á fwo námə bwəma nə məbwəbúlán, nyə á jug.

3

Yésus-Kríst má ntə Moyíz

¹ Ná ndeé yé mīηkəηkə mí omínyəηə bām, bí buud Zembí nyə a mə námə jəw ná bi bəg ηwa ηkəw cug á gwówúd wá, kəndugá mitédúgá wə Yésus. Nyə wə sə ηgə magulə tám buud ná a jí *muud lwámá mə Zembí, a njúl Ajəláci á ofada yé. ² Nyə á sá ísέy byé váál í á kwaga mísh má múúd nyə á nti nyə yí, námə nda Moyíz nyə á kyey nə njów búúd mə Zembí wəsh váál í á kwaga yí ná. ³ Mpugá ná Zembí nyə a dúg ná Yésus mə jəlá nə bul ηwa gúmə ntə Moyíz, námə nda múúd mə lwə njów mə du ηwa gúmə ntə njów wáméfwó ná. ⁴ Bi mə mpú ná njów wəsh í du bə nə muud nyə ámə lwə yé; nji, Zembí wə mə du lwə ísá byəsh. ⁵ Moyíz nyə á kyey nə njów búúd mə Zembí wəsh váál í á kwaga yí. Nye, nyə á bə səl məsáal, ηgələ lwó ná sá Zembí mə bá jaaw búúd yí í bá bə búbálé. ⁶ Kríst ηgə sá ísέy byé váál í kwága yí. Nywá ji

Mwân á njów má Zembí. Njów má Zembí wəonη wə shé, ηkí shé mə kə nə inkán shwóg, kə námə shwóg nə ηgələ bə nə milúú ná sán nəcé sá ηgə bwánd nyə nə búgá.

Zembí má du yə búúd bí nə búgá wá wogá

⁷ Gwə wə Nkəηkə Shíshim ηgə ci yí, ná;

Nkí bi mə gwág kəl dé múús íí, ⁸ kúgá sá nún

nda ja búúd bwə á sá mīngáádá yí. Jwəw dəonηgú, buud bwə á kə nə

məkugulə wə Zembí nún shí a shwéeshá dī.

⁹ Osóonηgú bún bwə á shweenzh mə cínəonη

nə bwə dúg sá mə é sá yí.

Bwə á shweenzh mə, í njúl ná bwə á shí dúg

ísá mə á sá bwo ¹⁰ tən mimbú məwúm mənə yí.

Nda bwə á du she ná bwə dúg sá mə é sá yí ná,

mə á nyada nə kala búúd jəonηgú, mə mú ci ná: «Búsə ja jəsh nji dálə

wush; bwə afwóyέ mpu zhíí mə ηgə lwó bwo yí».

¹¹ Mə mú ka kəen nə mpimbə ná: «Bwə á bəle bwəle kumə

kúl mə á kwəməsa bwo wogá yí».

¹² Bwaanη, bi ó bey ná ηgwól múúd gwoonη wán bəg nə bów-bəw lám,

lám á kú nə búgə ná ndeé a mú yid kwonη nə Zembí á kuwō. ¹³ Yidagá

du sá ná, jwów dēsh búúd bí nə ηkul jəw ná «múús» yí, ηgwól cwíny

ηgwól, ηgwól cwíny ηgwól. Dugá sá ntó shú ná *sám í nda bá shīg

tə muud á bídí gwoonη ná ndeé nyāη mú bə nə nún. ¹⁴ Nəcé shé

músə *Kríst buud ó gwoonη bé, ηkí shé mə bii búgə məbwə məbá kə

wós məshínéd, námə nda shé á tééd mátéédúléd ná. ¹⁵ Shé kúgá wusa ná

jísə cilyá Kálaad Zembí dí ná:

2:16 Iza 41.8-9 2:17 4.14; 5.2; Flp 2.7; 1Yn 2.2 2:18 4.15; Mat 4.1-11 3:1 4.14 3:2 Ilj 12.7 3:6 Mwân: 5.8 bwánd nyə nə búgá: 3.14; 4.14; 6.18-19; 9.28; 10.22-24, 35; 13.14; Kol 1.23; Flp 3.20; 2Tm 4.8 3:7 Sóm 95.7-11 3:8 MmN 17.7; Ilj 20.2-5 3:11 Ilj 14.21-23 3:14 3.6

Njki bi mæ gwág kál dé múús íí,
kúgá sá nún
nda ja búúd bwá á sá miŋgáádá yí.

¹⁶ Ozá bân bwá á gwág kál má Zembí ná ndéé bwá mú sá miŋgáádá wá? Ngaá í á bə buud bēsh Moyíz nyə a wú nə ndí Igipten wá? ¹⁷ Ozá Zembí nyə á nyada nə ndí tâŋ mimbú mæwúm mánô wá? Ngaá í á bə buud bwá á sêm ná ndéé mim-bimbə myán mí mú ŋgə mpáŋguli shí a shwéeshád wá? ¹⁸ Ozá nyə á keen ná bwá ábúle bwele kumə kál nyə á kwəmsa bwo wogá yí? Ngaá í á bə buud bwá á sá nyə miŋgáádá wá? ¹⁹ Haaw! Shé má dúg na ná bwá á shígé kumə kál Zembí nyə á kwəmsa bwo wogá yí nəcə jí? Nəcə bwá á ban ná bwá abúgúláyé.

4

Shé á jáláyé nə shúb wogá má Zembí

¹ Zembí nyə á bwey kaag ná a bá sá ná buud bwá yówulag; ŋkaagə nyəŋg nyí ná. Bi ó ka bey ná ŋgwól múúd á gwoŋg jín bág shúb wogá jəŋg. ² Shé á shí námá gwág kéel má Zembí nda bwo. Nji, wán gwágúla bwá á gwág yí í á shígé kwíind bwo tə sá, nəcə bwá á shígé *búgula sá bwá á gwág yí. ³ Shé báá obúgula shé mú ŋgə yəwula, kú bə bwo, nəcə nyə á ci shú dánjád ná:

Mə mú ka keen nə mpimbə ná:

«Bwá ábúle bwele kumə

kúl mə á kwəmsa bwo wogá yí».

Zembí nyə á ci ntó í njúl ná, ja nyə á fwə shí nə gwów yí, nyə á shí shínal ísəy byé byēsh. ⁴ Shú sá í dúgyá nə jwów á zəŋgbá yí, sə má mpú ná Zembí nyə á ci gúl kákúlúd nyádí kálaad dí ná: «Zembí nyə á ka yəwula nə ísəy byé byēsh jwów á zəŋgbá». ⁵ Gwá námá wá á cí wa jiga kákúlúd ná: «Mə abúle bwele sá

nə bwá yówulag». ⁶ Ntó ji ná cígúlá í bwey bə ná Zembí mə bá sá ná bóól búúd bwá yówulag. Nji, buud bwá á tééd gwág kéel wá, bwá á shígé yəwula, nəcə məlwá. ⁷ Nda jí ntó ná, Zembí má təl dúl jwów búúd bwá é ci ná «múús» yí. Nyə á zə təl jwów dəŋgú mimbú mí má bwey bul cə té wulə fwála má Moyíz; nyə á ka ci mpu mə *Dávid dí nda nyə ámə fwo ci ná, ná: «ŋki bi mæ gwág kál dé múús íí, kúgá sá nún».

⁸ Í á mbəm bə ná Yeshuwa nyə a sá ná kúl búúd í yówulag ja bwá á shín nyí shí á cəŋlá yí, Zembí nyə a shígé nywá nyingə ci ná dúl jwów lú wogá dúsə. ⁹ Ntó má lwó ná gúlúgá wogá jisə ná shú búúd ó Zembí, í njúl nda fwámé wogá Zembí nyə á woga jwów lú zəŋgbá yí. ¹⁰ Nəcə, muud Zembí mə sá ná a yówulag yé, nyə é yəwula nə ísəy byé byēsh námá nda Zembí nyə á yəwula nə byé ná. ¹¹ Nda jí ntó ná, shé wágá məŋkul ná shé bág yəwula nda Zembí nyə á kaag ná; shé wágá məŋkul shú ná muud nda bá shúb nəcə sálə mbií məlwá bwá á sá má.

¹² Mpugá ná Milású mí Zembí misə mikuwó, mí njúl mi aŋkál-ŋkálú. Mí də bəwuli ntə kafwele jēsh bwá də jəw íkómb íbá yí. Mí də nyí múúd nyúúlád kə kumə kúl mí bég *jim bá *shíshim yí; mí də bég məšwəŋ mə nyúúl nə óshú ó íyasəd. Milású mí Zembí wə mí də lwó ŋki mitádúgá nə iyuug yá lám, bisə ŋki bəw, ŋki bisə ŋki nywa. ¹³ Kú ntág nə tə sá Zembí nyə á té yí jí nə ŋkul shwaaw Zembí. Isá byēsh bisə os-hushwáás, ompajáá nyádí míshúd, nyə muud mə bá sá sə shitóg yé.

Yésus jí wúsú Ajəláci á ofada

¹⁴ Shé mú nə wúsú shísha Ajəláci á ofada nyə á lína jəŋ lə gwów yé*, nyə wə Yésus, Mwán mə Zembí.

3:16 Ilj 14.1-35 **3:17** Ilj 14.29; 1Kr 10.5, 10 **3:18** Ilj 14.1-4 **4:4** Mat 2.2 **4:5** 3.11 **4:7** 3.7-8; 3.15 **4:8** Mbá 31.7; Zho 22.4 **4:10** 4.4 **4:12** Iza 49.2; 55.11; Zhe 17.10; Yuá 12.48; Ifz 6.17; 1Pr 1.23; Mbú 1.16 **4:14** 5.8; 8.1 Ajəláci á ofada: 2.17-18; 3.1; 5.1, 4-6; 7.24-28; 8.3; 9.7, 11 * **4:14** Nyə á kə kumə kál Zembí jí yí. **4:15** 2.18; 5.2; 7.26; 9.12; 1Yn 3.5

Nda jí ntó ná, shé kágá nà búgá jísú shwóg, kú bwéle tag. ¹⁵ Nacé, Ajeláci á ofada shé mú nà ndí yé, cugé nyooŋg jí nda gwág shé cey lámúd nà tag dúsú yé. A yidá bə nyooŋg jí ná nyə á bwəma nə məbwəbálán məzhií məsh nda shé, nji a nda sá *sám yé. ¹⁶ Ntó, shé shíshúgá Zembí kúná-kúnə kú fúnda. Shé shíshúgá nyádi caaŋgəd kúl á ngə lwóya mpaam yí, a gwágúg shé cey lámúd a sá shé mpaam, a kwíind shé ja shé má jí kwíindyá yí.

5

¹ Bi mə mpú ná bwə du féesh múúd yəsh mə bád Ajeláci á ofada yé mpádúgá buud, bwə təl nyə ná a dóg sèy nə Zembí shú dán. A du kala isá bwə yá Zembí yí, du sá *mátúnuga shú ná *mísám myáŋ mí jimbúg. ² A ji nə ŋkul mpu mícúŋ iwugálu nə minjé-gwəw mí ngə bwəma nə ndí myá, nacé a ji námá múúd nə iləm námá nda bwo. ³ Sà jooŋg wə jí ná, á jəlá nə du sá mátúnuga shú jimbálúle mísám myá nyáméfwó, nə myooŋg myá kúl búúd námá. ⁴ Muud cugé nə ŋkul wánda jiya jooŋgú wánda wándág ná á ŋwa gúmá; Zembí wə má du jəw búúd bwə ŋwá jiya jooŋg wá námá nda nyə á jəw Arəon ná.

⁵ Ntó námá wə jí nə *Kříst yé. Kříst nyə a shígé wánda jiya jooŋgú wánda wándág ná á ŋwa gúmá; Zembí wə nyə á yə nyə gwo, Zembí muud nyə á ci nə nyə ná: «Wo jí Mwān waamə, mə má byá wo múús».

⁶ A nyiŋgə námá ci gúl kúkúlúd ná: «Wo jí fada, wo é jí jiya fada dí kandugə á kandugə nda Melukisedek».

⁷ Ja Kříst nyə á ngə cugə wa shí ga dí yí, nyə á du bul jəgula, du téég Zembí məbwə, Zembí muud nyə á

bə nə ŋkul sá ná a kú yə yé. Nyə á du kím, a jii, məzhiwíle wós. Zembí mú gwág nyə, nacé nyə á bə nə məgwág nə Zembí. ⁸ Teem bə ná nyə á bə *Mwān mə Zembí, nyə á bwəma nə micúŋ, mí mú jíguli nyə məgwág. ⁹ Zembí mú sá ná a bəg váál í jəla yí. A mú bə ámádi á cug á kandugə kandugə, du yə búúd bəsh bwə sá nyə məgwág wá. ¹⁰ Haaw! Zembí nyə á təl nyə mbií Ajeláci á ofada mə Melukisedek.

Bəw ja múúd mə béégýá nə Zembí yí

¹¹ Bulya isá sá bí nə sá cíg na yí. Nji, shú ná sá féesúg bí byo, í bul kwowula, nacé bí ádé ná leel mpu gwág. ¹² Bweyála bí á jəla nə bwey bə oyíguli. Nji, í ngə ná jii ná muud jígúlig bí isá bwə jəlá nə fwo tééd mpu mínjígúla mí Zembí dí yí. Í ngə ná jii bí mənýá mə bəl, kú bə fwámé idəw. ¹³ Muud ngə ná cugə nə mənýá mə bəl yé nyə afwóyé wəmbulə nda á cugəg tətəlí mish mə Zembí dí ná; a ji ná kúkény. ¹⁴ Nji, buud bwə á mə lal wá, báá wə bwə jəlá nə fwámé idəw, nacé bwə á mə jíg cug ná ndéé milám mí á mə janzulə bwo nə dúle wá mímbéégí mpádúgá mənýwa nə məbəw.

6

¹ Nə ndéé, shé kágá shwóg, shé jígúgá isá í Zembí í jəlá nə buud bwə mə lal búgád yí. Shé yówug dúle nyiŋgə kə mpás kə du ŋwa mínjígúla mí *Kříst myá mətéédúlé. Shé kúgá nyiŋgə tééd límála límuga ja shús. Ntó jí ná shé kúgá nyiŋgə ngə ŋwa minjígúla myá nda múúd mə jəlá nə yíl lám mísóólúgú mí shwiý dí, *búgula Zembí ná; ² nə minjígúla mí dúgyá nə minduwán* nə dúle bəd búúd məbwə yí; ŋkí ntəg

4:16 10.19 5:1 4.14 5:2 2.17-18; 4.15; 7.28 5:3 7.27; 9.7; Ləv 9.7; 16.6, 15 5:4 Arəon: MmN 28.1 5:5 1.5 5:6 Sóm 110.4; Heb 6.20 5:7 Mat 26.36-46 5:8 1.2; 4.14; 6.4-6; 7.3, 28; 10.29; Yuá 1.34 məgwág: 4.15; Flp 2.8 5:9 7.27 5:10 5.6; 6.20 5:12 1Kr 3.2 5:14 13.9; Rom 16.19; 1Kr 14.20; Ifz 4.14 6:1 9.14 6:2 Yuá 3.25-26; Mis 19.1-6 * 6:2 Na cugé nji nduwán óbúgala bwə du duwan yí, Oyúden bwə á du námá bə nə wáj nduwán nə myáŋ mísóólúgú.

minjígúlá mí dúgyá nã gwûmúlã mímbimbã mí bá gwûm yí, nã sémbyé mílósú á kandugã kandugã yí. ³ Mbô! Shé ányingãye ngã bẽ bíni; ñkí Zembî má magulã, shé má zã yida ñwa minjígúlá mí jélã nã buud bwã á má lal wá yí.

⁴ Bóól búúd bí ná, m̃ñkenya má Zembî má á shí kwan bwo, bwã á shí bã nã kãw á isã Zembî ngã yã buud bé yí, bãnñh bóólúgã bwã á shí lág Ñkẽñkẽ Shíshim, ⁵ bwã á shí kagulã mánywa mã Milósú mí Zembî, bwã á shí námã kagulã ñkul Zembî mã bá yã búúd mwõw má zág mã yí. ⁶ Mbií búúd ni, ja bwã má yid kwoñ nã Kríst yí, muud cugé ná nã ñkul nyingã sã ná bwã nyingãg kãnd mílãm wã Kríst. Nãcé banúlã bwã má ban *Mwãñ mã Zembî yí wúsã bwo nda bwã ngã nyingã bwambulã nyã kwolós dí jãñ ja, ngã nyingã sã ná a nyingãg bwãma nã shwõn tãm buud.

⁷ Mpugã ná, nyúl shí í ká tag nã ompú ná ndéé í kó idãw, Zembî bwãdan nã shí nyõng, buud bwã á bẽ m̃mpæg wá bã nã mfíí. ⁸ Nji, í ká yida kó ibiin-biin nã m̃agwaagulã, í lág kúnã-kúnã ná Zembî lwéémug nywo nãcé í cugé nã mfíí; zhúgúlã zhúgúlã, bwã jígal nywo.

⁹ Nji, yé bwaãng mã búl ceeł wá, tẽem bã ná sã ngã lás ntãni, sã ngã mpu búbálé ná bi báá bí tãł fwámé zhííd, bi ngã sã isã í lwó ná bi mú nã cug yí. ¹⁰ Nãcé, Zembî cugé nã olíingí ná a bá wusa sã bi ngã sã yí nã mbií bí mã céél nyã yí. Ceełi jõõng í ngã nyín nã séyúle bí ngã s̃ey nã buud bé wú yág zã wós múús yí. ¹¹ Sã ngã bul jii ná muud yêsh á sãmbá jín yáágúg nã ngãlã cugã cug jõõngú cé cug, ja jõõngú bi mú bá bii isã bí ngã bwãnd nã búgã ná í bá bã yí. ¹² Kúgã sã íkódúgú; yidagã ngã sã nda buud

bwã má jéég mányúul wã Zembî kú nã mílãmusa wá, bwã wã bwã bá bã nã kãw lú isã Zembî nyã á kaag bwo yí.

Ñkaagã Zembî nyã á kaag Aburaham yí

¹³ Ja Zembî nyã á kaag *Aburaham ñkaagã yí, nyã á keen ñkaanã. Nda jí ná ngwól múúd cugé fwámé múúd ntõ Zembî ná, Zembî nyã á keen jínã dé nyãméfwó, ¹⁴ nyã ná:

Búbálé, mã bá bwãdan nã wo, mã sã ná mpwoñ buud nywõ

í búløg bul bulya.

¹⁵ Aburaham nyã á ka námã bwãnd ñkaagã nyõõngú nã lám jisõw ná ndéé, í mú námã bã nda Zembî nyã á kaag nyã ná. ¹⁶ Ja múúd mã ðu keen ñkaanã yí, á ðu keen múúd jí fwámé múúd ntõ nyã yé, ñkaanã mú jã, muud kú ná sã máshwãñ. ¹⁷ Ntõ, Zembî nyã á ceeł ná buud bwã á lóg nã isã nyã á kaag yí bwã mpúg ná nyã abúle nyingã cẽnd cigúlã á má ñwa yí, a mú keen ñkaanã. ¹⁸ Ná ndéé, nã ñkaagã Zembî nyã á kaag yí, nã keenúlã nyã á keen búbálé yí, ngwúd nã ngwúd á na í cugé nã ñkul salan, nãcé Zembî cugé nã ñkul bwiing íjõõ. Nyã á kaag, a nyingã keen búbálé nãcé ji? Í á bã shú ná mányúul mã láløg shé buud shé mã kã shwaaw nyãdí, ngã bwãnd sã á mã kaag shé wá. ¹⁹ Bwãndúlã shé ngã bwãnd nã búgã wõõngú, wúsã shé shwamá shú ná lám nda ñkúñkulã. Nda jí ntõ ná, shé mã bá kumã kúl Zembî jisã yí, línálã kã mpúsã sanda†. ²⁰ Wu wã Yésus nyã á kã shé shwóg kã nyii shú dású yé. A músã Ajalãci á ofada á kandugã kandugã námã nda Melukisedek nyã á bã ná.

6:4 2.1-3; 5.8; 10.26-29; 12.25; Mat 12.31; 1Yn 5.16 **6:8** Mat 13.7, 22 **6:10** 10.32-34; 13.1; 1Yn 4.7-12, 19-21 **6:12** 11.1-12; Luk 21.19 **6:13** Mat 22.16-17; Heb 11.12 **6:16** MmN 22.10; Mat 5.34; 23.16-22 **6:18** 1In 23.19 **6:19** 3.6; Rom 5.5; Heb 9.3 † **6:19** Lõg Mat 27.51, ñkí Mak 15.58, ñkí ntãg Luk 23.45 jisã sanda í á ðu wá ñji mpádúgã fúm á ci nã mpãanzã nyêsh yí. **6:20** 4.14 Melukisedek: Sõm 110.4; Heb 5.6, 10; 7.1-4

7

Melukisedek

¹ Melukisedek sá ngə ci éne nyə á bə njwú-buud á Salem, a njúl námá fada má Zembí á gwów-gwów. *Aburaham nyə á kə lúmbuli dóomb nə bósól ójwú-buud, a mú ntə bwo. Ja nyə á ngə nyiŋgə yí, Melukisedek nyə á kə bwəma nə nyə zhíd kə bwádan nə nyə. ² Ja jəŋg wá Aburaham nyə á yə nyə *ŋkəw wúm á isá byêsh nyə á wú nə ndí dósomb dí yí. Jíná lú Melukisedek í tééd fwo kə nə «njwú-buud jí nə otátəlí yé». Nyə á nyiŋgə ntâg bə njwú-buud á Salem, ntó nyiŋgə kə nə «njwú-buud á mpwogé». ³ Melukisedek nyə á shígé bə nə sósŋgú, kú nə nyəŋgá, kú nə byél, muud nyə ampúyé ja nyə á byél yí, muud kú mpu ja nyə á yə yí. Nda Zembí nyə á sá ná a bę́lag *Mwân má Zembí ná, a ji fada á kandugə kandugə, kú nə cénd.

⁴ Fwogá ná dęg bímbí lú fwámé múúd Melukisedek nyə á bə yí! Mbií fwámé múúd á nə mpáámbó jísú Aburaham yə nyə ŋkəw wúm á isá byêsh nyə á wú nə ndí dósomb dí yí. ⁵ Buud bēsh bwá á də tōw ofada mpwəŋ buud mə Lévi dí wá, nyúl mpándí á Məççə má Moyíz í ngə yə bwo ŋkul ná bwá dęg gwáámb búúd ə *Izəryél ŋkəw wúm á isá byáj. Ntó jí nə bwá jalá nə ŋwa kəw dəŋg ómínyəŋə báj dí, í njúl ná ómínyəŋə báj búəsə námá bwân ó Aburaham. ⁶ Sá ŋgwúdá, Melukisedek nyə á shígé bə múúd á mpwəŋ buud nyáj; nji, tɛɛm bə ntó, nyə á ŋwa kəw dəŋg wá Aburaham, a bwádan ntâg nə Aburaham, í njúl ná Aburaham wá Zembí nyə á kaag mənkaagə má kúl jé yé. ⁷ Shé má mpú kú nə məshwân nə fwámé múúd wə mə də bwádan nə zhizhe muud. ⁸ Jísə na ná, jígá kósomb di, ofada bwá də ŋwa kəw dəŋg wá, bēsh bwá də bə

búúd bwá bá yə wá. Nji, Micilyá mí ngə ci ná Melukisedek nywáá ngə ná cugə. ⁹ Sá bí nə ŋkul ka ci na ná, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek ŋkəw wúm yí, Lévi muud mə jalá nə ŋwa dwo yé, nyə a shí námá yə Melukisedek kəw dəŋg na məbwá má Aburaham dí. ¹⁰ Sá bí nə ŋkul ci ntó nəcé, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek ŋkəw wúm yí, í á bə Lévi njúl Aburaham məbwugálu dí cwú*.

Yésus ji mbií fada má Melukisedek

¹¹ Məççə Moyíz nyə á yə buud ə *Izəryél má má ngə ci ná ofada bwá dęg zhu bəend mə Lévi dí. Ká, jiya fada á bəend mə Lévi í á shígé mpu sá ná isá í bəg váál í á jalá nə bə yí. Í á mbām mpu sá ntó, kú í á shígé nyiŋgə jii ŋgwól fada njúl nda Melukisedek; í á nywá námá ka bə nji ofada wá váál má Arəən. ¹² Ná ndéé, ja jiya fada í má cénd yí, í jii námá ná məççə má á də fwo bə má má céndég. ¹³ Shé má mpú ná muud sá ngə ci éne nyə a byél bəend shúsúd; təə mbyágá ŋgwúd nə ŋgwúd á bəend jəŋg í á shígé fwo bwəle sēy *alatār dí. ¹⁴ Buud bēsh bwá mpú ná Cwámba wúsú nyə a byél bəend mə Yúda dí, Moyíz nyə á shígé ntâg bwəle cwééd bəend jəŋgú ja nyə á lás sá í dęgýá nə sēy fada yí. ¹⁵ Í má nyiŋgə mpu nyín ná isá í á cénd, nəcé wúl mbę́la má Melukisedek í á tōw fada. ¹⁶ Nyə atówé fada ná nyə a byél byélé dəŋg, kú námá bə ná micę́lá mí búúd wá mí tál nya; cug ŋkúl jé wá í sá ná a bəg fada, nəcé cug jé jəŋg í cúgə nə ŋkul shín. ¹⁷ Jí ntó! Micilyá mí Kálad Zembí mí ngə bwiiŋg lán yé ná: «Wo ji fada, wo é ji fada kandugə á kandugə nda Melukisedek». ¹⁸ Na mə lwó ná cęç acwúlú í á má kəndəw koogú, nəcé í á bə ŋkí tag, í á shígé bə nə mfií.

7:1 Melukisedek: Mət 14.17-20; Heb 5.6 7:5 Ilj 18.21 * 7:10 Lévi nyə á bə mwân mə Yákwab, Yákwab mwân mə Izaag, Izaag mwân mə Aburaham; ntó jí ná Lévi nyə á bə Aburaham məbwugálu.

7:14 Mət 49.10; Mat 2.6; Mis 13.23; Mbú 5.5 7:17 5.6 7:19 9.9; Rom 3.20

19 Mæcçɛ má Moyíz má á shígé mpu sá ná isá í bég váál í á jəla nə bə sá. Zembí má yida yə sá fwámé sâ ántəntəzɔ́ sá má jálá bwánd nə búgá yí, sâ jəɔŋ wá í má sá ná shé shíshúg Zembí kúná-kúnə.

20 Sâ í búl nyín cínəŋ yí jí ná, Zembí nyə á də ŋkəl ja nyə á təl Yésus fada yí. Í njúl ná nyə a shígé də də ŋkəl ja bóólúgá bwá á də tów ofada yí. 21 Nji, Yésus nyə a tów fada nə ŋkəl má Zembí ná, Zembí Cwámba nyə á keen ŋkaanó nɔ́:

«Wo jí fada, wo é jí fada kandugə á kandugə.»

Nyə abúle nyingə shwána ŋkaanó nyé nyəɔŋg.

22 Keenúlə Zembí nyə á keen ntó yí í lwó ná sɔ́ Yésus nyə a jéég bud dí yí í ntɔ́ jəɔŋ áshúshwóógú. 23 Gúl sâ jí námá ná, ofada wá beend mə Lévi bwá á bə ŋkí bulya nacé shwi y í á də sá ná bwá bég kú sɛy kandugə kandugə. 24 Nji, Yésus nywáá nyə abúle bwelɛ yə, séy fada jé í abúlé bwelɛ shín. 25 Ntó jí ná, buud bwá cingyá wá Yésus ná bwá shísh wá Zembí wá, Yésus jí nə ŋkul cug bwo ja ŋgwúd á kandugə, nacé a jí kuwó, nyə é də jəgula nə Zembí shú dán ja jəsh.

26 A jí mbií Ajəláci á ofada í jí shé yí nacé a jí ŋkɛŋkɛ múúd, kú nə məbyaagulə, fúbán, mbéégí wúsə mpádúgá bəndəŋ osóol ɔ́ *mísəm, a njul jíya gúmá í ntɔ́ íjya byəsh yíid. 27 A cugé nda bóól wáájəláci wá ofada. Bwá á də bə jwów dəsh í, nyəŋ fwo tééd sá *mátúnuga shú mísəm myé, a mú ka sá shú mísəm mí bóól búúd. Í ajíyé ná Yésus dúg sá ntó, nyə a shí bwey sá mátúnuga məɔŋgú ja ŋgwúd á kandugə ja nyə á yána nyúúl nyé yí. 28 Mæcçɛ má

Moyíz má də ŋwa buud bwá njúl kú bə lwándúlá məzhií mēsh, də təl bwo wáájəláci wá ofada; nji, Zembí nyə á zə də ŋkəl mpúsə Mæcçɛ, a təl Mwân yé fada. Nyə a má lwándulə nyə məzhií mēsh kandugə á kandugə.

8

Yésus jí wúsú Ajəláci á ofada sɔ́ á gúgwáan dí

1 Lúú ciyá á isá sá ŋgə ci íni wúsə ná: mbií Ajəláci á ofada shé búsə nə ndí wá ni; nyəɔŋ nyə á má kə jí jíya gúmád jon dí, mbwə mənəcwúm má Zembí á ŋkul nyəsh dí yé, 2 nyəɔŋ ŋgə sá iséy í fada fwámé kúl Zembí njúl yí, fwámé banda *mátúnuga dí yé. Dəŋ banda mátúnuga, Cwámba wá nyə a lwɔ́, kú bə múúd.

3 Bwá də təl Ajəláci á ofada ná a dúg kala isá búúd bwá yə Zembí yí, a də námá sá mátúnuga. Í á jí ná wúsú Ajəláci á ofada bég námá nə jé sá á kálá Zembí yí. 4 A mbəm bə shí gaád í, a kú bə fada. Mbó! A kú bə, nacé ofada bwá ŋgə kala Zembí isá wá búsə, bwá ŋgə sɛy nda Mæcçɛ má Moyíz má ŋgə ci ná. 5 Wáŋ yálə bwá ŋgə yə Zembí gúmá yí wúsə nji yuug á fwámé gúmá jí jon dí yí, sá jee námá ci ná jisə shishím á fwámé iséy byəɔŋg. Nacé, ja Moyíz nyə a lwɔ́ banda mátúnuga yí, Zembí nyə á ci nə nyə ná: «Dugí, wo ɔ́ bá sá sá jəsh bɛ yuug má á lwó wo mbəŋúd yí.» 6 Nji, jaá ga di, iséy Yésus nyə a lág yí í bul bə fwámé iséy, jí ntó nacé nyə wá jí lí-nji mpádúgá sənəŋ Zembí shú sɔ́ í ntɔ́ yí. Sɔ́ jəɔŋ í ntɔ́ nacé məŋkaagá mé má ntɔ́ məɔŋg má sɔ́ áshúshwóógú.

7 Sɔ́ áshúshwóógú* í á mbəm bə kú nə sá á jumág í, í á shígé nywá

7:21 7.17 7:22 8.6 7:24 6.20 7:25 2.11; 10.14; Rom 8.34; 1Yn 2.1 7:26 4.15 7:27 5.3, 9; 7.25; 9.12, 26, 28; 10.10, 12; Rom 6.10; 1Pr 3.18 7:28 5.1-2, 8; 7.19; Sòm 2.7 8:1 4.14 mbwə mənəcwúm: 1.3, 13; 7.25; 10.12; 12.2, 25; Sòm 110.1; Mat 22.44; Mis 2.33; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1 8:2 8.5 8:5 9.9; 10.1; Kol 2.17 banda mátúnuga: 9.2; MmN 25.9, 40 8:6 7.22; 8.2, 6, 13; 9.11, 15; 12.24; Iza 55.3; Zhe 31.31-33; Eze 37.26; 1Kr 11.25 * 8:7 Na jí sɔ́ í á sɛy mbəŋ á Sinayí dí yí (MmN 24.3-8).

nyingə jii ná sɔ́ ábeê í zág sɔ́y, zə cénd gwo. ⁸ Nji, Zembî nyə á jum kúl búúd jé, nyə ná:

Fwála í zag, mə Cwám̄ba mə ɲgə ci ntó.

Fwála mə bá sá sɔ́ ágúgwáan yí.

Mə bá sá sɔ́ jəɲgú nə kúl búúd Izarəyêl,

nə kúl búúd Yúda.

⁹ Jâɲ sɔ́ í ábúlé bə nda jəɲg

má á sá nə osóɲgú bánj

jwów mə á bii bwo mbwəd

wú nə bwo Igípten yí.

Nda bwá á shígé baagulé jâɲ sɔ́ ná,

mə á shígé ná námé ɲgə bísh bwo.

Mə Cwám̄ba mə mə ci ntó.

¹⁰ Sɔ́ mə bá sá nə kúl búúd *Izarəyêl yí, í bá bə ná,

ja mwɔ́w məɲg mə bá cɔ́ yí,

mə bá wá bwo məcɛɛ məm mítédúgád,

mə cilə bwo mwo mílámúd.

Mə Cwám̄ba mə mə ci ntó

mə bá bə Zembî wánj,

bwá bə kúl búúd jám.

¹¹ Muud nyə abúle ná nyingə

jíguli múúd jí nyə kúná-kúnə yé,

ɲkí *mínɔ́ɲú yé ná:

«Í jii ná wo mpúg Cwám̄ba».

Nəcé bēsh bwá bá mpu mə,

bēsh, tééd nə mwántombú kala nə cúmbá muud.

¹² Mə bá juu bwo nə olíɲgí bánj,

mə yíl *mísám myán mədí tódúgád.

¹³ Ja Zembî ɲgə lás lású sɔ́

á gúgwáan yí, a mə ɲwa ná sɔ́

áshúshwóógú dé fwála í á mə ntɔ́.

Sá jísé ná dé fwála í á mə ntɔ́ yí, í mú

sá acwúlú, jâɲ í wál bá zə kəndəw koogú.

9

Yála búud bwá á du yə Zembî gúmá yág yí

¹ Sɔ́ áshúshwóógú Zembî nyə a sá nə kúl búúd jé yí í á bə nə məcɛɛ

má dúgyá nə yélə Zembî gúmá má nə banda *mátúnuga kúl bwá á du bwəma nə Zembî wa shí gaád yí.

² Bwá á lwɔ́ banda dəɲgú í njúl ntúga: kóómb áshúshwóógú í á bə nə

cé lám̄ba, nə táwuli, nə íbuléd cínəɲg

táwuli dí, íbuléd í íci shú gúmá mə Zembî.

Bwá á du jəw kóómb jəɲg nə «kúl jísé ci yí».

³ Jəɲg kóómb í á du bə mpúsə *sanda ábeê yí, bwá á

du jəw gwo nə «kúl í búl bə ci yí».

⁴ Cínəɲg cwú, í á du bə nə *alatár

bwá du jígal Zembî olabinda yé, nə *wóle sɔ́; bwá á shín bwadulə alatár

nə wóle sɔ́ or kúkúl jêsh. Wóle jəɲg

í á du bə cwú, nə kwúmbu *mána, nə fiidye mə Arəɔn í má kɔ́ ikáá

shwógúd, nə məkwóógú mə á bə nə cilyá

mécɛɛ mə sɔ́ má. Kwúmbu mána nyə á bə síyá nə or.

⁵ Bwá á mə ivəguli í osherubɛ́ *íbá, bwá

təl búduga wóle jəɲg dí gwów shú dúlə lwó

nə Zembî á milwanə jisə cínəɲg; ivəguli byəɲg í á bə í má

lɛɛsh məfəfəgə du wá gúgúwá kúl ófada

bwá á du myɛɛg məcií shú cweelələ

Zembî mpimbə yí. Nji, fwála ga í cugé

fwála mə fáád isá byəɲg.

⁶ Nda bwá á shín táág isá íni byəsh

ntáni ná, ofada bwá á du nyíi banda

dəɲgú dí ɲji kóómb áshúshwóógú dí

jwów dēsh, du kə sá ísəy byánj.

⁷ Kóómb ábeê jâɲ, ɲji Ajəláci á ofada

nyəmɛfwó wə nyə á du nyíi cínəɲg.

Nyə á du nyíi cínəɲgú ja ɲgwúd

ɲkúmba mbú. Ya á kə ntág nyíi cínəɲg

yí, á jələ nə kə nə məcií

má cúdú á kə myɛɛg shú déd nə shú

íwushí yá kúl búúd.

⁸ ɲkɛɲkɛ Shíshim ɲgə lwó na sóólúgú

niíd nə zhíi í kə fwámé kúl Zembî

ɲjúl yí í á shígé bə mbəg té wēsh

séy í á ɲgə ná sɔ́y kóómb banda

áshúshwóógú dí yí. ⁹ Sá jəɲg jísə

8:8 Zhe 31.31-34; Heb 10.16-17 **8:13** 8.6 **9:2** banda mátúnuga: 8.5; 9.11-12; MmN 26.1-30

cé lám̄ba: MmN 25.31-39 táwuli: MmN 25.23-30 **9:3** MmN 26.31-33; Ləv 16.2; Heb 6.19; 9.7, 12;

10.20 **9:4** alatár: MmN 30.1-6 wóle sɔ́: MmN 25.10-16 mána: MmN 16.32-35 fiidye mə Arəɔn:

Ilj 17.21-25 məkwóógú mə á bə nə cilyá: MmN 25.16 **9:5** MmN 25.18-22 **9:5** Sherubɛ́: Jísə

dúl váál ɛngales. **9:6** 10.11; Ilj 18.2-6 **9:7** 5.3; 9.25; 13.11; Ləv 16.2-16 **9:9** 7.19; 9.2

tāḡ yuug shú mwōw mága. Yuug jōṅṅ í lwó ná, wo tēem yə Zembî isâ, wo tēem sâ *mátúnuga, isâ byōṅṅú ná *mátúnuga mōṅṅú má cúgē ná ḡkul sá ná lâm í bág wo váál í jála yí. ¹⁰ Bísə nji mícēflá búúđ bwó á ḡḡ cēflə shú sâ í dúgyá nə dəḡ nə mənḡul nə mīḡḡusa mī íci yí; isâ byōṅṅ mfií wāḡ í á shīn ja Zembî nyə á wá mícēflá mī aḡḡwáan yí.

Krīst ji mātúnuga

¹¹ Krīst nyə a má zə, tāḡ Ajeláci á ofada, zə sá ná sá bág nə kōw á fwámé isâ í á má bwey zə yí. Nyə a nyíi banda *mátúnuga ánúní dī, fwámé banda mātúnuga, kú bə dōṅṅ búúđ bwó á lwḡ nə məbwə yí. Ntó ji ná dāḡ banda mātúnuga í cúgē sâ á shí ga. ¹² Nyə a nyíi cínṅṅ ja ḡḡwúđ á kandḡḡ; nyə a shíḡé nyíi nə məcíi má íncwəmbə nə inteny, nyə a yána məcíi mé, a yíl sə mányámád kandḡḡ. ¹³ Ja ófada bwó á dū myeeg buud məcíi má íncwəmbə nə inteny, gúl ja ifíi í cwḡ myḡḡlú nteny yí, isâ byōṅṅ í á dū sá ná muud nyúúł í bág fúbán†. ¹⁴ Nkámásá ná isâ íni í fúb búúđ, ḡkəməsa nə məcíi má *Krīst. Krīst nyə á ḡwa nyəmēfwó, yə Zembî tāḡ *mátúnuga māsú má njúl kú nə tō cúcwán lú məbwam. Nyə á sá námə nda *shíshim á kandḡḡ í á lwó nyə ná. Ngaá ná məcíi mé má sá ná mīlām mī bág shé mifúbán, shé mú yḡw mīsólḡḡú mī dū kənd búúđ shwiy dí myá, shé yida yə Zembî á kuwō gúmá?

Məcíi má Krīst māsə mbyúl á sḡ á gúḡwáan

¹⁵ Sâ jōṅṅ wó í á sá ná *Krīst bág lí-nji mpádúḡá sənḡḡ Zembî shú Sḡ á Gúḡwáan. Nyə á yə shú ná buud bwó wúḡ mīkwám mī caamálə bwó á dū caam məcēḡ bwó njúl ná Sḡ a

Cwúlú dí yí; bōṅṅ Zembî má jōw wá bwó mú bə nə kōw á jḡḡ isâ nyə á kaag yí. ¹⁶ Shú ná bwó wééḡḡ kálaad lúḡá, í dū jii ná bwó téédúḡ fwo mpu wámbulə ná muud nyə á cilə nyə yé nyə a má yə. ¹⁷ Nəcə kálaad lúḡá cugé tōḡ sâ té múúđ nyə á cilə nyə yé ḡḡ ná cḡḡ yí. Múúđ wōṅṅ mə ká yə, kálaad lúḡá ka tēem bə nə ḡkul. ¹⁸ Gwó wó bí má dúḡ ná mícēflá myâ sḡ áshúshwóḡḡú mī á tééd məcíi má má fwo shwiy. ¹⁹ Dúḡáḡá ná, ja Moyíz nyə á shīn lḡ kúl *Izəyél jēsh məmpándí má á bə cilyá Mácēḡd má ḡḡwúđ ḡḡwúđ yí, nyə á ḡwa məcíi má íkálá nə bwán ó inteny fula nə məjúwó, a mú ḡwa mbúmbwó *ízop nə kúl káándó átítíi í njúl síyá nə mimḡḡó mī ncwəmbə, ḡḡ juwo cínṅṅḡ, ḡḡ myeeg kálaad məcēḡd, ḡḡ myeeg námə búúđ bēsh wá kúl búúđ. ²⁰ Nyə á ḡḡ myeeg ntó a ḡḡ kálə ná: «Məcíi má sḡ wó mága, sḡ Zembî ḡḡ ci ná bī má jəlá nə baagulé yí.» ²¹ Moyíz nyə á myeeg námə məcíi mōṅṅ banda *mátúnuga dí nə isâ byēsh bwó dū balan nə ndí dúlə sá mīsōṅ yíid. ²² Məcēḡ má Zembî má lwó ná bwó dū fúb zhwḡ isâ nə məcíi; məcíi má ká bə kú shwiy, ijuugá í *mīsám nda bə. ²³ Ntáni wó ófada bwó á dū fúb isâ yé, í njúl ná isâ byōṅṅ í á dū bə nji ivaguli yə fwámé isâ bísó jōḡ dí yí. Ntó ji ná bwó jəlá nə fúb isâ byōṅṅú nə mātúnuga mə búł ntḡ má.

²⁴ Haaw. Krīst nyə a shíḡé nyíi banda mātúnuga búúđ bwó á lwḡ nə məbwó yíid; banda dōṅṅ í á bə vḡguli á fwámé kúl Zembî njúl yí. Krīst nyə a nyíi jōḡ dwámēfwód, kúl á tál Zembî mīshúđ shú dúsu yí. ²⁵ Nyə a shíḡé nyíi wu ná a bá dū kə yána cḡḡ jé ija ija nda Ajeláci á ofada má dū kə «kúl í búł ḡkē yí»

9:10 Ləv 11; 15; Ilḡ 19 **9:11** 4.14 **9:12** 7.27; 10.4; Ləv 16.14-16 məcíi mé: 9.25; 12.24; 13.12, 20; Mat 26.28; Rom 3.25-26; 1Pr 1.2, 18-19; 1Yn 1.7 **9:13** Ilḡ 19.1-10.17 † **9:13** Í á dū bə ná, ja múúđ má bə nə məlwaaḡwə yí, bwó cígə íncwəmbə nə inteny ḡwa məcíi, bwó jíḡal cwḡ myḡḡlú nteny ḡwa ifíi byé, bwó mú myeeg múúđ wōṅṅḡ məcíi nə ifíi byōṅṅ ná ndéi nyúúł mú bə nyə fúbán. **9:14** Rom 6.20-23; 8.2 **9:15** 8.6 **9:19** MmN 24.6-8; Heb 9.12-13 ízop: Ləv 14.4, 6; Ilḡ 19.6 **9:22** Ləv 17.11 **9:23** 8.5

mbú wêsh ná. Ajeláci á ofada má du ntâg kə nyíi kúl jəɔŋgúd nə ízháá məcíi, kú bə məcíi mé nyəméfwó. 26 Í á mbəm jii ná Kríst yánág cug jé ija ija, ŋki Kríst má jug ija ija té Zembí nyə á fwó shí nə gwów yí. Ká, nyə a lwóya nyúúl nji ja ŋgwúd á kandugə mwów mâ məzhúgúlá dí shú ná mətúnuga mé má zág shínal mísám. 27 Nkúmba cígúlá wúsə nə muud má jəlá nə yə nji ja ŋgwúd ná ndeé a mú bá kə tów kəɔɔd. 28 Námə mbií ŋgwúd wəɔŋgá, Kríst nyə a yána cug jé nji ja ŋgwúd ná a ŋkény zhwog buud mbag mísám wán. A bá zə ja ábeé kú ná bə shú zálə ŋkény mbag mísám, í bá bə shú zálə yə búúd bwé ŋgə bwánd nyə wá cug.

10

Mətúnuga má Yésus má kwaga nə muud yêsh

1 Məççé Moyíz nyə a təl má má cúgə wámbulə bə fwámé ísâ í á jəla nə zə bə yí, mäsə nji ishishím. Məççə məɔŋg má jígúlí ná buud bwé dúg sá *mətúnuga məmpwúd mbú wêsh kú yəw. Nəcə má cúgə nə ŋkul sá nə buud bwé céél shísh wə Zembí wá bwé bág váál í jəla yí. 2 Í á mbəm bə ná má du sá ntó, ŋki bwé á má bwey yəw sálə mətúnuga məɔŋg, ŋki buud bwé du sá mwə wá bwé á má bwey bə váál Zembí mə céel yí ja ŋgwúd á kandugə, bwé nda ná du gwáduga mílám myáŋúd ná búə nə məbyaagulə. 3 Ká, mətúnuga məɔŋg má yidá du báásulə bwo *mísám myán báásulə báásúlág mbú wêsh, 4 nəcé məcíi má íntený nə ikálá má cúgə nə ŋkul jím bal mísám. 5 Sá jəɔŋg wé í á sá ná, ja *Kríst nyə á bə ná a zə shí gaád yí, nyə á ci nə Zembí ná: Wo a shígé jii ná buud bwé sáág wo təɔ mətúnuga,

ŋkí ntâg ná bwé yág wo təɔ sâ. Nji wo a sá ná mə bág nə nyúul muud. 6 Nə ocúdu bwé á du jígál álatâr dí oncindí wá, nə mətúnuga má mísám, byêsh í á shígé kwaga nə tédúgá á lám wó. 7 Mə á ka ci ná: «Mə wé éga. É, yé Zembí, mə zə sá sâ wó jii yí, nda kálaad woó ŋgə ci shú dâm ná». 8 Kríst nyə a téd fwo ci ná: Wo a shígé jii mətúnuga, kú jii ná bwé yág wo isá, kú jii ná bwé jígálúg wo ocúdu álatâr dí oncindí, kú jii mətúnuga má mísám. Isá byəɔŋg í á shígé kwaga nə tédúgá á lám wó. Í njúl ná Məççé má Moyíz má ŋgə gwáám bə byo. 9 A mú nyiŋgə ci ná: «Mə wé éga, mə zə sá sâ wó jii yí». Ntó ji ná a má yíl mísólúgú mí acwúlú, a cénd myo nə agúgwáan *. 10 Nə ndeé, Yésus nyə a sá sá Zembí nyə á jii yí. Nyə a yána nyúúl nyé ja ŋgwúd á kandugə, a mú sá ná shé bág minjəkəkə mi búúd. 11 Fada yêsh má du tów tútalí jwów dêsh du sá ísəy má Zembí. A du sá mətúnuga məmpwúd ja jêsh, nji má kú bwele jím bal mísám. 12 Ká Kríst nywáá, sólúgú mətúnuga nyə á sá shú mísám yí, í á bə nji ŋgwúd. Nyə a má kə ji shí mbwə məncwúm má Zembí dí, jílə á kandugə. 13 A mú ka ŋgə bwánd nji ná Zembí culəshigí mizhízhín myé, wá nyə myo mákuú dí shí. 14 Yánalə nyə á yána nyúúl nyé ja ŋgwúd yí, nyə a má sá ná shé buud mú ŋgə bə minjəkəkə wá, shé bág váál í jəla yí, kandugə kandugə. 15 Njəkəkə Shíshim ŋgə námə bwaagulə shé gwo ná jisə ntó; nyə á fwo ci ná:

9:26 7.27 9:28 3.6; 10.10; Iza 53.11-12; Mat 26.28; 1Kr 15.50-53 10:1 8.5 10:4 9.12-13 10:5 Sóm 40.7-9 * 10:9 Ntó ji ná Kríst mə yíl mətúnuga nə isá í acwúlú, a cénd byo nə mətúnuga mâ cug jé nyə á yána yí. 10:10 7.27 10:11 9.6; MmN 29.38 10:12 8.1 10:13 Sóm 110.1; 1Kr 15.25 10:16 Zhe 31.33-34; Heb 8.10, 12

16 Cwâmba má ci ná:
«Sɔ́ má bá sá nà bwo yí, í bá bə ná,
ja mwôw mɔɔŋg má bá cɔ́ yí,
mə bá wá bwo mæcɛɛ mâm
mílámúd,
mə cilə bwo mwo mítédúgád».

17 A mú nyiŋgə kwádələ ná:
Mə bá yîl misám myáŋ mǎdí
mítédúgád,

mə yîl námə misóólúgú bwó á dɔ́ sá
kú bîsh mæcɛɛ myá.

18 Ja múud má bii íjuugá í misám
myé yí, í á nyiŋgáyé ná jii ná muud
wɔɔŋgú sáág mətúnuga shú misám.

Shé shíshúgá Zembî kúná-kúnə

19 Bwaang, shwúlə Yésus nyə á
shwu mǎcií mé yí, í á má sá ná
shé jéég nyíi kál í búl ŋkɛ́ yí kú nə
ifwaas. 20 Nəcə nyə a má juw shé
zhíí agúgwáan í kə nə buud cug dí
yí. Zhíí nyɔɔŋg nyísə línnálə *sanda,
ntó ji ná línnálə nyúúl nyé. 21 Shé
mú nə Ajəláci á ofada ŋgə kyey nə
njów má Zembî yé. 22 Shé kágá shísh
Zembî kúná-kúnə kú nə məkəŋ,
shwu nyúul nə nyə ncindî nə ncindî.

Shé shíshúgá nyə kúná-kúnə, nəcə
Yésus a má myεεg shé mǎcií mé,
milám mí mú shé mífúbán; nyə a má
gusa shé mǎnyúul nə mǎjúwó má
aŋkúl-ŋkúl. 23 Shé kándugá milám
ŋkaagá shé ŋgə bwaagələ yíid. Shé
kúgá ná ŋgə zhízhiɡə, nəcə Zembî
muud nyə á kaag shé ŋkaagə yé ji
abúgúlág. 24 Shé bíigá mítédúgád
ná shé dúg wíya mǎgwɔ́ mǎnyúúlúd
ŋgwól wá ŋgwól, ŋgwól wá ŋgwól,
shú ná shé cúgagí cug cɛɛlí, shé ŋgə
sá jɔ́jɔ́ misóólúgú. 25 Bóól búúd bwó
mú dɔ́ mpyēny jílə ísɛɛŋgá bîshéd,
kúgá ŋwa fúlú nyɔɔŋg. Yidagá dɔ́
ŋgə wíya ŋkul mǎnyúúlúd, ŋgwól wá
ŋgwól, ŋgwól wá ŋgwól, bul bə ná
ndɛ́ ja bí ŋgə dúg jwôw má Cwâmba
í ŋgə shísh kúná-kúnə ga.

26 Shé á má shín mpu sâ jí búbálé
yí, shé magulə gwo. Nəcə, ŋkí shé
má ka nyiŋgə ŋgə sá *misám nə
kwo, mǎól *mətúnuga mí nə ŋkul yîl
myáŋ misám máá má cúgə ná. 27 Í
má yida lúg nji ŋgələ fúndə yáág-
yáág sémbyé Zembî mə bá sámshé
milású yí, nə bumb-bumb kuda í
bá cumbal jígal mízhízhiŋ mí Zembî
yí. 28 Muud yēsh nyə á caam mæcɛɛ
má Moyíz yé, bwó á gwú nyə nə
ŋkád ja ówúshined obá ŋkí ólólól bwó
bwáágulə yí. 29 Nkámásá ná í bá
ntó nə muud mə cáam mæcɛɛ má
Moyíz yé, ŋkəmusa nə muud mə ŋwá
*Mwân má Zembî nda sâ cwag yé.
Muud wɔɔŋgú má dúg nə mǎcií má
sɔ́ má á sá nə a bág ŋkɛ́ŋkɛ́ múúd
má mǎsə zhizhe, a má lwîy Shíshim
á mpaam. Bi mə tédúgá ná muud
wɔɔŋg má jələ nə bwəma nə byáyé
yáág-yáág íntúgúli? 30 Nɡaa ná shé
má mpú múúd nyə á ci ná:

Mə wó má bá dɔ́ kunda,
mə wó má bá dɔ́ yə búud myána
mí jələ nə misóólúgú myáŋ myá.
Nyə á ci námə ná: «Cwâmba mə bá
cígə búúd bé milású». 31 Í bul jág
wagəwo ná muud kúdug Zembî á
kuwô mǎbwád.

32 Yidagá téduga mwôw
mǎŋkenya má Zembî má á bwele
kwan bí má. Bi a jíɔw lal-lal gwáná,
jíɔw mícúŋ. 33 Í á dɔ́ bə, bíl íja bwó
lwîy bî, jugushi bí tâm buud, bíl íja
bí ŋwa minjugú mí bóól búúd bwó
á dɔ́ bwəma nə mbií minjugú mín
wá. 34 Jí ná bí á dɔ́ ŋwa mícúŋ mí
búúd bwó á bə mímbwug dí wá; ja
búúd bwó á dɔ́ déég bí isá yí, bí á
dɔ́ bíd bwo nə mǎshusug, nəcə bí á
dɔ́ mpu ná bí búəsə nə fwámé mǎbii,
mɔɔŋg má bá ji kandugə kandugə
má. 35 Ná ndɛ́, kúgá bεεg yow
yíimúlə mǎnyúúl íŋkánúd, nəcə bí
mə bá bə nə mǎma myána. 36 Ntó, í

10:19 4.16; 9.8 **10:20** sanda: 9.3; Mat 27.51 zhíí agúgwáan í kə nə buud cug dí yí: 2.14-15; 9.14-15; Yuá 14.6 **10:21** 3.6; 4.14 **10:22** Eze 36.25; Ifz 5.26 **10:23** 3.6 **10:24** 13.1
10:26 6.4-6 **10:27** Iza 26.11 **10:28** Mbá 19.15; 2Kr 13.1 **10:29** 2.3; 5.8; 9.12; Mat 12.31
10:30 Mbá 32.35, 36 **10:32** 6.10 **10:33** 1Kr 4.9 **10:34** 11.26; 13.14 **10:35** 3.6; 6.11-12

ji ná bi bág nə zény kálə shwóg shú ná, bí má ká sá sá jêsh Zembî ngə ji ná bi sáag yí, bí lóg sâ nyə á kaag yí. 37 Nəcé, nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, í má lóg wuwála cíg-cíg, muud ngə zə yé kə wósós, nyə á bweye.

38 Zembî má nyiŋgə námá ci ná: Muud jí tətəlí mádí míshád yé, nyə é nti lám mádí, a mú dág cug. Nji, á ká cúculə nə kwoŋ, mə nda ná gwág nyə nywa.

39 Nji, shé cugé mbií búúd bwə də cúculə nə kwoŋ ná ndéé kə jimb wá. Shé má yidá bə bəŋg búś nə búgá ná ndéé bwə mú bii cug wá.

11

Búgá sá má dág nə obúgula ó ayág yí

1 Búgá jisə cidəwúlə lám má múúd í kə cidəw nə gúl sá ná, í é bə, kú yíl kú bəd yí; búgá jisə námə magalələ lám má múúd í mágúlə gúl sá ná, tə nyə aŋgə nə dág gwo, jisə búbələ yí. 2 Obúgula ó ayág bwə á bə nə búgá jəŋg. Gwə wá í á sá ná mínə máŋ má nyílg Mícilyá mí Zembî dí.

3 Búgá wə ngə sá ná shé ngəg nə magulə ná Zembî nyə á ci ciyá, shí nə gwów í mú bə. Ntó jí ná sá jêsh shé ngə dág yí í á zhu sá shé aŋgə nə dág yíid.

4 Búgá í á sá ná Abel sáag Zembî *mətúnuga má njúl ŋkí nywa cə mé má Káan, Zembî magulə mwo, a mú ci ná Abel jí tətəlí muud. Ná ndéé, tɛem bə ná Abel nyə a má bwey yə, a ngə ná lás nyədí búgá nyə á *búgula yíid.

5 Búgá í á sá ná Inəog ŋkánjúg kə wə Zembî kú fudə. Təə muud nyə a shígé ná dág nyə nəcé Zembî nyə a sá ná a ŋkánjúg. Kálaad Zembî ngə ci

nə shúshwóógú ná a ŋkánjúg íí, nyə á nywa Zembî lámúd. 6 Í njúl ná, nda nəcé búgá, muud nda bwele nywa Zembî lámúd. Ntó jí ná, muud mə céél shísh Zembî kúnə-kúnə yé má jələ nə magulə ná Zembî jisə; á jələ nə magulə námə ná buud bwə ngə wá lám ná bwə sə Zembî wá, Zembî ngə yə bwo myána.

7 Búgá í á sá ná *Nówe gwágúg məcwŋŋ má Zembî a mú bwey mpu sá í á bə ná í zə sŋy yí, sá jəŋgú nda fwo bə. Nyə á ŋwa ciyá má Zembî nə məjilə, a mú lwə məma byóol, a cug njów búúd yé. Nyə á lwó nə sóólúgú yé wəŋg ná buud ə shí bwə á bə nə məbɛɛ. Ná ndéé, búgá jé í á sá ná Zembî cíg ná a jí tətəlí muud.

8 Búgá í á sá ná *Abərahám sáag Zembî məgwág ja Zembî nyə a jəw nyə yí. Nyə a tí njəond kələ ləom í á bə ná Zembî mə bá yə nyə tən júgí yí, a nda fwo mpu kúl ləom wəŋg í á bə yí. 9 Búgá í á sá ná kəg ngə cugə nda njəŋ ləom Zembî nyə á kaag nyə yíid. Nyə á də ngə jí məbanda dí, *Izaag jí námə ntó, təə *Yákwb, bwó buud bwə á lóg nə isə impwúd nyə á kaag Abərahám yí. 10 Abərahám nyə á də ngə jí ntó nəcé nyə á ngə bwánd ngwála álal-límuga í á bə ná Zembî nyəməfwó mə bá cwə yuug, nyəməfwó lwə yí.

11 Búgá í á sá ná kundú múdá nda *Sara zəg bə nə ŋkul mə bíí mpwoŋ buud a má bwey shín kə*. Nyə á bwey mpu ná Zembî muud nyə á kaag ŋkaagə yé jí abúgúlág. 12 Sá jəŋg wə í á sá ná, muud ngwúdu zə bə nə mpwoŋ buud, nyúul má shín bwey kə. Mpwoŋ buud nyé mpyáanz nda wəacén-céní wá jəŋ, nda shɛ á bwŋŋ lú ngwəçə.

13 Obúgula ó ayág óni bəsh bwə á

10:37 Aba 2.3-4 10:38 Rom 1.17; Gal 3.11 33.6, 9; Rom 4.17; 2Kr 4.18 11:4 Mat 4.3-10 1Pr 3.20 11:8 Mət 12.1-2 11:9 Mət 35.12, 27 21.2; Rom 4.19-20 * 11:11 Bóólúgá bwə ci na nó: Búgá í á sá ná Abərahám zəg bə mbyól a mú cwúcwúul, fwála lu byá má bwey ntə, Sara ntəg kundú. 11:12 Mət 15.5 11:13 11.9; 13.14; Mət 23.4; 47.9; Sóm 39.13

11:1 Rom 8.24; 2Kr 4.18 11:3 Mət 1.1; Sóm 5.21-24 11:5 Mət 5.21-24 11:7 Mət 6.13-22; Rom 4.3; 11:10 13.14 11:11 Mət 17.19; 18.11-14; 11:12 Mət 15.5 11:13 11.9; 13.14;

ngə yə bwé ngé ná búgula Zembî, nji bwé nda fwo bii mánywa Zembî nyə á kaag bwo má. Bwé á yida dúg mwo shwóg-shwóg, bwé mú shwas mwo. Bwé á magulə ná búsa ojón wa shí gaád, ijigə-jigə. ¹⁴ Ja bwé lás ntáni yí, bwé lwó ná ngéŋ ná bwé ngə sɔ́ wúl loom í bá bæ bwo nyáŋ mpwág yí. ¹⁵ Loom wán í á mbâm ná ngə nyingə sá bwo fund íí, bwé á nywá námə je bæ nə fwála mə nyíngə nə mpús, kə wu. ¹⁶ Nji mpúlə dúg dí, bwé á ngə jii ná bwé ká loom á gwôw, loom í búl nywa cɔ́ wəŋng bwé á du ji yí. Sá jəŋng wə Zembî jí nda gwág shwôn ja bwé jów nyə ná Zembî wán yí; ŋgaá nyə á má kwəməsa bwo fwámé ŋgwála?

¹⁷ Zembî nyə sá Aburaham məkugulə ná a yánag cágə lú mwân dé Izaag, sá mətúnuga. Búg í á sá ná Aburaham máguləg, a ngé mpu ná Zembî nyə á kaag nyə məŋkaagə. ¹⁸ Nəcə Zembî nyə á ci nə Aburaham ná: «Izaag wə má bá byá wo mpwoŋ buud mə á kaag wo yí.» ¹⁹ Nji, Aburaham nyə á bæ nə búgə ná Zembî jí nə ŋkul gwúmashi búúd. Ntó, Izaag nyə á bæ Aburaham ja jəŋgúd nda muud nyə á mə yə nə ndéé a mə nyingə gwúm yé.

²⁰ Búg í á sá ná Izaag bwádánug nə Yákwab bá Eso shú cug í á ngə zə bwo shwóg yí. ²¹ Búg í á sá ná, ja Yákwab nyə á bæ nə a zə yə yí, a ngóg nə bwádan nə bwân ó Yóseb ŋgwúd ŋgwúd nə ndéé a mú jwaagəwo nyédí fiidye dí, yə Zembî gúmá.

²² Búg í á sá ná ja Yóseb nyə á bæ nə a zə yə yí, a jááwug buud nda bwân ó *Izurəyél bwé bá wú Igípten,

wóós nə nda bwé bág sá íyasé byé ná†.

²³ Búg í á sá ná, ja Moyíz nyə a byél yí, obyál bé bwé shwéélug nyə tân ŋkwoond olóol nəcé bwé á dúg ná nyə á bæ mbíya jɔ́jɔ́ kúkény. Mpándí njwú-buud nyə a tál yí í á shígé sá bwo ifwaas.

²⁴ Búg í á sá ná, ja Moyíz nyə á bæ muud yí, a bánug ná bwé kú du jów nyə ná mwân mə shilə mə Farawôn. ²⁵ Nyə á yida cəel ná bwé cúgúg bánôn kúl mə Zembî, ntə ná a kág bɛ́ mánywa má kúkúl wala cug *mísámúd. ²⁶ Nyə á kwey ná í nywa ná bwé sáag nyə isá í shwôn námə nda bwé bá sá *Kříst ná, nəcé cínəŋg wə jí fwámé təom ntə wəŋng á kúm á Igípten. Míš mə mə á ngə dúg nji myéna á bá bii mwôw mə zág má yí.

²⁷ Búg í á sá ná a wúg Igípten kú fúndə ná njwú-buud nyə e nyada nə nyə. Nyə a yím nyúul nda sá mə cí ná nyə á ngə dúg Zembî, í njúl ná muud cúgə nə ŋkul dúg nyə. ²⁸ Búg í á sá ná Moyíz fwóg *Páska, a ci nə búúd ó Izurəyél bwé myéégug məcií bwédí mímpumbé mí mínjówád shú ná *éŋgales á shwiý nda gwú bwân bəŋ ó acúmbá.

²⁹ Búg í á sá ná bwân ó Izurəyél bwé ntəg mán mə atítí nə məkuú nda bwé á ngə kyey zhizhe shíd; ja búúd ó Igípten bəŋ bwé á nywá zə ntə ntó yí, məjúwó mə á zə byaluga nə bwo, mə mú shín gwú bwo.

³⁰ Búg í á sá ná mənyuŋ mə Zheriko† mə shínug shugula shí ja bwân ó Izurəyél bwé á du ciŋgya cínəŋg ŋgwála tân mwôw zəŋgbá yí.

³¹ Búg í á sá ná Ráhab mudá jaŋga bág kú yə ja búúd bwé á sá Zembî

11:16 13.14; MmN 3.6; Mat 22.32 **11:17** Mət 21.12; 22.1-14; Zhk 2.21 **11:19** Rom 4.17
11:20 Mət 27.27-29, 39-40 **11:21** Mət 47.31-48.20 **11:22** Mət 50.24-25; MmN 13.19 † **11:22** Dúgúg Mət 50.24-25. Yóseb nyə á ci nə bwé bág ŋwa íyasé byé, kyey nə byo, kə bá dul bwédí loom Zembî nyə á bwey yə impáámə byán yíid. **11:23** MmN 1.22; 2.2 **11:24** MmN 2.10-12 **11:26** 12.2; 13.13 **11:27** MmN 2.15; 12.41 **11:28** MmN 12.1-14 **11:29** MmN 14.21-29 **11:30** Zho 6.12-21 † **11:30** Buud ó fwála dəŋng bwé á du lwə məmə mányuŋ tân luŋgula lyélə ŋgwála wəsh, ka lágə mímpumbé. **11:31** Zho 2.11-12; 6.21-25; Mat 1.5; Zhk 2.25 **11:32** OoM 6.11-8.32; 4.6-5.31; 13.2-16.31; 11.1-12.7; 1Sa 16.1-10j 2.11; 1Sa 1.1-25.1

mingáádé wá bwé á yə yí. Nacé, nyə a lág buud bwé á kə ngə bigas ngwála shwoó wá. ³² Mə nyiŋgəg ná jaaw bí ji? Má ká ci ná má bwiŋg bí miláŋ mí Zhedeyon nə Barak nə Sámúson nə Zhefuté nə *Dávid nə Samyéł nə *buud ɔ micúndá, fwála fúfə mə.

³³ Nacé, búgə í á sá ná bwé lúmbúlig nə məfaan məshús, bwé ntə mwo; bwé á ngə kyey nə loom ótátálí dí ná ndeé bwé mú bii ísá Zembí nyə á kaag yí; bwé á fad ozh-wambáŋkwuŋ mimpu. ³⁴ Bwé á jímə íbím-bím íkuda, bwé faam íkúl í á bə ná bwé gwúg bwo nə ikafwele yí. Məbwas má á də bii bwo, Zembí mú də yálushi bwo, bwé mú bə óŋkán ɔ dóomb, júlya nə igwoonŋ í dóomb yá míl mílɔm. ³⁵ Bóólúgá búdá, buud bəŋ bwé á yə wá bwé á nyiŋgə gwúm, bənonŋ nyiŋgə cugə.

Bóólúgá búúd bwé á yida bwəma nə cúgə áyiyáág bwé fudá fudág. Bwé á ban ná bwé cúgə nə ŋkul cuwó kwonŋ nə Zembí shú ná bwé fáámugí nə cúgə. Bwé á sá ntó shú ná bwé bág bə nə fwámé cug ja bwé bá gwúm yí. ³⁶ Bóól bwé á bwəma nə cóógú, bóól bígá, bóólúgá kə mímbwug dí ngwówúlá mənəkada nə mikwoólú mí íŋkwánz. ³⁷ Bwé á gwú bóól nə məkwóógú, bwé shigə bóól ná ndeé sámb íkúl íbá, gwú bóól nə ikafwele. Bóólúgá bəŋ, bwé á ngə kyey kə cə kə cə, bwé dúgə bwaád nji íkúúdú í ncwəmbə nə íkúúdú í kálá, sá jəsh fúfə bwo, bwé ngə bwəma nə cúgə, buud bwé ngə jugushi bwo. ³⁸ Váál búúd dáŋ í áshigé bə ná í jig nə buud ɔ shí ga. Bwé á ka ngə jə gwów máshí má ashwéeshád nə mímbəŋád, bwé dúgə ji míku mí mákwóógúđ nə míku mí mándəlúđ.

³⁹ Tɛem bə ná Zembí nyə á faag buud bəonŋú nacé búgə ján, bwé á yə bwé kú fwo bii sá Zembí nyə á kaag yí. ⁴⁰ Jí ná, Zembí nyə á ngə bwey

kwəməsa shé sá í búl nywa yí; ná ndeé, nyə a shigé jii ná bwé téédúg kə bə váál í jála yí, sá bəŋ lág mpús.

12

Zembí má də ság bwân bé

¹ Nda shé bəŋ jíshé kóómb dí, kúdə zhwog buud óni bwé má lyɛ shé, cug bwé á cugə yí í ngə lwó shé sá bwé jəw ná búgə yí. Ntó, shé myáásugá isá í ngə ŋkí ŋkúŋgula shé yí, nə *míśəm mí ngə læel nada shé nyúúlúđ myá, shé yídag bə nə zény kálə shwóg, ju kúlá Zembí má kwəməsa ná shé júg yí. ² Shé kándugá mísh nji wə Yésus muud nyə á fwə shé búgə mílámúđ yé, nyə námə wə má bá sá ná búgə í fífəgí, bə ncindí. Nywá nyə á magulə shwiy kálə yə kwolós dí, kú bísh bímbí lú shwón dásə shwiy dəonŋ dí yí. Nyə a shigé bísh dwo nacé nyə á ngə bwey dág məshusug Zembí nyə á bwey kwəməsa nyə má. A ŋjul jiya gúmad ja gaád, *caanŋé má Zembí dí mbwə məncwúm. ³ Kəndugá mitédúgá nyədí, nyə muud ósól ɔ míśəm bwé á jág lúmbúli nə ndí nji a ngə jíśow jíśowúg yé. Kəndugá mitédúgá nyədí, bí bəg kú tag, búgú bəg kú bii bí mílámúđ.

⁴ Bí ngə lúmbúli nə sá bwé jəw ná səm yí, nji lúmbúli jəonŋ í afwóyé bə lúmbúli á shwiy. ⁵ Ná ndeé, yə bí má wusa lésú Zembí ngə lás nə bí tən bwân bé shú wálə bí ŋkul mílámúđ yí? Ngaá á ci ná:

Mwân waam,
ja Cwámba mə ság wo yí,
kú ŋwa sá jəonŋú nda fyanŋa.
Ja á ŋkáand nə wo yí,
kú kənd nyúúl íbwundúđ.

⁶ Nacé Cwámba má də ság múúd yəsh á céel yé;
nyəonŋ yəsh á mágúlə ná a ji mwân yé yé,
á də yə nyə íntúgúlí.

11:33 OoM 14.6-7; 1Sa 17.34-36; Dan 6.1-27

4.18-37 11:36 Zhe 20.2; 37.15 11:37 2Ib 24.21

2.10; 8.1 12:5 Mik 3.11-12; Mbá 3.19

11:34 Dan 3.23-25

11:35 10j 17.17-24; 20j

11:38 1Sa 13.6

12:1 1Kr 9.24

12:2

7 Ntó, jísówúgá minjugú bí ngá bwəma nə ndí myá, mísə shú ngələ súg bí. Mpugá nó Zembí ngə ɲwa bí cínɔŋgá nda bwân bé. Ye mwân abyág nyə a mə bwele cugə sóŋgú nda də súg nyə? 8 Zembí ká bə kú súg bí nda á də súg bwân bé bēsh ná, mpu ná bí cugé bwân bé, bí mə yidá bə nyə nda bwân bwá á zə nə ndí gwól dí wá. 9 Gúl sâ bí mə jálá nə nyingə téduga yí jí ntúga: shé bēsh á shí bə nə osóŋgú bwá á byá shé wa shí ga dí wá, bwá á shí də súg shé, shé də gúmal bwo. Ká ɲkámúsá ná bwo, ɲkəmusa nə sóŋgú íshé jí gwów yé; ɲgaá shé mə jálá nə bul bul magələ ijwúga byé shú ná shé dágúg cug í? 10 Osóŋgú bwá á byá shé wá bwá á də súg shé ɲjí shú kúkúl wələ mbií bwá á də kwey matəla yí; Zembí nywáá ɲgə súg shé shú mánywa mə íshé, á jii ná shé bág mbií á céel yí. 11 Intágúlí bwá yá shé ná bwá súg shé yí, í ádé fwo bə shé sâ mǎshusag, shé mə də shúsula. ɲjí, zhúgúlá zhúgúlá, intágúlí byəŋg í də wúmə mpúmá: shé cugə nə shee, cugə cug á otátəlí. 12 Ntó, ləlushigá məbwə mún mə mə káád mǎni, bí ləlushi məbwəŋ mún mə ɲgə tagəwa mǎni. 13 Dugá kyey ɲjí mǎzhí mǎsə tətəlí mǎd, shú ná buud bí ɲkí tag wá, bwá nda lǎngəwo kə koogá, bwá yídag lal mǎɲkul.

Bi ɔ káálugə

14 Wágá ɲkul nyín nyēsh ná bí cúgəgí nə buud bēsh ná shee, bí wá ɲkul ná bí cúgəgí ɲkɛɲkɛ cug, nəcé muud mə bə nda cugə ntó yé cugé nə ɲkul bá dág Cwámba. 15 Bi ɔ mpú də dág nə muud nda shúb mpáam mə Zembí. Bi ɔ mpú námə də dág nə muud kú sá záágúwó, í á bá wá

bí zhizhəom nə ndé *Dɔ mú yúúd. 16 Bi ɔ mpú də dág nə muud nda wá lúú jaŋgad, ɲkí ntág nə a mpyēny sâ í dúgyá nə Zembí yí nda Eso nyə a sá ná; Eso nyə á kusha nə jiya cúmbá jé nə səŋ ídāw. 17 Bi mə mpú ná, shínúlə nyə á shín kusha nə jiya ntáni yí, ja nyə á nywá jii ná sóŋgú wág nyə matíile mə lúgá yí, sóŋgú nyə á ban. Eso nyə á tɛem nyingə jii, wéeshuli mǎzhwíile, nyə a shigé bə nə ɲkul cénd sâ í á bwey sɛy yí.

18 Bi a shigé shísh kúná-kúnə nə wúl mbáŋ búúd bí nə ɲkul kúnə nə ndí yí, mbáŋ í ɲgə jígə nə kuda; bí a shigé shísh kúná-kúnə nə gúl kákúl í ɲjúl nə yídúgú á ikukwende, kú námə nyingə bə kúkúl ɲkwə nyə á ɲgə kung yí. 19 Bi a shigé shísh kúná-kúnə nə gúl kúl laag í á lás yí, kú bə kúl dúl kál í á lás yí, buud bwá á gwág kál dəŋg wá bwá á jəgula ná í kú na kwo ci bwo təə ciyá. 20 Nəcə bwá áshigé bə nə ɲkul kwiig mpándí Zembí nyə a təl yí. Mpándí nyəŋg í á bə ná: «ɲkí muud, ɲkí cúdú, sá jēsh í kúnə nə mbáŋ yí, bwá gwú gwo nə məkwóógú.» 21 Isá bwá á dág cínɔŋg yí í á bə ɲkí jág wagəwo, Moyíz nyəmǎfwó mú ci ná: «Mə ɲgə lilya nə ifwaas.»

22 Bi bāŋ bí á yida shísh kúná-kúnə nə mbáŋ Siyôn*, ɲgwəla mə Zembí á kuwô, Yurúsəlem á joŋ dí gwów kúl ncúlyá *wəéŋgales bwá ɲgə sá zaŋ yí. Wəéŋgales bəŋg búsə ɲkí jág bulya, bímbí múúd cúgə nə ɲkul lɔ yí. 23 Bi a shísh kúná-kúnə nə sɛɛŋgyá bwân wə acúmbá mǎnə mə mú bwo micilya joŋ dí gwów wá; bí a shísh kúná-kúnə nə Zembí muud mə də sámb milósú mí búúd bēsh yé, bí a shísh kúná-kúnə nə *mishíshim mí otátəlí ɔ búúd bwá mú váál í jala yí 24 Bi a shísh kúná-kúnə nə Yésus

12:7 Mbá 8.5 12:10 Mat 5.48; Rom 5.2; Zhk 3.17 12:11 12.14; Zhk 3.17-18 12:12 Iza 35.3 12:13 Mik 4.26 12:14 12.11; Mak 12.30-31; Sòm 34.15; 1Kr 7.15 12:15 Mbá 29.17; Gal 1.6 12:16 Mat 25.29-34 12:17 Mat 27.30-40 12:18 MmN 19.16-22; 20.18-21 12:20 MmN 19.12-13 12:22 13.14; Gal 4.26; Mbú 5.11; 21.2 * 12:22 Siyôn: Nyə á bə məma mbáŋ bwá á lwə ɲgwəla á Yurúsəlem cínɔŋg gwów yí. 12:23 Luk 10.20 12:24 8.6; 9.12 Abel: Mat 4.10

muud nyə á shwu mæcii mé shú ná sá bág mifúbán yé. Nyə wə jí lí-nji mpádúgá sónŋ Zembí shú sɔ á gúgwáan, mæcii mé má ŋgá lás fwámé lésú cɔ má má Abel†.

²⁵ Bi ɔ káálugə! Kúgá ban ná bi agwágúláyé múúd ŋgá lás ná bí yé. Nəcə, muud nyə á ŋgə cúndə yág nə buud wa shí gaád ná bwá káálúgág yé, buud bwá á ban ná bwá agwágúláyé wá, bwá á shígé faam nə intúgúli. Nkámúsá ná bwá fwó bə kú faam, ŋkəmusə nə shé ja shé má bán ná shé agwágúláyé múúd ŋgá lás nə shé jon dí, shé cugé nə ŋkul bá faam.

²⁶ Yág íí, kəl dé í á sá ná shí í júŋgyag; nji, ja gaád íí, a má kaag ná: «Mə bá nyingə sá ná í júŋgyag gúl ja; nji, jân ja, kú ntág bə nji shí wá í bá jungya, gwów í bá námə jungya.» ²⁷ Ja á cí ná á bá nyingə sá ná í júŋgyag gúl ja yí, ntó má lwó ná isá í dū jungya yí í bá wú, nəcé byāŋ bísə isá nyə á té yí; í ka bá lúg nji isá í cúgé nə ŋkul jungya yí. ²⁸ Nə ndeé, shé yágá Zembí akíba nə a yələ shé faan í cúgé nə ŋkul ntaŋsa yí. Shé séyúgá nə nyə mbii nyé é gwág nywa yí, séy nə gúmá nə fúndúgá. ²⁹ Nəcə Zembí ishé ji kuda í dū cumbal jígal sá jêsh yí.

13

Mbií cug Zembí mə céel yí

¹ Kúgá yəw ciiálə bíméfwó nə bíméfwó nda omínyəŋə, kəgá nə ndí shwóg. ² Bi kú wusa dúlə ŋwa ójón bídí mínjów. Mpugá ná sálə bóól búúd bwá sá ntó yí, bwá á ŋwa *wəéŋgales bwá nda mpu ná í á bə wəéŋgales. ³ Bi ɔ dū téduga búúd básé mímbwug dí wá, gwág bwo cey námə nda binón bēsh wə básé mímbwugud. Bi ɔ dū téduga námə

bəŋŋ bwá ŋgá bwəma nə minjugú wá, námə nda binón bēsh wə ŋgá bwəma nə minjugú myəŋŋ. ⁴ Bi bēsh gúmálúgá bā. Muud nda kə nə isá í mábwam gwonə báád, nəcé Zembí mə bá yə buud ɔ janŋa nə osóol ɔ mínəomb intúgúli.

⁵ Kuú njəond wán í nda bæeg bə ŋgələ bə zán *mwaanê. Bi mə jalá nə gwág máshusəg nə sá bí bí nə ndí yí; mpugá ná Zembí nyəméfwó nyə á cí ná: «Mə abulé bwelə béégya nə wo, mə abulé bwelə myaas wo».

⁶ Gwá wə jí ná, shé básə nə ŋkul lás nə inkáŋ, cí ná: «Cwámə ŋgə kwíind mə, mə afúndáyé ná tɔə sá; muud nyə e sá mə jí?» ⁷ Bi ɔ dū tédúgá ótəwe ɔ shwóg bún bwá á bwiing bí Milésú mí Zembí wá, kəndugá mitédúgá dág nda ícug byāŋ í á shúgula ná, bí yágulag búgá bwá á bə nə ndí yí. ⁸ Yésus-Krist ji mbii ŋgwúd wú yág, wóos múús, kə ná ndeé kú nə zhúgá. ⁹ Bi kú bíd ná minjígúlá mishús mísó mímbii mimbii myá mí yilúg bí zhíid kənd koogú. Nəcə í nywa ná mpaam má Zembí wá í wág bí ŋkul míláməd, kú bə məcəɛ mə dúgyá nə idəw má. Məcəɛ məŋŋ mə ŋgə nə kwíind buud bwá ŋgá bə mwo wá tɔə sá.

¹⁰ Shé bāŋ shé básə nə *alatār jí ná, buud bwá ŋgá ná séy banda *mátúnuga dí wá bwá cúgé nə zhí mə ŋwá idəw cínəŋ. ¹¹ Ajəláci á ofada nyə á dū kə nə mæcii má ócúdu «kúl í búl ŋkə yí», dū kə sá mátúnuga shú ná Zembí jwúg *misóm. Nji, ocúdu bəŋŋgá mikug myāŋ, bwá á dū wú nə myo ŋgwála dū kə jígal bugád. ¹² Ntó námə, shú ná Yésus ŋwág mæcii mé mâ nyəméfwó kə sá ná kúl búúd í bág ŋkəŋkə kúl, nyə á kə jug nə məcəy bugád ná

† **12:24** Mæcii mə Yésus mə ŋgə lás lésú íjuugá Zembí mə juu sá mpáam nyé dí yí; mæcii mə Abel mǎŋ mə á ŋgə jii ná Zembí kúndagi nyə nda mínyəŋə nyə a gwú nyə ná. **12:25** 6.4-6; 8.1; MmN 20.22 **12:26** MmN 19.18; Azh 2.6, 21 **12:28** 13.14 **12:29** Mbá 4.24 **13:1** 6.10; 10.24; 13.16; 1Pr 1.22 **13:2** Mat 18.1-8; 19.1-3; Zhb 31.32; Rom 12.13; 1Tm 3.2; 5.10; 1Pr 4.9; 3Yn 8 **13:3** 10.34; Mat 25.36 **13:4** 1Kr 7.2-4; 1Te 4.3-8 **13:5** Mbá 31.6, 8; Flp 4.11-12; 1Tm 6.7-10 **13:6** Sóm 118.6 **13:7** 6.12; 1Kr 4.16 **13:9** Rom 14.2; Kol 2.20-22; 1Tm 4.3 **13:11** 9.7; Ləv 16.27 **13:12** 11.26; Mat 27.31-33

ndéé a yə. ¹³ Ná ndéé, shé wúgá ñgwála kə bwəma nə nyə bugád, bwə mpyenyúg námá shé nda bwə á mpyeny nyə ná. ¹⁴ Nəcé shé cugé nə ñgwála á kandugə kandugə wa shí gaád; shé ñgə sɔ wɔɔɱg ñgwála í bá zə bə yí. ¹⁵ Ná ndéé, nda Yésus nyə a sá ntó ná, shé dúgá ságusə Zembí ja jêsh, mətúnuga ó mácí. Ntó ji nə mimpu míshé mí jəlá nə jaaw búúd ná jíná dé dúsá nə mpífó. ¹⁶ Bì kú wusa dúlə kwínd bóól búúd nə dúlə yána ísá bín, nəcé mbií mətúnuga wɔɔɱg wə Zembí má də gwág nywa yí.

¹⁷ Otówe ɔ shwóg bán bwə ñgə ji ñkasó shú *míshíshim mín, bwə bá námá kə jaaw Zembí séy bwə á séy shú dán yí. Ntó, ságá bwo məgwág, kyeyugá íjwúga byáñúd, shú nə bwə sáág séy jáñ nə məshusug kú tədəwa. Bwə ká tədəwa, í nda bə bí nə mfíí. ¹⁸ Dugá jəgula nə Zembí shú dúsú. Jísú kóómb di, sá ñgə mpu nə milám mísə sá ná sáñ, sá ñgə ntág námá she cugə ja jêsh mbií í jəlá yí. ¹⁹ Mə téég bí məbwə ná bí jəgulag nə Zembí, a sáág ná mə lálug nyinğə zə kwey bí.

Ibwádán nə məbáda

²⁰ Zembí á mpwogé, nyə muud nyə á gwúmushi Yésus, Cwámaba íshé, mbaagulə itəw anúnî yé, nyə á cɛ sɔ á kandugə kandugə nə məcíí mé. ²¹ Zembí wɔɔɱgú yəg bí ñkul ná bí sáág sá ányunywaá jêsh á céel yí. A sáág ná shé bəg váál á gwág nywa yí, kwon mə Yésus-Kríst dí. Yésus-Kríst ñwág gúmá kandugə á kandugə! Amen! ²² Bwaanğ, mə jəgula nə bí ná bí jísówúg lósú mə ñgə yáág nə bí nə ndí ga. Kálad nyəméfwo mə má cilə bí yé nyə agwááyé. ²³ Mə cəel jaaw bí ná bwə mə bíd *mínyonhú íshé Timoté; á ká ləel wóós wa, sá sə mú zə dúg bí. ²⁴ Bì ɔ

báda mə otówe ɔ shwóg bán bēsh nə buud ó Zembí bēsh. Bɔɔɱg wá Italí bwə ñgə báda bí. ²⁵ Zembí kə sá bí bēsh mpaam.

13:14 11.9-10, 13, 16; 12.22, 28; Flp 3.20; 2Kr 5.6; 1Pr 2.11; Mbú 21.2 **13:15** Ifz 5.19-20; Sóm 50.14, 23 **13:16** Gal 6.10; Flp 4.18 **13:17** Eze 3.17; Mis 20.28-31; 1Kr 16.16 **13:18** 10.22; Rom 15.30; 2Kr 1.12; Mis 24.16 **13:20** mpwogé: 12.14; Rom 5.1; 2Kr 13.11 sɔ: 8.6 məcíí: 9.12 **13:21** Ifz 2.10; Flp 2.12-13 **13:23** Timoté: 1Kr 4.17 **13:25** Gal 6.18

Kálaad Zhâk nyé á cilé yé Isâ í dúgyá nê Kálaad mê Zhâk yí

Zhâk nyê á cilé okristen shú nê bwô mpúg kuú njônd bwô jêlá nê kyey mpôdúgá nyán dí yí nê váál bwô jêlá nê cugê nê buud bwô cúgê okristen wá yí.

A ngê ci isâ ñkí bulya:

- (1) Sâ í dúgá nê fug yí: fug í ðu wú wô Zembî (1.2-8).
- (2) Sâ í dúgá nê mabúwa nê kúm, makugulú nê mabwôbúlán, fwámé yâbô í jêlá nê ðu nyín nê misóólúgú yí (1.9-27).
- (3) Zhâk ngê lámusa nê ðulé ñwa búúd nê mímbéégí gúfúgád (2.1-13).
- (4) Sâ í dúgá nê búgô nê misóólúgú yí (2.14-26).
- (5) Jûm nê fwámé fug (3.1-18).
- (6) Cug á mpôdúgá buud mimbii myêsh (4.1-5.6).
- (7) Jísów nê nadâ mójégula, nê mikwíindyá (5.7-20).

Ñkúmba sâ á ngê bándulê okristen yí jísá nê «búgô jí kú nê misóólúgú yí jísê mbimbê» (2.26).

Mabôdá

¹ Mê Zhâk, lwaá má Zembî bá Cwámba Yêsus-Krîst, mê wê má cilé bí kálaad éga. Mê bôdá bí bwán ó íbeend wûm nê íbá bí á má cîma kê ñgê cugê máshí mashi wá.

Makugulú má ðu lulushi búgô má múúd

² Bwaanng, makugulú mêsh bí má bwámá nê ndí má má jêlá nê bê bí ñji sâ máshusug, tóo mäsê wáyé mbií tóo wáyé. ³ Bí má jêlá nê gwág máshusug ntó nê mpûlê nê búgô jín í ká ntô mákugulú, bí bê nê jísów.

⁴ Nji, í jii ná jísów jooñg gwámáfwo í casulag bí séy jé mílámád, shú ná bí bóg ocúmbá buud, milwándúlá, kú ná fúfê nê tóo jô fúlú ñgwûd. ⁵ Í ká bê nê fug í ñgê fúfê ñgwól múúd á gwoonng jín, a gwáámbug Zembî, Zembî é yê nya. Nêcé Zembî má ðu sâ yána nê muud yêsh, á ðu ntâg sâ ðwo nê jô lám, kú nê mójumá. ⁶ Nji, í jii ná muud mê gwáámbug yé gwáámbug nê búgô, kú bê nê mílám mímbá. Muud mê sâ mílám mímbá yé jí nda ikwô í mân ñkwô má ðu yángulê kænd ká kænd ká yí. ⁷ Mbií múúd wooñg kú yámbe nê téduga nê nyê é lég sâ wô Cwámba. ⁸ Nêcé muud mæzhigá jí mílám mímbá, nyê ádé mpu bç ñkúmba zhíí ja á céél sâ sâ yí.

⁹ Mbúgula jí nê mabúwa yé gwágug máshusug ná Zembî nyê a má bân nyê gwôw. ¹⁰ Nyooñg mê yídá bê nê kúm yé bóg nê lúú nê sán nê a bálê shí, nêcé a bá cò nda fuláwa á jugú, kú bwey. ¹¹ Fuláwa má ðu bê, yásó í ká námá shigushi, mægwo mé má shwéesh ká, fuláwa mú bwaambawo, ijô byé í mú shín. Námá mbií ñgwûd wooñg wê múúd kúm má bá ñgê bwaambawo, misóólúgú myé myêsh mí ñgê shín yé.

¹² Muud mê jísów mákugulú kú fúfug yé nywáá má jêla, nêcé á ká bá shín ntô mákugulú, a bá lég cug á kandugê kandugê, mpóógú nyooñg wô Zembî nyê á kaag buud bwô ñgê ceel nyê wá yí.

¹³ Ja múúd mê bwámá nê mabwôbúlán yí, a nda bæeg ci ná: «Zembî wê ñgê bwówulê mê»; nêcé muud cugê nê ñkul bwówulê Zembî, nyê ádé námá bwówulê búúd. ¹⁴ Í yídá bê ná, muud nyáméfwô iyéesh byé wê í ðu julê nyê, kænd nyê lám *mísómád; ¹⁵ ná ndéé, ja íwímbug

í má ηwa bum yí, sám í mú byél; ja sám í má wíy yí, í mú sá ná muud yág.

16 Yé bwááηg má búl cεel wá, kúgá shiig mányúul! 17 Fwámé ísá Zembí má dū yə búúd yí, nə manywa mēsh sá ηgə bwəma nə ndí má, má ηgə zhu gwōw, wə Sóóηgú má dū wéeshuli máηkenya yé; a ji nji mbií ηgwūd kú cénd. 18 Sóóηgú wúsú wəəηgú nyəméfwo nyə á bə nə jəjə tédúgá jə ná a zə byá shé, a mú zə byá shé nə ciyá jí búbálé yí. Byálə nyə á byá shé yí wəəηgú wúsə shú ná shé bəg mpumá ashúshwóógú á ísá á má té yí.

Du gwágulə, ka du sá

19 Yé bwááηg má búl cεel wá, bí má jəlá nə mpu nə muud má jəlá nə dū ləel gwágulə, nji nda ləel lás, nda ləel gwág mpimbə. 20 Mpimbə múúd mə gwág yí, í cúgə nə ηkul wéeshuli sá jí tútəlí mísh má Zembí dí yí. 21 Gwó wə má cí nə bí ná, myaasugá məlwaagəwo mēsh nə mbíya gwólə mílām; myaasugá myo, bí ka lág kéel Zembí nyə á bə bídí yí, bí lág dwo nə lám ná shεε; dwə wə dí nə ηkul sá nə *mishishim mín mí dúgúg cug.

22 Ságá nda kéel má Zembí í ηgə cí ná, bí kú dū gwágulə gwágúlág, bí á bá ηgə shiig biméfwo. 23 Nəcé, ηkí muud mə gwágúlá kéel gwágulə gwágúlág a kú sá nda í ηgə cí ná, muud wəəηgú jí nda muud má shín dúg mpwóómbú yēn dí, 24 ná ndéé a kyey. Ja á má kyey yí, a má ləel wusa nda mpwóómbú nyé í ámə bə ná. 25 Nji, muud mə mpú kənd mísh máççəç má Zembí dí nda dū gwágulə ná ndéé wusa yé, nywáá má jəla. Məççəç məəηg má cúgə nə iwushí, máá má dū yíl búúd mányámád. Nji, shú ná í bəg ná a má jəla, í jii ná a

nádag nə mwo, a dū sá nda má ηgə cí ná.

26 Nkí ηgwól múúd mə tédúgá ná a ηgə cugə mbií Zembí mə gwág nywa yí, á ká ηgə shiig nyúul nda yidá dū bii mpu yé, muud wəəηgú yəbə yé wúsə sá cwag. 27 Yəbə Zembí mə gwág nywa yí, fwámé yəbə wúsə ná: dū téduga bwán ó nyulú nə mikúsə mí búdá *íncwaw í ntug mí ηgə bwəma nə ndí yíid, ka baagulə nyúul nda kala məlwaagəwo má cug á shí ga.

2

Mímbéégí mpədúgá buud mí anywáyé

1 Bwaəηg, kúgá dū sá ná, bí ηgə *búgula Yésus-Kríst, Cwámə íshé á mílwaná, bí ηgə nyiηgə baam nə bóól búúd ntə bóól. 2 Nəcé ná, ja í wósə ná, bí njúl sεeηgyá jínd, ηgwól múúd zə nyí a njúl nə il-wondó í or nə mimbwéédí mí álal-ηkul, gúl ntágulá-ntágula mú nómə zə nyíi nə isala. 3 Nkí bí má ηwa múúd jí nə mimbwéédí mí álal-ηkul yé nə məjilə, bí nə né ná: «Zaá jí wa fwámé jiyad», bí nə ntágulá-ntágula ná: «Tówúg na tútəlí», ηkí ntāg ná: «Jig wa kúl má dū təl mákuu gaád». 4 Ja bí má sá ntó yí, ηgáá ná bí má wá mímbéégí mpədúgá buud wə ní? Ngáá ntó má lwó ná bí ηgə bigas buud bí njúl nə bów-bəw mítédúgá?

5 Yé bwááηg má búl cεel wá, gwágúlágá mə. Ye Zembí nyə a shígé féesh mímbúbúwá shí ga dí ná mí bəg nə kúm búgə dí? Nyə á kaag buud bwə ηgə cεel nyə wá Faan, ηgáá nyə a má sá nómə ná mímbúbúwá mí bəg nə kəw Faan dəəηgúd? 6 Ká bí bāη bí ηgə dúg mímbúbúwá mpyóη nə mpyóη. Ozá bwə ηgə lwó bí cún,

1:17 Mət 1.14-18; Mat 7.11 1:18 Yuá 1.13; Rom 8.19-23; 1Pr 1.23 1:19 3.2; Mik 15.1; Ekl 7.8-9 1:21 Kol 3.8; 1Pr 2.1 1:22 2.17; Mat 7.24, 26; Rom 2.13 1:25 2.12, 24; Sòm 19.8; Yuá 13.17; Rom 8.2; Gal 6.2 1:26 3.2, 10; Sòm 34.14; 141.3 1:27 Sòm 10.14, 18; Iza 1.17; Mat 25.35-36 2:1 2.1-9; Mbá 1.17; 10.17; 16.19; Mbá 19.7; Zhb 34.19; Sòm 82.2; Mik 24.23; Mat 5.45; Mis 10.34; Rom 2.11; 10.12; Gal 2.6; Ifz 6.9; Kol 3.25; 1Pr 1.17 2:5 1.9; Luk 6.20-21; 1Kr 1.26-28; Mbú 2.9

ngaá mikúkúm? Ngaá bwó wá bwá ngó kə nə bí mǎmpáanzó má milésú? ⁷ Ngaá bwó wá bwá ngó jág lás nə jɔjɔ jíná lú Krísten búúd bwá á gwiid bí yí?

⁸ Micilyá mí ngə lwó ná cɛɛ mə Cí wúsú *Kríst í ngó ci ná: «Cɛɛlɔg múúd yêsh jísə wo kúná-kúnə yé nda wó céél wóméfwó ná.» Nkí bi mə lwándúlá cɛɛ dɔɔngú, bi mə sá jɔ sóólúgú. ⁹ Nji, ja bí má du wá mímbéégí mpádúgá buud yí, bi má du sêh; Məcɛɛ má lwó ná bi má jəla nə intágúlí í búúd bwá má caam mácɛɛ wá.

¹⁰ Mpugá ná múúd mə ká bɛ mǎmpándí mǎ Məcɛɛ mēsh ná ndéé a wush nji nə ngwúduɔgú, a má byaagulə nə mēsh. ¹¹ Nəcə muud nyə á ci ná: «Ci wo kú sá mǐnɔɔmb» yé, nyə námá wá nyə á ci ná: «Ci wo kú gwú múúd». Nkí wɛɛ wo ádé sá mǐnɔɔmb, nji wo má gwú múúd, wo músə caam məcɛɛ. ¹² Ntó, dugá lás, nə du sá isá bi ngó mpu ná bwá bá sámb bí milésú bɛɛlə cɛɛ í du yíl búúd mǎnyámád yí. ¹³ Nəcə, buud bí kú gwág búúd cey lámúd wá, bwá bá bwəma nə sémbyé milésú á kú nə məcɛy mə lám. Buud bwé ngó gwág bóól nkúnkwónɔlə wá, nkúnkwoŋ í du ntɔ sémbyé milésú wán.

Búgá jí kú nə misóólúgú yí jí fudá

¹⁴ Bwaang, nkí muud má ci ná a jí nə búgá, nji misóólúgú kú nyín, wân mbiú búgá í é kwíind nyə jíd? Í é cug nyə? ¹⁵ Nkí *mínyɔŋə wún á mudúm nkí á mudá ngó fúfə nə sá má bwáád, nkí ntág ná a ngə fúfə nə idáw yá dāŋ jwôw, ¹⁶ ngwól múúd á gwoong jín mú ci nə nyə ná: «Wo ɔ ká ná shɛɛ; kaág bwáád, wo də!» Nkí a ci ntó nji nə mpu, kú yə nyə sá í ngó jí nyə yí, ntó nyə é kwíind nyə jíd? ¹⁷ Ntó námá

wá búgá jísə yé. Wó ká bə nə búgá, nji kú nə misóólúgú, búgá gwó jísə fudá.

¹⁸ Nji, ngwól múúd jí nə nkul ci nə ngwól ná: «Wɛɛ jí nə búgá, mɛɛ nə misóólúgú.» Lwóg ná mə búgá gwó nda nə misóólúgú, mɛɛ mə e lwó mádí misóólúgú ná mə jí nə búgá. ¹⁹ Wo ngə *magulə ná Zembí jí nji ngwúdu, wo ngə mpu sá; nji, məjamb má ngə námá magulə ntó, má ngó lilya. ²⁰ Wo muud jí kú mpu du faas isá yé, ye wo cɛɛl mpu ná búgá jí kú nə misóólúgú yí í ak-wíindé tɔɔ sá? ²¹ Ngaá Zembí nyə á ngə mpáámbá íshé *Aburaham ná tútəlí muud mísh mɛd nəcé a yánalə mwân yé *Izaag tǎŋ *mátúnuga *alatár dī. ²² Wo adúgɛ? Búgá jé í á bə mbádúgá nə misóólúgú, byêsh í ngó sêy; misóólúgú wá mí á zə sá ná búgá jé í bág ncindí. ²³ Nə ndéé, í mú bə nda Kálaad Zembí ngó ci ná; ná: «Aburaham nyə á *búgula Zembí, Zembí mú lɔ nyə búgá jé jɔɔngú, a mú ci ná Aburaham jí tútəlí muud; bwá mú gwiid nyə ná shwá má Zembí.»

²⁴ Bí má dúg í? Zembí má ngə múúd ná tútəlí muud nəcé misóólúgú, kú bə nji nəcé búgá. ²⁵ Ntó námá wá Ráhab mudá janɔa nyə á bə yé. Ngaá ná Zembí nyə á ngə nyə ná tútəlí muud nəcé sóólúgú nyə a sá yí? Nəcə, buud bwán ɔ *Izurəyél bwá á kənd wá, Ráhab nyə a lág bwo nyádí njów, a mú sá ná bwá kyéyug zhí shúsád. ²⁶ Nyúúl nyísə kú nə *shíshim yí, nyísə mbimbə; ntó námá, búgá jí kú nə misóólúgú yí jísə mbimbə.

3

Júm dúsə wagəwo wagəwo sá

¹ Bwaang bi mə mpú ná sá buud ngó jíguli wá, Zembí mə bá bə nə

2:8 Ləv 19.18; Mat 22.39; Rom 13.9 **2:9** 2.1 **2:10** Mat 5.19; Gal 3.10; 5.3 **2:11** MmN 20.13-14 **2:12** 1.25 **2:13** Mat 5.7; 7.1; 18.32-35 **2:14** Mat 7.21; 1Yn 3.17 **2:15** Mat 25.35-36 **2:17** Gal 5.6, 16, 22-24; 1Yn 3.18 **2:19** Mbá 6.4; məjamb: Mat 8.29; Mak 1.24 **2:21** Mat 22.9, 12; Rom 4.1-5, 13-16, 19-22; Heb 11.17 **2:23** Mat 15.6; 2Ib 20.7; Rom 4.3 **2:25** Zho 6.17; Mat 1.5; Heb 11.31 **2:26** 2.17, 20 **3:2** Sôm 141.3; Mik 10.19 **3:2** 1.26

ɲkúd wúsú sémyé mílsád ntɔ bɔ́l búúd wáɲúd. Ntɔ, í ajíyé ná bi bág zhwog oyíguli ɲkí bulya, ² nácé shé bēsh shé má dɔ kwab mímbii mim-bii. Múúd mɔ ká bə kú dɔ kwab nə lású á mpu yé, nyíni nye má bə váál í jéla yí, nywáá ji námá nə ɲkul mpu bii nyúul nyé nyēsh. ³ Ngaá ná shé má dɔ shwaam íkabulí inkwanz mpu dí shú ná í sáág shé mægwág, ná ndéé shé ka bə nə ɲkul mɔ kənd bwo mányúul oncindí kál shé má céel yí? ⁴ Námá nda ititíma, bísa mɔma ísá í anání, onkwɔ́ ó anání wó bwá dɔ sá ná í kyéyug. Nji, tɛem bə ntɔ, ɲkúɲkwaawé cíg-cíg wó má dɔ sá ná titíma kág kóómb jēsh muud ɲgá julə nyə yé má céel yí. ⁵ Ntɔ námá wó júm dásá yé. Í tɛem bə kúkúl nyúul cíg-cíg, dásə nə ɲkul dɔ mamɔda nə í ɲgə sá mɔma ísá. Bi má dág íf? Kukúda cíg-cíg í jígal mɔma jugá. ⁶ Júm dásə námá kuda, dásə jiya olíɲgí sádí íkál í nyúúlúd. Í ɲgə lweegushi nyúul nyēsh. Júm í ɲgə wá shé kuda ícug dí, wú byéléd kə wóós shwiyud. Kuda jɔɲg í ɲgə zhu kuda á kandugə dí. ⁷ Muud nyə a má kwááf mímbii mí ócúdú myá jugá myēsh, tɔo inunú, tɔo ocúdú bwá júlé mímwɔ́ shí wá, tɔo ocúdú wá m̄ɲ, nyə a má kwááf bēsh. ⁸ Nji, kú nə tɔo muud ɲgwúd nə ɲgwúd jí nə ɲkul kwááf júm yé. Júm dásə bów-bów sá cúgé nə ɲkul ji ná shee yí, dásə nə gwoog ná cwóó. ⁹ Shé má dɔ balan nə júm íshé, dɔ ságusə Sóɲgú íshé Cwamba, shé dɔ námá balan nə júm dɔɲg dɔ lweem búúd Zembí nyə kwambulə yuug jéd wá. ¹⁰ Mpu ɲgwúd nə ɲgwúd í wéeshulí íbwádán wéeshuli málweemyá. Mbó bwaanɲ! Í ajəláyé nə dɔ bə ntɔ. ¹¹ Ye ncwun nyí nə ɲkul wéeshuli májúwó má ancúncwōɲ nə mə águgwulú luun ɲgwúd dí? ¹² Bwaanɲ, ye líí *figyé

jí nə ɲkul wúmə íbumá í olivyê? Ye fambá *vînyə jí nə ɲkul wúmə íbumá í figyé. Ncwun í dɔ wéeshuli májúwó má ca nə ca yí í cúgé nə ɲkul nyinɲə wéeshuli zhizhe májúwó.

Fwámé fug í dɔ zhu wó Zembí

¹³ Zó jí nə fug nə cóɲ na bídí yé? Muud wɔɲg lwóyág ntɔ jɔ kuú nɲɔnd jéd, a dág sá ísá nə lám ná shee, nə fug. ¹⁴ Í ká yida bə ná bí ɲgə bə nə mbíya lám, nə mæfendyá mílámúd íí, kúgá yáimbé nə ɲkény mányúul ná bi búsa nə fug; jisə bí ijóó. ¹⁵ Fug nyɔɲg í ángé nə zhu wó Zembí; nyisə fug á shí ga, fug á iyéesh í nyúul muud, fug min-jumbúlu. ¹⁶ Nácé, kál jí ná, bɔ́l mpíi bɔ́l, bɔ́l fendya nə bɔ́l yí, ísá dɔ sɪy ncúg-nculê, bów-bów mísóólágú dɔ bə mímbii mimbií. ¹⁷ Fug í dɔ zhu wó Zembí yí nyáá í dɔ bə ná fwɔ́-fwɔ́, í dágé céel mətala. Fug nyɔɲg í ádé bə nə cwambulá, í dɔ bə fug á ɲkwambulə, í dágé bul gwág búud cey lámúd, dɔ bul sá jɔ mísóólágú, kú nə mbéégí mənkwómú, kú nə məkán. ¹⁸ Buud bwá ɲgá wá mətala mpádúgá buud wá, bwá ɲgə bɛ mpəg mətala dí. Mpəg jɔɲgú ka ɲgə wúmə bwo cug á otátəlí.

4

Mbúgula nyə ajəláyé nə bə mílám mímbá

¹ Jí í ɲgə sá ná bi bág nə icwoomb nə igwáná? Ngaá ná jisə nácé iyéesh í zhwiimbyálə nə cug í ɲgə sá lumbulí mányúul mún dí? ² Bí ɲgə wáimb ísá, nji bi kú ɲgə bii byo; ná ndéé, bi mú ɲgə bə nə yéesh gwúlə búúd. Bí ɲgə jí ísá, nji bí cugé nə ɲkul bii byo; ná ndéé bi mú ɲgə bə nə ozhuyá, ɲgə gwána igwáná. Bi anɲé nə bii nácé bi anɲé nə gwáámb Zembí. ³ Bí tɛem ntág námá gwáámb íí, bi kú bii, nácé bi má dɔ gwáámb nə bów-bów

3:3 Sôm 32.9 **3:6** Mik 10.19; Mat 15.11, 18-19 **3:7** Mat 9.2 **3:8** Sôm 140.4; Rom 3.13; Ifz 4.29 **3:9** Mat 1.26-27 **3:12** Mat 7.16 **3:13** Rom 12.16 **3:14** 1Kr 3.1-3; Gal 5.20-6.4
3:15 1.5, 17 **3:17** Mat 5.48; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; Flp 1.9-11 **3:18** Mat 5.9 **4:1** Rom 7.5; 1Pr 2.11 **4:2** 1Yn 3.16

tédúgá, nji shú ná bi mæ lwándúlá iyéesh bín yâ zhwiimbyálá næ cug.

4 Bî búsa osól ɔ mínɔɔmb; ye bi ampúyé ná bí má ká bɛ mánywa má shí ga, bí má fɔm Zembî? Ntó jî ná muud mæ cɛ shwá næ shí ga yé, má bæ zhízhíh má Zembî. 5 Jî cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Zembî nyə acéélé ná

gúl sâ í zóg shwɔ wú næ Shíshim

nyə á sá ná í zóg jî shédí yí*.

Ye bi mæ tédúgá ná ja Mícilyá mí ngá ci ntó yí, jisæ zhizhe icigá-cígə?

6 Mbô! Zembî má yidá bul bæ næ mpaam. Sâ jɔɔng wá Mícilyá mí ngá ci yí, ná:

Zembî má ɔm lúmbulí næ buud

bwá ɔm nkény mányúul wá;

nji, bɔɔng bwá səl bwáméfwó shí wá,

a sá bwo mpaam.

7 Ná ndéé, bídúgá ná Zembî jwúg næ bî; ɔm lál lúu næ Njwú məjamb, nyə e fúndə bí, a kə shwóg-shwóg.

8 Shíshágá Zembî kúná-kúnə, nyə e shish námá bí kúná-kúnə. Yé osól ɔ *mísəm, gusagá məbwə; bí buud wá milám mímbá, fúbúgá mílám. 9 Maguləgá məntágula mún, bí gwág bíméfwó cey láməd, bí mú jii mányúul. Kúgá ná ngə gwo, yidagá jii; yɔwəgá dúlə fánda gwág məshusug ntó, yidagá shúsula. 10 Səlugá bíméfwó shí mísh má Zembî dí, a mú bá bân bí gwôw.

11 Bwaang, kúgá ɔm ciya íciyá í ábúbôw. Wó ká ci *mínyɔɔh wó næ muud ciyá ábúbôw, nkí ntâg ná wo jéég nyə njagá, mpug ná wo má jág lás næ mæcɛɛ, wo má jéég mæcɛɛ njagá. Nkí wo jéég mæcɛɛ njagá, mpug ná wo cúgé múud mæ báágúlá mæcɛɛ yé, wo má yidá bæ múúd má ɔm jéég mæcɛɛ minjagá yé. 12 Muud

nyə á təl mæcɛɛ, á ɔm námá balan næ mwo yé, jî nji ngwúd. Nyə wá jî næ nkul sá ná muud cúgəg, nyə námá wá jî næ nkul sá ná muud yág. Wo wá zə ná wo yág muud jî wo kúná-kúnə yé mæbɛɛ?

13 Bî bân ntâg íí, bí má ɔm ci ná: «Nkí múús nkí mán sá é kə ngwála shús ngwála kəl, kə jî wu mbú ncindí ngə sá mákid bii mwaanê»

14 Í njúl ná bi ampúyé nda cug jín í é bæ mán ná; bí búsa nda ngúdó í ɔm wós fúfwálá ná ndéé í mú jimb yí. 15 Bî má jəlá næ yidá ɔm ci ná:

«Nkí Cwámá má magulə, sá é cuge, sá sá sâ shús sâ kəl.» 16 Njî bí mú ngə nkény mányúul næ bæɔwə

dán ɔɔng; váál nkényá nyúul ɔɔng dësh dúsa nkí bôw. 17 Muud mæ mpú ɔm sá mánywa yé, á ká bæ kú sá mwo, a má səm.

5

Mikúkúm mí ɔ káálugə

1 Bî bân mikúkúm ntâg íí, jiiɡá mányúul; kímúgá ɔnkwiimbyé nəcə məntágula má zə bii bî. 2 Kúm dán í má bwo, mikáándə mín má mə díya óshê. 3 Or wún næ *mwaané wán mú næ myángulá; myángulá wɔɔng í bá bwaagulə bí mæbɛɛ mún. Í bá námá céég ɔm bí mányúul nda kuda í ɔm ɔm ná, nəcə bí má nkúnd kúm mwôw mágaád, í njúl ná shí í wál zə shîn. 4 ɔm, bí á ban ná bí ajánáyé næ olwaábulə bwá á ɔm saag bí məmpəg ífambé wá. Myána bí á má mánda myɔɔngú mí ngə kím ngə shwəman bî, Cwámá á nkul nyésh má gwág ɔnkwiimbyé olwaábulə bwá ngə kím wá. 5 Bî má cugə wa shí mishwun, ngə gwú iyéesh bín, ngə cugə cug nyanɡá. Bî a má bwaag

4:4 Mat 6.24; Yuá 15.18-19; 1Yn 2.15 * 4:5 Ból bwá ci ná: «Shíshim Zembî nyə a sá ná í zóg jî shédí yí í bul bæ næ wú». 4:6 4.10; Mik 3.34; Mat 23.12; 1Pr 5.5 4:7 Ifz 6.12; 1Pr 5.8-9 4:8 Sòm 18.21, 25; Iza 1.16; Zak 1.2-3; Mal 3.6-7 4:9 Luk 6.25 4:10 4.6; 1Pr 5.6 4:11 Sòm 101.5; 1Pr 2.1 4:12 Rom 14.4; 1Kr 4.5 4:13 Mik 27.1; Luk 12.18-20 4:14 Zhb 7.9-10; Sòm 39.6 4:15 Mis 18.21; Rom 1.10; 1Kr 4.19; 16.7 4:16 1Tm 6.17; 1Yn 2.16 4:17 Luk 12.47 5:1 Mik 15.6; Iza 5.8-10; Amo 6.3-7 5:1 1.10; Luk 6.24 5:2 Mat 6.19-20 5:4 MmN 3.7; Lav 19.13; Zhe 22.13; Mal 3.5 5:5 Zhe 12.3; 25.34

nda mimyáágé mí ócúdí bwé bá cígə jwów lú zāη myá. ⁶ Bì mə də bæ ná, muud kú nə məbɛ́ɛ́, bí yə nyə məbɛ́ɛ́, bí gwí nyə, a kú ləl lúu nə bí.

Mbúgula bág nə jísəw

⁷ Ná ndeé bwaanɣ, ηgəgá nə jísəw, kə kumə jwów Cwám̄ba mə bá zə yí. Bì má də dí dóg í? Mbəól məmpəg mə də ηgə bwánd nə nyə é bii jəjə mpúmá í é wú nyə mándəlúd yí. A də jísəw nə ndeé ompú wá mətéédúlé nə wá məshíné nywɔ́. ⁸ Jísówúgá námə ntó; máándúgá milám, nəcé Cwám̄ba wál bá nyinɣə zə. ⁹ Bwaanɣ, b́ól bwé nda də təd̄əwa nə b́ól, bí a bá ηwa məbɛ́ɛ́. Dúgá muud mə zə sámb shé milású yé tál mpumbéd í. ¹⁰ Bwaanɣ, *buud ɔ mícúndé bwé á də lás nə ηkul mə Cwám̄ba wá bwé á jug, bwé kú lám̄sa; ηwagá yuug nə bwo. ¹¹ Nda bí má mpú ná, shé ηgə ci ná buud bwé á bæ nə zény kálə shwóg wá, báá bwé mə jəla. Ngaá bí a shí gwáduga lāη mə Zhwōb; nyə á bæ, a ηgə tɛem dóg mícúη, a ηgə kə nji shwóg nə shwóg. Bì a shí námə dóg cé Cwám̄ba nyə á kə shúgula tál nyə yí. Zembí jì bul bæ nə lám̄ηkúηkwon, á də gwág búúd cey lámúd.

¹² Bwaanɣ, sá bí má jálá nə tééd fwó mpu yí jí ná, ci bí kú də keen jon̄ lə gwōw, kú keen mándəlu mə shí, kú námə keen tɔə nyúl ηkaanó íshús. Dúgá ci nji «Haaw» ja í jálá nə bæ haaw yí, ci «Mbō» ja í jálá nə bæ mbō yí; dúgá sá ntó shú ná bí bág bæ kú ηwa məbɛ́ɛ́ ja Zembí mə bá cígal milású yí.

¹³ Nkí ηgwól múúd á na bídí ηgə bwəma nə minjugú, a jógulag nə Zembí. Nkí ηgwól jì nə məshusug í, a séyug isusa ságusə Zembí. ¹⁴ Nkí ηgwól múúd á na bídí ηgə bwəas í, a jówúg ocúmbá buud wá *Dɔ́ lú

óbúgula, bwé zég jəgula nə Zembí shú dé, bwé ηgə shúlə nyə məwúdə jínə mə Cwám̄ba dí. ¹⁵ Bwé ká sá məjəgula məonɣá nə búgá, mbál í é cəgə, Cwám̄ba nyə é wəel nyə tál tətəlí. Í ká ntāg bæ ná nyə a sá *mísám, Cwám̄ba juu nyə nə myo. ¹⁶ Ná ndeé, dúgá sá nə ηgwól kə magulə mísám myé wé ηgwól, ηgwól jəgula nə Zembí shú mə ηgwólúgá, shú nə bí dóg yál. Məjəgula mə tətəlí muud māsə mə an̄kál-ηkálá, mə də séy. ¹⁷ Eli nyə á bæ námə nda shé. Nyə á jəgula nə Zembí nə lám yé wəsh nə ompú bwé tówúg kú ná nywɔ́. Ompú bwé á shí tów kú nywɔ́ tāη mimbú mílól nə on̄kwoond ósaman. ¹⁸ A mú nyinɣə jəgula gúl ja, jon̄ í mú nywél̄shì mpú ná ndeé mándəlú mə mú sá nə məmpəg mə wúməg.

¹⁹ Bwaanɣ, ηkí ηgwól múúd á na bídí mə béegyə nə obúbálé, a kə ηgə gwaa cwagəwa, ηgwól mə ká sá nə a nyinɣəg nə mpús í, ²⁰ mpugá nə muud mə sá nə sól mísám wúg kómb nyə ámə ηgə cwagəwa yí, a nyinɣə nə mpús yé, a mə sá nə *shishim yé í fáamug nə shwiy; a mə sá námə nə Zembí bág kú ná kənd mīsh ncúlyá mísám myéd.

5:7 Zhu 2.23; 2Pr 3.3 **5:8** Rom 13.11-12; 1Te 5.5-8; Heb 10.25, 37 **5:9** Mat 7.1-2 **5:10** Mat 5.12; Heb 11.32-38 **5:11** 1.12; MmN 34.6; Zhb 1.21-22; 2.10; 42.10-17 **5:12** Mat 5.34-37 **5:13** 1.5-6; Mīs 16.25 **5:14** Mak 6.13 **5:15** Mat 9.2; Mak 16.18 **5:16** Sôm 32.3-5; 38.4-6; Mik 28.13; 1Yn 1.8-9 **5:17** 10J 17.1 **5:18** 10J 18.42-45 **5:19** Gal 6.1 **5:20** 1Pr 4.8

Kálaad ashúshwóógú Pyêr nyé á cilə yé Isâ í dúgyá nə Pyêr ashúshwóógú yí

Pyêr, muud lwámá mə Yésus-Krîst, bá Silvê (Silas) wə bwə á cilə (1.1; 5.12). A ci nó í á bə bwə njúl *Babilon (5.13). Róma wə á ngə jəlá nə jôw ná Babilon éne.

Kálaad nyəméfwó ngə nyîn ná nyə á ciləw shú búúd bwə á ngə kúnəw nyí yəbá ókrîsten dí wá (2.2), mədɔ máɲ mə á bə ciimá ntúni ímpál í shí ítəon yâ Azi ácwáágé dí. Məma íciyá bisə cínəngú ntúga:

- (1) Okrîsten búse ijigə-jigə wa shí gaád (1.1 nə 2.11).
- (2) Cug, nə shwiy mə Yésus-Krîst í jəlá nə bə krîsten yêsh yuug á ngəg nə bɛ yí.
- (3) Yuug jəng í lwó krîsten kuú njəond á kyéyugú nə ohááden yí, nə bósl okrîsten yí, nə otəwe ɔ shwóg yí (2.18–3.6).
- (4) Kuú njəond ósól ɔ mäsáal búse nə omása ohááden wá, nə budá bwə á bá ohááden wá (5.1-7 nə 1.22–2.3).

Cug mə krîsten í jəlá bə mbii á ná buud ɔ tóon bwə bəg kú nə sâ bwə jûm ókrîsten yí.

Məbədə

¹ Mə Pyêr, *muud lwámá mə Yésus-Krîst, mə wə mə cilə kálaad éga. Mə cilə bí miféeshá mí Zembî mí á mə ciima, kə ngə cugə cug ijigə-jigə Pôn, nə Galátia, nə Kapados, nə Azi, nə Bitiní yí. ² Féeshúlə Zembî Sónngú nyə a féesh bí yí, í á bɛ yuug nyə á bwey yigula nə a bá sá yí; nyə á ka sá ná Nkənkə Shishim tálug bí koogú, bí bəg nə məgwág nə Yésus-Krîst, məcií mé mə fúbág bí.

Zembî kə bul sá bí mpaam, a bul námə sá ná bí cúgəg ná shee.

Akíba nə cug Zembî ngə nti sá yí

³ Gúmə nə Zembî, Sónngú mə Cwámə wúsú Yésus-Krîst. Gúmə nə nyə muud nyə á bul gwág sə cey lámúd, a gwúmushi Yésus-Krîst, a mú sá ná sə byélúg ncuncúmbə cínəng gwúmúlə wəng dí yé. Byélúlə sə á mə nyinğə byêl ja ábèé wəngú í á mə sá ná sə bəg nə bwágə lúú í ábúlé bwelə bə nə məsáam yí, ⁴ sə ka ngə bwánd dúsú kəw lú mánywa Zembî mə bwúg gwów jəng dí yí, mánywa mə ábúlé bwelə ntáma, kú bwelə kə məbwam, kú bwelə jumə má. ⁵ A mə bwúg námə bí buud mpífə nyé í ngə baagulə wá, bí buud ngə bii mbaagulá wəngú nə zhí a búgə wá, shú ná bí bəg ŋwa cug á mə bwey shín kwəmsa búúd bə yí, cug í bá nyîn ná ngəŋ mwów má məzhúgúlá dí yí. ⁶ Bí mú ngə jág bul bə nə məshusəg ja bí ngə mpu ntó yí, tɛm bə ná í é jii ná ná bí ngəg nə bwəma nə məkugulə mimbii mimbii, mə ngə sá bí məcey mə lám búbaalé fwálá ja gaád. ⁷ Məkugulə məng mə jəlá nə bə, nəcé búgə jín jí nə mfii ntə or, sâ í dú ntáma yí; ná ndéé, námə nda bwə dú wá or kuda dí fyá nyə ná, búgə jín í jəlá nə bwəma nə məkugulə shú ná í mpúyúg ná jí fwámé búgə, bí ka bá ŋwa məshwúmb, ŋwa gúmá, bwə ságusə bí jwów Yésus-Krîst mə bá zə lwóya nyúúl yí. ⁸ Bí ngə cɛl Yésus wəngú í njúl ná bí a shígé dúg nyə, bí ngə *búgula nyə bí kú námə fwo dúg nyə; gwə wə ngə yə bí məshusəg má ntə ŋkwón, mbii məshusəg múúd cúgə nə ŋkul bə nə ndí jí. ⁹ Məshusəg məng məsə nəcé bí mə bii myána mi búgə jín: *mishishim mín mí bá bii cug.

¹⁰ Buud ɔ mícúndə bwə á cúndə ná Zembî mə bá sá bí sólúgú mpaam

1:1 2.11; Zhk 1.1 1:2 2.9; Rom 8.29; Ifz 1.4; 2Te 2.13; 2Pr 1.10 məcií: 1.19 1:3 1.23; 2Kr 1.3; Tit 3.5 1:6 2Kr 4.17; Zhk 1.2-3 1:7 Zhb 23.10; Sôm 66.10; Iza 48.10; 1Kr 3.13 1:8 Yuá 20.29; 2Kr 5.7 1:9 Rom 5.2; 6.22; Ifz 1.14 1:10 Luk 24.46; 1Kr 15.3-4; 2Pr 1.19-21

wá, bwé á wundə micilyá, sô ná bwé wámbálá cug míshíshim mín mí má bii ní* .¹¹ Bwé á ngə sô ná bwé mpúg fwála isá byəɔŋg í á bə ná í bá sɪy yí, nə váál í á bə ná í bá ngə sɪy yí; nəcé Shíshim má *Kříst bwé á bə nə ndí yí í á bwey jaaw bwo məcɛy í á bwey bə ná Kříst mə bá zə bwəma nə ndí má, nə gúmá í á bwey bə ná í bá bɛ cínɔŋg mpúsə yí. ¹² Zembí nyə á ka lwó bwo ná lán bwé á ngə bwiŋg yí í á shígé dúgya nə bwo, í á yida bə shú dún. Ná ndéé, Nkəŋkə Shíshim má ka wú gwəw zə sá nə obwiŋgye bwé bwiŋgug bí lán wəɔŋgú. *Wəəngəles bwáméfwó bwé ngə cɛel kənd mísh isá yá lán wəɔŋgú.

Kuú njənd á buud ó Zembí

¹³ Nda jí ntó ná, ságá nə milúú mí bág bí ŋkí yása, cunalugá íyéesh bín, ságá nə bwágé lúú jəsh í bág bí nji mpáam má Zembí dí, mpaam á bá sá bí ja Yésus-Kříst mə bá lwóya nyúul yí. ¹⁴ Ságá nda bwán wá məgwág, kúgá ná ngə bɛ íyéesh í ayíyáag bí á də bə nə ndí bí kú fwo mpu Kříst yí. ¹⁵ Muud nyə á jəw bí yé nyə ádé sɛɛŋgya nə məbəw; nda jí ntó ná, bí mə jəlá nə də sásulə məbəw kuú njənd wún wəsh dí. ¹⁶ Gwé wə jí cilyá Kálaad Zembí dí yí, ná: «Bógá mɪŋkəŋkə mi búúd, nəcé mə jí ŋkəŋkə.»†

¹⁷ Dá mə də sámb búúd milésú nda í jəlá ná, kú kə múúd ŋkəəmú; Dá wəɔŋg ntəg ó bí mə dú kámb yé. Nda jí ntó ná, ngəgá nə cugə nə fúndúgú té bí bí ná wa shí mishwun yí, ¹⁸ bí ngə mpu ná Zembí nyə á jəna tən yílulə bí mbéé cug bí á ləg nə impáambé bín yíid. Tən nyəɔŋg í á shígé bə isá nda or ŋkí kwóógú bwé də lúlə *mwaanə nə ndí yí, isá

bí nə ŋkul ntáma yí. ¹⁹ Tən Zembí nyə á jəna yí í á yida bə ijimə í məcií, mə njúl nda məcií mə mwá ncwəmbə jísə kú nə sá á jumág, kú nə təw cúcwán lú məbwam yé, məcií mə Kříst. ²⁰ Zembí nyə á bwey təl Kříst ntó a nda fwo fwə shí nə gwəw; a mə ka zə sá sósólúgú wəɔŋg shú dún mwów mə məzhúgúlá mógáad. ²¹ Nyə gwúmushi Kříst, a sá nə a ŋwág zhwoŋ gúmá, shú nə búgə nə bwágé lúú í bág bí nyədəí.

²² Nda bí á mə ŋwa obúbálé nə məgwág nə, məgwág məɔŋg mə á mə fúbushi bí *mishíshim nə bí cɛélag fwámé cɪilálə á omínyəŋú, kú nə məkəŋ. Cɪilagá mpódúgá nyín nə milám mífúbán, cɪila ntó kú yəw. ²³ Bí mə jəlá nə cɪila kú yəw, nəcé, bí buud bí á mə byəl ncuncúmbə wá, mpəg í á mə byá bí yí í cúgə ntəg mpəg jí nə ŋkul bwo yí; jísə mpəg í cúgə nə ŋkul bwo yí, gwé wə Milésú mí Zembí myá mikuwó, mí ákandugə. ²⁴ Ngáá jí cilyá Kálaad Zembí dí ná:

Buud bəsh bəsə nda ikáá,
ijəw byán nda fuláwa.

Káá í dú shwáás, fuláwa kud,

²⁵ nji Milésú mí Zembí myáá
mí njúl kandugə á kandugə.

Milésú mí Zembí myəɔŋg wə Jəw
Lán bwé á bwiŋg bí yí.

2

¹ Nə ndéé, yəwəgá məgwəw mə lám, yəw məkəŋ, nə kwába, nə zhíŋ, nə ojaawá-jaawú. ² Yidagá gwág yéesh mílésú mí Zembí námə nda íkúkény í dú gwág yéesh bəl ná. Milésú mí Zembí míśə bí mún mánýa, fwámé mánýa kú bə má fulá. Bí mə jəlá nə gwág myo yéesh shú nə mí sáag nə bí ngəg nə wəy kə bá kumə cug á

* **1:10** Téed na kə wóos mpánzə 12, jísə sá Yésus nyə á cɪ Mat 13.17 nə Luk 10.24 yí. **1:12** Ifz 3.9-10 **1:14** Rom 12.2; Ifz 2.3; 4.17-18 **1:15** Ləv 19.2 † **1:16** Dúgúg ciyá ní Ləv 19.2 dí. Í ngə cɛel cɪ ná: dúgá sásulə míśám, nəcé mə ádé sɛɛŋgya nə míśám. **1:17** Iza 63.16; Zhe 3.19; Mat 6.9; 16.27; Rom 2.6; Zhk 2.1; 1Pr 4.5 **1:18** Mat 20.28; 1Kr 7.23; 6.20 **1:19** 1.1-2; Yuá 1.29; Mis 20.28; 1Kr 5.7; Ifz 1.7; Heb 9.12 **1:20** Ifz 1.4 **1:21** gúmá: 5.1; Rom 5.2 **1:22** 2.17; 3.8; 4.8; Rom 12.9; Gal 6.10; 2Pr 1.7; 1Yn 4.11 **1:23** Yuá 1.13; Heb 4.12; Zhk 1.18 **1:24** Iza 40.6-8; Zhk 1.10-11 **2:1** Ifz 4.25; Zhk 1.21; 4.11 **2:2** 1Kr 3.2 **2:3** Sóm 34.9

kandugə kandugə dî. ³ Í é bæ ntó ñkí bi a má kagulə Cwamba ná ndeé bí kwey ná á nywa.

Mísəon agúgwáan

⁴ Shishúgá Cwamba kúná-kúnə; a jisə kwóógú á kuwô búúd bwə á myaas yí, í njúl ná dáá wə Zembî nyə a féesh ná dúsá jimá shú dé dí yí. ⁵ Bi músə mikuwó mí mákwóógú; kwagá ñgə sɛɛɲgə ná ndeé bi mú bæ njów á *shíshim shú ísɛy í fada, í dúg kənd Zembî *matúnuga má shíshim, nyə é du magulə lúú má Yésus-Kríst dî má. ⁶ Jísə Kálaad Zembî dí ná: Dugá! Mə a má féesh jimá kwóógú, mə bwíg dwo Siyôn* tən kwóógú áshúshwóógú.

Muud mə jéég kwon nyədí yé nyə abúle sámba.

⁷ Zembî má sá ná bí buud ñgə *búgula wá bi ñwág gúmá. Nji, buud bwə anǵé nə búgula wá, jí shú dán ná:

Kwóógú ólwəye bwə á myaas yí, í má bæ kwóógú lú lámuga†.

⁸ Í nyiŋgə námə bæ kwóógú lú mábəəgú,

kwóógú í é du búlal búúd yí.

Bwə é du bwiim cínəngú nəcə bwə má sá ná bwə *amágúláyé ciyá má Zembî; Zembî nyə á bwey námə təl bwo ná bwə bág shúgula ntó. ⁹ Bi báá bi búšə mpwon buud Zembî nyə á féesh yí, bi búšə kında ófada ɔ Cí, lwon búúd má Zembî, kúl búúd Zembî nyə á kusə yí; nyə á féesh bí ná bi dúg bwiing məma ísá byé, nyə muud nyə á jów bí ná bi wúg yídúgúd zə máñkenya mé má mímbugú dí yé. ¹⁰ Bi a shígé bæ kúl

má Zembî yág, bi músə kúl jé ja gaád. Zembî nyə a shígé du gwág bí cey lámúd, a mú ñgə gwág bí cey lámúd ja gaád.

Kuú njəond ósól ɔ mäsáal ɔ Zembî

¹¹ Yé bwááŋg má búl cɛɛl wá, bi búšə ijigə-jigə wa shí gaád nda buud bwə njúl ízhaá shíd ná bwə bá cə wá. Ná ndeé, mə ñgə yáág nə bí náá: yəwugá ñgələ bɛ iwímbúg í cug múúd, í cɛɛl gwílya bí *mishíshim. ¹² Dugá bæ nə jə kuú njəond na cug bínəñ ohááden ñgə cugə níid. Í dúg bæ ntó shú ná, ja bwə cɛɛl du ntama bí mínə ná bi búšə mimbúwəlú yí, bwə yídag du dúg jəjə mísólúgú mín ná ndeé bwə mú bá yə Zembî gúmá ja á bá zə yí.

¹³ Nda bí búšə búúd ɔ Cwamba ná, bídúgá ná tówe shwóg yəsh búúd bwə má təl yé jwúg nə bî; njwú-buud jwúg nə bí ná nyə wə jí ájəláci, ¹⁴ ogwámuna jwú ná bwo wə njwú-buud nyə á təl ná bwə dúg yə ósól ɔ mábəw intágúlí, du ságusə íjə ɔ búúd wá. ¹⁵ Nəcə sá Zembî ñgə jii yí jí ná bi dúg sá mánywa, mánywa məəŋg má é du sá ná míkás mi búúd mí bəg kú ná nə sá mí é ci bí yí. ¹⁶ Ñgəgá nə cugə cug fəlí; nji, cug fəlí jəəŋg í á jéláyé nə ka yida bæ bí búduga dálə shweel mágwə mə lám; dugá yida ñwa bímɛfwó ná bi búšə salawús má Zembî dî. ¹⁷ Gúmálúgá muud yəsh, bí cɛɛl ómínyəñú bún wá búgə, ñwa Zembî nə gwəjəgə, gúmal njwú-buud.

Cug ólwaábulo

¹⁸ Yé ólwaábulo†, bídúgá ná omása bán bwə jwúg nə bî, ñwagá ijwúga

2:4 Sôm 118.22; Iza 28.16 **2:5** 2.9; Rom 12.1; Ifz 2.21-22 **2:6** Iza 28.16; Rom 9.33 * **2:6** Dúgúg ciyá ni Rom 9.33. Siyôn nyə á bæ mama mbán bwə á lwə ñgwála á Yurásalem cínəŋg gwów yí.

2:7 Sôm 118.22; Mat 21.42; Mis 4.11 † **2:7** Dúgúg sá ni Mat 21.42; Mak 23.20; Mis 4.11 nə Ifz 2.20. Í á du bæ kwóógú bwə á du tééd jil mándəlúd yí, dwó wə bwə á du bɛ ja bwə lám mányunǵ mə njów yí. **2:8** Iza 8.14; Rom 9.33 **2:9** 1.2; MmN 19.5-6; Lav 19.2; Mbá 4.20; 7.6; 14.2; Iza 9.1; 43.21; 61.6; Mis 26.18; Rom 5.17; 2Kr 4.6; Ifz 5.8; Tit 2.14; Heb 13.12; 1Pr 2.5; Mbá 1.6; 20.4 **2:10** Ozé 2.23; Rom 9.25 **2:11** 1.1, 17; Sôm 39.13; Rom 7.15, 17-23; Gal 5.17; Heb 13.14 **2:12** Iza 10.3; Mat 5.16; 2Kr 5.10 **2:13** Rom 13.1-7; Tit 3.1 **2:15** 3.16 **2:16** 1Kr 6.11, 19-20; Gal 5.13 **2:17** 1.22; 3.16; Mik 24.21; Mat 22.21; Gal 6.10; Flp 2.12 **2:18** Ifz 5.21-6.9 **2:18** Ifz 6.5-8 † **2:18** Ciyá sá só cí na ná «lwaábulo» ni jísə námə Luk 16.13 nə Mis 10.7 nə Rom 14.14.

byâŋ nə fwámé gwǝǝǝǝ; tɔɔ omása búśə nə bɔw-bɔw fúlú wá, kú bul bæ nji bɔɔŋg búśə nə jɔ fúlú wá, ŋkí ntâg bɔɔŋg bwá ádɛ yá wá. ¹⁹Mpugá ná, jísə jɔjɔ sɔ́lɔ́gú ná múúú jísówág mǎntágula á ŋgə bwəma nə ndí a kú nə mǎbɛǝ má; a jísówág kú lámusa nəcé nywáá bálə múúú má Zembí. ²⁰Ŋkí muud má jísow bígá á bwámá nə ndí nəcé a sálə mǎbɔw yí, dáyé dúmá nyá é ŋwa cínɔŋg yí? Wó ká ŋgə yida jísow njugú wo ŋgə sá mǎnywa, jísə jɔjɔ sá mísh má Zembí dī. ²¹Zembí nyə á jɔw ntâg bí nə bí zág cugə ntó. Ŋgá *Kříst nyə á jug shú dǎn? Nyə a lwó bí yuug nə bí bág dū bɛ zhií nyé. ²²Nyə muud nyé á shígé bwele sá *sám yé, nyə muud nyə á shígé bwele lás lású mákəŋ yé, ²³nyə muud nyé á dū bæ, bwé ŋgə lwíy nyə a kú bweel yé, a tɛem jug, a kú cwambulə búúú, a yida dū jɔw nji Zembí muud má dú cígal mílású tǎtəlí yé; ²⁴nyə muud nyə á ŋwa misám míśú nyádí nyúúúlád kə nə myo kwolós dí yé, nyə a sá ntó shú ná sá bág mimbimbə shú sá í dúgyá nə misám yí, sá kág yida ŋgə cugə shú ótǎtəlí; nyə muud nyúúú í á jug nə yáág-yáág mǎfəŋ bí bǎŋ bí mú yál yé. ²⁵Nəcé bí á bæ nda incwəmbɛ í á jímb nə zhií yí. Ká, ja gaád íí, bí má nyiŋgə zə wé muud ŋgə wíł *mishíshim mín ŋgə baagulə myo yé.

3

Cug á mpádúgá mudá bá mudûm

¹Budá o, námé nda sá ámə cí nə bɔ́lɔ́gá ná, maguləgá nə ogwúm bún bwé jwúg nə bí; ntó nyə e sá ná, tɛem bæ nə bɔ́l bwé ŋgə bæ nə mǎshwán, kuú ŋjɔɔnd mǎ búdá bǎŋ í é sá ná bwé máguləg Milésú mí Zembí ntáni muud nda lésha nə bwo. ²Bwé é magulə nji nə dǎlə dóg

nda bí ŋgə cugə nə lám ŋgwúú ná, nə nda bí ŋgə mpu yə bwo gúmá ná. ³Kúgá dū sá nyanǵá á nyúúú dí tóón, dū fendya mílúu, dū bwáád ɔŋkaaw nə ivunǵá í or nə mikáándá mí álal-kus. ⁴Yidagá dū sá nyanǵá í á búle bwele fyóómb yí, nyanǵá á lám dí cwú: fúlú á kú dū yá, dū bæ nə shee, jǎŋ nyanǵá wé í búl bæ nə mfíí mísh má Zembí dī. ⁵Budá bwé á gwág nə Zembí yág wá, bwé á dū bwánd sá jəsh nə búgá wé Zembí wá, ntó wé bwé á dū sa nyanǵá yé, bwé dúgá magulə nə ogwúm bǎŋ bwé jwúg nə bwo. ⁶Í á bæ budá nda *Sara mudá mǎ *Aburaham, nywáá nyə á dū bæ nə mǎgwág nə ŋgwúm yé, a dū jɔw nyə nə Cwámba. Bí múśə bwán ó *Sára wɔɔŋg ka ŋgə sá mǎnywa kú bíđ ná ifwaas í zág sá bí mitédúgá nə búl-bul-búl.

⁷Bí bǎŋ budúm ntâg íí, námé nda má ŋgə cí nə budá ná, ŋgəgá nə cugə nə budá bún bí ŋgə mpu ná bǎŋ búśə váál búúú átutagá. Ŋwágá bwo nə gúmá nə Zembí ŋgə námé yə bwo dán kəw á cug á ŋgə yə bí mpáam dí yí. Cugəgá nə bwo ntó shú nə mǎjəgula má dúg bæ bí kú nə mimyágá.

Cug á mpádúgá omínyəŋá

⁸Má cɛel cí nə bí bəsh ná: bəgá lám ŋgwúú, bí ka dū gwígya mǎcɛy, dū cíla cɛelí á omínyəŋá nə omínyəŋá, dū bæ nə lám iŋkúŋkwon, muud yəsh sáləg nyəmǎfwó shí; ⁹kúgá dū bweel mǎbɔw, kú bweel mǎlwíy. Yidagá dū bæ, múúú mǎ ká sá bí mǎbɔw, bí bwádan nə nyə, nəcé sá Zembí nyə á jɔw bí ná bí dúg sá wé cí, a ka námé bá shwu bí ibwádán. ¹⁰Mpugá ná jísə cilyá Kálaad Zembí dí ná: Ŋkí muud má cɛel cugə fwámé cug, cug á ná a wɛɛf nyúúú,

2:19 5.12 **2:20** 4.14 **2:21** Mat 16.24; 20.26-28; Yuá 13.15; Rom 15.5 **2:22** Iza 53.9; Yuá 8.46; Heb 4.15 **2:23** 3.9; Iza 53.7; Mat 26.55-56, 67; 27.14, 27-31 **2:24** Iza 53.4, 5; Rom 6.2, 11; Kol 2.14; Heb 9.28 **2:25** Iza 53.6; Eze 34.5-6; Mat 9.36; Yuá 10.16; Heb 13.20 **3:1** 1Kr 7.16; Ifz 5.22-24 **3:3** 1Tm 2.9 **3:7** Ifz 5.25-28; 1Tm 2.8 **3:8** 1.22; Ifz 4.2-3; Flp 2.2-3 **3:9** 2.23; Zhb 31.30; Mat 5.44; Rom 12.17 **3:10** Sòm 34.13-17; Zhk 1.26

á jǎlá nǎ bǎ kú dǎ jág lás nǎ buud, kú dǎ bwiing íjǎǎ;

11 á jǎlá nǎ yǎw sǎlá mǎbǎw, a dǎ sǎ mǎnywa,

a dǎ sǎ mǎzhií mǎesh nǎ mpwogé bǎg, a dǎ wǎ nǎkul nyé nyésh nǎ mpwogé wǎong kǎg shwóg nǎ shwóg.

12 A sǎág ntó nǎcé mǎsh mǎ Cwǎmba mǎ ngǎ dǎg otatǎlí ǎ búú, a ngǎ gwǎgǎlǎ mǎjǎgǎlǎ mǎng;

a mǎ yida nywaadǎlǎ mpwóómbú nǎ buud bwǎ ngǎ sǎ mǎbǎw wǎ.

Cug á fwǎla lǎ cúwǎlí

13 Bǎ mǎ kǎ ntǎg bǎ nǎ cim bú sǎlá mǎnywa, zǎ nyǎ e sǎ bǎ mǎbǎw?

14 Nǎkǎ bǎ mǎ kǎ ntǎg jug nǎcé ngǎlǎ cugǎ tǎtǎlí, bǎ bǎá mǎ jǎla. Kúgǎ bǎ nǎ ifwaas nǎ buud bwǎ mpǎí bǎ wǎ, kúgǎ bí d nǎ mitǎdúgǎ mǎ bǎg bǎ nǎ búl-bul-búl.

15 Yidagǎ ngǎ yǎ Cwǎmba wǎn *Kǎrist gúmǎ mǎlámú, bǎ dǎ bǎ kwéeshǎ ja jǎsh nǎ nǎkǎ muud mǎ jǎ bǎ sǎ bǎ ngǎ *búgǎlǎ yǎ, bǎ mǎ shwǎǎlǎ búgǎ jǎn. 16 Shwǎǎlǎlǎ wǎong í jǎlá nǎ yida bǎ nǎ lám nǎ shee, nǎ lám nǎ sǎng, lám kú beemb tǎw mǎjǎmǎ; ntó nyǎ e sǎ nǎ ja bwǎ ngǎ ntǎma bǎ mǎnǎ yǎ, buud bwǎ ngǎ cǎ nǎ bǎ anǎgǎ nǎ kyey fwámé kuú njǎond ókǎristen wǎ bwǎ bǎg nǎ shwǎn. 17 Nǎcé, nǎkǎ Zembǎ mǎ bí d nǎ muud júgug nǎcé a ngǎlǎ sǎ mǎnywa, ntó bul jǎla, ntǎ jugǎlǎ nǎcé mǎbǎw.

Yésus nyǎ á ntǎ kǎl jǎsh

18 Nǎcé nǎ, *Kǎrist nyǎmǎfwó nyǎ á zǎ yǎ ja ngwú d nǎcé *mǎsǎm mǎn, nyǎ á zǎ cé buud ǎ mǎbyaagǎlǎ, nywǎá kú nǎ mǎbyaagǎlǎ, shú nǎ a kǎ nǎ bǎ wǎ Zembǎ. Bwǎ á gwú nyǎ nyúul, Zembǎ mú sǎ nǎ Nǎkǎngǎ Shǎshim nyǎngǎg yǎ nyǎ cug.

3:13 Rom 13.3 **3:14** 4.14; Mat 5.10 **3:15** 1.3-5; Kol 4.6 **3:16** 2.15 **3:18** 2.21; Rom 5.6-8; 6.10; Heb 4.15; 7.27 **3:19** Mǎt 6.2; 2Pr 2.4; Yú d 6 **3:20** Mǎt 6.14-22 * **3:20** Jǎ nǎmǎ

nǎ nǎkul bǎ nǎ «mǎjǎwó mǎ á cug búbaalǎ buud». **3:21** Rom 6.3-4; Heb 10.22 † **3:21** Jǎ nǎmǎ nǎ nǎkul bǎ nǎ «muud ngǎ gwǎám b Zembǎ lám ǎngǎngǎ». **3:22** Mis 1.9; Ifz 1.21 mbwǎ mǎncwúm: Mat 22.44; Rom 8.34; Mis 2.33 **4:1** 2.24; 2Kr 4.10; Gal 5.24 **4:2** 2.21 **4:3** Gal 5.19-21; Ifz 2.3;

Tit 3.3 * **4:3** Idǎna í ǎlal-nǎkul: Mbǎí idǎna wǎong í á dǎ bǎ, buud dǎ nǎ ngul ntǎ mǎnji, buud sǎ jǎngǎ kú nǎ mǎsus. **4:5** 1.17; 2Tm 4.1

19 Nǎkǎngǎ Shǎshim wǎongǎ ngul nyé wǎ í á sǎ nǎ a kǎg nǎ Jǎjǎ lám kǎ cúndǎ *mǎshǎshim mǎ í á bǎ mǎmbwug dǎ yǎ, 20 mǎshǎshim mǎ búú d bwǎ á dǎ sǎ mǎngǎádǎ yǎg mǎ Zembǎ nyǎ á ngǎ jǎsǎw mǎbǎgǎ mǎ búú d *Nówe ngǎ caag byǎól yǎ. Byǎól dǎong dǎ cwú wǎ búbaalǎ buud í á faam nǎ mǎjǎwó*

tǎng buud mǎwǎmb yé. 21 Mǎjǎwó mǎong mǎ á bǎ mpwokwoond á nduwǎn, nda í ngǎ cug bǎ ja gaád nǎ. Nduwǎn í cúgǎ ngusa nǎ í yǎl múú d mǎbwam mǎ nyúul, í yida lwó nǎ muud mǎ yid wǎ Zembǎ nǎ lám ǎngǎngǎ†, a mǎ dǎg cug nǎ zhií á gwúmǎlǎ Yésus-Kǎrist nyǎ a gwúm yǎ.

22 Ja nyǎ á gwúm yǎ, nyǎ á kǎ gwów, a njul Zembǎ dǎ mbwǎ mǎncwúm; isǎ byésh í ngǎ lwó buud mpǎl yǎ nǎ byǎong í ngǎ ntǎ buud ngul yǎ, byésh í mú mǎnyámǎ mǎd.

4

Icug í jǎlá nǎ cénd

1 Nǎ ndéé, nda jǎ nǎ Yésus nyúul nyé í á jug nǎ, bweyugǎ bǎi tǎdúgǎ nǎ bǎ é jug nǎmǎ nda nyǎ, bǎ ngǎ mǎ nǎ muud nyúul í mǎ jug yé, nywǎá mǎ yǎl lám *sǎmǎd. 2 A mǎ yǎl lám sǎmǎd nǎ, té á jǎ ná wa shǎ gaad yǎ, a bǎg kú ná ngǎ nyǎngǎ bǎ iwǎmbúg, a yida ngǎ cugǎ váal Zembǎ ngǎ jǎi yǎ. 3 Bǎmbǎ bǎ á mǎ bǎ cug óhǎáden yǎg nǎ í á mǎ kwaga; bǎ a wǎ mǎnyúul ǎsǎy-sǎy dǎ, nǎ iwǎmbúgǎd, nǎ fud mǎlwǎgǎd, nǎ idǎna í ǎlal-nǎkul* dǎ, nǎ íngulǎgǎd, nǎ mbǎé yǎlǎ ózembǎ ǎ áyadúg gúmǎd.

4 Nǎ ndéé, óhǎáden bwǎ ngǎ kǎam nǎ bǎ anyǎngǎyé ná ngǎ fulǎ sǎmbǎ nǎ bwo íntǎwǎlǎ byǎongǎd; bwǎ mú ka ngǎ lwǎy bǎ lwǎy lwǎyúg. 5 Nǎjǎ, bwǎ bǎ tǎw kǎodǎd mǎsh mǎ Zembǎ dǎ nǎ

misóólúgá myəəŋgá, nəcé Zembî wál bá zə sámb búúd bēsh mílású, təə bəəŋg bwá bá ná bə míkuwó wá, təə bəəŋg bwá á bwey yə wá. ⁶ Sâ jəəŋg wá í á sá ná Jəjə lán í kág námé ná ndéé buud bwá á yə wá gwág, shú ná, ja bwá mə shîn bwəma nə cígúlé mílású á buud míshwun dí yí, bwá káág námé bwəma nə cəg mə Zembî *shishim dí.

Cəg óbúgula té sá ŋgá bwánd Yésus yí

⁷ Məshíné mə isâ byēsh mə múšə kúná-kúnə. Kúgá də wagula, dəgá cunal íyéesh bín shú ná bí dág sá məjəgula. ⁸ Fwogá tééd bə nə fwámé məcəy mā omínyəŋə nə omínyəŋə, váál məcəy dəəŋg í də búdal ncúlyá *misám. ⁹ Dəgá sá ná, bóól mpu ŋwa bóól bwádí mínjəw, bóól mpu ŋwa bóól, bí ə də sá ntó kú cwaduga. ¹⁰ Ŋwagá biméfwó tən ikulág mə á mə bii mpaam mə Zembî mimbii mimbii má; bí ka də sá ná, muud yēsh kwíind bóólúgá nə jé sâ Zembî nyə á táduga nyə nə ndí yí. ¹¹ Ntó ji ná, ŋkí muud mə lás íí, í bəg nda a ŋgə kala sâ Zembî nyə əmə ci yí; ŋkí muud mə kwíind bóólúgá, a kwíindəg bwo nə ŋkul Zembî mə yə nyə yí; í jii ná misóólúgá mín myēsh mí yəg Zembî gúmá lúu mə Yésus-Kríst dí, nyə muud jí nə gúmá, nə ŋkul, kandugə á kandugə yé. Amen.

Buud bwá ŋgá bwəma nə cúwáli wá bwá mə jəla

¹² Yé bwáəŋg mə búl cəel wá, ja məkugula mə é bádugə bí nda kuda yí, kúgá seegyá mwo nda gúl sá í ajáláyé nə bə yí. ¹³ Yidagá gwág məshusəg nə bí ŋgə ŋwa dún kəw lú məcəy *Kríst nyə á jug nə ndí má, shú ná bí bəg gwág məshusəg, bí kəəs ja á bá lwóya mílwané myé yí. ¹⁴ Búúd bwá ká fiim bí nəcé bí

bələ ókrísten íí, bí mə jəla; mpugá nə Shíshim mə Zembî, Shíshim á gúmá wúsə bídí. ¹⁵ Nji, muud a bídí sámbá nyə ajáláyé nə kə jug nə nyə əmə gwú múúd, ŋkí ntəg nə nyə əmə júwo, ŋkí sá mósól məbəw, ŋkí ná nyə əmə sá íshwíguli. ¹⁶ Ŋkí muud mə yida jug nəcé a bələ krísten íí, a kú bəeg gwág shwōn, a yidag yə Zembî gúmá nə jíná lú krísten. ¹⁷ Mpugá nə fwála lə cígúlé mílású í mə wós, í é fwo tééd nə buud wá njəw mə Zembî. Ja í ká bə nə cígúlé mílású í tééd nə sá yí, buud bwá ŋgá bán nə bwá əmágúláyé Jəjə Lán mə Zembî wá bəŋ bwá bá bə ntədəl?

¹⁸ Ŋkí í tééd fwo líduga shú ná tátəlí muud dəgúg cəg,

í ka bə ntədəlé nə muud jí kú bish nyə yé bá bəŋ sóol *misám?

¹⁹ Ná ndéé, buud bwá ŋgá jug nəcé Zembî nyə əmə jii ná bwá júgəg wá, báá bwá kəg shwóg nə mənywa, bwá bádug ijim byəŋ məbwá mə múúd nyə á té bwo yéd, á dú námé sá sá jēsh á cí yé.

5

Məcwūŋ

¹ Mə léshá nə ocúmbá wá *Də bwá ŋgá bə nūŋ bídí wá. Mə ji námé cúmbá á Də nda bwo, mə á bə ntəg ja Yésus nyə á jug yí, mə bá námé bə nə kəw lú mílwané mí bá zə nyín myá.

² Mə yáag nə bí ocúmbá wá Də náaa: wíílúgá ítəw Zembî nyə a mə yə bí yí. Bí ə mpú də dəg byo nə lám wēsh váál Zembî mə jí yí, kú bə nda sá cínđúlá nə muud ŋgə cínđal bí, mbə; kúgá bə nə yéesh məbii, baagələgá bwo nə jə tədúgá. ³ Buud Zembî nyə á bəd bí məbwád óni, kúgá yida mpáəmbəwo bwo gwəw nda bí búšə bwo omása, yidagá ŋwa bíméfwó tən iyuuug səənz jēsh í jəla nə bə yí.

4:7 1Kr 10.11; 1Te 5.5-8; 1Yn 2.18 4:8 1.22; Zhk 5.20 4:9 Heb 13.2 4:10 Rom 12.6-8
4:11 Rom 12.7; 1Kr 10.31; 12.8; Zhk 3.1 4:12 1.7 4:13 5.1; 2Kr 4.10; Rom 5.2 4:14 2.20;
3.14; Mat 5.10-12; Mak 13.11; Mís 7.55 4:16 2Tm 1.8 4:17 Zhe 25.29; Eze 9.6; 2Te 1.8 4:18
Mik 11.31 4:19 Sòm 31.6 5:1 1.21 5:2 Yuá 21.15-17; Mís 20.28; 1Tm 6.5 5:3 2Kr 1.24;
Flp 3.17; Tit 2.7 5:4 1Kr 9.24-25; 1Pr 1.4

⁴ Nə ndeé, ja Mása obaagulə ó ítəw mə bá zə lwóya nyúúl yí, bí ka bá lég *túm gúmá á milwanó í cúgə nə ñkul bá bwele jumə yí.

⁵ Ntó námə wə mə cí nə bí mənəcwəmə nááá: bídúgá nə ocúmbá buud bwə jwúg nə bí. Mpədúgá nyín ntág íí, muud yêsh səlúg nyəméfwó shí, nəcé Zembí mə də lúmbúli nə buud bwə də ñkəny mənnyúúl wá; ñji, bəəng bwə səl bwəméfwó shí wá, a sá bwo mpaam.

⁶ Səlugá biméfwó lal-lal mbwə mə Zembí dí shí, nyəméfwó ka bá bən bí ja fwála dəəng í bá bə yí. ⁷ Yílúgá isá byêsh í ñgə kənd bí milám gwów yí, bəd nyə məbwád; mpugá nə nyə wə ñgə baagulə bí. ⁸ Dugá cunal íyéesh bín, jigá ñkasə. Muud lúmbúli wán Njwú məjamb ñgə kuñg nda zhwambəñkwuñ mə dú báam nə, a ñgə sọ muud á céégúg də yé. ⁹ Dugá ləl lúu nə nyə, bí kú fúfug búgəd, bí bwey də mpu nə omínyəñə bən básə shí nyêsh dí wá bwə ñgə námə jug váál bí ñgə jug ni. ¹⁰ Nji, Zembí amədəí á mpaam nyêsh wə nyə a jəw bí nə bí bəg buud ə *Kříst Yésus bí mú bə nə kəw lú milwanə myé. Zembí wəəngú, ja bí e jug búbaalé fwála yí, nyəméfwó nyə é sá bí váál í jəla yí, a nywaadulə bí, a wá bí ñkul, a sá nə bí bəg kú ná bwele shwágusa. ¹¹ A ñwág ñkul kandəgə á kandəgə. Amen.

Məbədə́ nə ibwádán

¹² Silvê wə mə ámə ñwa nə a zəg cilə mə baalé íciyá íga yé. Məe ñgə ñwa nyə nə *mínyəñə waamá abúgúlág. Mə ámə cí nə a zəg cilə mə wá, mə wág bí ñkul mílamúd, mə báásulə námə bí nə bí təl fwámé mpaam mə Zembí dí; yímúgá mənnyúúl na.

¹³ Dọ dúsə *Babilon, Zembí nyə á féesh námə nda bí yí í ñgə bəda bí; ncwəmə dām Márkus ñgə

námə bəda bí. ¹⁴ Nğəgá nə kúlulə məkúlulə mə cəelí.

Zembí kə sá nə bí bəsh buud bí músə búúd ə Kříst wá, bí cúgəg nə shəe!

Kálaad ábêê Pyêr nyá á cilə yé Isá í dúgyá nə Pyêr ábêê yí

Shímun Pyêr, muud lwámá mə Yésus-Kríst wə nyə á cilə kálaad éga (1.1). Nyə á cilə okristen bəsh.

Wa kálaad éga di, Pyêr nyə á ngə lumbəli nə buud bwə á ngə kyey nə waguwo-waguwo mínjígúalá Dɔ mə Yésus dí wá.

Bíl íciyá yá kálaad éga bisə námá nda bilágá yá kálaad mə Yúd (dág 2.1-8 nə Yúd 4-16).

Pyêr nyə á ka təl icé í lésú byé ntúga:

- (1) A bəda búúd, a mú ka báásulə máfúlú mə krísten (1.3-21).
- (2) A mú bágulə ísəy nə kuú njəond mímbúwúlú mí búúd mí ngə bə nə ndí yí (2.1-22).
- (3) Mímbúwúlú mí də cágulə búúd bwə ngə bwánd zíyé mə Kríst wá, bwə də ci nə zíyé wəəng í ábúle bə (3.1-18). Nə ndeé, Pyêr ka ngə bəsa nə mímbúwúlú myəəng nə Kríst ngə bə kú ləel zə nəcé Zembí ngə ná fwo jísəw nə zhwog buud bwə bág fwo dág cug.

Kálaad éga ji nə bíl íciyá búúd ɔ Yésus bwə búl gwág nywa yí:

- (1) Cwámba nyə a mə yə shé isá byēsh í jálá nə kwíind yí (1.3-4).
- (2) Jwəw ngwúd dúsə mísh mə Cwámba dí nda mímbú tóóshin, mímbú tóóshin nda jwəw ngwúd (3.8).

Məbádá

¹ Mə Shímun Pyêr, lwaá nə *muud lwámá mə Yésus-Kríst, mə wə mə cílə kálaad éga. Yésus-Kríst, Zembí wúsú nə Cugye wúsú nyə á mə sá nə jə lám jé ná, bóól búúd bwə lágúg námá

búgá í njúl nə mbií mfií búgá jísú jí nə ndí yí. Buud bəəng wə mə cílə kálaad éga wá. ² Kálə bí é ngə kə shwóg nə mpúlə Zembí nə Cwámba wúsú Yésus yí í búləg kwádulə bí ibwádán, í bul sá nə bí bəg nə shee.

Cug krístenə mə jálá nə cugə yí

³ Mpugá nə Cwámba nyə á mə yə shé isá byēsh í jálá nə kwíind shú nə shé ngəg nə cugə cug í yə Zembí gúmá yí. Nyə á yə shé isá byəəngú ŋkúl Zembí nyéd, sálə nyə á mə sá nə shé mpúg Zembí muud nyə a jəw shé yé; nəcé Zembí nyə a jəw shé nə zhií á məŋkənwəwə mé nə jə fúlú jé. ⁴ Məŋkənwəwə nə jə fúlú jé jəəng wə í á sá nə shé bíig məma isá nyə á kaag yí, isá byəəng bí nə məma mfií shú dúsú. Nyə a sá ntó shú ná, ja bí mə bíí məma isá byəəng yí, bəw-bəw isá í ngə wá məlwəəgəwə shí ga dí yí í bəg kú ná nyíngə julə bí, məfúlú mán mə yídagú bə nda məfúlú mə Zembí. ⁵ Nəcé ntó, wágá ŋkul nyín nyésh ná, nda bí mú nə búgá ná, bí kwádúlag jə fúlú búgá jəəng dí, bí kwádulə fwámé mpúyá, ⁶ bí kwádulə kuú njəond á dúlə mpu bii lám, kwádulə zény kálə shwóg təw jí təw jí, kwádulə kəndúlə lám wə Zembí, ⁷ kwádulə mácey mə omínyəŋə nə omínyəŋə, bí kwádulə cəelí cəelúlə búúd bəsh. ⁸ Nəcé, jə məfúlú mání, bí mə ká bə nə mwo mə ngə kwídulí kúdúlíg hí, mwə wə mə é sá nə bí bəg kú də báag məbwə, bí yidá ngə kə shwóg nə shwóg ngə mpu Cwámba Yésus-Kríst fwámé mpúlə. ⁹ Mpugá nə jə məfúlú mání, muud cúgé nə mwo yé, jisə nda muud mə yə mísh a ka ngə bwəwulə zhií bwəwulə bwəwuləg yé, a mə wusa nə Zembí nyə á shí fúb nyə, yíl nyə *míshə myé mí ayág. ¹⁰ Gwə wə mə cí nə bí ná, bwaəng, wágá ŋkul nə njúwúlú Zembí nyə a jəw bí yí, nə féeshúlə nyə á féesh bí yí, bí ŋwág byo nə məjilə.

Bí mǎ ká sá ntó, bi nda bá bwele bufa mábôwud. ¹¹ Ntó, Zembî mú bəgushî bí zhiî ná sán kálə nyîi faan á kandugə kandugə má Yésus-Krîst, Cwám̄ba nə Cugye wúsúđ.

Obúgula bwá jəlá nə nada nə njúgúla bwá á ηwa yí

¹² Gwá wá jí ná, mə bá du báásulə bí isá íni tɛɛm bə ná bi má bwey mpu byo, bi má bwey námá nada nə búbálé bí á jíig yé. ¹³ Mə dúg ná jisə mpwogé ná, té má jisə ná wa banda ga dí yí, mə dúg báásulə bí isá byəɔŋgá, bi bəg kú wusa mányúul. ¹⁴ Nəcə mə ηgə mpu ná mə wál bá zə wú banda dɔəŋgúđ, Cwám̄ba wúsú Yésus-Krîst nyə á má lwó mə ntó. ¹⁵ Mə e wá ŋkúl ná bi bəg du téduga isá byəɔŋgá ja jəsh, tɛɛm bə ja í bá bə mə má kyey yí.

Njúgúla má Pyêr wúsə búbálé njúgúla

¹⁶ Sá á sá ná bi mpúg nda Cwám̄ba wúsú Yésus-Krîst má bá nyiŋgə zə nə ŋkul ná. Mpugá ná ja sá á yə bí njúgúla wəɔŋg yí, sá á shígé ηgə bwiŋg bí milán búud bwá á té nə milúu ná ndeé bwá mpu shín táag nyá. Jísə ná sá á dúg cé ícwám̄ba jé nə mísh mǎsú. ¹⁷ Haaw, nyə a lég gúmá nə milwané mí ηgé zhu wá Zembî Sónǵú. Nyə a lég byo ja kál lú ícǐ má Zembî á milwané í á cǐ nə nyə ná: «Mwân abábə waamá óga; nyádí wá lâm wâm wəsh wúsú yé.» ¹⁸ Sə óga sá á gwág kál dɔəŋgú í ηgé zhu gwôw jon dí ja sənón sá á bə mbám̄bún Zembî nyə a féesh yíid. ¹⁹ Ná ndeé sə ηgə wá milâm mísú oncindí íciyá í *búud ɔ micúndád. Í bul jəla ná bi kəndug mísh íciyá byəɔŋgúđ nəcə bísə shú dúnéd nda lám̄ba í ηgé gwô yídúgúđ yí, í gwô ntó ná ndeé kə wóós ja ácén-cení a kúndá mán má bá fɛɛn bí mənkenya mílámúđ yí.

²⁰ Fwogá téeđ bwey mpu ná, micilyá mí búud ɔ micúndá mísə Kálaad Zembî dí myá, mí á shígé ηgə zhu mítédúgá mí búudəd. ²¹ Nəcə, kú nə tɔə cúndá má Zembî ηgwúđ í á bwele zhu tédúgá má múúđud. Nji, buud bwá á du cúndə jíiná má Zembî dí wá, Ŋkəŋkə Shíshim wə nyə á du sá ná bwá cúndóg.

2

Oyúguli ɔ máshúgá bwá bá bə

¹ Nji, *buud ɔ micúndá wá məshúgá bwá á shí námá du bə kúl búud *Izəɾəyél dí. Oyúguli ɔ máshúgá bwá bá námá du bə bídí gwoonǵud. Bwá bá zə nə bów-bów mínjúgúla mí agwílyə buud, zə ηgə nyŋgal myo na gwoonǵ dí nyima. Bwá bá kə nə íbəmb byán ná ndeé kə shwána Mása wán nyə á wá lall tən shú ná bwá bəg fulí yé. Ntó, bwá mú bá lél jɛɛ kú bwey. ² Buud ŋkǐ bulya bwá é bɛ əsɪy-sɪy wán wəɔŋg, kuú nǵənd wán í mú sá nə cug krísten í bəg sá cóógú. ³ Oyúguli ɔ máshúgá bəɔŋgá, nda bwá ηgé sǵ məzhií mēsh ná bwá bəg nə zhwog məbii ná, bwá é du zə nyúg bí nə mikaand mí məshúgá shú ná bwá díyá nə bí. Mpugá ná intúgúli byán í má bwey bə, Zembî wál bá zə jaŋgulə bwo.

⁴ Mpugá ná Zembî nyə a shígé jagulə *wəéŋgales bwá á sá *səm wá; nyə á wusə bwo Taratər dí. Bəsə feedyá nún kál yídúgá í búl bə ná kulúđ yí, bwá ηgə bwánd sémbyé mílǎsú. ⁵ Nyə a shígé námá jagulə búud ɔ ayág. Nyə á nti məmə mpuŋ áyíyáag zə jaŋgulə búud bwá á bə kú bísh nyə wá, nyə á baagulə nji bóól búud zəŋgbá bənŋ *Nówe, nəcə Nówe nyə á du cúndə ná buud bwá bəg tətəlǐ má Zembî. ⁶ Zembî nyə á jaŋgulə miŋgwála myâ Sódóm nə

Gomor, a cumbal jígal myo nə kuda, mí bə ífiî. Nyə á lwó yuug cínəŋ ná buud bwə dúgúg, bwə mpu ná, mwôw mə ŋgə zə má, nyə abále jagulə búúd bí kú bíš nyə wá. ⁷ Nji, nyə á fəemushi Lót, tətəlí muud nyə áshígé dū bə nə shee nə dúgúlə ásiy-siy búúd ɔ ɪŋgwúmbú bwə á ŋgə sá yé. ⁸ Nəcé tətəlí muud mə Lót ja nyə á dū cugə nə buud bəəŋg yí, nyə á dū dúg isá bwə á dū sá yí, a dū gwág byəəŋg bwə á dū lás yí: í á dū bə nyə lám á tətəlí yéd íí, cúgə jwôw dêsh. ⁹ Na mə lwó sə ná, buud bí nə gwəzəgə nə Zembí wá, Zembí mə mpú dū tí yíl bwo məkugulud. Nji, a ŋgə táág osóal ɔ mábôw nə a bá jugushi bwo jwôw lú sémyé mílósú. ¹⁰ Buud bwə bá bul bwəma nə intúgúlí byəəŋg wá, í bá bə bəəŋg bwə ŋgə bə bów-bôw íyéesh yá milám myán, bwə ŋgə sá isá í shwôn wá, bwə ŋgə mpyəny jiya ícwamba mə Zembí wá.

Buud bəəŋg básə buud ɔ íməmí, básə nə mpyaam, bwə cúgə nə ifwaas nə zhwog gúmá mə Yésus, bwə yida *lás nə gwo bwaasúlə mpu. ¹¹ Í njúl nə wəəŋgəles bwə ntə bwo ŋkúl dī, básə ɪŋkácíd cə bwo; nji báá bwə ádé jág lás nə gúmá jəəŋg mísh mə Cwamba dī. ¹² Buud bəəŋg básə nda ocúdu wá jugú, ocúdu bwə dū byél ná bwə bá biil máláambúd nə ndéé bwə bwoo wá. Sá bwə ampúyé yí, bwə lás nə gwo bwaasúlə mpu. Bwə bá námə dū yə shwiy lú ocúdu, bwə bwoo námə nda ocúdu, ¹³ í mú bá bə bwo myəna shú ólíŋgí báj. Bwə gwág shweesh nə bwə dúg sá isá yá bów-bôw íyéesh byán mpwó-mwásə izhuluj. Bwə ŋgə zhwiimbya nə mashiigá mán. Ja bwə zə ídína bín dí yí, bwə zə sá isá í shwôn, zə wá bí məlwaagəwo ídínad. ¹⁴ Mán mádúgya mäsə ayaas nə ayaas; básə kú bwəle káád sálə mísəm; bwə

ŋgə shiig buud bwə afwóyé mpu mɪnjígúlá wá nda búúd bwə dū shiig óshú nə mədə ŋgwéye dí ná; myán milám mí á mə janəwo nə yéesh mábii; básə nə məzhúŋgúlú mə Zembí ícug byánúd. ¹⁵ Bwə mə lúgə fwámé zhíí kə cwagəwa bə zhíí mə Balaam mwán mə Bosor, muud nyə á gwág nywa sálə ólíŋgí shú ná a ŋwág myəna cínəŋg yé. ¹⁶ Nji Balaam nyə a shí bwəma nə mənəkóndug nəcé məlwə mé məəŋg. Myəólú jakáás í á lás nə kál lú múúd shú ná í culəshi múúd micúndə sóólúgú ikás yé wəəŋg. ¹⁷ Oyígulí ɔ mashiigá bəəŋg básə nda mənəcwuj mí kú nə məjúwó má, námə nda mɪŋkúdu mí dū fándə bándəwo gwów ntó nə ndéé mí shín nyiŋgə ciima nə ŋkwə mpu nda nywə myá. Jáj jiya í bá bə kúl yídúgú jisə nə kulád yí.

¹⁸ Bwə dū kə nə məma mikaand mí njúl ocwúd kə dū shiig búúd bwə mə shín faam nə bwə béégýá nə misəm wá, nyiŋgə dū kə nə mbéé íwímbúg yá mənýúúl mán, nə ásiy-siy, dū kə shiig bwo nə ndí nda bwə dū shiig óshú nə mədə ŋgwéye dí ná. ¹⁹ Oyígulí ɔ mashiigá óni bwə ŋgə kaag buud cug fulí í njúl báj bwáméfwó, ásiy-siy mə ŋwa bwo məlwaá. Nəcé muud yəsh jisə lwaá á sá í mə ntə nyə ŋkul yí. ²⁰ Mpugá nə buud bwə mə mpu Cwamba wúsú nə Cugye Yésus-Kríst fwámé mpu wá, bwə mə faam nə yéesh isá í nyéé yá shí mishwun. Nji, bwə ká nyiŋgə kə wá mənýúúl isá byəəŋgúd bwə bíd ná í ntəg bwo, cé bwə é tów yí í é jág nyiŋgə bul bów, ntə cé bwə á fwo bə bwə tál yí. ²¹ Í á nywá bul jəla shú dán dí ná bwə jíg nda mpu fwámé zhíí, nda bə nə bwə shín mpu mpándí mə Zembí *búúd ɔ lwámá bwə á kala bwo yí nə ndéé bwə mú yida myaas mpándí nyəəŋg. ²² Ntə

2:7 Mət 19.1-16 2:9 Zhb 4.7; 1Kr 10.13; Mbú 3.10 2:10 Yúd 7-8 2:11 Yúd 9 2:12 Yúd 10 2:13 Yúd 12 2:14 Mat 5.28; 2Tm 3.6 2:15 Ilj 22.7, 17; Yúd 11 2:16 Ilj 22.28-31 2:17 Yúd 13 2:19 Yuá 8.34; Rom 6.16 2:20 1.11; Mat 12.45 2:21 Luk 12.47-48 2:22 Mik 26.11

ji ná, sâ ηgwól mpwokwoond ηgê mpu ci yí í má bwama nê bwo. Ngwól mpwokwoond ji ná: «Mpyê má nyingê dâ ígwíle byê,» ηkí ntâg ná: «Ŋkuú ηgê námá shîn gusa, a má nyingê kâ bíduga íshwáfád.»

3

Jwôw má Cwám̄ba í bá wós̄s

¹ Yé ôshwá bâm má búl cœel wá, kálaad ábêê má cilále bí wé éga. Tœ kálaad ashúshwóógú dî tœ nyíga dí, má ηgê cœel gwûmushi bí mitédúgá, bí bág nê fug nyísá nê sâη yí. ² Má jii ná bí tédúgág íciyá *búúd ò micúndá ò Zembí bwá á ci yág yí, bí téduga námá mpándí má Cwám̄ba nê Cugye wúsú *búúd ò lwámá bwá á kala bí yí. ³ Í bul jii ná bí téédúg fwo mpu ná, ja mwôw má ηgeε máshíné má cug ga má bá wós̄s yí, buud ò cóógú bwá bá zê nê cóógú jân zê ηgê sá isâ nê milúu myâη. ⁴ Bwá bá námá dâ ci ná: «Ŋgaá nê nyê á kaag nê a bá nyingê zê? Ká ηkaagê nyœηη í á má ka shúgula ηgow? Odâ bwá á má ηgê shîn yê isâ í njúl námá nji nda í á ηgê bwey bê tééd mátéédúlé má shíd ná.» ⁵ Ja bwá lás ntó yí, bwá wusa ná, í á bê yág ná, nji Zembí nyê á ci ciyá yí, jōη lû gwów í mú bê, mândelú má mú námá bê, má ηgê zhu májúwód. ⁶ Májúwó námá wá Zembí nyê á balan nê ndí má; nyê a sá nê shí a yág nyêsh í jan̄gawog májúwód ná ndéé isâ í shí byêsh í mú jεε. ⁷ Nê ndéé, nê ciyá jé ηgwúd nê ηgwúd jœηgá, Zembí má tâl jōη nê mândelú mága nda kulú ná a bá ntí kuda zê jan̄galê byo jwôw lú sémbyé mílású, jwôw búúd bí kú bísh nyê wá bwá bá jεε yí.

⁸ Yé ôshwá bâm má búl cœel wá, ηkúmba sá bí má jéla nê bê kú wusa yí jísê. Jwôw ηgwúd dúsê mísh má Cwám̄ba dí nda mimbú

tósshin, mimbú tósshin nda jwôw ηgwúd. ⁹ Bóól búúd bwá ηgê téduga ná Cwám̄ba ηgê neela nê sálê sá nyê á kaag yí. Mbá! Nyê an̄gê nê neela. A ηgê yida bê nê jísów nê bí, nyê acééle ná bí bóólúgá bí jímbug. A cœel ná bí bêsh bág nê fwála má cœnd kuú ηjœnd.

¹⁰ Nœcé, jwôw má Cwám̄ba í bá zê wós̄s nda júwâl í dâ zê ná. Jwôw dœηgú, jōη í bá sá mæma ncíndá, í mú jimb. Isâ í jōη byêsh í bá bumb ηgwiile í mú shîn nyê. Shí nê misóólúgú mí shí í bá shîn jígê*. ¹¹ Nda í ká bê ná isâ byœηη byêsh í bá shîn nyê ná, tédúgágá mbií búúd bí má jálá nê bê yí! Kuú ηjœnd wân nê gúmá bí má yé Zembí yí í jéla nê bê nda Zembí má cœel ná. ¹² Bí má jéla nê ηgê bwánd jwôw má Zembí nê mājigawu ná í léélug wós̄s, jwôw jōη í bá bumb ηgwíle, isâ í jōη í mú nyê nê mægwô má ηgwíle wœηη yí. ¹³ Sê ηgê bwánd jōη lû gwów á gúgwáan nê shí a gúgwáan nda nyê á kaag ná. Cínœηη wá isâ byêsh í bá bê nda tátálí má Zembí má jii ná.

Bi ò mpú dâ dúg

¹⁴ Gwá wá má cí nê bí ná, yé ôshwá bâm má búl cœel wá, nda bí ηgê bwánd jwôw dœηη ná, wágá ηkul ná í bâg zê kwey bí bí njúl kú nê cúcwán lú mábwam, kú nê sá á jumág mísh má Zembí dí, binónê ná shœε. ¹⁵ Mpugá ná Cwám̄ba íshé ηgê bê kú lámusa nœcé á cœel cug búúd. Sá *mínyœηê íshé Pwól nyê á cilê námá bí wé cí. Má búl cœel nyê, á jí nê fug má Zembí. ¹⁶ Gwá námá wá á ηgê cilê ókálaad bē bēsh dí kúl á ηgê lás lású isâ impwúd íga yí. Nji, ókálaad bē bœηη bí nê bíl íkúkúl bíse ηkí kwowula gwágúlêd yí. Íkúkúl byœηη wá í ηgê bê ná, buud bí nê jág nda fwo mpu mínjígúlá wá, bwá

3:1 1Pr 1.1 3:2 Yúd 17 3:3 Yúd 18; 2Tm 3.1 3:4 Zhe 17.15; Eze 12.22; Mat 24.27, 48-51
 3:5 Mat 1.6-9; Heb 11.3 3:6 2.5; Mat 7.11-21; Mat 24.37-39 3:8 Sôm 90.4 3:9 3.15; 1Tm 2.4 3:10 1Te 5.1-2; 1Pr 4.7 * 3:10 Bóól bwá ci ná: «í ábálé ná kwo bê», bóólúgá ná: «ye í é bá ná kwo bê e?» 3:12 Iza 60.21; 1Kr 6.9; Mbá 21.1, 27 3:15 3.9; Rom 2.4

ηγά kwíηg byo, námá nda bwá ηγά
kwíηg bíl íkál í Mícilyá ná. Sólúgú
wáj wəηg í bá jan̄gulə bwo.

¹⁷ Bi bāη oshwá bām má búl cεel
wá, mə má kéwəli bí óni. Bi ó ka
bey ná buud búsé kú bísh máccεε wá
bwá bāg julə bí cwagəwálə wáj bwá
ηγά cwagəwa nífd. Bi ó bey, bi a bá
wú kál bí má jəla nə tōw ná shīm
yí. ¹⁸ Yidagá ηgə wíy, mpáam má
Zembí nə mpúyá mpúlə Cwám̄ba nə
Cəgye wúsú Yésus-Kríst dī. A ηwág
gúmá tééd kíkídíga kə wósós kandəgə
á kandəgə. Amen.

Kálaad ashúshwóógú Yuánes nyə á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes ashúshwóógú yí

Dɔ mə Yésus dēsh í ngə ci ná Yuánes wə nyə á cilə kálaad éga, nə bəɔngg óbá bwə ngə bɛ wá, tɛɛm bə ná nyə a shígé ngə wá jíná dé. Nyə á cilə kálaad éga a músə cwúwúúl, a njúl Iféz. Fwála dɔngg í á bə Dɔ mə Yésus í mó ngə mpu nada íkál íkál. Kálaad éga ngə sá ná sá mpúg ná mədɔ mēsh mə á ngə dúg cúŋ nə bów-bów mínjígúlá mí á ngə mpyáanz mwōw mɔɔngg dí myá. Ná ndéé, Yuánes nyə á ka cilə kálaad éga ná a bwéél isâ íbá:

- (1) a bándúló múúd yēsh mə lɔ yé ná a mpúg bə nə wónǵó nə Zembî bá bēsh Mwán yé Yésus-Krîst;
- (2) a lúmbúlí nə bów-bów njígúlá í á ngə kənd buud jugú yí.

Yuánes ngə ka ci ná, njígúlá wēsh í yídá lwó ná Krîst ji nə yé, Yésus nə yé yí, mbúgula má jəlá nə bə kú kənd málwə njígúlá wɔɔngg dí.

Ciyá má Zembî í ngə yə sá cug

¹ Sə ngə cilə bí sâ í á də bwey bə shí nə gwów nda fwo bə yí. Sə bân dúsu fwála dí, sá á gwág gwo, sá dúg gwo nə mísh mású, sá mpu beny gwo, məbwə mású kúnya nə gwo. Sâ jɔɔng wə Ciyá má Zembî í də yə búúd cug yí. ² Cug jɔɔng í á zə lwóya nyúul, sá dúg gwo. Gwə wə sá ngə bwiiŋg ná jí búbálé yí, cug á kandugə í á bwey də bə wə Zembî Sóɔngú yí, sá ngə jaaw bí gwo nəcé í á zə lwóya nyúul sádí. ³ Sâ sá á dúg sá gwág yí, gwə wə sá ngə námá jaaw bí yí shú ná shé bág

1:1 2.13-14; Yuá 1.1-2, 14 cug: Yuá 4.14; 6.35; 8.12; 11.25 **1:2** bwiiŋg: Yuá 15.27 **1:4** Yuá 15.11 **1:5** Yuá 8.12 **1:5** 1Tm 6.16 * **1:5** məŋkenya: Ciyá ni í bódúgá zhwog isâ shú má Zembî: nə otútəlí, nə obúbálé, nə jɔ lám, nə məsəŋ. † **1:5** yídúgá: Ciyá ni í bódúgá námá zhwog isâ: nə ijɔɔ, nə olíŋgɛ, nə bów-bów cug mimbii myēsh. **1:6** 2.4 **1:7** 3.5; Iza 2.5; Heb 9.12; Mbú 1.5 **1:9** Sóm 32.3-5 **2:1** Rom 8.34; Heb 7.25 **2:2** 4.10; Yuá 1.29 **2:4** 1.6; 4.6; Yuá 3.21; 8.44; 16.13

námá nə wónǵó. Wónǵó jɔɔng jí ntág íí, nə shé, nə Zembî Sóɔngú bá bēsh mwán yé Yésus-Krîst. ⁴ Sə ngə cilə bí gwo shú nə məshusəg mə bág shé kú nə nji.

Shé kyéyugá mənkenyad

⁵ Kéel sá á gwág nə Yésus-Krîst yí, dwə wə sá ngə jaaw bí ga. Dúə ná, Zembî jisə məŋkenya*, yídúgú† í cugé bwelə bə nyádí. ⁶ Shé má ká ci ná shénɔŋ Zembî búə nə wónǵó, nji shé ngə nyiŋgə cugə bów-bów cug íí, shé ngə bwiiŋg ijɔɔ, kuú njɔɔnd íshé í anǵé nə bɛ obúbálé. ⁷ Nji, shé má ká ngə cugə mənkenya dí nda Zembî nyəmɛfwó jí mənkenya ná, ntó ji ná shé búə nə wónǵó shémé nə shémé, məcií mə mwán yé Yésus má mú jímbal shé *mísám myēsh. ⁸ Shé má ká cí ná shé cugé nə mísám, shé ngə shüŋ mənyúul, búbálé cugé shé mílámúd. ⁹ Nji, shé má ká magulə mísám míshé mísh má Zembî dí, a juu shé, a jímbal shé olíŋgɛ bēsh shé á sá wá, nəcé a ji tútəlí, a njúl abúgúlag. ¹⁰ Shé má ká cí ná shé anǵé ná nə nyiŋgə sá mísám, shé má cí ná Zembî ji nə ijɔɔ, ciyá má Zembî cugé bwelə bə shé mílámúd.

2

¹ Yé bwán bām, mə ngə cilə bí isâ íni shú ná bí nda də sá *mísám. Nji, ŋkí í wóós ná muud mə sá sám, mpugá ná shé búə nə muud ngə kyem shé mísh má Sóɔngú íshéd yé: nyə wə Yésus-Krîst, muud a tútəlí. ² Nyə a yána nyəmɛfwó tǵŋ cúdu ícweel shú mísám míshé; í á shígé námá bə nji shú mísám míshé shémɛfwó, í á bə shú mísám mí búúd bēsh wə shí mishwun.

Shé sáágá sá Zembî ngə ci yí

³ Sâ í lwó ná shé má mpu Zembî fwámé mpu yí, jí ná shé ngə baagulə

mæcɛɛ mé. ⁴Múúd mə ká ci ná a mpú Zembî, nji a nda ηgə baagulə mæcɛɛ mé, a ji nə ijǝǝ, obúbálé bwə cugé nyə lámúd. ⁵Nji, muud ηgə bɛ ciyá mə Zembî yé ηgə mpu cɛɛl Zembî váál í jála yí. Sâ í lwó ná shé bí buud bé yí jí ná: ⁶muud mə cí ná a mə nada nə Zembî yé mə jəlá nə kyey kuú njəənd Yésus nyəmɛfwó nyə á kyey yí.

⁷Yé búúd bām mə búl cɛɛl wá, cɛɛ mə cílá bí ga í cúgɛ gúl sâ ágúgwáan ná bi abwélé gwág. Dúsə cɛɛ bí mə bwéy mpu té wúlə ja bí á tééd ná bi mə bɛ *Kříst yí. Haaw. Cɛɛ dɔəng dúsə ciyá acwúlú bí á bwey gwág yí. ⁸Nji, tɛɛm bə ná bi á bwey gwág dwo, í yida námá bə cɛɛ ágúgwáan. Í á nyín gúgwáan cug mə Kříst dî, í ηgə námá nyín gúgwáan bídí cugəd. Jí ná, yídúgá í mú ηgə cǝ, fwámé mánkenya mə mú ηgə ηwa jiya.

⁹Múúd mə ká ci ná a ηgə cugə mánkenya dí, nji a ηgə yida mpíi *mínyəñə yé, a ji ná yídúgúd. ¹⁰Muud ηgə cɛɛl mínyəñə yé yé, nywáá mə ηwa jiya mánkenya dí; a cugé nə tɔ sâ jí nə ηkul kwal nyə bəəgú yí. ¹¹Nyɔəng ηgə mpíi mínyəñə yé yé jí ná yídúgúd. A ηgə cugə yídúgúd, nyə aŋɛ nə mpu kóómb á ηgə kə nə cug jé yí, nəcé yídúgú í mə búdal nyə mísh.

Kúgá kənd mílám isâ yâ shí gaád

¹²Yé bwán bām, mə cilə bí, nəcé Zembî mə juu bí nə *misám mín nəcé *Kříst.

¹³Bí ocúmbá buud, mə cilə bí nəcé bí á mə mpu nyɔəng nyə á bwey bə tééd mátéédálé mə shí nə gwów yé.

Bí ηgwíinzhá, mə cilə bí nəcé bí á mə ntɔ Mbəwálú múúd.

¹⁴Yé bwán bām, mə mə cilə bí nəcé bí mə mpu Sónɣú íshé.

Ocúmbá buud, mə mə cilə bí nəcé bí á mə mpu nyɔəng nyə á bwey bə tééd mátéédálé mə shí nə gwów yé.

ηgwíinzhá, mə mə cilə bí nəcé bí mə lal mánkul, Milésú mí Zembî mí á mə ηwa jiya bídí mílámúd, bí a mə ntɔ Mbəwálú múúd.

¹⁵Kúgá bɛ mánywa mə shí ga, ηkí isâ yâ shí ga. Muud mə bɛ mánywa mə shí ga yé cugé nə ηkul bɛ Dâ. ¹⁶Nəcé cug á shí ga jísə: nə iyéesh bíśá kú nə Zembî yí, nə dálə wímb sâ jêsh mísh mə dág yí, nə dálə ηkény nyúul nə sâ wó jí nə ndí yí nə sâ wó jísə yí; isâ íni byêsh í ádé zhu wə Dâ, í du zhu cug á shí gaád. ¹⁷Nji, cug á shí ga í ηgə shîn, tɔə iwímbúg byé námá. Muud mə sá sâ Zembî ηgə jii yé nywáá nyə é cugə kandugə kandugə.

Ból búúd bwə ηgə lúmbuli nə Kříst

¹⁸Yé bwán bām, fwála lú máshiné mə shí wə mú ηgə bwey bə ga. Sâ á shí bwey jaaw bí ná *Sátan mə *Kříst ηgə zə; ná ndéé, buud ɔ lúmbúlí bəəng bwə mú ηkí bulya ja gaád, gwə wə í ηgə sá ná shé mpúg ná mashiné mə shí mə mú ηgə bwey bə. ¹⁹Buud ɔ lúmbúlí bəəng bwə á wú shédí *Dɔ dî, ntɔ mə lwó ná bwə áshígé námá fwo bə búúd ɔ íshé. Bwə á mbəm bə búúd ɔ íshé, ηkí bwə á shí nada nə shé. Nji, í á jii ná í búgúlig ná bêsh óni dí, kú nə tɔə ηgwúd nyə á bə muud wúsú.

²⁰Nji, bí báá, Kříst nyə a gwáágulə bí məwúdə yələ bí Nkɛŋkê Shíshim *, ná ndéé bí bêsh bí mə mpú obúbálé.

²¹Ja mə ηgə cilə bí ga, mə acíyé ná bí mə jág obúbálé; mə ηgə yida cí ná bí mə mpú obúbálé. Bí mə mpú námá ná sâ jêsh jí íjǝǝ yí í cúgɛ nə ηkul wú obúbálé dí cwú. ²²Ká zə jí nə ijǝǝ yé?

2:5 2.17; 5.3; Yuá 14.15; 2Yn 6 2:6 Yuá 13.15; 15.5 2:7 4.11; Yuá 13.34 2:7 2.24; 3.11
 2:8 Yuá 1.9-10; 8.12; Rom 13.12 2:9 3.10, 15; 4.20 2:10 Sóm 119.165; Rom 14.13 2:11
 Yuá 12.35-36 2:12 Mis 4.12 2:13 1.1-2 2:15 Zhk 4.4 2:16 Mik 27.20; Rom 13.14; Ifz
 2.3; Zhk 4.16 2:17 Mat 7.21; 1Kr 7.31 2:18 4.3; Mat 7.15; 2Yn 7 2:19 Mis 20.30 2:20
 2.27 * 2:20 Ból bwə cí ná «yələ bí Ciyá jé». 2:22 4.3; 2Yn 7

Jísə muud yêsh mə shwána ná Yésus cugé Kríst yé. Muud ngə lúmbuli ná Kríst wə éne, a mə ban Zembî Sóňgú bá Mwán bēsh. ²³ Muud yêsh mə bán *Mwán mə Zembî yé, nyə ampúyé námə Zembî Sóňgú. Muud mə lás nə mpu ná Yésus ji Kríst yé, a mpú námə Sóňgú.

²⁴ Nda jí ntó ná, bi báá bi a shí gwág kéel ja bí á tééd ná bi má bə Kríst yí; í jii ná kéel dɔɔngú í ngwág jiya bídí mílámúd. Í ká nwa jiya bídí mílám di, bí nada nə Zembî Mwán bá bēsh Sóňgú. ²⁵ Ná ndeé, nkaagə Kríst nyáméfwó nyə á kaag yí nyisə ná: shé má bá cugə cug á kandugə kandugə.

²⁶ Sə má á ngə yímə ná mə cíləg bí wáni, shú ná bi mpúg buud bwá ngə cɛel yíl bí zhíid wá. ²⁷ Bi báá, bi a shí ləg Nkəŋkə Shíshim ja Kríst nyə a gwáagulə bí məwúdá yí. Nkəŋkə Shíshim wɔɔng mə nwa jiya bídí mílámúd; ná ndeé, bi anyíngáyé ná jii ná ngwól múúd jíígúlig bi. Nkəŋkə Shíshim ngə jííguli bí sâ jêsh, njígulá yé wúsə búbálé, nda bə íjǒǒ, nadagá nə Kríst nda njígulá wúsə ná.

²⁸ Yé bwán bām, nda jí ntó ná, nadagá nə nyə, bi bág bə kú bɛemb tɔɔ sâ ja á bá nyiŋgə zə yí, bí nda gwág shwón shíshúlə nyə kúná-kúnə.

Bwán ó Zembî bwá ngə cugə cug ótútəlí

²⁹ Bi mə mpú ná *Kríst ji tútəlí muud mísh mə Zembî dí; mpugá námə ná muud yêsh mə cúgə cug ótútəlí yé ji məbyá mé.

3

¹ Bi má dúg mbií cɛelí Sóňgú íshé Zembî nyə á cɛel shé yí? Nyə á cɛel shé cɛelí á ná a jǔw shé ná bwán bé. Ntó, shé mpúgá ná shé búsə bwán bé, sâ jɔɔng wá í sá ná buud ɔ shí

ga bwá bág kú nyiŋgə mpu shé nəcé bwá afwóyé mpu Sóňgú íshé. ² Yé búúd bām mə búl cɛel wá, shé mú bwey bə bwán ó Zembî, nji mbií shé má bá bə yí í afwóyé mpu nyín. Sá má yidá mpu ná ja Kríst mə bá zə lwóya nyúul yí, shénəŋ mə bá bə mbií ngwúd, nəcé shé má bá dúg nyə nda á jí ná. ³ Ntó ji ná, muud yêsh ngə bwánd nə búgə ná a bá bə nda Kríst yé, nyə é ngə sásulə *mísám nəcé Kríst cugé nə sám.

⁴ Muud yêsh ngə sá mísám yé ngə caam məcɛɛ mə Zembî. Sálə sám wúsə caamúlə məcɛɛ mə Zembî. ⁵ Bi mə mpú ntág ná Kríst nywáá muud cúgə nə nkul sá sém yé, nyə á zə shí ga dí ná a zə jímbal mísám. ⁶ Ntó ji ná, muud yêsh mə nada nə nyə yé nyə ádé kə nə sálə mísám shwóg. Muud yêsh ngə kə nə sálə mísám shwóg yé nyə afwóyé dúg Kríst, nyə ampúyé námə nyə.

⁷ Yé bwán bām, muud nda yíl bí zhíid. Muud yêsh ngə sá isá otútəlí yé ji tútəlí muud nda Kríst jí tútəlí muud ná. ⁸ Nyɔɔng ngə kə nə sálə mísám shwóg yé, ji muud mə Njwú məjamb, nəcé bwey Njwú məjamb nyə a tééd nə sálə mísám. Ná ndeé, Mwán mə Zembî nyə á zə shí ga dí zə caam mísólúgú mí Njwú məjamb.

⁹ Muud yêsh jí məbyá mə Zembî yé nyə ádé ná nyiŋgə sá mísám nə ilan; cug mə Zembî í á mə nwa jiya nyádí lámúd nəcé a ji məbyá mə Zembî, a cugé ná nə nkul ngə kə nə sálə mísám shwóg. ¹⁰ Mbéégí í də bə mpádúgá bwán ó Zembî nə bwán ó Njwú məjamb. Sâ í də wá mbéégí wɔɔng yí jí ná, muud yêsh mə bə nda sá isá otútəlí yé, cúgə mwán mə Zembî, tɛem bə nyɔɔng mə bə nda cɛel *mínyonə yé yé.

Shé cūlagá mpádúgá íshé

2:23 4.15; 5.1; Yuá 5.23; 15.23; 2Yn 9 2:24 2.7 2:25 Yuá 5.24 2:27 Zhe 31.34; Yuá 14.16; 16.13 2:28 3.21; 4.17; Yuá 5.22; 15.5 2:29 3.10 3:1 3.10; 4.6; Yuá 1.12; 3.16 3:2 2Kr 3.18; Flp 3.21 3:5 1.7; 2.2; 4.10; Iza 53.9; Yuá 1.29; 8.46; 2Kr 5.21; Heb 4.15; 9.14; 1Pr 1.19; 2.22, 24; 3.18 3:6 3.9; 5.18; Yuá 15.5; Rom 6.2, 14 3:8 Mat 12.26-29; Yuá 8.44 3:10 2.9, 29 3:11 Yuá 2.7-8; 4.11; 13.34

11 Kéel bi á gwág ja bí á tééd ná bi má bɛ *Kríst yí dúsə ná shé cílag mpádúgá íshé. 12 Shé kúgá ŋwa kuú njəond mə Káan muud nyə a gwú mínyon̄ə yé yé, nyə á bə muud mə Mbáwúlú Múúd. Nyə a gwú ná mínyon̄ə nəcə jí? Í á bə nəcə misóólúgú myé mí á bə ŋkí bəw, mínyon̄ə nywáá myé mí njúl otútəlí.

13 Bwaan̄g, bi kú káam mpiilə búúd ɔ shí ga bwə ŋgə mpii bí yí. 14 Shé má mpú ná shé á bə mim-bimbə, nji shé cugé ná mímbimbə, shé mú mikuwó*. Shé má mpú ntó nəcə shé mú ŋgə cíla mpádúgá íshé. Muud jí kú cɛel bóól yé jí ná mbimbə. 15 Muud yəsh mə mpií *mínyon̄ə yé yé jí ŋgwúl buud. Bi mə mpú ntág ná ŋgwúl buud ŋgwúd nə ŋgwúd cugé nə cug á kandugə kandugə. 16 Shé má mpú sá bwə jəw ná cɛelí yí nə sóólúgú ga: Yésus nyə a yána cug jé shú dúsá. Shé má jəla námə nə yána ícug bísú shú ómínyon̄ə búsu. 17 Muud jí nə məbii bímbí í jəla yé, á ká dóg mínyon̄ə yé ŋgə fúfə nə sá, a nda gwág nyə cey lámúd íí, ye a jí nə ŋkul cí ná a ŋgə ná cɛel Zembí? 18 Yé bwán bām, shé kúgá də jaaw cɛelí nji mímpu dí, shé dúgá cɛel fwámé cɛel, misóólúgú mí cɛelí də nyín.

19 Ntó wə shé é mpu ná shé ŋgə bɛ fwámé zhí yé, mílám mí mú já shé shí mísh má Zembí dí. 20 Ja jəŋgá, tɛem bə ná lám í jum shé nə gúl sá, shé bə námə nji ná shɛɛ, nəcə Zembí má ntə lám wúsú, a mpú sá jəsh jí nə ŋkul kənd sá lám gwów yí. 21 Yé búúd bām má búl cɛel wá, ŋkí lám í ajúmé shé nə gúl sá, shé jee lésha nə Zembí kú nə ífwaas, 22 a yə shé sá jəsh shé má gwáamb nyə yí, nəcə shé ŋgə baagulə məcɛɛ mé, ŋgə sá sá á gwág nywa yí. 23 Cɛɛ dé nyə á yə shé

yí dúsə ná: Shé máguləgá ná Yésus-Kríst jí *Mwān mə Zembí, shé cílag shémé nə shémé nda nyə á cí ná. 24 Muud mə báágulá məcɛɛ mé yé nywáá má nada nə Zembí, Zembí nyə á má ŋwa jiya nyádí lámúd. Shíshim nyə á yə shé yí í də lwó ná Zembí nyə á má ŋwa jiya shédí mílámúd; ntó wə shé má də mpu ná Zembí nyə á má ŋwa jiya shédí mílámúd yé.

4

Dúlə faas míshíshim

1 Yé búúd bām má búl cɛel wá, bí nda də kənd lám míshíshim myéshud. Dugá fwágusə myo shú ná bi dóg mpu ŋkí mí ŋgə zhu wə Zembí. Dugá sá ntó nəcə ncúlyá *buud ɔ micúndá wá íbəmb bwə mú shí gaád. 2 Məyiyé bí é də yag Shíshim má Zembí yí mäsə ná: shíshim wəsh í lás mpu dí ná Yésus-Kríst nyə á zhu wə Zembí zə ŋwa nyúul muud yí, í ŋgə zhu wə Zembí. 3 Shíshim wəsh í yídá ban láslálə mpu dí ná Yésus nyə á zhu wə Zembí zə bə múúd yí, wúsə shíshim mə Múúd lúmbúlí má *Kríst bí á gwág ná a zag yé; a má bwey wóos ja gaád. 4 Yé bwán bām, bi báá bí bwán ɔ Zembí, bi a má ntág bwey ntə búúd ɔ micúndá wá íbəmb; bi á ntə bwo nəcə Shíshim wí bí mílámúd yí í ntə wəŋg wúsə búúd ɔ shí ga mílámúd yí. 5 Buud ɔ micúndá wá íbəmb óni búsə buud wá shí ga; gwə wə í sá ná bwə lásúg námə nji nda buud ɔ shí ga, buud ɔ shí ga ka námə də gwágulə bwo. 6 Ká, shé báá bí bwán ɔ Zembí. Muud mə mpú Zembí yé nyə e gwágulə shé. Muud cugé yé má Zembí yé nyə agwáguláyé shé. Na wə sá má də yag Shíshim óbábálé, shé mpu námə shíshim íwushí yé.

Shé cílagá mpádúgá íshé

3:12 Mət 4.8 **3:13** Yuá 15.18 **3:14** 2.11; Yuá 5.24; 13.35 * **3:14** mimbimbə: Ntó jí ŋgələ cugə kú nə wəŋgə nə Zembí; mikuwó: ntó jí bələ nə wəŋgə nə Zembí. **3:15** Mat 5.21-22; Mbá 21.8 **3:16** Yuá 15.13; Gal 1.4; Flp 2.17; 1Te 2.8 **3:17** Mbá 15.7 **3:18** Zhk 2.15-17 **3:21** 2.28 **3:22** Yuá 15.16 **3:23** Yuá 2.23; 13.34 **3:24** 4.13; Yuá 14.16; 15.5; Rom 8.5, 9, 14 **4:1** 2.18; Mat 7.15; 1Te 5.21 **4:2** Yuá 1.14; Rom 10.9; 1Kr 12.3 **4:3** 2.18, 22 **4:4** 5.5 **4:5** Yuá 3.31 **4:6** 2.4; 3.1; Yuá 8.47; 18.37

7 Yé búúd bâm má búl ceel wá, shé cílagá mpádúgá íshé, nəc ceełí í ngə zhu wá Zembî. Muud yêsh jí nə ceełí yé jí məbyá má Zembî, a mpú námá Zembî. 8 Muud cúgə nə ceełí yé nyə afwóyé mpu Zembî, nəcé fúlú má Zembî nyí ná a jí nə ceełí. 9 Sâ í lwó ceełí Zembî nyə á ceeł shé yí jí ná, nyə á nti Cúgá lú Mwán dé shí gaád shú ná shé ngág nə cugə nyádí kwoŋud. 10 Ceełí ɔŋg cúgə ná shé wá a ceeł nyə; nyə wá a ceeł shé, a mú nti Mwán yé nda cúdú icweel shú *mísəm míshé. 11 Yé búúd bâm má búl ceeł wá, nda Zembî nyə á ceeł shé ntáni ná, í jii ná shé kág cila mpádúgá íshé. 12 Muud nyə abwélé dóg Zembî. Nji, shé má ká cila mpádúgá íshé, í mú nyín ná Zembî má ŋwa jiya shédí mílámúd, ceełí jé í músə shé mílámúd mbií í jála yí.

13 Shé má nada nə Zembî, Zembî nyə a má ŋwa jiya shédí mílámúd. Sâ í ngó sá ná shé mpúg ntó yí jí ná: nyə a má yə shé Shíshim yé. 14 Sə báá sá á shí dóg nə mísh mású ná Zembî nyə á nti Mwán yé zə cug búúd ɔ shí ga. Sə ngə bwiiŋg ná jí mpu bə ntó búbálé. 15 Muud yêsh má lás nə mpu yé ná Yésus jí *Mwán má Zembî yé má nada nə Zembî, Zembî má ŋwa jiya nyádí lámúd. 16 Shé báá má mpú ceełí Zembî ngə ceeł shé yí, shé ngə námá *búgula gwo. Fúlú má Zembî nyí ná a jí nə ceełí; muud yêsh má nada nə cug ceełí yé má nada nə Zembî, Zembî nyə a má ŋwa jiya nyádí lámúd.

17 Sâ í lwó ná ceełí má Zembî jisə shé mílámúd váál í jála yí jí ná, shé mə shwu mányúul nə jwów lá sémybé mílású. Shé má shwu mányúul nəc shé búśə wa shí gaád námá nda Yésus nyə á bə ná. 18 Ceełí í ádé scəŋgya nə ífwaas; fwámé ceełí í yidá də shínal ífwaas. Nəcé ífwaas

í lwó ná muud ngə mpu ná nyə é bwəma nə intúgúlı. Ntó jí ná, muud mə sá ífwaas yé ceełí má Zembî í afwóyé bə nyə lámúd mbií í jála yí.

19 Shé báá ngə bə nə ceełí nəc Zembî nyə á fwo tééd ceeł shé. 20 Nkí múúd má ci ná á ceeł Zembî, nji a ngə mprii *mínyəŋə yé, a jí nə ijóó. Nəcé sə ngə dóg omínyəŋə búśú nji sə cugé nə ŋkul dóg Zembî. Ntədəlé sə búśə nə ŋkul ceeł Zembî sə nda ngə ceeł omínyəŋə búśú yé? 21 Cəé *Kříst nyə á yə sə ntəg wá ga: muud mə céeł Zembî yé, céeług námá mínyəŋə yé.

5

Búgá í ntə məbwəbúlán má shí mishwun

1 Muud yêsh mə mágúłá ná Yésus jí *Kříst yé má byél byélé á Zembî. Ná ndeé, muud yêsh mə céeł mbyól yé nyə é ceeł námá mwán mbyól nyə ámə byá yé. 2 Shé má də mpu ná shé ngə ceeł bwán ɔ Zembî ja jí ná shé ngə ceeł Zembî nyəməfwó shé ngə baagulə məcəx mé yí. 3 Haaw, ceełúłə Zembî wúsə ná shé má bə məcəx mé. Məcəx mé má cúgə ntəg sá cúnj. 4 Nəcé muud yêsh má byél byélé á Zembî yé ngə ntə məbwəbúlán má shí mishwun. Búgá sə ngə *búgula Kříst wá ngə sá ná sə ngəg nə ntə ntó. 5 Zə jí nə ŋkul ka ntə məbwəbúlán má shí mishwun yé? Nji muud mə magulə ná Yésus jí *Mwán má Zembî yé.

Isá í lwó ná Yésus jí Mwán má Zembî yí

6 Yésus-Kříst wá nyə á zə nə məjúwó nə məcií. Nyə a shígé zə nji nə məjúwó, nyə á zə nə məjúwó nə məcií námá. Nkəŋkə Shíshim jí wúshined ná jí ntó búbálé. Nkəŋkə Shíshim ngə bwaagulə ntó nəcə nyə wá obúbálé. 7 Owúshined búśə

4:8 4.16 4:9 Yuá 3.16 4:10 2.2; 3.5; Rom 5.8, 10 4:11 3.11; 4.21; Mat 5.44-45; 18.33; Yuá 13.34; 2Yn 5 4:12 2.5; 4.17; Yuá 1.18 4:13 3.24 4:14 Yuá 15.27 4:15 2.23 4:16 4.8-10; Yuá 15.5 4:17 2.28; 4.12 4:20 2.9 4:21 4.11; Mat 22.34-40 5:1 1Pr 1.22-23 5:3 2.5; Mbá 30.11; Mat 11.30 5:4 Yuá 16.33 5:5 4.4; Rom 8.37 5:6 Yuá 16.13; 19.34 5:7 Yuá 5.36-37

ólól*⁸: nə Shíshim, nə məjúwó, nə mæcií; bēsh ólól bwə ngə bwiing sâ ngwúd. ⁹ Shé mə də magulə bwaagulələ ówúshined wá buud bwə də bwaagulə yí; yé mə Zembî wə í búl bə, nəcé Zembî ngə bwaagulə lán mə Mwán yé. ¹⁰ Muud mə búgúlá *Mwân mə Zembî yé mə də gwáduga Zembî ngə bwaagulə nyə lámúd nə ntó ji bábólé. Muud mə bə kú *búgula Zembî yé mə ηwa Zembî nə mbwiingye ijǒǒ, nəcé a mə bə kú magulə sâ Zembî ngə bwaagulə shú mə Mwân yé yí. ¹¹ Bwaagulələ wəng wé nəó: «Zembî nyə a mə yə shé cug á kandugə kandugə; cug jəng í ngə zhu wə Mwán yé. ¹² Muud jí nə Mwân mə Zembî yé ji nə cug; muud cúgé nə Mwân mə Zembî yé cugé nə cug.»

Iciyá í áməzhúgúlá

¹³ Mə cilə bí isâ íni, bi mpúg nə bi mú nə cug á kandugə kandugə, bí buud ngə *búgula jínə mə *Mwân mə Zembî wá.

¹⁴ Shé mú nə ηkul mílámúd mísh mə Zembî dí nə ja shé mə gwáamb nyə sâ yí, ηgwóómbúlú wəng í ká bə váál á jí yí, a gwágulə shé. ¹⁵ Nda shé mə mpú nə á də gwágulə májəgula míshé nə, shé mə mpú námə nə shé é bii sâ shé mə gwáamb nyə yí.

¹⁶ Nkí muud mə dúg *mínyəngə yé ngə sá *səm, səm wəngú nda bə səm í də kə nə muud shwiy dí yí, a jəgulag nə Zembî; Zembî nyə é yə mínyəngə yé wəngú cug. Í é bə ntó nji shú mísəm mí ádé kə nə buud shwiy dí myá. Nəcə wúl səm í də kə nə muud shwiyad, mə aŋgə nə cí nə muud jəgulag nə Zembî ja jí səm wəng yí. ¹⁷ Misóólúgú myá

lǎingí myēsh mísə misəm, nji míl mísəm mísə, myāŋ mí ádé kə nə muud shwiyad myá.

¹⁸ Shé mə mpú nə muud yēsh mə byēl byélé á Zembî yé nyə ádé ngə kə shwóg nə sálə mísəm, nji Mwân mə Zembî mə də kyem mbií múúd wəngú, Mbəwálú múúd kú ná nə ηkul mə sá nyə sâ. ¹⁹ Shé mə mpú nə shé bāŋ bí buud ó Zembî, shí mishwun nyēsh nyāŋ í njúl mpəl mə Mbəwálú múúdəd.

²⁰ Shé mə mpú nə Mwân mə Zembî nyə a shí zə, zə wá shé fəg mílámúd nə shé mpúg Fwámé Zembî, shé mə nada leedyá nə Fwámé Zembî. Mwân yé Yésus-Kríst wə mə sá nə shé bəg buud ə Fwámé Zembî. Nyə, Yésus-Kríst ji Fwámé Zembî, a ji cug á kandugə kandugə.

²¹ Yé bwán bām, bi ó də bey ózembî wá yadúg!

* **5:7** Míl míciyá mí ayág mí ngə lás na ímpánzə íni dí ntága: 7 Owúshined básə ólól jon dí: básə nə: nə Sónhú, nə Ciyá, nə Nkēŋkē Shíshim; bēsh ólól básə sá ngwúd. 8 Owúshined bwə njúl námə ólól wa shí: nə Shíshim, nə məjúwó, nə mæcií; bēsh ólól básə cāŋ. **5:10** Rom 8.16; Gal 4.6 **5:11** Yuá 3.16-18 **5:12** Yuá 3.36; 5.24 **5:13** Yuá 20.31 **5:14** Yuá 15.16 **5:16** Mat 12.31; Heb 6.4-6 **5:18** 3.6, 9-10 Mbəwálú múúd: Yuá 17.15; 2Te 3.3 **5:19** Yuá 12.31; Gal 1.4 **5:20** Yuá 1.14, 18; 11.25; 17.3; 20.28 **5:21** 1Kr 10.14

Kálaad ábeê Yuánes nyô á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes ábeê yí

Muud nyə á cilə kálaad éga yé ngə jôw nyəmfwó nə «Acúmbá muud». Nji, wó ká mpu gwág nda á ngə lás ná, wo bwey mpu ná nyə á jəla nə bə wúl lúlúú ná a jee bə nə dúl bímbí lú íjwúga. A ngə cilə Cwámba múdá Zembí nyə á féesh yé, bánŋn bwán bé, ntó ji ná Dɔ mə Yésus nə buud wá cínŋng.

Kálaad éga ji nda Yuánes nyə a kwás isâ nyə á fwo ci kálaad ashúshwóógá dí yí, a wóɔlə byo mbwoomb: á nyiŋgə báásulə bwo cɛ lú ccelí (4-6), nyiŋgə báásulə ná bwé ó káálúgə nə buud ɔ máshügá (7-11) bwé ngə ci ná Yésus nyə a shígé bə nə nyúul muud wá. Sâ Yuánes mə kwádúlá wa yí jí ná a lwó váál ókrísten bwé cügəg nə buud ɔ máshügá bəŋng yí: á ci ímpánzə 10 nə 11 dí ná: «Bwé nda də jɛnd váál búúd dəŋng, bwé á bá nyiŋgula bów-bów mísóólúgú myáŋhúd». A mú ka shínal kálaad nə məkál ná a bá kə wu bwédí, a ka námə ngə bəda bwo (12-13).

Yuánes ngə námə bándulə muud yēsh mə lɔ kálaad éga ná a nádag nə fwámé búgə jé, námə nda nyə á fwo bándulə kálaad ashúshwóógú dí ná.

Məbádá

¹ Mə, Acúmbá muud, mə wé mə cílə wo Cwámba múdá* Zembí nyə á féesh yé, binŋn bwán bwô. Mə ngə ccel bí fwámé ccel. Məmfwó ntəg námə dí ngə ccel bí, bóól búúd bēsh bwé á má mpu óbúbálé wá bwé ngə námə ccel bí. ² Sá ngə ccel bí

ntó nəcə óbúbálé bwé á má ŋwa jiya shédí ícugud, bwé bá námə ji shédí ícug dí kandugə á kandugə.

³ Zembí Sóŋngú bá Mwán yé Yésus-Kríst bwé bá sá shé mpaam, bwé gwág shé cey lámúd, bwé sá námə ná shé cügəg ná shee. Bwé bá ŋgə sá ntó námə nda shé é ngə mpu óbúbálé shé ngə cíla ná.

Cílagá, bí ngə cugə óbúbáléd

⁴ Mə a jág bul bə nə məshusug nə gwágúlə ná bóól bwán bwô bwé ngə cugə mbií óbúbálé bwé ngə jii yí, ngə bɛ cɛɛ Dá nyə á yə sá yí. ⁵ Ná ndeé, Amuda, cɛɛ mə zó cílə wo ga í cúgé gúl sá ágúgwáan ná wo abwélé gwág. Dúsə cɛɛ shé bí nə ndí té wúlə ja shé á tééd ná shé mə bɛ *Kríst yí. Cɛɛ dəŋng dúsə ná shé cílag shémé nə shémé. ⁶ Bálə nə ccelí wúsə ná muud bɛ məcɛɛ mə Zembí. Cɛɛ bí á jíig té wúlə ja bí á tééd ná bí mə bɛ Kríst yí, dwə wə cí, ná bí cílag, dwə wə bí mə jálá nə bɛ yí.

⁷ Mə ci ntó nəcə ncúlyá buud ɔ máshügá bwé mú shí mishwun, bwé áŋgə nə magulə ná Yésus-Kríst nyə á zhu wé Zembí zə ŋwa nyúul muud. Muud yēsh mə sá ntó yé, muud mashügá wé éne, a ngə lúmbəli nə Kríst. ⁸ Bí ó bey. Í ajíyé ná bí bág shúb sá sá á ŋgə sɔ nə iséy bísu yí, í yidá jii ná bí bág lág myəna myēsh myá cínŋng. ⁹ Muud yēsh mə bə kú bɛ nji njígúlá mə Kríst, a yidá nteŋng yé, a cugə nə Zembí. Nyəŋng mə bɛ nji njígúlá wəŋng yé, nywáá ji nə Sóŋngú bá bēsh Mwán. ¹⁰ Ná ndeé, ŋkí ŋgwól múúd mə zə nŋh bídí a kú ngə jíiguli njígúlá wəŋngá, bí nda lág nyə bídí njów, bí nda jɛnd nyə. ¹¹ Nəcə muud mə jéénd mbií múúd wəŋng yé mə nyiŋgula bów-bów mísóólúgú myéd.

^{1:1} 3Yn 1 * ^{1:1} Cwámba múdá: Bwé ngə ci ná ná í cúgé ŋkúmba múúd; jisə dúl váál jówúlə Dɔ lú óbúgula. Wo ji nə ŋkul dég Iza 54, bwé ngə lás nə Siyón cínŋngú nda ŋgwól múdá. ^{1:4} 3Yn 3 ^{1:5} Yuá 13.34; 1Yn 4.11 ^{1:6} Yuá 14.15; 1Yn 2.5; 5.3 ^{1:7} 1Yn 2.18 ^{1:9} 1Yn 2.23 ^{1:10} Rom 16.17 ^{1:12} 3Yn 13-14 † ^{1:12} tíndi: Í á də bə wúl mbií məjúwó nda məjúwó mə lwaaw; bwé á də juwo kwas məjúwó məŋngúđ ka də cílə nə ndí.

12 Mə ji nə zhwog zhwog isâ má
 jááw bî, nji mə shígé cεel cilə bí byo
 fəbúd nə tíndi†. Mə ji yidá bə nə búgá
 ná mə e bá zə nûŋ zə lésha nə bí, bi
 njúl mə njúl, shú ná shé bág bə nə
 məshusug másó kú nə zhúgá má.

13 Bwán ó *mínyəŋû shilə woó
 Zεmbî nyə á féésh yé bwé ŋgə bóda
 wo.

Kálaad aléel Yuánes nyə á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes aléel yí

Acúmbá muud námə wə nyə á cilə kálaad éga. Nyə á cilə ηgwól shwá yé Gáyus. Sə ábulé mpu múúd wəəng jé cug, nji ná nyə á bə dúl Dɔ mə Yésus í á ηgə bə nə icwucwu yíid. Nji, tɛem bə ntó nywáá nyə a shígé bə áməkuu-mə-sóómbâ, nyə á ηgə námə bɛ nji obábálé (1-8). Kuú njoond yé í á shígé bə nda Diyotrêf (9-11). Diyotrêf nyɛ nyə á bə, a njúl ajaláci á Dɔ, a ηgə yida ntáma Acúmbá muud jíná, a kú ntág ηgə magulə ná á baagulə ójónj ó ázembí.

Muud nyə á cilə kálaad yé ηgə námə ci ná muud bwá á du jów núnj ná Dəmitrí yé (11-12), nyə á bə námə fwámé krísten. A mú ka kə shínal kálaad nə məbódá ηgólə bəda oshwá (13-15).

Ja wó lɔ́ kálaad éga yí, wo é dúg nə wó ká du baagulə ójónj, wo du lág ókrísten í, í é bə wo yuug nə wo mpú cɛelí ókrísten, wo mpu obábálé, wo cugé ntág áməkuu-mə-sóómbâ.

Gáyus

¹ Yé álám waamá Gáyus mə ηgə cɛel fwámé cɛel yé, mə Acúmbá muud wə mə cilə wo kálaad éga. ² Wey e, mə ηgə jəgula nə Zembí ná wo búgubanɛgi ikóómb byésh, wo bəg mpwogé námə nda *shíshim wó í ηgə bugəban ná. ³ Mə ci ntó nəcé mə a jág bul bə nə məshusug ja bósólúgá ómínyəñú óshé bwá á wós wa yí. Bwá á ηgə bwiing nə wo ηgə mpu bɛ obábálé, kuú njoond wó wí námə nji obábáléd. ⁴ Mə du jág bul bə nə məshusug ja mə gwág nə bwán bəm kuú njoond wəñ wí nji

óbábáléd yí. ⁵ Wey, wo ηgə ηkəny mbag ómínyəñú óshé, bwá njúl ntág ojónj; wo ηgə sá jə sósólúgá í ηgə mpiya nə búgə gwó. ⁶ Bósólúgá bəəng bwá á zə bwiing wa sá dí *Dɔ dí ná wo ji bul bə nə cɛelí. Mə jii ná wo yég bwo sá í é kwíind bwo njoond wəñ dí yí, wo ɔ sá mbií í jálá nə Zembí yí, ntó í é bə jə sá. ⁷ Mpug nə bwá ηgə kə njoond ni dí nə bwá kə ηgə bwiing jəjə lánj mə *Krisť. Ja bwá ηgə ntág kə ni, bwá áshígé jii ná ikúl ishús í yég bwo tɔɔ kwíindyá. ⁸ Í jii ná sə dúg jéég váál búúd ni bədud. Sə mə ká sá ntó, sə mə wá məbwá ísɛy bwá ηgə sɛy shú obábálé yíid.

Diyotrêf

⁹ Mə á cilə Dɔ dún kákáláádú; nji, Diyotrêf nywáá muud mə cɛel ná nyə wə dúg ci yé, nyə aηgê nə magulə sá bísú íciyá. ¹⁰ Sá jəəng wə í bá sá ná, ηkí mə zə núnj, mə zə lwó bów-bów misósólúgá myésh á ηgə sá myá. A ηgə jág bul lweegushi sə jína. Nə ndɛé, nyə ashúgə bímbí dəəngú, a ηgə ban nə nyə aləgə bwááηg mə ηgə nti ná bwá zəg bwiing jəjə lánj wá. A ηgə bə, nyəməfwó ηgə ban bwo ntúni, a ηgə nyiηgə ntágulə bəəng bwá ηgə cɛel ləg bwo wá ná bwá kú ləg bwo, a ηgə yíl bwo Dɔ dí. ¹¹ Wey, wo kú du yagula búúd bwá du sá məbəd wə, dɛgú yagula bəəng bwá du sá mánywa wá. Muud yésh mə du sá mánywa yé, ji yé mə Zembí; nyəəng mə du sá məbəd yé nyə afwóyé mpu Zembí.

Dəmitrí

¹² Buud bəsh bwá ηgə ci ná Dəmitrí ηgə kyey jə kuú njoond, obábálé bwá ηgə nyín nyádí cug dí wá bwá ηgə námə bwaagulə ntó. Tɔɔ séməfwó sə ηgə námə ci ntó, wo mpú ntág nə sə mə du lás nji bábálé.

¹³ Mə ji nə zhwoğ isâ mə cilə wo; nji mə acéélé cilə wo fábúd nə tindi*.

¹⁴ Mə ji yidá bə nə búgə ná shwá wál

1:1 2Yn 1 1:3 2Yn 4 1:5 Heb 13.2 1:6 Tit 3.13 1:11 1Yn 2.29 1:13 2Yn 12 * 1:13 tindi: Í á du bə wúl mbií məjúwó nda məjúwó mə lwaaw; bwá á du juwo kwas məjúwó məəngúd ka du cilə nə ndí.

bá zə dǎgya, shwə ka lésha, wo njúl
 mə njúl. ¹⁵ Zεmbi ké sá né wo bég né
 shεε! Oshwə bwō bwə ηgə bǎda wo.
 Wo ɔ bǎdá námə mə oshwə bām, ηgə
 bǎda bwo ηgwúd ηgwúd.

Kálaad Yûdә nyә á cilә yé Isâ í dúgyá nә kálaad mә Yûdә yí

Ja wó lᵋ kálaad éga yí wo é dúg ná mátéédúléd ná muud nyә á cilә yé nyәмéfwó ngә jaaw jiná dé ná nyә wá «Yûdә, lwaá mә Yésus-Kríst, mínynᵋñâ má Zhâk» (Mat 13.55).

Kálaad mә Yûdә nyә anᵋê nә dúgya nә ñkúmba Dᵋ, a ngә dúgya nә okrísten bēsh. Kéel dé í ngә námá bul bә nda dé Pyêr nyә á cilә kálaad yé ábēé dí yí (na ji, wo bul dúg 2Pr 2): okálaad obá bᵋᵋng bēsh bwá á ngә lumbali nә buud bwá á ngә kyey nә waguwo waguwo mínjígulá wá, bwáméfwó bwá ngә cugә cug mísám.

Yûdә nyә a tééd kálaad yé nә isâ bwá ðu námá ci mátéédúléd má kálaad dí yí (1-2), ná ndéé, a mú ka zә lumbali nә mimbúwélú mí búúd myᵋᵋngá nә ñkulú, buud sә ngә ci ná bwá á ngә kyey nә nyaan-nyaan mínjígulá zә nyíngal Dᵋ mә Yésus dí wá, a lwó mábᵋw bēsh bwá bá bwәma nә ndí má (3-16). Ná ndéé, Yûdә mú ci nә okrísten báá ná bwá yímáug mәnyúúl búgád (17-23), ngә kә shwóg ngә bᵋ mínjígulá bwá á bwey ᵋwa myá. A mú ka kә shínal kálaad nә yélә Zembí gúmá, «Zembí ngwúd nә ngwúd ngә cug shé nәcé Cwámба íshé Yésus-Kríst yé» (24-25).

Kálaad éga ngә lwó ná ijᵋᵋ bí nә mәma mәma ñkúl, a ka námá lwó ná mәma mәma kwíindyá nә bwágé lúú í ngә zhu okrísten wá Zembí nә wá Yésus-Kríst íí, zhíí á Nkᵋñkᵋ Shíshim (20-21).

Mәbádá

¹ Mә Yûdә lwaá mә Yésus-Kríst, mә mínynᵋñâ má Zhâk, mә wá má cílә kálaad éga. Mә cilә bí buud Zembí

Sóᵋngá mә céel wá, buud nyә á jᵋw wá, á ngә baagulә kә wóós ja Yésus-Kríst mә bá zә yí. ² Zembí búlug ngә gwág bí cey lámád, a búlug sá ná milám mí bág bí ná shēē, a búlug céel bí.

Oyíguli ó máshügá búsa

³ Yé óshwá bām má búl céel wá, í á ngә ná bul bә mә yéesh ná mә cílag bí isâ í dúgyá nә cug Zembí má yә shé bēsh yí. Mә má ka kwey ná jisә mә yímbulí ná mә cílag bí, wá bí ñkul mәnyúúlád. Zembí nyә á yә míféeshá mí búúd myé búgә ja ngwúd á kandugә. Sága lumbáli shú kaambulә nә búgә jᵋᵋngá. ⁴ Mpuᵋá ná bᵋól búúd bí kú bích Zembí wá bwá á má zә nyíi bídí gwoong dí nyima. Buud bᵋᵋngá bwá má yid mpaam má Zembí wúsú, í yida bә nda nywá wá í ngә ye bwo ñkul ná bwá sáág ásíy-síy; bwá ngә shwána Mása nә Cwámба wúsú Yésus-Kríst. Bweyálә búúd bᵋᵋngá intúgúlí byánj í á bwey bә cilyá.

⁵ Tēem bә ná bí má bwey mpu isâ íga byēsh ná sánj sánj, má céel báásulә bí ná Cwámба nyә á yíl kúl búúd jé mәnyámád Iᵋipten ᵋji, nyә á zә jaᵋgulә bᵋᵋng bwá áshígé shwu mәnyúúl nә nyә wá. ⁶ *Wәéngәles bwá áshígé baagulә cé jánj wá, bwá á yida mpáᵋgulә jiya jánj wá, Cwámба nyә a wá bwo míkwoolú myâ kandugә kandugә dí, yídúgúd ngәlә bwánd mәma jwᵋw Zembí mә bá zә cígal mílású yí. ⁷ Ntó námá, buud ᵋ Sódóm nә Gomor nә mīngwála b́nónj bwá á bә malaad wá, bwá á wusә mәnyúúl ásíy-síy dí nda wәéngәles bᵋᵋng, bwá ná bwá kә nә jaᵋga ná ndéé kә jaᵋga míshwun mí cugé mbií ngwúd nә myánj myá. Nda bwá á sá ntó ná, bwá ngә yóla nә intúgúlí yá kuda á kandugә kanduga: mәma yuug wәni.

⁸ Nə ndeé, buud bwə á má zə nyíi bídí gwoonǵ dí nyima óni, bwə ηǵə námə sá isá mbií ngwúdá wəonǵá. Bwə ηǵə yád mənnyúul máǵ nda buud bwə ηǵə cǵə cǵə í də bə mántamád wá, bwə ηǵə ban jiya ícwámba má Zembí, ηǵə lás nə wəéǵəles wá mílwanə *bwaasúle mpu. ⁹ Í njúl nə Míshiyêl, kúkú má wəéǵəles nyə a shíǵé sá ntó. Ja bá Njwú məjamb bwə á sənhasa məkəl shú mbimbə má Moyíz yí, nyə a shíǵé bwəle lás nə Njwú məjamb bwaasúle mpu. Nyə á yida ci nə nyə ná: «Zembí ηkáándúǵ nə wo.» ¹⁰ Nji, bāǵ bí ná, sá bwə ampúyé yí, bwə lás nə gwo bwaasúle mpu; bwə ηǵə cǵə nə ocúdí, də sá isá nda bwə cǵé nə milám; Zembí mə bá janǵulə bwo. ¹¹ Məntágula nə bwo, nəcé bwə ηǵə bə kuú njəond mə Káan; bwə má wá mənnyúul ócícéndé dí ná bwə sǵ *mwaanê nda Balaam bwə má yə shwi y nəcé bwə má sá míǵáádá nda Korê. ¹² Səǵǵyálə bínǵə má séeǵyá ídína dí yí í yídá bə bí bəǵǵá; bwə sá ηǵúlǵú dǵə kú gwág shwón, bwə yáǵə nji nə bwəméfwó. Búsə nda míǵkúdí mí də bándəwo ntó nə ndeé ηkwǵó mú zə caam myo mpú kú nywǵó myá. Búsə nda ílí í má bə kú wúmə wəla lə mpúmá dí, í má mun nə ndeé í má shwáás yí. ¹³ Némə nda ikwǵó í mǵə í də wusə vúl nə isá í məbwam mimbii mimbii ncindyé dí ná, ntó námə wə bwə də wéeshuli mísóǵǵú mí shwón myǵə mísh má búúd dí yé. Bwə nyǵǵə námə bə nda wəacén-céní wá jon bwə má wú lwon wǵnúd ηǵə ntǵə ntó wá; Zembí má kwambulə bwo jǵə jiya kúl yídǵú á nə kulúd jí kandǵə á kandǵə yí.

¹⁴ Inəǵ muud á kala búúd zanǵbá mpúsə má Adam, nyə a cúndə

cúndə wǵə ná: «Cwámba ηǵə zə nə wəéǵəles bə, búsə bímbí múúd cǵé nə ηkul lǵ yí. ¹⁵ A zə sámb búúd bəsh mílású, zə bwaǵulə búúd bí kú bish Zembí wá bów-bów mísóǵǵú myǵə myá kú bish Zembí, nə iciyá í mpyóǵ byēsh ósól ǵ *mísəm bəǵǵə bwə á lás nə nyə yí.» ¹⁶ Haaw! Buud bí kú bish Zembí wá búsə nji nə shúsúlú shúsúlú, nji bwə wə də tədəwa nə məlal má cǵə; kuú njəond wǵə í ηǵə bə nji bów-bów iyéesh byǵə; bwə də lás məma míkaand, bwə faǵə múúd nji nyəǵə bí nə ηkul ηwa mfíi nyádí yé.

Məcwūǵ shú óbúǵula

¹⁷ Bə bāǵ oshwə bām má búl cəel wá, tədúǵáǵ isá *búúd ǵ lwámá ó Cwámba wúsú Yésus-Kríst bwə á jaaw yǵə yí. ¹⁸ Nǵáá nə bwə á ci nə bí ná, «ja í bá zə bə ná cǵə á shí ga í wál zə shín yí, buud ǵ cóǵú bwə bá bə, kuú njəond wǵə í bá ηǵə bə nji iyéesh byǵə yá kú bish Zembí.» ¹⁹ Bwə wə óni; bwə ηǵə sá nə buud bwə ηǵəǵə nə bééǵya, bwə ηǵə cǵə nji nda isá í shí í ηǵə kə bwo mílúúd ná, bwə cǵé nə Shishim má Zembí.

²⁰ Bə bāǵ oshwə bām má búl cəel wá, wǵáǵə ηkul nyín nyēsh ná bí dǵə də cwínya, bóól cwíny bóól shú nə cǵə jín jēsh í bǵə nji isá bí á *búǵula yíid. Dǵá sá məjǵulə bí ηǵə bə kwíindyá Nkēǵkē Shíshim mə kwíind bí yí. ²¹ Cwámba íshé Yésus-Kríst mə bá zə lwó ná a gwág shé cey lámúd, a bá zə yə shé cǵə á kandǵə kandǵə. Té bí é ηǵə bwánd wəla dəǵǵə yí, ηǵəǵə nə cǵə bí ηǵə mpu nə Zembí ηǵə cəel bí. ²² Gwǵáǵú buud bwə ηǵə ná zhízhigə wá ηkúnkwónǵalə. ²³ Bəǵǵə bwə mú ηǵə kə kuda dí wá, dáǵǵúsǵá yíl bwo, bwə fáámǵə. Bí ǵ gwág bóǵǵúǵə ηkúnkwónǵalə. Nji bí ó bəy, mpiǵá isá bwə ηǵə sá yí, bí

1:9 Mbá 34.6; Zak 3.2; 2Pr 2.11 Míshiyêl: Mbú 12.7 1:10 2Pr 2.12 1:11 Káan: Mət 4.3-8; 1Yn 3.12 Balaam: Ilǵ 22.7, 17; 1Pr 2.15 Korê: Ilǵ 16.1-34 1:12 2Pr 2.13, 17 1:13 Iza 57.20; 2Pr 2.17 1:14 Mat 25.31 Inəǵ: Mət 5.18, 21-24; Heb 11.5 1:17 2Pr 3.2 1:18 2Pr 3.3; 2Tm 3.1; 3.2-6 1:20 Kol 2.7 1:22 1Te 5.11 1:23 Zak 3.2

mpii tɔɔ káándá bwé á mə sá mábêw
nə ndî yí.

Zembî ηwág gúmá

²⁴ Nə ndeé, Zembî jí nə ηkul sá ná
bi bég kú bwim bɔɔgá, bi ka bá kə
têw nə məshusug nyédí mílwanád,
bi njúl kú ná sá á jumág yé, ²⁵ nyə
Zembî ηgwûd nə ηgwûd ηgá cug shé
nəcé Cwámba íshé Yésus-Krîst yé, a
ηwág gúmá, nə icwámba, nə ηkul,
nə ijwúga, tééd mátéédúléd, zə wóós
múús, kə kumə kandugə á kandugə!
Amɛn.

Kálaad Mbúgúlú mǎ Yuánes Isâ í dúgyá nǎ Kálaad Mbúgúlú yí

Yuánes wǎ nyǎ cilǎ kálaad Mbúgúlú. A ngǎ bǎgulǎ isâ Yésus nyǎ á lwǒ nyǎ yí.

Okrísten bwǎ á ngǎ bwǎma nǎ cúwǎlí nǎcé Yésus-Kríst. Kálaad Mbúgúlú ji ka bǎ shú nǎ a wǎ bwo ñkul, bwǎ kǎg shwǒg búgula Yésus, bwǎg lúú ñji nyǎdí.

Sǎ bí nǎ ñkul ci nǎ mǎma mǎñkǎw mǎsǎ kálaad éga dí ntǎga:

- (1) Okálaad zǎngbǎ shú mǎdǒ zǎngbǎ mǎ Azí Minǎr, faan dúsó nǎ shí bwǎ ngǎ jǎw mǎwǒw mǎga dí nǎ Turki yí (1.4–3.22).
- (2) Yuánes mǎ ñkǎñ kǎ gwǒw, a mǎ kǎ dúg zhwǒg isâ (4.1–20.10):
 - (a) kǎnda á jǒñ í ngǎ yǎ Zembí gúmǎ (milúu 4 nǎ 5);
 - (b) kálaad á mífeedyǎ zǎngbǎ (6.1–8.1);
 - (c) micwǒñ zǎngbǎ (8.2–11.19);
 - (d) ñkǎǎndú bǎnǎñ ibiin íbǎ (12.1–13.18);
 - (e) Mwǎ Ncwǎmbǎ nǎ buud 144 000 bwǎ á wú mikwǎmǎd wǎ;
 - (f) wǎéngǎles jaaw nda cigulé mǎlǎsú í bá bǎ nǎ (14.1–20);
 - (g) íbǎlá zǎngbǎ yǎ mpimbǎ mǎ Zembí (15.1–16.21);
 - (h) Babilǎn mǎ bá bwǎl, nǎ biin, nǎ muud micúndǎ á íbǎmb nǎ Sátan bwǎ jǎ (17.1–20.10).
- (3) Milúu 21 nǎ 22 mí ngǎ cúnda nǎ Zembí ngǎ kwǎmusa nǎ á bá té isâ ncuncúmbǎ.

Kálaad mǎ kǎ shǎn nǎ jǎjǎ ñkaagǎ Múúd nyǎ a gwúm yé ngǎ kaag yí, nǎǎ: «Haaw, mǎ wǎl bá nyíngǎ zǎ» (22.21).

Mǎtéédulé

¹ Kálaad éga jisǎ mbúgúlú Yésus-Kríst ngǎ bǎgulǎ isâ Zembí nyǎ a cwǎny nyǎ nǎ a lwǒg ósóol ǎ mǎsǎal bé yí. Jísǎ isâ í mú kúnǎ-kúnǎ nǎ í zǎ sǎy yí. *Kríst nyǎ á ka kǎnd *éngǎles yé nǎ a kǎg lwǒ sóol mǎsǎal yé Yuánes isâ byǒngǎ. ² Yuánes nyǎ á ka bwǎagulǎ nǎ isâ byésh nyǎ á dúg yí, bísǎ isâ Zembí nyǎ á nti Yésus zǎ lwǒ nyǎ yí. ³ Muud ngǎ lǎ íciyǎ kálaad éga ngǎ cúnda yé, nywǎá mǎ jǎla, tǎem bǎ bǒng ngǎ ngǎ gwǎgulǎ isâ bísǎ cilyǎ cínǎng yí, bwǎ ngǎ baagulǎ byǒ wǎ, bwǎ mǎ nǎmǎ jǎla, nǎcé isâ byǒng í wǎl zǎ sǎy.

Mǎbǎdá

⁴ Mǎ, Yuánes wǎ mǎ cílá mǎdǒ mǎ Zembí zǎngbǎ mǎsǎ Azí mǎ.

Zembí nyǎ á bǎ yé, á jísǎ yé, á ngǎ zǎ yé, bǎnǎñ mishíshim zǎngbǎ mí tǎl nyǎ mpwǒómbú caangǎd myǎ bwǎ ó sǎ bí mpaam, bwǎ ó sǎ nǎmǎ nǎ bi cúgǎg nǎ shǎe. ⁵ Yésus-Kríst muud jísǎ wúshined abúgǎlǎg yé kǎ sǎ nǎmǎ bí mpaam, a sǎ nǎ bi cúgǎg nǎ shǎe. Nyǎ wǎ jísǎ muud ashúshwǒógú bwelélǎ gwúm, a njúl Cí í jwú nǎ micí myǎ shí ga myésh yé.

Nyǎ muud mǎ céél shé yé, muud nyǎ á yǎ kwǒlós dí wééshuli mǎcǎí mé shú nǎ a cǎg shé nǎ *misǎm yé, ⁶ nyǎ a sǎ nǎ shé bǎg buud ó faan dé, ofada ó Sǒngú yé Zembí, nyǎ Yésus ñwǎg gúmǎ nǎ ñkul, kandugǎ á kandugǎ. Amen.

⁷ Dugǎ, a ngǎ zǎ mǎñkúddǎd, muud yésh mǎ bá dúg nyǎ, tǎem bǎ bǒng bwǎ á cúwal nyǎ nyúúl wǎ. Íkúl í búúd byésh í bá ngǎ tǎdǎwa shú déd. Haaw, í bá bǎ ntǎ, Amen.

⁸ Zembí Cwǎmba ngǎ ci nǎ: «Mǎ ji Alúfa, mǎ Oméga*, mǎ jisǎ, mǎ á bwey dǎ bǎ, mǎ ngǎ nǎmǎ zǎ, mǎ ji ññkul nyésh.»

1:1 4.1; 22.6 1:2 6.9 1:3 14.13 1:4 4.5 1:5 2.26; 7.14; 19.15; Kol 1.18; Heb 9.14; 1Yn 1.7 1:6 5.10; 20.4, 6; 22.5; MmN 19.6; 1Pr 2.9 1:7 1.13; Dan 7.13; Mat 24.30; Yuá 19.34, 37; 1Te 4.17 1:8 1.4, 8; 2.8; 4.8; 11.17; 16.5; 21.6; 22.13; MmN 3.14; Iza 44.6 * 1:8 Alúfa nǎ Oméga: Bísǎ, nǎ kanǎgǎ áshúshwǒógú nǎ ámǎzhúgǎlá yǎ kǎl lú garék. Ntǎ mǎ kǎ nǎ «mǎtéédulé nǎ mǎshíné».

Yuánes nyə a dúg ntamá á mísh ná bagá

⁹ Mə *mínyəŋə wún Yuánes, mə muud shé ngə bwəma nə məntágula məmpwúnd, shé tál cé ícì ngwúnd, shé nə zény ngwúnd kálə shwóg nə Yésus yé, bwá á kənd mə míkwám dí ŋkwamá bwá jów ná Patmos yí. Í á bə nəcè Milású mí Zembí, nə mə wálə cug jám nə mə ngə bwíiŋg lánj má Yésus. ¹⁰ Í á ka zə bə, jwów mə Cwámabá†, Nkəŋkə Shíshim nyə á zə sá mə nda mə ngə cugə nji *shíshim dí; mə mú gwág dúl kál mádí mpúsə kwəŋ, í ngə lás gwów-gwów nda cwəŋ. ¹¹ Kál dəŋg í á ngə ci ná: «Cilóg sá jəsh wó ngə dúg yí kálaad dí, wo kəndəg mádɔ zəŋgbá mágád: ná *Dɔ á Ifêz, nə dəŋg á Simirna, nə á Pərgám, nə á Tiyatír, nə á Sardes, nə á Filadelfí nə á Ləwdísə.»

¹² Mə á ka yid ná mə dúg múúd nyə á ngə lás nə mə yé. Ja má má yid ntáni yí, mə mú dúg ícè í lámba zəŋgbá í njúl síyá nə or. ¹³ Mə mú dúg ngwól múúd tál na mpédúgá ícè í lámba, a ngə bəŋla nə Mwán mə Múúd. Nyə á bə a má bwáád jud ngə wəŋla kə wós mánçíndúgúd, nə fwáŋgə or fífú nyə kugud. ¹⁴ Lúu yé nə shílú jé í á bə ŋkí jág fumə, cɔ máfumə mə fəm. Mísh mé má á ngə lwenya nda miŋgwiile. ¹⁵ Məkuú mé má á ngə faan nda ŋkwánz bwá mə gwíiŋg kuda dí ná ndeé í mú títi yí, kál dé í á ngə shwag nda ikwó í máŋj í də shwag ná. ¹⁶ Nyə á bə a mbíd wəacén-cení zəŋgbá nyədí mbwə mənçwúmúd, kafwəle í á ngə cúwo nyə mpu dí, í njúl njəwá ikóómb íbá, mpwoombú nyé í á bə nda jwów ja í má mpu cwíil yí.

¹⁷ Nji mə á dúg nyə yí, mə á búla nyədí shí məkuú, mə mú kán nda mbimbə. A mú bəd mə mbwə

mənçwúm yé nyúúléd, nyə nə mə ná: kú bəeg fúnda, ¹⁸ mə ji mətéédulé nə məshíné, mə ji nyəŋg á kuwó. Mə á yə, ká dūgí, mə ji kuwó, mə é ji kuwó kandəgə á kandəgə. Mə mbíd shwiy nə baŋ múnjím mádí jwónz lú mbwád. ¹⁹ Ciləg sá jəsh wó má dúg yí, nə sá í ngə sŋy yí, nə byəŋg í é zə bə yí. ²⁰ Mə zə féeg wo *ndímba wəacén-cení zəŋgbá wó ngə dúg wa mádí mbwə mənçwúm dí óga, nə ndímba ícè í lámba zəŋgbá bísə síyá nə or yí: wəacén-cení zəŋgbá óni búsa *wəéŋgəles wə mədɔ zəŋgbá, ícè í lámba zəŋgbá í njúl mədɔ zəŋgbá.

2

Kálaad á Dɔ á Ifêz

¹ Cilóg *əŋgəles á *Dɔ dúsə Ifêz yé ná: muud mbíd wəacén-cení zəŋgbá nyədí mbwə mənçwúm dí yé, á ngə kyey mpédúgá ícè í lámba zəŋgbá bísə síyá nə or yé, ngə ci ná: ² «Mə mpú mísóólúgú myô, mə mpú bímbí wó ngə wáduga nə iséy yí, mə mpú zény wó jí nə ndí ná wó cəel ngə kə shwóg yí; mə mpú ná wo ádé magulə ná binəŋ mimbáwálú mí búud ngəg nə cugə. Mə mpú ná wo á bigas buud bwá də ci ná búsa *buud ó mílwámá bām mɛɛ nda mpu bwo wá, wo á bigas bwo ná ndeé wo mú kwey ná bwə ngə shiig. ³ Wo ji nə zény ná wo kə shwóg, wo a má dúg micúŋ shú dām dí ná dúg dúg, nji wo aŋgə nə kə mpús. ⁴ Nji mə ngə ná jum wo nə sá ngwúnd, jí ná wo anyíŋgə ná cəel mə nda wó á fwo də cəel mə ná. ⁵ Tédúgág kál wó ngə zhu nə mbəəgú yí, céndúg tédúgá, wo nyíŋgəg tééd mísóólúgú myô mí ashúshwóogú. Nkí ntó dí, mə zə nūŋ, zə yíl cé lámba gwó kúl í də tów yí. ⁶ Í njúl ná mə ngə gwág wo nywa nəcè

1:9 22.8 1:10 17.3 † 1:10 Na ji jwów lú shwénde, jwów ókrísten bwá də yə Cwámaba gú má yí.
 1:11 4.5 1:12 Zak 4.2 1:13 Dan 7.13; 10.5 1:14 Dan 7.9; 10.6 1:15 14.2 1:16
 zəŋgbá: 4.5 kafwəle: 2.12; 9.15; Heb 4.12 1:17 1.8; Dan 8.17-18 1:18 Rom 14.9; 1Kr 15.3-4,
 25-26 2:1 1.16, 20; Ifz 1.1 2:2 2Kr 11.13; 1Yn 4.1 2:5 2.16, 22; 3.3, 19 2:7 22.2, 14, 19;
 Mat 2.8-9; 3.22; Eze 28.13; 31.8; Mat 13.9, 43

wó mpíi mísóólúgú mí búud bwá ngá bẹ Níkwalá wá, námá nda má mpíi mísóólúgú myóonng ná. ⁷ Muud jí nà málwâ má gwág yé, ká mpú gwág ísâ Nkẹ̀nkẹ̀ Shishim ngá jaaw mædɔ́ má Zembî yí. Muud mæ bá ntɔ́ yé, mæ bá yə nyə nkul ná a dág bumá líí á cug í tál *Paradis má Zembî dí yí.»

Kálad á Dɔ́ á Simirnə

⁸ Cilág *əngəles á *Dɔ́ dúsó Simirnə yé ná: muud jísá mátéédálé nə məshíné yé, nyə á yə ná ndeé a nyinɔ́gə gwúm yé, ngə ci ná: ⁹ «Mə mpú bímbí wó ngá bwəma nə micúnɔ́ yí, mə mpú ná wo ngə cugə məbúwa dí, í njúl ná wo jí nə kúm. Mə mpú bímbí bəonɔ́g bwá ngá shiig ná búsa *Oyúden wá bwá ngá ntáma wo jíná yí. Bwá cúgə fwámé Oyúden, búsa buud wá Dɔ́ mæ *Sátan. ¹⁰ Wo zə bá jug, nji sá jəonɔ́g í ajəláyé nə sá wo ifwaas. Dugí, Njwú məjamb má bá zə sá ná bóól búúd bín bwá kág mímbwugud; sá jəonɔ́g í bá bə bí məkugulə shú ná sá bí búsa yí í mpúyúg. Bì é jug tən mwôw wúm. Wo ɔ́ baagulə kuú njəond wô kə wós jwów lú shwiɔ́, mə kə bá bwéed wo cug nda *túm gúmá. ¹¹ Muud jí nə málwâ má gwág yé, ká mpú gwág ísâ Nkẹ̀nkẹ̀ Shishim ngá jaaw mædɔ́ má Zembî yí. Shwiɔ́ ábéeé í ábúle ná bii múúd mæ bá ntɔ́ yé.»

Kálad á Dɔ́ á Pergám

¹² Cilág *əngəles á *Dɔ́ dúsó Pergám yé ná, muud jísá nə kafwele njəwá íkóómb íbá yé má ci ná: ¹³ «Mə mpú kúl wó njúl yí, *caangó má *Sátan jí nún. Mə mpú ná tɛem bə ntó, wo má nada nə jíná dām. Mə mpú ná tɔ́ ja bwá á gwú wúshined waamə abúgúlág Antipas nún bídí kúl Sátan njúl yí, wo a shígé kílya búgá wó ngá *búgula mæ yí. ¹⁴ Nji mæ ngə ná jum wo nə búbaalé ísâ: wo jí nə bóólúgá búúd na bwá ngá bẹ

minjígulá mí Balaam. Balaam nyə a jíguli Balag ná a sáág ná buud ɔ́ *Izarəyél bwá dág ocúdu buud bwá amə cigə shú ózembî ɔ́ áyadúg wá, bwá wúsəg námá mánýúul janɔ́gá dí shú nə bwá bág nə bəonɔ́gú bwádí ícugud. ¹⁵ Wo jí námá nə buud bwá ngá jíguli minjígulá mí búud bwá ngá bẹ Níkwalá wá. ¹⁶ Céndúg tédúgá, nkí ntó dí, mə leel námá wós nún, zə lúmbəli nə buud bəonɔ́gú nə kafwele jí mæ mpu dí yí. ¹⁷ Muud jí nə málwâ má gwág yé, ká mpú gwág ísâ Nkẹ̀nkẹ̀ Shishim ngá jaaw mædɔ́ má Zembî yí. Muud mæ bá ntɔ́ yé, mæ bá sá ná a dág *mána mə jí nə ndí shwoó dí yé, mə yə námá nyə kwóógú áfufumá í njúl nə jíná ágúgwáan cilyá, jíná dí ná tɔ́ muud nda mpu yí; muud mæ bá námá mpu dwo nji muud mæ lág kwóógú yé.»

Kálad á Dɔ́ á Tiyatír

¹⁸ Cilág *əngəles á *Dɔ́ dúsó Tiyatír yé ná: *Mwân má Zembî, muud jí nə mísh má ngá lwenya nda minɔ́wiile yé, á jí nə məkuú nda inkwánz yé, ngə ci ná: ¹⁹ «Mə mpú mísóólúgú myó myésh, tɔ́ cɛelí gwô, tɔ́ búgá gwô, tɔ́ sáal dwó, tɔ́ lám jísów wó jí nə ndí yí. Mə mpú námá mísóólúgú wó mú ngə sá ja ga dí myá, mí bulya cɔ́ mí ashúshwóógá. ²⁰ Nji mæ ngə ná jum wo nə sá ngwúd. Wo ngə dág mísóólúgú mí Zhézabel nə mísh. A ngə yad ná a jí mudá micúndá má Zembî, a ngə shiig osóol ɔ́ mäsáal bām ná bwá ngá ngə nə sá janɔ́g, bwá ngá ngə nə dá ocúdu buud bwá amə cigə shú ózembî ɔ́ áyadúg wá. ²¹ Mə a má yə nyə fwála ná a céndúg tédúgá, nji nyə acéélé yəw janɔ́g. ²² Ná ndeé, mə bá sá nyə ná, mə bwíg nyə bwágé *incwaw í ntugud; ná ndeé, buud bəsh bənonɔ́g bwá á sá minəomb wá, mə bá lwó bwo incwaw í ntug, nkí

2:8 1.8, 18 **2:9** 2Kr 6.10; Zhk 2.5 Sátan: 3.9; 2Kr 11.14-15 **2:10** Mat 10.28; 1Kr 9.24-25 **2:11** 20.6, 14; 21.8 **2:12** 1.16 **2:14** 2.20; Ilh 24.25; 25.1-3; 31.16; 2Pr 2.15 **2:17** Sòm 78.23-25; Yuá 6.48-51 kwóógú: Zak 3.9 jíná ágúgwáan: 3.12; Iza 62.2; 65.15 **2:18** 1.14-15 **2:20** Ilh 25.1-8; 10j 16.31; 20j 9.22, 30; Mís 15.20

bwá acéndé mítédúgá ná bwá yow mí sóólúgá mí abúbôw myé myəwəŋg.²³ Mə bá námá gwú bwán bé bēsh, mādə mēsh má ka bá mpu ná mə wó má bigas mítédúgá ná iyéesh í búud, mə bá jəna nə muud yēsh a bídí, bə mí sóólúgá myé.²⁴ Nji, bí bəwəŋg óbúgula wá Tiyatîr bí anğê nə bə minjígúla mí múdá wəwəŋg wá, bí buud bí áshígé nyí ísâ bwá ηgá jôw ná mindimba mí *Sátan dí wá, mə á nyingəyé ná bá káág bí wúl mbag.²⁵ Mə jí nji ná, bí mpúg bii sá bí bí nə ndí yí kə kumə ja má bá nyingə zə yí.²⁶ Muud mə bá ntə yé, múúd mə bá síya nə mə ná ndéé kə wósə ja shí ga í bá shín yé, mə bá yə nyə ηkul ná a jwúg nə ikúl byēsh,²⁷ a ka bá də fála byo nə ηkúd nda muud mə bwú mímbágé mí mpú yé.²⁸ Námá nda Dâ nyə á yə mə ηkul ná, mə bá námá yə nyə acén-cení má də faan mpámán mpámán yé*.²⁹ Muud jí nə mälwə má gwág yé, kə mpú gwág ísâ Nkəŋkə Shíshim ηgá jaaw mədə má Zembí yí.»

3

Kálaad á Də á Sardes

¹ Cilág *əngəles á *Də dúsə Sardes yí ná: muud jísə nə míshíshim mí Zembí zəŋgbá nə wəacén-cení zəŋgbá yé má ci ná: «Mə mpú mí sóólúgá myô myēsh. Buud bwá ηgə bul gwáduga ná wo jí kuwó, í njúl ná wo jí mbimbə.² Jígə ηkasə, wo lúlushig súsúsá í má lúg ní, í á bá yə. Nəcə mə má dúg ná mí sóólúgá myô mí afwóyé bə mílwándulá mísh má Zembí waam dí.³ Tédúgág nda wó á lág njígúla ná, nə nda wó á gwág wə ná. Céndúg tédúgá, wo nyingəg baagula njígúla wəwəŋg. Wó ká bə kú jí ηkasə, mə zə nda júwál,

wo kú mpu ja má é wósə yí.⁴ Nji, bósólúgá búud wá wódí Də dí nún Sardes bwá a shígé wá nyéé myəŋ míkáándád. Bāŋ wə sónŋ nə bá kyey sámbá wá, nə míkáándá mí áfufumə nəcə í jəlá nə bwo ntó.⁵ Ná ndéé, muud mə bá ntə yé, mə bá bwéed nyə káándá áfufumá. Mə abulé jímbal jíná dé kálaad á cug dí. Mə bá magulə nyə mísh má Sósŋgá waam bānŋŋ wəəngəles béd.⁶ Muud jí nə mälwə má gwág yé, kə mpú gwág ísâ Nkəŋkə Shíshim ηgá jaaw mədə má Zembí yí.»

Kálaad á Də á Filadelfi

⁷ Cilág *əngəles á *Də dúsə Filadelfi yé ná: Nkəŋkə muud, Muud á obúbálé, muud jí nə juwəga njów má *Dávid yé; muud jí ná, á ká juw, muud nda fad; á ká fad í, muud nda juw yé, á ci ná:⁸ «Mə mpú mí sóólúgá myô, mə má juw mpumbé wódí shwóg, mpumbé múúd cúgé nə ηkul fad yí. Má juw wo wə nəcə wo cugé mpu bə nə ηkul, nji wo má baagula kéel dām kú kílya mə.⁹ Mə bá yə wo buud básə Də mə *Sátan dí óni, bwá ηgá ci ná básə *Oyúden, bwá nda bə fwámé Oyúden óni; bwá ηgə shüg. Mə bá sá ná bwá zág kúd wo məmpwoombú shí, bwá mpu ná mə á cēel wo.¹⁰ Nda wo á baagula kéel dām nə zény ná, məmífwó mə bá námá baagula wo ja fwála lú məkugulə í bá zə kwaga nə shí nyēsh yí. Muud yēsh á shí ga mə bá bwəma nə məkugulə məwəŋg.¹¹ Mə wál bá nyingə zə. Bíig sá wó jí nə ndí yí ná kpwíny, shú ná muud kú bá déég wo *túm gúmá wô.

¹² «Muud mə bá ntə yé, mə bá təl nyə Zembí waam dí Mpáánzə ná shím, a nda bá nyingə wú

2:23 22.12; Zhe 11.20 2:25 3.11 2:26 12.5; 19.15; Sôm 2.8-9 2:28 22.16 * 2:28 Námá nda 22.16, acén-cení má də faan mpámán mpámán yé jíse yuug á ηkul Dâ má bá yə múúd wəwəŋg yí. 3:1 1.4, 16 3:3 16.15; Mat 24.43; 1Te 5.1-2 3:4 6.11 3:5 Mat 10.32 kálaad: 13.8; 17.8; 20.15; 21.27; MmN 32.32; Sôm 69.29; Iza 4.3; Luk 10.20 3:7 Iza 22.22; Mat 16.19 3:9 2.9; Iza 49.23; 60.14 3:10 1.9; Luk 21.19; 1Kr 10.13; 2Pr 2.9 3:11 2.10, 25; 22.7, 12, 20; Zak 2.14 3:12 2.17; 14.1; 21.2; 22.4; Eze 48.35

cínɔŋg. Mə bá cilə nyə jínə má Zembí waamá nə jínə lú ɲgwála má Zembí nyúúlád. ɲgwála wɔɔŋgá wə Yurúsalem agúgwáan mə bá wú gwów wə Zembí yé. Mə bá námá cilə nyə jínə dām ágúgwáan nyúúlád. ¹³ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, kə mpú gwág isá ɲkɛŋkɛ Shíshim ɲgə jaaw mədɔ mə Zembí yí.»

Kálaad á Dɔ́ á Ləwdisê

¹⁴ Cilág *éŋgales á *Dɔ́ dásó Ləwdisê yí ná: muud jísé amen yé, wúshined abúgúlág, wúshined afwámê, amádí á sâ jêsh Zembí nyə a té yí, a ɲgə ci ná: ¹⁵ «mə mpú misóólúgú myò nyêsh. Wo jisə fwaalá, kú gwô, kú tala. Wo ɔ nywá bə ɲkí tala, ɲkí ntâg ɲkí gwô, yáa. ¹⁶ Né ndeé, nda wó jísé fwaalá, kú tala, kú gwô ná, mə bá gwú wo nda igwíile. ¹⁷ Wo mú ɲgə ci ná: “Mə mə bíg, mə músə nə byɔɔg, mə anyíngáyé jii tɔɔ sâ.” Í ɲjúl nə wo ampúyé ná wo ji ɲkúŋkwónǵálə, ntágúlá-ntágúla, mbúmbúwá, wo ɲjúl ancím-ncím, shushwáás. ¹⁸ Ntó, gwágúlág mácwúŋ mága: zaág mádí, zə kusə or mə á mə shín fyá nə kuda yé, wo bígúg. Zaá kusə mikáándá mí áfufumə wo bwáádúg, wo nda ná nyingə bə shushwáás, nda nyingə bə nə shwôn. Zaá kusə cwə cwéel míshúd, wo mpúg dɛg shwóg. ¹⁹ Mɛɛ mə də lás nə buud mə céel wá, mə də súg bwo. Lulúg ɲkúl, céndúg mítádúgá. ²⁰ Dugí, mə təl mpumbéd mə ɲgə kudə. Múúd mə ká gwág kál dām, a juw mpumbé, mə nyíi nyádí ɲjów zə də nə nyə kul ɲgwúd. ²¹ Muud mə bá ntɔ́ yé, mə bá sá nə a zág, sá zə ji mádí caaŋgád; nəcé ja mə á ntɔ́ yí, mə á zə námá, sá pupá zə ji nyádí caaŋgád. ²² Muud jí nə məlwə mə gwág yé, kə mpú gwág

isá ɲkɛŋkɛ Shíshim ɲgə jaaw mədɔ mə Zembí yí.»

4

Gúmá mə Zembí

¹ Mə músə nyingə kənd mísh, mə mú dág mpumbé í ɲjúl nə bagə nūŋ joŋəd. Kál mə á fwo gwág í ɲgə lwɔ́ nda cwōŋ yí í músə ci nə mə ná: Zaá kúga gwów, mə zág lwó wo isá í jálá nə bá zə sŋy yí.

² Kú námá bwey, ɲkɛŋkɛ Shíshim mú zə sá mə nda mə ɲgə cəgə ɲji *shíshim dí. Mə músə dág məma *caaŋgá, muud ɲjúl cínɔŋg. ³ Muud wɔɔŋgú kə də lwenya nda jɔ́jɔ́ mákwóógú bwə də jów nə zhəspə nə sardwān má, ɲjumbú í má lyɛ nyə caaŋgá, ɲjumbú wɔɔŋg ɲgə lwenya nda kwóógú bwə də jów nə emeród yí.

⁴ Bíl ícaaŋgə məwúm məbá nə ínɔ́ í ɲjúl na caaŋgə ní dí mákoogú mákoogú, ocúmbá buud məwúm məbá nə ónɔ́ bwə ɲjúl ícaaŋgə byɔɔŋgúd. Bwə nə mikáándá mí áfufumá, nə mitúm mí gúmá lúúd, mí ɲjúl síyá nə or.

⁵ Minjəs mí mú də dagəwa, mí ɲgə zhu na caaŋgəd, nə məjuŋə, nə ɲkél mpú. Mə mú dág ilámba zaŋgbá minjidyá na mpwóómbú caaŋgəd, ilámba byɔɔŋg bíśə mishíshim zaŋgbá mí də tów mísh mə Zembí dí myá.

⁶ Mə dág námá gúl sá cínɔŋg mpwóómbú caaŋgəd nda məma mǵə, nə ɲkúl-ɲkúl nda yēn kristál. Bílúgá isá ínɔ́ í ɲjúl míkuwó í á bə na tām caaŋgə nə mákoogú mákoogú, isá byɔɔŋg í ɲjúl nə mísh bwəma nə nyúúl nyêsh. ⁷ Kuwó sá áshúshwóógú í á bə nda zhwambánkwuŋ, ábɛɛ nda cwə ɲgwúm nteny, aléel nə mpwoombú

3:14 1.5; 19.11; Yuá 1.3; 2Kr 1.20 **3:17** Ozé 12.9; 1Kr 4.8 **3:18** 6.11; 16.15 **3:19** Mik 3.11-12; Heb 12.5-6 **3:20** Mat 8.11; Yuá 14.23 **3:21** 1.6; Mat 22.44; Heb 8.1 **4:2** 5.7; Sòm 11.4; 103.19 **4:3** Eze 1.26-28 **4:4** ocúmbá buud: 5.5, 8, 10; 7.11, 13; 11.16; 14.3; 19.4; Iza 24.23 áfufumá: 6.11 **4:5** 8.5; 11.19; 16.18; 17.9; MmN 9.24; 19.16; Eze 1.13-14 **4:6** 15.2; Eze 1.22 isá ínɔ́ í ɲjúl míkuwó: 5.6, 8, 11; 6.1; 7.11; 14.3; 15.7; 19.4; Eze 1.5-12; 10.14 **4:8** 1.17; 11.17; Iza 6.2-3; Eze 1.18; 10.12

nda muud, ányina nda mpal ja á ngó jéel yí. ⁸ Mikuwó mí isâ mínî míni myêsh mí ngó bə nə məfaafugó māsaman māsaman, faafugó dēsh nə mísh kál jēsh, tɔɔ gwôw, tɔɔ shí. Mikuwó mí isâ míni mí dɔ wá ngwa ja jēsh bulú nə mwásə ná:
Zembî Cwám̄ba ji Nkɛ̄n̄kɛ̄, a ji
Nkɛ̄n̄kɛ̄, a ji Nkɛ̄n̄kɛ̄,
Zembî á nkul nyêsh,
Zembî nyə á bə yé, á jísə yé, á ngó zə yé.

⁹ Isâ in̄ə ini í ngə gúmal nyə, ngə ságusə nyə, ngə yə nyə akíba, nyə muud njúl caangód, á ngə cugə kandugə á kandugə yé. ¹⁰ Nə ndéé, ja jēsh isâ ini í ngó wá nyə ngwa ntáni yí, ocúmbá buud məwúm məbá nə ón̄ə bwá á ngə kúd məmpwoombú shí, ngə yə muud njúl caangód yé gúmá, nyə muud ngə cugə kandugə kandugə yé. Bwá ngó kúl mitúm mí gúmá myáŋ na mpwóombú caangód bwá ngó ci ná:

¹¹ Yé Cwám̄ba wúsá, yé Zembî wúsá,
í jəla nə bwá yəg wo milwaná, nə gúmá, nə mpífə.
Nəcé wo a té isâ byêsh;
wo wə wo á ji ná í bəg, í mú ntəg
námə bə.

5

Feedyá kálaad

¹ Mə mú dúg íí, muud nyə á bə a njúl caangód yé nyə á bə nə kálaad mbwá mən̄cwúmú, kálaad wəɔŋgú njúl, micilyá cwú micilyá tóɔn, bwá á ka fúlə nyə ná ndéé fad nə lug* mifeedyá zangbá. ² Mə mú námə dúg gúl nkácíd *éngəles, a ngó cúndə gwôw-gwôw ná: «Zá mə mpíyá nə wɛɛfúlə kálaad éga a tí mifeedyá myé yé?» ³ Nə ndéé, tɔɔ jɔŋ dí gwôw, tɔɔ wa shí, tɔɔ shí ga dí shí kú nə muud

nyə á bə nə nkul wɛɛf kálaad nə a dúg sá jí cwú yí. ⁴ Mə músə nkəny məma yə, nə dúgúlə nə kú nə tɔɔ muud nyə á mpiya wɛɛf kálaad nə a dúg sá jí cwú yí. ⁵ Nji, ngwól cúmbá muud mú ci nə mə ná: «Kú bɛɛg ji. Dugí, Zhwambán̄kwuŋ á bɛɛnd mə Yúda, nta mə *Dávid, nyə a mə ntɔ sá jēsh; nyə wə jí nə nkul wɛɛf kálaad, a tí mifeedyá zangbá míni.»

Mwá ncwəmbɛ

⁶ Mə mú dúg íí, na tām *caangó, Mwá ncwəmbɛ njúl nda buud bwá á cigə nyə t̄əŋ *mətúnuga, a tál na mpádúgá mikuwó mí isâ mínî nə ocúmbá buud. A njúl nə məlaag zangbá nə mísh zangbá; məlaag zangbá mɔɔŋg wə mishíshim zangbá Zembî nyə á kənd shí nyêsh dí myá. ⁷ Mwá ncwəmbɛ wəɔŋg nyə á ngə shísh ná ndéé kə kumə wə muud nyə á bə a njúl caangód yé; a músə lég kálaad múúd wəɔŋg dí mbwə mən̄cwúmú.

⁸ Ja Mwá ncwəmbɛ nyə á shín lég kálaad yí, mikuwó mí isâ mínî nə ocúmbá buud məwúm məbá nə ón̄ə bwá mú wusə mənyúul ombúbudí na nyédí shí məkuú. Bwá á bə, muud yêsh nə bínzhá nə ikwôw í njúl síyá nə or, ikwôw ini milwándúlá nə cá: cá ni wə məjəgula má óbúgula. ⁹ Bwá músə ngə sey susa ágúgwáan. Bwá á ngə sey ná:
Wo wə mə mpíyá nə ŋwa kálaad,
wo tí mifeedyá myé
nəcé bwá á cigə wo t̄əŋ mətúnuga.
Wo á ka t̄ə buud nə məcií mwô
shú ná bwá wə míkwm mí
*mísámú,
bwá bəg buud ó Zembî,
bwá ngó zhu íbɛɛnd byêsh dí,
nə məkál mēsh dí, nə íkúl nə ilwɔŋ
byêsh dí.

¹⁰ Wo a mə sá ná bwá bəg

4:11 Mat 1.1, 31; Mbú 5.9, 12; 11.15, 17; 12.10; 15.3-4; 19.6 5:1 10.2; Iza 29.11; Eze 2.9-10; Dan 12.4, 9 *5:1 Lug wúsə gúl sá í dɔ bə kál ónciŋ ɔ wóógó bwá dɔ lwɔg məkwiindyɛ dí yí; sá jɔɔŋg í dɔ nada, muud jee táám̄b isâ nə ndí. 5:5 4.4; Mat 49.9; Mat 1.1; Rom 1.3-4; Heb 7.14 5:6 4.6-7 Mwá ncwəmbɛ: 5.9, 12; 6; 7.17; 12.11; 13.8; Iza 53.7; Zhe 11.19; Yuá 1.29; 1Pr 1.19 mishíshim zangbá: 4.5; Zak 3.9 5:7 4.2, 9; 5.1, 13; 6.16; 7.10, 15; 19.4; 20.11; 21.5; 10j 22.19; Iza 6.1; Eze 1.26-28; 10.1 5:8 8.3-4; Sóm 141.2 bínzhá: 15.2 5:9 4.11; 5.6; 7.9; 14.3; Sóm 96.1 5:10 1.6

faan lú ófada, ñgə sêy nə Zembî.

Bwá bá bə nə ijwûga shí ga nyêsh dí.

¹¹ Mə músə nyingə kənd mîsh, mə mú gwág mákál mǎ ncúlyá wəéngəles bímbí múúd cúgé nə ñkul lǎ yí, bə́n̄n̄h mikuwó mí íkukwumuga nə ocúmbá buud. Bwá á bə bwá má lyç caangə ná bíííí. ¹² Bwá á ñgə ci gwów-gwów ná:

Mwâ ncwəmbɛ bwá á cigə yé,
mə mpíyá nə lág mpífá, nə kúm,
nə fəg, nə ñkul, nə gúmá,
nə milwaná, nə məzhwámá.

¹³ Mə mú gwág íkukwumuga byêsh Zembî nyə a sá tɔɔ jon dí gwów, tɔɔ wa shí, tɔɔ shí ga dí shí, tɔɔ m̄n̄ yí, nə isâ byêsh bíśá cín̄ng yí, byêsh í ñgə ci ná:

Nyɔɔng njúl caangəd yé bá Mwâ
ncwəmbɛ,
bwá mpíyá nə məzhwámá,
nə gúmá, nə milwaná, nə ñkul
kandugá á kandugá.

¹⁴ Mikuwó mí isâ mín̄ míni mí mú ci ná: Amen. Ocúmbá buud bwá mú búðw shí, yə Zembî bá Mwâ ncwəmbɛ gúmá.

6

Mwâ Ncwəmbɛ mə zá tí mífeedyá mí kálaad

¹ Mə músə nyingə kənd mîsh, Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá áshúshwóógú; mə mú gwág mikuwó mí isâ mín̄ míni, gúl mú k̄m ná: «Zaág!» Kál dé í á bə nda njummpú. ² Mə músə nyingə kənd mîsh, mə mú dág kabulí í njúl ná fuúm, muud njúl gwo gwów nə banǵá mbwád. Bwá mú yə múúd wɔɔngú *túm gúmá. A mú tí njɔɔnd ná, nda á jí mǎntǎ-buud ná, a nyingə námá kə ñgə ntɔ.

³ Mwâ Ncwəmbɛ mú tí feedyá ábeé, mə mú gwág kuwó sá ábeé mə ci ná: «Zaág!» ⁴ Gúl kabulí í mú cúwo, í njúl títí ná zhwuñ, muud

njúl gwo gwów. Bwá mú yə múúd nyə á bə a njúl gwo gwów yé ñkul ná a kág sá ná shí nyêsh í tówág ná shwuu, kú ná nə mətəla, shú ná buud bwá ñgəg nə gwúya. Bwá mú yə nyə məma kafwɛɛ.

⁵ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá álél, mə mú gwág kuwó sá álél mə ci ná: «Zaág!» Mə músə nyingə kənd mîsh, mə mú dág kabulí í njúl yíyínd, muud njúl gwo gwów nə lwud mbwád. ⁶ Mə mú gwág námá nda kál í ñgə cúwo mpédúgá mikuwó mí isâ mín̄ míni, í ñgə ci ná: «Ñgug *blé í zó kusha, kíló ñgwúd *danarí ncindí; ñgug *orzə w̄n̄, okílo olóló danarí ncindí. Nji, ci wo nda ntáma mǎwúda nə məlwəg.»

⁷ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá ányina, mə mú gwág kuwó sá ányina kál dé mə ci ná: «Zaág!» ⁸ Mə músə nyingə kənd mîsh, mə mú dág kabulí í njúl nə nyúúl məjúwó mə mbədí, muud njúl gwo gwów, muud wɔɔngú nə jíná ná Shwiy, ban mín̄jím í á ñgə bç nyə mpús. Bwá mú yə shwiy bá ban mín̄jím ñkul ná bwá gwúg buud shí nyêsh dí t̄n̄ kəw ñgwúd á məkəw mǎn̄; bwá ñgəg nə sá ná bóól búúd bwá yág dǎómb dí, bóól yə nə zha, bóól yə nə kwaag-jumə bwás, bóólúgá d̄y íbiin í shí.

⁹ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá átána, mə mú dág í, *míshíshim mí búúd shí *alatár. Í á bə míshíshim mí búúd bwá á gwúyɔw nəcé Milású mí Zembî wá, nəcé bwá á bə fwámé ówúshined, bwá á bwiing Milású mí Zembî váál í jəla yí. ¹⁰ Míshíshim nyɔɔng mí á ñgə k̄m gwów-gwów ná: «Yé Nk̄ɛñk̄é Mása, Mása áfwámé, ñgaá wó jəlá nə kunda sá, yá nə buud ə shí bwá á gwú sá wá? Wo é ñgə bwey ntáni nə ndéé kə wóós jáyé ja?» ¹¹ Nə ndéé bwá mú ñgə yə bwo, muud yêsh jud áfufumá. Bwá mú ci nə bwo nə bwá səlǵ milám shí

5:11 wəéngəles: Zhb 1.6; Dan 7.10; Heb 12.22 19.11, 14; Zak 1.8; 6.1-7 6:8 Zhe 14.12; Eze 14.21; Ozé 13.14 6:9 1.2, 9; 12.11, 17; 19.10; 20.4; 1Yn 1.1-2 6:10 18.24; Sóm 13.2-3; Mbá 32.43; Luk 18.7 6:11 jud áfufumá: 3.5, 18; 4.4; 7.9, 13; 19.8, 14; Iza 61.10

5:12 4.11 5:13 Sóm 150.6; Flp 2.10 6:2

búbaalé fwála, kə wóós ja bēsh bwá é kwaga bímbí bwá jálá nə bə yí; nəc é jí nə bóól óshwá bán bánónh bwá á ngə sèy wá nə bóól ómínyonh bán bwá fwyóg gwúyow námá nda bwo.

¹² Mə múşə nyiŋgə kənd mişh, Mwā Ncwəmbə mə tí feedyá ásaməna, shí í mú jág ntaŋəsa, jwów mú yíndə ná ncuú nda káándə íkúşə, ŋkwəond yēsh ncindí mú bə títiŋ nda məcií, ¹³ wəacén-céní wā jon bwá mú ngə kud shí námá nda íbumá í lí í dū kud ná mínjwə ja ŋkwə ngə kuŋg yí. ¹⁴ Jon í mú fúlə nyúul nda múúd mə dū fúlə kwələ-kwóló ná; mimbáŋ myēsh nə məŋkwamə mēsh mə mú tāw ícéd. ¹⁵ Í mú ka zə bə, təə ojwú ə shí, təə ofwó búúd, təə milúluú mí ózimbi, təə mikúkúm, təə onkácid, təə məlwəá, təə ofalí, bēsh óni bwá mú kə ngə shwaaw míku mí mákwóógúđ nə mákwóógú má mimbáŋúđ. ¹⁶ Bwá mú ngə ci nə mimbáŋ nə məkwóógú mə anání ná: «Kádágá sə, shweelugá sə, sə bəg shwóg-shwóg nə muud njúl caangəd yé, shwóg-shwóg nə kúl Mwā Ncwəmbə mə kuya mpimbə yí. ¹⁷ Nəc é, jwów lú mpimbə mə Mwā Ncwəmbə bá Muud njúl caangəd yé í mə wóós, muud e faam í?»

7

Məyigyé mə bwán ó Zembí

¹ Ja isá íni í mə shín bə yí, mə mú dúg *wəéŋgəles onə bwá tál íkóşmb í shí ínə đí, bwá mə káágulə óŋkwə onə *wə shí. Bwá a shígé bíđ ná ŋkwə kúŋgug təə shí, təə māŋ, təə málíđ. ² Mə mú nyiŋgə dúg ŋgwól *éŋgəles ŋgə wú ŋgeé kóşmb jwów í dū cúwo yí, a mbíd sá bwá dū bwadulə búúd məyigyé mə Zembí á kuwól yí. Nda bwá á yə wəéŋgəles ónə ŋkul ná bwá ntámág shí nə māŋ ná, éŋgəles mə á

nyiŋgə dúg éne mú kím gwów-gwów lās nə bwo. ³ Nyə á ci nə bwo ná: «Kúgá fwo ntáma shí, ŋkí māŋ, ŋkí məlí; bwándúgá, sə fwyóg wá ósóol ə məsáal ó Zembí wúsú məyigyé məmpwoombúđ.» ⁴ Mə múşə gwág ná buud bwá á wíyow məyigyé wá bwá á bə buud otóşshin təd nə məwúm mənə nə ónə, ŋgələ zhu íbænd í *Izəryēl byēsh đí.

⁵ Í á bə buud otóşshin wúm nə óbá bænd mə Yúda đí,

otóşshin wúm nə óbá bænd mə Ruben đí,

otóşshin wúm nə óbá bænd mə Gád đí,

⁶ otóşshin wúm nə óbá jé mə Azər đí,

otóşshin wúm nə óbá jé mə Nəftali đí,

otóşshin wúm nə óbá jé mə Manase đí,

⁷ otóşshin wúm nə óbá jé mə Síməyon đí,

otóşshin wúm nə óbá jé mə Lévi đí,

otóşshin wúm nə óbá jé mə Isakār đí,

⁸ otóşshin wúm nə óbá jé mə Zabulon đí,

otóşshin wúm nə óbá jé mə Yóşəb đí,

otóşshin wúm nə óbá jé mə Bəŋzhamə đí.

Buud óni bēsh wá bwá á wíyow məyigyé məmpwoombúđ wá.

Kúl mə Zembí

⁹ Ja áməyigyé éne mə shín yí, mə mú dúg búúd áncuncuma, bímbí múúd cúgé nə ŋkul lə yí. Bwá á bə buud wá ilwoŋ byēsh, nə íbænd byēsh, nə íkúl byēsh, nə məkəl mēsh, bwá tál mpwóómbú caangəd, Mwā Ncwəmbə đí míşhúđ, bwá mə bwáád íjud í áfufumə, bwá nə māj mə lándú məbwád. ¹⁰ Bwá á ngə kím gwów-gwów ná:

Zembí wúsú muud njúl caangəd yé, bá Mwā Ncwəmbə wá bwá mə cəg sə.

6:12 8.5, 12; 11.13, 19; 16.18; Zhu 2.10; Mat 24.29 **6:14** 16.20; 20.11; Iza 34.4; Heb 1.11-12

6:15 Iza 2.10, 19, 21; 24.21 **6:16** 5.7; Ozé 10.8; Luk 23.30 **6:17** Zhu 2.11; Nah 1.6; Sof

1.14-18; Mal 3.2 **7:1** 9.14-15; Zhe 49.36; Dan 7.2 * **7:1** Onkwə óni búşə boŋg búşə nə ŋkul

caam shí wá. **7:3** 9.4; 14.1, 3; 22.4; Eze 9.4, 6 **7:4** 14.1, 3; 21.12-13 **7:9** 5.9; 6.11; Ləv 23.40

7:10 5.7 **7:11** 4.4, 6

11 *Wǎéngǎles bēsh bwé má lyɛ
*caangé nǎ ocúmbá buud, nǎ
mikuwó mí isá mínô wá, bwé má
wusǎ mǎnyúúl shí ombúbudî na
mpwóómbú caangéd, yǎ Zembî
gúmá,¹² bwé ngé cǐ ná:

Amen. Mǎzhwámá, nǎ milwaná,
nǎ fɛg, nǎ akíba, nǎ gúmá,
nǎ mpífǎ, nǎ ŋkul,
bísǎ Zembî wúsú isá byé
kandugǎ á kandugǎ. Amen.

¹³ Ná ndéé, ŋgwól cúmbá muud
mú lás, cǐ nǎ mǎ ná: «Ozǎ bâŋ bí
nǎ ijud í áfufumǎ óni, bwé ngé wú
ŋgow?» ¹⁴ Mǎ mú bɛsa nǎ nyǎ ná:
«Yé Cwám̄ba, wo wǎ má mpû.» A mú
cǐ nǎ mǎ ná:

«Búsǎ buud bwé ngé wú yáág-yáág
cúwúlíd wá.

Bwé má gusa ijud byán̄ mǎcǐí mǎ
Mwâ Ncwám̄be dí,
sǎ ná í bǎg ofúfumǎ.

¹⁵ Gwǎ wǎ bwé tǎl na
mpwóómbú caangé má Zembî dí yí.
Bwé é dǎ yǎ Zembî gúmá bulú nǎ
mwásé nyédí Mpáánzǎ.

Muud njúl caangéd yé má bá wá
bwo nyédí gúgúwád.

¹⁶ Bwé ábúlé ná bwéle gwág zha,
kú nyiŋgǎ bwéle gwág shwáásúlǎ
míná.

Tǎo yásé tǎo ŋgwól bibibi
nyǎ abúle ná nyiŋgǎ nyaan bwo
nyúúlíd.

¹⁷ Nǎcé Mwâ nchwám̄be
jí tǎm caangé yé má bá bǎ mbaagulǎ
wáj,

a bá kǎ nǎ bwo mǎncwuŋ má ngé
wééshuli

mǎjúwó má cug mǎd,
Zembî mú bá fim bwo mǎzhwíle
mēsh mǎshúd.»

8

Feedyá á zangbá

¹ Mwâ Nchwám̄be músǎ zǎ tí
feedyá á zangbá. Ja á má tí wǎ ntáni

yí, mǎ mú gwág jon ná kufug tâŋ
kúl wǎla. ² Mǎ mú dúg *wǎéngǎles
zangbá bwé dǎ tǎw mǎsh má Zembî
dí wá. Bwé má yǎ bwo micwôŋ
zangbá. ³ Engǎles shús mú zǎ tǎw
álatâr dí, a mbíd kwôw bwé dǎ
yángulǎ *cǎá yí, í njúl síyá nǎ or.
Bwé mú yǎ nyǎ zhwog olabínda nǎ a
jígálúg na álatâr dí, yíle jǎŋg í bádúg
nǎ mǎjǎgula má mínkǎŋkǎ mi búúd
nyésh tâŋ *mǎtúnuga. *Alatâr
wǎŋgǎ nyǎ á bǎ síyá nǎ or cínŋg
mpwóómbú caangéd. ⁴ Yíle olabínda
nǎ mǎjǎgula má mínkǎŋkǎ mi búúd í
mú wú *éngǎles dí mbwád, bád kǎ
wǎ Zembî. ⁵ Engǎles mú ŋwa kwôw
bwé dǎ yángulǎ cǎá yí, ŋwa kuda
álatâr dí lwándulǎ cínŋg ná cwóó, a
músǎ wusǎ shí. Nkél mpú kǎ kyɛɛg,
nǎ mǎjunǎ, nǎ minjǎs, shí í mú jág
ntaŋusa.

Micwôŋ mǎsaman mí ashúshwóógú

⁶ Wǎéngǎles zangbá bwé á bǎ nǎ
micwôŋ wá bwé mú kwámusa ná
bwé zǎ lwô myo.

⁷ Ashúshwóógú mú lwô yé cwôŋ.
Nǎ mǎtálamu, nǎ kuda fulá nǎ mǎcǐí
í mú shwiŋ shí. Kǎw lǎ shí ŋgwúd
á mǎkǎw mǎlǎl í mú cumbuli jígǎ,
kǎw lǎ ílí ŋgwúd á mǎkǎw mǎlǎl
cumbuli námǎ jígǎ, ikǎá íbǎs byésh
í mú námǎ cumbuli jígǎ.

⁸ Engǎles ábɛé mú lwô yé cwôŋ.
Bwé mú wusǎ gúl sǎ mâŋ. Sǎ jǎŋg
í njúl námǎ nda mǎma mbún̄ í má
ja ŋwiile. Kǎw lǎ mâŋ ŋgwúd á
mǎkǎw mǎlǎl í mú shín bǎ mǎcǐí
mǎcǐí, ⁹ kǎw ŋgwúd á mǎkǎw mǎlǎl
mǎ ikukwomuga í á bǎ mikuwó mâŋ
yí í mú yǎ, kǎw ŋgwúd á mǎkǎw
mǎlǎl má ititima í mú shín cóóg.

¹⁰ Engǎles aléel mú lwô yé cwôŋ.
Mǎma ácéen-cení mú wú jon dí, a ngé
jígǎ námǎ nda shigǎ lǎ kuda. A mú
zǎ kud kǎw ŋgwúd á mǎkǎw mǎlǎl

7:12 4.11 7:13 6.11; 7.9 7:14 1.5; 22.14; Sóm 51.9; Dan 12.1; Mat 24.21 7:15 21.3 7:16
Iza 49.9-10 7:17 5.6; 21.6; Yuá 10.10, 11; Eze 34.11-16, 23-24 mǎzhwíle: 21.4; Sóm 126.5-6; Iza
25.8 8:1 Zak 2.17; Aba 2.20 8:2 micwôŋ: Zho 6.4, 6; Mat 24.31 8:3 5.8; MmN 30.1, 3
8:5 4.5; 6.12-13; Lav 16.12; Eze 10.2 8:7 9.15, 18; Eze 5.2, 12 8:7 MmN 9.23-25 8:8
16.3-4; MmN 7.20, 21 8:11 Zhe 8.14

mâ miŋgwɔ́ ɔ́ nà milúu míncwîŋ dî. ¹¹ Acén-cení wɔ́ɔŋgá jíná dé wá Məgwul. Kəw ŋgwúd á məkəw málóól mâ mǎncúwó í mú bə ŋkí gwul; ncúlyá buud bwé á ŋgə ŋgul mǎjúwó mâ mǎncúwó mɔ́ɔŋg wá bwé mú ŋgə yə nə məgwul mɔ́ɔŋg.

¹² Eŋgales ányina mú lwɔ́ yé cwôŋ. Í mú zə bə, nə kəw ŋgwúd á məkəw málóól mâ jwôw, nə ŋgwúd á mɔ́ɔŋg mâ ŋkwoond í, nə ŋgwúd á mɔ́ɔŋg mâ wəacén-cení mǎ mú shila. Sâ jɔ́ɔŋg mú sá ná kəw ŋgwúd á məkəw málóól mâ mwásé í mú bii yídúgá, bulú námá ntó. ¹³ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú gwág mpal ŋgə jéel tām jon a ŋgə kím gwów-gwôw ná:

Wo buud ɔ́ shí ɔ́! Nkwéé bí eé!
Nkwéé bí ja wéŋgales olóól bwé mǎ
lúg wá
bwé é lwɔ́ myáŋ mícwôŋ yí eé!

9

¹ *Eŋgales átána mú lwɔ́ yé cwôŋ. Mə mú dúg ácén-cení nyə á wú jon dí kud shí yé, bwé mǎ yə nyə juwəga bí ncímə. ² A mú juw bí ncímə, yíle í mú wú nūŋ nda yíle í ŋgə wú məma kuda dí yí. Yíle jɔ́ɔŋg í mú lwánd ŋgúl wəsh ná ndéé jwôw shila. ³ Ikájalá í mú də cúwo yíle jɔ́ɔŋg dí də shulə shí. Bwé mú yə ikájalá byɔ́ɔŋgá váál ŋkúl wəacélaafə bwé də bə nə ndí yí. ⁴ Nji bwé mú ci nə byo ná í kú beeg ntáma íkáá nə ílí byēsh, í kég ŋgə lúú nji buud bwé cúgé nə mǎyígyé mǎ Zembí mpwóómbúd wá. ⁵ Bwé mú námá ci nə byo ná í kú ŋgə gwú buud bɔ́ɔŋgá, í yídag tǎl bwo cwúnd dí tǎŋ oŋkwoond otóon. Váál cwúnd í á ŋgə sá yí í á bə nə ŋkíim-ŋkíim nda ja ácélaafə mə lúú múúú yí. ⁶ Í bá bə mwôw mɔ́ɔŋgá dí, buud bwé bá ŋgə sɔ́ ná bwé yə, nji

muud kú yə; bwé bá ŋgə jii shwíy, nji shwíy ŋgə fúndə kə bwo shwóg-shwóg. ⁷ Ikájalá byɔ́ɔŋg í á ŋgə bə nda ikabalí bwé mǎ shín cwɔ́ ná bwé kə nə ndí dóómb dí yí. Í á bə nə isá milúúú nda mitúm mi gúmá myá síyá nə or, bwé nə mǎmpwoombú nda buud. ⁸ Bwé á bə nə ishílu milúúú nda budá, mǎjə nda mǎjə mǎ ózhwambánkwuŋ. ⁹ Ibud í á bə bwo nda íbúduga í íŋkwánz ózimbí bwé də búdal bud nə ndí yí, nyáŋ ncíndé nda ncíndé ómátúwa íkabalí ŋkí bulya í ŋgə julə kə nə ndí dóómb dí yí. ¹⁰ Mikwundú myáŋ mi á bə nda mikwundú mí wáacélaafə, nə ishushwom; mikwundú myɔ́ɔŋg wé bwé á də sá buud mǎbôw nə ndí tǎŋ oŋkwoond otóon yí. ¹¹ Cí wáŋ wé *éŋgales a bí ncímə, bwé də jôw nyə heburə dí nǎ Abadôn, garék dí nǎ Apolyôn*.

¹² Intúgálí í ashúshwóógú í mǎ shín óni. Bíl íntúgálí í ŋgə ná zə, mǎváál mǎbá.

¹³ Eŋgales ásaməna mú lwɔ́ yé cwôŋ. Mə mú gwág dúl kál í ŋgə wú mǎlaag mǎnɔ́ mǎsə álatār or mǎ Zembí dí má. ¹⁴ Kál dɔ́ɔŋg í mú ci nə Eŋgales ásaməna ná: «Cinyúg wéŋgales onɔ́ búś cɔ́ɔlá ŋgwɔ́ Ifurāt wá». ¹⁵ Bwé mú ciny wéŋgales onɔ́ bwé á bə ŋkwəməsá shú dāŋ wəla, nə dāŋ jwôw, nə nyāŋ ŋkwoond nə wáŋ mbú wá. Bwé mú ciny bwo ná bwé gwúg buud í, kəw ŋgwúd á məkəw málóól. ¹⁶ Ozimbí bwé də ju nə ikabalí wá bwé á bə omilyōŋ mitəd mimbá, mə a shí gwág bímbí bwé á bə yí. ¹⁷ Ntó wé mə á dúg *ntamá a mísh ná bagód yé, mə a dúg ikabalí nə ozimbí bwé də ju nə byo wá. Byáŋ íbúduga íŋkwánz bwé á búdal íbud nə ndí yí í á bə, nə otítíí, nə nyúul jon lə mpú, nə nyúul ncíná. Byáŋ íkabalí nə milúú

8:12 6.12-13; Iza 13.10; Eze 32.7-8 9:1 bí ncímə: 11.7; 20.1; Zhb 26.6; 28.22; Luk 8.31; 2Pr 2.4 9:2 Mət 19.28; MmN 19.18 9:3 MmN 10.12-20 9:4 7.2-3 9:6 Zhb 3.21; Zhe 8.3

9:7 Zhb 39.19-20; Zhu 2.4 9:8 Zhu 1.6 9:9 Zhu 2.5 * 9:11 Apolyôn: Mə kə ná «muud caamú-caamú». 9:13 8.3; MmN 30.1-3 9:14 7.1; Mbá 1.7 9:15 8.7-12 9:17 Zhb 41.10-12

nda ozhwambáŋkwuŋ, kuda nà yíle nà fidà í á ñgə wú bwo mímpud. ¹⁸ Okwaag-jumə ólólól óni bwá mú gwú buud íf, kəw ñgwúd á məkəw mələól; í á bə, nà kuda, nà yíle nà fidà í á ñgə wú ikabəlí mímpu dí yí. ¹⁹ Nəcé ikabəlí byəəŋgá, ñkul nyáŋ nyísə bwo mímpu dí nà míkwundú; míkwundú myáŋ mí nda onywá, mísə nà milúu, milúu myəəŋg wə mí də lwána. ²⁰ Bólólógá búúd bwá a shígé fwo yə nà okwaag-jumə óni wá, bwá áshígé cénd mítádúgá nà bwá yəw bəw-bəw mísólólógá bwá á də sá myá; bwá áshígé yəw yələ májamb mäsə ózembí ó áyadúg dí má gúmá, mbéé ózembí ó or, nà kwóógá bwá də lúlə *mwaanə nà ndí yí, nà dúl váál ñkwánz na, ozembí ó mákwóógá, nà ílí, mbéé ózembí kú nà ñkul mə dúgya, ñkí gwág, ñkí kyey. ²¹ Buud bəəŋg bwá áshígé yəw mágwú mə búúd, kú yəw ncidə, kú yəw jaŋga, kú yəw júwo.

10

Kúkáláád á bíbíyá

¹ Mə á nyiŋgə námə dúg gúl ñkácíd *éŋgəles ñgə shulə wú jəŋ dí, a mə fúlə ñkúdí nyúúléd nda *sanda. Nyə á bə nə njumbú í mə lyə nyə lúúd, mpwoombú ñgə lwenya nda jwəw; məkuú mé mə á bə nda məmpin, mə njúl nda miŋgwiile mí kuda. ² Nyə á bə nə kúkáláádú mbwəd, kúkáláádú jəŋg nə bagá. A mú shulə nə ndéé, təl kuú áməncwúm mán, wəəŋg á məkól cindú. ³ A mú kím gwəw-gwəw, námə nda zhwambáŋkwuŋ mə də bəm ná. Nji nyə á kím yí, ñkél mpú mú saal íja zəŋgbá. ⁴ Ja ñkél mə shín saal ntáni yí, mə mú tééd nə mə cilə; nji, mə mú gwág kəl mə ci nə mə jəŋ dí ná: «Shweelúg sá ñkél mpú nyə ámə ci ja nyə ámə saal íja zəŋgbá ni,

kú cilə gwo.» ⁵ Éŋgəles mə á dúg nyə á təl məkuú wúga mán wúga cindú yé, mú bəm mbwə məncwúm ñgə jəŋ dí. ⁶ A mú kəen Zembí ñgə cəgə kandəgə kandəgə yé, nyə muud nyə á té gwəw nə isá byəsh bí cínəŋg yí, a té shí nə isá byəsh bí cínəŋg yí, a té námə mán nə isá byəsh bí cínəŋg yé; nyə á kəen nyə, a ci ná: «Í ábúlé ná bwey, ⁷ ja éŋgəles ázəŋgbá mə bá lwə cwəŋg yé yí, *ndimba mə Zembí í bá ka zə nyín, námə nda nyə á bwey də jaaw osól ə mäsáal bə *búud ə mícúndá ná.»

⁸ Nə ndéé, kəl mə á gwág jəŋ dí í mú nyiŋgə lās nə mə ná: «Kaá wə éŋgəles mə təl məkuú wúga mán wúga cindú yé, wo kəg ñwa kúkáláádú á jí nə ndí mbwəd nə bagə ni.» ⁹ Mə mú kə wə éŋgəles kə ci nə nyə ná a yəg mə kúkáláádú. Nyə ntəg nə mə ná: «Íwag gwo wo mínəg. Í é bə wo mwə dí cwú nə cindán, nji ñkí ncwəŋ mpu dí nda kwaan.» ¹⁰ Mə mú ñwa éŋgəles kúkáláádú mbwəd, mə mú minə; í mú bə mə ñkí ncwəŋ mpu dí nda kwaan; nji, ja mə mə minə yí, mwə mú bə mə cwú nə cindán. ¹¹ Bwə mú ka ci nə mə ná: «Í jii nə wo kəg nyiŋgə jaaw sá Zembí mə cəglə shú zhwog íkúl nə ilwəŋ nə məkəl, nə zhwog ojwú-buud yí.»

11

Obwiŋgye obá ó lán mə Yésus

¹ Bwə mú yə mə fiidye í njúl nda lílí bwə də yíga ísá nə ndí yí, bwə nə mə ná: «Tówúg yíga Mpáánzə mə Zembí, nə *alatár, wo lə búúd bwə ñgə yə Zembí gúmá cínəŋg wá. ² Nji, wo ə lúgə mbaadə wúsə lunḡala nə lunḡala dí yí, wo kú yíga wo, nəcé bwə á yə íkúl í cúgé *Oyúden yí wo. Íkúl byəəŋg í bá tagulə nyaal ñkəŋkə ñgwála tən onkwond

9:20 16.9; MmN 20.13-15 9:20 Dan 5.4, 23; Sòm 135.15-17; Iza 44.9-20 10:1 4.3 10:2 5.1; 10.8 10:3 Zhe 25.30-31; Ozè 11.10 10:6 Sòm 146.6; Dan 12.7; Mis 4.24 10:7 22.6; Zhe 25.4; Amo 3.7-8 10:8 Eze 2.8-3.3 11:1 21.15 11:2 Sòm 79.1; Luk 21.24 42 onkwond: 12.6, 14; 13.5; Dan 7.25; 12.7

məwûm mənô nə óbá. ³ Nji, mə bá yə óbwiingye obá bām ηkul ná bwé cúndə micúndə myám tâη mwôw tósšhin nə mítəd mimbá nə məwûm mäsaman, bwé bá ηgə cúndə bwé mə bwáád mīηkuda.»

⁴ Obwiingye obá bəəηg búəsə wəolivyé obá nə ícé í lám̄ba íbá Kálaad Zembí ηgə ci ná í tál mīsh mə Cwám̄ba á shí nyēsh dí yí. ⁵ Múúđ mə ká ntágulə bwo, mīηgwiile mí wós̄s bwo mímpu dí, jígal búúđ bwé ηgə lúmbuli nə bwo wá. Haaw! Muud yēsh mə ntágulə bwo yé, á jəlá nə bá yə ntó. ⁶ Búsə nə ηkul fad jon, máánd mpú ná a kú nywô té mwôw bwé ηgə cúndə micúndə mí Zembí yí, búəsə nə ηkul yid mājúwó mā mənćúwó mə nyεε məcíí, búəsə nə ηkul nti ókwaag-jumə shí məváál mēsh, ja jēsh bwé céel yí.

⁷ Ja bwé bá shīn bwiing sá bwé á jəlá nə bwiing yí, biin í bá wú bí ncímə dí zə sá bwo dəəmb, ntə bwo ná ndeé gwú bwo. ⁸ Mimbimbə myáη mí bá já mbaadád, ηgwála ánání dí, ηgwála bwé á bwambalə Cwám̄ba kwolós dí yí. Nηgwála ánání wəəηg, dé jínó lú *ndimba wé Sódóm, ηkí ntág Igipten. ⁹ Buud wā ikúl, nə íbεənd, nə məkəl, nə ilwoη bwé bá zə dū beny mím̄bimbə myəəηg tâη mwôw málól nə kúl, bwé kú magulə né bwé dúlūg myo. ¹⁰ Buud wā shí bwé bá gwág məshusug nə shwiy dán̄ dəəηg. Bwé bá təl mázan, ηgə kənda məcwúm nəcə *buud ə micúndə óbá bəəηg bwé á təl buud cwúnd dí wa shí gaád.

¹¹ Nji, mwôw málól nə kúl məəηg mə ká cə, Zembí yám̄b bwo wúl ηgúl á cug, bwé mú tōw tútəlí nə məkúú mán̄. Né ndeé, ikukwende í bá bii búúđ bwé á zə dū beny bwo wá. ¹² Bwé mú gwág dúl kál í ηgə wú

jon dí, í ηgə ci nə bwo gwów-gwôw ná: «Bádúgá zə ká!» Bwé músə bád mīηkúđád kə kumə jonud, buud bwé á ηgə lúmbuli nə bwo wá bwé ηgə dág. ¹³ Shí í á jág ntaηusa námə wəla dəəηgúd, kəw ηgwúd á məkəw wúm mā ηgwála í mú shugula shí, buud otósšhin zəηgbá bwé mú yə nə ntaηusälə shí í á ntaηusa ni. Ikukwende í mú bul bii bəəηg bwé áshígé yə wá, bwé mú ηgə yə Zembí a gwôw gúmá.

¹⁴ Intágúlí í ábeé í mə cə íni, ya aléel í wál zə bə.

Cwôη á zəηgbá

¹⁵ Né ndeé, *éngəles á zəηgbá mú lwə yé cwôη. Məkál mə mú kyεεg jon dí nə ηkulú ná:

Cwám̄ba wúsú wə músé nə ijwúga juwála nə shí ndon, nə nyə nə Kríst yé.

Nyə e jwú kandəgə á kandəgə.

¹⁶ Ocúmbá buud məwûm mábá nə ónô bwé á dū bə bwé njúl byáη ícaəηgád mīsh mə Zembí dí wá, bwé mú wusə mən̄yúúł shí ombúbudí, yə Zembí gúmá. ¹⁷ Bwé á ηgə yə nyə gúmá bwé ηgə ci ná:

Sə ηgə yə wo akíba, yé Zembí wúsú Cwám̄ba, Zembí á ηkul nyēsh, Zembí jísə yé, nyə á bwey námə dū bə yé.

Sə ηgə yə wo akíba nə wo wεεfúle məma ηkúl nywô,

təl íjwúga byô.

¹⁸ Ikúl í á gwág mpimbə, nji, wo mə kuya mpimbə gwô,

fwála í mə wós̄s nə wo sámbúg buud bwé á yə wá milésú,

fwála á nə wo yég osół ə mäsáal bwô myəna myáη;

osół ə mäsáal bəəηg búəsə, nə *buud ə micúndə nə mīηkəηkə mí búúđ í,

11:4 Zak 4.1-3, 11-14; Yuá 8.17 **11:5** 20j 1.10; Sôm 97.3; Zhe 5.14 **11:6** MmN 7.17-19; 10j 17.1; Zhk 5.17 **11:7** 13.1-2; 17.8 **11:8** Luk 13.33-34 Sódóm; Mət 18.20; Iza 1.10; Eze 16.46 Igipten; MmN 3.16-19; 7.3-5 **11:10** Yuá 16.20 **11:11** Eze 37.9-10 **11:12** 20j 2.11; Mis 1.9 **11:13** 6.12-13; Eze 38.19-20 **11:15** 4.11; MmN 15.18; Sôm 22.29-30; Dan 2.44; 1Kr 15.24-28 **11:16** 4.4 **11:17** 1.8; 4.8; 15.3; 16.7; 19.6, 15; 21.22; Amo 4.13; 2Kr 6.18 **11:18** 19.5; Sôm 2.1-5; 110.5-6

nə bəəŋg bēsh bwá á ηgə ηwa jíná
d̀wò nə gúmá wá,
təə ozhizhe ɔ búúd təə fwámé búúd.
Fwála í má wós ná wo cáamug buud
bwá ηgə caam shí wá.

¹⁹ Bwá mú juw Mpáánzá má Zembî
joηud, *wólε sɔ́ jé í mú nyîn nyádí
Mpáánzá. Minjəs mí mú béduga
joηud, nə məjuηá, nə ηkél mpú, shí
í mú jág ntaηsa, mətálamu má ηgə
kud məma íbúgú.

12

Mudá bá ηkəəndú

¹ Dúl məma *shimbá í mú wós
joηud; í á bə, mudá má bwaád
yásə t̄əη káándá, məkuú mə t̄əl nyə
mbyólád, nyə nə *t̄úm gúmá lúúd,
t̄úm gúmá wəəŋg í njúl nə wəacén-
cénî w̄úm nə óbá. ² Nyə á bə nə bum
né ntám̄b, a ηgə k̄im nə məcɛy má
miná ná a zə byá.

³ Dúlúgá shimbá í mú nyiηgə
wós joηud. J̄əη í á bə, dúl váál
ηkəəndú ηkí bwaag, a njúl t̄ít̄í ná
zhwun, a mbíd milúú zəηgbá nə
məlaag w̄úm; milúú zəηgbá míni
mí njúl, lúú wēsh nə *t̄úm íc̄i.

⁴ Kwundú yé í á wéend wəacén-
cénî wá joη, kəw ηgwūd á məkəw
məlól, wusə shí. Nkəəndú éne nyə
á kə t̄əw mudá nyə á ηgə bə ná a zə
byá yé mpwóóbúd ná, n̄j̄i ná mwán
má byél, a də. ⁵ Mudá éne mú byá
mwán, mwámudúm, mwán má jálá
nə fála íkúl nə ηkéd yé. Bwá mú nt̄əg
ηkény mwán yé wəəŋgú kə nə nyə
wə Zembî, nyádí caəŋgád. ⁶ Mudá
nyə mú túb kə shí a shwéeshá dí, kúl
Zembî nyə á bwey kwambələ nyə
j̄iya yí, shú ná bwá kəg w̄il nyə wu
t̄əη məw̄w tósh̄in nə mitəd mimbá
nə məw̄úm məsaman.

⁷ Ná ndéé, dəəmb í á kə zə kyεeg
joηud. Míshiyél bə́n̄əη *wəéŋgəles

bé j̄əη kóomb, ηkəəndú bə́n̄əη bé
wəéŋgəles j̄əη kóomb. ⁸ N̄j̄i, ηkəəndú
bə́n̄əη jé gwoəŋg bwá áshígé lal
məŋkul; ná ndéé bwá mú bə kú ná nə
j̄iya joηud. ⁹ Ná ndéé, nda Míshiyél
bə́n̄əη wəéŋgəles bé bwá á nt̄ə bwo
ná, bwá á kə wāŋgulə wusə ηkəəndú
anúní éne kúga shí, nywá a yág bwá
j̄əw nə N̄j̄wū məjamb yé wəəŋgú,
nyə Sátan, muud ηgə shiig buud ɔ
shí ndon bēsh yé, bwá á wāŋgulə
wusə bə́n̄əη bēsh wəéŋgəles bé.

¹⁰ Mə mú gwág dúl kál í ηgə c̄i nə
ηkulú joη dí ná:

Fwála Zembî mə cəg búúd yí í má
wós,

nə ηkul nyé, nə íjwūga byé,
nə mpəl má Kríst yé.

Nəcé bwá má wāŋgulə wusə múúd
ontaandé shí.

Nyə muud nyə á d̄ə kə nə ontaandé
ó mínyəŋá búśá

kə d̄ə jaaw Zembî təə ibulú, təə
mimwásé yé.

¹¹ Bwá á má nt̄ə nyə ηkul nəcé məc̄i
mə Mwá Ncwəmbɛ.

Bwá á má nt̄ə námə nyə ηkul nəcé
bwiingələ bwá á bwiing lāŋ
má Yésus yí,

bwá áshígé c̄el cəg j̄əη váál á ná bwá
fúndá shwiy.

¹² Gwá wə má c̄i ná:

nə joη lə gw̄əw, nə bí bəəŋg njúl n̄ŋ
joη dí wá,

gwágúgá məshusəg!

N̄j̄i, məntágula nə bí, shí nə m̄əŋ!

Nəcé N̄j̄wū məjamb má shulə n̄ŋ
bídí,

a mpú ná fwála í má lúg nyə bíbíyá,
a má nt̄əg bul nyada.

¹³ Ja məma ηkəəndú éne nyə a dúg
nə bwá má wāŋgulə wusə nyə shí
yí, nyə á kə zə julya nə mudá nyə
a byá mwán mwámudúm yé. ¹⁴ N̄j̄i,
bwá mú yə múdá wəəŋgú məma

11:19 4.5; 6.12-13; 8.7; 15.5; Zhb 38.22-23 wólε sɔ́: 10j 8.1, 6 **12:1** Iza 7.14; 26.17 **12:3**
ηkəəndú: 12.7, 9, 13; 13.2; 16.13; 20.2; Dan 7.7, 24 **12:4** Dan 8.10 **12:5** 19.15; Sòm 2.9 **12:6**
10j 17.1-7; 19.5-7; Mat 2.13 mw̄əw tósh̄in nə mitəd mimbá nə məw̄úm məsaman: 11.2 **12:7**
Dan 10.13; Yūd 9 **12:9** 20.2; Mət 3.1; Iza 14.12; 27.1; Luk 10.18; Yuá 12.31 **12:10** 4.11; 11.15
múúd ontaandé: Zhb 1.9-11; Zak 3.1 **12:11** 6.9; Mat 16.25 Mwá Ncwəmbɛ: 5.6; 1Yn 2.14; 5.4
12:12 18.20 **12:14** mimbú m̄lól nə kál: 11.2

máfaafugé móbá nda máfaafugé má mpal, ná a jéélug kə shí a shwéeshá dí, nyédí jiyad, kúl bwé jəla nə kə wáil nyə yí. Nyə á ji wu mimbú mílól nə kúl, nkəəndú nda kumə wu. ¹⁵ Nywá a yág éne nyə á ngə yámb məjúwó nə mpu yé, mə ngé wô nda ngwəş ngə wáámb mudá ná mə kə cə nə nyə. ¹⁶ Ká, shí í mú kyem múdá, í beeg mpu, minə ngwəş wésh nkəəndú nyə á ngə yámb nə mpu ni. ¹⁷ Nkəəndú mú jág gwág múdá wəəngú mpimbə. A mú ka zə kə lumbúli nə bəəng bwé mə lúg mpwəŋ buud mə múdád wá, búúd bwé ngé baagulé isá Zembí nyə á ci ná í bəg yí, bwé ngé bwiing lán mə Yésus wá. ¹⁸ A mú ka kə tōw shə á mányud.

13

Biin á m̄n̄

¹ Ná ndeé, mə mú dág gúl biin ngé bád wú m̄n̄, biin ni njúl nə m̄laag wúm, mílúú zəngbá. M̄laag wúm m̄ni m̄sə na, laag d̄sh nə *t̄m̄ íc̄; m̄íná mə *bwaasúla mpu mə njúl nyə cilyá mílúú. ² Biin mə á dág jəəngú í á ngə b̄əla nkweny, məcwəd mə njúl nyə nda məcwəd mə gúl shísha nyaan-nyaan cúdú bwé du jōw ná *ours yí, mpu í njúl nyə nda zhwambánkwuŋ. Nkəəndú mú zə yə nyə mpifá nyé, nə jiya íc̄ jé nə yáág-yáág íjwūga. ³ Wúl lúú í á bə nyə nə váál f̄n̄ á ná nyə é yə. Ná ndeé, f̄n̄ nyəəng mú b̄əle yál. Buud ə shí ndon b̄esh bwé mú ngə jág káam, bwé mú ngə b̄ə biin jəəng kúl í á ngə kə yí. ⁴ Bwé á ka kúd nkəəndú məmpwoombú shí, nyə muud nyə á yə biin nkul nyé yé, bwé mú námé ngə kúd biin məmpwoombú shí ngə ságusə nyə ná: «Zó jí nda biin ga yé, zə jí nə nkul lumbúli dósomb nə nyə yé?»

⁵ Biin mú yéyow mpu shú ná a ngóg nə lás məbil-ŋkündí, ngə lás bwaasúla mpu; a mú yéyow nkúl ná a sáág sósólúgú yé t̄n̄ ŋkwoond məwúm mán̄ nə óbá. ⁶ A mú tééd lásúla nə Zembí bwaasúla mpu, lás nə jíné dé bwaasúla mpu, lás nə kúl á du ji yí bwaasúla mpu, təə buud bwé njúl jəŋ dí wá, a lás námé nə bwo bwaasúla mpu. ⁷ Bwé mú yə nyə zhíí ná a lumbúlig nə min̄k̄əŋk̄é mi búúd, a ntə bwo. Bwé á yə námé nyə nkul ná a sáág misósólúgú myé íb̄eend byēsh dí, nə íkúl byēsh dí, nə mák̄əl mēsh dí, nə ílwoŋ byēsh dí. ⁸ Buud ə shí b̄esh m̄íná mə áshigé cilya kálaad á cug dí ja Zembí nyə a fwə shí nə gwów yí, bwé bá kúd biin ni məmpwoombú shí; kálaad á cug wəəngú jí kálaad mə Mwā Ncwəmbe bwé á cígə yé.

⁹ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág! ¹⁰ Muud yēsh í á bə c̄əglá ná a bá biil kwám yé, a biil kwám. Nyəəng í á bə ná a bá gwúyow nə kafwele yé, a gwúyow. Sā jəəng wé jí ná min̄k̄əŋk̄é mi búúd mí jəlá nə bul bə nə jísów, bwé bií búgə məbwé móbá.

Biin á shí

¹¹ Ná ndeé, mə mú námé dág gúl biin ngé cúwo wú shí. J̄n̄ í á bə nə m̄laag məbá mə njúl nda m̄laag mə mwā ncwəmbe; í á ngə lás nda nkəəndú.

¹² J̄n̄ biin mú námé zə lwóya nkúl nyēsh biin áshúshwóógú í á bə nə ndí yí, biin jəəng ngə dág. A mú sá ná, shí nə buud ə shí bwé kúdág biin áshúshwóógú yáág-yáág f̄n̄ í á yál yí məmpwoombú shí. ¹³ Biin ni mú ngə sá məma *m̄shimbá váál á ná a jōw kuda í shulə wú jəŋ dí buud bwé ngə dág. ¹⁴ A mú ngə shiig buud ə shí nə məma m̄shimbá nyə á yéyow zhíí ná a ngóg nə sá, biin

12:17 6.9; 11.7; 13.7; Dan 7.21 **13:1** m̄n̄: Dan 7.3 biin: 11.7; 13.11-17; 16.10; 17.3, 7-13; 19.20; Dan 7.3-8, 21, 25 **13:2** 2Te 2.9 **13:3** 17.8 **13:4** Sóm 89.7 **13:5** Dan 7.25; 11.36 42 ŋkwoond: 11.2 **13:7** 12.17 **13:8** 3.5 Mwā Ncwəmbe: 5.6 **13:10** 14.12; Zhe 15.2; 43.11; Luk 8.15 **13:11** Mat 7.15 **13:13** 16.14; 20.8

áshúshwóógú ñgá dúg yí. A mú ci nà buud ɔ shí nà bwá sáág vuguli má biin í á cugə nà fəñ kafwele yí. ¹⁵ Bwá mú yə nyə zhií nà á sáág nà vuguli biin í kúwog shú ná í lásúg, í sáág nà bwá gwúg buud bēsh bwá ákúdé gwo mǎmpwoombú shí wá. ¹⁶ A mú sá nà buud bwá wíyág mǎyigyé ñkí mbwə mǎncwúmúd ñkí mpwóómbúd, buud bēsh, tɔ ozhizhe ɔ búúd tɔ fwámé búúd, tɔ mimbúbúwá tɔ mikúkúm myēsh, tɔ ofulí tɔ mǎlwaa mēsh, nà bēsh bwá wíyág mǎyigyé. ¹⁷ Muud yēsh mǎ bá kú wíya mǎyigyé mǔəng yé nyə é bə, ci á kú kusá sá, ci á kú námá kusha tɔ sá. Mǎyigyé mǔəng mǎ á ñgə bə, gúl ja í bə jíná má biin áshúshwóógú, gúl ja nǔmbə á jíná dǔəng.

¹⁸ Na má jii fúg. Muud jii nə ikáñ wə jí nə ñkul bála nǔmbə má biin jǔəng, nǔcé nǔmbə wǔəngú jisə mǎyigyé mǎ jíná lú múúd. Nǔmbə wǔəng wə mitəd mǎsaman nə mǎwúm mǎsaman nə ísaman.

14

Mwá ncwəmbə bǎnəñ buud bwá á wú mǎkwámúd wá

¹ Mǎ mǎsə nyiŋgə kǎnd mǎsh, mǎ mú dúg Mwá Ncwəmbə tál lúú mbáñ bwá dǔ jǔw nà Siyōn yíid, bǎnəñ buud otóshin təd nə mǎwúm mǎnəñ nə ónə. Buud bǔəng bwá á bə nə jíná má Mwá Ncwəmbə nə dé má Sǔəngú yé cilyá mpwóómbúd. ² Mǎ mú gwág kál ñgá wú gwǔw, í ñgá shwag nda mǎjúwó má mpǎñ, í ñgá saal nda ñkél mpú áyíyáág; kál dǔəng í á ñgə gwíig nda íbǎnzhá nà buud bwá ñgə bwam. ³ Bwá á ñgə sey ñgwa ágúgwáan bwá tál mpwóómbú caŋgád, mikuwó mí ísá mínə nə ocúmbá buud bwá ñjúl.

Kú nə ñgwól múúd nyə á bə nə ñkul jiiŋ ñgwa wǔəngú, námá ñji buud otóshin təd nə mǎwúm mǎnəñ nə ónə bwá á zhu shí wá, bǔəng Zembí nyə á jóna tǎñ shú ná bwá wúg mǎkwámúd wá. ⁴ Báá bwá áshigé bwəle lweegushi ícug nə nyá budá, bwá á dǔ jii óncwíyē. Bwá dǔ ñgə bə Mwá Ncwəmbə kál jēsh á ká yí. Zembí nyə á féesh bwo mpádúgá buud, á jóna tǎñ shú ná bwá wúg mǎkwámúd. Nyə á sá ntó shú ná bwá bág bá Mwá Ncwəmbə tǎñ nda mpumá ashúshwóógú bwá dǔ kǎnd koogú shú má Zembí yí. ⁵ Bwá áshigé bwəle bēny mímpu myáñ bwiing ijǔ, bwá á bə ntág kú nə tɔ sá á jumúg.

Jwǔw á mǎzhúgúlá

⁶ Mǎ mú nyiŋgə dúg ñgwól *éngəles ñgá jéel tǎm jōñ. Nyə á bə nə Jǔə Kéel á kǎndəgə kǎndəgə nà á bwiingug buud ɔ shí, ilwon byēsh, nə íbɛnd byēsh, nə mákál mēsh, nə ikúl byēsh. ⁷ Nyə á ñgə ci gwǔw-gwǔw nǔ: «Gwǔgá Zembí, yágá nyə gúmá nǔcé fwála lú sémyé mǎlǎsú má wóós. Kúdúgá nyə mǎmpwoombú shí, nyə wə nyə á sá gwǔw nə shí, á sá mǎñ nə mǎncwun!» ⁸ ñgwól éngəles, éngəles ábɛé mú ñgə bə ashúshwóógú á ñgá ci nǔ: «Babilon má bwíl, ñgwála í á dǔ jwǔə ñi í má bwíl, ñgwála í á nywíl ikúl byēsh nə jǎŋa nda bwá dǔ nywíl búúd nə mǎlwəg nǔ, í má bwíl.» ⁹ ñgwól éngəles, éngəles aléel mú námá ñgə jéel tǎm jōñ á ñgá ci gwǔw-gwǔw nǔ: «Múúd mǎ ká kúd biin bá vuguli jé mpwoombú shí, á wíya mǎyigyé mǎñ ñkí mpwóómbúd, ñkí mbwád, ¹⁰ Zembí mǎ bá námá ñgulal múúd wǔəngú mpimbə jé nda bwá dǔ ñgulal múúd mǎlwəg nǔ. Á bá yə nyə gwo nyádí

13:15 14.9, 11; 15.2; 16.2; 19.20; 20.4; Iza 44.5; Dan 3.5 **13:17** 13.18; 15.2 **14:1** 22.4 mbáñ bwá dǔ jǔw nà Siyōn; Iza 4.5; Zhu 3.5 buud otóshin təd nə mǎwúm mǎnəñ nə ónə; 3.12; 7.3-4 **14:2** 1.15; 15.2; 19.6; Eze 1.24-25 **14:3** 4.4, 6 ñgwa ágúgwáan; 5.9 **14:4** Yuá 10.4-5 **14:5** Iza 53.9; Sof 3.12-13 **14:6** Mat 24.14 **14:7** Sóm 146.6 **14:8** 17.2; 18.2 **14:9** 13.15 **14:10** 15.7; 16.1, 19; 19.20; Mət 19.24; Sóm 11.6; Zhe 25.15; Eze 38.22; Mat 25.41

bálá mpimbə dí, kú cweel nə gúl sá. Muud wəɔŋg mə bá bwəma nə cwúnd kúl kuda nə fidə í ɲgə gwó yí. A bá bwəma nə cwúnd jəɔŋgú, miŋkɛŋkɛ mí wéɲgəles nə Mwá Ncwəmbə bwə ɲgə dág. ¹¹ Buud bwə ɲgə kúd biin mpwoombá shí, kúd námə vuguli jé mpwoombá shí, bwə wíya námə máyɪgyé mə jínə dé wá, yíle kuda í ɲgə sá bwo cwúnd yí í bá ɲgə bád kandugə á kandugə. Bwə bá yóɔla, nə mwásə nə bulú, kú nə wogá.» ¹² Í bá jii ja jəɔŋg nə miŋkɛŋkɛ mí búúd mí mpúg jísəw, bá buud bwə ɲgə baagulə isá Zembí nyə á ci nə í bəg yí, bwə ɲgə *búgula Yésus wá. ¹³ Mə mú gwág kál ɲgə ci jon dí ná: «Cilág sá mə zə jaaw wo ga: Tééd kíkidiɡa, buud bwə é ɲgə yə bwə njúl buud ɔ Cwámba wá, báá bwə mə jəla. Haaw, mə ɲkɛŋkɛ Shíshim, mə ɲgə magulə nə bwə mə jəla, bwə mə yowula nə iséy byán, nəcé misóólúɡú myán mí ɲgə bɛ bwo.»

Bwə bá saag shí mishwun

¹⁴ Mə múšə nyiŋgə kənd mísh, mə mú dág ɲkúdu áfufumá, muud njúl ɲkúdu wəɔŋg dí, a ɲgə bɛɛla nə Mwán mə múúd. Nyə á bə nə *túm gúmá lúúd, í njúl síyá nə or, a mbíd ɲjəwá báágə bwə də saag *blé nə ndí yí mbwəd. ¹⁵ ɲgwól *éɲgəles mú cúwo wú *Mpáánzə Zembí a ɲgə kám gwów-gwów ɲgə ci nə muud nyə á bə a njúl ɲkúdu yé ná: «ɲwag báágə məsaag dwô wo sáágug shí, nəcé fwála lú məsaag mə wóós, idâw í mú miŋwíy.» ¹⁶ Muud nyə á bə a njúl ɲkúdu yé mú ɲwa báágə məsaag dé saag shí. ¹⁷ ɲgwól éɲgəles mú cúwo wú Mpáánzə Zembí nyísə jon dí yí; nyə á bə námə nə báágə məsaag í njúl ɲjəwá. ¹⁸ ɲgwól éɲgəles mú wú álatâr dí; nyân nyə á bə nə ɲkul

mə jwú nə kuda. A mú lás gwów-gwów ci nə nyəɔŋg nyə á bə nə ɲjəwá báágə məsaag yé ná: «ɲwag báágə məsaag dwô, wo kəg shí, kə ɲgə sámb ikaŋ í *vinya ɲgə seɛŋg, í mə shín tí.» ¹⁹ ɲgəles mú ntág ɲwa báágə məsaag dé. A mú kə shí, kə ɲgə sámb ikaŋ í vinya nə ndéé, kə də shwu məma faduga dí, kúl mpimbə mə Zembí í é nyâm byo yí. ²⁰ Faduga jəɔŋg í á bə, wo fwo wú ɲgwála kə bugád. Bwə á ka kə nyâm byo wu. Í á ka bə, bwə ɲgə nyâm ntáni, məcií mə mú də júg nə júg júg júg, mə sá məma shwumb. Shwumb ni í á bád nə ndéé kə wóós cé mpu kabulí, í á ɲgə wó nə ndéé kə jee wóós ókilomáda mitəd milóól*.

15

Okwaag-jumə zəŋgbá wá məzhúgúlá

¹ Mə mú dág dúlúgá *shimbá í mə nyiŋgə wóós jonəd. Í á mpu bə ázəgá-dúg, sá á káámúg. Í á bə, wéɲgəles zəŋgbá bwə mbíd okwaag-jumə zəŋgbá wá məzhúgúlá, bəɔŋg Zembí mə bá casulə nyadálə yé nə ndí wá.

² Mə mú dág gúl sá njúl nda məma mán, í ɲgə faan námə nda yén, í ɲgə bə fulá nə kuda. Mə mú dág í, buud bwə á bə ná, ɲkul nyán í á ntɔ biin í ntɔ vuguli jé ntɔ námə tán í ɲgə bwəma nə jínə dé wá, mə mú dág búúd bəɔŋg bwə tál məma mán məɔŋgúd, bwə mbíd ibíɲzhá Zembí nyə á yə bwo yí. ³ Bwə á ɲgə shil ɲgwa mə Moyíz sóól məsáal mə Zembí, ɲgwa wúsə námə ɲgwa mə Mwá Ncwəmbə yí. Bwə á ɲgə ci ɲgwa wəɔŋg dí ná:

Yé Cwámba wúsú Zembí á ɲkul nyêsh,

14:11 19.3; Iza 34.10 **14:12** 13.10 **14:13** 1.3; 16.15; 19.9; 20.6; 22.7, 14; Heb 4.9-10 **14:14** Dan 7.3-14; Mat 13.39-40; 17.5; 24.30; Mis 1.9 **14:14** 1.7, 13 **14:19** 19.15; Iza 63.1-6 * **14:20** Cilyá á yág wúsə nə «osafâd tóóshin nə mitəd mísaman». **15:1** 4.5; 15.7; 16.1; 17.1; 21.9 **15:2** 4.6; 5.8; 13.15, 18; 14.2 **15:3** 4.11 **15:3** 16.5-6; 19.2; 22.12; Mbá 32.4; Sôm 145.17 ɲgwa: MmN 15.1; Sôm 111.2; 139.14

misóólúgá myô mîsə mi ázəgá-dúg,
mi á káámúg.

Məzhiif wó ðu kyey má mäsə otátəlí,
mäsə məzhiif mā obúbálé,
yé Njwú ngə jwú nə ikúl í cúgé
*Oyúðen yé.

⁴Yé Cwámba,
zó ji nə ñkul sá múdúgá nə nyə
afúndáyé jiná dwô,
nyə ayáyé dwo gúmá yé.

Nji wo wá jí Zembî;
ikúl byêsh í bá zə,
zə kúd wo məmpwoombú shí,
nəcə wóó sámbúlə wó ðu cígal mîlósú
yí í á má nyín.

⁵Mə mîsə nyinğə kənd mîsh, mə
mú dúg Mpáánzə má juw jon dí,
í njúl banda í ðu lwó ná Zembî
jisə búúd bé dí yí. ⁶Wəéngəles
zəngbá bwá mú wú cínəng cwû,
wəéngəles bwá á bə ná bwá zó jág
jugəshi shí nə okwaag-jumə zəngbá
wá. Mimbwéedí myáñ mí á bə
leedyá nə fwámé lɛ* njúl ñkí jág
fumə, ñkí ñkənwə; bwá á bə bwá
má fif mífwanğé mí or míkugəd.

⁷Mikuwó mí ísà mínə míni, gúl í
mú yə wəéngəles zəngbá óni ikwôw
zəngbá. Ikwôw byəəng í njúl síyá
nə or, í njúl lwándúlá nə mpimbə
má Zembî ná wóó, Zembî ngə cəgə
kandugə kandugə yé. ⁸Yíle í mú
bíðugi *Mpáánzə Zembî ná ñkáá; ná
ndéé, kú nə muud mə bə nə ñkul
nyíi Mpáánzə té ní wêsh, kə wóós
ja wəéngəles zəngbá bwá bá shín
ntáma shí nə okwaag-jumə zəngbá
yí.

16

Ikwôw zəngbá

¹Mə mú gwág dúl kál í ngə
zhu *Mpáánzə Zembî, í ngə ci nə
*wəéngəles zəngbá nə ñkulú ná:
«Kəgá nə ikwôw zəngbá bîsə nə

mpimbə má Zembî íni, bi kág shwu
shí nyêsh».

²Engəles ashúshwóógú mú kə nə
jé kwôw kə shwu shí. Buud bwá á
bə nə məyiigyé má biin, bwá á ngə
kúd vəgəli jé məmpwoombú shí wá,
dúlúgá váál mbíya cey-cey ígúságé í
mú shwiy bwo nyúúlád.

³Engəles ábeé mú kə nə jé kwôw
kə shwu mən. Məjúwó má mən mə
mú bə məcii məcii nda bwá ámə
gwú múúd cínəng, ocúdu bəsh bwá
ngə cəgə mən wá bwá mú shín yə.

⁴Engəles aléel mú kə nə jé kwôw
kə shwu míngwəş nə mánəcwunəd,
myêsh mí mú bə məcii məcii.

⁵Mə mú gwág *éngəles mə jwú nə
məncúwó yé má ci nə Zembî ná:

Wo wá jí bále bə Zembî, wo Zembî
jísá yé, wo nyəəng wo á bwey
bə yé;

wo ji tətəlí nə váál wó má cígal
mîlósú ni.

⁶Nəcə bwá á gwú minğəñkə mi búúd
myô nə *buud ə mícúndá
bwó,

sá jəəng wə wó mə sá ná bwá ngúləg
məcii yí.

Sóólúgá wəəng í kwagá nə bwo.

⁷Mə mú gwág dúl kál í ngə zhu
*alatâr dí, í ngə ci ná: «Haaw! Yé
Cwámba wúsú Zembî á ñkul nyêsh,
sémbyé wó ðu sámb búúd mîlósú yí
wúsə búbálé nə tətəlí.»

⁸Engəles ányina mú kə nə jé kwôw
kə shwu jwówád. Jwów mú lág ñkul
ná í jígalúg buud nə kuda jé. ⁹Yáág
yáág gún kuda mú jígal bwo. Bwá
mú ngə lás nə Zembî bwaas bwaas
mpu, nyə muud mə jwú nə okwaag-
jumə óni yé, bwá yida ban ná bwá
acéndé kuú njəənd yə Zembî gúmá.

¹⁰Engəles atána mú kə nə jé kwôw
kə shwu *caəngə má biin dí. Yídúgú
í mú shwiy nyádí faan dí ná ñkwed,

15:4 14.7; Sòm 86.9; 98.2-3; Iza 2.2-3; Zhe 10.6-7 15:5 11.19; MmN 40.34; Mis 7.44 15:6

1.13; Dan 10.5 * 15:6 lɛ: Jisə dúl váál káándó ájujaambuwó, nə lalúle kus. 15:7 4.6; 14.10;
16.1 15:8 MmN 40.34-35; Iza 6.4; Eze 44.4 16:1 15.1; Sòm 69.25; Iza 66.6; Zhe 10.25 16:2
13.15; MmN 9.10 16:3 8.8; MmN 7.17-21; Sòm 78.44 16:6 17.6; 18.24; 19.2; Mbá 32.43; Sòm
79.3, 10; Mat 23.35, 37 16:7 15.3 16:9 9.20-21; 16.11, 21 16:10 13.1-2 Yídúgú: MmN
10.21-22; Iza 8.22

mæcy má mú bii búúd váál á né muud ηgá kwagulé júm. ¹¹ Bwá mú ηgá lás nà Zembí á gwôw *bwaasúlə mpu nəcə mæcy nà mæfəŋ bwá á bə nà ndí má. Nji, bwá nda bíd bów-bôw mísóólúgú myáj.

¹² Engəles ásamana mú kə nə jé kwôw kə shwu məma ηgwəzə bwá jów nə Ifrāt yí. Ngwəzə í mú yáish shú ná micí myā kóómb jwôw í də cúwo yí mí bág bə nə zhí. ¹³ Mə mú dóg bów-bôw míshíshim mílól mí mə wóós í, wúga wú ηkəondú mpu dí, wúga wú biin mpu dí, wúga wú múúd micúndá á íbamb mpu dí. Bów-bôw míshíshim myəəŋg mí á bə námá nda mikwóŋ. ¹⁴ Jísə míshíshim mí májamb mí ηgə sá isá í ntə búúd ηkul yí. Mí də kə micí myā shí ga nyêsh dí, kə də seəŋg bwo shú ná bwá bág sá lúmbálí məma jwów bwá də jów ná jwów má Zembí á ηkul nyêsh yí.

¹⁵ Cwáməba ηgə cɪ ná: «Dugí, mə bá zə nda júwál. Muud ηgə ji ηkasə a ηgə baagulé mimbwéedí myé ná a kú bá kyey shushwáás ηwa shwôn yé, nywáá má jəla.» ¹⁶ Mishíshim míni mí mú seəŋg micí kúl bwá də jów heburə dí ná Armagədŋ yí.

¹⁷ Engəles ázəŋgbá mú kə nə jé kwôw kə shwu ηgúléd. Dúl kál í mú wú caəŋgə mə Zembí dí zə cúwo Mpáanzə Zembí, í mú cɪ ná: «Í má bə.» ¹⁸ Minjəs mí mú dagəwa, məjuŋú gwíg, ηkél mpú kə saal, shí jág ntəŋsə váál í afwóyé bwəle ntəŋsə té búúd bwá á ji shí ga dí yí. ¹⁹ Məma ηgwála ánání mú bóóg mənəkəw məlól. Ikúl ishús míŋgwála myáj mí mú bwíl. Zembí mú kənd mísh məma ηgwála á *Babilən, a mú yə ηgwála wəəŋgú kwôw nə mpimbə jé í ó də musəla nda məlwəg. ²⁰ Í mú ka zə

bə, məŋkwamə mēsh shīn wəənzə, mimbəŋ myēsh shīn jímb. ²¹ Yáág-yáág mətálumu mə mú ηgə wú jəŋ dí ηgə zə kadəwa buud nyúúléd, búgú mətálumu ηgwúd jee jílə okílo məwúm mənə. Buud bwá mú yida *lás nə Zembí bwaasúlə mpu nəcə kwaag-jumə á mətálumu ni nyə á nyaan ntə mínji.

17

Babilən mə bá bwəma nə intúgúlí

¹ Nə ndeé, *wəəŋgəles zəŋgbá bwá á bə nə ikwôw zəŋgbá wá, ηgwúd a cínəŋg mú zə cɪ nə mə ná: «Zaá, mə zəg lwó wo intúgúlí í bá bii mbyóəŋg múdá í á má kwambələ jiya mpədúgá míshwú ni yí. ² Nyədí wə micí myā shí mí á wusə mənyúul jəŋga dí yé; buud ə shí bwá á fudə nə jəŋga dé nda bwá də fudə nə məlwəg ná.»

³ Engəles éne mú kə nə *jím jəm nyúl shí a shwéeshád. Mə mú dóg ηgwól múdá njúl gúl biin dí, biin í njúl títí nda kəzə. Biin ni í á bə nə mínó má *bwaasúlə mpu cilyá nyúul nyêsh, nyə nə mílúú zəŋgbá nə məlaag wúm. ⁴ Mudá wəəŋgú mimbwéedí myé mí á bə, míl tí nda məcɪ, míl tí nda kəzə. Nyə á bə nə mísəngá nə oŋkaaw bwá njúl síyá nə or, nə ijimá í mákwóógú, bóólúgá síyá nə kwóógú álal-kus bwá də jów ná pərlə yí. Nyə á bə nə bálá mbwəd, í njúl námə síyá nə or, í njúl lwándúlá nə nyéé á lwaagəwo lwaagəwo ísá í jəŋga dé. ⁵ Dúl jíno lá *ndíməba í á bə nyə cilyá mp-wóómbúd ná:

«*Babilən anání, budá ó jəŋga
nyəəŋgú wán,
nyəəŋgú á dana dana ísá yá shí
ndon.»

⁶ Mə mú dóg múdá wəəŋgə nə fud nda fud məlwəg. Í á bə nyə fud

16:12 Iza 11.15; 44.27; 46.11 16:13 12.3; 13.1-2; MmN 8.2; Sôm 78.45 16:14 11.17; 13.13-14; 19.20; Mat 24.24; 2Te 2.9 lúmbálí: 19.11-21 16:15 3.3, 18 16:17 16.1; Iza 66.6 16:18 4.5; 6.12-13 16:19 14.10; 18.2 16:21 11.19; 16.9 17:1 Zhe 51.13 17:2 14.8; 17.18; 18.3; Zhe 51.7; Nah 3.4 17:3 biin: 13.1-2 17:4 18.3, 16; Zhe 51.7; Eze 28.13 17:5 Zhe 2.20; Ozé 1.2 17:6 16.6

ná nyə á ηgul mácií má míηkēηkē mí búúd nə mácií mə búúd bwə á gwúyow nəcé Yésus wá.

Mə a jag bul káam ja mə á dúg nyə yí. ⁷ Engəles mú ci nə mə ná: «Wo káam jí na? Mə é bágulə wo ndímba mə múdá éne, təw ndímba mə biin í ηgə ηkēny nyə ni, biin jí nə milúú zangbá nə məlaag wúm ni.

⁸ «Biin wó ámə dúg ni í á shí bə, í cúgé ná. Í bá bád wú bí ncímə dí kə kúl í bá kə jɛɛ yí. Nə ndeé, buud ɔ shí bwə bá káam ja bwə bá nyiηgə dúg biin ni yí, bwə bá káam nəcé í á shí bə, í cúgé ná, nji í bá nyiηgə nyín. Buud ɔ shí bwə bá káam óni, í bá bə bəwəηg mínə mə cúgé micilyá kálaad dí wá; nəcé tééd námə ja Zembí nyə a fwə shí nə gwəw yí, mínə mə bwey bə micilyá kálaad á cug dí.

⁹ «Í jii wa nə muud wámbulág isá nə fug. Milúú zangbá wó dúg míni, jisə mimbáη zangbá kúl múdá éne mə kə ji yí; jisə námə micí zangbá. ¹⁰ Micí zangbá myəwəηg dí, mítócn mí cúgé ná micí, ηgwúđ wusə, ηgwúđ í afwóyé zə. Ja wāη í bá zə yí, í bá zə ji nji fúfwálá cig-cig. ¹¹ Biin í á fwo bə, í cúgé ná nyiηgə bə ni, gwáméfwó jisə cí á mwəwmb. Bónəη micí zangbá wə básá; a ηgə námə kə kúl á kə jɛɛ yí. ¹² Məlaag wúm wo ámə dúg mání māsə micí wúm. Myāη mí afwóyé ná bə nə məfaan mə íjwúga; nji, bəwəηg biin bwə é jwú nji wəla ηgwúđ. ¹³ Micí myəwəηg myəsh mísə nə tédúgə ηgwúđ, nə mí yə biin mpífə nyán nə ηkul íjwúga nyán. ¹⁴ Myəsh mí é lumbəli nə Mwá Ncwəmbə, nji Mwá Ncwəmbə nyə e cú bwo. Nəcé nywáá jisə Cwámba míl micwámba myəsh mí ηgə gwəw yí, Cí í jwú nə micí myəsh yí. Bónəη buud nyə á má jəw wá, bwə wə

bwə bá cú micí myəwəηg. Nəcé nyə a féesh buud nyə á jəw wá, básə nyə wəabúgúlág.»

¹⁵ Engəles mú nyiηgə ci nə mə ná: «Mishwú wo ámə dúg mbyóóηg múdá mə kwambələ jiya mpədúgə míni, jisə ikúl, nə məηkúmbə mə búúd, nə ilwon, nə məkál. ¹⁶ Məlaag wúm wo ámə dúg mání bəwəηg biin bwə bá fum mbyóóηg múdá, bwə déég nyə isá byé byəsh, a ləg shush-wáás, bwə bá céég də nyə ifúndə ná ndeé jígal nyə kudad. ¹⁷ Bwə bá sá ntó nəcé Zembí nyə a wá bwo nji yéesh ηgwúđ lúúđ, nji nə bwə sáag sá nyə Zembí ηgə jii yí; nə bəsh bwə tówúg cəη nə bwə yə biin ici byán, a bəlanugí nə dí nə ndeé kə wóós ja isá Zembí nyə á ci yí í bá bwəma yí.

¹⁸ «Nə ndeé, mudá wo ámə dúg éne, nyə wə ηgwəla ánání í ηgə jwú nə micí myā shí ga myəsh yí.»

18

Babilən mə bwíl

¹ Ja mə má shín dúg mbyóóηg múdá ni yí, mə mú dúg ηgwól *éngəles ηgə shulə wú gwəw nə yáag-yáag ηkúl íjwúga. Milwanə myé mí mú kwan shí nyésh ná ηgəη.

² A mú kím gwəw-gwəw ná:

*Babilən mə bwíl,

ηgwəla í á də jwəwə ni í má bwíl.

Í mūsə jiya məjamb.

Í mūsə, mimbii mí íbów-bəw í míshishim myəsh kə ji cínəηg, mimbii mí íbów-bəw í ínunú í áduđanə byəsh kə ji cínəηg*.

³ Í mūsə ntó nəcé ikúl í cúgé *Oyúden yí byəsh

í á nyíngula jaηga déđ

nda bwə də nyíngula íηguləga dí ná†.

Micí myā shí mí á wusə mənyúul jaηga dí nə nyə,

17:7 13.1-2 17:8 13.3 kálaad: 3.5 17:9 13.18 17:12 Dan 7.7, 24 17:14 19.16, 19; Mbá 10.17; Sóm 136.3; Dan 2.47; 1Tm 6.15 17:15 17.1 17:16 17.2; 18.8; Lav 21.9; Eze 23.29; Ozé 2.5 17:17 17.13 18:1 Iza 13; 47; Eze 27 18:2 14.8; 16.19; Iza 13.20-22; 21.9; 34.11, 14; Zhe 50.39-40; 51.8 * 18:2 Míl micilyá mí ayág mí ηgə ci nə «mimbii mí íbów-bəw í ínunú myəsh kə ji cínəηg, mimbii mí íbów-bəw í ócúdí í áduđanə kə ji cínəηg. 18:3 17.2; 18.11-19; Iza 23.8; Eze 27.22-23, 33 † 18:3 Ntó mə kə ná jaηga dé í á má gwílya ikúl í cúgé Oyúden yí.

buud bwé á ðu kusha kúm shí ndon wá,
bwé á bíg nē yáág-yáág tōm yé áşş mísh.

⁴ Mē mú gwág dúl kál mē ci jon dí ná:
Buud bām, wúgá ngwála nííd,
bi bág kú nyíi *míşám myéd,
ókwaag-jumē bwé jálá nē bii nyē wá
bwé á bá námá bii bī.

⁵ Nēcé míşám myé mí mē bágawo
mákú mākú kē wósş jon dí,
Zembī mē kēnd mísh ólííngī bēsh
wá ngwála nííd.

⁶ Ságá nyē nda nyē á ngē sá bósş ná.
Sā nyē á jugūshi muud nē ndí ja
ngwūd yí,

jugūshigá nyē nē gwo ija ibá.

Bálá nyē á ngulal buud nē ndí ja
ngwūd yí,

bí ngulal nyē nē gwo ija ibá.

⁷ Bímbí nyē á ðu bēgawa nē isā í
gúmá byé nē tōm yé áşş mísh
yí,

télúgá nyē cwúnd dí bímbí ðōng,
bí jil nyē mántágala dí bímbí ðōng.
Nēcé a ngē ci na lámúd ná: «Mē njul
cañgád nda wúl cí múdá,
mē cugé kúsē, mē abáálē bwele bē nē
shwiy.»

⁸ Nda á ngē tāduga ntó ná, okwaag-
jumē Zembī nyē á bwey
kwēmusa nyē wá

bwé bá zē káda nyē jwōw ngwūd. Í
bá bē:

nē shwiy, nē mēcey mē shwiy, nē
zha;

kuda ka bá cumbal jígal nyē.

Nēcé Zembī Cwámaba, muud mē
sám b nyē mílúsú yé jisē
ñkácíd.

⁹ Micí myá shí myēsh bánōñ bwé
á wusē mēnyúul jañga dí nē tōm áşş
mísh dí myá, mí bá jii máyē, mí bí
mábwé bēd ð† shú déd ja bwé bá
dúg yíle í ngē kē gwów ná a ngē jígē
yí. ¹⁰ Bwé bá fúndē nē bwé ashíshé

kál á jí cwúnd dí yí, bwé ðu tōw
shwóg-shwóg ka ðu ci ná:

Ñkwéé, ñkú mēma ngwála á Babilōn
e!

Ñkú ngwála ñkácíd ga e!

Sémbyé mílúsú wō í mē shín námá ñji
wála ngwūdú!

¹¹ Buud bwé ðu kusha kúm shí
ndon wá ngē jii nyē nda bwé ðu jii
mbimbē ná, nēcé kú ná nē muud
mē kúsé zhwóg kúm básé nē ndí yí.

¹² Zhwóg kúm ðōng dúsē, nē or,
nē kwóógú bwé ðu lúlē *mwaanē
nē ndí yí, nē ijimé í mēkwóógú, nē
kwóógú álal-kus bwé dú jōw nē pērlē

yí, nē fwámé lēş, nē mikáándé mí
atítíí nda mēcíí, nē káándé nyanjá
bwé dú jōw nē suwá yí, nē myá
otítíí nda kşş, nē māváál mē líí
mēsh mē anywa mēcud, nē isā bwé
ðu sá nē mimban mi zhwóg yí,

nē byōng bwé cáág nē jşş líí, nē
fwámé ñkwánz, nē dúl váál ñkwánz
námé yí, nē dúl váál kwóógú álal-
kus yí. ¹³ Kúm ðōng dúsē námá: nē
faláwa mēwúdé bwé jōw nē sinamōn
yé, nē mósş mēwúde mē anywa fwşş,
nē olabínda, nē mósş mākúl mē líí
bwé ðu jōw nē *mír má, nē dúl váál
áshub ánywa mēcud, nē mēlwēg, nē
mēwúde, nē minjug, nē *blé, nē
iwoo í anání, nē itōw, nē ikabulí,
nē omatúwa ikabulí í ðu julē yí, nē
mikwám, nē icug i búúd*.

¹⁴ Jşş isā lám wō í á ðu cēel yí í músē
wo cé jon.

Nē tōm áşş mísh, nē isā í
áñkñkñkñwá, í mē wú wo
mábwéd.

Byēsh íni, muud nyē abále ná nyinģē
kwey byo.

¹⁵ Buud bwé á kusha kúm ðōngú
bíg nē dwo wá bwé bá fúndē nē bwé
ashíshé kál á jí cwúnd dí yí, bwé bá
tōw shwóg-shwóg ka ngē jii nyē nda
bwé ðu jii mbimbē ná. ¹⁶ Bwé bá ngē
ci ná:

18:4 Iza 48.20; Zhe 51.45; 2Kr 6.17 **18:5** Mat 18.20 **18:6** Sôm 137.8; Zhe 50.29 **18:7** Iza 47.8-9 **18:8** 17.16 **18:9** Eze 26.16-17; 27.30-35 † **18:9** Tādawa. **18:12** Eze 27.12-24
§ **18:12** lē: Jisē dúl váál káándé ájujaambawō, nē lalúle kus. * **18:13** ðu kusha ícug i búúd nda kúm. **18:15** Iza 47.15; Eze 27.36 **18:16** 17.4

Nkwéé, ñkú mæma ñgwála á Babilon e!

Ñgwála ni í á ðu bæ nã fwámé lè!
Mikáándé myé mí á ðu bæ, míl tí nda mæcií, míl tí nda kɔɔ.

Ñgwála ni í á ðu bæ nã or nã ijimá í mækwóógú,

nã mækwóógú má álal-kus bwé ðu jôw ná pèrlé yí!

17 Bímí lú kúm ðoɔng ðêsh wá má jím̄b̄ n̄j̄i wala ñgwúdú ga?

Nã omása bwé jwú nã ititíma wá, nã buud bwé jáánd ititíma byoɔng dí wá, nã oðogulo-shwɔngɔ bwé júlé ititíma wá, nã buud bêsh bwé ñgá bæ nã mænywa m̄n̄j̄ wá, bêsh bwé á ðu gwaa tów, 18 ðu ðág yíle májígã mæ ñgwála, bwé ka ðu kím ná: «Wáyé ñgwála í á bwéle bæ nda jɔ-jɔ ñgwála ga yí?» 19 Bwé á ka ðu shwu mi-fumbyá mílúú, bwé ñgá j̄i, bwé ñgá tæðwa, bwé ñgá j̄i nda bwé ðu j̄i mbimbã ná, bwé ñgá kím onkwimbyé ó shwiy ná:

Nkwéé, ñkú mæma ñgwála á Babilon ey!

Ñgwála í á sá ná buud búsé nã ititíma m̄n̄j̄ wá

bêsh bwé bigúg nã kúm dé yí!

Wá ó má bándá lég cwúð n̄j̄i wala ñgwúdú ga?

20 O yé búúð bí jon dí wá, gwágúgá mæshusug nã ñgwála ni ciimúle!

Tɔɔ bí m̄n̄j̄k̄n̄k̄ mi búúð, nã *buud ɔ lwámá, nã bí *buud ɔ mícúndá, gwágúgá námó mæshusug.

Nacé, ja Zembí má sám̄b̄ Babilon lésú yé tútálí ni, a má kunda bí.

21 Ná ndéé, gúl ñkácid éngales mú ñkêny dúl mæma kwóógú†, a mú wángulã wusã dwo m̄n̄j̄ nã ñkulú, nyã ná:

Ntáni wá sá má bá wángulã wusã Babilon yé, nã ñkulú,

mæma ñgwála ni í ábúlé ná nyiñgã bwéle nyín.

22 Nã mækál má íbínzhá, nã mækál má óseye isusa nã mækál má ílúlwón̄ í ábulya mækál, nã mækál mæ mícwôn̄j̄ í, ñgwúd nã ñgwúd í abúle ná gwúg wódí.

Tɔɔ muud mæ sá gúl séy mábwé yé, tɔɔ ncíndá ná bwé ñgã kwaag ifwán í ábúlé ná námá bæ.

23 Í bá bæ, kú ná nã tɔɔ ñngún̄ḡn̄j̄ ná lám̄ba dúsã ñjidá,

kú ná gwáduga tɔɔ mæshusug má ná ncwámá bá sás bwé ñgã kún̄ow béya.

Í bá bæ ntó nacé okusha ɔ kúm bwô wá bwé á bul bæ, wo á shiig ikúl í cúgé Oyúðen yí byêsh

nã misóólágú mí jamb wo á ðu sá myá.

24 Wo wá j̄i nã mpwene shwi y mæ búúð ɔ mícúndá nã m̄n̄j̄k̄n̄k̄ mi búúð, tɔɔ bóólágá bêsh bwé á cígulow mæcún̄j̄ shí nyêsh dí wá.

19

Miñgwa mi gúm̄j̄ jonud

1 Ja isá ñni í má shín yí, mæ mú gwág nda kúðã zhwoog buud bwé ñgã kím jon dí, bwé ñgá ci ná:

*Alelúya! Zembí wúsá wá má ðu cug búúð,

milwané nã mpífá bíse Zembí wúsá isá byé,

2 nacé á ðu cígal mílúsú tútálí ná jálá. A má sám̄b̄ lésú má mæma mbyóong múdá

í á ñgã ntáma shí nã jan̄ga yí, a má kunda ósóol ɔ mäsáal bé, a má yá nã mbyóong múdá í á gwú bwó yí.

3 Bwé mú ci ja ábeé ná: Alelúya! Yíle jé í ñgã kã gwôw

18:18 Eze 27.28-34 18:20 12.12; Zhe 51.48 18:21 Zhe 51.63-64 † 18:21 Kwóógú ðoɔng í njúl nda mækwóógú bwé á ðu kwaag ifwán cín̄ong yág má. 18:22 Iza 16.10; 24.8; Eze 26.13 18:23 Iza 23.8; 47.12; Zhe 7.34 18:24 16.6; Iza 26.21; Zhe 51.49; Eze 24.7-8 19:1 4.11 19:2 15.3; 16.6; 22.12; Mbá 32.43; Sôm 79.10 19:3 Yíle: 14.11; Iza 34.10 19:4 4.4, 6; 5.7; Sôm 106.48

kandugə á kandugə.

⁴ Ocúmbá buud məwúm məbá nə ónə bənəŋ mikuwó mí isá mínə bwá mú kúd məmpwoombá shí, yə Zembí muud njúl caaŋgád yé gúmá, bwá ŋgə ci ná: «Amen! *Alelúya!»

Zaŋ bá mə Mwâ Ncwəmbə

⁵ Dúl kál í mú wú *caaŋgə mə Zembí ná: Bi bēsh osóol ə másáal ó Zembí wúsú, bí ŋgə gwəŋə nyə wá, ozhizhe ə búúd nə fwámé búúd, ságúságá nyə.

⁶ Mə músə gwág dúl kál nda kúdə zhwog buud bwá ŋgə kím, nda məjúwó mə mpəŋ mə ŋgə shwo, nda məma ŋkəl mpú ŋgə saal; kál dəŋŋ í á ŋgə ci ná:

Alelúya! Zembí Cwámbe, Zembí á ŋkul nyēsh mə ŋwa ijwúga byé.

⁷ Sá gwágúgá məshusəg, sə kəəs, sə yə nyə gúmá, nəcé zaŋ bá mə Mwâ Ncwəmbə í zə sɪy,

mudá á zə bá yé mə shín kwəməsa.

⁸ Bwá mə yə nyə káándá í njúl fwámé lɛ*

í ŋgə fumə məfumə mə áŋkəŋkənwā. Fwámé lɛ wəŋŋ wá misóólúgú myá tətəlí mɪŋkɛŋkɛ mi búúd mí á ŋgə sá myá.

⁹ Ɖŋgəles mú ci nə mə ná: «Ciləg ná: Buud bwá mə jówəw nə bwá zəg də dína bá mə Mwâ Ncwəmbə wá, báá bwá mə jəla.» A mú nyingə ci ná: «Obúbálé ó íciyá ó Zembí wá óni.» ¹⁰ Ja á mə ci nə mə ntáni yí, mə mú wusə nyúúl nyédí shí məkuú mbúmbudí nə mə yə nyə gúmá. Nyə ntəg nə mə ná: «Mból! Kú bəeg sá ntáni! Mə ji muud gwoŋŋ wán nə shé ŋgə sɛy sɛy ŋgwúđ, binəŋ omínyəŋá bwó bwá ŋgə bwiing ləŋ

má Yésus wá. Yidagú yə Zembí gúmá! Obúbálé shé ŋgə bwiing shú mə Yésus wá bwá ŋgə zhu sá nyáméfwó nyə a ci yíid.»

Nda Kríst mə bá nyingə zə ná

¹¹ Mə mú dúg joŋ ná bagá, wo dúg kabulí áfufumə, muud njúl gwo gwəw; bwá dúgə jəw múúd wəŋŋ nə Abúgə nə Afwámé. Nyə wá mə də cígal míləsú ótətəlí dɪ, də námə lúmbulí dósomb ótətəlí dɪ. ¹² A ji nə mísh mə ŋgə lwenya nda mingwiile, a mbíd ncúlýá mitúm mí ícɪ lúúd. Jínə dé dəsə cilyá váál múúd shús cúgə nə ŋkul lɔ yí, nji nyáméfwó.

¹³ Kúúd á ji nə ndí nyúúl dɪ yí jísə nə məcií nə lwob. Jínə dé wə Ciyá mə Zembí. ¹⁴ Misámá mí dósomb mísə joŋ dɪ myá mí á ŋgə bɛ nyə, bēsh bwá njúl íkabulí í áfufumə dɪ, bwá mbid mimbwéedí mí fwámé lɛ, a njúl ŋkɪ fumə, fúbán nə fwə-fwə. ¹⁵ Nyə á bə nə wál-wál kafwele í ŋgə cúwo nyə mpu dí ná a zə cugal íkul í cúgə

*Oyúden yí. A bá fála byo nə ŋkúđ, a nyám bwo nda bwá də nyám isá fadəga dɪ ná, lwólə nə mpimbə mə Zembí Ankul-nyēsh í mə bul yáág. ¹⁶ A ji nə cilyá nyédí kúúd dɪ nə nyédí jwu dɪ ná:

Cí í jwú nə micí myēsh yí,

Cwámbe míl mícwámbe myēsh mí ŋgə gwəŋə yí.

¹⁷ Mə mú dúg ŋgwól *éŋgəles tál jwówád tətəlí. A mú kím gwəw-gwəw ci nə inunú byēsh yá gwəw ná: Zəgá! Səŋgyagá bi zəg məma dína mə Zembí dɪ, ¹⁸ zə də. Bi mə zə də míshwun mí mícɪ, nə míshwun mí ójwú-buud nə ozimbí wá gwəw-gwəw, nə míshwun mí íkabulí nə buud bwá ŋgə kyey nə byo wá, buud bēsh, təŋ ofalɪ təŋ mikwám, təŋ ozhizhe ə búúd təŋ fwámé búúd.

19:5 11.18; Sóm 22.25; 115.13; 134.1; 135.1

19:6 11.17; 14.2; Sóm 47.5-9; 96.7-10; Zak 14.9

19:7 21.2 19:8 6.11 * 19:8 lɛ: Jísə dúl váál káándə ájəjaambəwó, nə lalálə kus. 19:9

14.12; Iza 25.6; Mat 22.2; Luk 14.15-16 Obúbálé ó íciyá: 21.5; 22.6 19:10 6.9; 22.8-9 19:11 4.1; 19.2; Sóm 72.1-14; 98.9; Iza 11.4; Eze 1.1-3; Mis 7.56 19:12 1.14-15; 2.17 19:13 Iza 63.1-6

19:13 Yuá 1.1 19:14 6.2-8, 11 19:15 1.16; 2.26-27; 11.17; 14.14-20; Zhe 25.30-31 19:16 17.14 19:17 Eze 39.4-5, 17-19 19:18 13.16 19:19 17.12-14; Sóm 2.2; Eze 38.2-9, 14-16; Zak 14.2

19 Mə mú dág biin bən̄n̄ micí myá shí nə misámbá mí dósomb myán bwə mə sɛɛŋgya ná bwə zə lúmbali nə Muud njúl kabəli áfufumə dí yé bən̄n̄ bé ózimbi.

20 Bwə mú ntâg bii biin, bii námə *múúd micúndə á ibəmb, nyə muud nyə á du shiig buud nə məma *máshimbá nyə á du sá mísh má biin dí yí. Buud nyə á du shiig wá bwə wá bwə á du magulə ná bwə wág bwo məyiigyé mə biin, bwə du kúd vugali jé məmpwoombú shí wá. Bwə mú wusə biin bá *muud micúndə á ibəmb cwoogú kuda dí mikuwó, kuda nə fidə í ngə bəmb. 21 Kafwɛɛ í á ngə cúwo muud kabəli áfufumə mpud yí, í mú gwú bósólégá bəsh. Inunú byəsh í mú də míshwun myán nə ndéé jilə.

20

Ijwúga tâŋ mimbú tósšhin

1 Ja isá ini í mə shîn bə ntáni yí, mə mú dág ngwál *éngales ngə shulə wú gwôw a mbíd juwəga bí ncímə nə məma kwoolú iŋkwánz. 2 A mú maməsə bii ŋkəondú éne, nywá a yág jísə Njwú məjamb yé wəŋgú, nyə *Sátan, a mú wóɔlə nyə məŋkəda; a bá ji məŋkəda məŋg dí mimbú tósšhin. 3 A mú wusə nyə bí ncímə dí ná ndéé a fad mpumbé, wá máyiigyé ŋgunəd. Nyə á fad ŋkəondú éne ntáni ná a jíg kú ná nyiŋgə ngə shiig ikúl í cúgé *Oyúden yí, kə wós ja mimbú tósšhin mí bá shîn yí. Ja mimbú myəŋg mí bá shîn yí, í bá ji ná bwə bídúg nyə fúfwálá.

4 Mə mú dág ícaŋgə, buud bwə mú zə ji ícaŋgə byəŋgúd. Zembí mú yə bwo ŋkul ná bwə ngég nə sámb milású. Mə mú námə dág *míshíshim mi búúd bwə á cígəw

məcún wá. Bwə á cígəw məcún nəcé bwə á wá cug jáŋ ngələ bwaagulə lán mə Yésus dí, nə ngələ bwiing Milású mí Zembí wá; bəŋg bwə áshígé kúd təw biin təw vugali jé məmpwoombú shí wá, bwə áshígé wíya máyiigyé ŋkí mpwóómbúd ŋkí mbwəd wá. Buud bəŋg bwə mú gwúm nə ndéé bən̄n̄ *Kříst bwə mú bə nə ijwúga tâŋ mimbú tósšhin. 5 Milégá mímbimbə mí áshígé fwo gwúm té mímbú tósšhin mí áshígé fwo shîn yí. Buud bwə á gwúm bən̄n̄ Yésus zə bə nə ijwúga tâŋ mimbú tósšhin wá, gwúmálə áshúshwóógú wəni. 6 Buud bwə gwúm gwúmálə áshúshwóógú wá bwə mə jəla, báá básə miŋkəŋkə mi búúd. Shwi y ábɛɛ í ábúlé ná kúnnya nə bwo, bən̄n̄ Kříst bwə bá yida bə nə ijwúga tâŋ mimbú tósšhin.

7 Ja mímbú tósšhin mí bá shîn yí, bwə bá yíl Sátan mímbwugəd, 8 a mú bá cúwo tósŋ kə ngə shiig ikúl í cúgé Oyúden yí mákug mə shí mən̄ɔ dí, ntó ji ná Gəg nə Magəg*; kə ngə shiig bwo ná ndéé bwə mú sɛɛŋgya ŋkí bulya nda shɛ nyísə mən̄ yí, ná bwə sá dósomb.

9 Bwə á ka mpyáánz shí nyəsh, bwə lyɛ ngwála Zembí mə céel yí, kúl bag dé dású yí, lyɛ wə ná kyesh. Nji, kuda í á wu jəŋ dí zə cumbal jígal bwo. 10 Nə ndéé Njwú məjamb nyə á ngə shiig bwo yé mú wusəw cwoogú kuda nə fidə dí, kúl biin bá *muud micúndə á ibəmb bású yí. Kuda í bá təl bwo cwúnd dí kandəgə á kandəgə.

Sémbyé milású áməzhúgúlá

11 Mə músə ka dág məma *caŋgə áfufumə, muud njúl cíŋŋg. Shí nə gwów í mú wɛɛnzh wú múúd wəŋg míshúd, í jimb kú ná nyiŋgə

19:20 13.1-2, 13, 15 fidə; 14.10; 20.10, 14; 21.8; Iza 30.33 20:1 10.1; 18.1 bí ncímə: 9.1 20:2 12.3, 9 20:4 6.9; 13.15; Dan 7.9, 22; Luk 22.30; 1Kr 6.2 20:6 1.6; 2.11 20:8 13.14; Zho 11.4; Eze 38.2, 10-12 * 20:8 Gəg nə Magəg; Ntáni wá múúd micúndə Ezekyel nyə a jəw buud bwə ngə lúmbali nə kúl má Zembí wá yé. Wo ji nə ŋkul dág gwo Eze 38 nə 39 dí. 20:9 Iln 2; 2Oj 1.10, 12; Sôm 78.68; Eze 38.22; 39.6 20:10 19.20 20:11 5.7; 6.14; 21.1; Sôm 114.3, 7; Mat 24.35; 2Pr 3.10 20:12 3.5; 22.12; Dan 7.9-10 20:12 MmN 32.32

bə. ¹² Mə mú dúg búúd bwá á yə wá, tə ozhizhe ɔ búúd, tə fwámé búúd, bwá tál otátəlí mp-wóombá caangád. Okálad bwá músə bényəw. Mpúsə búni, bwá mú nyingə bēny ɲgwólúgá íshús, nyāɲ njúl kálad á cug. Zembí mú ɲgə sámb buud bwá á yə wá milású, ɲgə bɛ misólúgú myāɲ. ¹³ Bəɲg búúd bwá á yə máɲ wá, máɲ má mú nying bwo, shwiy nə baɲ mínjím í mú námé nying bāɲ. Zembí mú ɲgə sámb muud yēsh milású, ɲgə bɛ misólúgú myé. ¹⁴ Bwá mú wusə shwiy nə baɲ mínjím bí kudad: shwiy ábɛé wə wusəwələ bí kuda dí. ¹⁵ Muud yēsh jíná í á bə kú nyín kálad á cug dí yé nyə á wusəw bí kudad.

21

Gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan

¹ Nə ndeé, mə á ka dúg gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan. Gwów áshúshwóógú nə shí áshúshwóógú í á shí jimb, tə máɲ, má kú ná nyingə bə. ² Mə mú dúg Yurúsəlem agúgwáan, ɲkɛɲkɛ ɲgwəla ɲgə shulə wú gwów wə Zembí. Í á bə í má shín cwɔ nyúul nda mudá má kwísha ná a ká béya yé. ³ Mə mú gwág dúl kál í ɲgə wú *caangə má Zembí dí, í ɲgə ci nə ɲkulú ná: «Zembí bənɔɲ buud banda dán wəga. Zembí mə zə ji búúd dí, buud bwá músə bə búúd bé, nyɛ ntəg Zembí wāɲ. ⁴ A bá cind bwo məzhwíle məsh, bwá ábélé ná bwɛle də yə, bwá kú ná bwɛle də sá máshwiy, kú ná bwɛle jug nə məcɛy. Isá í acwúlú í á má cɔ.»

⁵ Muud nyə á bə a njúl caangəd yé mú ci ná: «Wo má dúg í? Mə ɲgə sá isá byēsh ogúgwáan.» Nyə

námə ná: «Cilág isá íni, nəcé iciyá byām bísa í abúgúlág, bísa obábélé.»

⁶ A mú námə ci nə mə ná: «Í má bə! Mə ji Alúfa, mə Oméga*». Mə ji Mətédálé, mə Məshíné. Muud ɲgə gwág shwáásúle miná yé, mə e yə nyə məjúwó má ncwuy á cug, a ɲgul mwo ashwá. ⁷ Muud yēsh mə bá ntɔ yé, dé kəw mə bá yə nyə wáni, mə ka námə bá bə Zembí yé, nyɛ bə mwān waamə. ⁸ Buud bwá júlá mánýúul fúndə cúwáli wá bāɲ í, nə buud bwá á má yəw búgúlálə Yésus wá, nə bəɲg bwá á má sá icug ɲkí dana mísh má Zembí dí wá, nə ogwúl ɔ búúd í, nə buud ɔ jaɲga, nə buud ɔ ncidə, nə buud bwá ɲgə yə ozembí wá yadág gúmá wá, nə minjínjɔ, búni bēsh bwá bá shúgula ɲji bí kuda nə fidə dí, shwiy ábɛé wáni.»

Yurúsəlem ágúgwáan

⁹ Nə ndeé, wəɲgəles zangbá bwá á bə bwá mbíd ikwəw zangbá lwándúlá nə okwaag-jumə zangbá wá məzhúgúlá wá, ɲgwól á cínɔɲgú mú zə lás nə mə ná: «Zaá, mə zəg lwágulə wo mudá má zə béya yé, mudá mə Mwá Ncwəmbɛ.»

¹⁰ A mú kə nə *jím jām wúl məma mbáɲ dí gwów. A mú lwágulə mə Yurúsəlem, ɲkɛɲkɛ ɲgwəla ɲgə shulə wú gwów wə Zembí. ¹¹ Í á bə nə milwané mí Zembí, í ɔ də lwenya nda jɔjɔ kwóógú bwá də jəw ná zhāspə yí, zhāspə wəɲg ɲjúl wo təl ká wo ɲgə dúg ká, námə nda yēn kristál. ¹² Yurúsəlem wəɲg nyə á bə nə məma gwaa-gwaa mánýuɲg má má lyɛ íkóɔmb byēsh ná kesh, mánýuɲg məɲgú nə mimpumbé wúm nə mímbá, nə wəɲgəles wúm nə óbá bwá ɲjúl isándələ. Míneé má á

20:14 20.10; 1Kr 15.26 shwiy ábɛé: 2.11 **20:15** 3.5 **21:1** 21.5; Iza 65.17; 2Pr 3.13 **21:2** 3.12; 19.7; 21.9–22.5; 22.17; Iza 52.1; Mat 22.2; Gal 4.26; Heb 11.16; 12.22 **21:3** 7.15; Ləv 26.12; Eze 37.26–28; Zak 2.9; 2Kr 6.16 **21:4** 7.17; Iza 26.19; 35.10 **21:5** 5.7; 21.1; Iza 43.19; 2Kr 5.17 obábélé: 19.9 **21:6** 1.8; 7.17; 22.1; Iza 55.1; Zak 14.8; Yuá 7.37 * **21:6** Ikangá íbá íni bísa, nə kangá áshúshwóógú nə áməzhúgúlá yá kál lú garék. **21:7** 2Sa 7.14; Eze 11.20 **21:8** 2.11; 19.20; 21.27 **21:9** Iza 54.1–17 **21:9** 15.1 **21:10** 17.3; Eze 40.2; Mat 4.8 **21:11** 21.18, 23; Iza 60.1–3, 19; Eze 43.2 **21:12** 7.5–8; Mat 35.22–26; MmN 28.21; Eze 48.30–35

bə námə mícilyá cínəŋg mimpumbéd, mínə má íbænd wúm nə íbá yá bwán ó *Izúrəyél. ¹³ Mimpumbé wúm nə mímbá myəŋg mí á bə, kósómb jwôw í də cúwo yí mimpumbé mílól, *mánəcwúm má jwôw† mimpumbé mílól, *máksól má jwôw‡ mimpumbé mílól, kósómb í də jímə yí mimpumbé mílól. ¹⁴ Bwá á fwə mənyuŋ mə ŋgwála wəŋgú nə məváiál mə mákwóógú wúm nə mábá, bwá mú cilə *búúd ə lwámá ó Mwá Ncwəmbə mínə máŋ məkwóógú məŋgúd, búúd ə lwámá bwá á bə wúm nə óbá wá.

¹⁵ Engəles nyə á ŋgə lésə nə mə yé nyə á bə nə máda ná a zə yígula ŋgwála nə mimpumbé, nə mənyuŋ; máda wəŋg nyə á bə síyá nə or. ¹⁶ Ŋgwála í á bə íkósómb byésh ná jəlá, məgwaa nə məbwugúlu mēsh cé ŋgwúd. Engəles mú ŋgə yígula ŋgwála nə máda, a mú kwey ná nə məgwaa, nə məbwugúlu, nə cé kələ gwôw, byésh í á bə cé ŋgwúd, *osətádš otósšhin wúm nə óbá. ¹⁷ A mú námə yígula mányuŋ mə ŋgwála, a kwey ná mäsə kələ gwôw okudé* təd nə məwúm mánəŋ nə ónə, ŋgələ yígula nda búúd bwá də yígula ísá ná.

¹⁸ Bwá á mə mənyuŋ məŋgú nə məkwóógú bwá də jôw ná zhâspə má, bwá lwə ŋgwála nə fwámé or áfufaanə, a dúgə ŋkənəwa nda fwámé yēn. ¹⁹ Bwá á ŋgə wá məkwóógú məváiál mēsh mífwəyá myá nyuŋ ŋgwála dí ná í bág ŋkí nywa dúg. Bwá á sá ná, fwəyá áshúshwóógú dí, bwá wá kwóógú bwá də jôw ná zhâspə yí; ábēé dí, bwá wá dəŋg bwá də jôw ná safír yí; aléél dí, bwá wá dəŋg bwá

də jôw ná kalusedwân yí; ányina dí, bwá wá emerôd. ²⁰ Bwá á wá dəŋg bwá jôw ná sardwân yí átána dí, konalín ásamuna dí, krizolit ázanġbád, beríl ámwomb dí, topáz áyibuúd, krizoparás áwúmúd, yasēt áwúm nə ŋgwúdud, ametistə mú kə shúgula áwúm nə bēé dí. ²¹ Minjuwəg myá mimpumbé wúm nə mímbá mí á bə síyá nə kwóógú álal-kus bwá də jôw ná pērlə yí, nda mpumbé, nda pērlə. Bwá á kwaag njwóŋ ánúní á ŋgwála nə fwámé or, or wəŋg njúl, wo tál ká wo ŋgə dúg ká, nda yēn.

²² Mə a shígé dúg təə *Mpáánzə Zembí ŋgwála wəŋg wēsh dí. Zembí Cwámba á ŋkul nyēsh bá *Kříst wá búśé tāŋ Mpáánzə á ŋgwála wəŋg. ²³ Ŋgwála wəŋg í áŋgē nə jí jwôw, kú jí ŋkwoond; milwané mí Zembí wá mí ŋgə kwan wə, Mwá Ncwəmbə jisə məəs í ŋgə kwan ŋgwála wəŋg yí. ²⁴ Ikúl ishús í bá də cugə nyádí máŋkenyad, micí myá shí mí bá zə də təəm wəŋ cínəŋg. ²⁵ Mimpumbé myé mí ábúlé bwele də feed, nəcé ibulú í ábúlé ná də bə ŋgwála wəŋgúd. ²⁶ Bwá bá zə də nti təəm nə mílwané myá íkúl ishús cínəŋg. ²⁷ Sā jí ŋkí dana mish má Zembí dí yí í ábúlé bwele kə cínəŋg, tēem bə múúd nyə a mə wusə nyúúl ísá í ádudanā dí nə íjəŋ dí yé. Buud bwá bá kə cínəŋgú ŋjí bəŋg mínə máŋ mäsé cilyá kálaad á cug mə Mwá Ncwəmbə dí wá.

22

¹ Ná ndeé, *éŋgəles éne mú lwó mə ŋgwəŋ məjúwó mə cug, í njúl ná ŋkúl-ŋkúl nda yēn kristál; ŋgwəŋ wəŋg í ŋgə zhu *caŋgə mə Zembí bá Mwá Ncwəmbə dí, ² í ŋgə wó

† 21:13 mənəcwúm má jwôw: Í ká ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí.

‡ 21:13 məksól má jwôw: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. 21:14

Heb 11.10; Ifz 2.20 21:15 11.1; Eze 40.3 21:16 Eze 48.16-17 Š 21:16 sətād; jisə kúnə-kúnə omáda mitəd mimbá. * 21:17 kudé: Jisə kúnə-kúnə kúl máda. 21:18 21.11; Iza 54.11-12; Eze 28.13 21:22 11.17 21:23 22.5; Iza 60.1-2, 19-20; 24.23 21:24 Sóm 68.30; Iza 60.3 21:25 Iza 60.11 21:27 21.8; 22.15; Iza 35.8; 52.1; Eze 44.9; 1Kr 6.9-10; 2Pr 3.13 kálaad á cug: 3.5 22:1 21.6; Eze 47.1-12 22:2 21.21 Lú: 2.7

tâm ñgwála, líí cug í tál mánciindye má ñgwọ́ọ́ mabá mēsh dī. Líí jọ̀ngú í ðu bə nə mpumá ñkwoond yēsh á mbú, buud ðu mwáág mpumá cínọ̀ngú ija wúm nə íbá ñkúmba mbú. Ikáá byé i ðu lwag ikúl í cúgé *Oyúden yí. ³ Sá í ábúlé ná nyíngə bwəma nə məlweemyá ñgwála wọ̀ngú. Caangé má Zembí bá Mwá Ncwəmbə í bá bə wu. Osóol ó māsáal ó Zembí bwá bá sá Zembí iséy. ⁴ Bwá bá dóg mpwóombú nyé, bwá bə námá nə jíná dé cilyá mampwoombú. ⁵ Bulú í ábúlé ná ðu yínd wu. Buud bwá ábúlé ná ðu jii mánkenya wu, kú námá jii málámba, nəcə Zembí Cwámba má bá ðu kwan bwo. Bwá bá bə nə ijwúga kandugé á kandugə.

Yésus wál bá nyíngə zə

⁶ Engəles mú ci nə má ná: «Íciyá íga bíse í abúgúlág, bíse obúbálé. Cwámba, Zembí má jwú nə *mishíshim mi *búúú ó micúndá yé, nyə á nti má ná, má *éngəles yé má zág lwágulə ósóol ó māsáal bé sá í wál bá zə sīy yí.» ⁷ Yésus má ci ná: «Dugí, má wál bá nyíngə zə. Muud má báágúlá íciyá kálaad éga ñgə cúndə yé, nywáá má jəla.»

⁸ Má Yuánes wə má á gwág isá íni, má wə má a dóg byo. Ja má á gwág má dóg byo yí, má á wusə nyúul mbúmbudí éngəles nyə á ñgə lwó má byo yé dí shí məkúú, ná má yə nyə gúmá. ⁹ Nyə ntəg nə má ná: «Mból! Kú bæeg sá ntáni! Má ji muud gwoong wún ná shé ñgə sēy séy ñgwú, nə má nə bínə omínyəñə bwó búúú ó micúndá, nə buud bwá ñgə baagulə íciyá í kálaad éga wá. Yidagú yə Zembí gúmá!»

¹⁰ A mú nyíngə ci nə má ná: «Wo kú shweel íciyá kálaad éga ñgə cúndə

yí, nəcə isá byəng í wál zə sīy.

¹¹ Muud má ðu sá ólíngí yé, nyíngəg ñgə sá olíngí; nyəngə mūsə nə nyéé mish má Zembí dí yé, nyíngəg bə nə nyéé. Muud ñgə sá otátalí yé, nyíngəg sá otátalí, nyəngə jí ñkəñkə múúú yé sá ná a nyíngəg bə ñkəñkə múúú.» ¹² Yésus mú ci ná: «Dugí, má wál bá nyíngə zə. Má zag ntəg nə myána, má bá zə ñgə jóna nə buud ñgə bə sóólágú má múúú yēsh.

¹³ Má ji Alúfa, má Oméga. Má ji ashúshwóógá, má aməzhúgúlá. Má ji Mətédúlé, má Məshíné. ¹⁴ Buud bwá ñgə gusa íjud byáñ wá bwá má jəla, nəcə bwá bá bə nə zhíí má kúmá líí cug dí, bwá bə námá nə zhíí má nyí mimpumbé mí ñgwálad.

¹⁵ Ñgwála dí tóón nye má bá bə, nə buud bwá á lweegushi ícug nda ompyə wá, nə buud ó ncidə, nə buud ó jaŋga, nə ogwúl ó búúú, nə buud bwá ñgə yə ozembí wá yadúg gúmá wá, nə muud yēsh má céél íjọ́ọ́ á ñgə námá bwiíng byo yé. ¹⁶ Má Yésus má a nti éngəles waamá ná a zág bwaagulə mэдə dí ná isá íni bíse obúbálé. Má ji mbyágá á mpwon buud má *Dávid, má ji acén-cení má ðu faan kúndá mán yé.»

¹⁷ Ñkəñkə Shíshim bá ñgwəol má Mwá Ncwəmbə bwá ñgə ci ná: «Zaág!» Muud yēsh ñgə gwág yé cíg ná: «Zaág!» Muud ñgə gwág shwáásúlə míná yé zág. Muud má jí mójúwó má cug yé, lógúg mwo ashwá!

¹⁸ Bí buud ñgə gwág íciyá kálaad éga ñgə cúndə wá, má Yuánes, má ñgə bwaagulə bí ná, muud má kwádúlá gúl ciyá wa yé, Zembí bá námá kwádulə nyə okwaag-jumə kálaad éga ñgə lwó wá. ¹⁹ Muud má ká námá béég gúl sá wa íciyá kálaad

22:3 7.15; Zhe 3.17 22:4 14.1; Sóm 17.15; Mat 5.8 22:5 1.6; 21.23; Dan 7.18, 27 22:6 1.1; 10.7; 19.9; Mís 11.27-28; 13.1 22:7 3.11; 22.12, 20 22:8 1.9; 19.10 22:10 Dan 12.4 22:11 Iza 56.1; Eze 3.27; Dan 12.10 22:12 2.23; 6.10; 15.3; 16.5-6; 19.2, 11; 20.12-13; 22.7; Sóm 28.4; Mik 24.12; Zhe 17.10; Mat 16.27 22:13 1.8 22:14 7.14; Sóm 118.19-20 líí: 22.2 22:15 21.27; Ifz 5.5 22:16 1.1; 5.5 acén-cení má ðu faan kúndá mán yé: 2.28; Ilj 24.17 22:17 21.2, 6 22:18 Mbá 4.2; 13.1 22:18 Mbá 29.19 22:19 líí: 2.7 kálaad: MmN 32.32

éga ηgá cúndə dí yé, Zembî bá béég múúd wəɔηgú dé kəw lu isâ kálaad éga ηgá lwó yí, ntó ji nɔ́ a nda yə nyə ηkul mə́ dɔ́ íbumá í líf á cug, nda yə nyə ηkul mə́ nyíi ηkɛ́ηkɛ́ ηgwólád.

²⁰ Muud ηgá bwaagulé nɔ́ isâ byəɔηg bíse obúbólé yé ηgə ci nɔ́: «Haaw, mə́ wál bá nyiηgə zə.» Amen! Yé Cwámba Yésus, zaág!

²¹ Cwámba Yésus ká sá bí bəsh mpaam.